รวมพระธรรมเทศนา

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

พิมพ์ในโอกาสสมโภชพระมหาเจดีย์มหารัชมงคล พ.ศ.๒๕๕๕

รวมพระธรรมเทศนา

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

พิมพ์ในโอกาสสมโภชพระมหาเจดีย์มหารัชมงคล พ.ศ. ๒๕๕๕

เพื่อการศึกษาค้นคว้า และดำรงไว้ซึ่งคำสอน

ของ...หลวงพ่อวัดปากน้ำ (ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย)

อมตะวาทะของหลวงพ่อวัดปากน้ำ

'...การศึกษานั้น สามารถเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม

คนที่มีการศึกษาดี จะได้อะไรก็ดีกว่า ประณีตกว่าผู้อื่น

คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ กินใช้ไม่หมด...'

เพื่อเป็นการบูชาพระธรรม เมื่ออ่านเสร็จแล้วควรเก็บไว้บนที่สูง

ชื่อหนังสือ รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
จัดพิมพ์โดย คณะศิษยานุศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ โดยพระวิชัย วิชโย และญาติมิตรผู้มีจิตศรัทธา
ทุกท่าน ในโอกาสสมโภชพระมหาเจดีย์มหารัชมงคล พ.ศ. ๒๕๕๕

พิมพ์ครั้งแรก ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๕
จำนวนพิมพ์ ๘,๐๐๐ เล่ม
ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๕
ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๗๕๓๑-๖๓-๓

จัดดำเนินการโดย
คณะศิษยานุศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ
ที่ปรึกษา
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
พระเทพปริยัติวงศ์
พระครูภาวนานุวัตร (ชูวิทย์ อคฺควิชฺโช)
พระมหามงคล มงฺคโล ป.ธ.๙
อาจารย์ ดร.ตรีธา เนียมขำ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร).--กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไท,
๒๕๕๕. ๙๖๙ หน้า.

๑. พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร), ๒๔๒๗-
๒๕๐๒. ๒. ธรรมเทศนา. I.คณะศิษยานุศิษย์
หลวงพ่อวัดปากน้ำ.II.ชื่อเรื่อง.

๒๙๔. ๓๐๔
ISBN : ๙๗๘-๙๗๔-๗๕๓๑-๖๓-๓

คณะทีมงาน/ตรวจทาน และพิสูจน์อักษร
พระมหาวรัญญู วรญฺญู,ดร. ป.ธ.๗ พระมหาครรชิต สุชิตคนฺโธ ป.ธ.๙
พระมหามงคล มงฺคโล ป.ธ.๙ พระดนัย ตนุปิโย พระไพศาล สุวิสาโล
พระวิชัย วิชโย พระบริสุทธิ์ใจ ปริสุทฺธิจโย พระณัฐวุฒิ ณฏฺฐวุฑฺฒิ
พระระดมศักดิ์ เตชสกฺโก พระอิทธิชัย อิทฺธิชโย พระวิวัฒน์ สุวิวฑฺฒโน
พระสุรภัค สุรภคฺโค และคุณธนวัฒน์ ปิยะดารากร คุณสุธิดา สุวรรณนภาศรี

ออกแบบ/ศิลปกรรม
พระดนัย ตนุปิโย พระวิชัย วิชโย คุณรังสรรค์ งามทรัพย์
ข้อมูล/พิมพ์/รูปเล่ม
พระดนัย ตนุปิโย
แบบปก/หน้าหลัง
พระวิชัย วิชโย คุณประชา ทาหาร

พิมพ์ที่ บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด
๙๔ หมู่ ๑๐ ซอยศรีไพบูลย์ ถนนบรมราชชนนี
แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๘-๘๑๕๒, ๐-๒๘๘๘-๘๑๒๑, ๐-๒๘๘๘-๘๔๘๖

คำอนุโมทนา

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ เป็นมหาปูชนียาจารย์ผู้มีกิตติคุณแผ่ไพศาลไปทั่วโลก มีผู้เคารพนับถือบูชาและศึกษาปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามแนวทางของหลวงพ่อเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่างได้รับผลจากการปฏิบัติเป็นที่ประจักษ์ สมตามอุปนิสัยวาสนาของแต่ละท่าน

ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๕) หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ถึงแก่มรณภาพไปเป็นเวลา ๕๓ ปีแล้ว หากแต่คุณธรรมความดีของหลวงพ่อหาได้ดับสูญไปตามสังขารของหลวงพ่อไม่ กลับมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าชีวประวัติและปฏิปทาของหลวงพ่ออย่างกว้างขวางแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

หนึ่งในมรดกของหลวงพ่อวัดปากน้ำที่คณะศิษยานุศิษย์ได้สืบทอดกันมา ได้แก่หนังสือรวมพระธรรมเทศนาของหลวงพ่อที่ได้ถอดมาจากเทปบันทึกเสียงของท่าน และได้ตีพิมพ์เป็นหนังสือสืบกันมาหลายคราวแล้ว ความจริงหลวงพ่อวัดปากน้ำได้เทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนด้วยตัวท่านเองเป็นประจำ และมีการบันทึกเสียงของท่านไว้เป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากเทปบันทึกเสียงเกิดชำรุดเสียหาย และมีการนำเทปบันทึกเสียงไปใช้บันทึกงานอื่น ทำให้พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อเหลืออยู่ไม่มากนัก บางกัณฑ์ก็ไม่เหลือต้นฉบับเสียงแล้ว คงเหลือแต่พระธรรมเทศนาที่ได้ถอดเทปไว้เท่านั้น ดังนั้น พระธรรมเทศนาที่เหลืออยู่จึงกลายเป็นมรดกล้ำค่าที่คณะศิษยานุศิษย์ใช้เป็นแหล่งศึกษาธรรมปฏิบัติ และรักษาสืบทอดกันมา

ขออนุโมทนากับคณะสงฆ์วัดปากน้ำที่ได้ช่วยกันรวบรวมและตรวจทานพระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำในการพิมพ์ครั้งนี้จำนวน ๖๗ กัณฑ์ พร้อมกับได้ค้นคว้าแสดงที่มาของพระบาลีในพระธรรมเทศนาแต่ละกัณฑ์ไว้ด้วย และได้รวบรวมโอวาทและคำสอนของหลวงพ่อวัดปากน้ำจากหนังสือและเอกสารต่างๆ อีก ๗ งาน มาพิมพ์รวมไว้ในคราวนี้

ขออนุโมทนากับพระวิชัย วิชโย พร้อมด้วยญาติมิตรและสัมพันธชน ที่ได้มีกุศลจิตรวบรวมทุนทรัพย์และขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือรวมพระธรรมเทศนาพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการ ในงานสมโภชพระมหา

เจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ ระหว่างวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ พร้อมกันนี้ได้สร้างพระพุทธรูปหยก ๒ องค์ พระพุทธรูปหินสลัก ๔ องค์ พระพุทธรูปหินจุยเจีย ๓ องค์ รูปเหมือนสลักหินหลวงพ่อวัดปากน้ำ ๒ องค์ รูปเหมือนสลักหินสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ๑ องค์ แผ่นหินจารึกทางมรรคผล ผอบทองคำบรรจุพระบรมสารีริกธาตุกับพระเงินพระทองคำ บุษบกไม้สักปิดทอง ๑ หลัง พระหยกและลูกแก้วหินจุยเจียขนาดเล็กอีกจำนวนหนึ่ง รวมมูลค่าทั้งสิ้นกว่า ๑๐ ล้านบาท ถวายไว้เป็นสมบัติพระศาสนา บูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และบารมีธรรมของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ได้อภิบาลรักษาท่านทั้งหลายที่มีส่วนร่วมในการสร้างกุศลครั้งนี้ ให้ประสบแต่ความสุข ความเจริญ งอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา บริบูรณ์ด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ได้เข้าถึงธรรมที่หลวงพ่อวัดปากน้ำได้บรรลุ โดยทั่วหน้ากันเทอญฯ

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
๖ มิถุนายน ๒๕๕๕

สารบัญ

สารบัญ(ต่อ)

สารบัญ(ต่อ)

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว พบแล้วไม่กำ จะเกิดมาทำอะไร
สิ่งที่อยากมันก็หลอก สิ่งที่หยอกมันก็ลวง ทำให้จิตเป็นห่วงใย
เลิกอยากลาหยอก รีบออกจากกาม เดินตามขันธ์สามเรื่อยไป
เสร็จกิจสิบหก ไม่ตกกันดาร เรียกว่า ‘นิพพาน’ ก็ได้

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

‘หยุดนั่นแหละเป็นตัวสำเร็จ’

คติธรรมของ พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ

....

เห็น ใด ๆ มาตรแม้น ธรรมกาย
จำ สนิทนิมิตหมาย มั่นแท้
คิด ทำเถิดหญิงชาย ชูช่วย ตนแฮ
รู้ ยิ่งเบญจขันธ์แท้ แต่ล้วนอนิจจัง

....

รักษ์ร่างพอสร่างร้าย รอดตน
ยอดเยี่ยม "ธรรมกาย" ผลผ่องแผ้ว
เลอเลิศล่วงกุศล ใดอื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว ก่องหล้าเรืองสกล

....

เห็นสิบแล้วเห็นศูนย์ เป็นเค้ามูลสืบกันมา
เที่ยงแท้แน่หนักหนา ตั้งอนิจจาเป็นอาจิณ
จุติแล้วปฏิสนธิ ย่อมเวียนวนอยู่ทั้งสิ้น
สังขาราไม่ยืนยิน ราคีสิ้นเป็นตัวมา

....

ประกอบเหตุ สังเกตผล สนใจเถิด ประเสริฐนัก
ประกอบในเหตุ สังเกตในผล สนใจเข้าเถิด ประเสริฐดีนัก
ประกอบที่ในเหตุ สังเกตดูในผล สนใจหนักเข้าเถิด ประเสริฐดียิ่งนัก

....

ขุดบ่อหล่อธารา ให้อุตส่าห์ขุดร่ำไป
ขุดตื้นตื้นน้ำบ่มี ขุดถึงที่น้ำจึงไหล

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

(ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๙)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ

คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระหยกแคนนาดา ๑๖ นิ้ว ฐานหินแกรนิตอินเดีย

(ไม่ได้ใส่เครื่องประดับ)

พระบรมจักรพรรดิ หยกแคนนาดา หน้าตัก ๑๖ นิ้ว

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

พระธรรมกายหยกพม่า ๑๘ นิ้ว ฐานหินแกรนิตอินเดีย

(ไม่ได้ใส่เครื่องประดับ)

พระธรรมกายหยกพม่า ๑๘ นิ้ว

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

บุษบกไม้สักประดิษฐานพระหินแก้วจุยเจีย ๕ นิ้ว, ๓ นิ้ว, ๓ นิ้วครึ่ง,
ทรงเครื่องฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว
ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

พระหินแก้วจุยเจียหน้าตัก ๕ นิ้ว ๓ นิ้วครึ่ง และ ๓ นิ้ว (ใส่เครื่องประดับ)

พระหินแก้วจุยเจียหน้าตัก ๕ นิ้ว ๓ นิ้วครึ่ง และ ๓ นิ้ว (ไม่ได้ใส่เครื่องประดับ)

พระทองคำพระเงินหน้าตัก ๒ นิ้ว ฉัตรทำด้วยเงิน (ชุบทองและเงิน) ฐานหินอลาบาสเตอร์

พระทองคำหน้าตัก ๑ นิ้ว ๕ องค์ พระเงินหน้าตัก ๑ นิ้ว ๕ องค์ สลักชื่อพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์

ผอบทองคำบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ผอบเงินบรรจุพระทองคำพระเงิน

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

รวมเครื่องทรง พระบรมจักรพรรดิ ๒๔ ชิ้น　　พระธรรมกาย ๕ ชิ้น
ทำด้วยเงินประดับเพชรพลอย (ชุบทอง)

พระธรรมกายหน้าตัก ๓๒ นิ้ว หินอลาบาสเตอร์

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

พระจักรพรรดิประดับพลอยหน้าตัก ๓๒ นิ้ว หินแม่น้ำโขง

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

พระยืนรำพึง
สูง ๒ ม. หินแม่น้ำโขง

ยืนอุ้มบาตร
สูง ๒ ม. หินแม่น้ำโขง

หลวงพ่อวัดปากน้ำยืน สูง ๒ ม. ๕๐ ซ.ม. หินแม่น้ำโขง

ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล
วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

หลวงพ่อวัดปากน้ำหน้าตัก ๕๕ นิ้ว หินอลาบาสเตอร์ ฐานหินแม่น้ำโขง
ถวายบูชาพระรัตนตรัย ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๕

แผ่นหินจารึก " ทางมรรคผล ๑๘ กาย " หินแกรนิตอินเดีย
ถวายบูชาพระรัตนตรัยและบูชาธรรม พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ พ.ศ.๒๕๕๕

คำชี้แจง

สืบเนื่องจากเมื่อประมาณกลางปี พ.ศ.๒๕๕๒ อาตมภาพและคุณสาโรจน์ เปรื่องวิริยะ คุณปิยพันธุ์ กุศลสิทธิรัตน์ พร้อมด้วยคุณอัมพร ประภากมล แม่ชีชมบงกช ภูมิธเนศ คุณกรรณิกา บุญอนันตบุตร มีความประสงค์จะสร้างพระพุทธรูปที่เป็นหินสลักเพื่อถวายเป็นสมบัติพระศาสนา ทั้ง ๕ ท่านได้เกิดศรัทธาแรงกล้าพากันมาพบอาตมภาพที่วัด จึงได้นัดหมายกันเดินทางไปอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ในปีเดียวกันนั้น เพื่อหาหินหยกมาสลักเป็นพระพุทธรูป

ขณะอยู่ที่อำเภอแม่สาย ได้พบพระพุทธรูปที่แกะสลักจากหินหยกแคนนาดาขนาดหน้าตัก ๑๖ นิ้ว สีเขียวเข้มลายผักชี สอบถามทราบว่าแกะสำเร็จมาหลายปี แต่หามีผู้ใดบูชาไปไม่ ทางคณะผู้เดินทางไปคราวนั้นจึงได้มีกุศลฉันทะร่วมกันบูชาพระพุทธรูปองค์ดังกล่าว และได้นำไปให้ช่างอรุณ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ทำเครื่องทรงพระบรมจักรพรรดิประดับด้วยเพชรพลอย เพื่อให้เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้มาพบเห็นกราบไหว้ต่อไป

ในขณะที่ดำเนินการอยู่นั้น มีทุนทรัพย์เหลืออยู่ส่วนหนึ่ง จึงได้สร้างพระพุทธรูปปางธรรมกายด้วยหยกพม่า ขนาดหน้าตัก ๑๘ นิ้ว พร้อมกับเครื่องทรงประดับองค์พระธรรมกาย และได้ให้ช่างสลักรูปเหมือนพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ขนาดเท่าครึ่ง ๑ องค์ เมื่อมีผู้ทราบข่าวการกุศลนี้ต่างก็ได้บอกเล่ากันต่อๆ ไป และมีผู้มาขอร่วมทำบุญด้วยเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการสร้างพระพุทธรูปหินสลัก และรูปเหมือนหินสลักอีกหลายองค์ในเวลาต่อมา

ขณะเดียวกันก็มีงานรวบรวมตรวจทานพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ที่ปรารภโดยเพื่อนพระภิกษุที่เรียนนักธรรมชั้นเอกร่วมกัน เพื่อให้เป็นอนุสรณ์ชีวิตที่เข้ามาบวชและศึกษาธรรม ภายใต้บารมีธรรมของหลวงพ่อวัดปากน้ำ จึงได้นำทุนทรัพย์ที่เหลือจากการสร้างพระพุทธรูปมาสมทบกับทุนทรัพย์ที่มีผู้บริจาคเพื่อการจัดพิมพ์หนังสือรวมเป็นค่าจัดพิมพ์หนังสือทั้งหมด ทำให้สามารถพิมพ์ได้ถึง ๘,๐๐๐ เล่ม

อาตมภาพขอเจริญพรให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีผู้ร่วมทำบุญมาทั้งหมดนั้นได้ชื่อว่าทุกท่านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพด้วยกันทุกคนในการสร้างบุญกุศลครั้งนี้

ขออนุโมทนาและขอขอบคุณท่านทั้งหลาย มา ณ ที่นี้

พระวิชัย วิชโย (เพียรภักดีสกุล)

รายการพระพุทธรูปและสิ่งของที่ถวายวัดปากน้ำ

๑. พระหยกแคนนาดา หน้าตัก ๑๖ นิ้ว พร้อมเครื่องทรงประดับพระบรมจักรพรรดิ ๒๔ ชิ้น ฐานหินแกรนิตอินเดีย สูง ๒๖ นิ้ว กว้าง ๒๑ นิ้ว ยาว ๓๕ นิ้ว รวมหนัก ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

๒. พระธรรมกายหยกพม่า หน้าตัก ๑๘ นิ้ว พร้อมเครื่องประดับ ๕ ชิ้น ฐานหินแกรนิตอินเดีย สูง ๓๐ นิ้ว กว้าง ๒๖ นิ้ว ยาว ๔๐ นิ้ว รวมหนัก ๑,๒๐๐ กิโลกรัม

๓. พระธรรมกายหน้าตัก ๓๒ นิ้ว หินอลาบาสเตอร์ฐานบัวชั้นเดียว รวมหนัก ๑,๕๐๐ กิโลกรัม

๔. พระจักรพรรดิประดับพลอยหน้าตัก ๓๒ นิ้ว หินแม่น้ำโขงฐานบัวชั้นเดียว รวมหนัก ๑,๕๐๐ กิโลกรัม

๕. พระยืนปางรำพึง และพระยืนปางอุ้มบาตร หินแม่น้ำโขง สูง ๒ ม. หนักองค์ละ ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

๖. พระทองคำหน้าตัก ๒ นิ้ว พระเงินหน้าตัก ๒ นิ้ว ผอบเงินผอบทองคำบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระทองคำหน้าตัก ๑ นิ้ว ๕ องค์ พระเงินหน้าตัก ๑ นิ้ว ๕ องค์ สลักชื่อพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ พระกกุสันธพุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า พระกัสสปพุทธเจ้า พระโคตมพุทธเจ้า และพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า

๗. บุษบกไม้สัก ๓ หลัง ฐานรองรับ ๓ ชั้น เป็นที่ประดิษฐาน พระหินแก้วจุยเจียหน้าตัก ๕ นิ้ว ทรงเครื่องฤดูร้อน หน้าตัก ๓ นิ้วทรงเครื่องฤดูฝน และหน้าตัก ๓ นิ้วครึ่งทรงเครื่องฤดูหนาว

๘. แผ่นหินจารึก "ทางมรรคผล ๑๘ กาย" ตัวแผ่นป้าย สูง ๒.๗๗ ซ.ม.กว้าง ๑.๗๐ ม. หนา ๓๐ ซ.ม. ตัวฐานรองรับ สูง ๔๓ ซ.ม.กว้าง ๑.๑๐ ม.ยาว ๒.๕๐ ม. หินแกรนิตอินเดีย รวมหนัก ๖,๕๐๐ กิโลกรัม

๙. หลวงพ่อวัดปากน้ำนั่ง หน้าตัก ๕๕ นิ้ว หินอลาบาสเตอร์ สูง ๑.๙๐ ม. กว้าง ๑.๖๐ ม. ยาว ๑.๔๕ ม. ฐานหินแม่น้ำโขง สูง ๖๐ ซ.ม. กว้าง ๑.๖๐ ม. ยาว ๒ ม. รวมหนัก ๕,๕๐๐ กิโลกรัม

๑๐. หลวงพ่อวัดปากน้ำยืน หินแม่น้ำโขง สูง ๒.๕๐ม. หนัก ๒,๕๐๐ กิโลกรัม

๑๑. หลวงพ่อวัดปากน้ำนั่งสมาธิ หินแก้วใสจุยเจียหน้าตัก ๔ นิ้ว ฐานหินแม่น้ำโขงปิดทอง

๑๒. หลวงพ่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ยืน หินอลาบาสเตอร์ สูง ๒ ม. รวมหนัก ๑,๒๐๐ กิโลกรัม

๑๓. บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เกศาหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระหยกองค์เล็ก ลูกแก้วจุยเจีย อีกจำนวนหนึ่ง

๑๔. หนังสือรวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม

๑๕. หลวงพ่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ยืน หินแม่น้ำโขง สูง ๓ ม. (นำไปประดิษฐาน ณ วัดสังฆานุภาพ จ. กำแพงเพชร)

สร้างถวายเป็นสมบัติพระศาสนา เพื่อบูชาคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และหลวงพ่อวัดปากน้ำ ณ พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ในโอกาสสมโภชพระมหาเจดีย์มหารัชมงคล พ.ศ. ๒๕๕๕ งบประมาณกว่า ๑๐ ล้าน ระยะเวลาสร้าง ๓ ปี

ขออำนาจบุญกุศลนี้จงเป็นเหตุปัจจัย ให้ท่านเจ้าภาพพร้อมด้วยญาติมิตรผู้ร่วมบุญทุกท่านจงเจริญรุ่งเรือง ในศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ ได้รู้เห็นเข้าถึงวิชชาธรรมกายและมรรคผล นิพพาน โดยง่ายโดยเร็วพลัน โดยสัมมาทิฐิ เทอญ.

ขออนุโมทนาสาธุ
พระวิชัย วิชโย (เพียรภักดีสกุล)
พร้อมด้วยคณะผู้ดำเนินงาน

รายการเครื่องทรงพระบรมจักรพรรดิ (หยกแคนนาดา)

๑. ยอดพระมาลาเพชร ๑๔๒ เม็ด ทับทิม ๑๒๗ เม็ด ไพลิน ๔๐ เม็ด โกเมน ๒๘ เม็ด บุษราคัม ๑๒ เม็ด มรกต ๒๔ เม็ด เพอริดอท ๑๒ เม็ด อวามาริน ๓๐ เม็ด แซฟไฟร์ ๘ เม็ด เขียว ๒๕ เม็ด ขาว ๓๒ เม็ด **รวม ๔๘๐ เม็ด**

๒. พระมาลาโกเมน ๒๓ เม็ด ม่วง ๗๕ เม็ด ส้ม ๓๒ เม็ด เขียว ๑๔๗ เม็ด ขาว ๑๗๖ เม็ด ฟ้าเขียว ๑๖ เม็ด **รวม ๔๖๙ เม็ด** *** อุณาโลม เพชร ๑๑ เม็ด เขียวเข้ม ๒๔ เม็ด **รวม ๓๕ เม็ด**

๓. พระกรรณ(หู)ซ้ายขวาทับทิม ๑๑๒ เม็ด ส้ม ๔๓ เม็ด ขาว ๒๔ เม็ด ฟ้า ๒๗ เม็ด แดง ๖ เม็ด น้ำเงินอ่อน ๑๖ เม็ด ม่วง ๓๓ เม็ด ชมพู ๑๐ เม็ด น้ำเงินเข้ม ๑๙ เม็ด เหลือง ๒๒ เม็ด เหลืองทอง ๑๗ เม็ด มรกต ๑๓ เม็ด ทับทิม ๑ เม็ด เขียวอ่อน ๒๔ เม็ด **รวม ๓๙๐ เม็ด** *** ต่างหู ๑ คู่ ทับทิม ๒ เม็ด มรกต ๑๘ เม็ด **รวม ๒๐ เม็ด**

๔. พระพาหา(แขน)ซ้ายขวา ทับทิม ๓๔ เม็ด เหลือง ๕๕ เม็ด ม่วง ๒๐ เม็ด เขียว ๙๘ เม็ด น้ำเงิน ๙๑ เม็ด ชมพู ๑๑๔ เม็ด ขาว ๓๖ เม็ด โกเมน ๒๘ เม็ด ฟ้า ๔๔ เม็ด เพอริดอต ๑๒ เม็ด มรกต ๒๒ เม็ด ส้ม ๑๔ เม็ด หยดน้ำ ๔ เม็ด **รวม ๕๗๒ เม็ด** *** ข้อหัวไหล่ซ้ายขวา ทับทิม ๕๐๘ เม็ด เพอริดอต ๗๑ เม็ด ส้ม ๕๐ เม็ด ขาว ๘ เม็ด เหลือง ๒๔ เม็ด ฟ้า ๒ เม็ด **รวม ๖๖๓ เม็ด**

๕. สังวาลหน้าหลัง ทับทิม ๕๓ เม็ด เหลือง ๒๔ เม็ด ชมพู ๑๔๐ เม็ด **รวม ๒๑๗ เม็ด**

๖. ข้อพระกร(ข้อมือ)ซ้ายขวา เหลือง ๑๙ เม็ด ฟ้า ๘ เม็ด ขาว ๑๗ เม็ด ส้ม ๒เม็ด ชมพู ๓๔ เม็ด น้ำเงิน ๕๑ เม็ด **รวม ๑๓๑ เม็ด**

๗. ทับทรวง เพชร ๑๒ เม็ด เม็ดกลาง ๑ เม็ด เม็ดเล็กบน ๑ เม็ด ไพลิน ๔๔ เม็ด โกเมน ๘ เม็ด ส้ม ๑๖๒ เม็ด บุษราคัม ๒๘ เม็ด เขียวจัด ๖ เม็ด ทับทิม ๑๐ เม็ด ม่วง ๑๖๖ เม็ด **รวม ๔๓๘ เม็ด**

๘. รัดพระองค์(เข็มขัด) ทับทิม ๒๔ เม็ด โกเมน ๘ เม็ด ชมพู ๒๔ เม็ด เหลือง ๑๒ เม็ด เขียว ๑ เม็ด ขาว ๘ เม็ด น้ำเงิน ๘๔ เม็ด **รวม ๑๖๑ เม็ด**

๙. พระชงฆ์(แข้ง) ๑ คู่ ทับทิม ๘๐ เม็ด โกเมน ๓๐ เม็ด ขาว ๒๑ เม็ด ฟ้า ๖๑ เม็ด ฟ้าอความารีน ๑๘ เม็ด เขียว ๔๘ เม็ด เหลือง ๑๔ เม็ด บุษราคัม ๕๔ เม็ด **รวม ๓๒๖ เม็ด**

๑๐. พระชานุ(เข่า) ซ้ายขวา ม่วง ๗๒ เม็ด เหลือง ๒๑๓ เม็ด **รวม ๒๘๕ เม็ด**

๑๑. พระธำมรงค์(แหวน) ๔ วง เพชร ๙ เม็ด ไพลิน ๙ เม็ด การ์เนต ๙ เม็ด ทับทิม ๙ เม็ด **รวม ๓๖ เม็ด**

๑๒. พญานาค ๑ คู่ ทับทิม ๔ เม็ด **รวม ๔ เม็ด**

๑๓. รอบฐาน โกเมน ๓๖ เม็ด ม่วง ๖๘ เม็ด ขาว ๑๗ เม็ด ขาวเล็ก ๓๖ เม็ด โกเมน ๑๐๐ เม็ด ชื่อพระใส่เพชร ๑๕ เม็ด **รวม ๒๗๒ เม็ด**

รวม ๒๔ ชิ้น เพชร ๑๘๙ เม็ด พลอย ๔,๒๘๘ เม็ด **รวม ๔,๔๗๗ เม็ด**

รายการเครื่องทรงประดับพระธรรมกาย(หยกพม่า)

๑. เครื่องทรงส่วนพระเศียรพระธรรมกาย ยอดดอกบัวตูมแก้วจุยเจีย ๑ ดอก หุ้มรัดด้วยทองคำ พลอยสีชมพู ๑๘๓ เม็ด ทับทิม ๑๕๙ เม็ด สีเหลือง ๓๑๖ เม็ด **รวม ๖๕๙ เม็ด**

๒. อุณาโลม ประดับพลอย เพชร ๑๑ เม็ด ทับทิม ๑ เม็ด **รวม ๑๒ เม็ด**

๓. สังฆาฏิ ประดับพลอย เพชร ๓๘๕ เม็ด ไพลินปลาย ๑๐๘ เม็ด ไพลิน ๑๕๘ เม็ด บุษราคัม ๗๘๐ เม็ด ทับทิม ๓๑๐ เม็ด **รวม ๑๗๔๑ เม็ด**

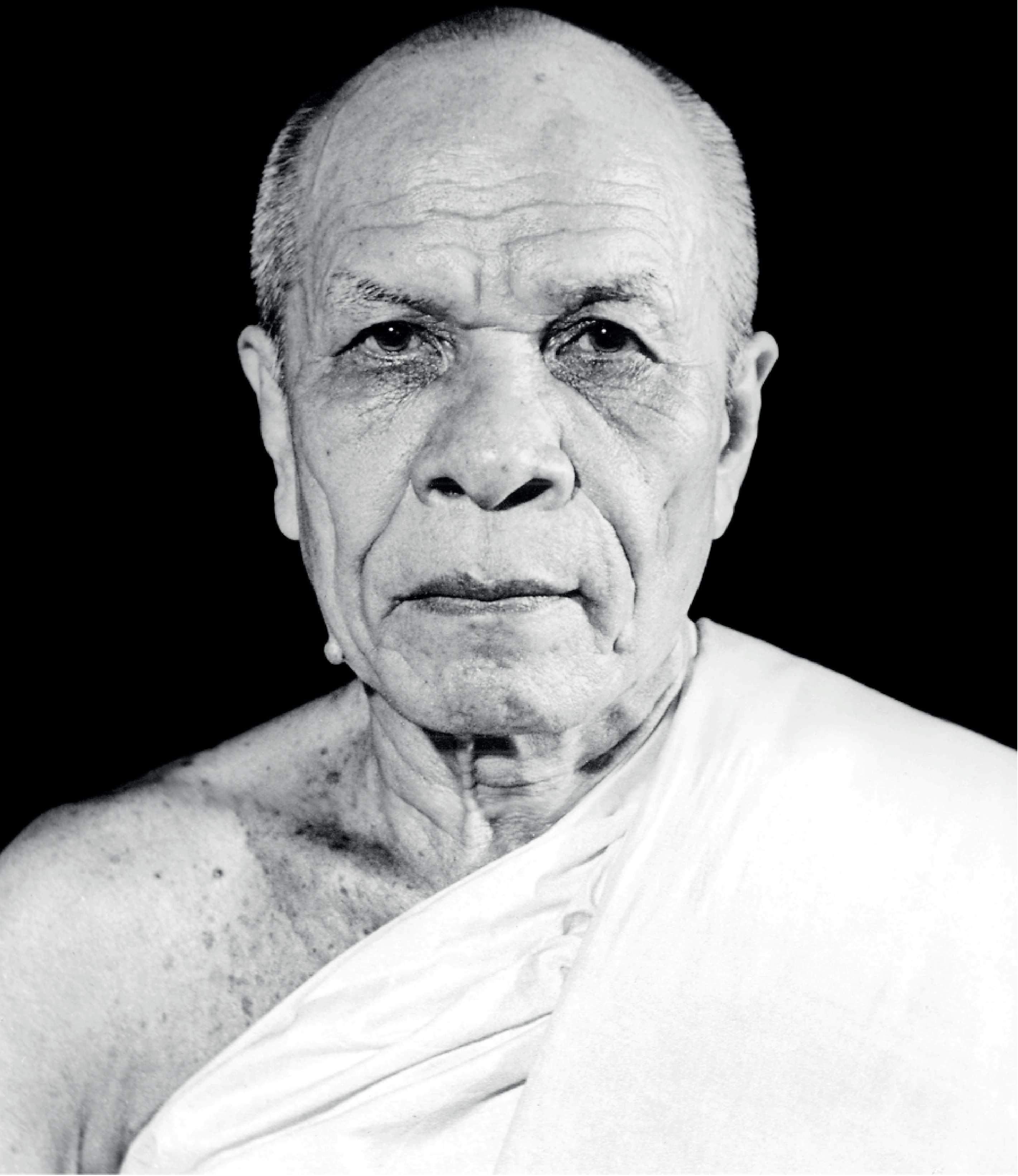
๔. สังวาล(สะพาย) บุษราคัม ๓๑ เม็ด ทับทิม ๒๕ เม็ด โกเมน ๗๕ เม็ด ไพลิน ๓๙ เม็ด หยก ๔ เม็ด เพอริดอต ๕๑ เม็ด มรกต ๒๔ เม็ด อเมทิสต์ ๗๘ เม็ด โทปาส ๓ เม็ด ทัวร์มาริน ๒๗ เม็ด **รวม ๓๕๗ เม็ด**

๕. ฐานรอบองค์ฌาน โกเมน ๓๖ เม็ด ขาว ๑๔๒ เม็ด เหลือง ๖๘ เม็ด ม่วง ๑๗ เม็ด ตัวหนังสือประดับพลอย ทับทิม ๓ เม็ด โกเมน ๑ เม็ด ไพลิน ๓ เม็ด บุษราคัม ๑ เม็ด **รวม ๒๗๑ เม็ด**

* รวมเครื่องทรง ๕ ชิ้น เพชร ๓๙๖ เม็ด พลอย ๒,๖๔๔ เม็ด รวม ๓,๐๔๐ เม็ด *

มงฺคลเทวมุนิปตฺติทานคาถา

โย โส จนฺทสโร เถโร สปฺปญฺโญ กรุณายโก
ราชทินฺนาภิธาเนน มงฺคลเทวมุนิวฺหโย
ชนานํ อิธ สพฺเพสํ อิสฺสโร ปริหารโก
วินยสฺส จ ธมฺมสฺส ธมฺมกายสฺส โกวิโท
ธมฺเมสุ ครุโก ธีโร สีเลสุ สุสมาหิโต
สิสฺสานํ ภิกฺขุอาทีนํ ปิตุฏฺฐาเน ปติฏฺฐิโต
อาหาราทีหิ วตฺถูหิ เอเตสํ อนุกมฺปโก
พหุนฺนํ กุลปุตฺตานํ อุปชฺฌาโย วิจกฺขโณ
โสทานิ กาลมากาสิ กลฺยาณกิตฺติ ติฏฺฐติ
ตมฺมยํ ยติกา เถรา มชฺฌิมา นวกา จิธ
นิจฺจํ อนุสฺสรนฺตาว ตสฺส คุเณน โจทิตา
ปุญฺญนฺตสฺส กริตฺวาน เทม ปตฺตึ อเสสิโต
ยํ ยํ เตน กตํ ปุญฺญํ ยํ ยํ อมฺเหหิ สญฺจิตํ
ตสฺส ตสฺสานุภาเวน ตสฺส ตสฺเสว เตชสา
สทฺธมฺมฏฺฐิติกาโม โส สุขิโต โหตุ สพฺพทา
สเจ ยตฺถ ปติฏฺฐาย น ลเภยฺย อิมํ วรํ
ตตฺถ สพฺเพ มเหสกฺขา เทว คนฺตฺวา นิเวทยุํ
อนุโมทตุ โส ปุญฺญํ ปตฺตึ ลเภตุ สพฺพโสติ ฯ

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

สพฺพรสํ ธมฺมรโส ชินาติ
รสแห่งพระธรรม ย่อมชนะรสทั้งปวง

... บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็นเราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็น
สมควรแล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ว
วันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าไปในอุโบสถแต่เวลาเย็น
ตั้งสัจจาธิษฐานแน่นอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้
ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นี้จนหมดชีวิต ...

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

อัตชีวประวัติ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ชาติภูมิเดิมเป็นพ่อค้า เข้าตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหมู่เหนือของวัดสองพี่น้อง คือทิศใต้ของวัดแต่ต่างฝั่งกับวัด วัดอยู่ตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านอยู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีคลองกั้นเป็นระหว่างวัดกับบ้าน ค้าขายมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีเศษๆ นับตั้งแต่บิดาล่วงไปก็เป็นพ่อค้าแทนบิดา เลี้ยงมารดามาจนอายุ ๑๙ ปี ตรงนี้ได้ปฏิญาณตัวบวชจนตาย ด้วยมามีอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างขายข้าวแล้วนำเรือเปล่ากลับบ้าน เข้าลัดที่คลองบางอีแท่น เหนือตลาดใหม่ แม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในลัดนี้ไม่สู้ไกลนักแต่พวกโจรชุกชุม แต่พอเข้าลัดไปเล็กน้อยก็มาคิดแต่ในใจของตัวว่า คลองก็เล็กโจรก็ร้าย ท้ายเรือเข้าก็ไล่เลี่ยกับฝั่ง ไม่ต่ำไม่สูงกว่ากันเท่าไรนัก น่าหวาดเสียวอันตราย เมื่อโจรมาก็ต้องยิงหรือทำร้ายคนท้ายก่อน ถ้าเขาทำเราเสียได้ก่อนก็ไม่มีทางที่จะสู้เขา ถ้าเราเอาอาวุธปืน ๘ นัดไว้ทางหัวเรือแล้วเราไปถ่อเรือทางลูกจ้างเสีย เมื่อโจรมาทำร้ายเราก็จะมีทางสู้ได้บ้าง คิดดังนี้แล้วก็เรียกลูกจ้างที่ถ่อเรือแถบทรายมาถือท้าย เราออกไปถ่อแทน ถ่อเรือไปก็คิดไป เรือก็เดินเข้าไปหาที่เปลี่ยวหนักขึ้นทุกที ความคิดก็ถี่ขึ้นว่า ลูกจ้างที่เราจ้างมานี้คนหนึ่งก็ไม่กี่บาท เพียง ๑๑ บาท หรือ ๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัวเราเป็นเจ้าของทรัพย์ทั้งเรือหมด ส่วนตายจะให้ลูกจ้างตายก่อนไม่ถูก เอาเปรียบลูกจ้างมากเกินไปไม่สมควร ถ่อไปก็คิดไปดังนี้และคิดถี่หนักเข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาดออกไป เราเป็นเจ้าของให้เราตายก่อนดีกว่าจึงจะสมควร คิดตกลงแล้วก็เรียกลูกจ้างให้มาถ่อ ตัวก็หยิบปืน ๘ นัดที่เอาไปไว้ข้างหัวเรือมาไว้ใกล้ตัวข้างท้ายเรือ ก็ถือท้ายเรื่อยไป ใกล้ออกจากลัดเต็มที น้ำก็ขึ้น เรือข้าวที่หนักก็ตามหัวน้ำขึ้นสวนเข้ามาประดังกันแน่น จีนก็ส่งเสียงแต่ว่า ตู้อ่าๆ[๑] ประดังกันแน่น ออกก็ไม่ได้ เข้าไปไม่ได้ น้ำก็น้อยเลยต้องต่างฝ่ายต่างก็ปักหลักกรานหน้าจอดกันนิ่งอยู่ เราเป็นคนสุดท้าย ผ่านพ้นอันตรายมาแล้วก็มาคิดว่าการหาเงินหาทองนี้ลำบากจริงๆ เจียวหนา บิดาของเราก็หามาดังนี้ เราก็หาซ้ำรอยบิดาตามบิดาบ้าง เงินแลทองที่หากันทั้งหมดด้วยกันนี้ต่างคนก็ต่างหาไม่มีเวลาหยุดด้วยกัน

---

[๑] เป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว **ตู้** แปลว่า ติด **อ่า** เป็นสร้อยคำ คล้ายคำว่า โว้ย

ทั้งนั้น ถ้าใครไม่เร่งรีบหาให้มั่งมีก็เป็นคนต่ำและเลว ไม่มีใครนับถือแลคบหา เข้าหมู่เขาก็อายเขาเพราะเป็นคนจนกว่าเขา ไม่เทียมหน้าเทียมบ่าเทียมไหล่กับเขา บุรพชนต้นสกุลของเราก็ทำกันมาดังนี้เหมือนๆ กัน จนถึงบิดาของเราแลตัวของเราบัดนี้

ก็บัดนี้บุรพชนแลบิดาของเราไปทางไหนหมด ก็ปรากฏแก่ใจว่าตายหมดแล้ว แล้วตัวของเราเล่า ก็ต้องตายเหมือนกัน แต่พอคิดถึงตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็ชักเสียวๆ นึกถึงความตายที่จะมาถึงตัวโดยไม่มีสงสัยเลย เราต้องตายแน่ๆ บิดาเราก็มาล่องข้าวขึ้นจากเรือข้าว ที่เจ็บมาจากตามทางแล้วขึ้นจากเรือข้าวไม่ได้กี่วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ไม่ได้เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งแลร่างกายของแกเราก็ดูแลอยู่ ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เนื่องด้วยแกตลอดถึงมารดาของเราก็อยู่ ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้ เคลื่อนความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้แน่ เมื่อคิดตกลงใจดังนี้แล้วก็ลองทำเป็นตายดู นอนแผ่ไปที่ท้ายเรือแล้วก็ทำตาย ตายแล้วทำไปหาคนที่เป็นญาติบ้าง พี่น้องบ้าง เพื่อนที่ชอบกันบ้าง เขาก็ไม่เห็นเรา เพราะเราเป็นผี เราก็เอาก้อนดินบ้างไม้บ้างโยนหรือปาเข้าไปให้ถูก เพราะเขาไม่เห็นตัวเรา เขาก็ต้องบอกผีโยนมาหรือปาเข้ามา ไปหาคนโน้นก็ไม่เห็น มาหาคนนี้ก็ไม่เห็น คิดไปดังนี้แหละจนเผลอตัว แต่พอรู้สึกตัวขึ้นมาก็รีบลุกขึ้นจุดธูปอธิษฐานในใจของตัวเองว่า ขออย่าให้เราตายเสียก่อน ขอให้บวชเสียก่อนเถิด ถ้าบวชแล้วไม่สึกจนตลอดชีวิต ตรงนี้บวชจริงมาเสียแต่อายุ ๑๙ ปีเศษแล้ว ตั้งแต่นั้นก็ประกอบอาชีพตามปรกติของพ่อค้า จนอายุครบ ๒๒ ปี แล้วก็ปรารภถึงการบวชในปีนั้น

พอถึงเดือน ๘ ข้างขึ้น ก็ขนข้าวลงเรือ เต็มลำดีแล้วก็บอกกับลูกจ้างให้นำเอาข้าวไปขายโรงสีในกรุงเทพฯ ส่วนตัวก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้านาค ฝึกหัดเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทในสำนักพระปลัดยัง ผู้เป็นหลวงตาของตัว ซึ่งเป็นน้องคนเล็กของตาน้อยผู้เป็นมารดาของตัวเอง ท่านส่งวินัยย่อๆ ให้ เป็นหนังสือสมุดข่อยเขียนตัวบรรจงสวยงามมาก ก็ท่องวิธีขอบรรพชาแลดูวินัยไปด้วยกันทีเดียว พอจวนเข้าพรรษาก็มีผู้ไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ดี วัดประตูศาล จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นอุปัชฌาย์ ก็ได้อุปสมบทในต้นเดือน ๘ ของ พ.ศ.๒๔๔๙ ได้อยู่จำพรรษาในวัดนั้น รวมอยู่ที่อุปสมบทนั้น ๗ เดือนเศษๆ เท่านั้น ออกจากวัดที่อุปสมบทนั้นแล้วก็ตรงมาอยู่จำพรรษาในวัดพระเชตุพนทีเดียว เรียนมูลกัจจายน์ถึง ๓ จบ แล้วเรียนธรรมบททีปนีและสารสังคหะ แต่พอเป็นว่าแปลออกพอสมควรแล้วก็หยุดการเรียนคันถธุระ เรียนวิปัสสนาธุระต่อไป ถึงใน

ระหว่างคันถธุระอยู่ก็เรียนวิปัสสนาไปด้วยเหมือนกัน เวลาวัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ก็มักไปแสวงหาครูสอนฝ่ายสมถวิปัสสนาอยู่เสมอๆ โดยมาก แต่ที่เรียนโดยตรงทีเดียวตั้งแต่บวชใหม่ๆ ก็เรียนแต่อนุสาวนาจารย์ทีหนึ่ง บวชแล้วรุ่งขึ้นวันที่ ๒ ก็เรียนที่หลวงพ่อเนียมวัดน้อย จังหวัดสุพรรณ ที่ ๓ เจ้าคุณสังวรานุวงษ์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธาราม ที่ ๔ เรียนกับพระครูญาณวิรัติ (โป๊) วัดพระเชตุพน ที่ ๕ เรียนกับพระอาจารย์สิงห์ วัดละครทำ หลังวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตามแบบของท่าน ๒ องค์ พระครูญาณวิรัติและพระอาจารย์สิงห์ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่าน ท่านมอบให้เป็นผู้สอนเขาได้ทั้ง ๒ อาจารย์ แต่ก็ยังไม่พอใจที่จะเป็นครูสอนเขา จึงค้นคว้าหาต่อไปอีก ถึงพรรษา ๑๑ ก็สำเร็จในการเล่าเรียนคันถธุระได้พอสมควรแก่ที่ตั้งใจไว้ว่า ต้องเรียนแปลให้ออก จะได้ค้นธรรมในมคธภาษาได้ตามต้องการ ก่อนแต่จะมาเรียนคันถธุระนั้น ได้ตั้งหนังสือใบลานมหาสติปัฏฐานลานยาวไว้ที่วัดสองพี่น้องผูกหนึ่งว่า ถ้าไปเล่าเรียนคราวนี้ต้องแปลหนังสือผูกนี้ให้ออก จึงเป็นที่พอแก่ความต้องการ ถ้ายังแปลไม่ออกก็เป็นอันไม่หยุดในการเรียน แต่พอแปลออกก็หยุด

ในพรรษาที่ ๑๑ เมื่อหยุดต่อการเรียนปริยัติแล้วก็เริ่มทำจริงจังในทางปฏิบัติ ก็คิดว่าในวัดพระเชตุพนนี้ในอุโบสถก็ดี มีบริเวณกว้างขวางดีมาก เป็นสถานที่ที่ควรทำภาวนามาก แต่มาหวนระลึกถึงอุปการคุณของวัดบางคูเวียง (คือวัดโบสถ์บนบางคูเวียง) ในคลองบางกอกน้อย เจ้าอธิการชุ่มได้ถวายมูลกัจจายน์แลคัมภีร์พระธรรมบทให้ ในตอนเล่าเรียนปริยัตินั้นก็มีอุปการคุณอยู่มากควรไปจำพรรษา แล้วจะได้แสดงธรรมแจกแก่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เป็นบรรณาการต่ออุปการคุณแก่วัดนั้น จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ไปจำพรรษาวัดบางคูเวียงในพรรษาที่ ๑๒ แต่พอได้กึ่งพรรษาก็มาหวนระลึกขึ้นว่า ในเมื่อเราตั้งใจจริงๆ ในการบวชจำเดิมอายุ ๑๙ เราได้ปฏิญาณตนบวชจนตาย ขออย่าให้เราตายในระหว่างก่อนบวช บัดนี้ก็ได้บอกลามาถึง ๑๕ พรรษาย่างเข้าพรรษานี้แล้ว ก็พอแก่ความประสงค์ของเราแล้ว **บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็นเราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็นสมควรแล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ว วันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าโรงอุโบสถแต่เวลาเย็น ตั้งสัจจาธิษฐานแน่นอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการเป็นอันไม่ลุกจากที่นี้จนหมดชีวิต**

เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปแล้วก็เริ่มปรารภนั่ง จึงได้แสดงความอ้อนวอนแด่พระพุทธเจ้าว่า ขอพระองค์ได้ทรงกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้า ทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้

อย่างน้อยที่สุดแลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแด่ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้วเป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานแด่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนาในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต แต่พออ้อนวอนเสร็จแล้วก็เริ่มปรารภเข้าที่นั่งสมาธิต่อไป มานึกถึงมดคี่ที่ตามช่องของแผ่นหินที่ยาวๆ แลบนแผ่นหินบ้าง ไต่ไปมาอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก จึงหยิบเอาขวดน้ำมันก๊าดมา เอานิ้วจุกเข้าที่ปากขวดแล้วตะแคงขวดให้เปียกนิ้วเข้า แล้วเอามาลากเป็นทางให้รอบตัว จะได้กันไม่ให้มาทำอันตรายในเวลานั่งลงไปแล้ว แต่พอทางนิ้วที่เปียกน้ำมันนั้นไม่ทันถึงครึ่งของวงตัวที่นั่ง ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นว่า ชีวิตสละได้แต่ทำไมยังกลัวมดคี่อยู่เล่า ก็นึกอายตัวเองขึ้นมา เลยวางขวดน้ำมันเข้าที่เลยในเดี๋ยวนั้น ประมาณครึ่งหรือค่อนคืนไม่มีนาฬิกาไม่แน่ ก็เห็นผังของจริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกาย ที่คุณพระทิพย์ปริญญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น ในขณะนั้นก็มาปริวิตกว่า **คมฺภีโร จายํ** ธรรมเป็นของลึกถึงเพียงนี้ ใครจะไปคิดคาดคะเนเอาได้พ้นวิสัยของความตรึกนึกคิด

ถ้ายัง ตรึก นึก คิด อยู่ก็เข้าไม่ถึง ที่จะเข้าถึงต้องทำให้ รู้ตรึก รู้นึก รู้คิด นั้นหยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ แต่พอดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรองดูเถิดท่านทั้งหลาย นี้เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด วิตกอยู่ดังนี้สักครู่ใหญ่ๆ ก็กลัวว่าความมีความเป็นนั้นจะเลือนไปเสีย จึงเข้าที่ต่อไปใหม่ราวสัก ๓๐ นาที ก็เห็นวัดบางปลาปรากฏเหมือนตัวเองไปอยู่ที่วัดนั้น แต่พอชัดดีก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าจะมีผู้รู้เห็นได้ยากนั้น

ในวัดบางปลานี้จะต้องมีผู้รู้ผู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้ ต่อแต่นั้นมาก็คำนึงที่ไปสอนที่วัดนั้นอยู่เรื่อยๆมา จนถึงออกพรรษา รับกฐินแล้วก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลา ราว ๔ เดือนมีพระทำเป็น ๓ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน นี้เริ่มต้นแผ่ธรรมกายของจริง ที่แสวงหาได้มาจริง ปรากฏอยู่จนบัดนี้ ฯ

พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

‘...ร่างกายพระสิทธัตถะไม่ใช่พุทธรัตนะ พระสิทธัตถะทรงกระทำความเพียร
อยู่ถึง ๖ พรรษา จึงพบรัตนะอันลี้ลับซับซ้อนอยู่ในพระองค์ คือ กายธรรม
มีสัณฐานเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม มีสีใสเหมือนกระจก
ปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกาย ...’

‘... ในการบำเพ็ญภาวนา ความเพียรเป็นข้อสำคัญยิ่ง ต้องทำเสมอ ทำเนืองๆ
ในทุกอริยาบถ ไม่ว่านั่ง นอน เดิน ยืน และทำเรื่อยไป อย่าหยุด อย่าละ
อย่าทอดทิ้ง อย่าท้อแท้ มุ่งรุดหน้าเรื่อยไป ผลจะเกิดวันหนึ่ง ไม่ต้องสงสัย
ผลเกิดอย่างไร ท่านรู้ได้ด้วยตัวของท่านเอง ...’

กัณฑ์ที่ ๑

พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

*๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙**

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติฯ

สํ.ม.(บาลี) ๑๙/๑๔๘๖/๔๕๔

ณ บัดนี้ จะได้แสดงธรรมิกถาว่าด้วย พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เพื่อประดับสติปัญญาและปสาทะแห่งท่านสัปบุรุษพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ผู้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จักแสดงตามลำดับพระบาลีที่ยกไว้ข้างต้น เริ่มแต่คำว่า **อิติปิ โส ภควา** ไปจนจบ แต่การแสดงจะหนักไปในทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

คำว่า คุณ ในที่นี้หมายความว่ากระไร เมื่อพิเคราะห์ดูตามถ้อยคำในบาลีนี้แล้ว หมายความว่า ความดี ความงามที่ควรเทิดทูนเคารพบูชา ความดีความงามของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ของพระธรรม ๖ ประการ ของอริยสงฆ์ ๙ ประการ ตามที่ปรากฏในพระบาลีนี้ จักได้แสดงแต่ละประการเป็นลำดับไป เริ่มต้นพระพุทธคุณก่อน ซึ่งตั้งต้นด้วยคำว่า **อรหํ** ตลอดจนจบสังฆคุณ

พระพุทธคุณ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ที่มีพระเกียรติคุณเฟื่องฟูจนเป็นที่เคารพสักการะของมวลเทวดา อินทร์ พรหม และมนุษย์ มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ มิใช่เพราะเหตุที่พระองค์เป็นกษัตริย์ แต่เป็นเพราะเหตุอื่น เหตุอื่นคืออะไร ก็คือเหตุที่พระองค์สละราชสมบัติออกบรรพชา ประกอบพระมหาวิริยะความเพียรอันแรงกล้า จนได้บรรลุพระโพธิญาณ ณ ควงไม้พระศรีมหาโพธิ์ เมื่อวันวิสาขปุรณมีเพ็ญเดือน ๖ นั้นเอง พระองค์ได้ตรัสรู้ไญยธรรมทั้งปวงในเวลารุ่งอรุณวันนั้น คุณงามความดีของพระองค์ได้

* พระทิพย์ปริญญา (ธูป กลัมพะสุต ป.๖) บันทึกธรรมเทศนาของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ) ปรากฏในหนังสือตามรอยธรรมกาย หน้า ๓๒๒-๓๘๖

บังเกิดขึ้นแก่พระองค์ตั้งแต่วันนั้นเป็นลำดับมา จนตราบเข้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน รวมเป็น ๙ ประการด้วยกัน

อรหํ

อรหํ เป็นพระคุณข้อต้น มีนัยดังจะแสดงต่อไปนี้

อรหํ เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นเองพร้อมกับที่พระองค์บรรลุพระโพธิญาณ ยกตัวอย่างเทียบเคียงคล้ายกับชื่อพระมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล ชื่อว่า มัลลิกา กล่าวคือว่า วันที่พระนางเธอประสูตินั้น มีดอกมะลิร่วงลงมาจากอากาศในเวลาเกิด พระราชบิดาและพระประยูรญาติถือเอานิมิตดอกมะลินั้นขนานนามธิดาองค์นั้นว่า มัลลิกา ซึ่งแปลว่า พระนางมะลิ

อรหํ เป็นคำที่พวกเรานักปฏิบัติธรรมเชิดชูกันนักหนา ถึงแก่ได้นำมาใช้เป็นบทบริกรรมภาวนาในเมื่อนั่งสมาธิ ฉะนั้นจึงขอนำมาแปลไว้ในที่นี้เพื่อได้ซาบซึ้งถึงพระคุณนามข้อนี้ไว้บ้าง แต่การจะพรรณนาให้สิ้นสุดได้ เมื่อคิดเทียบแล้วก็เท่ากับอากาศในปีกนก กล่าวคือ บรรดาอากาศทั้งหลายในสากลโลกมีมากสุดที่จะคณนา แต่คิดเฉพาะอากาศเท่าที่ปีกนกกระพือขณะที่บินหนหนึ่ง จะมีอากาศอยู่ในระหว่างปีกนกนิดเดียวในจำนวนอากาศทั้งหลาย นี่ฉันใดก็ฉันนั้น

อรหํ แปลสั้นๆ ว่า ไกล ว่า ควร เป็น ๒ นัยอยู่ ไกล หมายความว่า ไกลจากกิเลส หรือว่าพ้นจากกิเลสเสียแล้ว ไกล ตรงกันข้ามกับปุถุชนคนเรา ซึ่งยังอยู่ใกล้ชิดกิเลส พระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่องดังแท่งทองชมพูนุท หรืออีกอย่างหนึ่งว่า ใสเหมือนดวงแก้วอันหาค่ามิได้ สมคำที่ว่าพุทธรัตนะ ประกอบด้วย **ตาทิโน** เป็นผู้คงที่ไม่หวั่นไหว หากจะมีของหอมมาชะโลมไล้พระวรกายซีกหนึ่ง และเอาของเหม็นมาชโลมซีกหนึ่ง พระหฤทัยของพระองค์ก็ไม่แปรผันยินดียินร้ายประการใด และเปรียบได้อีกสถานหนึ่งว่า **อินฺทขีลูปโม** พระทัยมั่นคงดังเสาเขื่อน ถึงจะมีพายุมาแต่จาตุรทิศก็ไม่คลอน เมื่อเช่นนี้ จึงมีนัยที่แปลได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นผู้ควร คือเป็นผู้ที่เราสมควรจะเทิดจะบูชาไว้เหนือสิ่งทั้งหมด **อรหํ** เป็นนามเหตุ พระคุณนามนอกนั้นเป็นนามผล

ว่าในด้านภาวนา กายนี้มีซ้อนกันเป็นชั้นๆ มีกายทิพย์ซ้อนอยู่ในกายมนุษย์ กายรูปพรหมซ้อนอยู่ในกายทิพย์ กายอรูปพรหมซ้อนอยู่ในกายรูปพรหม กายธรรมซ้อนอยู่ในกายอรูปพรหม คนเราที่ว่าตายนั้นคือ กายทิพย์กับกายมนุษย์หลุดพราก

ออกจากกัน เหมือนมะขามกะเทาะล่อนจากเปลือก ฉะนั้น กายทิพย์ก็หลุดจากกายมนุษย์ไป

การละกิเลสของพระองค์หลุดไปเป็นชั้นๆ ตั้งแต่กิเลสในกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เป็นลำดับไป กิเลสในกายมนุษย์ คือ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ กิเลสในกายทิพย์ คือ โลภะ โทสะ โมหะ กิเลสในกายรูปพรหม คือ ราคะ โทสะ โมหะ กิเลสในกายอรูปพรหม คือ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย

ต่อแต่นี้ไปจึงชักเข้าถึงกายหนึ่งคือกายธรรม หรือเรียกว่าธรรมกาย เข้าชั้นโคตรภูจิต เรียกว่า โคตรภูบุคคล

โคตรภูบุคคลนี้เดินสมาบัติ เพ่งอริยสัจ ๔ เป็นอนุโลมปฏิโลม จนหลุดพ้นจากกิเลสพวกสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส แล้วตกศูนย์วับกลับเป็นพระโสดาบัน เป็นอันว่าพระโสดาบัน ละกิเลสได้ ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส

แล้วกายโสดาบันนี้เดินสมาบัติ เพ่งอริยสัจ ๔ เป็นอนุโลมปฏิโลมต่อไปถึงขีดสุด ละกิเลสได้อีก ๒ คือ กามราคะ พยาบาทชั้นหยาบ จึงเลื่อนชั้นขึ้นเป็นสกทาคามี

กายพระสกทาคามีเดินสมาบัติ เพ่งอริยสัจ ๔ ทำนองเดียวกันนั้นต่อไปถึงขีดสุด ละกิเลสได้อีก ๒ คือ กามราคะ พยาบาทขั้นละเอียด จึงเลื่อนชั้นเป็นพระอนาคามี

แล้วกายพระอนาคามีเดินสมาบัติเพ่งอริยสัจ ๔ ทำนองเดียวกันนั้นต่อไปถึงขีดสุดละกิเลสได้อีก ๕ คือ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา จึงเลื่อนขึ้นจากพระอนาคามีเป็นพระอรหันต์ จิตของพระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่อง ปราศจากกิเลสทั้งมวล จึงได้พระเนมิตกนามว่า **อรหํ**

เหตุที่ทำให้พระองค์เป็น **อรหํ** นั้น สรุปโดยย่อก็ได้แก่ การที่พระองค์บำเพ็ญสมาธิ เจริญวิปัสสนาด้วยพระมหาปธานวิริยะอันแรงกล้า ณ โคนไม้พระศรีมหาโพธิ์ ในวันวิสาขปุรณมีนั้น โดยความเด็ดเดี่ยว ตั้งพระหฤทัยอธิษฐานว่า แม้เนื้อและเลือดในพระสรีระของพระองค์จะเหือดแห้ง เหลือแต่เส้นเอ็น หนัง และกระดูกก็ตามทีเถิด หากไม่ได้บรรลุพระสัมโพธิญาณตราบใด พระองค์จะไม่ยอมลุกจากที่นั้นเป็นอันขาด แล้วพระองค์ก็ทรงนั่งสมาธิรุดไปด้วยน้ำพระทัยอันเด็ดเดี่ยว ในที่สุดก็ได้บรรลุพระสัมโพธิญาณสมดังพระประสงค์ ในราตรีกาลแห่งวันวิสาขปุรณมีนั้นเอง ยามต้นทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ความหยั่งรู้ระลึกชาติหนหลังได้ ยามที่ ๒ ทรงบรรลุจุตูปปาต

ญาณ ความหยั่งรู้ถึงความจุติและความเกิด ยามที่ ๓ ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ ความหยั่งรู้ที่กำจัดอาสวกิเลสที่หมักหมมอยู่ในจิตให้หมดสิ้นไป

ทรงรู้เห็นแจ่มแจ้งหมด เห็นจริงๆ เห็นด้วยตาของธรรมกาย ไม่ใช่เห็นด้วยตามนุษย์ หรือคิดคาดคะเนเอา เห็นตลอดทั่วโลกมนุษย์ โลกสวรรค์ โลกนรก เพราะพระองค์ได้ผ่านพ้นโลกเสด็จออกสู่แดนพระนิพพานแล้ว จึงเห็นได้ทั่วถ้วนโดยมิสงสัย

สมฺมาสมฺพุทฺโธ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ แปลตามศัพท์ว่า ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ หรือนัยหนึ่งว่า ตรัสรู้เองโดยถูกต้อง หรือพูดให้สั้นก็ว่า รู้ถูกเอง เพื่อให้ใกล้กับภาษาสามัญที่ใช้กันว่า รู้ผิด รู้ถูก ได้แก่ คำที่พูดติเตียนคนที่ทำอะไรผิดพลาดไปว่า เป็นคนไม่รู้ถูกรู้ผิดทำไปอย่างโง่ๆ ดังนี้เป็นต้น แต่แท้จริง **พุทฺโธ** คำนี้ เมื่อพิเคราะห์ให้ลึกซึ้งลงไปตามรูปศัพท์แล้ว มีความหมายลึกซึ้งมาก ต่างกันไกลกับคำว่า **ชาน** หรือ **วิชาน** ซึ่งแปลว่ารู้แจ้งนั้น ดังนั้น **พุทฺโธ** จึงได้แปลกันว่า ตรัสรู้ ไม่ใช่รู้เฉยๆ เติมคำว่า ตรัสนำหน้า รู้ ซึ่งสะกิดให้สนใจว่า รู้ กับ ตรัสรู้ ๒ คำนี้มีความหมายลึกตื้นกว่ากันแน่โดยมิสงสัย

เมื่อระลึกถึงพระบาลีในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่ว่า **จกฺขุํ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิฯ** จึงทำให้แลเห็นความว่า คุณวิเศษทั้ง ๕ อย่าง ดังบาลีที่ยกขึ้นกล่าวนี้ จะเป็นความหมายแห่งคำว่า **พุทฺโธ** กล่าวคือ **จกฺขุํ ญาณํ ปญฺญา วิชฺชา อาโลโก** ทั้ง ๕ อย่างนี้ ประมวลเข้าด้วยกัน รวมเป็นคำแปลของคำว่า **พุทฺโธ** หรือจะแปลให้สั้นเข้าอีก คำว่า **พุทฺโธ** ก็ยังต้องแปลว่า ทั้งรู้ทั้งเห็น ไม่ใช่รู้เฉยๆ อาศัยคำว่า **จกฺขุํ ญาณํ** ในบาลีที่ยกขึ้นกล่าวมานั้นเป็นเครื่องประกอบ ยิ่งกว่านั้นยังมีคำว่า **ชานตา ปสฺสตา** ในมหาสติปัฏฐานสูตรอยู่อีก ซึ่งเป็นเหตุสนับสนุนว่า ที่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น ไม่ใช่รู้เฉยๆ เป็นทั้งรู้ทั้งเห็น

ที่ว่าเห็นนั้น มิได้หมายความว่าเห็นอย่างตาเราเห็นอะไรจริงๆ แต่พระองค์เห็นด้วยตาธรรมกาย และการที่พระองค์เห็นนี้ โดยมิได้มีผู้ใดสอนให้รู้ สอนให้เห็น รู้เห็นโดยลำพังพระองค์เอง และสิ่งทั้งหลายที่พระองค์รู้เห็นนั้นตรงตามความเป็นจริงทั้งนั้น มิใช่คาดคะเนหรืออนุมานเอา จึงเป็นองค์สัมมาสัมพุทโธ พระผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ หรือ

นัยหนึ่งว่าโดยถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทุกประการ จึงได้ชื่อว่าตรัสรู้ ยังมีคำว่า **สมฺ** นำหน้า **พุทฺธ** เติมเข้ามาอีกคำหนึ่ง ซึ่งแปลว่า ด้วยพระองค์เอง คือไม่ต้องมีผู้สั่งสอน

พระองค์ทำอย่างไรจึงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเช่นนั้น ข้อนี้ตอบไม่ยาก พระองค์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองได้ก็เพราะความเป็น **อรหํ** ของพระองค์ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั่นเอง คือเมื่ออำนาจสมาธิทำให้จิตของพระองค์หลุดพ้นจากอาสวะแล้ว **จิตของพระองค์ก็ใสยิ่ง หยุด และบริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะหยุดนิ่งนั่นเอง จึงมีสิ่งหนึ่งผุดขึ้นในนิ่งทำให้รู้ พระองค์ก็รู้ตามนั้นไป** น้ำขุ่นแม้อิฐสักก้อนหนึ่งอยู่ก้นโอ่งเราก็มองไม่เห็น แต่ถ้าน้ำนั้นนอนนิ่งใสบริสุทธิ์แล้ว แม้แต่เข็มอยู่ก้นโอ่งเราก็เห็น ฉันใดก็ฉันนั้น

ยังมีคำว่า **สมฺมา** นำหน้า **สมฺพุทฺโธ** อีกคำหนึ่ง คำว่า **สมฺมา** แปลว่า โดยชอบ หรือ โดยถูกต้อง พระองค์ตรัสรู้อะไร มีเหตุผลยันกันได้เสมอ จึงได้ชื่อว่าถูกต้อง เพราะการพูดอะไรไม่มีเหตุผลรับสมหรือยันกันได้แล้ว ตามหลักธรรมดาเรียกว่าไม่ถูก ต้องมีเหตุผลรับสมกันจึงจะนับว่าถูก พระสัทธรรมคำสอนของพระองค์มีเหตุผลรับสมกันอยู่เสมอ ไม่คลาดเคลื่อน จึงสมควรแล้วที่ได้พระเนมิตตกนามว่า **สมฺมาสมฺพุทฺโธ**

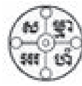
พระพุทธวจนะที่ควรนำมาสาธกในที่นี้ ว่าแต่โดยสั้นๆ ก็ว่า พระองค์ตรัสรู้เหตุตรัสรู้ผล ไม่ใช่รู้แต่เหตุหรือรู้แต่ผล พระองค์ตรัสรู้ทั้งเหตุ ตรัสรู้ทั้งผล ที่ว่านี้คืออะไร เหตุสุข เหตุทุกข์ เหตุไม่สุขไม่ทุกข์ หรือที่เรียกว่า อัพยากฤต คือสภาพเป็นกลางๆ ทั้ง ๓ อย่างนี้เป็นรากฐานแห่งการตรัสรู้ของพระองค์ กล่าวคือ สุข พระองค์ก็ไม่ทรงรู้แต่สุขเฉยๆ ตรัสรู้ลึกซึ้งเข้าไปถึงว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดสุขด้วย และอีก ๒ ประการนั้นก็เช่นเดียวกัน รู้ทั้งเหตุรู้ทั้งผลคู่กันไป เป็นต้นว่า สุขเป็นผลคือความสบายกายสบายใจ อะไรเล่าเป็นเหตุที่ให้เกิดผลคือสุขดังกล่าวนั้น พระองค์ตรัสไว้ว่า อโลภะ อโทสะ อโมหะ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง (แปลอย่างย่อที่สุด) ๓ ประการนี้แหละเป็นเหตุ ดังมีบาลีเป็นที่ยืนยันว่า **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา** เป็นอาทิ โลภ โกรธ หลง เป็นฝ่ายอกุศล ตรัสว่าเป็นเหตุแห่งทุกข์ เราปุถุชนมักรู้กันแต่ผล สาวหาเหตุไม่ใคร่ถึง เช่น คนทำโจรกรรมแล้วไปต้องโทษอย่างมาก ที่รู้กันทั่วไปมักอยู่ในขั้นหยาบๆ ว่า ผลที่ต้องได้รับทุกข์คือการต้องโทษนั้นเนื่องมาจากโจรกรรม แต่แท้จริงเหตุเท่านั้นยังไม่พอ ต้องสาวเข้าไปอีก ทำไมเขาจึงทำโจรกรรม ก็จะได้ความว่า

เพราะโลภะเป็นมูลเหตุ แต่ก็ยังไม่พอ ต้องสาวเข้าไปอีกว่า ทำไมโลภะจึงครอบงำเขาได้ ก็จะได้ความว่า จิตใจของเขาสกปรก ทำไมจิตใจของเขาจึงสกปรก จึงได้เหตุว่าเพราะเขาไม่ประพฤติตามโอวาทพระบรมศาสดา อย่างน้อยก็เป็นคนทุศีล อทินนาทานขาดไปเสียองค์หนึ่งแล้ว เหตุใดเขาจึงเป็นคนทุศีล ก็จะได้ความว่าเขาไม่รู้เรื่องศีล หรือรู้แล้วไม่นำพา ทำไมจึงไม่รู้เรื่องศีล ก็อาจเป็นเพราะเหตุที่เขาไม่เคยอ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนา หรือสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา ฯลฯ ดังนี้เป็นต้น **พระองค์ทรงสอนไว้ละเอียดถี่ถ้วนว่า ให้รู้เท่าถึงเหตุผล รู้ว่าผลนี้เกิดจากเหตุใด พระองค์มีแนวสอนให้ปฏิบัติเพื่อละเหตุที่ให้เกิดทุกข์ บำเพ็ญเหตุที่ให้เกิดสุข ตลอดจนวิถีทางดับเหตุทั้งปวงซึ่งเรียกว่านิโรธ**

เพื่อรับสนองข้อความดังกล่าวมาก็มีถ้อยคำของพระอัสสชิเถระเป็นหลักฐานสนองรับรองพระพุทธวจนะดังกล่าวมา คือภายหลังแต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ พระอัสสชิเถระซึ่งเป็นพระสาวกไปประกาศพระศาสนา ไปพบกับอุปติสสปริพาชก อุปติสสปริพาชกตั้งกระทู้ถามกันสั้นๆ ถึงเรื่องพระศาสดาว่าทรงสั่งสอนอย่างไร พระอัสสชิได้ตอบว่า ทรงสอนถึงเหตุและวิถีทางที่จะดับเหตุเหล่านั้น ดังพระบาลีว่า **เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุํ ตถาคโต ฯเปฯ** หรือพูดอย่างสั้นอีกนัยหนึ่งว่า พระองค์สอนให้รู้ว่าอะไรชั่ว อะไรดี อะไรเป็นเหตุของความชั่ว อะไรเป็นเหตุของความดี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นเหตุแห่งความชั่วหรือความเสื่อม อโลภะ อโทสะ อโมหะ เป็นเหตุแห่งความดีหรือความเจริญ ทรงสอนว่า ก่อนจะพูด คิด หรือทำสิ่งใด จงมีสติ หรือที่เรียกว่าใช้ความคิดให้รอบคอบเสียก่อนจึงพูด จึงคิด จึงทำการนั้นๆ แลว่าโดยเฉพาะจงระวังเรื่องโลภะ โทสะ โมหะนั้นไว้ อย่าให้เข้าครอบงำได้ ในเมื่อจะทำ พูด คิดการสิ่งใด พระองค์ทรงสอนไว้ในทางปรมัตถ์ว่า ธรรมดาจิตนั้นใสบริสุทธิ์อยู่เสมอ ซึ่งหมายความว่าจิตที่ไม่มีกิเลสผสม ส่วนพวกกิเลส เช่น โลภะ เรียกว่าเป็นของจรมา เมื่อมาพ้องพานจิต ก็ย้อมจิตให้เป็นไปตามสภาพอันชั่วช้าของกิเลสนั้นๆ จิตระคนด้วยราคะหรือโลภะมีสีแดง ระคนด้วยโทสะ สีดำ ระคนด้วยโมหะ ขุ่นเหมือนตมหรือน้ำล้างเนื้อ สิ่งเหล่านี้พระองค์ใช้ตาธรรมกายมองเห็นจริงๆ พวกเราเหล่าศาสนิกชน เมื่อเรียนภาวนาเพ่งถึงขนาดจะเห็นจริงด้วยตนเอง การปฏิบัติกิจทางภาวนานั้นก็คือพยายามกลั่นเอากิเลสออกเสียจากจิต ให้จิตใจบริสุทธิ์ อันได้ชื่อว่ากิริยาจิต กิริยาจิตเช่นนี้เป็นอัพยากฤตแล้วต่อนั้นไปจะเป็นจิตที่ควรแก่การทุกอย่าง

พระธรรมเทศนาของพระองค์เมื่อตอนตรัสรู้ใหม่ๆ หนักไปในทางแสดงเหตุและการดับเหตุ หรือที่เรียกว่า สมุทัยกับนิโรธ ดังเช่นในการให้พิจารณาเรื่องสังขารในด้าน

สมุทัยว่า **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** และในด้านนิโรธว่า **อวิชฺชายเตฺวว อเสสวิราค-นิโรธา**

ในด้านสมุทัยนั้นแปลความเป็นสยามภาษาว่า อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะ ๖ อายตนะ ๖ เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิดภพ ภพเป็นปัจจัยให้เกิดชาติ ชาติเป็นปัจจัยให้มีความแก่ ความตาย และความเศร้าโศกต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะดับได้ก็เพราะดับชาติ ชาติดับได้ก็เพราะดับภพ ภพจะดับได้ก็เพราะอุปาทานดับ อุปาทานจะดับได้เพราะตัณหาดับ ตัณหาจะดับได้ก็เพราะเวทนาดับ เวทนาจะดับได้เพราะผัสสะดับ ผัสสะจะดับได้ก็ต่อเมื่ออายตนะดับ อายตนะจะดับได้ต่อเมื่อนามรูปดับ นามรูปจะดับได้ต่อเมื่อวิญญาณดับ วิญญาณจะดับได้ต่อเมื่อสังขารดับ สังขารจะดับลงก็เพราะอวิชชาดับ เหตุผลเกิดดับเกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่เช่นนี้เรียกว่า ปัจจยาการ ที่พระองค์ได้รู้แจ้งแทงตลอดในวันตรัสรู้นั้นทั้งสิ้น พิจารณาตามลำดับ ดังที่ยกขึ้นกล่าวมาข้างต้น เมื่อย่นให้ได้ความเข้าใจ อันจะเป็นผลในทางปฏิบัติแล้ว ก็มีตัวสำคัญอันเดียว คือ อวิชชาเป็นมูลรากฝ่ายเกิด หรือที่เรียกว่าสมุทัย และในทางดับหรือที่เรียกว่านิโรธ ก็ทำนองเดียวกัน อวิชชาเท่านั้นเป็นตัวการสำคัญ **ถ้าดับอวิชชาได้อย่างเดียว อื่นๆ ดับเรียบหมด เพราะอวิชชาเหมือนต้นไฟ แต่ถ้ายังดับอวิชชาไม่ได้แล้ว ก็ไม่มีหวังว่าอย่างอื่นจะดับได้ ที่หมายสำคัญในคำสอนของพระองค์จึงอยู่ที่ว่า ให้ผู้ปฏิบัติเพียรหาทางกำจัดอวิชชาเสีย จึงจะพ้นจากห้วงลึก คือวัฏสงสารได้**

อเนกชาติสํสารํ ฯเปฯ ในขณะเมื่อแสงทองเรื่อเรืองแข่งแสงเงินขึ้นมายังขอบฟ้าเบื้องบูรพา อันเป็นสัญญาณว่าดวงอาทิตย์เตรียมทำหน้าที่จะส่องโลกอยู่แล้ว เป็นเวลาที่อากาศยะเยือกเย็นสดชื่น ส่งใจเราหวนไประลึกถึงเวลารุ่งอรุณแห่งวันเพ็ญวิสาขมาส อันเป็นวันที่พระบรมโลกนาถอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น เราจะแลเห็นโอภาสรัศมีอันรุ่งโรจน์ยิ่งกว่าแสงทองนั้นร้อยเท่าพันทวี ช่วงโชติอยู่ภายใต้โพธิพฤกษ์อันมหาศาล ใบเขียวชอุ่มรับกับรัศมีอันเหลืองอร่ามอยู่ภายใต้นั้น ในใจกลางแห่งรัศมีอันช่วงโชติชัชวาลอยู่นั้น มิใช่อื่นไกล คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ประทับพริ้มอยู่ด้วยพระอาการชื่นบานพระหฤทัยที่ได้เสวยวิมุตติสุข อันเป็นผลแห่งการที่พระองค์ได้ทรงประกอบพระมหาปธานวิริยะมาเป็นเวลาช้านาน จึง

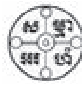

ได้บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณสมดังพระหฤทัยประสงค์ พระองค์จึงทรงเปล่งพระอุทานเย้ยตัณหาว่า **อเนกชาติสํสารํ** ดังที่ได้ยกขึ้นกล่าวไว้ข้างต้นนั้น ซึ่งแปลใจความเป็นสยามภาษาว่า "เราสืบเสาะหาตัวช่างไม้ผู้สร้างปราสาทมานานแล้ว เมื่อเรายังหาไม่พบ เราต้องท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร เวียนตายเวียนเกิดอยู่แทบจะนับชาติไม่ถ้วน การเกิดนำความทุกข์มาให้เราแล้วๆ เล่าๆ ไม่รู้จักจบจักสิ้น นี่แน่ะท่านนายช่างไม้กล่าวคือตัณหา บัดนี้เราเจอะตัวท่านแล้วล่ะ ท่านหมดโอกาสที่จะมาสร้างปราสาทคืออัตภาพร่างกายเราต่อไปได้อีกแล้ว กระดูกซี่โครงท่านกล่าวคือกิเลส เราหักเสียกรอบหมดแล้ว มิหนำซ้ำยอดปราสาทกล่าวคืออวิชชา เราก็รื้อทำลายหมดสิ้นแล้ว จิตของเราปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหาแล้ว" พระอุทานนั้นมีข้อความเป็นบุคคลาธิษฐานสั้นๆ แต่มีอรรถรสลึกซึ้งน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ที่แปล **คหกูฏํ** ว่ายอดปราสาท ก็เพื่อความเหมาะสมที่พระองค์เป็นกษัตริย์ เพราะบ้านเรือนของพระมหากษัตริย์ เรียกกันว่า ปราสาทราชฐาน พระอุทานนั้นมีข้อความชัดเจนแล้วมิจำต้องอธิบาย

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน

คำว่า **วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน** แปลว่า พระองค์ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ คุณวิเศษของพระองค์ในที่นี้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑ วิชชา ๒ จรณะ อะไรเรียกว่า **วิชฺชา** วิชชาในที่นี้หมายเอาความรู้ที่กำจัดมืดเสียได้ มืดคืออะไร ในที่นี้หมายเอาขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตรงกันข้ามกับ **อวิชฺชา** ที่แปลว่า ไม่รู้ คือไม่รู้ถูกหรือผิด เพราะว่าเข้าไปยึดมั่นในขันธ์ ๕ ว่าเป็นตัวเป็นตน จึงมืดมน ไม่รู้ไม่เห็นของจริงคือนิพพาน ข้อสำคัญอยู่ที่อุปาทาน ซึ่งแปลว่ายึดมั่น คือยึดมั่นในขันธ์ ๕ ถ้ายังตัดอุปาทานไม่ได้ตราบใด ก็คงมืดตื้ออยู่อย่างนั้น ตัดอุปาทานได้ มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า หรือพูดให้ฟังง่ายกว่านี้ก็ว่า เมื่อตัดอุปาทานเสียได้จะมองเห็นนิพพานอยู่ข้างหน้า **อวิชชา ที่แปลว่า ไม่รู้นั้น ได้แก่ ไม่รู้อดีต ปัจจุบัน อนาคตของสังขาร ไม่รู้ปฏิจจสมุปบาท และ อริยสัจจะ**

ขันธ์ ๕ เป็นชื่อของอุปาทาน ถ้าปล่อยขันธ์ ๕ หรือวางขันธ์ ๕ ไม่ได้ ก็พ้นจากภพไม่ได้ คงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ นี้เอง มืดมนวนอยู่ในที่มืดคือโลกนี้เอง ได้ในคำว่า **อนฺธภูโต อยํ โลโก** ซึ่งแปลว่า โลกนี้น่ะมืด ผู้แสวงหา

โมกขธรรมถ้ายังติดขันธ์ ๕ อยู่แล้ว ยังจะพบโมกขธรรมไม่ได้เป็นอันขาด กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เหล่านี้อยู่ในพวกมีขันธ์ ๕ กล่าวคือ มนุษย์ เทวดา รูปพรหม อรูปพรหม เหล่านี้อยู่ในพวกมีขันธ์ ๕ สัตว์ดิรัจฉาน สัตว์นรก ก็พวกมีขันธ์ ๕ พวกมืดทั้งนั้น ยิ่งในโลกันตนรกเรียกว่ามืดใหญ่ทีเดียว

วิชชา ที่ว่านี้หมายเอา วิชชา ๓ คือ วิปัสสนาวิชชา มโนมยิทธิวิชชา อิทธิวิธีวิชชา แต่ถ้านับรวมตลอดถึง อภิญญา ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของวิชชาเข้าด้วยกันแล้ว รวมกันเป็น ๘ คือ ทิพพจักษุวิชชา ทิพพโสตวิชชา ปรจิตตวิชชา ปุพเพนิวาสวิชชา อาสวักขยวิชชา

ส่วนจรณะนั้นมี ๑๕ คือ ๑ ศีลสังวร ๒ อินทรียสังวร ๓ โภชเน มัตตัญญุตา ๔ ชาคริยานุโยค ๕ ศรัทธา ๖ สติ ๗ หิริ ๘ โอตตัปปะ ๙ พาหุสัจจะ ๑๐ อุปักกโม (วิริยะ) ๑๑ ปัญญา กับ รูปฌาน ๔ จึงรวมเป็น ๑๕

วิปัสสนา ต่อไปนี้จักแสดงถึงวิชชา และจะยกเอา วิปัสสนาวิชชา ขึ้นแสดงก่อน วิปัสสนา คำนี้แปลตามศัพท์ว่า เห็นแจ้ง เห็นวิเศษ หรือนัยหนึ่งว่า เห็นต่างๆ เห็นอะไร เห็นนามรูป แจ้งอย่างไร แจ้งโดยสามัญญลักษณะว่าเป็นของไม่เที่ยง เต็มไปด้วยทุกข์ และเป็นอนัตตา ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล เรา เขา มีข้อสำคัญที่ว่า เห็นอย่างไร เป็นเรื่องแสดงยากอยู่ เห็นด้วยตาเรานี่หรือเห็นด้วยอะไร ตามนุษย์ไม่เห็น ต้องหลับตาของมนุษย์เสีย ส่งใจไปจรดจ่ออยู่ที่ศูนย์ดวงปฐมมรรค (คำว่าปฐมมรรคนี้ได้มาจากบาลีในสนธิกับประโยคว่า **ตตฺรายมาทิ** ซึ่งแปลกันมาว่า **อยํ ปฐมมคฺโค** อันว่าปฐมมรรคนี้ **อาทิ ภวติ** มีอยู่เป็นเบื้องต้น **ตตฺร นิพฺพาเน** ในพระนิพพานนั้น) เห็น จำ คิด รู้ มีอยู่ในดวงปฐมมรรคนั้น ตากายทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหมไม่เห็น ก็เพราะว่าพวกเหล่านี้ยังไม่พ้นโลก เสมือนลูกไก่อยู่ในกระเปาะไข่ จะให้แลลอดออกไปเห็นข้างนอกย่อมไม่ได้ เพราะอยู่ในกระเปาะของตัว เพราะโลกมันบัง ด้วยเหตุว่าโลกมันมืดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พวกเหล่านี้จึงไม่สามารถจะเห็น กล่าวคือ **พวกที่บำเพ็ญได้จนถึงชั้นรูปฌานและอรูปฌาน ก็ยังอยู่ในกระเปาะภพของตัว ยังอยู่จำพวกโลก หรือที่เรียกกันว่าฌานโลกีย์ ยังเรียกวิปัสสนาไม่ได้ เรียกสมถะได้ แต่อย่างไรก็ดี วิปัสสนาก็ต้องอาศัยทางสมถะเป็นรากฐานก่อน จึงจะก้าวขึ้นสู่ชั้นวิปัสสนาได้**

การบำเพ็ญสมถะนั้น ส่งจิตเพ่งดวงปฐมมรรคตรงศูนย์ คือ กึ่งกลางกายภายในตรงกลางพอดี ไม่เหลื่อมซ้ายขวาหน้าหลัง แล้วเลื่อนสูงขึ้น ๒ นิ้ว เมื่อถูกส่วนก็จะเห็น

กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เป็นชั้นๆ ซ้อนกันอยู่ภายในตามลำดับ จากกายมนุษย์เข้าไปพิจารณาประกอบธาตุธรรมถูกส่วน รูปจะกะเทาะล่อนออกจากกัน เห็นตามลำดับเข้าไป กายมนุษย์กะเทาะออกเห็นกายทิพย์ กายทิพย์กะเทาะออกเห็นกายรูปพรหม กายรูปพรหมกะเทาะออกเห็นกายอรูปพรหม ในเมื่อประกอบธาตุธรรมถูกส่วน **วอกแวกไม่เห็น นิ่งหยุดจึงเห็น หยาบไม่เห็น ละเอียดจึงเห็น อาตาปี สมฺปชาโน สติมา** ประกอบความเพียรมั่น รู้อยู่เสมอ ไม่เผลอ เพียงแต่ชั้นกายทิพย์เท่านั้น ก็ถอดส่งไปยังที่ต่างๆ ได้ ไปรู้ไปเห็นเหตุการณ์ได้เหมือนตาเห็น คล้ายกับนอนหลับฝัน แต่นี่ไม่ใช่หลับ เห็นทั้งตื่นๆ การนอน คนธรรมดาสามัญจะหลับเมื่อไรไม่รู้ จะตื่นเมื่อไรก็ไม่รู้ แต่ถ้าถึงชั้นกายทิพย์แล้ว จะต้องการให้หลับเมื่อไร จะให้ตื่นเมื่อไร ทำได้ตามใจชอบ พวกฤาษีที่ได้บำเพ็ญฌานเขาก็ทำได้ แต่ทั้งนี้ก็อยู่ในขั้นสมถะนั้นเอง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราก็ได้เรียนฌานมาแล้วจากในสำนักฤาษี กล่าวคือ อาฬารดาบสและอุทกดาบส ก็ได้ผลเพียงแค่นั้น พระองค์เห็นว่ายังมีอะไรดียิ่งกว่านั้น จึงได้ประกอบพระมหาวิริยะบำเพ็ญเพียรต่อไป จนในที่สุดพระองค์ได้บรรลุวิปัสสนาวิชชา เมื่อถึงขั้นนี้แล้วจึงมองเห็นสามัญญลักษณะ เห็นนามรูปด้วยตาธรรมกาย เพราะพระองค์ทะลุกระเปาะไข่คือโลกออกมาได้แล้ว

พระองค์เห็นโลกหมดทั่วทุกโลก ด้วยตาธรรมกาย พระองค์รู้ด้วยญาณธรรมกาย ผิดกว่าพวกกายทิพย์ รูปพรหม และอรูปพรหมเหล่านั้น เพราะพวกเหล่านั้นรู้ด้วยวิญญาณ แต่พระองค์รู้ด้วยญาณ จึงผิดกัน สภาพเหตุการณ์ทั้งหลายแหล่ พระองค์รู้เห็นหมด แต่มิใช่รู้ก่อนเห็น พระองค์เห็นก่อนรู้ทั้งสิ้น

การเห็นรูปด้วยตามนุษย์ อย่างเช่น พระยสะกับพวกไปพบซากศพและช่วยกันเผา ขณะเผาได้เห็นศพนั้นมีการแปรผันไปต่างๆ เดิมเป็นตัวคนอยู่เต็มทั้งตัว รูปร่าง สี สัณฐาน ก็เป็นรูปคน ครั้นถูกความร้อนของไฟเผาลน สีก็ดำด่างแปรไป ดำจนคล้ายตะโก หดสั้นเล็กลงทุกทีๆ แล้วแขนขาหลุดจากกัน จนดูไม่ออกว่าเป็นร่างคนหรือสัตว์ ไม่เพียงเท่านั้น ครั้นเนื้อถูกไฟกินหมด ก็เหลือแต่กระดูกเป็นท่อนเล็กท่อนน้อย ในที่สุดกระดูกเหล่านั้นแห้งเปราะแตกจากกัน ล้วนเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จนดูไม่ออกว่าเป็นกระดูกสัตว์หรือกระดูกมนุษย์ พระยสะปลงสังเวชถึงความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แห่งสังขารร่างกายที่เป็นซากศพนั้น แม้กระนั้นก็ยังไม่ทำให้บรรลุมรรคผล จนกว่าจะได้ไปพบพระพุทธเจ้า จึงบรรลุมรรคผล นี่ก็เป็นหลักฐานที่ยืนยันว่า เห็นด้วยตามนุษย์ไม่ทำ

ให้บรรลุมรรคผลได้ อย่างมากก็เป็นเพียงปัจจัยเพื่อจะให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น การเห็นด้วยตาทิพย์ ตารูปพรหม และอรูปพรหม ก็เช่นเดียวกัน เป็นเพียงปัจจัยเพื่อให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น ต้องเห็นด้วยตาธรรมกาย จึงจะบรรลุมรรคผลได้

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เรียกว่า เบญจขันธ์ คือขันธ์ ๕ รูป จะกล่าวในที่นี้เฉพาะรูปหยาบ ๆ คือ สิ่งซึ่งธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกันเข้ารวมกันเป็นก้อน เป็นชิ้น เป็นอัน แลเห็นด้วยตา เช่น ร่างกายมนุษย์และสัตว์ ที่เรียกว่า รูป เพราะเหตุว่า เป็นของซึ่งย่อมจะต้องแตกสลายไปด้วยเหตุต่าง ๆ มีหนาวและร้อน เป็นต้น กล่าวคือหนาวจัด เย็นจัดจนเกินขีด หรือถูกร้อนจนเกินขีด ย่อมแตกสลายไป แต่ถ้าแยกโดยละเอียดแล้ว รูปนี้มีหลายประเภทด้วยกัน เช่น อุปาทายรูป เป็นต้น แต่ว่าจักยังไม่นำมาแสดงในที่นี้ การพิจารณาโดยสามัญญลักษณะ พิจารณาไป ๆ ละเอียดเข้า ซึ้งเข้าทุกที จนเห็นชัดว่านี่มิใช่ตัวตน เรา เขา อะไร สักแต่ว่าธาตุประชุม ตั้งขึ้น แล้วก็ดับไป ตาธรรมกายนั้นเห็นชัดเจน เห็นเกิดเห็นดับติดกันไปทีเดียว คือเห็นเกิดดับ ๆ ๆ ๆ คู่กันไปทีเดียว ที่เห็นว่าเกิดดับ ๆ นั้นเหมือนอะไร เหมือนฟองน้ำ เหมือนอย่างไร เราเอาของฝาด เช่น เปลือกสนุ่นมาต้มแล้วรินใส่อ่างไว้ ชั้นต้นจะแลเห็นเป็นน้ำเปล่า ๆ ต่อมาเมื่อเอามือแกว่งเร็ว ๆ อย่างที่เขาเรียกว่า ตีน้ำให้เป็นฟอง เราจะเห็นมีสิ่งหนึ่งปรากฏขาวขึ้นมา เป็นรูปเป็นร่าง สิ่งนี้เราเรียกว่าฟองน้ำ ดูให้ดีจะเห็นในฟองนั้นมีเม็ดเล็ก ๆ เป็นจำนวนมากติดต่อกันเป็นพืดรวมกัน เรียกว่าฟองน้ำ เราจ้องดูให้ดีจะเห็นว่าเม็ดเล็ก ๆ นั้น พอตั้งขึ้นแล้วก็แตกย่อยไปเรื่อย ๆ ไม่อยู่นานเลย นี่แหละ เห็นเกิดดับ ๆ ตาธรรมกายเห็นอย่างนี้ เห็นเช่นนี้จึงปล่อยอุปาทานได้

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อีก ๔ กองนั้นก็ทำนองเดียวกัน เห็นเกิดดับ ๆ ยิบไป เช่นเดียวกับเห็นในรูป **ทุกข์เป็นของมีและขึ้นประจำกับขันธ์ ๕ เป็นของธรรมดา แต่ที่เราเดือดร้อนก็เป็นเพราะไปขืนธรรมดาของมันเข้า** ขันธ์ ๕ เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง ย่อมแปรผันไปตามธรรมดาของมัน เกิดแล้วธรรมดามันก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เมื่อมันถึงคราวแก่ เราไม่อยากจะแก่ หรือไม่ยอมแก่ อาการของมันที่แสดงออกมามีผมหงอกเป็นต้น ถ้าเราขืนมัน ตะเกียกตะกายหายาย้อมมันไว้ นี่ว่าอย่างหยาบ ๆ ก็เห็นแล้วว่าเกิดทุกข์แล้ว เกิดลำบากแล้ว **ถ้าเราปล่อยตามเรื่องของมัน ก็ไม่มีอะไรมาเป็นทุกข์**

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ทำนองเดียวกัน ความทุกข์เกิดขึ้น เพราะขืนมัน ขืนธรรมดาของมัน สิ่งไม่เที่ยงจะให้เที่ยง สิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนก็ยังขืนยึดว่าเป็นตัวตน เหตุที่ให้ขืนธรรมดาของมันเช่นนี้ อะไร? อุปาทานนั่นเอง ถ้าปล่อยอุปาทานได้

การขึ้นธรรมดาก็ไม่มี ตามแนวที่พระปัญจวัคคีย์ตอบกระทู้ถามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสถามว่า เมื่อมันมีอาการแปรผันไปเป็นธรรมดา แก่ เจ็บ ตาย เช่นนี้แล้ว เบญจขันธ์นี้จะเรียกว่าเป็นของเที่ยงไหม? ตอบว่าไม่เที่ยง เมื่อไม่เที่ยงแล้วเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? ตอบว่าเป็นทุกข์พระพุทธเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้นควรละหรือจะยึดเป็นตัวตน? ไม่ควรพระพุทธเจ้าข้า

อะไรเล่าเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน? ตัณหานั่นเอง ได้แก่ กามตัณหา ความทะยานอยากเกี่ยวด้วยอารมณ์ ๖ มีรูปเป็นต้น ภวตัณหา ความทะยานอยากเป็นไปในอารมณ์ ๖ ประกอบด้วย สัสสตทิฏฐิ ถือว่าเที่ยงถาวร วิภวตัณหา ความทะยานอยากเป็นไปในอารมณ์ ๖ ประกอบด้วย อุจเฉททิฏฐิ ถือว่าขาดสูญ เมื่อละตัณหาได้อุปาทานก็ไม่มี ดังจะยกอุทาหรณ์เทียบเคียงให้เห็น ดังเช่นสามีภรรยาที่หย่าขาดจากกัน เมื่อเขายังไม่หย่ากัน สามีไปทำอะไรเข้า ภรรยาก็เก็บเอามาเป็นทุกข์เป็นร้อนด้วย หรือเมื่อฝ่ายภรรยาไปทำอะไรเข้า ฝ่ายสามีก็เก็บเอามาเป็นทุกข์เป็นร้อนด้วย ถ้าเขาหย่าขาดกันแล้ว มิใยที่ฝ่ายใดจะไปก่อกรรมทำเข็ญขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งจะไม่มีทุกข์ไม่มีร้อนด้วยเลย ทั้งนี้เพราะอะไร ก็เพราะเขาต่างหมดความยึดถือ (อุปาทาน) ว่าเขาเป็นสามีภรรยากันแล้ว นี่ฉันใดก็ฉันนั้น นี่จะเห็นชัดในข้อว่า ทุกข์เกิดจากอุปาทานอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวดูดดึงเข้ามา แต่ลำพังขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตัวทุกข์ ได้ในคำว่า **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา** รวมความก็ว่า **ปล่อยอุปาทานไม่ได้ เป็นทุกข์ ปล่อยได้ หมดทุกข์**

ถอดกายทิพย์ออกเสียจากมนุษย์ กายมนุษย์ก็ไม่มีเรื่อง จะมีใครเป็นทุกข์ และในที่สุดจะต้องปล่อยอุปาทานให้หมดทั้งในกายทิพย์ กายรูปพรหม และอรูปพรหม คงแต่ธรรมกายเด่นอยู่

เหตุใดพระองค์จึงเน้นสอนหนักไปในทาง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อใคร่ครวญโดยสุขุมแล้ว จะมองเห็นว่า พระองค์สอนดังนั้นเพื่อตะล่อมให้คนที่มีความคิดใช้วิจารณปัญญา สอดส่องเห็นได้เอง เช่น พระองค์ตรัสถึง อนิจจัง ก็เพื่อให้ค้นคิดหา นิจจัง ตรัสถึง ทุกขัง ก็เพื่อให้ค้นคิดหา สุขัง ตรัสถึง อนัตตา ก็เพื่อให้คิดหา อัตตา คนที่มีปัญญาเฉลียวฉลาด ประกอบด้วยความเพียรพินิจพิจารณา ย่อมจะมองเห็นแนวพระโอวาทของพระองค์ จะเทียบให้เห็น เช่นมีคน ๒ คนยืนอยู่ คนหนึ่งสูง คนหนึ่งต่ำ เรารู้จักคนสูง ใครมาถามเราว่า คน ๒ คนนั้นรู้จักไหม เราตอบว่าคนสูงเรารู้จัก เมื่อคนอื่นได้ยินคำตอบเช่นนั้น แม้ตาของเขาไม่แลเห็นคน ๒ คนนั้นเลย เขาย่อมจะรู้ว่า

คนที่เราไม่รู้จักนั้นต่ำกว่าคนที่เรารู้จัก โดยเราไม่จำเป็นจะต้องพูดว่าคนต่ำเราไม่รู้จัก นี่ฉันใด อนิจจังบอกนิจจัง ทุกขังบอกสุขัง อนัตตาบอกอัตตา ฉันนั้น **อะไรเล่าเป็นนิจจัง สุขัง อัตตา ก็คือธรรมกายนี้เอง เป็นตัวนิจจัง สุขัง อัตตา**

ติด หลุด เป็นหัวข้อสำหรับผู้ปฏิบัติ ปล่อยอุปาทานไม่ได้ เรียกว่า ติด ปล่อยได้ เรียกว่า หลุด ติด คือติดอยู่ในโลก หลุด คือพ้นจากโลก เรียกว่า โลกุตระ เข้าแดนพระนิพพาน ต้องปล่อยอุปาทานทั้งในกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ต้องพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงแห่งเบญจขันธ์ดังกล่าวมานั้นด้วยตาธรรมกาย จึงเป็นวิปัสสนาวิชชา อันจะเป็นทางให้หลุดได้

วิปัสสนาวิชชาแยกได้เป็น ๑๐ ประการ คือ

๑. สัมมสนญาณ พิจารณาย่นย่อนามรูป คือ ความเห็นตามเป็นจริงของนามรูปนั้นๆ

๒. อุทยัพยญาณ คำนึงถึงความเกิดความดับของสังขารร่างกาย ดังอุทาหรณ์เรื่องฟองน้ำ ดังที่กล่าวมาข้างต้น คือ เห็นเกิดดับๆๆๆ ติดต่อกันไป

๓. ภังคานุปัสสนาญาณ คำนึงถึงแต่ความดับอย่างเดียว ให้เห็นว่าสังขารร่างกายที่เกิดมาแล้วนี้ มันรังแต่จะแตกดับอย่างเดียว และก็จะแตกดับอยู่รอมร่อแล้ว ประหนึ่งเรือนที่ปลูกอยู่ริมตลิ่ง ทั้งตัวเรือนก็เซซวนจวนจะพังอยู่แล้วด้วย ซึ่งเป็นความจริงแท้ เราพูดกันอยู่หยกๆ พอขาดคำ เราอาจจะตายเพราะโรคภัยอันตรายล้อมอยู่รอบข้าง ไม่รู้ว่ามันจะปรากฏขึ้นขณะใด

๔. ภยตูปัฏฐานญาณ คำนึงให้เห็นว่าสังขารร่างกายเป็นภัย เสมือนสัตว์ดุร้ายไม่น่าจะเข้าใกล้ ซึ่งหมายความว่าไม่ควรจะหลงนิยมชมชื่น อันจะดูดดึงให้ใจเราหมกมุ่น เป็นเหตุให้ติดอยู่ในภพ

๕. อาทีนวญาณ นี่เป็นอีกแง่หนึ่งให้คำนึงถึงโทษแห่งสังขารว่า ถ้าเรามีอุปาทานยึดมั่นอยู่ว่า เป็นตัวเป็นตนของเราแล้ว มันจะให้ทุกข์โทษดังกล่าวในประการที่ ๔ นั้น ดุจเดียวกัน

๖. นิพพิทาญาณ เมื่อพิจารณาเห็นความเป็นไปแห่งสังขารดังกล่าวมาใน ๑-๒-๓-๔-๕ นั้นแล้ว ก็ให้เกิดปรีชาคิดเบื่อหน่ายสังขารเป็นกำลัง ไม่อยากได้ใคร่ดีแล้ว

๗. มุญจิตุกัมยตาญาณ ถึงขั้นนี้ก็ใฝ่ใจที่จะให้พ้นเสียจากสังขาร คือ ไม่อยากมีสังขาร แต่ไม่ได้หมายความว่าจะให้ทำลายสังขารเสียโดยความโง่ๆ เช่น ฆ่าตัวตาย ให้ดำเนินการที่จะคิดพ้นจากสังขาร โดยอุบายที่ถูกทาง

๘. ปฏิสังขาญาณ คิดคำนึงหาทางพ้นต่อไป แต่หาทางออกทางพ้นไม่ได้ เพราะมันได้เกิดมาเป็นสังขารเสียแล้ว ผะอืดผะอมอย่างนี้ เรียกว่ากลืนไม่เข้า คายไม่ออก สำรอกไม่ไหว ต่อไปก็ถึง

๙. สังขารุเปกขาญาณ วางใจเป็นกลางไว้ เท่ากับว่าเมื่อกลืนไม่เข้า คายไม่ออกแล้ว ก็อมเฉยไว้ก่อน ต่อจากนี้จะมีญาณอีกอันหนึ่งเกิดขึ้น คือ

๑๐. อนุโลมญาณ คำนึงผ่อนให้เป็นไปตามความที่เป็นจริงของมัน นี่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เดินสายกลางหันเข้าหาอริยสัจ ๔ โดยวิธีดังที่บรรยายมาข้างต้น ว่าโดยรวบรัดตัดความ ก็หันเข้าหลักธรรมกายนั่นเอง พิจารณาเห็นแจ้งชัดอริยสัจ ๔ ด้วยตาธรรมกาย รู้ชัดด้วยญาณธรรมกาย จึงเป็นวิปัสสนาวิชชา แต่ละอย่างๆ ที่กล่าวมาใน ๑๐ ข้อนี้เป็นอาการ หรือ อารมณ์ของวิปัสสนาที่จะพยุงจิตให้ข้ามขึ้นจากโลกีย์ไปสู่ภูมิโลกุตระ คำว่าสังขารร่างกาย ในที่นี้หมายถึงนามรูปนั่นเอง ที่เรียกว่านามรูป นั้นได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ๕ อย่างนี้รวมกัน ย่นย่อลงเรียกว่า นามรูป

มโนมยิทธิ แปลว่า ฤทธิ์ทางใจ ใครบำเพ็ญได้ถึงที่ย่อมทำได้ คือทำให้ใจมีฤทธานุภาพผิดไปจากธรรมดา จะนึกให้เป็นอย่างไรก็เป็นไปตามนึก ดังเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์ นึกจะให้เทวดามนุษย์เห็นกัน เทวดาก็มองเห็นมนุษย์ มนุษย์ก็มองเห็นเทวดา ซึ่งมีปรากฏใน เทโวโรหนสูตร นั้น เพราะมีธรรมกาย ธรรมกายนึกอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น

อิทธิวิธี แปลว่า แสดงฤทธิ์ให้ปรากฏได้ต่างๆ ดังเช่น เนรมิตจักร เนรมิตพระกาย และเนรมิตปราสาทราชฐาน ในครั้งทรงทรมานพระเจ้าชมพูบดี จนพระเจ้าชมพูบดีหมดทิฏฐิมานะ แล้วจึงทรงแสดงธรรมสั่งสอน เป็นต้น

ทิพพจักขุ แปลว่า ตาทิพย์ ซึ่งหมายความว่า มองเห็นอะไรๆ ได้หมด ไม่ว่าอยู่ใกล้ไกลอย่างไร ดังเช่นเรื่องพระมเหศวรทดลองพระศาสดา ให้ทรงปิดพระเนตรเสีย แล้วพระมเหศวรซ่อนตัว โดยจำแลงตัวให้เล็ก แทรกแผ่นดินไปซุกอยู่ในเมล็ดทรายใต้เชิงเขาพระสุเมรุ พระองค์ก็มองเห็น ทรงเรียกให้ขึ้นมา ยังหาว่าเป็นอุบายของพระองค์จะเดาลักเค้าเอา ในที่สุดพระองค์ก็เอาฝ่าพระหัตถ์ช้อนเอาตัวติดขึ้นมาพร้อมกับเมล็ดทรายนั้นให้เห็นประจักษ์ ตาทิพย์นี้แม้สาวกของพระองค์ก็มีได้ เอาตามนุษย์ ตากายทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม ซ้อนกัน แล้วเอาตาธรรมกายมองซ้อนตากายอรูปพรหม จะเห็นชัด คล้ายกับว่า แว่นหลายๆ ชั้นซ้อนกัน

ทิพพโสต แปลว่า หูทิพย์ ใครจะพูดอะไรกันที่ไหนได้ยินหมด โดยเอาแก้วหูกายมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม ซ้อนกันตลอดแก้วหูของธรรมกาย ย่อมสัมฤทธิ์ผลเป็นหูทิพย์ ได้ยินอะไรหมด

ปรจิตตวิชชา แปลว่า ความรู้ที่สามารถทำให้ล่วงรู้ถึงวาระจิตของผู้อื่นได้ ดังมีเรื่องพวกยักษ์เป็นอุทาหรณ์ คิดว่าจะตั้งปัญหาถามพระศาสดา ถ้าแก้ไม่ได้จะจับโยนข้ามมหาสมุทร ครั้นมาถึงก็เรียกพระองค์ว่ามานี่ ยังมิทันจะได้พูดอะไรต่อไป พระองค์ก็ล่วงรู้เสียก่อนแล้วว่า อาพวกยักษ์คิดมาอย่างไร พระองค์ทรงตอบเย้ยไปว่าจะเรียกตถาคตไยเล่า เข้าไปหา ท่านจะจับเราโยนข้ามมหาสมุทร แล้วในที่สุดได้ตรัสตอบไปว่าปัญหาที่ท่านคิดจะถามเรานั้น พ่อของท่านบอกไว้ใช่ไหม แล้วเราจะบอกท่านได้ต่อไปด้วยว่า พ่อท่านได้รับบอกมาจากพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ล่วงรู้ใจคนได้อย่างนี้

ปุพเพนิวาสวิชชา แปลว่า ความรู้ที่ระลึกชาติหนหลังได้ ว่าชาติไหนเป็นอะไร เกิดที่ไหนมาแล้ว ดังมีเรื่องเวสสันดรชาดกเป็นหลักฐาน ไม่มีสิ่งที่จะพึงระแวงสงสัยอย่างไร เป็นองค์แห่งสัมมาสัมโพธิญาณแน่แท้

อาสวักขยวิชชา แปลว่า ความรู้ที่ทำลายอาสวะให้หมดสิ้นไป กล่าวคือ กามาสวะ ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะ ทั้ง ๔ ประการนี้ พระองค์มีทัศนะปรีชาญาณหยั่งรู้วิถีทางที่ทำให้หมดสิ้นไป ไม่มีในพระกมลของพระองค์แม้แต่สักเท่ายองใย

จรณะ ๑๕

ต่อไปนี้ถึงเรื่องจรณะ ๑๕ จักได้ขยายความพอสมควร จรณะ แปลว่า ประพฤติ หรือ ธรรมควรประพฤติ

๑. ศีลสังวร ได้แก่ ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์

๒. อินทรีย์สังวร การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มิให้อารมณ์ส่วนที่จะชักนำไปทางชั่วเข้าติดอยู่ได้ แต่การสังวรเหล่านี้มีประจำพระองค์เป็นปรกติอยู่ มิจำต้องพยายามฝืนอย่างเช่นปุถุชนทั้งหลาย

๓. โภชเน มัตตัญญุตา การรู้ประมาณในการบริโภคพอสมควร ไม่มากไม่น้อยเกินไป เป็นจริยาที่เราควรเจริญรอยตาม ว่าโดยเฉพาะการบริโภคอาหาร ถ้ามากเกินไป แทนที่จะมีคุณแก่ร่างกาย กลับเป็นโทษ

๔. ชาคริยานุโยค ทางประกอบความเพียรทำให้พระองค์ตื่นอยู่เสมอ คือรู้สึกพระองค์อยู่เสมอ นิวรณ์เข้าครอบงำไม่ได้เป็นปรกติ

๕. สัทธา พระองค์ประกอบด้วยสัทธาอย่างอุกฤษฏ์ ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก เป็นต้น พระองค์ได้บำเพ็ญทานบารมี บริจาคของนอกกาย ทานอุปบารมี สละเนื้อเลือดเมื่อทำความเพียร ทานปรมัตถบารมี สละได้ถึงชีวิตมาแล้วอย่างสมบูรณ์

๖. สติ ได้แก่ที่เรียกว่าสติวินัย พระองค์ไม่เผลอในกาลทุกเมื่อ เราผู้ปฏิบัติควรเจริญรอยตามดังแนวที่ทรงสอนไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร ไม่ว่าจะ เดิน ยืน นั่ง นอน ให้มีสติอยู่เสมอ สติในมหาสติปัฏฐานสูตร ท่านหมายเอาสติที่ตรึกถึง กาย เวทนา จิต ธรรม

๗. หิริ การละอายต่อความชั่ว

๘. โอตตัปปะ สะดุ้งกลัวบาป

ทั้ง ๒ ประการนี้ เป็นจรณะที่ติดประจำพระองค์อยู่อย่างสมบูรณ์

๙. พาหุสัจจะ ฟังมาก นี่ก็มีประจำพระองค์มาแต่ครั้งยังสร้างบารมี พระองค์ทรงเอาใจใส่ฟังธรรมในสำนักต่างๆ เป็นลำดับมาจนกระทั่งอาฬารดาบสและอุทกดาบส ซึ่งได้ทรงเรียนรู้ รูปฌาน อรูปฌาน มาจากสำนักนี้

๑๐. อุปักกโม ความเพียรไม่ละลด ดั่งเช่นทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ เป็นประจำ เวลาเช้าบิณฑบาต เวลาเย็นทรงแสดงธรรม เวลาค่ำทรงประทานพระโอวาทแก่ภิกษุ เวลาเที่ยงคืนทรงเฉลยปัญหาเทวดา เวลาใกล้รุ่งพิจารณาเวไนยสัตว์ที่จะพึงโปรด

๑๑. ปัญญา มีความรู้ความเห็นกว้างขวาง หยั่งรู้เหตุรู้ผลถูกต้อง ไม่มีผิดพลาด จรณะยังประกอบด้วยรูปฌานอีก ๔ จึงรวมเป็นจรณะ ๑๕ รูปฌาน ๔ นั้นพระองค์ได้อาศัยมาเป็นประโยชน์ที่จะขยับขยายโลกิยปัญญาให้เป็นโลกุตระ เป็นพวกสมาธินั่นเอง และในจำพวกสมาธินั้น อัปปนาสมาธิจึงเป็นองค์ปฐมฌาน แม้กระนั้นยังเป็นโลกีย์ ต้องเห็นด้วยตาธรรมกาย หยั่งรู้ด้วยญาณธรรมกายจึงเป็นโลกุตระ ฌาน ๘ นั้นเป็นจรณะส่งข้ามโลก พระองค์เรียนฌานนั้นจากดาบส ต่อจากนั้นพระองค์มาแสวงหาด้วยพระองค์เอง จึงได้สำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นองค์อรหันตสัมมาสัมพุทโธ

สุคโต

แปลได้เป็นหลายนัย เช่นว่า ไปดีแล้ว ไปสู่ที่ดี หรือทรงพระดำเนินงาม ที่ว่าไปดีแล้ว หมายถึงว่าพระองค์ประพฤติดี ทั้งกาย วาจา ใจ คือ กายเป็นสุจริต วาจาสุจริต ใจสุจริต ประพฤติสม่ำเสมอมาเป็นอเนกชาติ ดับขันธ์จากชาติหนึ่ง ก็ไปสู่สุคติทุกชาติ ไม่ไปสู่ทุคติเลย อย่างนี้ก็เรียกว่า **สุคโต** ไปดีแล้ว

นัยหนึ่ง พระองค์ดำเนินกาย วาจา ใจ ไปในแนวอริยมรรค ได้แก่ มรรคมีองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น สัมมาสมาธิเป็นปริโยสาน ซึ่งย่อลงเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา พระองค์เดินทางศีลเป็นเบื้องต้น ศีลมีประเภทจำแนกละเอียดไว้มากมาย รวมเข้าเป็นวินัยปิฎกถึง ๕ พระคัมภีร์ รวมยอดเข้าเป็นปฐมมรรค **ปฐมมรรคเป็นดวงใสอยู่ในกึ่งกลางกาย นั้นแหละรวมยอดมาจากศีล** นี่แหละตัวศีล สุคโตในทางศีล พระองค์เดินทางใจไปหยุดอยู่ตรงดวงปฐมมรรคนั้น หยุดสงบจนราคะ โทสะ โมหะ อภิชฌา พยาบาท เข้าไม่ได้ ไม่มีอะไรเข้าไปทำให้ขุ่นมัว จึงใสดุจกระจกส่องเงาหน้า ก็เข้าขั้นสมาธิ หยุดนิ่งจนมี รู้ ผุดขึ้น เรียกว่า ปัญญา หยุดนิ่งอยู่เช่นนั้น เป็นทำนองเดียวกัน ตั้งแต่กายทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม จนถึงธรรมกาย เมื่อธรรมกายหยุดนิ่ง จิตของธรรมกายเป็นมรรคจิต ญาณธรรมกายเป็นมรรคปัญญา ธรรมกายเข้าสมาบัติดูอริยสัจต่อไป ดวงใสถึงขนาดตกศูนย์แล้วกลับเป็นโสดาบันบุคคล แล้วเป็นสกทาคา อนาคา โดยทำนองเดียวกัน จนธรรมกายอนาคาตกศูนย์จึงเป็นพระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียก **สุคโต**

อีกนัยหนึ่งว่า **เขมํ ทิสํ คจฺฉมาโน** แปลว่า ไปอยู่สู่แดนอันเกษมกล่าวคือนิพพาน คือเมื่อธรรมกายเพ่งเล็งถูกส่วน ตกศูนย์ มีอายตนะอีกอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่าอายตนนิพพาน ดึงดูดธรรมกายที่ตกศูนย์นั้นเข้านิพพานอยู่เนืองนิตย์ แม้ในขณะมีพระชนม์อยู่ ชื่อว่าไปอยู่สู่แดนเกษมประการหนึ่ง เมื่อจะดับขันธ์ พระองค์เข้าสมาบัติอายตนนิพพานดึงดูดเข้าสู่นิพพานไป นี่ก็เรียกว่าไปสู่แดนอันเกษม ซึ่งอยู่ในความหมายว่า **สุคโต**

สุคโต ที่แปลว่า ทรงพระดำเนินงาม หมายถึงว่าเมื่อครั้งจะทรงพระดำเนินไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ยังป่าอิสิปตนะนั้น ทรงเดินไปด้วยย่างพระบาท มีฉัพพรรณรังสีรุ่งโรจน์ จนแม้แต่ว่าสัตว์จตุบททวิบาทที่มาแลเห็นก็งงงัน หยุดนิ่งตะลึงไปไม่ได้ อย่างนี้เรียกว่า ทรงพระดำเนินงาม

สุนฺทรฐานํ คตตฺตา ที่ว่า **สุคโต** เพราะอรรถว่าไปสู่ที่ไหน ดีที่นั่น ดังเช่นครั้งเมื่อเมืองไพสาลีเกิดไข้ทรพิษระบาดไปทั่วเมือง ผู้คนล้มตายกันมาก จนหาคนจะเก็บศพจะฝังไม่ได้ ถึงกับปล่อยให้เน่าคาเรือน พวกเจ้าลิจฉวีประชุมกันให้ไปเชิญพระองค์ พระองค์มาถึงฝั่งแม่น้ำข้างหนึ่ง เป็นเวลาเย็นแล้ว จึงทรงประทับยับยั้งอยู่ในคืนนั้นเทวดาทั้งหลายรู้ว่า รุ่งขึ้นพระศาสดาจะเสด็จข้ามฟากไปสู่นครไพสาลี เห็นว่าที่นั่นอากูลไปด้วยซากศพ จึงประชุมกันให้วัสสวลาหก บันดาลให้ฝนตกลงมากมาย

จนถึงเป็นกระแสน้ำพัดซากศพเหล่านั้นไปหมดสิ้น ก่อนเวลาที่พระองค์จะเสด็จไปถึง เมื่อพระองค์เสด็จข้ามฟากไปถึง นครไพสาลีก็สะอาดหมดจดแล้ว พวกเจ้าลิจฉวีถวายอาหารบิณฑบาต ทรงเจริญพระปริตร และให้พระอานนท์เอาน้ำพระพุทธมนต์ไปประพรมด้วยใช้กำหญ้าคาจุ่มน้ำพระพุทธมนต์ อมนุษย์ก็ปลาสนาการไปหมด โรคภัยก็สงบ ดังนี้ก็ได้ชื่อว่า **สุคโต**

โลกวิทู

โลกวิทู แปลว่า รู้แจ้งซึ่งโลก โลกแบ่งออกเป็น ๓ คือ สังขารโลก สัตว์โลก โอกาสโลก โลกทั้ง ๓ นี้ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงรู้แจ้งหมด รู้ถึงความเป็นไปของโลกเหล่านี้โดยละเอียดด้วย จึงได้พระนามว่า **โลกวิทู**

คำว่า โลก หมายความว่า เป็นที่ก่อแห่งสัตว์ หรือนัยหนึ่งว่าเป็นที่ก่อผลแห่งสัตว์ ซึ่งว่าเป็นที่ก่อแห่งสัตว์ก็คือ เป็นที่เกิดที่อยู่แห่งสัตว์ ที่ว่าเป็นที่ก่อผลแห่งสัตว์ก็คือ เป็นที่ซึ่งสัตว์ได้อาศัย ก่อกุศลและอกุศล ว่าโดยเฉพาะโลกมนุษย์เป็นที่มนุษย์อาศัยสร้างบุญ แล้วก็ได้ผลไปบังเกิดในสวรรค์ หรือบำเพ็ญบารมีแล้วส่งผลไปสู่นิพพานดั่งเช่นองค์สมเด็จพระศาสดา ถ้าสร้างบาปแล้วก็เป็นผลให้ไปเกิดในนรก

สังขารโลก คือ โลกที่มีอาหารเป็นปัจจัยปรุงแต่ง ได้แก่คำว่า **อาหารฏฺฐิติกา** สัตว์อยู่ได้เพราะอาหารปรนปรือ อาหาร แปลว่า ประมวลมาหรือเครื่องปรนปรือ และแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑ กวฬิงการาหาร ๒ ผัสสาหาร ๓ มโนสัญเจตนาหาร ๔ วิญญาณาหาร

กวฬิงการาหาร หมายความว่า อาหารที่เป็นคำๆ เช่น คำข้าว ส่วนละเอียดของอาหาร คือ โอชะ หรือที่เรียกกันอย่างใหม่ๆ ว่าวิตามินนั้น เข้าไปปรนปรือร่างกายจึงเป็นปัจจัยให้สัตว์ดำรงชีวิตอยู่ได้ สัตว์ทั้งหลายมีอาหารหยาบมากและละเอียดต่างกันเป็นพวกๆ เช่น จระเข้กินอาหารหยาบมาก แม้ก้อนหินหรือสัตว์ตัวใหญ่ๆ แต่แล้วก็มีโอชะไปหล่อเลี้ยงร่างกายมันได้ นกยูงกินแมลงต่างๆ ทั้งตัว หมาไนแทะกินกระดูกสัตว์ที่แข็งๆ ช้างม้าโคกระบือกินหญ้าและใบไม้ ของหยาบๆ ก็มีโอชะไปหล่อเลี้ยงร่างกายมันได้ มนุษย์กินอาหารละเอียดกว่าสัตว์ที่กล่าวมาเป็นชั้นๆ เช่น ราษฎรสามัญกินอาหารหยาบกว่าพระมหากษัตริย์ พวกเทวดากินอาหารละเอียดกว่ามนุษย์ อย่างที่เรียกว่าทิพย์ ก็คือโอชะส่วนละเอียดของอาหาร พวกพรหมละเอียดยิ่งกว่าเทวดาอีก มีจักรพรรดิคอยปรนปรือ แม้เลยชั้นรูปพรหม อรูปพรหมขึ้นไป คือถึงชั้นนิพพาน ก็มี

อาหารส่วนละเอียดไปหล่อเลี้ยงเช่นเดียวกัน อาหารละเอียดเป็นที่สุด แต่อยู่นอกโลก นี่เป็นการสาวหาเหตุผลประกอบเป็นลำดับชั้นไป มิใช่ตำรับตำราโดยตรง แม้ในพวกเทวดากันเองก็มีอาหารละเอียดต่างกันเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ภุมเทวดามีอาหารหยาบกว่าพวกเทวดาอื่น ถัดขึ้นไปชั้นยามา และอื่นๆ ละเอียดยิ่งกว่ากันขึ้นไปทุกชั้น การกินอาหารของพวกเทวดา มีอาการเหมือนเราฝัน แล้วก็มีความอิ่มเอิบไปตามระยะเวลา แต่ระยะเวลานานกว่ามนุษย์ ต่างกันเป็นลำดับขึ้นไป

อาหารเป็นปัจจัยให้เกิดรูป มีโอชะเป็นคำรบ ๘ คือ **ปฐวี อาโป เตโช วาโย วณฺโณ คนฺโธ รโส โอชา** ซึ่งเรียกว่า กลาปรูป คือ รูปเกิดจากอาหารเป็นคำๆ นี้จำพวกกวฬิงการาหาร

ผัสสาหาร ได้แก่ ผัสสะทั้ง ๖ คือ ผัสสะทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ผัสสะ แปลว่า ความกระทบ เช่น เมื่อรูปมากระทบตาก็เกิดขึ้น เรียกว่าจักขุสัมผัส อีก ๕ อย่างก็เช่นกัน ผัสสะนี้เป็นอาหารเพราะประมวลให้เกิดเวทนา หรือปรนปรือให้เกิดเวทนา ๓ ผัสสะที่เกิดจากกระทบอารมณ์ที่ดี ก็ให้เกิดสุขเวทนา กระทบอารมณ์ชั่วก็ให้เกิดทุกขเวทนา อารมณ์ไม่ดีไม่ชั่ว ก็ให้เกิดอุเบกขาเวทนา ดังเช่น พระสารีบุตรยืนกั้นร่มให้พระศาสดาได้เป็นเวลา ๗ วันโดยไม่หิวโหย ก็เพราะผัสสาหารอย่างนี้ สัตว์นรกดำรงชีพรับเคราะห์กรรมอยู่ได้ ก็เพราะผัสสาหารทางชั่ว คนนอนหลับอยู่ได้ ก็ด้วยผัสสะชนิดให้เกิดอุเบกขาเวทนา

มโนสัญเจตนาหาร ได้แก่ การคิดอ่านทางใจ มโนสัญเจตนาหาร นี้เป็นอาหารประมวลมาซึ่งภพ ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ แล้วแต่เจตนา คือมุ่งไปเกาะภพไหน เมื่อประกอบถูกส่วน ก็ไปสู่ภพนั้น เจตนาเป็นตัวกรรม ได้ในบาลีว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ** ซึ่งแปลความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่า เจตนานั้นเองเป็นตัวกรรม คนที่ทำกรรมเป็นกุศล สุคติภพย่อมคอยท่ารับรองอยู่ และคนที่ทำกรรมเป็นอกุศล ทุคติภพก็ย่อมคอยท่ารับรองเขาอยู่เหมือนกัน

วิญญาณาหาร วิญญาณ แปลว่า ความรู้แจ้ง ความรู้แจ้งเป็นอาหารชนิดหนึ่งเหมือนกัน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหล่านี้เป็นที่รับรองของวิญญาณ วิญญาณย่อมมีรสในอารมณ์ ๖ อย่าง ไม่ว่าอย่างใดอย่างหนึ่ง วิญญาณจึงเป็นอาหารประมวลให้เกิดนามรูป ได้ในคำว่า **วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ** ซึ่งแปลว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป

สัตว์โลก ที่ว่าพระองค์ทรงรู้แจ้งซึ่งสัตว์โลกนั้น คือพระองค์ทรงรู้แจ้งซึ่งธรรมเป็นที่มาแห่งจิตของสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์ทั้งหลายมีอัชฌาสัย หรือความเห็นต่างๆ กัน เช่น จำพวกหนึ่งเห็นว่าโลกเที่ยง ไม่มียักเยื้องแปรผัน และเห็นว่าเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว เมื่อตายไปก็ต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อย่างเดิม อีกพวกหนึ่งเห็นว่าตายแล้วขาดสูญ หมดสิ้นกันเท่านั้น ไม่มีอะไรในผู้นั้นจะมาเกิดอีก ทำดี ทำชั่ว ก็สิ้นสุดเพียงวันตาย ไม่มีบุญ ไม่มีบาป จะตามไปสนองในภพหน้าที่ไหนอีก อย่างนี้เรียกว่าไม่รู้ซึ่งความเป็นจริงของโลก

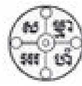
ส่วนพระองค์ทรงรู้จริงเห็นแจ้งซึ่งสัตว์โลกว่าไม่เป็นเช่นนั้น ที่จริงสัตว์โลกทั้งหลายย่อมเป็นไปตามยถากรรม ทำดี ความดีย่อมติดตามไปสนองในภพหน้า ทำชั่ว ความชั่วย่อมติดตามไปสนองในภพหน้า เป็นเสมือนเงาตามตัว อันเรียกว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ จึงได้ชื่อว่า **โลกวิทู** นัยหนึ่ง

อนุสเย ชานาติ ทรงรู้แจ้งซึ่งอนุสัย ๗ ประการ คือ กามราคานุสัย ภวราคานุสัย ปฏิฆานุสัย ทิฏฐานุสัย วิจิกิจฉานุสัย มานานุสัย อวิชชานุสัย

จริตํ ชานาติ ทรงรู้แจ้งจริตแห่งสัตว์ทั้งหลาย ๖ ประการ คือ ราคจริต โทสจริต โมหจริต วิตกจริต สัทธาจริต พุทธิจริต

อธิมุตฺตึ ชานาติ ทรงรู้แจ้งนิสัยต่ำสูง และความเป็นผู้มีใจบุญ ความเป็นผู้มีใจบาป แห่งสัตว์ทั้งหลาย ทรงรู้แจ้งซึ่งความมีกิเลสหนาบางแห่งสัตว์ทั้งหลาย

ทรงรู้แจ้งในอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลายว่าแก่อ่อนอย่างไร กล่าวคือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เรียกว่าอินทรีย์ ๕ คือ ความเชื่อ ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญา แล้วก็ทรงหาอุบายโปรดในเมื่อทรงเห็นว่าอินทรีย์แก่กล้าสมควรแล้ว ดังเช่นวักกลิพราหมณ์ เห็นพระองค์มีพระสิริโฉมอันงาม ชอบเนื้อชอบใจ จนถึงขอบวชเป็นภิกษุ บวชแล้วก็เฝ้ามองดูพระสิริโฉม ของพระองค์เป็นเนืองนิตย์ พระองค์ก็ทรงรอไว้ ครั้นเมื่อเห็นว่าอินทรีย์แก่กล้าแล้ว จึงทรงเริ่มหาอุบายโปรด โดยตรัสว่า “วักกลิ ท่านจะมัวมามองดูร่างกายอันเน่าเปื่อยนี้ไย ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นจึงจะเห็นเรา” พระวักกลิน้อยใจที่พระองค์ตรัสห้ามเช่นนั้น จึงอำลาจากพระองค์จะไปโดดภูเขาตาย ในเมื่อใกล้โดด พระองค์ได้เปล่งรัศมีให้เห็น ประหนึ่งไปประทับอยู่เฉพาะหน้า พระวักกลิวิ่งโลดโผเข้าไปในรัศมีของพระองค์ ด้วยความปีติเลื่อมใสอันแรงกล้า ก็ได้บรรลุมรรคผลในกาลบัดนั้น สมความปรารถนาแล้วก็มาเฝ้าพระบรมศาสดาโดยทางอากาศ

สฺวากาเร ทฺวากาเร ชานาติ อีกประการหนึ่ง พระองค์ทรงรู้แจ้งว่า สัตว์จำพวกใด มีอาการดี มีอาการชั่ว แก้ไหวหรือไม่ไหว มีสัทธา มีปัญญา หรือว่าหาสัทธา หาปัญญา มิได้เลย

ภพฺเพ อภพฺเพ ชานาติ ประการหนึ่ง ทรงรู้ว่าสัตว์จำพวกใดทรงโปรดได้ จำพวกใดทรงโปรดไม่ได้ เช่น สัตว์พวกสัมมาทิฏฐิโปรดได้ จำพวกมิจฉาทิฏฐิโปรดไม่ได้

โอกาสโลก สภาพที่รับรองซึ่งกันและกัน คือ อากาศรับรองธาตุไฟ ธาตุไฟรับรองธาตุน้ำ ธาตุน้ำรับรองธาตุดิน ธาตุดินรับรองภูเขาตรีกูฏ ภูเขาตรีกูฏรับรองภูเขาสุเมรุราช ภูเขาสุเมรุราชรับรองชั้นจาตุมหาราช ชั้นจาตุมหาราชรับรองชั้นดาวดึงส์ ชั้นดาวดึงส์รับรองชั้นยามา ชั้นยามารับรองดุสิต ดุสิตรับรองนิมมานรดี นิมมานรดีรับรองปรนิมมิตวสวัตดี ปรนิมมิตวสวัตดีรับรองพรหมปริสัชชา พรหมปริสัชชารับรองพรหมปโรหิตา พรหมปโรหิตารับรองมหาพรหมา มหาพรหมารับรองปริตตาภา ปริตตาภารับรองอัปปมาณาภา อัปปมาณาภารับรองอาภัสสรา อาภัสสรารับรองปริตตสุภา ปริตตสุภารับรองอัปปมาณสุภา อัปปมาณสุภารับรองสุภกิณหา สุภกิณหารับรองเวหัปผลาและอสัญญสัตตา เวหัปผลาและอสัญญสัตตารับรองอวิหา อวิหารับรองอตัปปา อตัปปารับรองสุทัสสา สุทัสสารับรองสุทัสสี สุทัสสีรับรองอกนิฏฐา อกนิฏฐารับรองอากาสานัญจายตนะ อากาสานัญจายตนะรับรองวิญญาณัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะรับรองอากิญจัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะรับรองเนวสัญญานาสัญญายตนะ ส่วนสูงแต่มนุษย์โลกขึ้นไปถึงชั้นจาตุมหาราชิกา ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่จาตุมหาราชิกาขึ้นไปถึงดาวดึงส์ ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่ดาวดึงส์ขึ้นไปถึงยามา ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่ยามาขึ้นไปถึงดุสิต ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่ดุสิตขึ้นไปถึงนิมมานรดี ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่นิมมานรดีขึ้นไปถึงปรนิมมิตวสวัตดี ได้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ แต่ปรนิมมิตวสวัตดีขึ้นไป ๕,๕๐๘,๐๐๐ โยชน์ ถึงพรหมปริสัชชา ขึ้นไปอีกเท่านั้น พรหมปโรหิตาขึ้นไปเท่าๆ กันดังนี้ จนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ มีระยะสูงเท่าๆ กันดังนี้

ธาตุ ๖ - ขันธ์ ๕

ธาตุส่วนหยาบที่มีอยู่ตามปรกติ คือ

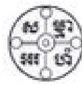
ดิน	หนา	๒๔๐,๐๐๐	โยชน์
น้ำ	หนา	๔๘๐,๐๐๐	โยชน์
ไฟ	หนา	๙๖๐,๐๐๐	โยชน์
ลม	หนา	๑,๙๒๐,๐๐๐	โยชน์
วิญญาณ	หนา	๓,๘๔๐,๐๐๐	โยชน์

อากาศหนาลงไปไม่มีที่สุด เช่น ภพ ๓ นี้ อากาศที่อยู่รอบๆ ภพ ก็ไปจรดกับภพที่อยู่รอบๆ ออกไป ข้างล่างจรดขอบบนของโลกันต์ ข้างบนจรดขอบล่างของนิพพาน ทุกๆ ระหว่างของภพเหล่านี้ มีพระพุทธเจ้ารักษาอยู่ทั้งนั้น

ธาตุเหล่านี้ความจริงเป็นเพียงธาตุส่วนที่เรียกว่าโอกาสโลก สำหรับธาตุที่เป็นส่วนขันธโลกนั้น ละเอียดลงไปยิ่งกว่านี้หลายเท่าพันทวี เพราะขันธ์นั้นเป็นธาตุที่กลั่นมาจากธาตุอีกทีหนึ่ง

เครื่องกลั่นธาตุนี้ตั้งอยู่ในศูนย์กลางธาตุทั้ง ๖ ปริมาณความใหญ่โตของเครื่องก็เต็มธาตุนั้น เมื่อเครื่องแรกกลั่นธาตุเหล่านี้แล้วก็เอาแต่ส่วนที่ละเอียดที่สุดไปเก็บเข้าเครื่องกลั่นที่ ๒-๓-๔-๕-๖-๗ ต่อไปเป็นลำดับเมื่อเครื่องที่ ๗ กลั่นเสร็จแล้วก็ทำการส่งธาตุที่ถูกกลั่นนั้นเข้ามาที่เครื่องศูนย์กลางของภพ ๓ นี้ เมื่อเครื่องในภพ ๓ นี้ รับธาตุมาแล้ว ก็จะเอามาเข้าเครื่องสำเร็จเก็บไว้เป็นเซพทะเล เซพทะเลเวลาที่ได้ธาตุมาแล้วเครื่องที่ศูนย์กลางภพ ๓ ก็จะทำหน้าที่ประกอบเป็นขันธ์ ๕ ขึ้น ประกอบได้สำเร็จพอกับปฐมวิญญาณขันธ์ที่ประกอบไว้แล้วนั้นเป็นส่วนเฉพาะกายหนึ่งๆ ไม่มีปนเปกัน ส่วนดีส่วนชั่ว ส่วนไม่ดีไม่ชั่ว ก็มีผู้ควบคุมไว้เป็นส่วนๆ

เวลาที่จะส่งมาเป็นกายนั้น อาศัยกายทิพย์ที่มาถึงศูนย์กลางภพนั้น เข้าเครื่องประกอบพร้อมกับธาตุที่สำเร็จเป็นขันธ์ประจำภพแล้ว ก็จะส่งเข้ายังเครื่องที่ศูนย์กลางกายพ่อ ธาตุสำเร็จที่ส่งเข้าไปในศูนย์กลางกายของพ่อนั้น ขนาดเล็กเพียงเท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทรเท่านั้น เป็นชายก็ส่งผ่านเข้าโดยทางจมูกขวา หญิงเข้าทางซ้าย เวลาที่จะออกจากศูนย์กลางกายพ่อไปอยู่ในศูนย์กลางกายแม่ ก็อาศัยความดึงดูดของอายตนะของเครื่องที่มีอยู่ในศูนย์กลางกายแม่ รับเอามาจากศูนย์ของพ่อมาไว้ที่ขั้วมดลูกของแม่ ต่อจากนั้นก็อาศัยธาตุส่วนหยาบรักษาหล่อเลี้ยงกันต่อไป เวลาที่กายดับเครื่องในศูนย์กลางภพก็ดูดเอาธาตุเหล่านี้ไปเก็บไว้ตามเดิม

สำหรับขันธ์ของทิพย์ก็กลั่นเอาไปจากขันธ์ของมนุษย์ ขันธ์ของทิพย์ก็กลั่นต่อไปเป็นของรูปพรหม อรูปพรหม ธรรมกายต่อๆ กันขึ้นไปเป็นลำดับ

อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ

พระคุณข้อนี้หมายความว่า พระองค์ก็เปรียบเสมือนสารถีผู้ฝึกสอนคนเป็นอย่างดี หาผู้อื่นเสมอเหมือนมิได้ ว่าโดยย่อก็คือ พระองค์มีพระปรีชาญาณเฉลียวฉลาด ในอันที่จะฝึกสอนคนให้เป็นคนดีได้ ว่าโดยที่สุดก็คือ ให้สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ย่นคำสอนของพระองค์ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา แต่พระองค์มีอุบายสอนต่างๆ นานาสุดแล้วแต่จะทรงพิจารณาเห็นว่าบุคคลจำพวกใดมีนิสัยอย่างไร ก็ทรงใช้อุบายสอนให้ต้องกับนิสัย เช่น พระนันทกุมารมีนิสัยหนักไปในทางราคจริต พระองค์ทรงเนรมิตเป็นรูปนางฟ้าเข้าล่อ จนพระนันทกุมารเห็นว่าสวยกว่านางคู่รักของเธอ แล้วก็ทรงยักเยื้องวิธี จนพระนันทกุมารเบื่อหน่ายในรูป

ในบางกรณี เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์มากมาย ดังเช่นเรื่องอุรุเวลกัสสปะเป็นต้น ซึ่งมีเรื่องว่าครั้งเมื่อพระองค์คิดจะทรงปลูกฝังพระศาสนาให้เป็นปึกแผ่นในกรุงราชคฤห์ แต่มีคณาจารย์คนสำคัญอยู่ที่นั่นชื่ออุรุเวลกัสสปะ ซึ่งมีคนนับถือมาก ถ้าปราบอุรุเวลกัสสปะเสียได้ พระพุทธศาสนาจึงจะรุ่งเรือง พระองค์จึงเสด็จไปยังอาศรมแห่งอุรุเวลกัสสปะ ตรัสขออาศัยพักสักราตรีหนึ่งที่โรงเพลิง อุรุเวลกัสสปะว่าที่นั่นมีพญานาคพิษร้ายอยู่ตัวหนึ่ง พระองค์ว่าไม่เป็นไร ก็เสด็จประทับอยู่ที่นั่น ครั้นตกเวลากลางดึก พญานาคสำแดงพิษ หรือเรียกว่าพ่นพิษทำร้ายพระองค์ แต่พระองค์ทรงดำรงพระสติเฉพาะหน้า ต่อพระกัมมัฏฐานภาวนานุโยค ประมวลมาซึ่งอิทธาภิสังขาร สำแดงเตโชกสิณสมาบัติ บันดาลให้เป็นเปลวเพลิงยังพญานาคให้พ่ายแพ้ด้วยฤทธิ์ของพระองค์ แล้วให้ขดตัวอยู่ในบาตร เอาไปให้อุรุเวลกัสสปะกับบริวารดู แต่อุรุเวลกัสสปะก็ยังไม่เลื่อมใส ยังถือทิฏฐิว่า ตนเป็นอรหันต์อยู่ พระองค์ก็ทรงแสดงอีกหลายประการ ตลอดจนแสดงจงกรม คือ เดินอยู่บนน้ำ แล้วเหาะขึ้นบนอากาศ แล้วเลื่อนลอยลงมาสู่เรือของอุรุเวลกัสสปะและบริวารที่ไปดูอยู่นั้น แล้วในที่สุดจึงชี้แจงให้พวกอุรุเวลกัสสปะรู้ตัวว่า ทางที่พวกเธอปฏิบัติอยู่นั้น มิใช่ทางที่จะบรรลุมรรคผล พวกเธอยังไม่ใช่พระอรหันต์ อุรุเวลกัสสปะได้สดับพระพุทธฎีกาก็ละทิฏฐิ ซบเศียรลงแทบฝ่าพระบาทพระองค์ ขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระองค์ ลำดับนั้น แล้วนทีกัสสปะและคยากัสสปะผู้เป็นน้องของอุรุเวลกัสสปะ ซึ่งต่างก็มีบริวาร

และเป็นคณาจารย์ตั้งอาศรมอยู่ถัดๆ กันไปตามลำดับของลำน้ำเนรัญชราทางใต้ ทราบเรื่องราวขึ้นก็พากันเลื่อมใส มาขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระองค์หมดสิ้น ดังนี้ พระองค์จึงเป็นผู้ฝึกสอนอย่างดีเลิศ ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน จึงได้พระนามว่า **อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ**

สตฺถา เทวมนุสฺสานํ

แปลว่าพระองค์เป็นบรมครูแห่งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ข้อนี้สาธกได้ด้วยพุทธกิจ ๕ ประการ ซึ่งว่า ๑ เวลาเช้า บิณฑบาต ๒ เย็น ทรงแสดงธรรม ๓ พลบค่ำ ทรงให้โอวาทภิกษุ ๔ เที่ยงคืน แก้ปัญหาเทวดา ๕ ย่ำรุ่ง พิจารณาดูเวไนยสัตว์ที่พึงจะโปรด จะเห็นได้ว่าในข้อ ๒-๓ นั้น ทรงเป็นครูมนุษย์ ข้อ ๔ นั้นทรงเป็นครูเทวดา และยังมีมงคลสูตรเป็นข้อยืนยันอีก เพราะเหตุที่พระองค์จะทรงแสดงมงคลสูตรนั้น ก็เนื่องจากเหตุว่าเทวดาลงมาเฝ้าและยกปัญหาขึ้นทูลถามว่า อะไรเป็นมงคล พระองค์จึงทรงประทานเทศนามงคลสูตร ซึ่งเริ่มต้นด้วยบทพระคาถาว่า **อเสวนา จ พาลานํ** เป็นอาทิ ซึ่งแปลว่า อย่าคบคนพาล เป็นต้น ตลอดจนถึง **นิพฺพานสจฺฉิกิริยา** การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ซึ่งพระองค์ตรัสว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมงคลทั้งสิ้น ดังนี้จึงได้พระนามว่า **สตฺถา เทวมนุสฺสานํ** พระองค์เป็นบรมครูทั้งเทวดาและมนุษย์

พุทฺโธ

คำว่า **พุทฺโธ** แปลได้หลายนัย แต่ในที่นี้จะขอแปลไปในทางที่ว่า เป็นผู้บานแล้ว หรือเบิกบานแล้ว ที่ว่าบานนั้นเปรียบด้วยดอกประทุมชาติ คือบานเหมือนดอกบัวที่บานแล้วเต็มที่ การที่พระองค์ทรงประกอบความเพียรอยู่ด้วยประการต่างๆ เมื่อยังไม่ได้บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังตูมอยู่ ต่อรุ่งอรุณแห่งวันวิสาขปุรณมี พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว จึงเปรียบเสมือนดอกบัวที่บานแล้ว บานในเวลารุ่งอรุณแห่งวันวิสาขปุรณมีนั้นเอง

นัยว่าที่เบิกบานนั้น หมายความว่า เมื่อพระองค์ได้ทรงตรากตรำเป็นเวลาล่วงถึง ๖ พรรษา แล้วจึงได้มาตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้รับผลเป็นองค์อรหัง และสัมมาสัมพุทโธ ดังบรรยายมาข้างต้นแล้ว พระกมลหฤทัยของพระองค์ ก็ย่อมผ่องแผ้วเบิกบานเต็มที่ เหตุว่าได้ผลสมปรารถนา ที่พระองค์ทรงตั้งปณิธาน เพียรบำเพ็ญมาฉะนี้จึงได้พระนามว่า **พุทฺโธ**

ขอย้ำอีกหน่อยว่า การที่นำเอาดอกบัวบาน มาเทียบความหมายแห่งคำว่า **พุทฺโธ** นั้น ก็เพราะเหตุว่า เมื่อปฐมกัลป์ เริ่มตั้งศีรษะแผ่นดินขึ้นใหม่ๆ มีกอบัวเกิดขึ้นพร้อมทั้งมีดอก ๕ ดอก ท้าวสุทธาวาสหยั่งรู้ว่านี้เป็นนิมิตว่า ในกัลป์นี้จะมีพระพุทธเจ้ามาตรัสโปรดเวไนยสัตว์ ๕ พระองค์ จึงปกาสิตคำว่า นะ โม พุท ธา ยะ ไว้ ซึ่งมีความหมายว่า นะ คือ พระกกุสันโธ โม คือ พระโกนาคมนะ พุท คือ พระพุทธกัสสปะ ธา คือ พระสมณโคดม ยะ คือ พระศรีอาริยเมตไตรย์ ซึ่งได้ปรากฏเป็นที่นับถือกันมาจนบัดนี้

ภควา

คำว่า **ภควา** แปลได้หลายนัย แปลว่า หัก ก็ได้ แจก ก็ได้ ที่ว่าหักนั้นหมายความว่า พระองค์หักเสียได้ซึ่งสังสารจักร กล่าวคือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรม อันเป็นเสมือนตัวจักร อันพัดผันส่งต่อไปยังกันและกัน เป็นกำลังดันให้หมุนเวียนวนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร มิให้ออกจากภพ ๓ พระองค์หักเสียได้แล้ว พระองค์จึงพ้นไปจากภพทั้ง ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เสด็จออกสู่นิพพานไป

ที่ว่า แจก นั้นมีความหมายว่า เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์เป็นสัพพัญญู ทรงรู้แจ้งธาตุธรรมทั้งปวงหมด จึงทรงสามารถจำแนกแยกแยะธรรมส่วนที่ละเอียดๆ ให้เห็น เช่น ทรงจำแนก ขันธ์ ธาตุ อายตนะ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ดังนี้เป็นต้น ตลอดจนหลักธรรมอื่นๆ ทั้งมวลให้สาวกได้รู้เห็นรับปฏิบัติสืบๆ กันมา

พระธรรมคุณ

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม

ต่อไปนี้เป็นเรื่องธรรมคุณ ธรรม ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่า **สฺวากฺขาโต** แปลว่า พระองค์กล่าวดีแล้วนั้น ก็คือว่า ธรรมที่พระองค์ตรัสสอนนั้น ล้วนแต่จะเป็นผลส่งให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั้งสิ้น จึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมที่พระองค์กล่าวแล้วดี ดีก็คือไม่มีเสีย คือคำสอน

ของพระองค์ ไม่ให้ทุกข์แก่ผู้ปฏิบัติเลย มีแต่จะนำไปสู่สุขอย่างเดียว มีอริยมรรคเป็นข้อสาธกที่ทรงสอนไว้ว่า ความเห็นชอบ ๑ ความดำริชอบ ๑ กล่าววาจาชอบ ๑ ประกอบการงานชอบ ๑ หาเลี้ยงชีพโดยชอบ ๑ ทำความเพียรชอบ ๑ ตั้งสติไว้ชอบ ๑ สมาธิชอบ ๑ พิจารณาดูให้ดีจะเห็น ธรรมเหล่านี้ผู้ใดประพฤติได้ จะให้ผลไม่เฉพาะแต่ทางธรรม แม้ในทางโลกก็อำนวยผลดีให้แก่ผู้ปฏิบัติเหมือนกัน ดังนี้ ธรรมที่พระองค์ตรัสสั่งสอนไว้ได้ชื่อว่า สวากขาตธรรม

พระสัทธรรมของพระองค์ แบ่งเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ ๓ หมวด คือ ปริยัติธรรม ๑ ปฏิบัติธรรม ๑ ปฏิเวธธรรม ๑

ปริยัติธรรมนั้นได้แก่ คำสั่งสอนอันเป็นแนวนำไปสู่ปฏิบัติธรรม ส่วนปฏิบัติธรรมนั้น เป็นคำสอนที่บ่งวิธีการปฏิบัติโดยตรง ซึ่งจะมีผลส่งให้ถึงปฏิเวธธรรม คือ การรู้แจ้งแทงตลอด สภาวะความเป็นจริงทั้งมวล

สนฺทิฏฺฐิโก

แปลว่า ธรรมดาคำสอนของพระองค์นั้น ไม่เหมือนสิ่งของอื่นๆ ซึ่งคนหนึ่งแลเห็นแล้วชี้ไป อีกคนหนึ่งจะแลเห็นได้ด้วยกันอย่างนั้นหามิได้ ผู้ใดปฏิบัติตาม ผู้นั้นจะเห็นผลได้ด้วยตนเองว่าเป็นอย่างไร

อกาลิโก

ผู้ใดปฏิบัติ ผู้นั้นย่อมได้รับผลเสมอ โดยไม่มีจำกัดเวลาว่ามีเขตเพียงนั้น เพียงนี้

เอหิปสฺสิโก

เพราะเหตุว่าเป็นของดี ของจริง เมื่อผู้ใดปฏิบัติได้แล้ว จึงเป็นเสมือนสิ่งของที่น่าจะเรียก บอกคนอื่นมาดูว่า นี่ ดี จริง อย่างนี้

โอปนยิโก

เพราะเหตุว่าการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ พบของดีของจริงดังกล่าวมาแล้วนั้น ควรจะน้อมนำเอาของดีจริงที่พบแล้วนั้นเข้ามาไว้ในตน คือ ยิ่งถือปฏิบัติเรื่อยไปไม่ละวางเสีย

ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ

แปลว่า ธรรมของพระองค์นั้น วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะด้วยตนเอง ข้อนี้ก็คล้ายกับ **สนฺทิฏฺฐิโก** ที่กล่าวข้างต้น ต่างแต่ว่าข้อนั้นกล่าวถึงอาการเห็น ส่วนข้อนี้กล่าวถึงอาการรู้ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ จะรู้ว่าธรรมของพระองค์ดีจริงอย่างไร และเมื่อปฏิบัติตามแล้วได้ผลเป็นอย่างไร ดังนี้ย่อมเกิดจากการปฏิบัติของตนเอง ด้วยใจของตนเอง ผู้อื่นจึงพลอยรู้ด้วยไม่ได้ มันเป็นรสทางใจ หากใจผู้ปฏิบัติเขาเยือกเย็นเป็นสุขสักปานใด แม้เขาจะเอามาเล่าให้เราฟัง ใจเราก็จะไม่เย็นอย่างเขาตามคำที่เขาเล่าบอกนั้นได้ จะไม่ผิดอะไรกับคนหนึ่งได้กินแกงชนิดหนึ่ง มาเล่าให้เราฟังว่ามันอร่อยอย่างนั้นอย่างนี้ ก็จะไม่ทำให้เราเปิบข้าวเปล่าๆ โดยนึกเอารสแกงที่เขาว่านั้นมาประสมให้ได้รสอร่อยอย่างเขาว่านั้นได้

พระสังฆคุณ

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลีกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติฯ

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ

สาวกของพระองค์ผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมมี ๒ จำพวก คือ ปุถุชนสาวก ๑ อริยสาวก ๑ ปุถุชนสาวกนั้นได้แก่ ผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย แต่ยังมิได้บรรลุธรรมวิเศษอันใด ยังเป็นปุถุชนอยู่ จึงได้ชื่อว่าปุถุชนสาวก แต่สาวกตามความหมายในบทสังฆคุณที่ยกขึ้นกล่าวข้างต้นนี้ เฉพาะแต่อริยสาวกเท่านั้น อริยสาวก แปลว่า สาวกผู้ประเสริฐ คือ สาวกที่ได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว พ้นจากฐานะปุถุชนแล้ว เรียกตามโวหารในทางศาสนาว่าเป็นชั้นอริยะ สาวกชั้นอริยะหรือที่เรียกว่า อริยสาวกนั้น ท่านจัดเป็น ๔ คู่ คือ

โสดาปัตติมรรค	โสดาปัตติผล	คู่ ๑
สกทาคามิมรรค	สกทาคามิผล	คู่ ๑
อนาคามิมรรค	อนาคามิผล	คู่ ๑
อรหัตมรรค	อรหัตผล	คู่ ๑

แต่ถ้าจัดเป็นรายบุคคล ท่านจัดเป็น ๘ คือ

โสดาปัตติมรรค ๑	โสดาปัตติผล ๑
สกทาคามิมรรค ๑	สกทาคามิผล ๑
อนาคามิมรรค ๑	อนาคามิผล ๑
อรหัตมรรค ๑	อรหัตผล ๑

จึงรวมเป็นอริยบุคคล ๘ จำพวกด้วยกัน แบ่งเป็นชั้นๆ ตามลำดับธรรมวิเศษที่ได้บรรลุ

พระอริยบุคคลบำเพ็ญกิจถูกส่วน เพ่งที่ศูนย์กลางกายเป็นดวงใส จนแลเห็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม จนถึงกายธรรม เป็นชั้นที่ ๕ เป็นชั้นๆ ไป โดยนัยดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ ชั้นต้น ดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ ให้เป็นดวงใส แล้วขยายให้กว้างออกไป วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ได้ ๒ วา หนา ๑ คืบ ใสเหมือนกระจกเงาส่องหน้า นี่เป็นปฐมฌาน แล้วกายธรรมนั่งบนนั้น ดังนี้เรียกว่า กายธรรมเข้าปฐมฌาน แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลางกายทิพย์ เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น ธรรมกายน้อมเข้าฌานที่ ๒ นั้น แล้วฌานที่ ๑ ก็หายไป ฌานที่ ๒ มาแทนที่ธรรมกายนั่งบนนั้น นี้ชื่อว่าธรรมกายเข้าฌานที่ ๒ ทำนองเดียวกันนั้นต่อๆ ไปในกายรูปพรหม กายอรูปพรหม ต่อจากนี้ไปให้ใจธรรมกาย น้อมไปว่าละเอียดกว่านี้มี ฌานที่ ๔ ก็หายไป ฌานที่ ๕ เกิดขึ้นแทนที่ เรียกว่าอากาสานัญจายตนะ เมื่อธรรมกายนั่งอยู่บนฌานที่ ๕ ดังนี้แล้ว ใจธรรมกายน้อมไปว่าละเอียดกว่านี้มีอีก ฌานที่ ๕ ก็หายไป ฌานที่ ๖ เข้ามาแทนที่ เรียกว่าวิญญาณัญจายตนะ ธรรมกายนั่งอยู่บนฌานที่ ๖ แล้วนั้น ใจกายธรรมน้อมไปอีกว่าละเอียดกว่านั้นมี ฌานที่ ๖ ก็หายไป ฌานที่ ๗ มาแทนที่ เรียกว่าอากิญจัญญายตนะ ธรรมกายนั่งอยู่บนฌานที่ ๗ นั้นแล้ว ใจธรรมกายก็น้อมไปอีกว่าละเอียดกว่านี้มีอีก ฌานที่ ๘ ก็บังเกิดขึ้นทันที เรียกว่าเนวสัญญานาสัญญายตนะ รู้สึกละเอียดจริง ประณีตจริง นี้เรียกว่าเข้าฌานที่ ๑-๘ โดยอนุโลม แล้วย้อนกลับจับแต่ฌานที่ ๘ นั้น ถอยลงมาหาฌานที่ ๗-๖-๕-๔-๓-๒-๑ เรียกว่า ปฏิโลม ทำดังนี้ ๗ หน ธรรมกายจึงคงไปอยู่บนฌานที่ ๘ ในระหว่างเข้าฌานนั้น ตั้งแต่ ๑ ถึง ๘ นั่น ตาธรรมกายดูทุกขสัจ เห็นชัดแล้วดูสมุทัยสัจ เห็นชัดแล้วดูนิโรธสัจ เห็นชัดแล้วดูมรรคสัจ เมื่อถูกส่วนเข้าธรรมกายตกศูนย์เป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๕ วา ในไม่ช้าศูนย์นั้นกลายกลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๕ วา สูง

๕ วา นี่เป็นพระโสดาแล้ว แล้วธรรมกายโสดานั้นเข้าฌาน แล้วพิจารณาอริยสัจ ๔ ในกายทิพย์ ทำนองเดียวกับที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อถูกส่วน ธรรมกายโสดาตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑๐ วา ไม่ช้าศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกาย หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา มีชื่อว่าพระสกทาคามี แล้วธรรมกายเข้าฌานและพิจารณาอริยสัจในกายรูปพรหม ทำนองเดียวกันนั้น เมื่อถูกส่วน ธรรมกายสกทาคาตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑๕ วา แล้วกลับเป็นธรรมกาย หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา มีชื่อว่าพระอนาคามี แล้วเอาธรรมกายของพระอนาคามีเข้าฌานพิจารณาอริยสัจ ๔ ในกายอรูปพรหม เห็นชัดเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมา เมื่อถูกส่วน ธรรมกายพระอนาคามีตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๒๐ วา แวบเดียวกลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา นี้เป็นพระอรหัตแล้ว

ที่ว่าธรรมกายนั้น สัณฐานเป็นรูปพระพุทธปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม สีขาวเป็นเงา ใสเหมือนกระจกส่องหน้า ชั้นพระโสดา ละกิเลสได้ ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ที่ท่านละสักกายทิฏฐิได้ ก็โดยท่านพิจารณาเห็นชัดว่า สังขารร่างกายนี้ เหมือนเรือนที่อาศัยอยู่ชั่วคราว ไม่ช้าก็จะแตกจะทำลายไป จะยึดถือเอาเป็นตัวเป็นตนมิได้ เป็นสักแต่ธาตุทั้งหลายประสมส่วนกันเข้า จึงเป็นรูปเป็นนาม ย่อมแปรผันไปตามลักษณะของมัน ไม่ยืนยงคงที่ ถ้าไปยึดถือเป็นตัวเป็นตนก็รังแต่จะนำความทุกข์มาให้ ดังที่กล่าวมานี้เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่ส่วนธรรมกายนั้นท่านเห็นว่าเป็นนิจจัง สุขัง อัตตา ท่านจึงไม่แยแสต่อกายมนุษย์ โดยเห็นว่าเป็นของไม่มีสาระดังกล่าวข้างต้น ท่านจึงข้ามพ้นสักกายทิฏฐิไปได้

ที่ท่านละวิจิกิจฉาได้ ก็ด้วยท่านเข้าถึงธรรมกายแล้ว ถอดกายทั้ง ๔ ซึ่งเป็นโลกีย์ ถอดเป็นขั้นออกไปเสียได้แล้ว ท่านจึงหมดความกินแหนงสอดแคล้วในพระรัตนตรัย เพราะท่านเป็นตัวพระรัตนตรัยเสียแล้ว

ที่ท่านละสีลัพพตปรามาสได้นั้น ก็เพราะเมื่อท่านเป็นตัวพระรัตนตรัยเสียเช่นนี้แล้ว ศีลและวัตรใดอันเป็นฝ่ายมิจฉาทิฏฐินอกพระพุทธศาสนาไม่มีในท่านแล้ว จึงได้ชื่อว่าท่านพ้นแล้วจากสีลัพพตปรามาส คือ การยึดมั่นซึ่งศีลและวัตรนอกพระพุทธศาสนา

ชั้นพระสกทาคา นอกจากกิเลส ๓ อย่าง ดั่งที่พระโสดาละได้แล้วนั้น ยังละกามราคะ พยาบาทอย่างหยาบได้อีก ๒ อย่าง กามราคะ ได้แก่ ความกำหนัดยินดีในวัตถุกามและกิเลสกาม พยาบาท คือ การผูกใจโกรธ

พระอนาคา ละกามราคะ พยาบาท ขั้นละเอียดได้

พระอรหัต ละกิเลสทั้ง ๕ ดังกล่าวมาแล้วนั้นได้โดยสิ้นเชิง แล้วยังละสังโยชน์เบื้องบนได้อีก ๕ คือ รูปราคะ ความกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปราคะ ความกำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะ ความถือตน อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน อวิชชา ความมืด ความโง่ ไม่รู้อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสังขาร ไม่รู้ปฏิจจสมุปบาทธรรมและอริยสัจ จึงรวมเป็น ๑๐ ที่พระอรหัตละได้

พระอริยบุคคลทั้ง ๘ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ได้ชื่อว่าอริยสาวก

สุปฏิปนฺโน ท่านปฏิบัติดี คือ ปฏิบัติไปตามแนว มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลาง ตามที่สมเด็จพระบรมศาสดาดำเนินมาแล้ว ไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป จึงได้ชื่อว่า ปฏิบัติดี

อุชุปฏิปนฺโน ปฏิบัติแล้วตรง คือความปฏิบัติท่านมุ่งตรงต่อพระนิพพาน ไม่วอกแวกไปทางอื่น

ญายปฏิปนฺโน ปฏิบัติมุ่งเพื่อรู้ธรรมที่จะออกจากภพ ๓ โดยแท้

สามีจิปฏิปนฺโน ปฏิบัติอย่างดีเลิศ เพราะท่านปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงพระนิพพานจริงๆ ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่น จึงสมควรนับว่าเป็นการปฏิบัติอย่างดีเลิศ

อาหุเนยฺโย จึงเป็นผู้ควรเคารพสักการะ

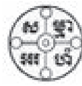
ปาหุเนยฺโย จึงเป็นผู้ควรต้อนรับ

ทกฺขิเณยฺโย จึงเป็นผู้ควรรับของที่เขาทำบุญ

อญฺชลีกรณีโย จึงสมควรกราบไหว้

อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส เป็นเนื้อนาบุญอันเลิศ ไม่มีอื่นจะดีกว่าอีกแล้ว นี่เป็นเรื่องสังฆคุณ

เมื่อเรารู้แนวปฏิบัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ พระสาวก ดังกล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว เรามีหน้าที่จะต้องพิจารณาไตร่ตรองดูว่า เราจะทำอย่างไร เราเพียงท่องจำ **อิติปิ โส ภควา** ไว้กระนั้นหรือ หรือจะพยายามนึกคำแปลไว้ให้เข้าใจด้วยและระลึกถึงพระคุณเหล่านี้เนืองๆ ดังนี้หรือ เราไม่พึงกระทำอะไรยิ่งไปกว่านี้หรือ ในปัญหาเหล่านี้ ขอให้เราส่งใจไประลึกถึงพระโอวาทในเรื่องบูชา บูชามี ๒ อย่าง อามิสบูชา คือบูชาด้วยเครื่องสักการะอย่างหนึ่ง ปฏิบัติบูชา คือบูชาด้วยการปฏิบัติอย่างหนึ่ง ในการบูชาทั้ง ๒ อย่างนี้ พระองค์ทรงสรรเสริญว่า ปฏิบัติบูชาดีกว่าอามิสบูชา เมื่อคิด

ทบทวนดูเหตุผลในพระโอวาทข้อนี้แล้ว เราจะเห็นได้ชัดทีเดียวว่า พระองค์มีพระประสงค์จะให้พวกเรามีความเพียรพยายามปฏิบัติ เจริญรอยตามพระองค์มากกว่าที่จะมามัวบูชาพระองค์อยู่ หาไม่พระองค์จะตรัสเช่นนั้นทำไม และโดยนัยอันนี้เองจึงเป็นที่เห็นได้ว่า แม้เวลานี้จะเป็นกาลล่วงมาช้านานจากที่พระองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้ว ก็ไม่มีอะไรเป็นข้อห้ามว่า ผู้ที่ปฏิบัติตามจะไม่ได้รับผลอย่างที่ท่านได้รับ นอกจากคำกล่าวอ้างของคนเกียจคร้าน ข้อนี้มีคำว่า **อกาลิโก** ในบทธรรมคุณนี้เองเป็นหลักฐานยันอยู่ว่า ธรรมของพระองค์ ผู้ใดปฏิบัติตามย่อมจะเกิดผลทุกเมื่อ ไม่มีขีดคั่น พระอริยสาวกทั้งหลายนั้น ฐานะเดิมก็เป็นมนุษย์ปุถุชนนี้เอง แม้องค์สมเด็จพระบรมศาสดาก็เช่นกัน มิใช่เทวดา อินทร์ พรหม ที่ไหน แต่ที่เลื่อนขึ้นสู่ฐานะเป็นพระอริยะได้ก็เพราะการปฏิบัติเท่านั้น แนวปฏิบัติอย่างไหนถูก พระองค์สอนไว้ละเอียดหมดแล้ว ปัญหาจึงเหลือแต่ว่า พวกเราจะปฏิบัติกันจริงหรือไม่เท่านั้น

ดังที่พรรณนามานี้ ก็จะเห็นคำตอบในปัญหาข้างต้นได้แล้วว่า เพียงแต่จะท่องจำ **อิติปิ โส ภควา** ไว้ หรือเพียงแต่ระลึกถึงพระคุณเหล่านั้นไว้ จะยังไม่พอแก่พระประสงค์ของพระองค์ กิจที่เราควรทำอย่างยิ่งจึงอยู่ที่การปฏิบัติของท่าน ตามแนวปฏิบัติของท่าน

ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา นี้เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จทั้งมวล แปลอย่างจำได้ง่ายว่า ปักใจ บากบั่น วิจารณ์ ทดลอง ไม่ว่าจะทำกิจการใด ถ้าประกอบด้วย ๔ อย่างนี้ เป็นสำเร็จทั้งสิ้น ว่าโดยเฉพาะในการบำเพ็ญภาวนา ๑ ต้องปักใจรักการนี้จริงๆ ประหนึ่งชายหนุ่มรักหญิงสาว ใจจดจ่อต่อหญิงคู่รักฉะนั้น ๒ ต้องบากบั่นพากเพียรเอาจริงเอาจัง ๓ วิจารณ์ตรวจดูการปฏิบัติให้ถูกต้องตามแนวสอนของอาจารย์ให้ดีที่สุด ๔ ทดลอง ในที่นี้ได้แก่ หมั่นใคร่ครวญสอดส่องดูว่า วิธีการที่ทำไปนั้นมีอะไรขาดตกบกพร่องบ้าง รีบแก้ไข อย่างนั้นไม่ดีเปลี่ยนอย่างนี้ลองดูใหม่ เช่น นั่งภาวนาในที่นอนมักจะง่วง ก็เปลี่ยนมานั่งเสียที่อื่น เป็นต้น ข้อสำคัญให้ยึดแนวสอนเป็นหลักไว้ อย่าออกนอกทาง ๔ อย่างนี้ เรียกว่า อิทธิบาท เป็นเครื่องที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จในกิจทั้งปวง

ว่าด้วยรัตนะ

รตนตฺตยํ นั้น แปลว่า หมวด ๓ แห่งรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ๓ รัตนะนี้ประเสริฐกว่า สวิญญาณกรัตนะ และอวิญญาณกรัตนะที่มีในไตรภพ ด้วยเป็นของทำความดีให้แก่โลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก

กามโลกมีรัตนะที่ใช้กันอยู่ เช่น เพชร หรือ แก้ว ทั้งเป็นและตาย ที่เป็น ดังรัตนะ ๗ ของจักรพรรดิ ที่ตาย ดังรัตนะที่นำมาจากต่างประเทศโดยมาก รูปโลกก็มีรัตนะสำหรับให้เกิดแสงสว่างในโลกของเขา อรูปโลกก็มีรัตนะสำหรับให้เกิดแสงสว่างในโลกของเขาดุจกัน ตั้งแต่เทวดาขึ้นไปมีรัตนะทั้งเป็นและตาย เป็นเครื่องให้เทวดา พรหม และอรูปพรหม อาศัยรัตนะเหล่านี้ และเป็นของทำความยินดีและปลื้มใจให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ เทวดา พรหม และอรูปพรหม ได้เท่ากำลังของรัตนะนั้นๆ ดังนี้เป็นรัตนะ ๓ ส่วนโลก ที่เกิดของรัตนะ ๓ ส่วนธรรม ต้องบรรยายแต่เหตุไป รัตนะทั้ง ๓ นี้ เป็นรัตนะที่เป็น ไม่ใช่รัตนะที่ตาย แต่ที่เกิดรัตนะ ๓ นั้น ทำให้มีขึ้นได้ด้วยความเพียรระวัง กาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ เพียรละ กาย วาจา ใจ ไม่บริสุทธิ์เสีย เพียรทำกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ให้เกิดมีขึ้น เพียรรักษากาย วาจา ใจ ที่บริสุทธิ์แล้วให้คงที่และทวีขึ้น ความที่มีขึ้นแล้วแห่งความบริสุทธิ์นั้น ให้รักษาไว้อย่าให้หายไปเสีย นึกถึงความบริสุทธิ์นั้นแหละร่ำไป จนใจของตนบริสุทธิ์เหมือนกับความบริสุทธิ์แล้ว ก็จะเห็นความบริสุทธิ์ใสปรากฏอยู่ตรงกลางของกายมนุษย์ เหนือสะดือขึ้นมาราว ๒ นิ้ว ตรงนั้นเรียกว่าศูนย์ เป็นดวงประมาณเท่าฟองไข่แดง ใสบริสุทธิ์ดุจกระจกที่ส่องดูหน้าในเวลาแต่งหน้าและแต่งตัว ประมาณของดวงไม่คงที่ บางทีโตกว่าเล็กกว่าก็ได้ อย่างโตไม่เกินดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ อย่างเล็กไม่เกินดวงตาดำข้างใน นี้เป็นเครื่องกำหนดของดวง ดวงนั้นแหละคือปฐมมรรค

จำเดิมแต่เห็นดวงปฐมมรรคแล้ว ให้เอาใจของตนจรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงนั้นเสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ จนกระทั่งใจของตนนั้นไม่ไปจรดในที่อื่น หยุดอยู่ที่กลางดวงของปฐมมรรคเสมอ เมื่อใจหยุดได้แน่นอนแล้วก็ขยับใจนั้นเข้าไปในศูนย์กลางของดวง ก็จะเห็นว่างประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์หรือเมล็ดไทรที่ศูนย์กลางของดวงนั้น ในเมื่อส่งรู้เข้าไปในกลางว่าง เต็มทั้งคิด ทั้งจำ ทั้งเห็นแล้ว ก็จะเห็นกายทิพย์ของตัวในกลางของว่างนั้น เห็นดังนี้ชื่อว่า เห็นกายในกาย คือกายทิพย์ในกายมนุษย์ แล้วเข้าดูดวงปฐมมรรคในกายทิพย์ที่ตรงศูนย์ของกายทิพย์อีก ก็จะเห็นเป็นดวงใสในกายทิพย์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้าอีก แล้วเอาเห็น จำ คิด รู้ จรดลงที่ศูนย์กลางของดวง ทำแบบเดียวกับทำมาแล้ว ก็จะเห็นกายรูปพรหมในกลางของดวงนั้น กายนั้น

เหมือนกายของตัวเองจึงใช้ได้ ถ้าไม่เหมือนกายของตนเอง ทำใหม่จนเห็นเหมือนกายของตนเองจริงๆ แล้ว ชื่อว่า เห็นกายในกาย คือกายรูปพรหมในกายทิพย์ แล้วเข้าไปดูดวงปฐมมรรคในกายรูปพรหมต่อไป ก็จะเห็นเป็นดวงใสในกลางกายรูปพรหม ดุจที่เห็นมาแล้ว เอาเห็น จำ คิด รู้ จรดลงที่ศูนย์กลางดวง ก็จะเห็นกายอรูปพรหมในกลางดวงนั้น รูปเหมือนตัวเองจึงใช้ได้ ถ้าไม่เหมือนทำใหม่จนเหมือน แต่พอเหมือนแล้วใช้ได้ เรียกว่าเห็นกายในกาย คือเห็นกายอรูปพรหม แล้วเข้าไปดูดวงปฐมมรรคในกายอรูปพรหมต่อไป ก็จะเห็นดวงใสในกลางกายอรูปพรหมดุจเห็นมาแล้ว เอาเห็น จำ คิด รู้ จรดลงที่ศูนย์กลางดวง ก็จะเห็นกายธรรมในกลางดวงนั้นรูปร่างเหมือนตัวเอง แต่ใสเหมือนดังแก้ว เกตุดอกบัวตูม แล้วเอาเห็น จำ คิด รู้ เข้าหยุดที่ศูนย์กลางของกายธรรม ที่ตรงนั้นเป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ โตได้ เล็กได้ ใสดุจเพชร ชื่อว่าธรรมสำหรับทำให้เป็นธรรมกาย ธรรมสิ่งนี้แหละสำหรับรักษา เห็น จำ คิด รู้ ให้บริสุทธิ์และให้หยุดด้วย **ต้องให้หยุดให้มากที่สุดเท่าที่บังคับให้หยุดได้ หยุดให้มากที่สุดก็เจริญที่สุด หยุดต้องมีกลเม็ด หยุดดับหยาบไปหาละเอียดร่ำไป ไม่ใช่หยุดแล้วไม่ทำอะไร** ทำหยุดในหยุดนั้นและหนักขึ้นทุกที ไม่มีเวลาหย่อน จึงจะเจริญถึงที่สุดเร็ว ธรรมกายเป็นกายที่ ๕ นั้นเป็นกายสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา ผู้ใดทำกายนี้ให้เป็นขึ้นได้ ผู้นั้นก็ชื่อว่าเป็นพระพุทธเจ้า ชื่อว่าอนุพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าตามเสด็จพระพุทธเจ้า

คำว่า พระพุทธเจ้ามีหลายจำพวก เป็นสัพพัญญูพุทธเจ้าบ้าง ปัจเจกพุทธเจ้าบ้าง สาวกพุทธเจ้าบ้าง สุตพุทธเจ้าบ้าง พหุสุตพุทธเจ้าบ้าง อนุพุทธเจ้าบ้าง ดังนี้ตรงกับกระแสพุทธฎีกาว่า เราตถาคตกล่าวว่าท่านผู้สดับมากนั้นเป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ชื่อว่า พหุสุตพุทธเจ้า เมื่อเป็นธรรมกาย คือเป็นพระพุทธเจ้า ต้องเรียนวิชชาของพระพุทธเจ้าต่อไป ถ้าจะเรียนต่อไป ต้องรู้จักธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นๆ คือ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ และธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ดังแสดงมาแล้วข้างต้น ธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นๆ มีรูปพรรณสัณฐาน สีสันวรรณะ ละม้ายคล้ายคลึงกัน ต่างกันแต่ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายโตมากกว่า แต่ส่วนเนื้อที่ละเอียด และความใสนั้นก็ละม้ายกันทั้ง ๔ กาย แต่กายธรรมละเอียดและใสกว่าทั้ง ๔ ส่วนที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นๆ คือ ตรงกลางตัว ตัดขาดแค่สะดือ บังเวียนเข้าไปที่ศูนย์กลางพอดี ไม่เหลื่อมซ้ายขวาหน้าหลัง สำหรับสัตว์ที่จะไปเกิดมาเกิด ต้องอาศัยศูนย์กลางนั้นด้วยกันทั้งหมด จึงได้ชื่อว่าที่สิบ เทวดา พรหม อรูปพรหม ตลอดพระนิพพาน ใช้เป็นแบบเดียวกันทั้งสิ้น ตรงที่สิบนั้นว่างประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์หรือเมล็ดไทร เป็นอากาศว่าง

เรียกว่ากำเนิดเดิมก็ถูก ที่กำเนิดเดิมนั้นมีธรรมดวงหนึ่งเท่าฟองไข่แดงของไก่ สัณฐานกลม เนื้อละเอียดสีขาวใส หุ้มกำเนิดเดิมนั้นโดยรอบ กำเนิดเดิมนั้นอยู่ที่ศูนย์กลางข้างในพอดี ธรรมดวงนั้นแหละชื่อว่า มนุษย์ธรรม มนุษย์ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ อยู่ศูนย์กลางของกายมนุษย์ มีเหมือนกันทุกกายทั้งสุดหยาบสุดละเอียด มีชื่อตามกายนั้นๆ เช่น ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถ้าธรรมนี้ดับไป กายก็ต้องแตกจากกัน ตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะหมดธรรมที่รักษา เหมือนเครื่องยนต์ที่ปลดเอาหม้อไฟออกเสีย เครื่องก็ต้องดับทันทีฉันนั้น ถ้าธรรมกายจะทำวิชชาต่อไป ต้องเอาเห็น จำ คิด รู้ ของธรรมกายจรดลงที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น แต่พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นก็ขยายส่วนออกไป ประมาณวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมโดยรอบ ๖ วา หนาคืบหนึ่ง ใสเหมือนกระจกเงาส่องหน้า ธรรมกายก็ขึ้นนั่งอยู่บนฌานนั้น เหมือนนั่งอยู่บนแผ่นกระจกเป็นบัลลังก์ จะไปไหนก็คล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี้เป็นฌานที่ ๑

ถ้าจะทำต่อไปธรรมกายต้องส่องเห็น จำ คิด รู้ ไปจรดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั้น แต่พอถูกส่วนเข้า ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั้น ก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ ศอก ปริมณฑลโดยรอบ ๖ วา หนาคืบหนึ่ง ใสเหมือนกระจก เป็นบัลลังก์ ธรรมกายก็ขึ้นนั่งอยู่บนฌานนั้น เหมือนนั่งอยู่บนแผ่นกระจก จะไปไหนคล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี่เป็นฌานที่ ๒

ถ้าจะทำต่อไป ธรรมกายต้องส่องเห็น จำ คิด รู้ ไปจรดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมนั้น แต่พอถูกส่วนเข้า ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ หรือที่ ๒ แล้วธรรมกายขึ้นนั่งอยู่บนฌานนั้น จะไปไหนคล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี้เป็นฌานที่ ๓

ถ้าจะทำต่อไป ธรรมกายต้องส่องเห็น จำ คิด รู้ ไปจรดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั้น แต่พอถูกส่วนเข้า ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ หรือที่ ๒ ที่ ๓ ธรรมกายก็ขึ้นนั่งอยู่บนฌานนั้น จะไปทางไหนได้ตามใจนึก

จบรูปฌาน ทำอรูปฌานต่อไป ธรรมกายที่นั่งอยู่บนจตุตถฌานนั้น ต้องส่องเห็น จำ คิด รู้ ไปจรดลงที่ตรงศูนย์ว่างกลางปฐมฌาน แต่พอถูกส่วนเข้า ศูนย์ว่างกลางปฐมฌานนั้น ก็จะขยายส่วนออกไป วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ ศอก โดยรอบ ๖ วา หนา

หนึ่งคืบ ใส กายธรรมก็ขึ้นไปนั่งอยู่บนศูนย์กลางของอรูปฌานแบบเดียวกันกับรูปฌาน นี่เรียกว่า อากาสานัญจายตนะ ทำต่อไป

ธรรมกายต้องส่อง เห็น จำ คิด รู้ ไปจรดเข้าที่รู้ในว่างของศูนย์กลางทุติยฌานต่อ พอถูกส่วนเข้า รู้ในศูนย์ว่างของทุติยฌานนั้นก็ขยายส่วนออกไปเท่ากับอากาสานัญจายตนฌานนั้น ธรรมกายก็ขึ้นไปนั่งอยู่บนกลางของวิญญาณัญจายตนฌานนั้น ทำต่อไป

ธรรมกายที่นั่งอยู่บนฌานนั้น ต้องเอาเห็น จำ คิด รู้ เข้าไปจรดที่รู้อันละเอียด ในที่ว่างศูนย์กลางของตติยฌาน แต่พอถูกส่วนเข้า รู้อันละเอียดในตติยฌานนั้น ก็ขยายส่วนออกไป เท่ากันกับวิญญาณัญจายตนฌานนั้น ธรรมกายก็ขึ้นไปนั่งอยู่บนอากิญจัญญายตนฌานนั้น ทำต่อไป

ธรรมกายต้องเอา เห็น จำ คิด รู้ ไปจรดเข้าที่เหตุว่างกลางของจตุตถฌาน จรดเข้าที่ตรงรู้ก็ใช่ ไม่รู้ก็ใช่ แต่พอถูกส่วนเข้า รู้ละเอียดและประณีตนั้นก็ขยายส่วนออกไปเท่ากันกับอากิญจัญญายตนฌานนั้น ธรรมกายขึ้นนั่งบนเนวสัญญานาสัญญายตนฌานนั้น เมื่อเข้าอนุโลมเป็นอย่างไร เมื่อจะปฏิโลมถอยกลับก็ต้องให้ตรงกับอนุโลม อย่าให้คลาดเคลื่อน ต้องให้ตรงเป็นแบบเดียวกันให้จงได้ จึงจะเป็นอันถูกต้องตามแบบ

ธรรมกายนั้นแหละ ชื่อว่า โคตรภูบุคคล ถ้าจะให้เป็นอริยบุคคลต่อไป ธรรมกายต้องเข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ตาธรรมกายต้องดูตาย ดูเจ็บ ดูแก่ ดูเกิดของมนุษย์ ให้เห็นตามความเป็นจริงของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามความเป็นจริง ต้องดูไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกายตกศูนย์ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๕ วา แล้วศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๕ วา เป็นพระโสดา ทำต่อไป

ธรรมกายของพระโสดานั้นเข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระโสดา ดูตาย ดูเจ็บ ดูแก่ ดูเกิดของเทวกาย เหตุให้เกิดและความดับ เหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริงของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามความเป็นจริง ต้องดูต่อไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกายของพระโสดาตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๑๐ วา แล้วศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๑๐ วา เป็นพระสกทาคา ทำต่อไป

ธรรมกายของพระสกทาคานั้นเข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระสกทาคา ดูตาย ดูเจ็บ ดูแก่ ดูเกิดของพรหมกาย เหตุให้เกิดและความดับ และเหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ายังไม่

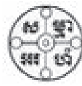
เห็นตามความเป็นจริง ต้องดูต่อไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกายของพระสกทาคาก็ตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๑๕ วา แล้วศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๑๕ วา เป็นพระอนาคา ทำต่อไป

ธรรมกายของพระอนาคานั้น เข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระอนาคา ดูตาย ดูเจ็บ ดูแก่ ดูเกิด ของอรูปพรหมกาย ทั้งเหตุให้เกิดและความดับ ทั้งเหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริงของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามความเป็นจริง ต้องดูไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้า ธรรมกายของพระอนาคาก็ตกศูนย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๒๐ วา แล้วศูนย์นั้นหายวับ กลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๒๐ วา เป็นพระอรหัต พระอรหัตนี้แล ถ้าค้นคว้าหาให้เป็นขึ้นได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดแนะนำสั่งสอน อย่างพระสิทธัตถะราชกุมารนั้น นั่นเป็นพระพุทธเจ้าในศาสนาของท่าน เป็นพระอรหัตมากน้อยเท่าไร เป็นสาวกทั้งสิ้น

ตั้งแต่ธรรมกาย ซึ่งเป็นกายที่ ๕ ตลอดจนถึงพระอรหัตเป็นที่สุด นี่แหละเป็นตัวพระรัตนตรัย กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ไม่ใช่รัตนตรัย จำเพาะแต่ธรรมกายอย่างเดียวเป็นตัวพระรัตนตรัย ในองค์ธรรมกายนั้นที่ตรงศูนย์กลางกายของธรรมกายนั้น มีธรรมดวงหนึ่ง คือธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ธรรมดวงนี้เป็นที่ตั้งที่หยุดของ เห็น จำ คิด รู้ ของธรรมกาย เห็น จำ คิด รู้ ของธรรมกายไม่เผลอ หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเสมอไม่เผลอเลยนั้น เป็นอรหัต ตรงศูนย์กลางของธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น มีเป็นศูนย์ว่าง เท่าเมล็ดโพธิ์หรือเมล็ดไทร ตรงนั้นเป็นที่ตั้งที่อยู่ของ เห็น จำ คิด รู้ หยุดที่อื่นไม่ถูก ผิดศูนย์และไม่ถูกความจริงซึ่งเป็นทางไปของพระอริยะทั้งหลาย ธรรมกายนั้นมี เห็น จำ คิด รู้ เหมือนกันทุกกาย เห็น จำ คิด รู้ ก็ต้องมีดวงเป็นที่ตั้ง เห็น จำ คิด รู้ ดวงเป็นที่ตั้งของเห็นอยู่นอก ดวงเป็นที่ตั้งของจำอยู่ใน ดวงเป็นที่ตั้งของจำอยู่นอก ดวงเป็นที่ตั้งของคิดอยู่ใน ดวงเป็นที่ตั้งของคิดอยู่นอก ดวงเป็นที่ตั้งของรู้อยู่ใน

ตัวพระรัตนตรัยและการเข้าถึงพระรัตนตรัย

ที่ได้พรรณนามาข้างต้นนั้น ว่าด้วยเรื่องคุณพระรัตนตรัยตามบาลี ที่ขึ้นต้นด้วย **อิติปิ โส ภควา** และจบลงด้วยคำว่า **โลกสฺสาติ** ต่อไปนี้จักแสดงสรุปให้สั้นถึงตัวพระรัตนตรัยโดยตรงว่า มีอะไรแน่ที่เรียกว่า พระรัตนตรัย และการเข้าถึงพระรัตนตรัยนั้นจะเข้าถึงได้อย่างไร

รัตนะ แปลว่า แก้ว ในที่นี้หมายเอาแก้วอย่างประเสริฐ เช่น แก้วมณีโชติ ซึ่งนับถือกันว่าเป็นแก้วมีคุณวิเศษสูงสุด ใครมีไว้ย่อมชื่นชมโสมนัสอิ่มอกอิ่มใจ ยิ่งกว่าทรัพย์สินอย่างอื่นทั้งหมดในโลก แก้วคือพระรัตนตรัยนี้เหมือนกัน ผู้ใดเข้าถึงก็ย่อมอิ่มใจชื่นใจเช่นเดียวกัน

ร่างกายพระสิทธัตถะไม่ใช่พุทธรัตนะ พระสิทธัตถะทรงกระทำความเพียรอยู่ถึง ๖ พรรษา จึงพบรัตนะอันลี้ลับซับซ้อนอยู่ในพระองค์ คือกายธรรม มีสัณฐานเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม มีสีใสเหมือนกระจก ปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกาย ที่ว่านี้มีหลักฐานในอัคคัญญสูตร ที่พระองค์ตรัสแก่วาเสฏฐสามเณร ว่า **ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐาธิวจนํ ธมฺมกาโย อหํ อิติปิฯ** ในสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ยืนยันความว่า ดูก่อนวาเสฏฐสามเณร คำว่าธรรมกายๆ นี้เป็นชื่อตถาคตโดยแท้

เรื่องพระวักกลิ ดังที่ยกขึ้นมากล่าวข้างต้นนั้น เมื่อระลึกถึงความในอัคคัญญสูตรนี้ประกอบแล้ว ย่อมส่องความให้เห็นว่า ที่พระองค์ตรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา นั้นหมายความว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ผู้นั้นได้ชื่อว่าเห็นเรา คือตถาคตนั่นเอง มิใช่อื่นไกล หรือพูดให้เข้าใจง่ายกว่านี้ก็ว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ว่านี้ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า หรืออีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า

ทำไมจึงหมายความเช่นนั้น ก็เพราะว่าขณะนั้นพระวักกลิก็อยู่ใกล้ๆ กับพระองค์ หากจะแลดูด้วยลูกตาธรรมดาทำไมจะไม่เห็นพระองค์ เพราะไม่ปรากฏว่าพระวักกลินั้นตาพิการ เมื่อเช่นนี้ไฉนพระองค์จะตรัสเช่นนั้นเล่า ที่ตรัสเช่นนั้นจึงตีความหมายได้ว่าที่แลเห็นด้วยตาธรรมดานั้น เห็นแต่เปลือกของพระองค์ คือกายพระสิทธัตถะที่ออกบวช ซึ่งมิได้อยู่ในความหมายแห่งคำว่าเรา และยังตรัสว่าเป็นกายที่เปื่อยเน่าด้วย นั่นคือกายพระสิทธัตถะที่ออกบวช ซึ่งเป็นกายภายนอกนั่นเอง คำว่า เรา ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า หมายถึงกายภายใน ซึ่งไม่ใช่กายเปื่อยเน่า กายภายในคืออะไรเล่าก็คือธรรมกายนั่นเอง จะเห็นได้อย่างไร ข้อนี้ตอบไม่ยาก เมื่อได้บำเพ็ญกิจถูกส่วนแล้วท่านจะเห็นด้วยตาของท่านเอง คือเห็นด้วยตาธรรมกาย ไม่ใช่ตาธรรมดา พระดำรัสของพระองค์ดังยกขึ้นกล่าวมานั้น เป็นปัญหาธรรมมีนัยลึกซึ้งอยู่ อันผู้ที่มิได้ปฏิบัติธรรมแล้วเข้าใจได้ยาก แต่ถ้าผู้ที่ปฏิบัติได้แล้ว จะตอบปัญหานี้ได้ด้วยตนเองอย่างง่ายดาย ไม่ต้องไปถามใคร

ธรรมกาย มีสีใสเหมือนแก้วจริงๆ จึงได้ชื่อว่า พุทธรัตนะ

ธรรมทั้งหลายที่กลั่นออกจากหัวใจธรรมกาย จึงได้ชื่อว่า ธรรมรัตนะ ธรรมรัตนะ คือ หัวใจธรรมกายนั่นเอง

ดวงจิตของธรรมกายนั้นได้ชื่อว่า สังฆรัตนะ นี่แหละที่ว่า พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ ประการนี้เกี่ยวเนื่องเป็นอันเดียวนั้น เกี่ยวกันอย่างนี้ จะพรากจากกันไม่ได้ ผู้ใดเข้าถึงพุทธรัตนะ ก็ได้ชื่อว่า เข้าถึงธรรมรัตนะ สังฆรัตนะด้วย

การเข้าถึงรัตนะ ๓ ดังกล่าวมานี้ จะเข้าถึงได้อย่างไร เพียงแต่เลื่อมใสนับถือยังไม่เรียกว่าเข้าถึง แม้จะท่องบ่นน้อมใจระลึกถึง ก็ยังไม่เรียกว่าเข้าถึง แม้จะปฏิญาณตนว่ายอมเป็นข้า ก็ยังไม่เรียกว่าเข้าถึง อย่างมากจะเรียกได้ก็เพียงขอถึง

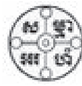
การที่จะเข้าถึงนั้น จำเป็นจะต้องบำเพ็ญเพียร ปฏิบัติเจริญรอยตามปฏิปทาของพระบรมศาสดาจนบรรลุกายธรรม คือรู้จริงเห็นแจ้งด้วยตัวของตัวเอง จึงจะได้ชื่อว่าเข้าถึงพระรัตนตรัยโดยแท้ และการปฏิบัติเช่นนี้ ไม่เป็นการพ้นวิสัยของมนุษย์ เพราะในปัจจุบันนี้มีผู้ที่ได้บำเพ็ญบรรลุธรรมกายก็มีอยู่มากหลาย ผู้ที่ได้ธรรมกายแล้วเขามีความอิ่มเอิบและสุขกายสุขใจเพียงไหน ถามเขาดูได้ เพื่อได้ทราบว่าการเข้าถึงพระรัตนตรัยมีผลอย่างไร ผิดกว่าที่ยังมิได้เข้าถึงอย่างไร ทั้งจะได้รู้ด้วยว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักคำสอนของพระบรมศาสดามีความจริงแค่ไหน ศีลเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ สมาธิเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญานั้นอย่างไร ก็จะรู้ความจริงได้ในเมื่อตนบำเพ็ญสำเร็จ หรือถ้าอยากรู้เพียงเงาๆ ก็ลองถามเขาดูได้

เพียรเถิดจะเกิดผล

ในการบำเพ็ญภาวนา ความเพียรเป็นข้อสำคัญยิ่ง ต้องทำเสมอ ทำเนืองๆ ในทุกอิริยาบถ ไม่ว่านั่ง นอน เดิน ยืน และทำเรื่อยไป อย่าหยุด อย่าละ อย่าทอดทิ้ง อย่าท้อแท้ มุ่งรุดหน้าเรื่อยไป ผลจะเกิดวันหนึ่ง ไม่ต้องสงสัย ผลเกิดอย่างไร ท่านรู้ได้ด้วยตัวของท่านเอง

ตนเป็นที่พึ่งของตน

นี่หมายความว่ากระไร อะไรเป็นตน ตนคืออะไร **นามรูปํ อนตฺตา** ก็แปลกันว่า นามและรูปไม่ใช่ตน ถ้ากระนั้นอะไรเล่าจะเป็นตน ซึ่งจะได้ทำให้เป็นที่พึ่งแก่ตน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เรียกว่าขันธ์ ๕ เมื่อย่อเข้าเรียกอย่างสั้นก็เรียกว่านามรูป โดยเอากองรูปคงไว้ ส่วนกองเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมกัน

สี่กองนี้เรียกว่านาม ฉะนั้น ที่ว่านามรูปก็คือขันธ์ ๕ นั่นเอง เมื่อขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตน จึงต้องถามว่าอะไรเล่าเป็นตน ถ้าค้นหาตนไม่พบก็ไม่รู้ที่ว่าจะทำอะไรให้เป็นที่พึ่งแก่อะไร พระพุทธวจนะที่มีอยู่ว่า **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ซึ่งแปลว่า ตนเป็นที่พึ่งแก่ตน จะมิได้มีทางออกหรือ ย่อมเป็นไปไม่ได้

ได้เคยกล่าวมาข้างต้นบ้างแล้วว่า พระองค์ทรงสอน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ด้วยพระปรีชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ เพื่อให้คิดค้น พระองค์เน้นสอนทางอนัตตา ก็เพื่อให้เห็นอัตตาเอาเอง สมในคำ **สนฺทิฏฺฐิโก** ซึ่งแปลว่า ธรรมของพระองค์นั้นผู้ที่ปฏิบัติย่อมเห็นเอง **อกฺขาตาโร** พระองค์เป็นแต่ผู้ทรงบอกแนวทางให้เท่านั้น

ฉะนั้น เมื่อมีเรื่อง อนัตตา กับ อัตตา ยันกันอยู่ จึงต้องคิดค้นต่อไป ธรรมของพระองค์จะขัดกันเองไม่ได้ เพื่อที่จะไม่ให้ขัดแย้งกัน จึงต้องแบ่งอัตตาออกเป็น ๒ อย่าง คือ อัตตาสมมติ กับ อัตตาแท้ อัตตาสมมติ ได้แก่ กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เพราะกายเหล่านี้ยังมีเกิด มีตาย เป็นกายส่วนโลกีย์ ยังมีกายอีกกายหนึ่งซึ่งเป็นกายโลกุตระ คือธรรมกาย ธรรมกายนี้แหละเป็นอัตตาแท้ หรือตนแท้

ที่ว่าตนเป็นที่พึ่งแก่ตนนั้น ก็คือเพ่งยึดอาศัยกัน ดำเนินเข้าไปเป็นชั้นๆ คือ เพ่งกายมนุษย์ส่งให้ถึงกายทิพย์ เพ่งกายทิพย์ส่งให้ถึงกายรูปพรหม เพ่งกายรูปพรหมส่งให้ถึงกายอรูปพรหม เพ่งกายอรูปพรหมส่งให้ถึงธรรมกาย กายคือตน อาศัยพึ่งกันเป็นชั้นๆ เข้าไปเช่นนี้จึงได้ชื่อว่าตนเป็นที่พึ่งแก่ตนในด้านภาวนา ตามนัยที่กล่าวไว้แล้วโดยละเอียดข้างต้นนั้น ยังมีคำว่า **กาเย กายานุปสฺสี** ในมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นหลักฐานสนับสนุนอีก **กายานุปสฺสี** แปลว่า เห็นตาม หรือตามเห็นซึ่งกาย **กาเย** แปลว่า ในกาย รูปศัพท์มีวิภัตติตรึงอยู่ชัดเช่นนั้น แปลตรงตามศัพท์ และย่นคำให้สั้นก็ว่าตามเห็นกายในกาย คือตามเห็นเรื่อยเข้าไปเป็นชั้นๆ เห็นกายมนุษย์แล้วตามเข้าไปเห็นกายทิพย์ ตามเข้าไปเห็นกายรูปพรหม ตามเข้าไปเห็นกายอรูปพรหม ตามเข้าไปเห็นกายธรรม ดังนี้เป็นหลักฐานรับสมกันอยู่ กายมนุษย์รูปร่างหน้าตาอย่างไร กายมนุษย์รูปร่างหน้าตาก็เป็นมนุษย์ใช่อื่นไกล คือ กายเรา นี้เอง กายทิพย์ก็เป็นรูปเป็นร่างเช่นกันแต่สวยกว่า กายรูปพรหมสวยกว่างามกว่านั้นอีก กายอรูปพรหมสวยงามยิ่งกว่ารูปพรหมขึ้นไปอีก ธรรมกายนั้นมีสีใสเหมือนแก้ว สัณฐานดังรูปพระพุทธปฏิมากรนั่งสมาธิ เกตุเป็นดอกบัวตูม ดังได้กล่าวมาแล้ว

การรักษาไตรทวาร

ไตรทวาร แปลว่า ประตูทั้ง ๓ คือ กาย วาจา ใจ ที่เรียกว่าทวาร ก็เพราะความชั่ว และความดีจะลอดเข้าไปถึงจิตนั้นเข้าทางนี้ ความชั่วเรียกว่า ทุจริต ความดีเรียกว่า สุจริต วิธีที่จะเข้าไปมีอาการไหวก่อน ซึ่งเขาจะเรียกว่า วิญญัติ ไหวทางกายเรียกว่า กายวิญญัติ ทางวาจาเรียกว่า วจีวิญญัติ ทางใจเรียกว่า มโนวิญญัติ อะไรทำให้เกิดอาการไหว หรือ บังคับให้ไหว ไม่ใช่อื่นไกล สังขารนั่นเองบังคับให้ไหว บังคับทางกาย ได้แก่ กายสังขาร ทางวาจา ได้แก่ วจีสังขาร ทางใจ ได้แก่ จิตตสังขาร สังขารคือความรู้สึกนึกคิดปรุงแต่ง และมีทางเกิดเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายทุจริตเกิดจากอวิชชาและอาสวะ ฝ่ายสุจริตเกิดจากวิชชา และอนาสวะ ฝ่ายเหตุทุจริตเป็นดวงดำมืดมน ฝ่ายเหตุสุจริตเป็นดวงขาวใสซ้อนอยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นคู่ปราบกันอยู่ ฝ่ายชั่วเป็นภาคมาร ฝ่ายดีเป็นภาคพระ ต่างมีเจ้าของด้วยกัน ฝ่ายชั่วอำนวยการให้มืด ฝ่ายดีอำนวยการให้สว่าง คล้ายโรงงานทำหมอกควันพวกหนึ่ง โรงงานทำไฟฟ้าพวกหนึ่ง เมื่อเราไม่คอยระวังฝ่ายชั่วสอดเข้าไปได้ ย่อมเป็นเหตุให้เราตกไปทางชั่ว คือจะทำอะไรก็ทำในทางชั่ว จะพูดอะไรออกมาก็เป็นทางชั่ว จะคิดทำอะไรก็เป็นไปทางชั่วหมด

ถ้าเราคอยระวังรักษาไว้ให้ดี บำเพ็ญสมาธิให้ดวงขาวใสปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกายเสมอ เราจะทำอะไรก็เป็นไปในทางดี พูดอะไรก็พูดไปทางดี คิดอะไรก็คิดไปทางดี เพราะฉะนั้น จึงควรบำเพ็ญตนให้เป็นฝ่ายขาวเสมอ เวลาจะตายถ้าปล่อยให้ไปตกอยู่ฝ่ายดำ เรียกว่าหลงตาย จะไปสู่ทุคติ ถ้าอยู่ในฝ่ายขาวเรียกว่าไม่หลงตาย จะไปสู่สุคติแน่แท้ จึงเป็นการจำเป็นยิ่งที่จะระวังให้อยู่ฝ่ายขาว

วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ สิ่งอื่นจะเป็นที่พึ่งของเราได้ไม่มี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ๓ รัตนะนี้เท่านั้น เป็นที่พึ่งอันประเสริฐสูงสุดของเรา

ด้วยสัจวาจาภาษิตนี้ ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่สาธุชนทั้งหลายทั่วกัน ฯ

พระบรมจักรพรรดิหยกแคนนาดา หน้าตัก ๑๖ นิ้ว
เครื่องทรง ๒๔ ชิ้น ประดับเพชร ๑๘๙ เม็ด พลอย ๔,๒๘๘ เม็ด รวม ๔,๔๗๗ เม็ด

'... ธรรมกายเข้าทางไหน ตรงนี้ลำบาก

ถ้าว่าไม่เห็นปรากฏละก็เข้าไม่ถูก ฟังก็ไม่รู้ เป็นของแปลกประหลาด

เข้าตรงระหว่างตรงกลาง เข้าตรงไหนล่ะ เข้าด้วยวิธีหยุด ...

... พวกนักปฏิบัติเข้ากลางไม่ถูกเป็นลูกพระตถาคตไม่ได้

ถ้าเข้ากลางถูกจึงเป็นลูกพระตถาคตได้

เหตุฉะนั้นวิธีเข้ากลางจึงสำคัญนัก

เมื่อเข้ากลางถูกก็เป็นลูกพระตถาคตทีเดียว ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๒
โพธิปักขิยธรรมกถา อริยอัฏฐังคิกมรรค

เทศนาในช่วงปี พุทธศักราช ๒๔๔๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กตมา จ สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโคฯ เสยฺยถีทํฯ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธีติฯ

วิ.ม.(บาลี) ๔/๑๓/๑๘

อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถา แก้โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ซึ่งเป็นทางตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทุกพระองค์มา โดยเฉพาะพระธรรมที่จะแสดงในวันนี้แสดงในมรรคทั้ง ๘ ที่พระองค์ได้ทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเตือนพระภิกษุปัญจวัคคีย์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ตถาคตเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่งนั้นเป็นไฉน อย่างไรทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ คือหนทางมี ๘ ประการนี้แหละ **สมฺมาทิฏฺฐิ** ความเห็นชอบ **สมฺมาสงฺกปฺโป** ดำริชอบ **สมฺมาวาจา** กล่าววาจาชอบ **สมฺมากมฺมนฺโต** ทำการงานชอบ **สมฺมาอาชีโว** เลี้ยงชีพชอบ **สมฺมาวายาโม** ทำความเพียรชอบ **สมฺมาสติ** ระลึกชอบ **สมฺมาสมาธิ** ตั้งใจไว้ชอบ ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนี้ เป็นหนทางตัดกิเลสได้ กล่าวตามคำของบาลีและคลี่คลายความเป็นสยามภาษา

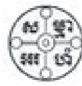

ต่อไปนี้จะได้อรรถาธิบายขยายความคำที่พระตถาคตเจ้าแสดง เฉพาะที่ตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่ง เพราะเราท่านทั้งหลายส่งใจไปไม่ถูกทางของพระพุทธเจ้า จึงเข้าถึงพระพุทธเจ้าไม่ได้ ถ้าแม้ว่าเราท่านส่งใจเข้าไปถูกทางกลางแล้ว จะถูกทางไปของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์

ในทางที่ไปนั้น เราจำจะต้องรู้ความหมายที่พระตถาคตเจ้าชี้แจงในคำที่ว่า ตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่ง ที่พระตถาคตเจ้าเข้าถึงซึ่งกลาง เข้าถึงซึ่งกลางอย่างไร เข้าถึงใจเข้าถึงเนื้อแท้ เราจะต้องพินิจพิจารณา ถ้าว่าจะกล่าวโดยสามัญโวหารแล้ว ต้องกล่าวว่า ใจเข้าถึง แต่ว่าต้องรู้จักคำว่าใจเสียก่อน พระตถาคตตอบว่าอยู่กลาง พระตถาคตคือคำว่าธรรมกาย ตัวพระธรรมกายคือพระตถาคต เราจะต้องเข้าถึงซึ่งกลางพระตถาคต

จะเข้าอย่างไร กลางอยู่ตรงไหน กลางก็อยู่ตรงกลางของกายมนุษย์ อยู่ศูนย์กลางแค่ราวสะดือ พระตถาคตเข้าไปถึงในนั้น และเข้าถึงทั้งตัวทางนั้น การเข้าถึงจะต้องเข้าถึงทั้งตัว จะแบ่งเอาอะไรไปถึงนั้นไม่ได้ ต้องถึงทั้งองค์พระธรรมกาย จะเข้าไปอย่างไร ธรรมกายโตเท่าไหน หน้าตักกว้าง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ธรรมกายโตถึงเท่านั้น จะเข้าไปอยู่อย่างไร ก็พระตถาคตเจ้าเข้าไปเดินจงกรมในเมล็ดพันธุ์ผักกาดได้ เมล็ดพันธุ์ผักกาดก็ไม่โตขึ้น พระตถาคตเจ้าก็ไม่เล็กลง แต่ว่าเข้าไปเดินจงกรมอยู่ในเมล็ดพันธุ์ผักกาดได้ ภิกษุรูปหนึ่งคิดว่า พระพุทธเจ้ากายพระองค์มิใช่เล็กอย่างเมล็ดพันธุ์ผักกาด เมล็ดพันธุ์ผักกาดก็ไม่ได้โตขึ้น พระองค์เข้าไปในที่แคบอย่างนั้น ทำไมเข้าไปได้ ไม่ได้แน่นอน ภิกษุรูปนั้นมีความสงสัย พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งให้ภิกษุรูปนั้นเอากระจกส่องหน้าไปที่มหาเจดีย์ใหญ่ เมื่อถึงแล้วให้เอากระจกเล็กนั้นส่องที่มหาเจดีย์นั้น เจดีย์ก็ไปปรากฏเงาในกระจกทั้งองค์ กระจกก็ไม่โตขึ้น เจดีย์ก็ไม่เล็กลง ภิกษุนั้นเห็นเข้าก็หมดความสงสัยว่า อ้อ เป็นพุทธวิสัยอย่างนี้

จึงที่ว่า พระตถาคตเข้าถึงเฉพาะซึ่งกลาง เข้าไปหมดทั้งพระธรรมกาย พระธรรมกายเข้าไป เข้าไปถึงกลางขั้นต้นจากกายมนุษย์ เมื่อเข้าไปถึงกลาง เมื่อพระธรรมกายเข้าไปในกลาง ธรรมกายเข้าทางไหน ตรงนี้ลำบาก ถ้าว่าไม่เห็นปรากฏละก็เข้าไม่ถูก ฟังก็ไม่รู้ เป็นของแปลกประหลาด เข้าตรงระหว่างตรงกลาง เข้าตรงไหนล่ะ เข้าด้วยวิธีหยุด ธรรมกายของพระองค์ก็หยุด หยุดในหยุด ธรรมกายหยุด หยุดในหยุด ธรรมกายหยุด หยุดในหยุดๆๆ ธรรมกายก็ดับหยาบเข้าไปหาละเอียดยิ่งหนักเข้าไปทุกที **ไม่ไป ไม่มา ไม่นอก ไม่ใน เหล่านี้เรียกว่า เข้าถึงกลาง** เพราะฉะนั้นเข้ากันไม่

ถูก **พวกนักปฏิบัติเข้ากลางไม่ถูกเป็นลูกพระตถาคตไม่ได้ ถ้าเข้ากลางถูกจึงเป็นลูกพระตถาคตได้ เหตุฉะนั้นวิธีเข้ากลางจึงสำคัญนัก เมื่อเข้ากลางถูกก็เป็นลูกพระตถาคตทีเดียว**

เวลานี้เราจะต้องการไปตามทางที่พระตถาคตเจ้าไปบ้าง เราไม่มีธรรมกาย เราไม่เห็นธรรมกาย เราจะเข้าทางไหน เราใช้กายมนุษย์นี่แหละ ที่เรียกว่าใช้ใจของมนุษย์ก่อน กายมนุษย์เราต้องพร้อมเรียกว่า กายมนุษย์ละเอียด ถัดกายมนุษย์มามีกายละเอียดอีกชั้นหนึ่งเรียกว่ากายทิพย์ กายนี้อยู่ในท้องเป็นกายละเอียด เมื่อเข้าไปในกลางกำเนิดของกายมนุษย์ อยู่ที่กลางกำเนิดของกายมนุษย์ เจ้าของกายมนุษย์รู้แต่ไม่รู้ว่าใจหยุด รู้ว่ากายหยุดเท่านั้น แต่ว่ามันไม่เห็น **คือใจมนุษย์ละเอียดนั่นเองหยุดนิ่งอยู่กลางกายมนุษย์ อย่าเขยื้อน หยุดนิ่งเหมือนยังกับเสา ไม่ให้เขยื้อนล่ะ เราก็รู้แต่เพียงว่ากายของเราหยุด แต่ที่จริงใจเราหยุด ถ้าไม่หยุดเวลาใด ก็ไม่ถูกกลางเวลานั้น**

พอหยุดเข้าแล้ว ต่อไปจะเห็นอะไร ถ้าหยุดถูกส่วนก็เห็นดวงใสเป็นดวงศีล ถ้าจะแยกออกก็เป็น **สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว** เป็นอริยมรรคเหล่านี้ พอเห็นเข้าเป็นดวงใส กายมนุษย์ก็หยุดนิ่งกลางสิ่งนั้น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าละเอียดเข้าไปๆ พอละเอียดหนักๆ เข้า ดวงใสนั้นก็ว่าง เห็นดวงสมาธิ ดวงสมาธินั้นเป็นเนื้อหนังของสมาธิ ถ้าจะแยกออกไปก็เป็น **สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมา-สมาธิ** หยุดนิ่งให้ถูกส่วนละเอียดหนักเข้า ดวงสมาธิก็ว่างออกไป เห็นดวงปัญญา ดวงปัญญาเมื่อจะแยกออกก็เป็น **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** เหล่านี้รวมเป็นอริยมรรค ๘ เมื่อหยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ดวงปัญญาก็ว่างไปๆ ส่วนกายมนุษย์ก็ละเอียดลงไปๆ พอละเอียดถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายทิพย์ทีเดียว เมื่อเข้าถึง ศีล สมาธิ ปัญญา ในกายมนุษย์ พอละเอียดถูกส่วนเข้า ไปเห็นกายทิพย์ ต่อไปนี้หมดหน้าที่ของกายมนุษย์

ทีนี้เป็นหน้าที่ของกายทิพย์ต่อไป กายทิพย์ก็ต้องเอากายทิพย์ละเอียด ถ้าหยุดนิ่งอยู่กลางกำเนิดของกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่กลางกำเนิดอย่างนั้นเหมือนกับกายมนุษย์ที่ปฏิบัติมาข้างต้น พอถูกส่วนก็หยุดนิ่ง หยุดนิ่งก็จะเห็นดวงใส ดวงใสนั่นคือศีลในกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลในกายทิพย์ กายทิพย์ก็ละเอียดลงไปเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิในกายทิพย์ กายทิพย์ก็ละเอียดลงไปเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาอีก พอถูกส่วนเข้าดวงปัญญาก็ว่างลง เห็นกายรูปพรหม

พอเข้าถึงกายรูปพรหม หยุดนิ่งอยู่ในกายรูปพรหม อยู่กลางกำเนิดศูนย์กลางกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็จะเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายอรูปพรหม ทีนี้หมดหน้าที่ของกายรูปพรหม

กายอรูปพรหม หยุดนิ่งอยู่ก็ถูกส่วนอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายธรรม มีรูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม หน้าตักไม่ถึง ๕ วา คือ หย่อน ๕ วา ยังไม่ใช่ธรรมกายชั้นพระอริยบุคคล เป็นเพียงโคตรภูบุคคล นี่แหละเป็นธรรมกายตัวพระตถาคตล่ะ

แต่ว่าที่มาจะถึงตัวพระตถาคตนี้ ต้องมาตามอัฏฐังคิกมรรค ๘ ประการ คือ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมา-วายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** จึงมาถูกทางของพระตถาคตเจ้า ถ้าไม่มาทางกลางก็ไม่มาเห็นพระตถาคตเจ้า ถ้ามาเห็นได้ก็ทางนี้ล่ะมาถึงกายธรรม เมื่อพระตถาคตในเบื้องต้นยืนยันรับเป็นพยานว่า **จกฺขุกรณี** มีความเห็นเป็นปรกติ **ญาณกรณี** มีความรู้เป็นปรกติ เพราะเหตุว่ากายมนุษย์เห็นไม่เป็นปรกติ รู้ก็ไม่เป็นปรกติ เพราะไม่มีญาณ กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมไม่มีญาณ ส่วนกายธรรมมีญาณ พูดถึงญาณ **จกฺขุกรณี** กระทำให้เห็นเป็นปรกติ

กายมนุษย์เห็นไม่ปรกติ คือเห็นอย่างไร ที่ถูกเห็นว่าไม่ถูก ที่ไม่ถูกเห็นว่าถูก อย่างใดไม่จริงเห็นว่าจริง อย่างใดจริงเห็นว่าไม่จริง ที่ไม่สวยไม่งามเห็นว่าสวยงาม ที่สวยงามเห็นว่าไม่สวยงาม ผิดกันอย่างนี้ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมก็เช่นเดียวกัน ส่วนกายธรรมไม่เห็นอย่างนั้น เห็นเป็นปรกติ เห็นอย่างไรก็รู้อย่างนั้น เพราะว่ากายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม มีความเห็นไม่เป็นปรกติ รู้ก็ไม่เป็นปรกติ

ส่วนกายธรรมมีความเห็นเป็นปรกติ รู้เป็นปรกติ เห็นตลอดหมด รู้ด้วยญาณก็รู้ตลอดหมด ตรงกับความเห็นทุกอย่าง ไม่ต่างกัน เห็นตามถูก รู้ตามถูก สิ่งใดเป็นสุขก็เห็นว่าเป็นสุข กายธรรมเมื่อเข้าถึงแล้วสงบ เมื่อเป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมไม่สงบ ฉะนั้นจะเรียกว่า **อุปสมาย** ไม่ได้ **อภิญฺญาย** กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม จะรู้ยิ่งไม่ได้ กายธรรมรู้ยิ่งได้ ที่ว่ากายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม รู้ยิ่งไม่ได้คือรู้ไม่ชัด รู้เหมือนฟ้าแลบ ไม่ชัด

เหมือนญาณ เมื่อมีญาณแล้วรู้ชัดเหมือนกลางวัน อย่างนั้นเรียกว่า **อภิญฺญาย** เรียกว่า รู้ยิ่งจริง ยิ่งกว่ากายมนุษย์ ยิ่งกว่ากายทิพย์ ยิ่งกว่ากายรูปพรหม ยิ่งกว่ากายอรูปพรหม **สมฺโพธาย** รู้พร้อม รู้พร้อมทุกสิ่งทุกอย่าง รู้ตามจริงทุกสิ่ง รู้พร้อมเสร็จทุกสิ่ง ไม่มีสิ่งใดที่จะไม่รู้ เมื่อมีรู้เรียกว่ารู้ด้วยญาณของธรรมกาย นี้เรียกว่า **สมฺโพธาย** รู้พร้อม **นิพฺพานาย** เพื่อนิพพาน ไปเพื่อนิพพาน **ธรรมกายนี้เข้าถึงแล้วไม่ไปที่อื่นดอก ในใจไปเพื่อนิพพานอย่างเดียว ไม่ไปที่อื่นเลย**

นี่แหละจะได้ชื่อว่าถูกความประสงค์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ มาทางนี้เป็นทางของพระตถาคต ไม่แวะวกเข้ากลางหนทางทั้ง ๒ คือ กามสุขัลลิกานุโยค การประกอบตนให้พัวพันด้วยกาม และ อัตตกิลมถานุโยค การประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนเปล่า ข้อปฏิบัติเป็นกลางจริง เมื่อเรารู้จักของจริงอย่างนี้แล้ว ธรรมกายเป็นตัวพระตถาคตเจ้า เรารู้จักอย่างนี้ เราจะต้องถึงพระตถาคตเจ้า เราจะต้องทำใจของตนให้หยุดเสมอ ให้ถูกส่วนเข้า พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงใส เราจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ คือยึดพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นที่พึ่ง

ธรรมกายนี้แหละเป็นตัวพุทธรัตนะหละ นี่เรารู้จักพุทธรัตนะแล้ว รัตนะแปลว่ากระไร รัตนะแปลว่าแก้ว ธรรมกายใสแจ๋ว คือแก้วนั่นแหละ

เมื่อรู้จักพุทธรัตนะแล้ว ก็ต้องรู้จักธรรมรัตนะด้วย **ธรรมรัตนะคือธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย** ใจที่หยุดนิ่งอยู่กลางกายที่เป็นกายมนุษย์ ทำให้เกิดกายทิพย์ ใจของกายทิพย์จะหยุดอยู่กลางกายทิพย์ ใจของกายรูปพรหมจะหยุดอยู่ในกลางกายรูปพรหม ใจของกายอรูปพรหมจะหยุดอยู่ในกลางกายอรูปพรหม ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เท่ากัน เหมือนเราส่องเงาหน้าไปปรากฏในกระจกเท่ากันทุกอย่าง หน้าตักธรรมกาย ๒๐ วา ดวงธรรมกลมรอบตัวใส ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม รวมเรียกว่าธรรมรัตนะทั้งนั้น พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ไม่ไหว้ใคร ไหว้ธรรมดวงนี้เท่านั้น ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นเรียกว่าธรรมรัตนะ เราไม่ได้ธรรมดวงนั้น เราก็เป็นธรรมกายเป็นลูกพระตถาคตเจ้าไม่ได้ ไม่ได้ธรรมดวงนั้น กายทิพย์ก็เป็นไม่ได้ กายรูปพรหมก็เป็นไม่ได้ กายอรูปพรหมก็เป็นไม่ได้ กายธรรมก็เป็นอยู่ไม่ได้

คนที่ไม่รู้จักไม่รู้จะไหว้อะไร ไหว้อะไรๆ เรื่อยเปื่อยไป หนักเข้าก็ไหว้ต้นไม้ใหญ่ๆ ภูเขาใหญ่ๆ อารามใหญ่ๆ เป็นต้น คือธรรมดาคนเรา เมื่อมีทุกข์เข้าก็ย่อมจะต้องถึงซึ่งที่พึ่งเพื่อพ้นทุกข์ บางคนถึงภูเขาใหญ่ๆ เป็นที่พึ่ง บางคนถึงป่าใหญ่ๆ

เป็นที่พึ่ง บางคนถึงอารามใหญ่ๆ เป็นที่พึ่ง บางคนถึงเจดีย์ ต้นไม้เป็นมหาสักการะ เชื่อว่าเทวดาจะปกปักรักษาไว้ได้ ไม่เป็นอันตราย

พระพุทธเจ้ารับสั่งว่า ภูเขา ต้นไม้ และอะไรๆ เหล่านี้ ไม่ใช่ที่พึ่งหรอก พ้นจากทุกข์ไม่ได้หรอก ผู้ใดถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง นั่นแหละเป็นที่พึ่งได้ เพราะฉะนั้น จะพึ่งพวกภูเขา อารามใหญ่ๆ เหล่านั้นไม่ได้ ต้องพึ่งพระพุทธเจ้า พุทธรัตนะนั้นแหละเป็นที่พึ่งจริง ธรรมรัตนะก็เป็นที่พึ่งจริง สังฆะรัตนะก็เป็นที่พึ่งจริง

พระพุทธเจ้าท่านพบพระธรรมกายก่อน พระอรหันต์สาวกก็มีธรรมกายแบบเดียวกับท่านเหมือนกัน มากน้อยเท่าใด ตั้งแต่พระโกณฑัญญะ ภัททิยะ วัปปะ มหานามะ อัสสชิ ท่านเหล่านี้ล้วนแต่มีธรรมกายแบบเดียวกัน หรือพวกเพื่อนพระยส อีก ๕๐ ท่าน ท่านก็มีธรรมกายแบบเดียวกัน มากน้อยเท่าใด เหล่านี้เรียกว่า สังฆรัตนะ แปลว่า แก้วซึ่งเป็นสาวกของพระบรมศาสดา สังฆรัตนะคือธรรมกาย มีมากน้อยต่างๆ ถึงอย่างนั้น ได้มีเห็นเป็นปรากฏขึ้นในศาสนาของพระสมณโคดมบรมศาสดา

เมื่อรู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้แล้ว เราจะต้องทำตัวของเราให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้ ถ้าไม่เข้าถึงจะปฏิบัติศาสนาสักโกฏิชาติก็ไม่อาจสามารถรู้รสศาสนาได้ จะปฏิบัติไปสักเท่าใดก็ตาม ก็เหมือนกับคนไม่รู้จักเบญจโครสในน้ำนมสด คือไม่รู้ว่ารสเป็นอย่างไร เป็นแต่คล้ายๆ กับคนรับจ้างเขาเลี้ยงโค พอเลี้ยงเสร็จแล้วเวลาเย็นก็ไล่โคกลับ รับเอาค่าจ้างที่เลี้ยงไปเท่านั้นเท่านี้ ส่วนน้ำนมโคไม่ได้รับประทาน เจ้าของเขาเอาไป

เบญจโครส คือ รสนมโค ๕ อย่าง เอานมโคทิ้งไว้ให้เปรี้ยว เรียกว่า นมเปรี้ยว เอานมเปรี้ยวมาเคี่ยวให้ข้น เรียกว่านมข้น นมข้นมีรสอันหนึ่ง เมื่อมาเคี่ยวให้แข็งเป็นก้อนเรียกว่า เนยก้อน มีรสอย่างหนึ่ง เอาเนยก้อนมาเจียวให้ใสมีรสอย่างหนึ่ง รสนม รสนมเปรี้ยว รสนมที่เคี่ยวเหมือนน้ำตาลองุ่น รสนมที่เป็นก้อนและเจียวเป็นนมใส นั้นรวมเรียกว่า เบญจโครส รสนมโค ๕ อย่างนี้ ผู้รับจ้างเลี้ยงโคไม่ได้เคยลิ้มรสเลย เจ้าของโคได้ลิ้มรสเบญจโครสนั้นฉันใด ผู้ปฏิบัติศาสนาทำตัวของตัวไม่เข้าถึงพระรัตนตรัย ก็ได้ชื่อว่าไม่รู้จักศาสนาเลย เหมือนอย่างคนรับจ้างเลี้ยงโค ถึงเวลาก็ทำหน้าที่เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้นใครไม่รู้จักธรรมรส รีบทำให้เข้าถึงพระรัตนตรัยเถิด ใครรู้เขาก็ย่อมรู้ในใจ คนอื่นยังไม่รู้จักรสพระพุทธศาสนาเลย เขาก็รู้ชัดอย่างนี้ เหตุฉะนั้นให้รีบตั้งใจ

แน่นอน ทำใจของตัวให้หยุด จะเข้าถึงพระรัตนตรัยโดยแท้ ถ้าไม่ตั้งใจให้แน่นอนอย่างนี้ก็เป็นเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค ไม่รู้จักรสธรรมปฏิบัติว่าเป็นประการใด

นี่แหละที่ได้ชี้แจงแสดงมา ในมัชฌิมาปฏิบัติ ว่าด้วยอริยมรรคตามพระบาลีและคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามอัตโนมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาสมควรแก่เวลา ขอสมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

‘... พระรัตนตรัยเป็นแก้วจริงๆ หรือเปรียบด้วยแก้ว

ถ้าเป็นทางปริยัติเข้าใจตามอักขระแล้ว เป็นอันเปรียบด้วยแก้ว

ถ้าเป็นทางปฏิบัติเข้าใจตามปฏิบัติแล้ว เป็นแก้วจริงๆ

ซึ่งนับว่าประเสริฐเลิศกว่า สวิญญาณกรัตนะ และ อวิญญาณกรัตนะ

ซึ่งมีในไตรภพ ลบรัตนะในไตรภพทั้งหมดสิ้น ...’

กัณฑ์ที่ ๓

รตนัตยคมนปณามคาถา

๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ
พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ จาปิ นานาโหนฺตมฺปิ วตฺถุโต
อญฺญมญฺญาวิโยคาว เอกีภูตมฺปนตฺถโต
พุทฺโธ ธมฺมสฺส โพเธตา ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต
สงฺโฆ จ สาวโก พุทฺธสฺส อิจฺเจกาพทฺธเมวิทนฺติฯ

รตนตฺตยปฺปภาวาภิยาจนคาถา พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

อาตมาขอโอกาสแก่ท่านมหาชนทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต บรรดามีศาสนาเป็นภารกิจ หวังปฏิบัติให้ถูกสนิทตามศาสนาของตนๆ จึงได้อุตส่าห์พากันทรมานร่างกายในเวลาทำกิจทางศาสนา

ทุกๆ ศาสนาล้วนแต่สอนให้ละความชั่วประพฤติความดี สิ้นด้วยกันทุกชาติทุกภาษา ส่วนในทางพระพุทธศาสนา เวลาเช้าเวลาเย็นไหว้พระบูชาพระและสวดสังเวคกถา ปสาทกถา ตามกาลเวลาเสร็จแล้ว ที่มีกิจเรียนคันถธุระก็เรียนไป ที่มีกิจเรียนวิปัสสนาธุระก็เรียนไป ฝ่ายพระเถรานุเถระก็เอาใจใส่ตักเตือนซึ่งกันและกันตามหน้าที่ เพื่อจะได้รักษาเนติแบบแผนอันดีของสาธุชนในพุทธศาสนาไว้ ให้เป็นตำรับตำราสืบสายพระศาสนาไป

บัดนี้ขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย ฟังปณามคาถา ความนอบน้อมพระรัตนตรัยในอดีต อนาคต ปัจจุบัน และถึงเป็นที่พึ่งโดยย่อ

ความนอบน้อมมาจาก **นโม นโม** แปลว่า นอบน้อม เป็นบุคลาธิษฐาน คือ นอบน้อมด้วยกาย นอบน้อมด้วยวาจา นอบน้อมด้วยใจ นอบน้อมในพระผู้มีพระภาค เมื่อพระองค์มีพระชนมายุอยู่ อุบาสกอุบาสิกาเข้าไปสู่ที่เฝ้า แล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาคด้วยเบญจางคประดิษฐ์ คือกราบพร้อมด้วยองค์ ๕ เข่าและศอกทั้ง ๒ ต่อกัน

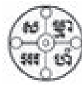
ฝ่ามือทั้ง ๒ วางลงให้เสมอกัน กัมศีรษะลงให้หน้าจรดพื้นในระหว่างมือทั้ง ๒ นั้น หรือในระหว่างที่เฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่นั้น คอยฟังพระโอวาทานุสาสนีของพระองค์ ไม่ส่งใจไปในที่อื่น ไม่เปล่งวาจาออกในระหว่างที่พระองค์ทรงรับสั่งอยู่ เป็นการรบกวนพระองค์ด้วยวาจา ให้เป็นที่ระแคะระคายพระทัย

อนึ่ง เมื่อเข้าไปสู่ที่เฝ้า ไม่นั่งให้ไกลนัก จะเป็นการเบียดเบียนพระองค์ ด้วยต้องออกพระกำลังเสียงในเวลารับสั่ง ไม่นั่งให้ใกล้นัก จะเป็นการเบียดเบียนพระองค์ด้วยกายอันเป็นของปฏิกูล จะเป็นที่รำคาญพระนาสิกในเวลากลิ่นกายฟุ้งไป ไม่นั่งในที่เหนือลม ด้วยเคารพพระองค์ กลัวลมจะพัดเอากลิ่นกายที่ฟุ้งออกไปมากระทบพระนาสิกของพระองค์ ไม่นั่งในที่ตรงพระพักตร์นัก กลัวจะเป็นที่รำคาญพระเนตรทั้ง ๒ ของพระองค์ ไม่นั่งในที่เบื้องหลังนัก เกรงว่าพระองค์จะต้องหันพระพักตร์มากไปในเวลาจะทรงรับสั่ง ต้องนั่งในที่สมควรนอกจากที่ๆ แสดงมาแล้ว ในเวลาอยู่ในที่เฝ้า ไม่ส่งใจไปในที่อื่น ไม่เปล่งวาจาให้เป็นที่รำคาญพระทัยแด่พระองค์ ดังนี้แล นอบน้อมด้วยกายในพระองค์

ในเมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ยังเหลือแต่เจดีย์ ๔ เหล่า คือ บริโภคเจดีย์ ธาตุเจดีย์ ธรรมเจดีย์ อุทเทสิกเจดีย์ พุทธศาสนิกชนไปถึงที่เช่นนั้นเข้าแล้ว ในเมื่อกั้นร่ม ควรลดร่มลง ห่มผ้าปิด ๒ บ่า ควรลดออกเสียบ่าหนึ่ง ในเมื่อสวมรองเท้าเข้าไป ควรถอดรองเท้าเสีย และเข้าไปในที่นั้นไม่ควรแสดงอึงคะนึงและไม่เคารพแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องแสดงเคารพอย่างจริงใจ ไม่ทิ้งของที่สกปรกลงไว้ เช่น ก้นบุหรี่ หรือชานหมาก น้ำลาย น้ำมูก อุจจาระ ปัสสาวะ ในที่บริเวณนั้น เมื่อเข้าไปในที่นั้นเห็นรกปัดกวาดเสีย ถากถางเสีย เห็นไม่สะอาด ทำให้สะอาด เห็นผุพัง ควรแก้ไข ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ได้ก็ยิ่งดี ดังนี้เป็นความนอบน้อมพระผู้มีพระภาคด้วยกายโดยบุคลาธิษฐาน

อนึ่ง นำเรื่องของพระรัตนตรัยไปสรรเสริญในที่นั้น แก่บุคคลนั้นอยู่เนืองๆ ดังนี้ก็ชื่อว่า นอบน้อมด้วยวาจาและคิดถึงพระรัตนตรัยอยู่เนืองๆ ไม่ยอมให้ใจไปจรดอยู่กับอารมณ์สิ่งอื่นมากนัก คอยบังคับใจให้จรดอยู่กับพระรัตนตรัยเนืองๆ ดังนี้ ชื่อว่า นอบน้อมพระรัตนตรัยด้วยใจ

ความนอบน้อมของข้าพเจ้าจงมีแด่พระผู้มีพระภาคผู้เป็นองค์อรหันต์ ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลายต้องว่าดังนี้ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลายในเวลาทำศาสนกิจทุกครั้ง เช่น พระเถรานุเถระกระทำสังฆกรรม และอุบาสก

อุบาสิกาทั้งหลายจะสมาทานศีล ก็ต้องว่า **นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส** ถึง ๓ หน จะว่าแต่เพียงหนหนึ่งหรือ ๒ ไม่ได้ หรือได้เหมือนกันแต่ว่าไม่เต็มรัตนตรัยทั้ง ๓ กาล จะให้เต็มหรือถูกรัตนตรัยทั้ง ๓ กาลแล้ว ต้องว่าให้เต็ม ๓ หน หนที่ ๑ นอบน้อมพระรัตนตรัยในอดีต หนที่ ๒ นอบน้อมพระรัตนตรัยในปัจจุบัน หนที่ ๓ นอบน้อมพระรัตนตรัยในอนาคต ทั้งหมดต้องว่า ๓ หน จึงครบถ้วนถูกพระรัตนตรัยทั้ง ๓ กาล

รัตนตรัย แบ่งออกเป็น ๒ คือ รัตนะ ๑ ตรัย ๑ รัตนะ แปลว่า แก้ว ตรัย แปลว่า ๓ รัตนตรัย รวมกันเข้า แปลว่า แก้ว ๓ พุทธรัตนะ แก้วคือพระพุทธ ธรรมรัตนะ แก้วคือพระธรรม สังฆรัตนะ แก้วคือพระสงฆ์ ทำไมจึงต้องเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์มาเปรียบด้วยแก้ว ที่ต้องเปรียบด้วยแก้วนั้น เพราะแก้วเป็นวัตถุทำความยินดีให้บังเกิดแก่เจ้าของผู้ปกครองรักษา ถ้าผู้ใดมีแก้วมีเพชรไว้ในบ้านในเรือนมาก ผู้นั้นก็อิ่มใจ ดีใจ ด้วยคิดว่าเราไม่ใช่คนจน ปลื้มใจของตนด้วยความมั่งมี แม้คนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของเล่า เห็นแก้วเห็นเพชรเข้าแล้ว ที่จะไม่ยินดีไม่ชอบนั้นเป็นอันไม่มี ต้องยินดีต้องชอบด้วยกันทั้งนั้น ฉันใด รัตนตรัยแก้ว ๓ ดวง คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ นี้ ก็เป็นที่ยินดีปลื้มใจของเทวดาแลมนุษย์ทั้งหลาย ฉันนั้น

พระรัตนตรัยเป็นแก้วจริงๆ หรือเปรียบด้วยแก้ว ถ้าเป็นทางปริยัติเข้าใจตามอักขระแล้วเป็นอันเปรียบด้วยแก้ว ถ้าเป็นทางปฏิบัติเข้าใจตามปฏิบัติแล้ว เป็นแก้วจริงๆ ซึ่งนับว่าประเสริฐเลิศกว่าสวิญญาณกรัตนะและอวิญญาณกรัตนะซึ่งมีในไตรภพ ลบรัตนะในไตรภพทั้งหมดสิ้น

จะกล่าวถึงรัตนะในทางปฏิบัติ **ปฏิปตฺติ** แปลว่า ถึงเฉพาะผู้ปฏิบัติ ถึงเฉพาะซึ่งพระรัตนตรัย การถึงรัตนตรัยของผู้ปฏิบัติในยุคนี้ต่างๆ กัน ผู้ไม่ได้เล่าเรียนศึกษาก็ถึงรูปพระปฏิมากรในโบสถ์วิหารการเปรียญ ถึงพระธรรมในตู้ในใบลาน ถึงพระสงฆ์สมมติทุกวันนี้ ผู้ได้เล่าเรียนศึกษารู้พุทธประวัติ ก็ถึงพระสีธาตุราชกุมาร[๑]ที่ได้ตรัสรู้ใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ ที่ได้มาโปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ถึงพระธรรมก็คือปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร กับธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ให้ได้บรรลุมรรคผล ทั้งสิ้น ถึงพระสงฆ์ก็คือพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จนถึงสุภัททภิกษุซึ่งเป็นปัจฉิมสาวกเวไนย

---

[๑] สมัยก่อนมีการเรียกพระนามของ พระสิทธัตถะราชกุมาร กร่อนเป็น พระสีธาตุราชกุมาร

ผู้มีสติปัญญาเป็นผู้เฒ่าเหล่าเมธา เล่าเรียนศึกษามาก การถึงรัตนตรัยของท่านลึกล้ำ ท่านคิดว่า พุทธ ก็แปลกันว่า ตรัสรู้ ตรัสรู้เป็นภาษาเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าท่านเป็นเจ้า จึงแปลว่า ตรัสรู้ ภาษาสามัญก็แปลว่า รู้ เท่านั้น ท่านก็ทำขึ้นในใจของท่านว่ารู้นั่นเอง เป็นพระพุทธเจ้า ท่านก็ถึงความรู้ของท่านที่ถูกดี ถึงธรรมของท่านความดีไม่มีผิด ถึงสงฆ์ของท่าน **สงฺเฆน ธาริโต** พระสงฆ์ทรงไว้ ตัวของเรานี้เองที่รักษาความรู้ถูกรู้ดีไม่ให้หายไป เป็นสงฆ์

การถึงพระรัตนตรัยดังแสดงมาแล้วนี้ก็ถูก เหมือนต้นไม้ เอานิ้วไปจรดเข้าที่กะเทาะก็ถูกต้นไม้ เอานิ้วไปจรดเข้าที่เปลือกก็ถูกต้นไม้ เอานิ้วไปจรดเข้าที่กระพี้ก็ถูกต้นไม้ ถูกแต่กะเทาะ เปลือก กระพี้ เท่านั้น หาถูกแก่นของต้นไม้ไม่

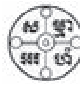
การถึงพระรัตนตรัย ต้องเอากาย วาจา ใจ ของเราที่ละเอียด จรดเข้าไปให้ถึงแก่นพระรัตนตรัยจริงๆ รัตนตรัยซึ่งแปลว่า แก้ว ๓ แก้วคือพระพุทธ ๑ แก้วคือพระธรรม ๑ แก้วคือพระสงฆ์ ๑ ได้ในบทว่า

สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ กระทำตนให้เป็นแก้วคือพุทธ

สกฺกตฺวา ธมฺมรตนํ กระทำตนให้เป็นแก้วคือธรรม

สกฺกตฺวา สงฺฆรตนํ กระทำตนให้เป็นแก้วคือสงฆ์

การเข้าถึงพระรัตนตรัย ต้องใช้กายวาจาใจที่ละเอียด ที่หยาบเข้าไม่ถึง กายที่ละเอียดซึ่งได้กับกายสังขาร วาจาที่ละเอียดซึ่งได้กับวจีสังขาร ใจที่ละเอียดซึ่งได้กับจิตสังขาร กายสังขารคือลมหายใจเข้าออกซึ่งปรนเปรอกายให้เป็นอยู่ วจีสังขารคือความตรึกตรองที่จะพูด จิตสังขารคือความปรุงของจิตสำหรับใช้ทางใจ กายสังขารหยุด วจีสังขารก็หยุด จิตสังขารก็หยุด เป็นจุดเดียวกัน อยู่ที่ตรงศูนย์กลางของกายมนุษย์ มีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสดังกระจกส่องเงาหน้า กายวาจาใจที่ละเอียดจรดลงที่ศูนย์กลางของธรรมนั้น ก็หยุดพร้อมทั้งกายสังขาร วจีสังขาร จิตสังขาร นับว่าหยุดเป็นจุดเดียวกัน ได้ชื่อว่าสังขารสงบ การสงบสังขารชนิดนี้ เด็กในท้องมารดาก็สงบ จึงอยู่ในที่แคบเป็นอยู่ได้ เทวดาใน ๖ ชั้นทำได้ รูปพรหมและอรูปพรหมทำได้ เด็กในท้องก็นับว่าสังขารสงบ เทวดาก็นับว่าสังขารสงบได้ รูปพรหมและอรูปพรหมก็นับว่าสังขารสงบได้ การสงบสังขารเสียเป็นสุข สมด้วยคาถา ๔ บาท ในบาทเบื้องปลายว่า **เตสํ วูปสโม สุโข** สงบสังขารทั้งหลายเสียได้ นำมาซึ่งความสุข นี้สงบสังขารได้ตามสมควร เป็นทางทำตนให้เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ชั้นหนึ่ง

กายสังขารสงบคือลมหายใจหยุด วจีสังขารสงบคือความตรึกตรองหยุด จิตสังขารสงบคือใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ชื่อว่า สันติ ลมหยุดลงไปในที่เดียวกันชื่อว่า อานาปาน ซึ่งแปลว่า ลมหยุดนิ่งหรือไม่มี เมื่อสังขารทั้ง ๓ หยุดถูกส่วนเข้าแล้ว เรียกว่า กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยส่วนหนึ่ง เมื่อสังขารสงบมีความสุขเกิดขึ้น เรียกว่า เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตคิดว่าเป็นสุขเรียกว่า จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ในเมื่อสติปัฏฐานทั้ง ๓ ถูกส่วนพร้อมกันเข้า เกิดเป็นดวงใสขึ้นเท่าฟองไข่แดง หรือเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์สนิทเหมือนกระจกส่องเงาหน้านั่นแหละ ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงนี้บางท่านเรียกว่าพระธรรมดวงแก้ว โบราณท่านใช้แปลในมูลกัจจายน์ว่า ปฐมมรรค ธรรมดวงนี้แหละคือ ดวงศีล เพราะอยู่ในเหตุว่างของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ไม่มีราคี ตาของกายทิพย์เห็น ต้องเอาใจของตนจรดลงที่ตรงกลางดวงศีลนั้น ทำใจให้หยุดนิ่ง แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงศีล ดวงศีลก็ว่างออกไปเห็นดวงสมาธิ เอาใจหยุดนิ่งลงไปที่กลางดวงสมาธิ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงสมาธิ ดวงสมาธิก็ว่างออกไป ตาของกายทิพย์ก็เห็นดวงปัญญาที่อยู่ในกลางดวงสมาธินั้น แล้วเอาใจของตนจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวงปัญญา ทำให้ใจหยุดนิ่ง แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงปัญญา ดวงปัญญาก็ว่างออกไป ตาของกายทิพย์ก็เห็นดวงวิมุตติ ที่อยู่ในกลางดวงปัญญานั้น แล้วก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ทำให้ใจหยุดนิ่ง แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติก็ว่างออกไป ตาของกายทิพย์ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะที่อยู่ในกลางดวงวิมุตตินั้น แล้วเอาใจของตนจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ทำใจให้หยุดนิ่ง แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสะก็ว่างออกไป ตาของกายทิพย์ก็เห็นตนของตนเอง อยู่ในศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น เหมือนตาของกายมนุษย์ เห็นตัวของกายมนุษย์ฉะนั้น ที่ได้แสดงมาแล้วนี้ ก็เป็นวิธีทำตัวให้เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ชั้นหนึ่ง

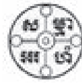
ทำต่อไป ทำใจให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ แต่พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล ให้ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงศีล ดวงศีลก็ว่างออกไป เห็นดวงสมาธิอยู่ในกลางดวงศีล ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงสมาธิ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงสมาธิ ดวงสมาธิก็ว่างออกไป เห็นดวงปัญญาอยู่ในกลางดวงสมาธิ ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงปัญญา แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงปัญญา ดวงปัญญาก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติ

อยู่ในกลางดวงปัญญา ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่ในกลางดวงวิมุตติ ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แต่พอถูกส่วนเข้าใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็ว่างออกไป ตาของกายรูปพรหมก็เห็นตนของตนเอง อยู่ในศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้นเหมือนตาของกายทิพย์เห็นตนของกายทิพย์เองฉะนั้น ที่ได้แสดงมานี้ก็เป็นวิธีทำตัวให้เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ชั้น ๑

ทำต่อไป ทำใจให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม แต่พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล ให้ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงศีล ดวงศีลก็ว่างออกไป เห็นดวงสมาธิอยู่ในกลางดวงศีล ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของดวงสมาธิ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงสมาธิ ดวงสมาธิก็ว่างออกไป เห็นดวงปัญญาอยู่ในกลางดวงสมาธิ ให้ใจหยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงปัญญา แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงปัญญา ดวงปัญญาก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติอยู่ในกลางดวงปัญญา ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่ในกลางดวงวิมุตติ ให้ใจหยุดอยู่ในศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แต่พอถูกส่วนเข้าใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็ว่างออกไป ตาของกายอรูปพรหมก็เห็นตนของตนเอง อยู่ในศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น เหมือนตาของกายรูปพรหมเห็นตนของกายรูปพรหมเองฉะนั้น ที่แสดงมานี้ก็เป็นวิธีทำตัวให้เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ชั้นหนึ่ง

ทำต่อไป ทำใจให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม แต่พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล ให้ใจหยุดนิ่งอยู่ที่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงศีล ดวงศีลก็ว่างออกไป เห็นดวงสมาธิอยู่ในกลางดวงศีล ให้ใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงสมาธิ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงสมาธิ ดวงสมาธิก็ว่างออกไป เห็นดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ ให้ใจหยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงปัญญา แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงปัญญา ดวงปัญญาก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติอยู่ในกลางดวงปัญญา ให้ใจหยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ แต่พอถูกส่วนเข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติก็ว่างออกไป เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่ในกลางดวงวิมุตติ ให้ใจหยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แต่พอถูกส่วน

เข้า ใจก็ละเอียดยิ่งกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็ว่างออกไป ตาของกายธรรมก็เห็นกายของพระองค์เอง อยู่ที่ศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น เหมือนตาของกายอรูปพรหม เห็นตนของตนเองฉะนั้น ที่ได้แสดงมานี้เป็นวิธีที่ทำตัวให้เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ชั้นหนึ่ง

เมื่อทำมาถึงกายธรรมหรือธรรมกายดังนี้แล้ว ก็รู้จักตัวตนชัดเจนโดยไม่ต้องสงสัย เพราะกายทั้ง ๕ บอกตัวของตัวเอง กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ทั้ง ๔ กายนี้ บอกตัวเองอยู่ว่าไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวเป็นแต่สมมติเท่านั้น รู้ได้เองว่ากายมนุษย์มาเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ก็ชั่วคราวตามอายุขัยและวัย สิ้นปัจจัยคือบุญและบาปแล้วก็แตกสลายไป รู้ได้จริงๆ อย่างนี้ ไม่ใช่แต่รู้ เห็นด้วยตาของตนทุกๆ คนด้วยกันทั้งนั้น

ส่วนกายทิพย์ หรือ รูปพรหม อรูปพรหม สิ้นอำนาจของบุญกรรม และรูปฌาน อรูปฌานแล้ว ก็แปรไปเหมือนกายมนุษย์ ต่างกันแต่ช้าและเร็วเท่านั้น

ส่วนกายธรรมหรือธรรมกายเป็นตัวยืนบอกความจริงว่า เที่ยง เป็นสุข เป็นตัว ส่วนกาย ทั้ง ๔ เป็นตัวยืนบอกเท็จว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัว เท็จต่อความจริงอย่างนี้ เมื่อไม่รู้เห็นจริง จะรู้เห็นเท็จได้อย่างไร ต้องรู้จริงเห็นจริงเสียก่อน จึงย้อนมารู้จักเท็จได้ดังนี้

ธรรมกายนี้เองเป็นพุทธรัตนะ ซึ่งแปลว่าแก้วคือพุทธะ เมื่อรู้จักพุทธรัตนะแล้วก็ควรรู้จักธรรมรัตนะเสียทีเดียว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหม เป็นธรรมรัตนะ แต่เป็นส่วนโลกีย์ ส่วนธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นเป็นโคตรภู ต่อเมื่อใด ธรรมกายเลื่อนขึ้นไปเป็นพระโสดาแล้ว ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดานั้นเองเป็นโลกุตระ

ส่วนศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ที่อยู่ในศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม และกายอรูปพรหม เป็นโลกียมรรค เพราะกายทั้ง ๔ นั้นเป็นโลกีย์ ธรรมจึงเป็นโลกีย์ไปตามกาย ส่วนศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ที่อยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเป็นโลกุตระ เพราะธรรมกายของพระโสดาเป็นโลกุตระ ธรรมจึงเป็นโลกุตระไปตามกาย ธรรมที่ทำให้เป็นกายต่างๆ นี้เอง เป็นธรรมรัตนะ ซึ่งแปลว่า แก้วคือธรรม เมื่อรู้จักธรรมรัตนะแล้ว ก็ควรรู้จักสังฆรัตนะเสียทีเดียว ธรรมกายหรือกายธรรมหมดทั้งสิ้นยกธรรมกายของพระสัพพัญญู และ ธรรมกายของพระปัจเจกพุทธเจ้าออกเสีย นอกจากนั้นเป็นธรรมกายของสาวกพุทธทั้งสิ้น มีมากน้อยเท่าใดเป็นสังฆรัตนะ แก้วคือสงฆ์

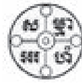
การที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัยที่ถูกแท้นั้น ต้องเอาใจของตนจรดลงที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสบริสุทธิ์เท่าๆ ฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่ศูนย์กลางของกายมนุษย์ มีเหมือนกันหมดทุกคน จำเดิมแต่อยู่ในท้องมารดา ใจของกุมารกุมารีจรดจี้หยุดนิ่งอยู่ตรงศูนย์กลางของดวงธรรมนั้นทุกคน ตรงศูนย์กลางของดวงธรรมมีว่างอยู่ประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์หรือเมล็ดไทร ใจของกุมารหรือกุมารีก็จรดอยู่ศูนย์กลางนั้น

ผู้ที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัย ต้องเอาใจของตนไปจรดอยู่ที่ศูนย์กลางกายของตนนั้น แล้วทำใจให้หยุด หยุดในหยุด หนักเข้าไปทุกทีไม่ให้คลายออก ทำไปจนใจไม่คลายออก ใจนั้นหยุดในหยุดหนักเข้าไปทุกที นี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไม่ใช่ทางไปของปุถุชน ทางไปของปุถุชนไม่หยุด ออกนอกจากหยุด นอกจากทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์อยู่เสมอ จึงได้เจอะเจอพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ยากนัก ขอผู้จงรักภักดีต่อตนของตนที่แท้แล้ว จงตั้งใจแน่แน่ว ให้ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เถิดประเสริฐนัก พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ในอดีต อนาคต ปัจจุบัน ไปทางเดียวเหมือนกันทั้งหมด

เพราะฉะนั้นพวกเราที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัย จึงต้องทำใจให้หยุดให้นิ่ง ให้ตรงต่อทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ จึงจะถูกหลักฐานในพุทธศาสนา ทั้งถูกตำราของสัตว์ผู้ไปเกิดมาเกิดด้วย สัตว์ผู้ไปเกิดมาเกิดเข้าสิบไม่ถูก ก็ไม่ตกศูนย์ เมื่อไม่ตกศูนย์ก็ไปเกิดมาเกิดไม่ได้ ธรรมดาของเกิดแลตายต้องมีสิบศูนย์เป็นเครื่องหมายเหมือนกันทั้งหมด ทั้งในภพ และนอกภพ การที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัยก็เหมือนกัน ต้องเข้าสิบศูนย์เป็นชั้นๆ ไป จึงจะเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ ดังแสดงมาตั้งแต่ต้นเป็นชั้นๆ มาแล้วทุกประการ

รัตนะทั้ง ๓ นี้ เป็นแก้วจริงๆ จังๆ แก้วที่มีในไตรภพนี้มีคุณภาพไม่เทียมทัน ส่วนแก้วในไตรภพที่มนุษย์ใช้อยู่บัดนี้ เพชรเป็นสูงกว่า หรือแก้วที่มีรัศมีเป็นของหายาก ไม่มีใครจะใช้กันนัก แก้วชนิดอย่างนั้นมีสีต่างๆ ถ้าสีนั้นเขียว ใส่ลงไปในน้ำ น้ำก็เขียวไปตามสีแก้วนั้น ถ้าสีเหลือง น้ำก็เหลืองไปตาม ถ้าแดง น้ำก็แดงไปตามสีแก้ว ตกว่าแก้วสีอะไร น้ำก็เป็นไปตามสีแก้วนั้นๆ นี้เป็นรัตนะที่สูงในโลก สูงยิ่งกว่านี้ขึ้นไปก็ต้องเป็นแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ

พระเจ้าจักรพรรดิมีแก้ว ๗ ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว คหบดีแก้ว ปรินายกแก้ว แก้ว ๗ ประการนี้เกิดขึ้นในโลกกาลใด มนุษย์

ในโลกได้รับความสุข ปราศจากการไถและหว่าน สำเร็จความเป็นอยู่ อาศัยแก้ว ๗ ประการของพระเจ้าจักรพรรดิ ให้เป็นอยู่ได้โดยตลอดชีวิต ไม่ต้องทำกิจการใดๆ ทั้งสิ้น พระเจ้าจักรพรรดิสอนให้ตั้งอยู่ในศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ ครั้นสิ้นชีพแล้ว ไปบังเกิดในสุคติโดยส่วนเดียว ไม่มีตกไปอยู่ในทุคติเลย

แก้วทั้งหลายในโลกพิเศษถึงเพียงนี้แล้ว ยังไม่พิเศษเท่าแก้ว คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ แก้วคือพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นั้น ถ้าผู้ใดเข้าไปได้เข้าไปถึงแล้ว ลืมแก้วลืมสวรรค์ลิบๆ ในโลกหมดทั้งสิ้น

ผู้ที่จะเข้าไปได้ถึงแก้วทั้ง ๓ นี้ ต้องดำเนินไปตามต้น กาย วาจา ใจ คือ กายสังขาร วจีสังขาร จิตสังขาร ดังแสดงมาแล้วในเบื้องต้น จนถึงธรรมกาย คือให้ดำเนินไปตามโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ตั้งต้นแต่ กาย เวทนา จิต ธรรม ไป แต่พอถึงธัมมานุปัสสนา ก็เห็นเป็นดวงใส ที่เรียกว่าดวงศีล ต่อแต่นั้นก็ถึงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ซึ่งนับว่าเป็นที่รวมพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกรวมอยู่ในศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นี้ทั้งสิ้น เมื่อจับที่รวมของกายมนุษย์ได้แล้ว กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม กายธรรม ก็เหมือนกันดังแสดงมาแล้ว

ที่ได้แสดงมาแล้วนี้ เป็นวิธีให้เข้าถึงรัตนะทั้ง ๓ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ มีอาการต่างๆ กัน ในเมื่อจับหลักยังไม่ได้ ต่อเมื่อจับหลักคือธรรมกายเสียได้แล้ว จะเห็นว่าไม่ต่างกัน เนื่องเป็นอันเดียวกันแท้ๆ สมด้วยกระแสบาลีในเบื้องต้นว่า หมวด ๓ ของรัตนะนี้ คือ พุทโธ ธัมโม สังโฆ หรือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ แม้ต่างกันโดยวัสดุ แต่เนื้อความเป็นอันเดียวกัน เป็นของเนื่องซึ่งกันและกัน พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระสงฆ์ทรงไว้ พระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เนื่องเป็นอันเดียวกันเป็นบรรทัดฐาน ดังแสดงมาทุกประการ พอสมควรแก่เวลาด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ราคะ โทสะ โมหะ เกิดมาจาก จักขุบ้าง รูปบ้าง ความรู้ทางจักขุบ้าง
ความสัมผัสทางจักขุบ้าง มันเกิดมาทางนี้ต้องแก้ไขทางนี้
แก้ไขทางอื่นไม่ได้ ต้องแก้ไขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ไม่ให้ยินดียินร้ายในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์
ที่มากระทบถูกต้องอายตนะ ทั้ง ๖ นั้น
ให้ทำใจให้หยุด หยุดเสียอันเดียวเท่านั้นดับหมด ...'

กัณฑ์ที่ ๔
อาทิตตปริยายสูตร

๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เอวมฺเม สุตํฯ เอกํ สมยํ ภควา คยายํ วิหรติ คยาสีเส สทฺธึ ภิกฺขุสหสฺเสนฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิฯ

สพฺพํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อาทิตฺตํฯ จกฺขุํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ รูปา อาทิตฺตา จกฺขุวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ จกฺขุสมฺผสฺโส อาทิตฺโต ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํฯ อาทิตฺตํ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ โสตํ อาทิตฺตํ สทฺทา อาทิตฺตา โสตวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ โสตสมฺผสฺโส อาทิตฺโต ยมฺปิทํ โสตสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ ฯเปฯ อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมึ ภญฺญมาเน ตสฺส ภิกฺขุสหสฺสสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจึสูติฯ

สํ.สฬา.(บาลี) ๑๘/๓๑/๒๓-๒๕

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เรื่อง อาทิตตปริยายสูตร ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ชฎิล ๑,๐๐๐ มี ปุราณกัสสป นทีกัสสป คยากัสสป เป็นประธาน พระบรมศาสดาจารย์ทรงทรมานชฎิลทั้งหลายเหล่านี้ ได้ทรงทำปาฏิหาริย์มากอย่าง จะทำปาฏิหาริย์สักท่าหนึ่งท่าใด ชฎิลผู้เป็นประธานปุราณชฎิลนั้นก็ยังแย้งว่าสู้ของเราไม่ได้ร่ำไป จนกระทั่งหมดทิฏฐิมานะ ยอมรับพระธรรมเทศนาเชื่อต่อพระศาสดา พระองค์จึงได้ทรงแสดงธรรมเทศนาให้ชฎิลละทิฏฐิของตน พร้อมด้วยบริวารทั้ง ๓ พี่น้อง เมื่อยอมรับถือตามคำสอนของพระศาสดาแล้ว เมื่อได้เวลาสมควรพระองค์ก็ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่ชฎิลทั้งหลายเหล่านั้น มีปุราณชฎิลเป็นต้น

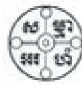

อาทิตตปริยายสูตรนี้แสดงของร้อนให้ชฎิลเข้าเนื้อเข้าใจ เพราะชฎิลทั้งหลายเหล่านั้นเคยบูชาไฟมาชำนิชำนาญ ชำนาญในการร้อน พระองค์ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรเรื่องของร้อนทั้งนั้น

ตามวาระพระบาลีที่ยกไว้เบื้องต้นว่า **เอวมฺเม สุตํ** อันข้าพเจ้าพระอานนท์เถระได้สดับตรับฟังแล้วด้วยอาการอย่างนี้ **เอกํ สมยํ** สมัยครั้งหนึ่ง **ภควา** องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงเสด็จประทับอยู่ ณ คยาสีสะประเทศ ใกล้แม่น้ำคยา พร้อมด้วยภิกษุ ๑,๐๐๐ รูป ทรงรับสั่งเตือนพระภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นว่า **สพฺพํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน **กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อาทิตฺตํ** ภิกษุทั้งหลาย สิ่งอะไรเล่าเป็นของร้อน

จกฺขุํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ นัยน์ตาเป็นของร้อน **รูปา อาทิตฺตา** รูปทั้งหลายเป็นของร้อน **จกฺขุวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ** ความรู้แจ้งทางตาเป็นของร้อน **จกฺขุสมฺผสฺโส อาทิตฺโต** ความสัมผัสถูกต้องทางตาเป็นของร้อน **ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกอารมณ์มีขึ้นเกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง แม้อันนั้นก็เป็นของร้อน **เกน อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะอะไร **อาทิตฺตํ ชาติยา** ร้อนเพราะชาติ ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ร้อนเพราะความโกรธประทุษร้าย ร้อนเพราะความหลงงมงาย **อาทิตฺตํ ชรามรเณน** ร้อนเพราะชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพัน ทุกข์ เพราะความไม่สบายกาย โทมนัส เพราะความเสียใจ อุปายาส เพราะความคับแคบใจ เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน

โสตํ อาทิตฺตํ หูเป็นของร้อน **สทฺทา อาทิตฺตา** เสียงทั้งหลายเป็นของร้อน **โสตวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ** ความรู้ทางหูเป็นของร้อน **โสตสมฺผสฺโส อาทิตฺโต** การกระทบถูกต้องทางหูเป็นของร้อน **ยมฺปิทํ โสตสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ** ความรู้สึกอารมณ์อันนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยโสตสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง แม้อันนั้นก็เป็นของร้อน **เกน อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะอะไร **อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ร้อนเพราะความโกรธประทุษร้าย ร้อนเพราะความหลงงมงาย **อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพัน ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแค้นใจ นั้นเรากล่าวว่าเป็นของร้อน

ฆานํ อาทิตฺตํ จมูกก็เป็นของร้อน **คนฺธา อาทิตฺตา** กลิ่นที่กระทบจมูกก็เป็นของร้อน **ฆานวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ** ความรู้ทางจมูกก็เป็นของร้อน **ฆานสมฺผสฺโส อาทิตฺโต** การกระทบทางจมูกก็เป็นของร้อน **ยมฺปิทํ ฆานสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา** อารมณ์อันมีเกิดขึ้นเพราะอาศัยฆานสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง นั้นก็เป็นของร้อน ร้อนเพราะอะไร ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ร้อนเพราะความโกรธประทุษร้าย ร้อนเพราะความหลงงมงาย ร้อนเพราะชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแคบใจ นั่นเรากล่าวว่าเป็นของร้อน

ชิวฺหา อาทิตฺตา ลิ้นก็เป็นของร้อน **รสา อาทิตฺตา** รสที่กระทบลิ้นก็เป็นของร้อน **ชิวฺหาวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ** ความรู้สึกทางลิ้นก็เป็นของร้อน **ชิวฺหาสมฺผสฺโส อาทิตฺโต** ความสัมผัสแห่งลิ้นก็เป็นของร้อน ความรู้สึกอารมณ์นี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง นั่นก็เป็นของร้อน **เกน อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะอะไร ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ความโกรธประทุษร้าย ความหลงงมงาย เพราะชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแคบใจ นั่นเรากล่าวว่าเป็นของร้อน

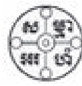
กาโย อาทิตฺโต กายก็เป็นของร้อน **โผฏฺฐพฺพา อาทิตฺตา** ความถูกต้องของกาย ความสัมผัสของกาย สิ่งที่ถูกต้องกายก็เป็นของร้อน ความรู้แจ้งทางกายก็เป็นของร้อน ความสัมผัสถูกต้องทางกายก็เป็นของร้อน ความรู้สึกอารมณ์นี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยกายสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้างเป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง นั่นก็เป็นของร้อน **เกน อาทิตฺตํ** ร้อนเพราะอะไร ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ความโกรธประทุษร้าย ความหลงงมงาย ร้อนเพราะชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแคบใจ **อาทิตฺตนฺติ วทามิ** นั่นเรากล่าวว่าเป็นของร้อน

มโน อาทิตฺโต ใจก็เป็นของร้อน **ธมฺมา อาทิตฺตา** ธรรมทั้งหลายก็เป็นของร้อน **มโนวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ** ความรู้แจ้งทางใจก็เป็นของร้อน **มโนสมฺผสฺโส**

อาทิตฺโต ความถูกต้องทางใจก็เป็นของร้อน ความรู้สึกอารมณ์นึกคิดเพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง นั่นเป็นของร้อน ร้อนเพราะอะไร ร้อนเพราะความกำหนัดยินดี ความโกรธประทุษร้าย ความหลงงมงาย ร้อนเพราะ ชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแคบใจ **อาทิตฺตนฺติ วทามิ** นั่นเรากล่าวว่าเป็นของร้อน

เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ได้ฟังแล้ว เมื่อได้เห็นแล้วอย่างนี้ **จกฺขุสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในตาบ้าง **รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในรูปบ้าง **จกฺขุวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในจักษุวิญญาณบ้าง **จกฺขุสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในตาสัมผัสบ้าง **ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกอารมณ์อันนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยจักขุสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้นั้น **โสตสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในหูบ้าง **สทฺเทสุปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายทั้งในเสียง **โสตวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายทั้งในความรู้ทางหูบ้าง **โสตสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในความกระทบถูกต้องทางหูบ้าง **ยมฺปิทํ โสตสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกอารมณ์อันนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยโสตสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้อันนั้น **ฆานสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในจมูกบ้าง **คนฺเธสุปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในกลิ่นทั้งหลายบ้าง **ฆานวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้ในทางจมูกบ้าง **ฆานสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในทางกระทบถูกต้องทางจมูกบ้าง **ยมฺปิทํ ฆานสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกเกิดขึ้นเพราะอาศัยฆานสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้อันนั้น **ชิวฺหายปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในลิ้นบ้าง **รเสสุปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในรสทั้งหลายบ้าง **ชิวฺหาวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้ในทางลิ้นบ้าง **ชิวฺหาสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในชิวหาสัมผัสบ้าง **ยมฺปิทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** อันนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้สึกนั้น **กายสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในกายบ้าง

โผฏฺฐพฺเพสุปิ นิพฺพินฺทติ เบื่อหน่ายในสิ่งที่มากระทบกายบ้าง **กายวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้ทางกายบ้าง **กายสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายในการถูกต้องบ้าง **ยมฺปิทํ กายสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกอันนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยกายสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้สึกอันนั้น **มนสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในใจบ้าง **ธมฺเมสุปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในธรรมารมณ์บ้าง **มโนวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** เบื่อหน่ายความรู้ทางใจบ้าง **มโนสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ** ย่อมเบื่อหน่ายในความถูกต้องทางใจบ้าง **ยมฺปิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ** ความรู้สึกอารมณ์นี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยมโนสัมผัสเป็นปัจจัยแม้อันใด เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง ไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง ย่อมเบื่อหน่ายในความรู้สึกแม้อันนั้น **นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ** เมื่อเบื่อหน่ายย่อมสิ้นกำหนัด **วิราคา วิมุจฺจติ** พอสิ้นกำหนัด จิตก็หลุดพ้น **วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ** เมื่อจิตหลุดพ้น เกิดความรู้ขึ้นว่า พ้นแล้วดังนี้ พระอริยสาวกนั้นย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มีอีกแล้ว **อิทมโวจ *ภควา*** สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงตรัสธรรมบรรยายอันนี้แล้ว **อตฺตมนา เต *ภิกฺขู*** ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นมีใจยินดี ***ภควโต ภาสิตํ*** **อภินนฺทุํ** เพลิดเพลินในภาษิตของพระผู้มีพระภาค **อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมึ *ภญฺญมาเน*** ก็แลเมื่อไวยกรณีอันพระผู้มีพระภาคทรงตรัสอยู่ จิตของพระภิกษุ ๑,๐๐๐ รูป เหล่านั้น ก็พ้นจากอาสวะทั้งหลายพร้อมด้วยความไม่ถือมั่นด้วยประการฉะนี้ นี่จบอาทิตตปริยายสูตร ต่อแต่นี้จะชี้แจงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายต่อไป

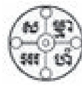
อาทิตตปริยายสูตรนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงทราบชัดว่าบริษัท คือ ชฎิล มีปุราณชฎิล เป็นต้น สาละวนในการบูชาไฟ เพลิดเพลินในการบูชาไฟ เป็นที่สักการะนับถือของชาวมคธราษฎร์ มีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประธาน เป็นครูของพระเจ้าพิมพิสารทีเดียว เป็นที่นับถือทีเดียว ชฎิลพวกนี้เคยรับสังเวยของพลเมืองเป็นเนืองนิตย์อัตราชฎิลเหล่านี้ พระพุทธเจ้าอุบัติตรัสในโลกขึ้นแล้ว ปรากฏว่าเราจะไปโปรดพระเจ้าพิมพิสารที่จะสำเร็จเป็นหลักฐานจะทำเป็นประการใด เมื่อสอดส่องด้วยพระปรีชาญาณก็ทราบหลักฐานว่า จะต้องไปทรมานชฎิลเหล่านั้นให้มาเลื่อมใสในลัทธิของเราก่อน เมื่อมาเลื่อมใสในลัทธิทางพุทธศาสนาแน่แท้แล้ว เราจะพาชฎิลเหล่านั้นไปเฝ้าพระเจ้าพิมพิสาร

แล้วให้ชฎิลเหล่านี้ปฏิญาณตัวว่าเป็นลูกศิษย์ของเรา ถ้าไม่เช่นนั้นชนชาวเมืองราชคฤห์ก็จะพากันตระหนกตกใจ สนเท่ห์สงสัยว่า พระสมณโคดมจะเป็นใหญ่กว่าหรือว่าพวกชฎิลของเราเป็นใหญ่กว่าเป็นประการใด แล้วไม่ตกลงกัน เมื่อมหาชนทั้งหลายสนเท่ห์เช่นนั้น ก็ให้ปุราณชฎิลนั้นแหละปฏิญาณตัวว่า เป็นศิษย์พระสมณโคดมบรมครู ให้เหาะขึ้นไปในอากาศ แล้วกลับลงมากราบพระบรมศาสดา ๓ ครั้ง แล้วปฏิญาณตนว่าเป็นศิษย์พระบรมครูทีเดียว เมื่อชฎิลประกาศตัวเช่นนั้นแล้ว พระเจ้าพิมพิสารทั้งราชบริพารของพระเจ้าพิมพิสาร ก็พร้อมใจกันเชื่อถือแน่นอน มั่นหมายในพระสมณโคดมบรมครู พระองค์ก็ทรงตรัสเทศนาแก่บริษัทที่มาประชุมพร้อมกันได้ ๑๒ นหุต เมื่อพระองค์ทรงตรัสเทศนาจบลง ในกาลครั้งนั้น ราชบริพารของพระเจ้าพิมพิสารทั้งหมดปรากฏว่าได้สำเร็จมรรคผล ๑๑ นหุต เหลืออีกนหุตหนึ่งได้ตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์ แล้วพระเจ้าพิมพิสารอุทิศอุทยานของพระองค์ ชื่อว่า เวฬุวัน สวนไม้ไผ่ ให้แก่พระโคดมบรมครู ตั้งเป็นสังฆิกาวาสอยู่ในเวฬุวนาราม มอบให้เป็นสิทธิ์ทีเดียว พุทธศาสนาก็ตั้งมั่นในเมืองราชคฤห์เพราะเหตุนี้

เพราะฉะนั้นเราได้ฟังอาทิตตปริยายสูตรว่าด้วยของร้อนในเวลาวันนี้ เป็นธรรมอันพระองค์ใช้ดับของร้อน ของร้อนต้องดับของร้อนมันจึงจะถูกเงื่อนถูกสายกัน ดับของร้อนได้อย่างไร ของความร้อนน่ะ ไฟราคะ ไฟโทสะ ไฟโมหะ ชาติ ความเกิด ชรา ความแก่ มรณะ ความตาย โสกะ ความแห้งใจ ปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ ทุกข์ ความไม่สบายกาย โทมนัส ความเสียใจ อุปายาส ความคับแคบใจ ดังนี้เป็นผล

ร้อนด้วย ราคะ โทสะ โมหะ นั้นสำคัญนัก อันนี้จะแก้ไขวันนี้ว่าเกิดมาจากไหน **ราคะ โทสะ โมหะ เกิดมาจาก จักขุบ้าง รูปบ้าง ความรู้ทางจักขุบ้าง ความสัมผัสทางจักขุบ้าง มันเกิดมาทางนี้ต้องแก้ไขทางนี้ แก้ไขทางอื่นไม่ได้ ต้องแก้ไขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดียินร้ายในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ที่มากระทบถูกต้องอายตนะทั้ง ๖ นั้น ให้ทำใจให้หยุด หยุดเสียอันเดียวเท่านั้นดับหมด** พอหยุดได้เสียก็เบื่อหน่าย เบื่อหน่ายในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เบื่อหน่ายในทางความรู้ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เบื่อหน่ายในการสัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เบื่อหน่ายหมด ต้องทำใจให้หยุด ณ ศูนย์กลางกาย สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊ก ใสเหมือนดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดนิ่ง หยุดทีเดียว พอหยุดก็รู้ว่าใจของเราหยุดแล้ว ที่ว่าใจหยุดก็เข้ากลางของกลาง นิ่งอยู่ที่เดียว กลางของกลางๆๆ ไม่ถอย แล้วเข้ากลางของกลางหนักเข้าไป พอใจหยุดก็เข้ากลางของกลาง ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนไม่ไป กลางของ

กลางหนักขึ้นทุกทีไม่มีถอยออก กลางของกลางหนักขึ้น พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ นั่นเป็นดวงปฐมมรรค หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพาน กลางของกลางไม่เลิก อยู่กลางดวงนั่นแหละ เกิดขึ้นที่หยุดนั่นแหละ นิ่งอยู่กลางดวงของดวงที่หยุดนั่นแหละ หยุดหนักเข้าๆ ก็ถึงดวงศีล เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ กลางของกลางหนักขึ้น พอถูกส่วนเข้าก็ถึง ดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง ดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียด อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ของกายมนุษย์หยาบหายไปหมด เหลือของกายมนุษย์ละเอียด

ใจก็หยุดอย่างนั้นแหละ ในศูนย์กลางกายมนุษย์ละเอียด ก็เห็นแบบเดียวกันอย่างนี้แหละ ก็ถึงกายทิพย์ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ หายไปหมด พอเข้าถึงกายทิพย์แล้ว หยุดอยู่ในกลางกายทิพย์อย่างนี้แหละ จะเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด หยุดอยู่กลางกายทิพย์ละเอียดอย่างนี้แหละ ก็จะเข้าถึงกายรูปพรหม นี่โลภะ โทสะ โมหะ หายไปหมดแล้ว เหลือแต่ ราคะ โทสะ โมหะ หยุดดังนี้ในกายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดจะเข้าถึงกายอรูปพรหม นี่ ราคะ โทสะ โมหะ หายไปหมดอีกแล้ว

หยุดอยู่ดังนี้แหละในกายอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดเข้าถึงกายธรรม พอเข้าถึงกายธรรมเท่านั้น กามราคานุสัย อวิชชานุสัย ปฏิฆานุสัย ก็หายไปหมด กายธรรมเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมส่วนหยาบส่วนย่อย เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมที่ยังเจือปนระคนอยู่ด้วยฝ่ายหยาบ ยังไม่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมแท้สิ้นเชิงทีเดียว แต่เข้าเขตวิราคธาตุวิราคธรรมแล้ว ก็หยุดอยู่ในกายธรรมทั้งหยาบทั้งละเอียดอย่างนี้แหละจะเข้าถึงกายโสดา ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี่หมด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เข้าถึงพระโสดาไปแล้วหยุดอยู่ที่พระโสดาดังนี้ พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด กามราคะ พยาบาท อย่างหยาบหมด หยุดอยู่ในพระสกทาคาอย่างนี้ทั้งหยาบทั้งละเอียด ถูกส่วนดังนี้จะเข้าถึงพระอนาคา กามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดหมด เหลือแต่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา หยุดอยู่ในกายพระอนาคาอย่างนี้แหละ จะเข้าถึงกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา หลุดหมด พอเข้าถึงกายพระอรหัต ทั้งหยาบทั้งละเอียดนี้เป็นวิราค

ธาตุวิราคธรรมแท้ นี้เสร็จกิจในพระพุทธศาสนา แต่ให้รู้จักหลักอย่างนี้ ทางเป็นจริงของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างนี้

เมื่อเรารู้หลักจริงดังนี้แล้วให้ปฏิบัติไปตามแนวนี้ ถ้าผิดแนวนี้จะผิดทางมรรคผลนิพพาน อะไรเป็นมรรค อะไรเป็นผล อะไรเป็นนิพพาน มรรค ผล นิพพาน กายธรรมอย่างหยาบ กายธรรมโคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต อย่างหยาบนั่นแหละเป็นตัวมรรค กายธรรมอย่างละเอียด โสดาอย่างละเอียด สกทาคาอย่างละเอียด อนาคาอย่างละเอียด อรหัตอย่างละเอียด นั่นแหละเป็นตัวผล นั่นแหละมรรค นั่นแหละผล แล้วนิพพานล่ะ ธรรมที่ทำให้เป็นกายโคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต พอถึงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตก็ถึงนิพพานกัน นิพพานอยู่อย่างนี้ ถ้าไม่มีธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตก็ไปนิพพานไม่ได้ ธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตเป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ตัวนิพพานเป็นวิราคธาตุวิราคธรรม เขาก็ดึงดูดกันพอถูกส่วนเข้าก็ดึงดูดกันรั้งกันไปเอง เหมือนมนุษย์ในโลกนี้ คนมั่งมีเขาก็เหนี่ยวรั้งคนมั่งมีไปรวมกัน คนยากจนมันก็เหนี่ยวรั้งคนยากจนไปรวมกัน นักเลงสุรามันก็เหนี่ยวรั้งนักเลงสุราไปรวมกัน นักเลงฝิ่นมันก็เหนี่ยวรั้งนักเลงฝิ่นไปรวมกัน ภิกษุก็เหนี่ยวพวกภิกษุไปรวมกัน สามเณรก็เหนี่ยวพวกสามเณรไปรวมกัน อุบาสกก็เหนี่ยวพวกอุบาสกไปรวมกัน อุบาสิกาก็เหนี่ยวพวกอุบาสิกาไปรวมกัน มีคล้ายๆ กันอย่างนี้ แต่ที่จริงที่แท้เป็นอายตนะสำคัญ อายตนะดึงดูด เช่น โลกายตนะ อายตนะของโลก ในกามภพ อายตนะของกามมันดึงดูดให้ข้องอยู่ในกามคือกามภพ รูปภพ อายตนะรูปพรหมดึงดูดเพราะอยู่ในปกครองของรูปฌาน อายตนะดึงดูดให้รวมกัน อรูปภพ อายตนะของอรูปพรหม อรูปฌานดึงดูดเข้ารวมกัน **อตฺถิ ภิกฺขเว สฬายตนํ** นิพพานเป็นอายตนะอันหนึ่ง เมื่อหมดกิเลสแล้วนิพพานก็ดึงดูดไปนิพพานเท่านั้น ให้รู้จักหลักจริงอันนี้ก็เอาตัวรอดได้

ที่ได้ชี้แจงมาตามวาระพระบาลี อาทิตตปริยายสูตร โดยสังเขปกถา และตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกทั่วหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระบรมจักรพรรดิหยกแคนนาดา หน้าตัก ๑๖ นิ้ว " ด้านหลัง "

'... ถ้าพึ่งเจ้าพึ่งผี เที่ยวบนบานศาลกล่าว
นี่เพราะพวกเหล่านี้ไม่ได้ยิน ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ
ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพิรุธไปเสียแล้ว
ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรม
ของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงได้เลอะเลือนไปเช่นนั้น
ถ้าไม่เลอะเลือน จะต้องมี ๒ อย่างนี้เท่านั้น
คือ มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น ...'

กัณฑ์ที่ ๕
สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน

๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสฺสรณา อนญฺญสรณาติฯ

สํ.ข.(บาลี) ๑๗/๘๗/๕๓

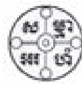
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยสิ่งที่เป็นเกาะและสิ่งที่เป็นที่พึ่งของตน ทุกถ้วนหน้า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสงเคราะห์พวกเราทั้งหลายซึ่งไม่รู้จักตนว่าเป็นเกาะและเป็นที่พึ่งของตน ให้รู้จักว่าตนเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน พระบรมทศพลจึงได้ทรงชี้แจงแสดงธรรมนี้ ที่พึ่งอันนี้แหละไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย นอกจากพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว รู้เองไม่ได้ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะรู้เองได้ รู้สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตนได้ พระบรมทศพลเมื่อตรัสปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ สำเร็จแล้ว ก็ตรัสเทศนาอนัตตลักขณสูตร โปรดพระยสะและสหายรวม ๕๕ สำเร็จแล้ว ทรงดำเนินไปยังเหล่าชฎิล ๑,๐๐๓ รูป ในระหว่างทางนั้น ไปพบพวกราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันในป่าไร่ฝ้าย ราชกุมารเหล่านั้นมีมเหสีด้วยกันทั้งนั้น แต่ราชกุมารอีกองค์หนึ่ง มเหสีนั้นเป็นมเหสีกำมะลอ จ้างเขาไป ไม่ใช่ของตนโดยตรง จ้างหญิงแพศยาไป ครั้นไปถึงป่าไร่ฝ้าย เล่นซ่อนหาปิดตากันสนุกสนานนัก ถอดเครื่องประดับแล้วห่อเรียบร้อยส่งให้มเหสีถือไว้ทุกๆ องค์ทั่วหน้ากัน พระราชกุมารที่มีมเหสีกำมะลอก็ให้ถือดุจเดียวกัน พระมเหสีกำมะลอของพระราชกุมารผู้นั้นเป็นหญิงนครโสเภณี พอเห็นของมีค่าเช่นนั้น นึกว่าเครื่องประดับเหล่านี้เลี้ยงตัวเราได้ชาติหนึ่ง เราไม่ต้องเดือดร้อน เมื่อนางเห็นเช่นนั้นก็หาอุบาย สัญญาวิปลาสแปรผันไป หาวิธีหลบหลีกซ่อนเร้นตัวหลีกตัวสมความปรารถนา แล้วพาเครื่องประดับหนีไป ไปทางไหนไม่มีใครรู้เรื่อง เมื่อราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันอย่างสนุกสนาน หมดเวลาที่จะเล่นกันแล้ว ก็กลับมาขอห่อเครื่อง

ประดับที่พระมเหสีของตน ประดับตกแต่งอวัยวะร่างกายไปตามหน้าที่ ฝ่ายราชกุมารที่มีพระมเหสีกำมะลอเป็นหญิงแพศยานั้น ไม่พบตัวหญิงแพศยาที่จ้างไปเป็นพระมเหสีซึ่งพาเอาห่อเครื่องประดับหนีไปแล้ว ช่วยกันค้นคว้าหาสักเท่าใดก็ไม่พบ ค้นไปค้นมาก็ไปพบพระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ รุกขมูล โคนต้นไม้ ราชกุมารเหล่านั้นก็ได้ทูลถามพระจอมไตรว่า **"โภ ปุริส** ดูก่อนบุรุษผู้เจริญ ท่านเห็นหญิงถือห่อผ้าเดินไปทางนี้บ้างไหม" พระจอมไตรทรงรับสั่งว่า "แน่ะ! ราชกุมารทั้งหลาย ท่านจะหาหญิงถือห่อผ้านั้นดีหรือ หรือจะหาตัวดี" ราชกุมารก็ทูลรับว่า "หาตัวดี พระเจ้าค่ะ" "เออ ถ้าหาตัวดีแล้ว ก็นั่งลงซิ เราจะบอกตัวให้" พระจอมไตรก็ทรงรับสั่งให้ราชกุมาร ๓๐ นั้นนั่ง ให้พระมเหสีอีก ๒๙ นั่งลงพร้อมกัน พระองค์ก็ทรงแสดงถึงตัว ซึ่งตรงกันกับ **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสฺสรณา อนญฺญสรณา** เมื่อเข้าใจดังนี้ขอเชิญท่านทั้งหลายจงเงี่ยโสตวิถีทั้ง ๒ ของอาตมาลงรองรับรสพระธรรมเทศนาในเรื่องสิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัว สืบต่อไป

แปลตามวาระพระบาลีว่า **อตฺตทีปา** มีตนเป็นเกาะ **อตฺตสรณา** มีตนเป็นที่พึ่ง **อนญฺญสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ **ธมฺมทีปา** มีธรรมเป็นเกาะ **ธมฺมสฺสรณา** มีธรรมเป็นที่พึ่ง **อนญฺญสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ นี้พึงรู้ใจความตามวาระพระบาลีให้แจ่มชัดเสีย ให้แน่ในใจว่าตนนี่แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งตอนหนึ่ง ตอนที่ ๒ รองลงไป ธรรมนั่นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง

ที่จะฟังเทศนาเรื่องนี้ออก ต้องรู้จักตน รู้จักธรรมเสียก่อน คำว่าตนนั่นหมายอะไร หมายหลายชั้น กายมนุษย์นี่ก็เรียกว่าตน กายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีกก็เรียกว่าตน กายทิพย์ก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหมละเอียด ตนเป็นดังนี้ นี่เป็นตนในภพ ตนนอกภพออกไปยังมีอีก ตนในภพนี้เป็นตนโดยสมมติ ไม่จริงจังอะไร สมมติชั่วคราวหนึ่ง ตนนอกภพออกไป กายธรรมก็เป็นตน กายธรรมละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตละเอียด

ก็เป็นตน นี่ ๑๐ กายเป็นตนทั้งนั้น ตน ๑๐ กายนี้เป็นตนโดยวิมุตติ ไม่ใช่สมมติออกไปนอกภพ นี่ให้รู้จักตนเสียดังนี้ก่อน ตนนี่แหละเป็นเกาะ ตนนี่แหละเป็นที่พึ่ง

แล้วจะแสดงเรื่องธรรมต่อไป ให้รู้จักธรรมเสียอีกอย่างหนึ่ง คำที่เรียกว่า ธรรมน่ะอะไร อยู่ที่ไหน ต้องรู้จักเสีย ถ้าไม่รู้จักก็เลอะเทอะเป็นป้าป้อนหลาน ไม่รู้จักธรรมละก็ ฟังธรรมไปสักเท่าใดๆ ก็ไม่รู้เรื่องของธรรม เพราะไม่รู้จักธรรม จะรู้เรื่องจริงอย่างไร ต้องรู้จักธรรมเสียก่อน คำว่าธรรมน่ะอะไร ธรรมก็สำหรับให้ตนนั้นเป็นอยู่ ตนนั้นไม่มีธรรมเลยก็เป็นอยู่ไม่ได้ ทั้งกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด มีธรรมให้ตั้งอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรม ก็ดับหมด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมพระโสดา กายธรรมพระโสดาละเอียด กายธรรมพระสกทาคา กายธรรมพระสกทาคาละเอียด กายธรรมพระอนาคา กายธรรมพระอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต กายธรรมพระอรหัตละเอียด มีธรรมให้เป็นอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรมแล้ว กายธรรมนั้นก็เป็นอยู่ไม่ได้

คำว่าธรรมนี้อยู่ที่ไหนล่ะ อยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่ม ๒ เส้นขึงให้ตึง ตรงกลางเส้นด้ายที่พาดกันนั้นเรียกว่ากลางกั๊ก นั่นคือถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ **ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม ธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ก็ดับ ธรรมดวงนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายมนุษย์ก็รุ่งโรจน์โชตนาการ ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใสซอมซ่อ ไม่สวย ไม่งาม น่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นแหละเป็นชีวิตของมนุษย์ คือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ อยู่กลางดวงนั้น ออกจากกลางธรรมดวงนั้นเป็นชีวิตธรรมสำคัญทีเดียว** นั่นแหละธรรมดวงนั้นแหละอยู่กลางกายของเราเหมือนกันทุกๆ คนไป กายมนุษย์มีดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายมนุษย์ละเอียดมีดวงใส ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ก็มีดวงใสอยู่กลางกายแบบเดียวกัน ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เป็นดวงใส กายรูปพรหมเป็นดวงใส ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมละเอียดเป็นดวงใส ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมเป็นดวงใส ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมละเอียดเป็นดวงใส ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอไปถึงกายอรูปพรหม ธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมเล่า เป็นดวงใสแบบ

เดียวกัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ธรรมกายหน้าตักเท่าใด เช่นหน้าตัก ๒ ศอก ธรรมดวงนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง กลมรอบตัว ๒ ศอก ถ้าว่าธรรมกายหน้าตัก ๔ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ถ้าธรรมกายนั้นหน้าตัก ๒ วา ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วาเหมือนกัน กลมรอบตัว ถ้าธรรมกายนั้น หน้าตัก ๔ วา ๓ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ วา ๓ ศอก กลมรอบตัว อยู่กลางกายธรรม ธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม นี่นอกภพออกไป ไม่ใช่ในภพ จึงได้ขยายส่วนใหญ่ออกไปดังนี้ ถ้าในภพแล้ว อย่างใหญ่ก็เพียง ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่เท่านั้น นี่ใหญ่โตมโหฬาร ดวงธรรมนอกภพ ดวงธรรมภายนอกภพ ใหญ่โตมโหฬาร เป็นดวงใสวิเศษชัชวาล นั่นแหละเรียกว่า ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ดวงหนึ่งล่ะ ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวนี่เอง กายธรรมละเอียด

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เท่าของกายธรรมโคตรภูละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

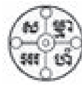
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตขึ้นเป็นลำดับไปจนนับอสงไขยไม่ถ้วน นั่นแหละธรรมที่เรียกว่าธรรม เป็นอย่างนี้ รู้จักเสียที ที่เรียกว่าธรรมน่ะ

ทีนี้จะแสดง **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา** กายน่ะเป็นเกาะนั้นเป็นอย่างไร เป็นที่พึ่งน่ะเป็นอย่างไร เกาะได้อย่างไร พึ่งได้อย่างไรหรือ จึงได้ชื่อว่าเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง พึงนึกถึงมนุษย์ที่เรือล่มจมลงในท่ามกลางมหาสมุทร มนุษย์ก็ต้องว่าย

น้ำละซิ มนุษย์ปรารถนาเกาะไหมล่ะ ว่ายน้ำไปๆ ไปพบเกาะเข้าสักเกาะจะเป็นอย่างไร ก็ชื่นอกชื่นใจ ขึ้นเกาะนั้นโดยฉับพลันเชียว ได้เกาะดีแล้ว ได้อาศัยแล้ว ไม่อย่างนั้นต้องว่ายน้ำกระเดือกๆ อยู่ในน้ำ เหนื่อยแทบประดาตาย ขึ้นเกาะเสียได้ หมดเหนื่อย หมดยาก หมดลำบาก นั่นได้เกาะในท่ามกลางมหาสมุทร อาศัยได้อย่างนั้นหนา นั่นเป็นเกาะของคนที่เรือล่ม จมลงไปในท่ามกลางมหาสมุทร นั่นเป็นเกาะล่ะหนึ่งล่ะ เกาะมีคุณอย่างนั้นแหละ

ก็กายเป็นที่พึ่งล่ะ ที่ตนเป็นที่พึ่งน่ะ พึ่งอย่างไรกัน เมื่อไปพบเกาะล่ะเป็นอย่างไร ถามว่าเมื่อไปพบเกาะล่ะเป็นอย่างไร เมื่อไปพบเกาะเข้าแล้วก็ดีใจ ได้พึ่งพาอาศัยเกาะนั้น ไปพึ่งอื่นไม่ได้แล้วต้องพึ่งเกาะอาศัยเกาะนั้น มันมีผลไม้พอที่จะยังอัตภาพให้เป็นไป อาศัยเกาะนั้น พึ่งเกาะนั้น นี่เหมือนดังนี้

บัดนี้เราท่านทั้งหลายก็มาอาศัยกายมนุษย์นี่แหละ พึ่งกายมนุษย์อยู่ เวลานี้อาศัยกายมนุษย์อยู่ จริงๆ นะ พึ่งกายมนุษย์จริงๆ ถ้าว่าไม่อาศัยจริงๆ กายมนุษย์นี่ไม่เป็นเกาะของเราจริงๆ ละก็ ก็ลองทิ้งดูซี ถ้าทิ้ง กายมนุษย์ละเอียดก็อยู่ไม่ได้ มนุษย์ก็ไม่เห็น หายไป ก็เรียกว่าตายกันเสียทีนั่นแหละ มันออกไปอย่างนี้แหละ ปรากฏอย่างนี้ เมื่อปรากฏอย่างนี้ละก็ กายมนุษย์นี่เป็นเกาะจริงๆ หนา

ธรรมล่ะเป็นที่พึ่ง ธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง เป็นเกาะอย่างไร ธรรมเป็นเกาะถ้าไม่ได้ธรรมดวงนี้แล้ว กายมนุษย์ละเอียดจะไปอาศัยอะไร กายมนุษย์ก็ไม่มี หายไป กายมนุษย์ก็ไม่มีที่อาศัย กายมนุษย์อาศัยธรรมดวงนั้น กายมนุษย์ละเอียดอยู่ในกลางธรรมดวงนั้นนั่นแหละ เขาก็พึ่งธรรมดวงนั้น อาศัยธรรมดวงนั้นเป็นเกาะ แล้วเขาก็พึ่งธรรมในตัวของเขาดุจเดียวกัน นั่นธรรมดวงนั้นแหละของกายมนุษย์หยาบ เป็นที่อาศัยของกายมนุษย์ละเอียด

ดวงธรรมของกายมนุษย์ละเอียดก็เป็นที่พึ่งของกายมนุษย์ละเอียด ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งที่อาศัยจริงๆ กายมนุษย์หยาบเป็นเกาะสำหรับให้กายมนุษย์ละเอียดนั้นอาศัยด้วย แล้วกายมนุษย์ละเอียดนั้นก็มีกายของตัวเป็นเกาะ ตัวก็ต้องอาศัยกายของตัวด้วย มีธรรมเป็นเกาะ ก็ต้องอาศัยธรรมของตัวด้วย กายมนุษย์ละเอียดมีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละเป็นที่พึ่ง เป็นทั้งเกาะด้วย เป็นทั้งที่พึ่งด้วย ทั้ง ๒ อย่างปรากฏอย่างนี้ ยังมัว ไม่เข้าใจชัด ค่อยๆ ฟังไปก่อน จะเข้าใจชัดเป็นลำดับไป

กายมนุษย์ละเอียดมีกายของตัวเองเป็นเกาะ มีกายของตัวเองเป็นที่พึ่ง แล้วก็มีธรรมของกายมนุษย์ละเอียดนั้น ก็เป็นเกาะด้วย เป็นที่พึ่งด้วย กายมนุษย์ละเอียดมี

กายเป็นเกาะ ต้องอาศัยกายมนุษย์หยาบ ถ้าไม่มีกายมนุษย์แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่มีหน้าที่ในกายมนุษย์นั้น ต้องส่งไปถึงหน้าที่กายทิพย์ เพราะฉะนั้น กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละถ้ามีอยู่แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็ต้องอาศัยกายของตัวด้วย เป็นเกาะเป็นที่พึ่งด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้าไม่มี กายมนุษย์นั้นก็มีไม่ได้ ก็ต้องเป็นที่พึ่งของตัวด้วย เพราะฉะนั้นกายมนุษย์ละเอียดเป็นเกาะของตัวด้วย และเป็นที่พึ่งของตัวด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้นเป็นเกาะของตัวด้วย เป็นที่พึ่งของตัวด้วย นี่ชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ ตามลำดับ

ลงไปกายมนุษย์ละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนี่แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัว และเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย แล้วธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั่นแหละ เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย กายทิพย์ละเอียดก็พึ่งกายทิพย์หยาบและธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หยาบ ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย กายทิพย์ละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย สิ่งอื่นไม่มีนอกจากนี้แล้ว เป็นลำดับลงไป

กายรูปพรหมก็มีธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดนั้น เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็ได้อาศัยกายรูปพรหม และธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

และกายอรูปพรหมก็ได้อาศัยกายรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด แล้วกายอรูปพรหมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายอรูปพรหมหยาบ ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม

ธรรมกายเล่าก็ได้อาศัยกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งกายอรูปพรหมละเอียด ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายธรรมโคตรภูหยาบ และธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูหยาบ

กายธรรมพระโสดาได้อาศัยกายธรรมละเอียด ได้พึ่งกายธรรมละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย กายธรรมพระโสดาได้อาศัยดังนี้

กายธรรมพระโสดาละเอียดได้อาศัยกายธรรมพระโสดาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาหยาบ

กายธรรมพระสกทาคาได้อาศัยกายพระโสดาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมพระโสดาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด

กายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระสกทาคาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาหยาบ

กายธรรมพระอนาคาได้อาศัยกายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมพระสกทาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด

กายธรรมพระอนาคาละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระอนาคาหยาบ ได้พึ่งกายธรรมพระอนาคาหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

กายธรรมพระอรหัตได้อาศัยกายธรรมของพระอนาคาละเอียด ได้พึ่งกายธรรมของพระอนาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

กายธรรมพระอรหัตละเอียด ได้อาศัยกายธรรมพระอรหัตหยาบ ได้พึ่งกายธรรมพระอรหัตหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ พึ่งอาศัยกันดังนี้

อธิบายดังนี้ดูมัวไป จะต้องกลับอธิบายอีกสักครั้งหนึ่ง ไม่สนิท ที่อธิบายมาแล้วพลั้งๆ พลาดๆ ไปไม่สนิทนัก แต่ขอให้เรียบเรียงเป็นตัวอย่างใหม่ว่า

กายทั้ง ๑๘ กายนี้ พูดถึงกายมนุษย์ใหม่ กายมนุษย์เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ๒ อย่างนี้ เวลานี้เราอาศัยอยู่กับกายมนุษย์ มีกายมนุษย์เป็นเกาะจริงๆ ได้มีเกาะอาศัยอยู่ แล้วก็มีกายมนุษย์นี่เป็นที่พึ่งจริงๆ คนอื่นพึ่งไม่ได้ จะพึ่งคนอื่น พึ่งอย่างไร กายมนุษย์นี้มันต้องพึ่งตัวของมันเอง **อตฺตทีปา** มันต้องพึ่งตัวมันเอง จะพึ่งคนอื่นอย่างไร อาบน้ำ อุจจาระ มันก็ต้องพึ่งตัวของมันทั้งนั้น คนอื่นไม่พึ่ง พึ่งตนเอง

เมื่อกายมนุษย์นี่มีกายของตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดังนี้ละก็ ธรรมล่ะ มีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง อีกเหมือนกัน ไม่ใช่แต่กายมนุษย์มีธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ธรรมดวงนี้เป็นดวงใสอยู่กลางตัว นั่นแหละเป็นเกาะ แล้วมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่ง เป็นเกาะน่ะเป็นอย่างไร มีกายมนุษย์ละเอียดมาอาศัยดวงธรรมนั้น มาอาศัยอยู่กับดวงธรรมนั้น ถ้าไม่มีดวงธรรมนั้นอยู่ กายมนุษย์ละเอียดก็มาอาศัยอยู่ไม่ได้ นี่กายมนุษย์

ละเอียดมาอาศัยอยู่ได้ ก็มีธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่อาศัยของตัวเอง กายมนุษย์ละเอียดๆ นั่นแหละเป็นตัวของตัวเอง เป็นที่อาศัยด้วย และธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งด้วย ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งสำคัญ เพราะได้มาด้วยความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีพิรุธเลย จึงเกิดธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ละเอียดก็หมดที่พึ่ง กายมนุษย์ละเอียดก็แบบเดียวกัน มีตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง และมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดุจเดียวกัน

เมื่อถึงกายทิพย์ล่ะ กายทิพย์ก็ดุจเดียวกัน เป็นเกาะเป็นที่พึ่งกันเป็นลำดับไป

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วละก็ สิ่งอื่นไม่มีหนา ตัวของตัวนี่เท่านั้นเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนี้อยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบแล้ว แต่เขาก็มีที่พึ่งของเขาอย่างนั้นแหละ แต่ว่าพึ่งโดยสมมติชั่วคราวหนึ่งไม่จริงจังนัก เรียกว่าโลกีย์ ยังยักเยื้องแปรผันอยู่ เอาจริงเอาจังไม่ได้ ที่จะเอาจริงเอาจังได้ต้องเข้าไปถึงกายธรรม

กายธรรมโคตรภู มีกายธรรมหยาบ กายธรรมละเอียดแบบเดียวกัน กายธรรมหยาบ ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมหยาบก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง จนกระทั่งถึงพระโสดา พระโสดาก็มีกายของท่านเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัวเองทั้งนั้น จะไปพึ่งสิ่งอื่น เลอะละไม่ได้ **ถ้าพึ่งเจ้าพึ่งผี เที่ยวบนบานศาลกล่าว นี่เพราะพวกเหล่านี้ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพิรุธไปเสียแล้ว ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงได้เลอะเลือนไปเช่นนั้น ถ้าไม่เลอะเลือน จะต้องมี๒ อย่างนี้เท่านั้น คือ มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น**

กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด ก็มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น มีกายมนุษย์กับมีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ๒ อย่างนี้เท่านั้น

กายมนุษย์ละเอียด กับธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ อย่างนี้เท่านั้น

กายทิพย์ก็มีกายทิพย์ กับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

กายทิพย์ละเอียดก็มีกายทิพย์ละเอียด กับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

กายรูปพรหมเล่าก็มีกายรูปพรหม กับธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

กายอรูปพรหมก็มีกายอรูปพรหม กับธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๒ อย่างนี้เท่านั้น ทั้งหยาบทั้งละเอียด แบบเดียวกัน

เพราะฉะนั้นจะต้องเรียนให้รู้จักกายของตัวเสียก่อนว่า กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัวโดยสมมติ ๘ กาย ที่อยู่ในภพนั่นแหละ เรียกว่า **อตฺตสมฺมติ** เรียกว่าตัวโดยสมมติทั้งนั้น ส่วนธรรมล่ะ คือธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์น่ะ ก็เรียกว่า ธรรมสมมติเหมือนกัน สมมติชั่วคราวหนึ่ง ไม่ใช่ตัว ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ** ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว ตัวทั้งสิ้นไม่ใช่ธรรม ตัวก็เป็นตัวซิ ธรรมก็เป็นธรรมซิ คนละนัย มีตัวกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น กายมนุษย์ก็มีตัว กายมนุษย์ก็มีธรรมที่ทำให้เป็นตัวตลอดทุกกาย ทั้ง ๑๘ กาย มีตัว กับ มีธรรมที่ทำให้เป็นตัว

แต่ว่าตัวทั้งหลายเหล่านั้น **ทั้ง ๘ กายในภพ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หมดไม่เหลือเลย ทั้ง ๑๐ กายนอกภพ เป็น นิจจัง สุขัง อัตตา หมดไม่เหลือเลย** ตรงกันข้ามอย่างนี้ เป็น นิจจัง สุขัง อัตตา เป็นของเที่ยงของจริงหมด แต่ว่าในภพแล้ว เป็นของไม่เที่ยงไม่จริงหมด ให้รู้ชัดเสียอย่างนี้ที่เกิดมาในมนุษย์โลก เป็นภิกษุ เป็นสามเณร เป็นอุบาสก อุบาสิกา ก็เย็นอกเย็นใจ สบายอกสบายใจ ไม่ถือเลอะเลือน ผิดๆ พลาดๆ ไป ให้รู้จักหลักพระพุทธศาสนาอย่างนี้ ตามความเป็นจริงของทางมรรค ผล ตามความเป็นจริงของกายที่เป็นของในภพ นอกภพ ชัดอย่างนี้ละก็ ก็ไม่งมงาย การหาเลี้ยงชีพหรือการเป็นอยู่ในหมู่มนุษย์ ก็ไม่สับสนอลหม่านกับใคร ให้แต่ความสุขกับตน และบุคคลผู้อื่นเป็นเบื้องหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ใน ตนของตน และ ธรรมที่ทำให้เป็นตนของตน ทั้งเป็นเกาะทั้งเป็นที่พึ่ง ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... พระพุทธเจ้าพระอรหันต์เมื่อมีพระชนม์อยู่

ก็มีการให้อย่างนี้ จึงเจริญรุ่งเรืองอยู่ได้

ถ้าปราศจากการให้อย่างนี้แล้ว เจริญรุ่งเรืองอยู่ไม่ได้

เมื่อให้ความเจริญแก่พระพุทธศาสนาแล้ว

ความเจริญก็หันเข้าสู่ตัว ไม่ต้องไปสงสัย

ได้ชื่อว่าให้ความเจริญแก่ตัวนั้นเองทีหลัง ...'

'... เมื่อต้องภัยได้ทุกข์อะไร จรดอยู่ดวงบุญนั้น ให้ดวงบุญนั้นช่วย ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๖
สังคหวัตถุ

๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจ อตฺถจริยา จ ยา อิธ
สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ
เอเต โข สงฺคหา โลเก รถสฺสาณีว ยายโต
เอเต จ สงฺคหา นาสฺสุ น มาตา ปุตฺตการณา
ลเภถ มานํ ปูชํ วา ปิตา วา ปุตฺตการณา
ยสฺมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺฑิตา
ตสฺมา มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ ปาสํสา จ ภวนฺติ เตติฯ

องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๔๒

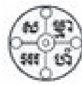
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาว่าด้วย ภัตตานุโมทนากถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นผู้มีสมานฉันท์ พร้อมใจซึ่งกันและกันมาบริจาคทาน เวลาเช้าได้ถวายข้าวยาคู คือข้าวต้ม เวลาเพลได้ถวายโภชนาหาร พร้อมด้วยสูปะพยัญชนะ ขณะนี้ให้มีพระสัทธรรมเทศนาน้อมนำปัจจัยทั้ง ๔ บูชาพระสัทธรรมเห็นสภาวะปานฉะนี้ ได้ชื่อว่าถวายทานแก่พระธรรมด้วยโดยแท้ กับได้ชื่อว่าเจ้าภาพได้ถวายทานครบทั้งพระรัตนตรัย คือ ถวายทานแด่พระพุทธเจ้า ถวายทานแด่พระธรรม ถวายทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์คุณของพระพุทธศาสนา **พุทฺโธ** พระพุทธเจ้านั้นเป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากพระพุทธรัตนะ คำว่าพุทธรัตนะนั้นเป็นหลักเป็นประธานเดิม **ธมฺโม** เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากธรรมรัตนะ พระธรรมรัตนะนั้นเป็นหลักเป็นธรรมที่ตั้งอยู่เดิม **สงฺโฆ** พระสงฆ์นั้นเป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ สังฆรัตนะเป็นตัวยืนอยู่เดิม พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เหล่านี้แหละเรียกว่าพระรัตนตรัย พระรัตนตรัยคือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นี้เป็นที่พึ่งของเรา

ทั้งหลาย สิ่งอื่นนอกจากพระรัตนตรัยนี้ไม่มี และสิ่งอื่นที่เราจะพึ่งสูงและดีขึ้นไปกว่านี้ไม่มี

เหตุนี้ในวาระพระบาลี ได้แสดงเป็นตำรับตำราเนติแบบแผนไว้ว่า **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา **พุทฺโธ เม สรณํ วรํ** พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา **ธมฺโม เม สรณํ วรํ** พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา **สงฺโฆ เม สรณํ วรํ** พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา ดังนั้นก็แน่นอนในใจว่า พระรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้น **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** ว่านี่แหละเป็นที่พึ่งของเราจริงแท้แน่นอน โดยไม่ผิดเพี้ยนยักเยื้องแปรผัน ท่านจึงได้ตราตำรับตำรา เป็นเนติแบบแผนไว้ว่า **นานาโหนฺตมฺปิ วตฺถุโต** ถ้าว่าโดยวัตถุแล้วแยกเป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ **เอกีภูตมฺปนตฺถโต** ถ้าว่าโดยอรรถประสงค์แล้วเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แยกจากกันไม่ได้ **อญฺญมญฺญาวิโยคาว** พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นของเนื่องซึ่งกันและกัน แยกแตกจากกันไม่ได้ เมื่อรู้จักดังนี้แล้วนี่แหละเป็นตัวพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อยู่ในตัวของเรามีทุกคนด้วยกัน

บัดนี้เจ้าภาพได้เป็นหัวหน้าเป็นประธาน พรักพร้อมด้วยวงศาคณาญาติ เพื่อนสนิทมิตรสหาย เนื่องด้วยสายโลหิตก็มี เนื่องด้วยความคุ้นเคยก็มี พากันมาบริจาคทานแก่พระภิกษุสามเณร ณ พระอารามวัดปากน้ำนี้ ถูกท่านผู้เป็นทักขิไณยบุคคลหลายสิบด้วยกัน ทักขิไณยบุคคลมีกว่า ๘๐ คน เป็นพระบ้าง เป็นเณรบ้าง เป็นอุบาสกบ้าง เป็นอุบาสิกาบ้าง ของบริจาคทานวันนี้ถูกหลักถูกฐานในทางพุทธศาสนา ถูกทักขิไณยบุคคล **การบริจาคทาน ถ้าถูกทักขิไณยบุคคล ก็เป็นผลยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าไม่ถูกทักขิไณยบุคคลแล้ว ผลนั้นก็ทรามต่ำลง ถ้าถูกทักขิไณยบุคคลก็ผลนั้นรุนแรงสูงขึ้น มีกำลังกล้าขึ้น** ทักขิไณยบุคคล มี ๙ จำพวก พระอรหัตผล จำพวกที่ ๑ ขั้นสูง พระอรหัตมรรคเป็นขั้นที่ ๒ รองลงมา พระอนาคามิผลเป็นขั้นที่ ๓ ตามลำดับ พระอนาคามิมรรคเป็นขั้นที่ ๔ พระสกทาคามิผลเป็นขั้นที่ ๕ พระสกทาคามิมรรคเป็นขั้นที่ ๖ พระโสดาปัตติผลเป็นชั้นที่ ๗ พระโสดาปัตติมรรคเป็นขั้นที่ ๘ โคตรภูบุคคลผู้ที่มีธรรมกายเป็นผู้หญิงเป็นผู้ชาย เป็นเด็กเป็นเล็ก เป็นพระเป็นเณรไม่เข้าใจ เรียกว่าทักขิไณย

บุคคลทั้งนั้น ทักขิไณยบุคคลนั่นแหละ เป็นบุคคลผู้ควรซึ่งทาน ทานสมบัติเป็นเครื่องเจริญผล

บัดนี้เจ้าภาพมาพบทักขิไณยบุคคลแล้ว ได้บริจาคทานแด่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพระอารามวัดปากน้ำนี้ สมด้วยบาลีที่ได้รับสมอ้างว่า **โภชนํ ภิกฺขเว ทกฺขมาโน ทายโก** เจ้าภาพได้เป็นทายกบริจาคโภชนาหารในเวลาวันนี้ **ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ธานานิ เทติ** ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก **กตมานิ ปญฺจ** ฐานะ ๕ ประการนั้นเป็นไฉน **อายุํ เทติ** ให้อายุประการหนึ่ง **วณฺณํ เทติ** ชื่อว่าให้วรรณะความสวยงามประการหนึ่ง **สุขํ เทติ** ชื่อว่าให้ความสุขกายสบายใจประการหนึ่ง **พลํ เทติ** ชื่อว่าให้กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจประการหนึ่ง **ปฏิภาณํ เทติ** ชื่อว่าให้ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดประการหนึ่ง เจ้าของทานให้โภชนะอย่างเดียวเท่านั้น ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ **อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ** เจ้าของทานผู้ที่ให้อายุ มีอายุยืนถ้วนอายุขัยนั่นแหละ ชื่อว่าให้อายุแก่ตัวเอง เพราะอายุนั้นจะกลับมาเป็นอายุของตัวเอง ผู้ที่ให้อายุย่อมมีอายุเป็นส่วนตอบ **วณฺณํ ทตฺวา วณฺณสฺส ภาคี โหติ** เจ้าของทานที่ให้วรรณะความสวยงามแห่งร่างกายนั้นแหละ ได้ชื่อว่าให้วรรณะความสวยงามแก่ตัวเอง ผู้ให้ความสวยงามแก่บุคคลอื่น ความสวยงามนั้นเป็นส่วนตอบแก่ตนเอง **สุขํ ทตฺวา สุขสฺส ภาคี โหติ** ผู้ที่ให้ความสุขกายสบายใจนั้นแหละ ได้ชื่อว่าให้ความสุขแก่ตนเองได้ความสุขนั้นมาเป็นส่วนตอบ **พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้กำลังแก่ปฏิคคาหก เมื่อปฏิคคาหกอิ่มอาหารแล้วก็มีกำลัง กำลังอันนั้นแหละจะมาเป็นส่วนตอบของเจ้าของทาน เจ้าของทานชื่อว่าให้กำลังแก่ตัวเอง **ปฏิภาณํ ทตฺวา ปฏิภาณสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา** ผู้ให้ความเฉลียวฉลาดแก่ปฏิคคาหก ให้มีสติปัญญาขึ้น ชื่อว่าให้ความเฉลียวฉลาดแก่ปฏิคคาหก ความเฉลียวฉลาดนั่นแหละ ย่อมกลับมาเป็นส่วนตอบแก่เจ้าของทาน เจ้าของทานได้ชื่อว่าให้ความเฉลียวฉลาดแก่ตนเอง คุณธรรม ๕ อย่างนี้เป็นเงาตามตัว อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ทำทานในสถานที่ใดๆ ได้สำเร็จผลในมนุษย์บ้าง ในทิพย์บ้าง ตามความปรารถนาของตน ได้ชื่อว่าทานนั้นย่อมมีผล

ทาน การให้ ไม่ใช่เป็นไปแต่ในพุทธศาสนา ก่อนพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังไม่ได้อุบัติตรัสขึ้นในโลก การให้นี่เขาก็มีกันอยู่แล้ว มีอย่างไร? จำเดิมแต่มารดาบิดาเมื่อ

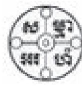
อยู่ร่วมกัน ก็ต้องให้กันแล้ว ต้องให้ความสุขกัน ให้เงินทองข้าวของเสื้อผ้าซึ่งกันและกัน มีอะไรก็แจกกัน รับประทานไปใช้สอยไป นี่ก็ให้กัน ถ้าไม่ให้กันก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ต้องแยกจากกันทีเดียวแหละ ถ้าให้กันละก็อยู่ด้วยกันได้ นี่การให้นี้เป็นข้อสำคัญนัก ทานการให้เป็นหลักสำคัญที่จะให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้ให้ ถ้าว่าไม่มีทานการให้แล้ว คนจีนที่มาจากเมืองนอกจะไม่รวยเร็วถึงขนาดนี้ดอก เพราะทานการให้นี่แหละ จีนยิ้มทีเดียว เจอเถ้าโล่[๑]ใหญ่ๆ ที่เขาทำงานใหญ่ๆ กัน เมื่ออยากจะทำงานกับเขาด้วยแต่เขาไม่ค่อยยอมให้ทำ เมื่อไม่ยอมให้ทำ คนจีนก็ฉลาด ค่อยๆ ให้เล็กให้น้อยเข้าไปก่อน เอ๊ะ! ไอ้นี่ดีนี่ ให้หนักเข้าไปทุกทีแหละ พอมีกำลังให้หนักขึ้น ให้มากจนกระทั่งถึงผูกภาษีอากร เป็นเถ้าแก่ใหญ่โตขึ้นไป เพราะให้ไม่ใช่หรือ ถ้าไม่ให้ก็ไม่ได้เป็นเถ้าแก่ผูกภาษีอากรน่ะซี เพราะให้นั่นเป็นตัวสำคัญนัก คนจีนเขาจึงได้พูดยืนยันว่า ลูกไก่ยังกินข้าวสารอยู่ตราบใดละก็ เขาอยู่เมืองไทยไม่จนแน่ เขาบอกอย่างนี้แหละ ถ้าว่าลูกไก่ไม่กินข้าวสารละก็จีนเขาก็ยอมจนละ จะไปให้อะไรใครก็ไม่ได้ ถ้าว่าให้อะไรใครไม่ได้ จะหางานการอะไรได้ เพราะตนเป็นคนต่างบ้านต่างเมืองมา ดังนั้นการให้กันและกันนี้เป็นสิ่งสำคัญนัก

เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว อยู่ในสถานที่ใดก็อย่าลืมทานการให้กัน การให้กัน พ่อแม่ ลูกหญิง ลูกชาย สามีภรรยาก็ต้องให้กัน เมื่อสามีภรรยาอยู่ร่วมกัน และมีลูกขึ้นมาต้องให้ลูกกินนม นมนั่นแหละเป็นเงินเป็นทองเหมือนกัน นมน่ะกลั่นออกมาจากเงินทองเช่นกัน มารดาบริโภคอาหารเข้าไป อาหารก็ไปเป็นน้ำนม ลูกก็กินนมเข้าไปเป็นลำดับ พอวายนมแล้วก็ให้ลูกบริโภคอาหาร ต้องซื้อข้าวของลูกไม้ลูกไร่มาให้ลูกมัน ลูกจึงจะอ้วนพีมีเนื้อดีหนังดี ให้เรื่อยทีเดียว ลูกจะกินอะไร จะต้องการอะไร พ่อแม่ให้ได้ทุกอย่าง ให้เรื่อยจนกระทั่งเติบโต แต่ว่าถ้าลูกต้องภัยได้ทุกข์หิวโหยโรยแรง แม่ก็เอาของอะไรมาให้รับประทาน พอโตหนักขึ้นๆๆ ลูกต้องการอะไรก็อยู่ที่แม่นี้อีกทั้งนั้น แม่ไม่ให้ พ่อก็ให้ หรือให้ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายนี่แหละ ถ้าว่าพ่อแม่ไม่ให้ละก็ ลูกตายหมดไม่เหลือเลย ลูกที่เป็นอยู่ได้นี่ก็เพราะอาศัยการให้ซึ่งกันและกัน เพราะให้อย่างนี้แหละ ถึงได้นามระบือลือเลื่องไปทั้งเมืองว่าพ่อและแม่

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้แล้ว เราจำหลักไว้ เราค่อยๆ ให้ บุคคลคนหนึ่งคนใดโกรธเคืองด่าว่าเรา เราก็หาอุบายแก้ไข ค่อยๆ ให้เขาเถอะ คนที่เคยด่าพ่อด่าแม่ คนอิจฉา

---

[๑] **เถ้าโล่** หมายถึง เจ้าของกิจการ

ริษยานั่นแหละ ให้เสีย พอเขาเชื่อง พอเขาเลื่อมใส เราจะใช้เขาทำอะไร เขาทำเอาทั้งนั้นแหละ นี่สำเร็จด้วยการให้นี่แหละเป็นข้อสำคัญนัก โลกจะจงรักภักดีซึ่งกันและกันก็เพราะอาศัยให้ซึ่งกันและกัน เขาจึงได้ยืนยันเป็นตำรับตำราว่า หญิงชายที่เป็นสามีภรรยากัน ถ้าสามีไม่ชอบใจภรรยา หรือภรรยาไม่ชอบใจสามีละก็ เอาละ หาเสน่ห์เล่ห์ลมประการต่างๆ ช่างบ้าหลังอะไรไม่เข้าใจ นี่เขาบอกไว้ชัดๆ แล้วว่าผู้ปฏิบัติครองเรือนไม่ต้องมีเสน่ห์อะไรดอก เสน่ห์ปลายจวักนั่นแหละ ผัวรักจนตายทีเดียว เพราะอะไรล่ะ จวักนี่ตักข้าวตักแกง หากินหาอยู่ให้สามีได้รับความสุข เพราะภรรยาเอากระจ่าตักแกงนั่นแหละ จวักก็คือทัพพีนั่นเอง นั่นสำคัญนัก ไม่ต้องไปหาอื่นแก้ไขว่าทำอย่างไรจะให้สามีได้รับความสุข ลูกก็เหมือนกัน เมื่อกินอิ่มจะดุด่าทุบตีเท่าไรเขาก็ยอมทั้งนั้นแหละ ไม่โกรธไม่เคืองหรอก สามีก็เหมือนกัน ปรนนิบัติให้ดี ให้อิ่มหนำสำราญเช่นนี้ เท่านั้นแหละ จะใช้ให้ไปทำอะไรก็ยอมทั้งนั้น นี่เสน่ห์สำคัญนัก ให้เข้าใจว่าการให้เป็นหลักสำคัญ ตระกูลๆ หนึ่ง ถ้าว่าให้กันถึงขนาดเข้าแล้ว ตระกูลนั้นก็เจริญให้ถูกส่วนเข้าแล้วเจริญ

ศาสนาพุทธนี้อยู่ได้ด้วยการให้ ถ้าเลิกให้กันเสียสักเดือนเดียว ข้าวปลาอาหารไม่ให้กันละ หยุดกันหมดทั้งประเทศ ทุกบ้านทุกเรือนไม่ให้กันละ ศาสนาดับ พระเณรสึกหมด หายหมดไม่เหลือเลย นี่เพราะอะไร เพราะการให้นี่เอง การให้นี่สำคัญนักเพราะทุกคนอยู่ได้ด้วยการให้ทั้งนั้น ท่านจึงได้ยืนยันตามตำรับตำราว่า **ให้โภชนาหารอิ่มเดียว ได้ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ** อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ เป็นที่ปรารถนาของมหาชนคนทั้งหลาย ฝ่ายคฤหัสถ์ บรรพชิตปรารถนาเหมือนกันหมด อายุ อายุยืนใครๆ ก็ชอบ วรรณะ ความสดชื่นแห่งร่างกาย ผิวพรรณผ่องผุดเป็นที่ดึงดูดนัยน์ตาของมนุษย์โลก ให้มารวมอยู่ที่ตน ใครๆ ก็ชอบใจทั้งนั้น สุขะ มีความสบายกายสบายใจ ใครๆ ก็ชอบใจทั้งนั้น พละ กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ เวลาจะใช้กำลังกายได้สมความปรารถนา ไม่ติดขัดอะไร เวลาจะใช้กำลังวาจาได้สมความปรารถนา ไม่ติดขัดอะไร เวลาจะใช้กำลังใจความคิดก็ได้สมความปรารถนา ไม่ต้องรอเวลาอย่างหนึ่งอย่างใด กำลังทั้ง ๓ นี่แหละสำคัญนัก กำลังกาย เวลาจะใช้งานการด้วยกาย กำลังวาจา ที่ต้องใช้วาจาโต้ตอบระหว่างประเทศต่อประเทศนั้น หรือเวลาพูดคนต่อคนกัน ก็ใช้วาจา กำลังใจ ที่จะต้องคิดการงานใหญ่โตกว้างขวางออกไป นี่กำลังใจ กำลังเหล่านี้ใครๆ ก็ชอบ ใครๆ ก็ปรารถนา ปฏิภาณความเฉลียวฉลาดในทุกสิ่งทุกอย่าง ในหน้าที่ของตัว หรือในหมู่มนุษย์ ฉลาดในหน้าที่

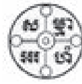

ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ขัดขวางอย่างหนึ่งอย่างใด นี่ใครๆ ก็ชอบ ใครๆ ก็ปรารถนา สิ่งทั้ง ๕ นี้แหละ เป็นที่ปรารถนาของมหาชนคนทั้งหลาย

เมื่อเป็นดังนี้ ท่านเจ้าภาพได้มาบริจาคทานวันนี้ได้ชื่อว่า การให้ ให้กับพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนกระทั่งเด็กเล็กซึ่งอยู่ในวัด ได้รับความสุขกันหมด มาบริจาคทาน ก็ได้รับความสุขตลอดกันหมด ไม่เดือดร้อน อิ่มหนำสำราญ นี่ก็เพราะ การให้ การให้อย่างนี้ไม่ใช่แต่ในมนุษย์นี้เท่านั้น พระพุทธเจ้าท่านอยู่นิพพาน มาให้ทานอย่างนี้ ท่านก็มามากเหมือนกัน เต็มหมดในศาลา ในหมู่พระก็เต็มหมด ในหมู่อุบาสก อุบาสิกาก็เต็มหมด ท่านก็รู้ตลอดสาย ก็การให้อย่างนี้แหละ ถูกต้องร่องรอยของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ **พระพุทธเจ้าพระอรหันต์เมื่อมีพระชนม์อยู่ ก็มีการให้อย่างนี้ จึงเจริญรุ่งเรืองอยู่ได้ ถ้าปราศจากการให้อย่างนี้แล้วเจริญรุ่งเรืองอยู่ไม่ได้ เมื่อให้ความเจริญแก่พระพุทธศาสนาแล้ว ความเจริญก็หันเข้าสู่ตัว ไม่ต้องไปสงสัย ได้ชื่อว่าให้ความเจริญแก่ตัวนั่นเองทีหลัง** คนที่พากันมาบริจาคทาน เป็นเจ้าภาพหรือเป็นหัวหน้า เป็นที่ ๒ รองลำดับลงไป หรือว่าหมู่พวกนั้นๆ บริจาคทาน

พระพุทธเจ้าท่านก็คอยดู สอดญาณส่องญาณ คอยดู ได้รับความสุขแค่ไหน ได้รับความทุกข์แค่ไหน ท่านก็ช่วยเหลือเผื่อแผ่ คอยแก้ไข บำบัดความทุกข์ บำรุงความสุข ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป นี่ก็เพราะอาศัยพระพุทธเจ้าอยู่ลับๆ เรานับได้ ในประเทศไทยพระพุทธเจ้ามีจริงๆ ในที่ลับๆ ประเทศนิดเดียวเท่านี้แหละเป็นเอกราชอยู่ได้ ปืนผาหน้าไม้ทำกับเขาไม่เป็น เรือแพนาวา เรือยนต์กลไฟต่อไม่ได้ทั้งนั้น แต่ว่าเป็นเอกราชได้ แปลกเหลือเกิน เป็นเอกราชได้ด้วยอะไร นี่เป็นเอกราชด้วยพุทธศาสนา ด้วยพระพุทธเจ้าท่านคอยดูแลแก้ไข รักษาชาติศาสนาของท่านไว้ ให้ศาสนาดำรงอยู่ เพราะหมดทั้งชมพูทวีปศาสนาเดี๋ยวนี้มาแน่นหนาอยู่ในเมืองไทยเท่านั้น ศาสนาฝ่ายเขมรในปกครองของฝรั่งเศส การประพฤติผิดธรรมผิดวินัยมากแล้ว พม่าอยู่ในปกครองของอังกฤษ ประพฤติผิดธรรมผิดวินัยมากแล้ว เขาไม่ได้เป็นศาสนูปถัมภกทีเดียว เพียงแต่เขาไม่ได้ทำลายเท่านั้น ส่วนพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นเอกราชอยู่ร่ำไป รักษาพุทธศาสนาให้ถาวรดำรง คงที่ดีขึ้นเป็นลำดับไป

ท่านเจ้าภาพได้มาบริจาคทานแก่พระภิกษุในประเทศไทย เวลานี้ก็ยังได้ชื่อว่า ถูกทักขิไณยบุคคล ทักขิไณยบุคคลมี ๙ จำพวก พวกธรรมกายมี ๘๐ กว่าคน เจ้าภาพได้บริจาคทานถูกทักขิไณยบุคคล ๘๐ กว่าคน ได้ชื่อว่าเป็นบุญใหญ่กุศลใหญ่ เมื่อเจ้าภาพสละไทยธรรมเสร็จขาดลงไป มอบให้แก่พระภิกษุ พระภิกษุรับเป็นสิทธิ์ ใช้ได้

บริโภคได้ ให้เด็กให้เล็ก ให้ใครก็ได้เป็นสิทธิ์ของผู้รับ ขาดจากสิทธิ์ของผู้ให้ขณะใดขณะนั้นแหละ **ปุญฺญาภิสนฺธา บุญไหลมาจากสายธาตุสายธรรมของตัวเองโดยอัตโนมัติเข้าสู่อัตโนมัติ คือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ในกลางกายมนุษย์นี้ กลางดวงนั้นแหละเป็นที่ตั้งของบุญ บุญไหลมาติดอยู่กลางดวงนั้น** เหมือนยังกับไฟติดอยู่ในหลอดไฟฟ้ากี่ร้อยแรงเทียน กี่พันแรงเทียนก็ช่างเถิด แล้วแต่หลอดเขาทำดีกรีไว้เท่าไร จุไฟได้เท่านั้น ส่วนอัตโนมัติ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นี้ บุญมากเท่าไรก็ใส่เข้าไปไม่เต็ม เท่าไรๆ ก็ไม่เต็ม วันนี้เจ้าของทาน หัวหน้าและเป็นลำดับมา ได้บุญวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑,๐๐๐ วา เป็นดวงกลมติดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์ ๑,๐๐๐ วา แทบทุกคน เจ้าภาพที่ร่วมบริจาคกันวันนี้ เพราะถูกทักขิไณยบุคคล จึงได้บุญใหญ่กุศลใหญ่ ให้เอาใจนึกอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดตรงนั้น หรือหยุดอยู่กลางนั้น เมื่อนึกอยู่กลางนั้น ตั้งใจอยู่กลางนั้น ให้นึกถึงบุญของตัวไว้ ที่ตัวได้วันนี้ว่าใหญ่วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑,๐๐๐ วา ใจจรดอยู่ตรงนั้นแหละ ว่าเราได้บริจาคทานวันนี้ ได้ดวงบุญใหญ่ขนาดนี้ ใจเราก็จรดอยู่กับดวงบุญนั้น

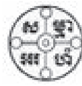
เมื่อต้องภัยได้ทุกข์อะไร จรดอยู่ดวงบุญนั้น ให้ดวงบุญนั้นช่วย อย่าไปนึกถึงสิ่งอื่นนะ นึกถึงบุญกุศลที่ตนกระทำนั่นแหละ เป็นที่พึ่งของตัวจริง ช่วยตัวได้จริงๆ พระพุทธเจ้าเมื่อเข้าที่คับขันท่านยังนึกถึงบุญของท่าน ที่ท่านได้บำเพ็ญบารมีของท่านมา แน่วแน่ทีเดียว มั่นคงทีเดียว เมื่อมั่นคงเช่นนั้น นางธรณีก็ผุดขึ้นมา บำบัดพญามารให้พ่ายแพ้ ด้วยน้ำที่พระองค์ทรงหลั่งให้ตกลงเหนือปฐพี นางธรณีรับไว้รูดปราดเดียวเป็นทะเลท่วมพญามารป่นปี้หมด ยับเยิน แพ้พระพุทธเจ้าด้วยน้ำที่พระองค์ทรงกรวดนั่นแหละ นี่พระองค์ทรงนึกถึง ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ให้เป็นอาวุธ ผจญพญามารให้อันตรธานพ่ายแพ้พระองค์ไป เราก็เหมือนกันต้องภัยได้ทุกข์ ก็นึกถึงบุญบารมีที่เราได้สั่งสมอบรมมานี้ นิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ นิ่งอยู่ตรงนั้นแหละ กลางดวงนั่นแหละ ถูกดวงบุญพอดี ทานการให้สำเร็จเป็นบุญดังนี้ เมื่อสำเร็จเป็นบุญแล้วก็เป็นที่ระลึกดังนี้ นี้เรียกว่า **ทานญฺจ**

เปยฺยวชฺชญฺจ เมื่อเรามีบุญเช่นนี้ไปอยู่ในสถานที่ใด ลูกก็มาก หลานก็มาก พวกพ้องวงศาคณาญาติก็มากทั้งนั้น เมื่อมีพวกมากเช่นนี้ เราจะทำอย่างไร? เราต้อง

อาศัยวาจาที่ไพเราะเสนาะโสต เมื่อกล่าววาจาอันใดออกไปแล้ว เป็นที่ดึงดูดใจ เหนี่ยวรั้งใจ เป็นที่สมัครสมานในกันและกัน ไม่เป็นที่กระทบกระเทือนในกันและกัน ต้องใช้วาจาอย่างนั้นเป็นคนชั้นสูง เป็นคนชั้นผู้ใหญ่ เป็นคนชั้นพวกมาก ไม่ใช่พวกน้อย ถ้ามีวาจาเช่นนั้นเรียกว่าเป็นคนสุภาพ เป็นคนมีมารยาท เป็นคนที่มีถ้อยคำวาจาเป็นหลักเป็นประธาน วาจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่กระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใด กล่าวออกไปแล้วไม่กระเทือนตัวเองด้วย ไม่กระเทือนบุคคลอื่นด้วย ไม่กระเทือนทั้งตนและบุคคลอื่นด้วย กล่าววาจาใดออกไปแล้ว วาจานั้นไพเราะเสนาะโสต ดึงดูด อยากจะฟังแล้วอยากจะฟังอีกอยู่ร่ำไป ดังนี้เรียกว่า **ปิยวาจา** วาจาไพเราะ วาจาอย่างนี้แหละเป็นของสำคัญนักในหมู่มนุษย์ จำเป็นจะต้องใช้

อตฺถจริยา จ ยา อิธ ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันในโลกนี้ มีพวกเท่าไรประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่กันและกันเท่านั้น อย่าเอาแต่ความสุขส่วนตัวผู้เดียว ให้ความสุขเสมอทั่วหน้ากัน เรียกว่า **อตฺถจริยา จ ยา อิธ** ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันน่ะประพฤติอย่างไร? มีลูกต้องแก้ไขให้ลูกเป็นปริญญา หญิงก็ให้เป็นปริญญาชั้นหญิง ชายก็ให้เป็นปริญญาชั้นชาย ทุกๆ คนไป สมมติว่ามีลูก ๑๐ คน หญิง ๕ คน ชาย ๕ คน เป็นปริญญาหมดทุกคน มีการงานชั้นสูงทั้งนั้น พ่อแม่ ๒ คนจะได้รับความสุขแค่ไหน ไม่ต้องมากหรอก ลูกกตัญญูคนเดียวเท่านั้นแหละ เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ให้เป็นสุขเหมือนเทวดาได้ เป็นปริญญาขึ้นแล้วน่ะเลี้ยงได้อย่างดิบอย่างดีทีเดียว เพราะฉะนั้นมีลูกเท่าไรต้องแก้ลูกให้เป็นปริญญาขึ้น นี้ได้ชื่อว่าประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานก่อน คนใกล้เคียงเข้ามา วงศาคณาญาติ ก็ประพฤติเช่นนั้น ให้เป็นประโยชน์เช่นนั้น ให้เลี้ยงตัวของตัวได้ แก้ไขให้เลี้ยงตัวของตัวได้ เหมือนเด็กเล็กเลี้ยงตัวของตัวเองไม่ได้ แก้ไขให้เลี้ยงตัวของตัวได้ ผู้หญิงก็ให้ผู้หญิงเลี้ยงตัวของตัวได้ ผู้ชายก็ให้เลี้ยงตัวผู้ชายได้ ไม่ต้องพึ่งใครทีเดียว แก้ไขให้ฉลาดออกไปอย่างนั้น ได้ชื่อว่าประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน หรือให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานของตัว ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่บ้านใกล้เรือนเคียงกัน มีวิชาความรู้ ให้ความสุขแก่มนุษย์เพื่อนบ้านด้วยกัน เขาจะรุ่งเรืองได้อย่างไร แก้ไขอย่างนั้น ชื่อว่าเป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน ลักษณะที่ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันนี่แหละเป็นประโยชน์นัก ทางพุทธศาสนาต้องการนัก ภิกษุบวชก่อนประพฤติตัวให้เป็นตำรับตำราต่อภิกษุบวชหลัง เป็นลำดับไป นี่เป็นประโยชน์แก่

เพื่อนกันอย่างนี้เรียกว่า **อตฺถจริยา จ ยา อิธ** ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันในโลกนี้ หรือในหมู่นี้ก็ตาม คงได้ความว่าประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน

สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ น่ะ เราจะไปทางไหนเป็นหญิงก็ดีเป็นชายก็ดี เข้าไปในหมู่ไหน พวกไหน ชาติไหน ภาษาไหน ไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยกายของเรา ไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยวาจาของเราเลย และไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยใจของเรา เราเข้าไปในหมู่ไหนพวกไหน เป็นหมู่นั้นพวกนั้นไปหมด ปรากฏเป็นแบบเดียวกัน เรามีพวกมากเท่าไรก็เป็นคนเดียวกันไปหมด ไม่แยกแตกจากกัน นี้ความเป็นผู้มีตนเสมอเขา พอเหมาะพอดีกับเขา เข้าใกล้ใครคนนั้นก็บอกว่าเป็นพวกเขา เป็นพี่เป็นน้องเขา เป็นพี่เขาเป็นน้องเขาตามชันษาอายุของตนประพฤติตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ไม่ขาดตกบกพร่องทุกชาติทุกภาษาไปเมื่อประพฤติได้ดังนี้ได้ชื่อว่า เป็นประโยชน์ในโลกแท้ๆ

โลกจะได้รับความสุขก็เพราะอาศัยความประพฤติทั้ง ๔ อย่าง คือ ให้ทาน กล่าววาจาไพเราะ ประพฤติให้เป็นประโยชน์ในกันและกัน ความประพฤติตนให้สม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ เมื่อประพฤติดังนี้แล้ว **เอเต โข สงฺคหา โลเก** ความสงเคราะห์ในโลกเรานี้แล **รถสฺสาณีว ยายโต** เหมือนลิ่มสลักเพลารถที่แล่นไปอยู่ฉันนั้น ความสงเคราะห์ในโลกทั้งหลายนี้แล เหมือนลิ่มสลักเพลารถที่แล่นไปฉันนั้น ทว่ารถจะแล่นไปในถนนหนทางน้อยใหญ่ ถ้าลิ่มสลักเพลาไม่มีเสียแล้ว กงรถก็หลุดจากเพลา แล่นไปไม่ได้ ถ้าลิ่มสลักเพลามีอยู่แล้ว กงรถนั้นก็ไปสะดวกไม่ขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใด นี้ฉันใด โลกที่คับขันจะได้ความร่มเย็นเป็นสุขก็ด้วยอาศัยความเกื้อกูลสงเคราะห์ซึ่งกันและกันอย่างนี้แหละ เหมือนลิ่มสลักเพลารถอย่างนี้ **เอเต จ สงฺคหา นาสฺสุ** ถ้าความสงเคราะห์เหล่านี้ไม่มีแล้ว **น มาตา ปุตฺตการณา ลเภถ มานํ ปูชํ วา ปิตา วา ปุตฺตการณา** มารดาบิดาย่อมไม่ได้ความนับถือและบูชาเพราะเหตุที่ตนมีบุตร **ยสฺมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺฑิตา** เพราะเหตุใดบัณฑิตพิจารณาเห็นชอบซึ่งความสงเคราะห์ทั้งหลายเหล่านี้ **มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ** เพราะเหตุนั้น บัณฑิตจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้น่าสรรเสริญ เพราะดำเนินด้วยคติของปัญญา น่าไหว้น่าบูชา

ท่านเจ้าภาพได้ประพฤติสงเคราะห์เช่นนี้ ก็เพราะดำเนินด้วยคติของปัญญา จึงได้ให้ความสุขแก่คนมากถึงขนาดนี้ เมื่อให้ความสุขแก่คนมากขนาดนี้ ก็เป็นผู้น่าสรรเสริญ น่าชมเชย น่าเลื่อมใส เป็นตัวอย่างที่ดีในยุคนี้และต่อไปในภายหน้า จงอุตส่าห์รักษาความคิดอันนี้ ให้ดำรงคงที่และทวีขึ้นเป็นลำดับไป จะได้ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา เมื่อได้บุญสมมาดปรารถนาเช่นนี้ วันนี้มีโอกาสน้อย จะเทศน์ให้มากกว่านี้ไป ยังมีกิจจะประชุมพระภิกษุสามเณรพร้อมกันที่ศาลานี้ และจะมีการสอนในทางปรมัตถปิฎกกัน เพราะฉะนั้นการที่จะเทศนาให้กว้างขวางไปกว่านี้ ขอยกเอาไว้ก่อน

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ในสังคหวัตถุกถา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **รตนตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ ประการนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในขันธปัญจกแห่งท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระธรรมกายหยกพม่า หน้าตัก ๑๘ นิ้ว
เครื่องทรง ๕ ชิ้น ประดับเพชร ๓๙๖ เม็ด พลอย ๒,๖๔๔ เม็ด รวม ๓,๐๔๐ เม็ด

'... ที่กล่าวมาแล้วเป็นประเทศข้างนอก
ประเทศข้างในต้องหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์
หยุดตรงนั้น จึงจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่สมควรทีเดียว
หยุดตรงนั้นถูกมัชฌิมประเทศ ถูกมัชฌิมาปฏิปทา
ข้อปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุด ทั้ง ๒ อย่าง
คือ กามสุขัลลิกานุโยค กับ อัตตกิลมถานุโยค
เป็นมัชฌิมาปฏิปทาแท้ ...'

กัณฑ์ที่ ๗

มงคลกถา

การอยู่ในประเทศอันสมควร ๑

ความเป็นผู้มีบุญอันทำแล้วในกาลก่อน ๑

การตั้งตนไว้ชอบ ๑

๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ปฏิรูปเทสวาโส จ ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา

อตฺตสมฺมาปณิธิ จ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมนฺติฯ

ขุ.สุ.(บาลี) ๒๕/๓๑๘/๓๗๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดง มงคลกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญ ดังนี้ เป็นข้อใหญ่ใจความ ในสากลโลกก็ต้องการความเจริญด้วยกันทั้งนั้น หลีกเลี่ยงหนีความเสื่อมสิ้นด้วยกันทั้งนั้น ความเสื่อมเป็นอนิฏฐผล ไม่เป็นที่ปรารถนาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ความเจริญเล่าเป็นอิฏฐผล เป็นที่ปรารถนาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าดุจเดียวกัน เหตุนั้นเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ก็ต้องการเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญดุจเดียวกัน เมื่อเป็นดังนั้น จงมนสิการกำหนดไว้ในใจ ในเวลาที่สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาสืบต่อไป ในสัปดาห์ก่อนโน้นได้แสดงตามวาระพระบาลีว่า **อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา ปูชา จ ปูชนียานํ** การไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต บูชาสิ่งที่ควรบูชา ๓ ข้อนี้เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญโดยแท้ ได้แสดงมาแล้ว

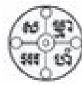
วันนี้จะแสดงใน **ปฏิรูปเทสวาโส** เป็นลำดับไป การอยู่ในประเทศอันสมควร เรียกว่า **ปฏิรูปเทสวาโส** **ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน **อตฺตสมฺมาปณิธิ จ** การตั้งตนไว้ชอบ **เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ** ๓ ข้อนี้

เป็นเหตุเครื่องถึงความเจริญสูงสุด นี่ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป

ปฏิรูปเทสวาโส การอยู่ในประเทศอันสมควรนั้น เราต้องรู้จักประเทศ คือประเทศที่เราอยู่ในบัดนี้เรียกว่าประเทศไทย มีประเทศอื่นอยู่รั้วรอบขอบชิด เรียกว่าประเทศใกล้ชิดติดกัน ประเทศอินโดจีนนี่ก็เป็นประเทศ ประเทศลาวก็เป็นประเทศ ประเทศพม่าก็เป็นประเทศ ต่อออกไปจากพม่าก็เป็นประเทศอินเดีย ประเทศลังกาต่อไปอีก ไปทางยุโรปมีมากประเทศทีเดียว ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส กว้างออกไปอีกคือประเทศเยอรมัน และประเทศเยอรมันนั้นเป็นประเทศลอกแลก ตายแล้วกลับฟื้นขึ้น เวลานี้ฟื้นขึ้นแล้ว ฟื้นขึ้นครึ่งประเทศ ยังไม่ฟื้นหมดประเทศ แปลกประเทศก็รู้จักเป็นรู้จักตายเหมือนกัน เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ประเทศนั้นแหละเป็นหลักอันสำคัญ ถ้าว่ามนุษย์อยู่ในประเทศใดไม่มีพุทธศาสนา ประเทศนั้นเป็นประเทศเรียกว่าไม่มีศาสนาแน่นอน ประเทศเหล่านั้นเรียกว่าประเทศโยกคลอน เพราะศาสนาเป็นตัวสำคัญของประเทศนัก ถ้าประเทศใดมีพุทธศาสนาที่แน่นอน ประเทศนั้นก็เป็นหลักฐานเป็นประเทศที่เป็นหลักเป็นประธานของโลกทีเดียว ในบัดนี้ประเทศต่างๆ พุทธศาสนาง่อนแง่นคลอนแคลน ในแหลมทองนี้มีอยู่ ๕ ประเทศ ประเทศลาว มอญ พม่า ประเทศเขมร และประเทศไทย ๕ ประเทศนี้เป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา มีศาสนาที่แน่นแฟ้น ไม่ยักเยื้องแปรผันไปตามใคร พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนเป็นนิยยานิกธรรมจริงๆ นำสัตว์ออกจากไตรภพแท้ๆ เรียกว่า กระแสพระพุทธฎีกาสืบลำดับของโลกของธรรมมา พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกก็ขนเวไนยสรรพสัตว์ให้พ้นจากไตรวัฏ ๒๔ อสงไขยเศษๆ ทุกๆ พระองค์มา

บัดนี้เราเกิดมาเป็นไทย เราได้อยู่ในประเทศไทย มีศาสนาปรากฏอยู่ในประเทศไทยนี้ เรียกว่าพุทธศาสนา เราเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตั้งอยู่ในพุทธศาสนาด้วย นี้เป็นปฏิรูปเทศ ไม่ใช่อื่น ตรงนี้เป็นปฏิรูปเทศ เมื่อครั้งพุทธกาลโน้นอินเดียเป็นปฏิรูปเทศแล้วก็ ต่อมาลังกาเป็นปฏิรูปเทศ บัดนี้อินเดียไม่เป็นปฏิรูปเทศเสียแล้ว เท่ากับมิลักขประเทศที่มีศาสนาฟั่นเฟือนหมดแล้ว เราไม่สมควรจะไปประพฤติปฏิบัติ เวลานี้พุทธศาสนารุ่งโรจน์อยู่ในประเทศไทยแห่งเดียว ประเทศพม่าประเทศเขมร ประเทศลาว เขาก็พอใช้ เขาก็ดีเหมือนกัน แต่ว่าแน่นแฟ้นสำคัญไม่รู้จักแยกแตกสลายละก็ต้องประเทศไทย เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ทีเดียว เรียกว่าอุปถัมภ์ศาสนาอย่างเลิศ พระเจ้าแผ่นดินเป็นศาสนูปถัมภ์ทีเดียว นี่เป็นปฏิรูปเทศ

ประเทศที่สมควรที่เราจะพึงประพฤติปฏิบัติใน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาได้ ดังนี้เป็นปฏิรูปเทศ เรามาอยู่ในประเทศเช่นนี้แล้ว เราสมควรที่จะดำเนินให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา

ที่จะดำเนินให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาน่ะ จะดำเนินอย่างไร ต้องแก้ไขใจของเราให้หยุดเสียก่อน หยุดที่ไหน ต้องหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กนั่น ตรงนั้น เวลาเรามาเกิด ใจเราต้องหยุดตรงนั้น เวลาเราหลับ ใจต้องไปหยุดตรงนั้น เวลาเราตาย ใจต้องไปหยุดตรงนั้น เวลาเราตื่นก็ต้องตื่นตรงนั้นแหละ **จุดนั้นแหละเป็น ที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่น มีจุดเดียว ต้องเอาใจของเราไปจรดนิ่งอยู่ตรงนั้นแหละ ทำใจให้หยุด แก้ไขใจให้หยุด ใจหยุดขณะใด ขณะนั้นถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา** ถ้าใจไม่หยุดละก็ ไม่ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ทางพุทธศาสนา ถ้าใจหยุดละก็ ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาแท้ ตรงกับกระแสพระโอษฐ์ของพระบรมศาสดาได้ทรงประทานให้นัยแก่พระองคุลิมาล จนองคุลิมาลละพยศ หมดพยศแล้ว ยอมจำนนแก่พระศาสดาแล้ว เปล่งวาจาว่า “สมณะหยุด ๆ” พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มาแล้วตรัสว่า “สมณะหยุดแล้ว แต่ท่านไม่หยุด” นั่น หยุดอันนั้นเป็นกระแสพระดำรัสของพระบรมศาสดา หยุดนั่นแหละถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา ถ้าไม่หยุดละก็ เลอะล่ะ แต่ถ้าพอหยุดได้แล้ว ก็อย่าออกจากหยุดหนา กลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางหนักเข้าไปอย่าถอยออก ถ้าถอยออกผิดความประสงค์ กลางของกลางเข้าไปนั่นแหละ ตั้งแต่ต้นจนถึงพระอรหัต ไม่ให้คลาดเคลื่อนความหยุดอันนี้ เมื่อเราไปพบประเทศอันสมควรเข้าเช่นนั้นแล้ว เราจะต้องพึงปฏิบัติให้ถูกส่วน ประเทศที่สมควรเป็นประเทศกลาง กลางนั่นแหละที่ใจหยุดเป็นประเทศกลาง

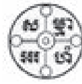
ที่กล่าวมาแล้วเป็นประเทศข้างนอก ประเทศข้างในต้องหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้น จึงจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่สมควรทีเดียว หยุดตรงนั้นถูกมัชฌิมประเทศ ถูกมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้ง ๒ อย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค กับ อัตตกิลมถานุโยค เป็นมัชฌิมาปฏิปทาแท้

เหตุนี้แหละท่านทั้งหลายที่ได้มาประสบพบพระพุทธศาสนาต้องหยุดตรงนี้แหละ จับหลักอันนี้ให้ได้ ถ้าจับหลักตรงนี้ไม่ได้ก็ไม่ถูกร่องรอยทางพุทธศาสนา ถึงจะปฏิบัติศาสนา สัก ๕๐ พรรษา ๘๐, ๙๐ พรรษา หรือแม้ว่าจะเป็นหญิงเป็นชายชนิดใดก็ช่าง เข้าทางนี้ไม่ถูก ก็เหลว ไม่ถูกต้องร่องรอยทางพุทธศาสนา

ที่จะถูกต้องร่องรอยทางพุทธศาสนาต้องอาศัย **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ถูก ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ถูก ตั้งกันอย่างไร? ต้องรู้จักตนเสียก่อนหนา ถ้าไม่รู้จักตน จะไปตั้งเลอะๆ เทอะๆ ที่เรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ ไว้ถูกนั่นอะไร **อตฺตานํ สุขทุกฺขํ ภคฺคตีติ อตฺตา** สภาพอันใดรับสุขรับทุกข์ สภาพอันนั้นชื่อว่าตน ก็บัดนี้กายมนุษย์รับสุขรับทุกข์อยู่ สุขมันก็รู้ ทุกข์มันก็รู้ เมื่อรับสุขรับทุกข์อยู่ต้องตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งกันอย่างไร? ขั้นต้น ต้องตั้งตนไว้ในทาน ตั้งตนไว้ในศีล ตั้งตนไว้ในการเจริญภาวนา นี่เป็นการตั้งตนไว้ชอบของกายมนุษย์หยาบ ส่วนการตั้งตนไว้ชอบของกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดคือกายที่ฝันออกไป เอากายมนุษย์ละเอียดมาหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายมนุษย์หยาบ ที่หยุดที่นิ่งนั่นแหละ เรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** แท้ เมื่อถูกหลักเช่นนี้แล้ว หยุดเป็นลำดับเข้าไป เมื่อกายมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งที่หยุดที่นิ่งนั้นแล้ว กายทิพย์ก็หยุดไปตามส่วนกัน กายทิพย์ละเอียดก็หยุดไปตามด้วย ตนของกายรูปพรหมก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายรูปพรหมละเอียด ก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายอรูปพรหมก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายอรูปพรหมละเอียด ก็ต้องหยุดให้ถูกส่วนกัน กายรูปพรหม อรูปพรหม ต้องหยุดให้ถูกส่วนกันดังนี้ ตลอดจนกระทั่งถึงกายธรรม พอถึงกายธรรมก็ต้องหยุดให้ถูกจุด นิ่งที่จุดหยุดนั้น หยุดนิ่ง จุดอื่นไม่เอา จนกระทั่งถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมพระโสดาพระโสดาละเอียด เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาพระสกทาคาละเอียด เข้าถึงกายพระอนาคาพระอนาคาละเอียด เข้าถึงกายพระอรหัตพระอรหัตละเอียด เมื่อเข้าถึงถูกต้องร่องรอยดังนี้ เรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ

เมื่อตั้งตนไว้ชอบเช่นนี้ ทำอย่างไรจึงได้ชื่อว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน เพราะตนได้อบรมสั่งสมบารมีมาแล้วตั้งแต่อเนกชาติสมควรแล้วครบแสนกัปแล้ว มาพบพระพุทธศาสนาอาจได้สำเร็จมรรคผลทีเดียว เพราะบารมีพอแล้ว ทำอะไรที่เรียกว่าทำความดีน่ะ ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้น่ะ ชาติก่อนที่แล้วๆ มา ได้อุตส่าห์ให้ทานตามความสามารถและตามกำลังของตนตามส่วน

ที่จะพึงให้ได้ บำเพ็ญทานไปดังนี้แหละ ของนอกกายมีเท่าไรๆ ให้ไปให้หมด ไม่เหลือไว้เลย ดังนี้ เรียกว่า ทานบารมี เนื้อและเลือดก็ให้ได้ เว้นแต่ชีวิตเท่านั้น ให้ดังนี้เรียกว่า ทานอุปบารมี ให้ชีวิตเป็นทานก็ได้ นี้เรียกว่า ทานปรมัตถบารมี เมื่อให้ของนอกกายได้ตลอดถึงชีวิตและเลือดเนื้อเช่นนี้ ได้ชื่อว่า ตนได้บำเพ็ญทานของตน ไม่ใช่แต่ให้เท่านั้น ให้สูงยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ครบปัญจมหาบริจาค ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี ให้ได้เกินกว่านั้น เรียกว่า ปุตตบริจาค ให้ลูกเป็นทานก็ได้ ให้ผัวเป็นทานก็ได้ การให้อย่างนี้สูง ไม่ใช่ให้ง่ายๆ ไม่ใช่สละง่ายๆ สละยากนัก คนใจไม่มั่นหมายในทานให้ไม่ได้ ถ้ามั่นหมายในทานจึงจะให้ได้ เพราะฉะนั้น **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ต้องทำความดีไว้ในปางก่อน ต้องบำเพ็ญทานให้มั่นหมาย ไม่ใช่บำเพ็ญง่อนแง่นคลอนแคลน ให้ทานเป็นของนอกกาย ให้ตลอดจนชีวิตและเลือดเนื้อ อย่างนี้เรียกว่า ให้ทานจริงจัง คนที่สร้างบารมีต้องสร้างกันอย่างนี้ เรียกว่าทำความดีไว้ในชาติปางก่อน เรียกว่า ทานบารมี

ศีลบารมีอีกดุจเดียวกัน การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ไม่มีเศร้าหมองด่างพร้อยอย่างหนึ่งอย่างใด ศีลบริสุทธิ์แท้ๆ แน่วแน่ทีเดียว แม้สมบัตินอกกายจะวอดวายอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ยอมให้ศีลเป็นอันตราย เรียกว่า ศีลบารมี แม้เลือดเนื้อจะเป็นอันตรายไม่ยอมให้ศีลขาด เรียกว่า ศีลอุปบารมี แม้ชีวิตจะดับไปเดี๋ยวนี้ก็ไม่ยอมให้ศีลขาด เรียกว่าศีลปรมัตถบารมี เมื่อสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยศีลเช่นนี้ เรียกว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ความดีที่ทำไว้ในชาติก่อน

เจริญภาวนาเล่า ก็ดุจเดียวกัน เสียสมบัติภายนอกกายเว้นไว้แต่ชีวิตและเลือดเนื้อ ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา เนื้อและเลือดจะแห้งเหือดหมดไปก็ไม่ว่า ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา แม้ชีวิตจะดับไปก็ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา มั่นหมายในทางภาวนาทีเดียว อย่างนี้เรียกว่า ภาวนาบารมี ภาวนาอุปบารมี ภาวนาปรมัตถบารมี ดุจเดียวกัน บำเพ็ญให้มั่นหมายในขันธสันดาน เรียกว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในชาติปางก่อน

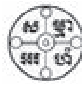
อุทาหรณ์ที่จะชักให้เห็นนั้นมีมาก ดังท่านผู้ปกครองประเทศ เช่น พระเจ้าแผ่นดิน ทำไมจึงเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพราะท่านเหล่านี้เป็นผู้ได้สั่งสมความดีไว้ในชาติปางก่อน การเกิดเป็นกษัตริย์หรือเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่ของเกิดยาก ดังเช่นทุคคตบุรุษ บุรุษทำการรับจ้างของอนาถปิณฑิกเศรษฐีในเมืองสาวัตถี ในครั้งกระนั้นเวลาทุคคตบุรุษเสร็จจากการรับจ้างกลับมา เป็นเวลาเย็น เป็นวัน ๘ ค่ำ แม่

ครัวเขาก็หุงข้าวไว้ให้ แล้วก็ยกมาให้ทุคคตบุรุษ ทุคคตบุรุษจึงถามว่า "ท่านเจ้าข้า คนในบ้านเป็นอันมากเคยเอิกเกริกโกลาหล หายไปไหนเล่า เงียบเชียบไปหมด" แม่ครัวเขาก็บอกว่า "คนในบ้านนี้เวลาวัน ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เขารักษาศีลกันทั้งหมดบ้าน เด็กเล็กก็ต้องรักษาศีลกันทั้งนั้น เขาไม่รับประทานอาหารเย็นกันดอก" ทุคคตบุรุษนึกแต่ในใจว่า "เอ๊ะ เรามาทำการรับจ้างในบ้านที่เขารักษาศีลกัน เราเป็นคนไม่รักษาศีล มันก็ขัดจังหวะกัน ไม่ได้นา ชอบกล ศีลก็เป็นของรักษาได้ยาก เขาเป็นคนมั่งมีถึงขนาดนี้ เขายังรักษาศีลกันทั้งบ้านทั้งช่อง

เราจนถึงขนาดนี้ใจยังหยาบช้ากล้าแข็ง ไม่รักษาศีลกับเขาบ้างล่ะ" คิดดังนี้แล้วก็ถามแม่ครัวว่า "ฉันจะรักษาศีลบ้างได้ไหมล่ะ" แม่ครัวก็บอกว่า "ฉันจะไปถามนายดูก่อน" แม่ครัวก็รีบไปถามท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า "บุรุษทำการรับจ้างเขาจะรักษาศีลบ้างได้ไหมเจ้าคะ" ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็บอกว่า "ได้ซี แต่ว่าเป็นอุโบสถครึ่งวันนะ ไม่ได้เต็มวัน เพราะมันจะค่ำเสียแล้ว หมดวันเสียแล้ว กึ่งวันเท่านั้น รักษาได้ก็สมาทานอุโบสถทีเดียว" เมื่อสมาทานอุโบสถเรียบร้อยแล้ว พอค่ำๆ ตอนดึกๆ หน่อยเอ้า ปวดท้องเข้าแล้ว เพราะอ้ายท้องมันหิว เพราะทำงานเหนื่อยมาก มันแสบท้องมันหิวเต็มที แม่ครัวก็ไปบอกท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า บุรุษที่รักษาศีลปวดท้องเสียแล้วเพราะความหิว ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็บอกแก่แม่ครัวว่า ทำน้ำอัฏฐบานให้ดื่มเสียซิ แม่ครัวก็จัดแจงทำน้ำอัฏฐบานมาให้ บุรุษนั้นไม่ยอมดื่ม แล้วกล่าวว่า "ท่านทำไม ไม่ดื่มบ้างล่ะ" "ฉันไม่ได้เป็นอะไรนี่ จะไปดื่มทำไมล่ะ" "ท่านเป็นโรค ดื่มน้ำอัฏฐบานเสียซี โรคปวดท้องจะได้หาย" บุรุษนั้นจะดื่ม ก็ศีลของตัวกึ่งวันเท่านั้น กลัวจะเป็นอันตรายแก่ศีล กลัวศีลจะไม่บริสุทธิ์ จึงพูดว่า "เมื่อท่านไม่ดื่ม ฉันก็ไม่ดื่ม ตายก็ตายไปเถิด เป็นอะไรก็เป็นไป ไม่ดื่มเหมือนกัน" ก็ทนต่อไป พอตกตอนดึกๆ เข้าก็ปวดท้องเต็มที พอรุ่งเช้าขึ้น เต็มทีจะตายอยู่แล้ว จวนตายเต็มที ก็พอดีพระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จผ่านไปทางนั้น พอใกล้จะตายเห็นพระเจ้าปเสนทิโกศล นึกในใจว่า "ด้วยบุญกุศลของเราที่ได้รักษาศีลกึ่งวันนี้ ขอให้ได้ไปเกิดเป็นพระราชโอรสพระเจ้าปเสนทิโกศลเถิด"

พออธิษฐานใจดังนั้นก็แตกกายทำลายขันธ์จากอัตภาพร่างกาย เข้าไปอยู่ในศูนย์กลางกายของ พระเจ้าปเสนทิโกศล ลูกไปเกิดในท้องพ่อ เข้าไปทางช่องจมูกขวาไปอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ของ พระเจ้าปเสนทิโกศล พอถึงเวลาพระเจ้าปเสนทิโกศลก็ประกอบธาตุธรรม ถูกส่วนอยู่ร่วมกับพระมเหสีถูกส่วนเข้า บังคับ

กายสัมภเวสีนั้นตกศูนย์ ก็ออกจากท้องพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกทางจมูกขวา เข้าทางจมูกซ้ายของมารดา ไปเป็นกลลรูปติดที่ขั้วมดลูกในท้องของพระมเหสี เหมือนกับอนาถปิณฑิกเศรษฐี อุ้มเด็กกุมารส่งให้ภรรยาเลี้ยงไว้ในท้อง พอเจริญครบ ๑๐ เดือน ก็ประสูติออกมาเป็นราชกุมาร เป็นโอรสของพระเจ้าปเสนทิโกศล รักษาศีลกึ่งวันเท่านั้นได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ได้เสวยราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าปเสนทิโกศล เมื่อพระเจ้า ปเสนทิโกศลเสด็จสวรรคตแล้ว นี่เป็น **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** อย่างนี้ เขาทำความดีไว้ เขาได้รักษาศีลจริงๆ ศีลบริสุทธิ์จริงๆ ยอมตายไม่ให้ศีลเป็นอันตราย นี่เขาเรียกว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ทำความดีอย่างนี้ ก็ได้เกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินปรากฏอย่างนี้

ไม่ใช่แต่เท่านั้น เหมือนดังลาชเทวธิดาเฝ้าไร่ข้าวสาลี เมื่อเห็นพระมหาอริยกัสสปะเดินทางมา มีศรัทธาเลื่อมใส เข้าไปในท้องนา ไปเอาข้าวตอกที่ตัวเตรียมเอาไปไว้สำหรับรับประทานในกลางวัน เอาออกมาคอยอยู่ พอพระคุณเจ้าพระมหาอริยกัสสปะมาใกล้ “**ติฏฺฐถ ภนฺเต** นิมนต์โปรดก่อนเจ้าค่ะ” พระมหาอริยกัสสปะก็รออยู่ นางก็เอาข้าวตอกยกมือขึ้นทูนศีรษะแล้วขออาราธนาพระคุณเจ้าเปิดบาตร พระคุณเจ้าก็เปิดบาตร นางก็ใส่ข้าวตอกลงไปครึ่งขัน ท่านก็ปิดบาตร พอครึ่งขันก็ปิดบาตรเสียแล้ว นี่เขาเรียกว่ารู้จักประมาณในการรับ เขาให้ละก็รับเรื่อยเปื่อยไปมันก็เดือดร้อนนะซิ เขาก็รับประทานเหมือนกัน ให้เขาครึ่ง เอาครึ่ง เอาข้าวตอกครึ่งเดียวปิดบาตรทันทีเสียแล้ว นางนั้นนั่งลง ยกมือขึ้นไหว้ว่า “**ปรโลกํ สงฺคหํ กโรถ** ขอนิมนต์พระคุณเจ้าโปรดฉันข้างหน้าเถิด โลกนี้อย่าโปรดเลย โปรดโลกหน้าเถิด” พระมหาอริยกัสสปะก็เปิดบาตร นางก็ใส่ข้าวตอกหมด ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจ พระมหาอริยกัสสปะท่านรับข้าวตอกแล้วท่านก็เลยไป เดินทางไปตามคันนา นางก็ตามส่งพระผู้เป็นเจ้ามหาอริยกัสสปะ ไปถึงคันนาตอนหญ้ารกปกคลุม อสรพิษมันอยู่ในที่นั้น

พระมหาอริยกัสสปะเดินไปข้างหน้ามันก็ไม่ได้กัด เมื่อนางเดินผ่านไปมันก็ออกจากปล่อง ขบเอาแข้งนางล้มลง ณ ที่นั้น **สุตฺตปฺปพุทฺโธ วิย** ดุจดังราวกับว่าตื่นจากหลับ **สุวณฺณวิมาเน อุปฺปชฺชิ** ก็บังเกิดในวิมานทอง ห้อยย้อยไปด้วยสายข้าวตอกในชายวิมานงดงามยิ่งนักหนา เมื่อลมทิพย์พัดมาอ่อนๆ ดังประหนึ่งปัญจางคดุริยางค์ดนตรีไพเราะเสนาะสนานประสานเสียง นางก็นึกแต่ในใจว่า โอ! เรามาเกิดนี้ด้วยกุศลอันใด ก็รู้ว่าได้ถวายข้าวตอกแก่พระมหาอริยกัสสปะ จึงได้มาเกิด งูกัดเข้าล้มตายอยู่ตรงนั้น ซากศพยังปรากฏอยู่นั่น เราจะต้องแก้ไขสมบัติของเราให้ตั้งมั่นต่อไป ทำบุญ

นิดหนึ่งเท่านี้ได้สมบัติมากมายขนาดนี้ กลัวจะไม่ตั้งมั่นสิ้นกาลนาน คิดดังนั้นแล้ว เวลารุ่งเช้าของมนุษยโลก นางก็ถือเอาถาดทองกระเช้าทอง ลงมาสู่วิหารที่อยู่ของพระมหาอริยกัสสปะ มาปฏิบัติปัดกวาดปูลาดอาสนะ ตั้งน้ำใช้ น้ำฉัน ไว้เรียบร้อย สำหรับพระมหาอริยกัสสปะ พระมหาอริยกัสสปะกลับจากบิณฑบาต "เอ๊ะ! นี่ใครมาปฏิบัติอยู่นี่ จะเป็นภิกษุหนุ่ม หรือสามเณรหนอ" รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง นางก็มาทำดังนั้นอีก ทำเสร็จแล้วก็กลับไป "เอ นี่จะเป็นภิกษุหนุ่ม หรือสามเณรหนอมาทำ" พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พระผู้เป็นเจ้าไปครึ่งเวลาเท่าที่เคยไป แล้วกลับมาดูที่วิหารมองไปในช่องดาน "โอ! สว่างโล่ง แสงสว่างอะไรน่ะ"

นางลาชเทวธิดาตอบว่า "หม่อมฉันเอง พระเจ้าค่ะ" "หม่อมฉันเองน่ะ คือใครล่ะ"

"หม่อมฉันคือลาชเทวธิดา ผู้เป็นอุปัฏฐากของพระคุณเจ้า" "อุปัฏฐากของเราไม่มีนะ ลาชเทวธิดา"

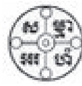
พอเปิดประตูเข้าไป พระคุณเจ้าก็ไต่ถามว่า "วานนี้เจ้ามาทำหรือ วานซืนนี้เธอก็มาทำหรือ" นางก็ตอบรับตามตรงทุกสิ่งทุกอย่าง

"ต่อแต่นี้ไปไม่ได้หนา เราอยู่ผู้เดียว เจ้าถึงจะเป็นกายทิพย์ก็เป็นผู้หญิง ผู้หญิงกับผู้ชาย ทางพุทธศาสนามีวินัยบัญญัติห้ามนัก ถ้าว่าปฏิบัติกันสองต่อสองเช่นนี้ละก็นานต่อไปในภายภาคเบื้องหน้า พระธรรมกถิกาจารย์ขึ้นธรรมาสน์ ถือพัดวาลวีชนี จะยกกัสสปะนี้ขึ้นเป็นตัวอย่างว่าทำชั่วร้ายในศาสนาหนา ผิดธรรมผิดวินัย ท่านจงออกไปเสียเถิด อย่าปฏิบัติเราเลย"

"พระคุณเจ้า ขอได้กรุณาหม่อมฉันเถิด ขอให้สมบัติของหม่อมฉันตั้งมั่นต่อไป สมบัติที่ได้นั้นเพราะอาศัยบุญบารมีของพระคุณเจ้า"

"ไม่ได้ ออกไปเสียเถอะ จะเป็นตัวอย่างเสียหายในทางพุทธศาสนา"

นางก็อยู่ไม่ได้ ก็ร้องไห้ เสียงร้องไห้ได้ยินเข้าไปในโสตของพระบรมศาสดา พระองค์ทรงสงเคราะห์ แสดงพระกายให้ปรากฏต่อหน้านางลาชเทวธิดานั้น นางจะเหาะไปทางไหน พระองค์ก็เทศนาเรื่อยไปต่อหน้านาง นางก็ได้ยินเรื่อยไป กำลังเหาะนั่นแหละฟังเทศน์เรื่อยไป นางได้สำเร็จมรรคผล สมมาดปรารถนาด้วยความเลื่อมใสศรัทธา นี่เป็น **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** นางได้กระทำความดี ได้ถวายข้าวตอกแก่พระมหาอริยกัสสปะ แล้วงูกัดตาย ไปเกิดในดาวดึงส์เทวโลก ก็เพราะสำเร็จด้วยบุญที่ตัวได้กระทำไว้ในชาติก่อนภพก่อน อาศัยบุญที่ตัวได้กระทำไว้แล้วจึงได้ไปเป็นเทวธิดา ก็

มุ่งมาดปรารถนาจะทำสมบัติให้ตั้งมั่น ก็ได้สมมาดปรารถนา อุตส่าห์ไปปฏิบัติพระมหาอริยกัสสปะ พระบรมศาสดาจึงได้ทรงอนุเคราะห์ ให้ได้สำเร็จมรรคผลสมปรารถนา

ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาก็ต้องอาศัย **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน จงอุตส่าห์พยายามทำความดีให้หนักขึ้นไป ให้เป็นบุญนิธิหนักขึ้นไป เมื่อจะทำได้ด้วยวิธีให้ทาน ก็ให้ทานหนักขึ้นไป เมื่อจะทำได้ด้วยวิธีรักษาศีล ก็รักษาศีลให้หนักขึ้นไป เมื่อจะทำได้ด้วยวิธีการเจริญภาวนา ก็เจริญภาวนาให้หนักขึ้นไป จะทำได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ก็จงอุตส่าห์พยายามทำให้สุดความสามารถของตน **สิ่งที่เป็นที่ตั้งกองการบำเพ็ญกุศล** พระบรมทศพลได้ทรงตรัสเทศนาไว้เป็นอเนกประการว่า ทาน การให้ ก็ได้ชื่อ **ทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ศีล การรักษา ได้ชื่อว่า **ศีลมัย** บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ภาวนา การทำให้มีให้เป็นก็ได้ชื่อว่า **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ประพฤติตกต่ำยำเกรงแก่ตระกูลผู้เจริญกว่า ก็ได้ชื่อว่า **อปจายนมัย** บุญสำเร็จด้วยการประพฤติถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ หรือผู้เจริญกว่า การช่วยเหลือในกิจที่ชอบ เรียกว่า **ไวยยาวัจมัย** บุญสำเร็จด้วยการขวนขวายในกิจที่ชอบ การให้ความดีแก่ผู้อื่นได้ชื่อว่า **ปัตติทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการให้ความดีแก่ผู้อื่น การอนุโมทนาความดี ไม่อิจฉาริษยาเขาที่เรียกว่า **ปัตตานุโมทนามัย** บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาบุญของผู้อื่น การสดับตรับฟังธรรมเทศนาของเราท่านในบัดนี้ เหมือนภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ฟังอยู่ ณ บัดนี้ ได้ชื่อว่า **ธรรมสวนมัย** บุญสำเร็จด้วยการสดับตรับฟังธรรมเทศนา บุญที่ได้ด้วยการแสดงธรรมให้แก่ผู้อื่นฟังได้บุญกุศล เหมือนผู้เทศน์นี้ ได้ชื่อว่า **ธรรมเทศนามัย** บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรมให้แก่ผู้อื่น ทั้ง ๙ อย่าง ได้ชื่อว่าเป็น **ทิฏฐุชุกรรม** เป็นการทำความเห็นให้ตรง ถูกต้องร่องรอยตามความประสงค์ของทางพุทธศาสนาเรียกว่าทิฏฐุชุกรรม การทำความเห็นของตนให้ตรง

สิ่งเป็นที่ตั้งของการบำเพ็ญบุญมีถึง ๑๐ ประการ ในวันหนึ่งๆ เราบำเพ็ญหลายประการ เหมือนเราท่านในบัดนี้ก็ได้บำเพ็ญหลายอย่างด้วยกัน ทานมัย ให้ทานแล้วก็มารักษาศีล เรียกว่าศีลมัย รักษาศีลแล้วก็ไปเจริญภาวนา เรียกว่าภาวนามัย แล้วไปอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เรียกว่าอปจายนมัย การช่วยทำครัวเลี้ยงพระเจ้าพระสงฆ์อย่างนี้ก็เรียกว่าไวยยาวัจมัย ให้คนโน้นเขาประเคนบ้าง ให้คนนี้เขาประเคนบ้าง สิ่งของของตนให้คนอื่นเขาให้ทานบ้าง เรียกว่าปัตติทานมัย เห็นเขาดีก็อนุโมทนาเขา นั้นเรียกว่า

ปัตตานุโมทนามัย การสดับตรับฟังเช่นนี้ เรียกว่าธรรมสวนมัย การแสดงธรรมให้บุคคลผู้อื่นฟัง จำได้เรื่องนั้นเรื่องนี้ก็นำไปแสดงให้ผู้อื่นฟังบ้าง เรียกว่าธรรมเทศนามัย การทำความเห็นของตนให้ตรงต่อความประสงค์ทางพุทธศาสนา เรียกว่าทิฏฐุชุกรรม

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในมงคลคาถาทั้ง ๓ ข้อนี้ ข้อต้นว่า อยู่ในประเทศอันสมควร ข้อที่ ๒ ว่า ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน และข้อที่ ๓ ว่า ได้ตั้งตนไว้ชอบ ประกอบด้วยองค์คุณทั้ง ๓ ประการนี้ **เอตํ มงฺคลํ อุตฺตมํ** เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุด นี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการประคับประคองสนองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านพุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระธรรมกายหยกพม่า หน้าตัก ๑๘ นิ้ว " ด้านหลัง "

‘... ส่วนปรมัตถปิฎกนี้ เป็นเนื้อหนังของธรรมจริงๆ นะ
ที่ดับสูญไปเสีย ไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย
เรียนกันแต่เปลือกๆ ผิวๆ เป็นแต่กระพี้ๆ ไป
ก็เพราะมารขวางกีดกันไว้ ให้ศึกษาเผินไปหมด
พุทธศาสนาก็จะถล่มทลาย เพราะเนื้อธรรมไม่มีใครรู้แน่แท้ลงไป
รู้แต่เปลือกแต่ผิวไปเสีย เหตุนี้เราทั้งหลายควรตั้งใจเสียให้ดี ...’

กัณฑ์ที่ ๘

พระปรมัตถ์ : อกุศลจิต

๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ตตฺถ วุตฺตาภิธมฺมตฺถา จตุธา ปรมตฺถโต
จิตฺตํ เจตสิกํ รูปํ นิพฺพานมีติ สพฺพถาติฯ

วิภาวินีฏีกา (บาลี) ๑

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยปรมัตถเทศนา ซึ่งมีมาในพระปรมัตถปิฎก ยกอุเทศในเบื้องต้นขึ้นแสดงก่อน เพื่อจะได้เป็นอุทาหรณ์แนะนำแก่ท่านทั้งหลายสืบไปเป็นลำดับๆ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา

เริ่มต้นแห่งปรมัตถปิฎกนี้ว่า **ตตฺถ วุตฺตาภิธมฺมตฺถา** ในพระอภิธรรมปิฎกนั้น กล่าวโดยความประสงค์แล้ว ถ้าจะกล่าวโดยอรรถอันลึกซึ้ง โดยปรมัตถ์ ก็จัดเป็น ๔ ประการ ๑ จิต ๒ เจตสิก ๓ รูป ๔ นิพพาน ๔ ประการเท่านี้ พระพุทธศาสนามีปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก ที่ท่านทั้งหลายได้เคยสดับตรับฟังแล้วโดยมาก ในพระวินัยบ้าง พระสูตรบ้าง ในพระปรมัตถ์ไม่ค่อยจะได้ฟังนัก วันนี้จะแสดงในพระปรมัตถปิฎก เพราะเวลานี้วัดปากน้ำกำลังเล่าเรียนพระปรมัตถปิฎกอยู่ ควรจะฟังพระปรมัตถปิฎกนี้ให้ชำนิชำนาญ ให้เข้าเนื้อเข้าใจ จะได้จำไว้เป็นข้อวัตรปฏิบัติ เป็นธรรมอันพระพุทธเจ้าทรงตรัส

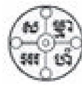
ในเริ่มแรกเริ่มเบื้องต้น ทรงตรัสในดาวดึงส์เทวโลก ได้ทรงตรัสพระปรมัตถปิฎกนี้ สนองคุณพระพุทธมารดา และแก่หมู่เทพเจ้าทั้งหลายที่พากันมาสดับตรับฟัง ทรงตรัสอยู่ถ้วนไตรมาส ๓ เดือน เมื่อเวลารุ่งเช้า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงพุทธนิมิต ให้ตรัสพระอภิธรรมปิฎก พระบรมครูทรงไปแสวงหาอาหารบิณฑบาตในอุตตรกุรุทวีป ไปฉันในป่าหิมพานต์ พระสารีบุตรเถรเจ้าไปปฏิบัติสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทุกๆ วัน แล้วพระองค์ทรงแสดงพระอภิธรรมปิฎกนั้นแก่พระสารีบุตร พระสารีบุตรก็นำเอาพระอภิธรรมปิฎกนั้นมาแก่มนุษย์ มนุษย์ทั้งหลายจึงได้สดับฟัง

เมื่อพระองค์ทรงตรัสเทศนาจบพระปรมัตถปิฎกแล้ว เสด็จลงจากดาวดึงส์เทวโลก ที่เมืองสังกัสนคร ในคราวนั้นพระองค์ทรงเปิดโลก ให้สัตว์นรก เทวดา มนุษย์ เห็นกันและกันพร้อมกัน เห็นปรากฏเป็นมหัศจรรย์ ในครั้งนั้นพระพุทธาภินิหารเป็นมหัศจรรย์ สรรพสัตว์เหล่านั้นตั้งความปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า อยากเป็นพระพุทธเจ้า จนกระทั่งมดดำมดแดง อยากเป็นพระพุทธเจ้ากันทั้งนั้น อันนี้เป็นความมหัศจรรย์ของพระพุทธเจ้า เพราะเหตุนั้น ที่ท่านทั้งหลายจะพึงได้สดับในเนื้อความของปรมัตถปิฎก ณ เวลาวันนี้นับว่าเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ ดังจะแสดงต่อไป

ตามวาระพระบาลีที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **ตตฺถ วุตฺตาภิธมฺมตฺถา จตุธา ปรมตฺถโต จิตฺตํ เจตสิกํ รูปํ นิพฺพานมีติ สพฺพถาติ** แปลว่า เนื้อความในพระปรมัตถปิฎกนั้น ถ้าจะกล่าวโดยเนื้ออันยิ่งใหญ่แล้ว กล่าวโดยปรมัตถ์ จัดเป็น ๔ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๔ ประการนี้เท่านั้น เรียกว่า พระปรมัตถปิฎก เป็นเนื้อความของพระปรมัตถปิฎกทีเดียว จำไว้ให้มั่น จิต ถ้าจำแนกแยกออกไปมีถึง ๘๙ ดวง หรือ ๑๒๑ ดวง เจตสิก ถ้าจำแนกแยกออกไปมีถึง ๕๒ ดวง นี่ส่วนเจตสิก รูป ถ้าจำแนกแยกออกไปมีถึง ๒๘ รูป ; มหาภูตรูป ๔ อุปาทายรูป ๒๔ รวมเป็น ๒๘ นิพพาน แยกออกไปเป็น ๓ คือ กิเลสนิพพาน ขันธนิพพาน ธาตุนิพพาน นิพพานแยกเป็น ๓ ดังนี้

วันนี้จะแสดงในเรื่อง จิต เป็นลำดับ จิต ๘๙ ดวง หรือจิต ๑๒๑ ดวง ท่านจัดไว้ดังนี้ อกุศลจิต ๑๒ ดวง อเหตุกจิต ๑๘ ดวง กามาวจรจิต ๒๔ ดวง รูปาวจรจิต ๑๕ ดวง อรูปาวจรจิต ๑๒ ดวง และโลกุตรจิต ๘ ดวง นี่เป็นจิต ๘๙ ดวง จำไว้เสียให้มั่น คือ อกุศลจิต ๑๒ ดวง อเหตุกจิต ๑๘ ดวง ๑๘ กับ ๑๒ รวมกันเป็น ๓๐ กามาวจร ๒๔ รวมกันเข้าเป็น ๕๔ ดวง รูปาวจรจิต ๑๕ รวมกันเข้าเป็น ๖๙ ดวง อรูปาวจรจิต ๑๒ รวมกันเข้า เป็น ๘๑ ดวง โลกุตรจิต ๘ ดวง รวมเข้าเป็น ๘๙ ดวง ดังนี้ นี่โดยย่อ ถ้าโดยพิสดาร ต้องแยกโลกุตรจิตออก ยกฌานขึ้นรับรองจิตทั้ง ๘ ดวงนี้ คงเหลือจิต ๘๑ ดวง จิต ๘๙ ดวง ยกเอาโลกุตรจิต ๘ ดวงออกเสีย ยกฌานทั้ง ๕ ขึ้นเป็นที่ตั้ง จิตเดินในฌานทั้ง ๕ นั้น ฌานละ ๘ ดวง คูณกับ ๕ เป็น ๔๐ ดวง จิต ๘๑ ดวง เป็นโลกิยจิต ยกเอาโลกุตรจิต ๔๐ ดวง มาบวกกันเข้าก็รวมเป็นจิต ๑๒๑ ดวง ก็จิต ๘๑ ดวงนั่นเอง แต่ว่ายกเอาโลกุตรจิต ๘ ดวง ออกเสีย ถ้าว่าเอาโลกุตรจิตมาเพียง ๘ ดวง ก็เป็นจิต ๘๙ ดวง ถ้าหากว่า โลกุตรจิต ๘ ดวง นั้น แยกพิสดารออกไปตามฌานทั้ง ๕ ก็เป็น ๑๒๑ ดวง นี่รู้จักแล้วว่าจิตมีเพียงเท่านี้ จะชี้แจงแสดงจิตเป็นลำดับไป ให้จำไว้เป็นหลักเป็นประธาน

ต่อไปนี้จะแสดงคัมภีร์ปรมัตถ์ที่เป็นหลักเป็นประธานให้เข้าเนื้อเข้าใจทีเดียว เพราะเป็นเนื้อธรรมจริงๆ ที่เราได้ยินได้ฟัง ได้เข้าเนื้อเข้าใจแล้วนั้นยังไม่ถึงเนื้อธรรม เมื่อถึง จิต เจตสิก รูป นิพพาน เป็นเนื้อหนังของธรรมจริงละ จงตั้งอกตั้งใจฟัง ยาก ไม่ใช่เป็นของง่าย เป็นของละเอียดด้วย ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ไม่ใช่อยู่กับคนที่มีกิเลสหนาปัญญาหยาบ ต้องมีกิเลสบางปัญญาละเอียดทีเดียว จึงจะฟังเข้าเนื้อเข้าใจได้ ถ้าจะเทียบละก็ ต้องเข็มเล็กๆ ด้ายเส้นเล็กๆ เย็บตะเข็บผ้าจึงจะละเอียดได้ ถ้าเข็มโตไป ด้ายเส้นโต จะเย็บตะเข็บผ้าให้เล็กลงไปไม่ได้ ฉันใดก็ดี ปรมัตถปิฎกนี้เป็นของละเอียด ต้องปัญญาละเอียดไปตามกัน จึงจะฟังเข้าเนื้อเข้าใจ เหตุนั้นจงตั้งใจฟังให้ดี

ในอกุศลจิต ๑๒ ดวงนี้นั้น แบ่งออกเป็น ๓ จำพวก โลภมูล ความโลภ มี ๘ ดวง โทสมูล ความโกรธมี ๒ ดวง โมหมูล ความหลงมี ๒ ดวง ๘ กับ ๔ รวมเป็น ๑๒ ดวง นี้อกุศลจิต อกุศลจิตนี้แหละทั้งสากลโลก ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ที่จะทำความชั่วร้ายไม่ดีไม่งาม ก็เพราะอกุศลจิต ๑๒ ดวง นี้แหละ ไม่ใช่ทำด้วยอย่างอื่นเลย ทำด้วยอกุศลจิต ๑๒ ดวง นี้ทั้งนั้น ทำชั่วน่ะ เราต้องรู้ตัวเสีย ให้เข้าเนื้อเข้าใจทีเดียว คำว่าที่เรียกว่าจิตน่ะมันเป็นดวงๆ ที่จะจัดนี้มีถึง ๑๒ ดวง ดังนี้คือ

จิตโลภ จัดเป็น ๘ ดวง

จิตที่เกิดพร้อมด้วยความยินดีมาก ที่ประกอบด้วยความยินดีมาก ประกอบด้วยความเห็นผิดและเกิดขึ้นตามลำพัง นี่ดวงหนึ่ง

จิตประกอบด้วยความยินดีมาก ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง นี้ดวงหนึ่ง

จิตที่ประกอบด้วยความยินดีมาก ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดโดยลำพังนี้ดวงหนึ่ง นี้ดวงที่ ๓

จิตประกอบด้วยความยินดีมาก ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด และเกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง นี้อีกดวงหนึ่ง รวมเป็น ๔ ดวง

จิตที่เกิดประกอบด้วยความยินดีพอประมาณ ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยลำพัง นี้ดวงหนึ่ง เป็นดวงที่ ๕

จิตที่ประกอบด้วยความยินดีพอประมาณ ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง นี้ดวงหนึ่ง เป็นดวงที่ ๖

จิตประกอบด้วยความยินดีพอประมาณ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยลำพัง นี้ดวงหนึ่ง เป็น ๗ ดวง

จิตประกอบด้วยความยินดีพอประมาณ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด และเกิดโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง นี้ดวงหนึ่ง เป็น ๘ ดวง

นี้ชั้นหนึ่ง ๘ ดวง นี้เป็นส่วน โลภะ ความอยาก

จิตโกรธ จัดเป็น ๒ ดวง

จิตโกรธเกิดขึ้นตามลำพัง ดวงหนึ่ง

จิตโกรธเกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง นี้ดวงหนึ่ง

จิตหลง ก็มี ๒ ดวง

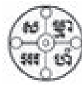
จิตหลงเกิดขึ้นโดยความสงสัย ดวงหนึ่ง

จิตหลงเกิดขึ้นโดยความฟุ้งซ่าน ดวงหนึ่ง

รวมเป็น ๑๒ ดวง ด้วยกัน นี้เป็นอกุศลจิต ๑๒ ดวง เท่านี้

ฟังยากไหมล่ะ ยากจริงๆ ไม่เข้าเนื้อเข้าใจทีเดียว ฟังเหมือนบุรุษคนหนึ่งนั่งกินข้าวอยู่ทีละคำๆ มันก็อิ่มเป็นลำดับขึ้นไป บุรุษคนหนึ่งนั่งกินลมอยู่เป็นคำๆ เข้าไป พอเลิกแล้วไม่อิ่มสักนิด อ้ายกินข้าวกินลมมันลึกซึ้ง อย่างนี้จริงไหม นี้ฟังเรื่องปรมัตถ์เหมือนกินลม ไม่มีเนื้อมีหนังเลย ไม่อิ่มไม่ออกเลยทีเดียว เห็นไหมล่ะ แต่รสชาติอัศจรรย์นักนะ อุตส่าห์ตั้งอกตั้งใจฟัง

จิตดวงที่ ๑ ที่ประกอบด้วยความยินดีมาก จิตดวงนี้เกิดขึ้นประกอบด้วยความยินดีมาก และประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นตามลำพัง จิตดวงนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร นี่ต้องอย่างนี้ละ จึงจะมีรส ค่อยมีรสหน่อย เราจะต้องพินิจพิจารณา หากว่าจิตของเราเองมันเกิดขึ้น มีความยินดีมาก ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นตามลำพัง เออ อ้ายประกอบด้วยความเห็นผิดน่ะ เห็นอย่างไร ลักษณะเห็นผิดน่ะ เหมือนเรายินดีมากในสิ่งที่ผิด เมื่อเราเห็นทรัพย์เข้าก้อนหนึ่ง ไม่ใช่ของเรา มันเป็นของเขา ก็รู้เหมือนกันว่าเป็นของเขา แต่มันอยากได้เหลือทน ทรัพย์ก้อนนั้นมันใหญ่พอประมาณอยู่ ถ้าได้เข้าแล้วมันเลี้ยงชีพได้ตลอดสาย นับเป็นล้านๆ หรือนับเป็นแสนๆ ทีเดียว เมื่อไปเห็นทรัพย์เข้าเช่นนั้นแล้ว เราไม่ได้คิดไว้เลยว่าจะเอาทรัพย์ก้อนนั้น หรือจะขโมยหรือจะลักเขา ไม่ได้คิดเลย พอไปเห็นทรัพย์ก้อนนั้นเข้าในที่ที่ควรจะได้ เจ้าของเผลอ พอเห็นทรัพย์เข้าเท่านั้น ใจมันปลาบปลื้มยินดีอย่างชนิดปล่อยชีวิตจิตใจทีเดียวอย่างนี้ ความยินดีมากมันเกิดขึ้นเองแล้ว จิตที่เกิดขึ้นประกอบด้วยความยินดีมากนั่นแหละ นี่ทรัพย์ก้อนนี้เราหยิบเอาเสีย ธนบัตรสักแสนหนึ่งไม่เท่าไร ถ้าใบละหมื่นก็ ๑๐ ใบ เท่านั้น ใบละพันๆ ก็ ๑๐๐ ใบเท่านั้น เป็นแสนหนึ่งเสียแล้ว เอ นี่จะเอาหรือไม่

เอา นี่ความเห็นผิดเกิดขึ้น เอาได้ เราก็รวย พอเห็นผิดเกิดขึ้นเช่นนั้น ไม่ต้องมีใครชักชวนกระตุ้นละก็คว้าเอาทรัพย์ของเขาเข้าทีเดียว คว้าทีเดียวซ่อนทีเดียว นี่สำเร็จสมความปรารถนาของตัวแล้ว เอาไปได้สำเร็จสมเจตนาด้วย และไม่มีใครรู้ใครเห็นด้วยทำสนิททีเดียว นี่แหละจิตดวงนั้นแหละเกิดขึ้นประกอบด้วยความยินดีมาก และประกอบด้วยความเห็นผิดด้วย มันเห็นว่าของเขา ไม่ใช่ของเรา นี่มันไปลักของเขานี้จะไม่ผิดอย่างไรเล่า มันก็ผิดนะซี่ เกิดขึ้นตามลำพังของตัว ไม่มีใครกระตุ้นหรือชักจูงไม่ว่าในป่าหรือในที่ลับใดๆ หรือในที่มืดใดๆ ก็ตามเถอะ เอาทรัพย์ของเขามาได้สมเจตนา ไม่แต่เพียงแสนหนึ่งนะ สตางค์หนึ่งก็ดี ๒ สตางค์ก็ดี ถ้าว่าเป็นของเขาละก็แบบเดียวกันอย่างนี้ทั้งหมด ถ้าว่าจิตเกิดขึ้นโดยความยินดีเช่นนั้น ถือเอาของเขามาเช่นนั้น นี่แหละโลภมูลดวงหนึ่ง นี้เป็นดวงต้นเกิดขึ้น เป็นอกุศลทีเดียว เราต้องไปนรกแน่ ต้องได้รับทุกข์แน่ เชื้อจิตดวงนี้ ต้องได้รับทุกข์แน่ รับบาปแน่ทีเดียว นี่ที่จะทำบาปลงไปชัดๆ มันปรากฏแก่ตนดังนี้ นี่ดวงหนึ่ง

ดวงที่ ๒ ต่อไป จิตประกอบด้วยความยินดีมาก และเห็นผิดอีกเหมือนกัน คือประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง คราวนี้เห็นทองคำเข้าก้อนหนึ่ง หรือไปเห็นสายสร้อยเข้าเส้นหนึ่ง ราคานับแสนทีเดียว โดยเป็นของหลวงด้วยราคานับแสนๆ ไม่ใช่ของราษฎร์ แต่ว่ามีผู้หนึ่งผู้ใดเขาเอามาซ่อนไว้ ไปเห็นเข้าหรือตกหล่นอยู่อย่างหนึ่งอย่างใดก็ตามเถอะ ไปเห็นเข้า รู้ทีเดียวนี่ไม่ใช่ของธรรมดา ราคามากทีเดียว เมื่อไปเห็นเข้าเช่นนั้นไม่กล้า เพราะรู้ว่าเป็นของหลวง มันไม่กล้าลักของหลวง กลัวติดคุกติดตะรางขึ้นมาเสียแล้ว ก็มากระซิบกับเพื่อนกัน เออ ข้าไปพบของสำคัญไว้ที่นั่นแน่ะ ทำอย่างไรนี่ อยู่ที่นั่นแน่ะ ข้าไปพบเข้าแล้วจะทำอย่างไร อ้ายเพื่อนก็ว่า ทำไมไม่เอาเสียล่ะ เพื่อนกระตุ้นเข้าแล้วว่าทำไมไม่เอาเสียล่ะ พอว่าเท่านั้นแหละก็แพล็บไปเอามาสมความปรารถนา นี่ถูกกระตุ้น หรือชักจูงเข้าแล้ว ไปเอาของของเขามาแล้ว โดนอกุศลเข้าอีกดวงหนึ่ง นี้เป็นอกุศลสำคัญ นี้แหละเป็นโลภมูล เกิดจากความโลภ เป็นอกุศลร้ายกาจอย่างนี้หนา นี้ว่าถึงลักถึงขโมย ไม่ใช่ลักไม่ใช่ขโมยอย่างเดียว ที่ชั่วละก็ทั้งนั้นแหละ แบบเดียวกัน ชักตัวอย่างให้เข้าใจ ให้เข้าใจว่าดวงจิตดวงนี้มันเป็นอย่างนั้น ให้รู้จักหลักนี้

ดวงที่ ๓ จิตประกอบด้วยความยินดีมาก ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นตามลำพัง ยินดีมากเมื่อไปเห็นสิ่งของของคนอื่นที่มีค่าเข้า ที่มีค่ามาก จะเป็นเงินทองหรือแก้วแหวนชนิดใดๆ หรือผ้านุ่งผ้าห่มชนิดใดๆ ก็ตามเถอะ เป็นวัตถุชนิดหนึ่งชนิด

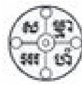
ใดใช้ได้ จนกระทั่งสตางค์เดียวก็ใช้ได้ ใช้ได้ทั้งนั้น เมื่อไปเห็นเข้าแล้วก็รู้ว่าของนี่เจ้าของเขาพิทักษ์รักษาอยู่ เขาดูแลอยู่ เราไปพบทองเข้าหนักขนาดพันบาท นี่ก็มากอยู่ หนักขนาดพันบาท แต่ว่าทองนี้ถ้าเราเอาไปได้เราก็ใช้ได้นาน ลงทุนลงรอนได้ ถ้าเราเอาไปไม่ได้เราก็จนอยู่แค่นี้ ถ้าเราเอาไปได้ละก็ ตั้งเนื้อตั้งตัวได้เชียว ถ้าหากเขาจับเราได้ก็ต้องเข้าคุกตะรางไป ถ้าเขาจับเราไม่ได้ล่ะ เราก็ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ แต่ว่าไม่มีความเห็นผิดอะไร เห็นว่าถ้าเราเอาไปได้ก็เป็นประโยชน์แก่เรา เราไม่เอาไปก็ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา เข้าใจว่าจะหลบหลีกพ้น แต่เราต้องได้รับผลชั่วเพราะเราขโมยเขา จะทำอย่างไรได้ ก็มันจนนี่ มันก็ต้องขอไปทีสิ คว้าทองนั้นเข้าก้อนหนึ่งโดยความยากจนมาเป็นของตัวแล้ว ไม่มีใครกระตุ้นหรือชักจูงเลย คิดตกลงในใจของตัวเอง เอาของของเขาไปดังนี้แล้ว ก็รู้ด้วยว่าเป็นบาป เป็นกรรม เป็นอกุศล เป็นโทษ เห็นก็ไม่ใช่เห็นผิด เห็นถูกนี่แหละ เห็นว่าเป็นบาป เป็นกรรม เป็นโทษ แต่ว่ามันจนเต็มที มันก็ต้องขอไปทีใจกล้าหน้าด้านเอาทีหนึ่ง มันก็เป็นอกุศลจิตเหมือนกัน อกุศลอีกนั่นแหละ ลักเขาขโมยเขาไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด เห็นถูก นี้เป็นจิตอีกดวงหนึ่ง ดวงที่ ๓

ดวงที่ ๔ ก็แบบเดียวกันอย่างนั้นอีก จิตที่ประกอบด้วยความอยากมาก ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด แบบเดียวกันกับเห็นทองอย่างนั้นแหละ เกิดขึ้นโดยถูกกระตุ้นหรือชักจูง ทีนี้เราเห็นเพชรสักเม็ดหนึ่งราคานับล้าน แต่ไม่ใช่ของเราแบบเดียวกัน เออ! เมื่อไปเห็นเพชรเข้าเช่นนั้นแล้ว จะตกลงใจอย่างไรล่ะ ราคามันมากขนาดนี้เมื่อไรจะพบกันล่ะ แต่ยังไม่กล้าที่จะเอาเพชรเม็ดนั้น ด้วยกลัวเกรงอันตรายหรือกลัวติดคุกติดตะราง นำเอาเรื่องไปบอกพวกเพื่อนๆ พวกเพื่อนๆ บอกว่าทำไมจึงไม่เอาเอ็งนี่มันโง่เกินโง่อย่างนี้นี่ พอเพื่อนว่าเข้าเท่านั้น ก็ไปลักเพชรเม็ดนั้นได้สมความปรารถนา เอาไปเก็บไว้สมเจตนาของตน นี้ต้องมีผู้กระตุ้น หรือชักจูงเป็นจิตดวงที่ ๔

๔ ดวงนี้เป็นโลภมูลทั้งนั้น โลภมูลอีก ๔ ดวงต่อมา เป็น ๘ ดวง

ดวงที่ ๕ จิตที่เกิดขึ้นประกอบด้วยความยินดีพอประมาณ แต่ว่าประกอบด้วยความเห็นผิด เกิดขึ้นตามลำพัง จิตดวงนี้เกิดขึ้นด้วยความยินดีพอประมาณ ไม่มีความยินดีมากมายใหญ่โตนัก ได้ก็เอา ไม่ได้ก็แล้วไป พอสมควรแต่ว่ากิริยาแบบเดียวกัน นี่เป็นจิตดวงที่ ๕

ดวงที่ ๖ จิตที่เกิดขึ้นด้วยความยินดีพอประมาณแบบเดียวกัน และประกอบด้วยความเห็นผิด ต้องมีผู้กระตุ้นหรือชักจูง จึงจะสำเร็จสมความปรารถนา ก็แบบเดียวกันอย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว แต่ว่ามันไม่ยินดีมากนัก ดวงก่อนยินดีมาก ดวงหลังยินดี

พอประมาณ จิตที่เกิดขึ้นเพราะความอยากได้พอประมาณ เช่น ไปเห็นทองหรือเพชร ดังกล่าวแล้วแบบเดียวกัน ต้องมีผู้กระตุ้นหรือชักจูง จึงจะสำเร็จความปรารถนา นี้เป็นดวงที่ ๖

ดวงที่ ๗ จิตที่อยากได้พอประมาณ จิตที่เกิดขึ้นมีความอยากได้พอประมาณ แต่ว่าไม่มีความเห็นผิด เกิดขึ้นโดยลำพัง ก็แบบเดียวกัน ดังอธิบายมาก่อน นี่เป็นดวงที่ ๗

ดวงที่ ๘ จิตที่อยากได้พอประมาณ จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความอยากได้พอประมาณ ไม่มีความเห็นผิด แต่ต้องมีผู้กระตุ้นหรือชักจูง จึงจะสำเร็จสมความปรารถนาแบบเดียวกันนั่นแหละ นี้เป็นดวงที่ ๘

จิต ๔ ดวงก่อน กับ ๔ ดวงหลัง ไม่ได้ต่างจากกัน ๔ ดวงก่อน จิตที่เกิดขึ้นด้วยความอยากมากยินดีมาก ๔ ดวงหลังนี่ยินดีพอประมาณเท่านั้น เมื่อรู้จักจิต ๘ ดวงนี้แล้ว มันก็อยู่ในตัวของเรานี่เอง เกิดขึ้นแก่เราเอง เราเคยพบมานี่อ้ายพวกนี้ เคยพบเคยปะอยู่บ้าง แต่ว่าเราไม่รู้จักมัน วันนี้เราจะรู้จักมันละ พอมีรสบ้าง แต่ว่ายังมีรสน้อยเต็มที กว้างกว่านี้ยังจะมีรสมากกว่านี้อีก แต่ว่าให้รู้จักเสียชั้นหนึ่งก่อนโดยย่อ

จิตที่เป็นอกุศล จิตโทสะ มี ๒ ดวง

จิตโทสะดวงที่ ๑ เกิดขึ้นโดยลำพัง อ้ายนี่อกุศลจิต เกิดขึ้นโดยลำพังมันเป็นอย่างไร อกุศลจิตเกิดขึ้นโดยลำพัง เช่น เราไปในสถานที่ใดๆ ก็ช่าง อยู่ในบ้านก็ช่าง ไม่มีใครชักจูง ไม่มีอะไรทั้งหมด ใจมันโกรธ จิตดวงนี้เป็นจิตโกรธ มันโกรธขึ้นไม่มีใครทำอะไรเลย อยู่ดีๆ มันก็พลุ่งพล่านโกรธขึ้นอย่างนั้น ไม่มีใครว่าไม่มีใครทำอะไรทั้งหมด โกรธขึ้นมาก็มีอาการต่างๆ ใครจะพูดกระทบกระเทียบเข้านิดๆ หน่อยๆ ไม่ได้ก็แปลบๆ ขึ้นมาทีเดียว นั่นมันเรื่องอะไร ไม่มีใครรู้เรื่องของตัวเลย มันโกรธอยู่ในใจอย่างนั้นแหละ นี่โกรธขึ้นโดยลำพัง ไม่มีใครชักจูง ไม่มีว่ากล่าวกระทบกระเทียบเลย มันเกิดขึ้น มันพลุ่งพล่านอยู่ภายในของตัวเอง อ้ายนี้แหละเขาเรียกว่าโทสจริต นี่แหละโทสจริตมันเกิดขึ้นอย่างนี้แหละ เกิดขึ้นโดยลำพัง

จิตโทสะดวงที่ ๒ มันเกิดขึ้นโดยมีคนชักจูงหรือกระตุ้นเตือน มีคนชักจูงหรือกระตุ้นขึ้น อ้ายนั่นมันยั่วให้โกรธน่ะซี สามียั่วให้ภรรยาโกรธบ้าง ภรรยายั่วให้สามีโกรธบ้าง หรือชาวบ้านยั่วให้โกรธบ้าง คนโน้นคนนี้ยั่วให้โกรธบ้าง ไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง มีคนยั่วให้โกรธ เอารูปที่ไม่ชอบใจมายั่วบ้าง เอาเสียงที่ไม่ชอบใจมายั่วบ้าง

เอากลิ่นที่ไม่ชอบใจมายั่วบ้าง เอารสที่ไม่ชอบใจมายั่วบ้าง ยั่วเข้ามันก็โกรธน่ะซี่ นั่นแหละมีผู้กระตุ้นหรือชักจูงให้โกรธขึ้น

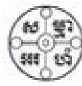
จิต ๒ ดวงนี้ก็ร้ายเหมือนกัน จิต ๒ ดวงนี้เกิดขึ้นโดยลำพังดวงหนึ่ง เกิดขึ้นโดยมีผู้กระตุ้นหรือชักจูงดวงหนึ่ง จิตเหล่านี้พออธิบายง่ายหรอก จิตโกรธนี่น่ะ

จิตหลงนี่น่ะลึกซึ้งนัก จิตหลงมี ๒ ดวง

จิตหลงดวงที่ ๑ เกิดขึ้นโดยสงสัยลังเลไม่ตกลงใจ อ้ายนี่สำคัญอยู่ จิตหลงเกิดขึ้นโดยสงสัยลังเลไม่ตกลงในใจ จะทำอะไรไม่ตกลงสักอย่าง ในการครองเรือนของตนก็ดี จะทำอะไรไม่ตกลงสักอย่าง หรือไม่ได้ครองเรือนก็ดี จะทำอะไรไม่ตกลงสักอย่าง ลังเลไม่ตกลงในใจอย่างนั้นแหละร่ำไป อย่างนี้เขาเรียกว่าจิตหลง จะทำอะไรก็ไม่แน่นอนลงไป เข้าทำราชการก็ไม่แน่นอน แต่จะทำหรือไม่ทำก็ไม่แน่นอน ทำส่วนตัวก็ไม่แน่นอน ทำนา ทำไร่ ไม่แน่นอนทั้งนั้น ไม่ตกลงในใจ ถึงทำกิจการอันหนึ่งอันใดก็ไม่ตกลงในใจทั้งนั้น เมื่อสั่งการงานไม่ตกลงในใจอย่างนี้ มันลังเลอยู่เช่นนี้ มันก็ทำอะไรไม่ได้ มันก็หลงงมงายอยู่เช่นนั้น นี่เขาเรียกว่าจิตหลงมันเกิดขึ้น ลังเลไม่ตกลงในใจ สิ่งใดที่ลังเลไม่ตกลงในใจแล้ว พูดออกไปก็ดี ทำลงไปก็ดี มีผิดกับถูก ๒ อย่างเท่านั้น ถูกก็มี ผิดก็มี เพราะมันลังเล ไม่ตกลงในใจเสียแล้ว

การที่จิตลังเลไม่ตกลงในใจน่ะ เช่น เรารักษาศีลอย่างนี้แหละ ไปเจอทรัพย์เข้าหรือสัตว์เข้าตัวใหญ่ๆ ที่ชอบอกชอบใจ ที่มีค่ามาก เราฆ่าลงไปเป็นอาหารของเราได้นาน เราลักเอาไปก็เป็นอาหารได้นาน แต่เราไม่ตกลงในใจ เราจะรักษาศีลดี หรือรักชีวิตดี จะลักเขาดีหรือจะฆ่าเขาดี หรือว่าจะไม่ลักไม่ฆ่าเขาดี ถ้าไม่ลักไม่ฆ่าเขา เราก็อด เราก็จน ถ้าลักเขาฆ่าเขาได้ เราก็เลิกอดเลิกจน ลังเลไม่ตกลงในใจอย่างนี้ นี่เขาเรียกว่าจิตหลง มันระคนจิตหลงเข้าคละอยู่ด้วย ถ้าทำลงไปด้วยอำนาจจิตหลงอย่างนั้น ถ้าทำผิดมันก็ผิดไป ถ้าทำถูกมันก็ถูกไป แต่ว่าในที่นี้ประสงค์เอาที่ผิดเพราะว่าเป็นอกุศลจิต ไม่ใช่กุศลจิต ประสงค์ที่ผิดฝ่ายเดียว เรียกว่าลังเลไม่ตกลงในใจ นี้เป็นจิตหลงดวงหนึ่ง

จิตหลงดวงที่ ๒ อาการทำโดยฟุ้งซ่านน่ะ อ้ายนี่มันครึ่งบ้าครึ่งดี ลูกเต้าใกล้เคียง เหวี่ยงปึงลงไปให้ก็ตายเลย กำลังมันไม่สบายอกสบายใจ ทำโดยฟุ้งซ่าน ด้วยหลงเหมือนกัน เหมือนคนทำโดยฟุ้งซ่านทำมันแรงเกินไป ไม่ปรารถนาให้ตายหรอก มันไปตายเข้าก็เลยติดคุก นั่นเพราะทำด้วยจิตฟุ้งซ่าน นี้เป็นจิตหลงดวงหนึ่ง

จิตหลง ๒ ดวงนี้สำคัญนัก ต้องคอยระแวดระวังสำคัญอยู่ ไม่ให้ไปทางถูก ให้ไปทางผิดร่ำไป

นี้จิต ๑๒ ดวงนี่แหละมันควบคุมเราอยู่ ให้เราไปเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ เราตกต่ำเลวทรามลงไปด้วยประการใดๆ ก็เพราะจิต ๑๒ ดวงนี่เอง ต้องควบคุมไว้ให้ดี ต้องเล่าเรียนเสียให้ชัดทีเดียว **ถ้าว่าเล่าเรียนเสียให้ชัดแล้ว รู้หน้า รู้ตา รู้ขอบ รู้เขตของมันแล้ว มันจะข่มเหงเราไม่ได้ ถ้าเราไม่รู้เท่าทันมันเสียแล้ว มันก็จะข่มเหงเราตามชอบใจ** ในตัวของเรานี้ไม่ใช่ที่อื่น นี่แหละมันเนื้อหนังปรมัตถ์ทีเดียว ฝ่ายความชั่วล่ะ เป็นเนื้อหนังของพระอภิธรรมปิฎกทีเดียว จิต ๑๒ ดวงนี่แหละ

ที่แสดงวันนี้แสดงแต่เพียง ๑๒ ดวง เวลาไม่เพียงพอ แล้วต่อไปจะแสดงเป็นลำดับไป อเหตุกจิต กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต พอหมดเรื่องจิตแล้วละก็จะแสดง รูป ๒๘ มหาภูตรูป ๔ อุปาทายรูป ๒๔ หมดรูปแล้วจะแสดงนิพพาน ให้เข้าเนื้อเข้าใจแตกฉานใน ๔ อย่างนี้ให้ได้

เพราะวัดปากน้ำเริ่มลงมือเล่าเรียนกันแล้วใน ๔ อย่างนี้ ภิกษุสามเณรเล่าเรียนกันแล้ว ที่แสดงนี้ก็เป็นอุปการะแก่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ที่กำลังเล่าเรียนกันอยู่นี้ กำลังศึกษาอยู่ มีครูสอน พระทิพย์ปริญญาเป็นผู้สอนปรมัตถปิฎกนี้ ผู้สอนปรมัตถ์ไม่ใช่เล่นๆ หนา ต้องมีภูมิพอ ต้องมีการศึกษาพอ ถ้าไม่มีการศึกษาพอละก็ลูกศิษย์สู้ครู ถามกันเจ๊งแน่ทีเดียว ไม่ต้องสงสัยละ เพราะเป็นของที่ลึกซึ้งนัก ถามเจ๊งแน่ ถามติดแน่ทีเดียว เพราะฉะนั้น อุบาสก อุบาสิกา ควรตั้งอกตั้งใจศึกษาเถิด

ปรมัตถปิฎกเป็นเนื้อหนังพุทธศาสนาจริงๆ ส่วนวินัยปิฎกเป็นข้อห้ามข้อปรามไม่ให้ทำชั่วด้วยกายด้วยวาจาเท่านั้น ส่วนสุตตันตปิฎกเป็นสายบรรทัด เป็นตัวอย่างว่าคนนั้นทำอย่างนี้เป็นสุขอย่างนี้ คนนั้นทำดังนี้พ้นจากทุกข์ พ้นจากไตรวัฏไปสู่นิพพานอย่างนี้ นั่นเป็นหน้าที่ของสุตตันตปิฎก ไม่ใช่เนื้อหนังของธรรม

ส่วนปรมัตถปิฎกนี้ เป็นเนื้อหนังของธรรมจริงๆ นะ ที่ดับสูญไปเสีย ไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย เรียนกันแต่เปลือกๆ ผิวๆ เป็นแต่กระพี้ๆ ไป ก็เพราะมารขวางกีดกันไว้ ให้ศึกษาเผินไปหมด พุทธศาสนาก็จะถล่มทลาย เพราะเนื้อธรรมไม่มีใครรู้แน่แท้ลงไป รู้แต่เปลือกแต่ผิวไปเสีย เหตุนี้เราทั้งหลายควรตั้งใจเสียให้ดี ทั้งภิกษุ สามเณร จงอุตส่าห์เล่าเรียนปรมัตถคัมภีร์อภิธรรมปิฎกนี้ให้แตกฉานชำนาญเถิด ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา

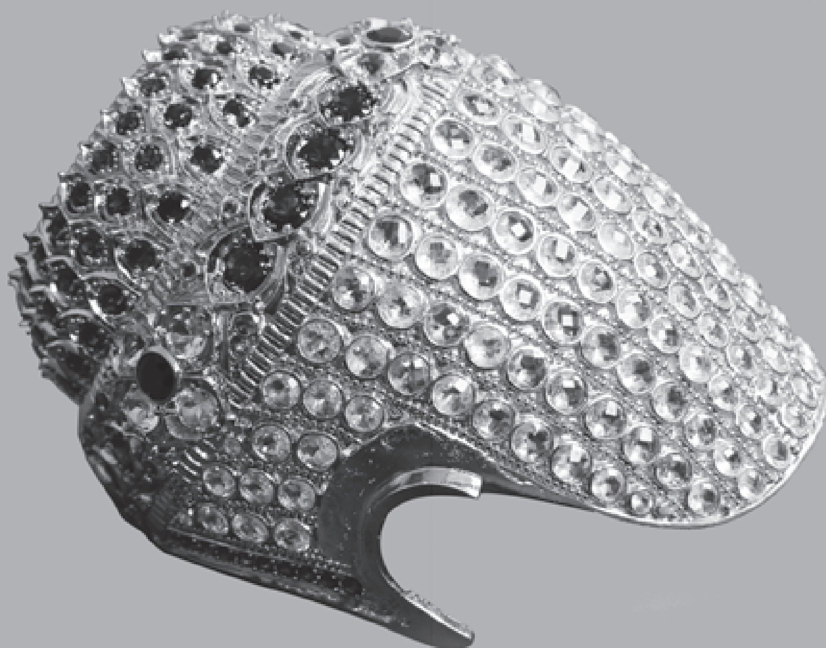

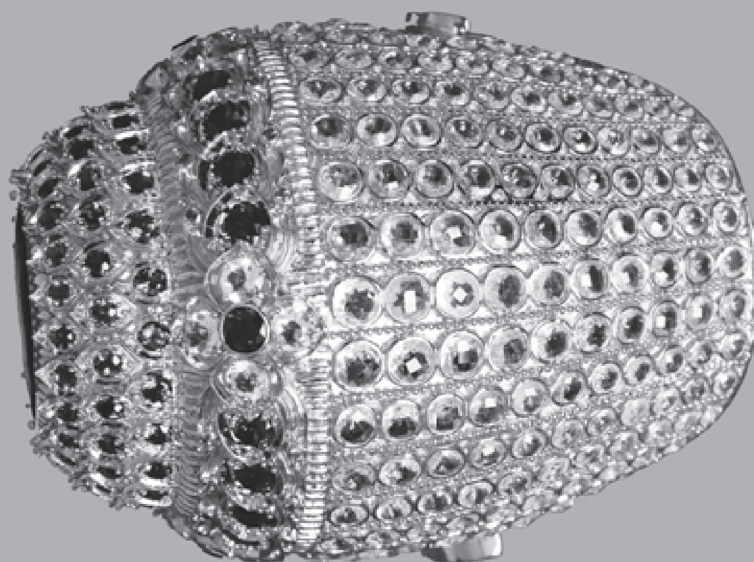
๑๑๘

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระมาลาพระบรมจักรพรรดิ พลอย ๔๖๙ เม็ด

'... นึกดูซิ บูรพชนต้นตระกูล ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราเป็นอย่างไร
ดับไปหมด ดับไปหมดแล้ว ไปเกิดหรือเปล่า
ดับก็ต้องไปเกิด อยู่ไม่ได้ต้องไปเกิด แล้วก็เกิดเป็นอะไรไม่รู้
ถ้าจะรู้เรื่องเกิดเรื่องดับเหล่านี้ วิชชาวัดปากน้ำมี
เข้าเรียนวิชชาธรรมกาย พอมีธรรมกายก็เห็นเกิดดับทีเดียว ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๙
เบญจขันธ์

๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ	เอวํ หุตฺวา อภาวโต
เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ	ตาวกาลิกตาทิโต *
สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ	ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข	เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติฯ **

* ส.ม. ๒๕๙

** อภิ.ก. (บาลี) ๓๗/๑๖๕๘/๕๖๒

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นอนุสนธิในการเทศนาเนื่องจากวันอาทิตย์โน้น เทศนาวันนี้จะแสดงในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ของเราท่านทั้งหลาย หญิงชายทุกถ้วนหน้า เบญจขันธ์ทั้ง ๕ นี้มีสภาพ เกิดขึ้น ตั้งขึ้นอยู่ แตกแล้วดับไป ตำรับตำราได้กล่าวไว้ว่า **อุปฺปาท** แปลว่าความบังเกิดขึ้น **ฐิติ** แปลว่าตั้งอยู่ **ภงฺค** แปลว่าแตกสลายไป **อุปฺปาท ฐิติ ภงฺค** เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แตกสลายไป นี่เป็นใจความแท้ๆ ถ้าจะกลั่นลงไปให้แน่แท้แล้วละก็ เกิดกับดับ ๒ อย่างเท่านั้น เกิดดับๆๆๆ อยู่อย่างนี้แหละทุกถ้วนหน้า ไม่ว่ามนุษย์คนใด หญิงชายคนใด

ท่านจึงได้ยืนยันเป็นตำรับตำราว่า **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ เอวํ หุตฺวา อภาวโต เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ ตาวกาลิกตาทิโต** แปลเนื้อความเป็นสยามว่า ธรรมทั้งหลายเหล่านี้เกิดขึ้น ดับไป เพราะความเป็นอย่างนั้น แล้วก็หาไม่ ที่ว่าเป็นของไม่เที่ยง เพราะมีเกิดขึ้น เพราะมีความเป็นไปชั่วคราว เป็นต้น **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ** เมื่อเห็นตามปัญญาว่าสังขารทั้งปวงไม่เที่ยงเมื่อใด เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางบริสุทธิ์หรือเป็นหนทางหมดจดวิเศษ ความทุกข์ซึ่งบังเกิดขึ้นแก่สัตว์โลก **ปุนปฺปุนํ ปีฬิตตฺตา อุปฺปาเทน วเยน จ เต ทุกฺขาว อนิจฺจา เย อถ สนฺตตฺตตาทิโต** สภาพอันไม่เที่ยง ชื่อว่าเป็นทุกข์แท้ เพราะมีอัน

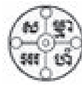

บังเกิดขึ้นและเสื่อมไป บีบคั้นอยู่เนืองๆ เพราะว่าสภาพนั้นมีความเร่าร้อนเป็นต้น ถึงได้เป็นทุกข์เหลือทน ว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางบริสุทธิ์ หรือเป็นหนทางหมดจดวิเศษ เป็นมรรคาบริสุทธิ์ **วเส อวตฺตนาเยว อตฺตวิปกฺขภาวโต สุญฺญตฺตสฺสามิกตฺตา จ** อัตภาพเหล่านั้น **สุญฺญตฺตสฺสามิกตฺตา จ เต อนตฺตาติ เต อนตฺตา ญายเร** อัตภาพเหล่านั้นรู้กันแล้วว่าไม่ใช่ตัว เพราะไม่เป็นไปตามอำนาจของตัว เป็นปฏิปักษ์แก่ตัวด้วย เป็นสภาพว่างเปล่า เป็นสภาพไม่มีเจ้าของ อัตภาพนั้นน่ะคือร่างกายของเราหมดทุกคนนี้ไม่ใช่อื่น ที่ว่าอัตภาพนั้นรู้กันแล้วว่าไม่ใช่ตัว ใครลองนับเป็นตัวเข้าเดี๋ยวหายไปหมด ไม่มีใครรับว่าเป็นตัวหรอก รับว่าเป็นตัว เดี๋ยวก็หายไปหมด ไม่ใช่ตัวจริงๆ อย่างนี้เรียกว่าอัตภาพไม่ใช่ตัว รู้กันแล้วว่าไม่ใช่ตัว อัตภาพนั้นรู้กันแล้วว่าไม่ใช่ตัว **วเส อวตฺตนาเยว** เพราะไม่เป็นไปในอำนาจของตัว **อตฺตวิปกฺขภาวโต** เป็นข้าศึกแก่ตัวด้วย **สุญฺญตฺตสฺสามิกตฺตา จ** เพราะเป็นสภาพว่างเปล่าและไม่มีเจ้าของด้วย ใครจะเป็นเจ้าของเล่า รับรองดูซิ รับรองไม่ได้ เป็นอย่างนี้ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เป็นมรรคาอันบริสุทธิ์ นี่ประเด็นของธรรมนี้ นี้แปลเนื้อความเป็นสยามภาษา ภิกษุสามเณรเล่าเรียนพระธรรมวินัยไตรปิฎก แปลกันอย่างนี้นะ ถ้าเราไม่แปลกันอย่างนี้ เราแปลไม่ออกเลย นี่มันเป็นภาษาเล่าเรียนของเขา ถ้าภาษาเทศน์จะต้องรู้อีกอย่างหนึ่ง ภาษาเทศน์ต้องอรรถาธิบายออกไป

ประเด็นเทศน์ที่ได้กล่าวมานี้ เป็นเทศนาเนื่องกับวันวานนี้ แสดงเรื่องปัญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เราท่านทั้งหมดด้วยกันนี้ มี รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กันทั้งนั้น คำว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตัวตนเรานี้แหละ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกานี้แหละ มีอยู่ ๕ เท่านั้นแหละ รูป ๑ นาม ๔

รูป ๑ ก็คือมหาภูตรูป ทั้ง ๔ ดิน น้ำ ไฟ ลม ที่ประชุมเป็นร่างกายนี้ นี่เรียกว่า **รูปขันธ์**

เวทนา ก็เวทนา ความรับอารมณ์ ความรู้อารมณ์ เวทนา แปลว่า ความรู้อารมณ์ หรือรับอารมณ์ ทุกข์ สุข ไม่สุขไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เสื่อมยศ เรียกว่า **เวทนา**

สัญญา ตาจำรูป จำเสียง จำกลิ่น จำรส จำสัมผัส ที่เราจำหมดทุกคน นี่แหละเรียกว่าสัญญา

สังขาร ความคิดดี คิดชั่ว คิดไม่ดีคิดไม่ชั่ว

วิญญาณ ความรู้แจ้งทางทวารทั้ง ๖ รู้แจ้งทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ๕ ประการนี้เรียกว่าเบญจขันธ์ทั้ง ๕

เบญจขันธ์ทั้ง ๕ นี้ เกิดกำเนิดของมันเกิดหลายประการ กำเนิดของมันเกิด ๔ เบญจขันธ์ทั้ง ๕ นี่ที่จะแสดงวันนี้ กำเนิดเกิดขึ้น ๔

เกิดเป็นอัณฑชะ เกิดเป็นฟองไข่ เกิดเป็นฟองไข่เสียครั้งหนึ่ง แล้วมาฟักเป็นตัวอีกครั้งหนึ่ง นี้เขาเรียกว่า **เทฺวชาติ** เกิด ๒ ครั้ง หรือ **ทฺวิชาติ** ทวิชาติ แปลว่าเกิด ๒ ครั้ง เกิดเป็นไข่เสียครั้งหนึ่ง เกิดเป็นตัวเสียครั้งหนึ่ง นี่เกิด ๒ ครั้ง อย่างหนึ่งเรียกว่า **ทฺวิชาติ**

สังเสทชะ เกิดด้วยเหงื่อไคล นี่เราไม่ค่อยเข้าใจเลยทีเดียว เรือด ไร เหา เล็น พวกนี้เกิดด้วยเหงื่อไคล เกิดด้วยเหงื่อไคลน่ะ ไม่ใช่แต่เรือด ไร เหา เล็น มนุษย์เราก็เกิดด้วยเหงื่อไคลได้เหมือนกัน ลูกของนางปทุมาวดีคลอดบุตรมาคนหนึ่งแล้ว ส่วนสัมภาวมลทินของครรภ์นั้น ที่ออกกับลูกนั่น ก็เป็นเลือดออกมาเท่าไรๆๆ ก็เป็นลูกทั้งนั้นถึง ๔๙๙ คน เป็น ๕๐๐ ทั้งออกมาคนแรก นั่นก็เรียกว่า สังเสทชะ เหมือนกัน เกิดด้วยมลทินของครรภ์นั้น เกิดได้อย่างนี้ เขาเรียกว่าเกิดด้วยเหงื่อไคล สังเสทชะ นี่อีกกำเนิดหนึ่ง

ชลาพุชะ เกิดด้วยน้ำ มนุษย์เกิดด้วยน้ำ สัตว์ต่างๆ ที่เกิดด้วยน้ำมีมาก

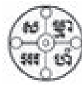
อุปปาติกะ ลอยขึ้นบังเกิด ลอยขึ้นบังเกิดเป็นมนุษย์ เกิดได้หรือ เกิดได้มนุษย์เกิดได้ดีทีเดียว ลอยขึ้นบังเกิด ลอยขึ้นบังเกิดน่ะ ไม่มีพ่อมีแม่ เหมือนนางอัมพปาลี เกิดที่คาคบมะม่วง โมคณสาทิกพราหมณ์ เกิดในดอกบัว ไม่ต้องอาศัยท้องลอยขึ้นบังเกิด เกิดขึ้นเป็นตัวเฉยๆ ขึ้นที่ค่าคบมะม่วง อายุ ๑๔, ๑๕ ทีเดียว นางอัมพปาลี นั่นเขาเรียกว่าลอยขึ้นบังเกิด หรือไม่เช่นนั้น กายของเทวดาในชั้นจาตุมหาราช ตาวติงสา ยามา ดุสิต นิมมานรตี ปรนิมมิตวสวัตตี กายเทวดา กายรูปพรหมอรูปพรหม เป็นอุปปาติกะทั้งนั้น กายสัตว์นรก เป็นอุปปาติกะทั้งนั้น เปรตเป็นอุปปาติกะทั้งนั้น อสุรกาย เป็นอุปปาติกะทั้งนั้น นี่ลอยขึ้นบังเกิดทั้งนั้น กำเนิดทั้ง ๔ อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ อุปปาติกะ

กำเนิดนี้แหละล้วนแล้วด้วยขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดในมนุษย์หมดทั้งกามภพนี้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดในเทวดา ๖ ชั้นก็รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ดังนี้แหละ จะเกิดในรูปพรหมก็ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดในอรูปพรหมก็ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

แต่ว่าต่างอยู่อีกพวกหนึ่ง คือ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ชั้นเบื้องบนสูงขึ้นไป เกิดแล้วก็สัญญาละเอียดเต็มที่ รู้ก็ใช่ ไม่รู้ก็ใช่ **สนฺตเมตํ ปณีตเมตํ** ไปเกิดในชั้นนั้นได้รับความสุขในเนวสัญญานาสัญญายตนะ ๘๔,๐๐๐ กัป มหากัป ๘๔,๐๐๐ มหากัป อยู่ในเนวสัญญานาสัญญายตนะนั่น อ้ายนั่นแปลก ไม่นับเข้าในวิญญาณฐิติ แต่ว่ายังอยู่ในสัตตาวาส ๙ นั่นพวกหนึ่งเกิดแปลก อีกพวกหนึ่งเกิดแปลกอีก ในชั้นพรหมที่ ๑๑ อสัญญีสัตว์ เบื่อนามติดรูป อ้ายนี่เบื่อนามติดรูป เบื่อว่าอ้ายความรู้นี่แหละ มันได้รับทุกข์ร้อนลำบากนัก พอได้จตุตถฌานแล้ว ปล่อยรู้เสีย นั่งหัวโด่อยู่นั่น ปล่อยรู้เสีย เป็นมนุษย์ก็นั่งหัวโด่ ไปเขย่าตัวก็ไม่รู้เรื่องกัน นานๆ แล้วรู้เสียทีหนึ่ง ฌานนั้นแหละไม่เสื่อม แตกกายทำลายขันธ์ เบื่อนามติดรูป ไปเกิดในชั้นพรหมที่ ๑๑ ไปนอนอืดอยู่ ที่เขาเรียกว่าพรหมลูกฟักก็เรียก ถ้าว่านั่งตายก็ไปนั่งโด่อยู่นั่น นั่งโด่อยู่นั่น ๕๐๐ มหากัป ไม่ครบ ๕๐๐ มหากัป มาไม่ได้ ติดคุกรูปพรหมแท้ๆ ไม่ได้เป็นไรเลย สุขทุกข์ไม่เอาเรื่องกัน นอนอยู่นั่นแหละไม่รู้เนื้อรู้ตัวกันละ พระพุทธเจ้ามาตรัสสักกี่ร้อยองค์ ก็ไม่รู้เนื้อรู้ตัว ติดอยู่นั่น ๕๐๐ มหากัป อยู่นั่น นี่อีกพวกหนึ่ง นี่พวกเบญจขันธ์ทั้งนั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

ถ้าจะกล่าวถึงเบญจขันธ์ ๕ ละก็ กำเนิด ๔ คติ ๕ วิญญาณฐิติ ๗ กว้างขวางออกไป กำเนิด ๔ ดังกล่าวแล้ว อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ อุปปาติกะ วิญญาณฐิติ ๗ นี่ **นานตฺตกายา นานตฺตสญฺญี** กายต่างกัน สัญญาต่างกัน เหมือนมนุษย์นี่กายต่างกัน สัญญาต่างกัน ไม่เหมือนกันสักคนเดียว สัญญาก็ต่างกัน จำก็ไม่เหมือนกัน **นานตฺตกายา นานตฺตสญฺญี นานตฺตกายา เอกสตฺตสญฺญี เอกสตฺตกายา นานตฺตสญฺญี** รูปพรหมอีกเหมือนกับอรูปพรหม ๓ ชั้นข้างบนโน้นเข้าสมทบด้วย รวมเป็นวิญญาณฐิติ ๗ เว้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ และ อสัญญีสัตว์เสีย นอกจากนั้นอยู่ในวิญญาณฐิติทั้งนั้น นั่นเรียกว่าวิญญาณฐิติ ๗ ทั้งนั้น รวมเนวสัญญานาสัญญายตนะเข้ามาด้วย อสัญญีสัตว์เข้ามาด้วย เป็นนวสัตตาวาส ๙ เติมเข้ามาอีก ๒ นี่ที่มาเกิดไปเกิดของสัตว์โลกทั้งนั้น เราไม่พ้นจากพวกนี้ นี่ไปสุคติ ถ้าทุคติก็ อบายภูมิ ๔ นรก

เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ตลอดกระทั่งถึงโลกันต์ โลกันต์นอกภพออกไป คือภพอันหนึ่งของโลกันต์นั่น เวียนว่ายตายเกิดอยู่เหล่านั้น

ทว่าทำชั่วที่สุด อ้ายขันธ์ ๕ นี้ ชั่วที่สุดน่ะเป็นอย่างไร มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่กลางกายมนุษย์นั่น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่กลางกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดมีทั้งนั้น เป็นดวงให้เกิดทั้งนั้น ทำชั่วเกินส่วนเข้า ไม่มีดีเจือปนเลย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัว ๒๐ วา มีชั่วฝ่ายเดียว ดีไม่มีเจือปนเลย แตกกายทำลายขันธ์ไปเกิดในโลกันต์นั่นแน่ะ ถ้าว่าหย่อนกว่า นั่นขึ้นมาก็อเวจี หย่อนกว่านั่นขึ้นมาฝ่ายได้รับทุกข์เป็นลำดับขึ้นมา จนกระทั่งถึงอสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ฝ่ายชั่ว ฝ่ายดีตั้งแต่มนุษย์ขึ้นไปถึงอรูปพรหมโน่น นั่นทำดี ดีไม่มีชั่วเจือปนเลย วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว แตกกายทำลายขันธ์ไปนิพพานทีเดียว นี่ขันธ์ ๕ นี่แสดงถึงขันธ์ ๕ แต่ว่ากว้างออกมากนัก ฟังยาก

ทีนี้จะแสดงใกล้เข้ามา ขันธ์ทั้ง ๕ นี่แหละมีเกิดดับ ๒ อย่าง เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เกิดแล้วก็ดับไปมี ๒ อย่างเท่านี้แหละ จะแก้ไขอย่างไรก็ไม่ได้ มีเกิดแล้วก็ดับๆ นึกดูซี **บุรพชนต้นตระกูล ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราเป็นอย่างไร ดับไปหมด ดับไปหมดแล้ว ไปเกิดหรือเปล่า ดับก็ต้องไปเกิด อยู่ไม่ได้ต้องไปเกิด แล้วก็เกิดเป็นอะไรไม่รู้ ถ้าจะรู้เรื่องเกิดเรื่องดับเหล่านี้ วิชชาวัดปากน้ำมี เข้าเรียนวิชชาธรรมกาย พอมีธรรมกายก็เห็นเกิดดับทีเดียว** เห็นมนุษย์หมดทั้งสากลโลก ถ้าจะดูละก็ เห็นเกิดดับๆๆ มี **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** อย่างนี้แหละ ที่เกิดดับเหล่านี้น่ะ เพราะอะไรให้เกิดดับ เพราะธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์ต่างๆ นั่นแหละ ด้วยนั้นแหละ ถ้าตั้งอยู่ละก็ปรากฏอยู่ ดวงนั้นดับไป มนุษย์ก็ดับไป เกิดดับนั่นแหละดวงนั้นแหละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ถ้าเกิดขึ้นแล้วก็ปรากฏอยู่ ถ้าดวงนั้นดับไปกายมนุษย์ก็ดับไป มันมีเกิดดับเพราะธรรมดวงนั้น เพราะฉะนั้นธรรมทั้งหลายมีเกิดดับเท่านั้น พูดถึงธรรมก็มีเกิดดับเท่านั้น ส่วนขันธ์ทั้ง ๕ นี้เกิดดับเพราะมันอาศัยธรรมต่างหากละ ธรรมดวงนั้นแหละเป็นสำคัญ

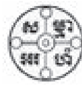
ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของมนุษย์ก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายมนุษย์ละเอียดก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายทิพย์ก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายทิพย์ละเอียดก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกาย

รูปพรหมก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายรูปพรหมละเอียดก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายอรูปพรหมก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมก็มีเกิดดับ ขันธ์ ๕ ของกายอรูปพรหมละเอียดก็มีเกิดดับ ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดก็มีเกิดดับ เกิดดับทั้งนั้นไม่เหลือเลย เกิดดับๆๆ อยู่อย่างนี้ **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** เกิดดับอยู่อย่างนี้

เมื่อรู้จักเกิดดับอย่างนี้ เราจะทำอย่างไร ถ้าไม่ฉลาด เกิดดับนั่นมันสำคัญนัก ถ้าเกิดขึ้นมันอยู่ในคุณสมบัติผู้ดี ที่งดงาม ที่รุ่งโรจน์ ที่ร่ำรวย ที่เป็นเศรษฐี ที่เป็นคฤหบดี หรือเป็นกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล คฤหบดีมหาศาล ถ้าเกิดในที่เช่นนั้นก็พอสบาย ถ้าดับไปมันจะไปเกิดในที่เลวทรามต่ำช้าเป็นอย่างไร มันจะเกิดในที่เลวทราม ถ้าเกิดในที่เลวทราม ใครๆ ก็ไม่ชอบ เหตุนี้เราต้องประกอบความดีไว้เป็นเบื้องหน้า ตำรับตำราได้ยืนยันไว้ดังนี้ มีเกิดดับเช่นนี้ เมื่อมีเกิดดับเช่นนี้ เพราะว่าเกิดขึ้นอย่างนั้นแล้วหาเป็นอย่างนั้นไม่ แปรไปเสียอีก เพราะไม่เที่ยง แปรไปอย่างนั้นอีก ไม่เที่ยงเพราะสภาพมีความยักเยื้องแปรผันอยู่เป็นธรรมดา แก้ไขอย่างไรก็ไม่ได้ ท่านถึงยืนยันเป็นตำรับตำราว่า เห็นจริงตามสังขารทั้งหลาย อ้ายสังขารทั้งหลายเราไม่รู้เสียอีกแล้วนะ สังขารทั้งหลายน่ะ จะเป็นบุญหรือเป็นบาป หรือจะไม่ใช่บุญไม่ใช่บาปก็ตาม ที่บอกแล้วในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ น่ะ อ้ายที่เกิดของมันน่ะ อ้ายที่เกิดเวลาใด ปรุงให้เกิดขึ้นเวลาใด ก็เป็นสังขารเวลานั้น ที่เรียกว่าสังขารนะปรุงให้เกิด ปรุงให้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นอัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ อุปปาติกะ ๔ กำเนิด ใน ๔ กำเนิดนี่แหละเรียกว่าสังขารทั้งนั้นปรุงให้มีเป็นขึ้น

สังขารทั้งหลายเหล่านั้นแหละ ถ้าเห็นตามปัญญา หมดทั้งสากลโลกไม่เที่ยงเสียเลย เห็นว่าไม่เที่ยง **เมื่อใดเห็นว่าไม่เที่ยง ก็เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ ว่าเวียนว่ายตายเกิดอยู่นี้ เอาที่จบที่แล้วไม่ได้ เมื่อเห็นเช่นนั้นแล้วละก็ จิตมันก็ปล่อยหมด ความยึดถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ มันก็ปล่อย ไม่ห่วง ไม่ใย ไม่อาลัย เพราะเห็นจริงตามจริงเสียเช่นนั้น** อ้ายเห็นจริง ตามจริงเช่นนั้น อ้ายทางนั้นจำเอาไว้ จำเป็นรอยใจเอาไว้ อย่าให้ลบเชียว นึกไว้ร่ำไป ค่ำมืดดึกดื่นเที่ยงคืนอย่างไร นึกไว้ร่ำไป นึกถึงความเกิดดับเหล่านั้น ก็เบื่อหน่ายจากทุกข์ อ้ายที่เบื่อหน่ายจากทุกข์นั่นแหละ จิตบริสุทธิ์ ใจอยู่ในความบริสุทธิ์ที่เบื่อหน่ายจากทุกข์นั่น ที่เบื่อหน่ายอยู่ในทุกข์นั่นแหละ ทุกข์ คือ ความเกิด ความแก่ ความตาย เหล่านี้ เบื่อหน่าย ใจก็ว่างจากความยึดถือในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ นั่นแหละเป็นทางบริสุทธิ์ เมื่อรู้จักหลักจริงดังนี้แล้ว สภาพอันไม่เที่ยงนั่นแหละ ที่ยักเยื้อง

แปรผันไปนั่นแหละเป็นทุกข์ ชื่อว่าเป็นทุกข์แท้ๆ เพราะเหตุใด เพราะว่าเกิดขึ้นเสื่อมไปบีบคั้นอยู่อย่างเดียว เกิดขึ้นเสื่อมไป บีบคั้นอยู่อย่างเดียว เกิดขึ้นก็บีบคั้นอยู่ เสื่อมไปก็บีบคั้นอยู่ บีบคั้นให้สัตว์เดือดร้อนอยู่ด้วย ชาติทุกข์ ชราทุกข์ พยาธิทุกข์ ทุกข์ทั้งนั้น บีบคั้นให้เดือดร้อนอยู่ร่ำไปทีเดียว เมื่อบีบคั้นให้เดือดร้อนอยู่อย่างนี้

เพราะว่าสภาพเหล่านั้นๆ เป็นของทนได้ยาก เป็นของเดือดร้อน เป็นของเร่าร้อน เป็นของทุรนทุราย เป็นของไม่สบาย ท่านถึงยืนยันว่า **เมื่อใดเห็นตามความจริงว่าความเกิดนั่นแหละเป็นทุกข์ ไม่ใช่เป็นสุข เมื่อรู้ว่าความเกิดนั่นเป็นทุกข์แล้วเมื่อใด เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ เมื่อเหนื่อยหน่ายในทุกข์ เบื่อในทุกข์แล้ว ไม่อยากได้ในเบญจขันธ์เหล่านั้น ปล่อยเบญจขันธ์เหล่านั้น นั่นแหละได้ชื่อว่าเป็นหนทางหมดจดวิเศษ** ปล่อยเสีย ไม่ยึดถือ สบายด้วย หน้าที่เราปล่อยเสียได้นะ ลูกหญิงก็ดี ลูกชายก็ดี ภรรยาก็ดี สามีก็ดี ใจว่างวางเสีย ไม่เอาธุระเสีย เอาธุระแต่ความบริสุทธิ์ของใจเท่านั้น เท่านั้นใจก็เย็นเป็นสุข ร่างกายก็อ้วน ร่างกายก็สบาย เพราะว่าทอดธุระเสียได้ นี้เป็นทางหมดจดขั้นที่ ๒

ทางหมดจดขั้นที่ ๓ ตามลำดับลงไป ความหมดจดขั้นที่ ๓ ว่า อัตภาพร่างกายอันนี้ รู้กันอยู่แล้วว่าไม่ใช่ตัว เพราะไม่เป็นไปในอำนาจ จะว่าสักเท่าใดก็ไม่เป็นไปในอำนาจ กายมนุษย์ไม่เป็นไปในอำนาจ กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่เป็นไปในอำนาจ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ไม่เป็นไปในอำนาจทั้งนั้น ใครจะมีฤทธิ์มีเดชสักเท่าใดก็ตามเถอะไม่เป็นไปในอำนาจ พระพุทธเจ้าจะมีฤทธิ์เดชสักเท่าไรก็มีไป แต่ว่าอ้ายอัตภาพร่าง กายไม่เป็นไปในอำนาจ แตกสลายไปอย่างนี้ **เพราะฉะนั้นอัตภาพอันนี้รู้กันอยู่แล้วว่าไม่ใช่ตัว เพราะไม่เป็นไปในอำนาจ เพราะเป็นปฏิปักษ์แก่ตัวเสียด้วย เป็นข้าศึกแก่ตัวเสียด้วย** ไม่เป็นไปในอำนาจอย่างไร จะห้ามปรามสักเท่าหนึ่งเท่าใดไม่เชื่อ จะแก้ไขสักเท่าไรไม่เป็นไปตามแก้ไข และเป็นข้าศึกแก่ตัวเสียด้วย ถ้ายุ่งๆ หนักเข้า ก็ได้รับทุกข์ยากลำบากจิตใจ ไม่ใช่พอดีพอร้ายทีเดียว ถ้าไปแก้หนักเข้าก็เดือดร้อนหนักเข้า ลองไปแก้เข้าซิ แก้แก่ แก้เจ็บแก้ตาย แก้กันอย่างไรนะ แก้ไม่ได้ เป็นข้าศึกแก่ตัวแท้ๆ เพราะเป็นสภาพว่างเปล่า

อัตภาพนี้น่ะเป็นสภาพว่างเปล่า ไม่มีอะไรเลย ไม่มีอย่างไร ก็บิดามารดาปู่ย่าตายายเล่าไปไหน เหลือแต่กระดูกหรือ กระดูกอยู่ที่ไหนล่ะ ได้ร้อยปีพันปีหายไปไหนหมดแล้ว ไม่มีเลยหายไปหมด นี้เป็นสภาพว่างอย่างนี้นะ เป็นของว่างอย่างนี้ เมื่อ

เป็นของว่างเช่นนี้แล้ว ถามว่าใครล่ะเป็นเจ้าของอัตภาพเหล่านี้ กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ใครเป็นเจ้าของ ไม่มีเจ้าของ ถามหาเจ้าของสักคนเดียวไม่ได้ ใครจะรับว่าของข้าละ เอ้า! รับดูซิ แตกสลายหมด อ้ายคำรับน่ะไม่จริงหลอกลวง แตกสลายหมดหายหมด

เมื่อรู้ความจริงอันนี้แล้ว ท่านถึงสอนแนะนำไว้เป็นหลักเป็นฐานแน่นอนว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นๆ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมเหล่านั้น ไม่ใช่ตัว **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหมดนั่นไม่ใช่ตัวเมื่อใด เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่เป็นทางหมดจดวิเศษ เป็นทางบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นจะแสดงทางบริสุทธิ์ให้ฟังในวันนี้นะ เวลาไม่เพียงพอเสียแล้ว ไม่ฉะนั้นแล้วละก็ ตรงนี้จะได้ฟังทางบริสุทธิ์ทีเดียว ทางบริสุทธิ์เป็นสำคัญนะ ทางบริสุทธิ์นะ ทางบริสุทธิ์เฉพาะต้องไปเส้นเดียว สายเดียว รอยเดียวเท่านั้น จะไปทางอื่นไม่ได้ จะเอาใจไปจรดอื่นไม่ได้ จะบอกต้นทางให้

ทางบริสุทธิ์นะ ก็ต้องเอาใจหยุด นั่นแหละเป็นทางบริสุทธิ์ เอาใจหยุดนึกที่ไหนศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่กลางดวงนั่นแหละ หยุดทีเดียว หยุดที่นั่นแหละ เป็นทางบริสุทธิ์ละ ถูกละ หยุดนะหยุดในหยุด พอรู้ว่า ใจหยุดกึก ใจหยุดก็ กลางของกลางๆๆๆๆๆ หยุดเรื่อยไปนั่นแหละ นั่ง นอน ยืน เดิน ทำให้หยุดอยู่อย่างนี้แหละ นั่นแหละบริสุทธิ์ละ

ราคะไม่มี อภิชฌาความเพ่งเพราะอยากได้ไม่มี พยาบาทปองร้ายไม่มี เห็นผิดไม่มี

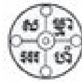
โลภะความอยากได้ไม่มี โทสะความประทุษร้ายไม่มี โมหะความหลงงมงายไม่มี

ราคะความกำหนัดยินดีไม่มี โทสะความขุ่นเคืองไม่มี โมหะความหลงงมงายไม่มี

กามราคานุสัยไม่มี ปฏิฆานุสัยไม่มี อวิชชานุสัยไม่มี

หยุดเข้าเถอะ หยุดนั่นแหละตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตทีเดียว นี่แหละเขาเรียกว่าหนทางบริสุทธิ์ละ ให้ไปทางนี้

วันนี้ที่ชี้แจงแสดงมาเป็นปริยาย ต้องการจะให้รู้ว่าหนทางบริสุทธิ์ที่ใจหยุดนี้ ภิกษุสามเณร ถ้าทำให้หยุดตรงนี้ไม่ได้ละก็ ไม่พบทางบริสุทธิ์เลย อุบาสกอุบาสิกา ปฏิบัติในศาสนา **ทำใจหยุดไม่ได้ก็ไม่พบทางบริสุทธิ์เลย เข้าทางบริสุทธิ์ไม่ถูกเลย หยุดนั่นแหละเป็น**

เป้าหมายใจดำของพุทธศาสนา เป็นโอวาทของพระบรมศาสดาที่ทรงให้นัยแก่พระองคุลิมาล เมื่อทรมานพระองคุลิมาลจำนนแล้ว เห็นว่าสู้ไม่ได้แล้ว เปล่งวาจาว่า "สมณะหยุดๆ" พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มา "สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด" นั่นแน่โอวาทอันนี้นะ หยุดนั่นแหละถูกโอวาทของพระศาสดา ออกจากพระโอษฐ์ถอดมาทีเดียว ถ้าเราเป็นพุทธศาสนิกชน เชื่อพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าละก็ ต้องทำใจให้หยุด หยุดอยู่ที่กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละหยุด นั่ง นอน ยืน เดิน ให้หยุดอยู่ร่ำไป ทำได้จริงๆ อย่างนั้นไม่ได้หรือ วัดปากน้ำเขาทำกันได้มาก มีที่อยู่ในวัดเวลานี้เห็นจะถึง ๑๐๐ คน ทั้งภิกษุ สามเณร อุบาสิกา อุบาสก เขาทำใจหยุดได้ นั่นแหละ ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ นั่นแหละเป็นทางบริสุทธิ์ละ เมื่อรู้จักทางบริสุทธิ์ดังนี้ละก็ เมื่อเป็นมนุษย์แล้วอย่าให้เคลื่อนนะ ถ้าว่าเคลื่อนละก็เสียทีที่มาประสบพบพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้น จนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ต้องหมั่นขยันทีเดียว ต้องมีความเชื่อมั่นว่าปล่อยได้จริง

แล้วขยันหมั่นเพียรจริงๆ นั่นแหละจึงจะปล่อยได้

ถ้าไม่สำรวมระวังปล่อยพลั้งเผลอละก็

เหมือนดังคนเกียจคร้าน มีปัญญาเลวทราม

ก็ต้องรัดรึงตรึงตราอยู่ในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๑๐
ขันธ์ ๕ เป็นภาระอันหนัก

๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ภาราหโร จ ปุคฺคโล
ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก ภารนิกฺเขปนํ สุขํ
นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย
สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติฯ

สํ.ข.(บาลี) ๑๗/๕๓/๓๒-๓๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วย ขันธ์เป็นภาระอันหนัก ตามวาระพระบาลีและคลี่ความเป็นสยามภาษา เพราะว่าเราท่านทั้งหลายเกิดมาหญิงชายทุกถ้วนหน้า ล้วนแต่แบกภาระขันธ์ ๕ ด้วยกันทั้งนั้น ขันธ์ ๕ เป็นของหนักไม่ใช่ของเบา หนักอย่างไร หนักตั้งแต่อุบัติตั้งแต่อยู่ในท้อง ตั้งแต่เกิดในท้องมารดาหนักเรื่อยมา นั่นบังคับให้มารดาผู้ทรงครรภ์นั้นหนักแล้ว ตัวเองก็หนักไปไหนไม่ค่อยไหว ติดอยู่ในอู่มดลูกนั่นเอง เจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับๆ ไป เมื่อคลอดก็หนักถึงกับตายได้ ถ้าว่าขันธ์ที่เกิดนั้นไม่ตาย ขันธ์ของมารดาที่ให้เกิดนั้นถึงกับตาย ลำบากยากแค้นนัก หนักด้วย ลำบากด้วย ฝืดเคืองด้วย คับแค้นด้วย คับแคบด้วย ลำบากทั้งนั้น ขันธ์ ๕ เป็นของหนักจริงๆ ไม่ใช่ของเบา ไปไหนก็ไปเร็วไม่ได้ อุ้ยอ้าย เมื่อเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับแล้วก็ไปได้ด้วยตนของตนเอง แต่ว่าเป็นกายหนัก เหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ ไปเร็วไม่ได้ ต้องไปตามกาลสมัย ตามกาลของขันธ์นั้น ไม่ใช่หนักพอดีพอร้าย หนักกายต้องบริหารมากมาย

ผู้เกิดมานั้นต้องบริหารขันธ์ ๕ นั้นด้วย ต้องดูแลรักษา ครั้นเจริญวัยวัฒนาตัวของตัว เมื่อหลุดจากมารดาบิดาบริหารรักษาแล้ว ตัวของตัวต้องรักษาตัวเองอีก ตัวของตัวเองรักษาตัวเองก็ไม่ค่อยไหว บางคนถึงกับให้คนอื่นเขารักษาให้ ต้องให้เขาใช้สอยไปต่างๆ นานา รักษาขันธ์ ๕ ของตัวไม่ได้ ต้องบากบั่นตรากตรำมากมายในการ

เล่าเรียนศึกษา กว่าจะรักษาขันธ์ ๕ ของตนเองได้ จนกระทั่งรักษาขันธ์ ๕ ของตนได้ พอรักษาขันธ์ของตัวได้ ขันธ์ ๕ ก็เก่าคร่ำคร่า หนักเข้าขันธ์ ๕ ของตัวเองก็พยุงตัวเองไม่ไหว พยุงตัวไม่ไหวต้องอยู่กับที่ ขยับได้บ้าง ไปโน่นมานี่ได้บ้าง แต่หนักเข้าก็ลุกไม่ขึ้น หนักเข้าก็หมดลมอัสสาสะปัสสาสะเข้าโลงไป ๔ คนนั่นแหละต้องหาม ๔ คน ก็เต็มอึดเชียวหนา มันหนักขนาดนี้ หนักอย่างโลกๆ ไม่ใช่หนักอย่างธรรมๆ

หนักอย่างทางธรรมน่ะนั่นลึกซึ้ง แบกขันธ์ทั้ง ๕ นำขันธ์ทั้ง ๕ ไปมากมายนักในมนุษย์โลกนี้แบกขันธ์ทั้ง ๕ ไปมากมายนัก ภาระคือ ขันธ์ ๕ นี้หนัก ไม่ใช่หนักแต่ในมนุษย์โลกนี้ ไปเกิดเป็นเทวดาก็หนักอีก ไปเกิดเป็นพรหมก็หนักอีก ไปเกิดเป็นอรูปพรหมก็หนักอีก หนักทั้งนั้น ไม่ใช่เบา ถ้าไปเกิดเป็นสัตว์นรก หนักขึ้นไปกว่านั้นอีก ในสัญชีพ กาฬสุตตะ สังฆาตะ โรรุพนะ มหาโรรุพนะ ตาปะ มหาตาปะ อเวจี หนักขึ้นไปกว่านั้น หรือไปเกิดในบริวารนรก รวมนรก ๔๕๖ ขุม ขุมใดขุมหนึ่ง หรือไปเกิดเป็นเปรตก็หนักขึ้นอีกเหมือนกัน ไปเกิดเป็นอสุรกายก็หนักขึ้นอีกเหมือนกัน ไปเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉานก็หนักอีกเหมือนกัน เกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน เปรต อสุรกาย ก็หนักทั้งนั้น ขันธ์ ๕ นี่เป็นของหนัก

ท่านจึงได้ยืนยันตามพระบาลีว่า **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** ขันธ์ทั้ง ๕ เป็นของหนัก **ภารหโร จ ปุคฺคโล** บุคคลผู้นำขันธ์ ๕ ที่หนักนั้นไป **ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก** การถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ นั้นหนัก เป็นทุกข์ในโลก **ภารนิกฺเขปนํ สุขํ** สละขันธ์ ๕ ปล่อยขันธ์ ๕ วางขันธ์ ๕ ทิ้งขันธ์ ๕ เสียได้เป็นสุข **นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ** การทิ้งภาระที่หนักอันนั้นเสียได้แล้ว **อญฺญํ ภารํ อนาทิย** ไม่ถือเอาของหนักอื่นอีกต่อไป **สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห** ชื่อว่าเป็นผู้ถอนตัณหาทั้งรากได้ **นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโต** หมดกระหาย ไปนิพพานได้ หมดกระหาย หมดร้อน หมดกระวนกระวาย ไปนิพพานได้ ให้ทิ้งขันธ์ ๕ เสีย ทิ้งขันธ์ ๕ เสียได้แล้ว ได้ชื่อว่าถอนตัณหาทั้งรากได้ นี้เป็นตัวสำคัญ ให้รู้จักดังนี้

เราจำเป็นอยู่แล้วจะต้องวางต้องทิ้งขันธ์ ๕ นี่ถึงไม่ทิ้งเราก็ต้องทิ้ง ใครล่ะจะไม่ทิ้งได้ ถ้าไม่ทิ้ง แก่เข้าๆ ถึงเวลาก็ตายจะเอาไปได้หรือ ขันธ์ ๕ น่ะ คนเดียวก็เอาไปไม่ได้ หมดทั้งสากลโลก ขันธ์ ๕ ของตัวเอาไปไม่ได้ ขันธ์ ๕ ของสามีภรรยากันล่ะเอาไปไม่ได้ แต่ของตัวเอาไปไม่ได้แล้ว นี่จะเอาของคนอื่นไปอย่างไรล่ะ เอาของลูกไปบ้างไม่ได้หรือ ไม่ได้ แต่ของตัวก็ยังเอาไปไม่ได้ จะเอาของลูกไปได้อย่างไร พี่น้อง

วงศ์วานว่านเครือจะเอาไปบ้างไม่ได้หรือ เอาไปไม่ได้ ต่างคนต่างมา ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างตาย ต่างคนต่างเกิด ตาย ตายคนเดียว เกิด เกิดคนเดียว เราอยู่คนเดียวน่ะนี่น่ะ ไม่ได้อยู่หลายคนนะ อยู่กี่คนก็ชั่ง ตายไปด้วยกันไม่ได้ เกิดคนเดียวตายคนเดียวทั้งนั้น ก็แฝดกันมาไม่ใช่ด้วยกันดอกหรือ จะแฝดหรือจะติดกันอย่างไรก็ตามเถอะ คนละจิตละใจทั้งนั้น ต่างคนต่างมา ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างตาย ต่างคนต่างเกิด

เมื่อรู้ชัดดังนี้ วิธีจะละขันธ์ ๕ ถอดขันธ์ ๕ ทิ้ง วิธีจะถอดสละขันธ์ ๕ วางขันธ์ ๕ นั้น ต้องเป็นผู้ตั้งอยู่ในสังวรกถา ที่จะตั้งอยู่ในสังวรกถาได้ ต้องอาศัยมีความรู้ความเห็นแยบคาย เห็นแยบคายอย่างไร? รู้เห็นแยบคาย ความยินดีในรูปในอารมณ์นั้นๆ ต้องปล่อยวาง ต้องละต้องทิ้งความยินดีในอารมณ์นั้นๆ ถ้ายังยึดความยินดีในอารมณ์อยู่ปล่อยขันธ์ ๕ ไม่ได้ การยึดอารมณ์ ยินดีในอารมณ์ ท่านยกเป็นตำรับตำราไว้เป็นเนติแบบแผนเป็นภาษามคธว่า **สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ อสํวุตํ โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ กุสีตํ หีนวีริยํ ตํ เว ปสหติ มาโร วาโต รุกฺขํว ทุพฺพลํฯ** แปลเป็นสยามภาษาว่า ผู้ที่เห็นอารมณ์งาม **สุภานุปสฺสึ** ผู้ที่เห็นอารมณ์งาม รูปารมณ์ก็ดี สัทธารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ผู้เห็นอารมณ์งาม รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ นั่นแหละเรียกว่า **สุภานุปสฺสึ** ผู้เห็นอารมณ์งามอยู่ ไม่สำรวมในอินทรีย์ทั้งหลาย ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร มีความเกียจคร้าน **กุสีตํ** จมอยู่ในอาการอันบัณฑิตพึงเกลียด **หีนวิริยํ** มีความเพียรเลวทราม **ตํ เว ปสหติ มาโร** มารย่อมประหารบุคคลผู้นั้นได้ **วาโต รุกฺขํว ทุพฺพลํ** เหมือนลมประหารต้นไม้อันมีกำลังทุพพลภาพได้ฉันนั้น นี้พระคาถาต้น คาถา ๒ รองลงไป **อสุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ สุสํวุตํ โภชนมฺหิ จ มตฺตญฺญุํ สทฺธํ อารทฺธวีริยํ ตํ เว นปฺปสหติ มาโร วาโต เสลํว ปพฺพตํฯ** ผู้ที่เห็นอารมณ์อันไม่งาม สำรวมดีในอินทรีย์ทั้งหลาย รู้จักประมาณในการบริโภคอาหารหรือโภชนาหาร มีความเชื่อ ปรารภความเพียรอยู่ มารย่อมประหารบุคคลผู้นั้นไม่ได้ เหมือนอย่างลมประหารภูเขาอันล้วนแล้วด้วยศิลาเขยื้อนไม่ได้ ฉันนั้น

จกฺขุนา สํวโร สาธุ **สาธุ โสเตน สํวโร**
ฆาเนน สํวโร สาธุ **สาธุ ชิวฺหาย สํวโร**
กาเยน สํวโร สาธุ **สาธุ วาจาย สํวโร**

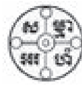

มนสา สํวโร สาธุ สาธุ สพฺพตฺถ สํวโร
สพฺพตฺถ สํวุโต ภิกฺขุ สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๕/๖๔

แปลเนื้อความว่า สำรวมตาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมหูได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมจมูกได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมลิ้นได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมกายได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมวาจาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมใจได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมในที่ทั้งหมด ปรากฏว่า ยังประโยชน์ให้สำเร็จโดยแท้ ผู้ศึกษาธรรมวินัยเป็นผู้สำรวมแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย ในอินทรีย์ทั้งสิ้น เมื่อสำรวมได้เช่นนี้ตัดสินว่า **สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ** ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปด้วยประการดังนี้ นี่สังวรกถา แสดงการสำรวม

แต่ว่าที่กล่าวมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ถ้าจะอรรถาธิบายขยายความในการที่ปล่อยขันธ์ ๕ เป็นลำดับไป ขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่เราแบกเป็นภาระหนักอยู่ในบัดนี้ แล้วอวดดีด้วยนะ ภาระของตัวหนักพออยู่แล้ว ยังอวดดีไปแบกภาระของคนอื่นเขาเข้าอีกด้วย เอากันละตรงนี้ อวดดีแบกภาระของคนอื่นเขาเข้าด้วย ไม่ใช่แบกน้อยด้วย บางคนแบกหลายๆ ขันธ์ แอบไปแบกเข้า ๕ ขันธ์อีกแล้ว หญิงก็ดีชายก็ดีแอบไปแบกเข้าอีก ๕ ขันธ์ แล้วรวมของตัวเข้าเป็น ๑๐ ขันธ์ แล้วหนักเข้า ก็หลุดออกมาอีก ๕ ขันธ์ เป็น ๑๕ ขันธ์แล้ว แบกเอาไปแบกเข้าไปเฮอะ เอ้าหนักเข้าๆ หลุดออกมาอีก ๕ ขันธ์แล้ว เป็น ๒๐ ขันธ์แล้ว นานๆ หลายๆ ปีเข้า หลุดออกมาอีก ๕ ขันธ์ แล้วเป็น ๒๕ ขันธ์ นานๆ หลุดออกมาอีก ๕ ขันธ์แล้ว เอ้าเป็น ๓๐ ขันธ์ ดังนี้แหละ บางคนแบก ถึง ๔๐,๕๐,๖๐,๗๐,๘๐,๙๐ บางคนถึง ๑๐๐ ขันธ์ สมภารแบกตั้งพันขันธ์เชียวนา ไม่ใช่น้อยๆ นั่นอวดดีละ ถ้าอวดดีอย่างนี้ต้องหนักมาก เขาจึงได้ชื่อว่าสมภาร สัมภาระ แปลว่าหนักพร้อม หนักรอบตัว พ่อบ้านแม่บ้าน พ่อครัวแม่ครัว ก็เหมือนกัน หนักใหญ่อีกเหมือนกัน หนักรอบอีกเหมือนกัน เพราะแบกขันธ์ทั้งนั้น ที่ทุกข์ยากลำบากกันหนักหนาทีเดียว เพราะแบกขันธ์เหล่านี้แหละ ต้องปลูกบ้านเป็นหย่อมๆ เป็นหลังเป็นพืดไป นั่นเพราะอะไร บริหารขันธ์แบกขันธ์ทั้งนั้น แบกภาระที่หนักทั้งนั้น ไม่ใช่เล็กน้อย ไม่ใช่พอดีพอร้าย เพราะเหตุดังนั้น การแบกภาระของหนักนี่แหละ ถ้าว่าปล่อยไม่ได้วางไม่ได้ละก็ เป็นทุกข์หนักทีเดียว บุคคลผู้แบกของหนักไป บุคคลผู้แบกขันธ์ ๕ ที่หนักไป ถ้าว่าปล่อยวาง

ขันธ์ ๕ ไม่ได้ก็เป็นทุกข์แท้ๆ ถ้าปล่อยวางขันธ์ ๕ เสียได้ก็เป็นสุขแท้ๆ เหมือนกัน ตรงกันข้ามอย่างนี้

แต่ว่า วิธีปล่อยขันธ์ ๕ ไม่ใช่ของเล็กน้อย ไม่ใช่เป็นของปล่อยง่าย ถ้าปล่อยไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ปล่อยได้ก็เป็นสุข แต่ขันธ์ ๕ จริงๆ เราก็ไม่รู้จักมันเสียแล้วนะ ปล่อยมันอย่างไร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณน่ะ เอาเถอะ แก่เฒ่าอยู่วัดอยู่วาไปตามกัน บวชแล้วก็ตาม ไม่บวชก็ตาม ถามจริงๆ เถอะว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จริงๆ น่ะคืออะไร เอาละอึกอักกันทีเดียว ไม่เข้าใจ ตัวของตัวแท้ๆ ไม่เข้าใจ

รูป น่ะคือ ร่างกาย ประกอบด้วยธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ผสมกันอยู่นี้ ถ้าว่าแยกออกไปก็เป็น ๒๘ มหาภูตรูป ๔ อุปาทายรูป ๒๔ เป็นรูป ๒๘ ประการดังนี้ นี่แหละมีรูปเท่านี้ เป็นเบญจขันธ์นี้ รูป ๒๘ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นามขันธ์ ๔ โดยย่อ สังขาร ๓ วิญญาณ ๖ เวทนา ความรู้สึก สัญญา ความจำ สังขาร ความคิด วิญญาณ ความรู้ เป็นดวงสีต่างๆ กัน ส่วนเวทนาก็เป็นดวง ถ้าสุขเวทนาก็ใส ถ้าทุกขเวทนาก็ขุ่น ดังนี้ เป็นดวงๆ ดังนี้ สัญญา ความจำก็เป็นดวงเหมือนกัน เป็นดวงต่างกัน ดีชั่ว หยาบละเอียด เลวประณีต สังขาร ความคิดดี คิดชั่ว คิดไม่ดีไม่ชั่ว นี่ก็เป็นอีกดวงเหมือนกัน วิญญาณ ความรู้ ความรู้ก็เป็นดวงอีกเหมือนกัน ต้องรู้จักพวกนี้ ให้เห็นพวกนี้เสียก่อน ให้เห็นขันธ์ทั้ง ๕ เสียก่อน ให้เป็นปฏิบัติ

ที่แสดงแล้วนั่นเป็นปริยัติ ถ้าปฏิบัติต้องเห็น เห็นขันธ์ทั้ง ๕ นั่น รูป เป็นดังนั้น โตเล็กเท่านั้น สัณฐานอย่างนั้น เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อเห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ แล้ว ก็ดูความจริงของมัน ขันธ์ ๕ เหล่านี้น่ะ ถ้าแม้ว่าขืนไปยึดถือมันเข้าไว้ละก็เป็นทุกข์ ท่านถึงได้วางตำรับตำราเอาไว้ว่า **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา** ยึดถือมั่นในเบญจขันธ์ ๕ นั่นเป็นทุกข์ ถ้าหากว่าปล่อยเบญจขันธ์ ๕ เสียได้ก็เป็นสุข แต่ว่าปล่อยไม่ใช่ได้ง่าย ปล่อยไม่ได้ง่ายเหมือนอะไร ปล่อยไม่เป็น ถ้าปล่อยเป็นปล่อยได้ง่าย ปล่อยไม่เป็นปล่อยได้ยาก ปล่อยไม่เป็นเหมือนอะไร เหมือนเด็กๆ กำไฟเข้าไว้ ยิ่งร้อนหนักเข้า ยิ่งกำหนักแน่นหนักเข้า ร้องใจหายใจคว่ำก็ร้องไป ปล่อยไม่เป็น คลายมือไม่เป็น ถ่านก้อนที่กำเข้าไว้น่ะ เมื่อเด็กกำเอาเข้าไว้แล้ว กำเสียดับเลยทีเดียว กำเสียมิดทีเดียว มือก็ไหม้เข้าไปรูหนึ่งแล้ว นั่นเพราะอะไร เด็กมันปล่อยถ่านไฟไม่เป็น ปล่อยไม่เป็นหรือมันไม่ปล่อย ปล่อยไม่เป็นจริงๆ ถ้าปล่อยเป็นมันก็ปล่อยเหมือนกัน

เหมือนพวกเรานี่แหละ ยึดมั่นเอาเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เข้าไว้ปล่อยไม่เป็น ไม่รู้จะปล่อยท่าไหน วางท่าไหนก็ไม่รู้ วางไม่ออก ปล่อยไม่ออก ปล่อยไม่เป็น วางไม่เป็น

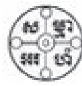
หรือปล่อยไม่ได้วางไม่ได้ ไอ้ที่ปล่อยไม่ได้วางไม่ได้อีกพวกหนึ่ง ไอ้ที่ปล่อยไม่เป็นน่ะพวกหนึ่ง

ปล่อยไม่ได้วางไม่ได้น่ะ รู้แล้วว่าปล่อยเท่านั้นวางเท่านั้น ไม่ยอมปล่อย ไม่อยากปล่อย เพราะอะไร เสียดายมัน นั่นอีกพวกหนึ่ง ไม่อยากปล่อยขันธ์ ๕ อยากจะได้ขันธ์ ๕ ให้มากขึ้น นั่นพวกหนึ่ง

ไอ้ที่ปล่อยไม่เป็นน่ะพวกหนึ่ง ไม่ได้เล่าเรียนศึกษา ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้า ไอ้พวกนั้นปล่อยไม่เป็น

ไอ้พวกที่ได้ฟังแล้วจะปล่อยก็เป็น แต่ว่าเสียดายไม่ยอมปล่อย อีกพวกหนึ่งตั้งใจปล่อยจริงๆ แต่ปล่อยไม่ได้ ไอ้ที่ไม่อยากปล่อยน่ะ เหมือนอะไรล่ะ เหมือนพรานวางเบ็ด เมื่อปลาติดเบ็ดแล้ว ถ้าปลาตัวเล็กๆ พอจะปลดปล่อยได้ ถ้าปลาถึงขนาดเข้าปล่อยไม่ได้ เสียดาย ต้องใส่เรือของตัวไป ไอ้อยากปล่อยแต่ปล่อยไม่ได้น่ะเหมือนอะไร เหมือนนกติดแร้ว อยากปล่อย แต่เครื่องติดมันมี มันมีเหมือนอะไรล่ะ นี่แหละเหมือนอย่างเราครองเรือนอย่างนี้แหละ อยากจะปล่อยมัน แต่ว่าเครื่องติดมันมีเลยปล่อยไม่ได้ เสียดาย มันปล่อยไม่ได้ มันติดอยู่ดังนั้นแหละ ปล่อยไม่ถนัด เพราะเหตุฉะนี้แหละเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ต้องถอดกัน ไม่ถอดปล่อยไม่ได้

วิธีถอดเบญจขันธ์ เบื้องต้นต้องสำรวม ที่จะสำรวมน่ะ ต้องพิจารณาเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เสียก่อน ว่าเป็นของไม่ดีไม่งาม เป็นของไม่ดีไม่งามนะ เป็นของหนักจริงๆ นะ รู้ว่าเป็นของหนักแล้ว เริ่มต้นทีเดียว เมื่อเห็นว่าหนักละก็เริ่มต้นสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เลยทีเดียว สำรวมระวังไว้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในเวลาที่รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ มากระทบ คอยระวังไว้สำรวมไว้ให้ดี เมื่อระวังให้ดีแล้ว สละความยินดียินร้ายไม่ให้มากระทบ ไม่ให้ความชอบ ความไม่ชอบ ซึ่งเป็นกิเลสหยาบเข้ามากระทบได้ สละเสีย เมื่อสละเช่นนั้น ถ้าว่าเกียจคร้านไม่ได้นะ ต้องหมั่นขยันทีเดียว ต้องมีความเชื่อมั่นว่าปล่อยได้จริง แล้วขยันหมั่นเพียรจริงๆ นั่นแหละจึงจะปล่อยได้ ถ้าไม่สำรวมระวังปล่อยพลั้งเผลอละก็ เหมือนดังคนเกียจคร้าน มีปัญญาเลวทราม ก็ต้องรัดรึงตรึงตราอยู่ในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ก็บุคคลมีศรัทธา มีความเพียรดี มีความเพียรหมั่นขยันกลั่นกล้านั้นแหละอาจปล่อยขันธ์ ๕ ได้ละ แต่ว่าวิธีจะปล่อย ท่านชี้แจงแสดงย่อยออกไปเป็นตำรับตำราออกไปเป็นส่วนๆ ให้เป็นตำรับตำราออกไปว่า **จกฺขุนา สํวโร สาธุ** สำรวมตาได้ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ยังประโยชน์ให้สำเร็จอย่างไร ความ

ติดมั่นในรูปารมณ์ก็ไม่มี สำรวมหูได้ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำเร็จอย่างไร ความติดมั่นในสัททารมณ์ก็ไม่มี หยุดไปได้ สำรวมจมูกได้ ความติดมั่นถือมั่นในกลิ่นก็ไม่มี หลุดไปได้ สำรวมในลิ้นได้ ก็ไม่ติดในรส สำรวมในกายได้ ความสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็งก็หลุดไป ยังประโยชน์ให้สำเร็จดังนี้ เมื่อสำรวมกายได้ สัมผัสก็หลุดไป สำรวมวาจาได้ ที่จะมีโทษทางวาจาก็ไม่มี หลุดไป สำรวมใจได้ โทษทางใจก็ไม่มี ยังประโยชน์ให้สำเร็จเป็นชั้นๆ ไป ดังนี้ ความสำรวมทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั่นแหละ ทั้ง ๖ อย่าง สำรวมได้แล้วก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ทั้งหมด ปรากฏว่าผู้ศึกษาพระธรรมวินัยต้องเป็นผู้มีหลักมีเกณฑ์อย่างนี้ เมื่อมีหลักมีเกณฑ์อย่างนี้แล้ว ได้ชื่อว่าสำรวมดีในสิ่งทั้ง ๖ ประการ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำรวมใจดีแล้วหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้จริงๆ นะ

เขาทำกันอย่างไร ต้องทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ที่เคยแสดงอยู่เสมอๆ เข้าสิบเข้าศูนย์ให้ดี ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอหยุดนิ่งก็เข้ากลางของกลางๆๆๆๆๆ เป็นลำดับไป เมื่อเข้ากลางของกลางเป็นลำดับ จนกระทั่งถึงดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์หยาบหลุด หยุดอยู่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า เข้ากลางของกลาง หยุดเรื่อยไป ถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

เข้าถึงกายทิพย์ กายมนุษย์ละเอียดก็หลุดไป เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด กายทิพย์หยาบก็หลุดไป

เข้าถึงกายรูปพรหม กายทิพย์ละเอียดก็หลุดไป เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมหยาบหลุดไป

เข้าถึงกายอรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดหลุดไป เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมหยาบหลุดไป

เข้าถึงกายธรรม กายอรูปพรหมละเอียดหลุดไป นี่หลุดไป ๘ กายแล้ว เข้าถึงกายธรรมโคตรภูละเอียด กายธรรมโคตรภูหยาบก็หลุดไป

เข้าถึงกายธรรมพระโสดาบันหยาบ กายธรรมโคตรภูละเอียดหลุดไป เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด กายพระโสดาหยาบก็หลุดไป

เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาหยาบ กายพระโสดาละเอียดก็หลุดไป เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาละเอียด กายพระสกทาคาหยาบก็หลุดไป

เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาหยาบ กายพระสกทาคาละเอียดก็หลุดไป เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด กายพระอนาคาหยาบก็หลุดไป

เข้าถึงกายพระอรหัตหยาบ หรือ พระอรหัตมรรค กายพระอนาคาละเอียดก็หลุดไป เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด หรือ อรหัตผล กายพระอรหัตหยาบ หรือ อรหัตมรรคก็หลุดไป

พอเข้าถึงอรหัตผล เรียกว่า วิมุตติญาณทัสสนะ เรียกว่าเข้าถึง วิราคธาตุวิราคธรรม จริงๆ หลุดจากธรรมที่ปะปนด้วยกิเลส สราคธาตุสราคธรรม หลุดหมด เบญจขันธ์ทั้ง ๕

ขันธ์ ๕ ของมนุษย์ ขันธ์ ๕ ของกายมนุษย์ละเอียด เมื่อเข้าถึงกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดแล้ว ก็หลุด

ขันธ์ ๕ ของกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด เมื่อเข้าถึงกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด ก็หลุด

ขันธ์ ๕ ของกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด เข้าถึงอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ก็หลุด หลุดหมด หลุดเป็นชั้นๆ ไป

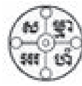
ขันธ์ ๕ ของกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ถึงกายธรรมเสียแล้ว ก็หลุด

ถึงกายธรรมพระโสดา ขันธ์ ๕ ของกายธรรมโคตรภูหยาบ โคตรภูละเอียดหลุด

เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาแล้ว กายธรรมของโสดา โสดาละเอียดหลุด

เข้าถึงกายธรรมของพระอนาคาหยาบ อนาคาละเอียดแล้ว กายธรรมของพระสกทาคาหยาบ สกทาคาละเอียดหลุดออกไปเช่นนี้ เป็นชั้นๆ

เช่นนี้เรียกว่ารู้จักสำรวมถูกส่วนเข้าแล้วหลุดเป็นชั้นๆ ไปดังนี้ เมื่อหลุดออกไปได้แล้วเห็นว่าหลุดจริงๆ ไม่ใช่หลุดเล่นๆ ถ้าว่าโดยย่อแล้วละก็ พอถึงกายธรรมหยาบละเอียดเท่านั้น ไปนิพพานได้แล้ว แต่ว่าหลุดดังนี้เป็นตทังควิมุตติ ประเดี๋ยวก็กลับมาอีก พอหลุดแค่พระโสดา นั่นเป็นโลกุตระ ข้ามขึ้นจากโลกได้แล้ว เป็นอริยบุคคลแล้ว แต่ว่าไม่พ้นจากไตรวัฏไป ต้องอาศัยไตรวัฏ เพราะยังไปนิพพานไม่ได้ ต้องอาศัยกามภพ รูปภพอยู่ แต่ว่าอาศัยอยู่แต่เปลือกนอก ข้างในล่อนจากเปลือกนอกเสียแล้ว อย่างนั้นก็พอใช้ได้ แต่ว่ายังไม่ถึงที่สุด ต้องถึงที่สุดคือพระอรหัตผลนั่นแหละ จึงจะพ้นขาดเด็ด เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมจริงๆ หลุดได้จริงๆ เช่นนี้ อย่างนี้เอาตัวรอดได้อย่าง

นี้ เมื่อรู้จักหลักความหลุดพ้นเช่นนี้แล้วก็ ตั้งใจให้แน่วแน่ ต้องมีความสำรวมเบื้องต้น ที่ท่านได้ชี้แจงแสดงไว้ในอารมณ์ที่ไม่งาม แล้วสำรวมระวังให้ดี รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร มีความเพียร มีศรัทธา กล้าหาญไม่ย่อท้อ นั่นแหละคงจะไปถึงที่สุดได้ ทว่าย่อท้อเสียแล้วถึงที่สุดไม่ได้ง่าย ให้เข้าใจหลักอันนี้ หลักที่แสดงแล้ว ที่แสดงในทางขันธ์ ๕ เป็นของหนักแล้ว คิดสละขันธ์ ๕ นั่นได้ด้วยความสำรวมระมัดระวัง นี้เป็นทางปริยัติ เป็นลำดับไปจนเข้าถึงถอดกายเป็นชั้นๆ ออกไปแล้ว จนกระทั่งถึงพระอรหัต ถึงวิราคธาตุวิราคธรรม กายพระอรหัตหยาบ พระอรหัตละเอียดนั้น ในแนวนั้นเป็นทางปฏิบัติ ปฏิเวธก็เป็นชั้นๆ เคยแสดงแล้ว

กายมนุษย์เมื่อปฏิบัติถูกส่วนเข้าแล้วเห็นกายมนุษย์ละเอียด นั่นเป็นนิโรธ เป็นปฏิเวธ รู้แจ้งแทงตลอดของกายมนุษย์ เมื่อกายมนุษย์ละเอียดเข้าถึงกายทิพย์ ก็เป็นปฏิเวธของกายมนุษย์ละเอียด

กายทิพย์เมื่อเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายทิพย์ รู้จักกายทิพย์ละเอียดแล้ว เมื่อกายทิพย์ละเอียดเข้าถึงกายรูปพรหม ก็เป็นปฏิเวธของกายทิพย์ละเอียด

กายรูปพรหมเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดเข้าถึงกายอรูปพรหม ก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหมละเอียด

กายอรูปพรหมหยาบเห็นกายอรูปพรหมละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายอรูปพรหมหยาบ กายอรูปพรหมละเอียดเห็นกายธรรม ก็เป็นปฏิเวธของกายอรูปพรหมละเอียด

กายธรรมเห็นกายธรรมละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมหยาบ กายธรรมละเอียดเห็นกายธรรมพระโสดา ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมละเอียด

กายธรรมพระโสดาเห็นกายธรรมพระโสดาละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระโสดาหยาบ เมื่อกายธรรมของพระโสดาละเอียดเห็นกายธรรมของพระสกทาคา ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระโสดาละเอียด

กายธรรมพระสกทาคาเห็นกายธรรมละเอียดของพระสกทาคาเอง ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระสกทาคา กายธรรมละเอียดของพระสกทาคาเห็นกายธรรมพระอนาคาหยาบ ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระสกทาคาละเอียด

กายธรรมพระอนาคาเห็นกายธรรมละเอียดของพระอนาคาเอง ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระอนาคา กายธรรมของพระอนาคาละเอียดเห็นกายธรรมของพระอรหัต ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระอนาคาละเอียด

กายธรรมของพระอรหัตหยาบหรืออรหัตมรรค เข้าถึงกายธรรมของพระอรหัตละเอียดหรือพระอรหัตผล ก็เป็นปฏิเวธของกายธรรมพระอรหัต

นี่ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เป็นมาลำดับอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักดังนี้ละก็ การเล่าเรียนในทางพุทธศาสนา การแสดงก็ดี การสดับตรับฟังก็ดี ให้รู้จักทางปริยัติ ทางปฏิบัติ ทางปฏิเวธ จึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้ารู้จักแต่เพียงทางปริยัติ ยังข้องขัดอยู่ในทางปฏิบัติ ต้องให้เข้าถึงทางปฏิบัติ ยังข้องขัดอยู่ในทางปฏิเวธ ให้เข้าถึงทางปฏิเวธนั่นแหละ จึงจะเอาตัวรอดได้ ด้วยประการดังนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความด้วยเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ยอดพระมาลาเพชร ๑๔๒ เม็ด พลอย ๓๓๘ เม็ด รวม ๔๘๐ เม็ด

‘... ตั้งแต่เป็นพระพุทธเจ้าแล้วไม่ได้ถอยจากการหยุดเลย
กลางของกลางอย่างนี้เรื่อยไป ท่านจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่
เราต้องไหว้บูชาท่านขนาดนี้ เราก็ต้องเดินแบบนี้ซิ
เป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพุทธศาสนา
เดินแบบนี้ไม่ได้ ก็ใช้ไม่ได้ ไม่ถูก ไม่ถูกเป้าหมายใจดำ
ไม่เคารพพระพุทธเจ้า ไม่นับถือพระพุทธเจ้า ไม่บูชาพระพุทธเจ้า ...’

กัณฑ์ที่ ๑๑
คารวาทิกถา

๑๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา เย จ พุทฺธา อนาคตา
โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน
สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหรึสุ วิหาติ จ
อถาปิ วิหริสฺสนฺติ เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา
ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา
สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ

องฺ. จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๒๑/๒๗

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ล้วนประกอบด้วยสวนะเจตนา ใคร่เพื่อจะฟังพระสัทธรรมเทศนา

ก็ ณ บัดนี้อาตมาจะได้แสดงในเรื่อง คารวาทิกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงความเคารพในพระธรรมเป็นข้อใหญ่ใจความสำคัญ เรื่องนี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายทุกๆ พระองค์ ย่อมเป็นแบบเดียวกันหมด ปรากฏว่าพระพุทธเจ้าที่จะเคารพสิ่งอื่นไม่มี นอกจากพระธรรมแล้ว พระพุทธเจ้าเคารพพระธรรมอย่างเดียว คือเมื่อได้ตรัสรู้แก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ตั้งพระทัยแน่แน่ว สิ่งอื่นนอกจากพระธรรมที่ตถาคตจะเคารพนั้นไม่มี ประเพณีพระพุทธเจ้าแต่ก่อนๆ ก็แบบเดียวกัน เมื่อได้ตรัสรู้แก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณแล้ว ก็เคารพพระธรรมอย่างเดียวเท่านั้น

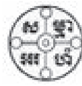
การเคารพต่อพระธรรมเราต้องเข้าใจเสียให้ชัด วันนี้จะชี้แจงแสดงให้แจ่มแจ้งว่าการเคารพทำท่าไหนอย่างไรกัน ความเคารพของเราท่านทั้งหลายในบัดนี้ ซึ่งปรากฏอยู่ เมื่อเด็กๆ เล็กๆ ก็เคารพต่อพ่อแม่ เพราะได้นมจากพ่อแม่เลี้ยงอัตภาพให้เป็นไปหายหิว เคารพต่อพ่อแม่ก็เพื่อจะกินนมเท่านั้นเอง ยังไม่รู้เรื่องเดียงสาอันใด เคารพ

แม่จะรับนมเท่านั้น ครั้นเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับ อยากได้ผ้าเครื่องนุ่งห่ม พ่อแม่ให้ก็เคารพพ่อแม่อีก เมื่อพ่อแม่ให้ผ้าเครื่องนุ่งห่มก็เคารพ เพราะอยากได้ผ้านุ่มห่มเท่านั้นจึงได้เคารพ ครั้นเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับขึ้นไป การอยากได้มันก็มากออกไป อาหารเครื่องเลี้ยงท้องอีก อยากได้อาหารเครื่องเลี้ยงท้องหิว ได้จากพ่อแม่ หิวเวลาใดก็เคารพพ่อแม่อีก เคารพเพื่อจะกินอาหารเท่านั้น ไม่ได้เคารพเรื่องอื่น แล้วก็ต่อมาจะต้องการสิ่งใดเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับ ต่างว่าเด็กหญิงเด็กชายก็มีนิสัยดี อยากจะเล่าเรียนศึกษาก็ต้องอ้อนวอนพ่อแม่ เคารพพ่อแม่อีก เพื่อจะได้ทุนค่าเล่าเรียนศึกษาเคารพเท่านั้นไม่ได้เคารพเรื่องอื่น ครั้นเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับ เมื่อได้เล่าเรียนศึกษาสำเร็จแล้ว จะครองเรือนจะทำการสมรสก็ต้องเคารพพ่อแม่อีก เอาเงินเอาทองจากพ่อแม่ เคารพเพื่อจะเอาเงินเอาทองไปแต่งงานเท่านั้น ไม่ได้เคารพเรื่องอื่น เมื่อต้องภัยได้ทุกข์ใดๆ ก็คิดถึงพ่อแม่ เพราะจะให้พ่อแม่ช่วยเหลือแก้ไข เคารพพ่อแม่ก็เพื่อจะให้พ่อแม่ช่วยแก้ไขเพื่อให้ตัวเป็นสุขสบายเท่านั้น

การเคารพเหล่านี้พระพุทธเจ้าก็ได้ทำมาแล้ว แต่เด็กๆ มา เราก็ได้ทำมาแล้วแต่เด็กๆ การเคารพเหล่านี้เคารพอย่างเด็กๆ ปราศจากปัญญา เคารพที่มีปัญญากันพ่อบ้านก็เคารพแม่บ้าน แม่บ้านก็เคารพพ่อบ้าน เพื่อต้องการให้ความสุขซึ่งกันและกันเคารพต้องการให้ความสุขนั่นเอง ต้องการเอาความสุขนั่นเอง หรือต้องภัยได้ทุกข์ใดๆ ไม่มีใครจะช่วยเหลือ พ่อบ้านก็คิดถึงแม่บ้าน แม่บ้านก็คิดถึงพ่อบ้าน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ได้ ก็ต้องเลิกกัน เลิกเคารพกัน เลิกนับถือกันต้องแยกจากกัน นี่ความเคารพกัน เป็นอย่างนี้

การเคารพเหล่านี้เป็นการเคารพสามัญทั่วโลกเป็นอยู่อย่างนี้ การเคารพของพระพุทธเจ้า ที่ว่าท่านเป็นผู้เคารพในพระสัทธรรม การเคารพทั้งหลายที่ท่านได้ผ่านมาแล้วมากน้อยเท่าใด นอกจากเคารพในธรรมแล้ว ไม่ประเสริฐเลิศกว่า นี่ประเสริฐเลิศกว่าท่านถึงปล่อยความเคารพ วางความเคารพอื่นเสียทั้งหมด เคารพในพระสัทธรรมทีเดียว การเคารพในพระสัทธรรม เคารพในพระสัทธรรมท่านก็แนะนำ วางตำรับตำราไว้ให้เป็นเนติแบบแผนของภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในยุคนี้และตั้งแต่ครั้งพุทธกาลนั้นมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ และต่อไปในภายหน้า สมที่บาลีว่า **เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา เย จ พุทฺธา อนาคตา โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหรึสุ วิหาติ จ อถาปิ วิหริสฺสนฺติ เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา** ดังนี้ พระคาถาหนึ่ง แปลเนื้อความเป็นสยามภาษาว่า พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่า

ใดที่ล่วงไปแล้ว ที่ล่วงไปแล้วด้วย พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใด ที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้าด้วย พระสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ซึ่งยังความโศกของชนเป็นอันมากให้พินาศไป ซึ่งปรากฏอยู่ในบัดนี้ด้วย **สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน** ล้วนเคารพสัทธรรมทั้งสิ้น **วิหรึสุ วิหาติ จ** มีอยู่แล้วด้วย มีอยู่ในบัดนี้ด้วย แม้อันหนึ่งจะมีต่อไปในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้าด้วย ข้อนี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย **เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา** ข้อนี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สรํ พุทฺธาน สาสนํ เพราะเหตุนั้นบุคคลผู้อยากเป็นใหญ่ บุคคลผู้หวังประโยชน์แก่ตนจำนงความเป็นใหญ่ ควรเคารพพระสัทธรรม คำนี้เป็นศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลายทุกๆ พระองค์สืบมาเป็นดังนี้ ให้ความเคารพพระสัทธรรมอันเดียวเท่านั้น

คำว่าเคารพสัทธรรมเป็นข้อที่ลึกล้ำนัก คำว่าเคารพ ทำกันอย่างไร ทำกันท่าไหน ทำกันไม่ถูก ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ทำไม่ถูก ไม่ใช่เป็นของทำง่าย พระพุทธเจ้ากว่าจะเคารพพระสัทธรรมถูก ต้องสร้างบารมี ๔ อสงไขย แสนมหากัป ๘ อสงไขย แสนมหากัป ๑๖ อสงไขย แสนมหากัป กว่าจะทำความเคารพในพระสัทธรรมถูก กว่าจะปลงใจลงไปเคารพในพระสัทธรรมอย่างเดียว ไม่เคารพอื่นต่อไป กว่าจะถูกลงไปดังนี้ไม่ใช่เป็นของเล็กน้อย บัดนี้เรามาประสบพบพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าบอกแล้ว เราเชื่อพระพุทธเจ้ากันล่ะว่า จะเคารพธรรมตามเสด็จพระพุทธเจ้าเหมือนพระพุทธเจ้า แล้วท่านย้ำไว้ในท้ายพระสูตรนี้ว่า บุคคลผู้รักตน บุคคลผู้มุ่งหวังประโยชน์แก่ตน จำนงความเป็นใหญ่ ควรเคารพสัทธรรม ถ้าเคารพสัทธรรม ถึงซึ่งความเป็นใหญ่ ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย พระพุทธเจ้าท่านเคารพพระสัทธรรม ท่านก็เป็นใหญ่กว่ามนุษย์ในชมพูทวีป แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล เป็นใหญ่กว่าหมดทั้งนั้น ท่านเคารพสัทธรรม ถ้าไม่เคารพพระสัทธรรมละก็ด้อย เป็นใหญ่กับเขาไม่ได้ ถ้าเคารพสัทธรรมละก็ไม่ด้อย เป็นใหญ่กับเขาได้ เราจะต้องรู้จักพระสัทธรรมและรู้จักท่าเคารพ นี้เป็นข้อสำคัญ

พระสัทธรรมคืออะไร เราจะเคารพเราจะทำท่าไหน ข้อนี้แหละเป็นของยากนักหละ พระสัทธรรมนั้น ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ เวลานี้อยู่กลางกายมนุษย์ ธรรมดวงนั้นแหละ ใสบริสุทธิ์มีอยู่ในกายมนุษย์ กาย

มนุษย์นั้นก็ได้รับความสุขรุ่งเรืองผ่องใส ถ้าธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์นั่นก็ไม่รุ่งเรืองไม่ผ่องใส

นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงหนึ่งเท่าฟองไข่แดงของไก่ นี่ไม่ใช่ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ แต่ว่าแบบเดียวกัน

ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ตั้งอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ละเอียดนั้น ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสดุจเดียวกัน ใสหนักขึ้นไป

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว แบบเดียวกัน

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใหญ่ขึ้นไปเป็นลำดับ นี่ดวงธรรมหละ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสกลมรอบตัว นี่ดวงธรรมล่ะ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ใสหนักขึ้นไป ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่

นั่นแหละนี่รู้จักธรรม ดวงธรรมนั่นแหละ ธรรมอื่นจากนี้ไม่มี นี่แหละดวงธรรมล่ะ บอกตรงล่ะ ดวงธรรมนั่นแหละ

ทีนี้ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักของกายธรรม กายธรรมหน้าตักเท่าไหน ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตเท่านั้น กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเท่ากัน

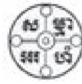
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว นี่พระพุทธเจ้านี้

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตหนักขึ้นไป นี่แค่ ๒๐ วา นี่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธเจ้าสำเร็จดวงเท่านี้

ที่พระพุทธเจ้าท่านเคารพพระสัทธรรมท่านทำท่าไหนล่ะ ทีนี้ถึงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ท่านจะทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าเคารพพระสัทธรรม เราจะเคารพบ้าง จะทำเป็นตัวอย่าง เอาพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง เราจะเคารพบ้าง พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้ทำท่าไหน ท่านเอาใจของท่านนั่นแหละหยุดไปที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของท่าน ท่านหยุดขึ้นไปตั้งแต่กายมนุษย์ นี้ที่แสดงไปแล้ว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นลำดับขึ้นไป เข้าถึงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด โสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด พระอรหัต พระอรหัตละเอียด เข้าถึงพระอรหัตโน่น พอถึงพระอรหัตแล้ว ใจท่านติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ไม่ถอนเลยทีเดียว ติดแน่นทีเดียว ติดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตนั่น ติดอยู่กลางดวงธรรมนั่นแหละ ไม่คลาดเคลื่อนละ ถอนไปไหนก็ไม่ไป ติดอยู่นั่นแหละ ติดแน่นทีเดียว

เมื่อติดแน่นแล้วท่านก็สอดส่องมองดูทีเดียวว่า ประเพณีของพระพุทธเจ้า เมื่อได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วนับถืออะไร เคารพอะไร เคารพอะไรบ้าง ไปดูหมด ไปดูตลอดหมด ทุกพระองค์เหมือนกันหมด แบบเดียวกันหมด ใจของท่านมาติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้านี้ทั้งนั้น ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า กำเนิดดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า หยุดอยู่นี้เอง ติดแน่นไม่ถอยถอนหละ **อินฺทขีลูปโม** เหมือนอย่างกับเสาเขื่อนปักอยู่ในน้ำ ถ้าลมพัดมาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ไม่เขยื้อน หรือไม่ฉะนั้น **ปพฺพตูปโม** เหมือนอย่างภูเขา ลมพัดมาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ใจไม่เขยื้อน แน่นเป๋งเชียว แน่นกั๊กทีเดียว นั่นแหละใจแน่นอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้านั่นแหละ นั่นแหละเรียกว่า **สทฺธมฺมครุโน** ล่ะ ท่านเป็นผู้เคารพพระสัทธรรม เมื่อท่านเห็นเช่นนั้น บัดนี้จะเคารพใคร ไม่มีแล้วที่เราจะเคารพ

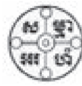

ในมนุษย์โลกทั้งหมดต่ำกว่าเราทั้งนั้น ในเทวโลก พรหมโลก อรูปพรหมต่ำกว่าเราทั้งนั้น ตลอดไม่มีแล้วในภพทั้ง ๓ จะหาเสมอเราไม่มี สูงกว่าเราไม่มี เราสูงกว่าทั้งนั้นที่เป็นอย่างเราไม่มี เราสูงกว่าทั้งนั้น

พระองค์ก็ตั้งพระทัย วางพระทัยหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นเอง ที่เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั่น หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้นนั่นแหละ กลางดวงอย่างนั้น และสมด้วยบาลีว่า **เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา** พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใด ในอดีตที่เป็นไปล่วงแล้ว มากน้อยเท่าไรไม่ **เย จ พุทฺธา อนาคตา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า **โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน** พระสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ซึ่งยังความโศกของมหาชนเป็นอันมากให้วินาศไป ซึ่งปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ นี่พระสิทธัตถกุมารองค์นี้แหละ **สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน** ล้วนเคารพพระสัทธรรมทั้งสิ้นแบบเดียวกัน ใจหยุดอยู่แบบเดียวกันหมด ใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้านั่นแหละ ไม่ไปอื่นเลยแต่นิดหนึ่ง ติดแน่นเลยทีเดียว ไม่เผลอทีเดียว เรียกว่าท่านไม่เผลอจากดวงธรรมนั้นทีเดียว นั่นแหละเรียกว่า **สทฺธมฺมครุโน** เคารพสัทธรรม

เมื่อท่านเคารพสัทธรรมแน่นหนาอยู่อย่างขนาดนี้แล้ว ไม่คลาดเคลื่อน ท่านจึงได้เตือนพวกเราว่า **วิหรึสุ** พระพุทธเจ้ามากน้อยเท่าใดที่มีอยู่แล้วเป็นอดีต **วิหาติ จ** พระพุทธเจ้าที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ **อถาปิ วิหริสฺสนฺติ** อนึ่ง พระพุทธเจ้าที่จะมีในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้าต่อไป **เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา** ข้อนี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ต้องใจติดอย่างนี้แบบเดียวกัน

บัดนี้เราเป็นมนุษย์ เราจะต้องปฏิบัติแบบนี้ ภิกษุจะต้องปฏิบัติแบบนี้ เป็นสามเณรก็จะต้องปฏิบัติแบบนี้ เป็นอุบาสกอุบาสิกาจะต้องปฏิบัติแบบนี้ทั้งหมด ก็บัดนี้ใจเราไม่ติด จะทำอย่างไรกัน พร่าเสียหมดแล้ว ไม่ติดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เราจะทำอย่างไรกัน นี่แน่ ไม่ติดอย่างนี้เรียกว่าไม่ถูกตามความประสงค์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ถ้าว่าใจไปติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เหมือนอย่างกับท่านติดอย่างนั้นละก็ ก็ถูกเป้าหมายใจดำของพุทธศาสนาทีเดียว เราจะต้องแก้ไขใจของเราให้ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เห็น จำ คิด รู้ มันแตก ไม่เข้าไปติดอยู่ตรงนั้น เราจะแก้ให้ติดมันก็ไม่ติด มันติดเสียข้างอื่น เช่น เราจะฟังธรรมสักครู่หนึ่งให้ติด ให้มันหยุด มันไม่หยุด เที่ยวพร่าไปเสีย

หมด โน่น นั่งอยู่นี่แหละ จะเทศน์ก็ดี โน่น แลบไปโน่น จะฟังธรรมก็ดี โน่น แลบไปบ้านไปช่อง ไปห่วงวัวห่วงควาย ไปหาอะไรมิอะไรไปโน่น ไปตลาด ไปถนนหนทางไปโน่น มันพร่าไปเสียอย่างนั้น มันไม่ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ มันก็เป็นใหญ่ไม่ได้ มันใหญ่ไม่ได้ มันไม่ถูกเป้าหมายใจดำ

ที่จะเป็นใหญ่ได้ ใจมันต้องเชื่อง ต้องติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ถ้าติดอยู่ได้เช่นนั้น ภิกษุหรือสามเณรติดอยู่ได้เช่นนั้นละก็ จะเป็นภิกษุที่เป็นใหญ่ จะเป็นสามเณรที่เป็นใหญ่ ถ้าเป็นอุบาสกอุบาสิกาเล่า ถ้าใจไปติดอยู่ตรงนั้นละก็ จะเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่เป็นใหญ่ แต่ว่าเขาทำกันติดได้มีนะ ในวัดปากน้ำเขาทำติดได้กันมากทีเดียวแหละ

ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่หลุดหละ ก็ไม่ช้าเท่าไรหรอก ติดอยู่กลางนั่นแหละ

ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละก็ กลางของกลางๆๆ พอหยุดได้ ก็กลางของกลางๆๆๆๆ อยู่นั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า ถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ก็เข้ากลางหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆๆ ก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

พอเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ก็เข้ากลางของกลางๆๆๆ ที่ใจหยุดนั่นแหละ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

แต่พอเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ใจก็หยุด เข้ากลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ ทีเดียว จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม แล้วหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็เข้ากลางของหยุดอีก กลางของกลางๆๆๆ หนักเข้า ก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

เมื่อใจเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดแล้ว พอหยุดแล้ว เข้ากลางของกลางที่ใจหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆ ก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม

เมื่อเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมแล้วใจก็หยุด ก็เข้ากลางของใจหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

พอเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดแล้ว ใจก็หยุดอยู่กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ

หนักเข้าก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ใจก็หยุดอยู่กลางของหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด

แล้วหยุดกลางของหยุดนี้แหละ กลางของกลางๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา พอเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาแล้ว หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา กลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียดแล้ว หยุดกลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาแล้ว หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้พระสกทาคาละเอียดที่เดียวกัน อยู่กลางกายมนุษย์นี่แหละ ไม่ได้ไปที่อื่น

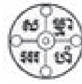
หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียดแล้ว เข้ากลางของใจที่หยุด และกลางของกลางๆๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาแล้ว หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา พอหยุดแล้ว เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆๆๆ จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียดแล้ว หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด กลางของกลางๆๆๆๆ หนักเข้าจะเข้าถึงกายพระอรหัต เป็นตัวพระพุทธเจ้าทีเดียว

เมื่อเข้าถึงกายพระอรหัต เมื่อถึงกายพระอรหัตแล้วหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตนั้น กลางของกลางๆๆๆๆๆๆ ไม่มีไปไหนละ

เข้าถึงกายธรรมของพระอรหัตละเอียดก็กลางของกลางนั่นแหละ กลางของกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ **ตั้งแต่เป็นพระพุทธเจ้าแล้วไม่ได้ถอยจากการหยุดเลย กลางของกลางอย่างนี้เรื่อยไป ท่านจึงถึงซึ่งความเป็น**

ใหญ่ เราต้องไหว้บูชาท่านขนาดนี้ เราก็ต้องเดินแบบนี้ซิ เป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพุทธศาสนา เดินแบบนี้ไม่ได้ ก็ใช้ไม่ได้ ไม่ถูก ไม่ถูกเป้าหมายใจดำ ไม่เคารพพระพุทธเจ้า ไม่นับถือพระพุทธเจ้า ไม่บูชาพระพุทธเจ้า

ท่านถึงได้กล่าวเป็นบทไว้ว่า คำที่เรียกว่าธรรม คือ ทำดี ไม่ใช่ทำชั่ว ท่านยกเป็นตำรับตำราไว้ว่า **น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ**

อุโภ สภาวา สภาพทั้ง ๒ **ธมฺโม จ** คือ ธรรมด้วย **อธมฺโม จ** คือ ไม่ใช่ธรรมด้วย **น สมวิปากิโน** มีผลไม่เสมอกัน หามีผลเสมอกันไม่ **อธมฺโม นิรยํ เนติ** อธรรมที่ไม่ใช่ธรรม ย่อมนำสัตว์ไปสู่นรก **ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** สิ่งที่เป็นธรรม สภาพที่เป็นธรรม ยังสัตว์ให้ถึงซึ่งสุคติ ไม่เหมือนกันอย่างนี้

เมื่อรู้จักสภาพที่ไม่เป็นธรรม ถ้าว่าเราอยู่เสียกับธรรมเช่นนี้แล้ว สภาพที่ไม่เป็นธรรมก็ไม่เข้ามาเจือปนได้ ไม่สามารถทำอะไรกับเราได้ เราอยู่เสียกับธรรมเรื่อยไป ไม่ออกจากธรรม ไม่ถอนจากธรรมทีเดียว สภาพที่ไม่ใช่ธรรมก็มาทำอะไรไม่ได้ สิ่งที่เป็นบาปอกุศล ที่เป็นชั่วร้ายมาทำอะไรไม่ได้ เราอยู่กับธรรมเรื่อยไป อยู่กับฝ่ายดีฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ฝ่ายดีฝ่ายเดียว แตกกายทำลายขันธ์ กายก็ไม่มีเสีย วาจาก็ไม่มีเสีย ใจก็ไม่มีเสีย เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ ก็มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า นรกไม่มีทีเดียว นี่ขั้นต่ำไม่ไปนรกทีเดียว

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ต้องปฏิบัติให้ถูกส่วน ให้ถูกในธรรมอยู่เสมอ อย่าเอาใจไปวางที่อื่น ให้จรดอยู่กลางดวงธรรม วางอยู่กลางดวงธรรมเสมอไป เรื่องนี้พระจอมไตรเมื่อมีพระชนม์อยู่ก็สอนอย่างนั้น ถึงแม้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ก็โอวาทของพระองค์ก็ยังทรงปรากฏอยู่ว่า

อุกาส โย ปน ภิกฺขุ ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน วิหรติ สามีจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตถาคตํ สกฺกโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปูเชติ ปรมาย ปูชาย ปฏิปตฺติปูชาย ว่า เราขอโอกาสภิกษุผู้ศึกษาในธรรมวินัยรูปใด **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมตามธรรม ปฏิบัติธรรมตามธรรมนั้นได้แก่ ใจหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แล้ว ก็ให้เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด โสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา

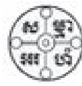

อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด ก็ปฏิบัติตามธรรมอย่างนี้ **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติตามธรรมอย่างนี้ **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติชอบยิ่ง ให้ชอบหนักขึ้นไป ยิ่งหนักขึ้นไปไม่ถอยกลับ เหมือนพระบรมศาสดาดังนั้น ให้เป็นตัวอย่างดังนั้น **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรมไม่ขาดสาย **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรมไม่ให้หลีกเลี่ยง ไม่ให้หลีกเลี่ยงจากธรรมไปได้ ให้ตรงศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายตลอดไป นี่เรียกว่า **อนุธมฺมจารี โส ภิกฺขุ** ผู้ศึกษาในธรรมวินัยนั้น **สกฺกโรติ** ได้ชื่อว่าสักการะ **ครุกโรติ** ได้ชื่อว่าเคารพ **มาเนติ** ได้ชื่อว่านับถือ **ปูเชติ** ได้ชื่อว่าบูชา **ตถาคตํ** ซึ่งเราผู้ตถาคต **ปรมาย ปูชาย ปฏิปตฺติปูชาย** ด้วยปฏิบัติบูชาเป็นอย่างยิ่ง นี่ประสงค์อย่างนี้ ให้ได้จริงอย่างนี้

นี่วัดปากน้ำเขาทำกันแล้ว มีธรรมอย่างนี้ไม่ใช่น้อย มีจำนวนร้อย ทั้งภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา แต่ว่าเขาพบของจริงขนาดนี้ เขาเผลอสติเสีย เขาไม่รู้ว่าของจริงสำคัญ เขาดันเอาใจไปใช้ทางอื่นเสีย เขาไม่นิ่งดิ่งหนักลงไป เข้าถึงเป็นลำดับไป เข้าถึงเป็นชั้นๆ จนกระทั่งถึงกายพระอรหัต เข้าถึงกายพระอรหัต เขาไม่ถอนถอยทีเดียว เขาจะเป็นพระอรหันต์ให้ได้อย่างนี้ ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ละก็นั่นแหละ เคารพพระสัทธรรมแท้ๆ แน่วแน่ล่ะ คนนั้นน่ะเป็นอายุพระศาสนา เป็นกำลังพระศาสนาทีเดียว เป็นตัวอย่างอันดีของภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในยุคนี้และต่อไปในภายหน้าทีเดียว ได้ชื่อว่าทำตนของตนให้เป็นกระสวน เป็นเนติแบบแผนทีเดียว

ไม่เสียทีที่พ่อแม่อาบน้ำ ป้อนข้าว อุ้มท้องมา ไม่เสียทีเปล่า แม้จะทูนไว้ด้วยเศียรเกล้าก็ไม่หนักเศียรเกล้าเปล่า จะอาบน้ำป้อนข้าว ก็ไม่เหนื่อยยากลำบากเปล่า ได้ผลจริงจังอย่างนี้ เหตุนี้เราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต อุบาสกอุบาสิกา เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว อย่าเอาใจไปจรดอื่น ให้จรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ขั้นต้น จนกระทั่งถึงพระอรหัตขั้นสุดท้าย ๑๘ กายนี้ แล้วก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต อย่าถอยกลับ นิ่งแน่นอยู่นั่น นั่นแหละถูกเป้าหมายใจดำทางพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ใน คารวาทิกถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ได้พากันมาสดับตรับฟังพระสัทธรรมเทศนาเห็นสภาวะปานฉะนี้ ด้วยอำนาจสัจจวาทีที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **รตนตฺตยา-**

นุภาเวน ด้วยอานุภาพรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ๓ ประการนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในขันธปัญจกแห่งท่านทั้งหลายทุกถ้วนหน้า ที่ได้ชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... นั่นแหละธาตุธรรมอันนั้นแหละ รักษาผู้ประพฤติธรรมล่ะ
ถ้าเห็นเข้าแล้วก็รักษาผู้นั้น ไม่ตกไปในที่ชั่ว อย่าทิ้งท่านก็แล้วกัน
อย่าผละจากท่าน ถ้าว่าห่างจากธรรมนั้นไม่รับรอง
ถ้าติดอยู่กับธรรมนั้นรับรองทีเดียว ...'

'... ความสุขเราปรารถนานัก แต่ว่าความประพฤติไขว้เขวไปเสียอย่างนี้
อย่างนี้หลอกตัวเองนี่ ถ้าลงหลอกตัวเองได้ มันก็โกงคนอื่นเท่านั้น ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๑๒
ธรรมรักษาผู้ประพฤติธรรม

๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารีติฯ

ขุ.เถร.(บาลี) ๒๖/๓๓๒/๓๑๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยธรรมรักษาผู้ประพฤติธรรม ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย กว่าจะยุติลงโดยสมควรแก่เวลา

เริ่มต้นแห่งธรรมที่รักษาผู้ประพฤติธรรม ตามวาระพระบาลีว่า **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ** ธรรมนั่นแลย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม **ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ** ธรรมที่บุคคลสั่งสมไว้ดีแล้วนำความสุขมาให้ **เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ** ข้อนี้แหละเป็นอานิสงส์ในธรรมความประพฤติดี **น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี** ผู้ประพฤติธรรมดีเรียบร้อยไม่ไปสู่ทุคติ นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยาม ได้ความเพียงแค่นี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความว่า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมนั้นเป็นไฉน เพราะธรรม คือความดี จะขีดคั่นลงไปเพียงแค่ไหน ความดีไม่มีความชั่วเข้าเจือปนเลย นี่ก็เป็นโลกุตรธรรมแท้ๆ ข้ามขึ้นจากโลก เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมแท้ๆ ไม่เกี่ยวข้องด้วยสราคธาตุสราคธรรมทีเดียว นี้ส่วนหนึ่ง คำว่าธรรมแยกออกเป็นหลายประการ ท่านแสดงไว้เป็นหลักเป็นประธาน แก้ในศัพท์ว่าธรรม **ธมฺโม** คำว่าธรรมนั้นแยกออกไปถึง ๔ คือ คุณธรรม เทศนาธรรม ปริยัติธรรม นิสสัตตนิชชีวธรรม แยกออกไปเป็น ๔

คุณธรรมให้ผลตามกาล ฝ่ายดีก็ให้ผลเป็นสุข ฝ่ายชั่วก็ให้ผลเป็นทุกข์ นี้ก็เป็นคุณธรรมฝ่ายดีฝ่ายชั่ว หรือดีฝ่ายเดียวให้ผลเป็นสุขฝ่ายเดียว นั้นก็เรียกว่าคุณธรรม

เทศนาธรรม ที่พระองค์ตรัสเทศนา ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในเบื้องปลาย ท่านวางหลักไว้ ไพเราะในเบื้องต้น คือศีล บริสุทธิ์กายวาจาเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ตลอดจนกระทั่งถึงดวงศีล ไพเราะในท่ามกลางคือสมาธิ ตลอดจนกระทั่งถึงดวงสมาธิ ไพเราะในเบื้องปลายคือปัญญา ตลอดจนกระทั่งถึงดวงปัญญา นี้ก็คือเทศนาธรรม

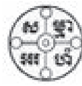
ปริยัติธรรม ข้อปฏิบัติอันกุลบุตรจะพึงเล่าเรียนศึกษา ตั้งต้นแต่นักธรรมตรี โท เอก เปรียญ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ หลักสูตรวางไว้ในประเทศไทย การศึกษาปริยัติมีเท่านี้ นี่ที่เรียกว่าปริยัติธรรม

นิสสัตตนิชชีวธรรม ยกเอารูปออกเสีย กับวิญญาณออกเสีย เหลือแต่ เวทนา สัญญา สังขาร ๓ อย่างนี้ท่านจัดเป็นนิสสัตตนิชชีวธรรม ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่ชีวิต แสดงหลักไว้ดังนี้

แสดงธรรมออกไปเป็น ๔ คือ คุณธรรม เทศนาธรรม ปริยัติธรรม นิสสัตตนิชชีวธรรม แสดง ๔ ดังนี้ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม แต่คำว่าธรรมนี้ แสดงตามแบบปริยัติ ไม่ใช่หนทางปฏิบัติ แบบทางปฏิบัติ ศาสนามี ๓ ทาง คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

ถ้าแบบทางปฏิบัติ คำว่าธรรม กล่าวถึงดวงธรรมทีเดียว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ เป็นดวงธรรมทีเดียว เป็นธรรมแท้ๆ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ มนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เรียกว่า **ธมฺโม** นี่ทางปฏิบัติ เป็นดวงใสบริสุทธิ์ ธรรมดวงนั้นเป็นธรรมสำคัญ ทว่าหลักก็ธรรมอันนั้น เป็นธรรมทีเดียว

ธรรมนั้นถ้าว่าจะแยกออกไป ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่จะได้ธรรมดวงนั้นมา ต้องกล่าวเริ่มแรก มนุษย์หญิงชายทุกถ้วนหน้า ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต บริสุทธิ์สนิททั้งกาย วาจา จิต ไม่มีผิดจากความประสงค์ของพระพุทธเจ้าอรหันต์เลย บริสุทธิ์สนิททั้งกาย วาจา จิต ไม่ฆ่าสัตว์ แต่เวทนาปรานีต่อสัตว์ ลักทรัพย์สมบัติก็ไม่มี มีแต่ให้สมบัติของตนแก่คนอื่น ประพฤติล่วงผิดในกามก็ไม่มี หรือประพฤติล่วงอสัทธรรม

ประเพณีก็ไม่มีดังนี้ สนิททีเดียว พูดจริงทุกคำไม่มีปด เสพสุรายาเมาเป็นที่ตั้งของความประมาทไม่มี วัตถุที่ทำให้เมาเป็นที่ตั้งของความประมาทก็ไม่ใช้สอย ในศีลทั้ง ๕ นี้ตลอด ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ตลอด สะอาดสะอ้านทั้งกาย กายก็ไม่มีร่องเสีย วาจาก็ไม่มีร่องเสีย ใจก็ไม่มีร่องเสีย ใช้ได้ทั้งกาย วาจา ใจ ตรงกับบาลีกล่าวไว้ว่า

สพฺพปาปสฺส อกรณํ ชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ไม่กระทำเป็นเด็ดขาด

กุสลสฺสูปสมฺปทา ดีด้วยกาย วาจา ใจ ทำจนสุดสามารถ

สจิตฺตปริโยทปนํ ทำใจของตนให้ผ่องใส

อันนี้เมื่อบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียแล้ว นี้เรียกว่าธรรมโดยทางปริยัติ ยังไม่ใช่ทางปฏิบัติ ถ้ากลั่นเข้ามาถึงเจตนา เจตนาก็บริสุทธิ์ บังคับกายบริสุทธิ์ บังคับวาจาบริสุทธิ์ บังคับใจบริสุทธิ์ นั่นก็เป็นทางปริยัติอยู่เลย ยังไม่ใช่ทางปฏิบัติ เข้าถึงทางปฏิบัติ เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สำเร็จมาจากบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ สำเร็จมาจากบริสุทธิ์เจตนา เป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสเป็นกระจกส่องเงาหน้า เท่าฟองไข่แดงของไก่ นี่ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นดวงๆ ไปอย่างนี้

ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์โตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง เป็น ๘ เท่า ฟองไข่แดงของไก่ นั่นก็เรียกว่าเป็นธรรมทั้งนั้น

ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมหน้าตักวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดโตขึ้นไปอีก ๕ วา

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ๕ วา กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ๑๐ วา กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา ๑๐ วา กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด ๑๕ วา กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา ๑๕ วา กลมรอบตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด ๒๐ วา กลมรอบตัว

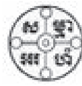

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ๒๐ วา กลมรอบตัว เป็นลำดับกันไปอย่างนี้

นั้นแหละเรียกว่า **ธมฺโม** ลึกอย่างนี้ นี่ทางปฏิบัติเห็นปรากฏชัด เข้าถึงธรรมดังกล่าวแล้วนี้ ตั้งแต่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ไปจนกระทั่งถึงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตทีเดียว นั่นแหละคำที่เรียกว่า **ธมฺโม** ล่ะ นั่นแหละธาตุธรรมอันนั้นแหละ รักษาผู้ประพฤติธรรมล่ะ ถ้าเห็นเข้าแล้วก็รักษาผู้นั้น ไม่ตกไปในที่ชั่ว อย่าทิ้งท่านก็แล้วกัน อย่าผละจากท่าน ถ้าว่าห่างจากธรรมนั้นไม่รับรอง ถ้าติดอยู่กับธรรมนั้นรับรองทีเดียว ทั้ง กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ ไม่มีร่องเสียกัน เสียไม่มีกัน ถ้าว่าไปเสียเข้า ดวงธรรมนั้นเศร้าหมอง ขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ลงโทษเอาเจ้าของผู้ประพฤติผู้กระทำ ถ้าไม่ล่วงล้ำแต่อย่างหนึ่งอย่างใด สะอาดสะอ้าน ก็ใสหนักขึ้นทุกที ใจหยุดนิ่งหนักขึ้นใสหนักขึ้น นั่นแหละ **ธมฺโม** ละ คำที่เรียกว่า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมดวงนั้น **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ** ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมดวงนั้น

เมื่อเข้าใจดังนี้แล้วจะแสดงต่อไป **ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ** ธรรมดวงนั้นแหละ ถ้าว่าสั่งสมได้ดีแล้วสะอาดหนักขึ้นเสมอตัว สะอาดหนักขึ้นใสหนักขึ้นเสมอตัว ใสไปแค่ไหน เสมอตัวไปแค่นั้น ใสหนักขึ้นไปแล้วเสมอตัวไปแค่นั้น ใสหนักขึ้นไปเสมอตัวไปแค่นั้นอีก อย่างขนาดอย่างนี้เรียกว่าสั่งสมดีจริง ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้ว **สุขมาวหา** นำความสุขมาให้ ถ้าอยู่กับใครขนาดนี้ ใจก็เบิกบานรื่นเริงบันเทิงชื่นแช่มแจ่มใส ไม่มีความทุกข์เศร้าหมองขุ่นมัวใดๆ เพราะธรรมนั้นนำความสุขมาให้ นี่หลักของธรรมที่แสดงไว้แค่นี้ **เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ** นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมที่ประพฤติดี **ธมฺเม สุจิณฺเณ** นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมที่ประพฤติดี ประพฤติดีขนาดนี้ก็ได้อานิสงส์ในธรรมที่ประพฤติดี ประพฤติดีขนาดนี้ก็ได้อานิสงส์ แล้วก็เป็นสุขทีเดียว **น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี** ประพฤติไปอย่างนั้น มั่นคงอย่างนั้น ไม่ไปสู่ทุคติ ผู้ประพฤติเรียบร้อยเช่นนั้น ดี สะอาดสะอ้านเช่นนั้น ไม่ไปสู่ทุคติเด็ดขาดทีเดียว ตายแล้วก็ไปสู่สวรรค์ เป็นมนุษย์อยู่ก็ไม่ได้รับทุคติ มีแต่สุคติฝ่ายเดียว นี่แหละเลือกเอาเถอะ ให้รู้จักหลักจริงอย่างนี้

รู้จักหลักจริงอันนี้ เราเป็นภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ประพฤติดีจริงตรงเป้าหมายใจดำ เห็นดวงแก้วใสเช่นนี้ไม่ค่อยจะได้ ภิกษุหรือสามเณรก็เลอะเลือนไป อุบาสกอุบาสิกาก็เหลวไหลไป ไม่อยู่กับธรรมอยู่เนืองนิตย์ **ความสุข**

เราปรารถนานัก แต่ว่าความประพฤติไขว้เขวไปเสียอย่างนี้ อย่างนี้หลอกตัวเองนี่ ถ้าลงหลอกตัวเองได้ มันก็โกงคนอื่นเท่านั้น ไม่ต้องไปสงสัย

หลอกตัวเองเป็นอย่างไร ตัวอยากได้ความสุข แต่ไปประพฤติทางทุกข์เสีย มันก็หลอกตัวเองอยู่อย่างนี้ละซิ ตัวเองอยากได้ความสุข แต่ความประพฤตินั่นหลอกตัวเองเสีย ไปทางทุกข์เสีย มันหลอกอยู่อย่างนี้นี่ ใครเข้าใกล้มันก็โกง โกงทุกเหลี่ยมนั่นแหละ ถ้าลงหลอกตัวเองได้มันก็โกงคนอื่นได้ ไว้ใจไม่ได้ทีเดียว เหตุนี้พุทธศาสนาท่านตรง ตรงตามท่านละก็มรรคผลไม่ไปไหน อยู่ในเงื้อมมือ อยู่ในกำมือทีเดียว พุทธศาสนาท่านตรง แต่ว่าผู้ปฏิบัติไม่ตรงตามพุทธศาสนา มันก็หลอกลวงตัวเอง โกงคนอื่นเท่านั้น นี่หลักจริงเป็นอย่างนี้ ให้จำไว้ให้มั่น ท่านได้ยืนยันอีกในอัคคัปปสาทสูตรว่า

อคฺคโต เว ปสนฺนานํ อคฺคํ ธมฺมํ วิชานตํ
อคฺเค พุทฺเธ ปสนฺนานํ ทกฺขิเณยฺเย อนุตฺตเร
อคฺเค ธมฺเม ปสนฺนานํ วิราคูปสเม สุเข
อคฺเค สงฺเฆ ปสนฺนานํ ปุญฺญกฺเขตฺเต อนุตฺตเร
อคฺคสฺมึ ทานํ ททตํ อคฺคํ ปุญฺญํ ปวฑฺฒติ
อคฺคํ อายุ จ วณฺโณ จ ยโส กิตฺติ สุขํ พลํ
อคฺคสฺส ทาตา เมธาวี อคฺคธมฺมสมาหิโต
เทวภูโต มนุสฺโส วา อคฺคปฺปตฺโต ปโมทตีติฯ

องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๓๔/๔๕

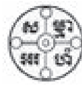
นี่วางหลักอีกหลักหนึ่ง แปลเป็นภาษาไทยว่า เมื่อบุคคลรู้จักธรรมอันเลิศ เลื่อมใสแล้วด้วยความเป็นของเลิศ เลิศอย่างไร? รู้จักธรรมอันเลิศนั้น ธรรมอะไร? ธรรมอันเลิศคือธรรมที่แสดงมาแล้วเป็นธรรมอันเลิศทั้งนั้น ถ้าว่าเลื่อมใสโดยความเป็นของเลิศ ไม่ปล่อยไม่วางไม่ละกันล่ะ เข้าถึงก็จรด ไม่ปล่อยไม่วางกันหล่ะ จรดไม่วางไม่ปล่อย วางกึกลงไปตั้งแต่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เรื่อยเข้าไปจนกระทั่งได้ขึ้นไปถึงแค่ไหนดวงไหน ไม่ปล่อยไม่ละกันล่ะ ใจจรดอยู่กลางดวงนั่นแหละ ถ้าจรดอยู่ขณะนั้นละก็ เลื่อมใสโดยความเป็นของเลิศละ ของเลิศก็ต้องไม่ปล่อย ถ้าปล่อยมันก็ไม่เลิศ ไม่ปล่อยกันละ คว้ากันแน่นทีเดียวดวงนั้น ตลอดตั้งแต่ดวงต้นจนกระทั่งถึงดวงพระอรหัต ได้แค่ไหนยึดแค่นั้น มั่นเป็นขั้นๆ ไป เมื่อรู้จักธรรมอันเลิศ เลื่อมใสแล้วโดยความเป็นของเลิศ ทีนี้ก็เป็นชั้นๆ ไป

อคฺเค พุทฺเธ ปสนฺนานํ ทกฺขิเณยฺเย อนุตฺตเร เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เลิศ คือธรรมกายทีเดียว ธรรมกายโคตรภู ธรรมกายโคตรภูละเอียด ธรรมกายโสดา โสดาละเอียด ธรรมกายสกทาคา สกทาคาละเอียด ธรรมกายอนาคา อนาคาละเอียด ธรรมกายอรหัต อรหัตละเอียด นั่นแหละธรรมกาย นั่นแหละพระพุทธเจ้าผู้เลิศล่ะ เลื่อมใสแล้วในพระพุทธเจ้านั้น เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เลิศ **ทกฺขิเณยฺเย อนุตฺตเร** ซึ่งเป็นทักขิไณยบุคคลอย่างยอดเยี่ยม ทักขิไณยบุคคลเป็นอย่างไร ถ้าใครได้ไปทำบุญทำกุศลกับท่านเข้า ผลได้ในปัจจุบันทันตาเห็น ได้เป็นเศรษฐีคหบดีทีเดียว ได้เป็นกษัตริย์ เศรษฐีทีเดียว ได้สมบัติในปัจจุบันทันตาเห็นทีเดียว นั่นหละเป็นทักขิไณยบุคคลอย่างยอดเยี่ยมอย่างนั้น

อคฺเค ธมฺเม ปสนฺนานํ เลื่อมใสในธรรมอันเลิศ **วิราคูปสเม สุเข** ซึ่งเป็นธรรมปราศจากยินดี สงบสุข สงบเป็นสุข นั่นแหละ ดวงนั้นตลอดขึ้นไปนั่นแหละ **อคฺเค ธมฺเม ปสนฺนานํ** เลื่อมใสในธรรมอันเลิศ ซึ่งเป็นธรรมอันปราศจากกำหนัดยินดี สงบสุข เมื่อเข้าไปอยู่ในกลางดวงนั้นแล้ว หมดความกำหนัดยินดี สงบระงับ เป็นสุขแสนสุขทีเดียวทุกดวงไป ตั้งต้นแต่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เมื่ออยู่กลางดวงนั้นแล้ว ความกำหนัดยินดีไม่มี สงบระงับ เป็นสุขทีเดียว ถ้าว่าต้องการสุขละก็ไปอยู่นั่น ถ้าว่าต้องการทุกข์ละก็ออกมาเสียก็ได้รับทุกข์ ต้องการสุขก็เข้าไปอยู่กลางดวงธรรมนั่นทุกดวงไป เป็นสุขแบบเดียวกันหมด ที่ปรากฏว่า **วิราคูปสเม สุเข** ซึ่งเป็นธรรมปราศจากยินดี สงบระงับ เป็นสุข

อคฺเค สงฺเฆ ปสนฺนานํ เลื่อมใสในพระสงฆ์อันเลิศ ธรรมกายละเอียด กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมละเอียด นี่เป็นหมู่ของชน เป็นหมู่ของมนุษย์ ธรรมกายละเอียดของโคตรภู ธรรมกายละเอียดของโสดา ธรรมกายละเอียดของสกทาคา ธรรมกายละเอียดของอนาคา ธรรมกายละเอียดของพระอรหัต นี่แหละ **อคฺเค สงฺเฆ ปสนฺนานํ** เลื่อมใสในพระสงฆ์อันเลิศ **ปุญฺญกฺเขตฺเต อนุตฺตเร** ซึ่งเป็นบุญเขตอย่างยอด พระสงฆ์เป็นบุญเขตอย่างยอด ถ้าใครได้บริจาคกับพระสงฆ์ หรือได้ไปเลื่อมใสในพระสงฆ์เข้าก็ได้ผลปัจจุบัน ได้ผลเป็นมหัศจรรย์ทีเดียว เป็นทักขิไณยบุคคลอย่างยอด **อคฺคสฺมึ ทานํ ททตํ** ได้ถวายทานในท่านผู้เลิศแล้ว **อคฺคํ ปุญฺญํ ปวฑฺฒติ** บุญอันเลิศย่อมเจริญ ได้ถวายทานในพระพุทธเจ้า ได้ถวายทานในพระธรรม ได้ถวายทานในพระสงฆ์ ในท่านผู้เลิศเหล่านั้น

บุญอันเลิศย่อมเจริญ ได้สมบัติปัจจุบันทันตาเห็น ไม่อย่างนั้นละโลกนี้ไปแล้วก็ได้สมบัติในเทวโลก พรหมโลก สมมาดปรารถนา ได้ผลทีเดียว **อคฺคํ อายุ จ วณฺโณ จ ยโส กิตฺติ สุขํ พลํ** อายุ วรรณะ อายุ คือมีอายุยืน วรรณะ ผิวพรรณวรรณะแห่งร่างกายงดงาม เป็นของที่เลิศ ย่อมเจริญแก่เขาที่ได้ถวายทานนั้น ยศ เกียรติคุณ ความสุข และกำลังอันเลิศ ก็ย่อมเจริญแก่เขา **อคฺคสฺส ทาตา เมธาวี** ผู้มีปัญญาได้ถวายทานแก่ท่านผู้เลิศแล้ว **อคฺคธมฺมสมาหิโต** ตั้งอยู่ในธรรมอันเลิศ **เทวภูโต มนุสฺโส วา** จะไปเกิดเป็นเทวดา หรือว่าจะไปเกิดเป็นมนุษย์ **อคฺคปฺปตฺโต ปโมทติ** ย่อมถึงเป็นผู้เลิศบันเทิงอยู่ เกิดเป็นเทวดาก็ได้เกิดในวิมานทีเดียว จะเกิดเป็นมนุษย์ก็เกิดในปราสาททีเดียว ถึงซึ่งความเป็นผู้เลิศบันเทิงอยู่ไม่ต้องทำไร่ไถนาค้าขายใดๆ เกิดในกองสมบัติทีเดียวนี่เป็นหลักยืนยันว่าธรรมนั่นแหละย่อมรักษาผู้ประพฤติได้จริงอย่างนี้ ไม่คลาดเคลื่อน อย่าไปต้องสงสัยอะไรเลย อย่าระแวงอะไรเลย ถ้าไม่สงสัยก็ให้มั่นอยู่ในธรรม จะทำอะไรก็ช่าง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสหรือไม่ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ใสหรือไม่ ถ้าใส เข้าอยู่เวลาใด ได้เวลานั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ใสหรือไม่ ถ้าใส เข้าอยู่เวลาใด ได้เวลานั้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ใสหรือไม่ ถ้าใส เข้าอยู่เวลาใด ได้เวลานั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ใสหรือไม่ ถ้าใส... ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ใสหรือไม่ ถ้าใส...

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมใส หรือไม่ ถ้าใส... ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ใสหรือไม่ ถ้าใส...

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมใสหรือไม่ ถ้าใส... เข้าอยู่ในเวลาใด ได้เวลานั้น ตลอดกายธรรมละเอียด กายธรรมโสดา โสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา สกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต อรหัตละเอียด นี่แหละเรียกว่า **ธมฺมวิหารี** ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ หรือ **สุขธมฺมวิหารี** ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่เป็นสุข อยู่ในกลางดวงธรรมนั้น จะปฏิบัติให้ถูกหลักพระพุทธศาสนา หลักพระพุทธศาสนาอยู่ในกลางดวงธรรมนั้น ไม่ได้อยู่ที่อื่น หลักพระพุทธศาสนาไม่มีอื่น มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อจัดออกมาทางกายวาจาไปอีกเรื่องหนึ่ง จัดไปทางเจตนาก็อีกเรื่องหนึ่ง ถ้าจัดเข้าไปในดวงธรรม ก็คือดวงศีลทีเดียว เท่า

ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์สนิท เมื่อเป็นมนุษย์ก็ปฏิบัติอยู่ในดวงธรรมดวงศีลนั่น ที่จะเข้าถึงดวงศีลต้องเข้าถึงดวงธรรมก่อน ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือ ดวงปฐมมรรค หรือ ดวงเอกายนมรรค เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน และหยุดอยู่กลางดวงธรรมนั่นแหละ นี่จะปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาหล่ะ ปฏิบัติทางธรรม ได้หลักแล้ว ได้หลักศาสนาแล้ว ปฏิบัติทางธรรมต่อไป ปฏิบัติทางธรรมก็ต้องให้มั่นคง

ใจนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ใจหยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอหยุดก็หยุดในกลางดวงของกลาง กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล

หยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้า ก็กลางของกลางใจที่หยุดนั่นแหละ ก็เข้าถึงดวงสมาธิ

หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอหยุด เข้ากลางของหยุด กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา

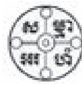
หยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้ากลางของหยุด กลางของกลางถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ

หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอหยุดเข้าก็กลางของกลางๆๆ พอหยุดถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า กลางของกลางๆๆๆๆๆ ก็เห็นกายมนุษย์ละเอียด

ดำเนินไปในกายมนุษย์ละเอียดแบบนี้แหละ ก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กายธรรมละเอียด เป็นลำดับขึ้นไปทั้ง ๑๘ กาย ถึงตลอดแบบเดียวกันนี้

นี่ปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา คือ ไปทางศีล สมาธิ ปัญญา ปฏิบัติเข้าไปข้างใน ถ้าปฏิบัติถอยออกมาข้างนอกก็กายวาจาบริสุทธิ์ ว่ากันเจตนาบริสุทธิ์ไปอีกกว้างๆ เป็นปริยัติไป ถ้าปฏิบัติต้องเดินให้ตรงเข้าไปข้างใน นั่นเป็นทางปฏิบัติ เมื่อเข้าถึงปฏิบัติแล้วก็ปฏิเวธเป็นชั้นๆ เข้าไป

เมื่อเข้าถึงกายมนุษย์หยาบนี้ เข้าไปในทางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียด พอถึงกายมนุษย์ละเอียด ก็เป็นตัวปฏิเวธอยู่แล้ว เห็นกายมนุษย์ละเอียดเข้าแล้ว นั่นเป็นตัวปฏิเวธอยู่แล้วตามส่วน เข้าไปในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด จนกระทั่งถึงกายทิพย์ก็เป็นปฏิเวธอยู่แล้ว เห็นกายทิพย์เข้าแล้ว เห็นกายทิพย์ละเอียดก็เป็นปฏิเวธ เห็นกายรูปพรหมก็เป็นปฏิเวธ เห็นกายอรูปพรหมก็เป็นปฏิเวธ เห็นกายอรูปพรหมละเอียดก็เป็นปฏิเวธเป็นชั้นๆ เข้าไป เข้าถึงกายธรรม เข้าถึงกายธรรมก็เป็นปฏิเวธ เข้าถึงกายธรรมละเอียดก็เป็นปฏิเวธ แบบเดียวกันนั่นแหละ จะปฏิบัติไปอย่างไรก็ว่าไปเถอะ ปริยัติ เมื่อเข้าถึงปฏิบัติแล้วก็เข้าถึงปฏิเวธ เป็นลำดับไป เข้าถึงโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เป็นลำดับไป ไม่เคลื่อนละ ไม่เคลื่อนหลัก เอาหลักมาปรับดูเถอะ ปริยัติเอามาปรับดูเถอะ แต่ว่าผู้เรียนปริยัติ ผู้เรียนบาลีท่านไม่เห็น ท่านก็เรียนตามศัพท์ของท่านไป เมื่อท่านเห็นท่านก็เรียนตามความเห็นของท่าน นี่เรื่องนี้สำคัญ

เพราะเหตุนั้น **การปฏิบัติศาสนาหรือนับถือศาสนา ถ้าว่าศึกษาไม่ได้หลักพระพุทธศาสนาแล้ว จะนับถือไปสัก ๕๐ ปี ก็เอาเรื่องไม่ได้ ถ้าได้หลักแล้วจึงจะเอาเรื่องได้ เพราะฉะนั้น วัดปากน้ำได้หลักแล้ว ต่อไปหมดประเทศไทยจะต้องถือเอาวัดปากน้ำนี่เป็นหลักทางปฏิบัติ ในทางปฏิบัติ ปฏิเวธ** ส่วนปริยัติน่ะไม่ต้องเอาวัดปากน้ำ วัดปากน้ำต้องไปเอาเขามาอีก เอามาจากตำรับตำราที่เขาตั้งไว้เป็นหลักสูตรในประเทศไทย ถึงกระนั้นปริยัติวัดปากน้ำ ก็ไม่แพ้ฝั่งพระนคร ชนะฝั่งพระนครหลายวัด เหลือไม่กี่วัดที่จะล่วงล้ำไป

แต่ส่วนปฏิบัตินั้น ชนะหมดทั้งประเทศไทย วัดใดวัดหนึ่งสู้ไม่ได้ เพราะวัดใดวัดหนึ่ง สั่งสมพวกมีธรรมกายมากไม่ได้เหมือนวัดปากน้ำ วัดปากน้ำสั่งสมมากเวลานี้ขนาด ๑๐๐ ขาดเกินไม่มาก ทั้งอุบาสก อุบาสิกา พระเณร ๑๐๐ ขาดเกินไม่มาก หรือจะกว่าก็ไม่รู้ แต่ว่ายังไม่ได้สำรวจถี่ถ้วน แล้วจะสำรวจให้ดูว่ามีเท่าใด มากอยู่แล้วพวกที่ปฏิบัติใช้ได้ทีเดียว ที่ใช้ไม่ได้อย่างสูงนั้น ผู้เทศน์ต้องคอยคุม ถ้าไม่คุมละก็ไปสูงไม่ได้ **มารมันปัดลงต่ำเสีย มันแนะนำให้วางเป้าหมายใจดำเสีย ไม่จรดอยู่ที่เป้าหมายใจดำ** ที่ผู้เทศน์คอยคุมไว้ละก็ถูกเป้าหมายใจดำ ตรงกันข้ามกับพวกพญามาร ถ้าว่าไม่คุมไว้แล้ว เป็นลูกศิษย์พญามารเสียแล้ว มารเอาไปใช้เสียแล้ว อย่างนี้มาก เหตุนั้น เมื่อมาพบของจริงเช่นนี้แล้ว ทั้งพระ ทั้งเณร ทั้งอุบาสกอุบาสิกา ควรปล่อยชีวิต ค้น

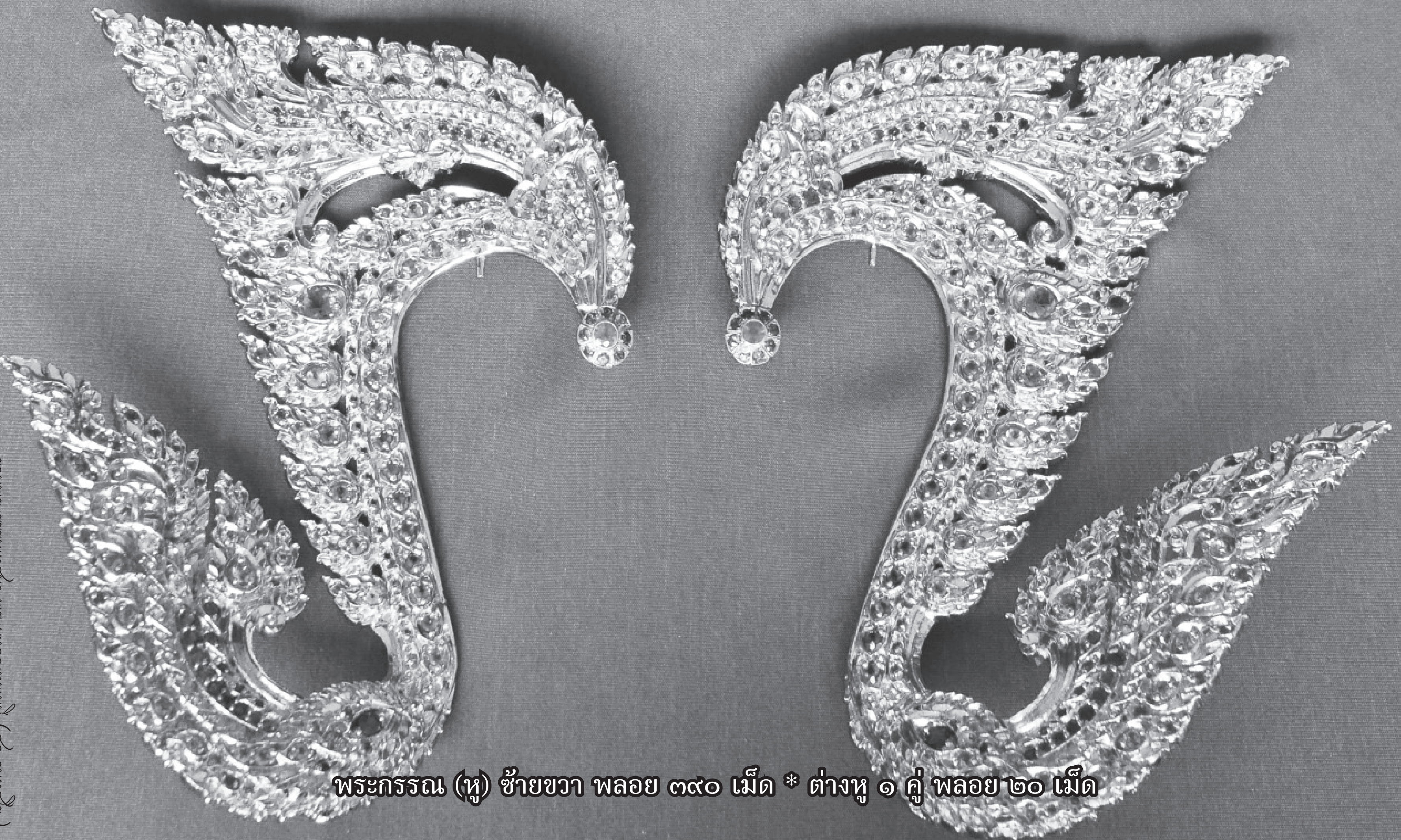

เอาของจริง รักษาของจริงไว้ให้ได้ เมื่อได้แล้วละก็จะยิ้มในใจของตัวอยู่เสมอไป ไม่มีความเดือดร้อนใดๆ เห็นว่าพระพุทธศาสนานี่เป็นนิยยานิกธรรมจริง นำสัตว์ออกมาจากทุกข์ได้จริง ในปัจจุบันทันตาเห็นทีเดียว เมื่อรู้จักหลักอันนี้ นี่แหละ **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ** ธรรมย่อมรักษาผู้ที่ประพฤติธรรม **ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ** ธรรมนั่นแหละ สั่งสมไว้ดีแล้ว นำความสุขมาให้แท้ๆ

เหตุนี้แหละที่ได้ชี้แจงแสดงมาแล้วนี้เพื่อเป็นปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดาสโมสรในสถานที่นี้ถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความแต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระกรรณ (หู) ซ้ายขวา พลอย ๓๙๐ เม็ด * ต่างหู ๑ คู่ พลอย ๒๐ เม็ด

'... ทุกข์เหล่านี้ก็เป็นละครของโลก
ชั่วครั้งชั่วคราวแล้วก็เลิกกันไป ลาโรงกันไป เก็บฉากกันไป
หายไปหมด ไม่รู้ไปทางไหน ก็เป็นละครโลกนั่นเอง
ถ้าว่าใครมีปัญญาก็ปล่อยความยึดถือสิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นเสีย
ถ้าเป็นคนโง่ก็ไปยึดถือสิ่งที่เป็นทุกข์ไม่เที่ยง
มันก็ต้องร้องไห้เศร้าโศกเสียใจไป เข้าใจว่าเป็นของเรา เป็นเราไป
นั่นมันโง่นี่ ไม่รู้จริงตามธาตุธรรมเหล่านี้ ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๑๓

ธรรมนิยามสูตร

๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เอวมฺเม สุตํฯ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจาติฯ

ส.ม. ๒๗๙ , องฺ.ติก.(บาลี) ๒๐/๕๗๖/๓๖๘-๓๖๙

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นธรรมสวนะฉลองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านผู้พุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสร เพื่อสวนะกิจในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า จะชี้แจงแสดงธรรมเทศนาในเวลาวันนี้ คือในเรื่อง ธรรมนิยามสูตร ธรรมที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนายกย่องธาตุธรรมว่าเป็นของเกิดขึ้นก่อนเก่า หรือ เก่าก่อน พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้น หรือจะไม่บังเกิดขึ้น ธาตุธรรมน่ะเขามีอยู่แล้ว เขาเกิดอยู่แล้ว ตั้งอยู่แล้วเป็นปรกติ พระองค์ทรงแสดงธรรมในข้อนี้ คือจะทรงแสดงชี้แจง แสดงธาตุธรรมให้ปรากฏ ตามกำหนด ตามความเป็นจริงของธาตุธรรมเหล่านั้น บัดนี้จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีแห่งพระสูตรนั้น เพื่อเป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัททุกถ้วนหน้า

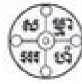
เริ่มต้นแห่งพระสูตรว่า **เอวมฺเม สุตํ** พระสูตรนี้พระอานนท์ได้สดับฟังเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า **เอวํ อาการเรน** ด้วยอาการอย่างนี้ **เอกํ สมยํ** ณ สมัยครั้งหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับที่วิหารเชตวัน อันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกคฤหบดีสร้างถวายในกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นสมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งหาพระภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายรับพุทธพจน์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยอาลปนคาถาว่า **ภทนฺเต** ความเจริญจงมีแก่พระองค์ดังนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเมื่อพระภิกษุทั้งหลายเป็นอันมากมาสู่ที่ประชุมนั้นแล้ว จึงได้ตรัสพระสูตรนี้ว่า

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้น ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี **อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ** ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี **ฐิตา ว สา ธาตุ** ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว **ธมฺมฏฺฐิตตา** เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นของตั้งมั่นแห่งธรรม หรือเป็นที่ตั้งมั่นแห่งธรรม **ธมฺมนิยามตา** เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม คำว่าเป็นเบาะนี้ขบขันอยู่ **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารทั้งปวงไม่เที่ยงดังนี้ **ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ** พระตถาคตเจ้าได้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ ไต่สวนธรรมนั้นอยู่ หรือ ไต่สวนธาตุนั้นอยู่ **อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อภิสเมตฺวา** ครั้นตรัสรู้พร้อมจำเพาะแล้ว ไต่สวนเสร็จแล้ว **อาจิกฺขติ เทเสติ** ย่อมบอก ย่อมแสดง **ปญฺญเปติ ปฏฺฐเปติ** ย่อมบัญญัติ ย่อมแต่งตั้ง **วิวรติ วิภชติ** ย่อมเปิดเผย ย่อมจำแนก **อุตฺตานีกโรติ** ย่อมทำให้ตื้นขึ้นว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติฯ** สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ ฐิตา ว สา ธาตุ ธมฺมฏฺฐิตตา ธมฺมนิยามตา ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี หรือว่าความไม่เกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรมว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ** สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ **ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ** พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ไต่สวนธาตุนั้น **อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา** ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ไต่สวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทำให้ตื้นขึ้นว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ดังนี้

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ ฐิตา ว สา ธาตุ ธมฺมฏฺฐิตตา ธมฺมนิยามตา ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี หรือว่าความไม่เกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นแห่งธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว **ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ** พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ ไต่สวน หรือสอบสวนธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ไต่สวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงทำให้ตื้นขึ้นว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ดังนี้

อิทมโวจ ภควา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสพระสูตรนี้จบลงแล้ว **อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุํ** ภิกษุทั้งหลายมีใจยินดี เพลิดเพลินภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาเทศนาดังนี้ ตามที่แปลกันในสยามภาษานี้

ต่อแต่นี้จะแปลขยายจากมคธภาษาเป็นสยามล้วน ให้เราท่านทั้งหลายได้ทบทวนได้สดับตรับฟังให้เข้าเนื้อเข้าใจ เป็นธรรมอันลุ่มลึกสุขุมนัก ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้ายว่า พระสูตรนี้อันพระอานนท์เถระเจ้า ได้สดับตรับฟังแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่วิหารเชตวัน อันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกคฤหบดีสร้างถวายในกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเรียกภิกษุทั้งหลายมาสู่ที่เฝ้า ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นรับพุทธพจน์ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยอาลปนคาถาว่า **ภทนฺเต** ความเจริญจงมีแด่พระองค์ดังนี้ แล้วสมเด็จพระผู้มีพระภาคได้เริ่มตรัสพระสูตรนี้ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของ พระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนซึ่งธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรมว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ พระตถาคตเจ้าได้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนอยู่ซึ่งธาตุนั้น ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผยทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ดังนี้

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของ พระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรมว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว พระตถาคตเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อม

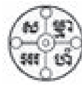

เฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสพระสูตรนี้จบลงแล้ว ภิกษุทั้งหลายมีใจเพลิดเพลินยินดีภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการดังนี้ นี่เป็นสยามภาษาล้วน ไม่เกี่ยวด้วยบาลี แต่ว่าเป็นเนื้อความของภาษาแปลอยู่ ไม่ใช่สยามภาษาแท้ เป็นแปลมคธภาษาเป็นสยามอยู่ จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เพราะธรรมนี่ลึกซึ้งนัก เราไม่รู้ไม่ถึง เราอาศัยกายมนุษย์ก็จริง แต่ว่าหารู้จักธาตุธรรมของมนุษย์ไม่ หารู้จักธาตุธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไม่ วันนี้จะชี้แจงแสดงให้เข้าเนื้อเข้าใจในธาตุธรรมเหล่านี้

ข้อสำคัญอยู่ก็ ที่พระตถาคตเจ้าน่ะ เราต้องรู้จักคือใคร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร แล้วก็คำว่าธาตุน่ะ ว่าธรรมน่ะ เราต้องรู้จักว่าเป็นอย่างไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร นั่นแน่ะ ต้องรู้ความอันนั้นแน่ะ ที่แสดงมาแล้วนี้เป็น อุเทศ นิเทศ ต้องเป็นปฏินิเทศออกไป อุเทศน่ะแสดงเนื้อความอยู่ นิเทศน่ะกว้างออกไป นิเทศน่ะพิสดารออกไป จะแสดงให้พิสดารกว้างขวางออกไปอีก ธาตุ คำว่าธาตุนั้นน่ะ พระตถาคตเจ้าจะเกิดขึ้นก็ดี ไม่เกิดขึ้นก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว พระตถาคตเจ้าน่ะ รู้กันน่ะ ธรรมกาย เคยเทศน์กันมากแล้ว ธรรมกายมีหลายชั้น ธรรมกายโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด ๑๐ กาย กายหยาบกายละเอียดทั้งมรรคทั้งผลด้วย รวมทั้งมรรคทั้งผล ๑๐ กาย นี่เรียกว่าธรรมกาย นี่ตัวพระตถาคตเจ้าทั้งนั้น ธรรมกายนี้ตัวพระตถาคตเจ้าทั้งนั้น เมื่อเข้าใจว่าพระตถาคตเจ้าดังนี้ละก็ เราจะแสดงว่าธรรมกายจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว ที่ได้ไว้น่ะก็ถูกเหมือนกัน แบบเดียวกัน พระตถาคตเจ้าก็แบบเดียวกัน ชื่อธรรมกายนั่นแหละ เรียกธรรมกายนั่นแหละ

เมื่อเข้าใจแล้วดังนี้ จะแสดงโดยธาตุให้เข้าเนื้อเข้าใจต่อไปว่า **ฐิตา ว สา ธาตุ** ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว แต่ว่าความที่ของธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม นั่นแน่มีธรรมอยู่ข้างหลังนั่นแน่ เพราะความที่ของธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ธาตุเป็นที่ตั้งของธรรม เป็นเบาะของธรรมอย่างนี้จริงน่ะ ธาตุน่ะรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ธรรมน่ะรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร โตเล็กเท่าไหน อยู่ที่ไหน ธาตุนั้นตัวจริงน่ะกลมๆ ธรรมตัวจริงก็กลมๆ เป็นดวงกลมๆ เล็กใหญ่ตามส่วน เล็กน่ะ เล็กที่สุดจนกระทั่งเอากล้อง

ส่องไม่เห็น เป็นดวงทั้งนั้น ใหญ่ขึ้นไปก็หมดธาตุหมดธรรม เต็มธาตุเต็มธรรม เต็มไปหมดเป็นดวงใหญ่ขึ้นไปขนาดนั้น นั่นเป็นดวงของธาตุ ดวงของธรรม ธาตุธรรมนี้แยกกันไม่ได้ อาศัยกัน เหมือนกายมนุษย์กับใจทีเดียว แยกกันไม่ได้ ถ้าแยกกันเกิดเรื่อง ต้องเป็นต้องตายทีเดียว เพราะฉะนั้น ธาตุนั้นก็เป็นเบาะของธรรม ธรรมต้องอยู่ในธาตุ อาศัยธาตุอยู่ ถ้าว่าเมื่อธาตุเป็นเบาะของธรรม ถ้าว่าเมื่อธาตุเป็นที่ตั้งมั่นของธรรมละก็ ธรรมเป็นที่ตั้งมั่นของธาตุได้บ้างไหมล่ะ ได้เหมือนกัน แบบเดียวกัน ถ้าธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ธรรมเป็นเบาะของธาตุบ้างได้ไหมล่ะ ได้เหมือนกัน แบบเดียวกัน เป็นอย่างไรกันน่ะ

คำว่าเป็นเบาะนั่นแหละ เป็นภาษาพูด เป็นภาษาไทยเราแท้ๆ แต่ว่าฟังไม่ออก อย่าเข้าใจว่าเบาะที่ปูให้เด็กนอน หรือเมาะปูให้เด็กนอน เข้าใจเสียอย่างนั้น เข้าใจอย่างนั้นหมด ก็ถูกเหมือนกันแหละ แต่ว่ามีวัตถุธาตุ มีวัตถุนั้นขึ้น แต่คำว่าธาตุเป็นเบาะของธรรม ธรรมเป็นเบาะของธาตุน่ะ เป็นเบาะอย่างนี้ มนุษย์มาเกิดในมนุษย์โลกมีอายตนะของชั้นกาม นี่โลกายตนะ ต้องมีโลกายตนะเป็นเบาะ ไม่มีโลกายตนะเป็นเบาะเกิดไม่ได้ เขาเรียกว่า โลกายตนะ อายตนะของโลก อายตนะมี ๒ อย่าง อายตนะของธรรม ธรรมายตนะ ธรรมายตนะน่ะไม่ใช่อื่นทีเดียว นิพพานทีเดียว ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ** นิพพานเป็นอายตนะอยู่อันหนึ่ง นิพพานเป็นอายตนะอยู่ พระพุทธเจ้าไปนิพพาน เบาะนิพพานก็มี สัตว์มาเกิดในโลก เบาะของโลกเขาก็มี เรียกว่า **โลกายตนํ** เป็นเบาะเป็นที่ตั้ง เป็นที่อาศัยอยู่ เรียกว่าเป็นเบาะ เกิดในครรภ์มารดา ครรภ์มารดาเป็นเบาะ นั่นก็โลกายตนะเหมือนกัน แม้เกิดในชั้นทิพย์ ๖ ชั้น ชั้นทิพย์เขาก็เป็นเบาะ เกิดในชั้นรูปพรหม อรูปพรหม ชั้นรูปพรหมอรูปพรหมนั่นก็เป็นเบาะเหมือนกัน เรียกว่าโลกายตนะทั้งนั้น รู้จักเบาะอย่างนี้ละก็เข้าใจกัน เมื่อเข้าใจฟังดังนี้

ธาตุที่เขาตั้งอยู่แล้วน่ะ ธาตุน่ะแบ่งออกไปเป็น ๒ มีธาตุอย่างหนึ่ง ธาตุแบ่งออกไปเป็น ๒ เป็น สังขตธาตุ อสังขตธาตุ ถ้าธาตุแบ่งออกเป็น ๒ ธรรมล่ะ ก็แบ่งออกเป็น ๒ เหมือนกัน สังขตธรรม อสังขตธรรม แบบเดียวกัน เรียกว่าสังขตธาตุสังขตธรรม อสังขตธาตุอสังขตธรรม ไม่ใช่แต่เท่านั้น ยังมีวิราคธาตุวิราคธรรมอีก ยังมีอีก วิราคธาตุวิราคธรรม ที่ท่านยกตำรับตำราไว้ว่า **สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** สังขตธาตุสังขตธรรมก็ดี อสังขตธาตุอสังขตธรรมก็ดี

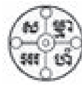
ไม่ประเสริฐเลิศเท่าวิราคธาตุวิราคธรรม วิราคธาตุวิราคธรรม ประเสริฐเลิศกว่า สังขตธรรมและอสังขตธรรม เหล่านั้น นั่นต้องรู้ชัดลงไปอย่างนี้

สังขตธาตุ สังขตธรรมน่ะ เป็นอย่างไร นี่แหละที่เราอาศัยอยู่นี่แหละ ตัวสังขตธาตุ สังขตธรรมทั้งนั้น อยู่กับธรรมในกายมนุษย์ นี่ก็เป็นสังขตธรรม อยู่กับธาตุมนุษย์ นี่ก็เป็นสังขตธาตุ ธาตุธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ บังคับบัญชาได้ เป็นสังขตธาตุสังขตธรรม

ถ้าอสังขตธาตุอสังขตธรรมล่ะอยู่ที่ไหน อสังขตธาตุอสังขตธรรม ตั้งแต่ธรรมกายขึ้นไป ธรรมกายที่เป็นโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายที่เป็นโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ถ้ารวบทั้งหมดเช่นนี้ นี่ก็หมดสงสัยทีเดียว ส่วนที่เป็นธรรมกายแล้วเป็น อสังขตธาตุอสังขตธรรม แต่ยังไม่ใช่ วิราคธาตุวิราคธรรม ธาตุที่เป็นธรรมกาย ไม่ต้องยกธรรมกายโคตรภูออก เป็นธรรมกายใสแบบเดียวกัน ที่เป็นธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด ธาตุธรรมที่เป็นธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นโคตรภู ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระโสดา ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระสกทาคา ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระอนาคา ยกพระอรหัตออกเสีย ทั้ง ๘ กายนี้เป็น อสังขตธาตุอสังขตธรรม ทั้งนั้น ธาตุเหล่านี้ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เป็นเหมือนแก้วใสสะอาดทีเดียว นี่เป็นอสังขตธาตุอสังขตธรรมทีเดียว แต่ว่ายังไม่ใช่ วิราคธาตุวิราคธรรม

ถ้าจะเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมล่ะ ต้องกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม กายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียดเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว มีธาตุธรรมชนิดเดียวกันไม่ต่างกัน แต่ว่าละเอียดขึ้นไปเป็นชั้นๆ เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม เออ รู้จักละ

ส่วนสังขตธาตุสังขตธรรม อสังขตธาตุอสังขตธรรม วิราคธาตุวิราคธรรม รู้จักธาตุละ ธาตุเหล่านี้แหละเป็นตัวยืน พระตถาคตเจ้าจะเกิดขึ้นก็ดี หรือว่าพระตถาคตเจ้าจะไม่เกิดขึ้นก็ดี ธาตุธรรมเหล่านี้เขาตั้งอยู่แล้ว เขามีปรากฏอยู่แล้ว เขาไม่งอนง้อผู้หนึ่งผู้ใด มีปรากฏขึ้นเป็นสัตว์ เป็นสังขาร เป็นกำเนิด ที่เรียกว่า อัณฑชะ สังเสทชะ โอปปาติกะ ชลาพุชะ กำเนิดทั้ง ๔ นี้ ที่เกิดขึ้นก็เพราะอาศัยธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้น ธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้นเหมือนอะไร ผลิตขึ้นเหมือนติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ ติณชาติ ต้นหญ้า รุกขชาติ ต้นไม้ พฤกษชาติ ต้นไม้เหมือนกัน วัลลีชาติ ก็เถาวัลย์

ต่างๆ ที่เป็นเถา ติณชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติ พฤกษชาติ เหล่านี้ ไม่มีธาตุธรรมละก็มีไม่ได้ ต้องอาศัยธาตุธรรมผลิตขึ้น ผลิตขึ้นก็เป็นสังขาร เป็นสังขารของโลกไป มนุษย์เล่า ที่ผลิตขึ้นเป็นมนุษย์นี่ เป็นหญิงเป็นชายปรากฏนี่ก็อาศัยธาตุธรรมนั่นแหละ ธาตุธรรมนั่นแหละผลิตขึ้น ถ้าไม่มีธาตุธรรมแล้วเป็นไม่ได้ ปรากฏไม่ได้ ถ้าธาตุธรรมผลิตขึ้นเป็นอะไร ก็เป็นสังขาร เป็นปุญญาภิสังขารบ้าง อปุญญาภิสังขารบ้าง อเนญชาภิสังขารบ้าง ที่เป็นปุญญาภิสังขาร สังขารที่งดงามสวยงาม ที่ดีที่ชอบใจ เจริญใจ ที่เป็นอปุญญาภิสังขาร สังขารที่ไม่งดงาม ที่ไม่ดีที่ไม่ชอบใจ ทั้งนั้น อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว ได้แก่ สังขารของอรูปพรหมในเนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็เป็นอเนญชาภิสังขาร หรือได้แก่อสัญญีสัตว์ เบื่อนามติดรูป ได้รูปฌาน ๔ เบื่อนามติดรูป อยู่ในพรหมชั้นที่ ๑๑ นั้น นั่นเรียกว่าเป็นอเนญชาภิสังขารเหมือนกัน เป็นสังขาร ๓ ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อเนญชาภิสังขาร

ที่เป็นสังขารเหล่านี้ขึ้นก็เพราะธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้น ธาตุธรรมเหล่านั้นเป็นตัวยืน ผลิตให้เป็นติณชาติ รุกขชาติ พฤกษชาติ วัลลีชาติ ผลิตให้เป็นสัตว์ เป็นหญิงเป็นชาย ปรากฏขึ้นอย่างนี้ ที่ผลิตขึ้นเรียกว่าอะไร? พระพุทธเจ้าท่านทรงสอบสวนแล้ว ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้วว่า นั่นแหละสังขาร เป็นสังขารขึ้น สังขารจะเป็นขึ้นมากน้อยเท่าไร เหมือนต้นไม้ ภูเขา ตึกร้านบ้านเรือน เหล่านี้แหละ จะเป็นอุปาทินนกสังขารก็ดี อนุปาทินนกสังขารก็ดี ที่เป็นอุปาทินนกสังขาร สังขารที่มีใจครอง ที่เป็นอนุปาทินนกสังขาร สังขารที่ไม่มีใจครอง ได้แก่ ติณชาติ รุกขชาติ พฤกษชาติ วัลลีชาติ เหล่านั้นไม่มีใจครอง อนุปาทินนกสังขาร

สังขารที่เกิดขึ้น อาศัยกำเนิด ๔ คือ อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ โอปปาติกะ เหล่านี้ เกิดขึ้นอาศัยกำเนิด ๔ เหล่านี้ เรียกว่า อุปาทินนกสังขาร สังขารที่มีใจครอง

สังขารที่มีใจครองก็ดี ไม่มีใจครองก็ดี นั่นแหละเรียกว่า **สพฺเพ สงฺขารา** สังขารทั้งหลายเหล่านั้นไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้นไม่เที่ยง แปรผันไปหมด ปรากฏอย่างนี้

เมื่อรู้จักอย่างนี้แล้ว สิ่งที่ไม่เที่ยง เราก็ถามซิว่า ในสากลโลก ถามพระ ถามเณร ถามอุบาสกอุบาสิกาก็ได้ เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ล่ะ มันจะเอาสุขมาจากไหนล่ะ มีสตางค์อยู่ ๑๐๐ บาท ใช้หมดไปเสียแล้ว มันไม่เที่ยง มันหมดไปเสีย ทุกข์หรือสุขล่ะ อ้าวไม่มีใช้ ทุกข์แล้ว หรือไม่ฉะนั้น สังขารเหล่านี้ที่แปรไปอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ล่ะ ถามคนแก่ซี สุขหรือทุกข์ ต้องว่าทุกข์ทีเดียว ถามเด็กๆ มันก็ไม่

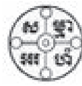
ทุกข์ล่ะซี หนุ่มๆ สาวๆ มันก็ไม่ทุกข์ ถามคนแก่เข้าซี ทุกข์ทันทีทีเดียว อ้อ! ทุกข์เช่นนี้หรอกหรือ นี่มันทุกข์อย่างนี้ นี้เรียกว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เป็นทุกข์จริงๆ นะ ไม่ใช่สุขหรอก **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา** เป็นทุกข์แท้ๆ ไม่ใช่หลอกลวง ทุกข์จริงๆ แต่ว่าทุกข์เหล่านี้ไม่เที่ยง **ทุกข์เหล่านี้ก็เป็นละครของโลก ชั่วครั้งชั่วคราวแล้วก็เลิกกันไป ลาโรงกันไป เก็บฉากกันไป หายไปหมดไม่รู้ไปทางไหน ก็เป็นละครโลกนั่นเอง ถ้าว่าใครมีปัญญาก็ปล่อยความยึดถือสิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นเสีย ถ้าเป็นคนโง่ก็ไปยึดถือสิ่งที่เป็นทุกข์ไม่เที่ยง มันก็ต้องร้องไห้เศร้าโศกเสียใจไป เข้าใจว่าเป็นของเรา เป็นเราไป นั่นมันโง่นี่ ไม่รู้จริงตามธาตุธรรมเหล่านี้** ถ้ารู้จริงตามธาตุธรรมเขาปรุงให้เป็นไปต่างหากล่ะ ไม่ใช่ของใคร ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขาที่ไหน ไม่มีทั้งนั้น เมื่อรู้จักความจริงอันนี้แล้ว รู้จักความจริงอันนี้แล้ว ไม่ใช่แต่ธาตุอย่างเดียว ไม่ใช่แต่ธาตุที่เป็นทุกข์ ไม่ใช่แต่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์นะ ธรรมทั้งหลายก็ยังไม่ใช่ตัวนะ รู้จักว่าไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เที่ยวหาตัวกันยุ่ง ทีนี้ใครล่ะเป็นผู้ทุกข์ ใครล่ะเป็นผู้รับทุกข์ ใครล่ะเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล จะหากันยุ่ง จะเอาธรรมเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์เป็นบุคคลเสียอีกละ ท่านก็ยืนยันอีกว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว แต่ว่าธรรมทั้งหลายก็ไม่ใช่ตัว ปรุงตัวให้เป็นไปอีกนั่นแหละ ถ้าว่าไม่มีธรรม ตัวก็ไม่มี ไม่มีตัว ธรรมก็ไม่มี อาศัยกัน นี่ข้อสำคัญ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ธรรมทั้งหลายน่ะประสงค์อะไร ธรรมที่อยู่กับธาตุนั่นแหละ ธาตุมีเท่าไรธรรมมีเท่านั้น มากมายนับประมาณไม่ได้

ธรรมน่ะ ที่นี้จะกล่าวถึงธรรมละ ธรรมดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่อยู่ในกลางกายมนุษย์นี่ นี่ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์นี่ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี ด้ายกลุ่มขึง ๒ เส้นตึง สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ๒ เส้นตึง ตรงกลางจรดกัน ตรงกลางก็ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นแหละธรรมละ ดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม เมื่อดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ดวงขนาดนั้นละ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดล่ะ ๒ เท่า นั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ล่ะ ชนิดเดียวกันเหมือนกัน ใสหนักขึ้นไป ๓ เท่านั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดล่ะ ๔ เท่า นั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่า นั้น โตขึ้นไป โตขึ้นไป

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดล่ะ ๖ เท่า นั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่า นั้น

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดล่ะ ๘ เท่า นั้น ๘ เท่า ฟองไข่แดงของไก่ โตขนาดนั้น นั่นเรียกว่าธรรมทั้งหลายทั้งนั้น เป็นสังขตธาตุสังขตธรรม

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมล่ะ นั่นเป็น ๙ เท่า

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดล่ะ ๑๐ เท่า นั่น เท่าหน้าตักวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกายนั้นๆ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาล่ะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียดล่ะ ๑๐ วา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาล่ะ ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียดล่ะ ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาล่ะ ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียดล่ะ ๒๐ วา กลมรอบตัว

นี่ธรรมเหล่านี้เป็น อสังขตธาตุอสังขตธรรม แต่ว่าไม่ใช่ วิราคธาตุวิราคธรรม

ดวงธรรมเหล่านี้ ดวงธรรมที่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา

พระอรหัตละเอียด กว่า ๒๐ วาขึ้นไป นี่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด

ยกดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตกับพระอรหัตละเอียดออกเสีย ดวงธรรมต่ำกว่านั้นลงมารวมด้วยกัน ๑๖ ดวง นั่นแหละ คำว่า ธรรมทั้งหลายละ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัวล่ะ ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม

ทีนี้ จะให้รู้จักตัวล่ะ ใครเป็นตัวล่ะ กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัว กายมนุษย์ละเอียดก็เป็นตัว แต่ว่าตัวโดยสมมตินะ ยกกันขึ้น เชิดกันขึ้น เรียกมันขึ้น ตัวโดยสมมติ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็เป็นตัว กายรูปพรหมก็เป็นตัว รูปพรหมละเอียดก็เป็นตัว กายอรูปพรหมก็เป็นตัว อรูปพรหมละเอียดก็เป็นตัว ตัวโดยสมมติทั้งนั้น ไม่ใช่ตัวโดยวิมุตตินะ นี่ตัวโดยสมมติ เหมือนละครโรงใหญ่ในโลก สมมติว่าเป็นพระเอกนางเอก มันก็ลาโรงกันเสียทีหนึ่ง ก็จะเอาพระเอกนางเอกที่ไหน ลาโรงกันแล้ว ตัว

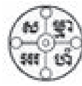
เหล่านี้ตัวโดยสมมติทั้งนั้น ตัววิมุตติมีไหมล่ะ มี ตัววิมุตติมีอยู่ กายธรรมนั่นแหละ กายธรรมละเอียดนั่นแหละเป็นตัววิมุตติละ เป็นตัวอีกเหมือนกัน แต่ว่าเป็นตัวโดยวิมุตติ กายธรรม กายธรรมละเอียดก็เป็นตัว กายโสดา โสดาละเอียดก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติ กายพระสกทาคา พระสกทาคาละเอียดก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติ กายธรรมพระอนาคา พระอนาคาละเอียดก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติอีกเหมือนกัน แต่ว่ายังไม่ใช่วิราคธาตุวิราคธรรม เป็นแต่เพียงว่า **สงฺขตา วา อสงฺขตา วา** เท่านั้น ตัวที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ ตัวที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เท่านั้นเอง แต่ไม่ใช่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ไม่ใช่วิมุตติหลุดขาดทีเดียว เป็นตทังควิมุตติบ้าง วิกขัมภนวิมุตติบ้าง ไม่ถึงสมุจเฉทวิมุตติ สมุจเฉทวิมุตติก็หลุดเลย เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว นั่นเป็นสมุจเฉทวิมุตติทีเดียว นี่รู้จักตัวละนะ ก็รู้เท่านั้น เมื่อรู้จักตัวชนิดนี้ละก็

ดวงธรรมนั่นจริงไม่ใช่ตัว แต่ว่าเป็นที่อาศัยตัว ตัวต้องอาศัยดวงธรรมนั้น ถ้าดวงธรรมนั้นไม่มี ตัวก็ไม่มี สมมติก็สมมติด้วยกัน วิมุตติก็วิมุตติด้วยกัน ปัจจัยปรุงแต่งได้ก็ปรุงแต่งได้ด้วยกัน ปรุงแต่งไม่ได้ก็ไม่ได้ด้วยกัน ขาดจากปัจจัยปรุงแต่งก็ขาดด้วยกัน เพราะเป็นตัวอาศัยกันอย่างนี้

เพราะฉะนั้นท่านถึงได้ชี้ว่า **สพฺพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ตัวก็ไม่ใช่ธรรม ธรรมก็ไม่ใช่ตัว ตัวอยู่ส่วนหนึ่ง ธรรมอยู่ส่วนหนึ่ง คนละชั้น ธรรมอยู่ดวงหนึ่งใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่กลางกายมนุษย์ ตัวมนุษย์อีกเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่ดวงธรรมนั้น ตัวที่เป็นขึ้นก็เพราะอาศัยดวงธรรมนั้น ดวงธรรมนั้นไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ดวงธรรม เพราะฉะนั้นท่านถึงได้ยืนยันว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว มีเท่าไรก็ไม่ใช่ตัวทั้งนั้น เรียกว่าธรรมทั้งหลาย

เมื่อรู้จักชัดดังนี้ รู้จักชัดว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม เมื่อรู้จักจริงเสียเช่นนี้แล้ว เราก็จักตั้งใจแน่แน่วให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ เมื่อเข้าถึงธรรมกายโคตรภูแล้ว ธรรมกายโคตรภูละเอียด เข้าถึงธรรมกายโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เท่านี้เราก็จะเป็นสุขเกษมสำราญเบิกบานใจ พระพุทธเจ้าไปทางไหน เราก็จะไปทางนั้น นี้เทศนาเช่นนี้สั้นยืนยันให้เข้าใจชัดเชียว

ถ้าเทศนาให้กว้างออกไปอีก กว้างออกไปอีกนั้นเข้าใจยาก ฝ่ายสราคธาตุสราคธรรม วิราคธาตุวิราคธรรม สังขตธาตุ อสังขตธาตุ สังขตธรรม อสังขตธรรม เมื่อแยกออกไปแล้วมี ๒ ธาตุธรรมทั้งหมดเรียกว่า วิราคธาตุวิราคธรรม สราคธาตุสราค

ธรรม แยกออกเป็น ๒ วิราคธาตุวิราคธรรม ได้แก่ ธรรมเป็นพระอรหัต พระอรหัตละเอียด นั่นเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมแท้ๆ ถ้าสังขตธาตุสังขตธรรม อสังขตธาตุอสังขตธรรม อยู่ในสราคธาตุสราคธรรมทั้งนั้น ย่นลงมาเสียเท่านี้ เป็น ๒ อย่าง สราคธาตุสราคธรรม กับ วิราคธาตุวิราคธรรม ๒ อย่างเท่านั้น

เมื่อรู้จักชัดดังนี้แล้ว ธาตุนี่พิสดารมากมายนัก ที่มนุษย์อาศัยนี้ ธาตุย่อยๆ ที่เรามองเห็นไม่มีที่สุดเสียแล้ว ตาก็มองไม่มีที่สุด ธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศนั้น แยกออกไป ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ ทั้งนั้น มองไม่มีที่สุด เป็นตึกร้าน บ้านเรือน เรือกสวน ไร่นา เรือแพนาวา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เหล่านี้เป็นสราคธาตุสราคธรรม พวกธาตุธรรมทั้งนั้น ไม่มีที่สุดทีเดียว ถ้าให้กว้างขวางออกไปแล้วเป็นชั้นๆ ธาตุมีเป็นชั้นๆ ธาตุอยู่เป็นชั้นๆ ไม่ใช่กว้างขวางเท่านั้น เข้าไปในกลางนะกลางของกลางนะ กลางของกลางๆๆ ภายนอกนั่นเป็นสราคธาตุสราคธรรม กลางเข้าไปๆๆ จนกระทั่งถึงพ้นจากสราคธาตุสราคธรรม เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมเป็นชั้นๆ เข้าไป ใหญ่โตหนักเข้าไปทุกที ไม่มีที่สุด เต็มธาตุเต็มธรรมหมด ไม่มีที่ว่างเลย ที่แสดงเท่านี้ก็จบธาตุจบธรรมทั้งหมด

แต่ว่าผู้เทศน์เองก็ได้ค้นคว้าหาเหตุผลเหล่านี้นักหนา แต่ว่ายังไปไม่ถึงสุด ไปยังไม่สุดในวิราคธาตุวิราคธรรม ถ้าไปสุดเวลาไรละก็ วิชาวัดปากน้ำ วิชาของผู้เทศน์นี่สำเร็จเวลานั้น ภิกษุสามเณรจะต้องเหาะเหินเดินอากาศได้ทันทีทีเดียว ไม่ต้องไปสงสัยละ ถ้าไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมละ เวลานี้กำลังไปอยู่ ทั้งวันทั้งคืน วินาทีเดียวไม่ได้หยุดเลย ตั้งใจจะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมนี่แหละ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งบัดนี้นับปีได้ ๒๒ ปี กับ ๖ เดือนเศษแล้ว ๒๒ ปี ๖ เดือนเศษแล้วเกือบครึ่งละ จะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้ แต่มันยังไม่สุด แต่มันจะอีกกี่ปีไม่รู้แน่นะ ถ้าว่าสุดแล้วก็รู้ดอก ไม่ต้องสงสัยละ รู้กันหมดทั้งสากลโลก ถ้าสุดเข้าแล้วก็ รบราฆ่าฟันเลิกกันหมดมนุษย์ในสากลโลกร่มเย็นเป็นสุขหมด ไม่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ มีผู้เลี้ยงเสร็จ เป็นสุขเหมือนอย่างกับพระ เหมือนอย่างกับเทวดา เหมือนกับพระนิพพาน สุขวิเศษไพศาลอย่างนั้น จะได้พบแน่ละ แต่ว่าขอให้ไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมเสียก่อน

พวกเราทั้งหลายนี้ไม่ได้ไปกันเลย เฉยๆ อยู่ มัวชมสวนดอกไม้ในโลกอยู่นี่เองชมรูปบ้าง เสียงบ้าง กลิ่นบ้าง รสบ้าง ก็อยู่ที่เดียวนั่นเอง ไม่ได้ไปไหนกับเขาเลย นี้พวกจะไปก็ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา จะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรม อ้าวไปๆ ก็

เลี้ยวกลับกันเสียแล้ว ไม่ไปกันจริงๆ ไปชมสวนดอกไม้อีกแล้ว ไปเพลิดเพลินในบ้านในเรือนกันอีกแล้ว อ้าวไปๆ ก็จะไปอีกแล้ว ไปๆ ก็กลับเสียอีกแล้ว พวกเรานี้แหละกลับกลอกๆ อยู่อย่างนี้แหละ จะเอาตัวไม่รอด ชีวิตไม่พอ เหตุนี้ให้พึงรู้ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวของเรา ก็นั่นแหละ จึงจะเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมได้ **ที่จะเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมน่ะ ต้องปล่อยชีวิตจิตใจนะ ไปรักไปห่วงอะไรไม่ได้ ปล่อยกันหมดสิ้นทีเดียว ไปรักห่วงใยอยู่ละก็ ไปไม่ได้ ไปไม่ถึงทีเดียวเด็ดขาดทีเดียว ต้องทำใจหยุดนั่นแน่ จึงจะไปถูกวิราคธาตุวิราคธรรมได้ ต้องทำใจหยุด หยุดในหยุด ไม่มีถอยกัน ไม่มีกลับกันละ นั่นแหละจึงจะไปสุดได้ ถ้าใจอ่อนแอไปไม่ได้ดอก ต้องใจแข็งแกร่งทีเดียว จึงไปได้**

นี่ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ในสราคธาตุสราคธรรม วิราคธาตุวิราคธรรม ซึ่งมีมาในธรรมนิยามสูตร แสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย เข้าถึงของจริงในธรรมนิยามสูตร ให้พินิจพิจารณา ผู้ที่สดับตรับฟังแล้ว ให้ตั้งใจแน่แน่ว ว่าเราจะต้องเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้ นี่แหละเป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ด้วยประการดังนี้ ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระพาหา (ไหล่) ซ้ายขวา พลอย ๕๗๒ เม็ด * ข้อหัวไหล่ซ้ายขวาพลอย ๖๖๓ เม็ด

'... อ้อ! อ้ายเจ้ากามตัณหานี้ อยากได้กาม อยากได้รูป
ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส นั่นเอง เจ้าถึงต้องมาเกิด
เออ อยากได้รูป ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส
ไปตีรันฟันแทงกันป่นปี้ รบราฆ่าฟันกันยับเยินเป็นทีเดียว
เพราะอยากได้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละไม่ใช่เรื่องอะไร ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๑๔

เขมาเขมสรณาคมน์

๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

พหุํ เว สรณํ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรุกฺขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
เนตํ โข สรณํ เขมํ เนตํ สรณมุตฺตมํ
เนตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ
โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ
ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ
เอตํ โข สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๒๔/๔๐-๔๑

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดง เขมาเขมสรณทีปิคาถา วาจาเครื่องกล่าวแสดงซึ่งที่พึ่งอันเกษมและไม่เกษมทั้ง ๒ อย่าง จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย จะชี้แจงแสดงเป็นทางปริยัติ เป็นทางปฏิบัติ เป็นทางปฏิเวธ ให้เป็นเหตุสอดคล้องต้องด้วยพุทธศาสนา เริ่มต้นจะแสดงทางปริยัติก่อน ในตอนหลังจะได้แสดงทางปฏิบัติต่อไป แล้วปฏิเวธก็จะรู้คู่กันไปในทางปฏิบัติ พุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า จงเงี่ยโสตทั้ง ๒ ลงรองรับรสพระสัทธรรมเทศนา ดังอาตมาจะได้ชี้แจงแสดงต่อไป ณ บัดนี้

เริ่มต้นแห่งวาระพระบาลีว่า **พหุํ เว สรณํ ยนฺติ** เป็นอาทิว่า มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก อันภัยคุกคามเข้าแล้ว ย่อมถึงภูเขาทั้งหลายบ้าง ถึงป่าทั้งหลายบ้าง ถึงอาราม และ ต้นไม้ และ เจดีย์ทั้งหลายบ้าง ว่าเป็นที่พึ่ง **เนตํ โข สรณํ เขมํ** นั่นหา

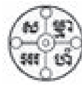

ใช่ที่พึ่งอันเกษมไม่ **เนตํ สรณมุตฺตมํ** นั่นหาใช่ที่พึ่งอันอุดมไม่ **เนตํ สรณมาคมฺม** ถ้าอาศัยอันนั้นเป็นที่พึ่งแล้ว **สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ** ย่อมหาหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปได้ไม่ **โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต** ผู้ใดถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้าว่าเป็นที่พึ่งแล้ว **จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ** มาเห็นอริยสัจธรรมทั้ง ๔ ตามปัญญาอันชอบ **ทุกฺขํ** คือทุกข์ **ทุกขสมุปฺปาทํ** คือ ตัณหาเป็นแดนให้เกิดขึ้นแห่งทุกข์ **ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ** การก้าวล่วงเสียซึ่งทุกข์ **อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ** คือหนทางมีองค์ ๘ ไปจากข้าศึก **ทุกขูปสมคามินํ** ให้ถึงพระนิพพานเป็นที่สงบระงับทุกข์ **เอตํ โข สรณํ เขมํ** นี้เป็นที่พึ่งอันเกษม **เอตํ สรณมุตฺตมํ** นี้เป็นที่พึ่งอันอุดม **เอตํ สรณมาคมฺม** มาถึงอันนี้เป็นที่พึ่งได้แล้ว **สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติ** ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา

ต่อแต่นี้จะแสดงเป็นปริยัติเทศนา ในเขมาเขมสรณาคมน์ต่อไป ปริยัติเทศนาว่า มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ไม่ใช่น้อย หมดทั้งสากลโลก ชมพูทวีป แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล นิพพานถอดกาย มีเท่าไรที่เป็นมนุษย์หรือทิพย์ก็ช่าง หรือรูปพรหม อรูปพรหมก็ช่าง เมื่อพากันมาฟังธรรมเทศนาแล้ว นั่นแหละก็อยู่ในพวกมนุษย์นั่นทั้งนั้น มากน้อยเท่าใด มนุษย์ทั้งหลายมากด้วยกันอันภัยคุกคามเข้าแล้ว **ภยตชฺชิตา** อันภัยคุกคามเข้าแล้ว เมื่อคุกคามเข้าเช่นนั้นแล้วทำไง บางพวกไปถึงภูเขาใหญ่ๆ ที่เขานับถือเชิดชูบูชากันว่าเป็นที่พึ่งบ้าง บางพวกไปถึงป่าใหญ่ๆ ที่เขานับถือเชิดชูบูชากันว่าเป็นที่พึ่งบ้าง บางพวกไปถึงอารามใหญ่ๆ เช่น เชตวนาราม หรือ อารามใหญ่ๆ กว่านั้นก็ช่าง หรือเล็กกว่านั้นก็ช่าง ที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น อย่างวัดโสธรอย่างนี้ พอถึงวัดเข้าไหว้แล้ว แต่ว่าไหว้กลัวฤทธิ์กลัวเดชพญามาร อ้ายที่มีฤทธิ์มีเดชอยู่ที่นั่น ไม่ใช่เคารพต่อพระพุทธเจ้าโดยตรง เคารพในฤทธิ์เดชของพญามารมัน กลัวพญามารมัน อารามหรือต้นไม้เป็นเจดีย์ บัดนี้ยังปรากฏอยู่นั่นแน่ เจริญพาสน์[๑]นั่นแน่ ต้นมะขามใหญ่นั่นแน่ ไปถึงก็ต้องไหว้เชียว ต้องไหว้ กลัว กลัวใครละ กลัวฤทธิ์พญามาร มันมีฤทธิ์มีเดช มันสิงมันทรงได้ มันบอกไหว้นบเคารพเสีย มันให้ความสุขความเจริญ

---

[๑] **เจริญพาสน์** เป็นละแวกหนึ่งในกรุงเทพฯ ในสมัยก่อน มีต้นมะขามยักษ์ เป็นที่กราบไหว้อยู่ต้นหนึ่ง

ถ้าว่าไม่ไหว้นบเคารพบูชาแล้ว ก็ลงโทษต่างๆ นานา กลัวมัน ต้องไหว้มันอย่างนี้ ไปถึงอาราม หรือ ต้นไม้ เจดีย์ เช่นนั้นเข้าแล้ว ก็ต้องไหว้ กลัวต้องภัยได้ทุกข์ ถึงอ้ายสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ว่าเป็นที่พึ่งทีเดียว

นั่นพระพุทธเจ้าปฏิเสธแล้ว **เนตํ โข สรณํ เขมํ** ภูเขาก็ดี ป่าก็ดี อารามก็ดี ต้นไม้ก็ดี นั่นไม่ใช่ที่พึ่งอันผ่องใส ไม่ใช่ที่พึ่งอันเกษม **เนตํ สรณมุตฺตมํ** นั่นไม่ใช่ที่พึ่งอันสูงสุดหรืออันอุดม ไม่ใช่ที่พึ่งอันอุดมอันสูงสุด **เนตํ สรณมาคมฺม** ก็มาอาศัยอันนั้นว่าเป็นที่พึ่งแล้ว **น ปมุจฺจติ** ย่อมไม่หลุดพ้นไป **สพฺพทุกฺขา** จากทุกข์ทั้งปวงได้ เพราะต้องติดอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ อยู่นี่เอง จนไปนิพพานไม่ได้ เพราะเข้าถึงที่พึ่งไม่ถูก พลาดไปเรื่องนี้ เราเห็นอยู่ต่อตาทั่วๆ กันในประเทศไทยนี่ อะไรต่อมิอะไรกันไขว่เชียว เพราะเหตุอะไร เพราะเหตุว่าไม่รู้จัก **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** นะซี **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** ไม่ได้อยู่เรี่ยราดเช่นนั้น **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** อยู่ในตัวทุกคน กายเป็นชั้นๆ เข้าไป กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด นั่นแน่ **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** นั่นแน่กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมนั่นแหละเป็น **พุทฺโธ** เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเป็น **พุทฺโธ** ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม นั่นแหละ เส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ดวงนั้นแหละเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเรียกว่า **ธมฺโม** กายธรรมละเอียดอยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย แต่ว่าใหญ่กว่ากายธรรม นั่นแหละเรียกว่า **สงฺโฆ** เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเรียกว่า **สงฺโฆ** ถ้าตัวจริงละก็ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นั่นแหละเป็นตัวจริงที่เราจะถึง จะไปถึงสิ่งอื่นไม่ได้ **โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต** ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่ง ถึงพระธรรมว่าเป็นที่พึ่ง ถึงพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง หรือถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ นั้นว่าเป็นที่พึ่ง

เมื่อถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งแล้ว **จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ** ต้องเห็นอริยสัจธรรมทั้ง ๔ เห็นอริยสัจทั้ง ๔ ตามปัญญาอันชอบที่ถูก ไม่ให้ผิดจากอริยสัจธรรมทั้ง ๔ อริยสัจธรรมทั้ง ๔ เป็นธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนา แต่เราไม่เดียงสาทีเดียวว่าอะไรเป็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ เราไม่เดียงสาทีเดียว ไม่เดียงสาอย่างไร ทุกขสัจนะคืออะไรล่ะ ความเกิดน่ะซีเป็นทุกขสัจจะ สมุทัยสัจล่ะ เหตุให้เกิดนั่นแหละเป็นสมุทัยสัจ นิโรธสัจล่ะ

ความดับเหตุให้เกิดนั่นแหละเป็นนิโรธสัจ มรรคสัจ ข้อปฏิบัติหนทางมีองค์ ๘ ไปจากข้าศึกให้ถึงพระนิพพานที่เป็นที่สงบระงับนั่นแหละ เป็นมรรคสัจ นี้เป็นตัวสำคัญนัก วันนี้มุ่งมาดปรารถนาจะแสดงในทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจนี้ ให้เข้าเนื้อเข้าใจ จะแสดงทางปริยัติก่อน แล้วจึงย้อนไปแสดงทางปฏิบัติให้เข้าเนื้อเข้าใจชัดว่า ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจน่ะ อยู่ที่ไหน อะไร ให้รู้กันเสียที

เมื่อเห็นสัจธรรมทั้ง ๔ เป็นที่พึ่งดีเช่นนี้แล้ว พระองค์ก็ทรงรับสั่ง **เอตํ โข สรณํ เขมํ** นี้เป็นที่พึ่งอันเกษม อันผ่องใส **เอตํ สรณมุตฺตมํ** นี้เป็นที่พึ่งอันอุดมสูงสุด **เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ** มาอาศัยอันนี้เป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ นี่ท่านแสดงย่อย่นสกลพุทธศาสนา ธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นที่ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ คือ สัจธรรมทั้ง ๔ รู้จริงรู้แท้ทีเดียวในสัจธรรมทั้ง ๔ นี้ ถ้าไม่รู้จริงรู้แท้ในสัจธรรมทั้ง ๔ เป็นพระอรหันต์ก็ไม่ได้ เป็นพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ เป็นไม่ได้ทีเดียว นี่ธรรมสำหรับทำให้เป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว สัจธรรมทั้ง ๔ นะ เพราะฉะนั้นวันนี้เราควรฟัง ที่แสดงมาแล้วนี้เป็นทางปริยัติ

ถ้าจะแสดงโดยปฏิบัติ ให้แน่ชัดลงไปแล้วละก็ ในสัจธรรม ๔ นี่นะคือใคร ถ้ารู้จักพระพุทธเจ้าเสียก่อน

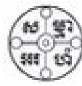
พระพุทธเจ้านะคือใคร ที่ไปเห็นสัจธรรมทั้ง ๔ นะ เห็นด้วยพระสิทธัตถกุมาร หรือด้วยตาของพระสิทธัตถราชกุมาร ความเห็น ความรู้ของพระสิทธัตถราชกุมารหรือ ไม่ใช่

หรือเห็นด้วยกายละเอียดของพระสิทธัตถราชกุมาร กายที่นอนฝันออกไปนะ ไม่ใช่ ไม่ได้เห็นด้วยตานั้นกายนั้น

เห็นด้วยตากายทิพย์ของพระสิทธัตถราชกุมารหรือ กายที่ฝันในฝันออกไปนะ ไม่ใช่ เห็นด้วยกายนั้นเป็นพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไม่ได้

เห็นด้วยตากายทิพย์ละเอียดของพระสิทธัตถราชกุมารอย่างนั้นหรือ ถึงจะเป็นพระพุทธเจ้าได้ ไม่ใช่ ไม่เห็นเช่นนั้น เพราะสัจธรรมนี่เห็นขั้นท้าย ไม่ใช่เห็นขั้นต้น เห็นด้วยตากายรูปพรหม หรือ รูปพรหมละเอียดของพระสิทธัตถราชกุมารอย่างนั้นหรือ เห็นทุกข์ เห็นเหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ไม่ใช่

เห็นด้วยตากายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดของพระสิทธัตถราชกุมาร เป็นกายที่ ๗ ที่ ๘ กระนั้นหรือ ไม่ใช่ เห็นด้วยตากายนั้นมันอยู่ในภพ มันทะลุหลุดสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ มันยังติดภพอยู่

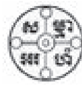

ท่านเห็นด้วยตาธรรมกาย ธรรมกายที่เป็นโคตรภูนะ ยังหาได้เป็นพระโสดา สกทาคาไม่ ยังหาได้เป็นโสดามรรคผล สกทาคามรรคผล อนาคามรรคผล อรหัตมรรคผลไม่ เห็นด้วยตากายธรรม รู้ด้วยญาณของกายธรรม ไม่ใช่รู้ด้วยดวงวิญญาณ เพราะกายมนุษย์มีดวงวิญญาณ ญาณไม่มี กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด มีดวงวิญญาณทั้งนั้น ดวงญาณไม่มี กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด มีแต่ดวงวิญญาณ ดวงญาณไม่มี กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด มีแต่ดวงวิญญาณ ดวงญาณไม่มี พอถึงกายธรรมเข้า มีญาณทีเดียว

ญาณน่ะเป็นอย่างไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ตาธรรมกายก็เหมือนรูปพระปฏิมากรอย่างนี้แหละ เหมือนมนุษย์อย่างนี้แหละ แบบเดียวกันแต่ทว่าละเอียด แล้วมีญาณของกายธรรม ญาณน่ะเป็นอย่างไร ดวงวิญญาณอยู่ในกลางกายมนุษย์นี่ เท่าดวงตาดำข้างใน อยู่ในกลางกายทิพย์ก็เท่าดวงตาดำข้างใน อยู่ในกลางกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียด ก็แบบเดียวกัน หรือกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ก็มีดวงวิญญาณแบบเดียวกัน ดวงวิญญาณเท่านั้นไม่อาจจะเห็นอริยสัจได้ ต่อเมื่อใดไปถึงกายธรรมเข้า ดวงวิญญาณจะขยายส่วนออกไปเป็นดวงญาณ หน้าตักธรรมกายโตเท่าไหน ก็กว้างแค่นั้น ถ้าหน้าตักศอกหนึ่ง ดวงญาณก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลางศอกหนึ่ง หน้าตักวาหนึ่ง ดวงญาณก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลางวาหนึ่ง กลมรอบตัว ถ้าว่าหน้าตักธรรมกายนั้น ๒ วา ดวงญาณก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา กลมรอบตัว ขยายอย่างนั้น ถ้าหน้าตัก ๔ วา ดวงญาณก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ วา กลมรอบตัว แล้วแต่หน้าตักธรรมกาย หน้าตักธรรมกายโคตรภูนั่นไม่ถึง ๕ วา หย่อน ๕ วาเล็กน้อย ถ้าเป็นพระโสดาจึงจะเต็ม ๕ วา ถ้ายังไม่ถึงพระโสดาหย่อนกว่า ๕ วา หน้าตักของธรรมกายนั่นโตเท่าไหน ดวงญาณก็โตเท่านั้น ดวงญาณนั่นแหละสำหรับรู้ละ นั่นแหละ **สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ** เห็นตามปัญญาอันชอบ เห็นชัดๆ ทีเดียว ดวงญาณของธรรมกายขยายออกไป ดังนั้นเมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว ธรรมกายจะเห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ต้องเข้าสมาบัติ ธรรมกายต้องเข้าสมาบัติ ธรรมกายนั่งนิ่งเพ่งฌานทีเดียว ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย หยุดนิ่ง เมื่อนิ่งถูกส่วนเข้าแล้ว ที่ธรรมกายนั่งนั่นแหละเกิดเป็นดวงฌานขึ้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา ๘ ศอก กลมเป็นวงเวียนเป็นกงจักร กลมเป็นกงเกวียนทีเดียว เหมือนแผ่นกระจก หนาคืบหนึ่ง วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา หนาคืบหนึ่ง รองนั่งของธรรมกายนั่นมาจากไหน ดวงฌานที่เกิดขึ้นน่ะมาจากไหน ที่มาของดวง

ฌานนะมีมาก มาจากกสิณก็เป็นดวงฌานได้ มาจากดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็เป็นดวงฌานได้ แต่ว่าเมื่อถึงธรรมกายแล้ว ใช้ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นเองเป็นปฐมฌาน ขยายส่วน เห็นใส เมื่อดูใสแล้วก็ขยายส่วนออกไป ขยายส่วนออกไป ๒ วา กลมรอบตัวแต่ว่าหนาคืบหนึ่ง กลมเหมือนยังกับกงจักรหรือกงเกวียน กลมเหมือนอย่างวงเวียนอย่างนั้น หนาคืบหนึ่ง ใสเป็นแก้วผลึกทีเดียว รองนั่งของธรรมกาย ธรรมกายเมื่อเข้าถึงปฐมฌานเช่นนั้นนั่นแหละ พอถึงปฐมฌานเข้าเช่นนั้น ก็มีวิตก วิจาร วิตก ความตรึก วิจาร ความตรอง ปีติ ชอบเนื้อชอบใจ วิตกว่า ฌานนั้นมันมาจากไหน เห็นแล้วมันมาจากนั่น วิจาร ไตร่ตรองไป ตรวจตราไปถี่ถ้วน เป็นของที่ไม่มีที่ติ ปลื้มอกปลื้มใจ ดีอกดีใจ มีความปีติขึ้น ปลื้มอกปลื้มใจ เต็มอกเต็มใจ เต็มส่วนของปีติ มีความสุข นิ่งอยู่กลางฌานนั่น สุขในฌานอะไรจะไปสู้ ในภพนี้ไม่มีสุขเท่าถึงดอก สุขในฌานนะ สุขลืมสมบัตินั่นแหละ สมบัติกษัตริย์ก็ไม่อยากได้ สุขในฌานนะ สุขนักหนาทีเดียว เต็มส่วนของความสุขก็หนึ่ง เฉย วิเวกวังเวง เปลี่ยวเปล่า เรามาคนเดียวไปคนเดียวหมดทั้งสากลโลก คนทั้งหลายไปคนเดียวทั้งนั้น ไม่มีคู่ ๒ เลย จะเห็นว่าลูกสักคนหนึ่งก็ไม่มี สามีสักคนหนึ่งก็ไม่มี ภรรยาสักคนหนึ่งก็ไม่มี ต่างคนต่างมา ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างตาย ต่างคนต่างเกิด เป็นจริงอย่างนี้ ปล่อยหมด ไม่ว่าอะไร ไม่ยึดถือทีเดียว เรือกสวนไร่นา ตึกร้านบ้านเรือน ก่อนเราเกิดเขาก็มีอยู่อย่างนี้ หญิงชายเขาก็มีกันอยู่อย่างนี้ เราเกิดแล้วก็มีอยู่อย่างนี้ เราตายไปแล้วมันก็มีอยู่อย่างนี้ เห็นดิ่งลงไปทีเดียว เข้าปฐมฌานเข้าแล้ว เห็นดิ่งลงไปเช่นนี้ เมื่อเข้าปฐมฌานก็แน่นิ่งอยู่ ฌานที่ละเอียดกว่านี้มี พอนึกขึ้นมาเช่นนั้นก็ อ้อ! ที่ละเอียดขึ้นมากว่านี้มีอยู่ ก็นิ่งอยู่กลางปฐมฌานนั่น กลางดวงปฐมฌานนั่นนิ่ง ใจของธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย นิ่งพอถูกส่วนเข้า ฌานนั่นเปลี่ยนแล้ว ปฐมฌานนั่นจางไป ทุติยฌานมาแทนที่รองนั่ง จะไปไหน ไปคล่องแคล่วยิ่งกว่าขึ้นเครื่องบิน ปฐมฌานเหมือนกัน ทุติยฌานเหมือนกัน พอเข้าฌานที่ ๒ ได้แล้ว ก็นึกว่าฌานที่ ๒ มันใกล้ฌานที่ ๑ มันเสื่อมง่าย ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายอีก ถูกส่วนนิ่งเข้าอีก ทุติยฌานก็จางไป ตติยฌานมาแทนที่ นิ่งอยู่กลางตติยฌานนั่น พอถูกส่วนเข้าตติยฌานแล้ว ละเอียดกว่าตติยฌานนี่มี นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมนั่น ถูกส่วนเข้า เมื่อนึกถึงฌาน ตติยฌานก็จางไป จตุตถฌานเข้ามาแทนที่ ยังไม่พอแค่นั้น นิ่งอยู่กลางจตุตถฌานนั่น ละเอียดกว่านี้มี ว่าละเอียดกว่านี้มี จตุตถฌานก็จางไป

อากาสานัญจายตนฌาน กลางของจตุตถฌานว่างออกไปเท่ากัน ดวงเท่ากัน ดวงเท่ากันนี้เรียกว่า อากาสานัญจายตนฌาน ธรรมกายก็นั่งอยู่กลางของอากาสานัญจายตนฌาน เรียกว่าเข้าอากาสานัญจายตนฌานแล้ว ใจก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่น ถูกส่วนเข้าก็นึกว่าฌานนี้คล่องแคล่วว่องไวดี แต่ว่าละเอียดกว่านี้มี พอถูกส่วนเข้า อากาสานัญจายตนฌานก็จางไป วิญญาณัญจายตนฌานเข้ามาแทนที่ ดวงก็เท่ากัน นิ่งอยู่กลางดวงวิญญาณัญจายตนฌานนั่น ว่าละเอียดกว่านี้มี นิ่งอยู่ศูนย์กลางที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่น แต่ว่าเพ่งฌานนิ่ง พอถูกส่วนเข้า วิญญาณัญจายตนฌานจางไป อากิญจัญญายตนฌานเข้ามาแทนที่ รู้ละเอียดจริง นี่เป็นรู้ละเอียดจริง นิ่งอยู่อากิญจัญญายตนฌานนั่น ละเอียดกว่านี้มี พอถูกส่วนเข้า อากิญจัญญายตนฌานจางไป เนวสัญญานาสัญญายตนะเข้ามาแทนที่ เข้าถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ ออกนึกในใจทีเดียวว่า **สนฺตเมตํ ปณีตเมตํ** นี่ละเอียดจริงประณีตจริง นี่เข้าฌานดังนี้ นี่เขาเรียกว่า เข้าฌานโดยอนุโลม

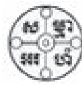
เข้าฌานโดยปฏิโลม ถอยกลับจากฌานที่ ๘ นั้น จากเนวสัญญานาสัญญา เข้าหาอากิญจัญญายตนะ มาวิญญาณัญจายตนะ เข้าอย่างไรก็ออกมาอย่างนั้น มาถึงอากาสานัญจายตนะ ถอยจากอากาสานัญจายตนะ มาถึงจตุตถฌาน ถอยจากจตุตถฌาน มาถึงตติยฌาน ถอยจากตติยฌาน มาถึงทุติยฌาน ถอยจากทุติยฌาน มาถึงปฐมฌาน เข้าไปดังนี้อีก นี่เรียกว่า ปฏิโลม ถอยกลับ อนุโลมเข้าไปอีก ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ ไปอีก ถอยจากที่ ๘ มาถึง ที่ ๗ ที่ ๖ ที่ ๕ ที่ ๔ ที่ ๓ ที่ ๒ ที่ ๑ มาถึงอีก นี่เรียกว่า อนุโลมปฏิโลม ไปอย่างนี้ พออนุโลมปฏิโลมถูกส่วนเข้า ก็เห็นทีเดียวว่า อ้อ! สัตว์โลกนี่เป็นทุกข์ละ เห็นทุกข์ละนะ นี่ทางปฏิบัติเห็นทุกข์ละ ตาธรรมกายเห็นอายตนะที่ดึงดูดของสัตว์โลก เขาเรียกว่า โลกายตนะ อ้อ! มนุษย์นี่เกิดขึ้นไม่ใช่อื่นเลย ความเกิดนี่ อายตนะของโลกเขาดูดนะ ก็เห็นอายตนะทีเดียว มนุษย์นี่ก็มีอายตนะอยู่อันหนึ่ง เราเคยค้นพบ เรารู้จักแล้ว อายตนะของมนุษย์รู้จักกันทั่วแหละ อายตนะของมนุษย์ ที่เราติดอยู่ก็ติดอายตนะนั่นแหละมันดึงดูด อายตนะอยู่ที่ไหน ที่บ่อเกิดของมนุษย์ อายตนะแปลว่าบ่อเกิด บ่อเกิดมันอยู่ที่ไหน นั่นแหละเป็นตัวอายตนะของมนุษย์ทีเดียว อายตนะเขาของทิพย์ละ มันมีมากด้วยกันนี่ อายตนะกำเนิดของสัตว์มีถึง ๔ อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ โอปปาติกะ อัณฑชะเกิดด้วยฟองไข่ สังเสทชะ เกิดด้วยเหงื่อไคล ชลาพุชะ เกิดด้วยน้ำ อายตนะที่ว่านี้เป็นชลาพุชะ เกิดด้วยน้ำ โอปปาติกะ ลอยขึ้นบังเกิด เอากันละคราวนี้ อัณฑชะ เกิด

ด้วยฟองไข่ เป็ด ไก่ ทั้งนั้น เป็นอายตนะอันหนึ่ง สังเสทชะเหงื่อไคลเป็นอายตนะอันหนึ่ง สำหรับเหนี่ยวรั้งใจให้สัตว์เกิด นั่นเป็นอายตนะสำหรับบ่อเกิด ชลาพุชะมีน้ำสำหรับเป็นอายตนะให้เกิด โอปปาติกะ อายตนะของจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรตี ปรนิมมิตวสวัตตี นี่เป็นอายตนะของทิพย์ทั้งนั้น มีอายตนะดึงดูดให้เกิดเหมือนกัน ไม่ใช่เท่านั้น อายตนะที่ทรามลงไปกว่านี้ อายตนะให้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน คล้ายมนุษย์เหมือนกัน อายตนะให้เกิดเป็นอสุรกาย แบบเดียวกันกับมนุษย์ อายตนะเกิดเป็นเปรต แบบเดียวกับมนุษย์ อายตนะในอบายภูมิทั้ง ๔ สัญชีพ กาฬสุตตะ สังฆาฏะ โรรุวะ มหาโรรุวะ ตาปะ มหาตาปะ อเวจีนรก นรกทั้ง ๘ ขุมใหญ่นี้ ขุมหนึ่งๆ มีอุสสทนรกเป็นบริวารล้อมรอบ ๔ ด้าน ด้านละ ๔ ขุม เป็น ๑๖ ขุม แล้วมียมโลกนรก ตั้งอยู่ในทิศทั้ง ๔ ทิศ ทิศละ ๑๐ ขุม เป็น ๔๐ ขุม นรกทั้ง ๔๕๖ ขุม เป็นอายตนะดึงดูดสัตว์โลกทั้งนั้น เมื่อทำดีทำชั่วไปถูกส่วนเข้าแล้ว อายตนะของนรกก็ดึงเป็นชั้นๆ ดูดเป็นชั้นๆ ต้องไปติด ใครทำอะไรเข้าไว้ อายตนะมันดึงดูดไปติด ฝ่ายธรรมกายไปเห็นก็ อ้อ! สัตว์โลกมันติดอย่างนี้เอง ติดเพราะอายตนะเหล่านี้ อ้ายที่มาเกิดเหล่านี้ใครให้มาเกิดละ อ้ายที่มาเกิดเป็นอบายภูมิทั้ง ๔ มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้นนี้ ใครให้เกิดละ เห็นทีเดียวแหละ เห็นทีเดียว **ทุกฺขสมุปฺปาทํ ตณฺหา** ตัณหานี่แหละเป็นแดนให้เกิดพร้อมทีเดียว

ตัณหาคืออะไรล่ะ? กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา แยกออกไปเป็น ๓ เห็นตัณหาอีก **อ้อ! อ้ายเจ้ากามตัณหานี้ อยากได้กาม อยากได้รูป ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส นั่นเอง เจ้าถึงต้องมาเกิด เออ อยากได้รูป ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส ไปตีรันฟันแทงกันป่นปี้ รบราฆ่าฟันกันยับเยินเป็นทีเดียว เพราะอยากได้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละ ไม่ใช่เรื่องอะไร** เห็นชัดๆ อย่างนี้ว่า อ้อ! อ้ายนี่เองเป็นเหตุให้เกิด กามตัณหานี่เอง อ้อ! นี่อายตนะของกามตัณหาทั้งนั้น ในอบายภูมิทั้ง ๔ เปรต นรก อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉานเหล่านี้ มนุษย์ สวรรค์ ๖ ชั้น นี่กามตัณหาทั้งนั้น อ้ายกามนี่เองเป็นตัวสำคัญ เป็นเหตุ อ้ายนี่สำคัญนัก

ไม่ใช่แต่กามตัณหาฝ่ายเดียว ไปดูถึงรูปพรหม ๑๖ ชั้น พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญสัตตา อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา รูปพรหม ๑๖ ชั้นนี่เป็น ภวตัณหา อ้ายนี่อยากได้รูปฌานที่เราดำเนินมานั่นเอง ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อ้ายนี่เป็นรูปพรหม อากาสานัญจายตน

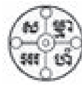
ฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน อ้ายนี่ให้ไปเกิดเป็นอรูปพรหม อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ อ้ายนี่ติดอ้าย ๘ ดวงนี่เอง เมื่อไปติดเข้าแล้วมันชื่นมื่นมันสบายนัก กามภพสู้ไม่ได้ มันสบายเหลือเกิน มันสุขเหลือเกิน ปฐมฌานก็สุขเพียงเท่านั้น ทุติยฌานก็สุขหนักขึ้นไป ตติยฌาน สุขหนักขึ้นไป จตุตถฌาน สุขหนักขึ้นไป อากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน สุขหนักขึ้นไป อากิญจัญญายตนฌาน สุขหนักขึ้นไป เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน สุขหนักขึ้นไป มันพิลึกกึกการละ มันยิ่งใหญ่ไพศาลทีเดียว ส่วนรูปภพนั้นเป็นภวตัณหา อ้ายภวตัณหานี่เองเป็นเหตุให้เกิดในรูปภพทั้ง ๑๖ ชั้นนี่

ฝ่ายอรูปภพทั้ง ๔ ชั้นนี่เป็นวิภวตัณหา เข้าใจว่า นี่เองหมดเกิด หมดแก่ หมดเจ็บ หมดตายเสียแล้ว เข้าใจว่า นี่เองเป็นนิพพาน เมื่อไม่พบศาสนาของพระบรมศาสดาจารย์ ก็เข้าใจว่า อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ นี่เอง เป็นนิพพานทีเดียว เข้าใจอย่างนั้น ค้นคว้าหาเอาเอง นี่เป็นวิภวตัณหา ไปติดอยู่อ้ายพวกนี้เอง กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา อ้าย ๓ ตัวนี่แหละสำคัญนัก ไปเห็นหมด เห็นรูปพรรณสัณฐาน ฌานก็เห็น เห็นกามตัณหาก็เห็น กามตัณหาทั้ง ๑๑ ชั้นนี่เห็น ภวตัณหาทั้ง ๑๖ ชั้นนั่นก็เห็น วิภวตัณหาทั้ง ๔ ชั้นน่ะเห็นหมด เห็นปรากฏทีเดียว เอ! นี่จะทำอย่างไร? ต้องละอ้ายพวกนี้ ต้องละกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหานี้ ถ้าละไม่ได้ละก็ หลุดพ้นไปไม่ได้ล่ะ ก็ทุกข์อยู่นี่ไม่พ้นจากทุกข์แน่นอนทีเดียว แน่นอนในใจของตัวทีเดียว เข้าสมาบัติดูอีก ตรวจทบไปทวนมาดูอีก ดูหนักเข้าๆๆ เห็นชัดหมดทุกสิ่งทุกประการแล้ว ในกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ดูไปดูมา อ้อ! เราต้องละกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นี่ ถ้าว่าไม่ละกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นี่ให้ขาดเสียล่ะก็ เราจะต้องมีชาติไม่จบไม่แล้ว จะต้องทุกข์ไม่จบไม่แล้ว จะต้องหน้าดำคร่ำเครียดไม่จบไม่แล้ว จะต้องลำบากยากแค้นไม่จบไม่แล้ว เมื่อคิดดังนี้เข้าใจดังนี้แล้ว ตาธรรมกายก็มองเห็นแจ่ม เราต้องละกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ละอย่างไร? วิธีจะละ ละอย่างไรนะ? เออ! วิธีจะละ ละท่าไหนกันนะ? เห็นทางทีเดียวว่า อ้อ! พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปทางนี้ ที่เราเดินมาทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายมนุษย์มาถึงกายมนุษย์ละเอียด ในกายทิพย์มาถึงกายทิพย์ละเอียด ในกายรูปพรหมมาถึงกายรูปพรหมละเอียด ในกายอรูปพรหมมาถึงกายอรูปพรหมละเอียด จนกระทั่งมาถึง

กายธรรมกาย ธรรมกายละเอียดนี้ เราต้องเดินในช่องทางของศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นี่เอง ใจต้องหยุด ต้องหยุดทีเดียวถึงจะละกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาได้ เริ่มต้นต้องหยุดเชียว พอหยุดกึ๊กเข้าก็ได้การทีเดียว อ้อ! พอหยุดกึ๊กเข้า กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ดับหมด ถ้าว่าไม่หยุดละก็ เป็นไม่ได้การทีเดียว ไปไม่รอดไม่พ้นทีเดียว

หยุดอะไรละ ใจหยุดสิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ หยุดกลางของกลางกลางของหยุด กลางที่หยุดนั่นแหละ ถ้าว่าถึงดวงสมาธิ กลางดวงสมาธิ กลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา กลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ พอหยุดแล้วก็กลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะแล้ว หยุดอยู่ศูนย์กลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ หนักเข้าก็เห็นกายพระโสดา เข้าถึงกายพระโสดา อ้อ! พอเข้าถึงกายพระโสดาก็รู้จักเชียว นี่พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปทางนี้ ไม่ใช่ไปทางอื่นเลย แต่พอเข้าถึงกายพระโสดาละเอียด ทำแบบเดียวกันอย่างนั้น หยุดอย่างเดียวกันนั่นแหละ หยุดอย่างนั้นแหละ พอหยุดเข้ารูปนั้นจริงๆ เข้าถึงกายพระสกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด ก็รู้รสชาติของใจทีเดียว พอเข้าถึงพระอรหัต พระอรหัตละเอียดเข้าแล้ว หลุดหมด กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา **ทุกฺขูปสมคามินํ** อย่างนี้เอง ถึงพระนิพพานเป็นที่ดับแห่งทุกข์ พอถึงพระอรหัตก็เห็นนิพพานแจ่ม เข้านิพพานไปได้ทีเดียว นี้ไปอย่างนี้ ไปจริงๆ อย่างนี้ ก็ไปได้เพราะเห็นสัจธรรมทั้ง ๔ แล้วก็เข้ามาคลุมสัจธรรมทั้ง ๔ ไว้ ยังไม่ปล่อยทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มั่นกับใจ ดูแล้วดูอีก ทบทวนแล้วทบทวนอีก แน่นอนในใจ พอแน่นอนในใจ เห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ พอครบ ๔ เข้าเท่านั้นแหละ ได้บรรลุพระโสดาทันที พอพระโสดาเข้าสมาบัติ นิ่งอยู่ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ทบไปทวนมาๆ ตาธรรมกายของพระโสดาไปเห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ รู้ด้วยญาณของพระโสดา พอครบรอบ ๔ เข้าเท่านั้น ได้บรรลุพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสบริสุทธิ์หนักขึ้นไป ธรรมกายพระสกทาคาเข้าปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน

อากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ทบไปทวนมาแบบเดียวกัน เห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายรูปพรหม เห็นชัด พอถูกส่วนเข้าก็ได้บรรลุพระอนาคา พระอนาคาเดินสมาบัติแบบเดียวกัน เห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายอรูปพรหมเข้าก็ได้บรรลุพระอรหัตทีเดียว หมดกิเลสเป็นสมุทเฉทปหานทีเดียว

ถ้าหลักฐานเรียกว่า โสฬสกิจ เรียกว่าแค่นี้สำเร็จโสฬสกิจแล้ว โสฬสกิจแปลว่ากระไร? กิจ ๑๖ ในเพลงที่เขาวางไว้เป็นหลักว่า เสร็จกิจ ๑๖ ไม่ตกกันดาร เรียกว่านิพพานก็ได้ นี่แหละเสร็จกิจ ๑๖ ละ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายมนุษย์ ๔ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายทิพย์ ๔ เป็น ๘ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายรูปพรหม ๔ เป็น ๑๒ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ เห็นจริงตามจริงในกายอรูปพรหมอีก ๔ มันก็เป็น ๑๖ นี้เสร็จกิจทางพุทธศาสนา ทางพระอรหัตแค่นี้ นี้ทางปฏิบัติ เทศนาดังนี้เป็นทางปฏิบัติ ไม่ใช่ทางปริยัติ นี่ทางปฏิบัติอันนี้แหละ พระพุทธศาสนาในทางปริยัติดังแสดงแล้วในตอนต้นพุทธศาสนาในทางปฏิบัติดังแสดงแล้วในบัดนี้ แต่ปริยัติ ปฏิบัติ ที่เรียกว่าเข้าถึงปฏิบัติเดินสมาบัติทั้ง ๘ นั้น เป็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ดังนี้ นี่เป็นทางปฏิบัติแท้ๆ

เมื่อกายธรรมเห็น ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ได้เข้าเห็นพระโสดาบรรลุถึงพระโสดา นั่นปฏิเวธแท้ๆ ทีเดียว ได้เข้าถึงพระโสดาแล้ว ทั้งหยาบทั้งละเอียด เมื่อพระโสดาเดินสมาบัติทั้ง ๘ ดูทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายทิพย์เข้าทั้งหยาบทั้งละเอียด ได้บรรลุพระสกทาคา

เมื่อถึงพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เห็นเข้านั่นเป็นตัวปฏิเวธแท้ๆ ทีเดียว รู้แจ้งแทงตลอดในสกทาคาเข้าแล้ว เมื่อพระสกทาคาเข้าสมาบัติทั้ง ๘ ดูทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ในกายรูปพรหมเข้า เห็นในสัจธรรมทั้ง ๔ ชัดอีก ได้บรรลุพระอนาคา นี้ที่ได้เห็นตัวพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด และทั้งธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา นั่นเป็นตัวปฏิเวธแท้ๆ ทีเดียว รู้แจ้งแทงตลอด เห็นจริงทีเดียว เห็นปรากฏทีเดียว

เมื่อพระอนาคาเข้าสมาบัติ ดูทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ทั้งหยาบทั้งละเอียด เห็นชัดใน ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ได้บรรลุพระอรหัต

เมื่อเห็นกายพระอรหัต ทั้งธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด เห็นชัดทีเดียว นั่นเห็นชัดอันนั้นแหละได้ชื่อว่า เป็นปฏิเวธแท้ๆ เชียว รู้แจ้งแทงตลอด

นี้ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ดังนี้ ศาสนามีทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ดังนี้ ถ้าว่านับถือศาสนา ปฏิบัติศาสนา เข้าปริยัติก็ไม่ถูก ปฏิบัติก็ไม่ถูก ปฏิเวธก็ไม่ถูก มันก็ไปต่องแต่งอยู่นั่น เอาอะไรไม่ได้ สัก ๑๐ ปี ๑๐๐ ปี ก็เอาอะไรไม่ได้ ถึงอายุจะแก่ปานใด จะโง่เขลาเบาปัญญาปานใด ถ้าเข้าถึงทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ไม่ได้ ไม่เห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ดังแสดงมาแล้วนี้ จะปฏิบัติศาสนาเอาเรื่องราวไม่ได้ ถ้าว่าคนละ **โมฆชิณฺโณ** แก่เปล่า เอาอะไรไม่ได้ เอาเรื่องไม่ได้ เหตุนี้แหละทางพุทธศาสนาจึงนิยมนับถือนักในเรื่องสัจธรรมทั้ง ๔ นี้

ที่แสดงมานี้ก็เพื่อจะให้รู้สัจธรรมทั้ง ๔ เมื่อรู้จักสัจธรรมทั้ง ๔ แล้ว สัจธรรมทั้ง ๔ นี้ใครเป็นคนรู้คนเห็น ธรรมกาย ธรรมกายโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นผู้เห็นเป็นผู้รู้ เป็นผู้เห็น ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ เหล่านี้ นี้แหละเป็นธรรมสำคัญในพุทธศาสนา เมื่อได้สดับตรับฟังแล้ว พึงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า เมื่อรู้จักธรรมที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **เอตํ โข สรณํ เขมํ** นี้ที่พึ่งอันเกษมผ่องใส **เอตํ สรณมุตฺตมํ** นี้ที่พึ่งอันอุดมสูงสุด **เอตํ สรณมาคมฺม** มาอาศัยอันนี้เป็นที่พึ่งแล้ว **สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ** ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ด้วยประการดังนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายเป็นไปในทางปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ในเขมาเขมสรณาทีปิคาถา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ทับทรวง เพชร ๑๒ เม็ด พลอย ๔๒๖ เม็ด รวม ๔๓๘ เม็ด

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... หยุดคำเดียวเท่านี้แหละ ตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตทีเดียว
ถ้าหยุดไม่ได้ ก็ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์
ถ้าหยุดได้ ก็ถูกทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์
หยุดนั่นแหละ เป็นหนทางหมดจดวิเศษละ ...'
'... ต้องเอาใจหยุด ถ้าใจไม่หยุดเข้าทางมรรคไม่ได้
เมื่อไปทางมรรคไม่ได้ ผลก็ไม่ได้เหมือนกัน ...'

กัณฑ์ที่ ๑๕

ติลักขณาทิคาถา

๑๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา *
อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน
อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ
เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ
กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต
โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ
ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต
เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา
ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติฯ **

* อภิ.ก.(บาลี) ๓๗/๑๖๕๘/๕๖๒-๕๖๓

** ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๖/๒๖

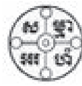
วันนี้เป็นวันอัฏฐมีดิถี ขึ้น ๘ ค่ำ แห่งปักษ์ในมาฆมาสนี้ ที่เราท่านทั้งหลายทั้งหญิงและชาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า เมื่อถึงวันธรรมสวนะ ได้พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา เพราะว่าเราช่วยกันรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่กุลบุตรกุลธิดาในยุคนี้และภายหน้า เป็นตัวอย่างอันดีแก่ภิกษุสามเณรในยุคนี้และต่อไปในภายหน้า ได้ชื่อว่าทำตัวของอาตมา ให้เป็นเนติแบบแผนตำรับตำราของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป การกระทำของตนให้เป็นแม่พิมพ์ หรือให้เป็นกระสวนหรือให้เป็นตัวอย่างเช่นนี้ ได้ชื่อว่าไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา ที่จะชี้แจงแสดงธรรมเทศนาในวันนี้ แก้ด้วยหนทางอันหมดจดวิเศษ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเป็นผู้รู้เห็นเหตุอันลึกลับยิ่งนักหนา จึงได้ทรงแสดงหนทางอันหมดจดวิเศษ ให้เป็นตำรับตำราไว้

หนทางอันหมดจดวิเศษนั้น ท่านยกพระไตรลักษณ์ขึ้นไว้เป็นตำรับตำราว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา** สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง **ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ** เห็นตามปัญญาไม่เที่ยง **อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข** เมื่อนั้นก็จะเบื่อหน่ายในทุกข์ **เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** นี่หนทางหมดจดวิเศษข้อ ๑

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ **ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าสังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษข้อที่ ๒

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตน **ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษข้อที่ ๓

หนทางหมดจดวิเศษนั้นคืออะไร เมื่อฟังเพียงแค่นี้ก็ไม่เข้าใจ หนทางหมดจดวิเศษน่ะ หนทางตั้งต้นที่จะไปสู่มรรคผลนิพพาน ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงพระอรหัต พระอรหัตเป็นหนทางหมดจดวิเศษ หนทางหมดจดวิเศษน่ะอะไร ก็ทำใจให้หยุดคำเดียวเท่านั้นแหละ ให้หยุดที่ตรงไหน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ไปหยุดอยู่ตรงนั้นแหละ ไปหยุดก็เข้ากลางของหยุดเชียว กลางของกลางๆๆๆ ที่ใจหยุดนั่น อย่าไปที่อื่นต่อไปเชียว กลางของกลางๆๆๆ ที่ใจหยุดนั่น **หยุดคำเดียวเท่านี้แหละ ตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตทีเดียว ถ้าหยุดไม่ได้ก็ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ถ้าหยุดได้ก็ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ หยุดนั่นแหละเป็นหนทางหมดจดวิเศษละ** ที่พระองค์ทรงรับสั่งทางมรรคผลนิพพานว่า **ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา**

ขนฺตี นั่นความอดทน **ตีติกฺขา** กล่าวคือ ความอดใจ อดจนกระทั่งหยุด พอใจหยุดเรียกว่าอดล่ะ ต่ออดมันก็หยุดทีเดียว ใจหยุด หยุดนั่นแหละเป็นสำคัญละ ยืนยันด้วยตำรับตำราว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี ยังรับรองอย่างนี้อีก สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี ต้องทำใจให้หยุดนั่นแหละ เป็นหนทางบริสุทธิ์หมดจดวิเศษทีเดียว

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว ต่อจากนี้จงฟังวาระพระบาลีสืบต่อไปว่า **อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ** บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนเหล่าใดมีปรกติไปสู่ฝั่งคือนิพพาน ชนทั้งหลายเหล่านั้นน้อยนัก ส่วนชนนอกนี้เลาะอยู่ชายฝั่งนั่นเทียว คือ โลกโอกอ่าววัฏสงสาร ฝั่งน่ะคือวัฏฏะนี่เอง กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ วัฏฏะ นี่เป็นฝั่งข้างนี้ ที่ไปสู่ฝั่งคือนิพพานนะ คือฝั่งข้างโน้น โบราณท่านแปลว่าไปสู่ฝั่งข้างโน้น คือ พระนิพพาน ไปสู่ฝั่งข้างนี้คือวัฏสงสาร วางหลักไว้ ๒ ประการดังนี้

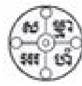
เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน ก็ชนเหล่าใดแล ประพฤติธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว **เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ** ชนทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมถึงซึ่งฝั่งคือนิพพานได้ **มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ** เป็นที่ตั้งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุอันบุคคลข้ามได้ยากยิ่งนัก **กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต** บัณฑิตละธรรมอันดำเสียแล้ว ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น **โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ** อาศัยนิพพานไม่มีอาลัยจากอาลัย ยินดีในนิพพานอันสงัด **ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน** พึงละกามทั้งหลายเสีย ไม่มีกังวลแล้ว พึงปรารถนายินดีในนิพพานนั้น **ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต** บัณฑิตควรชำระตนให้ผ่องแผ้วจากเครื่องเศร้าหมองแห่งจิตทั้งหลาย **เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ** จิตอันบัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดอบรมดีแล้วในองค์เป็นเหตุแห่งตรัสรู้ **อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา** บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดไม่ถือมั่น ยินดีแล้วในอันสละความยึดถือ **ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตา** บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้ไม่มีอาสวะ มีความโพลง ดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เป็นทางปริยัติ หาใช่ทางปฏิบัติไม่ เป็นทางปริยัติก่อน ทางปริยัติชี้ชัดอยู่ว่า คนทั้งหลายเหล่าใด คนทั้งหลายเห็นตามปัญญา เมื่อบุคคลเห็นตามปัญญา เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ

บรรดามนุษย์ทั้งสิ้น ชนพวกใด ชนที่เป็นมนุษย์พวกใดที่จะไปถึงซึ่งฝั่งข้างโน้นคือพระนิพพานนั่น น้อยตัวนัก ส่วนชนนอกนี้ ส่วนชนคือมนุษย์นอกนี้ แล่นไปสู่ฝั่งนั้นแล ไปในกามวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ก็ชนเหล่าใดแลเป็นผู้ประพฤติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว เป็นธรรมที่ลึกล้ำคัมภีรภาพนัก ไม่ใช่เป็นของเล็กน้อย ชนทั้งหลายเหล่านั้นย่อมถึงพระนิพพานได้ พระนิพพานไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ไม่ใช่เป็นของง่าย เพราะฉะนั้นทางไปนิพพานก็เป็นของไม่ใช่ง่าย เป็นของยากนัก ธรรมอันนี้ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงชี้ว่า ทางอันหมดจดวิเศษ เมื่อเห็นความไม่เที่ยงของสังขารทั้งหลาย เห็นความเป็นทุกข์ของสังขารทั้งหลาย เห็นความไม่ใช่ตัวของธรรมทั้งหลาย นี่เป็นข้อสำคัญควรจะเข้าใจให้มั่นหมายทีเดียว

สังขารทั้งหลายคือธาตุธรรมผลิตขึ้นเป็นสังขารทั้งหลาย เหมือนแผ่นดินเป็นที่ตั้งของติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติ ถ้าไม่มีแผ่นดินแล้ว ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติ ตั้งขึ้นไม่ได้ ไม่มีที่ผุดเกิด นี่เพราะอาศัยแผ่นดินนี้ฉันใด สังขารทั้งหลายก็ต้องอาศัยธาตุอาศัยธรรม ถ้าว่าไม่มีธาตุมีธรรมแล้ว สังขารทั้งหลายก็ตั้งขึ้นไม่ได้ ไม่มีที่ตั้ง ติณชาติ ต้นหญ้า รุกขชาติ ต้นไม้ พฤกษชาติ ก็ต้นไม้ที่แน่นหนาถาวร และวัลลีชาติ เครือวัลย์ต่างๆ เครือเถาต่างๆ ไม่มีแผ่นดินแล้วจะตั้งอยู่อย่างไรก็ย่อมอันตรธานหายไปหมด ไม่ปรากฏแม้แต่น้อย หายไปหมด เพราะไม่มีแผ่นดินเป็นที่ตั้ง เมื่อมีแผ่นดินเป็นที่ตั้งขึ้น ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติ ก็ย่อมปรากฏขึ้นฉันใดก็ดี ธาตุธรรมที่มีขึ้นแล้วปรากฏขึ้นแล้ว ก็ย่อมมีการปรากฏขึ้นเป็นขึ้นของสังขาร ถ้าว่าธาตุธรรมไม่มีแล้ว สังขารก็ไม่มีเหมือนกัน นี้เพราะอาศัยธาตุอาศัยธรรม สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของดับได้เคลื่อนไปได้ ส่วนธาตุธรรมนั้นไม่แปรไปตามใคร

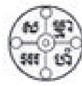
ธาตุธรรมนั้นแยกออกเป็นสราคธาตุสราคธรรม เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ธาตุธรรมที่ยังเกลือกกลั้วอยู่ด้วยราคะ โทสะ โมหะ เป็นสราคธาตุสราคธรรม ธาตุธรรมที่ปราศจากราคะ โทสะ โมหะแล้ว นั่นเป็นวิราคธาตุวิราคธรรม นี่อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง ธาตุธรรมที่ยังเกลือกกลั้วด้วยราคะ โทสะ โมหะ เป็นสังขตธาตุสังขตธรรม ธาตุธรรมที่กะเทาะจากราคะ โทสะ โมหะ ไปได้บ้างแล้ว ยังไม่สิ้นเชื้อ เป็นอสังขตธาตุอสังขตธรรม ธาตุธรรมที่กะเทาะจากราคะ โทสะ โมหะ สิ้นเชื้อแล้ว นั่นเป็นวิราคธาตุวิราคธรรม นี่เราจะเอาธาตุธรรมที่ไหน เราจะเห็นอย่างไรรู้อย่างไรกัน ธาตุธรรมทั้งหมดปรากฏที่เราอาศัยอยู่นี้ เป็นสราคธาตุสราคธรรม ไม่ใช่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม อาศัยสราคธาตุสราคธรรมอยู่ เมื่ออาศัยสราคธาตุสราคธรรมอยู่เช่นนี้ เราจะต้องเข้าไปถึงวิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้ ถ้าเข้าไปถึงวิราคธาตุวิราคธรรมไม่ได้ ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่นี่ไม่มีจบมีสิ้น เหตุนี้ต้องตั้งใจให้แน่แน่ว ต้องทำใจให้หยุด ตั้งใจให้หยุดมุ่งที่จะไปพระนิพพานทีเดียว

เพราะน้อยตัวนักที่ตั้งใจจะไปสู่ฝั่งพระนิพพาน มากตัวนักที่มุ่งจะไปสู่โลก ในสราคธาตุในสราคธรรม ในสังขารทั้งหลาย มุ่งไปในสังขารทั้งหลายนะมากตัวนัก ที่จะปราศจากสังขารทั้งหลายนะน้อยตัวนัก เหตุนี้เราต้องคอยระแวดระวังทีเดียวในเรื่องนี้ เมื่อเป็นผู้จะไปสู่ในทางวิราคธาตุวิราคธรรม ต้องประกอบตามธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว ประพฤติตามธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวแล้ว ธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้วน่ะ ธรรมอะไร ธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้วนั่นน่ะไม่ใช่อื่น ทางมรรคทางผลนี่เอง ทางมรรคผลไม่ใช่ทางอื่น ทางมรรคผลน่ะอะไร อะไรเป็นทางมรรค อะไรเป็นทางผล นี้จะกล่าวถึงทางมรรคผล **ก็การทำใจให้หยุดนั่นแหละเป็นตัวมรรคทีเดียว พอใจหยุดก็เป็นตัวมรรค ก็จะมีผลต่อไป เมื่อใจหยุดเป็นตัวมรรคแน่นอนแล้ว มรรคผลเกิดเป็นลำดับไป** พอใจหยุดก็ได้ชื่อว่าเริ่มต้นโลกียมรรค เข้าถึงมรรคแล้ว มรรคผลนี้แหละเป็นธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว **ต้องเอาใจหยุด ถ้าใจไม่หยุดเข้าทางมรรคไม่ได้ เมื่อไปทางมรรคไม่ได้ ผลก็ไม่ได้เหมือนกัน**

เมื่อวานนี้บวชสามเณรองค์หนึ่ง พอใจหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้น ไปตลอดเทียวทางมรรคผล ทำใจให้หยุด เอาผมมาปอยหนึ่งที่โกนแต่เมื่อบวชนั่น เขาก็จำได้ ให้น้อมเข้าไปในช่องจมูกข้างขวา ไปตั้งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลางตัวเจ้านาคที่บวชเป็นเณรนั่น เห็นผมจำได้ว่าโคนน่ะไปทาง

ตะวันออก ปลายไปทางตะวันตก ผมมันมีคู้กลางอยู่กลางหน่อย ถามว่ามันล้มไปทางซ้ายหรือล้มไปทางขวา ตรงกลางที่โค้งอยู่หน่อยน่ะ เจ้านาคบอกว่าไม่ล้ม โคนตั้งโค้งขึ้นมาด้วย โค้งก็เอาใจหยุดอยู่ตรงกลางโค้งนั่นแหละ หยุดอยู่ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น หยุดนิ่งเถอะประเดี๋ยวเถอะ ผมนั่นแปรไป แปรสีไป พอถูกส่วนเข้าก็เป็นดวงใส ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นแหละ เณรเห็นแล้วเป็นดวงใส ผมนั่นก็แปรไปๆ แปรสีไปเป็นดวงใส ดวงนั้นโตเล็กเท่าไหน เจ้านาคบอกเท่าหัวแม่มือได้ เอ้ารักษาไว้ดวงนั่นน่ะ ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั่นแหละ ก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั่น พอนิ่งแล้ว ก็เข้ากลางของกลางๆๆ นิ่งหนักเข้า นึกว่ากลางของกลางหนักเข้า ประเดี๋ยวเดียวแหละ ดวงนั่นขยายโตออกไปๆๆ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นเจ้านาคขยายได้แล้ว ดวงนั่นขยายออกไปเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์แล้ว ถูกส่วนเข้า ใจหยุดนิ่งกลางของกลางๆๆ นิ่งหนักเข้าหนักเข้าเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ นั่นแหละดวงนี้แหละเขาเรียกว่า เอกายนมรรค หรือเรียกว่า ดวงปฐมมรรค หรือเรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

นี่แหละทางหมดจดวิเศษละทางนี้ ไม่มีทางอื่นมาคัดง้างได้ละ พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานแล้วนั่นแหละ กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่น หยุดเข้าเถอะ พอใจหยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็กลางของกลางที่ใจหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ หนักเข้าๆๆ ก็เข้าถึงดวงศีล เมื่อเข้าถึงดวงศีลแล้ว ใจหยุดอยู่กลางของดวงศีลนั่นแหละ ก็เท่ากับดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ กลางของกลางดวงศีลหนักเข้า กลางของกลางหนักเข้าๆๆ ก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน เจ้านาคทำได้ประเดี๋ยวเดียวเข้าถึงดวงสมาธิแล้ว กลางดวงสมาธินั่นแหละ หยุดเข้าเถอะ กลางของกลางๆๆ ดวงสมาธินั่นพอหยุดถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธินั่น หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอใจหยุดกลางดวงปัญญาก็กลางของกลางๆๆๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญานั่น หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตตินั่น พอหยุดก็กลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ จนกระทั่งหยุดหนักเข้า หนักเข้า ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ หยุดหนักเข้า กลางของกลางๆๆๆ พอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป ถามเจ้านาคว่า อย่างไรกายนี้เคยเห็นไหมล่ะ เมื่อเวลานอนฝัน เจ้านาค

บอกว่าเห็นเมื่อนอนฝัน เห็นมันถูกทีเดียว นี่ไม่ใช่เป็นของยาก ชั่วบวชนาคประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นแหละไปตลอดแล้ว พอเห็นกายละเอียดก็เอาละ ถูกส่วนละ จำได้นะ

ต่อไปอีก ให้กายละเอียดนะ นั่งเหมือนกายมนุษย์นี่ เขาก็ทำถูกแบบเดียวกัน แล้วเอาใจของกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ นิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด แบบเดียวกัน พอนิ่งถูกส่วนเข้าละก็ กลางของกลางๆๆ ที่นิ่งนั่นแหละ เดี๋ยวเดียว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ หนักเข้าก็เห็นดวงศีลอยู่ในดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ในกลางดวงศีลนั่นแหละ พอใจหยุดก็หยุดอยู่กลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ หนักเข้าเห็นดวงสมาธิอยู่ในกลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนแล้วก็เข้ากลางของกลางๆๆ ที่หยุดนั่น เห็นดวงปัญญาอยู่ในดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ในกลางดวงปัญญานั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนเข้าแล้ว กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติแล้วก็กลางของกลางๆๆ ที่หยุดนั่นแหละ ไม่ได้ไปไหน พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ พอเห็นกายทิพย์เข้า เอ้าเป็นกายที่ ๒ ละ อยากจะรู้มรรคผลไหมล่ะ

นั่นแหละที่ดำเนินการมานั่นแหละเป็นมรรคทั้งนั้น ที่มาโผล่เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นเป็นผลแล้ว ตั้งแต่ดำเนินมาหยุดอยู่ที่กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ เข้าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายทิพย์เข้า นั่นกายทิพย์นั่นเป็นผลแล้ว แต่ว่าเป็นโลกียผล โลกียมรรค ไม่ใช่โลกุตรผล ไม่ใช่โลกุตรมรรค ให้รู้จักหลักอันนี้ นี่โลกีย์ นี่ทางหมดจดวิเศษ ไม่ใช่ทางอื่น นี้เป็นทางหมดจดวิเศษทีเดียว

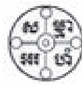
ให้กายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ หยุดนิ่งพอถูกส่วนเท่านั้น ให้เอาใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าก็หยุดอยู่กลางของหยุด กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานของกายทิพย์ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวง

ศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นอีก พอใจหยุดเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีกนั่นแหละ แบบเดียวกัน กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญาอยู่ ในกลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ กลางของกลางที่ใจหยุดนั่น พอ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอใจหยุดก็เข้ากลางของ ใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ใน กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด ทำไปดังนี้อีก นี่เป็นมรรคเป็นผลไปอย่างนี้ แล้วก็เดินไปตาม มรรคอีก

ให้นั่งนิ่งแบบเดียวกับกายทิพย์หยาบอีก นั่งนิ่งก็เอาใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่ง อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดอีก นั่นเข้ามรรค หยุดนิ่งแล้วก็ กลางของกลางๆๆ ที่ใจนิ่งทีเดียว พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นี่มรรคทั้งนั้น หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมา นุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ หนักเข้าก็ เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลอีก กลางของกลางๆๆ เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่ง อยู่กลางดวงสมาธิอีก กลางของกลางๆๆ หนักเข้าที่ใจหยุดนิ่ง เข้าถึงดวงปัญญาอยู่ กลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก กลางของกลางๆๆ กลางดวงปัญญานั่นก็ เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่ในกลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก กลางของ กลางๆๆ ที่ใจหยุดนั่น เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่ในกลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก กลางของกลางๆๆ ที่ให้หยุดนั่น ถูกส่วนเข้าก็ เห็นกายรูปพรหม พอถึงกายรูปพรหมนี่ก็เป็นตัวผลแล้ว นี่มรรคมาแล้ว มาถึงผลแล้ว นี่ ๕ ผลแล้ว

พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึง ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจ หยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีลอยู่ กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดก็กลางของใจ ที่หยุด กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่ กลางดวงสมาธิอีก พอหยุดถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางที่หยุดนั่น เข้าถึงดวงปัญญา อยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาอีก พอหยุดก็กลางของกลางที่ใจหยุด

นั่น ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางที่ใจหยุดนั่น เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก กลางของกลางที่ใจหยุดนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดนี่ก็เป็นตัวผลอีก เดินมาตามมรรคนั่นเข้าถึงผลอีกแล้ว นี่ต้องเข้าใจอย่างนี้ ถ้าไม่เข้าใจอย่างนี้จะไม่รู้จักมรรคผล มรรคผลนี่เป็นของยากนัก ไม่ใช่เป็นของง่าย

ใจของกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ไม่ได้ถอยออกละ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานอีก พอใจหยุดก็กลางของกลางๆๆ เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ ใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก กลางของกลางๆๆ หนักเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหม เห็นกายอรูปพรหม นี่เป็นผล กายอรูปพรหมนี่เป็นผล ที่ดำเนินมานั้นเป็นมรรค

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมอีก หยุดอยู่นั่น หยุดนิ่งอยู่ พอหยุดนิ่งก็เข้ากลางของใจที่หยุด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของหยุดอีก พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลอีก ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิอีก ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก ถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

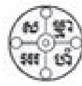
ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด แบบเดียวกัน ไม่ได้มีเคลื่อนกันละ พอใจหยุดก็เข้ากลางของหยุด กลางของกลางๆๆ พอกลางของกลางหนักเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อยู่ในกายอรูปพรหมละเอียด ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติ

ปัฏฐาน หยุดนิ่งกลางของกลางๆๆ หนักเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสบริสุทธิ์เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน อย่างโตที่สุดไม่ถึง ๕ วา หย่อน ๕ วา อย่างเล็กที่สุดก็ตามส่วนลงมา นั่นเรียกว่ากายธรรม เข้าถึงพุทธรัตนะแล้ว พุทธรัตนะนั่นแหละเป็นตัวผล ไม่ใช่ตัวมรรค เป็นตัวผลทีเดียว มรรคเดินมาตามลำดับนั่น

ใจของกายธรรมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสยิ่งกว่ากระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าใสหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด นี่เข้าถึงผลอีกแล้ว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายธรรม หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดนั่น พอหยุดถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่น ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมพระโสดาก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

ใจของพระโสดาหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกทาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็เท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกทาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นสกทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่

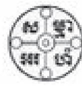
ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายธรรมพระอนาคา

ใจของพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงกายธรรมพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา ใสหนักขึ้นไป

ใจพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงกายธรรมพระอรหัตละเอียด ใหญ่หนักขึ้นไป

นี่วานนี้ได้สอนเจ้านาคให้ถึงนี้ พอบวชเณรเสร็จแล้ว ไปตามญาติ ไปนิพพานก็ได้ ไปโลกันต์ก็ได้ พวกพ้องไปตายอยู่ที่ไหน ไปตามเอารับส่วนบุญเสียด้วย ตากับยายทั้ง ๒ คนไปตามมาและเห็น ฝ่ายพระบวชใหม่ก็เห็นด้วย นี่ทางพุทธศาสนาความจริงเป็นอย่างนี้

นี่แหละ **เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** หนทางหมดจดวิเศษทีเดียว หมดจดวิเศษกว้างขวางนัก ทางปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต ทางมรรค ทางผล ทางศีล ทางสมาธิ ปัญญา ทางวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นี่แหละเป็นทางหมดจดวิเศษ ทางอื่นไม่มี นี่วันนี้ที่ตั้งใจแสดงก็ให้รู้ทางหมดจดวิเศษ ที่จะเข้าไปทางนี้ก็เพราะเห็นสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ก็ตกอกตกใจหาหนทางไปทางนี้ก็ถูกมรรคผลนิพพานทีเดียว

นี่ทางเป็นหลักเป็นประธานเช่นนี้ เพราะฉะนั้น ต้องฟังจริงๆ ตั้งใจจริงๆ ไม่ใช่ของพอดีพอร้าย ไม่ใช่เป็นง่ายๆ เป็นของยากนัก ผู้แสดงก็ตั้งอกตั้งใจแสดง ถ้าผู้ฟังไม่ตั้งใจฟังก็ขี้เกียจ เดี๋ยวก็เลิกเสียเท่านั้น ถ้าผู้ฟังตั้งใจฟัง ผู้แสดงก็ตั้งใจแสดง ตรงกันเข้า ขันกับพานมันก็รับกันเท่านั้น นี้ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย ผู้แสดงก็ได้ ผู้รับก็ได้ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าว่าพูดเสีย ผู้แสดงก็สะดุดใจเสีย ก็หยุดเสียไม่แสดง ก็เสียทั้ง ๒ ฝ่าย เป็นฝ่ายดำไปไม่ใช่ฝ่ายขาว ได้ทั้ง ๒ ฝ่าย คือฝ่ายขาวไม่ใช่ฝ่ายดำ ให้รู้จักความจริงทางพุทธศาสนาดังนี้ เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

‘... ความเสื่อมน่ะจะนึกที่ไหน นึกถึงในตัวของเรานี่
อัตภาพร่างกายนี้ไม่คงที่เลย ...’
‘... นี้แหละเจอละ ทางไปของ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์
เป็นหนทางหมดจดวิเศษทีเดียว นึกถึงความเสื่อมอันนั้น
นึกถึงความเสื่อมได้เวลาไรละก็ บุญกุศลยิ่งใหญ่เกิดกับตนเวลานั้น
ให้นึกอย่างนี้ นี่เป็นข้อสำคัญ ...’

กัณฑ์ที่ ๑๖
ปัจฉิมวาจา

๑๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ภาสิตา โข ปน ภควตา ปรินิพฺพานสมเย อยํ ปจฺฉิมวาจา หนฺททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถาติฯ

ภาสิตญฺจิทํ ภควตา เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ กานิจิ ชงฺคลานํ ปาณานํ ปทชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ คจฺฉนฺติ หตฺถิปทํ เตสํ อคฺคมกฺขายติ ยทิทํ มหนฺตตฺเตนฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อปฺปมาทมูลกา อปฺปมาทสโมสรณา อปฺปมาโท เตสํ อคฺคมกฺขายตีติฯ

ตสฺมาติหมฺเหหิ สิกฺขิตพฺพํ ติพฺพาเปกฺขา ภวิสฺสาม อธิสีลสิกฺขาสมาทาเน อธิจิตฺตสิกขาสมาทาเน อธิปญฺญาสิกฺขาสมาทาเน อปฺปมาเทน สมฺปาเทสฺสามาติฯ เอวญฺหิ โน สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บัดนี้ ท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงและชาย คฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า มาสโมสรสันนิบาตในพระอุโบสถวัดปากน้ำ ณ เวลาวันนี้ ล้วนมีสวนะเจตนาใคร่เพื่อจะสดับตรับรับฟังพระธรรมเทศนาในวันมาฆบูชา สมเด็จพระบรมศาสดาไว้อาลัยให้แก่เราท่านทั้งหลาย ให้เป็นเครื่องประจำใจของเราท่านทั้งหลายทุกถ้วนหน้า เรียกว่าปัจฉิมวาจา พระองค์ทรงรับสั่งพระวาจานี้แล้วหับพระโอษฐ์ไม่ทรงรับสั่งต่อไป

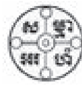
พระวาจาอันนี้เป็นที่ตรึงใจของหญิงชายในโลกทุกถ้วนหน้า ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต สมเด็จพระบรมสามิตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไว้อาลัยให้แก่เราท่านทั้งหลายในเรื่องไญยธรรมของสังขารทั้งหลาย อาลัยอันนี้แหละเป็นปัจฉิมวาจาของพระจอมไตร ให้เราจำไว้อย่าลืมหลงว่า เราต้องเป็นอย่างนี้แน่ไม่แปรผัน เมื่อทราบชัดด้วยใจของตนมั่นในขันธ

สันดานแล้ว ความเสื่อมไปของสังขารทั้งหลาย หรือสังขารทั้งหลายเสื่อมไป ไม่ได้มีถอยกลับเลยแม้แต่สังขารใดสังขารหนึ่ง อาศัยสราคธาตุสราคธรรม หรืออาศัยวิราคธาตุวิราคธรรมเกิดขึ้นที่เรียกว่าสังขาร สิ่งที่มีขึ้นเกิดขึ้น ปรุงขึ้นแล้ว ตกอยู่ในความแปรไป เสื่อมไป ไม่มีเหลือเลยแม้สังขารอย่างใดอย่างหนึ่ง เสื่อมไปทั้งนั้น ความเสื่อมอันนี้แหละเป็นเครื่องประจำใจของเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต หญิงชายทุกถ้วนหน้า ให้นึกถึงความเสื่อมอันนี้ไว้

ความเสื่อมน่ะจะนึกที่ไหน นึกถึงในตัวของเรานี่ อัตภาพร่างกายนี้ไม่คงที่เลย ตั้งแต่คลอดจากครรภ์มารดาก็เสื่อมเรื่อยไป เสื่อมไปตามหน้าที่ เสื่อมขึ้นเสื่อมลง เสื่อมขึ้นก็เจริญขึ้นเป็นลำดับไป พอเต็มอายุก็เสื่อมลงเรื่อยไป เสื่อมไม่มีหยุดเลย เสื่อมเรื่อย เมื่อเสื่อมเป็นดังนี้ละก็ สิ่งทั้งสิ้นหมดทั้งสากลโลก ที่เราได้เห็นด้วยตา หรือได้ยินด้วยหู หรือได้ทราบด้วยจมูก ลิ้น กาย รู้แจ้งทางใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง มีความเสื่อมทั้งนั้น ไม่มีความตั้งอยู่ได้มั่น อยู่ได้สักชั่วกัลปาวสานเลย มีความเสื่อมเป็นเบื้องหน้า ให้นึกความเสื่อมอันนี้แหละให้ติดอยู่กับใจของอาตมา ถ้านึกถึงความเสื่อมดังนี้ละก็ สังเกตได้นะ หัวเราะเสียงดังไม่ค่อยมีหรอก อย่างดังก็มีแต่ยิ้มๆ แหละ เพราะมันนึกถึงความเสื่อมอยู่ มันไม่ไว้ใจทั้งนั้น นึกว่าเสื่อมแล้วหน้าไม่ค่อยดีหรอก หัวเราะดังกับเขาไม่เป็นหรอก เป็นแต่ยิ้มๆ อย่างขบขันเต็มทีก็เป็นแต่ยิ้มๆ เท่านั้น หรือแย้มโอษฐ์เท่านั้น มันนึกถึงความเสื่อมประจำใจอยู่

ถ้านึกถึงความเสื่อมประจำใจได้ดังนี้ละก็ หากว่าเป็นภิกษุสามเณร จะต้องเรียนเป็นนักปราชญ์ของเขาได้ ทางคันถธุระ ทางวิปัสสนาธุระ เพราะแกนึกถึงความเสื่อมอยู่ ถ้าเป็นหญิง เป็นชาย เป็นฆราวาสครองเรือน จะต้องมีหลักฐานมั่นคงใหญ่โตทีเดียว ไม่ใช่คนเหลวไหล ไม่ใช่คนเลวทราม ต้องเป็นคนอยู่ในความพยายามทีเดียว มันหมดไปสิ้นไป รออยู่ไม่ได้ ใจกายขยันนัก เพราะนึกถึงความเสื่อมอยู่ แกไม่รอผู้หนึ่งผู้ใดละ แกกลัวชีวิตของแกจะหมดไป แกรักษาชีวิตของแก หากว่าแกจะมารักษาศีลทางวัด แกก็ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดทีเดียว แกกลัวชีวิตมันหมดไปเสีย กลัวจะไม่ได้ศีลเต็มที่ เป็นแต่เพียงรักษาศีล กลัวจะไม่เข้าถึงอธิศีล ถ้าว่าแกทำสมาธิล่ะ แกก็ทำได้อย่างงดงามทีเดียว เพราะแกพยายามไม่หยุดยั้ง แกกลัวชีวิตจะไม่พอ แกรีบทั้งกลางวันกลางคืนทีเดียว นี้สมาธิของแกก็มั่นคง ผิดกับบุคคลธรรมดา ถ้าแกเจริญทางปัญญาล่ะ แกก็โชติช่วงทีเดียว คนอื่นไม่อาจที่จะเข้าถึง เพราะแกคำนึงถึงความเสื่อมของอัตภาพร่างกายของแกอยู่เสมอ แกก็ทำปัญญาได้รุ่งเรืองเจริญดี แกทำธรรมละก็เจริญดีทีเดียว เพราะ

แกนึกถึงความเสื่อม ทางโลกก็เจริญดีเหมือนกัน เพราะแกกระวีกระวาดจัดแจงให้เรียบเสียในการเลี้ยงชีพ จะได้ทำความดียิ่งขึ้นกว่านั้นต่อไป เหตุนี้ ความเสื่อมที่พระจอมไตรวางโอกาสไว้ให้เราท่านทั้งหลายน่ะ ตรึงใจไว้ในวันมาฆบูชา ที่พระจอมไตรทรงรับสั่งในเรื่องธรรมในวันมาฆบูชาน่ะ เป็นโอวาทย่อย่นสกลพุทธศาสนาสำคัญนัก

แต่วันนี้จะกล่าวในโอวาทสุดท้าย ที่เรียกว่า ปัจฉิมวาจา ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้เป็นนิเขปกถาว่า

ภาสิตา โข ปน ภควตา ปรินิพฺพานสมเย อยํ ปจฺฉิมวาจา หนฺททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถาติฯ

แปลเนื้อความว่า จริงอยู่ วาจาสุดท้ายนี้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งแล้วว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เชิญท่านทั้งหลาย เราเรียกท่านทั้งหลายเข้ามาสู่ที่เฝ้าเรานี้ ว่าสังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเสมอ” นี่จำไว้อันนี้ สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเสมอ สิ่งที่ได้เห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู ได้ทราบด้วยจมูก ลิ้น กาย ได้รู้แจ้งทางใจ เสื่อมไปเสมอ ไม่เหลือเลย **อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ** ท่านจงถึงพร้อมด้วยความไม่เผลอไม่ประมาท ท่านจงถึงพร้อมด้วยความไม่เผลอในความเสื่อมไปนั้น ให้ตรึงไว้กับใจเสมอ **นี้แหละเจอละ ทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เป็นหนทางหมดจดวิเศษทีเดียว นึกถึงความเสื่อมอันนั้น นึกถึงความเสื่อมได้เวลาไรละก็ บุญกุศลยิ่งใหญ่เกิดกับตนเวลานั้น ให้นึกอย่างนี้ นี่เป็นข้อสำคัญ** นี้เนื้อความของพระบาลีแปลเป็นสยามได้ความดังนี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไปว่า ความเสื่อมอันนี้แหละมีอยู่กับใครบ้าง หมด! เราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต หญิงชาย เด็กเล็กผู้ใหญ่ไม่ว่า เสื่อมทีละนิดๆๆ เหมือนกับนาฬิกาเดิน เหมือนกันทุกคน ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติใดๆ ไม่เหลือเลย ในกำเนิดทั้ง ๔ สังเสทชะ อัณฑชะ ชลาพุชะ โอปปาติกะ

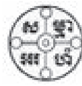
อัณฑชะ สัตว์เกิดด้วยฟองไข่ ก็เสื่อมเหมือนกัน สังเสทชะ สัตว์เกิดด้วยเหงื่อไคล ก็เหมือนกัน ชลาพุชะ เกิดขึ้นอาศัยน้ำเป็นแดนเกิด ก็เสื่อมเหมือนกัน โอปปาติกะ จะลอยขึ้นบังเกิด บังเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ เปรต นรก อสุรกาย เหล่านี้ หรือว่าเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานก็เสื่อม เกิดเป็นกายทิพย์ ภุมมเทวดา รุกขเทวดา อากาสเทวดา จาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรตี ปรนิมมิตวสวัตตี ก็มีเสื่อมอีกเหมือนกัน เสื่อมทีละนิดๆ ไปตามหน้าที่ พอหมดหน้าที่ก็แตกกายทำลายขันธ์ เสื่อมอย่างนี้เหมือนกันหมด หรือไปเกิดในชั้นพรหมทั้ง ๑๖ ชั้น พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิต มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา

สุภกิณหา อสัญญี เวหัปผลา ก็เสื่อมเหมือนกัน แบบเดียวกัน ไม่คลาดเคลื่อน อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา ในปัญจสุทธาวาส ก็เสื่อมเหมือนกัน หรืออรูปพรหมทั้ง ๔ อากาสานัญจายตนภพ วิญญาณัญจายตนภพ อากิญจัญญายตนภพ เนวสัญญานาสัญญายตนภพ ก็มีความเสื่อมดุจเดียวกัน

เมื่อมีความเสื่อมเช่นนี้น่ะ พระพุทธองค์ประสงค์อะไร จะต้อนพวกเราให้พ้นจากความเสื่อมเหล่านี้ ให้ออกจากภพไปเสีย ให้เข้าถึงธรรมกายไปนิพพาน ต้องการอย่างนั้นหนา ไม่ใช่ต้องการท่าอื่นหนา จะต้อนพวกเรา จะขับจูงพวกเรา จะเหนี่ยวรั้งพวกเราพ้นจากไตรวัฏ กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ให้ขึ้นจากวัฏสงสาร วัฏสงสารน่ะคือ กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารนี้ จะให้ขึ้นจากภพ กามภพ รูปภพ อรูปภพ พ้นจากภพทั้ง ๓ ไป ให้มีนิพพานมีที่ไปในเบื้องหน้า ประสงค์อย่างนั้น จึงได้ทรงรับสั่งเช่นนี้ ให้เราไม่เผลอในความเสื่อมนั้น ถ้าไม่เผลอในความเสื่อมนั้น ทำอะไรเป็นได้ผลหมด เป็นภิกษุสามเณรทำอะไรเป็นได้ผลหมด เล่าเรียนก็สำเร็จ คันถธุระก็สำเร็จ วิปัสสนาก็สำเร็จ ไม่ท้อถอยกันละ ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาทำนาก็รวยกันยกใหญ่ ทำสวนก็รวยกันยกใหญ่ ทำไร่ก็ร่ำรวยกันยกใหญ่ เป็นคนไม่เกียจคร้านทีเดียว ถ้าว่ารับราชการงานเดือนก็เอาดีได้ทีเดียว หรือไม่ว่าทำหน้าที่อันใดเป็นเอาดีได้ทั้งนั้น รุ่งเรืองเจริญด้วยกันทั้งนั้น เพราะแกไม่เผลอ แกระวังตัวอยู่เสมอเช่นนี้ แล้วก็ทางชั่วแกไม่ทำทีเดียว แกกลัวมันตามไปลงโทษแก แกไม่ยอมเด็ดขาดทีเดียว แกเห็นความเสื่อมอยู่เสมอดังนี้ ให้เห็นอยู่อย่างนี้แหละจึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้าไม่เห็นอย่างนี้เอาตัวรอดไม่ได้ ต้องเห็นความเสื่อมอยู่เช่นนี้

เมื่อเห็นความเสื่อมดังนี้แล้ว ท่านอุปมาอุปไมยไว้หลายนัยหลายประการ อุปมาอุปไมยไว้ว่า **ภาสิตํ อิทํ ภควตา** คำอันนี้พระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งแล้วว่า **เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ กานิจิ ชงฺคลานํ ปาณานํ ปทชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ คจฺฉนฺติ หตฺถิปทํ เตสํ อคฺคมกฺขายติ** แปลเนื้อความว่า ปทชาติทั้งหลาย รอยเท้าสัตว์ทั้งหลายทั้งหมดในชมพูทวีป **ปทชาตานิ** น่ะ เขาแปลว่า ปทชาติทั้งหลาย ทับศัพท์ ถ้าว่าจะขยาย รอยเท้าสัตว์หมดทั้งชมพูทวีป ไม่เหลือเลย ปทชาติทั้งหลายของสัตว์ที่ไปด้วยแข้ง **ยานิ กานิจิ** เหล่าใดเหล่าหนึ่ง **สพฺพานิ ตานิ** ปทชาติทั้งหลายเหล่านั้นทั้งสิ้น **คจฺฉนฺติ** ย่อมถึง **สโมธานํ** ซึ่งการประชุมลง **หตฺถิปเท** ในรอยเท้าแห่งช้าง แปลเนื้อความออกไปดังนี้ **หตฺถิปทํ** อันว่ารอยเท้าแห่งช้าง **คจฺฉนฺติ** ย่อมถึง **หตฺถิปทํ** รอยเท้าแห่งช้าง **เตสํ อคฺคมกฺขายติ** อัน

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า เลิศกว่าประเสริฐกว่าปทชาติทั้งหลายเหล่านั้น เรียกว่ารอยเท้าช้างเป็นใหญ่กว่ารอยสัตว์อื่นทั้งหมด เลิศกว่ารอยสัตว์ทั้งหมด **เสยฺยถาปิ** แม้ฉันใด **ยทิทํ มหนฺตตฺเตน** นี้อะไร เพราะรอยเท้าของช้างนั้นเป็นวิปทชาติใหญ่

เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อปฺปมาทมูลกา อปฺปมาทสโมสรณา อปฺปมาโท เตสํ อคฺคมกฺขายติฯ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **เย เกจิ กุสลา ธมฺมา** ธรรมที่เป็นกุศลเหล่าใด **สพฺเพ เต** ธรรมเป็นกุศลทั้งสิ้น **อปฺปมาทมูลกา** มีความไม่ประมาทเป็นต้นเค้า เป็นโคนรากทีเดียว มีความไม่ประมาทเป็นต้นเค้า **อปฺปมาทสโมสรณา** ประชุมลงด้วยความไม่ประมาท **อปฺปมาโท เตสํ อคฺคมกฺขายติ** ความไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าเลิศกว่าธรรมทั้งหลายเหล่านั้น **ตสฺมาติหมฺเหหิ สิกฺขิตพฺพํ** เพราะเหตุนั้นเราควรศึกษา **ติพฺพาเปกฺขา ภวิสฺสาม** เราจักเป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญ เราจะเป็นผู้บากบั่นตรากตรำ เราจะเป็นผู้บากบั่นมั่นคง จะเป็นผู้ดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ในอันสมาทานซึ่งอธิศีล ในอันสมาทานซึ่งอธิจิต ในอันสมาทานซึ่งอธิปัญญา นี้ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ๓ ข้อนี้เป็นข้อที่คาดคั้นนัก ความประมาทหรือความไม่ประมาท ๒ อันนี้เป็นข้ออันสำคัญ ความประมาททำให้เสื่อมเสีย ความไม่ประมาทไม่ทำให้เสื่อมเสีย ธรรมของพระบรมศาสดาจบพระไตรปิฎกมีความไม่ประมาทนี่แหละเป็นต้นเค้า ที่จะดำเนินถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของพระบรมศาสดา ที่จะพลาดพลั้งไม่ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของพระบรมศาสดาก็เพราะความประมาท นี่เป็นข้อสำคัญนัก

ความประมาทน่ะคือเผลอไป ความไม่ประมาทน่ะคือความไม่เผลอ ไม่เผลอละใจจดใจจ่อทีเดียว นั่น อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา นี่เรียกว่าผู้ไม่ประมาท ท่านจึงได้อุปมาไว้ ไม่ประมาท ไม่เผลอด้วยอะไร ไม่ประมาทไม่เผลอในความเสื่อมไปในข้างต้น ในปัจฉิมวาจา ไม่ประมาท ไม่เผลอ ในความเสื่อมไป นึกถึงความเสื่อมอยู่เสมอ ให้เจอความเสื่อมไว้เสมอ นึกหนักเข้าๆ แล้วใจหาย เอ๊ะ นี่เรามาคนเดียวหรือ เอ๊ะ นี่เราก็ตายคนเดียวซิ บุรพชนต้นตระกูลของเราไปไหนหมดล่ะ อ้าว ตายหมดเราล่ะ ก็ตายแบบเดียวกัน ตกใจล่ะคราวนี้ ทำชั่วก็เลิกละทันที รีบทำความดีโดยกะทันหันทีเดียว เพราะไปเห็นอ้ายความเสื่อมเข้า ถ้าไม่เห็นความเสื่อมละก็ กล้าหาญนัก ทำชั่วก็ได้ ด่าว่าผู้หลักผู้ใหญ่ได้ตามชอบใจ ถ้าเห็นความเสื่อมเข้าแล้ว กราบ

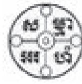
ผู้ใหญ่ปลกๆๆ ทีเดียว เพราะเหตุอะไรล่ะ เพราะเห็นความเสื่อมเข้า มันไม่ประมาท ถ้าว่าประมาทเข้าก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง เพราะฉะนั้นสำคัญนัก ความประมาท

ความประมาทน่ะ คืออะไรทำให้ประมาทล่ะ สุราซิ ความเมาซิ ทำให้ประมาท ความเมานั่นแหละ ถ้าว่าไปขลุกขลุ่ยกับมันนัก ไปคุ้นเคยกับมันหนักเข้าละก็ มันทำให้เสียคนน่ะ ไม่รู้จักพ่อไม่รู้จักแม่ พี่ป้าน้าอา ปู่ย่าตายาย ว่า[๑]ต่ำๆ สูงๆ นี่เพราะมันเมา อ้ายเมาสุราน่ะมีเวลาสร่างนะ อ้ายเมาอีกอย่างหนึ่งล่ะ อ้ายนั่นเมาสำคัญ เขาเรียกว่าเมามัน ถ้าว่าช้างก็เรียกว่าสับมัน อ้ายเมามันนี่สำคัญนัก อ้ายเมามันนี่ไม่ได้ พ่อแม่เลี้ยงลูกหญิงลูกชายมาน่ะ ถ้าเมามันขึ้นมาแล้วก็ไม่ได้ละ แม้ว่าเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นแหละ หญิงก็ลงจมูกฟิดทีเดียว ชายก็ลงจมูกฟิด ลงจมูกฟิดแล้วก็ไปแล้ว เหนี่ยวไม่อยู่รั้งไม่อยู่ พ่อแม่ก็รั้งไม่อยู่ไปเสียแล้ว นั่นแน่ มันเมาขึ้นมาแล้วอย่างไรล่ะ อ้ายนั่นสำคัญ อ้ายนั่นประมาท นี่เป็นเหตุประมาทสำคัญ อ้ายเมามันนั่นแหละประมาท ถ้าว่าช้างเรียกว่าสับมัน ไม่กลัวใครละอ้ายนั่น ไม่กลัวใคร นั่นแน่ ในคุกตะรางเมามันทั้งนั้น ไปอยู่โน่น ถ้าเมามันละก็ประมาทยกใหญ่ ถ้าเมาสุราก็ประมาทยกใหญ่ ถ้าว่าเมามันด้วย เมาสุราด้วย ๒ อย่างละก็ เสียยกใหญ่ทีเดียว ประมาท ตั้งอยู่ในประมาทแท้ๆ ทีเดียว นี่ความประมาทไม่ประมาทมันอยู่อย่างนี้นะ ให้เลิกเมามันเสีย ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

รอยเท้าของสัตว์หมดทั้งสากลโลก จะเป็น ๔ เท้า ๒ เท้าไม่เข้าใจ ต้องประชุมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างน่ะเป็นของใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์อื่นหมดทั้งสิ้น ฉันใดก็ดี ธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ที่ดีน่ะ หมดทั้งสกลพุทธศาสนา หมดทั้งพระไตรปิฎกทั้งหลายที่เป็นกุศลนั่น ย่อมมีความไม่ประมาทเป็นมูลราก นั่นแน่ **อปฺปมาทมูลกา** มีความไม่ประมาทเป็นต้นเค้า มีความไม่ประมาทเป็นมูลราก **อปฺปมาทสโมสรณา** ประชุมลงในความไม่ประมาท เหมือนรอยเท้าสัตว์อื่นประชุมลงในรอยเท้าช้าง ธรรมที่เป็นกุศลทั้งหมดประชุมอยู่ในความไม่ประมาททั้งนั้น นี้หลักพระพุทธศาสนาอยู่ตรงนี้ ไม่ให้ประมาท เมื่อไม่ประมาท ความดีมีเท่าไรในพระพุทธศาสนา ในธาตุในธรรม ย่อมประชุมลงในความไม่ประมาท คนไม่ประมาท ผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทแล้ว คนมีธรรมควรไหว้ควรเคารพควรนับถือทีเดียว คนมีธรรมคนตั้งอยู่ในธรรมนี้แล ความไม่ประมาทนี้นักปราชญ์สรรเสริญนัก **อปฺปมาโท เตสํ อคฺคมกฺขายติ** ว่าเลิศประเสริฐกว่าธรรม

---

[๑] **ว่า** ในที่นี้หมายถึงคำว่า พูด

ทั้งหลาย แล้วกล่าวไว้อีกหลายนัย **อปฺปมาทรโต วิโรจติ** ผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทย่อมรุ่งโรจน์ทีเดียว เป็นของไม่ใช่พอดีพอร้าย เพราะฉะนั้นความประมาทและไม่ประมาทนี้ นักปราชญ์ทั้งหลายสรรเสริญความไม่ประมาทว่า เป็นธรรมของนักปราชญ์ บัณฑิตชาติทั้งหลายดำเนินอยู่เนืองนิตย์อัตรา ความประมาทนักปราชญ์ทั้งหลายติเตียนว่า เป็นทางไปของคนเมา ของคนไม่มีสติ ของคนพลั้งเผลอ ของคนพาล ไม่ใช่ทางไปของบัณฑิต ความไม่ประมาทเป็นทางไปของบัณฑิตแท้ๆ

ใครเป็นคนไม่ประมาทในสากลโลก เมื่อครั้งพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ พระบรมศาสดาเป็นผู้ไม่ประมาท พระอรหันต์ทั้งหลายที่ได้บรรลุอรหัตแล้วเป็นผู้ไม่ประมาท ก็ได้แก่พระพุทธเจ้าพระอรหันต์น่ะซิเป็นผู้ไม่ประมาท นั่นอย่างสูงอย่างเด็ดขาด ไม่ประมาทแท้ๆ ถ้าจะลดส่วนกว่านั้นลงไป พระอนาคาก็ไม่ประมาทตามส่วนของท่านทั้งมรรคทั้งผล พระสกทาคาก็ไม่ประมาทตามส่วนของท่านทั้งมรรคทั้งผล พระโสดาก็ไม่ประมาทตามส่วนของท่านทั้งมรรคทั้งผล โคตรภูบุคคลที่มีธรรมกายแล้วก็ไม่ประมาทเหมือนกัน มีความประมาทน้อย ความไม่ประมาทมีมาก ถ้าปุถุชนแท้ๆ ละก็ น้อยคนจึงจะมีความไม่ประมาทมาก มีความประมาทมากโดยมาก มีความประมาทน้อยโดยน้อย นี้ความจริงเป็นเช่นนี้

เมื่อรู้จักความจริงเช่นนี้แล้ว สิ่งที่ดีที่หายาก ถ้าว่าเราตั้งอยู่ได้ในความไม่ประมาท คอยนึกถึงความเสื่อมไป มีอารมณ์อยู่ ไม่ใช่ไม่มี อารมณ์ว่า ตั้งใจว่าเรานึกถึงความเสื่อมนี้ ว่าตั้งแต่นี้ไป เมื่อรู้เมื่อเข้าใจแล้ว จะนึกถึงความเสื่อมในสกลร่างกายนี้ไม่ขาดอยู่ จะเอาใจจรดอยู่ที่ความเสื่อมนั่นแหละ เราจะนึกถึงความเสื่อมของตน นึกถึงความเสื่อมบุคคลผู้อื่น เมื่อลืมตาขึ้นเห็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา แน่ะความเสื่อมมันแสดงให้ดู นั่นแปรผันไปถึงแค่นั้นแล้วนั่นก็แปรผันไปถึงแค่นั้น ประเดี๋ยวก็ตายให้ดู แน่ะทำให้ดูแล้ว ได้ยินเสียงพระสวดก็ดี เห็นโลงก็ดี แน่ะเป็นอย่างนี้แหละ หมดทั้งสากลโลก เราก็เป็นอย่างนี้ เพราะเหตุฉะนั้นเมื่อบุคคลไม่เผลอในความเสื่อมเช่นนี้ ไม่พลั้งไม่เผลอละก็นั่นแหละ ผู้นั้นแหละได้ชื่อว่าได้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท พระจอมปราชญ์สรรเสริญนัก

ถ้าแม้ว่าจะเป็นภิกษุหรือสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ทั้งหญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ถ้าผู้ที่มีใจจรดอยู่ในความเสื่อมไม่พลั้งเผลอละก็ เป็นเจอซึ่งสมบัติในภพนี้ต่อไปภายหน้า สมบัติในภพนี้ก็เป็นคนมั่งมีทีเดียว สมบัติในภายหน้าก็จะไม่เลินเล่อเผลอตัวทีเดียว เหมือนอย่างกับเราท่านทั้งหลาย เป็นนักบวชเหล่านี้ เป็นอุบาสก

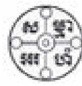

อุบาสิกาเหล่านี้ นี่ก็เพราะอาศัยเราเห็นว่ามีความเสื่อม เห็นมีความเสื่อมอย่างไร ก็เราเห็นนี่ เราเกิดมาถึงแค่นี้แล้ว เราต้องตายแน่ นั่นแน่ มันไปเห็นอ้ายต้องตายแน่นั้น นั่นไปเห็นความเสื่อมแล้วนี่ นี้จึงได้แสวงหาธรรมในพุทธศาสนา แสวงหาบุญกุศลน่ะ รู้จะต้องละโลกนี้แล้วไปสู่ปรโลกเบื้องหน้า แสวงหาสิ่งที่เป็นที่พึ่งของตน นี่เพราะเห็นความเสื่อมเข้าแล้วนี่ ถ้าไม่เห็นความเสื่อมมันจะอย่างนี้อย่างไรเล่า เพราะมันเห็นความเสื่อมเข้าแล้ว ความเสื่อมอันนี้แหละ เมื่อเช่นนั้นแล้ว ให้อุตส่าห์มั่นคงอยู่ในอธิศีล ให้อุตส่าห์มั่นคงอยู่ในอธิจิต ให้อุตส่าห์มั่นคงอยู่ในอธิปัญญา

อธิศีลเป็นอย่างไร อยู่ที่ไหน นี่ตรงนี้เราต้องเข้าใจ วัดปากน้ำทั้งหญิงและชาย ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เขาเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา เป็นพื้นเชียวมีมากนัก ตั้ง ๑๐๐ ที่เราบริสุทธิ์กายบริสุทธิ์วาจาน่ะ นั่นเป็นแค่ศีลนะ ศีลบริสุทธิ์เป็นแต่ศีลบริสุทธิ์ เราบริสุทธิ์เจตนานั่นก็เป็นแต่เจตนาศีลนะ เราบริสุทธิ์กายบริสุทธิ์วาจาเป็นสังวรศีล สำรวมระวังไว้ เราบริสุทธิ์เจตนาคิดอ่านทางใจมั่น เป็นเจตนาศีลนะ ไม่ใช่อธิศีลหรอก ยังไม่ถึงอธิศีล ถ้าถึงอธิศีลแล้วละก็ เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ กลม อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ถ้าเห็นศีลดวงนั้นเข้าแล้วละก็ นั่นแหละเขาเรียกว่า อธิศีล

เมื่อไปรู้จักอธิศีลแล้วละก็ อธิจิตก็อยู่ในกลางอธิศีลนั่นแหละ ดวงเท่าๆ กับอธิศีล ที่กายวาจาเราสงบดีก็เพราะอาศัยจากใจของเราเจตนาสงบดี นั่นเป็นสมาธิ เป็นสมาธิแต่ภายนอก ไม่ใช่สมาธิสำคัญ เมื่อเข้าถึงอธิจิตอยู่ในกลางของศีลนั่น ดวงเท่าๆ กัน ดวงเท่ากับดวงศีล อยู่ในกลางดวงของศีลนั่น เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ถ้าเข้าถึงอธิจิตเช่นนั้นละก็ ได้ชื่อว่าเป็นผู้มั่นคงละ ไม่โยกคลอนไปตามใครละ เข้าถึงอธิจิตเสียแล้ว

ยังไม่ลึกซึ้งเท่าอธิปัญญา อธิปัญญาสูงกว่านั้น เราอุตส่าห์พยายามให้เข้าถึงอธิปัญญา แม้จะเฉลียวฉลาดในกายวาจาสักเท่าหนึ่งเท่าใดเรียกว่าฉลาด อ้ายนั่นก็ปัญญาภายนอก เจตนาคล่องแคล่วอย่างหนึ่งอย่างใด ก็เรียกว่าความฉลาดของปัญญาเป็นภายนอก เข้าถึงปัญญาอยู่ในกลางดวงของศีลนั่นแหละ ใสยิ่งกว่าใสขึ้นไป สะอาดยิ่งกว่าสะอาดขึ้นไป เท่าๆ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน เมื่อเข้าถึงดวงปัญญาเช่นนั้นละก็ นั่นแหละทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เข้าไปในทางศีล สมาธิ ปัญญา นั่นแหละ เข้าไปในทางอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา นั่นแหละ เมื่อเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา

แล้วละก็ ก็จะเข้าถึงธรรมกายเป็นลำดับไป เมื่อเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ละก็ ไม่พ้นละ ต้องเข้าถึงธรรมกายแน่ เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหัตจริงๆ แท้ๆ เมื่อรู้จักแน่เช่นนี้ละก็ จะไปนรกกันได้อย่างไร ไม่ไปแน่นอน ถ้าทำหนักเข้า ปฏิบัติหนักเข้า ก็จะเป็นลำดับไป มรรคผลต้องอยู่กับเราแน่ ต้องออกจากวัฏฏะทั้ง ๓ แน่ๆ คือ กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ต้องออกจากภพ ๓ แน่ๆ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่ต้องอาศัย มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า

ทีนี้นิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้าน่ะลึกซึ้ง ไม่ใช่ของพอดีพอร้าย เมื่อรู้จักอธิศีล อธิจิต อธิปัญญาแล้ว ก็จะเข้าถึงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถึงกายมนุษย์ละเอียด เมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดก็แบบเดียวกันอย่างนี้แหละ เข้าไปในกลางกายมนุษย์ละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ จะเข้าถึงกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายทิพย์ ถูกส่วนเข้า จะเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ จะถึงกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด พอเข้าถึงเช่นนั้นแล้ว จะเข้าถึงกายธรรมด้วยอาศัยอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ จะเข้าถึงกายธรรมที่เป็นโคตรภู กายธรรมโคตรภูละเอียด กายธรรมพระโสดา โสดาละเอียด กายธรรมพระสกทาคา สกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต อรหัตละเอียด ที่จะถึงอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานได้เช่นนี้

ต้องอาศัย อธิศีล อธิจิต อธิปัญญาหนา ถ้าไม่อาศัยอธิศีล อธิจิต อธิปัญญาไปไม่ได้ ตำรับตำราก็ได้กล่าวไว้ วางเป็นเนติแบบแผนว่า ทางปฏิบัติ ในทางพระพุทธศาสนา ทางอื่นไม่มีหรอก นอกจากทางศีล สมาธิ ปัญญา วินัยปิฎกทั้งปิฎก เมื่อย่อลงไปแล้วก็คือศีลนั่น ถ้าเข้าถึงอธิศีลแล้วละก็ ตัววินัยปิฎกทีเดียว ถึงโคนรากวินัยปิฎกทีเดียว ถ้าเข้าถึงอธิจิต เข้าโคนรากของสุตตันตปิฎกทีเดียว ถ้าเข้าถึงอธิปัญญา เข้าโคนรากของปรมัตถปิฎกทีเดียว นี่เป็นตัวสำคัญอย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ วันนี้เราได้ฟังเทศนา ให้ตรึงใจไว้ว่า เราจะเอาใจจรดอยู่ในความเสื่อมตามปัจฉิมวาจาที่พระองค์ทรงรับสั่ง ทรงรับสั่งแล้วหับพระโอษฐ์ไม่รับสั่งต่อไป ว่าสังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเสมอ เราก็นึกถึงตัวเราเสื่อมไปเสมอไม่หยุดไม่ยั้งเลย หมดทั้งสากลโลก เสื่อมไปเสมอ นี่แบบเดียวกัน นี่ต้องหยุดอย่างนี้ ไม่เผลอหนา เมื่อตรึกเช่นนี้แล้วละก็ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาททีเดียว ข้อที่ ๒ ไม่พลั้งไม่เผลอไม่ประมาท เมื่อรู้ว่าเสื่อมเช่นนี้แล้วละก็ เราจะไปทางไหน ไปทางอธิศีล อธิจิต

อธิปัญญา ไปทางโน้น ต้องเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญาให้ได้ ถ้าเข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญาไม่ได้ ต้องรีบเร่งค้นคว้าหาอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา เหมือนอย่างบุคคลที่เหมือนกระเช้าไฟหรือเตาอั้งโล่ตั้งอยู่บนศีรษะ มันร้อนทนไม่ไหว ต้องรีบหาน้ำดับ หรือเอาทิ้งเสียให้ได้นั้นฉันใดก็ดี ต้องให้เจอในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ถ้าไม่เจอ ต้องรีบเร่งขวนขวายทีเดียว จึงจะเอาตัวรอดได้ ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

สังวาล พลอย ๒๑๗ เม็ด

รัดพระองค์ (เข็มขัด) พลอย ๑๖๑ เม็ด

'... ศีล ๕ สิกขาบท สุราเป็นตัวสำคัญ ตัวสำคัญทีเดียว
แบบเดียวกัน โลภะ โทสะ โมหะ ๓ ข้อนี้ ใครเป็นสำคัญ
โมหะเป็นสำคัญ ตัวหลงเป็นตัวสำคัญ ...'

'... ถ้าว่าไม่มีศีลจริงแล้ว จะอวดว่าปฏิบัติศาสนาล่ะโกงตัวเอง
ไม่ทำตัวเองให้พ้นจากทุกข์ได้ ตัวเองจะต้องอยู่ในปลักกิเลสนั่นเอง
เปลื้องตนพ้นกิเลสไม่ได้ เหตุนี้ต้องคอยระแวดระวัง ...'

กัณฑ์ที่ ๑๗

ศีลเบื้องต่ำและศีลเบื้องสูง

๒๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อเนกปริยาเยน โข ปน เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ปญฺญา สมฺมทกฺขาตาฯ

กถญฺจ สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ อุปริเมนปิ ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ อิธ อริยสาวโก ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหตีติฯ เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาฯ อิธ ภิกฺขุ สีลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจร-สมฺปนฺโน อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสูติ เอวํ โข อุปริเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตาติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

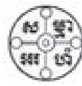
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยธรรมที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา ที่พระศาสดาทรงวางพระพุทธศาสนาและตั้งหลักเกณฑ์เป็นเบื้องต้น พุทธศาสนิกชนต้องรีบล้นขวนขวาย ให้มีศีลตั้งมั่นอยู่ในธรรมของตนทุกถ้วนหน้า เพราะการปฏิบัติพระพุทธศาสนา ไม่มีศีลแล้วจะปฏิบัติศาสนาให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์พุทธศาสนาไม่ได้ จำจะต้องให้มีศีล ศีลที่มีแล้วตัวก็ต้องรู้ด้วย ตัวเองมีศีลให้แน่นอนในใจทีเดียว

จะชี้แจงตามวาระพระบาลีว่า **อเนกปริยาเยน โข ปน เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ** ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้แล้วเห็นแล้วเป็นองค์พระอรหันต์ ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ ทรงรับสั่งแล้วโดยปริยายมิใช่น้อย หรือโดยปริยายมิใช่อย่างเดียว แล้วทรงปุจฉาวิสัชนาด้วยพระองค์เป็นลำดับไปว่า **กถญฺจ สีลํ สมฺมทกฺขาตํ** ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วนั้นเป็นไฉน **เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา** ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำบ้าง **อุปริเมนปิ ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา** ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงบ้าง

กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำเป็นไฉนเล่า **อิธ อริยสาวโก** พระอริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ** ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต คือ ฆ่าสัตว์ที่เป็นให้จำตาย **อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ** ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากวัตถุที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย **กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ** ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากเป็นผู้ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย **มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ** ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากคำเท็จไม่จริง **สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต โหติ** ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากน้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท **เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา** อย่างนี้แหละ ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำ

กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงเป็นไฉน **อิธ ภิกฺขุ สีลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปนฺโน อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสูติ** ภิกษุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **สีลวา โหติ** ย่อมเป็นผู้มีศีล **ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ** ย่อมเป็นผู้สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาตอยู่ **อาจารโคจรสมฺปนฺโน** ถึงพร้อมแล้วด้วยมารยาทเครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อและโคจร **อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี** เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย **สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสูติ** สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย **เอวํ โข อุปริเมน ปริยาเยน สีลํ สมฺมทกฺขาตํ**

ภควตา อย่างนี้แหละ ศีลที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูง กล่าวถึงศีล แต่ว่าสมาธิ ปัญญา ยังจะมีต่อไป

ส่วนศีลนี้ให้เข้าเนื้อเข้าใจเสียก่อน ผู้พุทธศาสนิกชน ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต ให้รู้จักบริสุทธิ์สนิท ศีลมีทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต ไม่ใช่มีแต่คฤหัสถ์ บรรพชิตด้วย คฤหัสถ์ตั้งอยู่ในศีลเบื้องต่ำ เพียงศีล ๕ ประการของคนครองเรือน ส่วนศีล ๘ ประการ เป็นอติเรกศีล สูงขึ้นไปกว่าศีล ๕ แต่ว่าศีล ๕ ประการให้มั่นในขันธสันดานเสียก่อน ต้องสละขาดจากใจนะว่าเราเป็นคนมีศีล แล้วก็เริ่มต้นมีศีล ๕ ทีเดียว ศีล ๕ รู้จักกันพร้อมดี บริบูรณ์ดี ต้องให้รู้จักแม่นยำแน่นอนว่าการฆ่าสัตว์น่ะ ต้องให้รู้จักสัตว์เสียก่อนว่าอย่างไรจึงจะเรียกว่าสัตว์ คำที่เรียกว่าสัตว์น่ะ ผู้ข้องอยู่ในภพ แปลว่าผู้ข้องอยู่ **ลคฺคตีติ** แปลว่าข้องอยู่ สัตว์ที่ข้องอยู่มีกำเนิดถึง ๔ คือ อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ อุปปาติกะ นี่กำเนิด ๔

อัณฑชะ สัตว์ที่เกิดด้วยฟองไข่ สัตว์ชนิดอะไรไม่ว่าที่เกิดด้วยฟองไข่แล้วก็ฟักเป็นตัวอีกหนหนึ่ง เรียกว่าอัณฑชะทั้งนั้น นี่เราก็ระวังยากนะ ไข่เป็ด ไข่ไก่ ระวังยากเหมือนกัน ไข่มด ไข่เหา ไข่เรือด ไข่เล็น ไข่เหล่านี้ระวังยากทั้งนั้น มีไข่ทั้งนั้นสัตว์พวกนี้ นี่เรียกว่าอัณฑชะ ต้องเว้นกันจริงๆ

สังเสทชะ สัตว์ที่เกิดด้วยเหงื่อไคล เหา เล็น เรือด ไร ที่กัดเราอยู่ทุกวันนี้ อ้ายนั่นสำคัญอีกเหมือนกัน ยุงไม่ได้เกิดด้วยเหงื่อไคล ถ้าว่าพวกสังเสทชะเกิดด้วยเหงื่อไคล เหา เล็น เรือด ไร เหล่านี้ทุกชนิด อาศัยเหงื่อไคลเป็นแดนเกิดละก็ เรียกว่าสังเสทชะทั้งนั้น

ชลาพุชะ สัตว์อาศัยน้ำบังเกิดขึ้น ถ้าไม่มีน้ำเกิดไม่ได้ ต้องมีน้ำจึงบังเกิดขึ้น นั่นเรียกว่า ชลาพุชะ มนุษย์เป็นอันมากก็เรียกว่าชลาพุชะทั้งนั้น แพะ แกะ วัว ควาย ช้าง ม้า อาศัยน้ำเป็นแดนเกิดทั้งนั้น สัตว์เกิดในน้ำเป็นอเนกประการ เกิดในน้ำก็อาศัยไข่บ้าง อาศัยเหงื่อไคลบ้าง มนุษย์ก็เกิดด้วยเหงื่อไคลได้ มนุษย์นี่แหละที่เรียกว่าชลาพุชะนี่มีเหงื่อไคลเป็นแดนเกิดได้เหมือนกัน เหมือนพระปัจเจกโพธิ ๕๐๐ อาศัยคัพภมลทินของมารดา คลอดออกมาคนเดียว อาศัยคัพภมลทินเหงื่อไคลของคัพภ์นั้น ด้วยของสกปรกโสโครกเหล่านั้น เกิดเป็น ๔๙๙ นี่ เกิดด้วยเหงื่อไคลเหมือนกัน มนุษย์เรียกว่าสังเสทชะเหมือนกัน

อุปปาติกะ ลอยขึ้นบังเกิด เกิดขึ้นละอายุ ๑๔-๑๕ ทีเดียว นั่นก็เป็นสัตว์อีกพวกหนึ่ง เช่นนี้เราจะฆ่าเขาไม่ค่อยได้หรอก แต่ว่าได้เหมือนกัน เช่น นางอัมพปาลีเกิดใน

ค่าคบต้นมะม่วง แล้วอยู่ร่วมด้วยมนุษย์ราชกุมาร ๕๐๐ เป็นสามี ๕๐๐ ต้องผลัดกันอยู่ร่วมคนละ ๗ วันไป ๕๐๐ นี่ก็เต็มทีไม่มีเวลา สร้างปราสาทขึ้นไว้ในสวนมะม่วงนั้นไม่ให้เป็นของใคร ถ้ามิฉะนั้นราชกุมารจะเกิดทะเลาะกัน จะเกิดฆ่าฟันทะเลาะบาดหมางกันขึ้น นี่พราหมณ์ตัดสินให้เป็นไปดังนั้น นี่นางอัมพปาลีอาศัยค่าคบมะม่วงเกิดขึ้น นี่ก็เป็นมนุษย์ เกิดเป็นอุปปาติกะ แปลกไหมล่ะ เป็นอุปปาติกะ กำเนิดทั้ง ๔ นี้ มนุษย์มีทั้งสิ้น พระเถระ ๒ รูป ลูกนางกุลตีกินรีไข่ออกมา ออกมาเป็นไข่ พอกะเทาะออกมาเป็นมนุษย์ เป็นชาย ๒ คน เป็นชายด้วยกันทั้ง ๒ คนนั่นแหละ นี่ก็เกิดด้วยฟองไข่ เกิดด้วยฟองไข่ก็มี เกิดด้วยเหงื่อไคลก็มี เกิดเป็นอุปปาติกะก็มี เกิดเป็นชลาพุชะก็มี กำเนิดทั้ง ๔ มนุษย์มีพร้อม

สัตว์ที่เป็นอยู่ปรากฏไปไหนไปได้ กระดุกกระดิกได้ หรือมีชีวิตเป็นอยู่กระดุกกระดิกไม่ได้ เช่น สัตว์เกิดในฟองไข่ ยังไม่ออกตัว อยู่ในฟองไข่ดิ้นไม่ได้ ไม่มีตัวดิ้น นี่ก็เป็นกำเนิดของสัตว์เหมือนกัน ที่เรียกว่า ปาณาติบาต ฆ่าสัตว์เหล่านี้ไม่ได้เลย ฆ่าแล้วด้วยเจตนาน่ะ ศีลขาดทีเดียว รู้ว่าสัตว์มีชีวิตเป็นอยู่ เมื่อรู้ว่าชีวิตเป็นอยู่แล้วก็ จิตคิดจะฆ่าเสีย ถ้าทำความเพียรเพื่อจะฆ่า ฆ่าได้สมเจตนา สัตว์มีชีวิตเป็นอยู่เรียกว่า **ปาโณ** หรือรู้ว่าสัตว์มีชีวิตเป็นอยู่เรียกว่า **ปาณสญฺญี** จิตคิดจะฆ่าเรียกว่า **วธกจิตฺตํ** ถ้าทำความเพียรเพื่อจะฆ่าเรียกว่า **อุปกฺกโม** **เตน มรณํ** สัตว์ตายด้วยความเพียรทีเดียว สัตว์ตายสมเจตนา ยกมือแพล็บเดียวก็พร้อมด้วยองค์ ๕ นิดเดียวเท่านั้นพร้อมด้วยองค์ ๕ จัดเป็นองค์ ๕ การฆ่าสัตว์ ให้รู้จักชัดๆ ว่าการฆ่าสัตว์น่ะเป็นอย่างนี้

ถ้าว่าผู้มีศีล ๕ นี้ ต้องเว้นขาดจริงๆ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ท่านยกเอาอริยบุคคล **อริยสาวโก** อริยสาวกในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า ตั้งต้นแต่พระโสดาขึ้นไป ท่านยกเป็นตัวอย่าง พระโสดาเจตนาฆ่าสัตว์ของท่านไม่มีเลยทีเดียว เจตนาฆ่าสัตว์ของท่านไม่มีเลยทีเดียว ที่เรารักษาปาณาติบาตนี้ ต้องตัดเจตนาให้ขาด เจตนาไม่ฆ่าสัตว์ต้องขาดจากใจทีเดียว ไม่ฆ่าอย่างเด็ดขาดทีเดียว เจตนาของปุถุชนก็มีที่ไม่คิดฆ่าสัตว์เลยทีเดียว นี่แหละเป็นศีลกันจริงๆ ทีเดียว ขึ้นถึงปาณาติบาตทีเดียว

ส่วนอทินนาทานล่ะ วัดปากน้ำเราก็ยังใช้ไม่ใคร่ได้นะ ดูข้าวของอะไรเล็กๆ น้อยๆ ก็เผลอกันไม่ใคร่ได้ หายกันเป็นควันไปทีเดียว ดูๆ ก็เป็นซ่องขโมยทีเดียว นี่ร้ายกาจนักทีเดียว จะมีศีลอย่างไรกัน ถ้ามีศีลแล้วของเหล่านี้ไม่ต้องเอื้อเฟื้อ ไม่ต้องห่วงใยลักกันเป็นไม่มี ไม่ใช่แต่ลักฝ่ายเดียว ฉ้อโกงกันเป็นไม่มี อทินนาทานน่ะขาดจากใจทีเดียว ขึ้นชื่อว่าลักละก็ หรือเจ้าของเขาไม่ได้ให้ละก็ เป็นไม่ถือเอาทีเดียว ต้องถือ

อย่างเด็ดขาดอย่างพระอริยบุคคล เจตนาจะลักเขาก็ไม่มี **ปรปริคฺคหิตํ** วัตถุมีเจ้าของหวงห้าม **ปรปริคฺคหิตสญฺญิตา** รู้อยู่วัตถุมีเจ้าของหวงห้าม **เถยฺยจิตฺตํ** จิตคิดจะลักก็ไม่มี **อุปกฺกโม** ความเพียรเพื่อจะลักก็ไม่มี **เตน หรณํ** นำไปด้วยความเพียรขโมยก็ไม่มี นี้ได้ชื่อว่ามีศีลละ มีศีลอทินนาทาน แต่ว่าศีลอทินนาทานนี้ต้องมั่นในขันธสันดานทีเดียว อย่าให้เคลื่อนคลาดได้ **ถ้าเคลื่อนคลาดเป็นใช้ไม่ได้ทีเดียว เรียกว่าจอมปลอม พวกจอมปลอมนี่แหละทำศาสนาให้เสื่อม เข้ามาประพฤติปฏิบัติในศาสนาทำศาสนาให้เสื่อม ผู้ประพฤติปฏิบัติจริงทำศาสนาให้เจริญ** อย่างพระอริยบุคคลนะ เป็นตัวทำศาสนาให้เจริญ

ถ้าว่าปุถุชนประพฤติอย่างพระอริยบุคคล เจตนาจะลักก็ไม่มี อ้ายการลักน่ะเงินทองเล็กน้อยพออดได้ ไม่พอใช้พอกินอะไร พออดได้ แต่ว่าอ้ายเพชรนิลจินดาราคามันมากขึ้นมาล่ะ ราคาตั้งหมื่น ยังไม่พอใจ ยังไม่ลักเลย ทีนี้ราคามันสูงกว่าหมื่นขึ้นไป ๒ หมื่น ๓ หมื่น ๔ หมื่น ๕ หมื่น ถึงแสนหนึ่ง ราคาถึงแสนหนึ่ง เอาแล้ว ทำใจคนมีศีลกระดุกกระดิกไปอีกแล้ว เอ๊ะ นี่ยังไง ถ้าคว้าหมับเลี้ยงชีพได้ตลอดตายทีเดียว แสนหนึ่ง ให้เขากู้เอาร้อยละ ๒ บาท ก็เอาเดือนละ ๒ พัน นั่นแน่ อ้ายนี่พอเลี้ยงชีพตลอดชาติเชียวนะ ลาศีลกันเสียทีเถอะน่ะ เอาแล้ว ใจกระดุกกระดิกอีกแล้ว อย่างนี้ก็ยังใช้ไม่ได้ เรียกว่ามีศีลไม่จริง มีศีลจอมปลอม ต้องไว้วางใจได้ทีเดียว จะมีค่าสักแสนหนึ่ง สักล้านหนึ่ง สักโกฏิหนึ่ง ก็ช่าง ถ้าว่าไม่ใช่ของตัวล่ะก็ จิตไม่แลบไม่ขยับไปทีเดียว ไม่ลักไม่ขโมย ไม่มีทีเดียว ปกครองป้องกันรักษาไว้ให้เจ้าของทีเดียว ไม่พลาดพลั้งอย่างหนึ่งอย่างใด อย่างนี้เรียกว่ามีศีลใช้ได้ มีศีลจริงๆ ละ

อย่างพระอริยบุคคล ในธรรมวินัยของพระศาสดาละ อย่างนี้ใช้ได้ **อทินฺนาทานา** มีพอใช้ได้แล้ว ให้ความสุขแก่ตนได้แล้ว ให้ความสุขแก่คนอื่นได้ละ ถ้าไว้ใจยังไม่ได้ ให้ความสุขแก่ตัวก็ยังไม่ได้ ให้ความสุขแก่คนอื่นจะให้ได้อย่างไร ให้ไม่ได้ทีเดียว นี่ข้อที่ ๒

ข้อที่ ๓ ประพฤติผิดล่วงกามทั้งหลาย การประพฤติผิดล่วงกามทั้งหลายน่ะ ทำมรรคต่อมรรคให้ถึงกัน ยืนยันใกล้ๆ อย่างนี้ ทำมรรคต่อมรรคให้ถึงกัน อาการที่ทำมรรคต่อมรรคให้ถึงกันน่ะ เป็นอันผิดในกามทั้งหลาย ล่วงล้ำประเวณีชั่วช้าลามก ปรกติที่ลับต้องล่วงไม่ได้ ที่ลับลมบังลมอยู่ข้างใน ถ้าล่วงล้ำเข้าไปเช่นนั้นเท่าเส้นผมเดียวเท่านั้นก็เป็นกาเมฯ แล้ว ผิดในกามทั้งหลายแล้ว การประพฤติในกามทั้งหลายนี้โทษ

ร้ายนัก ให้ความทุกข์แก่มนุษย์มากมายในโลก ถ้าโลกเว้นขาดหมดทั้งสากลโลก ทั้งหญิงทั้งชายประพฤติซื่อตรงในกามทั้งหลาย เมื่อถือสิทธิ์ร่วมสามีภรรยากันแล้ว ก็ร่วมแต่เท่านั้น นอกจากสามีภรรยาไม่ล่วงทีเดียวเด็ดขาด อย่างพระอริยบุคคล เจตนาที่ล่วงกามเช่นนั้นไม่มีเลย ไม่ได้คิดเลย ไม่คิดเลยทีเดียวที่จะล่วงกาม นอกจากบุคคลที่มีศีลไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ ถ้ามีศีลสมบูรณ์บริบูรณ์แล้วก็ไม่คิดล่วงเหมือนกัน ในกามเช่นนั้น ไม่คิดล่วงทีเดียว ขาดจากใจทีเดียว ที่มีศีลไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ ศีลอับปางทีเดียว อำพรางศีล หลบศีล หลอกศีล หลอกตัวเอง โกงตัวเองอยู่นั่น ถ้าว่าอ้ายที่ไม่พอใจก็พออดได้ ถ้าพอใจอยู่สิ้นกาลช้านาน พอใจอยู่ ต้องแก่พอใจอยู่หลายปี หลายสิบปี เมื่อมาสมเจตนาของตัวเข้าละก็ กลัวจะทนทานไม่ไหว จะขยับเขยื้อนไปอีก จะล่วงกามนั้นๆ เข้าอีก อย่างนี้ก็ใช้ไม่ได้ เรียกว่าศีลไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ หรือขาดตกบกพร่อง ยังไม่แน่นอนในใจอยู่ ในกาเมสุมิจฉาจาร นี่ก็สำคัญอยู่ ท่านจัดไว้มีประพฤติเป็น ๒๐ นั่นแน่ แต่ว่าเคยได้กล่าวมาแล้วเรื่องกาเมสุมิจฉาจาร

มุสาวาท มุสาวาทก็ให้เดือดร้อนอยู่ ถ้าว่ากล่าวจริงๆ กันเสีย ไม่พลั้งเผลอละก็ไม่เดือดร้อน ถ้าว่าอำพรางกันเสีย ต้องพูดกันหลายคำ ต้องทำสัญญา ถ้าเลิกมุสาฯ กันหมดทั้งประเทศเสีย คำเดียวเท่านั้นแหละ สบายกันหมดทั้งประเทศทีเดียว อ้ายมุสาฯ นี่ร้ายกาจนัก ให้โทษมาก กล่าวคำเท็จไม่จริง ท่านกล่าวหลักไว้ **อตถํ วตฺถุ** เรื่องไม่จริง **วิสํวาทนจิตฺตํ** จิตคิดจะกล่าวให้คลาด **ตชฺโช วายาโม** ทำความเพียรเพื่อจะกล่าว **ปรสฺส วิชานนํ** บุคคลอื่นรู้ความที่ตนกล่าวนั้นๆ มันก็เริ่มเป็นปดขึ้น ถ้าไม่จริงก็เป็นปดทีเดียว เป็นมุสาฯ ทีเดียว ถ้ากล่าวตามจริงครบองค์อยู่เช่นนั้น เรื่องนั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นถ้อยคำที่จริงไม่มีโทษ ถ้อยคำเหล่านี้แหละ ผู้มีศีล ผู้ถือศีลในสิกขาบทมุสาวาทแล้ว ต้องเว้นขาดจากใจเหมือนพระอริยบุคคล ไม่มีกริกในใจทีเดียวที่จะปดน่ะไม่มีเลือกไม่มีเฟ้นต่อไป นี้ต้องแก้ไขตัวของตัวให้ดีนะ ถ้ายังมีเลือกเฟ้นว่าจะปดดีหรือไม่ปดดี ยังงี้ละก็ ศีลยังเหลวอยู่ ศีลมุสาฯ ยังเหลวอยู่ **ต้องไว้ใจได้ว่าจะตัดหัวคั่วแห้งอย่างหนึ่งอย่างใด ตีรันฟันแทงสักเท่าหนึ่งเท่าใด จะตัดชีวิตจิตใจสักเท่าหนึ่งเท่าใด จะให้กล่าวคำเท็จน่ะกล่าวไม่ได้เสียแล้ว ขาดจากใจเสียแล้วว่าคำเท็จเป็นอันไม่กล่าว กล่าวแต่คำจริงทั้งนั้น อย่างนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล** ยกตัวอย่างพระอริยบุคคลเป็นตัวหลัก รักศีลเหมือนอย่างกับพระอริยบุคคลดังนั้น ได้ชื่อว่ามีศีลมุสาวาทละ

สุรา ทั้ง ๔ สิกขาบทนั่นแหละ ถ้าเว้นสุราไม่ได้ตัวเดียว หมด ละลายหมด สุราเป็นตัวสำคัญ สุราเป็นเจ้าโขลงทีเดียว เป็นเจ้าหมู่ทีเดียว เจ้าหมู่เจ้าหมวดของศีลทั้ง ๕ นี่แหละ สุราเป็นเจ้าหมู่ทีเดียว ยกออกไปเสีย ยกสุราออกเป็นเจ้าหมู่เสีย เหลืออีก ๔ สุราบังคับได้ทุกข้อทุกสิกขาบท เหตุฉะนั้นต้องงดสุราให้ขาด ถ้างดสุราไม่ขาดละก็ หมด ไม่ได้เลยสักข้อหนึ่ง สุราน่ะ น้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมา คือสุราและเมรัย ดื่มเข้าไปแล้วก็เมา ส่วนพระอริยบุคคล จิตของท่านที่จะคิดดื่มสุราสักนิดนั่นก็ไม่มี เหมือนพวกเราบัดนี้ก็มีถมไปที่ไม่คิดจะดื่มสุราแม้แต่นิด เหมือนพระอริยบุคคลทีเดียว ไม่คิดเลยที่จะดื่มสุรา นั่นแหละ คนอย่างนั้นเขามีศีลสุรามั่นในขันธสันดานละ ถ้าว่ายังจะดื่มอยู่ละก็ ไม่มั่นในขันธสันดาน ยังคล่องแคล่งอยู่ ต้องตัดสินตัวเสียใหม่ น้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาสุราและเมรัย จิตคิดจะดื่ม ทำความเพียรเพื่อจะดื่ม ดื่มให้ล่วงล้ำลำคอเข้าไปก็ได้ชื่อว่าล่วงสิกขาบท คือศีลสุรานี้

ศีลสุราสิกขาบทนี้ ท่านวางหลักไว้เทียบด้วยคชสาร ช้างตัวหนึ่ง มีเท้า ๔ มีงวง ๑ และช้างนั่นมันเป็นอยู่ด้วยงวงมัน ถ้าว่าเมื่องวงมันมีอยู่ตราบใดละก็ งวงนั่นมันเลี้ยงชีพของมัน มันฉุดหญ้ามาเลี้ยงร่างกายมัน ใส่ปากมันได้ ถ้าไม่มีงวงละก็ช้างมันจะก้มลงกินหญ้าอย่างกับโค อย่างกับกระบืออย่างไรล่ะ มันสูง มันก้มไม่ถึงนี่ จะต้องนอนลงละซี ทำลำบาก เหตุนี้ งวงจึงเป็นตัวสำคัญ เป็นชีวิตของช้างทีเดียว ศีลทั้ง ๕ สิกขาบท สุราเป็นชีวิตทีเดียวหนา ถ้าเลิกสุราไม่ได้ละก็ มารักษาศีลมันลำบากนักละ เพราะว่าได้แต่ ๔ ๕ ไม่ได้ นั่นก็พูดเอาตามชอบใจ

ถ้าล่วงสุราเสียสิกขาบทเดียว เท่านั้นแหละ อีก ๔ สิกขาบทรักษาอยู่ไม่ได้ สลายหมด ล้มละลายหมด สุราสิกขาบทเดียว เขาจึงได้ตั้งว่า พระนครๆ หนึ่งมีประตู ๕ แห่ง ถ้าออกประตูที่ ๑ จะต้องฆ่าสัตว์ ออกประตูที่ ๒ จะต้องลักทรัพย์สมบัติ ออกประตูที่ ๓ จะต้องล่วงกาม ออกประตูที่ ๔ จะต้องพูดปด ออกประตูที่ ๕ จะต้องดื่มสุรา จะออกประตูไหน ถ้าออกไปประตูที่ ๑ ต้องฆ่าสัตว์ ก็ล่วงสิกขาบทเดียวเท่านั้น ถ้าออกประตูที่ ๒ จะต้อง ลักทรัพย์สมบัติ ล่วงสิกขาบทเดียวเท่านั้น ถ้าออกประตูที่ ๓ จะต้องล่วงกาเมสุมิจฉาจาร ก็ล่วงสิกขาบทเดียวเท่านั้น ถ้าออกประตูที่ ๔ จะต้องพูดปด ก็ล่วงสิกขาบทเดียวของตามประตูนั้นๆ ถ้าออกประตูที่ ๕ จะต้องล่วงสุรา ดื่มสุราละก็หมด ทั้ง ๔ สิกขาบท ๕ สิกขาบท ล้มหมดทีเดียว ท่านวางหลักไว้อย่างนี้

เมื่อรู้จักดังนี้แล้วก็ **ศีล ๕ สิกขาบท สุราเป็นตัวสำคัญ ตัวสำคัญทีเดียว แบบเดียวกัน โลภะ โทสะ โมหะ ๓ ข้อนี้ ใครเป็นสำคัญ โมหะเป็นสำคัญ ตัวหลงเป็นตัว**

สำคัญ เพราะฉะนั้น สุรานี้เป็นตัวประมาททีเดียว ธรรมที่เป็นกุศลในพระไตรปิฎกมากน้อยเท่าใด สรุปลงในความไม่ประมาททั้งนั้น ถ้าว่าประมาทแล้วออกนอกธรรมทีเดียว ไม่อยู่ในธรรมเสียแล้ว ถ้าประมาทละก็ออกนอกธรรม ไม่อยู่ในธรรมทีเดียว ถ้าว่าไม่ประมาทละก็ อยู่ในธรรมที่เป็นกุศลทีเดียว ถ้าประมาทขึ้นแล้ว อยู่ในธรรมที่เป็นอกุศลทีเดียว ตรงกันข้าม เพราะฉะนั้นสุรานี่เป็นที่ตั้งของความประมาท ถ้าเลิกสุราเสียได้ก็เป็นเหตุของความไม่เป็นที่ตั้งของความประมาท ศีล ๔ สิกขาบทก็รวมอยู่ในสุรานั่นอยู่ในความประมาทนั่น นี่เป็นตัวสำคัญ

ให้รู้จักหลักมั่นดังนี้ละก็ เป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ต้องมั่นอยู่ในศีลทั้ง ๕ นี้ ได้ชื่อว่าพุทธศาสนิกชน หรือเรียกว่าชนภายในพระพุทธศาสนา ต้องให้มีศีล ๕ นี้ให้มั่นอยู่ในขันธสันดานเสียตอนต้น นี้เรียกว่าศีลโดยปริยายเบื้องต่ำนะ

แต่โดยปริยายเบื้องต่ำนี่แหละ ศีลของภิกษุก็มีเหมือนกัน ๕ สิกขาบทนี่ก็เป็นสิกขาบทของภิกษุเหมือนกัน แต่ท่านจัดศีลของภิกษุโดยปริยายเบื้องสูงขึ้นไปอีกว่า **อิธ ภิกฺขุ** ภิกษุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **สีลวา โหติ** ย่อมเป็นผู้มีศีล ภิกษุมีศีลน่ะมีอย่างไร ไม่ต้องสมาทานเหมือนอุบาสกอุบาสิกาอย่างนี้หรอก ภิกษุมีศีลน่ะ ศีลสำเร็จด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา พระสงฆ์ในปัจจันตประเทศตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ในมัชฌิมประเทศตั้งแต่ ๑๐ รูปขึ้นไป มาประชุมพร้อมกัน ต้องมีอุปัชฌาย์ มีพระกรรมวาจา พระอุปัชฌาย์ตรัสขึ้นในหมู่พระสงฆ์นั้นให้สวดญัตติจตุตถกรรมวาจา สมมติกุลบุตรคนใดคนหนึ่งขึ้นให้เป็นภิกษุภาวะในพุทธศาสนา เหมือนเราที่เรียกว่า เราบวชนาคบวชพระกันอยู่ทุกวันนี้ ที่เป็นเจ้าภาพบวชให้ภิกษุสามเณรน่ะ บวชให้เป็นภิกษุทีเดียว หรือสามเณรก็ต้องมีศีล ๑๐ ขึ้นไป

ศีล ๕ เป็นเหฏฐิมศีล ศีล ๘ ที่เรารักษาวันนี้เป็นเหฏฐิมศีลไหมล่ะ ไม่เป็นเหฏฐิมศีล เป็นอติเรกศีล ศีลสูงกว่าศีล ๕ ขึ้นไป สำคัญอยู่ข้อไหน ศีล ๘ น่ะ ที่ยกขึ้นเป็นอติเรกศีลขึ้นไปน่ะ สำคัญในข้อ วิกาลโภช นัจจคีตะ มาลา อุจจา ชาตรูปะ คือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล การบริโภคอาหารเป็นอย่างไรหรือ การบริโภคอาหารนั้นเป็นรสตัณหา ถ้าว่าเว้นเสียละก็ เว้นรสตัณหาทีเดียว บริโภคอาหารที่เป็นรสที่อร่อย มีรสมีชาติขึ้นสำคัญนัก อ้ายรสอันนั้นสำคัญ นัจจคีตะ ฟ้อนรำ ขับร้อง เครื่องประโคมขับร้อง ดีดสีตีเป่าต่างๆ ฟ้อนรำ ขับร้อง ให้เกิดเป็น สัททตัณหา ฟ้อนรำขับร้องเหล่านี้ ดีดสีตีเป่าเหล่านี้ เป็นสัททตัณหา เป็นสัททตัณหาขึ้น ตรึงใจสัตว์โลกให้หมุนเวียนอยู่ในภพ ออกจากภพไม่ได้ ทัดทรงประดับประดาด้วยดอกไม้ของหอม

เครื่องให้เกิดยั่วยวนต่างๆ เครื่องลูบไล้ละลายทาต่างๆ นี่เป็นคันธตัณหาขึ้น นั่งนอนอาสนะสูงใหญ่ ภายในมีนุ่นและสำลี ให้เกิดเป็นโผฏฐัพพตัณหาขึ้น

รับเงินและทองเหล่านี้ **เงินทองอันเดียวเป็นตัวสำคัญใน ๑๐ สิกขาบทนั่น เงินทองเป็นตัวสำคัญ ถ้าว่าเงินทองหยิบเข้าได้แล้ว อื่นหมด เสียหมด ใช้ไม่ได้แบบเดียวกับสุรา สำคัญนัก** ถ้าว่าศีล ๘ ไม่ถึงเงินและทอง ไม่ห้ามเงินและทองเพียงแค่ ๘ สิกขาบท ก็เพื่อตัดตัณหาเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นอติเรกศีล เป็นอุดมศีลขึ้น ไม่ใช่ศีล ๕ ธรรมดา ศีล ๕ ธรรมดาเป็นเหฏฐิมศีล

ภิกษุเป็นผู้มีศีล ศีลของภิกษุ ศีล ๕ ก็รวมอยู่ด้วย ศีล ๘ ศีล ๑๐ รวมอยู่ด้วยทั้งนั้น เข้ามารวมอยู่ในศีลของภิกษุหมด แต่ภิกษุเป็นผู้มีศีลน่ะ เมื่อสำเร็จญัตติจตุตถกรรมวาจาในท่ามกลางพระสงฆ์ สำเร็จญัตติจตุตถกรรมในท่ามกลางของสงฆ์แล้ว ศีลสิกขาบทบัญญัตินัอยใหญ่ไม่ได้สมาทานเลย สมบูรณ์บริบูรณ์เมื่อจบญัตติจตุตถกรรมวาจา เป็นภิกษุภาวะในพุทธศาสนาขึ้น

ศีลของภิกษุเป็นอปริยันตปาริสุทธิศีลทีเดียว ศีลไม่มีที่สุด ในวิสุทธิมรรคแสดงไว้ศีลมี ๓ ล้านกว่าสิกขาบท ศีลของภิกษุจบพระวินัยปิฎกเป็นศีลของภิกษุน่ะ มากมายนัก เพราะเหตุนั้น **ภิกฺขุ สีลวา** ภิกษุเป็นผู้มีศีลน่ะ มีจริงนะ มีทั้งหมดทีเดียว แต่นี้ท่านจำแนกแยกย่นลงไป **ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ** ผู้สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามที่พระองค์ทรงอนุญาตอยู่ นี้น้อยนิดเดียว ขึ้นสู่พระปาติโมกข์นี้น้อยนิดเดียว โดยสามัญทั่วไปละก็ ๒๒๗ สิกขาบทนิดเดียว ศีลขึ้นสู่พระปาติโมกข์ แต่ว่าข้อสำคัญทั้งนั้น ไม่ใช่ข้อเล็กน้อย เพราะฉะนั้นควรไหว้ควรบูชา **ภิกษุประพฤติได้ในสิกขาบัญญัติน้อยใหญ่ของตัวได้ละก็ น่าไหว้ น่าบูชานัก เป็นของทำยาก ไม่ใช่เป็นของทำง่าย**

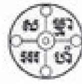
อาจารโคจรสมฺปนฺโน ถึงพร้อมด้วยอาจารมารยาทเครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อและโคจร มารยาทเครื่องมาประพฤติและโคจรของภิกษุน่ะ ภิกษุจะเดินไป หาตำหนิไม่ได้ ตาก็ทอดลงมองชั่วแอกหนึ่ง เรียกว่า ตาตายไม่ใช่ตาเป็น ทอดลง แม้จะเบิกตาขึ้นก็เพียงว่าดูอันตรายเท่านั้น ที่จะแสวงหาวิสภาคารมณ์ ที่จะแสวงหารูปที่จะชอบก็ไม่มีเลย ไม่มีแก่ภิกษุเลย ภิกษุเดินไปก็ตั้งอยู่ในความสำรวม เรียกว่า อินทรียสังวร สำรวมทีเดียว สำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ได้ยินดียินร้ายเวลา เห็นรูป ยินเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ สำรวม

ระวังไม่ให้โทมนัส เล็ดลอดเข้าไปประทุษร้ายจิตได้ คอยระแวดระวังอยู่ทีเดียว นั่นภิกษุหน้าที่สำรวมละ เรียกว่า อาจาระ นั่นแหละเรียกว่าอาจาระทั้งนั้น มารยาทของภิกษุด้วยกายหาติเตียนไม่ได้ ด้วยวาจาก็หาติเตียนไม่ได้ จะเปล่งวาจาใดๆ ไม่ครูดโสต ไม่กระทบโสตใครเลย สำรวมทางวาจาทีเดียว มารยาทของกาย ของวาจาตลอดจนกระทั่งถึงใจ เป็นอัพโพหาริกลงไป ในเจตนาของภิกษุ ก็ไม่ประทุษร้ายผู้หนึ่งผู้ใด เจตนาประกอบอยู่ด้วยเมตตา เป็นปุเรจาริกทีเดียว นั่นเรียกว่าอาจาระทั้งนั้น ไม่ใช่โคจรสัมปันโน เป็นอาจารสัมปันโน ถึงพร้อมแล้วด้วยมารยาทเครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อ นี่ย่อลงไปได้ความดังนี้

โคจรสมฺปนฺโน ภิกษุถึงพร้อมด้วยโคจร อโคจร ภิกษุไม่ไปในที่อโคจร ที่อโคจรมากนัก กว้างขวาง โคจรสัมปันโน ถึงพร้อมแล้วด้วยโคจรน่ะ ไปในที่โคจรของตัว ท่านกล่าวที่อโคจรไว้ **เวสิยาทิเภเท** ภิกษุไม่ไปหาในหญิงแพศยา หญิงหม้ายหญิงสาวใหญ่ ภิกษุไม่ไปมาหาสู่ เมื่อเขาเชื้อเชิญนิมนต์ก็ไปตามหน้าที่ แต่ว่าเรื่องจะไปเรื่องกิจอื่นนอกจากเขานิมนต์ไปเช่นนั้น จะไปสนทนาปราศรัยอย่างสามัญชนธรรมดาไม่มี เพราะภิกษุไม่ไปในที่เช่นนั้น ในสกุลหญิงแพศยา หญิงหม้าย หญิงสาวใหญ่ ภิกษุไม่ไป เรียกว่าเป็นอโคจรของภิกษุ หรือในโรงสุรา โรงยาฝิ่น เหล่านี้เป็นอโคจรของภิกษุ ภิกษุไม่เข้าไป ถ้าภิกษุสามเณรองค์หนึ่งองค์ใดเข้าไปในโรงสุรายาฝิ่นเป็นอย่างไร ๒ - ๓ หนเท่านั้นแหละ ภิกษุอื่นก็นึกว่ามันกระไรๆ เสียแล้วละ ภิกษุองค์นั้นน่ะ เห็นจะไปติดฝิ่นเสียก็ไม่รู้ หรือจะไปดื่มสุราก็ไม่รู้ แม้โรงดื่มที่เขาตั้งในถนนหนทางก็ไม่เข้าไปนั่ง เข้าไปนั่งในที่นั้นกลัวเพื่อนสหพรหมจารีรังเกียจ จะไม่นั่งดื่มแต่กาแฟนะซี จะกระซิบหรือใช้เลศนัยให้เจ้าของกาแฟส่งสุรามาให้นะซี ไม่เข้าไปนั่งทีเดียวโรงดื่มเช่นนั้นละอายแก่ใจไม่เข้าไป กลัวจะเสียชื่อ อโคจรของภิกษุยังมีอีกมาก โรงมหรสพต่างๆ เป็นอโคจรทั้งนั้น ที่ใดเขาประชุมกันในเรื่องพลเมือง เขาต้องการสนุกสนานกันในสถานที่ใดๆ เป็นอโคจรของภิกษุทั้งนั้น แม้เขากรีฑาทัพกันภิกษุเข้าไปดูไม่ได้ เป็นอโคจรของภิกษุ ที่ไปแล้วเขาติเตียนในสถานที่ใดๆ ในสถานที่นั้นๆ เป็นอโคจรของภิกษุทั้งนั้น อโคจรของภิกษุมีมากอย่างนี้ เมื่อเป็นภิกษุเข้าแล้ว มีศีลแล้ว มีในพระปาติโมกข์แล้ว อยู่ในมารยาทที่ดีแล้ว อโคจรก็ไม่มี ตั้งอยู่ในโคจรทีเดียว ไปในที่ๆ ควรไปทีเดียว

อนุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย ขึ้นชื่อว่าโทษแล้ว เท่าปลายผมปลายขนไม่ให้กระเซ็นถูกทีเดียว **อุปมาดุจดังว่าอุจจาระของที่เหม็นเท่าปลายผม ปลายขน กระเซ็นถูกเข้า รู้สึกว่าเหม็นสกปรก ภิกษุระวังความบริสุทธิ์ของ**

ภิกษุไม่ให้กระทบ ไม่ให้เข้าไปใกล้ของโสโครกปฏิกูลทีเดียว สิ่งที่เป็นโทษแล้วมีประมาณน้อยเท่าปลายผมปลายขน ก็ถอยใจออกห่าง เหมือนยังกับปีกไก่ใส่เข้าไปในไฟ ปีกไก่ไม่เข้า งอกลับเสีย ร่นตัวถอยเข้ามา ถอยเข้ามา ไม่ไปฉันใด ใจของภิกษุที่บวชในพระธรรมวินัยโดยซื่อตรงแล้ว ไม่เข้าไปในโทษแม้มีประมาณน้อย ใจถอยกลับ ไม่เข้าไปในโทษทีเดียว สิ่งที่เป็นโทษไม่เข้าไปทีเดียว สิ่งที่เป็นอาบัติ สิ่งที่เป็นโทษ ไม่เอาใจสอดเข้าไปทีเดียว ไม่เจตนาทีเดียว ถอยกลับทีเดียว นี้ได้ชื่อว่าเห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย **อนุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี** เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย

สมาทาย สิกฺขาปเทสูติ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทน้อยใหญ่ สิกขาบททั้งหลายมากน้อยเท่าใด สมบูรณ์บริบูรณ์เหมือนน้ำในมหาสมุทร น้ำจะไหลไปในทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ในแม่น้ำน้อยใหญ่ ไหลเข้าไปในมหาสมุทรเท่าหนึ่งเท่าใด มหาสมุทรก็มีฝั่งรักษาน้ำไว้ได้ ไม่ให้ล้นบ่าท่วมไปในประเทศที่ไม่มีน้ำ รักษาไว้จำเพาะที่มีน้ำเท่านั้นนี้ฉันใด ภิกษุเมื่อเป็นภิกษุในธรรมวินัยเข้าแล้ว อยู่ในศีลของตัว ไม่ล้นกรอบศีลของตัวไปฉันนั้นเหมือนกัน อยู่ในกรอบของพระวินัยไม่ล้นกรอบพระวินัยฉันนั้นเหมือนกัน อย่างนี้ได้ชื่อว่าภิกษุนั่นแหละตั้งอยู่ในศีลเบื้องบน ไม่ใช่ศีลเบื้องต่ำ ศีลเบื้องสูง เป็นศีลของภิกษุต้องรักษาปฏิบัติดังนี้ สามเณรก็อยู่ในหน้าที่ของสามเณร ศีลเพียง ๑๐ สิกขาบทก็หนักมืออยู่เหมือนกัน นั่นก็หนักมือเหมือนกัน ถ้าว่าสะเพร่าละก็ รักษาได้ยาก ต้องละเอียดจึงจะรักษาได้ง่าย ฝ่ายภิกษุเล่า ถ้าว่าสะเพร่าก็รักษาไม่ได้ เป็นของสูง ของละเอียด ต้องละเอียดทีเดียวจึงรักษาได้

เหตุนี้ ศีลที่แสดงมานี้ในเหฏฐิมศีลและอุปริมศีลทั้ง ๒ ประการนี้ เป็นเบื้องต้นของพุทธศาสนิกชน ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า **ถ้าว่าไม่มีศีลจริงแล้ว จะอวดว่าปฏิบัติศาสนาละโกงตัวเอง ไม่ทำตัวเองให้พ้นจากทุกข์ได้ ตัวเองจะต้องอยู่ในปลักกิเลสนั่นเอง เปลื้องตนพ้นกิเลสไม่ได้ เหตุนี้ต้องคอยระแวดระวัง** ต้องตั้งตนให้อยู่ในศีลจริงเหมือนพระอริยบุคคล **อิธ อริยสาวโก** ให้ตั้งอยู่ในศีล ๕ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคล ตั้งอยู่ในศีล ๘ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคล ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคล ตั้งอยู่ในศีล ๒๒๗ เหมือนยังกับภิกษุในพุทธศาสนาที่เป็นผู้มีความประพฤติดีงาม ตามพระธรรมวินัยของพระศาสดา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา แห่งศีลทั้งเหฏฐิมศีลและอุปริมศีล ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย

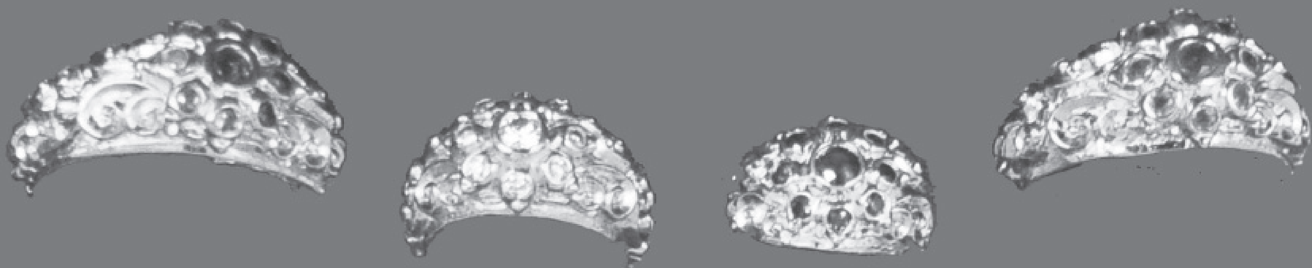
พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติในศีลเบื้องต่ำและเบื้องสูงทั้ง ๒ ประการนี้ พอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ข้อพระกร (ข้อมือ) ซ้ายขวา พลอย ๑๓๑ เม็ด

พระธำมรงค์ (แหวน) ๔ วง เพชร ๙ เม็ด พลอย ๒๗ เม็ด รวม ๓๖ เม็ด

‘... แต่ว่าสมาธิโดยทางปริยัติไม่เห็น ผู้ทำสมาธิไม่เห็น นั่นสมาธิในทางปริยัติ
ถ้าสมาธิในทางปฏิบัติ ผู้ได้ ผู้ถึง เห็นทีเดียว เห็นปรากฏชัดทีเดียว
นั่นสมาธิในทางปฏิบัติ เห็นปรากฏชัด เห็นปรากฏชัดดังนั้น ...’

กัณฑ์ที่ ๑๘

สมาธิเบื้องต่ำและสมาธิเบื้องสูง

๒๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กถญฺจ สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ อุปริเมนปิ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ อิธ อริยสาวโก โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตนฺติฯ เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาฯ อิธ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชมฺปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชมฺปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรตีติฯ เอวํ โข อุปริเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตาติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในเรื่องสมาธิ ซึ่งเป็นลำดับอนุสนธิมาจากศีล ศีลแสดงแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำ และโดยปริยายเบื้องสูง ส่วนสมาธิเล่าก็จักแสดงโดยปริยายเบื้องต่ำ โดยปริยายเบื้องสูงดุจเดียวกัน ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้น จะแปลความเป็นสยามภาษา พอเป็นเครื่องประคับประคองสนองศรัทธา ประดับ

สติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า เริ่มต้นแห่งพระธรรมเทศนาในเรื่องสมาธิเป็นลำดับไป

มีคำปุจฉาวิสัชนาด้วยพระองค์เองว่า **กถญฺจ สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา** สมาธิที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วเป็นไฉน **เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา** สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำบ้าง **อุปริเมนปิ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา** สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงบ้าง

กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา สมาธิที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำนั้นเป็นไฉนเล่า

อิธ อริยสาวโก อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ** กระทำสละอารมณ์เสียแล้ว **ลภติ สมาธึ** ย่อมได้ซึ่งสมาธิ **ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** ย่อมได้ซึ่งความที่แห่งจิตเป็นหนึ่ง **เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา** อย่างนี้แหละ สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำ

กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา สมาธิที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงเป็นไฉนเล่า

อิธ ภิกฺขุ ภิกษุผู้ศึกษาในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ** สงัดแล้วจากกามทั้งหลาย สงัดแล้วจากอกุศลธรรมทั้งหลาย ย่อมเข้าถึงซึ่งปฐมฌาน ความเพ่งที่ ๑ เป็นไปด้วยกับวิตก วิจาร ปีติ และสุข เกิดแต่วิเวก

วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ **วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา** สงบเสียซึ่งวิตกวิจาร ความตรึกตรองนั่นสงบเสียได้ **อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส** จิตผ่องใสในภายใน **เอโกทิภาวํ** ถึงซึ่งความเป็นเอกอุทัย เข้าถึงซึ่งทุติยฌาน ความเพ่งที่ ๒ ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีแต่ปีติ สุข เกิดแต่วิเวก **วิเวกชํ** มีปีติและสุข เกิดแต่วิเวกดังนี้ อย่างนี้แหละเป็นฌานที่ ๒

ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ปราศจากความปีติ **อุเปกฺขโก สุขวิหารีติ** มีสุขหนึ่ง มีสติเป็นอุเบกขาอยู่ **สุขญฺจ กาเยน**

ปฏิสํเวเทติ เสวยความสุขด้วยนามกาย **อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก** อันพระอริยะทั้งหลายย่อมกล่าวว่า เข้าถึงซึ่งตติยฌาน ความเพ่งที่ ๓ มีสติเฉยเป็นอุเบกขา **อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ** เสวยสุขอยู่ มีสติอยู่เป็นอุเบกขา มีสติเป็นอุเบกขาอยู่ ชื่อว่าเข้าถึงซึ่งตติยฌาน เป็นความเพ่งที่ ๓ อย่างนี้แหละ

สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ละสุขละทุกข์เสียได้แล้ว **ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา** สงบสุขทุกข์อันมีในก่อนเสีย สงบความดีใจเสียใจอันมีในก่อนเสียได้ **อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ** เข้าถึงซึ่งจตุตถฌาน ความเพ่งที่ ๔ ไม่มีสุขไม่มีทุกข์ มีสติเป็นอุเบกขาเฉยอยู่ มีสติบริสุทธิ์เป็นอุเบกขาอยู่ อย่างนี้แหละสมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูง นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบาย ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ในสมาธิสืบต่อไป เป็นข้อที่ลึกล้ำคัมภีรภาพนัก แต่สมาธิจะแสดงโดยปริยายเบื้องต่ำก่อน

สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำถือเอาความตามพระบาลีนี้ว่า **อิธ อริยสาวโก** แปลว่า พระอริยสาวกในพระธรรมวินัย **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา** กระทำให้ปราศจากอารมณ์ รูปารมณ์ สัททารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ธรรมารมณ์ อารมณ์ทั้ง ๖ ไม่ได้เกี่ยวแก่ใจเลย เรียกว่าปราศจากอารมณ์ **ลภติ สมาธึ** นั่นแหละสมาธิละ ได้สมาธิในความตั้งมั่น **ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** ได้ซึ่งความที่แห่งจิตเป็นหนึ่ง หรือได้ความที่แห่งจิตเป็นธรรมชาติหนึ่ง ไม่มีสองต่อไป นี่ส่วนสมาธิโดยเบื้องต่ำ

สมาธิโดยปริยายเบื้องสูงบาลีว่า **อิธ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ** ภิกษุผู้ศึกษาในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ สงัดแล้วจากกามทั้งหลาย สงัดแล้วจากอกุศลธรรมทั้งหลาย เข้าถึงซึ่งปฐมฌาน ความเพ่งที่ ๑ เป็นไปด้วย วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา วิตก ความตรึกถึงฌาน วิจาร ความตรองในเรื่องฌาน เต็มส่วนของวิจารแล้วชอบใจอิ่มใจ ปีติ ชอบอกชอบใจ ปลื้มอกปลื้มใจ เรียกว่าปีติ สุข มีความสบายกายสบายใจเกิดแต่วิเวก **วิเวกชมฺปีติสุขํ** ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ วิตก วิจาร ปีติ สุข เกิดจากวิเวก ก็เข้าเป็นองค์ ๕ ประการ นี้ปฐมฌาน

ทุติยฌานเล่า **วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา** สงบวิตกวิจารเสียได้ ความตรึกความตรองตรวจตราไม่มี สงบวิตกวิจารเสียได้ ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร เข้าถึงซึ่งทุติยฌาน ความเพ่งที่ ๒ ระคนด้วยองค์ ๓ ประการ คือ ปีติ สุข เกิดแต่วิเวกเหมือนกัน นี่เข้าถึงทุติยฌาน

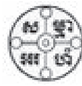
ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ ปราศไปจากความปีติ ไม่มีปีติ เข้าถึงซึ่งตติยฌาน ความเพ่งที่ ๓ ระคนด้วยองค์ ๒ ประการ คือ สุข เกิดแต่วิเวก หรือ สุข เอกัคคตา อย่างนี้ก็ได้ เพราะเกิดแต่วิเวก

ระงับสุข **สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา** ละสุขละทุกข์เสียได้ หรือดับความดีใจเสียใจอันมีในก่อนเสียได้ เข้าถึงจตุตถฌาน ความเพ่งที่ ๔ ระคนด้วยองค์ ๒ ประการ มีสติ บริสุทธิ์เฉยอยู่ ๒ ประการเท่านั้น ที่จับตามวาระพระบาลีได้ความอย่างนี้ นี่เป็นปริยัติแท้ๆ ยังไม่เข้าถึงทางปฏิบัติ

ส่วนสมาธิในทางปฏิบัติเป็นไฉน ในทางปฏิบัติละก็มีรสมีชาติดีนัก สมาธิในทางปฏิบัติว่าโดยปริยายเบื้องต่ำเบื้องสูงแบบเดียวกัน

อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ นี่สมาธิในทางปฏิบัติ กระทำอารมณ์ทั้ง ๖ รูปารมณ์ สัททารมณ์ รสารมณ์ คันธารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ธรรมารมณ์ ไม่ให้ติดกับจิต หลุดจากจิตทีเดียว เหลือแต่จิตล้วนๆ ไม่มีอารมณ์เข้าไปแตะทีเดียว เหมือนอะไร เหมือนคนที่เวลานอนจะใกล้หลับ เมื่อยังไม่หลับมีอารมณ์เข้าไปติดอยู่ รูปารมณ์บ้าง นึกถึงอดีตบ้าง ปัจจุบันบ้าง อนาคตบ้าง สัททารมณ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต คันธารมณ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต รสารมณ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต โผฏฐัพพารมณ์บ้าง ที่เป็นของเก่า ของใหม่ ของปัจจุบัน หรือธรรมารมณ์บ้าง ที่เกิดอยู่ในเดี๋ยวนั้น ที่ล่วงไปแล้ว และที่จะเกิดต่อไป อารมณ์เหล่านี้แหละวุ่นอยู่กับใจ ติดอยู่กับใจ เปลื้องจากกันไม่ได้ ไม่หลับนอน ตลอดคืนยังรุ่งก็ไม่หลับ เพราะอารมณ์มันเข้าไปติดกับใจ มันไปเกี่ยวข้องกับใจ มันไปบังคับใจเสียนอนไม่หลับ มันไม่หลุด เมื่อไม่หลุดเช่นนี้ละก็เรียกว่าสละอารมณ์ไม่ได้

เมื่อสละอารมณ์ได้ในทางปฏิบัติ ไม่เกี่ยวด้วยอารมณ์เลย ใจหลุดจากอารมณ์ เหมือนอะไร เหมือนไข่แดงกับไข่ขาวอยู่ด้วยกันจริงๆ แต่ว่าไม่เกี่ยวกัน ไข่แดงมีเยื่อหุ้มอยู่นิดหนึ่ง บางๆ ไม่เกี่ยวกับไข่ขาวด้วย ไข่ขาวหุ้มอยู่ข้างนอกไม่ติดกัน รสชาติของไข่แดงก็รสหนึ่ง รสชาติของไข่ขาวก็รสหนึ่ง ไม่เข้ากัน อยู่คนละทาง เห็นปรากฏทีเดียว เห็นที่ไหน อยู่ที่ไหน จึงเป็นทางปฏิบัติ เห็นปรากฏชัดอยู่ในกลางดวงธรรมที่

ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลางกายมนุษย์นี่ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่นั่นแหละ แต่ส่วนจิตที่เป็นสมาธิก็อยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ไม่ใช่จิตดวงเดียว ในกลางดวงจิตมีวิญญาณ แต่ดวงจิตอยู่ในกลางดวงจำ ดวงจำอยู่ในกลางดวงเห็น แต่ว่าพูดถึงจิตดวงเดียวแล้วก็ จิตไม่เกี่ยวด้วยอารมณ์ทีเดียว อารมณ์ไม่เข้าไปแตะทีเดียว นิ่งหยุดดิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ แล้วผู้ปฏิบัติของตัวก็เห็น ใครเห็นนี้เป็นทางปฏิบัติ

กายมนุษย์ละเอียดมันเห็น ไม่ใช่กายมนุษย์คนหยาบนี่ กายมนุษย์ละเอียดที่มันฝันออกไป กายมนุษย์คนนั้นแหละมันเห็น มันอยู่ในกลางดวงนั่นแหละ มันเห็นดวงจิตบริสุทธิ์สนิทหลุดจากอารมณ์ดังนี้ ไม่มีอารมณ์เข้าไปเกี่ยวข้องเลยทีเดียว เป็นดวงจิตใสเหน่งอยู่นั่นแหละ เหมือนไข่แดง แต่ว่ามันไม่ใสอย่างไข่แดงหรอก ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้า ใสเหน่งทีเดียว ตากายมนุษย์ละเอียดมันเห็น เพราะว่ามันก็รู้ว่าดวงจิตของมนุษย์เวลานี้ไม่เกี่ยวด้วยอารมณ์ทั้ง ๖ เลย อารมณ์ทั้ง ๖ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวเลย หลุดจากกันหมด

เห็นอย่างนี้เรียกว่า **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ** มันก็นิ่ง นิ่งแน่นอนอยู่กับดวงจิต มั่น ไม่คลาดเคลื่อน ดวงจิตนั่นก็ซ้อนอยู่กับดวงจำ ดวงเห็น ดวงวิญญาณก็ซ้อนอยู่ในกลางดวงจิตนั่นแหละ ทั้ง ๔ อย่างนี้ซ้อนไม่คลาดเคลื่อนกัน เป็นจุดเดียวกันนั่นแหละ ไม่ลั่นลอดจากกัน เป็นก้อนเดียวชิ้นเดียวอันเดียวทีเดียว เห็นชัดๆ อย่างนี้เรียกว่าสมาธิในทางปฏิบัติแท้ๆ อย่างนี้เรียกว่าได้สมาธิ **จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** ได้ถึง **เอกคฺคตา** ได้ถึงซึ่งความเป็นหนึ่ง

จิตดวงนั้นแหละ ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งทีเดียว ไม่มี ๒ ไม่มีเขยื้อน แน่นแน่วเหมือนอย่างกับน้ำที่ใส่ไว้ในแก้ว ตั้งไว้ในที่มั่น ไม่มีลมพัดมาถูกต้องเลย ไม่เขยื้อนเลยทีเดียว อยู่ทีเดียว หยุดอยู่กับที่ทีเดียว นั้นได้ชื่อว่า **จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งทีเดียว จิตถึงซึ่งความเป็นหนึ่งขนาดนั้น นั่นได้สมาธิอย่างนี้เรียกว่าได้สมาธิแล้ว แต่ว่าสมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ อย่างนี้สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ ไม่ใช่สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง

สมาธิท่านวางหลักมาก ไม่ใช่แต่จิตแน่นเท่านี้ ไม่ใช่แต่จิตปราศจากอารมณ์ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งเท่านี้ สมาธิท่านวางหลักไว้ถึง ๔๐ แต่ว่า ๔๐ ยกเป็นปริยายเบื้องสูงเสีย ๘ เหลืออีก ๓๒ นั้นก็เป็นที่ทำสมาธิเหมือนกัน แต่ว่าเป็นสมาธิฝ่ายนอกพระ

ศาสนา ไม่ใช่ในนะ สมาธิข้างนอก แต่ว่าเห็นข้างนอกแล้วก็น้อมเข้าไปข้างในได้ ถ้าสมาธิตรงข้างในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เช่นนี้ละก็ ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาทีเดียว

สมาธินอกพุทธศาสนาออกไปน่ะ ที่พระพุทธเจ้ารับรอง อนุโลมเข้ามาในพระพุทธศาสนานั่น กสิณ ๑๐ อสุภ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ เป็น ๓๐ แล้ว อาหาเรปฏิกูลสัญญา จตุธาตุววัตถาน เป็น ๓๒ นี่สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำทั้งนั้น ไม่ใช่สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง ถึงจะทางปริยัติก็ดี ทางปฏิบัติก็ดี ว่าโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิโดยทางปริยัติก็แบบเดียวกัน สมาธิโดยทางปฏิบัติก็แบบเดียวกัน **แต่ว่าสมาธิโดยทางปริยัติไม่เห็น ผู้ทำสมาธิไม่เห็น นั่นสมาธิในทางปริยัติ**

ถ้าสมาธิในทางปฏิบัติ ผู้ได้ ผู้ถึง เห็นทีเดียว เห็นปรากฏชัดทีเดียว นั่นสมาธิในทางปฏิบัติ เห็นปรากฏชัด เห็นปรากฏชัดดังนั้น

ส่วนสมาธิโดยปริยายเบื้องสูงต้องพูดถึงฌาน จิตที่เป็นดวงใส ที่เห็นเป็นดวงใสอยู่นั่นแหละ ผู้ปฏิบัติจะเข้าถึงซึ่งสมาธิโดยปริยายเบื้องสูงต่อไปได้ ใจต้องหยุดนิ่งกลางดวงจิตที่ใสนั่น ต้องหยุดนิ่งทีเดียว พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ก็เกิดเป็นฌานขึ้นกลางดวงจิตที่หยุดนั่น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กลางดวงจิตที่หยุดนั่น นิ่งหนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของหยุดนั้น เข้ากลางของหยุด พอถูกส่วนถึงขนาดถึงที่เข้า เป็นดวงผุดขึ้นมา เป็นดวงผุดขึ้น ผุดขึ้นกลางนั่นแหละ ดวงใหญ่ไม่ใช่ดวงย่อย วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา ๘ ศอก หนาคืบหนึ่ง กลมเป็นปริมณฑลกลมรอบตัว วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา หนาคืบหนึ่ง ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ถ้าดวงนั้นผุดขึ้นมา มีกายกายหนึ่ง กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ขึ้นนั่งอยู่กลางดวงนั้น

เมื่อกายมนุษย์ละเอียดขึ้นนั่งอยู่กลางดวงนั้นแล้ว นี่เนื่องมาจากดวงนั้นนะ ใจของกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นดวงจิตของตัวอีก นี่เป็นสมาธิทำไว้แล้วน่ะ แต่ว่าไม่ใช่ดวงจิตมนุษย์คนโน้น เป็นดวงจิตของกายมนุษย์ละเอียด เห็นปรากฏทีเดียว มันก็นั่งนิ่งอยู่ กายมนุษย์ละเอียดก็เอาใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงจิตของตัวนั่น อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่น นี่ขึ้นมาเสียชั้นหนึ่งแล้ว พ้นจากกายมนุษย์หยาบขึ้นมาแล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็นั่งอยู่กลางดวงฌาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก ๒ วา กลมรอบตัวเป็นวงเวียนหนาคืบหนึ่ง จะไปไหนก็ไปได้แล้ว เข้าฌานแล้ว กายมนุษย์ละเอียดเข้าฌานแล้ว เมื่อเข้าฌานเช่นนั้นแล้วก็คล่องแคล่ว จะไปไหนก็คล่องแคล่ว เมื่อเข้าฌาน

เข้ารูปนั้นแล้ว เกิดวิตกขึ้นแล้วว่านี่อะไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้ ไม่เคยพบเคยเห็น เกิดวิตกขึ้น ตรึกตรองทีเดียว ลอกคราบลอกดูดู วิจารก็เกิดขึ้นเต็ม วิตกก็ตรวจตราสีสันวรรณะ ดูรอบเนื้อรอบตัว ดูซ้ายขวาหน้าหลัง ดูรอบตัวอยู่ ตรวจตราแน่นอนแล้ว เต็มส่วนของความตรวจตราแล้ว เกิดปีติชอบอกชอบใจปลื้มอกปลื้มใจเบิกบานสำราญใจ เต็มส่วนของปีติเข้า มีความสุขกายสบายใจ เมื่อสุขกายสบายใจแล้วก็นิ่งเฉยเกิดแต่วิเวก ใจวิเวกวังเวงนิ่งอยู่กลางดวงนั่น นี่เต็มส่วนขององค์ฌานอย่างนี้ กายมนุษย์ละเอียดเข้าฌานแล้ว อย่างนี้เรียกกายมนุษย์ละเอียดเข้าฌานอยู่กลางดวงนั่น นี่สมาธิในทางปฏิบัติเป็นอย่างนี้ แต่ว่าขั้นสูงขึ้นไป เมื่อตัวอยู่ในฌานนี้ยังใกล้กับของหยาบนัก

เราจะทำให้สูงขึ้นไปกว่านี้ ใจกายละเอียดก็ขยาย ใจขยายจากปฐมฌานของกายมนุษย์ละเอียด ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กลางกายนั่น หยุดนิ่งอยู่กลางดวงจิตที่เห็นใสนั่น นิ่งหนักเข้าๆๆๆ พอถูกส่วนเข้า เกิดขึ้นมาอีกดวงเท่ากัน นี่เรียกว่าทุติยฌาน พอเกิดขึ้นอีกดวงหนึ่งแล้วละก็ กายทิพย์ทีเดียว กายทิพย์ละเอียดทีเดียวเข้าฌาน ไม่ใช่กายทิพย์หยาบละกายทิพย์ละเอียดเข้าฌานอีก แบบเดียวกับกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียดก็เข้าฌาน อาศัยกายทิพย์หยาบเข้าฌานทีเดียว นั่งอยู่กลางดวงอีก แบบเดียวกัน ชนิดเดียวกัน นั่งอยู่กลางดวงอีก ทีนี้ไม่มีวิตกวิจาร ละวิตกวิจารเสียแล้ว เหลือแต่ปีติชอบอกชอบใจ มันดีกว่าเก่า ใสสะอาดดีกว่าเก่ามาก ปลื้มอกปลื้มใจ เมื่อปลื้มอกปลื้มใจเช่นนั้นเต็มส่วนของความปีติก็เกิดความสุขขึ้น เต็มส่วนของความสุขเข้า ใจก็นิ่งเฉย นิ่งเฉยอยู่ในอุราเรียกว่าอุเบกขา นิ่งเฉยอยู่กลางนั่น นี่กายทิพย์ละเอียดเข้าฌานแล้ว กายทิพย์ละเอียดก็นึกว่าใกล้ต่อกายมนุษย์ละเอียด ที่ละเอียดกว่านี้มีอีก

ใจของกายทิพย์ละเอียดก็ขยายจากฌานที่ ๒ ใจก็นิ่งอยู่กลางดวงจิตของตัวดังเก่าต่อไปอีก ของกายทิพย์ละเอียดต่อไปอีก กลางดวงจิตนั่น พอถูกส่วนเข้า ฌานก็ผุดขึ้นมาอีกดวงหนึ่งเท่ากัน ดวงเท่ากันแต่ใสกว่านั้น ดีกว่านั้น วิเศษกว่านั้น คราวนี้กายรูปพรหมขึ้นมาแล้ว กายรูปพรหมละเอียดก็เข้าฌานนั่น แต่ว่าอาศัยกายรูปพรหมหยาบนั่งนิ่งอยู่กลางดวงของตติยฌาน ในนี้ไม่มีปีติ เป็นสุข **เอกคฺคตา** ก็นิ่งเฉยอยู่กับสุขนั่น มีองค์ ๒ เต็มส่วน รับความสุขของตติยฌานนั่นพอสมควรแล้ว กายรูปพรหมละเอียดก็นึกว่าละเอียดกว่านี้มีอีก

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็ขยายจิตจากตติยฌาน นิ่งอยู่ในกลางดวงจิตของตัวนั่นใสอยู่นั่น กลางของกลางๆๆๆๆๆ ถูกส่วนเข้า ผุดขึ้นมาอีกดวงหนึ่งเป็นดวงที่ ๔ เข้าถึงจตุตถฌาน เข้าถึงจตุตถฌานอาศัยกายอรูปพรหมหยาบ และ กายอรูปพรหมละเอียดเข้าจตุตถฌาน กายอรูปพรหมละเอียดก็เข้าจตุตถฌานไป เมื่อเข้าจตุตถฌานหนักเข้าเป็นอุเบกขา กายอรูปพรหมเมื่อเข้าฌานนี้มีแต่ใจวางเฉยอยู่ มีสติบริสุทธิ์อยู่เท่านั้น มีสติเฉยบริสุทธิ์เป็น ๒ ประการ พอถูกหลักฐานดีแล้ว เมื่อเข้าสู่รูปฌานแน่นอนดังนี้แล้ว

ใจกายอรูปพรหมละเอียด ก็หยุดนิ่ง อยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด อยู่ศูนย์กลางดวงจตุตถฌานนั่น จะเข้าอรูปฌาน ต่อไป เข้าอากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ต่อนี้ไปใช้กายรูปพรหมละเอียดไม่ได้ ใช้กายอรูปพรหม ใช้กายอรูปพรหมกายเดียวเข้าฌานเหล่านั้น นี้เป็นฌานในภพ ไม่ใช่ฌานนอกภพ ฌานทั้ง ๔ ประการนี้แหละ เป็นสมาธิโดยปริยายเบื้องสูง โดยทางปฏิบัติดังกล่าวมานี้ ปฏิเวธที่ปรากฏชัดตามส่วนของตน ตนมารู้เห็นตามความเป็นจริงนั้น เป็นตัวปฏิเวธทั้งนั้น เมื่อเข้าถึงฌานที่ ๑ ก็เป็นตัวปฏิเวธอยู่แล้ว เข้าถึงฌานที่ ๒ ก็เป็นตัวปฏิเวธอยู่อีก รู้เห็นปรากฏชัด เมื่อเข้าถึงฌานที่ ๓ ก็เป็นปฏิเวธอีก ปรากฏชัดด้วยตาของตัว เข้าฌานที่ ๔ ก็เป็นปฏิเวธอีก เป็นปฏิเวธทั้งกายมนุษย์ เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ก็เป็นปฏิเวธอยู่อีก เข้าถึงกายรูปพรหม ก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหม เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหมละเอียด ส่วนอรูปพรหมเป็นของละเอียด ส่วนจตุตถฌานก็เป็นของละเอียดแต่ว่าเกี่ยวกัน ที่จะเข้าอรูปฌานต้องเริ่มต้นแต่รูปฌานนี้ พอเข้าอากาสานัญจายตนฌาน ก็ใช้กายอรูปพรหมอย่างเดียวเท่านั้น อย่างนี้แลสมาธิโดยปริยายเบื้องสูง

แสดงมาโดยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านเจ้าภาพและสาธุชน จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระชานุ(เข่า) ซ้ายขวา พลอย ๒๘๕ เม็ด

พระชงฆ์(แข้ง) ๑ คู่ พลอย ๓๒๖ เม็ด

'... เมื่อถึงพระอริยบุคคลแล้ว เป็นธรรมกายแล้ว ถ้ามารไม่ขวางนะ
ความเห็นของตาไปแค่ไหน ความรู้ของทางปัญญาก็ไปแค่นั้น
ความจำก็ไปแค่นั้น ความคิดก็ไปแค่นั้น ...'

'... ความรู้ ความคิด ความจำ ความเห็น ๔ อย่างนี้แหละ
๔ อย่างนี้ เขาเรียกว่าใจ ความเห็น ๑, ๒ ความจำ, ๓ ความคิด, ๔ ความรู้,
๔ อย่างนี้แหละ หยุดเข้าเป็นจุดเดียว ซ้อนเป็นจุดเดียวเข้า เรียกว่าใจ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๑๙

โอวาทปาฏิโมกข์

๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กถญฺจ ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ อุปริเมนปิ ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ อิธ อริยสาวโก ปญฺญวา โหติ อุทยตฺถคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยาติฯ เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ อิธ ภิกฺขุ อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติฯ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติฯ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาตีติฯ เอวํ โข อุปริเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโจ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

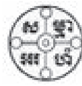
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในทางปัญญาในวันมาฆบูชา ทางปัญญาเป็นขั้นปลายของศีล สมาธิ แต่ในวิสุทธิมรรค ในอัฏฐังคิกมรรค ได้แสดงปัญญาไว้เบื้องต้น สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป แสดงศีลไว้ในท่ามกลาง สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว แสดงสมาธิไว้ในเบื้องท้าย สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ก็ย่อลง ศีลอยู่เบื้องกลาง สมาธิอยู่เบื้องปลาย ปัญญาอยู่เบื้องต้น แต่ในลำดับของเทศนาอื่น พระองค์ทรงตรัสเทศนาทรงแสดงศีลเป็นเบื้องต้น สมาธิเป็นท่ามกลาง ปัญญาเป็นเบื้องปลาย ที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาเป็นปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตรในครั้งนั้น ทรงตรัสเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เพราะปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เป็นผู้ชำนาญดีแล้วในเรื่อง

ศีล สมาธิ แต่ว่าไม่ฉลาดในทางปัญญา ยังไม่คล่องแคล่วในทางปัญญา พระศาสดาทรงเห็นเหตุนั้น เป็นผู้รู้แล้วเห็นแล้ว จึงได้ทรงแสดงทางปัญญาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ทีเดียว เมื่อแสดงทางปัญญาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ แล้ว ก็กลับมาแสดงศีลโดยปริยายท่ามกลาง สมาธิเป็นเบื้องปลายไป ครั้นจะไม่มาแสดงเรื่องศีล สมาธิ ก็จะแตกแยกกันไป หาเข้าเป็นแนวเดียวรอยเดียวกันไม่

เพราะพุทธศาสนามีศีลเป็นเบื้องต้น มีสมาธิเป็นท่ามกลาง มีปัญญาเป็นเบื้องปลาย แม้พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปกระทำปฐมสังคายนา ก็เลยประชุมสงฆ์ทั้ง ๕๐๐ พร้อมกัน พระมหาอริยกัสสปได้แสดงในที่ประชุม พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำ **กถญฺจ อุปริเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงเป็นไฉนเล่า **อิธ ภิกฺขุ** ผู้ศึกษาในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ** รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นทุกข์ **อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ** รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ **อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ** รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นความดับทุกข์ **อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ** รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ **เอวํ โข อุปริเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** อย่างนี้แล ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูง นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ต่อแต่นี้จะได้อรรถาธิบายขยายความในปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ และปัญญาโดยปริยายเบื้องสูงเป็นลำดับไป

ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแนะนำเป็นปุจฉาวิสัชนาว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ ยกอริยสาวกขึ้นเป็นตำรับตำราก็เพราะพระอริยสาวกมีความไม่ยักเยื้องแปรผันแล้ว มีความรู้ความเห็นที่แน่นอนแล้ว ยกพระสาวกของพระตถาคตเจ้าตั้งแต่โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล ๘ จำพวกนี้เป็นอริยสาวก ไม่ใช่เป็นปุถุชนสาวก ถ้าต่ำกว่านั้นลงมามีธรรมกาย แต่ว่าไม่ได้พระโสดา สกิทาคา อนาคา อรหัตอะไร นั่นสาวกชั้นโคตรภู พวกไม่มีธรรมกายมีมากน้อยเท่าใดเป็นสาวกชั้นปุถุชน เรียกว่าปุถุชนสาวก สาวกที่ยังหนาอยู่ด้วยกิเลส ที่เป็นโคตรภูบุคคลน่ะปรารภจะข้ามขึ้นจากโลก จะเข้าเป็นอริยสาวกละ เป็นอริยสาวกก็ไม่ใช่ เป็นปุถุชนก็

ไม่เชิง ถ้ากลับมาเป็นปุถุชนก็ได้ เข้ากลับเป็นอริยสาวกก็ได้ ทั้ง ๒ อย่าง นี้เรียกว่า โคตรภู ท่านเหล่านั้นเป็นโคตรภู

เพราะว่า ที่ท่านยกว่า **อิธ อริยสาวโก** อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เอาความเห็นความรู้ที่ตายตัวกัน **ปญฺญวา โหติ** เป็นผู้มีปัญญา ปัญญาที่แสดงแล้วน่ะ ที่แสดงนี่แหละ คำว่าปัญญานี้น่ะ ไม่ใช่เป็นของง่าย ถ้าให้ฟังไปร้อยปีว่าปัญญาน่ะอะไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร โตเล็กเท่าไหน อยู่ที่ไหน กลม แบน ยาว รี สี่เหลี่ยม อย่างไรกัน เอาเถอะ หมดทั้งประเทศไทย ถ้าว่าเข้าดังนี้ละก็ ไม่รู้เรื่องกันทีเดียวแหละ ได้ยันกันป่นปี้ เหตุนี้ **ปญฺญวา โหติ** เป็นผู้มีปัญญา ปัญญานี้ประสงค์อะไร ประสงค์ว่า **อุทยตฺถคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต** มาตามนั้นว่า ปิฎกทั้ง ๓ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก เราจะยกปิฎกใดขึ้นก่อนจึงจะสมควร พระอรหันต์ทั้งหลายก็พร้อมกันว่าวินัยปิฎกเป็นข้อสำคัญอยู่ ถ้าว่าวินัยปิฎกยังครบถ้วนผ่องใสแล้ว ศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองเพราะอาศัยวินัยปิฎก เมื่อจบวินัยปิฎกพระอริยกัสสปก็ถามอีก ในปิฎกทั้ง ๒ คือสุตตันตปิฎกกับปรมัตถปิฎก ใครจะเป็นผู้วิสัชชนา ตกลงให้พระอานนท์ซึ่งเป็นพหูสูต พระองค์ทรงตั้งไว้เป็นเอตทัคคะ เลิศกว่าสาวกในพระพุทธศาสนา ให้วิสัชนาในสุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก ทั้ง ๒ นี้ แต่ว่า ปรมัตถปิฎกเป็นข้อสำคัญ เป็นทางปัญญา วินัยปิฎกน่ะเป็นศีล สุตตันตปิฎกเป็นสมาธิ

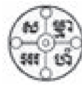
ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ นี้จะเคลื่อนมิได้เลย เพราะศีลมีหน้าที่สำหรับปราบปรามชั่วด้วยกาย ฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม ชั่วด้วยกายนี้ต้องอาศัยศีลสำหรับปราบความชั่วอันนี้ ไม่ให้เข้าไปแตะต้องกับกายได้ ให้กายสะอาดผ่องใส ถ้าไม่มีศีลแล้วละก็ ปราบความชั่วด้วยกายอย่างนี้ไม่ได้ ฝ่ายสมาธิก็สำหรับปราบความชั่วทางใจ ความเกียจคร้านไม่ให้มีทางใจ หรือความพลั้งเผลอไม่ให้มีทางใจ หรือความไม่มั่นคงเหลวไหลล่อกแล่กไม่ให้มีทางใจ แก้ไขให้ใจมั่นคง ให้มีสติมั่นไม่ฟั่นเฟือน ให้มีความเพียรอาจหาญไม่ครั่นคร้าม ๓ อย่างนี้เป็นหน้าที่ของสมาธิ ส่วนปัญญาเล่ายังหาได้แสดงไม่ ที่แสดงแล้วนี่ทางศีล ทางสมาธิ

ปัญญาที่จะแสดงต่อไปนี้เป็นตัวสำคัญนัก แต่ว่าไม่ค่อยจะได้แสดง ที่วัดปากน้ำนี่ สมภารผู้เทศน์นี้ได้มาจำพรรษาอยู่วัดปากน้ำนี้ ๓๗ พรรษาแล้ว แต่ว่าในทางปัญญาไม่ค่อยแสดงมากนัก แสดงในศีล สมาธิ เป็นพื้นไป ที่นี้ตั้งใจจะแสดงในทางปัญญาตามวาระพระบาลีที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **กถญฺจ ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา**

ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วโดยชอบเป็นไฉน **เหฏฺฐิเมนปิ ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำบ้าง **อุปริเมนปิ ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยชอบนั้นโดยปริยายเบื้องสูงบ้าง จึงได้ทรงรับสั่งเป็นปุจฉาวิสัชนาเป็นลำดับไปว่า **กถญฺจ เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** ปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำเป็นไฉนเล่า **อิธ อริยสาวโก** อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **ปญฺญวา โหติ** ย่อมเป็นผู้มีปัญญา **อุทยตฺถคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต** เป็นผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญาอันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดความดับ **อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยา** อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดความดับ **อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยาติ เอวํ โข เหฏฺฐิเมน ปริยาเยน ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา** อย่างนี้แลปัญญาที่พระผู้มีพร้อมแล้วด้วยปัญญาอันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดดับ ปัญญาที่รู้ความเกิดดับนั่นเป็นตัวสำคัญ ปัญญาน่ะมีแต่รู้ไม่ใช่เห็น ปัญญาที่เป็นแต่รู้ แต่เขาว่าเห็นด้วยปัญญา เห็น ปัญญาไม่มีดวงตานี่ ถ้ามีดวงตาค่อยพูดเห็นกัน นี่ปัญญาจะมีดวงตาอย่างไร ไม่มีดวงตา แต่ว่าแปลกประหลาดอัศจรรย์เหลือเกิน **เมื่อถึงพระอริยบุคคลแล้ว เป็นธรรมกายแล้ว ถ้ามารไม่ขวางนะ ความเห็นของตาไปแค่ไหน ความรู้ของทางปัญญาก็ไปแค่นั้น ความจำก็ไปแค่นั้น ความคิดก็ไปแค่นั้น**

ความรู้ ความคิด ความจำ ความเห็น ๔ อย่างนี้แหละ ๔ อย่างนี้เขาเรียกว่าใจ ความเห็น ๑ ๒ ความจำ ๓ ความคิด ๔ ความรู้ ๔ อย่างนี้แหละ หยุดเข้าเป็นจุดเดียว ซ้อนเป็นจุดเดียวเข้า เรียกว่าใจ ดวงรู้มันซ้อนอยู่ข้างในดวงคิด ดวงคิดซ้อนอยู่ข้างในดวงจำ ดวงจำซ้อนอยู่ข้างในดวงเห็น มันเป็นชั้นๆ กันอย่างนี้ ๔ อย่างนี้แหละรวมเข้าเรียกว่าใจ ถ้าแยกออกไปละก็ เห็นน่ะดวงมันอยู่ศูนย์กลางกาย จำน่ะดวงมันอยู่ศูนย์กลางเนื้อหัวใจ มันย่อมกว่าดวงเห็นลงมาหน่อย คิดน่ะอยู่ในกลางดวงจำนั่นย่อมลงมาหน่อย รู้น่ะอยู่ในกลางดวงคิดนั่น ย่อมลงมาเท่าดวงตาดำข้างใน นั่นมีหน้าที่รู้เรียกว่าดวงวิญญาณ เท่าดวงตาดำข้างนอกนั่นดวงจิต เท่าลูกตานั่นดวงจำ เท่ากับเบ้าตานั่นดวงเห็น หมดทั้งร่างกายมี ๔ อย่างเท่านี้ มีดวงเห็นครอบอยู่ข้าง

นอกดวงจำ ดวงจำอยู่ข้างนอกดวงคิด ดวงคิดอยู่ข้างนอกดวงรู้ ดวงรู้อีกดวงอยู่ข้างในดวงคิด เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้แหละเป็นตัวสำคัญละ

เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ อย่างนี้มาจากไหน ที่ตั้งของมันอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ เป็นดวงใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ดวงนั้น เป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แท้ๆ กายมนุษย์จะเป็นอยู่ได้ก็เพราะอาศัยธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นไม่มีแล้วละก็ กายมนุษย์ก็เป็นอยู่ไม่ได้ ดับ ถ้าธรรมดวงนั้นยังมีปรากฏอยู่ละก็ มนุษย์ไม่ดับ เป็นมนุษย์ปรากฏอยู่เหมือนกัน จะแก่เฒ่าชราช่างมัน พอดวงนั้นดับมนุษย์ก็อยู่ไม่ได้ ต้องดับกัน ถ้าธรรมดวงนั้นผ่องใส มนุษย์ก็รุ่งโรจน์ผ่องใสเหมือนกัน ถ้าธรรมดวงนั้นขุ่นมัวเสีย มนุษย์ก็ซูบเศร้าไปไม่ผ่องใส ดวงนั้นเป็นสำคัญ ดวงนั้นแหละเป็นที่ตั้งของเห็น ของจำ ของคิด ของรู้ ดวงเห็นก็อยู่ในกลางดวงนั้น แต่อยู่ข้างนอก ดวงจำก็อยู่ในกลางดวงนั้น อยู่ข้างในดวงเห็น ดวงคิดก็อยู่ในกลางดวงนั้น แต่ว่าอยู่ข้างในดวงจำ ดวงรู้ก็อยู่ข้างในกลางดวงนั้น แต่ว่าอยู่ในกลางของดวงคิดอีกทีหนึ่ง ๔ ดวงอยู่นั่น ต้นเหตุอยู่นั่น ที่ออกมาปรากฏที่กายมนุษย์ก็ดี ที่หัวใจมนุษย์นี่ก็ดี ออกมาปรากฏอยู่เป็นดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ข้างนอกนี้ นี่เป็นดวงหยาบ นี่เป็นชั้น เป็นต้น เป็นปลาย นี่เป็นรากเหง้า อยู่ในกลางดวงนั้น อยู่ในกลางดวงนั้นแท้ๆ

อ้าย ๔ ดวงนั้นแหละเรียกว่า ใจ ถ้าว่าหยุดเป็นจุดเดียวกันละก็ เอาละ ท่านยืนยันสมาธิมาแล้ว **สมาหิตํ ยถาภูตํ ปชานาติ** จิตตั้งมั่น หยุดเป็นจุดเดียวกัน รู้ตามความเป็นจริงทีเดียว ถ้าว่าไม่ตั้งมั่นก็ไม่เรียกว่าเป็นสมาธิ ตั้งมั่นแล้วก็เป็นสมาธินี่ได้แสดงมาแล้ว สมาธินี่แหละเป็นต้นของปัญญา ปัญญาที่จะมีขึ้นก็เพราะอาศัยสมาธิ ถ้าไม่มีสมาธิ เข้าถึงสมาธิไม่ได้ก่อน มีปัญญาไม่ได้ ปัญญาเป็นตัวสำคัญ เป็นปลาย เป็นของละเอียดมากทีเดียว ผู้ที่มีปัญญาเข้าถึงซึ่งดวงปัญญา ผู้ที่มีปัญญาต้องเข้าถึงซึ่งดวงปัญญา ปัญญาเป็นดวงอยู่ ปัญญาที่เป็นดวงอยู่นั่นจะต้องพูดให้กว้าง แสดงให้กว้างออกไป จึงจะเข้าเนื้อเข้าใจกันแท้ๆ ปัญญาเป็นดวงปลาย

ธรรมในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๕ ดวง ถ้าว่าจะกล่าวถึงองค์ มี ๑๐ **ทสหงฺเคหิ สมนฺนาคโต อรหาติ วุจฺจตีติ** ผู้ใดมาตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ องค์ ๑๐ คืออะไร สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี่องค์ ๘ แล้ว นี่ ๘ องค์แล้ว สัมมาญาณัง เป็นองค์ที่ ๙ สัมมาวิมุตติ เป็นองค์ที่ ๑๐ นี่มี ๑๐ อย่างนี้ เมื่อผู้ใดมา

ตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ ต้องมี ๑๐ องค์ อย่างนี้จึงจะเป็นพระอรหันต์ได้ ถ้าไม่เข้าถึงองค์ ๑๐ อย่างนี้ เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ ๘ องค์ย่อลงเป็น ๓ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป เป็นปัญญาไป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว เป็นศีลไป สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นสมาธิไป ก็รวมว่าศีลอยู่กลาง สมาธิอยู่ปลาย ปัญญาอยู่ต้น แต่ว่าเมื่อมาถึงพระสูตรนี้เข้า ปัญญาอยู่ข้างปลาย คือ ศีล สมาธิ ปัญญา องค์ ๑๐ ย่อลงเหลือ ๕ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ นี่แหละหลักพระพุทธศาสนาละ

ศีลน่ะ อยู่ที่ไหน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ศีลถ้าว่าจะกล่าวตัวจริงละก็อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายนั่นแหละ อยู่เป็นชั้นๆ เข้าไป

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

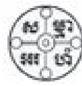
ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด

นี้แหละเป็นที่ตั้งของศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ทั้งนั้น ตลอดขึ้นไป ๑๘ ดวง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กายธรรมละเอียด ๑๐ กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา กายพระโสดาละเอียด ๑๒ กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา กายพระสกิทาคาละเอียด ๑๔ กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา กายอนาคาละเอียด ๑๖ กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต กายพระอรหัตละเอียด ๑๘ กาย มีดวงธรรมทั้งนั้น ดวงโตขึ้นไปเป็นลำดับ เมื่อถึงธรรมกายโคตรภู ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย เมื่อถึงธรรมกายแล้วดวงธรรมจะมีขนาดเท่าหน้าตักธรรมกาย ตลอดจนกระทั่งถึงเป็น

พระอรหัต พระอรหัตหน้าตัก ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใส ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว อยู่ศูนย์กลางกายพระอรหัตนั้นนี่ให้รู้จักหลักนี้ก่อน เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ ศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ในกลางดวงนี้ ดวงศีลเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ดวงสมาธิก็อยู่ศูนย์กลางดวงศีลนั่นแหละ ดวงเท่าๆ กัน ดวงปัญญาก็อยู่ศูนย์กลางดวงสมาธินั่นแหละ ดวงวิมุตติก็อยู่ศูนย์กลางดวงปัญญานั่นแหละ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็อยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ กายมนุษย์ละเอียดก็อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น ถ้าต้องแสดงให้กว้างออกไปกว่านี้ ให้เข้าใจปัญญาชัดๆ อย่างนี้ละก็ จนกระทั่งถึงพระอรหัต ก็จะเข้ารู้จักปัญญาชัดๆ อย่างนี้ว่าปัญญามีรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร

เมื่อรู้จักดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา เช่นนี้แล้ว ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เดินไปทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็จะถึงกายมนุษย์ละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ก็เดินไปในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะอีก เข้าถึงกายทิพย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็เดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียดในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็เดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เดินแบบเดียวกันนี้ทั้ง ๑๘ กาย เดินไปแบบเดียวถึงพระอรหัตทีเดียว นั่นแหละต้องเดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะทั้งนั้น เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นั่นแหละ เป็นหนทางนี่ ไม่ใช่ธรรมนี่ บอกเป็นหนทางนี่ **อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค** หนทางมีองค์ ๘ ประการ ไปจากข้าศึกคือกิเลสได้ ก็พูดถึงหนทางนี่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทาง ถ้าว่าไม่มีศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีทางไป ไปนิพพานไม่ถูก ถ้าจะไปนิพพานให้ถูก ต้องไปในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะนี่

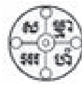
เมื่อรู้จักหลักอันนี้ วันนี้จะแสดงในเรื่องปัญญา ดวงปัญญาของมนุษย์ก็ขนาดดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ของมนุษย์ละเอียด ทิพย์ ทิพย์ละเอียด รูปพรหม รูปพรหมละเอียด โตเป็นลำดับขึ้นไป ของอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด โตหนักขึ้นไป แต่ว่าถึงเป็นลำดับขึ้นไปเท่าไรก็ยังไม่ถึงเท่ากายธรรม กายธรรมใหญ่มาก ดวงปัญญานั้นขนาดไหน ปัญญาน่ะออกจากดวงนั้น ธรรมดวงนั้นของปุถุชน ปัญญาของปุถุชนรัวความเห็นมัวไม่ชัดนัก คล้ายๆ เปลือกๆ ปัญญา ไม่ได้ใช้กำเนิดของปัญญา ไม่ได้ใช้

ปัญญาที่เป็นแก่น ใช้ปัญญาที่เป็นเปลือกๆ เท่านั้น ปุถุชนใช้ปัญญาผิวๆ เผินๆ ตัวเองก็ไม่เห็นปัญญา ไม่รู้จักว่ามันอยู่ที่ไหน และก็ไม่รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานมันเป็นอย่างไร เพราะไม่เห็น เพราะทำไม่เป็น พอทำเป็นแล้วจึงเห็น ทำเป็นน่ะเห็นปัญญาทีเดียวว่า ดวงโตเท่านั้นเท่านี้ อยู่ที่นั่นที่นี่ ใช้ถูกทีเดียว ถ้าว่าทำไม่เป็นแล้วไม่เห็นปัญญา เป็นแต่รู้จักปัญญาเท่านั้น ไม่เห็นมัน ปัญญาที่ว่า **อิธ อริยสาวโก ปญฺญวา โหติ** อริยสาวกในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้าเป็นผู้มีปัญญา ปัญญานั่นดวงนั้นแหละ ประสงค์ดวงนั้น เรียกว่ามีปัญญาละ **อุทยตฺถคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต** มาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญา อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดความดับ ปัญญาก็ไม่ได้ดูอื่นนี่ ปัญญาน่ะมองดูแต่ความเกิดดับเท่านั้นแหละ หมดทั้งสากลโลกมีเกิดกับดับเท่านั้น รู้ชัดปรากฏชัดอยู่ว่าเกิดดับๆๆ เท่านั้น มีเกิดกับดับ ทั้งรู้ทั้งเห็นชัดทีเดียว เห็นอย่างไรก็รู้อย่างนั้น รู้อย่างไรก็เห็นอย่างนั้น เห็นกับรู้ ตรงกัน แต่ว่าเมื่อยังเป็นปุถุชนอยู่ ตั้งต้นแต่มนุษย์ถึง รูปพรหม อรูปพรหม เห็นไม่ถนัดนักหรอก เห็นรัวๆ ไม่ชัดนัก เพราะเป็นของละเอียด เห็นความเกิดดับจริงๆ ตามนุษย์เรานี่ก็เห็น เอาไปเผาไฟเสียออกย่ำแย่เชียว ทิ้งน้ำ ฝังดิน เกิดดับๆ ทั้งนั้นแหละ หมดทั้งสากลโลก ตึกร้าน บ้านเรือน ต้นไม้ ภูเขา สิ่งที่เห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู ได้ทราบด้วยจมูก ลิ้น กาย ใจ เกิดดับหมดทั้งนั้น เห็นจริงเห็นจังอย่างนี้แหละ ไม่ใช่เห็นพอดีพอร้าย เราก็รู้ด้วยเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด รู้ชัดทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ต้นจนปลาย รู้ได้ถี่ถ้วนดีทีเดียว นี้เรียกว่าปัญญา

ปัญญาที่เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์ ก็รู้เรื่องเหมือนกัน จะสิ้นไปแห่งทุกข์ด้วยวิธีอย่างไร ใช้ปัญญา แต่ว่ารัวไม่ชัดทีเดียว เห็นโดยชอบที่เป็นเครื่องเบื่อหน่ายอันจริงแท้ หรือที่เป็นเครื่องเบื่อหน่ายอันประเสริฐ เห็นจริงๆ รู้จริงๆ อย่างนี้ เห็นความสิ้นไป สิ้นไปแห่งทุกข์ทีเดียว ว่าทุกข์จะหมดไปได้ด้วยวิธีนี้อย่างนี้ ถ้าไม่ถึงธรรมขนาดนี้ทุกข์หมดไปไม่ได้ นี้ความจริงก็รู้อยู่ชัด แต่ว่ารู้ด้วยปัญญา อย่างนี้รู้ด้วยปัญญา รู้อย่างชนิดนี้เรียกว่าปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ ไม่ใช่ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง

ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูงนั้นขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งว่า **อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ** หมดทั้งก้อนกายเป็นตัวทุกข์แท้ๆ เกิดนี้เป็นทุกข์แท้ๆ เกิด แก่ เจ็บ ตาย พวกนี้เป็นทุกข์แท้ๆ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ว่าอ้ายนี่ทุกข์แท้ๆ ทุกข์ทั้งก้อน พึงเห็นชัดว่าเป็นตัวทุกข์ทีเดียว ทุกข์แท้ๆ **อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ**

ปชานาติ อ้ายทุกข์อันนี้เป็นผล ทำอะไรไม่ได้ เป็นทุกข์แท้ๆ ทั้งก้อนร่างกายนี้ เหตุให้มี เหตุให้เกิดทุกข์ มีอยู่ คือกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ให้รู้ชัดเห็นชัดเทียว กามตัณหา ความอยากได้ ภวตัณหา ความอยากมีอยากเป็น วิภวตัณหา ความไม่อยากให้มีให้เป็น นึกดูซี อยากได้อะไรเล่า ถ้าอยากได้ลูกสักคนซี เมื่อได้แล้วเอามาทำไม เอามาเลี้ยงน่ะซี เมื่ออยากได้สัก ๑๐๐ คนเล่า ให้เสีย ๑๐๐ คนเทียว เอาแล้วเห็นทุกข์แล้ว ๑๐๐ คน ต้องทำบริหารใหญ่แล้ว นี่ทุกข์แท้ๆ อยากได้ลูกนี่ อยากได้เมียสักคน อ้าวได้มาแล้ว เอามาทำไม อ้าวให้สัก ๑๐๐ คนเชียว เอาอีกแล้ว เลี้ยงไม่ไหวอีกแล้ว เห็นทุกข์อีกแล้ว อ้าวอยากได้ไปซี เป็นทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่อื่น เพราะกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เมื่อได้มาแล้วไม่อยากให้มันแปรไปเป็นอย่างอื่น มันก็ต้องแปรเป็นธรรมดา ไม่แปรไม่ได้ ต้องแปรอยู่เป็นธรรมดา เมื่อไม่อยากให้แปรไปเป็นอย่างอื่น มันก็ได้ฝืนกันละ ได้ขืนกันละ รู้ชัดๆ ซีว่าเป็นอย่างนี้ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นทุกข์แท้ๆ

ที่จะหมดไปสิ้นไป ไม่เป็นทุกข์ เราจะทำอย่างไร ต้องดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทุกข์เหล่านั้นจึงจะหมด ถ้าไม่ดับกามตัณหา ทุกข์ไม่หมดหรอก ถ้าดับเสียได้เป็นอย่างไร ถ้าดับเสียได้ก็เป็นนิโรธนะซี นิโรธเขาแปลว่าดับ จะเข้าถึงซึ่งความดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาได้ต้องทำอย่างไร จะเข้าดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาได้ ต้องเข้าถึงซึ่งมรรค คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่เอง ไม่ใช่อื่น มรรคน่ะ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่เอง

เดินไปทาง ศีล สมาธิ ปัญญา ในกายมนุษย์หยาบ เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หลุดเสียแล้วกายมนุษย์หยาบ เดินไปทางศีล สมาธิ ปัญญา ในกายมนุษย์ละเอียด เข้าถึงกายทิพย์ กายมนุษย์ละเอียดหลุดไปแล้ว หมดทุกข์ไป อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ เป็นต้น ทุกข์หมด

เข้ากายมนุษย์ละเอียด อย่างหยาบหมด

เข้าถึงกายทิพย์ อย่างหยาบอย่างละเอียดหมด

เข้าถึงกายรูปพรหม ส่วนโลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียดหมด

เข้าถึงกายอรูปพรหม ส่วนราคะ โทสะ โมหะ หมด

เข้าถึงกายธรรม กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัยหมด เข้าถึงกายธรรม เดินทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

เข้าถึงกายพระโสดา สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส หมด

เข้าถึงกายพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด กามราคะ พยาบาท อย่างหยาบหมด

เข้าถึงกายพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด กามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดหมด เหลือแต่รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา เดินไปทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

เข้าถึงกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด หมดกิเลส รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา หมดไม่เหลือเลย เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรม

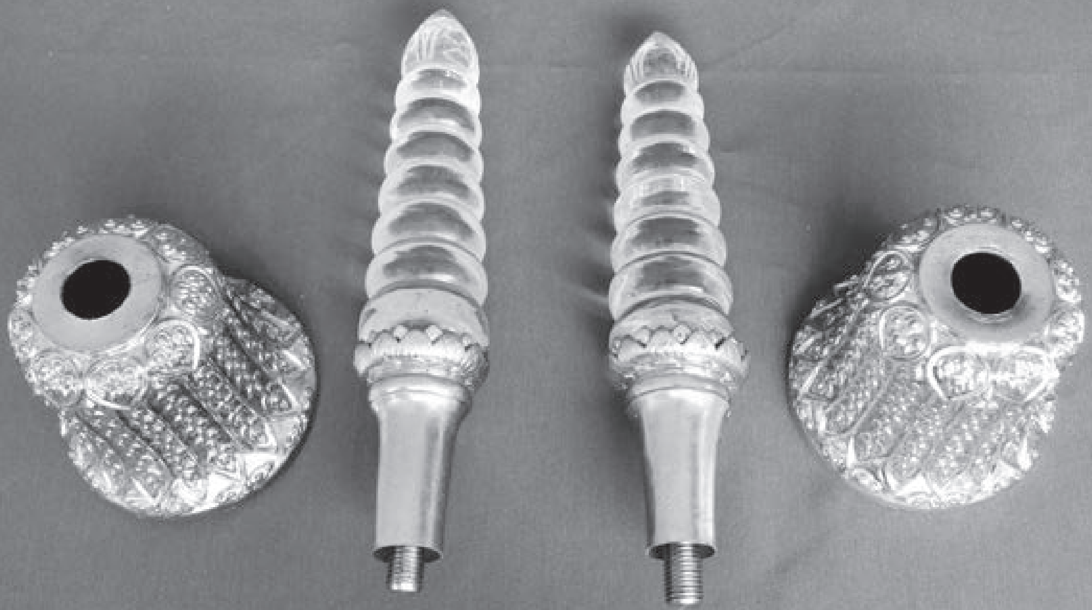
ที่พระองค์แนะนำให้รู้จักว่า **สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** สังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ก็ดี อสังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ก็ดี วิราคธรรม เป็นยอดกว่าธรรมเหล่านั้น ถึงพระอรหัตก็เข้าวิราคธรรมทีเดียว เป็นธรรมกายหน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่หมดทุกข์ แค่นี้หมดทุกข์ ทุกข์หมดไป สิ้นไป หาเศษมิได้ นี่ดับทุกข์ได้จริงๆ อย่างนี้ เพราะดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เข้าถึงวิชชา ดับอวิชชาได้ทีเดียว

นี่หลุดได้อย่างนี้นะ เมื่อหลุดได้อย่างนี้ก็ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในพระอรหัตยังมีไหมล่ะ ก็มีอยู่ซิ ทำไมจะไม่มีล่ะ ถ้าศีลไม่มีท่านจะบริสุทธิ์ได้ดีอย่างไร สมาธิมีไหมล่ะ สมาธิก็ดวงวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา ศีลก็เท่ากัน สมาธิก็เท่ากัน ปัญญาก็เท่ากัน นั่นแหละของพระอรหัต ท่านเรียกว่าโลกุตรปัญญา เรียก ศีล สมาธิ ปัญญา ขั้นนั้นเป็นโลกุตระอย่างสูง เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว พ้นจากสราคธาตุสราคธรรมไป เมื่อรู้จักชัดอย่างนี้แล้ว นี้แหละทางปัญญานี่แหละให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ครั้นจะชี้แจงแสดงให้กว้างขวาง เวลาไม่จุพอ เสียงระฆังตีบอกเวลาอาราธนาให้สวดมนต์อีกแล้ว เหตุนี้ต้องย่นย่อในทางปัญญานี้ไว้พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติในเรื่องทางปัญญาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกทั่วหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

กำพูใต้ฉัตร ยอดฉัตรเป็นแก้วจุยเจียทั้งแท่ง

พญานาค ๑ คู่ ๔ เม็ด

'... เมื่อรักษาศีล ใจหยุดอยู่ในศีลนั้น ศีลไม่เป็นไปเพื่อกำลัง
ต้องการรักษาศีลจะให้รวยเท่านั้น เท่านี้ มุ่งมีเท่าโน้น มุ่งมีเท่านี้
ศีลเป็นไปด้วยกำลังเช่นนี้ไม่มี ไม่ประสงค์เป็นอธิศีล
ส่วนอธิศีลนั้น เมื่อใจหยุดอยู่กลางดวงศีล ก็หยุดทีเดียว
มุ่งแต่สมาธิต่อไป ไม่ได้มุ่งสิ่งอื่น ...'

กัณฑ์ที่ ๒๐

ศีลทั้ง ๓ ประการ

๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อธิสีลสิกฺขาสมาทาเน อธิจิตฺตสิกฺขาสมาทาเน อธิปญฺญาสิกฺขาสมาทาเน อปฺปมาเทน สมฺปาเทสฺสามาติ เอวญฺหิ โน สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยศีลทั้ง ๓ ประการ ซึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ทรงประทานเทศนาเรียกว่า อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ทั้ง ๓ ประการนี้เป็นศีลทางพุทธศาสนาต้องประสงค์ แม้ศีลตั้งแต่เป็นศีลต่ำลงไปกว่านี้ พุทธศาสนาก็นิยมยินดี เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ ประการ ได้แสดงมาแล้ว

ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ ประสงค์เอาศีล ๕ ประการ ศีลโดยปริยายเบื้องสูง ประสงค์เอาปาฏิโมกข์สังวรศีล และบริบูรณ์ด้วยมารยาทและโคจร เห็นภัยทั้งหลายสมโทษแม้มีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทบัญญัติน้อยใหญ่ทั้งหลาย เป็นศีลโดยปริยายเบื้องสูง

สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ พระองค์ได้ทรงแนะนำว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เป็นผู้สละอารมณ์ทั้งสิ้นหลุดขาดจากใจ ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งของใจได้ นี้สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง ทรงแนะนำให้ดำเนินถึงปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เมื่อเข้าฌานใดฌานหนึ่งได้ เรียกว่าสมาธิโดยปริยายเบื้องสูง

ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ พระองค์ได้ทรงแนะนำว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เป็นผู้ปฏิบัติถึงซึ่งความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป รู้ความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปชัด และข้อปฏิบัติดำเนินถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ อันเป็นเครื่องเบื่อหน่ายอันประเสริฐ นี้ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง คือพระองค์ทรงแนะนำว่า ภิกษุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เป็นผู้รู้ชัดว่านี้ทุกข์

นี้เหตุเกิดทุกข์ นี้ความดับทุกข์ นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ รู้ชัดในสัจธรรมทั้ง ๔ นี้ นี่ทางปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง

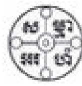
ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูง สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูง ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูงนั้น ได้แสดงแล้วในสัปดาห์ก่อนๆ โน้น

บัดนี้จักแสดงในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ต่อจากศีล สมาธิ ปัญญา โดยปริยายเบื้องต่ำเบื้องสูงเป็นลำดับมา

อธิศีล แปลว่า ศีลยิ่ง อธิจิต แปลว่า จิตยิ่ง อธิปัญญา แปลว่า ปัญญายิ่ง แปลตามมคธภาษาประกอบตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า พุทธศาสนิกชนทั้งหลายถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ในอันถือมั่นซึ่งศีลยิ่ง ในอันถือมั่นซึ่งจิตยิ่ง ในอันถือมั่นซึ่งปัญญายิ่ง ดังนี้ **เอวญฺหิ โน สิกฺขิตพฺพํ** อย่างนี้ อย่างนี้แม้จริงอันเราทั้งหลายควรศึกษา แปลเนื้อความเป็นสยามภาษาได้ความดังนี้ ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายในเรื่องอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา สืบเป็นลำดับไป

อธิศีล แปลว่า ศีลยิ่ง ศีลยิ่งนั้นเป็นไฉน ศีลตามปรกติธรรมดาที่ได้แสดงมาแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำเบื้องสูง ศีลยิ่งนะ ยิ่งกว่าเบื้องต่ำเบื้องสูงไปกว่านั้นหรือ ศีลยิ่งน่ะต้องเห็นศีล ไม่ใช่รู้จักศีล เห็นศีลทีเดียว ศีลโดยปรกติสำรวมกาย วาจา เรียบร้อยดีไม่มีโทษ งดเว้นเบญจวิรัติ ๕ ประการ ขาดจากจิตสันดาน บริสุทธิ์ดุจพระอริยสาวกในธรรมวินัยของพระศาสดา นี่ศีลตามปรกติธรรมดา ไม่ใช่อธิศีล นี่ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ ศีลโดยปริยายเบื้องสูง เหมือนภิกษุสามเณรกำลังศึกษากันเช่นนี้ ปาฏิโมกข์สังวรศีล สำรวมตามพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาต **อาจารโคจรสมฺปนฺโน** ถึงพร้อมด้วยมารยาทเครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อและโคจร **อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี** เห็นภัยทั้งหลายในโทษแม้มีประมาณน้อย **สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ** สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทบัญญัติน้อยใหญ่ทั้งหลาย นี่ศีลโดยปริยายเบื้องสูง ไม่ใช่อธิศีล

คือบริสุทธิ์ตลอดจนกระทั่งถึงเจตนา ความนึกคิดอ่านก็เป็นศีลจริงๆ ตรงตามวาระพระบาลีว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนาความคิดอ่านทางใจนั่นแหละเป็นศีล รับสั่งดังนี้ นี่ก็เป็นเจตนาศีล ความคิดอ่านทางใจ ศีลมีแต่กายกับวาจา เจตนาก็เป็นศีล ความนึกคิดอ่านก็เป็นศีลอีก เป็นศีลด้วย แต่ว่ายังไม่ถึงอธิศีล อธิศีล ศีลที่เห็น ไม่ใช่ศีลที่รู้ เจตนาความคิดอ่านปรกติสละสลวยเรียบร้อยก็มาจากศีล ศีลเป็นดวงใสอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้

เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงศีลอยู่ภายในนั้น ใสบริสุทธิ์ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ศีลดวงนั่นแหละ ถ้าผู้ปฏิบัติไปถึงไปเห็นเป็นปรากฏขึ้นในศูนย์กลางกายมนุษย์ เห็นเป็นปรากฏขึ้น ศีลดวงนั่นแหละได้ชื่อว่าเป็นอธิศีล เป็นอธิศีลแท้ๆ

เมื่อรู้จักอธิศีลดังนี้ละก็ ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำเบื้องสูงนั้นเป็นปรกติศีล ในศีลที่เห็นดวงใสในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใส เท่าฟองไข่แดงของไก่ ศีลดวงนั้นเขาเรียกว่าอธิศีล อธิศีล แปลว่าศีลยิ่ง ศีลที่ผู้ปฏิบัติและเห็นแล้ว ก็ใจของผู้ปฏิบัติก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่นบ้าง ไม่ล่อกแล่ก เหลวไหล เหลวไหลเลอะเลือน ใจเป็นหนึ่งลงไปกลางดวงศีลนั่น นั่นเป็นอธิศีลแท้ๆ ศีลนั่นจะบริสุทธิ์ก็เห็นว่าบริสุทธิ์ ศีลไม่บริสุทธิ์ก็เห็นว่าไม่บริสุทธิ์ จะสะอาดเพียงแค่ไหนก็เห็น ไม่สะอาดแค่ไหนก็เห็น ขุ่นมัวเศร้าหมองก็เห็นทั้งนั้น ศีลไม่เป็นท่อนเป็นช่อง **อขณฺฑา อฉิทฺทา อสพลา** เมื่อรักษาศีล ใจหยุดอยู่ในศีลนั้น ศีลไม่เป็นไปเพื่อกำลัง ต้องการรักษาศีลจะให้รวยเท่านั้นเท่านี้ มั่งมีเท่าโน้น มั่งมีเท่านี้ ศีลเป็นไปด้วยกำลังเช่นนี้ไม่มี ไม่ประสงค์เป็นอธิศีล ส่วนอธิศีลนั้น เมื่อใจหยุดอยู่กลางดวงศีล ก็หยุดทีเดียว มุ่งแต่สมาธิต่อไป ไม่ได้มุ่งสิ่งอื่น อธิศีลที่ปรากฏนั่นแหละผิดปรกติธรรมดา

เมื่อเห็นดวงศีลขนาดนั้นแล้ว ผู้มีปัญญาก็ไม่ได้ถอยออก ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่น หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็จะเข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีลนั่น เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ดวงขนาดนั้น นั่นสมาธิ ที่เห็นดวงนั่นแหละ ดวงอธิจิตหละ จิตยิ่ง สมาธิยิ่งหละ นั่นเป็นสมาธิยิ่ง ยิ่งกว่าที่ทำมาแล้ว เป็นมาแล้ว เห็นมาแล้ว นั่นเรียกว่าจิตยิ่ง

จิตก็จะหยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิอีก เมื่อจิตหยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ นิ่งพอถูกส่วนเข้า พอจิตที่หยุดนิ่งก็กลางของกลาง กลางของกลางๆๆๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า ก็จะเห็นดวงปัญญาอีกดวงหนึ่งอยู่กลางดวงสมาธินั่น นั่นแหละปัญญาดวงนั้นเขาเรียกว่าอธิปัญญา อธิปัญญาแท้ๆ อธิปัญญาในตอนต้น ไม่ใช่ตอนปลาย มีตอนปลายอีก

อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ทั้ง ๓ ดวงนี้ นี่แหละเป็นธรรมถ่องแท้ในพุทธศาสนา เมื่อผู้ปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา ต้องเข้าถึงดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา จึงจะได้ชื่อว่าเข้าถึงอธิศีล เข้าถึงอธิจิต เข้าถึงอธิปัญญา ถ้าจะดำเนินต่อไปตามร่องรอยของพระ

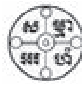
พุทธศาสนา กลางดวงปัญญามีวิมุตติ กลางดวงอธิปัญญานั่นมีวิมุตติ วิมุตติอย่างไร วิมุตติหลุดทีเดียว หลุดจากศีล สมาธิ ปัญญา ลงไปทีเดียว วิมุตติ แปลว่า วิมุตติ หลุด แปลว่า หลุดพ้น กลางดวงวิมุตตินั้นจะเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะเป็นธรรมที่พึงจะรู้เห็นตามความเป็นจริง หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นกายมนุษย์ที่นอนฝันออกไป เห็นปรากฏทีเดียวว่า อ้อ กายนี้เองที่เรานอนฝันออกไป เห็นปรากฏนี้เอง ไม่ฝันแล้วก็ไม่เห็น ฝันจึงเห็น เห็นปรากฏกายที่นอนฝันออกไป นี่อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ในกายมนุษย์ที่หยาบนี้

ยังมีอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ในกายมนุษย์ที่ละเอียดนั่น ใจกายมนุษย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีลอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิตนั้นอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นอธิปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญานั่นอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ นี่เข้าถึงอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ในกายมนุษย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้า เห็นอะไร เห็นอธิศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา ถูก

ส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็นกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายอรูปพรหมละเอียด

ใจอรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงอธิจิต หยุดอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กเท่าไรตามส่วนของกายธรรมนั้น ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า งดงามนัก นั่นแหละกายธรรม นั่นแหละเรียกว่า **พุทฺโธ** หรือเรียกว่าพุทธรัตนะ กายธรรมนั่นเองเรียกว่าพุทธรัตนะ นี่ตรงนี้เป็นปัญหาอยู่ตรงนี้ เมื่อเราแสดงศีลของสามัญ สัตว์ที่ยังไม่เห็นหรือยังไม่รู้ เป็นสามัญศีล ไม่ใช่อธิศีล ศีลผู้ทำมีทำเป็น ทำเห็น เป็นอธิศีล

ตั้งแต่กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ถึงกายธรรม เมื่อเข้าถึงกายธรรมแล้ว ดวงศีลในกายธรรมยังมีอีก

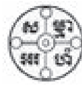

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีลอีก ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายใหญ่กว้างแค่ไหน หน้าตักกว้างแค่ไหน ดวงธรรมที่เป็นธรรมกายกลมรอบตัว เหมือนยังกับลูกบิลเลียดกลมรอบตัว ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ยิ่งกว่านั้น ใสกว่านั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ดวงศีลที่เห็นขึ้นในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นเท่ากัน ดวงธรรมนั่นเท่าไร ดวงศีลนั่นก็เท่านั้น ดวงสมาธิก็เท่านั้น ดวงปัญญาก็เท่านั้น ดวงเท่ากันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นปัญหาสำคัญนัก ศีลนี้ เมื่อเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนี่ เมื่อเข้าถึงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนี่แล้วก็ควรจะขยับชั้นขึ้นไปใหม่

ศีลที่แสดงมาแล้วนั้นเป็นปรกติศีลไป หรือศีลขั้นต้น ยังไม่ถึงศีลเห็น นี่เป็นธรรมดาศีลไปหรือเป็นปรกติศีลไป เมื่อเข้าถึงธรรมกาย พอไปเห็นดวงศีลในธรรมกายเข้า ใหญ่ขนาดวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ศีลขนาดนั้น ศีลที่ในกาย ๘ กาย กายมนุษย์ตลอดจนกระทั่งถึงกายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนั้นควรเป็นปรกติศีลเสีย ต้องขยับขึ้นดังนี้ ดวงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เป็นอธิศีลไป สูงขึ้นขนาดนี้ นี่ได้แก่คนปฏิบัติเป็น สูงขึ้นไปต้องจัดดังนี้เป็นอธิศีล เพราะศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นยิ่งกว่าดวงศีลในกายทั้ง ๘ กายที่แล้วมา

เข้าถึงกายธรรมแล้ว กายธรรมไม่ใช่กายในภพ เป็นกายนอกภพ กาย ๘ กาย กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด เป็นกายในภพ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด พวกนี้กายอยู่ในภพ กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด นี่เป็นกายอยู่ในรูปภพ กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด อยู่ในอรูปภพ กายเหล่านี้อยู่ในภพ ศีลก็ควรจะเป็นปรกติศีลไป เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว ศีลในกายทั้ง ๘ นั้นก็เป็นปรกติไป ดวงศีลที่ใสวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย นั่นเป็นอธิศีลแท้ๆ ไม่เคลื่อนหละ คราวนี้ถูกแน่ล่ะ

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่น ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ นั่นอธิจิตแท้ๆ เข้าถึงดวงอธิศีล ดวงอธิจิต ได้ดังนี้แล้ว กลางดวงอธิจิตนั่นก็เป็นดวงอธิปัญญาเท่ากัน ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีลอีก หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิตอีก ดวงเท่าๆ กัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิจิตอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิปัญญาอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจกายพระโสดาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา หยุดนิ่งถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีลอีก วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิตอีกเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอธิจิตถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญาเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงอธิจิต หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของกายพระสกทาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิจิตหยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอธิปัญญาถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกทาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วน

เข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิจิต หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิศีล หยุดอยู่กลางดวงอธิศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอธิจิต หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอธิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอรหัตก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอธิศีล ตรงนี้แหละเป็นปัญหาอยู่ ที่เรียกว่าเป็นอธิศีล พอถึงพระอรหัตแล้ว อีกชั้นหนึ่ง หมดกิเลสเสียแล้ว ถ้าหากว่านี่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ดวงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตถ้าหากว่าเป็นอธิศีลจะซ้ำรอยกันไป ควรจะเป็นวิมุตติศีล เพราะท่านเป็นวิมุตติทั้งเรื่องเสียแล้ว พระอรหัตควรเป็นวิมุตติศีล แล้วดวงนั้นวัดผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ศีลดวงนั้นเป็นวิมุตติศีล เป็นวิมุตติเสียแล้ว ท่านหยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติศีลนั้น ถูกส่วนเข้าก็เข้าวิมุตติจิต หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติจิตก็เข้าถึงวิมุตติปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติปัญญานั่น เข้าถึงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัตละเอียด หน้าตักขยายส่วนหน้าขึ้นไป ๓๐ วา ทีเดียว กลมรอบตัวเท่าหน้าตักธรรมกายละเอียด ละเอียด

หนักขึ้นไปเท่าไรก็โตหนักขึ้นไป ละเอียดหนักขึ้นไปเท่าไรก็โตหนักขึ้นไปนับอสงไขยไม่ถ้วน ละเอียดขึ้นไปดังนี้ แต่ว่าต้องเดินไปแนวนี้ ผิดแนวนี้แล้วก็ไม่ถูกอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ถูกแนวนี้ละก็ถูกอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา เป็นลำดับไป ถูกหลักนี้จึงจะไปนิพพานได้ เมื่อถึงพระอรหัตก็ไปนิพพานทีเดียว ทางอื่นไม่มีทางไป มีทางไปนิพพานเท่านั้น เมื่อถึงพระอรหัตแล้ว พระพุทธเจ้าท่านประพฤติปฏิบัติถึงพระอรหัตแล้ว เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในโลกแล้ว ท่านก็ส่องดูธรรมุปนิสัยสัตว์ ว่านี่เราปฏิบัติมาถึงแค่นี้แล้วเราจะเคารพอะไร เราไม่เห็นมีใครควรเคารพใน ๓ ภพ กามภพเป็นกายมนุษย์ กายสัตว์นรก กายสัตว์เดรัจฉาน กายเปรต กายอสุรกาย หรือกายมนุษย์ก็ดีในภพมนุษย์ กายมนุษย์ กายทิพย์ ในจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตดี ในกามภพนี้ หย่อนกว่าเราทั้งนั้น ไม่ถึงเรา ท่านมาขยับขึ้นมาถึงรูปพรหม ๑๖ ชั้น พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญสัตตา ๑๑ ชั้นนี้ กายต่ำกว่าเราทั้งนั้น อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา นี่เป็นที่อยู่ของกายพรหม ต่ำกว่าเราทั้งนั้น ที่ไม่ได้มรรคผล จนไปถึงกายอรูปพรหม ๔ ชั้น อากาสานัญจายตนภพ วิญญานัญจายตนภพ อากิญจัญญายตนภพ เนวสัญญานาสัญญายตนภพ ก็ไม่ลดลงไปได้ เราสูงกว่าทั้งนั้น เราจะเคารพใคร สักการะใคร นับถือใคร จึงจะสมควร ท่านก็สอดธรรมกายพระอรหัต ถอยออกไปนิพพาน มีเท่าไรๆๆ ก็เข้ากลางหนักเข้า ไปถามพระพุทธเจ้าที่ไปนิพพานแล้วเก่าๆ มากน้อยมีเท่าไรรู้เรื่องหมด ว่าพระพุทธเจ้าเก่าๆ นับถือใคร บูชาใคร เคารพใคร มีตำรับตำรายืนยัน เป็นเนติแบบแผนทีเดียว ท่านวางตำรับตำราไว้ว่า

เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา เย จ พุทฺธา อนาคตา
โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน
สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหรึสุ วิหรนฺติ จ
อถาปิ วิหริสฺสนฺติ เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา
ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา
สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติ

องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๒๑/๒๗

นี้เป็นตำรับตำรา พระพุทธเจ้าท่านดำริเมื่อได้ตรัสรู้แล้วว่า พระสัมพุทธเจ้าเหล่าใดในอดีตกาลที่ล่วงไปแล้วทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเหล่าใดที่ปรากฏในปัจจุบัน พระพุทธ

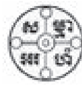

เจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคข้างหน้า พระสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดผู้ซึ่งยังความโศกของประชาชนเป็นอันมากให้วินาศไป ซึ่งปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ **สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน** ล้วนเคารพสัทธรรมทั้งสิ้น เคารพสัทธรรมทีเดียว **วิหรึสุ วิหรนฺติ จ อถาปิ วิหริสฺสนฺติ** พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดมีอยู่แล้วด้วย มีอยู่ในบัดนี้ด้วย ทั้งจะมีต่อไปในภายภาคเบื้องหน้าด้วย **เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา** ที่เคารพสัทธรรมเป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เคารพสัทธรรมอย่างเดียว **ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน** เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้รักตน สงสารตน ยินดีต่อตน จำนงความเป็นใหญ่ ควรเคารพสัทธรรม ควรทำการเคารพสัทธรรม นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ปรากฏอย่างนี้

เคารพสัทธรรม เคารพอย่างไร เคารพไม่ถูก ไม่ใช่เคารพง่ายๆ ที่ได้เข้ากายพระอรหัตนี่มาอย่างไรล่ะ ใจก็ต้องหยุดนะซี เริ่มต้นก็ต้องหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลหยุดอีกนั่นแหละ พอเข้าถึงดวงสมาธิก็หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา พอเข้าถึงดวงปัญญาก็หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก เข้าถึงดวงวิมุตติก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด

ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก หยุดที่ใจหยุดนั่นแหละ ถูกหละ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา หยุดอันเดียว เข้าดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวแหละ หยุดในหยุดเรื่อยไปก็เข้าถึงกายทิพย์

ใจกายทิพย์ก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก หยุดนั่นแหละสำคัญ หยุดนั่นแหละเป็นตัวสำเร็จ หยุดอันเดียวเท่านั้นแหละ ทางพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายใจดำ หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติหยุดอันเดียวถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวเท่านั้นก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม หยุดอันเดียวเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

พอเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจของรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวแหละตัวสำเร็จ นี่แหละหัวใจเฉพาะพระพุทธศาสนาหละ อย่าไปเข้าใจอื่นนะ เข้าใจอื่นเหลวหละ ก็เข้าถึงกายอรูปพรหม

ใจของกายอรูปพรหมก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั่นแหละ ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลอีก เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาอีก เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีกก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีกก็เข้าถึงกายธรรม หยุดอันเดียว อย่าเลอะ ทางอื่นไม่ได้ พอหยุดเข้าได้ละก็ ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาทีเดียว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลาง

ดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมละเอียด

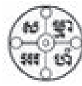
ใจกายธรรมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด หยุดอันเดียว พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายพระโสดา

ใจกายพระโสดาก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระโสดาละเอียด

ใจกายพระโสดาละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายพระสกทาคา นี้ถ้าไม่หยุดแล้วเข้าไม่ถึงแท้ๆ

ใจของกายพระสกทาคาก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียด

ใจกายพระสกทาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียดก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวนั่นแหละก็เข้าถึงกายพระอนาคา

ใจของกายพระอนาคาก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด

ใจกายพระอนาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายพระอรหัต

ใจของกายพระอรหัตก็หยุดไม่ถอยเลย ไม่เขยื้อนทีเดียว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ไม่เขยื้อนทีเดียว เข้าถึงดวงวิมุตติศีล ใจของพระอรหัตก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติศีล ก็เข้าถึงดวงวิมุตติสมาธิ ใจของพระอรหัตก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติสมาธิ เข้าถึงดวงวิมุตติปัญญา หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่นั่นก็เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด แบบเดียวกันอย่างนี้

เมื่อรู้จักใจกลางพระศาสนาดังนี้ละก็ ปล้ำใจให้หยุดเท่านั้น ถูกทางไปพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของพระพุทธศาสนา แต่ว่าต้องอาศัยศีล สมาธิ ปัญญา ต้องอาศัยอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ต้องอาศัยวิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา ถ้าไม่อาศัยทางนี้เดินละก็ไปไม่ได้ ถ้าไม่อาศัยศีล สมาธิ ปัญญา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ไม่อาศัยวิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา แล้วไปไม่ได้ ไปไม่รอดทีเดียว เหตุนี้ทางพระพุทธศาสนาจึงได้วางตำราไว้ว่า วินัยปิฎก คือศีลนั่นเอง ย่อลงใส่ศีลนั่นเอง สุตตันตปิฎก ย่อลงก็จิต ที่เรียกว่าสมาธินั่นเอง ปรมัตถปิฎก ย่อลงก็ปัญญานั่นเอง ตรงกับอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา วิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา อันเดียวกันนั่นเอง

นี่เป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้ ต้องทำให้ถูกอย่างนี้ เมื่อทำให้ถูกอย่างนี้ก็ถูกใจดำทางพระพุทธศาสนา ถ้าไม่เดินทางนี้ก็ไม่ได้เรื่อง เอาหลักไม่ได้ เมื่อทำถูกต้องอันนี้ละก็ พบพระพุทธศาสนาก็ได้เรื่อง เอาตามหลักได้ ก็ถูกชายจีวรของพระพุทธเจ้าอยู่ ถ้าว่าทำไม่ถูกดังนี้เหมือนอยู่คนละจักรวาล ถ้าว่า

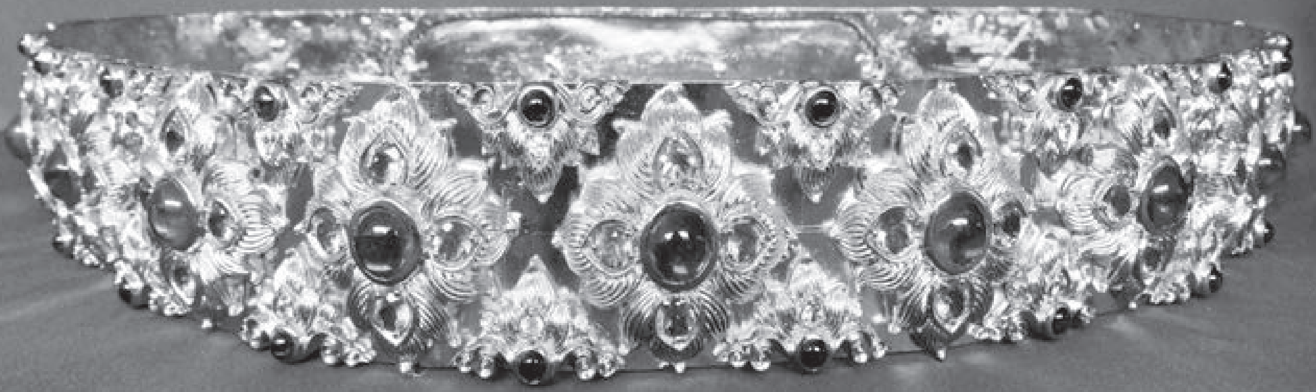

ถูกหลักดังนี้แล้วดังนี้แหละ **เอวญฺหิ โน สิกฺขิตพฺพํ** จริงอยู่อย่างนี้แหละ ท่านทั้งหลายควรศึกษา ไม่ศึกษาอย่างนี้ก็เอาตัวไม่รอด

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถา

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ด้านหลัง

ด้านหน้า

*** ฐานรอบองค์ฌาน เพชร ๑๕ เม็ด พลอย ๒๕๗ เม็ด รวม ๒๗๒ เม็ด ***

'... ต้องมีธรรม ๔ ประการนี้อย่าให้เคลื่อน ให้มีไว้ในตัวเสมอ
ถ้าเคลื่อนแล้วละก็ ใจจะไม่ผ่องใส จะคิดถึงแต่สมบัติบ้าๆ
เข้าใจแต่สิ่งหยาบๆ เที่ยวคว้าเรื่อยเปื่อยทีเดียว วุ่นวายไปตามกัน
เพราะเหตุว่าไม่มีธรรม ๔ อย่างนี้ประจำอยู่ในตัว
ถ้ามีธรรม ๔ อย่างนี้ประจำอยู่ในตัวแล้ว ไม่วุ่นวาย ไม่คลาดเคลื่อน
แต่อย่างหนึ่งอย่างใด ยิ้มกริ่มทีเดียว เพราะไปเจอบ่อทรัพย์ใหญ่เข้าแล้ว ...'

กัณฑ์ที่ ๒๑
อริยธนคาถา

๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ
สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ
อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ

ขุ.อ.(บาลี) ๓๓/๑๗๔/๓๘๕-๓๘๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาในวันกลางเดือน ๔ นี้ แสดงในเรื่อง อริยธนคาถา แปลว่าทรัพย์ของพระอริยเจ้า หรือแปลว่าทรัพย์อันประเสริฐ จะแสดงตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านพุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา ความเชื่อไม่หวั่นไหวตั้งอยู่ด้วยดีแล้วในพระตถาคตเจ้ามีอยู่แก่บุคคลใด **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลที่ดีงามอันพระอริยเจ้าทั้งหลายสรรเสริญแล้วมีอยู่แก่บุคคลใด **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นซึ่งเป็นธรรมชาติตรงมีอยู่แก่บุคคลใด **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าบุคคลนั้นเป็นคนไม่จน เป็นคนมั่งมี **อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** ความเป็นอยู่ของคนนั้นไม่เปล่าจากประโยชน์ **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนํ** เพราะเหตุนั้น ผู้มีปัญญาเมื่อมาระลึกถึงคำสอนของ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายแล้ว ควรประกอบความเชื่อและประกอบศีล ประกอบความเลื่อมใส ประกอบความเห็นธรรมไว้ในใจเนือง ๆ เถิด ประเสริฐนัก

นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เพราะเราท่านทั้งหลายเป็นคนไม่มีทรัพย์ในโลกนี้เป็นเครื่องอุ่นใจ ให้นึกถึงเงินที่รัฐบาลใช้สอยก็มีไม่พอใช้ หรือจะนึกถึงสมบัติอันใดไม่พอใช้ทั้งนั้น ที่เป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เมื่อมาระลึกเช่นนี้แล้ว เราควรจะตั้งใจให้ผ่องแผ้ว เรามาประสบพบพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานอริยทรัพย์ไว้เป็นอเนกอนันต์สุดที่จะพรรณนา

บัดนี้จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาไว้เป็นลำดับไป ความเชื่ออันนี้แหละให้รักษาไว้ให้มั่นในขันธสันดาน ชื่อ **อจลา** ไม่กลับกลอก ความเชื่อที่ไม่กลับกลอก ตั้งมั่นด้วยดีแล้วในพระตถาคตเจ้า มีอยู่แก่บุคคลใด ความเชื่ออันนี้ควรสำทับให้แน่นอนไว้ในใจ ความเชื่อนี้เป็นตัวสำคัญในการปฏิบัติศาสนา ถ้าความเชื่อนี้ไม่แน่นอน ง่อนแง่นคลอนแคลนแล้ว จะเอาตัวรอดไม่ได้ ถ้าความเชื่อไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลนแน่นอนแล้ว จะเอาตัวรอดได้ ความเชื่อที่ง่อนแง่นคลอนแคลน ไม่มั่นคงนั้นเป็นไฉน ตั้งใจตรงลงไปว่าจะปฏิบัติในพุทธศาสนาเหมือนภิกษุสามเณร ทอดตัวลงไปแล้วว่าเป็นพระจริง ๆ เป็นเณรจริง ๆ คอยรักษาความจริงอันนั้นไว้อย่าให้กลับกลอกได้ อุบาสกอุบาสิกาก็เหมือนกัน ทอดตัวลงไปแล้วว่าต้องเป็นอุบาสกอุบาสิกาจริง ๆ แล้วรักษาความจริงอันนั้นไว้อย่าให้กลับกลอกง่อนแง่นคลอนแคลนได้ นี้รักษาความจริงไว้ได้ ได้ชื่อว่าความเชื่ออันนั้นไม่ง่อนแง่นคลอนแคลน ตั้งมั่นด้วยดีแล้วในพระตถาคตเจ้า

ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ เราผู้ตถาคตคือธรรมกาย พระตถาคตเจ้าน่ะคือธรรมกาย เชื่อธรรมกายนั่นเอง ไม่ใช่เชื่อล่อกแล่กไปทางใดทางหนึ่ง เชื่อธรรมกายให้เห็นธรรมกาย ให้เป็นธรรมกาย ถ้าเห็นธรรมกายเป็นธรรมกายแล้ว แก้ไขธรรมกายนั่นให้สะอาดให้ผ่องใสหนักขึ้น อย่าให้ยุ่ง อย่าให้มัวหมอง ถ้าเห็นบ้างไม่เห็นบ้างอย่างนั้นยังง่อนแง่นยังใช้ไม่ได้ ถ้าเห็นเสียแจ่มใสบริสุทธิ์ ไม่มีราคี เหมือนกระจกส่องเงาหน้า เจ้าของเห็นเวลาไรแล้วยิ้มจ้าเวลานั้น ไม่ได้ซูบซีดเศร้าหมองเลย ผ่องใสอย่างนี้ เชื่อลงไปขนาดนี้ นี่เป็นที่พึ่งของเราจริง สิ่งอื่นไม่มี ให้แน่นอนลงไปเสียอย่างนี้ เมื่อแน่นอนลงไปเช่นนี้แล้ว ก็เห็นธรรมกายนั่นเองเป็นใหญ่ สิ่งอื่นเป็นใหญ่กว่านี้ไม่มี หมดทั้งสากลโลก หมดในธาตุในธรรม ที่จะเป็นใหญ่กว่าธรรมกายนี้ไม่มี

ให้แน่นอนเสียในใจอย่างนี้ มั่นคงลงไปอย่างนั้น ไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลน จริงลงไปอย่างนั้น แล้วใจต้องนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายทีเดียว ค่ำมืดดึกดื่นเที่ยงคืนไม่ลุก ลืมตาก็แจ่มอยู่กับธรรมกายนั่น เมื่อนอนหลับเข้าก็แล้วไป เข้าที่ไปจนกระทั่งหลับอยู่กับธรรมกาย ตื่นขึ้นก็ติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นแจ่มจ้าอยู่เสมอ นี่แหละเจอแล้วซึ่งพระตถาคตเจ้า นั่นตัวพระตถาคตเจ้าทีเดียว เมื่อเชื่อลงไปเช่นนี้เรียกว่าไม่กลับกลอก ถ้าไม่กลับกลอกต้องทำสูงหนักขึ้นไปไม่กลับกลอกแต่ตอนต้น แต่ว่ายังเป็นโคตรภูบุคคลยังกลับกลอกอยู่ ให้เข้าถึงพระโสดาเสียจึงจะไม่กลับกลอก เข้าถึงพระโสดาก็ใกล้กับโคตรภู เข้าถึงพระสกทาคาเสียนั่นจึงจะแน่นแฟ้นขึ้น ถึงพระสกทาคาแล้วก็ยังมีกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดอยู่ ให้ถึงพระอนาคาเสีย กามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดหมดไป แต่ว่ายังไม่ถึงวิราคธาตุวิราคธรรมได้ ให้อุตส่าห์พยายามทำให้สูงขึ้นไปกว่านั้น ละรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชาให้ได้ ให้เข้าถึงพระอรหัตเสียทีเดียว เข้าถึงพระอรหัตแล้ว **อินฺทขีลูปโม** ดุจดังว่าเสาเขื่อนปักเขื่อนไว้ ลมพัดมาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ไม่เขยื้อน ตั้งมั่นทีเดียว **อจลสทฺธา** ไม่กลับกลอกแน่นอนทีเดียว

ถ้าแม้ว่าปุถุชน หญิงก็ดี ชายก็ดี ทำใจแน่ได้ขนาดนั้นละก็ แปลว่านับถือศาสนาเป็นเบอร์ ๑ ไม่มี ๒ มาเทียมละ แน่นขนาดนั้น แน่นแค่ไหน แน่นไปจริงๆ เชื่อในพระตถาคตเจ้า เชื่อในธรรมกายลงไปแค่ชีวิต แน่นแค่ชีวิต แม้จะตายเสียก็ตายไปเถอะ ที่จะไม่ให้เชื่อธรรมกายละก็เป็นไม่ได้เด็ดขาด ฆ่าเสียก็ยอม ตายก็ตายไป ให้เชื่อกันจริงลงไปอย่างนี้ อย่างนี้ได้ชื่อว่าตั้งมั่นด้วยดีแล้วในพระตถาคตเจ้า นี้เป็นข้อต้น

ข้อที่ ๒ รองลำดับลงไป **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลอันดีงามที่พระอริยเจ้าทั้งหลายยินดี อันพระอริยเจ้าทั้งหลายสรรเสริญแล้ว ศีลดีงามนั้นศีลอะไร ศีลอยู่ที่ไหน ศีลเป็นอย่างไร ศีลบริสุทธิ์นั่นแหละ เรียกกัลยาณศีล บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา ไม่มีร่องรอยเสียเลย บริสุทธิ์เจตนา ซึ่งเข้าไปกว่ากายวาจาอีก บริสุทธิ์เจตนาหมายความว่า เจตนาความคิดอ่านทางใจก็บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีราคี ความคิดอ่านทางใจ เห็นศีลจริงๆ อย่างนี้ เรียกว่ากัลยาณศีลที่พระอริยเจ้าชอบใจ อันพระอริยเจ้าทั้งหลายสรรเสริญแล้ว ศีลที่สำหรับเป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหลายที่เรียกว่าเป็นกัลยาณศีลนั้น ศีลเป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นศีลดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์

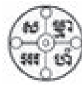

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ศีลเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น ของใหญ่อยู่ในของเล็กอย่างไร? ขันกับพานไม่รับกันได้ กระจกชักรูป กล้องชักรูป ของใหญ่เข้าไปอยู่เท่าไรก็ได้ ศีลที่บริสุทธิ์สะอาด เป็นดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์ดุจกระจกส่องเงาหน้า กลมรอบตัว

ศีลนั่นแหละ **ปสํสิตํ** พระอริยเจ้าชอบใจนัก พระอริยเจ้าสรรเสริญนัก ศีลอย่างนี้ทางที่จะไปเป็นพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ต้องไปกลางดวงศีลนี้เท่านั้น ทางอื่นไปไม่ได้เด็ดขาด นี้แหละ ช่องนี้แหละ ดวงนี้แหละจบวินัยปิฎก เป็นยอดรวมยอดของวินัยปิฎกทีเดียว แล้วก็ต้องไปทางนี้แหละ จะไปสักกี่กายๆ ก็มีศีลดวงนี้เป็นต้นเรื่อยไปดังนี้แหละ ศีลดวงนี้เป็นศีลสำคัญ ศีลทางมรรคผลทีเดียว นี่แหละตัวอธิศีลทีเดียว ไม่ใช่ปรกติศีล

เมื่อเข้าใจอย่างนี้แล้ว ต้องเข้าให้ถึงศีลดวงนี้ ถ้าปฏิบัติพระพุทธศาสนาเข้าถึงศีลดวงนี้ไม่ได้ละก็ ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ให้รู้ชัดอย่างนี้ทีเดียว เมื่อรู้ชัดอย่างนี้ละก็ ที่เข้าถึงแล้วก็อุตส่าห์พยายามเลื่อมใสในธรรมต่อไป ที่เข้ายังไม่ถึงก็อุตส่าห์พยายามเข้าให้ถึง ให้เป็นหนึ่งแน่ลงไป ไม่ให้เสียทีที่มาประสบพบพระพุทธศาสนา ถ้าว่ามีศีลอันดีงามที่พระอริยเจ้าใคร่ ที่พระอริยเจ้าชอบใจเช่นนี้ มีอยู่แก่บุคคลใด ก็ได้ชื่อว่าบุคคลนั้นมีภูมิใจอยู่ เอิบอิ่มใจอยู่ นี่เป็นข้อแก้ศีล

ความเลื่อมใสเป็นข้อ ๓ ต่อไป **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด ข้อต้นเรากล่าวว่า **พุทฺโธ** ถึงพระพุทธเจ้า ข้อที่ ๒ นั้นเป็นศีลไป ข้อที่ ๓ นี้มาเป็นพระสงฆ์ ความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ความเลื่อมใสในพระสงฆ์นั้นเลื่อมใสอย่างไร พระสงฆ์นี้ท่านประพฤติน่าเลื่อมใส ท่านประพฤติดี เป็นภิกษุสามเณรประพฤติดีละก็ อาจจะเป็นอายุพระพุทธศาสนาได้ดี เหมือนพระเจ้าศรีธรรมาโศกราชเห็นนิโครธสามเณรเข้า เห็นมารยาทเรียบร้อย สำรวมกาย วาจา ดีไม่มีที่ติ ใช้ให้ราชบุรุษไปตามนิมนต์คนหนึ่งไป พอลับตัวก็ใช้อีกคนหนึ่งไป ใช้ติดกันเรื่อยไปเลยทีเดียว กลัวจะไม่ได้พ่อสามเณรมา ได้สามเณรมาสมความปรารถนาแล้วให้นั่งบนที่นั่งของพระองค์ ใต้เศวตฉัตร ๙ ชั้น อาราธนาให้แสดงธรรม พ่อสามเณรก็แสดงเป็นเรื่องไป นิโครธสามเณรน่ะฉลาดเฉลียวนัก ประพฤติดี พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้บำรุงพระพุทธศาสนาเพราะนิโครธสามเณรองค์นั้นแหละเป็นตัวสำคัญ ภิกษุสามเณรในบัดนี้ ถ้าประพฤติตัวดีถึงขนาดนั้น ก็ได้ชื่อว่าเป็นอายุ

พระพุทธศาสนา เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชุมชนทั้งหลาย ควรเอาเป็นตำรับตำรา ถือเอาไว้เป็นเนติแบบแผนทีเดียวอย่างนั้น นี่เป็นความเห็นที่มนุษย์ปุถุชนเห็นกันอย่างนี้ ว่าเลื่อมใสในพระภิกษุสามเณรอย่างนี้ เลื่อมใสซึ้งเข้าไปกว่านั้นต้องปฏิบัติเข้าไปถึงจิตถึงใจ เข้าไปถึงธรรมกาย ตั้งแต่พระตถาคตเจ้าเป็นตัวธรรมกาย ศีล ที่จะเข้าธรรมกายเพราะอาศัยเดินถูกทางศีล เข้าไปถึงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ กว่าจะเข้าถึงพระสงฆ์น่ะ ไกลลิบ เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายแล้วจะเห็นชัด

บัดนี้ที่เราเป็นมนุษย์อยู่เราควรเลื่อมใสใคร เราควรเลื่อมใสกายมนุษย์ละเอียดซี กายมนุษย์ละเอียดรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ไว้ กายมนุษย์ที่จะอยู่ได้เป็นหลักฐานมั่นคงนี้ กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละเขารักษาดวงธรรมไว้ไม่ให้เป็นอันตรายนั่นแน่ น่าเลื่อมใสเขาอย่างนี้ เขาทำให้เราเป็นอยู่โดยสะดวกสบาย นี่ชั้นหนึ่ง

ถ้าเข้าไปชั้นที่ ๒ พูดถึงกายมนุษย์ละเอียด นั่นก็ต้องอาศัยกายทิพย์เข้าไปรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดไว้ ให้กายมนุษย์ละเอียดอยู่เป็นสุขสำราญเบิกบานใจไป ว่านี่กายมนุษย์ละเอียด น่าเลื่อมใส

กายทิพย์น่าเลื่อมใส กายทิพย์ละเอียดเขารักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ไว้ กายทิพย์อยู่เบิกบานสำราญใจ เพราะกายทิพย์ละเอียดรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ไว้

กายรูปพรหมรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดไว้ น่าเลื่อมใส

กายรูปพรหมละเอียดรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมหยาบนั้นไว้ไม่ให้หายไป ถ้าหายไป รูปพรหมหยาบก็อยู่ไม่ได้ น่าเลื่อมใส

กายอรูปพรหมรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดไว้ ไม่ให้หายไป ให้อยู่เป็นสุขสำราญเบิกบานใจ น่าเลื่อมใส

กายอรูปพรหมละเอียดรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมไว้ ไม่ให้หายไป กายอรูปพรหมเบิกบานสำราญใจ น่าเลื่อมใส

ธรรมกายรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นอรูปพรหมละเอียดไว้ กายอรูปพรหมละเอียดจึงเบิกบานสำราญใจอยู่ได้ น่าเลื่อมใส

กายธรรมละเอียดรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายไว้ นั่นแน่ กายธรรมละเอียดนั่นเป็นสังฆรัตนะ เป็นพระสงฆ์แท้ๆ ต้องแสดงอย่างนี้ถึงจะรู้ชัดว่าความเลื่อมใสในสงฆ์น่ะเลื่อมใสอย่างไร เลื่อมใสว่ารักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายไว้ ถ้าว่าไม่

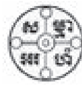
รักษาไว้แล้ว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นก็อยู่ไม่ได้ กายธรรมก็ไม่มี เพราะฉะนั้น น่าเลื่อมใสพระสงฆ์ รักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายไว้

นี่แหละพระพุทธเจ้าท่านสรรเสริญนัก พระสงฆ์นั้นท่านประพฤติปฏิบัติอย่างนี้แหละ เป็นหน้าที่รักษาดวงธรรมนั่นแหละ ท่านถึงได้ยืนยันตามตำรับตำราว่า **สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม พระสงฆ์ทรงไว้

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หยาบ กายทิพย์ละเอียดทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมหยาบ กายอรูปพรหมละเอียดทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมทรงไว้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กายธรรมละเอียดทรงไว้

กายธรรมละเอียดนั่นเองตัวสังฆรัตนะ พระสงฆ์ผู้ทรงธรรมรัตนะไว้ ทรงไว้อย่างนี้ ให้รู้จักหลักอันนี้ นี่ความเลื่อมใสในพระสงฆ์จะเริ่มต้น คนไม่เป็นธรรมกายก็เลื่อมใสอย่างพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ เป็นภิกษุสามเณรก็ดี เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ดี เลื่อมใสอย่างนั้น เลื่อมใสขั้นนั้นก่อน แล้วก็เป็นขั้นๆ เข้าไปจนกระทั่งถึงเลื่อมใสในพระสงฆ์จริงๆ **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสมีอยู่ในบุคคลใด นี่ท่านประสงค์เอาเลื่อมใสในพระสงฆ์ลึกซึ้งอย่างนั้น คนเลื่อมใสในพระตถาคตเจ้าตอนต้นนั้น เลื่อมใสในธรรมกายอยู่แล้ว ศีลก็ต้องเป็นหนทางธรรมกาย เลื่อมใสในพระสงฆ์อย่างนี้ เพราะพระสงฆ์ท่านก็เป็นสังฆรัตนะขององค์นั้น จึงจะถูกสัดถูกส่วน นี่แหละเราควรเลื่อมใสให้มั่นเข้าไปในพระสงฆ์ เมื่อความเลื่อมใสในพระสงฆ์มีอยู่กับบุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นก็ภูมิใจอีกเหมือนกัน นี่ข้อ ๓

ข้อที่ ๔ **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ ทสฺสนํ** แปลว่าความเห็น **อุชุภูตญฺจ** ความเห็นซึ่งเป็นธรรมชาติตรง ความเห็นตรงน่ะเห็นอย่างไร นี่เราควรรู้จัก ความเห็นตรงนี่เป็นข้อสำคัญนัก ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เมื่อเขาให้ลงความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใด เขาบอกว่าต้องลงความเห็นให้ตรง เราจะลงความเห็นอย่างไรจึงจะเห็นตรง นึกดูซิว่าต้องลงความเห็นให้ตรงนะ เราก็ต้องดูวัตถุที่เขาให้ลงความเห็น ดูวัตถุอะไรที่เขาให้ลงความเห็น มีคนอยู่ ๒ คน เขาเล่าให้ฟังว่าคนนี้เป็นอย่างนี้ เอ้าให้ลงความเห็นซิคนไหนผิดคนไหนถูก ก็บอกว่าคนไหนผิดคนไหนถูก เราจะลงความเห็นอย่างไรมันจึงจะ

ถูกจริง นี่ความเห็นเผินๆ ละ ให้ลงความเห็นเผินๆ ก่อน วิวาทกันทั้ง ๒ ข้าง ข้างไหนผิดข้างไหนถูก ถ้าลงความเห็นถูกคนที่ผิดจริงๆ เข้าละก็ ความเห็นอันนั้นมันก็ถูกล่ะซี ถูกนั่นแหละเป็นธรรม ถ้าผิดแล้วไม่เป็นธรรม

นี้แหละความเห็นอันนี้แหละเป็นตัวอย่าง เป็นตำรับตำรา ความเห็นเป็นข้อสำคัญนัก จะเปิดมุ้งเห็นขโมยเลยไม่ได้ จะไปเที่ยวสงสัยเขาเรื่อยเปื่อยอย่างนั้นไม่ได้ ต้องให้ถูกตามความจริง ถูกตามความจริงที่เรียกว่าความเห็นซึ่งเป็นธรรมชาติตรงนั้น ตรงตลอด ตรงทำนองคลองธรรม ตั้งแต่ศีลบริสุทธิ์มา เห็นศีลบริสุทธิ์ว่าถูก นอกจากนั้นไม่บริสุทธิ์ไม่ถูก แล้วก็เห็นศีลที่บริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์ ศีลที่พระอริยเจ้าใคร่ พระอริยเจ้าชอบใจ ก็เห็นถูกตรงตามรอยศีลนั่น ไม่เคลื่อนจากศีลนั้น แล้วก็เลื่อมใสในพระสงฆ์ตั้งแต่สงฆ์บริสุทธิ์ สามเณรบริสุทธิ์ ดุจนิโครธสามเณร บริสุทธิ์เป็นลำดับมา ตามความจริงของภิกษุสามเณร นั่นความเห็นอันนั้นก็ถูกนี่ ตรงนี่ ได้ชื่อว่าตรงเหมือนกันไม่ใช่คลาด ความเห็นซึ่งเป็นธรรมชาติตรงน่ะ

ในบทท้ายท่านแสดงหลักไว้ว่า **ธมฺมทสฺสนํ** เห็นธรรมนั่นเอง เห็นธรรมน่ะเห็นอะไร? เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ล่ะซิ นี่แหละธรรมดวงนี้แหละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายโสดา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายโสดาละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด นั่นแน่ เห็นดวงธรรมนั้นจึงจะได้ชื่อว่าเห็นตรง ถ้าเห็นโน่นก็ธรรมนี่ก็ธรรม เอากันละคราวนี้ยุ่งแน่ เดี๋ยวนี้พวกเราทั้งหมดนี่แหละ ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เห็นตรงน่ะมีกี่องค์ล่ะ พระเณรอุบาสกอุบาสิกา มีกี่คนที่เห็นตรงน่ะ ในวัดปากน้ำนี้ มี ๑๕๐ กว่าคนแล้วนะ เห็นดวงธรรมน่ะ เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา

อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เห็นดวงธรรมเหล่านั้นหละ ได้ชื่อว่า **ธมฺมทสฺสนํ** เห็นตรงทางอื่น ก็อาศัยธรรมเหล่านี้ทั้งนั้น ความถูกตามดวงธรรมนั่นแหละ

ดวงธรรมนี่มาจากไหน การเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็มาจากบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจนั่นแหละ เห็นถูกอันนั้น จนกระทั่งเข้าถึงดวงธรรม กายมนุษย์ละเอียดล่ะก็มาจากบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจที่ละเอียดลงไปนั่นแหละ เข้ามาเป็นดวงธรรมนั้น

กายทิพย์ล่ะ ดวงธรรมอันนี้ก็มาจากทางศีล สัจจะ จาคะ ปัญญา เติมความบริสุทธิ์ลงไปอีก

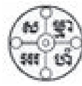
ก็ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมล่ะ นี้ก็เติมปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ลงไปให้บริสุทธิ์กาย วาจา ใจอีก สูงขึ้นไป

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมล่ะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็เติมอรูปฌาน ๔ เข้า ได้แก่ อากาสานัญจาฯ วิญญาณัญจาฯ อากิญจัญญาฯ เนวสัญญานาสัญญาฯ นั่นเห็นถูกทั้งนั้น เห็นตรงอย่างนี้จึงได้ชื่อว่าเห็นถูกละ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมล่ะ ก็ต้องเติมศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะเข้ามา ต่อจากธรรมที่ทำให้เป็นกายละเอียดก็ถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายโสดา สกทาคา อนาคา ก็เติมศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้ามาตามลำดับขึ้นไป จนกระทั่งถึงพระอรหัต

นั่นแน่ๆ **ธมฺมทสฺสนํ** เป็นอย่างนี้ ลึกซึ้งขนาดนี้นะ ความเห็นเรียกว่าเห็นตรง เห็นธรรมนั่นเอง

ถ้าเห็นอย่างนี้น่ะ ใครเห็นเข้าก็ภูมิใจดีอกดีใจ ไม่ใช่ภูมิใจอย่างเดียวนะ พระองค์ทรงรับสั่งว่า **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** นักปราชญ์ทั้งหลายยอมรับรอง กล่าวบุคคลนั้นว่าเป็นคนไม่จน เมื่อมีคุณธรรม ๔ ประการอยู่ในตัวเช่นนี้แล้ว เป็นคนไม่จน คือ เป็นคนเชื่อในพระตถาคตเจ้า มีศีลอันดีงามที่พระอริยเจ้าใคร่ชอบใจ เลื่อมใสในพระสงฆ์ ความเห็นของตนเป็นธรรมชาติตรงหรือเห็นธรรม นี่แหละยืนยันทีเดียวไม่ใช่คนจน ถ้าเราไม่อยากเป็นคนจน อยากเป็นคนมั่งมีแล้ว **ต้องมีธรรม ๔ ประการนี้อย่าให้เคลื่อน ให้มีไว้ในตัวเสมอ ถ้าเคลื่อนแล้วละก็ ใจจะไม่ผ่องใส จะคิดถึงแต่สมบัติบ้าๆ เข้าใจแต่สิ่งหยาบๆ เที่ยวคว้าเรื่อยเปื่อยทีเดียว วุ่นวายไปตามกัน เพราะเหตุว่าไม่มีธรรม ๔ อย่างนี้ประจำอยู่ในตัว ถ้ามีธรรม ๔ อย่างนี้ประจำอยู่ในตัวแล้ว ไม่วุ่นวาย ไม่คลาดเคลื่อนแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ยิ้มกริ่มทีเดียว เพราะไปเจอบ่อทรัพย์ใหญ่เข้าแล้ว**

นี้อริยธนคาถา ทรัพย์อันประเสริฐในพระพุทธศาสนามีอยู่อย่างนี้ ภิกษุสามเณร ภูมิใจได้ ปลื้มใจได้ ดีอกดีใจได้ ให้เข้าถึงธรรม ๔ ประการเหล่านี้ ให้เชื่อในพระตถาคตเจ้ามั่นในขันธสันดาน มีศีลอันดีงาม ให้เลื่อมใสในพระสงฆ์ไว้ แล้วก็แก้ไขความเห็นของตัวให้ตรงไว้ อย่าให้ไปคดโกง ถ้าคดโกง ลงโทษตัวเอง นี่แหละ นักปราชญ์ทั้งหลายเชิดชูละ กล่าวว่าบุคคลนั้นไม่ใช่เป็นคนจน ไม่ใช่เป็นคนจนแล้วเป็นคนอะไรล่ะ เป็นคนไม่มี ไม่จน จะเรียกว่าจนก็ไม่จน จะเรียกว่ามีก็ไม่มี และสบายยิ่งกว่าสบาย **อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** สรรเสริญไว้ในท้ายนี้ ความเป็นอยู่ของเขานั้นไม่เปล่าจากประโยชน์ เป็นประโยชน์เรื่อย ถ้าไม่มีสิ่งทั้ง ๔ นี้ประจำใจแล้วก็เป็นอยู่วันหนึ่งเปล่าประโยชน์ทีเดียว ที่ไม่เปล่าประโยชน์น่ะไม่ค่อยมี ถ้าว่าเป็นอยู่ดังนี้ละก็ไม่เปล่าจากประโยชน์ทีเดียว **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนํ** ผู้มีปัญญามาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายอย่างนี้แล้ว ควรประกอบความเชื่อไว้เนืองๆ ประกอบศีลไว้เนืองๆ ประกอบความเลื่อมใสไว้เนืองๆ ประกอบความเห็นธรรมไว้เนืองๆ นี้แหละ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... พวกเรานี่มันสงสัยทุกคนนั่นแหละ ธรรมมากมายนัก
โน่นก็ธรรม นี่ก็ธรรม ไม่รู้จะไปเอาธรรมที่ไหนแน่
ไม่รู้จะเอาธรรมที่ไหนแท้ๆ นี้ธรรมอันนี้แหละเป็นตัวจริงละ
ให้เอาใจติดอยู่ตรงนี้แหละ อย่าไปเที่ยวหาอื่นให้มันอื่น
จากศูนย์กลางกายมนุษย์ กลางกายของตัวไปเลย...'
'... ตรงนั้นแหละ เอาใจไปจรดอยู่ตรงนั้นแหละ
ถ้ายังไม่เห็น นานๆ เข้าก็เห็นเอง พอถูกส่วนเข้าก็เห็นเอง ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๒๒
อุทานคาถา
๒๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํฯ
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิฯ
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ
สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติฯ

อภิ.ก.(บาลี) ๓๗/๕๔๕/๒๐๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในอุทานคาถา ที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเปล่งขึ้นด้วยพระองค์เอง มิได้ปรารภสิ่งหนึ่งสิ่งใด ปรารภแต่ธรรมสิ่งเดียวเท่านั้น ทรงเปล่งอุทานคาถาขึ้นดังที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นนั้น อุทานคาถานี้เป็นความเปล่งขึ้นจากพระโอษฐ์ของพระองค์เอง เปล่งขึ้นด้วยมาปรารภถึงธรรมว่าเป็นของอัศจรรย์นัก ธรรมน่ะเป็นของอัศจรรย์ บัดนี้ท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต จงตั้งใจให้บริสุทธิ์สนิทฟังอุทานคาถาซึ่งเปล่งขึ้นจากพระทัยของพระบรมศาสดา ปรากฏโดยวาระพระบาลีว่า

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํฯ

แปลเป็นสยามภาษาว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ

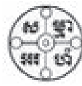
เมื่อใดธรรมทั้งหลายเกิดแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป นั้นได้รู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ

เมื่อใดธรรมทั้งหลายเกิดแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จักความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย

เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏขึ้นแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดมืดเสียได้ ดำรงอยู่เหมือนดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นมากำจัดความมืด ทำอากาศให้สว่าง ฉะนั้น

นี้เป็นธรรมที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เป็นของรู้ถึงได้ง่าย รู้ถึงได้ยากนัก ธรรมทั้งหลายที่ปรากฏแก่พราหมณ์นั้น เราควรจะรู้ ธรรมอะไรที่ปรากฏแก่พราหมณ์น่ะ และก็บอกลักษณะท่าทางไว้ให้เสร็จ เสมือนดวงอาทิตย์ขึ้นไปแล้วกำจัดความมืด ทำอากาศให้สว่าง นี้เป็นข้อใหญ่ใจความสำคัญนัก จะเอาธรรมตรงไหน ดวงไหน ชิ้นไหน อันไหนกัน ธรรมที่เกิดขึ้นแก่พราหมณ์น่ะ ถ้าว่าไม่รู้จักธรรมดวงนั้น ฟังไปเถอะ สักร้อยครั้งก็ไม่ได้เรื่อง ไม่ได้เรื่องได้ราวทีเดียว อุทานคาถานี้ลึกซึ้งอยู่ ไม่ใช่ของง่าย เผอิญจะต้องกล่าวไว้ย่อ ไม่ได้กล่าวพิสดาร เรียกว่า อุทานคาถา

ธรรมที่ปรากฏแก่พราหมณ์น่ะ เป็นมนุษย์ เป็นหญิงก็ดี ชายก็ดี ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า ที่ปรากฏอยู่บัดนี้มีธรรมบังเกิดขึ้นกับใจบ้างไหม ที่ปรากฏอยู่เสมอน่ะบางคนก็มี บางคนก็ไม่มี ที่ไม่มีนั้นเทียบด้วยคนตาบอด ที่ธรรมปรากฏขึ้นแล้วน่ะเทียบด้วยคนตาดี เรื่องนี้พระองค์ทรงรับสั่งในเรื่องธรรมว่า **ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารี** ธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันทันตาเห็น ธรรมที่บังเกิดปรากฏอยู่กับตัวน่ะ พวกมีธรรมกายมีธรรมปรากฏแก่ตัวเสมอ พวกไม่มีธรรมกาย นานๆ จะปรากฏธรรมสักครั้งหนึ่ง ธรรมที่ปรากฏขึ้นน่ะประจำตัวเชียวนะ ติดอยู่กับใจของบุคคลนั้น สว่างไสว ถ้าปฏิบัติดีๆ เหมือนดวงอาทิตย์ในกลางวันเชียวนะ แจ่มจ้าอยู่เสมอ แต่ว่าใจนั้นต้องจรดอยู่กับธรรม ถ้าว่าใจไม่จรดอยู่กับธรรม หรือธรรมไม่ติดอยู่กับใจละก็ ความสว่างนั้นก็หายไปเสีย เหมือนอย่างตามประทีปในเวลากลางวัน ประทีปอย่างย่อมๆ ความสว่างก็น้อย ประทีปนั้นขยายออกไป ความสว่างก็ขยายออกไป อย่างนั้นแหละฉันใด ธรรมก็มีหลายดวงสว่างต่างกันอย่างนั้นเหมือนกัน

ธรรมน่ะอยู่ที่ไหน มนุษย์อยู่ที่ไหนธรรมอยู่ที่นั่น มนุษย์มีธรรมด้วยกันทุกคน เขาเรียกว่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ถ้าว่าผู้ที่ทำธรรมเป็นละก็ ใจไปติดที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น ติดอยู่ที่นั่นนั่นแหละ ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่มนุษย์คนนั้นแล้ว

ถ้าว่ากายมนุษย์ละเอียด ใจมนุษย์ละเอียดก็ติดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่น ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายมนุษย์ละเอียดนั้นแล้ว

ถ้าว่าเป็นกายทิพย์ ใจก็ไปติดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถ้าว่าไม่ติดอยู่ในธรรมดวงนั้น ไม่เห็นธรรมดวงนั้นแจ่ม ได้ชื่อว่าธรรมยังไม่ปรากฏ เมื่อธรรมปรากฏแล้ว ก็เห็นธรรมดวงนั้นแจ่ม ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงขนาดนั้น ดวงกลม

กายทิพย์ละเอียดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ แจ่มอยู่กับใจเสมอ นั่นได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแก่กายทิพย์ละเอียดแล้ว

กายรูปพรหม ใจติดอยู่กับศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ใส ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสบริสุทธิ์ นั่นแหละธรรมนั้นปรากฏแก่กายรูปพรหมแล้ว

กายรูปพรหมละเอียด เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด เห็นดวงใส ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ติดอยู่กับใจเสมอ สว่าง ไม่มืด ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายรูปพรหมละเอียดแล้ว

กายอรูปพรหม ใจติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เห็นแจ่มอยู่เสมอไป นั้นได้ชื่อว่าธรรมดวงนั้นปรากฏแก่กายอรูปพรหมแล้ว

กายอรูปพรหมละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจอรูปพรหมละเอียดติดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด เห็นใสชัดปรากฏ ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นี่เห็นปรากฏอย่างนี้ละก็ นั่นแหละได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายอรูปพรหมละเอียดแล้ว

ถ้ากายธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ถ้าใจของธรรมกายติดอยู่ที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ติดอยู่เสมอละก็ นั่นแหละได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่ธรรมกายนั้นแล้ว

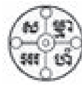
ธรรมกายละเอียดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

กายธรรมพระโสดา เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ติดอยู่กับใจพระโสดา พระโสดานั่นได้ชื่อว่ามีธรรมประจำใจแล้ว ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายธรรมพระโสดาแล้ว

พระโสดาละเอียด พระสกทาคา สกทาคาละเอียด พระอนาคา อนาคาละเอียด พระอรหัต อรหัตละเอียด พวกนี้ติดอยู่เสมอไม่หลุด ติดอยู่เสมอนั้นได้ชื่อว่าธรรมปรากฏขึ้นแล้ว แต่พวกที่ยังไม่เห็น ไม่มี ไม่เป็นปรากฏ ได้ชื่อว่ายังไม่เห็น ไม่มี ไม่เป็นปรากฏ ธรรมนั้นได้ชื่อว่าไม่ปรากฏ

ตามกำหนดวาระพระบาลี **ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส** แปลเนื้อความว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ ผู้เพ่งอยู่แล้วก็เห็นดวงธรรมนั้นแหละ นี่แหละได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแก่พราหมณ์ละ **อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา** เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์ย่อมสิ้นไป ก็ใจไปติดอยู่เสียกับธรรม เห็นธรรมแล้ว ก็หมดสงสัยในเรื่องธรรมกันเสียที เห็นแล้ว ติดแล้ว ปรากฏแล้ว หมดสงสัยในเรื่องธรรมกันเสียที **พวกเรานี่มันสงสัยทุกคนนั่นแหละ ธรรมมากมายนัก โน่นก็ธรรม นี่ก็ธรรม ไม่รู้จะไปเอาธรรมที่ไหนแน่ ไม่รู้จะเอาธรรมที่ไหนแท้ๆ นี้ธรรมอันนี้แหละเป็นตัวจริงละ ให้เอาใจติดอยู่ตรงนี้แหละ อย่าไปเที่ยวหาอื่นให้มันอื่นจากศูนย์กลางกายมนุษย์กลางกายของตัวไปเลย ตรงนั้นแหละ เอาใจไปจรดอยู่ตรงนั้นแหละ ถ้ายังไม่เห็น นานๆ เข้าก็เห็นเอง พอถูกส่วนเข้าก็เห็นเอง** ที่ไปหาที่อื่น ไปโน่น ไปตรงโน้น ไปตรงนี้ ไปที่โน่น ไปที่นี่ ไปหาธรรมในป่าในดอนในดงกันยกใหญ่ทีเดียวเพราะไม่เห็น พอไปเห็นเข้าแล้ว โธ่ ผ้าโพกหัวหาแทบตายไม่เห็น อยู่บนหัวนี่เอง ไปหาธรรมแทบตาย ธรรมอยู่กลางตัวของตัวๆ นั่นเอง นั่นแหละธรรมอยู่ตรงนั้นแหละ แต่ว่าไม่ปรากฏขึ้น เมื่อปรากฏขึ้นแก่พราหมณ์แล้ว พราหมณ์ก็หมดสงสัย **ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ** เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ ได้รู้ว่าธรรมเกิดแต่เหตุ

ธรรมเกิดแต่เหตุอย่างไร? ก็เพ่งพินิจพิจารณาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใส บริสุทธิ์ เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เท่าฟองไข่แดงของไก่ เออ ธรรมดวงนี้เกิดแต่เหตุ รู้ทีเดียว เกิดแต่เหตุ เหตุอะไร? เพราะมนุษย์ทำบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องเสียเลยเชียว นิดเดียวเท่าปลายผมปลายขนก็ไม่มี กลับเป็น

คนอีกทีก็เป็นมนุษย์อีก ดวงธรรมอันนั้นเป็นขึ้นอีก ดวงธรรมดวงเก่านั้นหมดไป หมดอำนาจหมดชีวิตไป กลับเป็นมนุษย์ดังเก่าอีก ก็มีธรรมดังเก่าแบบเดียวกัน อ้อ ธรรมนี่เกิดแต่เหตุอย่างนี้ เกิดแต่เหตุที่มนุษย์ทำนี่เอง

ถ้าว่ามนุษย์ไม่ทำความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ให้ถ่องแท้แล้วละก็ ไม่ได้เป็นมนุษย์ กลับไปเป็นอสุรกาย เป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นสัตว์นรกไป ธรรมนั้นก็เสียไป ดำขุ่นหมอง เศร้ามัวไปหมด แต่ว่าสัตว์นั้นไม่เห็น ถ้าเห็นแล้วไม่ไปนรกแน่นอน ไม่ไปล่ะ กลับเป็นมนุษย์ทีเดียว นี่แหละได้ดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์แล้ว เห็นไหมล่ะ ด้วยวิธีบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ กายมนุษย์ละเอียดก็เช่นเดียวกัน ดวงธรรมละเอียดลงไปกว่านี้ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ทั้งกายมนุษย์หยาบ มนุษย์ละเอียด ทั้ง ๒ กายนั้นเป็นกายที่มารวมกัน อุตส่าห์พยายามรักษาความบริสุทธิ์ของตัวไว้ บริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียเลย

เมื่อบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียเลยแล้วละก็ อุตส่าห์พยายามเหมือนภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา นั่นแหละ อุตส่าห์บำเพ็ญทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา อุตส่าห์ให้ทานตามกาล ตามสมัย ตามกำลังของตน อุตส่าห์รักษาศีลให้ดียิ่งขึ้นไป กาย วาจา ใจ ไม่ให้เดือดร้อนใคร ไม่ให้กระทบกระเทือนใคร ตัวเองก็ไม่เดือดร้อน ไม่ให้กระทบกระเทือน คนอื่นก็ไม่ให้เดือดร้อน ไม่ให้กระทบกระเทือน รักษากาย วาจา ใจ ไว้เป็นอันดี เรียกว่าศีล สุตะ ถึงวันธรรมสวนะก็อุตส่าห์พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนาอย่างนี้แหละ เหมือนภิกษุสามเณร ก็อุตส่าห์พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา ทำอย่างนี้เรียกว่าสุตะ จาคะ กระทบกระเทือนกันบ้างก็ช่างเถิด ให้อภัย ไม่ถือเอาโทษ ไม่ถือเอาความขุ่นมัวเศร้าหมองอันใด ให้อภัยกันเสียหมดทีเดียว อยู่ด้วยกันตั้งร้อยตั้งพันก็ไม่เป็นไร ยิ้มแย้มแจ่มใสกันดี เพราะให้อภัย ซึ่งกันและกัน

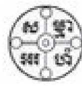
ปัญญา รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ สูงและต่ำ ดีชั่ว ผิดชอบ เมื่อเราตั้งอยู่ในความเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีใจโอบอ้อมอารีต่อผู้น้อย ต้องมีใจอย่างนั้น นั่นเรียกว่ามีปัญญา ต้องอยู่ในความโอบอ้อมอารี เราเป็นผู้น้อยก็ต้องตั้งอยู่ในความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ อย่าถือเอาแต่ตัวของตัวไม่ได้ หรือไม่เช่นนั้น ผู้ปกครองก็ต้องใจโอบอ้อมอารี ผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ อย่างนี้อยู่เป็นสุขเบิกบานสำราญใจ ต้องเคารพคารวะซึ่งกันและกัน ผู้น้อยผู้ใหญ่เป็นลำดับลงไป เคารพซึ่งกันและกันตามหน้าที่ ตามพรรษา อายุ ตามคุณธรรมนั้นๆ ดังนี้ได้ชื่อว่าแตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์โลกนี้ ทำดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ให้บังเกิดขึ้น ๓ เท่าฟองไข่แดง

ของไก่ โตหนักขึ้นไป ดีหนักขึ้นไป กายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด ทำละเอียดลงไปแบบเดียวกัน ทำให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก

เรายังเวียนว่ายตายเกิดในกามภพนี่ สุขไม่พอ ต้องทำให้สูงขึ้นไปกว่านี้ อุตส่าห์ทำรูปฌาน เมื่อบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ศีลก็บริสุทธิ์เป็นอันดีแล้ว กาย วาจา ใจ ก็บริสุทธิ์เป็นอันดี ทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ก็สมบูรณ์บริบูรณ์ดีแล้ว ตั้งใจแน่แน่วบำเพ็ญฌานให้บังเกิดมีขึ้น ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมนั่น ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น กายมนุษย์ละเอียดนั่น หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้า เห็นดวงปฐมฌานทีเดียว วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัว นั่นเรียกว่าดวงปฐมฌาน แล้วก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปฐมฌานนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็บังเกิดดวงทุติยฌาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอกเท่ากัน กลมรอบตัวเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงทุติยฌาน พอนิ่งถูกส่วนเข้า เกิดดวงตติยฌานขึ้นจากดวงทุติยฌานนั่นวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัว ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงตติยฌานนั่นถูกส่วนเข้า เห็นดวงจตุตถฌาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัว ๔ ดวงนี้เป็น ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เมื่อทำฌานให้เกิดมีขึ้นเช่นนี้แล้วอำนาจฌานนี่แหละ อำนาจความบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ อำนาจทาน ศีล สุตะจาคะ ปัญญา เป็นเหตุให้บังเกิดธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว ฟองไข่แดงของไก่ ๔ ดวงมารวมกันเข้าเป็นดวงเดียว กลมรอบตัว ทั้งหยาบทั้งละเอียดแบบเดียวกัน

ถ้าว่าทำยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ใจของกายมนุษย์ ใจของกายรูปพรหมนั่น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด พอถูกส่วนเข้า รู้ว่าฌานสูงขึ้นไปกว่านี้มี นิ่งอยู่กลางจตุตถฌานนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นนิ่งอยู่กลางจตุตถฌานนั่น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ใจรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางอากาศนั่น พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงอากาสานัญจายตนฌาน กายรูปพรหมเข้าไม่ได้ กายอรูปพรหมก็ปรากฏขึ้น ใจกายอรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอากาสานัญจายตนะนั่น ถูกส่วนเข้า เห็นวิญญาณัญจายตนะ เห็นชัดทีเดียว รู้ว่าเกิดมาจากกลางของอากาศนั่น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ใจของอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงรู้นั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอากิญจัญญายตนะ รู้ละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกันใจของอรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงรู้ละเอียดนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นรู้ก็ใช่ไม่

รู้ก็ใช่ อยู่กลางดวงของรู้ละเอียดนั้น เรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ รู้ก็ใช่ไม่รู้ก็ใช่ ให้เกิดขึ้นดังนี้ได้ ก็ได้ชื่อว่าเป็นอรูปฌาน ดวงธรรมนั้นก็โตออกไป ถ้าว่าวัดฟองไข่แดงเป็นที่ตั้งละก็ ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ๘ เท่า โตขึ้นไปดังนี้ ก็รู้ทีเดียวว่าธรรมเหล่านี้ที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นจากเหตุ เหตุเพราะทำขึ้น บำรุงขึ้นให้เป็น ถ้าไม่บำรุงขึ้นไม่ทำขึ้น ไม่เป็น ก็มุ่งจะให้สูงขึ้นไปกว่านั้น ก็ทำขึ้นไปได้อีก

กายอรูปพรหมนั่นที่จะทำต่อขึ้นไป นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เดินศีลเทียว เพ่งอยู่ในเนวสัญญานาสัญญายตนะ ดวงธรรมที่ละเอียดจริงนั่นแหละ ก็เห็นดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน อย่างโตที่สุดหย่อนกว่า ๕ วา อย่างเล็กที่สุดไม่เกินคืบหนึ่งไป นั่นเรียกว่ากายธรรม เกิดเป็นลำดับไป ก็รู้ว่า อ้อ! ธรรมเกิดขึ้นได้เพราะเหตุ เหตุที่เรากระทำลงไปนี่เอง เหตุของศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

นี่แหละให้เข้าถึงกายธรรมได้ เข้าถึงได้อย่างนี้ เห็นปรากฏอย่างนี้ทีเดียว กายธรรมโคตรภู กายธรรมพระโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียดก็ทำไปแบบเดียวกันนี้ กายธรรมพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดก็ทำไปแบบนี้ กายธรรมพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดก็ทำไปแบบนี้ จนกระทั่งเข้าถึงกายธรรมพระอรหัตก็ทำไปแบบนี้

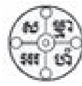
เมื่อธรรมปรากฏขึ้นเช่นนี้แล้ว พราหมณ์แกก็รู้ว่าธรรมเกิดแต่เหตุ เหตุที่กระทำลงไปอย่างนี้ ไม่กระทำไม่เกิด ถ้าไม่มีเหตุดังนี้เกิดไม่ได้ ต้องมีเหตุอย่างนี้จึงเกิดได้ เมื่อรู้จักเหตุดังนี้ ต้องทำลงไปในเหตุ ต้องการธรรมต้องทำลงไปในเหตุ ผิดเหตุละก็ไม่เกิด นี่ชั้นหนึ่ง

ในคาถาที่ ๒ ว่า **ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ**

เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เห็นจริงแท้ไม่ต้องสงสัย **ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ** เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย ตรงนี้สำคัญนัก พราหมณ์นั้นได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย รู้ความสิ้นไป เมื่อพราหมณ์เดินขึ้นไปเป็นลำดับจนกระทั่งถึงกายพระอรหัตก็รู้ทีเดียว รู้ชัดทีเดียว ที่จะขึ้นไปเช่นนี้ก็ต้องรู้ชัด เห็นชัดทีเดียว เพราะแกเห็นแล้ว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่จะชะลอกายมนุษย์ไว้ได้ดังนี้เพราะอภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ บังคับอยู่ บังคับธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์อยู่ ทั้งหยาบทั้งละเอียด กายทิพย์เล่า เพราะปัจจัยคือ โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด บังคับกายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียดอยู่ กายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดเล่าทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็เพราะปัจจัยคือ ราคะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด บังคับกายรูปพรหมอยู่ ขึ้นไปจากภพไม่ได้ ไปไม่พ้น กายอรูปพรหมเล่า ทั้งหยาบทั้งละเอียด เพราะกามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย บังคับอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดอยู่ พ้นจากภพไปไม่ได้

กายธรรมเล่า เพราะสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เป็นสังโยชน์ เป็นปัจจัยคุ้มครองป้องกันไม่ให้หลุดพ้นไปจากโคตรภูบุคคลได้ ทั้งหยาบทั้งละเอียด เมื่อเข้าถึงพระโสดา เป็นพระโสดาบันบุคคลแล้ว ทั้งหยาบทั้งละเอียด เพราะกามราคะ พยาบาท อย่างหยาบบังคับอยู่ ทั้งหยาบทั้งละเอียด กายพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดเล่า เพราะกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดมันบังคับอยู่ ทั้งหยาบทั้งละเอียดพระสกทาคาไปไม่ได้ ติดอยู่เพียงแค่พระสกทาคานี้ เมื่อเข้าถึงพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา สังโยชน์เบื้องบนนี่เอง นี่เป็นปัจจัยคุ้มครองป้องกันไม่ให้เป็นพระอรหัตได้ เป็นลิ่มเป็นสลักอยู่อย่างนี้ ท่านก็อุตส่าห์พยายามให้เข้าถึงพระอรหัต เดินทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอบรรลุเป็นพระอรหัต หลุดจากรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชาเรียกว่า **ขีณาสโว** ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ทิฏฐาสวะ ไม่มีในพระอรหัต เมื่อไม่มีในพระอรหัตเห็นชัดเช่นนี้ ท่านก็รู้นะซี รู้ชัด เห็นชัดทีเดียวว่า นี่แหละ **ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ** พราหมณ์นั้นได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย ไม่มีปัจจัยเลย ปัจจัยฝ่ายที่จะตรึงไว้ไม่มีเลย หลุดจากปัจจัยหมด เป็นพระอรหัตต์เป็นสมุจเฉทปหาน แน่นอนในพระพุทธศาสนา

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ ในบาทที่ ๓ รับรองอีก รับรองทีเดียวว่า **ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส** เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ **วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ** พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดมารและเสนามารเสียได้ **สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ** ดำรงอยู่เหมือนดวงอาทิตย์ผุดขึ้นมากำจัดมืด กระทำอากาศให้สว่างฉะนั้น นี้ปรากฏเป็นพระอรหัตแล้วอย่างนี้ สว่างเป็นพระอาทิตย์กลางวันเรื่อย ไม่มีค่ำเลย เมื่อยังไม่ถึงพระอรหัตละก็ ยังมีค่ำ ยังมีสว่างอยู่ ถ้าถึงพระอรหัตละก็ไม่มีค่ำเลยทีเดียว มีสว่างตลอด เพราะดวงธรรมเต็มที่แล้ว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตนั่นวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงนั้นยิ่งกว่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ไปอีก ดวงจันทร์ก็ดี ดวงอาทิตย์ก็ดี ส่องให้สว่างในที่ที่ส่องได้ ที่ลึกลับลงไปใต้แผ่นดินส่องไม่ได้ ถ้ำคูหาส่องไม่ถึง

ดวงธรรมของพระอรหัตนั้น ใต้แผ่นดินก็สว่างหมด เหนือดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็สว่างหมด เห็นสว่างตลอดหมด ในถ้ำ ในเหว ในปล่อง ในไส้พุง ตับไต เห็นตลอดหมด ปรากฏอย่างนี้ ท่านจึงได้เทียบด้วย **สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ** เหมือนดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นมาแล้วกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่าง ดวงธรรมก็ทำให้สว่างยิ่งกว่านั้น สว่างในไส้พุงตับไต สว่างหมด ในภูเขา ดวงอาทิตย์ส่องได้แต่ในที่ที่ส่องได้ ในที่ลึกลับเข้าไปในภูเขาเข้าไปส่องไม่ได้ ส่วนดวงธรรมส่องเข้าไปได้ตลอดหมด ท่านจึงได้ยืนยันว่า **นตฺถิ ปญฺญา สมา อาภา** แสงสว่างใดเสมอด้วยปัญญาไม่มี ดวงธรรมนั่นแหละให้เกิดปัญญาสว่าง ไม่มีที่กำบังอันใดแต่นิดเดียว จะกำบังก็กำบังไม่ได้ ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดกำบังได้เลย ส่องสว่างได้ตลอด นี้ท่านจึงได้ชี้ว่าเหมือนยังกับดวงอาทิตย์ผุดขึ้น เหมือนดวงอาทิตย์เกิดขึ้นแล้วกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่าง ดวงธรรมก็เทียบด้วยอย่างนั้นเหมือนกัน

นี้เป็นอุทานคาถา พระบรมศาสดาทรงตรัสเทศนา เป็นธรรมอันลึกซึ้ง ฟังพอดีพอร้ายไม่รู้เรื่อง เมื่อเป็นของลึกซึ้งขนาดนี้ละก็ จำเอาไว้ว่าเราจะต้องทำให้เป็นเหมือนอย่างนี้ นี่ที่เขาเป็นธรรมกายเขารู้หนา แค่นี้เขาเข้าใจทีเดียวว่า อ้อ! ตำรับตำรามีจริงอย่างนี้ เราก็เห็นจริงเหมือนตำราแล้ว ถูกต้องตามตำราแล้ว ผู้ที่ไม่เห็นไม่เป็นปรากฏก็เท่ากับตาบอด ไปไหนไม่รอด ติดอยู่แค่กายมนุษย์นี่เอง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ไม่เห็นไม่เป็นกับเขา เมื่อไม่เห็นไม่เป็นกับเขาก็ไม่มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ก็เป็นทุกข์อยู่ร่ำไป ไม่มีสุข ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ก็เป็นสุข ที่พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า

ทิฏฺจธมฺมสุขวิหารี ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันทันตาเห็น ถ้ามีธรรมเป็นเครื่องอยู่ละก็เป็นสุขในปัจจุบันทันตาเห็น เป็นสุขเดี๋ยวนั้น ท่านยืนยันด้วยว่า **อกาลิโก** เมื่อเข้าไปถึงดวงธรรมนั้นแล้ว เป็นสุขเดี๋ยวนั้น ไม่ต้องผลัดกาลเวลา ไม่มีกาลเวลา จะได้เลื่อนความสุขมาในเวลานั้นในเวลานี้นี่ไม่มี พอถึงก็สุขทีเดียว ไปถึงเดี๋ยวนั้นเป็นสุขเดี๋ยวนั้นทีเดียว จึงเรียกว่า **อกาลิโก** แล้วไม่ใช่เท่านั้น เป็นดวงแจ่มแจ้งกระจ่างสว่างกับใจอยู่ อาจจะเรียกบุคคลผู้อื่นเข้ามาดูได้ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้ นี่ เหมือนกับเทศน์ให้ฟังอย่างนี้แหละ เรียกบุคคลผู้อื่นให้เข้ามาดูได้ เป็นดวงขนาดนั้นๆ โตเท่านั้น สว่างถึงนั่น อาจจะเรียกบุคคลผู้อื่นให้เข้ามาดูได้อย่างนี้ นี้เรียกว่า **เอหิปสฺสิโก** **โอปนยิโก** ไม่ใช่เป็นของแข็ง น้อมเข้าไปในใจก็ได้ น้อมเข้าไปตั้งอยู่แค่ไหนก็ได้ น้อมออกข้างนอกก็ได้ น้อมลงข้างล่าง ซ้ายขวาหน้าหลังนอกใน น้อมไปได้ตามชอบใจหมดทั้งสิ้น ไม่ผิด นั่นเป็นของอ่อนตามใจอย่างนั้นเรียกว่า **โอปนยิโก** เป็นของน้อมได้ตามชอบใจ **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** ผู้รู้รู้ได้เฉพาะตัว ใครเข้าถึงใครก็รู้ ใครทำเป็นใครก็เห็น ใครได้ใครก็ถึง ใครไม่ได้ใครก็ไม่ถึง ใครไม่เป็นใครก็ไม่เห็นเท่านั้น ปรากฏอย่างนี้ นี้แหละอุทานคาถา ที่พระศาสดาทรงประสงค์แสดงไว้

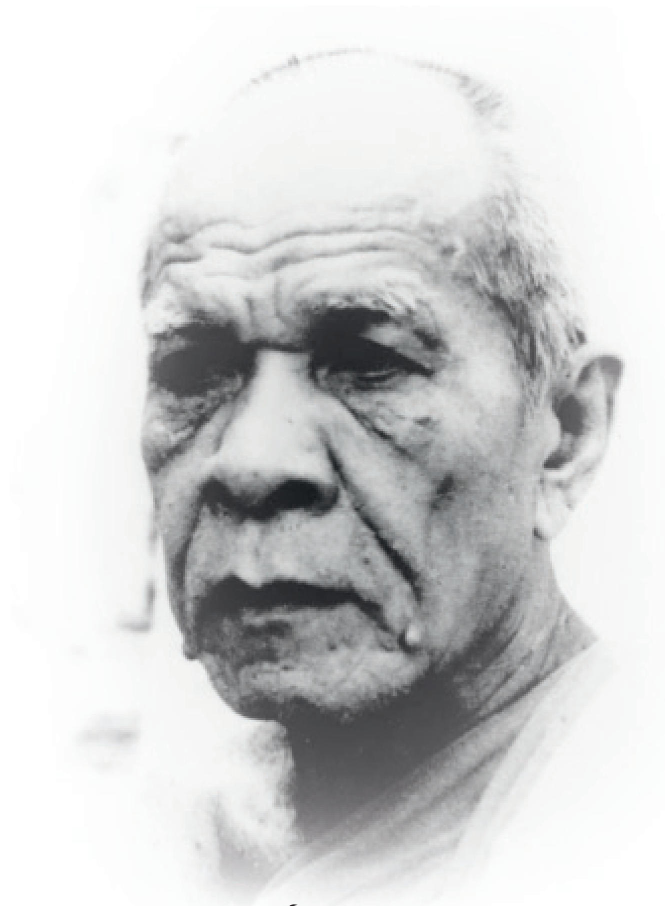
ที่ชี้แจงแสดงมาแล้วนี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติในอุทานคาถาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏในขันธปัญจกแห่งท่านทานิสสราบดีทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาด้วยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

เครื่องทรงส่วนพระเศียรพระธรรมกาย ยอดดอกบัวตูมทำด้วยแก้วจุยเจีย

หุ้มรัดด้วยทองคำ พลอยรวม ๖๕๙ เม็ด

'... ปรากฏว่าพอเกิดมาก็แปรไป อนุวินาทีหนึ่งมิได้หยุด แปรไป
ปัจจุบันแปรไปทีละนิดๆ จนกระทั่งดับจิตทุกคน ...'

'... บางคนก็ไม่ถึงปลายชีวิต ดับเสียก่อนปลายชีวิต
บางคนมีบุญวาสนาเต็มฤทธิ์จึงจะถึงปลายชีวิต เป็นดังนี้เสมอไป
ถ้าไม่มีบุญวาสนาเต็มด้วยฤทธิ์แล้ว ไม่ถึงปลายชีวิตสักคนเดียว ...'

'..ชีวิตจิตใจล่วงไปด้วย ความเป็นอยู่ล่วงไปด้วย ล่วงไปอย่างวอดวายเช่นนี้.'

'... เมื่อปรากฏรู้ตัวว่าเป็นทาสพญามารอยู่เช่นนี้ ก็ต้องช่วยรีบเปลื้องตัว
ต้องรีบพยายามแก้ตัว ถ้ารีบพยายามแก้ตัวให้พ้นไปเสียได้
ก็จะไม่ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เอาความชนะเสียให้ได้ ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๒๓
ปัพพโตปมคาถา

๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยถาปิ เสลา วิปุลา นภํ อาหจฺจ ปพฺพตา
สมนฺตา อนุปริเยยฺยุํ นิปฺโปเถนฺตา จตุทฺทิสา
เอวํ ชรา จ มจฺจุ จ อธิวตฺตนฺติ ปาณิโน
ขตฺติเย พฺราหฺมเณ เวสฺเส สุทฺเท จณฺฑาลปุกฺกุเส
น กิญฺจิ ปริวชฺเชติ สพฺพเมวาภิมทฺทติ
น ตตฺถ หตฺถีนํ ภูมิ น รถานํ น ปตฺติยา
น จาปิ มนฺตยุทฺเธน สกฺกา เชตุํ ธเนน วา
ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน
พุทฺเธ ธมฺเม จ สงฺเฆ จ ธีโร สทฺธํ นิเวสเย
โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย อุท เจตสา
อิเธว นํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติฯ

สํ.ส.(บาลี) ๑๕/๔๑๕/๑๔๘-๑๔๙

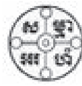
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา ว่าด้วยปัพพโตปมคาถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงภูเขาเป็นเครื่องเปรียบเทียบ ด้วยบัดนี้เราท่านทั้งหลายหญิงชายทุกถ้วนหน้า ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในที่นี้ ล้วนมีสวนะเจตนาใคร่เพื่อจะสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา เพราะเราท่านทั้งหลายหญิงชายทุกถ้วนหน้าเมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ตั้งแต่วัยเด็กเล็กมาก็แปรไปเป็นลำดับ นับว่าไม่มีใครหยุดยั้งลงสักวินาทีเดียว หยุดยั้งที่ไม่แปรไปอนุวินาทีเดียวก็ไม่มี พอเกิดมาก็แปรเรื่อย อนุวินาทีเดียวไม่มีเลยที่หยุดยั้งอยู่ แปรไปเรื่อย ไม่มีหยุดยั้งแต่นิดเดียวจนกระทั่งถึงวินาศดับสูญไป ไม่เหลือเลยแต่คนเดียว ตั้งแต่บุรพชนต้นตระกูลของเรามาจนกระทั่งบัดนี้

หญิงก็ดี ชายก็ดีเหมือนกันหมด **ปรากฏว่าพอเกิดมาก็แปรไป อนุวินาทีหนึ่งมิได้หยุดแปรไป ปัจจุบันแปรไปทีละนิดๆ จนกระทั่งดับจิตทุกคน** บางคนก็ไม่ถึงที่สุดชีวิต ดับเสียในต้นชีวิต บางคนก็ไม่ถึงกลางชีวิต ดับเสียในก่อนกลางชีวิต **บางคนก็ไม่ถึงปลายชีวิต ดับเสียก่อนปลายชีวิต บางคนมีบุญวาสนาเต็มฤทธิ์จึงจะถึงปลายชีวิต เป็นดังนี้เสมอไป ถ้าไม่มีบุญวาสนาเต็มด้วยฤทธิ์แล้ว ไม่ถึงปลายชีวิตสักคนเดียว**

ดังนั้นจึงน่าสังเวช น่าสลดใจ พระจอมไตรจึงได้ทรงรับสั่งเทศนาว่า **ยถาปิ เสลา วิปุลา นภํ อาหจฺจ ปพฺพตา สมนฺตา อนุปริเยยฺยุํ นิปฺโปเถนฺตา จตุทฺทิสา** แปลเป็นสยามภาษาว่า ภูเขาทั้งหลายล้วนแล้วด้วยศิลาอันไพบูลย์สูงจรดฟ้า หมุนบดสัตว์เข้ามาโดยรอบทั้ง ๔ ทิศแม้ฉันใด **เอวํ ชรา จ มจฺจุ จ อธิวตฺตนฺติ ปาณิโน** ความแก่และความตายย่อมท่วมทันสัตว์ทั้งหลายฉันนั้นเทียว **ขตฺติเย** จะเป็นกษัตริย์ก็ตาม **พฺราหฺมเณ** จะเป็นพราหมณ์ก็ตาม **เวสฺเส** เป็นพลเรือนก็ตาม **สุทฺเท** เป็นไพร่ก็ตาม **จณฺฑาล** เป็นคนครึ่งชาติก็ตาม **ปุกฺกุเส** เป็นคนเทหยากเยื่อเชื้อฝอยก็ตาม **น กิญฺจิ ปริวชฺเชติ** ไม่งดเว้นอะไรๆ ไว้เลยให้หลงเหลือ ย่อมท่วมทับหมดทั้งสิ้น **น ตตฺถ หตฺถีนํ ภูมิ** ภูมิเป็นที่ไปของช้างทั้งหลายในความแก่และความตายนั้นย่อมไม่มี ภูมิเป็นที่ไปของรถทั้งหลายในความแก่และความตายนั้นย่อมไม่มี หรือคนเดินเท้า คนเดินเท้านั้น ทหารที่จะเข้าไปรบเดินไปด้วยเท้า เขาเรียกว่าทหารราบ เดินไปตามพื้นดิน คนเดินเท้าไปในความแก่และความตายนั้นไม่มี **น จาปิ มนฺตยุทฺเธน สกฺกา เชตุํ ธเนน วา** อันใครๆ ไม่อาจจะชนะความแก่และความตายด้วยการรบด้วยเวทมนต์ หรือด้วยการรบด้วยทรัพย์ จะเอาชนะความแก่และความตายไม่ได้เลย **ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน** เพราะเหตุนั้นบุรุษผู้เป็นบัณฑิตเมื่อมาเห็นประโยชน์ของตนแล้ว ผู้ทรงปัญญาควรตั้งความเชื่อในพระพุทธเจ้า ตั้งความเชื่อในพระธรรม ตั้งความเชื่อในพระสงฆ์ **โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย อุท เจตสา** บุคคลใดเป็นผู้ประพฤติธรรม **กาเยน** ด้วยกาย หรือ **วาจาย** ด้วยวาจา **อุท เจตสา** หรือว่าด้วยใจ **อิเธว นํ ปสํสนฺติ** นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้ทีเดียว **เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ** บุคคลนั้นละโลกนี้ไปแล้วย่อมบันเทิงในสวรรค์ ด้วยประการดังนี้

เนื้อความของพระบาลี ปัพพโตปมคาถา ขยายความเป็นสยามภาษา นี้แปลบาลีเป็นสยามทีเดียว ถ้าจะแปลขยายเป็นสยามแท้ๆ กะเทาะบาลีออกเสียทั้งหมด เป็น

เนื้อความดังนี้ ภูเขาทั้งหลายล้วนแล้วด้วยศิลาอันไพบูลย์ สูงจรดฟ้า กลิ้งหมุนทับบดสัตว์เข้ามาโดยรอบทั้ง ๔ ทิศแม้ฉันใด ความแก่และความตายย่อมครอบงำสัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้นฉันนั้น เป็นกษัตริย์ก็ตาม เป็นพราหมณ์ก็ตาม เป็นพลเรือนก็ตาม เป็นไพร่ก็ตาม เป็นคนครึ่งชาติก็ตาม เป็นคนเทหยากเยื่อเชื้อมูลฝอยก็ตาม ไม่งดเว้นใครๆ ไว้ให้เหลือเลย ย่อมครอบงำหมดทั้งสิ้น ภูมิเป็นที่ไปของช้างทั้งหลายในความแก่ความตายนั้นไม่มี ภูมิของรถทั้งหลายในความแก่ความตายนั้นก็ย่อมไม่มี ภูมิเป็นที่เดินเท้า ภูมิเป็นที่ไปด้วยเท้าในความแก่ความตายนั้นก็ย่อมไม่มี ใครๆ ไม่อาจสามารถจะสู้รบด้วยเวทมนต์ หรือจะสู้รบด้วยทรัพย์ก็ไม่อาจสามารถจะสู้ได้ ไม่อาจจะเอาชนะได้

เพราะเหตุนั้น บุรุษผู้เป็นบัณฑิตเห็นประโยชน์ของตนชัดดังนี้แล้ว ผู้ทรงปัญญาควรตั้งความเชื่อไว้ในพระพุทธเจ้า ควรตั้งความเชื่อไว้ในพระธรรม ควรตั้งความเชื่อไว้ในพระสงฆ์ บุคคลใดเป็นผู้ประพฤติธรรมด้วยกาย เป็นผู้ประพฤติธรรมด้วยวาจา เป็นผู้ประพฤติธรรมด้วยใจ นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้ทีเดียว บุคคลนั้นละโลกนี้ไปแล้วย่อมบันเทิงในสวรรค์ นี่เป็นภาษาสยามล้วน ไม่มีบาลีเจือปนทีเดียว ได้ความชัดดังนี้

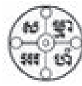
บัดนี้จะอรรถาธิบายขยายความในปัพพโตปมคาถา ความว่า วันคืนเดือนปีที่เราเกิดมาย่อมผ่านเราไปเนืองนิตย์ ท่านจึงได้ยืนยันว่า **อิมินา วีติวตฺเตน รตฺตินฺทิเวน อายุปิ ขียติ ชีวิตํ อุปรุชฺชติ** วันคืนเดือนปีล่วงไปๆ มิได้ล่วงไปแต่วันคืนเดือนปีเปล่า ชีวิตของเราล่วงตามวันคืนเดือนปีนั้นไปด้วย ชีวิตที่เป็นอยู่ร้อยปี พอหมดไปเสียวันหนึ่งก็ขาดร้อยปีไปวันหนึ่งแล้ว ลดคืนหนึ่ง ผ่านร้อยปีไปคืนหนึ่งแล้ว หมดเสียวันกับคืนหนึ่ง ขาดร้อยปีไปวันกับคืนหนึ่งแล้ว อย่างนี้เรื่อยไป เมื่อวันคืนเดือนปีล่วงไปเท่าไรชีวิตก็หมดไปเท่านั้น

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว เดินรุดหน้าไปข้างเดียว เกิดมาแล้วไม่มีถอยหลังเลย จะยั้งอยู่ไม่ได้อนุวินาทีหนึ่งก็ไม่ได้ รอสักประเดี๋ยวเถอะน่ายังห่วงลูกรักลูกอยู่ ไม่ได้ รอประเดี๋ยวเถอะน่ายังห่วงพระห่วงเณรนัก ไม่ได้ รอไม่ได้ทั้งนั้นแหละไม่ว่าใคร นี่เพิ่งรู้ชัดว่าวันคืนเดือนปีล่วงไปๆ ไม่ใช่ล่วงไปแต่วันคืนเดือนปีเปล่า **ชีวิตจิตใจล่วงไปด้วย ความเป็นอยู่ล่วงไปด้วย ล่วงไปอย่างวอดวายเช่นนี้** สภาพความเป็นเองปรุงแต่ง หรือว่าใครปรุงแต่งอยู่ที่ไหน เรื่องนี้หมดทั้งประเทศ หมดทั้งชมพูทวีป หมดทั้งแสนโกฏิจักรวาล หมดทั้งอนันตจักรวาล ตลอดนิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ มากน้อยเท่าใดนั้น ไม่รู้กันทั้งนั้นว่าเป็นเพราะเหตุอะไร แต่วัดปากน้ำมีคนรู้ขึ้นแล้วเป็นดังนี้เพราะอะไร

ที่ตั้งวัยให้แก่ยับเยินไปเช่นนี้ เป็นเองหรือใครทำอยู่ที่ไหน รู้ทีเดียวว่าใครทำอยู่ที่ไหน รู้ว่าไม่ใช่ใคร จับตัวได้ คือพญามารนั่นเองเป็นคนทำให้แก่ ให้เจ็บ ให้ตาย เกิดแก่เจ็บตายอย่างยับเยิน เกิดก็อย่างยับเยินเดือดร้อน พ่อไม่ตาย บางทีแม่ตาย บางทีลูกก็ตายแม่ก็ตาย พ่อก็ยังจะตายตามอีก โดดน้ำตาย เสียอกเสียใจ นี่พญามารทำทั้งนั้น สำหรับประหัตประหารฝ่ายพระ ถ้าว่ามนุษย์ผู้ใดเป็นฝ่ายพระละก็ มารข่มเหงอยู่อย่างนี้แหละไม่ขาดสาย ไม่เช่นนั้นก็ด้วยวิธีใดด้วยวิธีหนึ่ง บางทีหมั่นไส้นักทำเก่งกาจอวดดิบอวดดี ให้ฆ่ากันตายเสีย ให้กินยาตายเสีย ให้โดดน้ำตายเสีย ให้ผูกคอตายเสีย นี่ใครทำ พญามารทั้งนั้น ไม่ใช่ใคร ไม่มีใครรู้ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล นิพพานถอดกายมีเท่าไรไม่มีใครรู้ ไม่รู้เรื่องทีเดียวในเรื่องนี้ ว่าพญามารเขาคอยบีบคั้นอยู่ ให้เกิดแก่เจ็บตาย ให้เกิดก็เกิดอย่างยับเยิน หน้าบิดหน้าเบี้ยวเดือดร้อนด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ตายคางก็เหลืองเทียว ไม่ตายก็เกือบตาย นี่พญามารเขาทำตามปรกติแล้วไม่เป็นดังนี้ เกิดก็อย่างไม่ได้เดือดร้อนนัก จะคลอดบุตรก็เหมือนถ่ายอุจจาระเหมือนถ่ายปัสสาวะ ไม่เดือดร้อนเหมือนกับคลอดลูกออกเต้าธรรมดานี้ จะคลอดบุตรก็เหมือนถ่ายอุจจาระเหมือนถ่ายปัสสาวะทีเดียว ไม่เดือดร้อนแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ที่เดือดร้อนยับเยินเช่นนี้เพราะพญามารเขาส่งฤทธิ์ ส่งเดช ส่งอำนาจ ส่งวิชาที่ศักดิ์สิทธิ์มาบังคับบัญชา บังคับให้เป็นไป

เมื่อเป็นดังนี้ ที่ท่านวางบาลีว่า ให้เราท่านทั้งหลายพินิจพิจารณาว่าภูเขาทั้งหลายล้วนแล้วด้วยศิลาตัน ไม่มีน้ำเหลวเปลวปล่อง คำว่าไพบูลย์นั่น ตันสนิท ไม่มีน้ำเหลวเปลวปล่อง เป็นเนื้อหินทั้งแท่งทึบทีเดียว ไม่มีโพรงไม่มีถ้ำในสถานที่ใดๆ กลิ้งมาทั้ง ๔ ทิศจรดกัน โตเท่าไรก็กลิ้งเข้ามา บดเข้าไป กลิ้งเข้ามาจรดกันศูนย์กลาง คิดดูซีภูเขาใหญ่ขนาดนั้น สูงจรดฟ้า ภูเขานั่นไม่ใช่เล็กน้อย กลิ้งเรื่อยเข้ามา แล้วใครเล่าจะเหลือ ที่ถูกเข้าแล้วใครจะเหลือ ไม่มีใครเหลือแต่คนเดียว มดปลวกไม่เหลือทั้งนั้น เรือดไรเหาเล็นไม่เหลือทั้งนั้น ต้นไม้ต้นหญ้าไม่เหลือ วอดวายหมดทีเดียว ถึงภูเขาเล็กๆ น้อยๆ ไม่พอ หนักไม่พอ จมหมดหายหมด ราบลงไปหมดทีเดียว มันสูงถึงจรดฟ้าเช่นนั้น กลิ้งเข้ามาโดยรอบทิศทั้ง ๔ แล้วมาติดอยู่ตรงกลาง เล็กเข้ามาติดอยู่ตรงกลางก็ไม่เหลือเลย หายหมด เมื่อกลิ้งเข้ามาแกก็จะกลิ้งออกไปอีกนั่นแหละ แกไม่หยุดสักทีหนึ่ง นี่กลิ้งออกไปอีก กลิ้งออกไปอีกก็อีกนั่นแหละ ถูกใครๆ ก็ราบไปไม่เหลือเลยสักคนเดียว นี่แหละเหมือนความแก่และความตาย เกิดมามีเว้นความแก่

สักคนเดียวไหม ไม่มีเลย เว้นตายสักคนเดียวไหม? ไม่มีเลย เกิดมาแล้วก็แก่ตาย เกิดมาแล้วก็แก่ตายอย่างนี้

เพราะฉะนั้น ความแก่และความตายนี่สำคัญนัก ไม่ละไม่เว้นผู้หนึ่งผู้ใดให้หลงเหลือไว้เลย ความแก่และความตายนี้ย่อมครอบงำท่วมทับสัตว์ทั้งสิ้นให้ถึงความวินาศไป สัตว์ทั้งสิ้นนั้นคือใคร เป็นกษัตริย์ก็ตาม เป็นพราหมณ์ก็ตาม หรือเป็นพลเรือน พลเรือนนั้นหมายความว่ากระไร พลเรือนในประเทศทั้งหมด ชาวนา พ่อค้า พ่อครัว เหล่านี้แหละเรียกว่าพลเรือน หรือจะเป็นไพร่ คำว่าไพร่ก็ยกเป็น ๒ ชั้น เรียกว่าเจ้า เรียกว่าไพร่ เจ้าพวกหนึ่ง ไพร่พวกหนึ่ง เจ้าเขายกตัวเขาสูงว่าเป็นเจ้า นั่น เป็นไพร่เสีย หรือเป็นคนจัณฑาลคนครึ่งชาติ คนจัณฑาลน่ะเป็นอย่างไร เราไม่รู้จักคนจัณฑาล **จณฺฑาโล** เขาแปลว่าดุร้าย ไม่ใช่เช่นนั้น คนจัณฑาลเขาแปลว่าคนครึ่งชาติ ไม่ใช่ชาติเดียว คนไม่ใช่ชาติเดียว ใจก็เป็น ๒ ฝ่ายไป บางทีพ่อเป็นไทยแม่เป็นจีน แม่เป็นไทยพ่อเป็นจีน หรือพ่อเป็นจีนแม่เป็นไทย แม่เป็นฝรั่งพ่อเป็นไทย พ่อเป็นฝรั่งแม่เป็นไทย หรือแม่เป็นลาวเป็นมอญอะไรก็ตามเรื่อง อย่างนี้เขาเรียกว่าคนครึ่งชาติ เป็นฝรั่งเสียชาติหนึ่ง เป็นไทยเสียชาติหนึ่ง ๒ ชาติมารวมกันเสียเป็นชาติเดียวกันอย่างนี้ เขาเรียกว่า **จณฺฑาล** แปลว่าครึ่งชาติ **ปุกฺกุเส** ผู้เทหยากเยื่อเชื้อฝอย กวาดถนนหนทาง ที่เราเห็นปรากฏอยู่พวก **ปุกฺกุเส** มีความเป็นอยู่เลวที่สุด ทำงานก็เลวที่สุด ไม่มีอะไรจะเลวกว่านั้นอีก หรือเทอุจจาระ ปัสสาวะ เหล่านี้เรียกว่า **ปุกฺกุเส**

น กิญฺจิ ปริวชฺเชติ จะมีสักเท่าไรก็ช่าง เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นพลเรือน เป็นคนครึ่งชาติ หรือเป็นคนเทหยากเยื่อมูลฝอยก็ช่าง ไม่ได้งดเว้นใครๆ ไว้ให้หลงเหลือไว้เลย ไม่ให้เหลือเลย ท่วมทับหมด ท่วมทับหมดนั่นคือใครล่ะ ความแก่ความตาย คราวนี้ใครจะไปสู้รบกับความแก่ความตาย **น ตตฺถ หตฺถีนํ ภูมิ** ภูมิทางไปรบ หนทางที่จะเข้าไปรบ ที่จะยกพลเข้าไปรบกับความแก่ความตายนั้น หนทางช้างก็ไม่มีเข้าไป หนทางรถทั้งหลายก็ไม่มีเข้าไป หนทางเดินที่จะเข้าไปรบด้วยเท้าก็ไม่มีเข้าไป ไม่มีเข้าไปในความแก่และความตายนั้น ไม่มีทางเข้าไปสู้กัน ความแก่และความตายไม่มีทางเข้าไป ใครๆ ไม่อาจสามารถจะเอาชนะความแก่ความตายนั้นด้วยการสู้รบ ด้วยเวทมนต์ เวทมนต์คาถาใดๆ วิชาพราหมณ์เวทมนต์กลคาถาใดๆ ไม่อาจสามารถจะสู้รบกับความแก่ความตายนั้นได้ หรือจะสู้รบด้วยทรัพย์ มีทรัพย์จะเอาทรัพย์

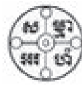
ไปไถ่ถอนตัว แก้ความแก่ความตาย เรื่องความแก่ความตายไม่มีทางสู้ไม่มีทางแก้ทีเดียว จะแก้อย่างไรก็แก้ไม่ได้

แต่ว่ามีแก้อยู่ที่วัดปากน้ำ วิชชาธรรมกายไปเห็นวิชาเหล่านี้หมด ไปเห็นความแก่ความตาย เวลานี้เขาว่าสมภารวัดปากน้ำกำลังสู้กับความแก่ความตาย สู้จริงๆ ผู้เทศน์นี่แหละ ๒๒ ปี ๘ เดือนเศษแล้ว ๘ เดือน ๙ วัน วันนี้แล้ว วินาทีนี้ไม่ได้หยุดเพียรสู้ความแก่ความตายไม่ได้ถอยกันเลย พญามัจจุราชมีเท่าไรจับกันหมด จับกันหมดตรึงกันหมด ลงโทษกันหมดทีเดียว มีเท่าไร ไม่ให้ทำลายพระ ไม่ให้ข่มเหงพระได้ ให้เลิกข่มเหง ให้เลิกทำลายพระเสียให้ได้ จะแก้ความแก่ ความเจ็บ ความตายใหม่ ไม่ให้มีแก่ ไม่ให้มีเจ็บ ไม่ให้มีตาย เมื่อเกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์แล้วก็ให้เป็นมนุษย์เด็ก เด็กก็อย่างหนึ่ง รู้กันได้ชัดๆ เด็กๆ ก็รู้ ไม่สวยไม่งามนักพอสมควร ถ้ายิ่งแก่หนักเข้ายิ่งสวยงามหนักเข้า ยิ่งแก่หนักเข้าก็ยิ่งสวยงามหนักเข้า แล้วก็โตหนักเข้าด้วย ผิดกันโตหนักเข้าๆ สวยงามหนักเข้า โตหนักเข้า สวยงามหนักเข้า ไม่มีไขลง[๑] กัน มีแต่ไขขึ้น[๒] กันไป ไม่มีถอยกลับกัน พอครบบารมีของตนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหรือพระอรหัตอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นพระพุทธเจ้าพระอรหัต ไม่ต้องไปทรมานให้เหนื่อยยากลำบากแต่อย่างหนึ่งอย่างใด อยู่ในบ้านในช่องตามชอบใจ พอครบกำหนดเข้าก็เป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหัตทีเดียว เป็นพระพุทธเจ้าพระอรหัต เวลาไปนิพพานไม่ต้องถอดสักกายหนึ่ง กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กาย

---

[๑] "ไขลง" เป็นการทำวิชชา ของต้นธาตุ-ธรรม ฝ่ายมารหรือบาปอกุศล หรือธาตุ-ธรรมฝ่ายดำ ที่กระทำในธาตุธรรมส่วนละเอียดของสัตว์โลก โดยบังคับเครื่องที่ประจำอยู่ในธาตุ-ธรรมส่วนละเอียดนั้นให้ "เครื่องหมุนซ้าย" และในขณะเดียวกันก็แก้ไขเครื่องให้เดินต่ำลง ทำให้เห็น, จำ, คิด, รู้, กาย, วาจา, และใจ ตลอดจนธาตุ-ธรรม เป็นบาปอกุศลมากขึ้น (ในทางปฏิบัติ จะรู้ (ญาณ) เห็น (ทัสสนะ) ธาตุ-ธรรม เป็นสีดำยิ่งขึ้น) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่าย "มาร" ปกครองธาตุ-ธรรมมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้สัตว์โลกมีความเป็นอยู่ ห่าง บุญ-กุศล-ศีล-ธรรม พระพุทธศาสนายิ่งขึ้นไปอีก อันเป็นผลให้ธาตุ-ธรรม ส่วนหยาบของสัตว์โลกทั้งหลายต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร และเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ตลอดจน สัตว์นรก รวมทั้งไปเกิดในโลกันต์นรก มากขึ้น

[๒] "ไขขึ้น" เป็นการทำวิชชา ของพระนิพพานต้นธาตุ-ธรรม ฝ่ายพระ หรือ บุญกุศลที่กระทำในธาตุ-ธรรมส่วนละเอียดของสัตว์โลก เพื่อแก้วิชชาของฝ่ายมาร ด้วยการบังคับเครื่องที่ประจำอยู่ในธาตุ-ธรรมส่วนละเอียดของสัตว์นั้นให้ "เครื่องหมุนขวา" และในขณะเดียวกันก็ไขเครื่องให้เดินสูงขึ้น พ้นจากการปกครองธาตุ-ธรรมของฝ่าย "มาร" ทำให้เห็น , จำ, คิด, รู้, กาย, วาจา และใจ ตลอดจน ธาตุ-ธรรม เป็นบุญกุศลยิ่งขึ้น ในทางปฏิบัติจะรู้เห็น (ญาณ - ทัสสนะ) ธาตุ-ธรรม ใสสะอาดบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่าย "พระ" ปกครองธาตุ-ธรรมได้ยิ่งขึ้น เป็นผลให้สัตว์โลก มีความเป็นอยู่ใกล้ชิด บุญ-กุศล ศีล-ธรรม พระพุทธศาสนายิ่งขึ้นไปอีก และห่างฝ่าย "มาร" มากยิ่งขึ้น เป็นฝ่าย "พระ" แต่ส่วนเดียว เพื่อช่วยให้สัตว์โลกพ้นจากการเกิด, แก่, เจ็บ, ตาย (คือให้ดำเนินไปสู่มรรคผล-นิพพาน) ไม่ต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารอีกต่อไป และทำให้เข้าถึงการปกครองที่สุดสายธาตุ-ธรรม ของตัวเอง (ผู้ที่ สร้าง บารมีเพื่อสำเร็จมรรคผล-นิพพาน ในฝ่ายสัมมาทิฏฐิ ไปถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัว) และในที่สุดไม่มีใครปกครองเลย เรา (ผู้ที่สำเร็จมรรคผล-นิพพานในฝ่ายสัมมาทิฏฐิ) ปกครองตัวเราเอง (ไม่มีฝ่าย "มาร" ปกครองธาตุ-ธรรม มีแต่ฝ่าย "พระ" ปกครอง ธาตุ-ธรรมแต่ฝ่ายเดียว (คำอธิบายนี้ คัดตามต้นฉบับเดิม พ.ศ. ๒๕๓๓)

ธรรมละเอียด กายธรรมโสดา กายธรรมโสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา กายธรรมสกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา กายธรรมอนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต กายธรรมอรหัตละเอียด ไม่มีถอดกันเลย เป็นทั้งดุ้นทั้งก้อน ไปนิพพานหมดทั้งดุ้นทั้งก้อนทีเดียว

นี้ที่สมภารวัดปากน้ำรบกับพญามัจจุราช รบความแก่ความตาย รบเท่านี้ แก้ให้เป็นอย่างนี้ ถ้าไม่เป็นอย่างนี้สมภารวัดปากน้ำไม่แรมราตรีที่อื่นละ ยอมตาย ไม่ถอยกันเลย

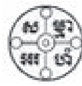
เมื่อการสู้รบเช่นนี้ใครเคยได้ยินได้ฟังบ้าง ไม่มีเลย หมดทั้งชมพูทวีป แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล นิพพานถอดกายที่ไหนๆ ไม่มีเลย แล้วไม่มีใครรู้จักเสียด้วยซ้ำ นี่มารู้จักขึ้นแล้วที่วัดปากน้ำ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา อยู่วัดปากน้ำก็จริง แต่ไม่รู้ว่าสมภารวัดปากน้ำทำอะไร นี่อัศจรรย์นักอยู่ด้วยกันตั้งหลายสิบปี อยู่วัดปากน้ำทำวิชชานี้ ๒๒ ปี ๘ เดือน ๙ วันวันนี้ ไม่มีใครรู้ว่าทำอะไร รู้แต่นิดๆ หน่อยๆ รู้จริงจังลงไปไม่มี มีก็ผู้ที่ทำวิชชาด้วยกัน รู้จริงเห็นจริงกันลงไปทีเดียว ทำอยู่ทุกวันๆ นั่นละก็รู้จริงเห็นจริง **นี่เป็นวิชชาลึกอย่างนี้ ถ้ารู้สึกเช่นนี้ละก็ จงอุตส่าห์ว่าตั้งแต่นี้ไป เราจะช่วยเหลือแก้ไขด้วยประการใดประการหนึ่ง ท่านรบศึกสำคัญอย่างนี้ ถ้าได้ชนะละก็เราชนะด้วย ถึงเราไม่ได้ทำเลยเราก็ชนะด้วย ถ้าได้สำเร็จเราก็สำเร็จด้วย เราไม่ได้ทำเลยก็สำเร็จด้วย เราต้องสนับสนุนด้วยทางใดทางหนึ่งให้สมควรทีเดียว** พวกที่เป็นแล้วตั้งใจแน่วแน่ว่า ตั้งแต่วันนี้ไปเราไม่ถอยหละ เกิดมาเราไม่พบวิชชานี้เราจะต้องสู้อย่างอื่น สู้ไม่ได้ทั้งนั้น เราจะหันสู้วิชชานี้กันสุดฤทธิ์สุดเดช เอาให้ถึงหมดเจ็บหมดแก่หมดตายของพญามารให้ได้ ให้พญามารแพ้ให้ได้ พญามารแพ้เด็ดขาดเมื่อเวลาไร เวลานั้นหมดทุกข์ในโลก เท่าปลายผมปลายขนก็ไม่มี หมดแก่หมดเจ็บหมดตายในโลก เท่าปลายผมปลายขนก็ไม่มี มีความสุขเหมือนยังกับท้าวสวรรค์ หรือเหมือนกับท้าวพรหม หรือเหมือนกับพระนิพพาน สุขขนาดนั้น เป็นสุขสำราญขนาดนั้น นี่แหละที่แสวงหาความสุขกันในโลกในเวลานี้ทุกชาติทุกภาษา หาความสุขใส่ชาติใส่ภาษาของตัวทั้งนั้น อิจฉาริษยากันเบ่งกันเต็มฤทธิ์เต็มเดช ประหัตประหารซึ่งกันและกัน ใครมีกำลังมากก็กดขี่คนมีกำลังน้อยลงไป บังคับกำลังน้อยให้อยู่ใต้อำนาจเสีย ที่ทำกันอยู่นี้ทั้งวันทั้งคืน ทั้งชมพูทวีปแสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล ทำกันอยู่อย่างนี้ แม้จะเป็นมนุษย์ก็ต้องทำอย่างนี้ แม้จะไปเป็นเทวดาก็ไปเป็นอย่างนี้ จะไปเป็นพรหมก็ทำอย่างนี้ จะไปเป็นอรูปพรหมก็เป็นอย่างนี้ จะไปเป็นนิพพานแล้วก็ทำอย่างนี้เหมือนกัน พระพุทธเจ้าในพระนิพพาน

ไม่ได้หยุดเลย ทำอยู่อย่างนี้ กำลังผจญกับพญามารไม่ได้หยุดเลย วินาทีอนุวินาทีก็ไม่ได้หยุด ต้องทำนิโรธ ดำเนินนิโรธเสมอให้ละเอียดอ่อนไว้ ถ้าว่าละเอียดไม่ทัน เขาก็บังคับเสีย หยาบกว่าเป็นถูกบังคับ ถูกความแก่บังคับ บังคับไม่ให้รู้ด้วย บังคับในไส้ ไส้ธาตุไส้ธรรม เห็น จำ คิด รู้ ต้องใช้ญาณบังคับหมด เมื่อปรากฏรู้ตัวว่าเป็นทาสพญามารอยู่เช่นนี้ ก็ต้องช่วยรีบเปลื้องตัว ต้องรีบพยายามแก้ตัว ถ้ารีบพยายามแก้ตัวให้พ้นไปเสียได้ ก็จะไม่ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เอาความชนะเสียให้ได้

พญามารไม่ได้เว้นผู้หนึ่งผู้ใดให้เหลือ เพราะเหตุนั้น ผู้มีปัญญา เมื่อเป็นคนฉลาดจะทำอย่างไรในเวลานี้ เมื่อทราบชัดประโยชน์ของตนแล้ว ผู้ทรงปัญญาควรตั้งความเชื่อไว้ในพระพุทธเจ้า ควรตั้งความเชื่อลงไปในพระธรรม ควรตั้งความเชื่อลงไปในพระสงฆ์ ตั้งความเชื่อลงไปในพระพุทธเจ้าจะเอาใจจรดลงไปที่ไหน เอากันละ เอากันสดๆ นี่แหละ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ตั้งความเชื่อลงไปในพระพุทธเจ้านั้นตั้งลงไปตรงไหน ตั้งความเชื่อลงไปในพระธรรมนั้นตั้งลงไปตรงไหน ผู้ที่ไม่เป็นธรรมกายก็ตามกันหมด ไม่รู้จะตั้งตรงไหน ตั้งไม่ถูก แล้วจะตั้งให้ถูกมันก็ไม่ถูก หลบไปหลบมาอยู่นั่นแหละ แล้วทำไงล่ะคราวนี้ นับถือพระพุทธศาสนา ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ว่าตั้งใจเชื่อลงไปในพระพุทธเจ้าแล้ว จะเอาใจไปจรดตรงไหนล่ะถึงจะถูกพระพุทธเจ้า เอาใจไปจรดตรงไหนจึงจะถูกพระธรรม เอาใจไปจรดตรงไหนจึงจะถูกพระสงฆ์

เรื่องนี้ผู้เทศน์นี่แหละได้เทศน์ปุจฉาวิสัชนากับพระมหาเคลือบ อายุ ๓๓ พรรษา เขาฉลองพระประธานที่วัดในสวน ถามว่าบัดนี้ท่านมหา ท่านเจ้าของทาน ท่านเจ้าภาพนิมนต์ท่านกับผมมา ๒ ท่าน นี่มาเทศน์ปุจฉาวิสัชนากันในเรื่องพระประธาน เขาสร้างพระประธาน พระประธานเป็นที่ระลึกนึกคิดของพุทธศาสนิกชน เป็นประธานอยู่ในวัดนี้ จะให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ระลึกถึงพระธรรม ระลึกถึงพระสงฆ์ เราจะระลึกถึงพระพุทธเจ้านั้น เมื่อมาถึงพระประธานเข้านี่แล้ว เราจะเอาใจจรดตรงไหนล่ะถึงจะถูกพระพุทธเจ้า อึกอักแน่ะ พออึกอักผู้เทศน์ต้องอนุโยค การจรดนั้นจะจรดเบื้องศีรษะท่านหรือจะจรดเบื้องกลางพระองค์ท่าน หรือจะจรดเบื้องพระบาทท่านเข้าไป เป็น ๓ หรือปันลงไปอีกก็ได้ มือ เท้า แขนทั้งสอง ศีรษะหนึ่ง ๕ ตัว ๖ ศีรษะ ไปจรดไหนล่ะ ให้แน่ๆ ลงไปซิ อึกอักอยู่ ถ้าว่าจรดเข้าช่องหน้าผากที่พระอุณาโลม ตั้งเป็นช่องอยู่ เขาทำเป็นอุณาโลม ตั้งเป็นช่องอยู่ เขาทำเป็นวงกลมไว้ตรงนั้น ช่องพระอุณาโลมอ้าวไปจรดตรงนั้นเข้าแล้ว ก็รู้ว่า โอ้ นี่ไม่เป็นล่ะซิ ตั้งแต่บวชมา ๓๓ พรรษา จรดไม่

ถูก **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เลอะแล้ว ถ้าเลอะก็ไล่เข้าป่าทีเดียว เมื่อไปจรดเข้าที่อุณาโลมก็ไปจรดเอาทองใบเข้าแล้วที่ปิดไว้ตรงนั้น ทีนี้ก็ไล่เข้าป่าไปเลย เอ้าเปิดทองใบเข้าไปถูกรักเข้าอีก ถ้าเปิดรักเข้าไปอีกก็ถูกทองเหลืองทองแดงที่เขาหล่อ เปิดทองเหลืองทองแดงเข้าไปอีกเจอะทราย เปิดทรายเข้าไปอีกไม่มีอะไร ว่างเปล่า เหลวแล้ว นี่คนจรดไม่ถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ไม่ถูก **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักดังนี้ เราจะจรดตรงไหน? เราเป็นคนรู้ เราเป็นคนเทศน์เสมอๆ กัน เมื่อยังเข้าไม่ถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ยังไม่มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จะจรดตรงไหนล่ะ? ใจต้องจรดนิ่งเข้าที่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ตรงนั้น ถ้าว่าได้กายมนุษย์แล้ว ตรงนั้นแหละที่จะเป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ต้องทำใจให้หยุดตรงนั้นให้หยุดนิ่ง เมื่อใจหยุดนิ่งอยู่ตรงนั้น ก็จรดต่อไป ถ้าเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เข้าถึงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด นั่นแหละถูกต้อง ถูกธรรมรัตนะ

ถ้าว่าเข้ากายทิพย์ ก็จรดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถ้าเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด นี่แหละที่จรดของใจ

ถ้าว่าถึงกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถ้าว่าเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

ถ้าว่าเข้าถึงกายอรูปพรหม ก็จรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถ้าว่าเข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด จรดนิ่งอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

ถ้าว่าเข้าถึงกายธรรม ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กลางดวงนั้น ถ้าเข้าถึงกายธรรมละเอียด ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด

ถ้าเข้าถึงพระโสดา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถ้าเข้าถึงพระโสดาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด

ถ้าเข้าถึงกายพระสกทาคา ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกาทาคา ถ้าเข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด

ถ้าว่าเข้าถึงพระอนาคา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอนาคา ถ้าว่าเข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด

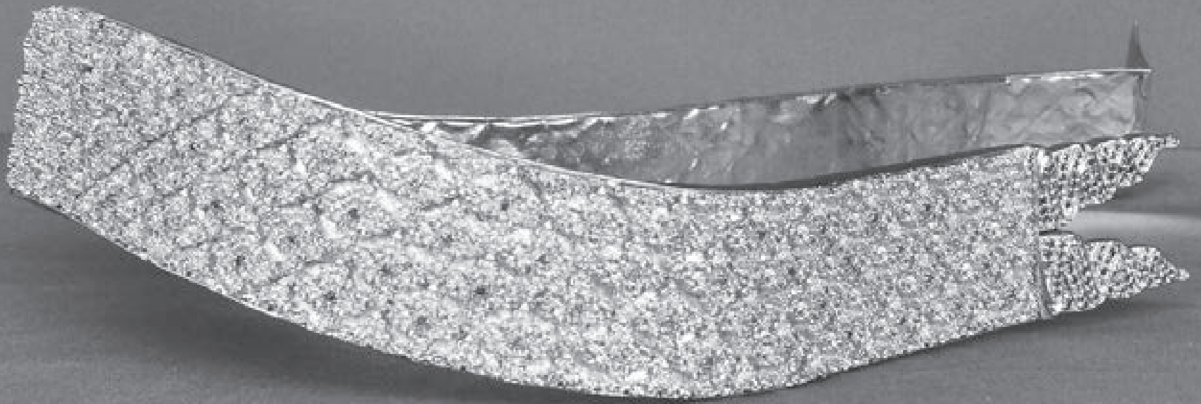
ถ้าว่าเข้าถึงกายพระอรหัต หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถ้าว่าเข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตละเอียด ที่ตั้งของใจ ที่จรดของใจ เรียกว่าถูกพุทธรัตนะ ถูกธรรมรัตนะ ถูกสังฆรัตนะ ตัวจริงทีเดียวให้จรดอย่างนี้

นี่แหละที่เทศน์ให้ฟังบ่อยๆ เพื่อจะได้จำอย่างนี้ **ถ้าไม่ได้หลักอย่างนี้ก็เหลว จะว่าเด็กหรือแก่เฒ่าปานกลางอย่างไรก็ช่างเถอะ เหลวทั้งนั้น ถ้าไม่ถูกจริงอย่างนี้** ให้รู้จักหลักอันนี้ ใจเราตั้งในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ถูกส่วนเข้าแล้ว **โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย อุท เจตสา วา** บุคคลใด **ธมฺมจารี** แปลว่าประพฤติธรรม บุคคลใดประพฤติธรรมด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือว่าด้วยใจ กายก็บริสุทธิ์ วาจาก็บริสุทธิ์ ใจก็บริสุทธิ์ ไม่มีพิรุธเลย ได้ชื่อว่าประพฤติธรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ **อิเธว นํ ปสํสนฺติ** นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้ บุคคลนั้นละโลกนี้แล้วไปสู่สวรรค์ เมื่อจรดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แล้ว ก็บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องเสียเลย นั่นแหละ ถูกต้องตามร่องรอยความประสงค์ทางพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีชี้ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

สังฆาฏิประดับเพชร ๓๘๕ เม็ด พลอย ๑,๓๕๖ เม็ด รวม ๑,๗๔๑ เม็ด

สังวาลสะพาย พลอย ๓๕๗ เม็ด

'... เห็นไม่มีที่สุด รู้ไม่มีที่สุด เห็น จำ คิด รู้ เท่ากัน

เห็นไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น จำไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น

คิดไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น เท่ากัน ไม่ยิ่งไม่หย่อนกว่ากัน

นี่อย่างนี้เรียกว่าวิปัสสนา เห็นอย่างนี้เห็นด้วยตาธรรมกาย ...'

'... ถ้าไม่ถึงไม่รู้รสชาติของนิพพานทีเดียว ถ้ามีธรรมกายแล้วยินดีนิพพานได้

นิพพานเป็นที่สงัด เป็นที่สงบ เป็นที่เงียบ เป็นที่หยุดทุกสิ่ง

ถึงนิพพานแล้ว สิ่งที่ดีจริงอยู่ที่นิพพานทั้งนั้น ...'

กัณฑ์ที่ ๒๔

ติลักขณาทิคาถา

๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา *
อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน
อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ
เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ
กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต
โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ
ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต
เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา
ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติฯ **

* ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๐/๕๑-๕๒

** องฺ.ทสก.(บาลี) ๒๔/๑๕๘/๒๗๑-๒๗๒

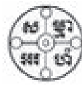
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยวิปัสสนาภูมิปาท เป็นธรรมสำหรับประจำของพุทธบริษัท พระองค์ทรงตรัสแยกแยะธรรมเป็นหลายประเภท ประเภทนี้เรียกว่า วิปัสสนาภูมิปาท พระองค์ทรงประกาศตั้งแต่ครั้งพุทธกาลโน้น ในหมู่บริษัท

ทั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในครั้งกระโน้นเมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ธรรมอันนี้ ธรรมสังคาหกาจารย์เถระเจ้าทั้งหลายร้อยกรองขึ้นสู่สังคายนาตลอดมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ บัดนี้เราท่านทั้งหลายจะพึงได้สดับ ณ บัดนี้

จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาและตามมตยาธิบายกว่าจะยุติการโดยสมควรแก่เวลา เบื้องต้นแห่งวิปัสสนาภูมิปาทนี้ว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** ถ้าบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นความหมดจดวิเศษ เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน** บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนเหล่าใดถึงซึ่งฝั่งได้ ชนเหล่านั้นมีประมาณน้อยนัก **อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ** หมู่สัตว์นอกนี้ย่อมเลาะชายฝั่งข้างนี้นั่นแล ก็ชนทั้งหลายเหล่าใดประพฤติตามธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้ว ชนทั้งหลายเหล่านั้นจักถึงซึ่งฝั่งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งของมัจจุ อันบุคคลข้ามได้แสนยาก ข้ามได้ยากนัก บัณฑิตผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาย่อมละธรรมดำทั้งหลายเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น ความยินดีอาศัยพระนิพพาน ไม่มีอาลัย จากอาลัย ยินดีได้ด้วยยากในพระนิพพาน ยินดีได้ด้วยยากในนิพพานอันเป็นที่สงัดใด ควรละตัณหาทั้งหลายเสีย เป็นผู้ไม่มีกังวลแล้วปรารถนาซึ่งความยินดียิ่งในพระนิพพานนั้น บัณฑิตผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญา ชำระตนให้ผ่องแผ้วเสียจากเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลาย จิตอันบัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดอบรมดีแล้วโดยชอบ ในองค์แห่งการตรัสรู้ทั้งหลาย บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดไม่ถือมั่นยินดีแล้วในการละการถือมั่น บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นไม่มีอาสวะ เป็นผู้โพลง ดับสนิทแล้วในโลกด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อนี้จะอรรถาธิบายขยายความในวิปัสสนาภูมิปาทเป็นลำดับไป เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกนัก เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งสิ้นไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **สตฺตานํ** ของสัตว์ทั้งหลาย นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษของสัตว์ทั้งหลาย เห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงทั้งสิ้น ไม่

เที่ยงทั้งหมด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของมนุษย์ก็ดี ที่เป็นมนุษย์อยู่ จะได้เป็นมนุษย์อยู่ตลอดกัปนับร้อยนับพันก็หาไม่ ไม่ถึง ๑๐๐ ปี ครั้งพุทธกาลยืนยาวที่สุดเพียง ๑๒๐ กว่าปีเท่านั้น ยืนจนที่สุดอายุ มีพระพากุลเถระเจ้า ยืนมากขึ้นไปกว่านั้น อายุ ๑๖๐ ปี ในครั้งพุทธกาลอายุขัย ๑๐๐ ปี บัดนี้อายุขัยกัปอายุ ๗๕ ปี สัตว์อายุ ๑๐๐ ปีมีน้อยนัก ถึง ๑๐๐ ปีเท่านั้นแหละ หาไม่ค่อยได้แล้ว นี่ไม่เที่ยง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์ก็ดี รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด รูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ทั้ง ๘ กายนี้ไม่เที่ยงทั้งนั้น เที่ยงสักกายหนึ่งก็ไม่มี ล้วนแต่ไม่เที่ยงทั้งนั้น ที่เครื่องอุปการะแก่กายเล่า ไม่เที่ยงดุจเดียวกัน สิ่งที่เป็นปรากฏ ติณชาติ รุกขชาติ วัลลีชาติ พฤกษชาติต่างๆ ไม่เที่ยงทั้งนั้น หรือตึกร้านบ้านเรือน ภูเขาตลอดจนกระทั่งภูเขาพระสุเมรุ ภูเขาจักรวาล เมื่อโลกอันตรธานก็ย่อยยับเป็นจุลไปหมดไม่เที่ยงเลย สิ่งที่อาศัยธาตุอาศัยธรรมสังขารขึ้นนี้ไม่เที่ยงเลย เมื่อเห็นไม่เที่ยงจริงเช่นนี้แล้วก็ย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางอันหมดจดวิเศษ ถ้าว่าปัญญาเห็นอยู่อย่างนี้เห็นชัดๆ อยู่ดังนี้แล้ว เห็นด้วยปัญญาของตนเช่นนี้แล้ว ความถือมั่นใดๆ ในโลก ความถือมั่นใดๆ ในภพนั้นๆ ก็ย่อมไม่มีเป็นแท้

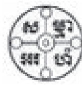
ไม่ใช่ไม่เที่ยงอย่างเดียว สังขารทั้งปวงทั้งสิ้นตัดสินว่าเป็นทุกข์ **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษ นึกดู เบญจขันธ์ทั้ง ๕ ของกายมนุษย์เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ถ้าว่าคนเจ็บไข้ละก็เห็นว่าเป็นทุกข์ คนแก่ชรานั่นเห็นเป็นทุกข์จริงๆ ถ้าว่าเป็นทุกข์จริงเป็นทุกข์ตลอด เด็กอยู่ในท้องก็ดี คลอดแล้วก็ดี เป็นเด็กเล่นโคลนเล่นทรายอยู่ก็ดี หรือรุ่นหนุ่มรุ่นสาวก็ดี หรือแก่เฒ่าชราปานใดก็ดี ถ้าว่าไม่พิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว สุขหายากนัก ทุกข์มาก เป็นทุกข์จริง ขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์จริงๆ กายมนุษย์หยาบ กายมนุษย์ละเอียดก็เป็นทุกข์ ตลอดหมดทั้ง ๘ กาย ทุกข์ทั้งนั้น สุขหาไม่ค่อยจะเจอ มีแต่ทุกข์ มีสุขบ้างเล็กน้อยตามภาษาของสัตว์ที่เกิดในภพนั้น เมื่อมนุษย์รู้ชัดเช่นนี้ก็เบื่อหน่ายในทุกข์ นี่แหละเป็นอย่างนี้แหละ เป็นหนทางหมดจดวิเศษ

ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อใดบุคคลเห็นตามความเป็นจริงว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว รูปธรรมนามธรรมก็ไม่ใช่ตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ มนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูป

พรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ตลอดจนกระทั่งถึงพระอนาคาทั้งหลายเหล่านั้น ตลอดจนกระทั่งถึงพระอรหัต ไม่ใช่ตัวทั้งนั้น ตัวต้องอาศัยธรรมนั้น ธรรมต้องอาศัยตัวนั้น อาศัยซึ่งกันและกัน แต่ว่าธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่ตัวจริงๆ เมื่อเห็นจริงลงไปดังนี้ว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัวแล้ว ย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษลึกซึ้งดุจเดียวกัน ธรรมทั้งหลาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด กายสกทาคา สกทาคาละเอียด กายอนาคา อนาคาละเอียด กายอรหัต อรหัตละเอียด ทุกดวงธรรมไม่ใช่ตัวทั้งนั้น เห็นจริงๆ เข้าเช่นนี้ ที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์อยู่เพราะอะไรล่ะ เพราะสภาพของขันธ์ที่เป็นโลกีย์นั้นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ถึงที่เป็นโลกุตระที่ข้ามขึ้นจากโลกไป อ้ายนั่นไม่กล่าว จากภพ ๓ ไปเสียแล้ว ถ้าจะกล่าวลึกลับเข้าไปอีกไม่มีเวลาจบ ต้องขอสงบไว้ว่า เบญจขันธ์ทั้ง ๕ ในภพทั้ง ๓ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์จริงๆ แล้วก็ธรรมทั้งหลายที่สัตว์เหล่านั้นอาศัย เป็นดวงๆ ๘ ดวงนั้นไม่ใช่ตัวจริงๆ แม้ถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภู โคตรภูละเอียด โสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด ๑๐ ดวง หรือเกินไปเท่าไรๆ ก็ไม่ใช่ตัว ตัวอาศัยธรรมนั้น

ที่นี้จะกล่าวถึงตัวล่ะ เมื่อว่าไม่ใช่ตัวแล้วอะไรเป็นตัวล่ะ เรื่องนี้ได้แสดงแล้วเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าโปรดภัททิยราชกุมาร ๓๐ หย่อนอยู่หญิงแพศยาคนหนึ่ง ทั้งราชกุมาร ๓๐ มเหสีอีก ๒๙ ก็รวบเป็น ๕๙ หย่อน ๖๐ อยู่คนหนึ่ง พระองค์ทรงตรัสเทศนาบอกตัวทีเดียว นี่ได้แสดงมาแล้ว แสดงมากก็กัณฑ์ใหญ่ทีเดียว ไม่ใช่กัณฑ์ย่อย แสดงถึงตัวนี้ กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัวโดยสมมติ กายมนุษย์ละเอียดก็เป็นตัวโดยสมมติ ไม่ใช่ตัวจริงๆ ไม่ใช่ตัวโดยวิมุตติ ทั้ง ๘ กาย กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เป็นตัวโดยสมมติทั้งนั้น เป็นตัวโดยวิมุตติล่ะ กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา สกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต อรหัตละเอียด นี่เป็นตัวโดยวิมุตติทั้งนั้น เป็นชั้นๆ ไป เป็นตัววิมุตติ แต่ว่าถึงกายพระอรหัต ถึงวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว ถึงวิราคธาตุวิราคธรรมถึงกระนั้น ที่จะไปเป็นพระอรหัตเป็นตัววิมุตติแท้ๆ ทีเดียว เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรม ออกจากสราคธาตุสราคธรรมไปทีเดียว นี่ความจริงเป็นอย่างนี้ ถ้าว่ามีวิปัสสนาเห็น มีวิปัสสนาก็มี

ธรรมกาย **เห็นด้วยตาธรรมกายนั่นแหละเรียกว่าวิปัสสนา แปลว่าเห็นแจ้งเห็นวิเศษ** เห็นต่างๆ เห็นไม่มีที่สุด ตาธรรมกายโคตรภูเห็นแค่นี้ ตาธรรมกายโสดา โสดาละเอียดเห็นแค่นี้ สกทาคา สกทาคาละเอียดเห็นแค่นี้ พระอนาคา อนาคาละเอียดเห็นแค่นี้ พระอรหัต อรหัตละเอียดเห็นแค่นี้ หนักขึ้นไปไม่มีที่สุด นับอสงไขยไม่ถ้วน **เห็นไม่มีที่สุด รู้ไม่มีที่สุด เห็น จำ คิด รู้ เท่ากัน เห็นไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น จำไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น คิดไปแค่ไหนรู้ไปแค่นั้น เท่ากัน ไม่ยิ่งไม่หย่อนกว่ากัน นี่อย่างนี้เรียกว่าวิปัสสนา เห็นอย่างนี้เห็นด้วยตาธรรมกาย เห็นด้วยตากายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เห็นเท่าไรก็เห็นไป เรียกว่าอยู่ในหน้าที่สมถะทั้งนั้นไม่ใช่วิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาละก็ต้องเห็นด้วยตาธรรมกาย นั่นแหละเป็นตัววิปัสสนาจริงๆ ละ**

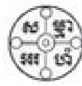
เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ในท้ายของพระรัตนตรัยนี้ได้ชี้หลักไว้ นี่กล่าวถึง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่า บรรดามนุษย์มากมาย น้อยคนนัก น้อยหน้าทีเดียวที่จะเข้าถึงฝั่งได้ น้อยนักที่เข้าถึงฝั่งน่ะคือนิพพานทีเดียว เข้าถึงนิพพานไม่ใช่เป็นของเข้าถึงง่าย ในวัดปากน้ำนี้มีจำนวน ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกามาก เข้าถึงนิพพานได้ ๑๕๐ กว่า มีธรรมกายไปนิพพานได้ ออกไปนิพพานได้ ๑๕๐ กว่า แต่หมดประเทศไทยนอกจากวิชชานี้แล้ว ไม่มีใครไปนิพพานได้เลย **ไปนิพพานได้ก็แต่ธรรมกายเท่านั้น** นี่พึงรู้ชัดอย่างนี้ ถ้ารู้ชัดอย่างนี้ละก็หมู่สัตว์นอกนี้นี่ย่อมเลาะอยู่ชายฝั่งข้างนี้เท่านั้น เลาะอยู่ในสักกายทิฏฐิ ไต่อยู่แต่กายมนุษย์นี่เอง ใจไม่พ้นกายมนุษย์ไป พ้นจากกายมนุษย์ไป ไปไต่อยู่กับกายมนุษย์ละเอียดที่ฝันไป เลาะอยู่แต่ฝั่งข้างนี้ พ้นจากกายมนุษย์ละเอียดไป ไปติดอยู่กับกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ออกจากภพไม่ได้ ติดอยู่ในภพ ติดอยู่กับกายเหล่านี้ นี้ได้ชื่อว่าเลาะอยู่แต่ชายฝั่งข้างนี้ ไม่ไปถึงพระนิพพาน พวกมีธรรมกายนั้นไปถึงนิพพาน ผู้ที่ไปถึงนิพพานแล้วมามองดูผู้ที่ไม่ไปนั่น ผู้ที่ไปนิพพานได้หาว่าผู้ที่ไม่ไปนั่นตาบอด มองไม่เห็นนิพพาน งุ่มง่ามเงอะงะอยู่ในกายเหล่านี้เอง งุ่มง่ามอยู่ในนี้เอง ตาบอดแล้วไม่รู้ว่าตาบอดด้วยนะ ใช่ว่าจะรู้ตัวเมื่อไรล่ะ ไม่รู้เสียด้วย ถ้ารู้ตัวว่าตัวตาบอดก็รีบทำให้ตาดี ให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ เข้าถึงธรรมกายก็เป็นตาดีกัน ไม่เข้าถึงธรรมกายก็เป็นตาบอด ไม่เข้าถึงนิพพาน ไปนิพพานไม่ได้ เห็นนิพพานไปนิพพานได้

ก็เรียกว่าตาดี นี่ตรงอยู่อย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักดังนี้แล้ว ก็คนทั้งหลายเหล่าใดแล ปฏิบัติตามธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้ว พระตถาคตก็ธรรมกายนั่นแหละ

ธรรมอะไรที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้วน่ะ ธรรมที่ทำให้เป็นกายเป็นลำดับไปจนกระทั่งถึงกายพระอรหัตนั่นแหละ เป็นสวากขาตธรรมละ ธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้วกล่าวชอบแล้ว ถูกหลักถูกฐานทีเดียวไม่ใช่อื่นละ ไปตามร่องรอยนั้น ถ้าว่าปฏิบัติตามแนวนั้น คนทั้งหลายเหล่านั้นก็ย่อมถึงซึ่งฝั่ง ล่วงเสียซึ่งวัฏฏะเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุยากที่บุคคลจะล่วงได้ ล่วงซึ่งวัฏฏะนั่นมันอะไรล่ะ กัมมวัฏ กิเลสวัฏ วิปากวัฏ ไม่ข้องขัดเรื่อยไป ล่วงเสียได้แล้ว ยากที่บุคคลจะล่วงได้ ไม่ใช่เป็นของง่าย แต่ว่าต้องปฏิบัติตามธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้วจึงจะล่วงได้ ที่ล่วงได้ไปถึงนิพพานได้เป็นพระอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน นั่นล่วงได้แล้ว พวกนี้ล่วงได้แล้วทั้งนั้น เมื่อล่วงได้ขนาดนี้ ตามวาระพระบาลีว่า ถ้าจะไปทางนี้ ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญา ให้ละธรรมดำเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น ดำไม่ให้มีเลย เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ใสเป็นแก้ว หาหลักอื่นไม่ได้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ใสหนักขึ้นไป สว่างหนักขึ้นไป ดำไม่มีไปแผ้วพานเลย นี่ให้ละธรรมดำเสียอย่างนี้ ยังธรรมขาวให้สะอาดให้บังเกิดปรากฏขึ้นอย่างนี้ ให้เกิดปรากฏจนกระทั่งถึงธรรมกายตลอดไป นั่นธรรมขาวทั้งนั้นพวกเหล่านี้

กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต โอกา อโนกมาคมฺม อาศัยซึ่งนิพพานไกลจากอาลัย อาศัยอาลัย ไม่มีอาลัย จากอาลัย เมื่อถึงพระอนาคาก็อาศัยนิพพานได้ เมื่อถึงพระอรหัตละก็ไปนิพพานเลย ไปนิพพานทีเดียวไม่ไปไหนละ อาศัยนิพพาน ไม่มีอาลัย จากอาลัย กามคุณาลัย อาลัยในรูป ในกลิ่น ในเสียง ในรส ในสัมผัส ไม่มีเลย ไปอยู่นิพพานเสีย ไม่มีอาลัยไปเจือปนระคนเลย มีธรรมกายไปได้ไปนิพพานได้ ไม่เกี่ยวด้วยอาลัยเสียเลยทีเดียว **วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ** ยินดีได้ด้วยยากในนิพพานอันสงัดใด ถ้าว่าไม่มีธรรมกายแล้วไปยินดีไม่ได้ ถ้าไม่ถึงไม่รู้รสชาติของนิพพานทีเดียว ถ้ามีธรรมกายแล้วยินดีนิพพานได้ นิพพานเป็นที่สงัด เป็นที่สงบเป็นที่เงียบ เป็นที่หยุดทุกสิ่ง ถึงนิพพานแล้ว สิ่งที่ดีจริงอยู่ที่นิพพานทั้งนั้น เมื่อรู้จักนี้แล้ว **ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน** ละกามทั้งหลายเสียได้แล้วเป็นผู้ไม่มีกังวลแล้ว ปรารถนายินดีจำเพาะในพระนิพพานนั้น นิพพานนั้นเป็นของสำคัญนัก ลึกลับ พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์มุ่งนิพพานทั้งนั้น เมื่อเป็นพระอรหัตนั้นมี

จำนวนเท่าไรองค์ก็มุ่งนิพพานทั้งนั้น ตั้งแต่อนาคาก็มุ่งนิพพาน ตั้งแต่มีกายธรรมก็ถ้าว่าไปนิพพานบ่อยๆ ละก็ชอบนัก อยากจะอยู่ในนิพพาน เป็นที่เบิกบานสำราญใจกว้างขวาง ทำให้อารมณ์กว้างขวาง ทำให้เยือกเย็นสนิท ปลอดโปร่งในใจ ทำให้สบายมากนัก นิพพาน เหตุนั้น **ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต** บัณฑิตผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาเรียกว่าคนฉลาด ชำระตนให้ผ่องแผ้ว ชำระตนให้สะอาด เมื่อตนผ่องแผ้วสะอาดจากธรรมเครื่องเศร้าหมองของใจแล้ว เหลือแต่ธรรมกายใสสะอาดเป็นชั้นๆ ไป โคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต นั่นเรียกว่าสะอาดละอย่างนั้นเรียกว่าสะอาดจากธรรมเครื่องเศร้าหมองของใจ ไม่มีแล้ว ผ่องแผ้วดีแล้ว จิตอันบัณฑิตเหล่าใดอบรมด้วยดีแล้วโดยชอบในองค์เหตุของความตรัสรู้ทั้งหลาย บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมไม่ถือมั่น ยินดีในการละการถือมั่น ย่อมไม่ถือมั่น ยินดีในการไม่ถือมั่น เมื่อปล่อยเสียได้หมดเสียเช่นนี้นั้น **ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติ** บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้ไม่มีอาสวะ **ขีณาสวา** ย่อมเป็นผู้ไม่มีอาสวะ กามาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะไม่มี หลุดหมด **ชุติมนฺโต** ย่อมเป็นผู้โพลงรุ่งเรืองสว่าง ดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้ นี้เป็นผลสุดท้ายของพระสูตรนี้ประสงค์พระอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานทีเดียว นี่เป็นหลักเป็นประธานของพระพุทธศาสนา เป็นธรรมทางวิปัสสนา ธรรมนี้เป็นทางวิปัสสนาโดยแท้ กล่าวมานี้แสดงมานี้ตามปริยัติเทศนา ถ้าว่าจักแสดงตามหลักปฏิบัติให้ลึกซึ้งลงไปกว่านี้ เป็นของที่ลึกล้ำคัมภีรภาพนัก

เมื่อมีธรรมกายปรากฏเห็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เบญจขันธ์ทั้ง ๕ ที่เป็นมนุษย์ก็ดี มนุษย์ละเอียดก็ดี กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็ดี กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็ดี เป็นกายสัตว์เดรัจฉานก็ดี เปรต อสุรกาย สัตว์นรกทั้งหมด ที่เรียกว่าประกอบด้วยเบญจขันธ์ ขันธ์ทั้งหลายเหล่านั้นแหละเกิดจากธาตุจากธรรม ธาตุธรรมเป็นตัวยืนให้เกิดขึ้นเป็นเบญจขันธ์ เบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ ขันธ์มีเท่าใด กี่ภพกี่ชาติเท่าใดย่อมเป็น **อนิจฺจํ ทุกขํ** ทั้งนั้น แล้วก็ไม่ใช่ตัวด้วยธรรมที่ทำให้เป็นขันธ์เหล่านั้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นขันธ์เหล่านั้น ทุกขันธ์ไปทุกกายไปก็ไม่ใช่ตัวอีกเหมือนกัน ได้ชื่อว่าเป็นทุกข์แล้วไม่ใช่ตัวด้วย เมื่อรู้จักว่าไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวละก็ ต้องปล่อยปละละดังนี้เป็นชั้นๆ ไปดังแสดงแล้วก่อนๆ โน้น สละละกายเหล่านี้เสีย

ทุกชั้นไป เมื่อวานก็แสดงละเป็นชั้นๆ ไป ละกายมนุษย์หยาบเข้าหากายมนุษย์ละเอียด ละกายมนุษย์ละเอียดเข้ากายทิพย์ ละกายทิพย์เข้าหากายทิพย์ละเอียด อยู่กลางกันเรื่อย ละกายทิพย์ละเอียดเข้าหากายรูปพรหมอยู่กลางกายทิพย์ละเอียด ละกายรูปพรหมเข้าหากายรูปพรหมละเอียดอยู่กลางกายรูปพรหม ละกายรูปพรหมละเอียดเข้าหากายอรูปพรหมอยู่กลางกายรูปพรหมละเอียด ละกายอรูปพรหมเข้าหากายอรูปพรหมละเอียด ละกายอรูปพรหมละเอียดเข้าหากายธรรม เป็นชั้นๆ ไปอย่างนี้ เมื่อถึงกายธรรมแล้วถึงขั้นวิปัสสนา

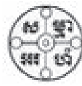
๘ กายข้างต้นกายมนุษย์ไปจนถึงอรูปพรหมละเอียดนั่นเป็นกายขั้นสมถะ ถ้าว่าเข้าไปถึงกายเหล่านั้นเป็นสมถะทั้งนั้น เข้าถึงวิปัสสนาไม่ได้ เพราะกายเหล่านั้นเป็นสมถะ ทำไมรู้ว่าเป็นสมถะ ภูมิสมถะบอกตำรับตำราไว้ ๔๐ กสิณ ๑๐ อสุภ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ เป็น ๓๐ ละ อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ กำหนดอาหารเป็นปฏิกูล จตุธาตุววัตถานะ ๑ กำหนดธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม กำหนดธาตุเหล่านี้ ทั้ง ๒ นี้ เป็น ๓๒ พรหมวิหาร ๔ เป็น ๓๖ อรูปฌาน ๔ เป็น ๔๐ นี่ภูมิของสมถะ เมื่อเข้ารูปฌานต้องอาศัยมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมเข้ารูปฌาน กายอรูปพรหมเข้าอรูปฌาน นี่หลักฐาน ฌานเหล่านี้ยืนยันว่า ตั้งแต่ตลอดรูปพรหมอรูปพรหมนี่แหละเป็นภูมิสมถะทั้งนั้น ไม่ใช่ภูมิวิปัสสนา

ภูมิวิปัสสนา ยกวิปัสสนาขึ้นข่ม ขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปปาทธรรม ๑๒ ๖ หมวดนี้เป็นภูมิของวิปัสสนา

ขันธ์ ๕ ได้แสดงแล้ว รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์ มนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนี้ขันธ์ ๕ ทั้งนั้น ขันธ์ ๕ เหล่านี้แหละตาธรรมกายเห็นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวทั้งนั้น เห็นชัดๆ อย่างนี้ นี่เป็นวิปัสสนา

อายตนะ ๑๒ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ๑๒ นี้ก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวอีกเหมือนกัน เช่นเดียวกัน แปรผันไปตามหน้าที่ของมัน เห็นชัดๆ

ธาตุ ๑๘ จักขุธาตุ รูปธาตุ จักขุวิญญาณธาตุ โสตธาตุ สัททธาตุ โสตวิญญาณธาตุ ฆานธาตุ คันธธาตุ ฆานวิญญาณธาตุ ชิวหาธาตุ รสธาตุ ชิวหาวิญญาณธาตุ กายธาตุ โผฏฐัพพธาตุ กายวิญญาณธาตุ มโนธาตุ ธรรมธาตุ มโนวิญญาณธาตุ ธาตุ ๑๘ สาม ๖ เป็น ๑๘ อายตนะ ๖ อายตนะหนึ่งแยกออกเป็น ๓ จักขุก็เป็นธาตุ รูป

ที่มากระทบจักขุก็เป็นธาตุ วิญญาณที่แล่นไปรับรู้รูปที่มากระทบนัยน์ตาก็เป็นธาตุ หูก็เป็นธาตุ เสียงที่มากระทบหูก็เป็นธาตุ วิญญาณที่แล่นไปรับรู้ทางหูนั่นก็เป็นธาตุ จมูกก็เป็นธาตุ กลิ่นก็เป็นธาตุ รู้ที่แล่นไปตามจมูกนั่นก็เรียกว่าธาตุ ลิ้นก็เป็นธาตุ รสก็เป็นธาตุ ความรู้ที่แล่นไปตามลิ้นนั่นก็เป็นธาตุ กายก็เป็นธาตุ สัมผัสถูกต้องก็เป็นธาตุ วิญญาณก็รู้สัมผัสนั่นก็เป็นธาตุ ใจก็เป็นธาตุ อารมณ์ที่เกิดกับใจก็เป็นธาตุ วิญญาณที่รู้อารมณ์ที่เกิดกับใจนั่นก็เป็นธาตุ รู้ว่าเป็นธาตุ ล้วนแต่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งนั้น เมื่อรู้ชัดว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาดังนี้ละก็ รู้ชัดๆ เช่นนี้ เห็นชัดๆ เช่นนี้ นี้ก็ด้วยตาธรรมกาย ตากายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหม ทั้งหยาบทั้งละเอียด เห็นไม่ได้ เห็นได้แต่ตาธรรมกาย ธาตุ ๑๘ นี่ก็เห็นได้ชัดๆ

อินทรีย์ ๒๒ จักขุนทรีย์ นัยน์ตาเป็นใหญ่ โสตินทรีย์ ความได้ยินเป็นใหญ่ ฆานินทรีย์ ความรู้กลิ่นเป็นใหญ่ ชิวหินทรีย์ ความรู้รสเป็นใหญ่ กายินทรีย์ กายรับถูกต้องเป็นใหญ่ มนินทรีย์ ใจเป็นใหญ่ เป็นใหญ่ตามหน้าที่ ที่เรียกว่าอินทรีย์ ๕ ในอินทรีย์ทั้ง ๕ นี้ เป็นใหญ่ตามหน้าที่ของมัน อินทรีย์ไม่ใช่มีน้อย มี ๒๒ อิตถินทรีย์ สภาวรูปของหญิงเป็นใหญ่ ปุริสินทรีย์ สภาวรูปของชายเป็นใหญ่ ชีวิตินทรีย์ ชีวิตเป็นใหญ่อยู่ดังนี้ สุขินทรีย์ สุขเป็นใหญ่ ทุกขินทรีย์ ทุกข์เป็นใหญ่ โสมนัสสินทรีย์ ความดีใจเป็นใหญ่ โทมนัสสินทรีย์ เสียใจเป็นใหญ่ อุเบกขินทรีย์ อุเบกขาเป็นใหญ่ สัทธินทรีย์ ความเชื่อเป็นใหญ่ วิริยินทรีย์ ความเพียรเป็นใหญ่ สตินทรีย์ สติเป็นใหญ่ สมาธินทรีย์ สมาธิเป็นใหญ่ ปัญญินทรีย์ ปัญญาเป็นใหญ่ อนัญญตัญญัสสามีตินทรีย์ พระโสดาเป็นใหญ่ เป็นหน้าที่ของพระโสดาปัตติมรรค อัญญินทรีย์ โสดาปัตติผล สกทาคา อนาคา ถึงอรหัตมรรค เป็นใหญ่ของหน้าที่นั้นๆ อัญญาตาวินทรีย์ อรหัตเป็นใหญ่ เป็นใหญ่ในหน้าที่ของพระอรหัตผลนั้นๆ เมื่อว่าอินทรีย์ ๒๒ เหล่านี้เป็นภูมิของวิปัสสนาแท้ๆ ถ้าไม่มีตาธรรมกายมองไม่เห็น มีตาธรรมกายมองเห็น อินทรีย์ ๒๒

อริยสัจ ๔ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ทุกข์น่ะมีจริงๆ นะ หมดทั้งร่างกายนี้ทุกข์ทั้งก้อน หรือใครว่าสุข ลองเอาสุขมาดู ก็จะไปหยิบเอาทุกข์ให้ดูทั้งนั้น ตลอดจนกระทั่งชาติ เกิดก็เป็นทุกข์ **ชาติปิ ทุกฺขา** ความเกิดเป็นทุกข์ เมื่อเกิดแล้วก็มีแก่ มีเจ็บ มีแปรไปตามหน้าที่ ก็ออกจากทุกข์นั่นทั้งนั้น ไม่ใช่ออกจากสุข ต้นนั่นเป็นทุกข์ทั้งนั้น เกิดนั่นแหละเป็นตัวทุกข์ล่ะ ต้องกำหนดรู้มันไว้ ทำอะไรมันก็ไม่ได้ เหตุให้เกิดมีกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นเหตุให้เกิดชาติ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา กามตัณหา อยากได้ เป็นกามตัณหา

ภวตัณหา อยากให้มีให้เป็น เป็นภวตัณหา เมื่อมาเป็นมามีเห็นปรากฏแล้ว ไม่อยากให้แปรไปเป็นอย่างอื่น ให้ดำรงคงที่ นั่นเป็นวิภวตัณหา เหมือนเราเป็นหญิงเป็นชาย ไม่มีลูกอยากได้ลูก นั่นเป็นกามตัณหาแล้ว ได้ลูกสมเจตนาเป็นภวตัณหาขึ้นแล้ว ไม่อยากให้ลูกนั้นแปรไปเป็นอย่างอื่นนั่นเป็นวิภวตัณหาอีกแล้ว เห็นไหมล่ะเป็นอยู่อย่างนี้แหละ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหานี่แหละเป็นเหตุให้เกิดชาติ ต้องดับด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ดังกล่าวแล้ว ถอดกันไปเป็นชั้นๆ จนกระทั่งพระอรหัตดับหมด ดับนั่นแหละเป็นตัวนิโรธ ที่เข้าถึงซึ่งความดับนั่นเป็นมรรค สัจธรรมทั้ง ๔ นี่ต้องมีตาธรรมกายจึงจะมองเห็น ไม่มีตาธรรมกายมองไม่เห็น

ปฏิจจสมุปปาทธรรม ธรรมอาศัยซึ่งกันและกันเป็นแดนเกิดขึ้น อวิชชาความรู้ไม่จริงเป็นเหตุให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สฬายตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ผัสสะทั้ง ๖ ผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนาทั้ง ๓ เวทนาทั้ง ๕ เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิดภพ ภพเป็นปัจจัยให้เกิดชาติความเกิด ชาติก็เป็นปัจจัยให้เกิดชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส **อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ** โดยย่อก็ความยึดถือมั่นในปัญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ นี่เกิดจากอวิชชาทั้งนั้น ไม่ใช่อื่น ถ้าว่าเมื่อถึงพระอรหัตแล้ว อวิชชาหลุดหมด นี่เป็นตัววิปัสสนาชัดๆ อย่างนี้นะ พึงรู้จักนี่แหละตามปริยัติชัดๆ ทีเดียว เมื่อรู้จักละก็ให้จำไว้เป็นข้อวัตรปฏิบัติ จะได้พาตนหลีกลัดลุล่วงพ้นจากวัฏสงสาร มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพนี้ชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ด้านหลัง

ด้านหน้า
ฐานพระธรรมกาย พลอย ๒๗๑ เม็ด

'... ถ้าต้องการบุญก็ถวายในพระสงฆ์ ไม่เจาะจงภิกษุองค์หนึ่งองค์ใด
มั่นหมายไปในหมู่พระสงฆ์ทีเดียว จะมีข้าวถ้วยปลาตัวก็ช่าง
มีสิ่งอันใดก็ช่าง ก็ถวายพระสงฆ์ ให้ใจตรงเป็นกลาง
ให้ทำดังนี้จะถูกบุญใหญ่ในพระพุทธศาสนา ...'

'... อุบาสกอุบาสิกาบริจาคทานในพระพุทธศาสนา ให้ให้เป็นกลาง
ไม่ค่อนข้างตนและหมู่ตนพวกตน ให้ให้เป็นกลางอย่างนั้น
ได้ชื่อว่าบริจาคทานถูกทางสงฆ์ ถูกประมุขของบุญทีเดียว
ถูกเป้าหมายของบุญทีเดียว ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๒๕
เกณิยานุโมทนาคาถา

๑๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อคฺคิหุตฺตํ มุขา ยญฺญา	สาวิตฺติ ฉนฺทโส มุขํ
ราชา มุขํ มนุสฺสานํ	นทีนํ สาคโร มุขํ
นกฺขตฺตานํ มุขํ จนฺโท	อาทิจฺโจ ตปตํ มุขํ
ปุญฺญมากงฺขมานานํ	สงฺโฆ เว ยชตํ มุขํฯ *
ภณิสฺสาม มยํ คาถา	กาลทานปฺปทีปิกา ..
เอตา สุณนฺตุ สกฺกจฺจํ	ทายกา ปุญฺญกามิโนติฯ **

* ม.ม.(บาลี) ๑๓/๖๑๑/๕๕๖, ** ส.ม. ๙๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาประดับสติปัญญาของท่านพุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้เพื่อทำธรรมสวนะกิจในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า วันนี้จะแสดงด้วยเกณิยานุโมทนาคาถา เครื่องกล่าวปรารภทั้งทางโลกและทางธรรม และทางบำเพ็ญทานการกุศล แต่ว่าเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต เป็นพุทธศาสนิกชนตั้งอยู่ในภูมิพื้นของปุถุชน ต้องจำข้อสำคัญที่ขบขันไว้ในมนุษย์โลกนั้นก่อน เพราะว่าเราท่านทั้งหลายเกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่รู้จุดหมายใจดำของการบูชา ไม่รู้จักจุดหมายใจดำของคัมภีร์แห่งโลก ไม่รู้จักจุดหมายใจดำของพระเจ้าแผ่นดิน ไม่รู้จักจุดหมายใจดำของแม่น้ำสมุทรสาคร ไม่รู้จักจุดหมายใจดำของดวงจันทร์ ไม่รู้จักจุดหมายใจดำของดวงอาทิตย์ เรื่องนี้ ใน ๖ ข้อนี้ ควรตั้งใจสดับต่อไป

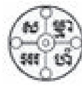
ตามวาระพระบาลีว่า **อคฺคิหุตฺตํ มุขา ยญฺญา** ยัญทั้งหลายมีไฟเป็นหัวหน้า **สาวิตฺติ ฉนฺทโส มุขํ** สาวิตติฉันท์เป็นคัมภีร์ของฉันทศาสตร์ทั้งหลาย **ราชา มุขํ มนุสฺสานํ** พระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุขของมนุษย์นิกรทั้งหลาย **นทีนํ สาคโร มุขํ** สมุทรสาครเป็นประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย **นกฺขตฺตานํ มุขํ จนฺโท** ดวงจันทร์เป็นประมุขของดวงดาวนักขัตทั้งหลาย **อาทิจฺโจ ตปตํ มุขํ** ดวงอาทิตย์เป็นประมุขของ

สิ่งที่มีความร้อนทั้งหลาย สิ่งที่ร้อนทั้งหลายหรือว่าความร้อนทั้งหลายสู้แสงอาทิตย์ไม่ได้ ใน ๖ ข้อนี้จะอรรถาธิบายต่อไปให้เข้าเนื้อเข้าใจ

การบูชาทั้งหลายในสากลโลก พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นในโลกเขาก็มีการบูชากัน บูชาพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจะไม่เกิดขึ้นก็มีการบูชากัน คำที่เรียกว่ายัญน่ะ แปลว่า การบูชาหรือเซ่นสรวงต่างๆ ที่ปรากฏทำกันอยู่ นานาประเทศจะเซ่นสรวงบูชายัญต่างๆ ต้องมีไฟเป็นหัวหน้าทั้งนั้น ต้องมีไฟเป็นประธาน เมื่อติดไฟขึ้นละก็เริ่มบูชากันละ ถ้าว่ายังไม่ติดไฟก็ยังไม่บูชา จะจัดการบูชา จัดอย่างไรจัดไป ถ้ายังไม่ติดไฟยังไม่เริ่มบูชา ต้องติดไฟขึ้นจึงเริ่มบูชา นี่ไฟเป็นข้อสำคัญอยู่ เมื่อเราบูชามีไฟเป็นประมุข มีไฟเป็นประธานเช่นนี้ เราจะคิดอ่านว่ากระไรในการบูชา เราเป็นพุทธศาสนิกชนก็คงไม่รู้ก็คงจุดไปตามประเพณีดังนั้น ข้อสำคัญนักเรื่องไฟน่ะ ดูก็ปรากฏเห็นด้วยตา หุงต้มปิ้งจี่ได้ตามความปรารถนา ไหม้บ้านไหม้ช่องก็ได้ วอดวายกันนับคณนาไม่ถ้วน ไฟน่ะสำคัญอย่างนี้ บาลียืนยันกล่าวว่า **ธมฺโม ปทีโป วิย** ว่าธรรมนั่นเหมือนไฟ เมื่อจุดไฟขึ้นแล้วละก็ เราเป็นพุทธศาสนิกชน ไฟที่ติดอยู่นี่เหมือนธรรมจริงๆ หนา ดับไปเสียไม่มีไม่เห็น มีไฟจุดขึ้นปรากฏฉันใด ธรรมก็ปรากฏฉันนั้น เมื่อผู้ปฏิบัติเป็นขึ้นเห็นทีเดียว ธรรม ใสสว่างกระจ่างชัชวาลทีเดียว ถ้าว่าไม่เป็นก็ไม่เห็นปรากฏ เหมือนไม่มี เมื่อเป็นเข้าเห็นปรากฏทีเดียว

ธรรมเป็นดวง เป็นดวงเหมือนกัน เป็นดวงใหญ่เล็กตามส่วน ดวงอย่างขนาดเล็กก็มี ดวงขนาดใหญ่ก็มี ขนาดกลางก็มี มีดวงเหลือที่คณานับในเรื่องดวงธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า นั่นดวงธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสอีก ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสอีกเหมือนกัน แบบเดียวกัน ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมเท่าหน้าตักของธรรมกาย หน้าตักธรรมกายกว้างแค่ไหน ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็ใหญ่แค่นั้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ๕ วา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็น

กายธรรมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ๕ วา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ๑๐ วา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา ๑๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด ๑๕ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคามี ๑๕ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคามีละเอียด ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด ๒๐ วา กลมรอบตัว กว้างหนักออกไปหนักออกไป นี่ดวงธรรมใหญ่อย่างนี้

ดวงไฟล่ะ ดวงไฟฟ้าใหญ่เล็กตามส่วน เห็นไหมล่ะ ดวงไฟฟ้าใหญ่เล็กตามส่วน คราวนี้เห็นแล้ว ดวงไฟทำให้เล็กให้โตได้อย่างนี้ แล้วแต่มนุษย์จัดสรรทำขึ้น ไฟที่ไหม้ป่ามนุษย์ไม่ได้ทำ ไหม้ขึ้นเอง ลุกช่วงโชติไปหมด แล้วแต่เชื้อมากน้อย เชื้อมากลุกมาก เชื้อน้อยลุกน้อย ลุกกันจนกระทั่งไฟบรรลัยกัลป์ลุกเต็มโลก ใหญ่โตมโหฬารอย่างนั้น ดวงธรรมเล่าก็อย่างนั้นเหมือนกัน ดวงธรรมที่เป็นฝ่ายพระน่ะ ใสสะอาดสว่างเป็นธรรมไปหมด ดวงบาป ดวงธรรมโตเท่าไรดวงบาปก็โตเท่านั้น ดวงธรรมเล็กเท่าไรดวงบาปเล็กเท่านั้น นี่เป็นดวงๆ เหมือนกัน **ธมฺโม ปทีโป วิย** ธรรมเหมือนไฟ เมื่อเราจุดไฟเวลาใดก็นึกถึงธรรมเวลานั้น ว่าอ้อ ดวงไฟที่ปรากฏขึ้นนี้ ที่เรานับถือธรรมแสวงหาธรรม เรายังไม่เป็น ธรรมที่เรายังไม่เป็นยังไม่เห็นปรากฏ ก็ให้กำหนดรู้เหมือนไฟอย่างนี้แหละ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปได้ ถ้าเกิดขึ้นสว่างดีดับวูบไปเดี๋ยวนั้นก็ได้ เกิดขึ้นสว่างดีค่อยๆ ดับไปก็ได้ เกิดขึ้นแล้วไม่ดับติดจนกระทั่งสำเร็จก็ได้ อย่างนี้ ดวงไฟเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น การบูชาทั้งหลายมีไฟเป็นประมุขมีไฟเป็นหัวหน้า

ไฟเมื่อจุดขึ้นแล้วให้นึกถึงว่าไฟให้ความสว่างให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากนัก ใช้ถูกส่วนเข้าแล้วให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากนัก หุงต้มปิ้งจี่ได้ตามความปรารถนา ต้องการสิ่งใดได้ต้องตามความปรารถนา จะให้เป็นเรือยนต์เรือบินได้สมมาดปรารถนา ใช้ไฟได้ดังนี้ ถ้าใช้ไม่ดีไหม้บ้านไหม้ช่องก็ได้ **ธรรมเหมือนกัน ถ้าใช้ดีก็วิเศษวิโสนักทีเดียว ให้สำเร็จมรรคผลตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ไปนิพพานได้สมเจตนา ถ้าทำไม่ดีก็คร่าไปโลกันต์เหมือนกัน ไปตกโลกันต์เหมือนพวกมิจฉาทิฏฐิเหมือนกัน** ประพฤติธรรมไม่ดีไม่ถูก ผิดธรรมไป ไปเป็นมิจฉาทิฏฐิ เหมือนพระเทวทัตปฏิบัติธรรม ทำพลาดธรรมไป ไปอยู่ในอเวจี พลาดธรรมไปอเวจีเหมือนกัน ผิดธรรมไป ถ้าว่าถูกธรรมดีแล้วละก็ ธรรมนั้นส่งให้รุ่งโรจน์โชตินาการหาประมาณมิได้ทีเดียว ธรรมน่ะถ้าจะกล่าวถึงส่วนแล้วละก็ ที่เรียกว่าการบูชาไฟ

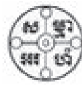

การบูชามีไฟเป็นประมุข มีไฟเป็นหัวหน้า การปฏิบัติศาสนาก็มีธรรมเป็นประมุขมีธรรมเป็นหัวหน้าเหมือนกัน แบบเดียวกัน เหตุนี้ เราปฏิบัติศาสนาต้องมีดวงธรรมเป็นหัวหน้า ต้องมีธรรมเป็นประธาน ถ้าอยู่ในโลก การบูชาทั้งหลายเหล่านั้นมีไฟเป็นหัวหน้า มีไฟเป็นประธาน แบบเดียวกันดังนี้ เมื่อรู้หลักดังนี้นี่ข้อต้น

ข้อที่ ๒ รองลงไป **สาวิตฺติ ฉนฺทโส มุขํ** สาวิตติศาสตร์เรื่องนี้เป็นคัมภีร์ของพราหมณ์เขา สาวิตติศาสตร์นี่แหละเป็นคัมภีร์สำคัญของเขา ถ้าเรียนจบคัมภีร์สาวิตติศาสตร์แล้วละก็เป็นโปรเฟสเซอร์ อาจารย์อย่างใหญ่ทีเดียว เป็นครูอาจารย์อย่างใหญ่ทีเดียว คัมภีร์อื่นๆ ที่รองลงไปก็ฉันทศาสตร์ รองสาวิตติศาสตร์ลงไป แต่ว่าคัมภีร์ใดคัมภีร์หนึ่งจะท่วมทับคัมภีร์สาวิตติศาสตร์นั้นไม่ได้ สาวิตติศาสตร์ต้องเป็นคัมภีร์ใหญ่เหมือนธรรมวินัยไตรปิฎกของเรา คัมภีร์พระวินัยปิฎก คัมภีร์สุตตันตปิฎก คัมภีร์ปรมัตถปิฎก ในปิฎกทั้ง ๓ ปรมัตถปิฎกเป็นคัมภีร์สูง เป็นประธานหมด ของพระวินัย พระสูตร ฉันใดก็ดี คัมภีร์อื่นต้องรวมลงในสาวิตติศาสตร์ทั้งนั้น เมื่อถึงสาวิตติศาสตร์แล้วเป็นความรู้สุดสายของโลกเขา มีแค่นั้นแหละให้รู้จักอย่างนี้ นี่เป็นข้อที่ ๒

ข้อที่ ๓ **ราชา มุขํ มนุสฺสานํ** พระราชาพระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุขของมนุษย์นิกรทั้งหลาย หมดประเทศไทย หมดทุกๆ ประเทศ พระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุขของมนุษย์นิกรหมดทั้งประเทศ หมดทั้งประเทศต้องบูชาพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น ต้องเคารพพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น ต้องนับถือพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น ต้องยำเกรงพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น เพราะพระเจ้าแผ่นดินนั้นเป็นประมุขเป็นหัวหน้า ถ้าว่าใครไม่ให้สิทธิ์ต่อพระเจ้าแผ่นดิน ลุอำนาจพระเจ้าแผ่นดิน ดูถูกพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ประพฤติดี ประพฤติผิดบาทบทกฏหมายของพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องจับใส่คุก พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องลงโทษตัดศีรษะ ทำได้อย่างนี้ แล้วไม่มีใครว่ากระไร จะตัดศีรษะอย่างไรก็ตามชอบใจ นี่เป็นใหญ่กว่านิกรมนุษย์ทั้งหลาย อย่างนี้หมดทั้งประเทศพระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุข พระเจ้าแผ่นดินเป็นหัวหน้า พระเจ้าแผ่นดินเป็นประธาน นี่เป็นข้อที่ ๓

ข้อที่ ๔ **นทีนํ สาคโร มุขํ** สมุทรสาครเป็นประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย แม่น้ำน้อยใหญ่มีมากน้อยเท่าใดในสกลโลกธาตุ เมื่อฝนตกลงแล้วก็ท่วมล้นไปตามหน้าที่ เมื่อเต็มแม่น้ำน้อยก็ไหลไปแม่น้ำใหญ่ เมื่อเต็มแม่น้ำใหญ่ก็ต้องไหลไปสู่สมุทรสาครทะเลใหญ่โน่น ทะเลใหญ่นั่นแหละเป็นประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย แม่น้ำทั้งหลายย่อมไหลไปรวมที่นั่น เมื่อรู้จักน้ำสมุทรสาครดังนี้แล้วละก็ สัตว์ทั้งโลกจะเป็นหญิงก็ดีชายก็ดีในกามภพนี้ รวมอยู่ในกามทั้งนั้น กามบังคับป่นปี้ ทั้งหญิงทั้งชาย กิเลสกามวัตถุกาม

บังคับป่นปี้ทีเดียว ให้ติดอยู่ในกิเลสกามบ้าง วัตถุกามบ้าง ร้องไห้ร้องครางไปต่างๆ นานา รบราฆ่าฟันซึ่งกันและกัน เพราะกิเลสพัสดุกามเหล่านี้แล หมกอยู่ในกามนี้นี่แหละฉันใด สมุทรสาครให้สรรพสัตว์ทั้งหลายอยู่อาศัยได้ตามความปรารถนา กามสมุทัยสัจ ที่ให้สัตว์เวียนว่ายตายเกิด นี่ตัวสมุทัยแท้ๆ ให้สัตว์เวียนว่ายตายเกิดนั้นเป็นใหญ่สำคัญในสากลโลก หมดทั้งกามภพ รูปภพ อรูปภพ อยู่ในสมุทัยทั้งนั้น ข้ามพ้นสมุทัยไปไม่ได้ สมุทัยเป็นคู่กับพระนิพพาน ถ้าพ้นสมุทัยก็ไปนิพพาน เหมือนแม่น้ำทั้งหลาย ถ้าตกลงมาแล้วจะไปไหนไม่ได้ ต้องไปขังอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทรนั่น ติดมหาสมุทรนั่นแหละไม่ไปไหน สัตว์โลกเกิดมาแล้วไปไหนไม่ได้ ติดอยู่ในสมุทัยสัจนั้น ให้รู้จักที่สำคัญอย่างนี้ เมื่อรู้จักที่สำคัญอย่างนี้เป็นข้อที่ ๔

ข้อที่ ๕ **นกฺขตฺตานํ มุขํ จนฺโท** พระจันทร์เวลากลางคืนขึ้นเป็นประมุขของดาวนักขัตฤกษ์ทั้งหลาย ดาวมีมากน้อยเท่าใดในท้องฟ้า ดาวย่อมเป็นรองดวงจันทร์ ดวงจันทร์เป็นใหญ่กว่า ดวงดาวทั้งหมดมีมากน้อยเท่าใด ดวงจันทร์เป็นสำคัญกว่า แสงสว่างก็มากกว่า ดวงดาวมีมากน้อยเท่าใด จะรวมเท่าใดก็ไม่เท่าดวงจันทร์ ดวงจันทร์สำคัญกว่า ดวงจันทร์สว่างกว่า เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ดวงจันทร์ทำแสงสว่างให้สำคัญลบดวงดาวหมดทั้งสิ้น ฉันใดก็ดี ดวงที่ให้สัตว์เวียนว่ายตายเกิดเหล่านี้ ก็มีดวงธรรมอีก สำหรับแก้ไขให้สัตว์โลกให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดวงธรรมใหญ่เป็นลำดับจนกระทั่งดวงของพระอรหัต ใหญ่วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว สว่างหมดทั้งธาตุทั้งธรรม จะดูอะไรเห็นหมด ฉันใด ดวงที่เป็นบาปอกุศลมีมากเท่าใด ก็ถูกดวงธรรมที่ใหญ่เช่นนั้นครอบงำหมด ดวงธรรมที่ย่อยๆ ทำอะไรไม่ได้ เหมือนดวงดาวทำอะไรไม่ได้ ดวงจันทร์เป็นประมุขของดวงดาวทั้งหลาย ดวงธรรมที่ดีที่สุดที่ใหญ่ก็เป็นประมุขของดวงบาปทั้งหลายเหล่านี้ ดวงธรรมย่อยๆ ทำอะไรไม่ได้ สู้ดวงที่ใหญ่ไม่ได้ พาสัตว์ให้ข้ามพ้นจากสมุทัยได้ นี้ก็เป็นข้อสำคัญ เป็นข้อที่ ๕

ข้อที่ ๖ **อาทิจฺโจ ตปตํ มุขํ** ความร้อนของดวงอาทิตย์ แสงร้อนอื่นหมดทั้งสากลโลกไม่เท่าทันแสงร้อนดวงอาทิตย์ จนกระทั่งไฟบรรลัยกัลป์ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศเหล่านี้ไหม้บรรลัยหมด อากาศก็ทนไม่ไหว อากาศหยาบหรืออากาศละเอียดเท่าใดก็ช่างร้อนหมดทั้งนั้น ด้วยอำนาจดวงอาทิตย์ขึ้นหลายดวงๆ เข้า แต่ดวงเท่านี้เราก็ร้อนพอใช้อยู่แล้ว นี่แหละถ้าพูดถึงความร้อนดวงอาทิตย์ไม่มีอะไรเท่า

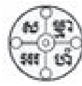
เราเป็นพุทธศาสนิกชน หญิงก็ดีชายก็ดี ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า เมื่อเราจะแสวงหาบุญกุศลในทางพุทธศาสนา จะบำเพ็ญในโลกกับเขา ถ้าไม่พบพุทธศาสนาไม่

พบพระสงฆ์แล้ว เสียคราวเสียสมัยที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าว่าพบพระพุทธศาสนาพบพระสงฆ์เข้าแล้ว บุญลาภอันล้ำเลิศไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทีเดียว แล้วจะต้องทำอะไรถ้าพบหมู่พระสงฆ์เข้าแล้ว เราเป็นบุญลาภอย่างไรล่ะ ก็มาพบพระสงฆ์เข้าแล้วนี่เป็นบุญลาภอย่างไรล่ะ **พระสงฆ์เป็นเนื้อนาบุญนา ต้องการบุญเท่าไรก็โกยเอาซิ ตวงเอาซิตามความปรารถนา ปฏิบัติวัตรฐากเข้าซิจะได้บุญยิ่งใหญ่ไพศาล** มีบาลีบริหารรับสมอ้างว่า **ปุญฺญมากงฺขมานานํ สงฺโฆ เว ยชตํ มุขํ** พระสงฆ์นั้นแหละเป็นประมุข หรือเป็นหัวหน้า หรือเป็นประธาน ของมนุษย์นิกรทั้งหลายผู้ต้องการบุญบำเพ็ญทานอยู่ฉันนั้น

ถ้าต้องการบุญบำเพ็ญทานละก็ นี่ในพระสงฆ์นี่แหละเป็นสำคัญ ใหญ่โตหาที่เปรียบมิได้ **บัดนี้เรามาพบหมู่พระสงฆ์แล้ว คือภิกษุสามเณรทรงไว้ซึ่งผ้ากาสาวพัสตร์ เป็นธงชัยของพระอรหัต เราได้บำเพ็ญบุญปรากฏอยู่ในบัดนี้ นี่เป็นประธานของบุญทีเดียว เป็นหัวหน้าของบุญทีเดียว เป็นประมุขของบุญทีเดียว** รู้จักหลักอันแน่นอนแล้ว ให้อุตส่าห์ตั้งอกตั้งใจว่า เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระสงฆ์เข้าแล้ว ตัวบุญล่ะ ต้องการอื่นไม่สมความมุ่งหมายที่มาพบละ หรือไม่ฉะนั้น เป็นบุรุษเราก็จะบวชเป็นพระสงฆ์บ้าง เราจะบำเพ็ญกิจของพระสงฆ์ให้เต็มที่ ถ้าเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ครองเรือนเล่า เราจะต้องบริจาคทานให้เป็นที่เป็นฐานทีเดียว มาพบบุญอันล้ำเลิศอันประเสริฐแล้ว เป็นประมุขของบุญทั้งหมดแล้ว

พระสงฆ์น่ะเป็นประมุขของบุญอย่างไร พระพุทธเจ้าไม่เป็นประมุขของบุญหรือไม่ยิ่งกว่าพระสงฆ์หรือ พระสงฆ์เป็นประมุขของบุญยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่เกิดขึ้นพระสงฆ์จะมีได้อย่างไร มีไม่ได้ พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นก็มีพระสงฆ์ขึ้น พระสงฆ์นั่นแหละเป็นประมุขสำคัญ เมื่อพระผู้มีพระภาคมีพระชนม์อยู่นั้น พระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมี ทอผ้าคู่หนึ่งไปถวายพระบรมศาสดาเพื่อจะให้พระองค์ทรงใช้ด้วยพระองค์เดียว ๒ ผืน พระองค์เพื่อจะสงเคราะห์พระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมี เมื่อพระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมี ทอผ้า เอาคู่ผ้ามาถวายแล้ว เมื่อประสูติจากพระมารดาได้ ๗ วัน พระมารดาก็ทิวงคตไป พระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมีได้พิทักษ์รักษาเลี้ยงดูจนกระทั่งเติบโตมา เราจะสงเคราะห์พระเจ้าแม่น้าให้เป็นผู้มีบุญใหญ่กุศลใหญ่ รับคู่ผ้าของพระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมี รับผืนเดียว รับสั่งให้ถวายพระสงฆ์เสียผืนหนึ่ง พระเจ้าแม่น้ามหาปชาบดีโคตมีไม่ปรารถนาจะถวายพระสงฆ์ ปรารถนาจะถวายแก่พระองค์เท่านั้น ทำอย่างประณีตด้วยพระหัตถ์ของพระนางเอง พระองค์ก็ไม่ทรงรับ แค่นสักเท่าไรก็ไม่

ทรงรับ แค่นพระอานนท์ให้ช่วยแค่นพระบรมศาสดาให้ทรงรับทั้ง ๒ ผืนเถิด พระองค์ไม่ทรงรับอีก จำเป็นต้องถวายเป็นของสงฆ์ไป เมื่อถวายเป็นของสงฆ์ ท่านก็รับเป็นลำดับ เฉพาะผ้าผืนนั้นไปถูกเอาอชิตะภิกขุผู้บวชใหม่ พระเจ้าแม่น้าเสียพระทัย ถ้าว่าเราได้ทำโดยประณีตด้วยตนเอง ไปถูกกับภิกษุบวชใหม่หาสมควรไม่ พระองค์ทรงทราบพระอัธยาศัย ทรงเรียกพระอานนท์ให้นำเอาบาตรมา พระอานนท์ส่งบาตรให้พระจอมไตรเขวี้ยงบาตรไปในอากาศ ให้ภิกษุสามเณรในที่นั้นไปนำเอาบาตรมาให้พระตถาคต ขว้างลับเข้ากลีบเมฆหายไปแล้ว ไม่รู้ไปทางไหน พระอรหันต์ท่านก็รู้ว่าปัญหานี้ผูกเพื่ออชิตะภิกษุบวชใหม่โน้น ปุถุชนก็ไม่รู้ว่าผูกเพื่อกระทำเพื่ออะไร จะเอาก็ไม่ได้เหาะไปก็ไม่ได้

อชิตะภิกษุบวชใหม่ยกมือขึ้นนมัสการ ด้วยบุญญาภินิหารที่ข้าพเจ้าสั่งสมอบรมมาแต่ชาติก่อน ถ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระศาสดาเอกในโลก เหมือนพระบรมศาสดานี้แล้ว ขอให้บาตรนั้นมาสู่หัตถ์ของข้าพเจ้าในบัดนี้ พอขาดคำอธิษฐานเท่านั้น บาตรก็กลับลอยลิ่วมาสู่หัตถ์อชิตะภิกษุบวชใหม่ พอบาตรสู่หัตถ์ของอชิตะภิกษุบวชใหม่ พระจอมไตรตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย รู้จักไหมนั่นน่ะภิกษุบวชใหม่นั้นคือใคร ภิกษุตอบว่าไม่รู้จัก พระองค์ทรงรับสั่งว่า นั่นแหละนะภิกษุทั้งหลาย น้องชายเราตถาคต ไปในภายภาคข้างหน้าจะได้เป็นศาสดาเหมือนกับเรา ดังนี้แหละ พระเจ้าแม่น้าก็ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจ ว่าได้ทำด้วยความตรากตรำลำบาก จำเดิมแต่จ้างให้ช่างทองตีทองทำเป็นอ่างกรุฝ้าย รดน้ำด้วยน้ำอันประณีต ด้วยน้ำหอมบ้าง ทำมาด้วยความตรากตรำลำบาก สิ้นกาลช้านานกว่าจะได้ผ้า ๒ ผืนต้องใจ เอามาถวายพระบรมศาสดา ๒ ผืน พระศาสดาได้เป็นศาสดาในโลกนี้ ในปัจจุบันทันตาเห็น เราได้ถวายซึ่งผ้านี้แก่พระศาสดาผืนหนึ่งและผ้าของเราอีกผืนหนึ่งเล่า ถวายแก่อชิตะภิกษุบวชใหม่ จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลภายภาคหน้า ที่ว่าเราถวายผ้ากับพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลก็ปานกัน ก็เลื่อมใสยินดีปรีดายิ่งนัก

นี่พระศาสดาวางตำราไว้เป็นตัวอย่าง ถวายแก่พระองค์น่ะไม่อัศจรรย์ดอก ถวายพระสงฆ์นั่นแน่ ให้ถวายในหมู่พระสงฆ์ พระสงฆ์ที่มาสวดมนต์ในวัดปากน้ำ ที่เป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคข้างหน้าจะกี่องค์เราก็ไม่รู้เหมือนกัน บางทีมีบารมีแก่ๆ สร้างมาหลายอสงไขยเราก็ไม่รู้ ไม่รู้ว่าใครสร้างบารมีมาเท่าไร **พระสงฆ์นั้นแหละเป็นประมุขของบุญสำคัญ เป็นหัวหน้าของบุญสำคัญ เป็นต้นของบุญสำคัญ ถ้าต้องการบุญก็ถวายในพระสงฆ์**

ไม่เจาะจงภิกษุองค์หนึ่งองค์ใด มั่นหมายไปในหมู่พระสงฆ์ทีเดียว จะมีข้าวถ้วยปลาตัวก็ช่าง มีสิ่งอันใดก็ช่าง ก็ถวายพระสงฆ์ ให้ใจตรงเป็นกลาง ให้ทำดังนี้จะถูกบุญใหญ่ในพระพุทธศาสนา

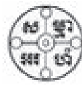
เมื่อรู้จักหลักอันนี้ **ภณิสฺสาม มยํ คาถา** เราจักสวดพระคาถา **กาลทานปฺปทีปิกา** เราจักสวดพระคาถาแสดงอานิสงส์ของการให้ตามสมัย **เอตา สุณนฺตุ สกฺกจฺจํ ทายกา ปุญฺญกามิโน** ทายกทายิกาทั้งหลายผู้ต้องการบุญจงตั้งใจฟังพระคาถาทั้งหลายสืบต่อไปโดยความเคารพ คาถานี้แสดงตามกาลทานสูตร เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเสด็จมาทรงทอดพระกฐิน ณ สถานที่ใด สงฆ์ทุกวัดหมดประเทศไทยย่อมแสดงกาลทานสูตรนี้ถวายเป็นเบื้องหน้า กาลทานสูตรนี้เป็นทานสำคัญ ตามวาระพระบาลีว่า

กาเล ททนฺติ สปญฺญา **วทญฺญู วีตมจฺฉรา**
กาเลน ทินฺนํ อริเยสุ **อุชุภูเตสุ ตาทิสุ**
วิปฺปสนฺนมนา ตสฺส **วิปุลา โหติ ทกฺขิณา**
เย ตตฺถ อนุโมทนฺติ **เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺติ วา**
น เตน ทกฺขิณา โอนา **เตปิ ปุญฺญสฺส ภาคิโน**
ตสฺมา ทเท อปฺปฏิวานจิตฺโต **ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ**
ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ **ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินนฺติฯ**

องฺ.ปญฺจก.(บาลี) ๒๒/๓๖/๔๔

แปลเนื้อความเป็นสยามภาษาว่า ทายกทายิกาทั้งหลาย ผู้ประกอบด้วยปัญญาฉลาดพูด ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสแล้วในพระอริยบุคคลในพระอริยสงฆ์ เป็นผู้เลื่อมใสแล้วในพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ตรงคงที่ ถวายทานทำให้เป็นทานที่ตนถวายแล้วโดยกาลสมัย ในกาลทักขิณาทานที่เขาถวายนั้น **ทกฺขิณา** แปลว่า ทานสมบัติเป็นเครื่องเจริญผล ทานที่ทายกถวายนั้นเรียกว่าทักขิณา ทักขิณาของทายกนั้นย่อมเป็นคุณชาติมีผลไพบูลย์ ถวายในพระสงฆ์ สรรเสริญว่าทักขิณาทานที่ถวายในพระสงฆ์นั้นเป็นคุณชาติมีผลไพบูลย์ทีเดียว ผลสมบูรณ์บริบูรณ์ทีเดียว ถ้าว่าพูดถึงน้ำเปี่ยมสระเปี่ยมมหาสมุทร เปี่ยมแม่น้ำทั้งนั้น ผลเต็มเปี่ยมไม่ขาดตกบกพร่องอันใด เพราะบริจาคทานในเขตบุญทีเดียว

ที่เราตั้งใจบริจาคทานบัดนี้ ก็บริจาคทานอยู่ในสงฆ์ บางท่านมีทานเล็กน้อยเข้าไปถวายองค์โน้นถวายองค์นี้ นั่นทำให้ผลน้อยลงไป ถ้าทำให้ผลมาก มีน้อยเดียวก็ช่าง ผลไม้หน่อย กล้วยใบก็ช่าง มุ่งถวายพระสงฆ์ซิ ถวายพระสงฆ์น่ะถวายอย่างไร

เพราะว่าในหมดทั้งสากลโลก มีเท่านั้นก็ขอถวายในสงฆ์ หรือไม่ฉะนั้นตั้งใจอยู่ว่า ท่านผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพระอรหัตอรหันต์ ผู้หนึ่งผู้ใดจะประพฤติตัวให้เป็นพระอรหัตอรหันต์ต่อไป เป็นอายุพระศาสนาหมดทั้งสกลพุทธศาสนา จงรับทานของข้าพุทธเจ้าเถิด ถ้าว่าท่านเห็นองค์หนึ่งองค์ใดที่เป็นสามเณรก็ช่าง เป็นภิกษุแก่ก็ช่าง รูปพรรณสัณฐานเป็นชนิดใดก็ช่าง โอ ท่านองค์นี้ๆ เป็นอรหัตอรหันต์ละ ท่านองค์นี้แหละจะเป็นพระอรหัตอรหันต์ต่อไป ท่านองค์นี้แหละเป็นอายุพระศาสนาละ ก็น้อมเคารพสักการะด้วยเบญจางคประดิษฐ์ทีเดียว แล้วก็ถวายทานนั้นไป ทานนั้นก็ตกเป็นสังฆทานแท้ๆ ได้ชื่อว่าถวายทานในสงฆ์แท้ๆ

นี้แหละถวายมีของเล็กน้อยให้ถวายฉลาดอย่างนี้ ถ้าฉลาดอย่างนี้ก็เอาตัวรอดได้ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา **ตสฺมา ทเท อปฺปฏิวานจิตฺโต ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ** เพราะเหตุนั้นทายกผู้มีจิตมิได้ท้อถอย ว่าทายกผู้มีจิตมิได้ย่อหย่อนท้อถอย ให้ในที่เช่นใดมีผลมาก ควรให้ในที่เช่นนั้น ให้ให้ฉลาดอย่างนี้ เป็นทายกต้องฉลาด โง่ไม่ได้ **ถ้าว่าถวายเจาะจงเสีย ผลมันก็น้อยไป ถ้าฉลาดก็ถวายเป็นกลางอยู่ร่ำไป ผลมันก็มากยิ่งใหญ่ไพศาล** ท่านจึงได้วางหลักฐานไว้ว่า **ตสฺมา ทเท อปฺปฏิวานจิตฺโต ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ** เพราะเหตุนั้น ทายกผู้มีจิตมิได้ย่อหย่อนมิได้ท้อถอย ให้ในที่เช่นใดมีผลมาก ต้องให้ในที่เช่นนั้น ให้ยืนยันอย่างนี้นะ

ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ บุญย่อมเป็นที่ตั้งของสัตว์ทั้งหลายในโลกเบื้องหน้า ในโลกนี้บุญก็เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายด้วย ไปในโลกเบื้องหน้าบุญก็เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกเบื้องหน้าด้วยอีกเหมือนกัน เมื่อรู้จักหลักอันนี้มั่นละก็ ให้แน่นอนในใจของตัว พินิจพิจารณาไปว่า การบูชาทั้งหลายมีไฟเป็นหัวหน้า คัมภีร์ทั้งหลายมีสาวิตติฉันท์เป็นหัวหน้า ประเทศทั้งหมดหมู่มนุษย์ทั้งหมดมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นหัวหน้า สมุทรสาคร แม่น้ำทั้งหมด บึงจะใหญ่กว้างสักเท่าใด ทะเลสาบสักเท่าหนึ่งเท่าใด มหาสมุทรสาครเป็นใหญ่เป็นหัวหน้า ดวงดาวทั้งหมดมีดวงจันทร์เป็นหัวหน้า แสงร้อนทั้งหมดมีแสงอาทิตย์เป็นหัวหน้าเป็นประมุข เมื่อรู้จักหลักดังนี้ การบำเพ็ญบุญทั้งหลายมีพระสงฆ์เป็นหัวหน้า ให้รู้จักหลักดังนี้ ที่จะให้เป็นสงฆ์ต้องให้เป็นกลางๆ นะ ได้ชื่อว่าวางหลักพระพุทธศาสนา เพราะศาสนาของพระศาสดาจะทรงอยู่ได้ก็เพราะอาศัยความเป็นกลาง ภิกษุสามเณรบวชในพระธรรมวินัย ประพฤติเป็นกลางปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าข้างตนไม่เข้าข้างบุคคลผู้อื่น **อุบาสกอุบาสิกาบริจาคทานในพระพุทธศาสนา**

ให้ให้เป็นกลาง ไม่ค่อนข้างตนและหมู่ตนพวกตน ให้ให้เป็นกลางอย่างนั้น ได้ชื่อว่าบริจาคทาน ถูกทางสงฆ์ ถูกประมุขของบุญทีเดียว ถูกเป้าหมายของบุญทีเดียว ให้แน่แน่วในใจอย่างนี้ทุกถ้วนหน้านะ

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลี ในเกณิยานุโมทนาคาถา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอำนาจพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลสุขสวัสดิ์ให้เกิดมีในขันธปัญจกแห่งท่านผู้ทานิสสราธิบดีทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาด้วยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมเครื่องทรง พระจักรพรรดิและพระธรรมกาย

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... ไม่ประมาทในความเห็นผิด ทำความเห็นถูกให้บังเกิดมี

ไม่ประมาทในความทุจริต ทำความสุจริตให้บังเกิดมี

การไม่ประมาทนั้นจบพระไตรปิฎก คือ

วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก

ความดีมีมากน้อยเท่าใด รวมอยู่ในความไม่ประมาทสิ้น

ความชั่วมีมากน้อยเท่าใด รวมอยู่ในความประมาทสิ้น ...'

กัณฑ์ที่ ๒๖

มงคลสูตร

การเว้นขาดจากบาป

การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อารตี วิรตี ปาปา มชฺชปานา จ สญฺญโม

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมนฺติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๖/๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุดในพระพุทธศาสนาและในสากลโลก สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนาพระสูตรนี้ ก็เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความสูงสุดในหมู่มนุษย์ทั้งหลายว่า ธรรม ๓ ประการนี้เป็นมงคลอันสูงสุด มนุษย์ทั้งหลายควรบูชาให้มั่นในขันธสันดาน

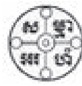
ในวาระพระบาลีเป็นหลักเป็นประธานว่า **อารตี วิรตี ปาปา** เว้นขาดจากปาณาติบาต ฆ่าสัตว์เป็นให้ตาย อีกนัยหนึ่งว่า เว้นขาดจากชั่ว เว้นขาดจากการเบียดเบียนสัตว์และทำลายจนกระทั่งตลอดถึงชีวิต **มชฺชปานา จ สญฺญโม** สำรวมจากการดื่มน้ำที่ทำให้บุคคลที่ดื่มเมา **อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ** ไม่พลั้งเผลอในธรรมทั้งหลาย หรือไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย **เอตํ ติวิธตฺตยํ** ข้อมงคลทั้ง ๓ นี้ **มงฺคลํ** เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญ **อุตฺตมํ** อันสูงสุด ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป

อารตี วิรตี ปาปา **ปาปา** เขาแปลว่าความชั่วลามกนัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง **ปาปา** เขาแปลว่าบาป แปลอย่างนี้น่ะทับศัพท์ เว้นจากความชั่วความลามกน่ะ เว้นทั่วจากความชั่วความลามก ที่เรียกว่า **อารตี ปาปา** เว้นขาดจากความชั่วและความ

ลามกนี่แหละ **วิรตี ปาปา** เว้นทั่วจากความชั่วความลามก ยังไม่ขาดจากใจ เว้นขาดจากความชั่วความลามก เว้นขาดทีเดียว แต่ทว่าต้องรวมเสียใน ๒ ศัพท์นั้น แปลว่า เว้นทั่ว ขาดจากความชั่วความลามก ๒ ศัพท์นั้นต่อกันเข้า สนธิกันเสียก็ได้ความ ถ้าเห็นว่าความซ้ำกันจึงไม่แยกจากกันเสีย แต่ว่าถ้าไม่แยกจากกันตรงนี้แล้วละก็ มงคล ๓๘ ในมงคลสูตรจะได้มงคล ๓๗ เท่านั้น ได้ตรวจดูแล้วไม่รู้ว่าไปซ่อนอยู่ที่ไหน ถ้าแยก ๒ ข้อนี้ออกไปก็เป็นมงคล ๓๘ เพราะเหตุฉะนั้น การเว้นทั่วจากความชั่วความลามก ความเว้นขาดจากความชั่วความลามก เว้นทั่วนั้นชนิดหนึ่งนะ เว้นขาดนั้นอีกชนิดหนึ่ง เว้นทั่วแต่ยังไม่ขาด เว้นขาดต้องขาดหมดไป เว้นทั่วไม่ขาดลงไปแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าว่าพินิจพิจารณาชาติสัตว์เป็นอย่างนั้น

เมื่อเข้าใจดังนี้ละก็ พึงรู้ว่าเว้นทั่วขาดจากความชั่วความลามกเว้นอย่างใด ความชั่วความลามกเมื่อเกิดด้วยกาย กายของเราประพฤติชั่ว ฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม กว้างออกไปนี่ชั่วทั้งนั้น วาจาชั่วเล่า พูดปด ส่อเสียด คำหยาบ พูดเปล่าประโยชน์ ชั่วทั้งนั้น ใจชั่วเล่า โลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา ให้ผิดจากคลองธรรม ชั่วทั้งนั้น ๑๐ อย่างนี้หมด เว้นทั่วเว้นขาดหมดทีเดียว เรียกกุศลกรรมบถ ๑๐ ทั้งหมดสะอาดสะอ้านบริบูรณ์เป็นอันดีทีเดียว เรียกว่าเว้นทั่วเว้นขาด เว้นทั่วขาดจากความชั่วความลามกนี้ก็นัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง **อารตี** ตัวนั้นบังคับถึงเจตนาวิรัติ เว้นทั่วเว้นขาดตลอดถึงเจตนาวิรัติ ที่อาฆาตเบียดเบียนสัตว์ตัวเป็นให้จำตายไม่มีเด็ดขาด เรียกว่าเว้นทั่วเว้นขาดด้วยเจตนา ที่จะคิดฉ้อลักหลอกลวงฉ้อโกงไม่มีเป็นอันขาด เว้นทั่วขาดจากประพฤติผิดล่วงกามมิจฉาจารอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มีเด็ดขาด เว้นจากการพูดปดขาดจากใจ ไม่มีเป็นอันขาด มีเจตนาเว้นจากการกล่าวคำส่อเสียดให้เขาแตกร้าวจากกัน ให้เขาทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน ให้มารักกับตนไม่มีเป็นอันขาด เว้นจากการกล่าวคำหยาบช้า ด่าชาติด่าตระกูลเป็นต้น ไม่มีเป็นอันขาด เจตนาเว้นดังนี้ หรือเว้นกล่าวคำไม่มีเหตุผล โปรยประโยชน์ ฟังแล้วไม่ได้เรื่องเปลืองเวลา ไม่มีเป็นอันขาด เว้นจากการละโมบอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นของตนก็ไม่มีเป็นอันขาดเหมือนกัน เว้นจากการโกรธประทุษร้ายให้เขาถึงความวิบัติพลัดพรากอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มีเป็นอันขาดขาดจากใจทีเดียว เว้นจากความเห็นผิด เห็นผิดไม่มีเป็นอันขาด นี้ก็ได้ชื่อว่า **อารตี วิรตี ปาปา** เว้นจากความชั่วความลามกทั้งหมด เกิดจากเจตนาของใจ เจตนานั่นน่ะเป็นศีลด้วย ที่พระองค์ทรงรับรองว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นแหละเป็นศีล เจตนาเป็นศีลทีเดียว นี่ให้เว้นเสียอย่างนี้ เป็นอุบาสกอุบาสิกา

ต้องเว้นขาดดังนี้ถึงจะเป็นอุบาสกเป็นอุบาสิกาได้ เป็นภิกษุสามเณรน่ะพ้นมาแล้วจากความเป็นอุบาสกอุบาสิกา แต่ว่าต้องเป็นผู้เว้นหนักกว่าอุบาสกอุบาสิกา เพราะสูงขึ้นมาแล้ว จะเหลวไหลเลอะเทอะไม่ได้ บัดนี้ไม่ยอม ปรับโทษทีเดียว ถ้าเว้นไม่ได้ปรับโทษทีเดียว นี่แหละ **อารตี วิรตี ปาปา** นี้ **ปาปา** เป็นความชั่วความลามก ความชั่วแต่ไม่ลามก ความลามกแต่ไม่ชั่ว ชั่วกับลามกรวมกันเข้าเป็นข้อที่หนักอยู่ เพราะฉะนั้นต้องเว้นขาด เว้นทั่ว ขาดจากความชั่วลามก ไม่มีเกี่ยวข้องกับใจทีเดียว นี้เป็นอันใช้ได้ใน **อารตี วิรตี ปาปา**

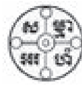
มชฺชปานา จ สญฺญโม **สญฺญโม** เขาแปลว่า สำรวม **มชฺชปานา** เว้นจากน้ำเมา เว้นจากน้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมา ถ้าไขบทออกไปก็คือสุราและเมรัย เป็นเหตุที่ตั้งของความประมาทที่เรารู้กันทั่วอยู่นี้ เรียกว่า **มชฺชปานา จ สญฺญโม** สำรวมไม่ดื่มน้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมาเด็ดขาดทีเดียว น้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมาน่ะมีมากหนา ไม่ใช่อย่างเดียวหนา เบียร์นี้ก็ใช้ไม่ได้ ที่เขาใช้กันอยู่ในประเทศไทยนี่น่ะ เป็นเครื่องดองของเมาเหมือนกัน เพราะทำให้เมาเหมือนกัน เบียร์หรือเหล้าในประเทศนอกก็มีหลายชนิด เหล้าหวานก็มีดื่มเข้าไปแล้วเมา อย่างเบียร์ถ้าดื่มเข้าไปแล้วเมา หรือไม่เช่นนั้น อย่างยานกเขาคู่ที่ทางรัฐบาลประกาศเลิกกันไปแล้ว นั่นก็สำคัญเหมือนกัน ยานกเขาคู่ ขายเหล้ากลางเมืองแท้ๆ แต่ว่าเอาชื่อยาเข้าไปเป็นประกันเสียเท่านั้น พระฉันเข้าไปตีกันหัวร้างข้างแตก หนักเข้าเกิดเรื่องต้องเลิกกัน นกเขาคู่น่ะ นั่นก็เป็นน้ำเมาแท้ๆ ไม่ใช่ยา

แต่ว่าเมื่อผู้เป็นโรคภัยไข้เจ็บมุ่งมาดปรารถนาไม่ดื่มสุรา เป็นสุราเข้ากระสายบ้าง แต่ว่าแทรกเล็กน้อยพอให้ยาเริ่มจะทำงานเท่านั้น แต่ว่าเจตนาความดื่มสุราของเจ้าไข้ไม่มี มุ่งที่จะหายโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น นี้ไม่มีโทษ อย่างนี้ไม่มีโทษแท้ๆ เพราะไม่ได้มุ่งดื่มสุราจริงๆ เป็นกระสายเท่านั้น เหมือนสารหนูเป็นของบริโภคตาย ใส่ยาแต่พอเล็กน้อยได้เป็นประโยชน์ทำให้โรคหาย ส่วนสุราก็เหมือนกัน เป็นกระสายยาจริงๆ ไม่ใช่ยาไปเป็นกระสายสุราน่ะ คนติดสุราปฏิญาณแล้วไม่ดื่มสุราต่อไป หนักเข้าเวลาอยากจะดื่มสุราเต็มที่เข้า อดไม่ไหว กลัวจะเสียสัตย์ ไปเอายาผงเล็กๆ น้อยๆ ก็ช่างเถอะ หยิบเอาใส่เข้าไปเล็กๆ น้อยๆ นี่เป็นกระสายยา ตั้งเสียอย่างนี้แต่ว่าดื่มสุราแท้ๆ อย่างนั้นงดเว้นไม่ได้ ดื่มสุราจริงๆ ไม่ใช่เอามาเป็นกระสายยา เอายามาเป็นกระสายสุราเสีย ไม่ใช่เอาสุรามาเป็นกระสายยา เหตุนั้นนี้การนับถือพุทธศาสนา เว้นจากการดื่มน้ำเมาน่ะ ถ้าจำเป็นขึ้นเหมือนคนคลอดบุตร ไม่ได้มุ่งดื่มสุรา ไม่อยากทีเดียวน้ำเมา แต่ว่ามัน

จำเป็น มันจะตาย เลือดมันจะทำตาย ก็จำเป็นที่จะต้องดื่มสุราละ เขาก็ดื่มเข้าไปได้ ข้อนี้ถ้างดเว้นกันเสียเป็นอย่างไร งดเว้นเสียก็ได้ถ้าเขามียาวิธีอื่นแก้ ถ้างดเว้นต้องมียาวิธีอื่นแก้ ถ้าไม่มีวิธีอื่นแก้ละก็งดเว้นไม่ได้ ชีวิตทีเดียว เมื่อจะป้องกันอันตรายต่อชีวิตเช่นนั้น ถ้าปรับโทษกันว่ากระไร ปรับโทษกันอย่างไร ไม่ได้มุ่งดื่มสุรา เพราะมุ่งแต่จะแก้โรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น นี่ควรลดหย่อนก็ต้องลดหย่อนนะเพราะเหตุอะไร **เพราะเหตุว่าทางพุทธศาสนา การถือการปฏิบัติไม่ใช่แก้ไขให้ถึงความเดือดร้อน แก้ไขแต่มนุษย์ไม่ให้เดือดร้อนให้พ้นภัยอันตรายด้วยประการใดประการหนึ่ง ข้อที่สมควรไม่เป็นโทษ ข้อที่ไม่สมควรแหละเป็นโทษทั้งนั้น** อย่าไปสงสัย ถ้าว่าข้อที่สมควรล่ะไม่เป็นโทษ ข้อที่ไม่สมควรล่ะเป็นโทษทั้งนั้น เพราะฉะนั้นการดื่มสุรา ถ้าว่าเจตนาดื่มสุราอยู่แล้วก็ใช้ไม่ได้ ถ้าเจตนาจะดื่มยาละก็ใช้ได้ นี่ตำราเขาก็มี เหมือนแกงเนื้อเขาเอาสุราใส่เพื่อให้มันยุ่ยเท่านั้น นั่นสุราก็ใส่ลงไปเหมือนกันในแกงนั้น หรือสิ่งอื่นอีกที่เขาเจือสุราน่ะมีหลายอย่างที่เขาปรุงอาหารแล้วเจือสุรา แต่ถ้าว่ารสกลิ่นของสุราไม่ปรากฏ เช่นนี้บริโภคได้ หยาบกว่าปรกติธรรมดา ไม่มีโทษมีกรณ์อันใด ให้รู้จักผ่อนปรนอย่างนี้ แต่ทว่าเจตนาดื่มสุราอย่าให้มีก็แล้วกัน

การดื่มสุราน่ะ ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้ายนะ **สุรามันเกิดขึ้นในประเทศใด ประเทศนั้นย่อยยับหนา สุรามันไปติดอยู่กับคนใดละคนนั้นก็ย่อยยับหนา** หญิงก็ดีชายก็ดี ติดสุรา ดื่มสุราละก็ ย่อยยับหนา เอาตัวรอดไม่ได้ เพราะเหตุไร เพราะสุราเมื่อดื่มเข้าไปแล้วน่ะทำคนดีๆ ให้เป็นคนเสีย ทำคนมีสติดีให้เป็นคนมีสติเสีย ทำคนที่มีอารมณ์ดีให้เป็นคนมีอารมณ์ฉุนเฉียว ให้อารมณ์ล่อกแล่กไปเสียแล้ว สติดีๆ ทำให้เผลอตัวไปเสียแล้ว ทำให้ไม่รู้ตัวเสียแล้ว ไม่รู้จักบิดามารดา ไม่รู้จักสมณพราหมณ์ ไม่รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ ดื่มสุราเข้าไปแล้วเห็นช้างเท่าหมูทีเดียว นี่ร้ายนัก เขาเรียกว่าฆ่าตัวเองทั้งเป็นทำลายตัวเองอย่างดื้อๆ ฆ่าตัวเองทั้งเป็นน่ะเพราะอะไร ตัวเองดีๆ ทำให้เป็นคนเสียตัวเองบริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ทำให้ไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ กลายเป็นคนบ้าเสียแล้ว นี่แหละเรียกว่าดื่มสุราละ มีโทษมากนักเหลือที่จะคณนานับทีเดียว ควรเว้นขาดจากใจ ภิกษุสามเณรน่ะเว้นขาดทีเดียว ภิกษุดื่มเข้าไปแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ทีเดียว ถ้าว่าอุบาสกอุบาสิกาดื่มเข้าไปแล้วศีลก็ขาดทีเดียว ศีล ๕ สิกขาบทเป็นข้อสำคัญนัก เณรดื่มอีกเดียวแหละศีล ๑๐ สิกขาบทขาดหมด พอสุราล่วงลำคอก็หมดกัน เป็นเณรไม่ได้อุบาสกอุบาสิการักษาอุโบสถดื่มสุราอึกเดียวเท่านั้น ศีลหมดแล้ว ไม่เหลือแล้ว ถ้าว่า

สมาทานวิรัติ เช่นนี้ขาดแต่เฉพาะสุรา สิกขาบทอื่นไม่ขาด นี้ถ้าว่าสามเณรไม่ได้ ดื่มเข้าไปแล้วขาดหมด มันเป็นปาราชิกของเณร สุราน่ะโทษสูง เหตุนี้ การดื่มน้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมาน่ะต้องเว้นให้ขาด ต้องเว้นให้ขาดทีเดียว เพราะฉะนั้น ท่านจึงได้ประกาศตามวาระพระบาลีว่า **มชฺชปานา จ สญฺญโม**

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายน่ะอะไรบ้าง **ไม่ประมาทในการละความชั่ว ทำความดีให้เกิดมี ไม่ประมาทในความเห็นผิด ทำความเห็นถูกให้บังเกิดมี ไม่ประมาทในความทุจริต ทำความสุจริตให้บังเกิดมี การไม่ประมาทนั้นจบพระไตรปิฎก คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก ความดีมีมากน้อยเท่าใดรวมอยู่ในความไม่ประมาทสิ้น ความชั่วมีมากน้อยเท่าใดรวมอยู่ในความประมาทสิ้น** คำว่าไม่ประมาทคำเดียวเท่านั้น จบสกลพุทธศาสนา มีคำรับรองอยู่ว่า พระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลายในพื้นชมพูทวีป รอยเท้าสัตว์ใดจะไปใหญ่กว่ารอยเท้าช้างไม่มี รอยเท้าอื่นย่อมประจุลงในรอยเท้าช้างทั้งสิ้น แม้ฉันใดก็ดี ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลายนี้ ได้ชื่อว่าครอบไว้ซึ่งความดีในสกลพุทธศาสนาหมดทั้งสิ้น ในสากลโลกความไม่ประมาทนี้ก็ย่อมครอบงำในสากลโลกทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นความไม่ประมาทนี้เป็นข้อสำคัญ คือไม่เผลอตัว ไม่เผลอสติ ไม่เผลอในกิจการทั้งปวง แม้จะทำนา ก็ไม่ประมาทในเรื่องทำนา ทำปรกติดีเรียบร้อยอย่างผู้ทำนาที่ดี แม้จะทำสวน ก็ไม่ประมาทในเรื่องทำสวน ทำสวนอย่างดีอย่างบุคคลที่ทำสวนอย่างดีเรียบร้อย ไม่ประมาทในการทำไร่ ทำไร่อย่างเต็มภูมิของผู้ทำไร่ที่ดีเรียบร้อย ไม่ประมาทในการทำหน้าที่ราชการงานเดือนที่ตัวได้กระทำนั้นๆ ทำถูกต้องร่องรอยดี เต็มหน้าที่ของตัว ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ นั้นก็เรียกว่าไม่ประมาท ไม่ประมาทในการหน้าที่อันใด ค้าขายทุกชนิดไม่ประมาทไม่ขาดทุน มีเสมอกับกำไรเป็นเบื้องหน้า นี่เพราะความไม่ประมาท ถ้ามีความประมาทแล้วทำให้เสียหาย เหตุนั้น ความไม่ประมาทนี้กินความกว้างนัก กว้างทีเดียว

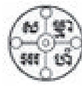
ไม่ประมาทในการรักษาตัว ถ้าว่าประมาทในการรักษาตัว เจ็บไข้เกิดขึ้นบ่อยๆ ถ้าไม่ประมาทในการรักษาตัวแล้ว เจ็บไข้ได้ทุกข์มีน้อย หรือไม่มีเสียเลยก็ได้ หากว่าจะมีก็น้อยเพราะรู้อยู่ การที่จะเกิดโรคในอวัยวะร่างกาย เมื่อไม่ประมาทในการรักษาตัวแล้ว รู้อยู่ว่าอาหารนี้เป็นตัวสำคัญ ถ้าเพลี่ยงพล้ำน้อยนักทำให้เกิดโรค มากนักทำให้เกิดโรค เมื่อบริโภคใหม่เข้าไป เก่าไม่ออก เกิดโรค ถ้าว่าบริโภคใหม่เข้าไป เก่า

ออกเกินส่วนไปก็เกิดโรค นี้เป็นข้อสำคัญในการรักษาตัว ตัวเองเป็นคนฉลาดของตัวเอง คนอื่นฉลาด ฉลาดสู้ตัวของตัวเองไม่ได้ จะเป็นอะไรตัวก็รู้ รู้ทีเดียว แต่ว่าสิ่งที่จะเกิดโรคน่ะ ในเรื่องอาหารที่เข้าที่ออกในทางมุขทวาร ในทางปากนั่นแหละ นั่นทางเข้า แล้วก็ทางออกทางอุจจาระ เมื่อเข้าทางปากก็ออกทางก้น นั่นแหละทางเข้าทางออกต้องระวังไว้เถิด อย่าเผลอเลย ถ้าเผลอทางเข้าทางออกอย่างนี้ละก็จะเกิดโรคมีโรคประจำกาย ถ้าว่าไม่เผลอในทางเข้าทางออกของอาหารอย่างนี้ และมีใจสอดเข้าไประวังอยู่ในทางข้างใน นี่ ไปนอนอยู่ที่ไหนอาหารออกอย่างไร มีปัญญาฉลาดไหวพริบอย่างนี้ละก็รักษาตัวรอด นี่แหละรักษาได้อย่างนี้แหละ โรคภัยไข้เจ็บไม่ประทุษร้ายร่างกาย

ที่โรคภัยไข้เจ็บประทุษร้ายร่างกาย เพราะรักษาทางเข้าออกของอาหารที่ไปประจำอยู่นั้นไม่ดี ไม่พินิจพิจารณา คันตัว เกิดคันขึ้นตามอวัยวะร่างกายต่างๆ หรือเกิดร้อนขึ้นก็ดี หรือเกิดตึงขึ้นก็ดี เกิดขัดเกิดยอกขึ้นก็ดี เพราะอาหารทั้งนั้นเป็นตัวสำคัญไม่ใช่เรื่องอื่น เรื่องอื่นไม่ทำให้ร่างกายเดือดร้อนอาดูรเท่าอาหารที่เข้าออกได้ นั่นแหละเป็นข้อสำคัญ ถ้าว่าฉลาดในการรักษาอย่างนี้เรียกว่าไม่ประมาทในอนามัย เขาว่าฉลาดในอนามัย อนามัยน่ะไม่ให้มีภัยมีพิษ ไม่ให้มีความทุกข์ในอวัยวะร่างกายไม่ให้มีภัยมีพิษ ให้มีความสุขในอวัยวะร่างกาย นี่เรียกว่าฉลาดในเรื่องอนามัย ถ้าฉลาดในเรื่องอนามัยก็ได้รับความสุข รับความสุขเกิดจากอนามัยเพราะเหตุใด เหตุว่าการฉลาดรักษาตัวเช่นนี้ต้องคนมีปัญญา คนโง่ๆ รักษาไม่ถึง คนมีปัญญารักษาถึงรักษาตัวเช่นนี้โรคภัยไข้เจ็บไม่ใคร่มี ถ้าว่าโรคภัยไข้เจ็บไม่มี พระมุนีสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับสั่งทีเดียว **อโรคฺยา ปรมา ลาภา** การไม่มีโรคนี่แหละเป็นลาภอย่างยิ่ง การมีโรคกับไม่มีโรคเป็นของสำคัญ ถ้าไม่มีโรคจะทำอะไรทำสำเร็จหมด ถ้ามีโรคจะประกอบการงานอันใดหมดไม่สำเร็จสักอย่างหนึ่ง การปกครองก็ไม่สำเร็จเพราะมีโรคเสียแล้ว การเล่าเรียนก็ไม่สำเร็จเพราะโรคเข้าประจำกายเสียแล้ว ทุกอย่าง ทำกิจการอันใดจะประกอบอาชีพอันใดไม่สะดวกทีเดียว เพราะมีโรคประจำกายเสียแล้ว ถ้าว่าไม่มีโรคก็ได้ชื่อว่าเป็นลาภอย่างยิ่ง

เหตุนี้ ความไม่ประมาทน่ะ ไม่ประมาทในอะไร ไม่ประมาทในการรักษาสุจริตละทุจริตเสีย ทำสุจริตให้เกิดมีเสมอไป ไม่ประมาทในการละความเห็นผิด ทำความเห็นถูกให้มีเสมอไป ไม่ประมาทในกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ทำให้กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต มีเป็นเนืองนิตย์ไม่ขาดสาย ไม่ประมาทในกายบริสุทธิ์ ไม่ประมาท

เหล่านี้เป็นความไม่ประมาทเผินๆ เป็นความไม่ประมาทของคนมีปัญญาไม่ละเอียดนัก มีปัญญาหยาบ **ถ้าว่าไม่ประมาทจริง ไม่ประมาทในการทำใจให้หยุดให้นิ่ง ทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ ทำใจให้หยุดนิ่งจนกระทั่งเห็นดวงใสเท่าดวงจันทร์เท่าดวงอาทิตย์ ถ้าเห็นแล้วก็ไม่ปล่อยละทีนี้ นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด อุจจาระ ปัสสาวะ ชำเลืองไว้เสมอ มองอยู่เสมอ ใจจรดอยู่เสมอ ไม่เผลอกันละ** ไม่ให้ใจหลุดทีเดียวจากดวงธรรมที่เกิดขึ้นนั่น ไม่ให้ใจหลุดทีเดียว ติดทีเดียว ถ้าติดได้ขนาดนั้นไม่ทำให้หลุดเลย นั่ง นอน เดิน ยืน เว้นไว้แต่หลับ นั่นประพฤติตนเขาเรียกว่า **สาตฺติกา นิจฺจํ ทฬฺหปรกฺกมา** ผู้มีความเพียรก้าวหน้า หมั่นเป็นนิตย์ มีผลเจริญไปหน้าไม่มีถอยหลังเลยดังนั้น เรียกว่าคนฉลาด นั้นเรียกว่าฉลาดจริงๆ ละ ไม่เผลอจริงๆ ละ การไม่เผลอเช่นนั้นแหละ จะเข้าถึงดวงธรรมเป็นลำดับไป จะเข้าถึงดวงศีลเป็นลำดับไป หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ไม่เผลอในการหยุดอยู่นั้น จะเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ไม่เลินเล่อเผลอตัว เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาไม่เผลอ เดินหน้าไปอย่างเดียวไม่ถอยหลังกลับ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาไม่เผลอ แล้วจะเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีกไม่เผลอ แล้วก็จะเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีกไม่เผลอ แล้วจะเห็นกายมนุษย์ละเอียด ถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว ใจมนุษย์ละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ไม่เผลอเหมือนกัน เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานอย่างนี้แหละ จนกระทั่งถึงตลอดกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด กายอรหัต กายอรหัตละเอียด มาถึงพระอรหัตละเอียดก็รู้ว่า อ้อ พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปอย่างนี้ ท่านไม่ประมาทอย่างนี้จึงได้ถึงอย่างนี้

เพราะมนุษย์ปุถุชนเหลวไหลเลินเล่อเผลอตัว มีเงินสักเล็กสักน้อยก็ใช้กันเสียอย่างฟุ่มเฟือยทีเดียว เทกระเป๋าใช้ทีเดียว ไม่รู้ว่าจะต้องไปหาเงินที่ไหน ไม่รู้ว่าตัวโง่ถึงขนาดนี้จึงได้ลำบาก เป็นนายเงินไม่ได้ ต้องเป็นบ่าวเงินร่ำไปนั้นฉันใด **เมื่อเข้าถึงธรรมแล้วปล่อยธรรมเสียแล้วก็ทำใหม่อีกต่อไป อย่างนั้นจะเป็นธรรมสามี จะเป็นเจ้าธรรมไม่ได้ จะต้องเป็นบ่าวธรรมแบบหาเงินนั่นแหละ ต้องปฏิบัติร่ำไป พอเข้าถึงธรรมแล้วยึดเอาไว้ไม่ปล่อยทีเดียว จนกระทั่งถึงที่สุดทีเดียวอย่างนี้เรียกว่าธรรมสามี** พระศาสดาเป็นธรรมสามี เป็นเจ้า

ธรรม พระอรหันต์ขีณาสพเมื่อไม่ปล่อยธรรมเช่นนี้เรียกว่าธรรมสามี ไม่ปล่อยธรรมเช่นนี้เรียกว่า **อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ** เป็นผู้ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ไม่ว่าธรรมหมวดไหน หมู่ไหน ดวงไหน เมื่อเข้าถึงแล้วเป็นไม่ปล่อยกันทีเดียว เด็ดขาดอย่างนี้ ชายก็เรียกว่าชายสามารถ หญิงก็เรียกว่าหญิงสามารถ จะเป็นที่พึ่งแก่ตัวและบุคคลผู้อื่นทั่วไปในอัตภาพชาตินี้

เหตุนั้น แก้มาในมงคล ๓ ข้อนี้เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุด ผู้ใดเว้นขาดจากความชั่วด้วยกาย วาจา ใจแล้ว สำรวมอยู่ในความไม่เมาทั้งหลาย สำรวมจากการดื่มน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มเมา เป็นคนมีสติ ไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว เมื่อมีสติไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวแล้ว ก็ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย เมื่อไม่ประมาทในธรรมทั้งหลายเหล่านี้ละก็ ไปนิพพานได้แล้วไม่ต้องสงสัย เป็นหลักใหญ่ใจความในทางพุทธศาสนา โลกก็ดังนี้ เมื่อประกอบการงานที่ไหนก็เอาธรรม ๓ ประการนี้เข้าไปสวมเข้า มันก็ทะลุทุกสิ่งทุกประการในการงานนั้นๆ

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวก สาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏในขันธปัญจกแห่งท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระแก้วจุยเจียทรงเครื่องฤดูร้อนหน้าตัก ๕ นิ้ว

'... ถ้าว่าผู้ครองเรือนต้องการให้มั่งมีเงินทองข้าวของมาก
อย่ากระทบกระเทือนใจกัน ทำใจให้ใสอยู่ท่าเดียวแหละ
ใจเป็นแดนเกษมอยู่เสมอไปอย่างนี้
ให้ตั้งจิตให้อยู่ ให้ดูของตัวไว้ ให้ผ่องใสอยู่อย่างนั้น
เงินทองไหลมาเป็นมงคลแท้ๆ ...'

กัณฑ์ที่ ๒๗

มงคลสูตร

จิตของผู้ที่โลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว ๑
เป็นจิตไม่ยินร้าย ๑
เป็นจิตไม่ยินดี ๑
เป็นจิตเกษม ๑
๒๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํฯ
เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺถมปราชิตา
สพฺพตฺถ โสตฺถึ คจฺฉนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมนฺติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๖/๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยมงคลสูตรในคาถาสุดท้ายสืบต่อไป จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องประดับประคองฉลองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

เริ่มต้นแห่งมงคลสูตรในคาถาท้ายว่า **ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ** ว่าจิตของบุคคลผู้ใดอันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ย่อมไม่เศร้าโศก ย่อมปราศจากความขุ่นมัว เป็นแดนเกษมจากโยคะ ได้ชื่อว่าเป็นมงคลอันสูงสุด นี่เป็นเนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความแค่นี้ ในคาถา **เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺถมปราชิตา สพฺพตฺถ โสตฺถึ คจฺฉนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมนฺติ** เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำซึ่งมงคลทั้งหลายเช่นนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงซึ่งความ

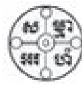

สวัสดีในที่ทั้งปวง ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด นี่เป็นคาถาสุดท้ายในมงคลสูตร คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ต่อไปนี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไป

จิตของบุคคลใดอันโลกธรรมถูกต้องแล้วไม่หวั่นไหว มีจิตเป็นตัวยืนและโลกธรรมทั้งหลายเป็นตัวจร โลกธรรมท่านจัดเอาไว้ ๘ อย่าง ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ จัดเป็นอิฏฐารมณ์ภาคหนึ่ง ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข นี้เป็นอิฏฐารมณ์ สิ่งเป็นที่นิยมน่าปรารถนาทุกถ้วนหน้า เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ นั้นเป็นอนิฏฐารมณ์ไม่เป็นที่นิยมทุกถ้วนหน้า ไม่ปรารถนาทั้งนั้น ที่เป็นอิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์นี้ของมีประจำโลก ถ้าโลกนี้มีอยู่ตราบใด ก็มีอยู่ตราบนั้น ถ้าโลกนี้ไม่มีอยู่ตราบใด ก็ไม่มีตราบนั้น อิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ทั้ง ๒ อย่างนี้ ก่อนเราเกิดมา ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เขาก็มีอยู่แล้ว เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ เขาก็มีอยู่แล้ว หรือกำลังเราเกิดมา ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เขาก็มีอยู่แล้ว เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ เขาก็มีอยู่ เขาไม่ได้หายไปทางไหน เขาประจำอยู่ในโลกนี้ เขาไม่ใช่ของใคร ใครจะถือเอาเป็นสิทธิ์ไม่ได้ เป็นของทั่วไปแก่มนุษย์ที่เกิดมาในโลก หรือสัตว์ใดๆ ที่เกิดมาในโลกก็แบบเดียวกัน ส่วนลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นอิฏฐารมณ์ นิยมชมชอบทั้งนั้น เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ เป็นอนิฏฐารมณ์ ไม่นิยมชมชอบทั้งนั้น

เหตุนี้ เราท่านทั้งหลายเมื่อมาประสบพบพุทธศาสนาแล้ว มีที่หลีกที่เลี่ยงแท้ๆ แต่ว่าผู้ที่ไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ก็ไม่รู้จะหลีกเลี่ยงไปไหน ท่าไหนอย่างไร ผู้ที่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ก็รู้จักหลีกเลี่ยง ผู้ที่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ก็มีท่าหลีกเลี่ยงในอิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์เหล่านี้ ถ้าไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ก็ไม่มีท่าจะหลีกเลี่ยง ถ้าว่าได้ฟังธรรมของสัตบุรุษหรือได้ฝึกฝนในธรรมของสัตบุรุษแล้วก็มีท่าที่จะหลีกเลี่ยง ถ้าไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษหรือได้ฝึกฝนในธรรมของสัตบุรุษแล้ว ก็ไม่มีท่าหลีกเลี่ยงอีกเหมือนกัน เหตุนั้น เราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต

เมื่อรู้จักชนิดของอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์เหล่านี้แล้ว มีที่หลีกเลี่ยงได้ จิตของเราที่จะรับอิฏฐารมณ์หรืออนิฏฐารมณ์ จิตหลีกเลี่ยงจากอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์เหล่านี้ ต้องบังคับจิตให้ดี จิตของเราต้องมีที่ตั้ง **ตั้งจิตเสียให้ดี ให้ถูกหลักถูกฐานของที่ตั้งจิตเสียให้ดีแล้ว จะต่อสู้ซึ่งอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์เหล่านี้ได้ ถ้าว่าตั้งไม่ดีแล้วละก็จะต่อสู้อิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ไม่ได้เลย**

ตั้งให้ดีจะตั้งตรงไหน ต้องตั้งที่ตั้งของเขา ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึงแค่กัน ตึงด้วยกันทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางจรดกัน ตรงกลางที่จรดกันของกลางนั่นแหละ ตรงนั้นเรียกว่ากลางกั๊ก ใจหยุดที่กลางกั๊กนั่นแหละ ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ **หมั่นเอาใจจรดอยู่ตรงนั้นแหละ เริ่มต้นก็หมั่นเอาใจจรดอยู่ตรงนั่นแหละเสมอ จะนั่ง จะนอน จะเดิน จะกิน จะดื่ม จะมี จะทำ จะพูด จะอุจจาระ จะปัสสาวะ ก็หยุดตรงนั้นเสมอ แล้วก็ไม่ค่อยจะอยู่ จรดไปเถอะจรดหนักเข้าๆ พอชินหนักเข้าก็ชำนาญ หนักเข้าๆ ก็อยู่ พออยู่เท่านั้นยิ้มแล้วละเรา พอใจหยุดตรงนั้นเท่านั้น ยิ้มแล้วละ**

พอใจหยุดเสียได้เท่านั้นแหละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ ไม่กระทบกระเทือนแล้ว เฉยเสียแล้วล่ะ ไม่อาดูรเดือดร้อนด้วยอิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์แล้ว ต้องทำใจให้หยุด พอหยุดเสียเท่านั้นทั้งอิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ทำอะไรไม่ได้ ตรงนั้นนั่นแหละ ถ้าทำใจให้หยุดตรงนั้นแล้วก็ได้ละ ถูกส่วนละ ถูกส่วนเช่นนั้นละก็ สิ่งที่เป็นอิฏฐารมณ์ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เกิด ส่วนที่เป็นอนิฏฐารมณ์ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ ไม่กระทบกระเทือน ทำให้จิตกระทบกระเทือนไม่ได้

ถ้าจิตเป็นขนาดนี้แล้ว บุคคลนั้นถึงซึ่งความสูงสุดแล้ว ถึงซึ่งมงคลแล้ว เข้าถึงซึ่งเนื้อหนังมงคลแล้ว เป็นตัวมงคลขึ้นแล้ว บุคคลนั้นเป็นตัวมงคลขึ้นแล้ว นี้อยากได้มงคลต้องทำอย่างนี้นะ ถ้าทำไม่ถูกอย่างนี้ละก็ไม่ได้มงคลทีเดียว **ถ้าว่าอาดูรเดือดร้อนไปตามอิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์เป็นอัปมงคลแท้ๆ อัปมงคลไม่ใช่เป็นแต่เฉพาะฆราวาสหญิงชายนะภิกษุสามเณรเหมือนกัน พอสงบไม่ลง ทำใจหยุดไม่ได้ก็เป็นอัปมงคลแท้ๆ** เมื่อรู้เช่นนั้น รู้จักละมงคลอัปมงคลเช่นนี้ นี้ต้องเพียรทำใจให้หยุดเข้าซี **หยุดได้เวลาใดก็เป็นมงคลเวลานั้น ถ้าหยุดไม่ได้เวลาใดก็เป็นอัปมงคลเวลานั้น** รู้จักชัดดังนี้นะ เมื่อรู้จักชัดดังนี้ละก็นี่เป็นข้อที่ ๑

ข้อที่ ๒ **อโสกํ** โสกะ น่ะเขาแปลว่าความผากความเผือด ความผากของใจ ความเผือดของใจ ความแห้งของใจ ความแห้งเผือดของใจ นั้นเรียกว่า โสกะ เขาแปลว่าความแห้ง **โสโก โสจนา โสจิตฺตตํ อนฺโต โสโก อนฺโต ปริโสโก** แห้งเหือดโดยรอบ ผาดเผือดโดยรอบของใจ นั้นเรียกว่าความโศก โศกนั่นแหละ ที่จะมีกับจิตของบุคคลใดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยใจน่ะ หยุด พอใจหยุดเข้าไปเวลาใด เวลานั้นโศกผอมลงไปทันที โศกนี่จะเกิดเวลาใด เวลาพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจ พลัดพราก

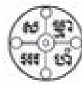

จากพี่น้องวงศาคณาญาติใดๆ หรือตายจากกันนั่นแหละ โศกเกิดล่ะ พอโศกเกิดขึ้นเวลาใดใจผาดเผือด ข้างในน่ะไม่ได้แห้งผากแต่อย่างหนึ่งอย่างใด พอความโศกเกิดขึ้นเท่านั้นแหละแห้งไปทันทีทีเดียว คนมีเรี่ยวมีแรง คนอ้วนนั่นแหละ หมดแรงนอนผล็อยทีเดียว นั่นแหละความแห้งเหือดของใจล่ะ ความโศกล่ะ นี้ความโศกกระทบหัวใจเข้าแล้วเช่นนี้ ความโศกกระทบดวงใจเข้าแล้วเช่นนี้ เป็นไปตามอำนาจของความโศกแล้วต้องเป็นดังนี้ ต้องแก้ไขทันที ทำใจหยุดเสีย พอใจหยุดเสียเท่านั้นแหละ ไม่ยักโศกแต่นิดเดียว โลกธรรมจะมากระทบสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ไม่โศก เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ สักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ไม่โศก พลัดพรากจากเมีย ลูกสาว สักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ไม่โศก เพราะใจหยุดเสียแล้ว

ไม่ใช่เท่านั้น ใจหยุดเสียแล้ว **วิรชํ** ปราศจากความขุ่นมัว **วิรชํ** ปราศจากธุลีเศร้าหมองก็ไม่มีแก่ใจ เพราะใจหยุดเสียแล้ว ไม่เศร้าหมองไม่ขุ่นมัวแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลยทีเดียว ไม่เศร้าหมองไม่ขุ่นมัวเลย เพราะใจหยุดเสียแล้ว ถ้าใจไม่หยุดเสียแล้วโลกธรรมกระทบก็ไม่ได้ เศร้าหมองบ้าง ขุ่นมัวบ้าง ด้วยประการต่างๆ เหตุนี้ ต้องคอยระวังตัวทีเดียว ระวังตัวอย่าให้เศร้าหมองขุ่นมัวได้ **ถ้าเศร้าหมองขุ่นมัวได้ เพราะตัวโง่ไม่ทันกับดวงจิต โง่กว่าดวงจิต ไม่ทำจิตให้หยุดเสีย ทำจิตปล่อยไปตามอารมณ์ ไปกินกับอารมณ์ เมื่อเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ติเตียน ทุกข์ เข้าไปประดมได้เช่นนี้ ก็ทำจิตให้เศร้าหมองขุ่นมัวไม่ผ่องใส เมื่อจิตไม่ผ่องใส นั่นลงโทษตัวเอง ไม่ใช่ลงโทษใคร ลงโทษตัวของตัวเอง** นี่เป็นข้อที่ ๓

ข้อที่ ๔ **เขมํ** ถ้าว่าจิตหยุดเสียได้ละก็ **เขมํ** ทีเดียว เกษมผ่องใสเหมือนอย่างกับกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าทีเดียว เกษมผ่องใสขนาดนั้น จิตเกษมผ่องใสเช่นนั้นแล้ว จิตดวงนั้นแหละตัวมงคลแท้ๆ ที่เรียกว่า **มงฺคลํ อุตฺตมํ** นั่นแหละตัวมงคลแท้ๆเทียว เหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญจริง ถ้าจิตหยุดเช่นนั้นเสียแล้วละก็ เงินน่ะไม่ต้องหายากหาลำบาก แต่อย่างไรหรอก ถ้าจิตผ่องใสขนาดนั้นแล้ว ไม่ต้องทำงานอะไรมากมายไปหรอก มันไหลเข้ามาเองนะ เงินน่ะ ไม่เดือดร้อน มีแต่เงินเข้าเงินออกไม่มีนะ ออกก็เล็กๆน้อยๆเข้ามามาก ผ่องใสอย่างนั้นละก็ นั่นตัวนั้นเป็นตัวสำคัญทีเดียว

ถ้าว่า ผู้ครองเรือนต้องการให้มั่งมีเงินทองข้าวของมาก อย่ากระทบกระเทือนใจกัน ทำใจให้ใสอยู่ท่าเดียวแหละ ใจเป็นแดนเกษมอยู่เสมอไปอย่างนี้ ให้ตั้งจิตให้อยู่ ให้ดูของตัวไว้ให้ผ่องใสอยู่อย่างนั้น เงินทองไหลมาเป็นมงคลแท้ๆ มงคลแปลว่าเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญ ไม่ใช่

เหตุเครื่องถึงซึ่งความเสื่อม อัปมงคลเหตุถึงซึ่งความเสื่อมทราม แต่ว่ามงคลน่ะ เหตุถึงซึ่งความเจริญ นี่ถ้ารู้ทางดำเนินของพระพุทธศาสนาเช่นนี้แล้วละก็ **ภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา พอบวชเข้าไปเป็นภิกษุสามเณรแล้ว ไม่ต้องทำอะไร ต้องทำใจให้ใสเท่านั้นแหละ ทำใจใสแล้วก็เป็นใช้ได้** ถ้าใจไม่ใสภิกษุสามเณรนั้นใช้ไม่ได้ ยังเป็นภิกษุสามเณรแต่ภายนอก ภายในเป็นไม่ได้ พอใสภายในก็เป็นภิกษุสามเณรทีเดียว นั้นเป็นที่ไหว้ที่บูชาของมหาชนทีเดียว เป็นที่เคารพนบไหว้ทีเดียว ให้รู้หลักจริงดังนี้นะ ถ้ารู้จักหลักจริงดังนี้ละก็ นี่แหละข้อมงคล

แสดงมาตั้งแต่ต้นโน้นเป็น ๓๘ ข้อ ตั้งแต่ **อเสวนา** มาจนกระทั่งถึง จิตเกษมเป็นแดนผ่องใสนี่ เป็นมงคล ๓๘ ข้อ แต่ว่าสวดได้ ๓๗ เท่านั้นเอง เห็นจะไปคละกันกับข้อใดข้อหนึ่ง ผู้เรียงบาลีจะเคลื่อนคลาดแต่อย่างใดก็ไม่รู้ แต่นั่นเป็นเรื่องของบาลีท่าน แต่ว่าที่ยืนยันมงคลน่ะมี ๓๘ แต่ว่าถ้าตรวจจริงมี ๓๗ ข้อ นับทั้งที่แสดงมา ๔ ข้อนี้เข้าด้วย ในคาถาเบื้องท้ายของมงคลนี้ ใน ๔ ข้อนี้ ทำให้ใจหยุดใจนิ่งใสได้ละก็นั่นแหละ **เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ** ใน ๔ ข้อแหละเป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุด **เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺถมปราชิตา สพฺพตฺถ โสตฺถึ คจฺฉนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมนฺติ** เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำซึ่งมงคลเช่นนี้แล้ว ทั้ง ๓๘ ข้อนั้น **สพฺพตฺถมปราชิตา สพฺพตฺถ** ย่อมเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง มีแต่ชนะ ฝ่ายแพ้ไม่มีเป็นเด็ดขาดทีเดียว ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง **โสตฺถึ คจฺฉนฺติ** ย่อมถึงซึ่งความสวัสดีในที่ทั้งปวง จะอยู่ในสถานที่ใดๆ ย่อมมีแต่ความสวัสดีเป็นเบื้องหน้า จะไปในป่าในดอนในดง ไปไหนไปเถอะ ย่อมมีแต่ความสวัสดีเรื่อยๆ ไป จะอยู่ในถ้ำในภูเขา จะอยู่ในสถานที่ใดมีแต่ความสวัสดี ความอัปมงคลความชั่วร้ายไม่มี มีแต่ความสวัสดีเป็นเบื้องหน้า ท่านจึงยืนยันว่า ย่อมถึงซึ่งความสวัสดีในที่ทั้งปวง **ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมํ** ข้อนั้นเป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุดในธรรมวินัยของพระบรมศาสดา

ใน ๓๘ ข้อที่แสดงมาจบแล้วนี้ นี่แหละเป็นมงคลในทางพุทธศาสนา ท่านจึงจัดเป็นบาลีคัมภีร์ใหญ่ ถ้าจะแสดงให้กว้างขวางออกไปทีละข้อๆ ใน ๓๘ ข้อนี้ ต้องแสดงขนาด ๓๘ วันก็เห็นจะจบละ ๓๘ วัน นี่แสดงแต่เนื้อความของวาระพระบาลี คลี่ความเล็กน้อย ไม่กว้างขวางนัก มงคลทั้งหลายเหล่านี้แหละที่เรานิยมยกย่องชมเชยสรรเสริญกันนัก ทำอะไรก็ทำการเป็นมงคลๆ มงคลซี มีการมีงานอะไรเลี้ยงเหล้ากันคลึ่กทีเดียว นั่นมงคลหรือนั่น เอาอัปมงคลไปดันเข้าเสียแล้ว แล้วบอกว่าเป็น

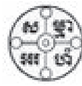

มงคลด้วย มงคลแต่ปากน่ะ เนื้อหนังไม่ใช่มงคล เนื้อหนังเป็นอัปมงคล มงคลแต่ปาก ถ้ามงคลจริงๆ ละก็ดังกล่าวแล้ว ๓๘ ข้อมาโน้น ต้องทำใจให้ใส ทำใจให้เป็นสุขทีเดียว

พอทำใจใสได้เท่านั้นแหละ เป็นหนทางไปสู่มรรคผลในนิพพานทีเดียว **นิพฺพาน-สจฺฉิกิริยาย** เพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ทำใจใสเท่านั้น พอถูกส่วนเท่านั้นแหละ อ้ายที่ใสแหนวอยู่นั่นแหละขยายส่วนออกไป ใจที่ใสนั่นขยายส่วนออกไป แต่พอขยายส่วนได้ส่วนเท่านั้น ใจพอใสก็หยุดนิ่งอยู่ที่ใสนั่น หยุดในหยุดๆๆๆ อยู่นั่นแหละ เข้ากลางของหยุดทีเดียว กลางของกลางๆๆๆ ที่ในหยุดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงใสผุดขึ้นที่ใจหยุดนั่นแหละ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจก็หยุดอยู่ที่กลางดวง ดวงที่ผุดขึ้นเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดกลางอยู่นั่น กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป

นี่ที่เณรฝรั่งสำเร็จไปแล้วน่ะ สำเร็จไปแล้ว ก็ทำทางนี้แหละ แบบเดียวดังนี้ทีเดียว ไม่ได้ไปทางอื่น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง เขาเรียกว่าดวงศีล เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เท่ากัน ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าผุดขึ้นอีกดวง ดวงเท่ากัน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เรียกว่าดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ กลางของกลางหนักขึ้นอีก พอถูกส่วนเข้า ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ นี่เรียกว่าดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง เขาเรียกว่าดวงวิมุตติ เท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ ถูกส่วนเข้า ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นกายมนุษย์ละเอียด นี่ตัวจริงนะ เห็นอย่างนี้แหละ แล้วก็ไปเรื่อยไปทีเดียว

พอเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เออ นี่มาอย่างไรกายมนุษย์ละเอียด อ้ายกายที่นอนฝันออกไป ไม่เคยเห็นมันเลย นี่ทำไมมาเห็นมันเข้าล่ะ เมื่อเห็นเข้าเช่นนี้แล้วเราจะทำอย่างไร อ้อ นี่มาอย่างไรกันล่ะ อ้อ มาจากใจหยุดนั่นแหละ ก็เอาใจของกายมนุษย์ละเอียดหยุดเข้าอีกนั่นแหละแบบเดียวกัน ไม่ได้มีเป็นสองไปละ พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูก

ส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ อ้อ อ้ายนี่กายฝันในฝัน กายของตัวเองแท้ๆ จำได้ เห็นหน้าเห็นตาจำได้ นี่เข้าถึงกายทิพย์แล้ว

พอถึงกายทิพย์เท่านั้น มันก็รู้ทีเดียว อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ของมนุษย์นี่ดับหมดแล้ว เหลือแต่โลภะ โทสะ โมหะ ในกายทิพย์ละ อ้อ อ้ายนี่กะเทาะกิเลสออกไปเป็นชั้นอย่างนี้หรือ **ดับได้อย่างนี้เราไม่ต้องดับ มันดับเองนี่ พอถูกส่วนเข้าก็ดับเองอย่างนั้นแหละ ไม่ต้องไปดับ จะดับมันตั้งแต่หนุ่มจนแก่จนตาย ดับโลภ โกรธ หลง ดับไม่ได้ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ดับไม่ได้ ต้องถอดไปเป็นชั้นอย่างนี้จึงจะดับได้** พอไปถึงกายทิพย์เข้า อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ดับ เหลือโลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด ใจกายทิพย์ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้า ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน โตขึ้นเป็นลำดับนะ หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายรูปพรหม เลยกายทิพย์ไปเสียแล้ว ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี่แหละโลภะ โทสะ โมหะหมดไป เหลือราคะ โทสะ โมหะ หนักขึ้นไป ละเอียดขึ้นไป ไปกำหนัดยินดีในรูปฌานอรูปฌานโน่นแหละคราวนี้

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง

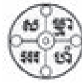
ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหมละเอียดชัดๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหมละเอียดทีเดียว

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายอรูปพรหม นี้ก็ราคะ โทสะ โมหะหมดไปแล้ว ไม่เหลือเลย เหลือกามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย ในกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมโคตรภู รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า พอเข้าถึงกายธรรมเท่านั้นแหละ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัยหมดแล้ว ไม่มีเลย หายไปหมด เหลือแต่สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ในกายโคตรภูบุคคล

ใจของธรรมกายโคตรภูก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายโคตรภู แต่ว่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายน่ะ หน้าตักธรรมกายโตเท่าไหนละ ก็

วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง โตเท่านั้น กลมรอบตัวนะ ใหญ่ขึ้นไปทีเดียว ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เข้าถึงกายธรรมโคตรภูละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมนะ กายธรรมโคตรภูละเอียดน่ะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

ใจกายธรรมโคตรภูละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น นี่หมดสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เข้าถึงพระโสดาแล้วสังโยชน์เบื้องต่ำหมดไป พอถึงพระโสดาแล้ว แต่ยังมีกิเลสอยู่ กามราคะ พยาบาท ยังมีอยู่

ใจธรรมกายพระโสดาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดา พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล เท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจธรรมกายพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่

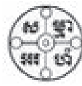

ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป พอเข้าถึงพระสกทาคาเท่านั้น ส่วนกามราคะ พยาบาทอย่างหยาบ หมด เหลือแต่ละเอียด

ใจธรรมกายพระสกทาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคา พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็ถึงธรรมกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจธรรมกายพระสกทาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของธรรมกายพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอนาคา พอถึงแค่นี้เข้า กามราคะ พยาบาทขั้นหยาบขั้นละเอียด หมดแล้ว เหลือแต่รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ในกายพระอนาคา ใจพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่

ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระอนาคาละเอียด

ใจธรรมกายพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม เท่ากับธรรมกายพระอนาคาละเอียด เท่ากัน พอถึงพระอรหัตก็หมดแล้ว รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา นี่เรียกว่าเป็นสมุจเฉทปหาน เป็นพระอรหัตแล้วเป็นสมุเฉทปหาน กิเลสไม่ติดเท่าปลายผมปลายขน หมดกิเลสแค่นี้แหละ พอถึงพระอรหัตก็เสร็จกิจในพระธรรมวินัยของพระศาสดา

ใจพระอรหัตก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเข้าถึง ธรรมกายพระอรหัตละเอียด หน้าตัก ๓๐ วา สูง ๓๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัตละเอียดนี้ เสร็จกิจในพระพุทธศาสนาพระสมณโคดมแค่นี้ ปฏิบัติไปเถอะถึงแค่นี้แล้วก็แล้วล่ะ เสร็จกิจทางธรรม ต่อไปไม่ต้องเรียนไม่ต้องศึกษา เรียกว่ารู้เห็นเกิดขึ้นแล้วแก่เราทีเดียว กิจที่จะต้องทำอีกต่อไป กิจเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่ต้องมีกระไรต่อไป ภพของเราต่อไปไม่มี หมดภพแล้วแค่นี้ นี่เสร็จกิจในพระพุทธศาสนา เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วก็เป็นของไม่ยาก ของไม่ใช่ทำยาก แต่ว่าได้เพียรกันนักแล้วทำกันได้เห็นได้มากแล้ว โสดา

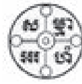

สกทาคา อนาคา อรหัต ทำมาได้ก็จริง แต่ว่าไม่ติด ไปติดอยู่แค่โคตรภูเท่านั้นเอง ที่จะติด โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต ไม่ติด หลุดเสีย เพราะเหตุอะไรจึงหลุดไป มารเขารองราดเสีย เขาเอาละเอียดมารองราดเสีย ไม่ติด กำลังแก้อยู่ ผู้เทศน์นี่แหละเป็นตัวแก้ละ กำลังแก้ รวมพวกแก้อยู่ทีเดียว แก้ไขอ้ายละเอียดเหล่านี้ให้หมดให้ได้หมดได้เวลาใดแล้วก็ โสดาจะติด สกทาคาจะติด อนาคาจะติด อรหัตจะติด แล้วจะเหาะเหินเดินอากาศกันได้ทีเดียว ว่าไม่ช้าน่ะ ไม่เกิน ๒๕๐๐ น่ะ คงจะสำเร็จกันแน่ ไม่คนใดก็คนหนึ่งละ ไม่ต้องสงสัยกันละ จะเอาให้ได้จริงได้จังเชียวหนา นี้ให้รู้จักหลักจริงอย่างนี้นะ

เณรฝรั่งชั่วบวชเณรเท่านั้นแหละ เป็นฝรั่งแท้ๆ ตั้งแต่ใจหยุดใจใสไปจนกระทั่งพระอรหัตนี้หน้าตัก ๓๐ วา นี้ ทำได้ตลอดทำได้คล่องแคล่ว พอทำเสร็จแล้วๆ พอบวชเป็นเณรสำเร็จแล้วผู้เทศน์เป็นอุปัชฌาย์ บอกว่าให้ไปตามโยมผู้ชายมา ที่ตายไปแล้วจำได้ไม่ใช่หรือ ตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ แต่ว่าจำได้ เห็นจะมีรูป จำได้ ก็ไปตามอุตส่าห์พยายามไปตาม ไปทูลพระพุทธเจ้าพระสมณโคดมก็ไปทูลแล้ว ก็ตอบว่ามาเกิดเป็นลูกสาวเขาเสียแล้ว เดี๋ยวนี้เป็นลูกสาวเขา อายุขนาดสัก ๑๐ ขวบได้ เป็นลูกสาวเขาเสียแล้ว ลูกสาวของตัวเองนั่นแหละ พ่อของตัวมาเกิดเป็นลูกสาวของตัว ถ้าแกจะประพฤติผิดในกาม จึงมาเกิดเป็นผู้หญิงเสีย **ผู้ชายกลายเป็นผู้หญิงต้องประพฤติผิดในกาม ถ้าไม่ผิดน่ะไม่เป็นผู้หญิงหรอก ถ้าผิดแล้วจึงเป็นกลับมาเป็นผู้หญิง** นี่เขาเป็นฝรั่งแท้ๆ เขาทำได้ขนาดนี้เห็นไหมล่ะ ชั่วบวชเท่านั้น

พระก็ดี เณรก็ดี ทำจริงก็เป็นทุกคนเท่านั้นแหละ จริงแค่ไหนล่ะจะเป็นทุกคนน่ะ จริงแค่ชีวิตซิเป็นทุกคน จริงอย่างไรล่ะ นั่งลงไปประเดี๋ยวก็ได้รู้จริงกันละ นั่งลงไปเมื่อยเต็มที เอ้าเมื่อยก็เมื่อยไป ปวดเต็มที เอ้าปวดก็ปวดไป ทนไม่ไหว เอ้าไม่ไหวก็ทนไป ทนให้ไหว มันจะแตกก็แตกเดี๋ยวนี้ ดับให้มันดับเดี๋ยวนี้ ไม่ถอยเลย ให้เอาจริงเอาจัง ต้องเป็นทุกคน ไม่ต้องไปสงสัยล่ะ

พระสิทธัตถะราชกุมารทำมาแล้ว เนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปไม่ว่า เหลือแต่กระดูกหนังช่างมัน นี่มันก็เป็นทุกคนเท่านั้น แต่นี่ไม่ถึงขนาดนี้นะซี พอนั่งเข้าไปพอปวดเล็กๆ น้อยๆ เมื่อยเล็กๆ น้อยๆ เอาแล้วแอดเสียแล้ว อ๋อยเสียแล้ว นอนเสียแล้ว เอาเข้านั่นแล้ว **จะเอาของจริง ตัวไม่จริงแล้วจะได้อย่างไร ต้องจริงซิ จริงเอาชีวิตเข้าแลกจึงจะได้สมความปรารถนาน่ะ** ให้รู้เข้าใจของจริงอย่างนี้นะ เมื่อรู้เข้าใจของอย่างนี้ละก็ไม่ต้องสงสัยละ พึงรู้ชัดเถอะ บอกให้ตรงๆ ไม่วงแวะเวียนไปทางหนึ่งทางใดละ ทางไป

ของพระพุทธเจ้าพระอรหัตแท้ๆ เชียวละ **เมื่อรู้แน่เช่นนี้ละก็จงทำให้เป็น เป็นได้ทุกคนนั้นแหละ**

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาด้วยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... บัดนี้เราได้เป็น ธรรมกายแล้ว เราได้สมบัติยิ่งใหญ่

สมบัติอื่นสู้ไม่ได้ เข้าถึงธรรมกายแล้ว ...'

'...เข้าถึงพุทธรัตนะแล้ว เลิศประเสริฐกว่าทั้งนั้น รัตนะใดสู้ไม่ได้ทั้งนั้น

สวิญญาณกรัตนะ อวิญญาณกรัตนะ ที่อยู่ในไตรภพสู้ไม่ได้ทั้งนั้น

แพ้พุทธรัตนะทั้งนั้น ...'

กัณฑ์ที่ ๒๘

รัตนสูตร : ว่าด้วยพุทธรัตนะ

๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยานีธ ภูตานิ สมาคตานิ
ภุมฺมานิ วา ยานิ ว อนฺตลิกฺเข
สพฺเพว ภูตา สุมนา ภวนฺตุ
อโถปิ สกฺกจฺจ สุณนฺตุ ภาสิตํ
ตสฺมา หิ ภูตา นิสาเมถ สพฺเพ
เมตฺตํ กโรถ มานุสิยา ปชาย
ทิวา จ รตฺโต จ หรนฺติ เย พลึ
ตสฺมา หิ เน รกฺขถ อปฺปมตฺตาฯ
ยงฺกิญฺจิ วิตฺตํ อิธ วา หุรํ วา
สคฺเคสุ วา ยํ รตนํ ปณีตํ
น โน สมํ อตฺถิ ตถาคเตน
อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตูติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๗/๕

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยรัตนสูตร สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงประทานเทศนาโปรดชนชาวเมืองไพสาลี เมื่อครั้งโรคร้ายเกิดขึ้นในเมืองไพสาลี ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถจะบรรเทาได้ พวกชาวเมืองไพสาลี พวกเป็นตัวรัฐบาลปรึกษาหารือพร้อมกัน นอกจากพระศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วก็ไม่เห็นผู้หนึ่งผู้ใดพึงจะระงับได้ รัฐบาลฝ่ายไพสาลีไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า อาราธนาให้ลงมาบำบัดภัยในครั้งนั้น พระองค์ก็ทรงพระมหากรุณาแก่ชาวไพสาลี เสด็จมาตามอาราธนาของรัฐบาลในครั้งนั้น มาประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำ ใกล้จะเข้าไปในเมืองไพสาลีแล้ว เมื่อ

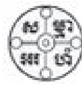

พระองค์ทรงประทับอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำดังนี้ คืนวันนั้นฝนตกยกใหญ่ นำเอาซากศพที่เกลื่อนกลาดในเมืองนั้นลอยตามน้ำฝนไป เมืองไพสาลีก็กลายเป็นเมืองสะอาด พระจอมปราชญ์ก็ทรงประทานเทศนารัตนสูตรในเมืองไพสาลีนั้น

เริ่มต้นแห่งพระสูตรว่า **ยานีธ ภูตานิ สมาคตานิ ภุมฺมานิ วา ยานิ ว อนฺตลิกฺเข สพฺเพว ภูตา สุมนา ภวนฺตุ** ภูตทั้งหลายเหล่าใดที่ประจำพื้นที่ มาประชุมกันในพระนครนี้ก็ดี และ เหล่าภูตที่ประชุมกันในอากาศก็ดี สรรพภูตทั้งสิ้นเหล่านั้นจงเป็นผู้ดีใจเถิด และจงฟังภาษิตโดยเคารพ เพราะท่านเหล่าภูตทั้งสิ้นจงตั้งใจฟัง ท่านทั้งหลายจงกระทำความไมตรีจิตในหมู่มนุษย์ และประชากรหมู่มนุษย์ทั้งหลายเหล่าใดกระทำความพลีกรรมทั้งกลางวันและกลางคืน เพราะเหตุนั้น ขอเหล่าภูตจงเป็นผู้ไม่ประมาท รักษามนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นเถิด ทรัพย์เป็นเครื่องปลื้มใจอันใดอันหนึ่งในโลกนี้หรือในโลกอื่น หรือว่ารัตนะอันใดอันหนึ่งในสวรรค์ รัตนะนั้นหาเสมอด้วยพระตถาคตได้ไม่ พระตถาคตเจ้าเป็นรัตนะอันประเสริฐกว่า แม้อันนี้ **อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ** เป็นรัตนะอันปราณีตในพระพุทธเจ้า **เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ** ด้วยความกล่าวสัจจะอันนี้ ขอความสวัสดีจงมี นี้เป็นเนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ในรัตนสูตรคาถาเบื้องต้น สมเด็จพระทศพลทรงรับสั่งดังนี้

ต่อนี้จะอรรถาธิบายในรัตนสูตรนั้นเป็นลำดับไป เพราะว่าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเมื่อไปถึงเมืองไพสาลี ก่อนแต่จะปรารภกล่าวพระรัตนสูตรนี้ ได้ทอดทัศนาการเห็นเหล่าภูตเป็นอันมากควรโกรธกัน ในภายนอกกายมนุษย์ก็มี ในภายในกายมนุษย์ก็มีมาก จึงได้ทรงรับสั่งแก่เหล่าภูตนั้นให้ช่วยกันระแวดระวัง ว่าคำที่เรียกว่าภูตน่ะ เราไม่รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ภูตผีปีศาจ ผีเราก็ไม่รู้จัก รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ปีศาจก็ไม่รู้จักอีกเหมือนกัน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ไม่โง่นะพวกเราน่ะ แต่มันก็ไม่ฉลาดเหมือนกัน มันจึงไม่รู้จัก ฉลาดทำไมจึงจะไม่รู้จัก เราไม่รู้จักมาก ว่า เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน รู้จักไม่ทั่ว กุมภัณฑ์นันทยักษ์ รู้จักไม่ทั่ว รู้จักแต่รูปมัน ภูตผีปีศาจก็รู้จักไม่แท้ จะให้เราชี้แน่ลงไปว่า ภูตน่ะรูปพรรณสันฐานมันเป็นอย่างไร ที่เรียกว่าภูตน่ะ ไม่ได้ เพราะไม่เคยเห็น พวกผีล่ะ ก็ไม่เคยเห็น ปีศาจล่ะ ก็ไม่เคยเห็น นี่พวกเราเป็นอย่างนี้น่ะ หรือจะว่าเขาไม่มีหรือ ก็ตำรามีนี่

พวกธรรมกายเขาเห็นด้วยกันทุกคน ภูตผีปีศาจเหล่านี้ มีธรรมกายแล้วก็เห็น

เห็นชัดๆ เอามาเล่าให้ฟังได้ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร นี่วัดปากน้ำมีธรรมกายมากนะ ถ้าอยากจะรู้ว่าภูตผีปีศาจมีรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไรแล้ว ก็ไปไถ่ถามกันได้ พูดกันได้ ว่ากุมภัณฑ์นันทยักษ์เป็นอย่างไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ไปไถ่ถามกันได้ว่าเปรตอสุรกายเป็นอย่างไร ไปไถ่ถามกันได้ แล้วยังอีกมากมายที่เรายังไม่รู้จักน่ะ มากมายนัก พวกภูตน่ะ รูปเหมือนๆ มนุษย์เรานี้ แต่ว่ามันคล้ายๆ พวกเปรตมันมีผอมๆ อยู่บ้างเล็กน้อย และก็มีอ้วนบ้างเหมือนกันภูตน่ะ พวกเหล่านี้แหละมันรับเครื่องเซ่น ถ้าว่ามนุษย์ผู้ใดเซ่นสรวงมันเข้าละก็ มันรับเครื่องสังเวยเหล่านั้น นี่พวกภูตทั้งนั้น แล้วมันผดุงความสุขความสำราญให้ได้เหมือนกัน มันให้ทุกข์ได้เหมือนกันพวกภูตเหล่านี้ แต่ว่าไม่ใช่ตัวให้จริงนัก ตัวเขาใช้น่ะ ไม่ใช่ตัวจริง มีมากมายก่ายกองนัก มนุษย์ว่ามีมาก มันก็มีมากพอกับมนุษย์อย่างนี้แหละ ไม่ใช่มีนิดหน่อยหรอก มีมากมายนัก พวกภูตเหล่านี้

ภูตเหล่านี้แหละ เมื่อพระพุทธเจ้าไปปราบโรคในครั้งนั้น ปราบโรคภัยในเมืองไพสาลีในคราวนั้น ไปพบพวกเหล่านี้เข้าในเบื้องต้น พระทศพลจึงได้ทรงรับสั่งว่าพวกเหล่าภูตประจำถิ่นทั้งหลายเหล่าใด มาประชุมกันแล้วในเมืองนี้ก็ดี และเหล่าใดประชุมกันอยู่ในอากาศก็ดี สรรพภูตทั้งหลายจงเป็นผู้มีใจเถิด หรือจงเป็นผู้ดีใจเถิดและจงเป็นผู้สดับสุภาษิตโดยเคารพเถิด เพราะเหตุว่าท่านภูตทั้งสิ้นจงตั้งใจฟัง ท่านภูตทั้งหลายจงกระทำไมตรีจิตในหมู่มนุษยชาติประชาชน และมนุษย์เหล่าใดกระทำบวงสรวงทั้งกลางวันและกลางคืน เพราะเหตุนั้นขอท่านภูตจงเป็นผู้ไม่ประมาทรักษาพวกมนุษย์เหล่านั้นเถิด

ว่า รัตนทรัพย์เป็นเครื่องปลื้มใจอันใดอันหนึ่ง มีอยู่ในโลกนี้หรือในโลกอื่น หรือว่ารัตนอันใดอันประณีตในสวรรค์ รัตนทั้งหลายเหล่านั้นหาเทียมพระตถาคตเจ้าได้ไม่ ข้อนี้เป็นข้อที่ลึกลับอยู่ รัตนอันประณีตน่ะมันเป็นตัวสำคัญอยู่ ทรัพย์เครื่องปลื้มใจอันใดอันหนึ่งอันมีในโลก บัดนี้ที่เราเป็นอยู่ในมนุษย์โลกนี้อาศัยเครื่องปลื้มใจ

ทรัพย์นั้นถ้าจะจัดออกไปเป็น ๒ อย่าง คือเรียกว่า สวิญญาณกทรัพย์ ทรัพย์ที่มีวิญญาณ อวิญญาณกทรัพย์ ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณ สวิญญาณกทรัพย์ ทรัพย์ที่มีวิญญาณนั้นเป็นทรัพย์เป็น อวิญญาณกทรัพย์ ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณนั้นเป็นทรัพย์ตายบัดนี้เราไม่รู้จักทรัพย์เป็นทรัพย์ตาย อยากจะหาทรัพย์ตายเรื่อยไป ไอ้ทรัพย์เป็นไม่หาถ้าคนมีปัญญาเขาก็หาทรัพย์เป็น เขาไม่หาทรัพย์ตายหรอก ทรัพย์เป็นๆ นั่นแหละเป็น

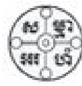
ก้อนทรัพย์สำคัญ คือเราเป็นผู้ทำตัวของเราให้ดี ไปอยู่บ้านไหนเมืองไหนก็รับรองทุกบ้าน เชื้อเชิญทุกบ้านอยากให้อยู่ทุกบ้าน ให้เงินให้ทองสนับสนุน เลี้ยงดูปูเสื่ออิ่มหนำสำราญ อยากจะให้อยู่บ้านของตัวนั่น เห็นไหมล่ะ ตัวเองนี่แหละมันเป็นทรัพย์ขึ้น มันเป็นสวิญญาณกทรัพย์ขึ้น เราทำตัวของตัวดี

ถ้าตัวมีวิชาดีเป็นทรัพย์หมดทั้งตัว มีวิชาดี เล่าเรียนความรู้ให้สามารถจนกระทั่งรัฐบาลต้องประสงค์ จนกระทั่งครอบครัวใหญ่ๆ ต้องประสงค์ จนกระทั่งคนมีปัญญาเห็นเข้าแล้วก็เคารพนบนอบทีเดียว อยากจะเอาไปอยู่ด้วย อยากจะเอาเป็นพวกด้วย นั่นให้รักษาตัวเป็นเช่นนั้น หญิงถ้ารักษาตัวเป็นเช่นนั้นเข้า หญิงก็ศึกษาวิชาของผู้หญิงเข้าให้สุดความสามารถของตนให้เป็นคนมีฝีมือดี เย็บปักถักร้อยดีทุกอย่าง ปรุงสูปพยัญชนะอร่อยทุกอย่าง ให้มีฝีมืออย่างนี้ นี่แหละเป็นสวิญญาณกทรัพย์ขึ้นในตัวทีเดียว ไม่ต้องไปสงสัยล่ะ อยู่ที่ไหนเขามาเรียกร้องหา หนักเข้าจนพระเจ้าแผ่นดินต้องการตัว ฝีมืออร่อยนัก ไปปรุงเข้าจริงๆ อร่อยทีเดียว ลืมมือคนอื่นหมด เอาล่ะ ออกจากพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้ละ เห็นไหมล่ะ สวิญญาณกทรัพย์ ก็เป็นทรัพย์ขึ้นดังนี้น่ะ นี่แหละสวิญญาณกทรัพย์เป็นอย่างนี้ มันยอดทีเดียว

หรือไม่ฉะนั้น ที่เรียกว่าสวิญญาณกทรัพย์ละก็ คนที่มีรูปสวยไม่มีใครเทียมทันเล่าลือถึงพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินต้องใช้คุณท้าวเจ้าจอมมารับไปเป็นมเหสี นี่ก็เป็นสวิญญาณกทรัพย์อีก เป็นขึ้นอย่างนี้แหละเป็นได้ เหตุนี้ เขาจึงมีตา เขาต้องดูเขาจะทำการสมรสใดๆ เขาต้องดูทั้งนั้น กลัวไปเจออ้ายคนชั่วเข้า อ้ายรูปชั่วตัวดำเข้าใช้ไม่ได้ เสียไม่ใช่เสีย แต่เสียลูกหลานเป็นง่อยไปอีก เขาหาที่สวยงามทั้งนั้น สวยงามไม่ให้มีตำหนิจนเป็นที่นิยมชมชอบของกษัตริย์ นั่นแหละได้ชื่อว่าเป็นสวิญญาณกทรัพย์แท้ๆ นั่นเป็นสวิญญาณกทรัพย์โดยตรงเชียวนะ สวิญญาณกทรัพย์โดยตรงอย่างนี้

อวิญญาณกทรัพย์ล่ะ สำหรับเครื่องใช้สอยเป็นอวิญญาณกทรัพย์ มนุษย์นั่นแหละใช้สอยทรัพย์ทั้งหลายเหล่านั้น มีมากน้อยเท่าใด มนุษย์ใช้สอยละก็ นั่นเป็นอวิญญาณกทรัพย์ทั้งนั้น จะเป็นเรือกสวนไร่นา ตึกร้านบ้านเรือน เท่าหนึ่งเท่าใดก็ช่าง เรียกว่าเป็นอวิญญาณกทรัพย์

ปศุสัตว์ต่างๆ มีชีวิตเป็นอยู่มากน้อยเท่าใด วัว ควาย ช้าง ม้า แพะ แกะ เป็ด ไก่ สุกรเหล่านี้ มากน้อยเท่าใด หรือข้าทาสบริวารมากน้อยเท่าใด เป็นสวิญญาณกทรัพย์ทั้งนั้น แต่สวิญญาณกทรัพย์เหล่านั้น เป็นสวิญญาณกทรัพย์เลวๆ สวิญญาณกทรัพย์จริงๆ ละก็ตัวของตัวเองนั่นแหละ จะเป็นสวิญญาณกทรัพย์ได้หรือไม่ได้ ถ้า

เป็นสวิญญาณกคนเดียวแหละ เป็นประโยชน์แก่คนมากนัก นั่นเป็นสวิญญาณกทรัพย์เกิดขึ้นในตัวเอง มีชื่อมีเสียงแล้วนั่นเป็นสวิญญาณกทรัพย์ขึ้น

ถ้าว่าไม่ฉลาด ไม่รู้จักทรัพย์อย่างนี้ ก็ไม่สร้างตัวของตัวให้ดีขึ้น ก็ปล่อยไปตามยถากรรม มันก็ใช้อะไรไม่ได้ ฝีมือไม่มีอะไรสักอย่างหนึ่ง ฝีมือไม่ดีเลยก็ไม่หัดเข้าแก้ไขข้อขัดข้องของตัวเข้า ไม่ขยันทำขึ้น ไม่ปรุงขึ้นให้เฉลียวฉลาดขึ้น เย็บปักถักร้อยไม่เป็นก็มองดูเขาตาหลอไป ไม่เป็นเรื่อง ไม่ทำให้เฉลียวฉลาดขึ้นในตัวของตัว ไม่ทำ อย่างนี้คนขี้เกียจขี้คร้าน ไม่รู้จักสมบัติของตัว ไม่รู้จักสมบัติมันก็เป็นคนสมบัติเลวๆ ไปทั้งชาติ เป็นสวิญญาณกทรัพย์ที่เลวไป ไม่เป็นสวิญญาณกทรัพย์ที่ดีไป

เพราะฉะนั้น สวิญญาณกทรัพย์ทั้ง ๒ ประการนี้ ในสากลโลกเขาต้องการนัก ต้องการสวิญญาณกทรัพย์ที่เยี่ยม หรือทรัพย์ในโลกก็ต้องการที่เยี่ยมเหมือนกัน เลือกขึ้นไปๆ จนกระทั่งบัดนี้ ถึงเงินถึงทอง ถึงเนื้อเงินเนื้อทองก็เป็นทรัพย์เหมือนกัน ถึงเนื้อทองก็ยังไม่พอ ถึงเนื้อเพชรเนื้อแก้ว เนื้อเพชรหนักขึ้นไปอีก จนกระทั่งถึงจริงจริงเข้าไปโน่น ถึงแก้วกายสิทธิ์โน่น ถึงแก้วสารพัดนึก ขึ้นถึงดวงแก้วกายสิทธิ์โน่น นั่นแหละเป็นสวิญญาณกทรัพย์อีกชั้นหนึ่ง แก้วกายสิทธิ์น่ะนั่นดวงสวิญญาณกทรัพย์ทีเดียว คือจักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว ขุนคลังแก้ว ขุนพลแก้ว แก้วมณี นางแก้ว ๗ ประการ เหล่านี้เป็นตัวสวิญญาณกทรัพย์ทีเดียว เกิดขึ้นในโลกโลกเป็นสุขทีเดียวปราศจากการไถการหว่าน รัตนะเหล่านั้นเลี้ยงหมดทั้งสิ้น นี่เป็นสวิญญาณกทรัพย์แท้ๆ ตัวจริงที่อยู่ในโลก เกิดขึ้นครั้งใดละก็ แม้ว่าโลกได้รับความเดือดร้อนไม่สงบสุข อยู่เย็นเป็นสุขไม่มี มีแต่ทุกข์เป็นเบื้องหน้า

พระพุทธเจ้ามาเป็นที่พึ่ง ถ้าพระพุทธเจ้าไม่มีเป็นที่พึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าต้องเข้ามาเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกในยุคนั้น ปราบปรามพวกอันตรายให้เบาบางลงไป ให้มนุษย์ได้รับความสุข หากพระปัจเจกพุทธเจ้าไม่มา พระเจ้าจักรพรรดิต้องมา มีรัตนะ ๗ มีสวิญญาณกทรัพย์มาใช้ทีเดียว สวิญญาณกทรัพย์นั้นลึกซึ้ง ดูเป็นของตายแต่ว่ากลายเป็นของเป็น เหาะเหินเดินอากาศได้ทีเดียว นั่นตัวสวิญญาณกทรัพย์ ทรัพย์เหล่านั้นแหละ ในมนุษย์โลกใช้สอยอยู่เพียงเท่าใด

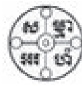
นี่ที่เรียกว่า **อิธ วา หุรํ วา** ในโลกนี้ ในโลกมนุษย์นี่ หรือในโลกอื่นๆ ก็มีสวิญญาณกทรัพย์ทั้งนั้นมีใช้สอยทั้งนั้น หรือว่ารัตนะอันประณีตในสวรรค์ รัตนะอันใดอันประณีตอยู่ในสวรรค์โน่นแน่ะ สวรรค์น่ะลึกซึ้ง จาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี พวกนั้นใช้แก้ววิเศษทั้งนั้น แก้วทั้งนั้น ใช้แก้วก็คือรัตนะ

ทั้ง ๗ ประการนั้นเอง มีทั้งเป็นทั้งตาย ทั้งตายก็เป็นเครื่องประดับประดา ใช้สอยมิได้ขาดตกบกพร่อง ประดับประดาวิมานต่างๆ ประดับประดาแท่นที่สำหรับนั่งนอนสำราญ สำหรับเป็นเครื่องประดับวิมาน หาที่เปรียบไม่ได้ แก้วเหล่านั้นงดงามนักทีเดียว นั่นรัตนะอันประณีต บรรดา ๖ ชั้นฟ้ามีแก้วประดับทั้งนั้น นั่นเขาเรียกว่า อวิญญาณกทรัพย์ เป็นของมีค่า ที่เรียกว่าสวิญญาณกทรัพย์น่ะคือของใช้รัตนะ ๗ ประการ ใช้รัตนะ ๗ ประการ ไม่มีความทุกข์ มีแต่ความสุขกาย นั่นรัตนะสำคัญ ทั้ง ๖ ชั้นฟ้าเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่แต่ ๖ ชั้นเท่านั้น ในชั้นพวกพรหมโน่น พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญีสัตตา อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา ใน ๑๖ ชั้นนี้ใช้รัตนะ ๗ เหมือนกัน ใช้แก้วแบบเดียวกัน ทั้งเป็น ทั้งตาย เป็นทองเป็นแก้ว เป็นวิเศษต่างๆหาที่เปรียบไม่ได้ หรือว่าในอรูปสัตว์ อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ได้รับรูปเพราะรัตนะเพราะสวิญญาณก อวิญญาณกรัตนะเหล่านี้ ให้ได้รับความสุขต่างๆ

รัตนะเหล่านั้น จะมีมากน้อยเท่าใดก็มีไปเถอะ สู้ไม่เท่าทันกับพระตถาคตเจ้า พระตถาคตเจ้าเลิศประเสริฐกว่า รัตนะทั้งหลายเหล่านั้น พระตถาคตเจ้าน่ะรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร อยู่ที่ไหน ทีนี้เราจะรู้จักล่ะ พระตถาคตเจ้าที่เรียกว่าเลิศประเสริฐกว่านะ ก็รัตนะอีกเหมือนกันนั่นแหละ พุทธรัตนะนั่นแหละ เป็นพระตถาคตเจ้าละ ที่เราได้ธรรมกายแล้วก็ถึงพุทธรัตนะ ธรรมกายคือพุทธรัตนะที่เป็นโคตรภู ธรรมกายคือ พุทธรัตนะคือพระโสดา ธรรมกายคือพุทธรัตนะที่เป็นพระสกทาคา ธรรมกายคือพุทธรัตนะที่เป็นพระอนาคา ธรรมกายที่เป็นพุทธรัตนะที่เป็นพระอรหัต ทั้งหยาบทั้งละเอียดเป็นพุทธรัตนะทั้งนั้น แก้วคือพุทธรัตนะนั่นแหละ นั่นแหละตัวพระตถาคตเจ้าทีเดียว

ทำไมรู้ว่าพระตถาคตเจ้าน่ะคือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ พระองค์ทรงรับสั่งกับวักกลิภิกขุว่า **อเปหิ วกฺกลิ** วักกลิจงถอยออกไป **อิมํ ปูติกายํ ทสฺสนํ** มาดูใยเล่าร่างกายตถาคตที่เป็นของเปื่อยเน่า **โย โข วกฺกลิ ธมฺมํ ปสฺสติ โส มํ ปสฺสติ** แน่ะ สำแดงวักกลิ **ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราผู้ตถาคต ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ ผู้ตถาคตคือธรรมกาย นั่นแน่ะบอกตรงนั้นแน่ะ ว่าเราผู้ตถาคตคือธรรมกาย ธรรมกายนั้นเองเป็นตัวตถาคตเจ้า** ผู้ได้ธรรมกายก็รู้ด้วยกันทั้งนั้นว่า อ้อ ที่เราเข้าถึงธรรมกายแล้วนี่

เป็นรัตนะสูงสุด รัตนะในพื้นมนุษย์ หรือเป็นรัตนะในพื้นสวรรค์ ๖ ชั้น หรือรัตนะในพื้นพรหมทั้ง ๑๖ ชั้น หรือรัตนะในอรูปพรหมทั้ง ๔ ชั้น รัตนะเหล่านั้นที่เป็นสวิญญาณกรัตนะก็ดี อวิญญาณกรัตนะก็ดี สู้พระตถาคตเจ้าไม่ได้ **บัดนี้เราได้เป็นธรรมกายแล้ว เราได้สมบัติยิ่งใหญ่ สมบัติอื่นสู้ไม่ได้ เข้าถึงธรรมกายแล้ว** บังคับสมบัติเหล่านั้นได้ สมบัติเหล่านั้นอยู่ในอำนาจ จะต้องการเมื่อไหร่ก็เอาได้ ไม่ต้องเดือดร้อนอันหนึ่งอันใด

นี้ที่พวกที่เข้าถึงธรรมกายแล้ว เขารู้ฤทธิ์ของธรรมกายแล้ว เขาไม่อินังขังขอบอะไรหรอกกับสวิญญาณกรัตนะ วิญญาณกรัตนะ ในภพ ๓ น่ะ เขาต้องการจะไปนิพพาน ออกจากภพ ๓ นี่แน่ะ ยังสูงกว่าอย่างนั้น แล้วก็เลิศประเสริฐกว่า **เข้าถึงพุทธรัตนะแล้ว เลิศประเสริฐกว่าทั้งนั้น รัตนะใดสู้ไม่ได้ทั้งนั้น สวิญญาณกรัตนะ อวิญญาณกรัตนะที่อยู่ในไตรภพสู้ไม่ได้ทั้งนั้น แพ้พุทธรัตนะทั้งนั้น**

เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้พุทธรัตนะ ที่ได้แล้วอย่าดูเบาหนา ดับมาเกือบ ๒,๐๐๐ หนามาโผล่ขึ้นในครั้งนี้นะเป็นอัศจรรย์ทีเดียว แต่ว่ามารยังขวางอยู่มาก มนุษย์ยังไม่เบิกตายังหลับตาอยู่มาก มนุษย์ยังไม่ตื่น ยังหลับตาอยู่มากนัก ถ้ามนุษย์ได้เห็นธรรมกายมนุษย์คนนั้นตื่นขึ้นแล้ว ไม่หลับแล้ว ถ้ามนุษย์ใดยังไม่เห็นธรรมกาย ยังไม่เป็นธรรมกาย มนุษย์นั้นยังหลับอยู่ มารมันยังกดหลับอยู่ ยังไม่ตื่นเลย บางทีตายเสียชาติหนึ่งยังไม่ตื่นเลย หลับเรื่อยไปเสียทีเดียว บางคนเห็นปรากฏ ตื่นทีเดียว มีธรรมกายบางคนไม่เดียงสา มีธรรมกายใหญ่โตมโหฬารเช่นนี้แล้ว มาถึงรัตนะอันเลิศประเสริฐเช่นนี้แล้ว กลับไปวางเสียก็มี แปลกประหลาดนัก ลืมตาขึ้นแล้วกลับไปตาบอดก็มี อย่างนี้น่าอัศจรรย์นัก เพราะเหตุไร เพราะไม่รู้จักเดียงสา มาพบของวิเศษประเสริฐเลิศล้นพ้นประมาณ ไม่รักษาให้ควรแก่การควรเห็นควรพบ แม้เป็นอยู่ก็เท่ากับศพ ไม่ประเสริฐเลิศอะไรนัก เพราะกายมนุษย์นี่ชั่วคราวเท่านั้น เกิดแล้วก็ดับไป **อุปฺปาท** บังเกิดขึ้น **ฐิติ** ตั้งอยู่ แปรไป **ภงฺค** แตกสลายไป มีเกิดมีดับ มีเกิดมีดับเป็นเบื้องหน้า

เรื่องนี้พระปัญจวัคคีย์ พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้เปล่งอุทานวาจา เมื่อได้ฟังธรรมจักกัปปวัตตนสูตรจบลง เปล่งอุทานวาจาว่า ได้มีดวงตาเห็นปราศจากมลทินเห็นแวบปรากฏชัดว่า **ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** เป็นธรรมกายขึ้นแล้ว สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีความเกิดขึ้นเสมอ สิ่งทั้งปวงมีความดับไปเสมอ เห็นเกิดกับ

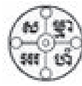

ดับเท่านั้นเอง หมดทั้งสากลโลก เกิดดับเท่านั้นแหละ ไม่ไปไหน บัดนี้เราก็รู้ปรากฏอยู่ทุกถ้วนหน้า ที่เราเกิดมาเป็นหญิงเป็นชาย คฤหัสถ์ บรรพชิต โตเล็กปานกลางชนิดใดก็ช่าง แล้วจะตายไหม ตาย แล้วกลับคืนมาหรือเปล่า เปล่า ไม่กลับ ไปแล้วไม่กลับมามองดูอีกต่อไป แล้วไปเกิดต่อไปอีก เกิดเท่าไรตายเท่านั้น ไม่มีเหลือเลยสักคนเดียว มีเกิดกับดับเท่านี้แหละ

เมื่อเป็นเช่นนี้ มาพบพุทธศาสนาเช่นนี้ต้องเข้าถึงธรรมกายให้ได้ ถ้าเข้าถึงธรรมกายไม่ได้ เราไม่เป็นลาภล้นพ้นประมาณละ เข้าถึงธรรมกายได้ละก็เป็นลาภล้นพ้นประมาณทีเดียว มีบาลีเป็นหลักเป็นฐานชี้ชัดไว้ว่า **ตถาคโต โข วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ** ดูก่อนวาเสฏฐโคตรทั้งหลาย คำว่าธรรมกายๆ เป็นตถาคตโดยแท้ นั่นแน่ะ ธรรมกายน่ะ ประเสริฐเลิศกว่าสวิญญาณกรัตนะ อวิญญาณกรัตนะซึ่งมีในไตรภพ สู้ไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว เมื่อรู้จักเช่นนี้เราจะต้องเข้าถึงธรรมกายให้ได้ เมื่อเข้าถึงธรรมกายได้ละก็นั่นแหละได้รัตนะอันประเสริฐแล้ว เข้าถึงยอดรัตนะแล้ว ยอดรัตนะน่ะได้ธรรมกายเบื้องต้นเป็นโคตรภู ได้ลงไปที่ ๒ เป็นพระโสดา ย่างเข้าเป็นที่ ๓ เป็นพระสกทาคา ย่างเข้าเป็นที่ ๔ เป็นพระอนาคา ถ้าย่างเข้าเป็นขั้นที่ ๕ เป็นพระอรหัต ถึงพระอรหัตล่ะก็สุขละ ไม่มีเกิดแก่เจ็บตาย เลิศละ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพต่อไป นั่นเป็นที่สุดทีเดียวรัตนะนั้น

เมื่อรู้จักที่สุดเช่นนี้แล้ว ตั้งใจให้แน่นแน่ว ท่านส่งเสริมไว้เป็นอเนกประการว่า **อิทมฺปิ รตนํ ปณีตํ** นี่เป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า **เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ** ด้วยความสัตย์อันนี้ ขอความสุขสวัสดีจงมี ถ้าว่าใครอยู่กับรัตนะเช่นนี้ละก็ มีความสวัสดีเรื่อย ปลอดภัยเรื่อยทีเดียว อยู่ในธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ให้ใสอยู่กับรัตนะนั่นแหละ ปลอดภัยทีเดียว ไม่ต้องมีภัยอีกต่อไปทีเดียว ได้รับความสุขทีเดียวไม่ได้รับความทุกข์อีกต่อไป เมื่อรู้จักหลักจริงเช่นนี้ เข้าให้ถึงนา วัดปากน้ำน่ะเขาเข้าถึงกันมากนัก ๑๕๐ กว่าเวลานี้ ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ๑๕๐ กว่า

ถ้าได้เข้าถึงพุทธรัตนะแล้วอย่าปล่อยเป็นเด็ดขาด ใจขาด ขาดไป ตาย ตายไป ใจติดอยู่กับพุทธรัตนะนั่นแหละเอาตัวรอดได้ละ สิ่งอื่นไม่มี ยิ่งกว่านั้นไม่มีหนา เมื่อรู้หลักพระพุทธศาสนาเช่นนี้ละก็ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา เรียกว่าคนมีนัยน์ตา ไม่ใช่คนตาบอด แล้วก็ดูรัตนะเป็นด้วย รัตนะนี้เป็นรัตนะสูงสุด สวิญญาณก

รัตนะ อวิญญาณกรัตนะที่มีในไตรภพ กามภพ รูปภพ อรูปภพไม่มีสูงสุดเท่า พุทธรัตนะนี้แหละเป็นรัตนะอันสูงสุดแท้ๆ แน่ในใจเช่นนี้แล้วละก็ อย่าให้ฟั่นเฟือนไปหนา อย่าให้ยักเยื้องแปรผัน ถึงแม้ว่ากิเลสจะมายั่วปั่นสักเท่าใดก็อย่าให้เป็นไป ต้องอยู่ในพุทธรัตนะให้ได้ ให้มั่นอยู่ในพุทธรัตนะ ให้ใสอยู่ร่ำไปให้ได้ นั่นแหละเอาตัวรอดได้ที่ได้มาประสบพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลีในรัตนสูตร ในบาลีในพระคาถาเบื้องต้น พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอำนาจปิฎกทั้ง ๓ คือ สุตตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก ทั้ง ๓ ประการนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์จงอุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในขันธปัญจกแห่งทานิสราธิบดีทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เมื่อเราบริจาคทานและตามระลึกถึงบุญอย่างนี้แล้ว
ภัยอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดทำอะไรไม่ได้
จะประกอบกิจการงานอย่างใด ก็เกิดลาภและสักการะยิ่งใหญ่ไพศาล
ก็เพราะนึกถึงบุญนั้น บุญย่อมนำผลสมบัติมาให้ในปัจจุบันนี้เทียว ...'

'... เราให้อาหารอิ่มเดียวเท่านั้น บุญอานิสงส์ คือ อายุ วรรณะ
สุขะ พละ ปฏิภาณะ ย่อมตามสนองมากยิ่งขึ้นไปเป็นทวีคูณ
ตลอดทุกภพทุกชาติเทียว ...'

กัณฑ์ที่ ๒๙
ภัตตานุโมทนากถา

๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทติฯ กตมานิ ปญฺจฯ อายุํ เทติ วณฺณํ เทติ สุขํ เทติ พลํ เทติ ปฏิภาณํ เทติ อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา วณฺณํ ทตฺวา วณฺณสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา สุขํ ทตฺวา สุขสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา ปฏิภาณํ ทตฺวา ปฏิภาณสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทตีติฯ

องฺ.ปญฺจก.(บาลี) ๒๒/๓๗/๔๔-๔๕

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาว่าด้วยภัตตานุโมทนากถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของท่านทานบดี พร้อมด้วยวงศาคณาญาติเนื่องด้วยสายโลหิต และเนื่องด้วยความคุ้นเคย **ญาติสาโลหิตา** ญาติเนื่องด้วยสายโลหิต และเนื่องด้วยความคุ้นเคย ญาติมี ๒ อย่าง เนื่องด้วยสายโลหิตเรียกว่า **สาโลหิตา** เนื่องด้วยความคุ้นเคยเรียกว่า **วิสฺสาสปรมา ญาตี** ญาติที่เนื่องด้วยความคุ้นเคยกัน พระองค์ทรงสรรเสริญว่า เป็นญาติอย่างยิ่ง

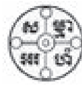
วันนี้เจ้าภาพพร้อมด้วยบุตรภรรยา วงศาคณาญาติ พากันมาบริจาคทานแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกา ตอนเช้าได้ถวายข้าวยาคู คือข้าวต้ม เวลาเพลได้ถวายโภชนาหารพร้อมทั้งสูปพยัญชนะอันสมควร เวลาบ่ายนี้ให้มีพระธรรมเทศนา น้อมนำปัจจัยไทยธรรมบูชาพระสัทธรรม เห็นสภาวะปานฉะนี้ ได้ชื่อว่าถวายทานแด่พระธรรม เป็นอันว่าเจ้าภาพได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้า มีรูปพระปฏิมากรเป็นประธาน มีพระสงฆ์เป็นบริวาร และได้ชื่อว่าถวายทานแด่พระธรรม และได้ชื่อว่า

ถวายทานแด่พระสงฆ์ ทั้ง ๓ นี้เป็นเนมิตกนาม **พุทฺโธ** เป็นเนมิตกนามเกิดจากพุทธรัตนะ **ธมฺโม** เป็นเนมิตกนามเกิดจากธรรมรัตนะ และ **สงฺโฆ** เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ นี้เป็นตัวแก่นสารของพระพุทธศาสนา

พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ นี้ อยู่ที่ไหน? อยู่ในตัวของเรานี่เอง อยู่ในตัวตรงไหน ในตอนศีรษะ หรือว่าอยู่ในตอนเท้า หรือว่าอยู่ในท่อนตัว เอาคอออกเสีย เอาขาออกเสีย เหลือแต่ท่อนตัว จะอยู่ตอนขา ตอนหัว หรือว่าอยู่ตอนตัว พระพุทธเจ้าอยู่ตรงกลางกาย เรามีกลางมีศูนย์ ตรงสะดือนั่นเป็นศูนย์ นั่นเรียกว่ากลางกาย สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย เหมือนเราขึงด้ายเส้นหนึ่งให้ตึง ตรงกลางที่ด้ายจรดกันนั่นแหละเรียกว่ากลางกั๊ก ตรงกลางกั๊กเหนือสะดือขึ้นมา ๒ นิ้ว พระพุทธเจ้าอยู่ตรงนั้น ตรงกลางกั๊กนั้น ให้เอาใจไปหยุดนิ่งอยู่ตรงกลางกั๊กนั้น พระพุทธเจ้าอยู่นอกใจหรือในใจ? ให้เอาใจไปหยุดนิ่งอยู่ตรงนั้น พอใจหยุดนิ่งก็เข้ากลางของใจที่หยุดนิ่งนั้นทีเดียว ที่เขาว่าสวรรค์ในอกนรกในใจ พระก็อยู่ในใจ พอใจหยุดนิ่งก็เข้ากลางของใจที่หยุดนิ่ง กลางของกลางๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไปทีเดียว กลางของกลางๆๆ หนักเข้า พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้น จะเห็นทางที่จะเข้าไปถึงกายละเอียด เป็นชั้นๆ เข้าไปจนถึง พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เราต้องรู้ ถ้าไม่รู้เราจะระลึกถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะไม่ถูก ถ้ารู้จักเสียแล้วจะระลึกถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะได้ถูกต้อง

เมื่อเอาใจไปหยุดนิ่งอยู่ตรงศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดนิ่งหนักเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดนิ่ง กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นธรรมอีกดวงหนึ่ง เท่าดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์ดุจกระจกคันฉ่องส่องดูเงาหน้า ใสแจ๋วทีเดียว ใจก็หยุดนิ่งอยู่ตรงกลางดวงที่ใสนั้น ตรงกลางดวงที่ใสนั่นแหละมีดวงศีล พอเข้าไปถึงกลางดวงกำเนิดดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็เข้าถึงดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีลนั้น กลางดวงกำเนิดดวงศีลนั้นมีดวงสมาธิ เข้าไปถึงถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละกลางของกลางๆๆ หนักเข้าจะเข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั้น พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางๆๆ หนักเข้าจะเข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั้น พอถูกส่วนหนักเข้า กลางของกลางๆๆ หนักเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น พอถูกส่วนเข้า กลางของกลางๆๆ หนักเข้าจะเข้าไปถึงกาย

มนุษย์ละเอียด พอเข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียดเท่านั้น จะตกใจทีเดียวว่า เจ้านี้ข้าไม่เคยเห็นเลย เจ้าอยู่ที่นี่ เวลาเจ้าฝันออกไป เวลาตื่นขึ้นมาก็ไม่เห็นเจ้าไม่รู้ว่าหายไปอยู่ที่ไหน ข้าไม่รู้จักที่ของเจ้าว่าอยู่ที่ไหน บัดนี้ข้ามาพบเจ้าเข้าแล้ว อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง กายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไป เมื่อพบเจ้าเวลานี้ก็ดีแล้ว ไหนเจ้าลองฝันให้ข้าดูซิ ฝันไปเมืองเพชร ไปในเขาวัง เอาเรื่องในเขาวังนั้นมาเล่าให้ฟังหน่อยสักนาทีเดียวเท่านั้น กายละเอียดฝันไปเอาเรื่องในเขาวังมาเล่าให้กายมนุษย์หยาบฟังแล้ว และเจ้าลองฝันไปเอาเรื่องทางอรัญประเทศบ้าง พระธาตุพนมบ้าง มาเล่าให้ฟังบ้าง สักนาทีเดียวเช่นกัน กายมนุษย์ละเอียดก็ฝันไปเอาเรื่องพระธาตุพนมมาเล่าให้ฟังอีก และไหนลองฝันไปเมืองเชียงใหม่ ไปเอาเรื่องดอยสุเทพมาเล่าให้ฟังอีก ไปเมืองนครศรีธรรมราช ฝันไปเอาเรื่องพระเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุมาเล่าให้ข้าฟังอีกเช่นกัน นี่ฝันได้อย่างนี้ ฝันทั้งๆ ที่ตื่นๆ ไม่ใช่ฝันหลับๆ ฝันอย่างนี้ประเดี๋ยวเดียวได้เรื่องหลายเรื่อง ถ้าหลับฝันนานนักกว่าจะได้สักเรื่องหนึ่ง หลายคืนจึงจะได้สักเรื่องหนึ่งบ้าง บางทีไม่ฝันเสียเลย บางทีก็ฝันบ่อยครั้ง เอาแน่นอนไม่ได้ ให้รู้จักกายมนุษย์ละเอียดดังนี้ ถ้าเราเป็นเช่นนี้เราจะสนุกไม่น้อย ถ้าเราเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดเราก็จะฉลาดกว่าคนชั้นหนึ่ง เพราะมนุษย์รู้เรื่องหยาบๆ เราเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดเราจึงรู้เรื่องได้ละเอียดกว่า เรื่องลี้ลับอะไรเรารู้หมด เราไปตรวจดูได้หมดทีเดียว ไม่ว่าจะเป็นกลางวันหรือกลางคืน ไปตรวจดูได้ เอากายมนุษย์ละเอียดนี้ไปตรวจดู ฝันไปเรื่อย ตรวจดูทุกๆ คน ถ้าฝันตื่นๆ ได้อย่างนี้ก็สนุกแน่ นี่ชั้นหนึ่งก่อน นี่กายมนุษย์ละเอียด ไม่ใช่พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ต้องเข้าไปอีก ๙ กายจึงจะถึงกายพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นี่พึงรู้ว่ากายมนุษย์ละเอียดอยู่ตรงกลางกายเราทีเดียว

ทีนี้เอาใจมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดลึกเข้าไปอีก กลางของกลางลึกเข้าไปอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลนั้น ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายทิพย์เลยกายมนุษย์ละเอียดไป นี่คือกายฝันในฝันอีกกายหนึ่งซึ่งละเอียดกว่ากายมนุษย์ละเอียดเรียกว่ากายทิพย์

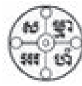

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด ต้องหยุดนิ่งทีเดียว ไม่ไปทางอื่น หยุดนิ่งที่เดียวเท่านั้น หากเราไม่รู้จัก ฝันก็ไม่ถึง คิดก็ไม่ถึง คาดคะเนไม่ถูก กายทิพย์ละเอียดคือกายที่ ๔

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด หยุดนิ่งถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหม นี่หรือคือพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ไม่ใช่ นี่เป็นกายรูปพรหม กายที่ ๕

ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหมละเอียด นี่เป็นกายที่ ๖ ยังไม่ใช่ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นกายในภพ ยังเป็นในกายรูปภพอยู่

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวง

วิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายอรูปพรหม นี่ก็ยังไม่ใช่พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นเพียงกายอรูปพรหม กายในอรูปภพเท่านั้น กายที่ ๗

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็ถึงกายอรูปพรหมละเอียด นี่ก็ยังไม่ใช่พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอีกเช่นกัน เป็นกายอรูปพรหมละเอียด เป็นกายที่ ๘ กายนี้ยังเป็นกายอยู่ในภพเหมือนกัน

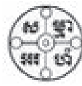
กายมนุษย์ กายทิพย์ ๒ กายนี้อยู่ใน ๗ ชั้น คือ มนุษย์ชั้นหนึ่ง สวรรค์ ๖ ชั้น เป็น ๗ ชั้นด้วยกัน กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด ๔ กายนี้อยู่ในกามภพ อีก ๒ กายคือกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด อยู่ในรูปภพ ๑๖ ชั้น สูงขึ้นไปกว่ากามภพ กายอรูปพรหมและกายอรูปพรหมละเอียด อยู่สูงขึ้นไปกว่ารูปภพ อีก ๔ ชั้น คือ อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ นี่กายอรูปพรหมละเอียดอยู่ในชั้นนี้

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นกายธรรมรูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องดูเงาหน้า งดงามจริงๆ หน้าตักไม่ถึง ๕ วา หย่อนกว่า ๕ วา ถ้ามีบารมีแรงกล้าแล้วเกือบถึง ๕ วาทีเดียว นี่เรียกว่ากายธรรมเป็นโคตรภู ไม่ใช่เป็นพระโสดา พระสกทาคา พระอนาคา และพระอรหัต เป็นโคตรภูบุคคล เป็นกายธรรมเท่านั้น กายธรรมนี่แหละคือพุทธรัตนะ เป็นกายที่ ๙

กายที่ ๙ นี้คือพุทธรัตนะ ที่สร้างรูปพระปฏิมากรในพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญต่างๆ นั้น สร้างรูปกายที่ ๙ นี้ คือพุทธรัตนะนี้ ที่เราไหว้บูชาอยู่ทุกวันนี้ รูปมีเกตุตูมบ้าง เรียบบ้าง แหลมบ้าง มีเกตุอย่างนี้ ไม่ใช่เหมือนคนอย่างนี้ คนเราไม่มีอย่างนั้น พระสิทธัตถราชกุมารก็ไม่มีอย่างนี้ เหมือนมนุษย์เรานี่เอง พระสิทธัตถราชกุมาร เมื่อครั้งโกมารภัจจ์แนะนำให้พระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จไปในสำนักของพระบรมศาสดา ครั้งนั้นพระองค์พร้อมด้วยพระสงฆ์ ๕๐๐ รูป อยู่ในอัมพติกาวาส สวนมะม่วงของหมอโกมารภัจจ์ เวลาค่ำของวันกลางเดือนที่แสงดวงจันทร์สว่าง ถือประทีปเสด็จไปด้วยพลช้างพลม้าครึกครื้นมากมาย ครั้นไปถึงก็ลงจากหลังพระราชพาหนะเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา พระเจ้าอชาตศัตรูได้เสด็จเข้าไปใกล้พระบรมศาสดา แสงก็สว่างไปรอบ จึงได้ถามโกมารภัจจ์ว่า พระศาสดาองค์ไหน ถ้าหากพระศาสดามีเกตุแหลมๆ ตูมๆ อย่างนี้ พระเจ้าอชาตศัตรูพระองค์เป็นกษัตริย์จะต้องไปถามโกมารภัจจ์ทำไม นี่พระองค์ไม่รู้จักเหมือนกัน พระองค์จึงได้ตรัสถามอย่างนั้น โกมารภัจจ์กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าค่ะ ผู้ประทับนั่งพิงเสากลาง ผินพระพักตร์ไปทางบูรพาทิศ พระปฤษฎางค์จรดอยู่ที่เสากลางนั้น พระองค์นั้นแหละคือพระบรมศาสดา พระเจ้าอชาตศัตรูก็ทรงหมอบเข้าไปเฝ้าใกล้พระบรมศาสดา พระเสโทไหลเต็มพระพักตร์และทั่วพระวรกาย ตรัสอะไรมิออก ทรงสะทกสะท้านต่อพระบรมศาสดา เพราะพระองค์ได้กระทำปิตุฆาตฆ่าบิดา คือพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นบิดาของพระองค์เองไว้ พระองค์ไม่สบายพระทัย ถ้าหากพระองค์ไม่ทรงทักทายปราศรัยก่อนแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูผู้กำลังพระหฤทัยจะแตกทีเดียว พระองค์จึงทรงทักทายปราศรัย กระทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสบายพระหฤทัยขึ้น แล้วพระองค์ทรงรับสั่งกับพระเจ้าอชาตศัตรูด้วยประการต่างๆ พระเจ้าอชาตศัตรูจะประสงค์อย่างไรก็ทรงตรัสอย่างนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูจะทรงถามอย่างไร พระองค์ก็ทรงแก้ไขด้วยความถี่ถ้วนทุกประการ

ที่พระเจ้าอชาตศัตรูไปเฝ้าพระบรมศาสดาก็เพื่อให้ทรงรู้จัก เพราะพระพุทธเจ้าก็เหมือนกับพระสงฆ์ธรรมดาสามัญทั้งหลาย พระสิทธัตถราชกุมาร กายมนุษย์เป็นบุตรของพระเจ้าสุทโธทนะ พระนางมายา รูปพรรณสัณฐานก็เป็นมนุษย์ธรรมดาอย่างเรานี้เอง มีพระกัจจายนะองค์เดียวเท่านั้นที่มีรูปร่างเหมือนพระพุทธเจ้า พระอานนท์ก็คล้ายคลึงเพราะเป็นพระอนุชา ผู้ที่เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเข้าไปหาพระกัจจายนะเสียก็มี เข้าไปหาพระอานนท์เสียก็มีมิใช่น้อย ดังนั้นพระกัจจายนะจึงได้นิมิตกายของท่านให้เป็นคนท้องโตมีพุงพลุ้ยเสีย ด้วยฤทธิ์พระอรหัต เพื่อให้แปลกไปจากพระบรมศาสดา

คนที่ไปเฝ้าพระบรมศาสดาจะได้จำไม่ผิด พระมหากัจจายนะนี้มีบารมีมาก เคยปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเหมือนกัน แต่ว่าแล้วไม่ได้ทันตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ได้เป็นพระอรหันต์เสียก่อนในศาสนาของพระโคดมบรมครูนี้

กายมนุษย์จะเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ จะเป็นพระพุทธเจ้าได้ต้องเป็นธรรมกาย ธรรมกายเท่านั้นเป็นพระพุทธเจ้าได้ พระองค์ทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ เราตถาคตคือธรรมกาย ธรรมกายนั้นเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระตถาคตแท้ๆ ไม่ใช่อื่น

อีกนัยหนึ่ง ในพระสุตตันตปิฎกแท้ๆ วางตำราไว้ว่า **เอตํ โข วาเสฏฺฐา ธมฺมกาโยติ ตถาคตสฺส อธิวจนํ** ดูก่อนวาเสฏฐโคตรทั้งหลาย คำว่าธรรมกายๆ นั้นเป็นตถาคตโดยแท้ ทรงรับสั่งอย่างนี้ ธรรมกายนั้นเองคือพระตถาคตเจ้า ธรรมกายนั่นเองคือพุทธรัตนะ เป็นกายที่ ๙ ของมนุษย์นี้

กายที่ ๙ ของมนุษย์นี้เป็นพุทธรัตนะ แล้วดวงธรรมรัตนะก็อยู่ศูนย์กลางกายพุทธรัตนะนั้น สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กทีเดียว ข้างในวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตัก ธรรมกายกลมรอบตัว ใสเกินกว่าใส ใสเป็นแก้ว จึงได้ชื่อว่าธรรมรัตนะ ธรรมเป็นแก้วหรือแก้วธรรมดวงนั้นคือธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียด อยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะนั้น เหมือนพุทธรัตนะแบบเดียวกันแต่ว่าหน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา ใสหนักขึ้นไปอีก นั่นเรียกว่าสังฆรัตนะ รัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นี้คือพระพุทธศาสนาที่เรานับถือกราบไหว้บูชาอยู่ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นกายที่ ๑๐ เป็นกายนอกภพ ออกจากภพไป

นอกจากนั้น กายพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ นี้มีชั้นโคตรภู เข้าไปถึงพระโสดาอีก หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ธรรมกายสังฆรัตนะในพระโสดาละเอียดนั้นหน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ก็มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะเหมือนกัน ในกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา ในกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา ก็มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะเช่นเดียวกัน ในกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา กายพระอนาคาละเอียดหน้าตัก ๒๐ วา มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแบบเดียวกัน ในกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา กายพระอรหัตละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเหมือนกัน วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ก็มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ แบบเดียวกัน

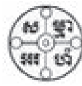
เราเป็นพุทธศาสนิกชน เริ่มต้นเราต้องรู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เหล่านี้ไว้ให้มั่นในขันธสันดาน ถ้ารู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะเหล่านี้ไว้แน่นอนแก่ใจแล้ว ต่อจากนั้นเราพึงกระทำกิจอื่นต่อไป

เจ้าภาพผู้บริจาคทานวันนี้ได้ชื่อว่าเป็นวัตรกิริยาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย คือ ตามรักษาพระพุทธศาสนาไว้ให้มั่นคงถาวรสืบไป เพราะเจ้าภาพได้บริจาคทานครั้งนี้ด้วยกำลังทรัพย์ของตนที่อุตส่าห์เก็บรักษาไว้ด้วยกำลังกาย กำลังวาจา และกำลังใจ จนสุดความสามารถของตน ซ่อนเร้นด้วยความยากลำบาก ถึงจะอาบเหงื่อต่างน้ำ เหงื่อไหลไคลย้อยกว่าจะหาทรัพย์ได้มาบริจาคเท่าวันนี้ ก็ยอมกระทำ เพราะความเคารพเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาทั่วประเทศไทย หมดทั้งสากลพุทธศาสนา ถ้าแม้แต่คนเดียวก็ไม่บริจาคทาน ทุกคนปิดประตูบ้านประตูเรือนและปิดหม้อข้าวเสียไม่บริจาคกันเลย เพียงเดือนเดียวเท่านั้น พระเถรานุเถระจะประสงค์หาสักองค์หนึ่งก็แสนยาก หาไม่พบกันเลย เพราะทุกองค์ต้องสึกหมด อยู่ไม่ได้ ข้าวปลาอาหารไม่มีฉัน พระภิกษุสามเณรจะอยู่ได้ก็เพราะอาหารเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง

เจ้าภาพผู้ถวายทานครั้งนี้ ได้ชื่อว่าเป็นศาสนูปถัมภ์ ได้ชื่อว่าเป็นกำลังของพระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าทำพระศาสนาของพระศาสดาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป เพราะตลอดวันตลอดคืนนี้ พระภิกษุสามเณรฉันอาหารอิ่มเดียวนี้เท่านั้น มีอายุยืนไปได้ ๗ วัน วรรณผิวพรรณร่างกายก็เป็นไปได้ ๗ วัน ความสุขเป็นไปได้ ๗ วัน กำลังเป็นไปได้ ๗ วัน และความเฉลียวฉลาดก็เป็นไปได้ ๗ วัน ด้วยอำนาจข้าวอิ่มเดียวนี้ ทานของเจ้าภาพผู้ได้บริจาคแก่พระภิกษุสามเณร อุบาสกและอุบาสิกาครั้งนี้ ไม่ใช่เป็นทานธรรมดา เป็นทานอันเลิศประเสริฐยิ่ง เพราะได้ถวายทานถูกทักขิไณยบุคคลนั้นเอง ทักขิไณยบุคคลไม่ใช่มีน้อยๆ ในวัดปากน้ำนี้มีมากกว่า ๑๕๐ คน ทักขิไณยบุคคล ๑๕๐ กว่านี้ มีธรรมกาย

ทักขิไณยบุคคลนั้น มี ๙ จำพวก คือ

พระอรหัตผลจำพวกที่ ๑	เป็นทักขิไณยบุคคลชั้นสูงสุด
พระอรหัตมรรค	เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๒ รองลำดับลงมา
พระอนาคามิผล	เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๓
พระอนาคามิมรรค	เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๔
พระสกทาคามิผล	เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๕
พระสกทาคามิมรรค	เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๖

พระโสดาปัตติผล เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๗
พระโสดาปัตติมรรค เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๘
โคตรภูบุคคล เป็นทักขิไณยบุคคลจำพวกที่ ๙

ทักขิไณยบุคคล ๙ จำพวกนี้ เป็นพระอริยบุคคล ผู้ใดได้บริจาคทานถวายแก่พระอริยบุคคลเหล่านี้แล้ว บุญกุศลย่อมยิ่งใหญ่ไพศาลเหลือจะนับจะประมาณ เพราะพระอริยบุคคลผู้ควรซึ่งทานสมบัติเป็นเครื่องเจริญผลมี ๙ จำพวกดังกล่าวแล้วนั้น

วันนี้ท่านเจ้าภาพได้บริจาคทานถูกทักขิไณยบุคคลผู้มีธรรมกายมากด้วยกัน บุญกุศลจึงยิ่งใหญ่ไพศาล ไหลมาสู่สันดานของเจ้าภาพ ติดอยู่ท่ามกลางศูนย์กลางที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ในกลางดวงนั้น กลางดวงกายมนุษย์ก็ติดกัน กลางดวงกายมนุษย์ละเอียดก็ติดกันอีกดวงหนึ่ง เป็นบุญอีกดวงหนึ่ง กลางดวงกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็ติดกันทั้งนั้น กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็ติดกัน กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็ติดกัน กายธรรม กายธรรมละเอียดก็ติดกัน กายโสดา กายโสดาละเอียดก็ติดกันอีกเหมือนกัน กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียดก็ติดกันอีก กายอนาคา กายอนาคาละเอียดก็ติดกัน กายพระอรหัต กายพระอรหัตละเอียดก็ติดกัน นับอสงไขยกายไม่ถ้วน บุญบริจาคเพียงครั้งเดียวนี้ ติดเป็นดวงๆ ไป ขนาด ๑,๐๐๐ วา พระนิพพาน เมื่อเจ้าภาพได้ถวายทานขาดจากใจ เป็นสิทธิ์ของผู้รับ ผู้รับจะใช้อย่างไรก็ใช้ได้เพราะเป็นสิทธิ์ของตนแล้วขณะใดขณะนั้น **ปุญฺญาภิสนฺทา** บุญไหลมาติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ของเจ้าภาพ ใสบริสุทธิ์ปราศจากมลทินทีเดียว เหมือนสวิทซ์ไฟฟ้าวูบเดียวไฟก็ติด ฉะนั้นถ้าบุคคลทำบุญได้อย่างนี้แล้ว ให้เอาใจไปจรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กนั้น ให้เอาใจจรดให้ถูกต้องตรงกลางดวงนั้น **เมื่อต้องทุกข์ภัยอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ระลึกนึกถึงดวงบุญที่ตนได้กระทำไว้ อย่าไประลึกถึงสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ดวงบุญของตน**

พระสิทธัตถราชกุมาร เมื่อครั้งทรงกระทำทุกรกิริยาใกล้จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พญามารรู้ก็ลุกขึ้นผจญพระพุทธเจ้าที่ใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ พระองค์ทรงมองดูหมู่เทวดาที่ตามพิทักษ์รักษา เพราะแต่ก่อนพระปัญจวัคคีย์คอยเฝ้าพิทักษ์รักษาพระองค์อยู่ แต่ได้ละพระองค์ไปเสียแล้ว เหลือแต่หมู่เทวดาผู้ยังตามพิทักษ์รักษาเท่านั้น ทรงดูเทวดา ไปพบอยู่ที่ขอบจักรวาลโน้น เพราะเกรงกลัวพญามาร เหลือพระองค์แต่ผู้เดียวในขณะนี้ พระองค์จึงทรงระลึกนึกถึงแต่ในพระทัยว่า เราได้สร้าง

บารมีมาก็นับชาตินับภพไม่ถ้วน ขอเอาบารมีเหล่านั้นต่อสู้ผจญกับพญามารนี้ จึงได้ทรงเปล่งอุทานว่า **อธิโภนฺโต ทานสีลเนกฺขมฺมปญฺญาวิริยขนฺติสจฺจอธิฏฺฐาน เมตฺตาอุเปกฺขาอุทานนฺติ** ทรงรับสั่งดังนี้ พอขาดพระโอษฐ์เท่านั้น นางพระธรณีก็ผุดขึ้นมากล่าวกับพระองค์ว่า ขอพระองค์อย่าพรั่นพรึงต่อพญามาร อย่าหวาดหวั่นครั่นคร้ามต่อพญามารเลย ศึกพญามารครั้งนี้ หม่อมฉันขอปราบเอง ปราบด้วยบารมีของพระองค์ที่ได้สร้างสมอบรมไว้ ได้หลั่งอุทกวารีให้ตกลงเหนือพื้นปฐพี หม่อมฉันได้รองรับไว้ด้วยมวยเกศ จะได้หายไปแห่งหนึ่งแห่งใดก็หาไม่ ทุกหยดหยาดคงอยู่ในมวยเกศของหม่อมฉันนี้ นี่แหละจะเป็นเครื่องมือปราบพญามารในครั้งนี้ ครั้นนางพระธรณีกล่าวบังคมทูลพระสิทธัตถราชกุมารดังนั้นแล้ว ก็รูดน้ำในมวยผมปราดเดียว กลายเป็นทะเลท่วมทับพญามารให้อันตรธานไป ศัสตราวุธกลายเป็นธูปเทียนบูชาพระบรมศาสดาไป ได้ปรากฏอัศจรรย์ดังนี้

เมื่อเราบริจาคทานและตามระลึกถึงบุญอย่างนี้แล้ว ภัยอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดทำอะไรไม่ได้ จะประกอบกิจการงานอย่างใด ก็เกิดลาภและสักการะยิ่งใหญ่ไพศาล ก็เพราะนึกถึงบุญนั้น บุญย่อมนำผลสมบัติมาให้ในปัจจุบันนี้เทียว

ท่านยืนยันรับรองไว้ในพระบาลีว่า การให้โภชนาหารอิ่มเดียว ได้ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก **กตมานิ ปญฺจ ฐานานิ** ฐานะ ๕ ประการเป็นไฉน?

อายุํ เทติ ชื่อว่าให้อายุประการหนึ่ง คือให้อายุแก่ปฏิคคาหกผู้รับทาน

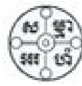
วณฺณํ เทติ ชื่อว่าให้วรรณะความสวยงามความสดชื่นแห่งร่างกายประการหนึ่ง

สุขํ เทติ ชื่อว่าให้ความสุขแก่ปฏิคคาหกประการหนึ่ง

พลํ เทติ ชื่อว่าให้กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจแก่ปฏิคคาหกประการหนึ่ง

ปฏิภาณํ เทติ ชื่อว่าให้ความเฉลียวฉลาดแก่ปฏิคคาหกประการหนึ่ง

ทั้ง ๕ ประการนี้ มีบาลีรับรองในตอนท้ายอีกว่า **อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้อายุย่อมมีอายุเป็นส่วนตอบสนอง **วณฺณํ ทตฺวา วณฺณสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้วรรณะย่อมมีวรรณะเป็นส่วนตอบแทน **สุขํ ทตฺวา สุขสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้ความสุข ย่อมมีความสุขเป็นส่วนตอบแทน **พลํ ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้กำลังย่อมมีกำลังเป็นส่วนตอบแทน **ปฏิภาณํ ทตฺวา ปฏิภาณสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้ความเฉลียวฉลาดย่อมมีความเฉลียวฉลาดเป็นส่วนตอบแทน

คุณสมบัติ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ เป็นที่ปรารถนาของมหาชนหมดทั่วสากลโลก เพราะอายุใครๆ ก็ปรารถนาอยากจะให้มีอายุยืนอยู่ชั่วกาลนาน วรรณะผิวพรรณผ่องใสสดชื่นก็เป็นที่ดึงดูดนัยนาของหมู่สัตว์โลกให้มารวมอยู่ที่ผิวพรรณ เหมือนกัน ใครๆ ก็ปรารถนาอยากได้เช่นกัน ความสุขกายสบายใจในอิริยาบถทั้ง ๔ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ทุกทิวาราตรี ก็เป็นที่ปรารถนาอยากได้ของชนทุกถ้วนหน้า ความเจริญด้วยกำลังกาย กำลังวาจา และกำลังใจ สามารถในกิจการงานทุกสิ่งทุกอย่างตามหน้าที่ของตนก็เป็นที่ปรารถนาของคนทุกๆ คน ปฏิภาณความเฉลียวฉลาดในกิจการทั้งปวง ใครๆ ก็ต้องการปรารถนา **แต่ถ้าไม่ได้ทำไว้แล้วต้องไม่ได้คุณสมบัติทั้ง ๕ ประการนี้ ทุกคนต้องทำด้วยตนของตนเอง จึงจะประสบและได้สมบัติเหล่านี้**

คุณสมบัติ ๕ ประการนี้ ถ้าสำเร็จด้วยผลทานการให้ ดังแสดงไว้ในทักขิณาวิภังคสูตร แก้ถึงทานการให้เป็นปฏิปุคลิกทาน ซึ่งไม่ใช่สังฆทาน เจ้าภาพผู้ถวายให้เป็นสังฆทานวันนี้

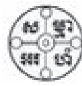
ในปฏิปุคลิกทานแสดงหลักไว้ว่า บุคคลผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ให้ทานแก่สัตว์เดรัจฉานเพียงอิ่มเดียว สมบัติบริบูรณ์ด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ คอยตามสนองไปทุกภพทุกชาติ ไม่ได้ขาดสาย

ถ้าให้แก่คนเลวทราม มนุษย์พรานเบ็ดหรือพรานแห ผู้มีมือชุ่มไปด้วยโลหิตใจอำมหิตบาปหยาบช้า ให้อาหารเพียงอิ่มเดียว เจ้าของทานผู้ให้อาหารแก่คนเช่นนั้นย่อมได้รับอานิสงส์ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ ตามสนองไปทุกภพทุกชาติยิ่งใหญ่ไพศาลกว่าให้แก่พวกสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย ในภพในชาติเหล่านั้นย่อมไม่ประสบความตายในปฐมวัยเสียก่อน จะมีอายุขัยอยู่จนแก่เฒ่าตามวิบากสมบัติของตน นี่เรียกว่า อายุ ความมีผิวพรรณไม่แก่เฒ่าชรา ยิ่งแก่เฒ่ายิ่งสวยงาม หน้าตาไม่น่าเกลียดเทอะทะ ไม่แก่แบบเป็นที่อิดหนาระอาใจของบุตรหลาน เป็นคนแก่แต่ใครๆ ก็อยากเข้าใกล้ ใครๆ ก็ปรารถนาอยากพูดด้วย ใครๆ ก็อยากลูบเนื้อคลำตัว คนแก่เฒ่าชราสวยงามแบบนี้เรียกว่า วรรณะ ความสุขกายสบายใจในอิริยาบถทั้ง ๔ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ทุกทิวาราตรี ไม่มีทุกข์ภัยเข้ามาเบียดเบียน นี่เรียกว่า สุขะ ความมีกำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจตลอดอายุขัยเช่นเดียวกัน นี่เรียกว่า พละ ความมีปรีชาเฉลียวฉลาด เด็กเล็กๆ หนุ่มๆ สาวๆ มีความเฉลียวฉลาดปานใด เราแก่เฒ่าก็มีความเฉลียวฉลาดมากขึ้น ไม่ถอยหลังลงมา นี้ได้ชื่อว่า ปฏิภาณะ

หากสามารถให้ทานยิ่งขึ้นไปกว่านี้ คือให้แก่บุคคลผู้ตั้งอยู่ในศีล เพียงอิ่มเดียวเท่านั้น ไม่ต้องมากกว่านั้น ได้บุญอานิสงส์มากมายยิ่งนัก ก็หรือให้แก่บุคคลผู้ตั้งอยู่ในโคศีลธาตุ บุคคลผู้ตั้งอยู่ในโคศีลธาตุ คือ ผู้มีศีลเหมือนโคเหมือนกระบือ วัวควาย เมื่อเจ้าของเปิดคอก ออกจากคอกของมันแล้ว มันก็ไปตามทางของมัน พอถึงที่ทำเลเหมาะมีหญ้า มันก็กินหญ้านั้นจนอิ่มแล้วมันก็เดินกลับมาคอกของมัน มันเดินไปเดินมาตรงทาง ไม่เลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมายาสาไถยอย่างหนึ่งอย่างใด นั่นเขาเรียกว่าโคกระบือมีศีล เป็นเช่นนั้น เด็กๆ ไม่รู้เดียงสา บาปกรรมชั่วร้ายมิได้กระทำนี่ก็มีศีลเป็นโคศีลธาตุเช่นกัน โคศีลธาตุนั้นวางก้ามไม่เอาเดียงสาต่อทางโลกจึงมีศีลอยู่

ทีนี้ คนแก่วางก้ามนั้น แก่อย่างไร คือไม่เดียงสาต่อเหตุการณ์ทางโลก คนอยู่ทางโลกเขามีความต้องการอะไร คนแก่วางก้ามไม่รู้เข้าใจและเดียงสาในสิ่งเหล่านั้น มุ่งแต่จะกระทำความดีอย่างเดียว คนอย่างนี้หายากนัก เพราะคนแก่ที่ยังไม่วางก้ามนั้นถึงจะเป่าเถ้าไม่ฟุ้งก็ยังยุ่งอยู่เสมอ คนแก่อย่างนี้ไม่ใช่เรียกว่าแก่วางก้าม คนแก่แล้ววางก้ามนั้นไม่ยุ่งอะไร เหมือนอย่างเด็กๆ ไม่เดียงสาต่อสิ่งอะไรฉะนั้น นี่เรียกว่าแก่แล้ววางก้าม คนแก่วางก้ามนี้ได้ชื่อว่าโคศีลธาตุ ด้วยสามารถวางศรัทธาเลื่อมใส ให้อาหารแก่เด็กๆ ชนิดนี้ ให้อาหารแก่คนแก่ชนิดนั้นอิ่มเดียวเท่านั้น ได้ผลานิสงส์มากมายเหลือจะประมาณ ย่อมถึงพร้อมด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ ทุกภพทุกชาติ ตลอดแสนโกฏิชาติติดๆ กัน ไม่คลาดเคลื่อน

ถ้าให้ทานแก่ผู้ที่ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ สูงยิ่งขึ้นไปกว่านี้ บุคคลผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์นั้นคือผู้ตั้งมั่นอยู่ในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ คนที่เห็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ คนที่เป็นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ คนที่ถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ และคนที่ได้พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอยู่ในตัวแจ่มเสมอ นั่นเรียกว่าบุคคลผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ บุคคลชนิดนั้นย่อมไม่กระทำบาปกรรมเพราะกลัวบาปกรรมเป็นที่สุด บุคคลผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์เช่นนี้ **เราให้อาหารอิ่มเดียวเท่านั้น บุญอานิสงส์คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ ย่อมตามสนองมากยิ่งขึ้นไปเป็นทวีคูณ ตลอดทุกภพทุกชาติเทียว อสงฺขยํ อปฺปมาณํ นับชาติไม่ถ้วน** ถ้าให้ทานแก่บุคคลผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ มีศีล ๕ เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** สูงขึ้นไป ให้ทานแก่ผู้มีศีล ๘ เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** สูงหนักขึ้นไป แก่ผู้มีศีล ๑๐ คือสามเณร เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** สูงหนักขึ้นไป ถ้ามีศีล ๒๒๗ คือพระภิกษุ ก็เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ**

สูงหนักขึ้นไปอีก ถ้าให้แก่ผู้ตั้งอยู่ในโคตรภูบุคคล ให้ทานแก่ผู้ตั้งอยู่ในพระโสดาบันโสดาปัตติมรรค มีอานิสงส์เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** หนักขึ้นไป ถวายทานแก่ท่านผู้เป็นพระโสดาปัตติผล ก็เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** สูงขึ้นไป ถวายทานแก่พระสกทาคามิมรรค สกทาคามิผล พระอนาคามิมรรค พระอนาคามิผล พระอรหัตมรรคและพระอรหัตผล ก็เป็น **อสงฺขยํ อปฺปมาณํ** สูงหนักขึ้นไปเป็นลำดับ แต่ถ้าถวายทานแก่พระพุทธเจ้าก็มีอานิสงส์มากหนักขึ้นไปเป็นพิเศษ นี่ทานในทักขิณาวิภังคสูตรแสดงหลักไว้ดังนี้

วันนี้ท่านเจ้าภาพได้บริจาคทาน ถูกทักขิไณยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ มีธรรมกาย ๑๕๐ คนเศษในวัดปากน้ำนี้ เจ้าภาพย่อมได้บุญกุศลใหญ่มหาศาล ส่วนบุคคลที่น้อมนำปัจจัยไทยธรรมมาช่วย มากบ้างน้อยบ้างก็ตาม ก็ได้บุญกุศลยิ่งใหญ่ไพศาลเช่นเดียวกัน เจ้าภาพได้ให้โภชนาหารอย่างเดียวก็หาไม่ ยังให้เสียงอีก คือให้เสียงอังกะลุง รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ๕ อย่างนี้ ที่เขาติดกันอยู่ทั่วทั้งโลก คือติดด้วยรูปบ้าง ด้วยเสียงบ้าง ด้วยกลิ่นบ้าง ด้วยรสบ้าง ด้วยสัมผัสบ้าง หลบหลีกไม่พ้น ติดอยู่ในสภาวธรรมเหล่านี้กันอย่างยากที่จะถอนได้ สำหรับผู้ที่ติดอยู่ในเสียง เราให้เสียงอันไพเราะนี้เป็นทาน ก็ย่อมเป็นที่ชอบใจ พระภิกษุสามเณรซึ่งกำลังขบฉันอาหาร เมื่อได้ฟังเสียงอังกะลุงที่เจ้าภาพให้เป็นทาน ก็ขบฉันอาหารได้มากขึ้น เพราะเพลิดเพลินในเสียงอังกะลุงนั้นไปด้วยฉันอาหารไปด้วย เสียงที่ให้เป็นทานนั้นจะเป็นผลแก่เจ้าภาพอย่างไร ประโยชน์ที่จะได้รับก็คือ เมื่อเจ้าภาพไปเกิดในชาติใดภพใดย่อมได้ประสบบุญกุศลที่ตนได้สั่งสมอบรมในวันนี้ จะไปเป็นอะไรก็ช่างเถิด เครื่องประโคมเครื่องบรรเลงเป็นไม่ขาดสาย มีติดตัวอยู่เสมอไม่ว่าจะไปเกิดในชาติใดตระกูลใด เหมือนพระสิวลีให้เสียงอย่างนี้เป็นทาน ท่านเป็นผู้มีเครื่องดนตรีตามประโคมเสมอไป ผู้ที่มีเครื่องดนตรีตามประโคมนี้ต้องเป็นคนชั้นสูง คนชั้นต่ำๆ ไม่มีเครื่องดนตรีตามประโคมไปเลย จะต้องเป็นคนชั้นสูง เป็นกษัตริย์ เสนาบดี เศรษฐี ธนบดี จึงจะมีเครื่องดนตรีบรรเลงตามประโคมอยู่เสมอ

เพราะเหตุนี้ บุญกุศลของบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกันไป หาเหมือนกันไม่ สุดแต่บุญทานที่ตนได้กระทำไว้ในอดีตชาติ และท่านได้จัดหลักแห่งทานไว้คือ ในพระสูตร ๑๐ ในพระวินัย ๔ ในพระปรมัตถ์ ๖

ทานในพระสูตร ๑๐ คือ

อนฺนํ ให้ข้าว **ปานํ** ให้น้ำ **วตฺถํ** ให้ผ้าผ่อนท่อนสไบ **ยานํ** ให้อุปกรณ์แก่การไปมา **มาลา** ให้ระเบียบดอกไม้ **คนฺธํ** ให้ของหอม **วิเลปนํ** ให้เครื่องลูบไล้ละลายทา กระแจะจันทน์ **ธารณํ** ให้เครื่องประดับทัดทรงตบแต่ง **เสยฺยาวสตฺถํ** ให้อาสนะที่นั่งที่นอนที่พักอาศัย **ปทีเปยฺยํ** ตามประทีปไว้ในที่มืด ๑๐ ประการนี้เรียกว่าทานในพระสูตร เป็นบุญเป็นกุศลดังกล่าวแล้วทุกประการ

ทานในพระวินัย ๔ คือ

ให้จีวรเครื่องสำหรับนุ่งห่มแก่พระภิกษุสามเณรประการหนึ่ง

ถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสามเณรประการหนึ่ง

ถวายเสนาสนะสำหรับพักอาศัยแก่พระภิกษุสามเณรประการหนึ่งและ

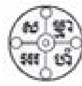
ถวายคิลานเภสัชยารักษาไข้แก่พระภิกษุสามเณรอีกประการหนึ่ง

ท่านเจ้าภาพได้ถวายอาหารบิณฑบาตครั้งนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นทานในพระวินัย

ทานในพระปรมัตถ์ ๖ คือ

มีอายตนะ ๖ คือ ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ถอนความยินดีในอารมณ์เหล่านี้ออกเสียได้ สละความยินดีในอารมณ์เหล่านี้เสียได้ ก่อนเราเกิดมาเขาก็ยินดีกันอยู่อย่างนี้ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ กำลังที่เราเกิดมาเขาก็ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เหล่านี้ ครั้งเราจะตายเขาก็ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์อย่างนี้เหมือนกัน **ความยินดีเหล่านี้หากถอนอารมณ์ออกเสียได้ ไม่ให้มาเสียดแทงเราได้ พิจารณาว่านี้เป็นอารมณ์ของชาวโลก ไม่ใช่อารมณ์ของธรรม ปล่อยอารมณ์เหล่านั้นเสีย ไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่ให้เข้าไปเสียดแทงใจ ทำใจให้หยุดให้นิ่ง นี่เขาเรียกว่าให้ธรรมารมณ์เป็นทาน ย่อมมีกุศลใหญ่ เป็นทางไปแห่งพระนิพพานโดยแท้ และเป็นทานอันยิ่งใหญ่ทางปรมัตถ์**

เจ้าภาพผู้ถวายทานวันนี้ได้ชื่อว่าได้ถวายทานครบบริบูรณ์ทั้ง ๓ ประการ คือ ถวายทานในพระสูตร ถวายทานในพระวินัย และถวายทานในพระปรมัตถ์ เพราะท่านเจ้าภาพได้ถวายอาหารบิณฑบาตอันประณีตแก่พระภิกษุสามเณรในวัดปากน้ำ ผู้มีธรรมกายมากด้วยกัน ให้อิ่มหนำสำราญแล้ว ชื่อว่าได้ถวายทานในพระสูตรและพระวินัย และที่สละทรัพย์สมบัติของหวงแหนรักษายินดีปรีดา มีเงินทองข้าวของเหล่านั้นสละความรักใคร่ความหวงแหนความรักษา อุตส่าห์เก็บหอมรอมริบ ความเหนียวแน่นในทรัพย์สมบัตินั้น สละออกมาเป็นก้อนใหญ่หาน้อยไม่ ได้สละออกมาให้ขาดออกไปจาก

ใจ นี่แหละเป็นทานในพระปรมัตถ์แท้ๆ ไม่ใช่ทานในพระสูตร หรือพระวินัย ความสละขาดออกไปจากใจเช่นนั้นเรียกว่า จาคเจตนามัย เป็นทางไปแห่งมรรคผลและพระนิพพาน มีบาลีเป็นหลักฐานว่า **จาโค ปฏินิสฺสคฺโค วิมุตฺติ อนาลโย** **จาโค** แปลว่า ความสละทรัพย์สมบัติ **ปฏินิสฺสคฺโค** วางสมบัติ **วิมุตฺติ** ปล่อยสมบัติ **อนาลโย** ไม่ยินดีเหลียวแลเพ่งพิศ ไม่เอาใจใส่ และไม่คอยระวังรักษาหรือรักใคร่อีกต่อไป สละขาดออกให้แก่พระภิกษุสามเณร นี่เป็นปรมัตถทานโดยแท้ พึงจำไว้ ว่าให้ติดใจ จะได้เป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งพระนิพพานในภพนี้และภพต่อไปภายหน้า

ทานในพระสูตร ๑๐ ทานในพระวินัย ๔ ทานในพระปรมัตถ์ ๖ และทานในทักขิณาวิภังคสูตร เป็นทานอันยอดเยี่ยม จะหาทานในที่ไหนๆ เปรียบเทียบไม่ได้ ถ้าว่าเรามาประสบพบพระพุทธศาสนา ได้บริจาคทานในพระสูตร พระวินัย พระปรมัตถ์ และทานในทักขิณาวิภังคสูตร ดังได้แสดงมานี้ ย่อมได้รับผลสมบัติอันยิ่งใหญ่ไพศาล สุดจะนับจะประมาณได้ทีเดียว

ครั้งพุทธกาล นายอินทกะชาวนาได้ถวายทานแก่พระอนุรุทธเถระด้วยอาหารเพียงอิ่มเดียว ได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีหมู่นางเทพอัปสรแวดล้อม เสวยวิบากสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาล ส่วนอังกุระเทพบุตรเมื่อเป็นมนุษย์ชื่ออังกุระ เป็นมหาเศรษฐี ได้บริจาคทานในมนุษย์โลกเป็นเวลานานหลายชั่วตระกูล บริจาคทานในมนุษย์โลกนี้ถึง ๒๐,๐๐๐ ปี หมดทรัพย์สมบัติไปจะนับจะประมาณหาได้ไม่ ๒๐,๐๐๐ ปีมนุษย์โลกปราศจากการไถ การหว่าน ก่อระเบียบเตาไฟยาว ๑๒ โยชน์ ระยะหนทางเดิน ๕ วัน ก่อเตาใหญ่ๆ ติดกันเป็นแถวไป เรือบรรทุกข้าวสารมาใส่ข้าวในกระทะขึ้นมาทางหลังเตานั้น ทางน้ำข้าวที่เทไหลไปนั้นเป็นทางเรือเดินได้ เขาได้บริจาคทานอยู่ในมนุษย์โลกนี้ ๒๐,๐๐๐ ปี ครั้นตายจากมนุษย์โลกแล้วได้ไปเกิดในดาวดึงส์เทวโลก **แต่สมบัติของอังกุระเทพบุตรสู้ของอินทกเทพบุตรไม่ได้ สมบัติของอินทกเทพบุตรยิ่งใหญ่ไพศาลกว่า เพราะอินทกเทพบุตรเมื่อเป็นชาวนาได้ถวายทานแก่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา ส่วนอังกุระเทพบุตรได้ถวายทานนอกพระพุทธศาสนา คนผู้มีศีลในทานของตนไม่ได้มีแม้แต่เพียงคนเดียว วิบากสมบัติจึงสู้ของอินทกเทพบุตรไม่ได้ เห็นปานฉะนี้**

วันนี้เจ้าภาพได้บริจาคทานในพระพุทธศาสนา มีทักขิไณยบุคคลผู้มีธรรมกายถึง ๑๕๐ เศษ ผลทานนี้ย่อมให้วิบากสมบัติอันยิ่งใหญ่ไพศาล เป็นอเนกอนันต์หาประมาณมิได้ เมื่อเราได้ประสบพบพระพุทธศาสนาเช่นนี้แล้ว ก็เป็นบุญใหญ่ลาภใหญ่ และเมื่อ

ได้มาบริจาคทานสมเจตนาอย่างนี้แล้ว จะเป็นคนอนาถายากแค้นต่อไปในภพหน้านั้น เป็นอันไม่ต้องหวัง แต่ถ้าบุญวาสนาที่อบรมสั่งสมไว้ดี ได้พบพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งเข้า ก็จะได้เป็นศาสนูปถัมภ์ของพระบรมศาสดา พระองค์ก็จะได้ทรงโปรดให้ได้สำเร็จมรรคผลสมความปรารถนา

ประเทศไทยมี ชาติ ศาสนา ๒ อย่างนี้เป็นหลักสำคัญ ชาติ ตนก็ได้เกิดเป็นชาวไทยชาติไทยอยู่แล้ว ศาสนา ตนก็เป็นชาวพุทธนับถือพุทธศาสนาอยู่แล้ว เมื่อตนทำมาหาเลี้ยงชีพและครอบครัวของตน จนได้ผลมาเลี้ยงสมความมุ่งมาดปรารถนา และอุตส่าห์เหลือเพื่อนำออกมาเลี้ยงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีก นี่ก็ได้ชื่อว่าเป็นประโยชน์แก่ชาติเป็นประโยชน์แก่ศาสนาโดยแท้ และไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ทำตนของตนให้มีราคาในชาติในศาสนาเช่นนี้

ที่เจ้าภาพได้ถวายโภชนาหารเป็นสังฆทานในวันนี้ ชื่อว่าได้ทำบุญใหญ่กุศลใหญ่ยิ่ง **พึงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า ให้เอาใจจรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ก็ถูกดวงบุญพอดี ให้หยุดอยู่ตรงนั้น จะได้เกิดกุศลอันไพศาล จะได้เข้าถึงพระรัตนตรัยสมความมุ่งมาดปรารถนาทุกประการ**

ตามที่ได้ชี้แจงแสดงมา เป็นภัตตานุโมทนากถา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา มตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจแห่งความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ มนสาว เจตโส** ขอจิตอันเลื่อมใสและจิตอันผ่องใสในพระรัตนตรัยนี้ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ แก่ท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลายทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมสมควรเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระหินแก้วจุยเจียทรงเครื่องฤดูฝน

‘... ถ้าเรามีบุญเสียแล้ว จะค้าขายก็ร่ำรวย จะทำงานทำกิจการอะไรก็เจริญ
จะหาทรัพย์สมบัติก็ได้คล่องสะดวกสบายไม่ติดขัดแต่ประการใด
ถ้าว่าไม่มีบุญจะทำอะไรก็ติดขัดไปเสียทุกอย่างทุกประการ ...’
‘... เมื่อต้องภัยได้รับความทุกข์ยากลำบากอย่างใดก็ให้นึกถึงบุญ
เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญ ทำมาค้าขายอะไรก็ให้เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญนั้น
จะได้ค้าขายคล่องได้กำไรเกินควรเกินค่า ...’

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๐

ภัตตานุโมทนากถา

๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทานํ เทติ สีลํ รกฺขติ ภาวนํ ภาเวติ

พุทฺเธ สทฺทหติ ธมฺเม สทฺทหติ สงฺเฆ สทฺทหติ

อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคตินฺติฯ *

* ขุ.ชา.(บาลี) ๒๘/๙๒/๓๙

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นภัตตานุโมทนากถาเฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพผู้มีจิตศรัทธาเป็นสมานฉันท์ พร้อมใจกันมาบริจาคทานแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกาในวัดปากน้ำนี้ เวลาเช้าได้ถวายข้าวยาคูคือข้าวต้ม เวลาเพลได้ถวายโภชนาหารพร้อมด้วยสูปพยัญชนะ เวลาบ่ายนี้ให้มีพระสัทธรรมเทศนา น้อมนำปัจจัยไทยธรรมทั้ง ๔ นี้ บูชาพระสัทธรรม ได้ชื่อว่าถวายทานแด่พระธรรมอีกส่วนหนึ่ง จึงเป็นอันว่าเจ้าภาพได้ถวายทานครบทั้งพระรัตนตรัย คือได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้า ได้ถวายทานแด่พระธรรม และได้ถวายทานแด่พระสงฆ์ เป็นองค์คุณของพระพุทธศาสนา **พุทฺโธ** พระพุทธเจ้า เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากพระพุทธรัตนะ **ธมฺโม** คือ พระธรรม เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากพระธรรมรัตนะ **สงฺโฆ** ก็เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ รัตนะทั้ง ๓ นี้ คือ พระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นตัวจริงของพระพุทธศาสนา เป็นแก่นสารหลักของพระพุทธศาสนาทีเดียว

เราเป็นพุทธศาสนิกชน หญิงก็ดี ชายก็ดี เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ต้องรู้จักพระรัตนตรัยนี้ ถ้าไม่รู้จักรัตนะทั้ง ๓ นี้แล้ว การนับถือศาสนาปฏิบัติในศาสนาเอาตัวรอดไม่ได้ ถ้าได้เข้าถึง พระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะแล้ว ก็แก้ไขโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้หายได้บ้าง ทำอะไรได้ผลอันศักดิ์สิทธิ์บ้าง นั่นก็เพราะคุณของพระรัตนตรัยที่มีอยู่ในตัวของเรา แต่หากใช้ไม่เป็น ทำไม่เป็น ก็ไม่ปรากฏเหมือนกัน ถ้าใช้เป็นทำเป็นถูกส่วนเข้าแล้ว เห็นปรากฏจริงๆ แต่ว่าเป็นชั้นๆ เข้าไป ไม่ใช่เป็น

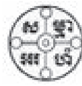

ของง่าย เป็นของยากลำบากอยู่ จะว่ายากก็ไม่ยากจนเกินไป จะว่าง่ายก็ไม่ง่ายจนเกินไป หรือว่าไม่ยากไม่ง่ายนั้นก็ถูก คือ ไม่ยากสำหรับบุคคลผู้ที่ทำได้ปฏิบัติได้ ไม่ง่ายสำหรับบุคคลที่ทำไม่เป็นปฏิบัติไม่ถูก คนทำไม่ได้ปฏิบัติไม่เป็นก็บอกว่ายาก แต่คนทำได้ปฏิบัติถูกก็บอกว่าง่าย เพราะฉะนั้นจึงว่าไม่ยากไม่ง่าย ไม่ยากแก่คนที่ทำได้ ไม่ง่ายแก่คนที่ทำไม่ได้

หลักนี้เป็นของสำคัญนัก เพราะเป็นชั้นๆ เข้าไป ให้รู้จักกายเหล่านี้เสียก่อน ให้รู้จักพระรัตนตรัยเสียก่อน ถ้าไม่รู้จักพระรัตนตรัยเสียก่อนแล้วเอาหลักไม่ได้ ถึงจะฟังธรรมฟังเทศน์ไปสักเท่าใดก็จับจุดเอาหลักไม่ได้ พระรัตนตรัยนั้นอยู่ในตัวของเรานี้เอง อยู่ตรงไหน อยากจะพบ ตัวของเรามีศูนย์กลางอยู่ คือ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย สมมติว่าเราขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งจากหน้าท้องตรงสะดือทะลุหลัง และอีกเส้นหนึ่งจากกึ่งกลางสีข้างขวาทะลุซ้าย ตึง ตรงกลางกั๊กที่ด้ายกลุ่มนั้นจรด จุดที่กลางด้ายกลุ่ม ๒ เส้นจรดกันนั่นแหละ เรียกว่ากลางกั๊ก ตรงกลางกั๊กนั้น ถูกดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ให้เอาใจไปหยุดอยู่ตรงกลางกายมนุษย์นั้น ตรงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์

ที่ตรงนั้นแหละเป็นที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่น มีแห่งเดียว ก่อนมนุษย์จะมาเกิด หญิงก็ดี ชายก็ดี ต้องเอาใจไปจรดตรงนั้น จึงเกิดได้ ถ้าไม่หยุดไม่นิ่ง เกิดไม่ได้ พอหยุดถูกส่วนเข้า เกิดได้ทันที ตรงนั้นแหละเป็นที่หยุดและเป็นที่เกิดเป็นที่ตาย พอใจไปหยุดถูกส่วนเข้าก็เกิดและตายตรงนั้น เป็นที่เกิดที่ดับแห่งเดียว ไม่ใช่แต่ที่เกิดที่ดับเท่านั้น ตรงกลางนั้นเวลาจะนอนหลับ ใจก็ต้องไปหยุดอยู่ตรงกลางนั้น หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าก็หลับ ถ้าไม่ถูกตรงนั้น ไม่หยุดนิ่งถูกส่วนตรงนั้นก็ไม่หลับอีกเหมือนกัน หลับตรงไหนตื่นขึ้นก็ตรงนั้น ตรงศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นแหละเป็นที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ และเป็นที่ตื่นแห่งเดียว อย่าได้เอาใจไปไว้ที่อื่น ให้เอาใจไปจรดไว้ที่ตรงนั้นจึงจะถูกต้อง พอใจหยุดถูกที่เข้าเท่านั้น เราจะรู้สึกตัวทีเดียวว่า ช่างเป็นสุขอะไรอย่างนี้หนอ

ท่านได้ยืนยันไว้ตามตำราว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากความหยุดนิ่งไม่มี พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เป็นสุขทีเดียว พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้น ให้จำให้แม่น พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้น กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงกลางจะเห็นดวงธรรมดวงหนึ่งเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ผุดขึ้นที่ตรงนั้น ตรง

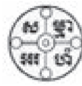

กลางของใจที่หยุดนั้น ขนาดเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ให้ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่บังเกิดขึ้นนั้น ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานที่เกิดขึ้นนั้น หยุดอยู่กลางดวงนั้น หยุดถูกส่วนเข้า ก็เข้ากลางใจที่หยุดอีก กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าจะเห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงศีล มีขนาดเท่าๆ กันกับดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์ดุจกระจกคันฉ่องส่องดูเงาหน้า ใจของเราก็หยุดอยู่ตรงกลางดวงศีลอีก พอใจหยุดถูกส่วนเข้า เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆ พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงสมาธิ ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธินั้น พอใจหยุดนิ่งก็เข้ากลางของใจที่หยุดนิ่งนั้น กลางของกลางๆๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เห็นอีกดวงหนึ่งเรียกว่าดวงปัญญาใจหยุดอยู่กลางดวงปัญญานั้น พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้น กลางของกลางๆๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงวิมุตติ ใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั้นไม่ไปที่อื่น พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนไม่คำนึง พอถูกส่วนเข้าก็เห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้นอีก กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นตัวของเราที่ไปเกิดมาเกิดนี้

เมื่อทุกคนปฏิบัติได้เพียงนี้ ก็รู้ได้ว่านี่เอง เวลานอนฝันกายนี้เองออกไป เวลาเลิกฝันแล้วไม่รู้ไปอยู่ที่ไหน บัดนี้ข้าได้มาพบเจ้าเข้าแล้ว **เจ้านี่เอง เวลาข้าจะไปไหนมาไหนคอยเป็นนายบอกหนทางผิดถูกอยู่เสมอ บอกให้ไปนั่นไปนี่ทำอย่างนั้นอย่างนี้ เวลาข้านอนเจ้าก็ฝันออกไป** ไหนเจ้าลองฝันทั้งที่ตื่นให้ข้าดูซิ แล้วก็ฝันไป บอกให้ไปเมืองเพชร ไปดูเขาวังเขาว่าพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้สร้างพระราชวังอยู่ที่นั่น ไปดูเขาวังซิ สักนาทีเดียวเท่านั้นไปฝันไปเอาเรื่องเขาวัง กายละเอียดนี้แว๊บไปเอาเรื่องเขาวังมาเล่าให้ฟังแล้ว นั่นฝันไปเรื่องหนึ่ง เอาฝันเรื่องเมืองเชียงใหม่ให้ข้าดูอีกที ไปดูเรื่องดอยสุเทพ เขาว่าสนุกสนานนัก ไปดูมาซิ ปล่อยกายละเอียดแว็บเดียวไปสักนาทีเดียวเท่านั้นเช่นกัน ไปเอาเรื่องดอยสุเทพมาเล่าให้ฟังอีกแล้ว นี่ก็ฝันเสียอีกเรื่องหนึ่ง และไหนลองฝันไปทางอรัญประเทศและไปทางพระธาตุพนม ไปดูเรื่องพระธาตุพนมมาเล่าให้ฟังซิ สักนาทีเดียวเหมือนกัน กายละเอียดก็ไปเอาเรื่องพระธาตุพนมมาเล่าให้ฟังอีก นี่ฝันเสีย ๓ เรื่องแล้ว ชั่วเวลาประเดี๋ยวเดียว ทีนี้ไปทางปักษ์ใต้เสียบ้าง ไปนครศรีธรรมราช เขาว่ามีพระบรมธาตุอยู่ที่เจดีย์ใหญ่ ลองฝันไปซิ สักนาทีเดียว กายละเอียดก็ฝันไปเอาเรื่องนครศรีธรรมราช เรื่องพระเจดีย์ใหญ่นั้นมาเล่าให้ฟังอีกเช่นเดียวกัน นี่เจ้านี่เอง ฝันได้

อย่างนี้ทีเดียว เราเห็นเท่านี้ก็ฉลาดกว่าคนอีกชั้นหนึ่งแล้ว เขาใช้แค่กายมนุษย์เท่านั้น แต่เราเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ใช้กายมนุษย์ละเอียดจึงฉลาดกว่าเขาเหล่านั้น ฉลาดกว่าเขาอย่างไร คือเรารู้ทีเดียวว่า คนนี้จะซื่อตรงหรือไม่ซื่อตรง ให้ไปดูที่กายละเอียด ไปถามกายละเอียด กายละเอียดจะไปสืบดู เดี๋ยวก็รู้ได้ทันทีว่าคนนั้นซื่อตรงหรือไม่ กายละเอียดบอกกายมนุษย์แล้ว นี่ฉลาดกว่ากันอย่างนี้ ใช้ได้อย่างนี้ เข้าไปข้างในถามเรื่องราวจริงได้ และโกหกหลอกลวงกันไม่ได้ นี่เขาเรียกว่า ปัญญา ๒ ชั้น คือมีปัญญาในกายมนุษย์ชั้นหนึ่ง และมีปัญญาในกายมนุษย์ละเอียดอีกชั้นหนึ่ง กายมนุษย์ละเอียดนี้รู้เรื่องมากมาย รู้แม้กระทั่งเรื่องลี้ลับต่างๆ ที่ท่านกล่าวว่า **นตฺถิ โลเก รโห นาม** ขึ้นชื่อว่าความลับไม่มีในโลกนั้น ถูกต้องทีเดียว คือ ความลับมีแต่เฉพาะในกายมนุษย์เท่านั้น กายมนุษย์ละเอียดไม่มีความลับ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด อีกมากมายนัก จะโกหกอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ทั้งนั้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์กว่าจะทรงทราบเรื่องอย่างนี้ได้ พระองค์ต้องดำเนินไปถึง ๑๘ กาย พระองค์ทรงรู้มากกว่าเราถึง ๑๘ เมื่อเรารู้อย่างนี้แล้ว เข้าไปดำเนินปฏิบัติอย่างนั้นเป็นขั้นๆ ไป จนเข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น พอถูกส่วนเข้าจะเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเป็นลำดับไป พึงรู้เป็นขั้นๆ เข้าไปอย่างนี้ คือเข้าไปในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แต่ใจต้องหยุดนิ่งอยู่แห่งเดียวจึงจะเข้าไปได้ตลอด พอหยุดถูกส่วนในกายมนุษย์ละเอียดเข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ พอเข้าถึงกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหม เมื่อเข้าถึงกายรูปพรหม หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ในกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม และ กายอรูปพรหมละเอียด ดำเนินอย่างเดียวกันนี้ ก็จะเข้าถึงกายธรรม กายธรรมรูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เรา

จะต้องรู้จักกายนี้ คือกายธรรม หรือธรรมกาย เป็นกายที่ ๙ ธรรมกายละเอียดมีในกายนี้อีกชั้นหนึ่ง กายธรรมใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงธรรมกายอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น เรียกว่ากายธรรมละเอียดเกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไปอีก นี่ธรรมกาย นี่คือพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น เรียกว่าธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะนั้น เรียกว่าสังฆรัตนะ ให้รู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ เท่านี้ก่อน

เมื่อรู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้แล้ว เจ้าภาพผู้บริจาคทานวันนี้ ผู้ที่เป็นหัวหน้าเขาเป็นคนมีธรรมกาย เขาถึงธรรมกายละเอียดแล้ว สามารถใช้อะไรได้ต่างๆ ดังนั้นเราที่ยังไม่ได้ จงอุตส่าห์พยายามเพียรเรียนให้เข้าถึงกายธรรมละเอียดนี้บ้าง ให้ถึงธรรมกายเช่นเขานี้บ้าง หากถึงธรรมกายเช่นนี้แล้ว จะเอาตัวรอดได้ ตายเสียชาติก่อนก็ได้ ถ้าวันไหนจะตายก็รู้ คือสามารถรู้ได้ เป็นหญิงก็ดีเป็นชายก็ดี ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตได้มาประสบพบพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องเพียรพยายามเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะให้ได้เช่นนี้ เพราะพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี่แหละเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา เมื่อเรารู้จักพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอย่างนี้แล้ว เราจะไม่ทำความชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจ เราจะเป็นคนบริสุทธิ์ด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจอย่างเที่ยงแท้ โดยไม่ต้องสงสัย ท่านจึงได้ยืนยันไว้เป็นตำรับตำราว่า

กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ
กาเยน วาจายุท เจตสา วา
อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย
อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๗/๗-๘

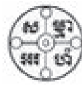
แปลว่า พระโสดาบันบุคคลนั้น ยังกระทำบาปกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจก็ดี พระโสดาบันบุคคลนั้นไม่ควรปกปิดบาปกรรมที่ตนกระทำไว้นั้น เพราะว่าทางพระนิพพานพระโสดาบันบุคคลนั้นเห็นแล้ว จึงไม่ควรปิดบังความชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา

ด้วยใจของตน ควรเปิดเผยให้หมดทั้งข้างนอกและข้างใน ถ้ากระทำก็บอกว่ากระทำ หากไม่ได้กระทำก็บอกว่าตนไม่ได้กระทำ ไม่โกหกหลอกลวง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมอย่างหนึ่งอย่างใดทั้งสิ้น

เราเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี จะปฏิบัติศาสนาก็เอาตัวรอดได้ เพราะตนปฏิบัติซื่อตรงเหมือนพระโสดาบัน เป็นคนมีปัญญาความเฉลียวฉลาด รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ บัดนี้เราท่านทั้งหลายรู้จักหลักพระพุทธศาสนา รู้จักพระรัตนตรัยแล้ว ได้พากันมาบริจาคทาน ท่านกล่าวว่า **ทานํ เทติ** ทานการให้ คนเราจำเป็นต้องให้ทุกคน ถ้าไม่สละไม่ให้ไม่ได้ เพราะถ้าไม่ให้กันแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร หากให้กันแล้วจึงจะได้ประโยชน์ เราปกครองเรือนเราก็ต้องให้ เวลาเช้าแม่ครัวต้องหุงหาอาหารให้พ่อบ้าน ถ้าไม่ให้ประเดี๋ยวพ่อบ้านจะทุบตีเอา หากให้ให้อิ่มเสียแล้วจะได้ไม่ทุบตี เด็กเล็กลูกหญิงลูกชาย ถ้าไม่ให้ก็ร้องไห้ พอให้แล้วพวกเด็ก ๆ เหล่านั้นก็ไม่ร้อง สะดวกสบายไปวันหนึ่ง ๆ การให้เช่นนั้นเรียกว่า ทาน ให้ลูกก็เป็นทาน ให้สามีก็เป็นทาน ให้ภรรยาสามีก็เป็นทาน **แต่ว่าต้องให้โดยไม่มุ่งหวังสิ่งหนึ่งสิ่งใดตอบแทนจึงจะเป็นทานแท้ๆ ถ้ามุ่งหวังสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ไม่เป็นทาน** อย่างให้ข้าวแมวกิน หากมุ่งหวังเพื่อให้แมวนั้นไว้จับหนู การให้อย่างนั้นก็ไม่เป็นทาน ต้องให้กินโดยไม่มุ่งหวังอะไรตอบแทนจากมัน ให้มันกินเพื่อให้หายหิวกันอดอยาก หากให้อย่างนี้จึงจะจัดว่าเป็นทาน จะให้แก่สัตว์เดรัจฉานอย่างอื่นใดก็ตาม ต้องให้โดยไม่มุ่งหวังอะไรอย่างนี้ทุกครั้งไป หรือลูกเรา เราให้โดยไม่มุ่งหวังจะให้ลูกเลี้ยงเราในข้างหน้า หรือให้รักษาวงศ์ตระกูลของเราให้สูง ให้เพราะเขาเกิดมาแล้วก็เลี้ยงกันไป อาศัยเราไป หากเราไม่ให้อาศัย ไม่เลี้ยงแล้ว ลูก ๆ เหล่านั้นก็ต้องตาย เมื่อเราให้ทานโดยไม่คิดอะไรดังกล่าวนี้จึงจัดเป็นทานแท้ ๆ ทีเดียว

ถ้าว่าคนมีปัญญาฉลาดอย่างนี้ ตระกูลของตนจะใหญ่โตสักปานใดก็ตาม ให้ให้หนักเข้า คนก็จะมากขึ้นเป็นลำดับ เป็นสุขขึ้น กินก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข ทั้งกาย วาจา และใจ เพราะการให้นั่นแหละเป็นตัวสำคัญ หากฉลาดในการให้ก็จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินในชาตินี้ก็ได้ คนที่เราให้นั้นย่อมยกย่องสรรเสริญเคารพนับถือในเรา เราไม่ต้องไปเอาอะไร ให้หนักเข้าเท่านั้น พวกเขาย่อมคุ้มครองรักษาเราเอง กลัวเราจะเป็นอันตราย เพราะถ้าคนให้เป็นอันตรายเสียแล้ว พวกเขาก็อดอยากลำบาก คนที่รับให้นั่นแหละย่อมช่วยระวังรักษาทั้งบ้านและสมบัติของเรา เมื่อเราให้หนักเข้าเช่นนี้ สามีก็คงอยู่คนเดียว ภรรยาก็คงอยู่คนเดียว ไม่เป็น ๒ ไปได้ ถ้าเราไม่ให้นั่นแหละ จะอยู่ด้วยกันไม่ได้ทีเดียว ทั้งสามีภรรยาลูกก็ต้องแยกจากกัน ให้รู้จักให้อย่างนี้ก็จะปกครองบ้านเรือนสมบัติได้

หญิงก็ดี ชายก็ดี ถ้าอยากให้วงศ์ตระกูลของตนสูงขึ้น ต้องการให้คนมากขึ้น มีพวกพ้องวงศ์วานมากขึ้น ก็อย่าเป็นคนตระหนี่ จงแก้ไขด้วยปัญญาของตน ถึงคราวให้อาหารก็ให้อาหาร ถึงคราวให้ผ้าก็ให้ผ้า ถึงคราวให้ที่หลับนอนก็ให้ที่หลับนอน ถึงคราวให้ยารักษาโรคก็ให้ยารักษาโรค ให้ไปตามกาลเวลาอย่างนั้น ให้เขาเป็นสุขเบิกบานสำราญใจ หากเราให้อย่างนี้แล้ว วงศ์ตระกูลของเราย่อมสูงขึ้นเป็นลำดับ เป็นที่สรรเสริญนิยมชมชอบของคนทั่วไป

สีลํ รกฺขติ หากว่ามีคนมากเช่นนี้ คือตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เราต้องรักษาศีล ต้องบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา และบริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องรอยเสียกระทบกระเทือนใจกัน กายจะให้เดือดร้อนตนเองและคนอื่นก็ไม่มี วาจาจะให้เดือดร้อนตนเองและคนอื่นก็ไม่มี จะอยู่ด้วยกันมากน้อยเพียงใดก็ตาม ไม่สบายใจเหมือนกับอยู่คนเดียว ดังนั้น จึงไม่ควรเบียดเบียน ไม่กระทบกระเทียบเปรียบเปรย ไม่อิจฉาริษยากันอย่างใดอย่างหนึ่ง มีศีลด้วยกันทั้งหมด ศีล ๕ คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมฯ มุสาฯ สุราฯ ๕ สิกขาบทนี้ต้องบริสุทธิ์จริงๆ คือไม่เบียดเบียนกันให้เดือดร้อนด้วยการฆ่า ไม่ลักขโมยฉ้อโกงหลอกลวงกันให้เดือดร้อน ไม่ประพฤติผิดในลูกภรรยาของคนอื่นเขา ถ้าประพฤติผิดเข้าก็เดือดร้อน ถ้าไม่พูดปดกันก็ไม่เดือดร้อน ถ้าพูดปดเข้าก็เดือดร้อน ไปเสพสุราเข้า คนดีๆ ก็กลายเป็นคนบ้า พูดจาอ้อแอ้ไม่เป็นเรื่อง หรือคนดีๆ ก็กลายเป็นคนครึ่งบ้าครึ่งบอไป ถ้าว่าเต็มที่เข้าก็อาจกลายเป็นบ้าบอไปเลย ถ้าว่าเมื่อใดฤทธิ์สุราหมดไปแล้วนั่นแหละ จึงจะพูดจากันรู้เรื่องกลับเป็นคนดีได้ตามปรกติ นี่เพราะฤทธิ์สุราทำให้เป็นไปอย่างนั้น ควรระวังให้ดี อย่าให้เหตุเหล่านี้เข้าครอบงำได้ ตนเองจึงจะเป็นสุขกายสุขใจ มีคนมากมายเท่าไรก็เป็นสุข ไม่ต้องเดือดร้อนเลย แต่เป็นสุขอย่างธรรมดาเท่านั้น ถ้าจะให้เป็นสุขและฉลาดยิ่งขึ้นไปต้องเจริญภาวนา

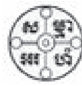
ภาวนํ ภาเวติ ทำให้จริง ให้หยุดให้นิ่ง ทำให้มีให้เป็นขึ้น กี่ร้อยกี่พันคนก็นอนหลับสบาย กี่คนๆ ก็สงบนิ่ง เมื่อสงบนิ่งแล้ว มีคนสักเท่าไรก็ไม่รกหูรกตา ไม่รำคาญไม่เดือดร้อน เป็นสุขสำราญเบิกบานใจเป็นนิจ นี่เขาเรียกว่าภาวนา ทำให้ใจหยุดสงบ หยุดสงบแล้วไม่ใช่แต่เท่านั้น หยุดอยู่สงบหาเรื่องทำ จะได้ทรัพย์สมบัติมาเลี้ยงกันอีก ให้พวกเขาอยู่เป็นสุขสำราญ สมบูรณ์ด้วยเครื่องกินเครื่องใช้ไม่ขาดตกบกพร่อง จะให้เป็นคนสมบูรณ์อยู่เสมอก็ต้องใช้วิชาวิปัสสนาภาวนา ต้องเฉลียวฉลาดให้อาหาร หาปัญญาแก้ไขให้ทานในวันต่อไป ไม่ให้หมดให้สิ้นไป เมื่อให้ทานไม่หมดไม่สิ้นไปเช่นนี้ พวกพ้องก็มากขึ้นเป็นลำดับ มีร้อยก็เพิ่มเป็น ๒๐๐ ๓๐๐ ๔๐๐ ๕๐๐

๖๐๐ จนกระทั่งพันหนึ่ง ๒,๐๐๐ ๓,๐๐๐ เป็นลำดับไป การให้นี่แหละเป็นตัวสำคัญ เมื่อมีพวกพ้องมากขึ้นแล้ว ก็ให้รักษาศีลให้บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ และเจริญภาวนา ทำภาวนาให้เจริญขึ้นทุกคน เมื่อพวกเขาเจริญภาวนาแล้ว ภาวนานั่นแหละจะช่วยเขาได้ทุกสิ่งทุกประการ

พุทฺเธ สทฺทหติ ธมฺเม สทฺทหติ สงฺเฆ สทฺทหติ ให้เชื่อพุทธรัตนะ ให้เชื่อธรรมรัตนะ และให้เชื่อสังฆรัตนะ การเชื่อพุทธรัตนะนั้นเชื่ออย่างไร พุทธรัตนะท่านไม่มีกิเลส กิเลสไม่มีในท่าน ท่านเป็นผู้บริสุทธิ์ทุกอย่าง ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ของท่านบริสุทธิ์ทุกอย่าง ถูกต้องร่องรอยของพระธรรม พระสงฆ์ พุทธรัตนะท่านรับสั่งอย่างไร เราต้องเชื่อไปตามพระรัตนะนั้น ธรรมรัตนะทรงสัตว์ผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว เป็นของดีฝ่ายเดียว เราเชื่อแต่สิ่งดีและทำตามแต่สิ่งที่ดี ทำตามธรรมนั้น เราก็จะเป็นคนชั้นสูง เพราะเราเชื่อตามธรรมและดำเนินตามนั้น สังฆรัตนะดำเนินตามพระสงฆ์ ผู้รักษาธรรมไม่ให้สูญไป ให้ธรรมนั้นมั่นคงอยู่ พระสงฆ์ผู้รักษาธรรมก็ดำเนินตามธรรมนั้น เราก็เชื่อและเดินตามธรรมตามพระสงฆ์ ถ้าว่าเชื่อในพระพุทธ ในพระธรรม และในพระสงฆ์เช่นนี้แล้ว จะเอาตัวรอดได้ ฉะนั้นจึงควรรู้จักพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ

อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ สภาพที่เป็นบุญย่อมนำสัตว์ไปสู่สุคติ สภาพที่เป็นบาปย่อมนำสัตว์ไปสู่ทุคติ บุญและบาปนั้นเป็นอย่างไร วันนี้จะแสดงเรื่องบุญและบาปให้เข้าใจกันเสียที บุญและบาปนั้นเป็นอย่างนี้ วันนี้เรามาทำบุญกันมากคนด้วยกัน คือท่านเจ้าภาพผู้ถวายทานในวันนี้ได้ชักชวนพวกพ้องให้มาทำบุญเลี้ยงพระที่วัดปากน้ำ เพราะการทำบุญนั้นได้บุญจริงๆ เพราะเจ้าภาพผู้ชักชวนเขาเห็นเช่นนั้น บุญนั้นไม่ใช่มองไม่เห็น มองเห็นได้ ถ้าหากบุญมองไม่เห็นเจ้าภาพเขาก็ไม่ชวนพวกพ้องมาทำบุญ บุญนั้นอยู่ที่ไหน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เราทำให้ถูกส่วนเข้าจึงจะมองเห็นบุญอย่างแน่แท้โดยไม่ต้องสงสัย

เจ้าภาพได้ชักชวนพวกพ้อง เตรียมเครื่องไทยทานวัตถุมาทำบุญ เวลาเช้าได้ถวายยาคูข้าวต้ม เวลาเพลได้ถวายโภชนาหารพร้อมด้วยสูปพยัญชนะ และเวลาบ่ายให้มีพระธรรมเทศนา นี่เพราะต้องการบุญจริงๆ **การทำบุญต้องทำให้ถูกส่วน ถูกส่วนตรงไหน คือนำเครื่องไทยทานวัตถุมาถวายพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์รับเครื่องไทยทานวัตถุจากมือของผู้ให้ เครื่องไทยทานขาดจากสิทธิของผู้ให้ เป็นสิทธิของผู้รับขณะใด ปุญฺญาภิสนฺทา บุญไหลมาในขณะนั้น** ไหลมาจากที่ไหน

เวลาฝนตก เราเห็นมิใช่หรือ ฝนมาทางท้องฟ้า ไม่ใช่มาทางใต้ดิน ฝนมาจากท้องฟ้า แต่เดิมฝนมาจากที่ไหน ฝนก็อยู่ในก้อนเมฆดำๆ นั่นแหละ พอเมฆตั้งขึ้นแล้วประเดี๋ยวฝนก็ตก ฝนอยู่ในก้อนเมฆนั่นเอง เราเห็นกันเพียงเท่านั้น เรื่องนี้ไม่ใช่เพียงแต่พวกเรา แม้กษัตริย์ในครั้งเจ้าศากยะเมืองกบิลพัสดุ์ กษัตริย์เหล่านั้นก็ถามกันว่า รู้หรือว่าข้าวมาจากไหน ข้าวที่บริโภคเสวยอยู่ในชามนั้น กษัตริย์องค์หนึ่งผลุดลุกขึ้นตอบว่าข้าวนั้นมาจากยุ้ง เพราะวันหนึ่งไปไหนมาเห็นเขาโกยข้าวออกจากยุ้งข้าวจึงได้กล่าวอย่างนั้น กษัตริย์อีกองค์หนึ่งบอกว่าข้าวนั้นมาจากครกเพราะไปเห็นเขาตำข้าว จึงตอบว่าข้าวมาจากครก กษัตริย์อีกองค์หนึ่งตอบว่าข้าวมาจากในหม้อ เพราะไปเห็นข้าวในหม้อมา ไม่เคยเห็นข้าวในยุ้งในฉางหรือที่เขาตำเขาโขลก อีกองค์หนึ่งตอบว่าข้าวมาจากในชามที่สำรับนั่นแหละ เพราะตนเห็นมาเพียงแค่นั้น ไม่เคยเห็นในที่อื่นเลย นี่เป็นกษัตริย์สุขุมาลชาติอย่างนี้ ยังไม่รู้ไม่ทราบ เราก็เหมือนกัน ฝนนี่หากเราจะถามว่ามาจากไหน เราก็คงตอบได้ว่ามาจากก้อนเมฆดำๆ บนท้องฟ้านั้น ที่อื่นก็ไม่เห็นมี ไม่เข้าใจ ไม่เห็น

แท้จริงธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ วิญญาณธาตุมีอยู่ ถ้าผู้มีปัญญา ในอากาศว่างๆ นี้แหละเขาสามารถใช้เครื่องดักเอาไอน้ำในอากาศก็ได้ ในศาลานี้ก็มีธาตุดิน น้ำ ลม ไฟเต็มไปหมด แต่ผู้ใดจะให้ฝนตก ผู้นั้นต้องทำฝนเป็น เรียกฝนเป็น แก้ไขทำฝนขึ้นได้ทำน้ำขึ้นได้ ผู้เทศน์นี้ได้เคยแก้ไขมาแล้ว จะแก้ไขเกณฑ์ฝนได้เหมือนกัน

เมื่อรู้จักหลักและที่มาของฝนแล้ว ก็จะรู้ได้ด้วยว่าบุญที่มนุษย์ทำมาจากไหน ก็มาจากในกลางกายนี้ ตรงกลางของใจนั้น กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง หนักเข้าก็พบดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน กลางของกลางหนักเข้าไปก็พบดวงศีล ศูนย์กลางเข้าไปก็พบดวงสมาธิ กลางของกลางเข้าไปอีกก็พบดวงปัญญา กลางของกลางเข้าไปอีกพบดวงวิมุตติ กลางของกลางเข้าไปอีกพบดวงวิมุตติญาณทัสสนะ กลางของกลางเข้าไปอีกพบกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็มีธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม เหมือนกันเป็นชั้นๆ เข้าไปอย่างนี้ นี่หัดเข้าไปหากายเป็นชั้นๆ เข้าไป เข้าไปหากายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายพรหม กายพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด กายอรหัต กายอรหัตละเอียด หนักขึ้นไปเป็นชั้นๆ

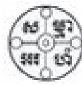
หากจะเข้าไปหาน้ำบ้าง กลางของกลางธาตุน้ำนั้น กลางของกลางๆๆ ก็จะเข้าไปพบทะเล พบทะเลหนักลงไปๆๆ จะใช้น้ำสักเท่าไรก็ใช้ไม่หมด ใช้ไม่รู้จักหมดจักสิ้น จะเอาน้ำเท่าใดก็ได้ เข้าไปกลางของกลางนั่นแหละไม่ใช่อยู่ที่อื่น นี่ต้องการน้ำ ต้องทำอย่างนี้

หากต้องการบุญก็เข้าไปในกลางกายนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ หนักเข้าไป ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนไม่ไปทั้งนั้น กลางของกลางหนักขึ้นทุกทีก็จะเข้าไปพบบุญ ทะเลบุญอยู่ในกลางกายนั้น เจ้าของผู้ปกครองบุญนั้นมี ๒ ภาค มารปกครองภาคหนึ่ง พระปกครองภาคหนึ่ง

ถ้าภาคพระปกครอง ทำบุญทำกุศลต่างๆ พระท่านก็ส่งบุญส่งกุศลมาให้ เหมือนส่งกระแสไฟฟ้าให้ใช้นี่แหละ ผู้ส่งกระแสไฟฟ้ามาให้ใช้ก็มีอยู่ ถ้าเขาไม่ส่งมาให้เรา เราก็ใช้กระแสไฟฟ้าไม่ได้ บุญก็เหมือนกัน พระเป็นผู้ปกครอง ดิน ฟ้า อากาศ ก็มีผู้ปกครองเหมือนกัน

ที่บังคับเราให้เกิด ให้แก่ ให้เจ็บ และให้ตายอยู่เดี๋ยวนี้แหละ พวกมารบังคับให้เป็นไปตามนั้น ส่วนพวกพระบังคับไม่ให้เกิด ไม่ให้แก่ ไม่ให้เจ็บ และไม่ให้ตาย นี่พวกพระกับพวกมารบังคับอย่างนี้ เวลานี้พวกพระบังคับไม่ให้รบกัน แต่พวกมารบังคับให้รบกันหนักขึ้น

เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว บุญที่ไหลมาติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ของผู้บำเพ็ญบุญนั้น ไม่ใช่ดวงเล็กน้อยเลย เจ้าของทานวันนี้ บุญไหลมาติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ไม่ใช่ดวงเดียว ในขั้นกายมนุษย์นี้ก็ไหลมาติดอยู่ ขั้นกายมนุษย์ละเอียดก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ในขั้นกายทิพย์ก็ติดอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ขั้นกายทิพย์ละเอียดก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ขั้นกายรูปพรหมก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นรูปพรหม ขั้นกายรูปพรหมละเอียดก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ขั้นกายอรูปพรหมติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ขั้นกายอรูปพรหมละเอียดติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ขั้นกายธรรมติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ขั้นกายธรรมละเอียดติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ติดขึ้นไปอย่างนี้จนกระทั่งทุกๆ กาย นับอสงไขยกายไม่ถ้วน เมื่อรู้บุญติดอยู่เช่นนี้แล้ว เราจะไปทุกข์ยากอะไร แตกกายทำลายขันธ์ไป ก็เป็นหน้าที่ของบุญ เพราะบุญของเรามากอยู่แล้ว บุญจะจัดเป็นชนกกรรมนำไปเกิด

ใครจะเป็นคนนำไปเกิด ในเมื่อกายมนุษย์แตกดับไปแล้ว กายมนุษย์ละเอียดยังเหลืออยู่ อย่างเรานอนฝันไป ตายก็เหมือนกับนอนหลับฝันไป กายมนุษย์ละเอียดออกจากกายมนุษย์ไป เพราะกายมนุษย์นี้แตกดับเสียแล้ว ดวงบุญในกายมนุษย์นี้ก็แตกดับหมด ดวงธรรมที่ให้เป็นกายมนุษย์ก็แตกดับ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทำลายหมดไม่มีเหลือ แต่ว่าในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น มีดวงบุญอีกดวงหนึ่ง ดวงบุญดวงนั้นแหละจะนำไปเกิดในตระกูลสูงๆ มีกษัตริย์มหาศาล มีทรัพย์สมบัติบริวารนับจะประมาณไม่ได้ เศรษฐีมหาศาล พราหมณ์มหาศาล มีทรัพย์สมบัติบริวารนับประมาณไม่ได้ คหบดีมหาศาล มีทรัพย์สมบัติบริวารนับประมาณไม่ได้ ให้เกิดในตระกูลสูงๆ อย่างเช่นนั้น ทว่าในมนุษย์โลกไม่พอรับบุญขนาดใหญ่ๆ ขนาดนี้ ก็ให้ไปเกิดในสวรรค์ ชั้นจาตุมหาราช ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามาพิภพ ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตวสวัตตี ให้เกิดในกายทิพย์สูงขึ้นไป กายทิพย์ในชั้นจาตุมหาราช กายทิพย์ในชั้นดาวดึงส์ กายทิพย์ในชั้นยามาพิภพ กายทิพย์ในชั้นดุสิต กายทิพย์ในชั้นนิมมานรดี กายทิพย์ในชั้นปรนิมมิตวสวัตตี ในกามภพนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง

กายมนุษย์ละเอียดพอส่งขึ้นไปถึงกายทิพย์ กายมนุษย์ละเอียดก็ดับเหมือนกัน ในดวงกายทิพย์ละเอียดก็ดับหมด ในดวงกายทิพย์ละเอียดก็ใช้ไปตามหน้าที่ นี่เขาเรียกว่า **กมฺมวิปาโก อจินฺตโย** ลักษณะที่แสดงบาปกรรมที่บุญส่งผลให้เป็นไปเป็นชั้นๆ ยังไม่มีใครแสดงให้รู้ เพราะไม่ใช่เป็นของธรรมดาสามัญทั่วไป พวกมีธรรมกายเขาเห็นปรากฏชัดเจน เป็นชั้นๆ เป็นกายๆ ไปดังนี้

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้แล้ว เรามาบำเพ็ญบุญกันวันนี้ เราได้จริงๆ อย่างนี้ และพาตัวให้เป็นสุขให้ไปสู่สุคติในมนุษย์โลก **ถ้าเรามีบุญเสียแล้ว จะค้าขายก็ร่ำรวย จะทำงานทำกิจการอะไรก็เจริญ จะหาทรัพย์สมบัติก็ได้คล่องสะดวกสบายไม่ติดขัดแต่ประการใด ถ้าว่าไม่มีบุญจะทำอะไรก็ติดขัดไปเสียทุกอย่างทุกประการ** ดังนั้นจึงได้ชักชวนพวกเราให้มาทำบุญ ทำกุศลเสีย จะได้เลิกจน เลิกทุกข์ยากลำบากเสียที

การทำบุญเลี้ยงพระเช่นนี้ถูกต้องตำรับตำราทางพระพุทธศาสนา เพราะพระองค์ทรงรับสั่งไว้ว่า **โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก** ทายกผู้ให้ทานโภชนาหาร **ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทติ** ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก **กตมานิ ปญฺจ ฐานานิ** ฐานะ ๕ ประการเป็นไฉน **อายุํ เทติ** ชื่อว่าให้อายุประการหนึ่ง

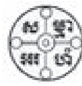

วณฺณํ เทติ ชื่อว่าให้วรรณะประการหนึ่ง **สุขํ เทติ** ชื่อว่าให้ความสุขประการหนึ่ง **พลํ เทติ** ชื่อว่าให้กำลังประการหนึ่ง **ปฏิภาณํ เทติ** ชื่อว่าให้ความเฉลียวฉลาดประการหนึ่ง

ในท้ายพระสูตรท่านกล่าวว่า **อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ** ผู้ให้อายุย่อมมีอายุเป็นส่วนตอบ อายุนั้นให้อย่างไร คือการให้ข้าวอาหารแก่พระภิกษุหรือสามเณรอิ่มหนึ่ง อุบาสกอุบาสิกาอิ่มหนึ่ง เราก็มีอายุอยู่ได้ ๗ วัน ที่เรามีอายุยืนได้ ๗ วัน ก็เกิดเพราะผลทานที่เราให้ทานนั้นคือให้อายุนั่นเอง หรืออีกอย่างหนึ่งผู้ให้อายุย่อมไม่ตายในปฐมวัย ไม่ตายเมื่อเป็นหนุ่ม ไม่ตายเมื่อเป็นสาว แก่เฒ่าชราจึงตาย หรือจนถึงอายุขัยจึงตาย อย่างนั้นเราเรียกว่าถ้วนอายุขัย ถ้าว่าเกินกว่านั้น เรียกว่าเรากระทำกองการกุศล

เมื่อเราได้บุญแล้ว เราจะทำอย่างไร เราจะรักษาบุญอย่างไร เพราะเราไม่เห็นบุญ เราต้องเอาใจไปจรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ของเรา ทำใจให้หยุดให้นิ่ง บังคับใจให้หยุดให้นิ่งว่าบุญของเรามีอยู่ตรงนี้ ถ้าพอใจหยุดได้แล้วและถูกส่วนเข้าแล้ว เราจะเห็นดวงบุญของเราเห็นชัดเจนทีเดียว ถ้าเราไปเห็นดวงบุญเช่นนั้น เราจะปลาบปลื้มใจสักเพียงใด ย่อมดีอกดีใจเป็นที่สุด จะหาเครื่องเปรียบเทียบไม่ได้เลย ฉะนั้นจงพยายามอุตส่าห์เอาใจไปหยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ นึกถึงบุญที่เราได้กระทำในวันนี้ อย่าไปติดขัดสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสีย ถ้าไปค้าขายติดขัดขึ้นก็ขอให้บุญช่วย นึกถึงบุญตรงกลางดวงธรรมนั้น ถ้าว่ามีอุปสรรคเข้ามาแทรกแซงอย่างใดอย่างหนึ่ง มีผู้มารุกรานเบียดเบียนประการใดก็ขอให้บุญช่วย สิ่งอื่นช่วยไม่ได้ ไม่ต้องไปขอร้องให้ใครมาช่วย ให้เอาใจไปหยุดอยู่ศูนย์กลางตรงบุญนั่นแหละ หยุดอยู่นิ่งอยู่อย่างนั้น บุญเป็นช่วยได้แน่นอนโดยไม่ต้องสงสัย

พระสิทธัตถราชกุมาร ทรงบำเพ็ญบารมีอยู่ที่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ ขณะบำเพ็ญพอถูกส่วนจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พญามารทราบเหตุสะดุ้งพรึบทีเดียว ครั้งแรกออกแสวงหาโพธิญาณใหม่ๆ ปัญจวัคคีย์ได้ตามปฏิบัติอยู่ และเมื่อเขาเหล่านั้นเห็นว่าเราเป็นผู้ประพฤติเลว ปฏิบัติไม่ถูกร่องรอยความเป็นพระพุทธเจ้า ตามประเพณีโบราณกาลมา จึงได้เลิกปฏิบัติในเราเสีย ทอดทิ้งให้อยู่แต่ผู้เดียว แต่เทวดา ก็ยังพิทักษ์รักษาเราอยู่ แต่เมื่อมารมาผจญครั้งนี้ พวกเทวดาเหล่านั้นหนีไปหมด ไปอยู่ที่ขอบปากจักรวาลเสียสิ้น เพราะความเกรงกลัวในพญามาร และก็อะไรเล่าจักเป็นที่พึ่งของเราได้ ในขณะเข้าที่อับจนเช่นนี้ นอกเสียจากบารมีที่เราได้กระทำไว้แล้วเป็นไม่มี

เมื่อทรงระลึกถึงบารมีที่ได้ทรงกระทำมาแล้วเท่านั้น นางพระธรณีทราบทันที ลุกขึ้นกราบทูลพระบรมศาสดาว่า ขอพระองค์อย่าได้ปริวิตกเดือดร้อนไปเลยในเรื่องมารผจญพระองค์ในครั้งนี้หม่อมฉันจะรับอาสาปราบมารเอง พระองค์อย่ากังวล ทรงกระทำความเพียรต่อไปเถิด เพราะพระองค์ได้ทรงสร้างบารมีมาแล้วตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ และได้หลั่งอุทกวารีให้ตกลงเหนือพื้นดิน หม่อมฉันได้รองรับไว้ด้วยมวยผมนี้จนหมดสิ้นไม่มีเหลือเลยแม้สักหยาดหนึ่ง หม่อมฉันจะปราบพญามารนี้ด้วยน้ำที่พระองค์ทรงกรวดนั้น พอกราบทูลดังนั้นก็รูดน้ำในมวยผมปราดเดียวเท่านั้น กลายเป็นทะเลท่วมทับมารจนหมดสิ้น พวกมารได้พ่ายแพ้ ศัตราวุธกลายเป็นธูปเทียนบูชาพระศาสดาไปหมด นี่ปรากฏอย่างนี้มาแล้ว

เราก็เหมือนกัน **แสวงหาบุญสร้างบารมี บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ได้บุญแล้วให้ใจจรดอยู่ที่บุญนั้น เมื่อประสบภัยได้ทุกข์ยากประการใด ก็นึกถึงบุญนั้น อย่าไปนึกสิ่งอื่นให้เหลวไหล** อย่าไปนึกถึงผี ผีมันจะเป็นอะไร ผีสู้มนุษย์ไม่ได้ ผีมันตายไปจากมนุษย์แล้วจึงกลายเป็นผี มนุษย์วิเศษกว่าผีมากนัก ผีจึงสู้มนุษย์ไม่ได้ จะไปนับถืออะไรกับผี ผีช่วยอะไรไม่ได้เลย สู้นึกถึงมนุษย์ไม่ได้ ไปนับถือจ้าว จ้าวก็ช่วยอะไรไม่ได้ เพราะจ้าวตายไปจากมนุษย์แล้ว จ้าวผีจ้าวสางนั้น สู้มนุษย์ไม่ได้ แพ้มนุษย์ทั้งนั้น มนุษย์นี้เป็นผู้มีฤทธิ์เดชมากกว่า หรือนึกถึงต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ไปกราบไหว้ต้นไม้ ต้นไม้จะทำอะไรได้ เราเอามาทำฟืนหุงอาหาร ผ่าเอามาทำฟืนหุงข้าวอยู่เรื่อยๆ เอามาทำบานประตูหน้าต่าง มาทำพื้นบ้าน แล้วมันจะมาทำอะไรให้เราได้ **ต้องนึกถึงบุญ สิ่งอื่นอย่าไปนึก นึกถึงบุญแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อต้องภัยได้รับความทุกข์ยากลำบากอย่างใดก็ให้นึกถึงบุญ เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญ ทำมาค้าขายอะไรก็ให้เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญนั้น จะได้ค้าขายคล่องได้กำไรเกินควรเกินค่า** จะไปทำนาทำสวนก็เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญนั้น บุญจะให้ผลของนาและสวนเกินควรเกินค่า ไปรับราชการก็เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญนั้น หน้าที่ราชการก็จะรุ่งโรจน์โชตนาการยิ่งขึ้นใหญ่ ถ้าปกครองบ้านเรือนก็เอาใจจรดอยู่ที่บุญนั้นเหมือนกันบ้านเรือนก็จะรุ่งเรือง อย่าเอาใจไปจรดอยู่ที่อื่น นี่เราเรียกว่า หาบุญได้และใช้บุญเป็น ถ้าหากเอาใจไปจรดเสียที่อื่น จะเป็นต้นไม้ ขี้วัว ขี้ควาย อะไรจิปาถะ ชื่อว่าหาบุญได้แต่ใช้บุญไม่เป็น

ถ้าจะหาบุญได้ใช้บุญเป็นก็ต้องเอาใจไปจรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงบุญ พอใจจรดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงบุญก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้น กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วน

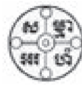

เข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เข้ากลางของกลางที่หยุดอีก กลางของกลางๆๆ ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของกลางๆๆ ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญา พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของกลางๆๆ อีก เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอใจหยุดถูกส่วนเข้า เข้ากลางของกลางๆๆ อีก ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของกลางๆๆ อีก ก็จะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดและปฏิบัติแบบเดียวกันเรื่อยไปก็จะเข้าถึงกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต กายธรรมอรหัตละเอียด เป็นลำดับขึ้นไป เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้เขาจึงจะเรียกว่า หาบุญได้ใช้บุญเป็น จะเป็นคนมีปัญญาเจริญก้าวหน้ายิ่งใหญ่ไพศาลทีเดียว ถ้าเป็นหญิงก็จะได้ชื่อว่า **ปณฺฑิตฺถี** หญิงผู้มีปัญญา ถ้าเป็นชายก็จะได้ชื่อว่า **ปณฺฑิโต** ชายผู้มีปัญญา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงหาบุญได้และทรงใช้บุญเป็น พระองค์ทรงสร้างบารมีของพระองค์มาและทรงใช้บารมีของพระองค์เป็น เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงเข้าใกล้ใครก็ทรงให้เป็นเหมือนอย่างพระองค์หมด ให้ได้มรรคผลตามพระองค์ให้เป็นสาวกพระพุทธเจ้าเสีย ให้เป็นพหูสูตเสีย เสด็จตามพระองค์ไป

เราเมื่อได้ถวายทานแล้ว ได้รักษาศีล เจริญภาวนาแล้ว ก็ต้องให้เห็นผลทาน ให้เห็นผลศีล และให้เห็นผลของการเจริญภาวนา จึงจะได้ชื่อว่า เราทำบุญ รักษาศีล เจริญภาวนาแล้ว ใช้บุญ ใช้ศีล และใช้ภาวนาเป็น อย่าเกียจคร้าน จงหมั่นบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนาไว้ให้เสมอ เพื่อเราจะได้รับความสุขทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า

บัดนี้ท่านทั้งหลายได้สมบูรณ์บริบูรณ์แล้วด้วยคุณธรรม ๕ ประการ คือ ทาน ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา เพราะ ทาน เราก็ได้ถวายแล้วแต่เช้าและเพล ศีล เราก็ได้สมาทานแล้วทั้ง ๕ ประการ สุตะ บัดนี้เราก็ได้สดับตรับฟังพระสัทธรรมเทศนาอยู่แล้ว จาคะ เราก็ได้บริจาคแล้ว สละกิจการงานความกังวลน้อยใหญ่ทางบ้านเสีย มาบำเพ็ญบุญในวันนี้ นี่ก็ชื่อว่าจาคะ ปัญญา เมื่อเราฟังธรรมเทศนาแล้ว เราก็รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ผิดถูกสูงต่ำเราก็รู้ นั่นก็ชื่อว่าได้ปัญญา

คุณธรรม ๕ ประการ คือ ทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา มีอยู่ในขันธสันดานของหญิงใดชายใดแล้ว หญิงชายนั้นจะปรารถนาเป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า ก็ได้สมความปรารถนาในขณะที่คุณธรรม ๕ ประการนี้สมบูรณ์บริบูรณ์แล้วในขันธสันดาน หรือจะปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าก็ย่อมสำเร็จสมความปรารถนา จะปรารถนาพระอัครสาวกก็ได้สมความปรารถนา หรือจะปรารถนาเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดก็ย่อมได้ทั้งนั้น ดังนั้น ท่านทั้งหลายจะปรารถนาเป็นอย่างใด จะปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นพระสาวก ก็ขอให้ปรารถนาเอาตามใจชอบเถิด

อวสานกาลเทศนานี้ ขอท่านผู้เป็นเมธีมีปัญญาทั้งหลายพึงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้าว่า สภาพที่เป็นธรรมย่อมนำสัตว์ไปสู่สุคติ และสภาพที่เป็นอธรรมย่อมนำสัตว์ไปสู่ทุคติ สภาพที่เป็นบุญก็ย่อมนำสัตว์ไปสู่สุคติ สภาพที่เป็นบาปก็ย่อมนำสัตว์ไปสู่ทุคติ สภาพที่เป็นบุญเป็นดวงใส ติดอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ สภาพที่เป็นบาปเป็นดวงดำ ติดอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์แบบเดียวกัน **ถ้าดวงบุญใหญ่โตกว่าก็นำไปสู่สวรรค์ ถ้าดวงบาปใหญ่โตกว่าก็นำไปสู่นรก ใครจะแก้ไขอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ทั้งนั้น ย่อมเป็นไปตามคติของตน** เหมือนหญิงชายจะเป็นสามีภรรยากัน ใครก็แล้วแต่ จะต้องตกลงใจของกันและกันเอง

ฉะนั้น การที่สัตว์จะไปสู่ทุคติ ภพดึงดูดมีอยู่ ทำความชั่วไม่มีความดีเข้าไปจุนเจือเลยแม้เพียงเท่าปลายผมปลายขน พอแตกกายทำลายขันธ์โลกันต์ดึงดูดเอาไป จะไปอยู่ที่อื่นใดไม่ได้ทั้งนั้น อายตนะบาปดึงดูดไปทันที ถ้าว่าภพหย่อนลงกว่านั้นมาก็ไปอยู่ในอเวจี มหาตาปนรก เหล่านี้เป็นต้น แต่พอมาเกิดในจำพวกสัตว์เดรัจฉานได้สัตว์เดรัจฉานก็ดึงดูดเอาไปเกิดในจำพวกสัตว์เดรัจฉาน แต่ถ้าทำความผิดไม่ถึงขนาดนั้น ก็ไปเกิดเป็นเปรต อสุรกาย ตามลำดับไป

ถ้าทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ ไม่มีความชั่วบาปช้าเข้ามาเจือปนเลย พอแตกกายทำลายขันธ์ อายตนะของมนุษย์ดึงดูดเข้าสู่คัพภสัตว์ ไปติดอยู่ในกำเนิดมนุษย์ ถ้าดีมากขึ้นไปกว่านี้ ก็ไปเกิดในจำพวกเทวดาเป็นชั้นๆ สูงขึ้น ชั้นจาตุมหาราช ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี สูงขึ้นไปตามสภาพของธรรมดึงดูดกันเองว่า ตนได้กระทำความดีไว้ขนาดเท่าไร ควรอยู่ควรเกิดในที่ไหน เมื่อตรงกับอายตนะไหน อายตนะนั้นก็ดึงดูดไป เขามีอายตนะสำหรับเหนี่ยวรั้งและดึงดูดกันทั้งนั้น เราติดอยู่ในมนุษย์นี้ไปไหนได้เมื่อไร ไปไม่ได้ทั้งนั้น อยากจะตายก็ตายไม่ได้ บ่นไปเถอะก็ไม่ตาย แต่พอถึงกำหนดไม่อยากตายก็ต้องตาย จะถูกบังคับบัญชา

อย่างนี้ ดึงดูดอย่างนี้เสมอไป เหตุนี้เราจึงได้แสวงหาบุญ บุญจะได้ดึงดูดเราไปสู่สุคติ ทุคติจะได้ไม่มีต่อไป

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ในภัตตานุโมทนากถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺยานุภาเวน** ด้วยอำนาจปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวก สาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้บังเกิดมีเป็นปรากฏในขันธสันดานแห่งท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระหินแก้วจุยเจีย ทรงเครื่องฤดูหนาว

'...ฝ่ายธรรมวินัยท่านปรับเจตนา

เพราะว่าเจตนาฆ่าสัตว์ของพระโสดาบันไม่มี

เพราะเป็นพระโสดาเสียแล้ว ไม่มีเจตนาฆ่าสัตว์

หมดจากเจตนาฆ่าสัตว์ ตั้งแต่ปาณาติบาต

ผิดศีล ๕ ไม่มีแก่พระโสดา มั่นอยู่ในศีลทีเดียว

มั่นคงทีเดียว เจตนานอกจากศีลไม่มี

เหตุนี้ที่จะปรับกันจริงๆ ต้องแล้วแต่เจตนา ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๑
รัตนสูตร

๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ
กาเยน วาจายุท เจตสา วา
อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย
อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา
อิทมฺปิ สงฺเฆ รตนํ ปณีตํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตูติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๗/๗-๘

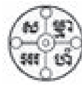
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในรัตนคาถา แก้ด้วยสังฆรัตนะ ตามวาระพระบาลีที่มีในบทรัตนสูตร ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงประทานเชิดชูพระอริยสงฆ์ให้เป็นเนติแบบแผนเป็นตำรับตำราสืบมา ครั้งพระศาสดามีพระชนม์อยู่ เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธ์เข้าสู่ปรินิพพานแล้ว พระธรรมสังฆาจารย์เถรเจ้าทั้งหลายร้อยกรองขึ้นสู่สังคายนาตลอดมาจนกระทั่งเราท่านทั้งหลายจะได้สดับ ณ บัดนี้

ตามวาระพระบาลีที่ในเบื้องต้นว่า **กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ กาเยน วาจายุท เจตสา วา อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา** นี่เป็นเนื้อความของพระบาลี พระโสดาบันบุคคลฉะนั้นยังกระทำกรรมอันเป็นบาป **อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย** ถึงกระนั้นท่านก็ย่อมไม่ควรเพื่อจะปกปิดซึ่งกรรมอันเป็นบาปนั้นไว้ **อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา** ความเป็นผู้เห็นทางพระนิพพาน ไม่ควรปกปิดบาปกรรมนั้นไว้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งแล้ว **อิทมฺปิ สงฺเฆ รตนํ ปณีตํ** แม้อันนี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์ **เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุฯ** ด้วยความกล่าวสัตย์นี้ขอความสวัสดีจงมี นี้แปลเนื้อความของบาลีเป็น

สยามภาษาได้ความเท่านี้ นี่เป็นรัตนะอันประณีต ถ้าจะเรียงความเป็นสยามแท้ๆ ไม่ให้เกี่ยวด้วยพระบาลีเลยก็ได้ว่า พระโสดาบันบุคคลยังทำกรรมเป็นบาปอยู่ ถึงกระนั้นท่านไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้นไว้ ความเป็นผู้มีทางพระนิพพานอันเห็นแล้ว ไม่ควรปกปิดบาปกรรมอันนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งแล้วอย่างนี้ แม้อันนี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์ ด้วยความสัตย์นี้ขอความสวัสดีจงมี นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ไม่เกี่ยวด้วยพระบาลีเลย ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายในเรื่องพระโสดาบันบุคคลต่อไป

พระโสดาบันบุคคลนั้น เราก็ไม่รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานนั้นเป็นอย่างไร เนื้อตัวเป็นอย่างไรไม่เป็นอย่างไรดอก เป็นมนุษย์ธรรมดานี่แหละ แบบเดียวกับพวกเรา เป็นหญิง เป็นชาย เป็นภิกษุสามเณร อย่างนี้แหละ เป็นพระโสดาบันเราก็ไม่รู้ เป็นพระสกทาคามีเราก็ไม่รู้ เป็นอนาคาเราก็ไม่รู้ เป็นพระอรหัตเราก็ไม่รู้ ไม่รู้จักทั้งนั้น อย่าว่าแต่เราในยุคนี้ครั้งนี้เลยที่ไม่รู้ตัวพระโสดา สกทาคา อนาคา อรหัตน่ะ ครั้งพุทธกาลแท้เทียว ต่อหน้าพระพุทธเจ้ามีสามเณรเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งอายุได้ ๗ ขวบ เป็นพระอรหันต์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ภิกษุหนุ่มก็มีพรรษาหลายพรรษาแล้ว เห็นเณรก็รักใคร่ เนื้อท่านเกลี้ยงเกลาสะอาดสะอ้านเป็นลูกมะปรางเทียว ใจท่านสมบูรณ์บริบูรณ์เป็นพระอรหันต์ไปทีเดียว ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานแล้ว เข้าไปถามพ่อเณรไม่คิดถึงโยมบ้างหรือ ยังเด็กเล็กอยู่ รักใคร่อยากจะพูดกับสามเณร พ่อเณรไม่หิวข้าวหรือเย็นๆ น่ะ เณรก็บอกไปตามหน้าที่ของเณร หนักเข้า เข้าไปใกล้เอามือลูบศีรษะเณรเข้าแล้ว ลูบมือลูบเท้าลูบหัวสามเณรเข้าแล้ว พอไปลูบหัวเข้าเท่านั้นแหละ พระพุทธเจ้าเหลือบพระเนตรมาเห็นเข้าแล้วว่า โอ้! ภิกษุนั่นไม่รู้จักอะไร ไปจับอสรพิษเข้าที่เขี้ยวทีเดียว ลูบช้างสับมันเข้าที่งาทีเดียว ไม่รู้จักตายเมื่อไหร่ล่ะ รับสั่งหาพระอานนท์ทีเดียว ให้ประชุมหมู่ภิกษุสามเณรพร้อมกัน พระองค์ทรงรับสั่งว่าเราจะต้องการน้ำที่ในสระอโนดาตนั่นมาชำระพระบาทสักหน่อยหนึ่ง ใครจะไปเอาให้เราได้ก็จงไปเถอะ ไปตามปรารถนา ทรงรับสั่งแล้วท่านก็ดุษณีภาพนิ่งอยู่ พระอรหันต์ขีณาสพเจ้าทั้งหลายท่านก็รู้ ปัญหาข้อนี้ไม่ได้ผูกเพื่อท่าน ผูกเพื่อสามเณรองค์นั้น ส่วนภิกษุปุถุชนก็ไม่รู้จะไปเอาได้อย่างไรน้ำในสระอโนดาต เหมือนยังกับพวกเราในบัดนี้ ไม่มีฤทธาศักดานุภาพ ไม่มีมรรคผลอันใดที่จะเหาะเหินเดินอากาศไปเอาน้ำสระอโนดาตได้ ก็ไม่อาจจะไปได้เพราะไปไม่ได้จริงๆ เป็นปุถุชนท่านก็จนใจอยู่ พอสมควรแล้วสามเณรก็ลุกขึ้นทีเดียวไปเอาหม้อต้มกลักใหญ่ไม่ใช่น้อย เอาเชือกผูกหม้อต้มกลักเข้าที่ปากหม้อ เอา

เหน็บเข้าที่หลังเหมือนคนขึ้นตาลดังนั้น พอเหน็บเข้าข้างหลังได้ สามเณรก็ไปในอากาศ เหมือนยังกับหงส์บินไปในอากาศ หม้อต้มกลักใบใหญ่นั่นก็ติดห้อยที่ก้นนั่น ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ไปเอาน้ำสระอโนดาตมาถวายพระบรมศาสดาเสียแล้ว ภิกษุที่จับศีรษะสามเณรอรหันต์นั้นตกอกตกใจทีเดียว โอ้ตายจริง เราไปลูบเอาศีรษะพระอรหันต์เข้าแล้ว นี่ไม่รู้จักจริงๆ อย่างนี้นา ไม่แกล้งหรอก ท่านไปจับเช่นนั้นไม่ได้แกล้งหรอก รักใคร่อยากจะลูบจะคลำท่าน แต่ไปลูบเอาศีรษะพระอรหันต์เข้าหารู้ตัวไม่

บัดนี้เราก็ไม่รู้ หญิงก็ดี ชายก็ดี ภิกษุสามเณรในธรรมวินัยนี้ มีธรรมแค่ไหน เราก็ไม่รู้ ว่าพระโสดาบันบุคคลมีธรรมแค่ไหนเราก็ไม่รู้ สกทาคาบุคคลมีธรรมแค่ไหน อนาคามีบุคคลมีธรรมแค่ไหน อรหัตบุคคลมีธรรมแค่ไหนเราไม่รู้

วันนี้จะแสดงทางนิพพานให้ท่านทั้งหลายทราบ ทางนิพพานมีอยู่ ทางนิพพานที่พระโสดาท่านเห็นแล้วมีอยู่ ทางมรรคผลมีอยู่ แต่ว่าเราไม่รู้ว่าทางมรรคผลเป็นอย่างไร ทางนิพพานเป็นอย่างไร วันนี้ตั้งใจจะแสดง จึงได้เท้าเรื่องของพระโสดาขึ้นเป็นตัวอย่างเป็นตำรับตำรา

พระโสดาบันบุคคลน่ะยังทำชั่วอยู่จริงๆ หรือ? ว่า **กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ** แปลตามคำศัพท์ชัดๆ ว่า **โส โสตาปนฺโน** อันว่าพระโสดาบันนั้น **กโรติ** ยังกระทำอยู่ **กมฺมํ** ซึ่งการงานหรือซึ่งกิจการ **ปาปกํ** อันลามก กระทำกรรมลามกอยู่จริงๆ หรือ? พระโสดาบันน่ะ **กาเยน** ด้วยกาย **วาจาย วา** หรือว่าด้วยวาจา **เจตสา วา** หรือว่าด้วยใจ ยังความชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา หรือว่าด้วยใจ เหมือนมนุษย์ปรกติธรรมดาอย่างนี้หรือ? ก็เหมือนอย่างนี้แหละ ตัวอย่างจะชักมาให้ปรากฏว่าท่านทำความชั่วอย่างไร

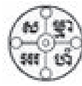
ลูกสาวเศรษฐีเขาเอาไว้บนปราสาท ๗ ชั้น สงวนไว้เป็นอันดี เธอก็เป็นสาวเต็มเนื้อเต็มตัวแล้ว อายุ ๒๐ กว่าแล้ว มีสาวใช้รักษาอยู่คนหนึ่ง ต้องการอะไรก็ใช้สาวใช้นั่น ตัวอยู่บนปราสาท ๗ ชั้นนั่น วันหนึ่งนายเนสาทพรานป่า ฆ่าเนื้อได้เป็นอันมากแล้วก็บรรทุกเกวียนมาในเมือง เมื่อเข้ามาในเมือง ธิดาเศรษฐีอยู่บนปราสาท ๗ ชั้น ได้เห็นนายเนสาทพรานป่านั้นเข็นเนื้อมาจากป่า ร่างกายแกกำยำล่ำสันใหญ่โตดีแข็งแรงดี ก็นึกรักใคร่นายเนสาท อยากจะได้เป็นสามี ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร แกมาหลายครั้งหลายหน หนักเข้าธิดาเศรษฐีนั้นทนไม่ได้ อยากจะได้จริงๆ รักใคร่จริงๆ ปลอมแปลงลงมาจากปราสาท ๗ ชั้น เวลานายเนสาทกลับไปยังป่าที่อยู่ของตน ตามไป ตามเกวียนนายเนสาทไปนั่นแหละ เมื่อไปถึงกลางป่าท่าไม้เช่นนั้นละก็ ฝ่ายนาย

เนสาทก็สงสารเพราะเห็นเป็นหญิง ให้ขึ้นไปบนเกวียนด้วย ก็ไปอยู่กับนายเนสาท เป็นสามีภรรยากัน มีลูก ๗ คน แต่ว่าเวลาทำกิจการหน้าที่ของสามีเขา สามีเขาก็ทำตามหน้าที่ ฝ่ายภรรยาก็ทำตามหน้าที่ นายเนสาทก็ไปล่าเนื้อ เวลาเช้าก็ต้องมีธนูหน้าไม้บ่วงแหลนหลาวต่างๆ เครื่องประหารสัตว์ป่า ฝ่ายภรรยาเมื่อนายเนสาทได้สัตว์ป่าได้เนื้อมา ฝ่ายภรรยาก็แล่เนื้อทำไป จะเป็นเนื้อเค็มเนื้อแห้งก็ทำไปตามหน้าที่ จะปิ้งจะย่างจะแกงอะไรก็ทำตามหน้าที่ ทำตามหน้าที่ของภรรยา เวลาเช้านายเนสาทก็ไปป่า เวลาค่ำเวลาเย็นฝ่ายภรรยาก็จัดบ่วงแหลนหลาวเครื่องประหารสัตว์ป่าเหล่านั้น ที่นายเนสาทใช้อย่างไร ก็เอาไว้ที่หน้าประตูเสมอให้สามี นี่จะมีคำถามสอดเข้ามาว่าเมียนายเนสาทเป็นพระโสดาบันไม่ทำบาป ไม่รู้หรือว่านายเนสาทน่ะไปทำบาป ไปล่าสัตว์ไปทำลายชีวิตสัตว์ รู้ ทำไมจะไม่รู้ รู้เสียเกินรู้อีก เมื่อรู้เกินรู้เช่นนั้นแล้วทำไมจึงทำเช่นนั้นเล่า ก็ต้องมีคำแก้ว่าเพราะเมียของนายเนสาท ลงได้เป็นผัวเป็นเมีย ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ผัวทำอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามคำของผัว ขัดขืนผัวไม่ได้ ถ้าขัดขืนผัวมันก็ไม่เป็นผัวไม่เป็นเมียกัน ขัดขืนไม่ได้ ขัดขืนก็ไม่ใช่เมีย ทุกอย่างไม่ทำให้อนาทรร้อนใจเลย ไม่กระทบกระเทือน ปฏิบัติตามหน้าที่ของภรรยานั่นแหละ เรื่องนี้ในอรรถกถาธรรมบทแก้ไว้มีอยู่ ท่านแก้ว่า ธิดาเศรษฐีเป็นพระโสดาบันบุคคลนั้น ทำด้วยสามีปฏิบัติ ไม่มีเจตนาจะให้ฆ่าสัตว์เลยนั้น ทำด้วยสามีปฏิบัติเท่านั้น เรื่องนี้ก็ปรากฏมีอยู่ในมนุษย์โลกเรานี้

บางทีสามียังฆ่าสัตว์อยู่ ภรรยาเป็นคนรักษาศีล ถ้าว่าสามีนั้นได้ปลาได้เนื้อมาอย่างหนึ่งอย่างใด ภรรยาก็ทำตามหน้าที่ ถ้าว่าเป็นๆ ปลาเป็นเข้า เอาไปปล่อยในน้ำเสีย ไม่ทุบ ไม่ฆ่า ที่ตายแล้วทำไปตามหน้าที่ แต่ที่เป็นๆ เอาไปปล่อยน้ำเสีย ทำอย่างนี้อยู่ร่ำไป ผู้เทศน์นี้เด็กๆ ก็เคยได้ยินเรื่องถึงตีถึงด่ากัน ภายหลังสามีรู้ อ้อ นี่มันไม่ฆ่าสัตว์ มันไม่ทำบาป ก็สงสารเมีย รักเมีย ทีหลังทำมันเสียให้เสร็จเชียว อ้ายที่เป็นไม่ให้มีละ ให้ตายมาเสร็จเชียว เขาก็ทำแต่ที่ตายแล้วเท่านั้น นี่ศีลเขาก็ไม่เป็นอันตราย เขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ เขาไม่ได้ใช้ให้คนอื่นไปฆ่าสัตว์

แต่ว่าเมียนายเนสาทนั่นชอบกลอยู่นะ สมรู้ร่วมคิดด้วยหรือไม่ เอาศัสตราอาวุธมาพิงไว้ให้แต่เช้าเชียว ที่ประตูน่ะ รู้ไม่ใช่หรือว่าผัวจะเอาศัสตราอาวุธนี้ไปฆ่าสัตว์ รู้ ทำไมจะไม่รู้ รู้เกินรู้อีก จะไม่เป็นสมรู้ร่วมคิดด้วยกันหรอกหรือ? นี่หากว่ากฎหมายก็เห็นจะต้องเอากึ่งหนึ่ง ถ้าว่าฝ่ายสามี นายเนสาทจะได้บาปสักขนาดหนึ่งขนาดใด ก็

ต้องเป็นของภรรยาเสียครึ่งหนึ่ง งั้นซีมันจึงจะถูกกฎหมาย เพราะว่าสมรู้ด้วยกันนี่ ได้ด้วยกัน เสียด้วยกัน จะมิปรับอย่างนั้นหรือ นี่ท่านไม่ปรับอย่างนั้น

ฝ่ายธรรมวินัยท่านปรับเจตนา เพราะว่าเจตนาฆ่าสัตว์ของพระโสดาบันไม่มี เพราะเป็นพระโสดาเสียแล้ว ไม่มีเจตนาฆ่าสัตว์ หมดจากเจตนาฆ่าสัตว์ ตั้งแต่ปาณาติบาต ผิดศีล ๕ ไม่มีแก่พระโสดา มั่นอยู่ในศีลทีเดียว มั่นคงทีเดียว เจตนานอกจากศีลไม่มี เหตุนี้ที่จะปรับกันจริงๆ ต้องแล้วแต่เจตนา พระองค์ทรงรับสั่งว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นแหละเป็นศีล ศีล ๕ ก็แล้วด้วยเจตนา เจตนาเป็นตัวสำคัญ เจตนาเป็นศีล เพราะพระโสดาบันท่านมีเจตนาเป็นศีลเช่นนั้น จะปรับพระโสดาบันบุคคลว่าเป็นผู้สมคบกับสามีให้ฆ่าสัตว์นั้นหาสมควรไม่ จึงได้วางเป็นตำรับตำราเนติแบบแผนไว้

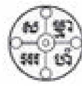
ก็ที่พระโสดาบันยังทำความเป็นบาปด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าทำบาป ท่านเพลี่ยงพล้ำไป ไม่ได้มีเจตนา แต่เพลี่ยงพล้ำไป เมื่อเพลี่ยงพล้ำลงไปอย่างหนึ่งอย่างใด ถึงกับเป็นอันตรายต่อศีลบ้าง หรือเกือบจะเป็นบ้าง ท่านก็แก้ไขเสีย ท่านไม่นิ่งเฉยอยู่ ชั่วร้ายด้วยกายด้วยวาจาอย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ท่านก็แสดงต่อเพื่อนพรหมจารีเหมือนภิกษุสามเณรแสดงอาบัติ เมื่อต้องอาบัติแล้วก็แสดงอาบัติต่อเพื่อนพรหมจารีว่าจะไม่ทำต่อไป สัญญากันเสียเช่นนั้น พระโสดาบันท่านก็สัญญาเช่นนั้นแน่นอนทีเดียว ไม่ยักเยื้องแปรผัน เหมือนพวกเราในบัดนี้ รู้ว่าศีลไม่บริสุทธิ์ก็รับสมาทานทีเดียว แก้ไขอีกเสีย นี่ปุถุชนแต่ว่าคล้ายพระโสดาบันบุคคลเหมือนกัน ไม่เป็นคนใจกล้าหน้าด้าน คอยระแวดระวังอยู่อย่างนี้ เพลี่ยงพล้ำแล้วก็แสดงเสีย แก้ไขตัวเสียให้สะอาด เมื่อแก้ไขตัวสะอาดเสียเช่นนี้ก็คล้ายพระโสดาบันบุคคล พุทธศาสนานิยมอย่างนี้ เหตุนั้น ที่พระโสดาบันบุคคลท่านไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้น เพราะท่านเห็นทางไปนิพพาน ทางนิพพานท่านเห็นเสียแล้ว ท่านจึงไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้นไว้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งไว้อย่างนี้

ทางไปนิพพานน่ะทางอยู่ที่ไหน ทางอย่างไร ควรจะรู้จักทางไปนิพพานที่พระโสดาบันบุคคลท่านเห็นน่ะ ทางไปนิพพานน่ะ จะไปต้องรู้จักพระโสดาบันบุคคลเสียก่อน ที่เป็นพระโสดาบันบุคคลน่ะ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เนื้อตัวอยู่ที่ไหน พระโสดาบันบุคคลน่ะท่านเป็นธรรมกายนะ ไม่ใช่กายมนุษย์ เป็นชั้นๆ เข้าไปดังเคยแสดงแล้วอยู่บ่อยๆ ว่า กายมนุษย์นี้มีกายหนึ่ง เราจะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดต้องเข้าให้ถูกทางมรรคผล ถ้าไม่ถูกทางมรรคผลเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดไม่ได้ ทางมรรคผลน่ะ

เริ่มต้นจะทำอย่างไร เริ่มต้นต้องทำใจให้หยุด ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้นแหละ เมื่อเราเกิดเป็นมนุษย์ ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นจึงจะเกิดได้ เมื่อเราจะตายจากมนุษย์โลกนี้ หยุดตรงไหนเกิดได้ ต้องไปหยุดตรงนั้น หยุดตรงนั้น ตรงนั้นเป็นที่เกิดที่ดับ ตรงนั้นแหละ กลางนั่นแหละ เมื่อเรานอนหลับใจต้องไปหยุดตรงนั้น ถ้าไม่หยุดที่ตรงนั้นหลับไม่ได้ ตรงนั้นเป็นที่หลับ หลับตรงไหนก็ตื่นตรงนั้น ตรงนั้นแหละเป็นที่หลับที่ตื่น เป็นที่เกิดที่ดับ เป็นที่หลับที่ตื่น แห่งเดียว มีจุดเดียวเท่านั้นแหละ ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้น หยุดตรงอื่นไม่ได้

พอใจหยุดเข้าละก็ พอใจหยุดเข้าศูนย์กลางนั้นแล้ว พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆ อยู่นั่น พอถูกส่วนเข้า พอไปถึงกำเนิดกลางเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ นี่จะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดนะทางนี้แหละๆ กลางหยุดนี่แหละทางมรรคผลละ กลางทีเดียว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็เป็นจุดอยู่อีกเหมือนกัน หยุดเป็นทางอยู่ ใจก็หยุดตรงจุดนั้น เป็นที่ดูดใจอยู่ จุดนั้นกลางนั่นพอใจหยุดก็เข้ากลางใจของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลางที่หยุดของใจนั่นแหละ ไม่ได้เดินทางอื่น เดินทางใจอย่างเดียว กลางของกลาง กลางของกลางในใจหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล อยู่กลางของดวงใจนั่นแหละ ไม่ใช่อยู่ที่อื่น ก็หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก มีรอยหยุด มีที่หยุดอีก หยุดนิ่งอยู่กลางนั่นพอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ ใจก็หยุดอยู่ดวงกลางดวงสมาธินั่นแหละ ในกลางที่หยุดอีกพอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา ใจก็หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของหยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีกนั่นแหละ หยุดอันเดียวนั่นแหละ พอหยุดแล้วก็เข้ากลางของกลางกลางของกลางที่ใจหยุดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลางพอถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เห็นกายมนุษย์ละเอียดรู้จักเชียวว่า อ้ายนี่เองเวลานอนฝันละก็ออกไป เวลาไม่ฝันไม่รู้ว่าไปอยู่ที่ไหน เดี๋ยวนี้เจ้าอยู่นี่เอง ป๋อหลออยู่นี่เอง อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เองอย่างนี้ อยู่ในกลาง

ดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่ทั้งนั้นทุกกาย เข้าไปเถอะ เข้าไปเป็นชั้นๆ ไป นี่เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว แค่นี้เป็นพระโสดาแล้วยัง ยังไกลนัก พระโสดาเป็นกายที่ ๑๑-๑๒ โน่นแน่ะ นี่กายเดียวเท่านั้นแหละ ทางก็ต้องไปอย่างนี้เท่านั้นแหละ ไปทางอื่นเป็นไปไม่ได้เด็ดขาดทีเดียว ต้องไปทางกลางอย่างนี้แหละ กลางแบบนี้แหละ พอถูกส่วนใจก็หยุดนิ่ง

ใจของกายมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางหนักขึ้นไปอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอันเดียวหนา หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของหยุด ของใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลางหนักเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล กลางของกลางหนักขึ้นไป กลางของกลางที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลางพอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก กลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง ถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก กลางของกลางที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ กลางของดวงวิมุตติอีก หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอหยุดก็เข้ากลางของกลางที่ใจหยุดอีก กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า กลางของกลางหนักเข้าไปอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ ทำอย่างนี้แหละ นี่เข้าไป ๒ กายแล้วเห็นไหมล่ะ ๓ กายแล้ว มาจากกายมนุษย์จนถึงกายมนุษย์ละเอียด เข้าถึงกายทิพย์แล้ว

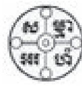
ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางหนักขึ้นไปอีก ที่ใจหยุดนั่น กลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลาง ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอหยุดเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดแบบเดียวกัน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า ใจก็หยุด เข้าที่ใจหยุดนั่นเข้ากลางของกลาง ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของกลางใจที่หยุดอีก เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ

ญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้านี่แหละ ธรรมกายโคตรภูละ นี้แหละต่อไปจะเป็นพระโสดาละ ไปอีกชั้นที่ ๒

ใจของพระธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ตรงนี้น่ะแปลกละ ดวงธรรมวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย หน้าตักกว้างแค่ไหนวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง กลมรอบตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายน่ะเท่ากัน ใจธรรมกายก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย หยุดนิ่งเฉยพอถูกส่วนเข้าใจก็หยุด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล ใหญ่ออกไป ดวงธรรมเท่าไหนก็ใหญ่เท่านั่น หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่เป็นพระโสดาแล้วหรือ ยังไม่ใช่ นี่เป็นธรรมกายโคตรภู

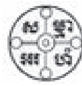
ธรรมกายนั่นเรียกว่า พุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายกลมเท่าหน้าตักธรรมกายนั้นเรียกว่าธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะนั้นเรียกว่าสังฆรัตนะ นี้ตัวจริงอยู่ตรงนี้นะ นี้เป็นพระโสดาแล้วหรือยัง ยัง นี่แหละตอนนี้แหละจะเป็นพระโสดาละ จะรู้จักพระโสดาเดี๋ยวนี้แหละ

ธรรมกายละเอียดเอาใจธรรมกายละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้น

ศูนย์กลางกลมรอบตัวแบบเดียวกัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลางๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ ใจก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลางๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลางๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก เข้ากลางของใจหยุดอีก กลางของกลางๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอถูกส่วนเข้า กลางของกลางๆๆ หนักเข้า เห็นกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่ว่ากว่าจะเข้าถึงพระโสดาน่ะ ในระหว่างที่เดินผ่านมานั่นแหละ **ท่านเห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ มรรคสัจ นิโรธสัจ ตามหน้าที่ของท่าน เห็นจริงๆ จังๆ เห็นแท้ๆ เห็นปรากฏทีเดียว** ท่านก็ได้บรรลุพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม นี่องค์พระโสดา นี่ตัวพุทธรัตนะเหมือนกัน แต่ว่าเป็นพระโสดาเสียแล้ว นี่แหละเป็นพระโสดาบันบุคคลแค่นี้ นี่รู้จักไหมล่ะโสดา รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใส นี่ธรรมกายหยาบของพระโสดา ธรรมกายละเอียดของพระโสดายังมีอีก

ใจของพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดเข้ากลางของหยุดหนักขึ้นไป พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงสมาธิอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นธรรมกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

นั่นธรรมกายพระโสดา เป็นพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว นั่นดวงธรรมรัตนะ ธรรมกายพระโสดาละเอียดหน้าตัก ๑๐ วา อยู่ในดวงธรรมรัตนะ นั่นแหละสังฆรัตนะ พุทธรัตนะนั่นแหละท่านเป็นผู้ตรัสรู้ ตรัสรู้สัจธรรมทั้ง ๔ เข้า เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นทีเดียว เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเรียกว่า พุทโธ ธรรมรัตนะนั่นแหละท่านทรงรักษา ให้เข้าถึงพระโสดาได้เช่นนี้เพราะธรรมรัตนะนั่นแหละ นั่นท่านทรงไว้ให้ขึ้นสูงเช่นนี้ ไม่ให้ตกไปในฝ่ายชั่ว นั่นแหละเรียกว่าธรรมรัตนะ ธรรมเขาแปลว่าทรงไว้ซึ่งผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ให้สูง ให้ดีให้เจริญหนักขึ้นไป ส่วนธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา อยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะน่ะ คอยรักษาดวงธรรมรัตนะนั้นไว้ไม่ให้หายไป รักษาไว้ทั้งวันทั้งคืนไม่ได้หยุดได้หย่อนละ อยู่กับธรรม รักษาธรรมอย่างนั้น **สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ นั่นแหละสังฆรัตนะทรงไว้ ถ้าทรงไว้ได้เรียกว่า สังโฆ ขึ้นทีเดียว ทรงเอาธรรมนั้นไว้ได้ไม่ให้หายไป **สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ นี่ปรากฏอย่างนี้นา พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม เป็นพระโสดาทีเดียว แล้วก็ทำไปอย่างนี้แหละเข้าถึงพระโสดาละเอียด เข้าถึงพระโสดาละเอียดทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึงกายพระสกทาคาหยาบ เข้าถึงกายพระสกทาคาหยาบก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียด เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียดก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึงกายพระอนาคาหยาบ เข้าถึงกายพระอนาคาหยาบก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียดแล้วก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึงกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ทำอย่างนี้ในกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด เสร็จกิจในพระพุทธศาสนาแค่นี้ นี่แหละหลักพระพุทธศาสนา จำเป็นตำรับตำราไว้ อย่าดูหมิ่นดูแคลนหนา **พระพุทธเจ้าไม่เกิดขึ้นในโลกละก็ธรรมอันนี้ไม่มีใครแสดง ไม่มีใครบอก ไม่มีใครเล่าให้ฟัง ถึงกระนั้นที่เกิดขึ้นแล้วก็ดับเสียเกือบ ๒,๐๐๐ ปี มาเกิดขึ้นที่วัดปากน้ำนี้แล้ว อุตส่าห์พยายามทำกันไป อย่าได้ดูหมิ่นดูแคลนหนา อย่าได้เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อยแก่ยากแก่ลำบากแต่เล็กๆ น้อยๆ เมื่อมาประสบพบพระพุทธศาสนา พบของจริงละ เข้าถึงของจริงให้ได้ เอาของจริงใส่กับตัวไว้ให้ได้ ติดกับตัวไว้ให้ได้ อย่าดูถูกดูหมิ่นหนา ตั้งให้มั่นแท้แน่นอนในใจของตัวแล้วละก็ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา** ทั้งภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาในอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

หลวงพ่อสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ยืน หินอลาบาสเตอร์ สูง ๒ เมตร
หนักประมาณ ๑,๕๐๐ กิโลกรัม ถวายประดิษฐาน ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

'... ดวงนี้แหละเป็นธรรมสำคัญ แล้วก็พระไตรปิฎก

วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก

อยู่ในกลางดวงธรรมนี่ทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ที่อื่น

อยู่ในกลางดวงธรรมนี่ทั้งนั้น ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

อยู่ในกลางดวงธรรมนี้ทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ที่อื่น ...'

'... นี่เราได้ฟังของจริงดังนี้แล้วละก็จำไว้เป็นหลักนะ อย่าให้คลาดเคลื่อน

เป็นข้อวัตรปฏิบัติ จะได้พาตนหลีกลัดออกจากไตรวัฏสงสาร ทางตรงอยู่เท่านี้นะ

อย่าซมซานเซอะซะไปทางอื่นไม่ได้ เหลวไหลไปไม่ได้ ...'

กัณฑ์ที่ ๓๒
รัตนสูตร

๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

วนปฺปคุมฺเพ ยถา ผุสฺสิตคฺเค
คิมฺหานมาเส ปฐมสฺมึ คิมฺเห
ตถูปมํ ธมฺมวรํ อเทสยิ
นิพฺพานคามึ ปรมํ หิตาย
อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตูติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๗/๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยรัตนสูตร ยังค้างอยู่ ยังหาเสร็จลงไปไม่ บัดนี้จะชี้แจงแสดงในคาถาว่า **วนปฺปคุมฺเพ** ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนาธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนสัตว์ ที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว สัตว์ทั้งหลายยังหลับอยู่หาตื่นไม่ เมื่อพระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว นำเอาธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้นั้นมาแจกแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ดุจปลุกสัตว์ทั้งหลายทั้งโลกให้ตื่นขึ้นดุจพระองค์บ้าง เรื่องนี้ กระแสวาระพระบาลีนี้ เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกคัมภีรภาพมาก ทั้งเรียนก็ยาก ทั้งแสดงก็ยาก ทั้งฟังก็ยาก มันยากด้วยกันทั้งนั้น เหตุนั้น วันนี้สมควรแล้วที่เราท่านทั้งหลายจะพึงได้สดับฟังในรัตนสูตรนี้

ตามวาระพระบาลีว่า **วนปฺปคุมฺเพ ยถา ผุสฺสิตคฺเค** แปลเป็นสยามว่า ครั้นเมื่อพุ่มไม้ในป่ามียอดอันแย้มแล้ว **ปฐมสฺมึ คิมฺเห** ในต้นฤดูร้อน ในต้นเดือนของฤดูร้อนแห่งฤดูร้อนฉันใด **ตถูปมํ ธมฺมวรํ อเทสยิ** พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงซึ่งธรรมอันประเสริฐ **นิพฺพานคามึ ปรมํ หิตาย** ให้ถึงซึ่งพระนิพพานอันประเสริฐเพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลาย **ตถา อุปมํ** มีอุปมาฉันนั้น **อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ** อันนี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า **เอเตน สจฺเจน** ตามความ

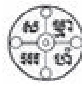

สัตย์อันนี้ **สุวตฺถิ โหตุ** ขอความสวัสดีจงมีเถิด นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามได้ความเท่านี้ ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบาย ขยายความเป็นลำดับไป

เมื่อพุ่มไม้ในป่า เมื่อมีใบตกเสียหมดแล้ว ถ้าว่าเมื่อมนุษย์ไม่เดียงสาในต้นไม้นั้น ไม่เข้าใจในต้นไม้แล้ว เข้าใจว่าต้นไม้นั้นตายเสียแล้ว ไม่มีใบแล้ว แต่ไม่ตายหรอก เขาตัดใบ เมื่อมียอดอันแย้มแล้วชื่อว่าแตกใบใหม่ ยอดมันอยู่ตรงไหน มันก็แย้มออกตรงนั้น แตกใบออกที่ตรงนั้น นี่เรียกว่ามียอดอันแย้มแล้ว พุ่มไม้ในป่าที่จะมียอดอันแย้มออกไปได้เช่นนี้ ต้องในต้นเดือนของฤดูร้อน ชาวโลกเขาจึงได้ว่า นี่ถึงคราวเวลาใบไม้ผลิแล้ว ที่มันจะออกดอกนั่นเอง ใบไม้ผลิเราก็เห็นยอดต้นไม้ที่ผลิออกมาปรากฏชัดๆ เราก็รู้ว่าจะมีใบต่อไปนั่นแหละฉันใด **ยถา** ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมอันประเสริฐ ให้ถึงซึ่งนิพพานอันประเสริฐ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลาย **ตถา อุปมํ** มีอุปมัยฉันนั้น

เพราะธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐน่ะ ธรรมอะไรจึงจัดได้ชื่อว่าเป็นวรธรรม เป็นธรรมอันประเสริฐ อันนี้ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดที่จะคาดคั้นลงไปว่า ธรรมอันใดเป็นธรรมอันประเสริฐ ถ้าว่าอรรถกถานัยคลี่ความพระบาลีออกไว้ เราก็รู้ได้ทีเดียวว่า ธรรมอันนั้น อันนี้ ธรรมอันประเสริฐของมนุษย์น่ะมีอยู่แท้ๆ เกื้อกูลแก่มนุษย์ทั้งหลายจริงๆ ธรรมอะไรล่ะ ที่ให้มนุษย์เป็นอยู่เดี๋ยวนี้แหละ เขาเรียกว่ามนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้มนุษย์เป็นอยู่ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร โตเล็กเท่าไหน สีสันวรรณะเป็นอย่างไร อยู่ที่ไหน

ธรรมนั้นสัณฐานกลม สีขาวใสเหมือนแก้ว โตเล็กตามส่วนของธรรมนั้นๆ นี่แหละมีอยู่แท้ๆ เป็นธรรมอันประเสริฐ ถ้าเราไม่ได้ธรรมดวงนั้นละก็ เราต้องตายแน่มาอยู่เป็นมนุษย์กับเขาได้ ไม่ว่าหญิงว่าชายพระเณรไม่รู้ ถ้าไม่ได้ธรรมดวงนั้นแล้วเป็นตายแน่ ถ้าได้ธรรมดวงนั้นก็เป็นอยู่ ถึงกระนั้นก็ต้องหล่อเลี้ยงเสมอเหมือนกัน หล่อเลี้ยงเสมอเหมือนอะไร เหมือนไฟ ธรรมดวงนั้นต้องหล่อเลี้ยงอยู่เสมอ ถ้าไม่หล่อเลี้ยงเสมอ ดับเหมือนไฟ ไฟต้องหล่อเลี้ยงเสมอ ไฟเมื่อติดขึ้นแล้ว จะใช้ไฟฟืนก็ต้องเอาฟืนไปปรนปรืออยู่เสมอ หมดฟืนเก่าก็เติมฟืนใหม่เข้าไป แต่ว่าเติมให้ถูกส่วนนะ ไม่ถูกส่วนก็ดับเหมือนกัน เติมถูกส่วนไฟไม่ดับ ถ้าต้องการไฟด้วยไต้ด้วยเทียน ต้องมีไต้มีเทียนมาเป็นไส้ไว้ ขาดเชื้อไม่ได้ ขาดเชื้อไฟก็ดับ ไฟต้องอาศัยเชื้อ ไม่มีเชื้อไฟอยู่ไม่ได้ ดับ ถ้าหากว่าเป็นไฟฟ้าก็ต้องบำรุงเตาไฟฟ้าไว้ ไฟนั้นจึงจะคงอยู่ได้ ถ้าว่าไฟฟ้าในเตาดับหมด ไฟที่จะจ่ายมาเอาค่าจ้างเขาก็ไม่มี อยู่ไม่ได้ หากว่าไฟที่ใช้ไฟฉาย

กันนี้ ใช้ถ่านไฟฉายเช่นนั้น ก็อยู่ชั่วกำลังของไฟฉายนั้น หมดกำลังไฟก็ดับไป อยู่ไม่ได้ เหมือนกัน ต้องคอยปรนปรือเสมอ ไฟของมนุษย์ ไฟที่เรียกว่ามนุษยธรรม ธรรมของมนุษย์ นี่ก็ดุจเดียวกัน ต้องคอยปรนปรือเสมอ ใส่เชื้อเสมอ เชื้ออะไรล่ะ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ ต้องคอยจุนเจือมันเสมอ ถ้าไม่จุนเจือแล้ว ไฟที่เรียกว่ามนุษยธรรม ที่ทำให้เป็นมนุษย์นี้ก็ดับเหมือนกัน ไม่จุนเจือไม่ได้ ไม่จุนเจือดับแน่นอนทีเดียว ไม่ต้องสงสัย เพราะเหตุฉะนั้น ธรรมดวงนี้แหละเป็นธรรมลึกซึ้งอยู่ เขาเรียกว่ามนุษยธรรม ถ้าว่าเป็นกายเทวดาเข้า เขาเรียกว่าเทวธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดา ถ้าว่าไปเป็นกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียดเข้า เขาเรียกว่าพรหมธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นพรหม ถ้าว่าไปถึงอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เขาเรียกว่าอรูปพรหมธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปธรรม เป็นชั้นๆ ไปอย่างนี้

ต่อนี้จะแสดงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นลำดับไป นี้แหละธรรมดวงนี้แหละเป็นธรรมสำคัญนัก ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์น่ะต้องบริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์ด้วยวาจา บริสุทธิ์ด้วยใจ ไม่มีร่องเสียเลยในชาติก่อนภพก่อนมา เมื่อบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียเลย แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ตนนั้น ก็กลับมาเป็นมนุษย์ใหม่ เป็น **คพฺภเสยฺยก** สัตว์เกิดในครรภ์มนุษย์ หญิงก็ดี ชายก็ดี เกิดในครรภ์มนุษย์ ที่จะเกิดในกายมนุษย์ ต้องเกิดในธรรมดวงนั้น จะไปเกิดที่อื่นไม่ได้ กายมนุษย์ละเอียดต้องเข้าไปอยู่ในกลางธรรมดวงนั้น ไปหยุดนิ่งอยู่ในกลางธรรมดวงนั้น เอาใจหยุดนิ่งกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ดวงนั้น เข้าไปหยุดนิ่งอยู่ พอนิ่งแล้วอาศัยกลละรูปของพ่อแม่โอบอ้อมอยู่ข้างนอก หล่อเลี้ยงธรรมดวงนั้น ก็เป็นกายมนุษย์ปรากฏขึ้นข้างนอก แต่ธรรมนั่นอยู่ข้างใน พอเป็นมนุษย์แล้วธรรมดวงนั้นอยู่ในกลางตัว สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึงแค่กัน ตึงทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางจรดกัน ตรงจรดกันนั้นแหละเรียกว่ากลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงไก่ นี่ดวงหนึ่งละนะ ธรรมดวงนี้ใสแบบกระจก ขาวก็แบบกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ใสอย่างชนิดนั้น ขาวอย่างชนิดนั้นนั่นแหละ

ดวงนี้แหละเป็นธรรมสำคัญ แล้วก็พระไตรปิฎก วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎกอยู่ในกลางดวงธรรมนี่ทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ที่อื่น อยู่ในกลางดวงธรรมนี่ทั้งนั้น ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์อยู่ในกลางดวงธรรมนี้ทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ที่อื่น จะต้องรู้จักธรรมดวงนี้ก่อน ธรรมดวงนี้เป็นประหนึ่งว่าพระไตรปิฎก หรือเป็นประหนึ่งว่าหีบของพระไตรปิฎก

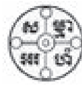

สำหรับบรรจุธรรมทั้งนั้น ไม่ได้บรรจุอื่น ฝ่ายดีฝ่ายชั่วอยู่ในนี้เสร็จ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ติดอยู่ในกลางนั่น ทำบาป บาปก็ไปติดอยู่กลางดวงนั่น ทำบุญ ดวงบุญก็ไปติดอยู่กลางนั่น ศีลก็อยู่กลางนั่น สมาธิก็อยู่กลางนั่น ศีลก็อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น สมาธิก็อยู่กลางดวงศีลนั่น ปัญญาก็อยู่กลางดวงสมาธินั่น วิมุตติก็อยู่กลางดวงปัญญา วิมุตติญาณทัสสนะก็อยู่ในกลางดวงวิมุตติ อยู่ที่เดียวกันนั่น ถ้ารู้จักธรรมดวงนี้แน่นอนดังนี้ละก็ นี่แหละที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา ถ้าจะเอาตัวรอดได้ต้องไปพบธรรมดวงนี้ ถ้าไม่พบธรรมดวงนี้จะเอาตัวรอดไม่ได้ นี่แหละธรรมดวงนี้แหละเป็นธรรมสำคัญนัก

ที่พระองค์ทรงแนะนำสั่งสอนพวกเราว่า ครั้นเมื่อพุ่มไม้ในป่ามียอดอันแย้มแล้วในต้นของฤดูร้อน ในเดือนของฤดูร้อน ยอดไม้ในป่าก็มียอดแย้มออกไป ต้นของฤดูร้อนนั่นเป็นคราวสมัยที่ยอดไม้ในป่าจะแย้มออกละ ถ้าแย้มออกก็จะแตกกิ่งก้านสาขาออกไป เขาเรียกว่าแตกยอดใหม่ จะออกดอกออกลูกอะไรก็เวลานั้นละ แตกออกมาแล้วปรากฏออกมาแล้ว ที่ปรากฏจนกระทั่งตามนุษย์เห็นอย่างชนิดนี้น่ะ มนุษย์ก็รู้เท่านั้น ธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมอันประเสริฐน่ะ ถ้าว่าไปเห็นธรรมเข้าแล้วก็เหมือนอย่างกับเห็นดอกไม้ที่แย้มออกแล้ว ไปเห็นเข้าแล้ว พอไปเห็นธรรมรูปนั้นแล้วละก็รู้ว่า อ้อ ธรรมนี่เป็นอย่างนี้ เห็นปรากฏทีเดียว ธรรมอันประเสริฐ

ถ้าว่าเข้าถึงธรรมดวงนั้นละก็จะเข้าถึงพระนิพพานได้แน่นอน ไม่ต้องสงสัย เข้าต้นทางนิพพานแล้ว ถึงต้นทางนิพพานแล้ว พอถึงธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นน่ะ **นิพฺพานคามี ปรมํ** ให้ถึงนิพพานอันประเสริฐทีเดียว เดี๋ยวจะแสดงให้เห็นว่าไปถึงจริงๆ เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลายจริงๆ สัตว์ทั้งหลายได้เห็นธรรมดวงนั้นละก็ต้องไปถึงนิพพานทีเดียว พอไปถึงธรรมดวงนั้นเข้าแล้ว ต้องเอาใจของเราไปหยุดนิ่งอยู่ในกลางดวงนั้น กลางดวงธรรมนั่น พอนิ่งอยู่ถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ก็ถึงนิพพานเท่านั้น เพราะเห็นเข้าแล้วเห็นเข้าแล้วก็ต้องไปถึงนิพพานทีเดียว

ไปหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงธรรมอีกดวงหนึ่ง เขาเรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือ ดวงปฐมมรรค หรือ ดวงเอกายนมรรค อยู่กลางดวงธรรมนั่น เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่นแน่ อยู่กลางดวงธรรมนั่นแหละ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น เรียกว่า ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เอาละทีนี้ดอกไม้จะออก

ละ ยอดจะออกละ มันจะมีลูกมีผลกันยกใหญ่เชียวละคราวนี้ อย่าให้เคลื่อนนะ เคลื่อนไม่ได้ ให้มันหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอหยุดนิ่ง พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของใจนั่น กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางหนักเข้าไป กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงศีลแล้ว เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เท่าๆ กัน อยู่กลางนั่น อยู่กลางใจที่หยุดนั่นเอง ใจก็หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้าถึงดวงสมาธิ เท่ากัน ดวงเท่ากัน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจหยุดอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่น พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ พอใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้า เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอหยุดกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เข้ากลางของกลาง พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไป ที่ไปเกิดมาเกิด เห็นปรากฏ จำได้ทีเดียวนี่แน่ะ

ไปถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว นี่เข้าไปชั้นที่ ๒ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนะ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมแบบเดียวกัน แต่ว่าโตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง โตหนักขึ้นไป ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล เข้ากลางใจที่หยุดเรื่อยนะ อยู่ในใจทั้งนั้น ไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ในใจทั้งนั้น กลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอยู่ในใจเรื่อยนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายทิพย์ กายที่ ๓ แล้ว

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ใสแบบเดียวกัน ใสหนักขึ้นไป ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ โตขึ้นไปอีกแล้ว พอใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด เป็นกายที่ ๔

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็เข้าไปแบบเดียวกัน พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน แบบเดียวกันนั้น แล้วก็เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายอรูปพรหม

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าแล้วก็เข้าถึงกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า โตเล็กตามส่วน

ใจกายธรรมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย แค่นี้เข้านิพพานได้แล้ว ไปนิพพานได้แล้วนะถึงแค่นี้น่ะ แต่ว่ายังไม่ถนัดนัก ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย เท่าไหนล่ะดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว นั่นแหละดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็ถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียดวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หน้าตัก ๕ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดนั้นวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน

ใจกายธรรมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน

ใจกายพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน พอถูกดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกทาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกทาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

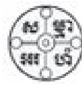

ใจของพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจพระอรหัตก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด หน้าตัก ๓๐ วา สูง ๓๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

นี่ตั้งแต่กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา สกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต อรหัตละเอียด ๑๐ กายนี่ไปนิพพานได้ทั้งนั้น แต่ว่าไม่มีนิพพานเป็นอารมณ์เหมือนพระอรหัต พระอรหัต พระอนาคามี มีนิพพานเป็นอารมณ์ ไม่มีอารมณ์อื่นละ สัตว์โลกในโลกนี้มีกามคุณเป็นอารมณ์ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นที่ชอบใจ เป็นอารมณ์ หมดทั้งสากลโลก ผู้หญิงก็แบบนั้นและ ผู้ชายก็แบบนั้น มีอารมณ์เพราะมีกามภพ จะไม่ให้คิดเรื่องอื่น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เท่านั้นเป็นอารมณ์ของมันเชียว ไม่คิดเรื่องอื่นๆ นั่นเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ใช่เท่านั้น เมื่อกามภพมีอารมณ์เช่นนี้ มนุษย์ชั้นหนึ่ง สวรรค์ ๖ ชั้น มีอารมณ์อย่างเดียวกัน เมื่อถึงกายรูปพรหมอีก ๑๖ ชั้น พวกรูปพรหม ๑๖ ชั้นนั้นมีปฐมฌานเป็นอารมณ์ ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานเป็นอารมณ์ ใจจดใจจ่ออยู่ที่ฌานนั่นแหละ ไม่ไปจ่อจดที่อื่นละ สวรรค์ ๖ ชั้น มนุษย์ชั้นหนึ่ง ไม่จดจ่อที่อื่น จดจ่ออยู่ที่กามทั้งนั้น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ใจจรดอยู่นั่นถอดไม่ออก ติดแน่นเชียว ส่วนรูปพรหมนั่นติดอยู่ที่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ติดแบบเดียวกัน ติดยิ่งกว่าติดในกามอีก แน่นหนาทีเดียว ส่วนกายอรูปพรหม ๔ ชั้นเล่า ใจจ่ออยู่ที่อรูปฌาน อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ติดอยู่นั่น ถอนไม่ออก นี่สุดภพทั้งหมด

ส่วนกายธรรมล่ะ ใจจ่ออยู่ที่นิพพาน ธรรมกาย ธรรมกายละเอียด ธรรมกายโสดา โสดาละเอียด พวกนี้จรดนิพพานมากจรดอื่นน้อย ถึงสกทาคา สกทาคาละเอียด จรดนิพพานมากหนักขึ้นไป ถึงอนาคา อนาคาละเอียด จรดนิพพานหนักขึ้นไป ถึงพระอรหัต อรหัตละเอียด จรดนิพพานไม่ถอยเลยทีเดียว นั่นนะ เป็นอย่างนี้แหละ **นิพฺพานคามึ ปรมํ หิตาย** ให้ถึงนิพพานอันประเสริฐ **นิพฺพานคามึ** ให้ถึงนิพพานอันประเสริฐทีเดียว เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายเมื่อไปถึงนิพพานได้แล้วก็พ้นจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย จากกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า

พระพุทธเจ้าเกิดมาในโลกมากน้อยเท่าใด ขนรื้อเอาเวไนยสัตว์ให้ไปนิพพานไม่ให้เวียนว่ายในกรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ให้จิตหลุดจากกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา หลุดจากปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน จากอากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน นี่เขาเรียกว่าไตรวัฏ หลุดจากไตรวัฏ มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า นี้ในคาถาที่แสดงมาแล้วนี้ก็ประสงค์อย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้ก็รู้จักว่าพระพุทธศาสนานี้เป็นของลึกซึ้งจริงๆ ไม่ใช่เท่านั้นในคาถาที่ ๒ รับรองลงไปอีก ว่าเป็นรัตนคาถาเหมือนกัน

วโร วรญฺญู วรโท วราหโร
อนุตฺตโร ธมฺมวรํ อเทสยิ
อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๗/๘

อันนี้เป็นรัตนอันประณีตในพระพุทธศาสนา ด้วยความสัตย์นี้ขอความสวัสดีจงมีเถิด **วโร** แปลเป็นภาษาไทยของเราว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ **วรญฺญู** ทรงทราบธรรมอันประเสริฐ **วรโท** ทรงประทานธรรมอันประเสริฐ **วราหโร** ทรงนำธรรมอันประเสริฐมา **อนุตฺตโร** หาผู้ใดผู้หนึ่งเสมอถึงมิได้ **ธมฺมวรํ อเทสยิ** ทรงแสดงซึ่งธรรมอันประเสริฐ นี่เป็นรัตนอันประณีตในพระพุทธเจ้า นี่ชั้นที่ ๑ พระพุทธเจ้าท่านทรงพระนาม พระวโร ก็ถูกพระพุทธเจ้า **วโร** ก็พระพุทธเจ้าแท้ๆ ท่านเป็นผู้ประเสริฐ **วโร** แปลว่าผู้ประเสริฐ **วโร** อันว่าพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ **วรญฺญู** ทรงทราบธรรมอันประเสริฐ **วรโท** ทรงประทานธรรมอันประเสริฐ **วราหโร** ทรงนำธรรมอันประเสริฐมา **อนุตฺตโร** ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งมาเสมอถึง **ธมฺมวรํ อเทสยิ** ได้ทรงแสดงธรรมอันประเสริฐ

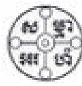

นี้แสดงธรรมแถวนี้ทั้งนั้น ไม่ใช่แสดงธรรมแถวอื่นๆ เลย ไม่ได้ทรงแสดงธรรมที่อื่นเลย แสดงธรรมแถวนี้ ธรรมอยู่ตรงนี้ ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น

มนุษย์ผู้ฟังธรรมต้องเอาใจไปจรดตรงนั้น ถ้าไม่จรดตรงนั้น ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไม่ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนา เมื่อเอาใจไปจรดอยู่ตรงนั้นแล้วทำใจให้หยุดนั่นแหละ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญทีเดียว **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากความหยุดความนิ่งไม่มี หยุดตรงนั้นแหละเป็นสุขล่ะ ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว แล้วก็ถูกความสรรเสริญของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว นี่แหละถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาละ นี่เป็นความอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าดังนี้ นี่แหละเป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า **อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ** เป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า **เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ** ด้วยความสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจงมีเถิด

นี่เราได้ฟังของจริงดังนี้แล้วละก็จำไว้เป็นหลักนะ อย่าให้คลาดเคลื่อน เป็นข้อวัตรปฏิบัติ จะได้พาตนหลีกลัดออกจากไตรวัฏสงสาร ทางตรงอยู่เท่านี้นะ อย่าซมซานเซอะซะไปทางอื่นไม่ได้ เหลวไหลไปไม่ได้

ถ้าว่าจะเข้าไปในทางนี้แล้ว ต้องเป็นขั้นๆ ต้องให้พ้นจากกายมนุษย์ มนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดไปเสีย จะได้พ้นจากกาม เมื่อพ้นไปจากกามแล้ว ไปติดรูปอีกแล้ว ให้พ้นจากกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียดไปเสีย จะได้เลิกติดรูป ไปติดอรูปอีกแล้ว ไปติดอรูปพรหมอีกแล้ว ให้พ้นกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดไปเสีย จะได้ไม่ติด จะได้ถึงกายธรรม พอไปถึงกายธรรมก็ไปติดอีกเหมือนกัน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ไปติดเข้าโน่นอีกแล้ว ให้พ้นกายธรรม กายธรรมละเอียดไปเสีย จะได้หลุดไปเข้าถึงกายธรรมโสดา โสดาละเอียด ก็พ้นสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสไปเสีย ก็ยังติดกามราคะ พยาบาทอีก นั่น เกร่งอยู่นั่นอีกแล้ว ให้พ้นกายโสดา โสดาละเอียดไปเสีย ให้ถึงกายสกทาคา สกทาคาละเอียด กามราคะ พยาบาทหยาบหมด ยังติดกามราคะ พยาบาทอย่างละเอียดอยู่ ให้พ้นกายสกทาคา สกทาคาละเอียดไปเสีย เข้าถึงกายพระอนาคา พระอนาคาละเอียด กามราคะพยาบาทอย่างละเอียดหมด หลุดไปหมด ยังไปติดรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังไปไม่ได้ ให้พ้นกายพระอนาคา อนาคาละเอียดไปเสีย ให้เข้าถึงกายพระอรหัต อรหัตละเอียดนั่นแหละ พ้นจากรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา

เรียกว่าเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมแล้ว พ้นจากไตรวัฏสงสารแล้ว มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า นี้พระพุทธเจ้าประสงค์อย่างนี้ หมดทั้งสกลพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้ามีพระชนม์อยู่ก็ประสงค์แง่นี้ แม้พระพุทธเจ้ารุ่นหลังจะมาอีกเท่าไร ก็ประสงค์อย่างนี้แบบเดียวกัน เมื่อรู้จักเช่นนี้แล้ว เราก็อุตส่าห์พยายามทำให้เข้าถึงธรรมเหล่านี้ให้ได้ เมื่อเข้าถึงธรรมเหล่านี้แล้ว เราจะได้พ้นทุกข์ออกจากไตรวัฏสงสาร มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** ที่พึ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลาสมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เป็นผู้สงบกาย สงบวาจา สงบใจ นี่แหละเป็นที่ปรารถนา
ในพระพุทธศาสนา ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา
ประพฤติสงบกาย สงบวาจา สงบใจได้ นั่นแหละ
เป็นเจริญของพระพุทธศาสนา ถ้าสงบไม่ได้ ยังล่อกแล่กอยู่
ยังเป็นที่ไว้วางใจในพระพุทธศาสนาไม่ได้ ...'

กัณฑ์ที่ ๓๓

กรณียเมตตสูตร

๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กรณียมตฺถกุสเลน ยนฺตํ สนฺตํ ปทํ อภิสเมจฺจ
สกฺโก อุชู จ สุหุชู จ สุวโจ จสฺส มุทุ อนติมานี
สนฺตุสฺสโก จ สุภโร จ อปฺปกิจฺโจ จ สลฺลหุกวุตฺติ
สนฺตินฺทฺริโย จ นิปโก จ อปฺปคพฺโภ กุเลสุ อนนุคิทฺโธ
น จ ขุทฺทํ สมาจเร กิญฺจิ เยน วิญฺญู ปเร อุปวเทยฺยุํ
สุขิโน วา เขมิโน โหนฺตุ สพฺเพ สตฺตา ภวนฺตุ สุขิตตฺตาติฯ

ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๑๐/๑๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงกรณียเมตตสูตร พระสูตรนี้สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแสดงในเรื่องจิตแผ่เมตตาไปในสัตว์ เรียกว่าสูตรประกอบด้วยเมตตา การประกอบด้วยเมตตา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงรับสั่งให้สัตว์โลก บริษัททั้ง ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ให้ประพฤติตัวของตัวเองให้บริสุทธิ์ ให้ถือเอาตำรับตำราพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลประพฤติดีได้อย่างไร สูงได้อย่างไร ต่ำได้อย่างไร ท่านผู้เป็นปุถุชนพึงถือเอาเป็นเนติแบบแผนได้ ประพฤติอย่างพระอริยบุคคลชนิดนั้นแหละ ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ ไม่ให้ขาดตกบกพร่องนั่นแหละ ได้ชื่อว่าประกอบด้วยเมตตาอยู่แล้วอยู่ในตัว ต้องประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีของประชุมชนในยุคนี้ และติดต่อไปในภาคหน้า ได้ชื่อว่าเป็นตำราอยู่แล้ว หากว่าเป็นชาย ประพฤติอย่างนี้ก็เป็นตำราของผู้ชาย เป็นหญิงก็ได้ชื่อว่าเป็นตำราของผู้หญิง เป็นภิกษุแก่ ปานกลาง อ่อน ได้ชื่อว่าเป็นตำราของภิกษุ เป็นสามเณรก็ได้ชื่อว่าเป็นตำรับตำราของสามเณร จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีในกรณียเมตตสูตรในวันนี้

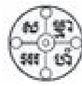
เริ่มต้นว่า **กรณียมตฺถกุสเลน ยนฺตํ สนฺตํ ปทํ อภิสเมจฺจ** แปลบาลีในกรณียเมตตสูตรว่า **ยํ ตํ กิจฺจํ** อันว่ากิจอันใด **อริเยน** อันพระอริยเจ้า **อภิสเมจฺจ**

บรรลุแล้ว **อภิสเมจฺจ** ถึงแล้ว **ปทํ** ซึ่งบท **สนฺตํ** อันระงับแล้ว กิจอันนั้น **กุลปุตฺเตน** อันกุลบุตร **กรณียมตฺถกุสเลน** ผู้ฉลาดในประโยชน์พึงกระทำ ดังนี้แปลเนื้อความตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาว่า กิจอันใดอันพระอริยบุคคลผู้บรรลุบทอันระงับกระทำแล้ว กิจอันนั้นกุลบุตรผู้ฉลาดในประโยชน์ควรกระทำ หรือพึงกระทำ กิจนั้นเป็นไฉน **สกฺโก จ** เป็นผู้อาจหาญด้วย นี่เป็นกิจอันหนึ่ง **อุชู จ** เป็นผู้ซื่อด้วย **สุหุชู จ** เป็นผู้ตรงด้วย **สุวโจ** เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย **มุทุ** เป็นผู้อ่อนละไม **อนติมานี** ไม่มีอติมานะ **สนฺตุสฺสโก** เป็นผู้สันโดษ **สุภโร** เป็นผู้เลี้ยงง่าย **อปฺปกิจฺโจ จ** มีธุระน้อย ธุระไม่มาก **สลฺลหุกวุตฺติ** เป็นผู้ประพฤติเบากายเบาใจ **สนฺตินฺทฺริโย จ** เป็นผู้ประพฤติสงบแล้ว **นิปโก** เป็นผู้มีปัญญา **อปฺปคพฺโภ** เป็นผู้ไม่คะนอง **กุเลสุ อนนุคิทฺโธ** เป็นผู้ไม่พัวพันในสกุลทั้งหลาย **น จ ขุทฺทํ สมาจเร กิญฺจิ เยน วิญฺญู ปเร อุปวเทยฺยุํ** **น จ ขุทฺทํ สมาจเร กิญฺจิ เยน วิญฺญู** วิญญูชนทั้งหลายพึงติเตียนบุคคลอื่นได้ด้วยกรรมอันใด เราไม่กระทำกรรมอันนั้นเลย วิญญูชนทั้งหลายพึงติเตียนบุคคลอื่นได้ด้วยกรรมอันใด เราไม่ประพฤติกรรมอันนั้นเลย พึงแผ่ไมตรีจิตไปในหมู่สัตว์นั้นว่า ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นผู้มีความสุข จงเป็นผู้มีความเกษม จงเป็นผู้มีตนถึงซึ่งความสุขเกิด นี่เป็นเนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความในกรณียเมตตสูตรนี้ต่อไป ที่เราได้เคยฟังพระท่านสวดมนต์หลายครั้งหลายคราแล้ว สวดอยู่เสมอในกรณียเมตตสูตรนี้ พึงฟังความให้เข้าใจ เป็นธรรมอันละเอียดสุขุมลุ่มลึก เป็นธรรมของพระอริยเจ้า ถ้าบุคคลผู้ใดประพฤติตามแนวนี้เข้า บุคคลผู้นั้นถึงเป็นปุถุชนก็ได้ชื่อว่าปุถุชนสาวกของพระศาสดา สาวกของพระศาสดามี ๒ จำพวก อริยสาวก เป็นพระโสดาแล้ว ปุถุชนสาวก เริ่มจะเป็นโสดาต่อไป ยังไม่เป็นโสดา เริ่มจะเป็นพระโสดาต่อไป นี้ได้ชื่อว่าเป็นปุถุชนสาวกของพระพุทธเจ้า ที่เป็นโสดาแล้ว สกทาคา อนาคา อรหัต จัดได้ชื่อว่าเป็นอริยสาวกทั้งนั้น ลดส่วนกว่านั้นลงมา ที่มีธรรมกายเป็นโคตรภู หรือไม่มีธรรมกายแต่บริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ ทันพระอริยบุคคลเหล่านั้น นี้ได้ชื่อว่าเป็นปุถุชนสาวก เหตุนี้ ในกรณีเมตตสูตรนี้ มีเนื้อความอันสุขมลุ่มลึก จงตั้งใจสดับตรับฟังให้เข้าเนื้อเข้าใจ

ในเบื้องต้นแปลมคธภาษาว่า กิจนั้นใดอันพระอริยบุคคลผู้บรรลุบทอันสงบกระทำแล้ว **สนฺตํ ปทํ** แปลว่าบทอันสงบแล้วอันกระทำแล้ว **อตฺถกุสเลน** กิจนั้นอันบุคคลผู้ฉลาดในประโยชน์ **กรณีย** อันนั้นพึงกระทำ กิจนั้นอันบุคคลผู้ฉลาดในประโยชน์พึง

กระทำ นี่เข้าใจยากจริง ไม่ใช่เป็นของง่าย แปลอีกทีหนึ่งว่า กิจนั้นใดอันพระอริยบุคคลผู้บรรลุบทอันสงบกระทำแล้ว กิจนั้นอันบุคคลผู้ฉลาดในประโยชน์ควรกระทำ

ผู้ฉลาดในประโยชน์นั่นเป็นเช่นไร **สกฺโก** เป็นผู้อาจหาญ อาจหาญทุกประการในธรรมวินัยของพระศาสดาไม่ขาดตกบกพร่อง อาจหาญในทางบริสุทธิ์กาย อาจหาญในทางบริสุทธิ์วาจา อาจหาญในทางบริสุทธิ์ใจ ไม่มีขาดตกบกพร่องใดๆ ทำสิ่งใดด้วยกาย ต้องเอาปัญญาเข้าสอดส่องมองเสียก่อนแล้วจึงทำ เห็นว่าไม่มีทุกข์ไม่เดือดร้อนตนไม่เดือดร้อนบุคคลผู้อื่นจึงทำ ถ้าเห็นว่าเดือดร้อนตนเดือดร้อนผู้อื่นไม่ทำ อาจหาญอย่างนี้ อาจหาญในการดีอย่างนี้ ที่จะกล่าววาจาอันใดออกไป อาจหาญอีกเหมือนกันเอาปัญญาเข้าสอดส่องดูเสียก่อน ถ้าเดือดร้อนเราก็ไม่กล่าว เดือดร้อนเขาก็ไม่กล่าวเดือดร้อนทั้งเราทั้งเขาก็ไม่กล่าว ถ้าไม่เดือดร้อนเราจึงกล่าว ถ้าไม่เดือดร้อนเขาจึงกล่าว ถ้าไม่เดือดร้อนทั้งเราทั้งเขาจึงกล่าว นี้ก็อาจหาญในวาจา อาจหาญในทางใจใจจะคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใด เดือดร้อนเราก็ไม่คิด เดือดร้อนเขาก็ไม่คิด เดือดร้อนทั้งเราทั้งเขาก็ไม่คิด ถ้าไม่เดือดร้อนเราจึงคิด ถ้าไม่เดือดร้อนเขาจึงคิด ถ้าไม่เดือดร้อนทั้งเราทั้งเขาจึงคิด นี้อาจหาญอย่างนี้ นี่ **สกฺโก** เป็นผู้อาจหาญ ไม่ใช่อาจหาญเรื่องอื่นไม่ใช่อาจหาญเรื่องเหลวไหล โจรปล้น ประเทศต่อประเทศปะทะกัน หรือ มหาโจรปล้นกัน ไม่ใช่ เป็นอาจหาญของคนพาล อาจหาญของบัณฑิตเป็นอย่างนี้ เป็นผู้อาจหาญในความดี ไม่มีความชั่วเข้าเจือปนระคนทีเดียว อาจหาญไปในส่วนดีฝ่ายเดียว นี่ **สกฺโก** ข้อที่ ๑

อุชู จ เป็นผู้ซื่อ ลักษณะซื่อของคนน่ะซื่ออย่างไร ซื่อกาย ซื่อวาจา ซื่อใจซื่อทั้งข้างนอกข้างในตรงกันหมดไม่ลักลั่นกัน ซื่อจริงๆ ไม่มีคด ไม่มีเคี้ยว ไม่มีรุ้งแวงแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ซื่อทั้งข้างนอกข้างในตรงกันหมดไม่มีลักลั่นกัน ไม่เถียงกัน อย่างนี้เรียกว่าซื่อ **อุชู** แปลว่าเป็นผู้ซื่อ

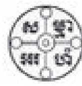
สุหุชู เป็นผู้ตรงดี ซื่อแล้วก็ตรงดี ในข้อหลังว่า ตรงดี คนที่ตรงดีน่ะเป็นอย่างไร ลักษณะตรงดีของพระอริยเจ้าไม่มีรุ้งแวง ตรงดิ่งทีเดียว ท่านวางหลักไว้ในสังฆคุณนั่น **อุชู** น่ะเป็นผู้ซื่อ **สุหุชู** เป็นผู้ตรง **อุชุปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติตรงนั่นแน่ะแนวนั้น เดินแนวนั้น ทั้งกาย ทั้งวาจา เดินแนวนั้น เป็นผู้ปฏิบัติตรง ตรงอย่างไร ซื่ออย่างไร ซื่อไม่มีคดเคี้ยว ถูกต้องร่องรอยทางมรรคผลทีเดียว ซื่อต่อคำของพระบรมศาสดา ไม่คดต่อธรรมของพระบรมศาสดา นี่เป็นผู้ซื่อตรงตามทางมรรคผล

ไม่เลี่ยงหลีกต่อทางมรรคผล ทางมรรคผลเป็นไปอย่างไร เดินทางมรรคผลให้เป็นไปอย่างนั้น ไม่คลาดเคลื่อนจากทางมรรคผล ไม่สนวนในกิจอื่น ตั้งใจแช่มชื่นประคับประคองใจของตนอยู่เสมอ ให้ตรงทางมรรคผลอยู่ร่ำไป ดังนี้ เป็นผู้ตรงดี อย่างนี้ว่าตรงดีทีเดียว นี่เป็นข้อที่ ๓ ตรงดี

สุวโจ ว่าง่ายสอนง่าย ว่าง่ายสอนง่ายเหมือนเด็กที่ดี หรือเหมือนคนที่เฉลียวฉลาดดี เป็นคนที่หัวอ่อนว่าง่ายสอนง่ายอย่างไร ไม่ดื้อต่อทางมรรคผล ไม่ดื้อต่อธรรมของพระบรมศาสดา ตรงร่องรอยธรรมของพระบรมศาสดา ถ้าให้ปฏิบัติธรรม เป็นถูกต้องร่องรอยละ ถ้าผิดธรรมเป็นไม่ยอมกันละเด็ดขาด ถ้าว่าถูกธรรมละไม่ว่าข้อไหนเงื่อนไหนเล็กน้อยไม่เข้าใจ จะเป็นผลน้อยผลใหญ่ไม่เข้าใจ ว่าง่ายสอนง่ายนัก ถูกธรรมตรงธรรมเข้าแล้วละก็ ถ้าว่าผิดธรรมละก็ไม่ไปเด็ดขาดทีเดียว นี่พระศาสดาทรงรับสั่งว่า **สุวโจ** เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายอยู่ในลักษณะ อยู่ในธรรมของพระวินัย เรื่องว่าง่ายสอนง่ายน่ะ หายากนัก ไม่ใช่เป็นของหาง่าย คนดี คนเป็นนักปราชญ์ คนเป็นบัณฑิต ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ว่าง่ายสอนง่าย อยู่กับใครเบาใจ ไม่หนักใจ อยู่กับพ่อแม่ก็ไม่หนักใจ สบายอกสบายใจ เย็นอกเย็นใจ คนว่าง่ายสอนง่ายภิกษุสามเณรอยู่กับครูบาอาจารย์ก็เย็นอกเย็นใจ สบายอกสบายใจ ว่าง่ายสอนง่าย ถ้าว่าภิกษุสามเณรว่ายากสอนยากละ เอาละ เดือดร้อนละ ลูกหญิงลูกชายก็เหมือนกัน ว่ายากสอนยากละพ่อแม่เดือดร้อนละ ถ้าว่าลูกหญิงว่าง่ายสอนง่าย อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ทุกสิ่งทุกประการ ไม่คัดค้านแต่อย่างหนึ่งอย่างใด นี่เรียกว่า **สุวโจ** ว่าง่ายสอนง่าย พระศาสดาสรรเสริญนัก นี่เป็นกิ่งหนึ่งของทางพระพุทธศาสนา ว่าง่ายสอนง่าย เป็นคนทำธรรมวินัยให้เจริญ เป็นคนเจริญในธรรมวินัยของพระบรมศาสดา **สุวโจ**

มุทุ เป็นผู้อ่อนละมุนละไม ไม่ใช่อ่อนโยเย อ่อนโยเยไปเสียก็ใช้ไม่ได้ อ่อนละมุนละไม อ่อนใช้ได้ดีตามความปรารถนาของผู้ฝึกหัด จะดัดแปลงแก้ไขอย่างหนึ่งอย่างใดก็อ่อนละมุนละไมทุกสิ่งทุกประการ เหมือนอย่างคนแก่ หุงข้าวอ่อนละมุนละไมละก็คนแก่ยิ้มเชียว ถ้าหุงข้าวแข็งกระด้างละ คนแก่หน้าเบ้เชียว ไม่สบายใจ ครูดใจสะดุดใจนัก ถ้าว่าละมุนละไมละก็คนแก่ชอบใจ นี้อาการที่อ่อนละมุนละไม เป็นภิกษุหรือสามเณรอยู่กับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็เย็นอกเย็นใจ เหมือนคนแก่ได้พบข้าวอ่อนละมุนละไมเข้า ใจเย็นใจสบาย แม้ลูกหญิงลูกชายจะอยู่กับมารดาบิดา ถ้าอ่อน

ละมุนละไม มารดาเย็นอกเย็นใจ ไม่เดือดร้อนด้วยประการต่างๆ นานา นี้ **มุทุ** เป็นผู้อ่อนละมุนละไม

อนติมานี เป็นข้อที่ ๖ **อนติมานี** ไม่มีอติมานะ เย่อหยิ่งจองหองไม่มี ไม่มีเย่อหยิ่งจองหองจริงๆ ทีเดียว ลูกหญิงลูกชายบางคนเย่อหยิ่งจองหองต่อพ่อแม่ กระทบกระทั่งเข้าเล็กน้อยละก็ใช้จมูกฟิดหมิ่นพ่อแม่เสียแล้ว เอาแล้ว นี่ร้ายกาจถึงขนาดนี้ นี่มันหยิ่งจองหองอย่างนี้ ภิกษุสามเณรก็ดุจเดียวกัน ถ้าว่ากระทบกระทั่งเข้าเล็กๆ น้อยๆ ละก็ เอาละไปละ สึกขาลาเพศไปเสียบ้าง ไปเสียที่ไหนๆ บ้าง นี่เอาเข้าแล้ว ถูกเข้าเล็กๆ น้อยๆ ละก็หัวดื้อกระด้าง ครูบาอาจารย์เกลียดนัก พ่อแม่ก็เกลียดนัก ถ้าเป็นผู้ที่ไม่หยิ่งจองหอง เมื่อไม่หยิ่งจองหองอย่างนี้แล้วเป็นที่สบายใจ อยู่กับพ่อแม่ เป็นที่สบายใจครูบาอาจารย์ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ไม่หยิ่งจองหองแล้ว เป็นที่สบายใจ พระพุทธศาสนาชอบใจนัก ชอบอาจหาญ ชอบตักเตือน ไม่มีอติมานะ ถ้ามีอติมานะเย่อหยิ่งจองหอง เป็นเช่นนั้นละก็เป็นที่ไม่สบายใจ นี่เป็นคนฝ่ายเลว ฝ่ายดีก็ไม่หยิ่งจองหองเท่านั้น ไม่มีอติมานะทีเดียว

สนฺตุสฺสโก เป็นผู้สันโดษ สันโดษน่ะยินดีปัจจัยตามมีตามได้ เหมือนเป็นภิกษุสามเณรเช่นนี้ ยินดีปัจจัยตามมีตามได้ ได้อย่างไรก็ยินดีอย่างนั้น มีอย่างไรก็ยินดีอย่างนี้ ไม่ก้าวก่ายเกะกะ ไม่ทำบุคคลผู้เลี้ยงให้เดือดร้อน มีนี่จะเรียกอันโน้นต่อไป อย่างชนิดนี้ไม่สันโดษ ยินดีตามมีตามได้จึงเรียกว่าเป็นผู้สันโดษ นี่เป็นข้อที่ ๗ เป็นผู้สันโดษ ยินดีปัจจัยตามมีตามได้

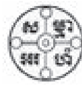
สุภโร เป็นผู้เลี้ยงง่าย เลี้ยงง่ายอย่างไร เหมือนอย่างกับม้าเลี้ยงง่าย หรือช้างที่เลี้ยงง่าย เขาเทียบด้วยม้าอาชาไนย เจ้าของจะให้หญ้าสดก็เคี้ยวหญ้าสดกินตามหน้าที่ เจ้าของจะให้หญ้าแห้งก็เคี้ยวกินตามหน้าที่ กินจริงๆ กินจนอิ่ม ให้รำก็กินรำ ให้ข้าวสุกก็กินข้าวสุก ให้ข้าวตากก็กินข้าวตาก กินตามหน้าที่ จะให้ของชนิดไหนที่กินได้ก็กินทั้งนั้น กินโดยเคารพ กินไม่สุรุ่ยสุร่าย กินไม่กระสับกระส่าย กินด้วยตั้งอกตั้งใจ นี่ผู้เลี้ยงง่ายเป็นอย่างนี้ หญิงก็ดี ชายก็ดี ภิกษุสามเณรก็เหมือนกัน มีอย่างไรก็ใช้อย่างนั้น เลี้ยงง่ายไม่เดือดร้อนต่อผู้เลี้ยง เมื่อเขาเลี้ยงอย่างไรละก็บริโภคอย่างนั้น ถ้าจืดนักสิ่งใดมันมีเค็มก็ผสมกันเข้า ไม่ต้องยุ่งเรียกโน่นเรียกนี่ต่อไป สิ่งใดมันเค็มมากก็ไปหาสิ่งที่จืดๆ มาผสมเข้ามันก็กลายเป็นของพอดีไปเอง นี่เลี้ยงตัวอย่างนี้ เมื่อเขาเลี้ยงอย่างไรก็ไม่ให้ผู้เลี้ยงเดือดร้อน ให้ผู้เลี้ยงดีอกดีใจ ให้ผู้เลี้ยงยินดีชื่นอกชื่นใจ เรียกว่าภิกษุสามเณรเป็นผู้เลี้ยงง่าย เป็นที่เบาใจกับครูบาอาจารย์ ลูกหญิงลูกชายเป็นผู้เลี้ยง

ง่าย เบาอกเบาใจกับพ่อแม่ แม้ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา พุทธศาสนิกชนเป็นผู้เลี้ยงง่าย เป็นที่เบาใจในทางพุทธศาสนา เพราะพระอริยบุคคลทั้งหลายเป็นผู้เลี้ยงง่ายทั้งนั้น ไม่มีเป็นผู้เลี้ยงยากเลย เราเป็นปุถุชนประพฤติตัวให้เลี้ยงง่ายเช่นนั้นจะเป็นอายุพระศาสนา นี่เป็นข้อที่ ๘ **สุภโร** เป็นผู้เลี้ยงง่าย

อปฺปกิจฺโจ จ เป็นผู้มีธุระน้อย ไม่มีกิจธุระมาก พวกมีธุรกิจมากน่ะ เบื่ออุปัชฌาย์อาจารย์ที่ภิกษุสามเณรมีธุระมากน่ะ เบื่อ พ่อแม่ปกครองลูกหญิงลูกชายมีกิจธุระมากน่ะ เบื่อ กิจธุระไม่มีจบละ เดี๋ยวกิจธุระนั้น เดี๋ยวกิจธุระนี้ เรื่อยๆ ไป นี่ มีกิจธุระมากอย่างนี้ ไม่เป็นที่พอใจในทางพุทธศาสนา ทางพระพุทธศาสนาให้มีกิจธุระน้อย ถ้ากิจธุระในธรรมวินัยละก็เป็นมือขวา มีมาก มีมากอยู่ทีเดียว ถ้าว่านอกจากธรรมวินัยของพระศาสดาไปแล้ว มีบ้างเล็กน้อยเท่านั้นพอดูไป ไม่หากิจให้ยุ่งแก่อัตภาพร่างกายนัก **พวกหากิจให้ยุ่งแก่อัตภาพร่างกายเรียกว่ามีกิจมาก ไม่เจริญในธรรมวินัยของพระศาสดา** มีกิจธุระน้อยนี่เป็นข้อที่ ๙

ประพฤติเบากายเบาใจ ประพฤติเบากาย กายก็เบา ประพฤติเบาใจ ใจก็เบา ไม่มีบริขารมาก มีแต่พอสมควร วาจาไม่มีกังวลมาก มีแต่พอสมควร เบากายเบาใจทุกสิ่ง ไม่มีติดข้ออันหนึ่งอันใด คล่องแคล่วกายใจ คล่องแคล่วไม่มีห่วงมีใยอะไร ปลอดโปร่ง ไม่มีกังวลห่วงใยทีเดียว นี่ เป็นผู้เบากายเบาใจอย่างชนิดนี้ นี่ เป็นที่ปรารถนาในพระพุทธศาสนานี้นัก นี่เป็นข้อที่ ๑๐ **สลฺลหุกวุตฺติ** เป็นผู้ประพฤติเบากายเบาใจ

สนฺตินฺทฺริโย เป็นผู้มีอินทรีย์สงบแล้ว สงบทุกอย่าง จักขุนทรีย์ ตาก็สงบ หูก็สงบ จมูกก็สงบ ลิ้นก็สงบ กายก็สงบ ใจก็สงบ สงบทุกอย่าง สงบได้แล้ว **สนฺตินฺทฺริโย** แปลว่าสงบแล้ว เป็นผู้สงบกาย สงบวาจา สงบใจ นี่แหละเป็นที่ปรารถนาในพระพุทธศาสนา ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาประพฤติสงบกาย สงบวาจา สงบใจได้ นั่นแหละเป็นเจริญของพระพุทธศาสนา ถ้าสงบไม่ได้ ยังล่อกแล่กอยู่ ยังเป็นที่ไว้วางใจในพระพุทธศาสนาไม่ได้ ผู้เทศน์นี่เองบอกพระอุปัชฌาย์ให้ตั้งเจ้าคณะหมวดองค์หนึ่งว่าควรจะได้เป็นอุปัชฌาย์แล้ว ท่านอาจารย์องค์นั้น ท่านอุปัชฌาย์ท่านตอบผู้เทศน์นี่แหละ "ตายังไวเช่นนั้นคุณจะตั้งมันอย่างไร ตั้งมันก็ทำลายเสียเช่นนั้น" ท่านบอกว่าตาไว อ้ายตาไวมันก็ชอบกลอยู่เหมือนกัน และอยู่มาหน่อยหนึ่งเจ้าคณะหมวดองค์นั้นก็สึกไปเสียเลยจริงๆ อ้อ จริงเหมือนคำของอุปัชฌาย์ท่าน นั่นแน่ะไม่สงบ สงบตานะ สงบหู สงบจมูก สงบลิ้น สงบกาย สงบใจ เป็นภิกษุจริงๆ เป็นสามเณรจริงๆ เป็น

อุบาสกจริงๆ เป็นอุบาสิกาจริงๆ ไม่ล่อกแล่ก ถ้าล่อกแล่กเช่นนั้นละก็หาเรื่องละ ถ้าหาเรื่องเช่นนั้นละก็ไม่งอกงามในธรรมวินัยของพระศาสดา ต้องประพฤติสงบกาย สงบวาจา สงบใจ จริงๆ ลงไป สงบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ลงไป อินทรีย์สงบเสียได้แล้ว นี่เป็นที่ปรารถนาในพระพุทธศาสนา เป็นภิกษุสามเณรก็จะงอกงามในธรรมวินัยของพระศาสดา เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็จะงอกงามในธรรมวินัยของพระศาสดา เพราะสงบอินทรีย์เสียได้แล้ว นี่ข้อที่ ๑๑

ข้อที่ ๑๒ **นิปโก** เป็นผู้มีปัญญา ลักษณะมีปัญญาในธรรมวินัยของพระศาสดาน่ะเป็นประโยชน์นัก ว่าลักษณะท่านวางตำราไว้เช่นนี้ เป็นผู้มีปัญญาแล้วทำความเจริญเท่าไรก็ได้ ทำความเจริญอย่างไร ประพฤติตัวเสียให้เรียบร้อย เป็นไปตามตำรับตำราที่ได้กล่าวมาดังนี้ เราชวนผู้ประพฤติเรียบร้อยเหมือนตัวนั่นแหละ ให้ได้สักคน หนึ่งเดือนให้ได้สักคน ก็ เอา ๒ เดือนได้สัก ๒ คน ๓ เดือนได้สัก ๓ คน ๔ เดือนได้สัก ๔ คน พอได้ครบ ๑๒ เดือนก็ได้ ๑๒ คน นั่นมีพวก ๑๒ คนแล้วนะ เอาอีกปีหนึ่ง ปีที่ ๒ อีก ๑๒ คน ก็ ๒๔ แล้วนะ เอาอีกปีนะ ๑๒ คนนี่ ๓๖ แล้วนะ ๔ ปีเท่านั้น ๔๘ มีพวกสงบดีได้ ๔๘ ทีนี้หลายๆ ปีเข้าเป็นอย่างไรก็สงบอย่างนั้น ถ้าผู้มีปัญญาชวนอย่างนั้น ผู้มีปัญญาแก้ไขเอาหมู่พวกได้เช่นนั้น ถ้าหากว่าเป็นภิกษุก็ได้เป็นคณาจารย์องค์หนึ่ง ถ้าเป็นสามเณรก็ได้เป็นคณาจารย์องค์หนึ่ง ถ้าเป็นอุบาสกก็ได้เป็นหัวหน้าคนหนึ่ง เป็นอุบาสิกาก็ได้เป็นหัวหน้าอุบาสิกาคนหนึ่ง

นี่คนมีปัญญาสำคัญนัก พุทธศาสนาประสงค์คนมีปัญญาอย่างนี้ คนมีปัญญาไม่กระทบกระเทือนบุคคลผู้ใด อยู่ในสถานที่ใดไม่กระทบกระเทือนผู้ใด ทำแต่ประโยชน์ให้เขาเท่านั้น บำบัดโทษประกอบประโยชน์ให้เขาเท่านั้น นี่คนมีปัญญาน่ะสำคัญนัก แต่ว่าปัญญาตื้น หรือปัญญาลึกเท่านั้น นี้แง่สำคัญ เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาของพระศาสดา เป็นภิกษุก็ดี อุบาสกอุบาสิกาก็ดี เมื่อเป็นภิกษุสามเณร ต้องเป็นภิกษุสามเณรจริงๆ คนมีปัญญาเป็นอุบาสกอุบาสิกาจริงๆ เป็นอุบาสกต้องหาเพื่อนอุบาสกมา เป็นอุบาสิกาก็ต้องหาเพื่อนอุบาสิกามา เป็นภิกษุก็หาเพื่อนภิกษุมา เป็นสามเณรก็หาเพื่อนสามเณรมา นี่คนมีปัญญา พระบรมศาสดาทรงรับสั่งธรรมิกอุบาสกว่าเป็นคนมีปัญญา ธรรมิกอุบาสก มีอุบาสก ๕๐๐ เป็นหมู่พวก พระองค์รับสั่งว่า **ปณฺฑิตปุริโส** กับธรรมิกอุบาสก แปลเป็นภาษาไทยว่า ท่านผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาเกษมอย่างนี้

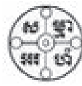
นี่ทว่ามีปัญญาอย่างนี้ ก็จะเอาตัวรอดได้ ไม่ต้องมีเงินมีทองดอก เงินทองน่ะเขาแสวงหากันมา แสวงหาในดินก็มี ไปพลิกแผ่นดินไถไร่ไถนาทำสวนเข้า ก็เขาหา

เงินหาทองในแผ่นดิน เขาหาเงินหาทองบนต้นไม้ก็มี บนต้นไม้ก็ไปทำน้ำตาลเข้า ไปเอาลูกไม้มาขาย เอาดอกไม้มาขาย นี่เขาหาเงินบนต้นไม้ เขาหาเงินในทะเลก็มี เขาหาแปลกๆ กัน วิธีหาเงินหาทองต่างๆ แต่ว่าเงินทองน่ะอยู่ที่ไหน ที่แน่แท้ลงไปทีเดียวน่ะ พวกหาเงินหาทองเหล่านี้ บางคนก็ถูกเหมาะดี บางคนไม่ถูก แท้ที่จริงเงินทองน่ะอยู่ที่คนนะ เงินทองอยู่ที่คนนะ พระเจ้าแผ่นดินท่านปกครองหมดประเทศ ท่านเรียกเอาเงินที่คนไปใช้ ใช้ไม่หวาดไม่ไหว ท่านเป็นผู้ปกครองประเทศ ท่านเรียกเงินใช้ไม่หวาดไม่ไหว นั่นคนมีปัญญา คนมีปัญญาอยู่ที่นั่น

พุทธศาสนาเห็นลึกซึ้ง พระพุทธเจ้าท่านเห็นว่า ศาสนาของท่านจะอยู่ได้ด้วยข้าวปากหม้อ นั่นแหละอยู่ได้แท้ๆ ทีเดียว ศาสนาท่านตั้งไว้ที่นั่นเอง เอาไว้ที่ข้าวปากหม้อนั่นแหละอยู่ได้ ท่านก็แก้ไขทีเดียว ท่านบิณฑบาตเช้า เอาข้าวปากหม้อ เอาก่อนด้วยหนา ไปแต่เช้าทีเดียว พอตักข้าวปากหม้อเอาก่อนทีเดียว เอาเสียทัพพี ทัพพีๆๆ พอฉันแล้วก็กลับ ฉันเสีย ทำกิจพุทธศาสนาจริงๆ แต่ว่าฉันข้าวปากหม้อเรื่อยไปมีอย่างนี้ พุทธศาสนาอยู่ได้อย่างนี้ นี่คนมีปัญญาลึกซึ้ง ถ้าว่าหากว่าเราจะทำเอง ตั้งแบบตำรับตำราของเราเอง ท้องของตัวไปฝากคนอื่นเหมือนพุทธศาสนาเช่นนี้ เราทำไม่ได้หลักฐานเราไม่พอ ทำไม่ได้เป็นแน่ ถ้าว่าพระพุทธเจ้าทำได้ วางตำราไว้ได้ เมื่อท่านวางตำราไว้เช่นนี้แล้ว ให้ถือเป็นตำราทีเดียว เมื่อคนมีปัญญาวางตำราไว้อย่างนี้ เรารักษาทีเดียว เข้ารักษาความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ให้ตามแนวพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว แล้วก็เดินตามแนวพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ หาพวกเข้ามากๆ เมื่อได้พวกมากขึ้นเท่าไรก็พวกมากเขาดูแลกันเอง เขาอุปการะกันเอง ไม่เดือดร้อนดอก ฉลาดอย่างนี้ละก็เป็นภิกษุได้ตลอดชาติ เป็นสามเณรได้ตลอดชาติ เป็นอุบาสกอุบาสิกาได้ตลอดชาติ ไม่เดือดร้อนอันใดนี่ **นิปโก** เป็นผู้มีปัญญา ปัญญาสำคัญนัก

อปฺปคพฺโภ ไม่คะนอง ไม่คะนองน่ะเป็นอย่างไร ลักษณะคะนองเป็นอย่างไร ลักษณะคะนองน่ะ ไม่ว่ามือ ไม่ว่าตา หู ไม่ว่าทั้งนั้น สอดไป สอดตาไป สอดหูไป สอดจมูกไป สอดลิ้นไป สอดกายไป สอดใจไป คอยรับสัมผัสอยู่เสมอไป อย่างนี้ก็เป็นคะนองส่วนหนึ่งในอายตนะ **อปฺปคพฺโภ** ไม่คะนองน่ะ ตามปรกติกายจะเดินก็เดินตามปรกติ ไม่ล่อกแล่ก ไม่เหลวไหล ไม่หลุกหลิก วาจาจะพูดก็พูดปรกติ ไม่ล่อกแล่กไม่เหลวไหล ไม่หลุกหลิก พูดโดยตรงโดยซื่อ ใจจะคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ไม่โลดโผนเกินไปสิ่งที่ควรเป็นธรรมเป็นวินัยก็คิดไป สิ่งไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัยก็ไม่คิด **อปฺปคพฺโภ** ผู้ไม่คะนอง กายก็ไม่คะนอง วาจาก็ไม่คะนอง คะนองกายก็กระดิกนิ้วกระดิกมือตามหน้าที่

นั่งอยู่ก็ไม่ปรกติ กระดิกนิ้วกระดิกมือ หยิบโน่นหยิบนี่ไป อย่างชนิดนั้นเขาเรียกว่า คะนองกาย คะนองวาจา วาจาก็ร้องเพลงร้องกานท์ไป เอาเรื่องเหลวๆ ไหลๆ มาพูดไป เอาเรื่องโน่นเรื่องนี่มาพูดไป อย่างนี้พวกคะนองวาจา คะนองกายคะนองวาจานี่ เรียก **คพฺโภ** ผู้คะนอง **อปฺปคพฺโภ** แปลว่าผู้ไม่คะนอง ไม่คะนองทีเดียว กายวาจาสงบเรียบร้อยทีเดียว ไม่คะนองกาย ไม่คะนองวาจา

กุเลสุ อนนุคิทฺโธ ไม่พัวพันในสกุลทั้งหลาย เป็นข้อที่ ๑๔ ตระกูลใดตระกูลหนึ่งไม่พัวพันไม่แตะต้อง พวกพัวพันในสกุลน่ะ จะต้องเกิดทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน ภิกษุสามเณรพัวพันในสกุลจะต้องเกิดทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน อุบาสกอุบาสิกาพัวพันในสกุลจะต้องทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน แถกกันด้วยตา ว่ากันด้วยปากต่างๆ อิจฉาริษยากันต่างๆ เพราะพัวพันในสกุล ในสกุลอุปัฏฐากผู้บำรุงตน ผู้พอกเลี้ยงตน ผู้ให้มีความสุขแก่ตน ถ้าว่าพัวพันในสกุลแล้วโทษร้ายนัก

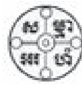
มีภิกษุครั้งพุทธกาลรูปหนึ่ง บวชมา ๑๒ ปีแล้ว ไปในบ้านช่างแก้วมาก็ ๑๒ ปีเหมือนกันตั้งแต่บวช มาอยู่ในบ้านช่างแก้ว ถึงเวลาเขาก็ไปพอกเลี้ยงในบ้าน ถวายอาหารบิณฑบาต อิ่มแล้วก็ไปทำอะไรไปเถอะ ถึงเวลาแล้วไปฉันที่บ้านเขา วันหนึ่งพ่อค้าเขาเอาแก้วดวงหนึ่งมีค่ามาก เอามาจ้างช่างแก้วให้เจียระไน ช่างแก้วก็รับเขาด้วยมือที่กำลังหั่นเนื้อ มือเปื้อนด้วยเลือด พอรับแก้วไว้ เลือดก็ไปติดดวงแก้วนั่น ที่รับไว้นั้น เจ้านกกระเรียนที่เลี้ยงไว้ตัวหนึ่ง เห็นก้อนแก้วอยู่บนเขียงหั่นเนื้อเชือดเนื้อ เข้าใจว่าเป็นก้อนเนื้อชิ้นเนื้อ นกกระเรียนคว้าปุบเข้าท้องไปแล้ว พระเถระกำลังฉันจังหันอยู่นั่น ท่านก็เห็นเหมือนกันว่าก้อนแก้วนั่นนกกระเรียนเอาเข้าท้องไปเสียแล้ว ช่างแก้วมาถึง โอ! พระคุณเจ้า แก้วผมวางไว้บนเขียงนี่หายไปไหนล่ะนี่ พระเถระท่านก็นิ่งเสีย ถามท่านหนักเข้า หนักเข้า ท่านก็นิ่งอยู่ร่ำไป ท่านกลัวนายช่างแก้วจะไปฆ่านกกระเรียนเข้า ท่านจะเป็นบาปด้วย ท่านก็นิ่งเสีย ไม่มีใครละ พระผู้เป็นเจ้า ก้อนแก้วของกระผมวางไว้ที่นี่มีค่ามาก ตัวและครอบครัวของกระผมก็ไม่พอค่าแก้วนี่ ที่จะใช้เขาพระคุณเจ้าเห็นอย่างไรบ้าง จงกรุณากระผมเถิด อย่าให้กระผมเป็นข้าเขาเลย ว่ากันหนักเข้า หนักเข้า ท่านก็นิ่งเสีย นิ่งหนักเข้า หนักเข้า ไม่มีใครล่ะ พระผู้เป็นเจ้านี่แหละเอาไป เอาแล้ว เอาเชือกมารัดหัวเข้าแล้ว ขันหัวพระเถระเข้าแล้ว ขันเสียตึงเชียวขันหัวแล้วเอาไม้ตีกบาลด้วย ตีเสียจนกระทั่งเลือดไหลออกทางตา นกกระเรียนเห็นเลือดเข้ามันก็จะมากินอ้ายเลือดนั่น ตีพระเถระเสียป่นปี้ แต่ว่ายังไม่ตายเท่านั้นแหละพออ้ายนกกระเรียนเข้ามา แกกำลังบ้าระห่ำของแก กำลังจะตีพระเถระนั่น แกก็เอา

เท้าตระหวัดนกกระเรียนเข้าให้ที่คอพับทีเดียว นกกระเรียนลงไปดิ้นผับๆๆ พระเถระก็ถาม พ่อช่างแก้ว นกกระเรียนนั่นตายแล้วหรือยัง ตายไม่ตายก็พระผู้เป็นเจ้าอย่าพูดไปเลย พระผู้เป็นเจ้าไม่ให้แก้วแก่กระผมก็ต้องตายเหมือนนกกระ เรียนนั่นแหละ ไม่ต้องสงสัยละ เอาซี พอเห็นนกกระเรียนตายสนิทดี ท่านก็บอกว่า เบาๆ เชือกเถอะ ผ่อนเชือกเถอะ จะบอกให้ อ้ายบุรุษก็ไม่เบา หนักขึ้นทุกทีเหมือนกัน นกกระเรียนนั่นตายแน่ เห็นว่าตายแน่ พอแน่แล้วก็บอกว่า นั่นแน่ะพ่อคุณ ก้อนแก้วอยู่ในท้องนกกระเรียนนั่นแน่ะ อ้ายช่างแก้วก็ไปจับนกกระเรียนที่ตายแล้วนั่น เชือดเอาก้อนแก้วออกมา โด่อยู่ในท้องนกกระเรียนนั่น โอย ทีนี้ลงกราบพระผู้เป็นเจ้าเลยทีเดียว กระผมได้พลาดพลั้งไปแล้ว

ขอพระคุณเจ้าจงงดโทษให้กระผมเถอะ พระเถระจึงว่า ฉันไม่เอาโทษเอากรณ์อะไรหรอก ไม่มีโทษกับฉันหรอก แต่ว่าปรโลกเขาจะไม่ยอมละกระมัง ฉันไม่รู้จะว่ากระไรเขานี่ ก็เธอทำของเธอเองนี่ เอากันละทีนี้ อ้อนวอนพระเถระให้งดโทษให้ตนที่ตนได้กระทำไปแล้ว นี้พัวพันในสกุล ตั้งแต่นั้นต่อไป พระเถระปฏิญาณในใจแล้วตั้งแต่นี้ต่อไป มีชีวิตเป็นอยู่จะไม่เกี่ยวข้องกับสกุลใด จะแสวงหาอาหารบิณฑบาตเลี้ยงชีพ จนตลอดชีวิต ตั้งใจสนิททีเดียว เท่านั้นพระคุณเจ้า ไม่เข้าติดสกุลใดเลยเข็ด นี้ก็พัวพันในสกุลเป็นโทษอย่างนี้ มีโทษอย่างนี้ ภิกษุในครั้งพุทธกาลน่ะ สึกไปมากมายเพราะพัวพันในสกุล ในครั้งนี้ก็สึกมากมายเหมือนกัน พัวพันในสกุล นี่ต้องคอยระแวดระวัง ภิกษุสามเณรพัวพันในสกุลเป็นข้อสำคัญนัก

๑๔ ข้อธรรมเหล่านี้สำหรับเนื่องด้วยพระอริยบุคคล ท่านประพฤติมาเป็นตำรับตำราที่แสดงมาแล้ว ในกรณียเมตตสูตร แก้ด้วยเมตตานี้ เมื่อประพฤติดีทั้ง ๑๔ ข้อนี่แล้ว ไม่มีช่องเสีย ความประพฤติไม่มีผิดธรรมผิดวินัยเลย ถ้าประพฤติได้อย่างนี้ได้ชื่อว่าตัวเองแหละเมตตาอยู่ในตัวเอง ไปอยู่ในสถานที่ใดๆ ก็ตัวเองแหละเมตตาอยู่ในตัวเอง ได้ชื่อว่าทำความดีให้แก่ตน และความดีที่ตนทำแล้วนั้นไปเป็นตัวอย่างของบุคคลอื่นต่อไป เป็นตำรับตำราของบุคคลอื่นต่อไปด้วยประการดังนี้ ใน ๑๔ ข้อนี้ อริยะนักปราชญ์ติเตียนบุคคลอื่นได้ด้วยประการใด ได้ด้วยกรรมอันใด ไม่ควรประพฤติกรรมอันนั้นจนตลอดชีวิต ควรตั้งจิต แผ่ไมตรีจิตไปว่า ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้นจงเป็นผู้มีสุขจงเป็นผู้เกษมสำราญ จงเป็นผู้มีตนถึงซึ่งความสุขเถิด ให้ตั้งใจลงไปว่าแผ่ไมตรีจิตลงไปว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น หรือสัตว์ทั้งหลายหมดทั้งสิ้น จงเป็นผู้มีสุข จงเป็นผู้มีความเกษม

สำราญ จงเป็นผู้มีตนถึงซึ่งความสุขเกิด เมื่อประพฤติดีเช่นนี้แล้วให้ตั้งใจอย่างนี้ ให้ผู้อื่นประพฤติดี ได้เหมือนอย่างกับตัวบ้าง ให้ตั้งใจอย่างนี้แหละเป็นเมตตาอริยสังสกถา

ที่ชี้แจงแสดงมาแล้วนี้ ยังหาจบกรณียเมตตสูตรไม่ ใน ๓ ส่วนเพียงส่วนเดียวเท่านั้นและจะแสดงลำดับต่อไป ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... มีความปรารถนาในกามเสียแล้ว
ไม่เป็นพรหมวิหาร พรหมวิหารไม่ปรารถนาในกาม
ปรารถนาเหมือนอย่างกับมารดารักลูก ลูกออกใหม่ๆ ดังนี้ ...'
'... มารดาบิดาเป็นพระอรหันต์ของบุตร
บุตรจะเพาะเลี้ยงมารดาบิดาด้วยประการใด
ก็ได้ชื่อว่าเลี้ยงพระอรหันต์แท้ๆ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๔
กรณียเมตตสูตร (ต่อ)

๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เย เกจิ ปาณภูตตฺถิ	ตสา วา ถาวรา วา อนวเสสา
ทีฆา วา เย มหนฺตา วา	มชฺฌิมา รสฺสกา อณุกถูลา
ทิฏฺฐา วา เย จ อทิฏฺฐา	เย จ ทูเร วสนฺติ อวิทูเร
ภูตา วา สมฺภเวสี วา	สพฺเพ สตฺตา ภวนฺตุ สุขิตตฺตา
น ปโร ปรํ นิกุพฺเพถ	นาติมญฺเญถ กตฺถจิ นํ กิญฺจิ
พฺยาโรสนา ปฏีฆสญฺญา	นาญฺญมญฺญสฺส ทุกฺขมิจฺเฉยฺย
มาตา ยถา นิยํ ปุตฺตํ	อายุสา เอกปุตฺตมนุรกฺเข
เอวมฺปิ สพฺพภูเตสุ	มานสมฺภาวเย อปริมาณํ
เมตฺตญฺจ สพฺพโลกสฺมึ	มานสมฺภาวเย อปริมาณํ
อุทฺธํ อโธ จ ติริยญฺจ	อสมฺพาธํ อเวรํ อสปตฺตํ
ติฏฺฐญฺจรํ นิสินฺโน วา	สยาโน วา ยาวตสฺส วิคตมิทฺโธ
เอตํ สตึ อธิฏฺเฐยฺย	พฺรหฺมเมตํ วิหารํ อิธมาหุ
ทิฏฺฐิญฺจ อนุปคมฺม สีลวา	ทสฺสเนน สมฺปนฺโน
กาเมสุ วิเนยฺย เคธํ	น หิ ชาตุ คพฺภเสยฺยํ ปุนเรตีติฯ

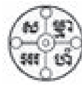
ขุ.ขุ.(บาลี) ๒๕/๑๐/๑๓-๑๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดง กรณียเมตตสูตร ซึ่งยังค้างอยู่ในสัปดาห์ที่ล่วงไปแล้วนั้น กรณียเมตตสูตรนั้นที่แสดงไปแล้วเพียงแต่ส่วนเบื้องต้น ยังขาดส่วนที่ ๒ อยู่ วันนี้จะแสดงในส่วนเบื้องปลายในกรณียเมตตสูตร ตามวาระพระบาลี เพื่อปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

เริ่มต้นตามวาระพระบาลีว่า **เย เกจิ ปาณภูตตฺถิ ตสา วา ถาวรา วา อนวเสสา** สัตว์มีชีวิตทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งมีอยู่ ยังสะดุ้งอยู่หรือว่ามั่นคงแล้วทั้งสิ้นไม่เหลือเลย **ทีฆา วา เย มหนฺตา วา** เหล่าใดตัวยาว เหล่าใดตัวใหญ่ เหล่าใดเป็นปานกลาง เหล่าใดตัวสั้น เหล่าใดผอม เหล่าใดพี เหล่าใดที่เราเห็นแล้วก็ดี หรือว่ายังไม่เห็นก็ดี เหล่าใดอยู่ในที่ไกลก็ดี อยู่ในที่ไม่ไกลก็ดี เกิดแล้ว หรือว่ายังจะพึงเกิดต่อไป หรือว่ากำลังเกิดอยู่ ขอสัตว์ทั้งปวงเหล่านั้นจงเป็นผู้มีตนอยู่เป็นสุขเถิด **น ปโร ปรํ นิกุพฺเพถ** สัตว์เหล่าอื่นอย่าข่มเหงสัตว์เหล่าอื่นเลย **นาติมญฺเญถ กตฺถจิ นํ กิญฺจิ** ไม่ควรดูถูกอะไรๆ เขา ในที่ใดๆ เลย มารดาผู้ถนอมบุตรคนเดียวผู้เกิดแล้วในตนด้วยยอมพร่าตนในบุตรนั้น ผู้มีเมตตาพึงตั้งสติอันนั้นไว้ ผู้มีเมตตาควรตั้งสติอันนั้นไว้ **เอตํ สตึ อธิฏฺเฐยฺย** ผู้มีเมตตาควรตั้งสติอันนั้นไว้ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวแล้ว นักปราชญ์ทั้งหลายไม่ควรให้ทุกข์แก่กันและกัน นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวแล้วว่า กิริยาอันนั้นแหละเป็นพรหมวิหารในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า **เอวมฺปิ สพฺพภูเตสุ มานสมฺภาวเย อปริมาณํ** ควรพึงเจริญเมตตาที่มีในใจไม่มีประมาณในสัตว์ทั้งหลายแม้ฉันนั้น **เมตฺตญฺจ สพฺพโลกสฺมึ มานสมฺภาวเย อปริมาณํ** บุคคลเจริญเมตตาที่มีในใจ ไม่มีประมาณในเบื้องบน หรือในเบื้องต่ำ หรือในเบื้องขวาง **อสมฺพาธํ อเวรํ อสปตฺตํ** เป็นธรรมอันไม่คับแคบ ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู **ติฏฺฐญฺจรํ นิสินฺโน วา สยาโน วา ยาวตสฺส วิคตมิทฺโธ** ผู้มีเมตตายืนอยู่ก็ดี เดินไปก็ดี นั่งแล้วก็ดี นอนแล้วก็ดี เป็นผู้ปราศจากความง่วงนอนฉันใด **เอตํ สตึ อธิฏฺเฐยฺย** ผู้มีเมตตาพึงตั้งสติไว้ฉันนั้น เพราะสติที่ไม่ง่วงนอนนั่นมันแจ่มใสดี พึงตั้งสติอันนั้นไว้ พึงรักษาสติอันนั้นไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อน ผู้สงบระงับผู้ถึงพร้อมด้วยทัศนะคือพระโสดาปัตติมรรค พึงนำความหมกมุ่นในกามทั้งหลายออก **กาเมสุ วิเนยฺย เคธํ** พึงนำความหมกมุ่นในกามทั้งหลายออก เป็นผู้ไม่ถึงในความนอนภพต่อไปอีกโดยแท้ทีเดียว นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายในกรณียเมตตสูตรนี้เป็นลำดับลงไปว่า ในเบื้องต้นที่แสดงมาแล้วในสัปดาห์ก่อนโน้น การเจริญเมตตาว่าขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้มีใจตั้งอยู่เป็นสุขเถิด นี้ต่อหัวว่า สัตว์มีชีวิตทั้งหลายเหล่าใด ให้คิดอยู่แต่ในใจกรณียเมตตสูตร สัตว์มีชีวิตทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งที่มีอยู่ ยังสะดุ้งอยู่ ยังมีตัณหาเครื่องสะดุ้ง หรือว่ามั่นคงแล้ว นี่ไม่สะดุ้ง หรือเรียกว่าไม่มีตัณหา **อนวเสสา** ทั้งสิ้นไม่เหลือเลย

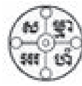

ทั้งหมด สัตว์มีเท่าไรทั้งหมดปรากฏไม่เหลือเลย ให้วางใจตั้งใจลงไปดังนั้น สัตว์เหล่าใดมีตัวยาว ยาวเท่าไรก็ช่าง อย่างพญานาคที่ตัวยาวๆ หรืองูตัวยาวๆ ชนิดใดก็ช่างที่มีตัวยาวๆ **ทีฆา วา เย มหนฺตา** หรือเหล่าใดมีตัวใหญ่ ใหญ่เท่าไรก็ช่าง จนกระทั่งสุดใหญ่ **มชฺฌิมา วา** หรือว่าปานกลาง มีตัวปานกลาง **รสฺสกา** หรือมีตัวสั้น **อณุกถูลา** หรือว่ามีร่างผอมหรือพี ผอมและอ้วนมีมากน้อยเท่าไร ให้ตั้งใจรู้สึกในใจดังนี้ **ทิฏฺฐา วา เย จ อทิฏฺฐา** ที่เราเห็นอยู่แล้ว หรือมิได้เห็นก็ดี ให้ตั้งใจดังนี้ **เย จ ทูเร วสนฺติ อวิทูเร** เหล่าใดอยู่ในที่ไกลหรือว่าอยู่ในที่ไม่ไกล ไกลจนกระทั่งเราไม่เห็น หรือว่าไม่ไกล อ้ายไม่ไกลอยู่ที่ใกล้ หรือว่าเกิดแล้วก็ดี หรือว่ากำลังจะเกิดก็ดี ขอสัตว์ทั้งปวงเหล่านั้นจงเป็นผู้มีตนอยู่เป็นสุขเถิด ให้ตั้งใจอย่างนี้ เป็นเมตตาในธรรมวินัยของพระบรมศาสดา ขอสัตว์ทั้งปวงเหล่านั้นจงเป็นผู้มีตนอยู่เป็นสุขเถิด ให้ตั้งใจอยู่อย่างนี้ ที่เราเป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ให้ตั้งใจเมตตาในสัตว์เหล่านี้ดังนี้

เมื่อตั้งใจอย่างนี้แล้ว อีกท่อนหนึ่ง **น ปโร ปรํ นิกุพฺเพถ** สัตว์เหล่าอื่นอย่าข่มเหงสัตว์อื่นเลย **นาติมญฺเญถ กตฺถจิ นํ กิญฺจิ** อย่าดูหมิ่นอะไรๆ เขา ในที่ใดๆ เลย การดูหมิ่นเขาน่ะมันมีอยู่ทุกคน ภิกษุก็ดูหมิ่นภิกษุ สามเณรก็ดูหมิ่นสามเณร ภิกษุดูหมิ่นสามเณร สามเณรดูหมิ่นภิกษุ ดูหมิ่นกัน ดูหมิ่นกันต้องเกิดเรื่อง ไม่ได้รับความสุข หรืออุบาสกอุบาสิกาก็ดูหมิ่นกัน อุบาสกก็ดูหมิ่นอุบาสกในอุบาสกซึ่งกันและกันเอง หรืออุบาสิกาดูหมิ่นอุบาสิกาในอุบาสิกาซึ่งกันและกันเอง หรืออุบาสกดูหมิ่นอุบาสิกา หรืออุบาสิกาดูหมิ่นอุบาสก หรือชนชาวบ้านดูหมิ่นชาววัด หรือชาววัดดูหมิ่นชาวบ้าน การดูหมิ่นกันอย่างนี้แหละปราศจากเมตตาในกันและกัน ให้กลับใจเสียใหม่ ภิกษุก็ไม่ดูหมิ่นภิกษุ ในชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ สามเณรก็ไม่ดูหมิ่นสามเณรในชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ หรือภิกษุไม่ดูหมิ่นสามเณร สามเณรไม่ดูหมิ่นภิกษุ หรือคนมั่งมีดูหมิ่นคนจน หรือคนจนดูถูกคนมี หรือคนชั้นสูงดูถูกคนชั้นต่ำ คนชั้นต่ำดูถูกชั้นสูง อย่างนี้ต้องมีอยู่เป็นธรรมดา ส่วนเมตตาพรหมวิหาร ให้เลิกดูหมิ่นกันเสีย ไม่ให้ดูหมิ่นอะไรๆ ในที่เขา หรือในที่ใดๆ ไม่ดูหมิ่นทั้งนั้น ถ้าเลิกดูหมิ่นเสียเช่นนี้ นั่นแหละจะกลับเป็นคนดีกับเขาได้ บางทีดูหมิ่นเขา ไม่รู้ตัวว่าดูหมิ่นเขา ดูหมิ่นเป็นอย่างไร คำดูหมิ่นน่ะ เขาเล็กกว่าสู้ไม่ได้ พูดเอาตามชอบใจ ว่าเอาตามชอบใจ ไม่ไพเราะ พูดอย่างกักขพะๆ หยาบช้ากล้าแข็ง บ้างด่าว่าเขาต่างๆ ชอบอกชอบใจ เหล่านี้เรียกว่าดูหมิ่นเขาอยู่แล้ว

ถึงเขาจนก็ดูหมิ่น พูดไม่เคารพคารวะในกันและกัน พูดใช้เสียงกระด้างไม่น่าฟัง ถ้อยคำเหล่านั้น ตวาดขู่ด้วยประการต่างๆ เหล่านี้ ดูหมิ่นเขา อ้ายลักษณะดูหมิ่นเป็นข้อสำคัญนัก เขาจึงได้ยืนยันไว้ว่า เรือนยอดที่จะทำลายลงด้วยไฟไหม้น่ะเพราะไหม้แต่เรือนย่อยขึ้นไป กระต๊อบกระท่อมที่ปลูกอยู่ข้างๆ เรือนยอดนั่นแหละ ไหม้เรือนเล็กๆ ขึ้นก่อนแล้วก็ไปไหม้เรือนยอดนั่นฉันใดก็ดี แง่นี้แหละความร้อนเกิดจากชั้นน้อยขึ้นมาไหม้เรือนยอดได้ เจ้าครองประเทศหรือผู้ครองประเทศจะได้รับความอับปาง เกิดปฏิวัติขึ้นก็เพราะผู้ใหญ่ดูหมิ่นผู้น้อย หรือไม่ฉะนั้น ผู้น้อยเมื่อถูกดูหมิ่นดูถูกด้วยประการใดประการหนึ่งก็จำเอาไว้ ได้สมัครพรรคพวกมากขึ้นก็ลงโทษผู้ใหญ่ เหมือนในคอมมิวนิสต์ บัดนี้ที่จะเกิดลุกลามกันใหญ่โตเช่นนี้เพราะผู้ชั้นสูงดูหมิ่นผู้ต่ำ คนมั่งมีดูถูกคนจน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกิดเข้าปล้นกัน เกิดเป็นคอมมิวนิสต์ขึ้น นี่เพราะเหตุพูดจาไม่เพราะ ดูถูกดูหมิ่นกัน จึงได้เกิดรบราฆ่าฟันกันเช่นนี้ ถ้าแม้ไม่ดูถูกดูหมิ่นซึ่งกันและกันแล้ว ไหนเลยจะเกิดรบราฆ่าฟันกันเช่นนี้ เหตุนี้ ถ้าภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา รู้จักเช่นนี้แล้วให้เลิกดูหมิ่นกันเสีย ไม่ดูหมิ่นใครๆ ละ เลิกดูหมิ่นเสีย ตั้งอยู่ในเมตตา เมื่อเจอผู้ใหญ่ก็ตั้งอยู่ในเมตตารักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข เมื่อเจอผู้ปานกลางก็ตั้งอยู่ในเมตตารักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข เมื่อเจอผู้ต่ำก็ตั้งอยู่ในเมตตารักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข เมื่อตั้งอยู่เช่นนี้ ตามบาลีว่า **น ปโร ปรํ** แปลว่า ไม่ดูถูกดูหมิ่นในกันและกัน **นาติมญฺเญถ กตฺถจิ นํ กิญฺจิ** นี้เรียกว่า ไม่ดูถูกดูหมิ่นในกันและกัน

มารดาผู้ถนอมกล่อมเกลี้ยงแต่บุตรที่เกิดในตนผู้เดียว ยอมพร่าชีวิตของตนได้ด้วยความรักลูกแม้ฉันใด บุคคลผู้ประกอบเมตตา บุคคลผู้ตั้งอยู่ในเมตตา บุคคลผู้เจริญเมตตา พึงตั้งจิตดวงนั้นไว้ จิตดวงของมารดาที่พร่าชีวิตแทนบุตรของตนได้น่ะ บุคคลผู้ประกอบด้วยเมตตาพึงตั้งจิตดวงนั้นไว้ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า กิริยาของจิตเช่นนั้นแหละ ชื่อว่าเป็นพรหมวิหารในพุทธศาสนาทีเดียว ตรงนี้ต้องจำ **มารดาผู้ถนอมบุตรของตนผู้เกิดในตนผู้เดียว ด้วยยอมพร่าชีวิตของตนได้ ผู้ประกอบด้วยจิตเมตตาพึงรักษาจิตดวงนั้นไว้ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่ากิริยาของจิตเช่นนั้นแหละเป็นพรหมวิหารในพุทธศาสนานี้** จิตดวงนั้นให้รักษาไว้ รักษาอย่างไร จิตที่รัก รูป เสียง อิ่มเอิบซาบซึ้งในใจนั่นแหละ อย่าใช้จำเพาะลูกของตัว เมื่อใช้ในลูกของตัวจิตสงบดีแล้ว ใช้จิตที่ซาบซ่านอย่างชนิดนั้นให้ทั่วไปแก่คนอื่น ไม่จำเพาะลูก ให้ทั่วไปแก่คนอื่น เหมือนอยู่ในวัดนี้ถ้าจะแผ่เมตตาก็เหมือนกันหมด เห็นหญิงก็ดี ชายก็ดี ภิกษุสามเณร เอาใจของตัว จิตของตัวที่เอิบอาบซึมซาบในลูกที่เกิดในอกของตนนั่นแหละ จำได้ รสชาติใจนั้นแน่ เอาใจดวงนั้น

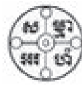
แหละ เอาไปรักใคร่เข้าในบุคคลอื่นทุกคนเหมือนกับลูกของตน ให้มีรสมีชาติอย่างนั้น ถ้ามีรสมีชาติอย่างนั้นละก็ เมตตาพรหมวิหารของตนเป็นแล้ว เมื่อเมตตาพรหมวิหารเป็นขึ้นเช่นนี้แล้วอัศจรรย์นัก ไม่ใช่พอดีพอร้าย ให้ใช้อย่างนี้ ใช้จิตของตนให้เอิบอาบ ถ้าว่าทำจิตไม่เป็นก็แผ่ได้ยาก ไม่ใช่แผ่ได้ง่าย แต่ลูกของตนแผ่ได้ ลูกออกใหม่ๆ น่ะ เอิบอาบ ซึมซาบ รักใคร่ ถนอมกล่อมเกลี้ยงบุตรของตน กระฉับกระเฉงแน่นแฟ้นเพียงใด ให้เอาจิตดวงนั้นแหละมาใช้ เรียกว่าเมตตาพรหมวิหาร เอาไปใช้ในคนอื่นเข้าเห็นคนอื่นเข้าก็รักใคร่อย่างนั้นแหละ เมตตารักใคร่อย่างนั้นแหละ เมตตารักใคร่อย่างบุตรน่ะ เมตตารักใคร่อย่างไร มีอะไรให้หมด ถ้าว่ามีนมก็รับให้นมทีเดียว มีของอะไรให้หมดทุกสิ่งทุกอย่าง รักใคร่จริงๆ อย่างนั้น เอิบอาบซึมซาบ รสชาติสำคัญทีเดียว ลูกอ่อนน่ะ อ้ายจิตดวงนั้นสำคัญทีเดียว จำไว้ ตั้งจิตดวงนั้นแหละไว้ พรหมวิหาร แต่ว่าให้ทั่วไปแก่สัตว์โลกโอกอ่าว อ่าววัฏสงสาร ไม่ว่าสัตว์ชนิดใดๆ ๔ เท้า ๒ เท้า เท้าเหี้ยน เท้ามาก ไม่เข้าใจ จะเป็นสัตว์ตัวใหญ่ หรือสัตว์ตัวยาว หรือสัตว์ตัวปานกลาง หรือสัตว์ตัวสั้น หรือพี หรือผอม หรืออ้วน ชนิดอะไรก็ช่าง ผอมหรืออ้วนก็ช่าง ที่เห็นแล้วหรือยังไม่ได้เห็นก็ช่าง อยู่ใกล้หรืออยู่ไกลก็ช่าง ตั้งจิตให้มั่นหมายในสัตว์อย่างนั้น ตั้งจิตลงไปเช่นนั้น อ้ายนี่ให้จำไว้ เมตตาพรหมวิหารให้รักษาเอาไว้ นี่พวกทำจิตให้เป็นน่ะทำได้อย่างนี้ ให้จำแม่ลูกอ่อนรักลูกไว้ ถ้าไม่เป็นแม่ลูกอ่อน ไม่รู้รสชาติของจิตนี้ ไม่รู้จักรสชาติของจิตดวงนี้ ถ้าเป็นแม่ลูกอ่อนจึงจะรู้จักรสชาติของจิตดวงนี้ ถ้าเป็นพ่อลูกอ่อนก็รู้จักรสชาติของจิตดวงนี้ ถ้าไม่เป็นพ่อลูกอ่อนก็ไม่รู้จักรสชาติของจิตดวงนี้ จิตดวงนี้เป็นจิตดวงสำคัญ เมื่อรู้จักใช้แล้วละก็ ใช้จำเพาะลูกของตนก็ไม่ได้ผล จิตมีฤทธิ์นัก ถ้ารู้จักใช้ถูกส่วนแล้วละก็มีฤทธิ์เดชมากมายนักนะ จะมีคนรักใคร่มากมายนับประมาณไม่ได้ ถ้าใช้ถูกส่วน ถ้าว่าผู้ทำจิตเป็น ทำใจหยุดนิ่งได้ ก็แก้ไขใจของตัวได้ไปแค่ไหนก็แก้ไขแค่นั้น แก้ให้รักใคร่สัตว์โลก เหมือนอย่างกับแม่ลูกอ่อนที่รักลูกที่เกิดใหม่ๆ โคก็ดี รักลูกที่เกิดใหม่น่ะ สัตว์เดรัจฉาน ลูกที่เกิดใหม่ๆ น่ะ ใครเข้าไป ขวิดทีเดียว ไก่ป่าก็ดี เปรียวนัก กลัวมนุษย์นัก แต่พอลูกอ่อนออกมาละก็ ออกจากไข่ใหม่ๆ พาลูกเดินต๊อกแต๊กละก็ เอาละ ใครเข้าไปละก็ปราดตีใส่ทีเดียว ไก่เถื่อนนะ ไก่ป่านะ กลัวมนุษย์นัก แต่ว่ามนุษย์เข้าใกล้ตีทีเดียว ร้องทีเดียว แผ่ปีกทีเดียว เพราะรักลูกออกห่างจากลูกไม่ได้ จิตดวงนั้นสัตว์ดิรัจฉานก็ยังใช้ในลูก สัตว์ ๔ เท้า ๒ เท้า เท้าเหี้ยน ใช้ในลูกเหมือนกันหมด ว่าแม่ลูกอ่อนใช้ในลูกละก็ ให้จำจิตดวงนั้นไว้ นั่นแหละทำให้เป็นขึ้นเถอะ จิตดวงนั้นน่ะให้เป็นแก่มนุษย์ทั่วไปละก็ บุคคลนั้นแหละจะทำอะไร

ละก็ ในมนุษย์โลกสำเร็จหมด สำเร็จหมดทีเดียว จะสร้างประเทศก็สำเร็จหมด สร้างวัดสร้างวาเป็นสำเร็จหมด ใช้อย่างนั้นแหละ คนต้องมาช่วยทำให้สำเร็จทุกประการ เหมือนอย่างกับแม่ลูกอ่อนรักลูก เอิบอาบดึงดูดกระฉับกระเฉงแน่นแฟ้นในลูก ลูกจะแอะก็ไม่ได้ละ แม่ก็ต้องควักละ นั่นแหละฉันใด ลูกนั่นก็ทำใจหยุดดีมั่นคงดี แม่มีความกระสันแน่นแฟ้นในลูกยิ่งนักหนา **จิตดวงนั้นแหละผู้เจริญเมตตาให้รักษาไว้ อย่าให้คลาดเคลื่อน ถ้ารักษาไม่ได้แล้วขอสะกิดใจว่า นั่นแหละพรหมวิหารในพระพุทธศาสนา จะทำอะไรในพระพุทธศาสนาสำเร็จทุกสิ่งทุกประการ** นี่ให้รู้จักหลักฐานพุทธศาสนาแน่นอนอย่างนี้

เมื่อรู้จักเช่นนี้แน่นอนแล้ว เข้าใจแล้ว ท่านจึงได้ยืนว่า **เมตฺตญฺจ สพฺพโลกสฺมึ มานสมฺภาวเย อปริมาณํ** บุคคลผู้เจริญเมตตาที่มีในใจไม่มีประมาณไปในสัตว์ทั้งสิ้น เจริญอย่างนี้แหละ ในเบื้องบน **อุทฺธํ** ในเบื้องบน ในเบื้องบนก็ตลอดขึ้นไปจะมีสัตว์เท่าไรในอากาศ ในเบื้องต่ำ ในแผ่นดินมีมากน้อยเท่าไรทั่วไปหมดแบบเดียวกัน สัตว์ในแผ่นดิน **อุทฺธํ อโธ จ ติริยญฺจ** ในเบื้องขวาง ในเบื้องขวางตลอดไปหมด พ้นจากเบื้องบนเบื้องต่ำ เบื้องขวางตลอดหมด ให้แผ่ไปอย่างนี้ทั่วไป **อสมฺพาธํ** เป็นธรรมไม่คับแคบ **อเวรํ** ไม่มีเวร หาเวรมิได้ ไม่มีเวรมีภัย ไปข้างไหนก็สบายไม่ต้องมีศัสตราอาวุธ ไม่มีเวรไม่มีภัยกับใคร **อสปตฺตํ** ไม่มีศัตรู ไปไหนไม่มีศัตรู ไม่มีใครทำร้าย เพราะเมตตาพรหมวิหารเป็นเสียแล้ว เพราะมีแต่เขารักใคร่เท่านั้น **ติฏฺฐญฺจรํ** เมื่อเจริญเมตตาถึงขนาดนั้นแล้ว ยืนอยู่ก็ดี เดินอยู่ก็ดี เดินไปก็ดี **นิสินฺโน วา** นั่งแล้วก็ดี **สยาโน วา** นอนแล้วก็ดี เป็นผู้ปราศจากความง่วงนอนทีเดียว เป็นผู้ปราศจากความง่วงนอน ไม่มีง่วงเหงาหาวนอนฉันใด **เอวมฺปิ สพฺพภูเตสุ มานสมฺภาวเย อปริมาณํ** ผู้ประกอบด้วยเมตตามีในใจไม่มีประมาณเช่นนี้ ย่อมเป็นผู้มีตนเป็นสุขโดยส่วนเดียว ไม่มีทุกข์

เหตุนั้น ผู้ที่ประกอบด้วยเมตตาเห็นสภาวะปานฉะนี้ ย่อมประกอบด้วยทัศนะความเห็น คือเข้าถึงซึ่งความเป็นพระโสดาปัตติมรรคทีเดียว เมื่อเข้าถึงซึ่งความเป็นพระโสดาปัตติมรรคเช่นนี้ **กาเมสุ วิเนยฺย เคธํ** ควรนำความหมกหมุ่น **เคธํ** แปลว่าตัวกิเลส ควรนำความหมกหมุ่นในกามทั้งหลายไปเสีย อย่าไปเกี่ยวข้องด้วยกามนัก มันทำให้พรหมวิหารเสีย ถ้าไม่เกี่ยวข้องด้วยกามแล้วพรหมวิหารไม่เสีย ถ้าเกี่ยวข้องด้วยกามเสียแล้วเสียพรหมวิหาร **มีความปรารถนาในกามเสียแล้วไม่เป็นพรหมวิหาร พรหมวิหารไม่ปรารถนาในกาม ปรารถนาเหมือนอย่างกับมารดารักลูก ลูกออกใหม่ๆ ดังนั้น** มารดารักลูก

ออกใหม่ๆ ด้วยกรุณาอย่างเดียว ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา มารดาบิดารักลูกออกใหม่ๆ มีเมตตารักใคร่จะให้เป็นสุข ไม่ต้องการอะไรเลยในลูก กรุณาอยากจะช่วยลูกให้พ้นทุกข์ มุทิตาเมื่อลูกเดินได้นั่งได้คลานได้ ไปในทิศานุทิศได้ เลี้ยงตัวได้ ก็ยินดีด้วยโมทนาด้วย หรือถึงความวิบัติพลัดพรากที่เหลือวิสัยที่จะช่วยได้ก็อยู่ในอุเบกขาอย่างนั้น มารดาที่รักลูกน่ะ รักใคร่ลูกน่ะ ถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงลูกน่ะ ไม่ประกอบด้วยกาม ประกอบด้วยพรหมวิหารแท้ๆ ถึงได้กล่าวว่ามารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร

พระพุทธเจ้าก็เป็นพรหมของบุตร เป็นพุทธเจ้าด้วย เป็นพรหมด้วย มารดาบิดาเป็นบุรพาจารย์ของบุตร เพราะสอนบุตรและธิดามาก่อนใคร **มารดาบิดาเป็นพระอรหันต์ของบุตร บุตรจะเพาะเลี้ยงมารดาบิดาด้วยประการใด ก็ได้ชื่อว่าเลี้ยงพระอรหันต์แท้ๆ** เหตุนี้แล เมตตาพรหมวิหารนี้ ท่านทั้งหลายผู้เป็นเมธี พึงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า ถ้าผู้ใดประพฤติปฏิบัติได้ในเมตตาพรหมวิหารดังกล่าวแล้วนี้ ไม่เข้าถึงซึ่งความนอนในครรภ์อีก ย่อมไม่เข้าถึงซึ่งความนอนในครรภ์อีกโดยแท้ทีเดียว แตกกายทำลายขันธ์แล้ว ถ้าเป็นพระโสดาบันไม่เข้าถึงซึ่งความนอนในครรภ์อีก ก็ชาติเดียวเท่านั้นได้ไปเป็นพระสกทาคา อนาคา อรหันต์ทีเดียว เรียกว่า **เอกพีชี** ชาติเดียว ตายทีเดียว ไม่กลับมานอนในครรภ์ ในกามภพอีกต่อไป ไม่กลับมานอนในครรภ์กามภพอีกต่อไป อันนี้ก็ได้ชื่อว่าพระอานิสงส์เมตตาส่งให้ ถ้าว่าผู้ใดทำใจได้เช่นนี้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นที่ไหว้ที่บูชาของมหาชนคนทั้งหลาย เรื่องนี้ปรากฏอยู่ครั้งในตอนไม่สู้ช้านัก เขาเล่าลือในตอนเชียงใหม่ พระศรีวิชัยประกอบเมตตาพรหมวิหารเป็นอย่างนี้แหละ แกจะทำอะไรเป็นสำเร็จหมดทุกประการ ผู้มีปรีชาญาณเช่นนั้น มนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า วัดปากน้ำถ้าจะพลิกวิชานี้ ก็จะใช้จิตอย่างชนิดนี้ก็ไม่สู้ยาก มีจำนวนรู้ในทางธรรมปฏิบัติ ใช้จิตเป็น ๑๕๐ กว่าคนแล้ว ในพวกเหล่านี้พอทำเข้าก็เป็นทุกคนไม่สู้ยากนัก ถ้าว่าทำจิตยังไม่เป็นแล้วก็ทำยากอยู่ ในเมตตาพรหมวิหารนี้ไม่ใช่เป็นของทำง่าย พุทธศาสนาต้องประสงค์อย่างนี้นะ ถ้าเราเป็นผู้มีปัญญาฉลาดมาพบพุทธศาสนาเป็นหลักของวิชาเช่นนี้แล้ว จับเอาหลักเสียให้ได้ ได้สักอย่างใดอย่างหนึ่งก็ใช้ได้ ได้ธรรมกายก็ใช้ได้ ได้ธรรมกายแล้วจะให้อัศจรรย์อย่างไร ก็เมตตาพรหมวิหารตั้งเข้าไปซิ จะเป็นอัศจรรย์นัก ตั้งเมตตาพรหมวิหารดังกล่าวแล้วทุกประการ นั่นแหละจะเลิศประเสริฐเป็นมหัศจรรย์นัก แต่ว่าพึงรู้พรหมวิหารนี้จะทำสักเท่าหนึ่งเท่าใด แค่ที่สุดก็เป็นพระโสดาบันเท่านั้น จะเกินพระโสดาบันไปไม่ได้ ท่านวางหลักไว้เท่านั้น ถ้าจะทำไปทางอื่นสูงขึ้นไปกว่านี้ก็ยังไปเป็นสกทาคา อนาคา อรหันต์ ขึ้นไปได้สูงกว่านี้ จะ

มัวเพลินอยู่ไม่ได้ พระพุทธศาสนาท่านอุปมาเหมือนต้นไม้ใหญ่สมบูรณ์ด้วยใบแก่ อ่อน ดอก ผล ที่นก ประชุมชนต้องการ ได้ทั้งนั้น ถ้าว่าคนไม่มีปัญญาเข้ามาในพระธรรมวินัยของพระศาสดา ก็มัวรับประทานใบไม้น่ะอ่อนแก่ตามเรื่องของตัว รับประทานดอกไม้บ้างอ่อนแก่ตามกุศลของตัว รับประทานผลไม้บ้างอ่อนแก่ตามประสงค์ของตัว นี่คนมีปัญญาน้อย คนไม่มีปัญญา ถ้าคนมีปัญญาแล้วก็ อ้อ เป็นตามธรรมดาพระพุทธศาสนาสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยลาภสักการะต่างๆ เต็มอยู่ในพระพุทธศาสนานี้ ใครมาอยู่ในพระพุทธศาสนานี้ไม่ต้องทำนาทำเรือกทำสวนค้าขายแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ในพุทธศาสนามีบริบูรณ์ด้วยข้าวปลาธัญญาหารทั้งนั้น ไม่ขาดตกบกพร่องอย่างใด ถ้ามัวเพลินแต่กินแต่นอนเสียเช่นนี้ มรรคผลก็ไม่ได้ เสียเวลาไป นี่ ทำให้มีให้เป็นธรรมกายขึ้น นั่นน่ะเป็นแก่นเป็นสาระของต้นไม้นั้น ในพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นแก่นแน่นหนาทีเดียว ได้ชื่อว่ายึดไว้ได้ซึ่งแก่นสารของตนทีเดียว **อาทยิ สารเมว อตฺตโน** ยึดไว้ได้ซึ่งแก่นสารของตนทีเดียว ได้ธรรมกายเสีย **ได้ธรรมกายแล้วทำธรรมกายนั่นให้เป็นพระโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกทาคามิมรรค สกทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล เป็นลำดับขึ้นไป อย่างนี้พบแก่นสารในธรรมวินัยของพระศาสดาแท้ๆ**

เหตุนี้แล ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในท้ายของกรณียเมตตสูตรนี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยายความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

บุษบกไม้สัก เป็นที่ประดิษฐานพระหินแก้วจุยเจียทรงเครื่อง

'... ถ้าอ่อนให้อ่อนละมุนละไมใช้ได้ ถ้าแข็งให้แข็งเป็นเหล็กดีใช้ได้

ใช้ในโลกได้อย่างดีแท้ ถ้าแข็งแข็งอย่างเหล็ก

ถ้าอ่อนอ่อนอย่างสำลี ใช้ได้ดีอย่างนี้ ...'

'... ถึงพระพุทธเจ้าก็คือตัวธรรมกาย ถึงธรรมกายก็เหมือนถึงพระพุทธเจ้า

ถึงธรรมกายได้ธรรมกาย ไปกับธรรมกายได้

ไปนรก สวรรค์ ไปนิพพานได้ ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๕

ขันธปริตร

๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ เอราปเถหิ เม
ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ
อปาทเกหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม
จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม
มา มํ อปาทโก หึสิ มา มํ หึสิ ทิปาทโก
มา มํ จตุปฺปโท หึสิ มา มํ หึสิ พหุปฺปโท
สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา
สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ มา กิญฺจิ ปาปมาคมา

อปฺปมาโณ พุทฺโธ อปฺปมาโณ ธมฺโม อปฺปมาโณ สงฺโฆ ปมาณวนฺตานิ สิรึสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณานาภี สรพู มูสิกา กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิ โสหํ นโม ภควโต นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานนฺติฯ

วิ.จู.(บาลี) ๗/๒๗/๑๑-๑๒

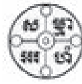
ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยขันธปริตร คำว่าปริตร แปลว่าความรักษา ขันธปริตร แปลว่ารักษาขันธ์ ความรักษาขันธ์ ความคุ้มครองขันธ์ ความป้องกันขันธ์ เรียกว่าขันธปริตร ขันธปริตรนี้เป็นวิชชาในพระพุทธศาสนา สัตว์ต่างๆ มีมากมายหลายประการ มนุษย์บางพวกไม่อาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ บางพวกอาจสู้สัตว์เดียรัจฉานทั้งหลายเหล่านั้นได้ พวกที่สู้สัตว์เดียรัจฉานทั้งหลายเหล่านั้นไม่ได้ต้องใช้ความอ่อนน้อมเป็นสามัคคีน้ำหนึ่งใจเดียวกับสัตว์เดียรัจฉาน ถ้าว่าอาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ ไม่ต้องอ่อนน้อมไม่ต้องสามัคคีกับสัตว์เดียรัจฉาน ปราบสัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นวอดวายไปหมด ถ้าว่าไม่อาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ ต้องใช้

อ่อนน้อม เพราะฉะนั้น มนุษย์หญิงก็ดี ชายก็ดี คฤหัสถ์บรรพชิต หญิงชายไม่ว่า **ถ้าอ่อนให้อ่อนละมุนละไมใช้ได้ ถ้าแข็งให้แข็งเป็นเหล็กดีใช้ได้ ใช้ในโลกได้อย่างดีแท้ ถ้าแข็งแข็งอย่างเหล็ก ถ้าอ่อนอ่อนอย่างสำลี ใช้ได้ดีอย่างนี้** สำลีนะใช้ได้ดีนัก ทั้ง ๒ อย่างนี้ดีที่สุด อ่อน อ่อนอย่างสำลีดีที่สุด แข็ง แข็งอย่างเพชรดีที่สุด เด็ดเดี่ยวทีเดียว ๒ อย่างนี้แหละ จำไว้เป็นตำรา ถ้าจะเป็นคนอ่อน อ่อนให้ใช้ได้ ถ้าจะเป็นคนแข็ง แข็งให้ใช้ได้เหมือนกัน อย่างนี้เรียกว่าคนมีปัญญา ทางพระพุทธศาสนาก็ใช้เช่นนั้น

ส่วนพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใด แข็งจริงๆ ไม่ใช่แข็งพอดีพอร้าย สัตว์ใดจะมาปล้นพระองค์เป็นไม่มีเด็ดขาด อย่าว่าแต่มนุษย์ แม้แต่สัตว์เดียรัจฉานเช่น พญานันโทปนันทนาคราช มาแข็งกระด้างต่อพระองค์เข้า พระองค์ก็ปราบพญานันโทปนันทนาคราชเสีย หรืออาฬวกยักษ์ พระองค์ไม่สามารถจะลดหย่อนให้ผู้หนึ่งผู้ใด แข็งเป็นเพชรทีเดียว ปราบอาฬวกยักษ์เสียให้อยู่เป็นสาวกของพระองค์ให้อยู่ในความปกครองของพระองค์เสีย นี่ท่านแข็งดีอย่างนี้ จึงเรียกว่าแข็งให้แข็งเป็นเพชร ถ้าอ่อนให้อ่อนเป็นสำลี อ่อนเป็นสำลีใช้เป็นผ้าห่มหนาวก็ได้ ใช้เป็นหมอนหนุนก็ได้ ใช้ปั่นเป็นผ้าทำนุ่งทำห่มได้ สำเร็จประโยชน์แก่มนุษย์ นี่อ่อนเป็นสำลีอย่างใช้ได้ เพราะฉะนั้น เราท่านทั้งหลายหญิงชายทุกถ้วนหน้า เมื่อจะฟังในขันธปริตร ขันธปริตรนี้แปลว่าความคุ้มครองป้องกันขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์นี้ ไม่คุ้มครองป้องกันไม่ได้ อันตรายมากนัก อันตรายมากทีเดียว

สัตว์ในมนุษย์โลกถูกอสรพิษกัดในปีหนึ่งๆ หมดสิ้นเท่าไร ตั้งร้อย ไม่ใช่ร้อยสองร้อย ถูกงูเด็ดชีวิตเสีย ประหารเสีย นี่งูร้ายนัก งูเล็กๆ น้อยๆ ไม่ร้ายเท่าพญานาค พญานาคตัวใหญ่ๆ ร้ายนัก พ่นพิษตายทีเดียว นี่อันตรายมากมายทีเดียว เพราะฉะนั้น อันตรายทั้งหลายเหล่านี้เราจะสู้ด้วยวิธีใด ทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่าในขันธปริตร แปลเป็นภาษาไทยว่า **วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ** ให้ตั้งใจลงไปว่า ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลวิรูปักข์ด้วย **เมตฺตํ เอราปเถหิ เม** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลเอราบถด้วย **ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลฉัพยาบุตรด้วย **เมตฺตํ กณฺหา-โคตมเกหิ จ** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลกัณหาโคตมกะด้วย **อปาทเกหิ เม เมตฺตํ** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่ไม่มีเท้า **เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่มีเท้า ๒ ด้วย **จตุปฺปเทหิ**

เม เมตฺตํ ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่มีเท้า ๔ ด้วย **เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม** ความเป็นมิตรของเราจงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่มีเท้ามากด้วย **มา มํ อปาทโก หึสิ** ขอสัตว์ไม่มีเท้าอย่าเบียดเบียนเราเลย **มา มํ หึสิ ทิปาทโก** ขอสัตว์มีเท้า ๒ อย่าเบียดเบียนเราเลย **มา มํ จตุปฺปโท หึสิ** ขอสัตว์มีเท้า ๔ อย่าเบียดเบียนเราเลย **มา มํ หึสิ พหุปฺปโท** ขอสัตว์มีเท้ามากอย่าเบียดเบียนเราเลย **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา** ขอสรรพสัตว์ทั้งหลายที่มีชีวิตทั้งหลาย ที่เกิดแล้วทั้งสิ้นทั้งหมด **สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ** ขอจงเห็นความเจริญทั้งหลายทั้งนั้นด้วย **มา กิญฺจิ ปาปมาคมา** ขอความลามกอย่ามาถึงแก่สัตว์เหล่านั้นเลย

อปฺปมาโณ พุทฺโธ พระพุทธเจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมเจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์เจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **ปมาณวนฺตานิ สิรึสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณานาภี สรพู มูสิกา** ขอสัตว์ทั้งหลาย คือ งู แมงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ แมงมุม และหนู ล้วนมีประมาณ **กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิ โสหํ นโม ภควโต นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานํ** อันความรักษาอันเรากระทำแล้ว ความคุ้มครองอันเรากระทำแล้ว ขอสัตว์ที่เกิดแล้วจงหลีกไป ความนอบน้อม เรานั้นมักกระทำความนอบน้อมแก่พระพุทธเจ้าอยู่ ความนอบน้อมแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายทั้ง ๗ พระองค์ ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลี ชี้ความเป็นสยามภาษาได้ดังนี้

ในขันธปริตร ใจความของขันธปริตร ข้อเนื้อความย่อ **ขนฺธ** แปลว่าขันธ์ ขันธ์ ๕ มีมากไม่ใช่มีน้อย **ปริตฺตํ** แปลว่าความปกครองป้องกัน ความคุ้มครองป้องกัน เรียกว่าปริตร ขันธ์ ๕ มีมาก ขันธ์ ๕ ของมนุษย์ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ของมนุษย์ละเอียดก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ขันธ์ ๕ ของทิพย์ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ขันธ์ ๕ ของทิพย์ละเอียดก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ขันธ์ของรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ไม่ใช่แต่เพียงเท่านั้น ขันธ์ ๕ ของธรรม ธรรมขันธ์ ธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด โสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด สกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด มีความคุ้มครองป้องกันทั้งนั้น

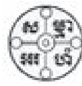
อันตรายเป็นข้อสำคัญ เพราะเหตุนั้น สัตว์ดิรัจฉานอย่างวิรูปักข์ สกุลนาคชื่อว่าวิรูปักข์ สกุลนี้เป็นสกุลสำคัญ มีฤทธิ์มีเดช เหาะเหินเดินอากาศได้ ถอดกายมาเป็น

มนุษย์ก็ได้ พญานาคมีฤทธิ์ขนาดนี้ เมื่อครั้งพุทธกาล ใครๆ ก็กลัว บัดนี้ใครๆ ก็กลัว เหมือนกัน พญานาคไม่ใช่ของพอดีพอร้าย ใครๆ ก็กลัวทั้งนั้น พญานาคชื่อว่าเอราบถ ตระกูลเอราบถก็แบบเดียวกัน มีฤทธิ์มีเดชมากมาย ถอดกายเหาะเหินเดินอากาศได้ เป็นมนุษย์ก็ได้ เป็นพญานาคก็ได้ มาปนอยู่ในมนุษย์ ไม่รู้จัก แผลงฤทธิ์แผลงเดชมาได้ เรียกว่าเอราบถ ตระกูลพญานาคมีอีก ฉัพยาบุตร ตระกูลใหญ่ๆ ทั้งนั้น ตระกูล พญานาคเหล่านี้เป็นตระกูลสำคัญ แผลงฤทธิ์แผลงเดชได้ดุจเดียวกัน ตระกูลพญานาค ที่ ๔ เรียกว่า กัณหาโคตมกะ ตระกูลพญานาคพวกนี้เหาะเหินเดินอากาศได้ จำแลง แปลงกายมาเป็นมนุษย์ก็ได้ เป็นภิกษุก็ได้ เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ได้ เป็นมนุษย์คนใดก็ ได้ นั่งอยู่ในพวกนี้ ไม่มีใครรู้จัก พญานาคแปลงได้เช่นนั้น ถ้ามีธรรมกายจึงจะรู้จัก ถ้าไม่มีธรรมกายก็ไม่รู้จัก จะเด็ดชีวิตคนหนึ่งคนใดแล้วก็ไม่ยากนัก มีฤทธิ์มีเดชขนาดนี้

สกุลเหล่านี้ ผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด บุคคลผู้อ่อนเห็นมีฤทธิ์มีเดชขนาดนี้แล้วจะ ทำอย่างไรกัน ก็ตั้งใจตีสนิทชิดชมกับเขา ประกาศตนลงไปว่า ขอความเป็นมิตรของ เราจงมีแก่พญานาคทั้ง ๔ ตระกูลนั้นเถิด นี่อ้อนวอนเขานะ ขอความเป็นมิตรของเราจง มีแก่พญานาคทั้ง ๔ ตระกูลนั้นเถิด เราไม่อาจสามารถจะสู้ได้ ตีสนิทเข้าไปเป็นมิตร เพื่อเขาจะได้ละชีวิตให้ ไม่ประสงค์อะไร เขาจะได้ละชีวิตให้ เพราะเกรงกลัวต่อเขา นี่ พวกหนึ่ง อีกพวกหนึ่ง ดุจสัตว์ไม่มีเท้า สัตว์ ๒ เท้า สัตว์ ๔ เท้า สัตว์เท้ามาก แมง ป่อง ตะเข็บ ตะขาบ เหล่านี้ แมงมุม อย่างนี้ สัตว์เท้ามากทั้งนั้น นี่ก็ให้ร้ายเหมือนกัน ให้ปวดร้ายเหมือนกัน มีฤทธิ์เหมือนกัน ไม่ใช่พอดีพอร้าย สัตว์ ๔ เท้า เสือ ราชสีห์ หมี เม่น เหล่านี้ สัตว์มีพิษร้ายทั้งนั้น นี่สัตว์ ๔ เท้า สัตว์ ๒ เท้า

มนุษย์ร้ายกว่าใครๆ ทั้งหมด ประเทศต่อประเทศรบกันทีเดียว นี่ร้ายนัก มนุษย์ร้ายกว่าใครๆ ทั้งหมด สัตว์ไม่มีเท้า พวกคืบคลานต่างๆ บริวารของพญานาค เหล่านั้นเป็นสัตว์ ไม่มีเท้า เท้าเหี้ยน ในสัตว์จำพวกนี้แหละ เราก็ต้องเกรงเขาอยู่ เหมือนกัน มนุษย์ตายเพราะสัตว์พวกนี้ไม่ใช่น้อย ปีหนึ่งๆ ให้นึกดูเถอะ เพราะฉะนั้น ผู้ที่ประพฤติตัวอ่อน ต้องยอมเป็นมิตรกับเขาเสีย กับสัตว์พวกเหล่านี้ ต้องยอมเป็นมิตร กับเขาเสีย ไม่ทำเขา เขาจะได้ไม่ทำเราต่อไป ขอเป็นมิตรกันเสีย เป็นเพื่อนสหายกัน เสีย เขาจะได้ไม่ทำลายชีวิตเรา นี่ผู้ประพฤติอ่อน ประพฤติอย่างนี้อ่อนน้อมต่อเขา ขอเป็นมิตรต่อเขา จึงได้ขอในตอนท้ายว่า ขอสัตว์ไม่มีเท้าจงอย่าเบียดเบียนเราเลย ขอ สัตว์มีเท้า ๒ อย่าเบียดเบียนเราเลย ขอสัตว์มีเท้า ๔ อย่าเบียดเบียนเราเลย ขอสัตว์มี เท้ามากอย่าเบียดเบียนเราเลย **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา**

สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ ว่า **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา** ขอสัตว์ทั้งสิ้นที่เกิดทั้งหมด **สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ** จงเห็นความเจริญทั้งสิ้นของเรา ความลามกอะไรๆ อย่ามาถูกต้องกระทบสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นเลย

นี้บทก่อนแปลเมตตาในเมตตานิสังสกถาโน้น ในขันธปริตรนี้ก็เหมือนกับเมตตา แต่ว่าไม่เชิงนัก แต่ว่าแสดงความเป็นมิตร นั่นแสดงความเมตตา นี่แสดงความเป็นมิตร ต่างกันเท่านั้น สัตว์ทั้งหลายมีมากน้อยเท่าใด พระพุทธเจ้า **อปฺปมาโณ พุทฺโธ** พระพุทธเจ้าทรงพระคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมทรงพระคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ **ปมาณวนฺตานิ สิรึสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณานาภี สรพู มูสิกา** ขอสัตว์ทั้งหลาย คือ งู แมงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ และแมงมุม และตุ๊กแก หนู สัตว์เหล่านั้นมีประมาณเท่านั้น พระรัตนตรัย พระพุทธเจ้า **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เหล่านี้ ทรงพระคุณไม่มีประมาณ สัตว์ที่เกิดแล้วทรงพระคุณมีประมาณ ความรักษาอันเรากระทำแล้ว ความคุ้มครองอันเรากระทำแล้ว สัตว์ที่เกิดแล้วทั้งหลาย หมู่สัตว์ที่เกิดแล้วขอจงหลีกออกไป เรานั้นเป็นผู้นอบน้อมพระผู้มีพระภาคอยู่ การกระทำนอบน้อมพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลายทั้ง ๗ พระองค์เหล่านั้น อันนี้เป็นความนอบน้อมให้เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้จะทำอันตรายอะไรไม่ได้

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระคุณ ไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างเป็นประธานดังในห้องพุทธคุณ พระธรรมทรงพระคุณไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างโดยย่อดังบาลี ที่ปรากฏในห้องธรรมคุณ พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างดังในห้องสังฆคุณ ว่า **อิติปิ** แม้ดังนี้ **โส ภควา** พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น **อรหํ** ผู้ไกล ผู้ควร ผู้หักเสียซึ่งกำกงสงสารจักร **สมฺมาสมฺพุทฺโธ** ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ **วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน** บรรลุวิชชา ๓ วิชชา ๘ จรณะ ๑๕ **สุคโต** ดำเนินงามตามอริยมรรคทั้ง ๘ **โลกวิทู** รู้แจ้งโลก **อนุตฺตโร** หาผู้ใดผู้หนึ่งเสมอถึงมิได้ **ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ** เป็นศาสดาสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **พุทฺโธ** เป็นผู้ตื่นแล้ว **ภควา** เป็นผู้จำแนกธรรมแก่สัตว์ทั้งปวง นี่เป็นพระคุณโดยย่อ

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงดีแล้ว อันพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งดีแล้ว **สนฺทิฏฺฐิโก** ใครได้ ใครถึง ใครปฏิบัติ ก็ได้ด้วยตนเอง **อกาลิโก** เป็นของไม่มีกาลเวลา **เอหิปสฺสิโก** เรียกบุคคลอื่นให้เข้าดูก็ได้

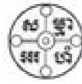

อย่างวิชชาที่ปฏิบัติกันที่วัดปากน้ำนี้ เรียกบุคคลให้เขามาดูก็ได้ ให้คนเรียกเข้าดูก็ได้ แสดงได้หลายประการ **โอปนยิโก** เป็นของน้อมใส่ใจได้ตามความปรารถนา ไม่ขัดข้อง **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ** รู้ได้เฉพาะตน นี่เป็นเนมิตตกนาม เป็นพระคุณของพระธรรม

สุปฏิปนฺโน ผู้ปฏิบัติดี **อุชุปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติตรง **ญายปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติออกจากภพ **สามีจิปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง รุดหน้าฝ่ายเดียวไม่ถอยหลัง **สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติชอบ **จตฺตาริ ปุริสยุคานิ** จัดเป็นคู่ ๔ **อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา** จัดคู่แห่งบุรุษได้ ๘ **อาหุเนยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ของคำนับ **ปาหุเนยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ของต้อนรับ **ทกฺขิเณยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทาน บุคคลผู้ต้องการกุศลในโลกน้อมนำมาถวาย **อญฺชลีกรณีโย** เป็นผู้ควรทำอัญชลีกรรม นบนอบกราบไหว้ **อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส** เป็นเขตบุญของโลก ไม่มีเขตอื่นยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ดังนี้ นี้เป็นเนมิตตกนามเป็นคุณของพระสงฆ์ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นี้ บุคคลที่เข้าถึงแล้ว ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ **ถึงพระพุทธเจ้าก็คือตัวธรรมกาย ถึงธรรมกายก็เหมือนถึงพระพุทธเจ้า ถึงธรรมกายได้ธรรมกาย ไปกับธรรมกายได้ ไปนรก สวรรค์ ไปนิพพานได้** ผู้ถึงไตรสรณคมน์ ถึงพุทธรัตนะเช่นนี้ละก็ จะรู้จักคุณพุทธรัตนะว่าให้ความสุขแก่ตัวแค่ไหน บุคคลผู้ใดเข้าถึงแล้วก็ปลาบปลื้มเอิบอิ่มตื้นเต็ม สบายอกสบายใจ เพราะพุทธรัตนะบันดาลสุขให้แล้ว ส่งความสุขให้แล้ว ถึงว่าจะให้ความสุขสักเท่าไร มากน้อยเท่าไร ตามความปรารถนาสุขกายสบายใจ เรามีอายุยืนเจริญหนักเข้า มีอายุยืน ทำหนักเข้า ทำชำนาญหนักเข้าในพุทธรัตนะมีคุณอเนก เวลาเจ็บก็ไม่อาดูรเดือดร้อนไปตามกาย เวลาจะตายก็นั่งยิ้มสบายอกสบายใจ เห็นแล้วว่าละจากกายนี้มันจะไปอยู่โน้น เห็นที่อยู่ มีความปรารถนานี่คุณของพุทธรัตนะ พรรณนาไม่ไหว นี้เรียกว่าคุณพระพุทธเจ้า คือ ธรรมกาย

คุณของพระธรรม คือ ธรรมรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย นั่นอเนกอนันต์ทีเดียว เข้าอยู่ในกลางดวงนี้แล้วละก็ สุขก็ต้องอยู่กลางดวงนั่น จะทำอะไรต้องอยู่กลางดวง ต้องหยุดอยู่กลางดวงนั่น ถ้าไม่มีดวงพระธรรมแล้ว พุทธรัตนะก็ไม่มีฤทธิ์เหมือนกัน พุทธรัตนะมีฤทธิ์ก็เพราะอาศัยดวงพระธรรมนั้น ธรรมรัตนะนั้น นี่

นับประมาณไม่ไหวทีเดียว อเนกอนันต์ทีเดียว จะทำอะไรก็ได้ทุกสิ่งทุกประการ ไม่เหลือวิสัย ทำได้ทีเดียว เป็นชั้นๆ ขึ้นไป

สังฆรัตนะเล่า สังฆรัตนะต้องรักษาธรรมรัตนะไว้ ถ้าสังฆรัตนะไม่รักษาธรรมรัตนะไว้แล้ว พุทธรัตนะก็อยู่ไม่ได้ ธรรมรัตนะไม่มี ธรรมรัตนะไม่มีแล้ว สังฆรัตนะก็อยู่ไม่ได้ **อญฺญมญฺญสมานา** อาศัยซึ่งกันและกัน พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี้ วัดปากน้ำเวลานี้กำลังแจกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ต่อสมถวิปัสสนาทุกวัน ทุกวันพฤหัสฯ ถ้าว่าจะแจกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี้ นี่แหละ เพื่อจะแจก **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** นี้แหละ **อโห พุทฺโธ อโห ธมฺโม อโห สงฺโฆ** ทีเดียว นี้เป็นข้อสำคัญ วัดปากน้ำกำลังแจกอยู่ทีเดียว

พระพุทธศาสนามีแกนอยู่เท่านี้ ไม่มีอื่นกว่านี้ อื่นกว่านี้จะเลอะเทอะ ใช้ไม่ได้ นี่แหละมีแกนอยู่เท่านี้ ถ้าได้เท่านี้ละก็เป็นโคตรภูบุคคลก่อน พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นโสดา มีคุณภาพสูงสุดหนักขึ้นไปอีก จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ของพระสกทาคา มีคุณภาพสูงหนักขึ้นไปอีก จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ของพระอนาคา มีคุณภาพสูงหนักขึ้นไปไม่มีประมาณ จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จนกระทั่งนับอสงไขยชั้นไม่ถ้วนนี้ วัดปากน้ำได้พยายามทำอยู่แล้ว ๒๒ ปี เดือน ๘ ข้างหน้านี้ กลางเดือน ๘ ครบ ๒๓ ปี เต็มเดือนเต็มวันทีเดียว นี้ต้องการพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้หนา

เมื่อเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้แล้วละก็ ไม่ต้องอ้อนวอนพวกสัตว์ดิรัจฉาน พญานาค หรือสัตว์ต่างๆ ก็ช่าง จะทำอะไรก็ช่าง ไม่มีกลัวอะไร ไม่ครั่นคร้ามต่ออะไร พญานาคมีเท่าไร ปราบหมด หรือเทวดามีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรือรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรืออรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร เข้าถึงพระรัตนตรัยเสียแล้วปราบได้หมด ไม่ต้องกลัวอะไรสักอย่าง เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าเก่งกาจขนาดนั้น เพราะฉะนั้น **เมื่อใครเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะได้ชื่อว่าเข้าถึงซึ่งแก้วสารพัดนึก** เพราะฉะนั้นดูตัวอย่างตำราเป็นสำคัญ

ที่วัดปากน้ำกำลังปรุงขึ้นอยู่นี้ เวลานี้มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ตั้ง ๑๕๐ กว่าแล้วนะ ยังไม่ได้สำรวจอีก ๑๕๐ กว่าแล้ว นี่แหละตัวจริงในพระพุทธศาสนา ถ้าได้ตัวจริงอย่างนี้แล้ว จะเป็นหญิงเป็นชายเป็นภิกษุสามเณรไม่ว่า มีฤทธิ์มีเดชเป็นมหัศจรรย์นัก

ด้วยอานุภาพพระรัตนตรัย **อปฺปมาโณ พุทฺโธ** พระพุทธเจ้าทรงคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมทรงคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงคุณไม่มีประมาณ ด้วยอานุภาพพระรัตนตรัยซึ่งทรงคุณไม่มีประมาณนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์อุบัติบังเกิดมีแก่ขันธ์แห่งพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลาโดยอรรถนิยมความเพียงนี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระทองคำหน้าตัก ๒ นิ้ว ฉัตรทำด้วยเงิน (ชุบทอง)

‘... ชนะที่สุดต้องชนะความชั่วทั้งหมด ...’

‘... เมื่อมนุษย์จะเกิดมาต้องเอาใจหยุดตรงนั้น กลางตัวของพ่อ หญิงชายเกิด
ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้น ที่หยุดของใจ เวลาจะหลับ ก็ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้น
จึงหลับได้ หลับตรงไหนตื่นตรงนั้น เกิดตรงไหนตายตรงนั้น
อ้ายที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่นนั่นแหละ เอาใจไปหยุดตรงนั้น ...’

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๖

ธชัคคสูตร

๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว เทวาสุรสงฺคาโม สมุปพฺยุฬฺโห อโหสิฯ อถโข ภิกฺขเว สกฺโก เทวานมินฺโท เทเว ตาวตึเส อามนฺเตสิ สเจ มาริสา เทวานํ สงฺคามคตานํ อุปฺปชฺเชยฺย ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา มเมว ตสฺมึ สมเย ธชคฺคํ อุลฺโลเกยฺยาถฯ มมํ หิ โว ธชคฺคํ อุลฺโลกยตํ ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา โส ปหิยฺยิสฺสตีติฯ

สํ.ส.(บาลี) ๑๕/๘๖๔/๓๒๑

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยความชนะและความพ่ายแพ้ ๒ กระแส โลกปรารถนาความชนะทุกถ้วนหน้า ไม่มีใครปรารถนาความแพ้เลย ความแพ้หรือความชนะนี้เป็นของคู่กันในศึกสงครามใดๆ ในมนุษย์โลก ต่างฝ่ายก็ชอบชนะด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยากจะแพ้ หรือมุ่งมาดปรารถนาความแพ้ ถ้าว่าคิดว่าแพ้แน่แล้วก็ไม่สู้ ถ้าว่าคิดว่าสู้ก็ไม่แพ้ ตั้งใจอย่างนี้

บัดนี้สงครามโลกกำลังปรากฏอยู่ ในเกาหลียังปรากฏอยู่ ในอินโดจีนนั้นก็ยังปรากฏอยู่ ต่างฝ่ายก็มุ่งเอาชัยชนะด้วยกัน สู้กันจริงๆ จังๆ อย่างนี้

ทางพุทธศาสนาเล่า มุ่งความชนะยิ่งกว่านั้น แต่ว่าความแพ้มันล่อแหลม มันก็ปรากฏอยู่เหมือนกัน เหมือนภิกษุที่สวมฟอร์มเป็นภิกษุอยู่เช่นนี้ ถ้ามุ่งความชนะจึงได้สวมฟอร์มเช่นนี้เข้าสู้รบทีเดียว ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาแสดงอากัปกิริยามุ่งความชนะอีกเหมือนกัน แต่ความชนะน่ะชนะอะไร **ชนะที่สุดต้องชนะความชั่วทั้งหมด** ความชั่วทั้งหมดมีมากน้อยเท่าใดมุ่งชนะทั้งหมด จนกระทั่งดีที่สุดถึงพระอรหัต ตัดกิเลสเป็นสมุทเฉทปหาน มุ่งหลักฐานเช่นนั้น

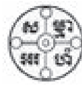

โลกดุจเดียวกัน มุ่งความชนะเป็นเบื้องหน้า เพื่อจะหลีกเลี่ยงจากความแพ้ เมื่อได้ชัยชนะแล้ว ก็ได้ความเป็นใหญ่ในประเทศนั้นๆ ชนะทุกประเทศ เป็นเอกในชมพูทวีป เรียกว่าชนะเลิศ การชนะนี้แหละเขาต้องการกันนัก มีแพ้ชนะ ๒ อย่างเท่านั้น

ไม่ว่าแต่ความแพ้ชนะในมนุษย์นี่ ในดาวดึงส์เทวโลกนั่น เทวดายังรบกันเลย เรื่องนี้ปรากฏตามกำหนดวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว เทวาสุรสงฺคาโม สมุปพฺยุฬฺโห อโหสิ** ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องดึกดำบรรพ์เคยมีมาแล้วในกาลปางก่อน **เทวาสุรสงฺคาโม** สงครามเทวดาและอสูร **สมุปพฺยุฬฺโห อโหสิ** ได้ประชิดกันเข้าแล้ว เทวดาและอสูรในดาวดึงส์ทำสงครามกันขึ้นแล้ว เมื่อสงครามเกิดขึ้นเช่นนั้น ในคราวใดสมัยใด พวกอสูรแพ้ท้าวสักกรินทร์เทวราชก็ลงไปตั้งพิภพอยู่ภายใต้เขาพระสุเมรุ บนยอดเขาพระสุเมรุนั้นพระอินทร์ตั้งพิภพอยู่ในที่นั้น เรียกว่าดาวดึงส์ หนทางไกลตั้ง ๘๔,๐๐๐ โยชน์ จากยอดไปถึงตีนเขาโน่น จากยอดเขาไป ถึงยอดเขา ๘๔,๐๐๐ โยชน์ หนทางไกลขนาดนี้ แต่ว่าเขาพระสุเมรุอยู่ในน้ำ มีน้ำล้อมรอบ

เมื่อถึงเทศกาลฤดูดอกแคฝอยในพิภพของอสูรบานขึ้นเวลาใด ชาวอสูรตกใจ ก็ที่พิภพของเราที่เราเคยอยู่มันมีดอกปาริฉัตตชาติ นี่ดอกแคฝอยเกิดขึ้นในพิภพของเราเช่นนี้ ไม่ใช่พิภพของเราเสียแล้ว คิดรู้ว่า อ้อ เมื่อครั้งเราเมาสุรา ท้าวสักกรินทร์เทวราชจับเราโยนลงมา พวกเราจึงมาอยู่ในเขาพระสุเมรุนี้ ที่เกิดพิภพอสูรขึ้นเช่นนี้ก็เพราะบุญของเรา แต่ว่าหักห้ามความแค้นใจนั้นไม่ได้ ต้องผุดขึ้นมาจากน้ำ ออกมาจากเชิงเขาพระสุเมรุจากในน้ำนั้นแหละ เหาะขึ้นไปในอากาศ ไปรบกับท้าวสักกรินทร์เทวราช

ถึงคราวสมัยทำสงครามกับอสูรเวลาใด ท้าวสักกรินทร์เทวราชก็เรียกเทวดาในชั้นดาวดึงส์ หมู่เหล่าเทวดาในชั้นดาวดึงส์มีมากน้อยเท่าใด เรียกมาสั่งว่า **สเจ มาริสา เทวานํ สงฺคามคตานํ อุปฺปชฺเชยฺย ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา มเมว ตสฺมึ สมเย ธชคฺคํ อุลฺโลเกยฺยาถ มมํ หิ โว ธชคฺคํ อุลฺโลกยตํฯ ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา โส ปหิยฺยิสฺสติฯ** ว่า ดูก่อนท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย ถ้าความกลัว หรือความหวาดสะดุ้ง หรือความขนพองสยองเกล้า เกิดขึ้นแก่ท่านทั้งหลายที่ไปอยู่ในสงครามแล้ว ท่านทั้งหลายเมื่อความกลัวเกิดขึ้นเช่นนั้น ให้แลดูชายธงของเรา เมื่อท่านแลดูชายธงของเราในกาลใด กาลนั้นความกลัวความหวาดสะดุ้งขนพองสยองเกล้าอันใดที่มีอยู่อันนั้นย่อมหายไป เมื่อท่านแลดูชายธงของเราแล้ว ความกลัว

ความหวาดสะดุ้งไม่หายไป ขอท่านทั้งหลายพึงแลดูชายธงของเทวราชปชาบดีเถิด เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลายแลดูชายธงของเทวราชปชาบดี ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี ที่มีอยู่ย่อมหายไป เมื่อท่านแลดูชายธงของเทวราชปชาบดีแล้ว ความกลัวความหวาดสะดุ้งไม่หายไป ท่านพึงแลดูชายธงของวรุณเทวราชเถิด ความกลัวความหวาดสะดุ้งความขนพองสยองเกล้า ของท่านก็จะหายไป ถ้าว่าเมื่อท่านแลดูชายธงของเทวราชวรุณแล้ว ความกลัวความหวาดสะดุ้งความขนพองสยองเกล้านั้นยังไม่หายไป ทีนั้นท่านพึงแลดูชายธงของเทวราชชื่อว่าอีสานเถิด เมื่อท่านแลดูชายธงของเทวราชชื่ออีสานแล้ว ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าของท่านจะหายไป

เมื่อท่านแลดูชายธงของท่านทั้ง ๔ เหล่านี้ ความกลัวความหวาดสะดุ้งความขนพองสยองเกล้า บางทีก็หายไปบ้าง บางทีก็ไม่หายบ้าง **ตํ กิสฺส เหตุ** นั่นเหตุอะไรเล่า **สกฺโก หิ ภิกฺขเว เทวานมินฺโท** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกรินทร์เทวราชผู้เป็นจอมของเทวดา **อวีตราโค** มีราคะยังไม่ไปปราศแล้ว **อวีตโทโส** มีโทสะยังไม่ไปปราศแล้ว **อวีตโมโห** มีโมหะยังไม่ไปปราศแล้ว **ภิรุ ฉมฺภี อุตฺตราสี ปลายีติ** เป็นผู้ยังกลัว ยังหวาด ยังสะดุ้ง ยังหนีไปอยู่ ท่านทั้ง ๔ นั้น ยังกลัว ยังหวาดสะดุ้ง ยังหนีไปอยู่ **อหญฺจ โข ภิกฺขเว เอวํ วทามิ สเจ ตุมฺหากํ ภิกฺขเว อรญฺญคตานํ วา รุกฺขมูลคตานํ วา สุญฺญาคารคตานํ วา อุปฺปชฺเชยฺย** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวอย่างนี้แล เมื่อท่านทั้งหลายไปอยู่ป่าแล้ว ไปอยู่ที่โคนต้นไม้แล้ว ไปอยู่เรือนว่างเปล่าแล้ว ถ้าแม้ว่าความกลัว ความหวาด ความสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้นแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายพึงระลึกถึงเราผู้ตถาคตเข้าเถิด

เมื่อท่านระลึกถึงเราผู้ตถาคตแล้วกาลใด กาลนั้นความกลัว ความหวาดสะดุ้งความขนพองสยองเกล้าของท่านทั้งหลายจะหายไป เมื่อท่านระลึกถึงเราแล้ว ความกลัวความหวาดสะดุ้งขนพองสยองเกล้าไม่หายไป ทีนั้นท่านทั้งหลายพึงระลึกถึงพระธรรมเข้าเถิด เมื่อท่านทั้งหลายระลึกถึงพระธรรมเข้าแล้ว ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าของท่านจะหายไป เมื่อท่านระลึกถึงพระธรรมแล้ว ความกลัว ความหวาดสะดุ้งขนพองสยองเกล้าของท่านไม่หายไป ทีนั้นท่านพึงระลึกถึงพระสงฆ์เข้าเถิด เมื่อท่านระลึกถึงพระสงฆ์เข้าแล้ว ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าของท่านก็จะหายไป

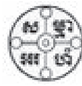

ที่ท่านทั้งหลายระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ความขนพองสยองเกล้าหายไป **ตํ กิสฺส เหตุ** นั้นเหตุแห่งอะไร **ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ** พระตถาคตเจ้าเป็นผู้หมดกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ **วีตราโค** เป็นผู้มีราคะไปปราศแล้ว **วีตโทโส** มีโทสะไปปราศแล้ว **วีตโมโห** มีโมหะไปปราศแล้ว **อภิรุ อจฺฉมฺภี อนุตฺตราสี อปลายี** เป็นผู้ไม่กลัว เป็นผู้ไม่หวาด เป็นผู้ไม่สะดุ้ง เป็นผู้ไม่หนีไป เพราะท่านเป็นผู้หมดภัยแล้ว ท่านไม่มีภัยแล้ว เมื่อระลึกถึงท่านเข้า เมื่อระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เข้า ภัยอันใดจักมี ภัยอันใดที่มี ภัยอันนั้นย่อมหายไป อยู่ไม่ได้ นี้เป็นเครื่องมั่นใจของพุทธศาสนิกชนยิ่งนักหนา

ฝ่ายท้าวสักกรินทร์เทวราช ปชาบดีเทวราช วรุณเทวราช อีสานเทวราช ท่านมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ในดาวดึงส์เทวโลก เป็นผู้ปกครองของเทพเจ้าในดาวดึงส์เทวโลก ท้าวสักกรินทร์เทวราชผู้เป็นจอมเทวดา เป็นเทวดาผู้ใหญ่ เป็นที่มั่นใจของเทวดาชั้นดาวดึงส์เทวโลกฉันใด พุทธศาสนิกชน ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา มีพระรัตนตรัยเป็นหลัก คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะเป็นหลัก เมื่อระลึกถึงหลักอันนี้แล้วย่อมไม่หวาดเสียว ย่อมไม่กลัว ย่อมไม่สะดุ้ง มั่นคงในพระพุทธศาสนา เมื่อมั่นคงแน่แท้เช่นนี้แล้วจะเอาชัยชนะได้ ไม่ต้องสงสัยล่ะ กระทำสิ่งใดสำเร็จสมความปรารถนาทีเดียว

จะทำอย่างไรพุทธศาสนิกชน ที่จะทำจริงทำแท้แน่นอน เอาจริงเอาจังกันละของไม่มาก ของนิดเดียวเท่านั้น พุทธศาสนิกชน หญิงก็ดี ชายก็ดี คฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า ต้องทำใจให้หยุด หยุดที่ตรงไหน ที่หยุดมีแห่งเดียว เคลื่อนจากที่หยุดแห่งนั้นละก็เป็นเอาตัวรอดไม่ได้ ไม่ถูกเป้าหมายใจดำพุทธศาสนา ทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้น พอหยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั่นได้แล้วนั่นแหละ เป้าหมายใจดำพุทธศาสนา ตรงนั้นแหละ **เมื่อมนุษย์จะเกิดมาต้องเอาใจหยุดตรงนั้น กลางตัวของพ่อ หญิงชายเกิดต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นที่หยุดของใจ เวลาจะหลับ ก็ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นจึงหลับได้ หลับตรงไหนตื่นตรงนั้น เกิดตรงไหนตายที่นั่น อ้ายที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่นนั่นแหละ เอาใจไปหยุดตรงนั้น**

พอหยุดถูกส่วนเข้า กลางกายมนุษย์ คราวนี้ก็เดินไปแบบเดียวกันนี้แหละ ไม่มีสองต่อไปละ พุทธศาสนาแท้ๆ ทีเดียวนา ออกจากโอษฐ์พระบรมศาสดานะ คำว่าหยุดนั่นแหละ เมื่อพระองค์เสด็จไปทรมานองคุลิมาล องคุลิมาลหมดพยศร้ายแล้ว แพ้

จำนนพระบรมศาสดาแล้ว เปล่งวาจาว่า "สมณะหยุดๆ" พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์ "สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด" คำว่าหยุดนี่ออกจากโอษฐ์พระบรมศาสดา องคุลิมาลพอรู้จักนัยที่พระบรมศาสดาให้เช่นนี้ก็หมดพยศร้าย มิจฉาทิฏฐิหายกลายเป็นสัมมาทิฏฐิ เพราะฉะนั้น **อ้ายตัวหยุดนี่แหละหนา เลิกเป็นมิจฉาทิฏฐิ กลับเป็นสัมมาทิฏฐิทีเดียว**

หยุดนี่แหละเป็นตัวถูกล่ะ ก็เอาใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ไม่หยุดไม่ยอมกัน แก้ไขจนกระทั่งใจหยุดกึ๊ก เมื่อใจหยุดแล้ว เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆ ไม่มีเขยื้อน ที่กลางของกลางทีเดียว พอถูกส่วนเข้าก็จะเข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ใสเกินใส ใจก็หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล เท่ากับดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า กลางของกลางที่ใจหยุดหนักเข้า เข้าถึงดวงสมาธิดวงเท่ากัน หยุดอยู่ที่กลางดวงสมาธินั่น หยุดกลางของกลาง ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ดวงเท่ากัน เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่น พอหยุดก็เข้ากลางของกลางที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้ากลางของใจที่หยุด ถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไป จำได้อ้ายนี่เมื่อนอนฝันออกไป เมื่อเวลาไม่ฝันมาอยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นี่เอง พอถึงรู้จักทีเดียว กำชับให้ฝันได้ นั่งฝันได้ละคราวนี้ จะฝันสักกี่เรื่องประเดี๋ยวก็ได้เรื่อง ประเดี๋ยวก็ได้เรื่อง ฝันได้สะดวกสบาย เมื่อเป็นเช่นนี้ อ้อ นี่ขั้นหนึ่งแล้ว เขามาแต่กายมนุษย์มาถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว

ใจของกายมนุษย์ละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดแบบเดียวกัน พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะแบบเดียวกัน ก็เข้าถึงกายทิพย์ อ้อ นี่กายที่ ๓ แล้ว

ใจของกายทิพย์หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์แบบเดียวกัน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แล้วก็ไปเห็นกายทิพย์ละเอียด อ้าว ถึงกายที่ ๔ แล้ว

ใจก็หยุดอยู่ศูนย์กลางที่ ๔ นั่น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายที่ ๔ นั่น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายรูปพรหม กายที่ ๕

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหม กายที่ ๗

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรม

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมละเอียด

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระโสดา

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระโสดาละเอียด

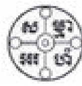
หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระสกทาคา

ใจพระสกทาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคา ถูกส่วนเข้า แบบเดียวกันหมด เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียด

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอนาคา

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด

ใจพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

ใจพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด เสร็จกิจในพระพุทธศาสนาเพียงเท่านี้

เพราะอาศัยการรบศึกแค่นี้ ชนะสงครามแล้วในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนภิกษุสามเณร ชื่อว่าชนะสงครามแล้ว อุบาสกอุบาสิกามาถึงแค่นี้ได้ชื่อว่าชนะสงครามแล้ว ชนะสงคราม ชนะความชั่ว **ถ้าไปถึงธรรมกายขนาดนั้นละก็ ความชั่วเท่าปลายขนปลายผมไม่ทำเสียแล้ว ขาดจากกาย วาจา ใจทีเดียว** นี่พึงรู้ชัดว่า อ้อ พุทธศาสนิกชนปฏิบัติได้จริงจังอย่างนี้ โลกชนะสงครามแล้ว เขาได้รับความเบิกบานสำราญใจเพียงแค่ไหน ฝ่ายพุทธศาสนิกชน ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ได้ชนะสงครามชั่ว หมดกิเลสเข้าไปเป็นชั้นๆ เช่นนี้แล้ว จะเบิกบานสำราญใจสักแค่ไหน หาเปรียบไม่ได้ทีเดียว เลิศล้นพ้นประมาณ เป็นสุขวิเศษไพศาล

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีเป็นหลักเป็นประธาน พอสมควรแก่กาลเวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ สุตตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพของชินสาวก สาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์จงอุบัติบังเกิดให้ปรากฏในขันธปัญจกแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ถ้าความบริสุทธิ์ของศีลมีอยู่ ก็ต้องยกความบริสุทธิ์นั้นแหละขึ้นพูด
หรือความบริสุทธิ์ของสมาธิมีอยู่ ก็ยกความบริสุทธิ์ของสมาธิขึ้นพูดขึ้นอธิษฐาน
หรือแม้ว่าความจริงของปัญญามีอยู่ ก็ยกความจริงของปัญญานั้นขึ้นอธิษฐาน
หรือความสัตย์ความจริงความดีอันใดที่ทำไว้ แน่นอนในใจของตัว
ให้ยกเอาความดีนั้นแหละขึ้นอธิษฐาน ตั้งอกตั้งใจ
บรรลุความติดขัดทุกสิ่งทุกประการ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๗
โพชฌงคปริตร

๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยโตหํ ภคินิ อริยาย ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตาฯ เตน สจฺเจน โสตฺถิ เต โหตุ โสตฺถิ คพฺภสฺสฯ *

โพชฺฌงฺโค สติสงฺขาโต ธมฺมานํ วิจโย ตถา
วิริยมฺปีติปสฺสทฺธิ- โพชฺฌงฺคา จ ตถาปเร
สมาธุเปกฺขโพชฺฌงฺคา สตฺเต เต สพฺพทสฺสินา
มุนินา สมฺมทกฺขาตา ภาวิตา พหุลีกตา
สํวตฺตนฺติ อภิญฺญาย นิพฺพานาย จ โพธิยา
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ
เอกสฺมึ สมเย นาโถ โมคฺคลฺลานญฺจ กสฺสปํ
คิลาเน ทุกฺขิเต ทิสฺวา โพชฺฌงฺเค สตฺต เทสยิ
เต จ ตํ อภินนฺทิตฺวา โรคา มุจฺจึสุ ตํขเณ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ
เอกทา ธมฺมราชาปิ เคลญฺเญนาภิปีฬิโต
จุนฺทตฺเถเรน ตญฺเญว ภณาเปตฺวาน สาทรํ
สมฺโมทิตฺวา จ อาพาธา ตมฺหา วุฏฺฐาสิ ฐานโส
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ
ปหีนา เต จ อาพาธา ติณฺณนฺนมฺปิ มเหสินํ
มคฺคาหตกิเลสา ว ปตฺตานุปฺปตฺติธมฺมตํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาติฯ **

* ม.ม.(บาลี) ๑๓/๕๓๑/๔๘๕

** ส.ม. ๒๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงความจริงความสัตย์ ซึ่งปรากฏชัดตามตำรับตำราอันมีมาในโพชฌงคปริตร จะแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

เริ่มต้นธรรมเทศนาว่า **ยโตหํ ภคินิ อริยาย ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ** เป็นอาทิ นี้เป็นคำของพระอังคุลิมาลเถระท่านแสดงไว้ ท่านเชิดความจริงความสัตย์ของท่านให้พุทธบริษัทจำไว้เป็นเนติแบบแผน

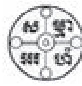
เมื่อครั้งหนึ่งพระอังคุลิมาลเถระไปพบหญิงปวดครรภ์เต็มที่จะคลอดบุตร แต่มันคลอดไม่ออก มันจะถึงกับตาย ร้องให้พระอังคุลิมาลเถระช่วย พระอังคุลิมาลเถระจึงได้เปล่งวาจาช่วยหญิงคลอดบุตรนั้นว่า

ยโตหํ ภคินิ อริยาย ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตาฯ เตน สจฺเจน โสตฺถิ เต โหตุ โสตฺถิ คพฺภสฺสฯ

แปลเป็นสยามภาษาว่า ดูก่อนน้องหญิง ตั้งแต่เราเกิดแล้วโดยชาติเป็นอริยะ **นาภิชานามิ** ไม่มีใจแกล้งเลยที่จะปลงสัตว์ที่มีชีพและชีวิต ด้วยความสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดีจงมีแก่ครรภ์ของท่าน พอขาดคำเท่านี้ หญิงนั้นคลอดบุตรผลุดทีเดียว หายจากทุกข์ภัยกัน การคลอดบุตรเมื่อคลอดเสียแล้วมันก็หายทุกข์หายภัยหายลำบากแก่มารดาผู้คลอด เหมือนท้องผูกถ่ายอุจจาระไม่ออก มันก็เดือดร้อนแก่เจ้าของ แต่พอออกมาเสียแล้วก็หมดทุกข์กัน นี้ด้วยความสัตย์อันนี้แหละคลอดบุตรก็ง่ายเต็มที นี่บทต้น บทที่ ๒ รองลงไป นี่พระองค์ทรงรับสั่งเองว่า

โพชฺฌงฺโค สติสงฺขาโต ธมฺมานํ วิจโย ตถา
วิริยมฺปีติปสฺสทฺธิ โพชฺฌงฺคา จ ตถาปเร
สมาธุเปกฺขโพชฺฌงฺคา สตฺเต เต สพฺพทสฺสินา
มุนินา สมฺมทกฺขาตา ภาวิตา พหุลีกตา
สํวตฺตนฺติ อภิญฺญาย นิพฺพานาย จ โพธิยา
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ

แปลเป็นสยามภาษาว่า โพชฌงค์ ๗ ประการ คือ สติสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง วิริยสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง ปีติสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง สมาธิสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง

อุเบกขาสัมโพชฌงค์ประการหนึ่ง เหล่านี้ อันพระมุนีเจ้าผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวงกล่าวไว้ชอบแล้ว **ภาวิตา พหุลีกตา** อันบุคคลเจริญธรรมให้มากแล้ว **สํวตฺตนฺติ** ย่อมเป็นไปพร้อม **อภิญฺญาย** เพื่อความรู้ยิ่ง **นิพฺพานาย** เพื่อนิพพาน **โพธิยา** เพื่อความตรัสรู้ ด้วยความสัตย์อันนี้ ด้วยความกล่าวสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ นี่เป็นบทต้นของโพชฌงค์ บทที่ ๒ รองลงไป

เอกสฺมึ สมเย นาโถ	**โมคฺคลฺลานญฺจ กสฺสปํ**
คิลาเน ทุกฺขิเต ทิสฺวา	**โพชฺฌงฺเค สตฺต เทสยิ**
เต จ ตํ อภินนฺทิตฺวา	**โรคา มุจฺจึสุ ตํขเณ**
เอเตน สจฺจวชฺเชน	**โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ**

เอกสฺมึ สมเย ในสมัยอันหนึ่ง **นาโถ** พระโลกนาถเจ้าทรงทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะและพระกัสสปอาพาธ ถึงซึ่งความเวทนาแล้ว ทรงแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๗ ประการ ท่านทั้ง ๒ คือ พระโมคคัลลานะกับพระกัสสป ยินดีภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า โรคก็หายไปในขณะนั้น ด้วยอำนาจความกล่าวสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านในกาลทุกเมื่อ บทที่ ๓ ต่อไป

เอกทา ธมฺมราชาปิ	**เคลญฺเญนาภิปีฬิโต**
จุนฺทตฺเถเรน ตญฺเญว	**ภณาเปตฺวาน สาทรํ**
สมฺโมทิตฺวา จ อาพาธา	**ตมฺหา วุฏฺฐาสิ ฐานโส**
เอเตน สจฺจวชฺเชน	**โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาฯ**

เอกทา ครั้งหนึ่ง **ธมฺมราชาปิ** แม้พระธรรมราชาคือพระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของธรรม **เคลญฺเญนาภิปีฬิโต** ผู้อันอาพาธเบียดเบียนแล้ว **จุนฺทตฺเถเรน ตญฺเญว ภณาเปตฺวาน** ทรงรับสั่งให้พระจุนทเถระแสดงซึ่งโพชฌงค์นั้นแหละ พระองค์ทรงสดับโพชฌงค์เช่นนั้นแล้วร่าเริงบันเทิงพระทัย อาพาธก็หายไปโดยฐานะอันนั้น **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

ปหีนา เต จ อาพาธา	**ติณฺณนฺนมฺปิ มเหสินํ**
มคฺคาหตกิเลสา ว	**ปตฺตานุปฺปตฺติธมฺมตํ**
เอเตน สจฺจวชฺเชน	**โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทาติฯ**

ปหีนา เต จ อาพาธา อาพาธทั้งหลายเหล่านั้น **ติณฺณนฺนมฺปิ มเหสินํ มคฺคาหตกิเลสา ว ปตฺตา** อันท่านผู้แสวงหาซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ทั้ง ๓ ท่าน ถึงซึ่ง

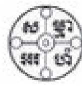
ความดับหายไป ดุจกิเลสอันมรรคบำบัดแล้ว หรืออันมรรคกำจัดแล้ว ด้วยอำนาจสัจวาจานี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านจงทุกเมื่อ

นี่แปลมคธภาษาเป็นสยามภาษา ฟังเพียงแค่นี้ท่านผู้แปลบาลีฟังออกเข้าใจแล้ว แต่ว่าท่านผู้ไม่ได้เรียนอรรถแปลแก้ไข ยังไม่เข้าใจ ต้องอรรถาธิบายลงไปอีกชั้นหนึ่ง

ในบทต้นว่าพระอังคุลิมาลเถระเจ้า ท่านเป็นผู้กระทำบาปหยาบช้ามากนัก ก่อนบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดา ฆ่ามนุษย์เสีย ๙๙๙ ชั้นต้นก็ทำดีมา ได้เล่าเรียนศึกษาวิชาจวนจะสำเร็จแล้ว ถูกอาจารย์ลงโทษจะทำลายชีวิตเสีย เกิดต้องทำกรรมหยาบช้าลามก เศร้าโศกเสียใจเหมือนกัน ฆ่ามนุษย์เกือบพัน ๙๙๙ คน พระทศพลเสด็จไปทรมาน อังคุลิมาลโจรนั้นละพยศร้าย กลับกลายบวชเป็นภิกษุ ในพุทธศาสนา ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ชาวบ้านชาวช่องกลัวกันนัก ขึ้นชื่อว่าอังคุลิมาลโจรละก็ ซ่อนตัว ซ่อนเนื้อทีเดียว กลัวจะทำลายชีวิตเสีย กลัวนักกลัวหนา กลัวยิ่งกว่าเสือยิ่งกว่าแรดไปอีก เพราะเหตุว่าอังคุลิมาลโจรผู้นี้เป็นคนร้ายสำคัญ ถ้าว่าจะฆ่าใครแล้วไม่กลัวใครทั้งนั้น ฆ่าแล้วตัดเอาองคุลีไปร้อย จะไปเรียนวิชาเป็นเจ้าโลก

เมื่อจำนนฤทธิ์พระบรมศาสดาเข้า ยอมบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดาแล้ว บวชแล้วไปบิณฑบาต หญิงท้องแก่ท้องอ่อนไม่เข้าใจ พอได้ยินข่าวว่าพระองคุลิมาลมาละก็ ซ่อนเนื้อซ่อนตัว วิ่งซุกวิ่งซ่อนกัน ได้ข่าวว่าหญิงท้องแก่ลอดช่องรั้ว ลูกทะลักออกมาทีเดียว ด้วยกลัวพระองคุลิมาล คราวนี้ท่านไปในที่สมควร หญิงที่กำลังจะคลอดบุตรอยู่นั่นหนีไม่พ้น ไปไม่ได้ ก็ร้องให้องคุลิมาลช่วย พระองคุลิมาลเป็นพระอรหันต์แล้ว สงสารหญิงที่กำลังคลอดบุตรนั้น ก็กล่าวคำสัตย์คำจริงขึ้นว่า **ยโตหํ ภคินิ** ว่า ดูก่อนน้องหญิง กาลใดเมื่อได้เกิดแล้วโดยชาติเป็นอริยะ ไม่มีความแกล้งปลงสัตว์จากชีวิตเลย ด้วยความกล่าวสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดีจงมีแก่ครรภ์ของท่าน ขาดคำเท่านี้ หญิงนั้นคลอดบุตรผลุดทีเดียว

นี่ยกข้อไหน ให้จำไว้เป็นตำรับตำรา เป็นภิกษุก็ดี เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ดี ในพระธรรมวินัยของพระศาสดา ในศาสนาของพระพุทธเจ้า นี้เป็นคำของพระอรหันต์ พระองคุลิมาลท่านเป็นพระอรหันต์เสียแล้ว ท่านจะกล่าวถ้อยคำว่า ตั้งแต่ท่านเกิดมาไม่ได้ฆ่าสัตว์เลยน่ะ ไม่ได้มีใจแกล้งฆ่าสัตว์เลยน่ะ ท่านกล่าวไม่ได้ ท่านเป็นคนร้ายมา พึ่งกลับมาเป็นคนดีเมื่อได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว เมื่อเกิดเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านจึงได้ชี้ชัดว่า จำเดิมแต่เราเกิดแล้วโดยชาติเป็นอริยะ ไม่มีความแกล้งปลงสัตว์จากชีวิตเลย

นี่ความจริงของท่าน ท่านยกเอาความจริงอันนี้แหละขึ้นเชิด ที่ท่านเป็นผู้ประเสริฐ เป็นอริยบุคคลในธรรมวินัยของพระศาสดา ขอความจริงอันนี้แหละจงบันดาลเถิด ท่านขอความจริงอันนี้ อธิษฐานด้วยความจริงอันนี้ พอขาดคำของท่านเท่านั้น ลูกคลอดทันที นี่ความสัตย์ยกความจริงขึ้นพูด

ไม่ใช่แต่พระองคุลิมาลเท่านั้นที่ยกความจริงขึ้นพูด หญิงแพศยาทำฤทธิ์ทำเดช ได้ยกความจริงขึ้นพูดเหมือนกัน หญิงแพศยาคนหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินยกพยุหเสนาไปพักอยู่ที่แม่น้ำใหญ่ ว่ายข้ามก็จะไม่พ้น น้ำไหลเชี่ยวเป็นฟอง ไหลปราดทีเดียว เมื่อเขาตั้งพลับพลาให้พักอยู่ที่คันแม่น้ำใหญ่เช่นนั้น ท่านทรงดำริว่า แม่น้ำใหญ่ไหลเชี่ยวขนาดนี้ จะมีใครผู้ใดผู้หนึ่งอาจสามารถจะทำให้น้ำไหลกลับได้บ้าง ทรงดำริดังนี้ รับสั่งแก่มหาดเล็กเด็กชาของพระองค์ มหาดเล็กเด็กชาของพระองค์ก็ไปเที่ยวป่าวร้องหาว่าผู้ใดใครผู้หนึ่งอาจสามารถทำให้น้ำในแม่น้ำนี้ไหลกลับขึ้นได้บ้าง หญิงแพศยาคนหนึ่งรับทีเดียวว่า ฉันเองจะทำให้น้ำไหลกลับได้ เพราะนางเป็นแพศยาก็จริง มั่นใจว่าชายคนใดไม่ว่าชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ให้เงินเพียงค่าบาทหนึ่งปฏิบัติเพียงเท่านี้ ให้เงินค่า ๒ บาทปฏิบัติเพียงเท่านี้ ๓ บาทปฏิบัติเพียงเท่านี้ พอแก่ค่าของเงินเท่านั้น เหมือนกันไม่ได้ขาดตกบกพร่อง ไม่ว่าชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ทำไปตามหน้าที่ของตัว ความสัตย์มีอย่างนี้ นางเมื่อราชบุรุษพาไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน

พระเจ้าแผ่นดินทรงรับสั่งว่า เจ้าหรืออาจจะทำให้น้ำไหลกลับได้ พะยะค่ะหม่อมฉันอาจสามารถจะทำให้น้ำไหลกลับได้ เจ้าจะต้องการอะไร ธูปเทียนดอกไม้จะหาให้ ถ้าเจ้าทำให้น้ำไหลกลับได้ตามคำกล่าวของเจ้าแล้ว เราจะรางวัลให้หนักมือทีเดียว ถ้าว่าเจ้าทำน้ำไหลกลับไม่ได้ เจ้าจะมีโทษหนักทีเดียว นางจุดธูปเทียนตั้งสัตยาธิษฐานหันหน้าไปทางด้านแม่น้ำ ยกเอาความสัตย์นั่นเอง อธิษฐานว่า เดชะปุญญาภินิหารความสัตย์ความจริงของหม่อมฉันได้สั่งสมอบรมมาตั้งแต่เป็นหญิงแพศยา ได้ปฏิบัติชายผู้หนึ่งผู้ใดที่มาหาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าปฏิบัติโดยค่าควรแก่บาทหนึ่ง ควรแก่ ๒ บาท ควรแก่ ๓ บาท ตามหน้าที่ ความจริงทำอยู่ดังนี้มิได้เคลื่อนคลาดไปแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าว่าความสัตย์จริงอันนี้ของหม่อมฉัน จริงดังหม่อมฉันอธิษฐานดังนี้แล้ว ขออำนาจความสัตย์นี้ จงบันดาลให้น้ำไหลกลับโดยฉับพลันเถิด

พออธิษฐานขาดคำเท่านั้น น้ำไหลกลับอู้ ไหลลงเชี่ยวเท่าใดก็ไหลขึ้นเชี่ยวเท่านั้นเหมือนกัน พอกันทีเดียว พระเจ้าแผ่นดินเห็นอัศจรรย์เช่นนั้น ก็ให้เครื่องรางวัลแก่หญิงแพศยานั่นอย่างพอใจ ให้เป็นนายหญิงแพศยาต่อไป แล้วก็ให้บ้านส่วยสำหรับ

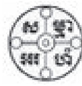

พักพาอาศัยอยู่ ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ ละ เป็นสุขสำราญเบิกบานใจทีเดียว หญิงแพศยาผู้นั้น

นี่ความสัตย์โดยความชั่วยังเอามาใช้ได้ ส่วนพระองคุลิมาลเถระเจ้านี้ ท่านยกสัตย์ที่ได้บรรลุพระอรหันต์ขึ้นอธิษฐาน หญิงคลอดบุตรไม่ออก พอขาดคำหญิงคลอดบุตรผลุดออกไป อัศจรรย์อย่างนี้ นี่ใช้ความสัตย์อย่างนี้ ติดขัดเข้าแล้ว อย่าเที่ยวใช้เรื่องเลอะๆ เหลวๆ บนผีบนเจ้า นั่นไม่ได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เลย พวกนั้นไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษเลย ความเห็นจึงได้เลอะเทอะเหลวไหลเช่นนั้น ไม่ถูกหลักถูกฐานถูกทางพุทธศาสนา ถ้าว่ารู้จักหลักทางพุทธศาสนาแล้ว ต้องยกความขึ้นพูดความสัตย์ความจริง นั่นเป็นข้อสำคัญ ถ้าความบริสุทธิ์ของศีลมีอยู่ ก็ต้องยกความบริสุทธิ์นั่นแหละขึ้นพูด หรือความบริสุทธิ์ของสมาธิมีอยู่ ก็ยกความบริสุทธิ์ของสมาธิขึ้นพูดขึ้นอธิษฐาน หรือแม้ว่าความจริงของปัญญามีอยู่ ก็ยกความจริงของปัญญานั้นขึ้นอธิษฐาน หรือความสัตย์ความจริงความดีอันใดที่ทำไว้แน่นอนในใจของตัว ให้ยกเอาความดีนั้นแหละขึ้นอธิษฐาน ตั้งอกตั้งใจ บรรลุความติดขัดทุกสิ่งทุกประการ ให้รู้จักหลักฐานดังนี้

นี่ในเรื่องพระองคุลิมาลเถระเจ้าเป็นสาวกของพระบรมศาสดา พระศาสดาทรงรับสั่งไว้ในโพชฌงคกถา หรือ **โพชฺฌงฺคปริตฺตํ** นั้น ปรากฏว่า **โพชฌงค์ทั้ง ๗ ประการ ตั้งแต่สติจนกระทั่งอุเบกขาสัมโพชฌงค์ ทั้ง ๗ ประการเหล่านี้แหละ อันพระมุนีเจ้าผู้เห็นธรรมทั้งสิ้นได้กล่าวไว้ชอบแล้ว ถ้าว่าบุคคลใดเจริญขึ้น กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อนิพพาน เพื่อความตรัสรู้** ความจริงอันนี้ ด้วยความกล่าวสัตย์อันนี้แหละ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญ สติสัมโพชฌงค์ เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรจึงจะได้บรรลุมรรคผล สมมาดปรารถนา ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ วิริยสัมโพชฌงค์ ปีติสัมโพชฌงค์ ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ สมาธิสัมโพชฌงค์ อุเบกขาสัมโพชฌงค์

สติสัมโพชฌงค์ เราต้องเป็นคนไม่เผลอสติเลย เอาสตินิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ตั้งสติตรงนั้น ทำใจให้หยุด ไม่หยุดก็ไม่ยอม ทำให้หยุดไม่เผลอทีเดียว ทำจนกระทั่งใจหยุดได้ นี่เป็นตัวสติสัมโพชฌงค์แท้ๆ ไม่เผลอเลยทีเดียว ที่ตั้งที่หมาย หรือ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กนั่น ใจหยุดตรงนั้น เมื่อทำใจหยุดตรงนั้น ไม่เผลอสติทีเดียว ระวังใจหยุดนั้นไว้ นั่งก็ระวัง

ใจหยุด นอนก็ระวัง ใจหยุด เดินก็ระวัง ใจหยุด ไม่เผลอเลย นี่แหละตัวสติสัมโพชฌงค์แท้ๆ จะตรัสรู้ต่างๆ ได้เพราะมีสติสัมโพชฌงค์อยู่แล้ว

ธรรมวิจัยสัมโพชฌงค์ เมื่อสติใจหยุดนิ่งอยู่ก็สอดส่องอยู่ ความดีความชั่วจะเล็ดลอดเข้ามาท่าไหน ความดีจะลอดเข้ามาหรือความชั่วจะลอดเข้ามา ความดีลอดเข้ามาก็ทำใจให้หยุด ความชั่วลอดเข้ามาก็ทำใจให้หยุด ดีชั่วไม่ผ่องแผ้วไม่เอาใจใส่ ไม่กังวลไม่ห่วงใย ใจหยุดระวังไว้ไม่ให้เผลอก็แล้วกัน นั่นเป็นตัวสติวินัย ที่สอดส่องอยู่นั่นเป็นธรรมวิจยสัมโพชฌงค์

วิริยสัมโพชฌงค์ เพียรรักษาใจหยุดนั้นไว้ไม่ให้หาย ไม่ให้เคลื่อนทีเดียว ไม่เป็นไปกับความยินดียินร้ายทีเดียว **ความยินดียินร้ายเป็นอภิชฌาโทมนัส เล็ดลอดเข้าไปก็ทำใจหยุดนั่นให้เสียพรรณไปให้เสียผิวไป ไม่ให้หยุดเสีย ให้เขยื้อนไปเสีย ให้ล่อกแล่กไปเสีย มัวไปดีๆ ชั่วๆ อยู่ เสียท่าเสียทาง** เพราะฉะนั้นต้องมีความเพียรกลั่นกล้า รักษาไว้ให้หยุดท่าเดียว นี้ได้ชื่อว่าวิริยสัมโพชฌงค์ เป็นองค์ที่ ๓

ปีติสัมโพชฌงค์ เมื่อใจหยุดละก็ชอบอกชอบใจ ดีอกดีใจ ร่าเริงบันเทิงใจ อ้ายนั่นปีติ ปีติที่ใจหยุดนั่น ปีติไม่เคลื่อนจากหยุดเลย หยุดนิ่งอยู่นั่น นั่นปีติสัมโพชฌงค์นี้เป็นองค์ที่ ๔

ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ **ปัสสัทธิแปลว่าระงับซ้ำ หยุดในหยุดๆๆ ไม่มีถอยกัน พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น หยุดในหยุด หยุดในหยุด นั่นทีเดียว นั่นปัสสัทธิ ระงับซ้ำเรื่อยลงไป ให้แน่นหนาลงไว้ไม่คลาดเคลื่อน ปัสสัทธิ**

มั่นคงอยู่ที่ใจหยุดนั่นไม่ได้เป็นสองไป เป็นหนึ่งทีเดียว นั่นเรียกว่าสมาธิทีเดียวนั่นแหละ พอสมาธิหนักเข้าๆ หนึ่งเฉย ไม่มีสองต่อไป นี่เรียกว่าอุเบกขา เข้าถึงหนึ่งเฉยแล้ว อุเบกขาแล้ว

นี่องค์คุณ ๗ ประการอยู่ทีเดียวนี่ อย่าให้เลอะเลือนไป ถ้าได้ขนาดนี้ **ภาวิตา พหุลีกตา** กระทำเป็นขึ้นแค่นี้ กระทำให้มากขึ้น **สํวตฺตนฺติ** ย่อมเป็นไปพร้อม **อภิญฺญาย** เพื่อรู้ยิ่ง **นิพฺพานาย** เพื่อสงบระงับ **โพธิยา** เพื่อความตรัสรู้ ด้วยความกล่าวสัตย์อันนี้แหละ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านในทุกกาลทุกเมื่อ ความจริงอันนี้ถ้ามีจริงอยู่อย่างนี้ละ รักษาเป็นแล้ว **รักษาโพชฌงค์เป็นแล้ว อธิษฐานใช้ได้ ทำอะไรใช้ได้ โรคภัยไข้เจ็บแก้ได้** ไม่ต้องไปสงสัยละ ความจริงมีแล้ว โรคภัยไข้แก้ได้ แก้ได้อย่างไร ท่านยกตัวอย่างขึ้นไว้ **เอกสฺมึ สมเย นาโถ โมคฺคลฺลานญฺจ กสฺสปํ คิลาเน**

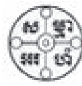

ทุกฺขิเต ทิสฺวา โพชฺฌงฺเค สตฺต เทสยิ เต จ ตํ อภินนฺทิตฺวา โรคา มุจฺจึสุ ตํขเณ

เอกสฺมึ สมเย ในสมัยหนึ่ง **นาโถ** พระโลกนาถเจ้าทรงทอดพระเนตร ทรงดูพระโมคคัลลานะและพระกัสสปอาพาธ ถึงซึ่งทุกขเวทนา อาพาธเกิดเป็นทุกขเวทนา ทรงแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๗ ดังกล่าวแล้ว ที่แสดงแล้วนี่ ทรงแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๗ ให้ทำใจหยุดลงไว้ ให้นิ่งลงไว้ เมื่อพระองค์ทรงแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๗ แล้ว ท่านทั้ง ๒ พระโมคคัลลานะกับพระกัสสป มีใจร่าเริงบันเทิง ในภาษิตของพระองค์นั้น โรคหายในขณะนั้น นี่ความสัตย์อันนี้ความจริงอันนี้ โรคหายทีเดียว ได้ศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้ นี่ว่าอย่างพระโมคคัลลานะ พระพุทธเจ้า นี่ท่านผู้แสวงซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่หนา ทั้ง ๓ ท่านนี้ พระโมคคัลลานะก็ดี พระกัสสปก็ดี พระพุทธเจ้าก็ดี ท่านผู้แสดงซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ ท่านเป็นผู้สำเร็จแล้ว ยังมีโรคเข้ามาเบียดเบียนได้ เบียดเบียนก็ใช้โพชฌงค์กำจัดเสีย ไม่ต้องไปกินหยูกกินยาที่ไหนเลยสักอย่างหนึ่ง โพชฌงค์เท่านั้นแหละ โรคหายไปหมด ดังวัดปากน้ำบัดนี้ก็ใช้วิชชาบำบัดโรค เช่นนี้เหมือนกัน ใช้บำบัดโรคไม่ต้องใช้ยาตรงกับทางพุทธศาสนาจริงๆอย่างนี้ นี่ชั้นหนึ่ง

นี่พระองค์เอง พระองค์ทรงเอง คราวนี้โดนพระองค์เข้าบ้าง **เอกทา ธมฺมราชาปิ เคลญฺเญนาภิปีฬิโต** ครั้งหนึ่ง พระธรรมราชา **ธมฺมราชาปิ** แม้พระธรรมราชาคือพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเจ้าของพระธรรมเอง **ปิ** อันนั้นไม่ แม้ แปลเป็น เอง เสีย ครั้งหนึ่งพระธรรมราชาเอง อันอาพาธเข้าบีบคั้นแล้ว **เคลญฺเญนาภิปีฬิโต จุนฺทตฺเถเรน ตญฺเญว ภณาเปตฺวาน** ทรงรับสั่งให้พระจุนทเถระแสดงโพชฌงค์ ๗ ประการนั้น ด้วยความยินดี **สมฺโมทิตฺวา จ อาพาธา** ทรงบันเทิงพระทัยในโพชฌงค์ที่พระจุนทเถระแสดงถวายนั้น อาพาธหายไปโดยฉับพลันด้วยฐานะอันสมควร ด้วยความสัตย์อันนี้ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ นี่พระองค์เองอาพาธ พระจุนทเถระแสดงสัมโพชฌงค์ระงับก็หายอีกเหมือนกัน

ในท้ายพระสูตรนี้ว่า **ปหีนา เต จ อาพาธา เต จ อาพาธา** อาพาธทั้งหลายเหล่านั้น **ตมฺหา วุฏฺฐาสิ ฐานโส มคฺคาหตกิเลสา ว ปตฺตานุปตฺติธมฺมตํ** อาพาธทั้งหลายเหล่านั้นถึงซึ่งความดับไป ดุจกิเลสอันมรรคกำจัดไปดังนั้น ไม่เกิดขึ้นได้ นี่ด้วยความสัตย์จริงอันนี้ ด้วยความกล่าวสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทุกเมื่อ นี่ความจริงเป็นดังนี้

ถ้าเรารู้จักพุทธศาสนาดังนี้ เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกหลักฐานความจริงของพระพุทธศาสนา พระอังคุลิมาลเถระเจ้า ท่านเป็นอริยบุคคล ในพระพุทธศาสนา เป็นขีณาสพแล้ว ท่านใช้ความสัตย์จริงของท่านขึ้นอธิษฐาน บันดาลให้หญิงคลอดบุตรไม่ออก ให้ออกได้ตามความปรารถนา ส่วนโพชฌงค์ทั้ง ๗ ประการ พระบรมศาสดาจารย์ทรงแสดงให้ พระโมคคัลลานะ พระกัสสป กำลังอาพาธอยู่ก็หายโดยฉับพลัน แล้วส่วนพระองค์ท่านล่ะ อาพาธขึ้น ทรงรับสั่งให้พระจุนทเถระแสดงโพชฌงค์นั้น อาพาธของพระองค์ก็หาย โดยฐานะอันสมควรทีเดียว นี่หลักอันนี้โพชฌงค์ เป็นตัวสำคัญประเสริฐเลิศกว่าโอสถใดๆ ในสากลโลกทั้งนั้น เหตุนี้ ท่านผู้มีปัญญาเมื่อได้สดับมาในโพชฌงคปริตรนี้ จงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... จะถูกพุทธรตันะ เริ่มต้นทีเดียวต้องเข้าไปดังนี้
ทำใจหยุด นั่ง นอน เดิน ยืน ขี้ เยี่ยวไม่รู้ ให้หยุด บังคับให้หยุด
ขี้ก็ช่าง เยี่ยวก็ช่าง นั่งก็ช่าง นอนก็ช่าง เดินก็ช่าง เวลาตื่นแล้วก็ตั้งกันเป๋งเชียวละ
ถ้าไม่หยุดไม่ยอมกัน นี่อย่างนี้ อย่างนี้เรียกว่าปฏิบัติศาสนาจริงกันละ
ไม่ท้อแท้ไม่ป้อแป้กันละ แข็งแกร่งทีเดียว วางใจให้หยุดกึ๊กเชียว ...'
'... หยุด อ้ายลักษณะที่หยุดน่ะ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน
ไม่ไปละ หยุดที่กลางนั่น กลางของกลาง ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๘

ปกิณกเทศนา

๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ
หิตํ เทวมนุสฺสานํ พุทฺธเตเชน โสตฺถินา
นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ ทุกฺขา วูปสเมนฺตุ เต
สกฺกตฺวา ธมฺมรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ
ปริฬาหูปสมนํ ธมฺมเตเชน โสตฺถินา
นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ ภยา วูปสเมนฺตุ เต
สกฺกตฺวา สงฺฆรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ
อาหุเนยฺยํ ปาหุเนยฺยํ สงฺฆเตเชน โสตฺถินา
นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ โรคา วูปสเมนฺตุ เตติฯ

ส.ม. ๔๒

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงพระปกิณกเทศนา เพื่อเป็นปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า เพราะเราท่านทั้งหลายล้วนมีใจเคารพในพระพุทธศาสนา มั่นหมายในพระรัตนตรัยมิได้เคลื่อนคลาด เหตุนั้น การที่เคารพในพระพุทธศาสนา มั่นหมายในพระรัตนตรัยนั้น วันนี้จะแสดงให้กระชั้นมั่นคง สนับสนุนท่านผู้มั่นคงให้แน่นหนักขึ้นไป เพราะเหตุว่าพระรัตนตรัยนี่แหละเป็นหลักสำคัญ เป็นตัวศาสนาจริงๆ ถ้าไม่ถูกพระรัตนตรัยแล้วก็ไม่ถูกศาสนาเหมือนกัน ถ้าถูกพระรัตนตรัยแล้วก็ถูกศาสนาเท่านั้น นี้เป็นข้อสำคัญ

องค์พระบาลีที่ได้ยืนยันยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า **สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ** กระทำความเคารพพุทธรัตนะ **โอสถํ อุตฺตมํ วรํ** อันเป็นดังโอสถอันอุดมประเสริฐ **หิตํ เทวมนุสฺสานํ** เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **พุทฺธเตเชน โสตฺถินา**

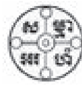
นสฺสนฺตุปทฺทวา อุปัทวันตรายทั้งหลายจงหายไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพุทธรัตนะ ทุกข์ทั้งสิ้นจงสงบไปด้วยความสวัสดีด้วยอำนาจของพระพุทธเจ้า

สกฺกตฺวา ธมฺมรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ ความเคารพพระสัทธรรมเป็นโอสถอันอุดมประเสริฐ **ปริฬาหูปสมนํ** เป็นเครื่องสงบระงับกระวนกระวายเสียได้ **ธมฺมเตเชน โสตฺถินา นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ ภยา วูปสเมนฺตุ เต** อุปัทวะทั้งหลายจงหายไปด้วยความสวัสดีด้วยอำนาจธรรมรัตนะ ภัยทั้งหลาย ภัยซึ่งเป็นที่ตั้งของความน่ากลัวของท่านจงสงบไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพระธรรมรัตนะ

สกฺกตฺวา สงฺฆรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ ความเคารพพระสังฆรัตนะเป็นโอสถอันอุดมประเสริฐ **อาหุเนยฺยํ ปาหุเนยฺยํ** ควรเพื่อเป็นประโยชน์แก่ของต้อนรับ **สงฺฆเตเชน โสตฺถินา นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ โรคา วูปสเมนฺตุ เต** อุปัทวะทั้งหลายจงหายไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพระสังฆรัตนะ โรคทั้งสิ้นจงวิบัติไปจงสงบไป โรคทั้งสิ้นของท่านจงสงบไปด้วยอำนาจของพระสังฆรัตนะ ๓ ข้อนี้นี่แหละเป็นหลักเป็นประธานสำคัญในพระพุทธศาสนา นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความ เพราะเราท่านทั้งหลายหญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า มาบวชใหม่ๆ เข้ามาเป็นอุบาสกใหม่ๆ เข้ามาเป็นอุบาสิกาใหม่ๆ ในพระพุทธศาสนา หรือเก่าๆ ก็ตาม จงพยายามให้ถูกแนวแผนแบบเดียวกัน ท่านแนะนำไว้ นี่แหละเป็นหลักสำคัญวางไว้เป็นเนติแบบแผน ขึ้นสู่คัมภีร์ในท้ายสวดมนต์ของ ๗ ตำนาน หรือ ๑๒ ตำนานมีปรากฏอยู่ พระสงฆ์สวดมนต์ทุกเมื่อเชื่อวันก็ว่าได้ ท่านให้ท่องไว้ให้ขึ้นปากชำนาญใจ เป็นบรรทัดฐานที่ตั้งของการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา

ข้อต้นพุทธศาสนิกชนปฏิบัติพระพุทธศาสนา ท่านแนะนำให้เคารพพุทธรัตนะ เคารพธรรมรัตนะ เคารพสังฆรัตนะ ๓ อย่างนี้เป็นประเด็นของ **สกฺกตฺวา** ในบทนี้ในปกิณกเทศนานี้ เคารพพุทธรัตนะ เคารพธรรมรัตนะ เคารพสังฆรัตนะนี้เป็นใจความ แล้วท่านแยกออกอีก การเคารพพุทธรัตนะเป็นยาอันอุดมอันประเสริฐ ยาอันอุดมอันประเสริฐทำอะไรให้แก่เรา ทำความสงบโรคภัยไข้เจ็บให้หมดได้ด้วยประการทั้งปวง นี้เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย นี่ส่วนพุทธรัตนะนี่เป็นข้อสำคัญ ก็ส่วนพระธรรมเล่า เมื่อเคารพพระธรรมรัตนะเป็นอย่างไรบ้าง เป็นโอสถอัน

อุดมประเสริฐดุจเดียวกัน **ปริฬาหูปสมนํ** เป็นเครื่องสงบระงับความกระวนกระวายนั่นแน่ ความกระวนกระวายนะ เราอยากได้สงบนัก เวลากระวนกระวายขึ้นมาแล้วก็ไม่สบายทีเดียว ไม่ว่ากระวนกระวายชนิดอะไร เมื่อถึงพระธรรมแล้วสงบหมด นี่ดีอย่างนี้ประเสริฐอย่างนี้พระธรรมรัตนะ เคารพพระสงฆ์เล่า เป็นยาอันประเสริฐสุดดุจเดียวกัน แต่ว่า **อาหุเนยฺยํ ปาหุเนยฺยํ** ควรเพื่อของอันบุคคลนำมาบูชา ควรเพื่อสิ่งของอันบุคคลจัดไว้ต้อนรับ ของที่เขานำมาบูชานะ ควรแก่พระสังฆรัตนะแท้ๆ ควรที่เขาจัดของไว้ต้อนรับ ควรแก่พระสังฆรัตนะแท้ๆ ของคำนับล่ะของเช่นไร ของคำนับน่ะเป็นของสำคัญ เมื่อเขาแต่งงานบ่าวสาวกันใหม่ๆ เจ้าสาวจะไปหาพ่อผัวแม่ผัวจะไปคำนับพ่อผัวแม่ผัวต้องแต่งของประณีตทุกสิ่งทุกอย่าง ภาชนะก็ประณีตทุกสิ่งทุกอย่าง สุดฝีมือที่จะประณีตได้ เอาไปคำนับพ่อผัวแม่ผัว นั่นแหละควรแก่พระสงฆ์แท้ๆ ถวายพระสงฆ์ พระสงฆ์รับได้ ควรแก่พระสงฆ์แท้ๆ ทีเดียว ของคำนับละ ของต้อนรับล่ะ ต้อนรับ เมื่อเขาหมั้น เขานัดว่าจะหมั้นกับสาวละ เจ้าสาวก็แสดงสุดฝีมืออีก มีภาชนะชนิดใดๆ มีเงินทองข้าวของชนิดใด มีเครื่องประณีตเท่าใด ก็มาแต่งต้อนรับทั้งหมดอีกเหมือนกัน นั่นแหละของที่เขาจัดมาต้อนรับนะ ควรแก่พระสงฆ์แท้ๆ ทีเดียว นี่ปรากฏอย่างนี้

แต่ว่าต้องรู้จักเคารพพระพุทธรัตนะ เคารพพระธรรมรัตนะ เคารพระสังฆรัตนะ จะเคารพกันท่าไหน นี่เป็นพิธีสำคัญนัก ถ้าเคารพไม่ถูกก็ไม่ได้เรื่อง ปฏิบัติศาสนาไปสัก ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี ก็ไม่ได้เรื่อง ถ้าเคารพพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะไม่ถูก

ที่เคารพพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะไม่ถูกนะ เคารพอย่างไรก็ไหว้นบเคารพบูชาอยู่อย่างนี้น่ะจะว่าไม่ถูกอย่างไร นั่นแหละ ไหว้นบเคารพก็จริงแหละแต่ทว่าใจแกจะเชือนไปทางไหนก็ไม่รู้ ใจแกจะจรดไปตรงไหนก็ไม่รู้ ใจแกจะจรดลงไปถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะหรือไม่ก็ไม่รู้ แกจะรู้หรือว่าพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อยู่ที่ไหน แกจะไปจรดถูกอย่างไร นี้แหละ หมดทั้งพระทั้งเณรเดี๋ยวนี้แหละจรดถูกไม่กี่คนหรอกหนา จรดไม่ถูก ก็เคารพไม่ถูก เมื่อรู้ว่าเคารพพุทธรัตนะ เอาใจสอดลงไปตรงไหนก็ไม่รู้ เคารพธรรมรัตนะ เอาใจสอดลงไปตรงไหนก็ไม่รู้ เคารพสังฆรัตนะ เอาใจสอดลงไปตรงไหนก็ไม่รู้ นี่คอยกำหนดไว้ในใจนะ แล้วจะชี้แจงแสดงว่าต้องสอดตรงนั้นต้องสอดตรงนี้ ทำท่านั้นทำท่านี้ ให้เข้าใจทีเดียว เพราะวันเข้าพรรษาเรามาอยู่ใหม่ เริ่มต้นปฏิบัติจริงจังกันละ จะเอาจริง นี่ในทางพระพุทธศาสนาจริงๆ ไม่ให้ทุกข์เข้ามาแทรกสิง ไม่เอาความเหลวไหลละ ตั้งอกตั้งใจทำกันจริงๆ ทำกันจริง

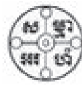
ต้องเคารพพุทธรัตนะให้ถูกพุทธรัตนะจริงๆ เคารพธรรมรัตนะให้ถูกธรรมรัตนะจริงๆ เคารพพระสังฆรัตนะให้ถูกสังฆรัตนะจริงๆ เมื่อถูกจริงเข้าแล้วละก็ระงับทุกข์ ระงับภัย ระงับโรค จริงๆ นะ

อุปัทวะทั้งหลายหายไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพุทธรัตนะ ทุกข์ทั้งสิ้นย่อมดับ ย่อมสงบไป ถึงความสวัสดีด้วยอำนาจธรรมรัตนะนั้น **สพฺเพ ภยา วูปสเมนฺตุ เต** อุปัทวะทั้งหลายย่อมสงบย่อมหายไปโดยความสวัสดี ภัยทั้งสิ้นย่อมสงบไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจธรรมรัตนะ ภัยนี่ใครก็กลัวนัก เมื่อเคารพถูกจริงๆ เข้าละก็ อุปัทวะทั้งหลายย่อมหายไป ถึงความสวัสดีด้วยอำนาจธรรมรัตนะ ด้วยอำนาจสังฆรัตนะ โรคของท่านทั้งสิ้นย่อมดับไปสงบไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจสังฆรัตนะ นี่เป็นข้อสำคัญ สงบทุกข์ ระงับทุกข์ ระงับภัย ระงับโรค หายไปหมด ท่านประเสริฐอย่างนี้ นี่เป็นที่ต้องการของเรานักหนาทีเดียว ใครๆ ก็ต้องการ ยิ่งคนแก่คนเฒ่าก็ต้องการนัก ย่อมระงับโรคได้ คนหนุ่มสาวต้องการนัก ระงับโรคระงับภัยได้ ทั้งแก่ทั้งเด็กทั้งหนุ่มทั้งสาวเขาต้องการนัก เพราะระงับทุกข์ได้ ใครก็ไม่ชอบทุกข์ ชอบแต่สุข ทุกข์อย่างนี้ ภัยอย่างนี้มันสำคัญนัก โดนใครเข้าละก็หน้าเบ้เข้าทุกคน หน้าบอกบุญไม่รับ ชักรูปขึ้นมาดูตัวเองก็เกลียดตัวเอง ถ้าไปโดนทุกข์โดนภัยเข้าแล้ว เหตุนี้ จะหมดทุกข์ หมดภัย หมดโรคไปได้ ต้องอาศัยเคารพ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะจริงๆ

เคารพต่อท่านได้ต้องเอาใจจรดตรงไหนนะ เคารพพุทธรัตนะ เราจะต้องเอาใจนั้นวางให้ถูกส่วน ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี เคารพพุทธรัตนะต้องเอาใจวางให้ถูกส่วน ไว้กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ถ้าว่าถูกกลางดวงธรรมที่เป็นเป้าหมายใจดำมีอยู่ตรงนั้น เอาไปตั้งดิ่งอยู่ตรงนั้นแหละ ธรรมกายก็แจ่มใส ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า สะอาดสะอ้านเป็น **สงฺขสุทฺธนี** ไม่ราคีเลยทั่วสกลกายในพุทธรัตนะนั้นใจก็หยุดนิ่ง นี่แหละ **สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ** เป็นอย่างนี้ นี่ **สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ**

สกฺกตฺวา ธมฺมรตนํ ล่ะ เคารพพระธรรมบ้าง ก็ถูกพระธรรมอยู่แล้ว ที่ไปหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมนั่น ถูกพระธรรมอยู่แล้ว กลางดวงธรรมทีเดียว พระธรรมที่จะเป็นอยู่ได้ก็ต้องอาศัยธรรมรัตนะดวงนั้น ถ้าหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมรัตนะแล้วก็ได้ชื่อว่าเคารพพุทธรัตนะด้วย พระธรรมรัตนะด้วย

ก็สังฆรัตนะเล่า ก็แบบเดียวกัน สังฆรัตนะคือธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะนั้น ที่ไปเคารพนิ่งอยู่นั้นก็ตัวสังฆรัตนะนั่นแหละเป็นตัวไปหยุดนิ่งอยู่นั่น ตัว

สังฆรัตนะทีเดียว ธรรมกายละเอียดทีเดียว ธรรมกายละเอียดไปหยุดนิ่งอยู่ทีเดียว นั้นตัวสังฆรัตนะแท้ๆ ที่เดียวกันนั้นเองแหละ เคารพพุทธรัตนะ เคารพธรรมรัตนะ เคารพสังฆรัตนะ **ถ้าว่าเคารพอย่างนี้ละก็ ถามดูเถอะพวกมีธรรมกายนั่นเป็นอย่างไรบ้าง ทุกข์สงบไหม ภัยสงบไหม โรคสงบไหม สบายใจ เย็นใจ อิ่มใจ ปลาบปลื้ม ใจตื้นใจเต็มทีเดียว แช่มชื่นตื่นเต้นผ่องใสทีเดียว** ให้รู้จักหลักอันนี้นะ รู้จักอันนี้เสียแล้วก็จะแสดงวิธีเคารพพุทธรัตนะ เคารพธรรมรัตนะ เคารพสังฆรัตนะ เป็นลำดับไป

สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ กระทำความเคารพพุทธรัตนะ รัตนะเขาแปลว่าแก้ว ไม่ใช่เหลวๆ ไหลๆ ไม่ใช่เป็นของไม่มี เคารพกันเซ่อกันไปอย่างนั้นเมื่อไร ท่านเป็นองค์ทีเดียว เป็นองค์อย่างไร เราเป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี เป็นคฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า เราเคยนอนฝันไหมล่ะ เคย เคยเห็นไอ้กายที่ฝันออกไปนั้นไหมล่ะ เคยเห็นไอ้กายที่ฝันรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เหมือนท่านอย่างนี้แหละ เหมือนตัวท่านอย่างนี้แหละ นุ่งห่มก็เป็นอย่างนี้แหละ แต่พอตื่นขึ้นแล้ว เดี๋ยวนี้กายที่ฝันมันไปอยู่อย่างไร ไม่มีใครรู้กัน พอตื่นขึ้นแล้วไม่รู้ว่ามันไปไหน หายเข้ามาในกายมนุษย์เสียแล้ว ไม่รู้ว่ากายฝันไปอยู่ที่ไหน ไม่รู้จริงๆ ไม่รู้แท้ทีเดียว จะให้ตามจริงไม่ถูกว่ามันอยู่ที่ไหน ฝันไปแล้วก็ปรากฏทีเดียว มามีตัวป้อล่ออยู่ ทำเรื่องของฝันเป็นที่เป็นทางของมัน พอมันเลิกฝันแล้ว ตื่นขึ้นแล้ว ก็เป็นกายมนุษย์เสียแล้ว กายที่ฝันไปอยู่ที่ไหน นี่มันลึกลับอย่างนี้ เห็นไหมล่ะ นี่มันลึกลับอย่างนี้

ที่จะเอาใจไปจรดถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ไม่ใช่เป็นของง่าย เป็นของยากทีเดียว ถ้าว่าคนไม่สนใจจริงๆ จรดไม่ถูกทีเดียวละ พูดอย่างนี้ไม่รู้เรื่อง แสดงอย่างนี้ก็ไม่รู้เรื่องเสียด้วย เพราะไม่สนใจ เพราะทำไม่ถูก มันก็ไม่สนใจด้วย เพราะใจหยาบ กิเลสมันหนาเกินไป ไม่อยากสนใจ ไม่อยากให้ถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ กลัวกิเลสมันจะหมดเสีย มันเป็นเสียอย่างนั้น กิเลสคนมันเป็นอย่างนั้น เพราะเหตุนั้น การที่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี่นะไม่ใช่เป็นของง่าย

วัดปากน้ำสอนตรงๆ เสนอตรงๆ บอกโต้งๆ ชัดๆ ไม่ได้ปิดไม่ได้บังอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ได้ซ่อนเร้นเลย เพราะเหตุว่าพระรัตนตรัย พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นของกลาง ไม่ใช่เป็นของใคร ใครก็มีด้วยกันทุกคน หญิงก็มี ชายก็มี เด็กเล็กมีด้วยกันทั้งนั้น

จะเข้าถึงพุทธรัตนะเป็นอันดับไปนา ตั้งใจฟังให้แน่นอน ตั้งใจให้ถูกนา ต้องเอาใจหยุดตรงศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เมื่อเราบริสุทธิ์ดังแสดงแล้ว

ตั้งแต่วันวานนี้ บริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียเลย เราอยู่ข้างซีกที่บริสุทธิ์ทีเดียว ข้างขวาข้างซ้ายไม่ไปละ ไปซีกข้างถูก ไม่ไปซีกข้างผิด ซีกข้างบริสุทธิ์สนิททางพระ ทางมารไม่ไป ชั่วไม่มีเลยเท่าเส้นขนปลายขน แต่พอเช่นนั้นแล้วก็เอาใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กลางดวงของมนุษย์ นี่เป็นดวงจริงๆ นะ ใส เท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่กลางกาย สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง เอาให้ตรง ตรงกลางจรดกัน ตรงนั้นเรียกว่ากลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจกายมนุษย์เข้าจรดดังนี้ ใจบริสุทธิ์ดังนี้ ใจจรดอยู่กลางกั๊ก ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ถ้าใจไปจรดตรงกลางถูกเข้าแล้วละก็ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นเด่น ให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ ถ้าว่าถึงถูกส่วนเข้าแล้ว จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดแบบเดียวกัน ถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว

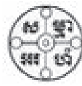
หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เป็นชั้นๆ เข้าไปอย่างนี้ นี่เข้าไปละ เข้าไปเป็นชั้นๆ อย่างนี้ จำเสียให้แน่ทีเดียว เข้าไปอย่างนี้ จิตอย่างนี้เข้าไปถูก ไปถูกพุทธรัตนะทีเดียว

พอเข้าไปถูกส่วนดังนี้แล้ว แน่นอนแล้ว นิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็น

ธรรมกายใหญ่เท่าหน้าตักธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ๕ วา ผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียดนั่นแหละ ถูกส่วนเข้าก็จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัวเท่ากัน

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียดนั่นแหละ ถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

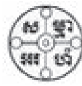
หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๓๐ วา กลมรอบตัว นี่เสร็จกิจในพระพุทธศาสนา พระสมณโคดมสั่งสอนแค่นี้ ถ้าแค่นี้ละก็ ต่อแต่นั้นก็เรียนชั้นสูงต่อไป ถ้าว่าสอนแค่นี้แล้วเป็นปล่อยตัวได้ พึ่งตัวได้แล้ว นี่วัดปากน้ำสอนแค่นี้เหมือนกัน แต่ยังเหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ มารมันยังขวางอยู่ หลักสำคัญแค่นี้

เมื่อรู้จักหลักนี้แล้วละก็ นี่แหละ เข้าถึงธรรมกายแล้ว เรียกว่าเคารพพระรัตนตรัยนะ เป็นลำดับเข้าไปอย่างนี้นะ ทีนี้รู้จักหลักละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ เป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม มีกายอรูปพรหมละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด นี่ ๘ ดวงแล้ว พอถึง ๘ ดวงก็ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย เท่าหน้าตักธรรมกาย กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว จนกระทั่ง ถึง ๓๐ วา นี่ขึ้นไปอย่างนี้ นี่หลักสำคัญ จะเคารพพุทธรัตนะนั้นต้องให้ถูกหลักดังนี้

เริ่มต้นทีเดียวยังไม่ถูกพุทธรัตนะ จะถูกพุทธรัตนะไม่ได้ ต้องเลย ๘ ดวงขึ้นไปก่อนจึงจะ**ถูกพุทธรัตนะ เริ่มต้นทีเดียวต้องเข้าไปดังนี้ ทำใจหยุด นั่ง นอน เดิน ยืน ขี้ เยี่ยวไม่รู้ให้หยุด บังคับให้หยุด ขี้ก็ช่าง เยี่ยวก็ช่าง นั่งก็ช่าง นอนก็ช่าง เดินก็ช่าง เวลาตื่นแล้วก็ตั้งกันเป๋งเชียวละ ถ้าไม่หยุดไม่ยอมกัน นี่อย่างนี้ อย่างนี้เรียกว่าปฏิบัติศาสนาจริงกันละ ไม่ท้อแท้ไม่ป้อแป้กันละ แข็งแกร่งทีเดียว วางใจให้หยุดกึกเชียว** พอหยุดกึกได้แล้วละ เอาละคราวนี้ตั้งแต่หยุดไปทีเดียวนี้แหละ ตั้งไปหยุดไปจนกระทั่งถึง ๘ กาย แบบเดียวกันหมด ไม่ได้มีทางอื่นเคี้ยวคดไปอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

ที่พระองค์ทรงรับสั่งให้องคุลิมาล สมณะหยุดๆๆ หมดรสหมดฤทธิ์เข้าแล้ว พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มาว่า สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด แน่ คำว่าหยุดอันนี้ ตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตทีเดียว หยุดอันเดียวนี่ หยุดในหยุด หยุดในหยุดนะ หยุดกลางของหยุด หยุดกลางของหยุดอย่างนั้นแหละ นี่เป็นตัวจริงอย่างนี้ หยุดกลางของหยุดๆๆๆ ถ้าว่าไม่หยุดเลย ไม่ถูกศาสนาสักนิดหนึ่ง ถ้าว่าหยุดเวลาไร ถูกศาสนาเวลานั้น ถ้าว่าหยุดเวลาไร ถูกพุทธรัตนะเวลานั้น ถ้าว่าหยุดเวลาไร ถูกธรรมรัตนะเวลานั้น ถ้าว่าหยุดเวลาไร ถูกสังฆรัตนะเวลานั้น ถ้าว่าไม่หยุดแล้ว ก็ไม่ถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอย่างแน่ทีเดียว ไม่ต้องสงสัยละ อย่าไปโทษใครเลย โทษตัวเอง

โทษใครก็ไม่ได้ โทษตัวของตัวเอง คนอื่นเขาหยุดได้ ตัวหยุดไม่ได้ ก็โทษตัวเอง โทษคนอื่นไม่ได้ จะไปเวรให้ใครก็ไม่ได้ ต้องว่าตัวเองโทษตัวเองทีเดียว

ภิกษุสามเณรบางรูปอยากได้ธรรมเต็มที่ อุตส่าห์พยายามทำใจให้หยุดนิ่ง หยุดหนักเข้า บางทีมันไม่หยุด ทำไปเท่าไรๆ ก็ไม่หยุด บ่นแต่ไม่หยุดนั่นแหละ จนกระทั่งทำไม่เป็นเสียเลย บางท่านทำประเดี๋ยวเดียวเป็นเสียแล้ว เป็นเรื่องไปทีเดียว อย่างกับผู้ที่เทศน์นี้เคยเป็นอุปัชฌาย์บวชให้เขา สามเณรบางรูป ภิกษุบางรูป พอปรารภบวช พอปรารภผมก็เป็นทีเดียว เอาผมมาพิจารณาทีเดียว ทำใจให้หยุด ผมเป็นนิมิตสมาธิทีเดียว พอบอกให้เท่านั้นแหละแกเห็นทีเดียว เห็นผมทีเดียว เห็นผมแล้วก็ อ้าวผมน่ะมันเป็นอย่างไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ประมาณบอกถูกละ โคนไปทางไหน ปลายไปทางไหน สีสันวรรณะเป็นอย่างไร บอกถูกละ นิ่งเข้ากลางผมนั่นแหละ ประเดี๋ยวเดียวผมแปลงสี ประเดี๋ยวเดียวเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ประเดี๋ยวเดียวพอบอกขาดคำเป็นแล้ว ท่านองค์นั้นเป็นแล้ว อ้าวเป็นอยู่กลางดวง อยู่กลางดวงนั้น พอหยุดก็ให้อยู่กลางดวงนั่น

กลางดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั้น **กลางดวงนั่นแหละ มีรอยอยู่นิดหนึ่งเท่าปลายเข็ม ปลายจรดนั่นแหละที่ตั้งของใจ ถ้าดำอยู่ละก็มารตั้งเสียแล้ว ถ้าว่าบริสุทธิ์ละก็เป็นของพระแท้ๆ ถ้าดำอยู่แล้วละก็มารมันตั้งเสียแล้ว** มารมายึดเป็นเจ้าของเสียแล้ว ถ้าว่าใสสะอาดแล้วก็นั่นเป็นของพระแท้ๆ ใจต้องนิ่งอยู่ที่เดียว ที่รอยหยุดของกลางดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ รอยใสนั่นเป็นกลางหยุด หยุดอยู่กลางนั่น หยุด พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้น

หยุด อ้ายลักษณะที่หยุดน่ะ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไปละ หยุดที่กลางนั่น กลางของกลาง ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีลทีเดียว เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน หยุดในกลางดวงศีล ก็มีรอยหยุดอีกเหมือนกัน หยุดอยู่ที่เดียว หยุดในหยุด กลางของกลางๆๆ พอหยุดก็เข้ากลางใจที่หยุดเชียว กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิทีเดียว หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดเชียว กลางของกลางๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงปัญญา เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆ **ปฏิบัติไม่ถูกหลักแล้วนานเชียวกว่าจะได้ ถ้ารู้จักหลักแล้วประเดี๋ยวเดียว** พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็น

ดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาที่รอยหยุด พอใจหยุดก็ กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ รอยที่หยุดมีอีกทีเดียว แบบเดียวกัน พอใจหยุดก็กลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีกทีเดียว หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นกายฝันแล้วนั่น กายฝันนี่เองอยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ อยู่นี่เอง เมื่อก่อนข้าไม่รู้จัก เมื่อข้าฝันแล้วก็หายไป ข้าไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน เจ้าอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง พอเข้าถูกส่วนเข้าแล้วเป็นเรื่องไป ไปอย่างนี้แหละ

คราวนี้พอใจกายมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ แบบเดียวกัน เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เห็นกายทิพย์

หยุดอยู่กลางกายทิพย์อีก แบบเดียวกันอีก หยุดอยู่กลางกายทิพย์ เข้ากลางของหยุดหนักเข้าไป พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงตลอดขึ้นไป ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายทิพย์ละเอียด

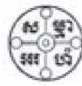
หยุดอยู่กลางกายทิพย์ละเอียดอีกแบบเดียวกัน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวง ๕-๖ ดวง นั่นถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เห็นกายรูปพรหม

หยุดอยู่กลางกายรูปพรหมอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงทั้ง ๖ นั้นอีก ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายรูปพรหมละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้าแบบเดียวกัน เข้าถึง ๖ ดวง ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายอรูปพรหม

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าแบบเดียวกันเข้าถึง ๖ ดวง ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายอรูปพรหมละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงทั้ง ๖ อีก หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นมีธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม

แค่นี้แหละ ถูกล่ะพุทธรัตนะ นั่นแหละเข้าถูก เรียกว่าเคารพพุทธรัตนะถูกเข้าแล้ว ถูกพุทธรัตนะทีเดียว เคารพธรรมรัตนะถูกเข้าแล้ว เห็นดวงธรรมรัตนะทีเดียว เคารพสังฆรัตนะถูกเข้าแล้ว เห็นธรรมกายละเอียดทีเดียว นี่ในบท **สกฺกตฺวา** ประสงค์แค่นี้ ประสงค์แค่นี้ นี่ตัวจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักตัวจริงอย่างนี้แล้ว เคารพให้ถูกอย่างนี้นะ ถ้าเคารพถูกอย่างนี้แล้ว บาลีบอกอานิสงส์ทีเดียว **สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ** ใครเข้าไปถึงละก็ ดังโอสถอันอุดมประเสริฐทีเดียว ดังโอสถอันอุดมประเสริฐทีเดียว ลวกไข้ที่กำลังดิ้นขวักไขว่ๆ พออึกเข้าเท่านั้น หลับเรียบ สบายใจ เย็นฉ่ำ โรคภัยไข้เจ็บหายหมด นั่นระงับเสียอย่างนั้น พอถึงพุทธรัตนะเท่านั้นแหละ ความร้อนด้วยราคะ โทสะ โมหะ ด้วยทุกข์ ด้วยภัย ด้วยโรคต่างๆ หายเป็นปลิดทิ้งหมด หายอย่างนั้น หายอย่างไร โรคหายอย่างนั้น จริงๆ จังๆ อย่างนี้ ท่านจึงได้วางตำราไว้ **โอสถํ อุตฺตมํ วรํ หิตํ เทวมนุสฺสานํ** เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย มนุษย์เข้าถึงแล้วต้องเป็นแบบเดียวกัน เทวดาเข้าถึงแล้วก็เป็นแบบเดียวกัน พุทธรัตนะนี่แบบเดียวกันหมด รสชาติแบบเดียวกันหมด ปรากฏอย่างนี้ นี่เขาจึงเรียกว่าเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **พุทฺธเตเชน โสตฺถินา นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ ทุกฺขา วูปสเมนฺตุ เต** อุปัทวะทั้งหลายหายไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพุทธรัตนะ ทุกข์ทั้งสิ้นของท่านย่อมสงบไปด้วยอำนาจพุทธรัตนะ สงบจริงๆ เมื่อไปถึงเข้าแล้วสงบจริงๆ ถามพวกธรรมกายดูได้ พวกธรรมกาย ถามได้ สงบจริงๆ อย่างนี้ นี่อานิสงส์เคารพพุทธรัตนะ

เคารพพระธรรมก็ได้ ถ้าถึงพระธรรมก็แบบเดียวกัน คล้ายกัน **สกฺกตฺวา ธมฺมรตนํ** เคารพพระสัทธรรม เคารพพระธรรมรัตนะ **ปริฬาหูปสมนํ** พอถึงธรรมรัตนะเข้าเท่านั้นแหละ ความเร่าร้อนสงบ ความเร่าร้อนสิ้น เร่าร้อนด้วยเพลิงราคะ โทสะ โมหะ ดับหมด ไม่เหลือเลย ทุกข์อันหนึ่งอันใดหายหมด เข้าถึงธรรมรัตนะเสียแล้ว ความเร่าร้อนไม่มีเลย เย็นฉ่ำหมดทั่วทั้งร่างกาย สบายทีเดียว นี่อานิสงส์บอกไว้ว่าเป็นอย่างนี้ เมื่อถึงเข้าแล้วเป็นอย่างนี้ทีเดียว **ปริฬาหูปสมนํ ธมฺมเตเชน โสตฺถินา นสฺสนฺตุปทฺทวา** อุปัทวะทั้งหลายย่อมหายไปโดยความสวัสดีด้วยเดชของพระธรรม ภัยทั้งสิ้นของท่านย่อมสงบไป โดยความสวัสดีด้วยเดชของพระธรรม มาถึงพระธรรมเข้าแล้วจริงๆ อย่างนี้ ถามดูได้ สอบดูได้ พวกที่ได้ธรรมกาย ผู้ที่ถึงนะไม่

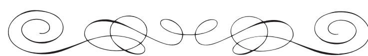
ต้องไปถามใครละ ใครได้ใครถึง ถามได้ทีเดียว เดี๋ยวนี้ในวัดปากน้ำมีธรรมกาย ๑๕๐ กว่าคน เป็นผู้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแล้ว

ส่วนสังฆรัตนะเล่าเมื่อเข้าถึงแล้ว เข้าถึงสังฆรัตนะ **อาหุเนยฺยํ ปาหุเนยฺยํ** เข้าถึงสังฆรัตนะแล้วก็แช่มช้อยทีเดียว ควรเพื่อของนำมาต้อนรับ ของนำมาถวาย ควรเพื่อของที่เขาจัดไว้ต้อนรับ ควรทั้ง ๒ ประการ นำมาถวายก็ควร ต้อนรับก็ควร ควรทั้ง ๒ นัย **อาหุเนยฺยํ ปาหุเนยฺยํ สงฺฆเตเชน โสตฺถินา นสฺสนฺตุปทฺทวา สพฺเพ โรคา วูปสเมนฺตุ เต** อุปัทวะทั้งหลายย่อมหายไปด้วยอำนาจสังฆรัตนะ โรคทั้งสิ้นของท่านย่อมสงบไปโดยความสวัสดีด้วยอำนาจพระสงฆ์

มีอานิสงส์บอกไว้ ด้วยอำนาจพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะเป็นดังนี้ ไม่ต้องสงสัยละ ไม่ต้องสงสัยทีเดียว เมื่อรู้จักหลักอันนี้ เป็นหลักจริงของพุทธศาสนา พุทธศาสนาท่านบอกตรงๆ ไว้อย่างนี้ บัดนี้ วัดปากน้ำสืบเอามาใช้แล้ว เป็นธรรมกาย ๑๕๐ กว่า รสชาติเขารู้กันแล้ว เขาพูดกันได้เป็นเสียงเดียวกัน รสชาติเป็นเสียงเดียวกัน ให้ทำเป็นอย่างนี้นะ ถ้าทำเป็นอย่างเขาแล้วละก็ ก็เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะถูกส่วนเข้าดังนี้ละก็ พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน ก็พูดได้นะ อยู่นิพพานก็ไปได้ พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหนไปได้หมด หรือจะอาราธนามาที่นี่ก็ได้ เดี๋ยวนี้ ก็ได้ทีเดียว นี่เป็นหลักจริงเป็นหลักจริงอย่าทอดทิ้ง ให้เอาใจใส่ทุกถ้วนหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

หลวงพ่อวัดปากน้ำยืน สูง ๒ ม. ๔๐ ซ.ม.หินแม่น้ำโขง

'... นักปราชญ์ทุกๆประเทศเขากล่าวกันว่า คนที่ชั่วร้ายนะไม่สำคัญนักพอแก้ได้

เขาอิดหนาระอาใจและเกลียดคนไม่มีศาสนานี่แหละ

เขาอิดหนาระอาใจรังเกียจนัก คนไม่มีศาสนานั่น

ไม่มีที่จรดของใจ ไม่รู้จะเอาใจไปจรดกับอะไร

ไม่รู้ที่พึ่งเสียด้วย ไม่มีที่จรด ไม่มีที่พึ่งทีเดียว ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๓๙

สัจกิริยคาถา

๒๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สงฺโฆ เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา *
เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา เย จ พุทฺธา อนาคตา
โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน
สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหรึสุ วิหาติ จ
อถาปิ วิหริสฺสนฺติ เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา
ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา
สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ **

*ส.ม. ๔๑-๔๒
**องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๒๑/๒๗

ณ บัดนี้ จักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยสัจกิริยาคาถา วาจาเครื่องกล่าวในการกระทำสัจ เรียกว่าสัจกิริยาคาถา วาจาเครื่องกล่าวในการกระทำสัจนั้น สัจจะต้องแสวงหาความจริง หญิงก็ดี ชายก็ดี ถ้าว่าเป็นคนจริงอยู่แล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีสาระแก่นสาร หรือภิกษุสามเณรที่จริงอยู่แล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสาระแก่นสารจริง นี่แหละเป็นที่มั่นหมายของพระศาสดาจารย์ทุกๆ พระองค์ ที่ล่วงไปแล้วมากน้อยเท่าใด สำเร็จด้วยความจริงทั้งนั้น ที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคหน้า เท่าใดก็สำเร็จด้วยความจริง ซึ่งปรากฏอยู่ในบัดนี้ก็สำเร็จด้วยความจริง ความจริงอันนี้แหละ หญิงชาย คฤหัสถ์

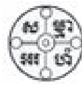

บรรพชิตทุกทั่วหน้า ควรให้มีในสันดานของอาตมา ถ้ามีความจริงอยู่แล้ว ถึงจะแก่เฒ่าชราสักเท่าใดก็ตามเถิด ได้ชื่อว่าเป็นคนมีแก่นสาร ถึงจะตั้งอยู่ในปานกลางก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีแก่นสาร ถึงจะตั้งอยู่ในวัยเป็นเด็กก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีแก่นสาร ความจริงอันนี้ เป็นบารมีของพระพุทธเจ้าที่ได้สั่งสมอบรมมาทุกๆ พระองค์ จะเว้นเสียสักพระองค์หนึ่งไม่ได้เลย เว้นความจริงแล้วเป็นอันไม่สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว อย่างแน่นอน เหตุนี้ เราท่านทั้งหลาย หญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิตทุกทั่วหน้า

เมื่อรู้จักหลักที่จริงนั่นเป็นอย่างไร ตามวาระพระบาลีท้าย ยกขึ้นเป็นตำรับตำรา **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ที่พึ่งอื่นของเราไม่มี **พุทฺโธ เม สรณํ วรํ** พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยการกล่าวสัตย์นี้ **โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา** ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ที่พึ่งอื่นของเราไม่มี **ธมฺโม เม สรณํ วรํ** พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยความสัตย์นี้ **โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา** ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ที่พึ่งอื่นของเราไม่มี **สงฺโฆ เม สรณํ วรํ** พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยการกล่าวสัตย์นี้ **โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา** ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

นี่เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ นี่เป็นหลักสำคัญที่จะแสดงสัจกิริยาคาถานี้ เพราะเนื่องมาจากสัปดาห์ก่อนๆ โน้น สัปดาห์ต้นวันอังคารเมื่อเข้าพรรษา แสดงถึงธรรมที่ขาวกับธรรมดำ ซีกดำให้ละเสีย ซีกขาวให้เจริญต่อไป ซีกดำเป็นปหาตัพพธรรม ซีกขาวเป็นภาเวตัพพธรรม และให้พิจารณากาย วาจา ใจของตนด้วยตนของตนเอง ไม่มีชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ตัวเองพินิจพิจารณาแล้วว่า เสียหายพิรุธอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ คนอื่นจะพินิจพิจารณาด้วยใจของตน หาความเสียหายไม่ได้ แม้ทั้งตนและบุคคลอื่น ทั้งพินิจพิจารณาด้วยปัญญาด้วย ก็ไม่เห็นความพิรุธเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด เห็นความดีชัดๆ นั่นแหละ ให้รักษาความดีอันนั้นไม่ให้กระจัดกระจาย ให้แน่นอนในขันธสันดาน นี่ในขั้นต้นเมื่อเข้าพรรษา กัณฑ์ที่ ๒ รองลงมาให้เคารพพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ แล้วแสดงให้รู้จักพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ ด้วย

วันนี้ในสัจจกิริยาคาถานี้ เพราะเราท่านทั้งหลายทุกทั่วหน้า อยากหาที่พึ่งกันนัก ที่ว่าไม่รู้ที่พึ่งจริงอยู่ที่ไหน ที่พึ่งจริงนี่แหละเป็นตัวสำคัญนัก เข้าใจว่าเงินเป็นที่พึ่ง ทอง

เป็นที่พึ่ง หาเงินหาทองไปแล้วก็ตาย ไม่เห็นติดตัวไปสักนิดเดียว หาเงินหาทองได้แล้วไม่ติดตัวไปเลย นี่เข้าใจว่าเงินทองเป็นที่พึ่งแล้วนะ บางพวกคิดไปอีกว่า เป็นตายก็ได้ภรรยาสักคนเถิด จะได้พึ่งพักพาอาศัยกันและกัน เอ้าพอได้ภรรยาแล้วได้ลูกอีกคนเถิด จะได้พึ่งพาอาศัยลูกต่อไป ผู้หญิงก็เช่นกัน ได้สามีสักคนเถิดจะได้พึ่งสามีต่อไป พอได้สามีแล้วได้ลูกสักคน ๒ คนเถิด จะได้พึ่งลูกต่อไป แล้วลงท้ายเป็นอย่างไรบ้าง ถามท่านยายท่านตาดูบ้างซิ ท่านก็รู้หรอก ท่านบอกว่าเหลวทั้งนั้น ไม่ใช่ที่พึ่งจริงอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่พึ่งเลวเหลวไหลทั้งนั้น เหตุนี้แหละ ที่พึ่งแน่แท้แน่นอนทีเดียวนั้น พึ่งอื่นไม่ได้ พึ่งอื่นพระพุทธเจ้าไม่ทรงรับสั่งเลย รับสั่งว่าพึ่งตัวของตัวนี่แหละ

ที่ทรงรับสั่งว่า **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ตนนี่แหละเป็นเกาะ **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ตัวนี่แหละเป็นที่พึ่งของตัว **สุทฺธิ ปจฺจตฺตํ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ** บริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เฉพาะตัว **นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย** บุคคลอื่นทำบุคคลอื่นให้บริสุทธิ์ไม่ได้ ต้องตัวของตัวเองจึงได้ ตัวของตัวเองรักความบริสุทธิ์ ก็ทำความบริสุทธิ์ของตัวได้ ตัวเองรักความบริสุทธิ์ แต่ไม่ทำบริสุทธิ์ใส่ตัวก็บริสุทธิ์ไม่ได้ ไม่ทำบริสุทธิ์ใส่ตัวก็ชื่อว่าไม่รักตัว ลงโทษตัวอย่างขนาดหนัก เมื่อทำความบริสุทธิ์ให้แก่ตัวแล้ว ช่วยตัวเองอย่างขนาดหนัก ทำความไม่บริสุทธิ์ใส่ตัว เหมือนเรามีผ้าที่สะอาด เอาของโสโครกมาประพรมเสีย ผ้านั้นเป็นอย่างไรบ้าง ผ้าที่สะอาดนั้นก็ดูไม่ได้ กลายเป็นของเลวเกวไป คนที่สะอาดคนที่ดีๆ แท้ๆ คนที่บริสุทธิ์แท้ๆ ไปประพฤติชั่วเข้าเป็นอย่างไร ก็เหมือนผ้าเปื้อนสกปรกนั่นแหละ ใช้ไม่ได้ดุจเดียวกัน ต้องรักษาความสะอาดนั้นไว้

พระองค์ทรงรับสั่งว่า **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา อนญฺญสรณา** ว่าตัวนี่แหละเป็นเกาะ ตัวนี่แหละเป็นที่พึ่งของตัว สิ่งอื่นไม่ใช่ ธรรมนั่นแหละเป็นเกาะ ธรรมนั่นแหละเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่ รับสั่งอย่างนี้ บัดนี้ในสัจจกิริยาคาถา ท่านยกขึ้นไว้ว่า **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ที่พึ่งอื่นของเราไม่มี **พุทฺโธ เม สรณํ วรํ** พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา อ้าวรู้หละ! พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราแท้ๆ แล้วจะคิดว่ากระไร พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราละ เราจะเอาใจเข้าจรดในรูปพระปฏิมากรนี่หรือ รูปพระประธานในโบสถ์นี่หรือ นั่นหรือคือพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหนหรือ อยู่ในตัวเราหรือนอกตัวเรา คิดดูสิว่าพระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน ที่เรา

นับถือพระพุทธเจ้า เอาหละ จะเอาใจไปเข้าที่ไหน จรดเข้าที่พระปฏิมากรนี่หรือ หรือนับถือพระธรรม พระธรรมเป็นที่พึ่งของเรา นั่นเอาใจไปจรดในพระธรรมในตู้ในใบลานนั่นหรือ นับถือพระสงฆ์นั่นหรือ เอาใจไปจรดเข้าที่ตรงนุ่งเหลืองสมมตินี่แหละ หรือว่ากระไรกัน นึกดูซิท่านตาท่านยายเชียวนะ กล่าวเข้าอย่างนี้ละก็ ท่านตาท่านยายงง ที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังนั่นงง เอ นี่จะเอาใจไปจรดที่ใดแน่ จึงได้ถูกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือโน้นเอาใจเข้าที่พระสิทธารถราชกุมาร[๑] ที่กรุงกบิลพัสดุ์ ผู้เป็นบุตรพระเจ้าสุทโธทนะ สิริมหามายา ที่ได้ดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้ว ที่เมืองกบิลพัสดุ์โน้น ไปจรดเข้าที่ พระพุทธเจ้าตรัสปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรนั่นหรือ หรือว่าเอาใจเข้าไปจรดเข้าที่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ หรือพระยสะ ๕๕ พระราชกุมาร ๓๐ ชฎิล ๑,๐๐๓ รูปโน้นหรือ **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** หรือไม่อย่างนั้น หรือพระพุทธเจ้าอยู่ในตัว

พระพุทธเจ้าแปลว่าตรัสรู้ ความรู้ในตัวของเรานี่แหละเป็นพระพุทธเจ้า อย่างนั้นหรือ หรือพระธรรมอยู่ในตัว ทำถูกทำจริงที่อยู่ในตัวนี่แหละ นั่นคือพระธรรมแล้ว ตัวของตัวที่รักษาความดีความถูกความจริงไม่ให้หายไป ความรู้นั่นไม่หายไป ที่รักษาไว้ได้นั่นหรือ เป็นพระสงฆ์ อย่างนี้ก็เหลวทั้งนั้น เอาจริงไม่ได้เลย เอาหลักฐานไม่ได้ ไม่ใช่พระพุทธเจ้าอันประเสริฐ ไม่ใช่พระธรรมอันประเสริฐ ไม่ใช่พระสงฆ์อันประเสริฐ

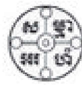
พระพุทธเจ้าอันประเสริฐนั่นมีจริงๆ หนา แต่ว่าอยู่ในตัวของเรานี่แหละ พระพุทธเจ้าเป็นเนมิตกนาม พระธรรมก็เป็นเนมิตกนาม พระสงฆ์ก็เป็นเนมิตกนาม ไม่ใช่พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ตัวพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั่นแหละเป็นตัวจริง ยืมให้บังเกิดเป็น **พุทฺโธ** ยืมให้บังเกิดเป็น **ธมฺโม** ยืมให้บังเกิดเป็น **สงฺโฆ**

พุทธรัตนะยืมให้บังเกิดนั่น ไปตรัสรู้ธรรมทั้ง ๔ เกิดสงฆ์เข้า ประณาม[๒]ขึ้นเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นกับพระองค์ เป็น **พุทฺโธ** พระธรรมรัตนะเล่า ได้ทรงผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว รักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว เกิดสงฆ์ ที่เป็นเนมิตกนามขึ้น เรียกว่า **ธมฺโม** นี่เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นอย่างนี้ ก็ส่วนสังฆรัตนะเล่า รักษาธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ไว้ไม่ให้หายไป ธรรมนั่นแหละอันพระสงฆ์ทรงไว้ ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ **สงฺเฆน ธาริโต**

---

[๑] สมัยก่อน มีการเรียก เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระสิทธารถ อ่านออกเสียงได้หลายอย่าง เช่น สิด-ทาด หรือ สิด-ทา-ระ-ถะ

[๒] คำว่า ประณาม ในที่นี้ใช้ในความหมายว่า น้อมไหว้ เช่น ขอประณามบาทบงสุ์พระทรงศรี. (ส. ปฺรณาม; ป. ปณาม).

ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ ที่ท่านทรงธรรมไว้ได้นั่นแหละ เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้น เรียกว่า **สงฺโฆ**

พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ เกิดขึ้นเป็นเนมิตกนามเหมือนอย่างกับนาม **อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ** เป็นเนมิตกนามทั้งนั้น **สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** เป็นเนมิตกนามทั้งนั้น **สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** นี่เป็นเนมิตกนามทั้งนั้น ไม่ใช่ตัวจริง ตัวจริงนะ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นั่นแหละ ที่เป็นที่พึ่งจริงๆ อยู่ที่ไหน ท่านจะเอาใจไปจรดตรงไหนจึงจะถูกพระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จะจรดให้ถูกแท้ๆละก็ ในมนุษย์นี่แหละมีพุทธรัตนะ ทางไปถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะมีอยู่ในกายมนุษย์นี่ จะให้ถูกแท้ๆ ต้องจรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ในกายมนุษย์นี่แหละ เอาใจหยุดที่เดียว พอหยุดกึกเข้าก็ถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะทีเดียว พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะไปทางนี้ นั่นก็จะถูกทางเท่านั้น ยังไม่ใช่ถูกองค์ **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เลย ยังไม่ใช่ถูกองค์พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ถูกแต่ทางเท่านั้น เอาเถอะถูกทางนั้นเป็นพบตัวแน่นอนล่ะ ไม่ต้องสงสัย

เมื่อถูกทางแล้วก็ ใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอหยุดถูกส่วนเข้า จะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

หยุดกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หนักเข้า ที่ลัดว่าลัดๆ ให้เร็วขึ้น หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด หนักเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนหนักเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ก็เห็นตัวทีเดียว

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็เห็นกายมนุษย์ละเอียด โด่อยู่นี่เอง

พอเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หยุดอยู่กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็เห็นกายทิพย์

พอเข้าถึงกายทิพย์ หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็เห็นกายทิพย์ละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็เห็นกายรูปพรหม

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมก็เห็นกายรูปพรหมละเอียด

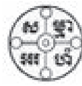
เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดก็เห็นกายอรูปพรหม

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมก็เห็นกายอรูปพรหมละเอียด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดก็เห็นกายธรรม รูปพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า งามนัก อย่างน้อยๆ หน้าตักไม่ถึง ๕ วา แต่ว่านี่ธรรมกายหยาบ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายหยาบ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย

ใจธรรมกายไปหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายหยาบ นั่นแหละถูกส่วนเข้าก็เห็นธรรมกายละเอียด เส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรมเท่าหน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม เห็นชัดๆ อย่างนี้

เมื่อเห็นธรรมกายหยาบ นั่นแน่! นั่นแหละตัว **พุทฺโธ** หละ ตัวพุทธรัตนะหละ เป็นเนมิตกนามให้เกิดขึ้นว่า **พุทฺโธ** ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นแหละ เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นให้เป็น **ธมฺโม** พระธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะก็ธรรมกายละเอียดนั่นแหละ เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเรียกว่า **สงฺโฆ** นั่นต้องจรด นี่ไม่ใช่จดชื่อนะ จรดตัวจริงนี่ต้องเอาใจไปนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพุทธรัตนะทีเดียว วัดเส้น

ผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย เอาใจหยุดนิ่งอยู่ตรงนั้น นิ่งอยู่ทีเดียวนะ ถูกพระพุทธรัตนะ ถูกพระธรรมรัตนะ ถูกพระสังฆรัตนะ ไม่ต้องมี ๒ ต่อไป นิ่งอยู่ทีเดียว ถูกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นี่ที่พึ่งจริงๆ เป็นอย่างนี้นะ ถ้ารู้จักที่พึ่งจริงอย่างนี้แล้ว อย่าเอาใจไปจรดที่อื่นนะ จรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะนั่น พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงธรรมกายละเอียด

จรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดเข้าแล้ว นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ใจธรรมกายละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงธรรมกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดา พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงธรรมกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา เท่ากัน กลมรอบตัว

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงธรรมกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาจะเข้าถึงธรรมกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ใจธรรมกายพระสกทาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าแล้วจะเข้าถึงธรรมกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา และดวงธรรมวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงธรรมกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอนาคาละเอียด ๒๐ วา เท่ากัน กลมรอบตัว

ใจของธรรมกายพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอนาคาละเอียดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าแล้วก็เข้าถึงธรรมกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัต วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

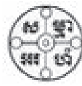
หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัต พอถูกส่วนเข้าก็จะเข้าถึงธรรมกายพระอรหัตละเอียด หน้าตัก ๓๐ วา สูง ๓๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัตละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๓๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน นั่นเป็นธรรมกายพระอรหัตละเอียด

แผนนี้แหละพระสมณโคดมท่านทรงสั่งสอนมา พระอรหัตท่านก็คิดเอาเอง ค้นเอาเอง ค้นทั่วถึงหมด ไม่ต้องเกรงใจใคร ไปถึงหมด นรกสวรรค์ไปตลอด นรก ๔๕๖ ขุม ดูตลอด อบายภูมิทั้ง ๔ สัตว์ดิรัจฉาน เปรต อสุรกาย มนุษย์ดูตลอด กายทิพย์ดูตลอด ชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ไปพูดกันได้ ถามอะไรกันได้ ไปทำอะไรกันได้ รู้เรื่องหมด ตลอดจนกระทั่งไปถึงรูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น ไปตลอด นิพพานไปตลอด พระพุทธเจ้าไปอยู่ในนิพพานที่ไหน ไปพบกันหมด ไปพูดกันได้ ถามกันได้ทั้งนั้น นี้ถ้าแม้ว่าเข้าถึงที่พึ่งอันนี้แล้ว เลิศประเสริฐอย่างนี้ นี่ถ้าว่าผู้หนึ่งผู้ใดเข้าถึงได้ดังนี้แล้ว ก็นี่วาจากล่าวสัจจะอันนี้แหละ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อเถิด ความจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักความจริงดังนี้แล้ว พระพุทธเจ้าท่านได้สำเร็จ ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ท่านรู้ว่าท่านเป็นศาสดาจารย์เอกในโลก ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่มีใครล้ำท่านทีเดียว ไม่มีใครถึงท่านทีเดียว มาร พรหม อยู่ใต้บังคับใต้อำนาจหมด ท่านเฝ้านึกอยู่ในพระทัยว่า เออ นี่เราจะเคารพใครละ ธรรมดาการเคารพนั่น ถ้าว่ามนุษย์คนใดมีความเคารพแน่นหนาอยู่แล้วก็ มนุษย์คนนั้นมีหลักฐาน ภิกษุสามเณรองค์ใดมีความเคารพแน่นหนาอยู่ในที่ใดแล้ว ภิกษุสามเณรองค์นั้นมีหลักฐาน อุบาสกอุบาสิกาเคารพสิ่งใดมั่นหมายอยู่แล้ว ก็ได้ชื่อว่า อุบาสกอุบาสิกาคนนั้นมีหลักฐาน ถ้าว่าไม่มีที่เคารพไม่มีหลักฐานกันทีเดียว ไม่มีที่หลักฐานทีเดียว

นักปราชญ์ทุกๆ ประเทศเขากล่าวกันว่า คนที่ชั่วร้ายนะไม่สำคัญนัก พอแก้ได้ เขาอิดหนาระอาใจ และเกลียดคนไม่มีศาสนานี่แหละ เขาอิดหนาระอาใจรังเกียจนัก **คนไม่มีศาสนานั่น ไม่มีที่จรดของใจ ไม่รู้จะเอาใจไปจรดกับอะไร ไม่รู้ที่พึ่งเสียด้วย ไม่มีที่จรดไม่มีที่พึ่งทีเดียว ไม่มีที่พึ่งก็จะเอาหลักที่ไหน จะเอาอะไรมาแก้ไข เธอแก้ไขไม่ได้เพราะไม่มีหลักใจเสียแล้ว คนต้องมีหลักใจ**

อย่างพระพุทธเจ้าท่านได้เป็นศาสดาเอกในโลก ต้องมีหลักพระทัยหลักใจเหมือนกัน ถ้าไม่มีหลักใจแล้ว ท่านจะไปเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นเอง เป็นเอกอุดมในโลกไม่ได้ เมื่อท่านพบหลักใจเป็นหลักฐานแล้ว ท่านก็แนะนำสั่งสอนสรรพสัตว์ทั้งหลายให้มีหลักใจ

ไม่ใช่มีเองนะ ไม่ใช่ไปหาเองหรอก มีเอง เมื่อถึงพระอรหัตแล้ว เอาใจจรดติดแน่นที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตทีเดียว ไม่ขยับเขยื้อน ไม่เลื่อนทีเดียว ตั้งหลักตายตัวทีเดียว ตั้งแน่นตายตัวทีเดียว ตามวาระพระบาลี ท่านยกเป็นตำรับตำราไว้ว่า

เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่ล่วงไปแล้วด้วย **เย จ พุทธา อนาคตา** พระพุทธเจ้าเหล่าใดที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคข้างหน้าด้วย **โย เจตรหิ สมฺพุทฺโธ พหุนฺนํ โสกนาสโน** พระสัมพุทธเจ้าองค์ใดผู้หยั่งความโศกของคนเป็นอันมากให้พินาศไปซึ่งปรากฏอยู่ในบัดนี้ **สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน** พระพุทธเจ้าทั้งสิ้นล้วนเคารพสัทธรรม **สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน** ล้วนเราเคารพสัทธรรมทั้งสิ้น เคารพสัทธรรมนั้นเป็นอย่างไร ใจนั้นก็ตั้งอยู่กลางดวงธรรมนั้น ไม่เขยื้อนเลยทีเดียว ตั้งตายตัว ตั้งแน่นหนา ตั้งติดทีเดียว และตำรับตำราอ้างว่า **อินฺทขีลูปโม** แน่นหนาเหมือนเสาเขื่อนที่ปักไว้หน้าผา ลมพัดไปจากทิศทั้ง ๔ ไม่เคลื่อนเลย อีกนัยหนึ่ง **ปพฺพตูปโม** เหมือนภูเขาที่ตั้งอยู่โดยปรกติธรรมดา ลมที่จะพัดมาจากทิศทั้ง ๔ จะให้ภูเขาเขยื้อนไม่ได้เลย นี่ฉันใดก็ดี ใจของพระแน่นในธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างนี้ แต่ว่าปุถุชนก็ไม่แน่นหนาขนาดนั้น พระโสดาก็ติดอยู่บ้างแล้ว พระสกทาคาแน่นอยู่หน่อย พระอนาคาแน่นขึ้น

พอถึงพระอรหันต์แน่นจริงทีเดียว เหมือนเสาเขื่อนทีเดียว เหมือนภูเขาทีเดียว ไม่เขยื้อนตามไปทางใดหละ แน่นขนาดนั้นนั่นแหละมีที่พึ่ง ท่านได้ที่ตั้งของใจ ที่ปักของใจ ที่ติดของใจ ไม่ไหวเขยื้อนไปตามใครละ โลกธรรมทั้ง ๔ จะมาระดมพระองค์ให้ใจพระองค์เขยื้อนไม่ได้ ตายตัวทีเดียว ตั้งอยู่ในพรหมวิหารฝ่ายเดียว เมตตา รักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข กรุณา ความสงสารคิดช่วยจะให้พ้นทุกข์ มุทิตา พลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นเขาได้ดี อุเบกขาวางเฉย เมื่อแก้ไขอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ไดก็เฉย หรือถ้าแก้ไขได้ก็แก้ไป แก้ไขไม่ได้ก็เฉยเสีย อุเบกขา ไม่สมน้ำหน้า ไม่อิจฉาริษยาอย่างหนึ่งอย่างใดเลย นี่หน้าที่ของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุนั้น พระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้เคารพสัทธรรม **วิหรึสุ วิหาติ จ** มีอยู่แล้วด้วย พระพุทธเจ้ามีอยู่แล้วด้วย ที่ตรัสรู้ไปแล้วมากน้อยเท่าใด มีอยู่แล้วด้วย **วิหาติ จ** มีอยู่ในบัดนี้ด้วย

ปัจจุบันนี้ที่มีธรรมกายนั้น เป็นพระพุทธเจ้าทั้งนั้น คำว่าพระพุทธเจ้ามี ๖ จำพวก สัพพัญญูพระพุทธเจ้า ๑ ปัจเจกพุทธเจ้า ข้อที่ ๒ สาวกพุทธเจ้า เป็นที่ ๓ สุตพุทธเจ้า ที่ ๔ พหุสุตพุทธเจ้า ที่ ๕ อนุพุทธเจ้า เป็นที่ ๖ พระพุทธเจ้ามี ๖ จำพวก

เป็นธรรมกายแล้วเป็นพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เป็นอนุพุทธเจ้า ตามเสด็จพระพุทธเจ้าไป นั่นแหละคือพระพุทธเจ้า นั่นแหละมีอยู่ในปัจจุบันนี้ด้วย

อถาปิ วิหริสฺสนฺติ มีต่อไปในภายภาคข้างหน้าด้วย พระพุทธเจ้าจำพวกที่ยังไม่เป็นธรรมกาย พอเป็นธรรมกายแล้ว ก็เป็นปัจจุบันขึ้น ถ้ายังไม่เป็นธรรมกาย ก็เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตไป นี่ปรากฏอย่างนี้ **เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา** ข้อนี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ปรากฏอย่างนี้อยู่เนืองนิตย์อัตรา

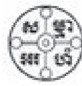
ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา เพราะเหตุนั้น บุคคลมีความใคร่ประโยชน์ของตน **อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกงฺขตา** จำนงความเป็นใหญ่ ไม่มีใครถึงละ **สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สรํ พุทฺธาน สาสนํ** พึงระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เมื่อจำนงความเป็นใหญ่ ให้ระลึกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ควรเคารพสัทธรรม พึงเคารพสัทธรรม

ผู้ที่เคารพสัทธรรมนั่นแหละจะถึงซึ่งความเป็นใหญ่ เป็นใหญ่อย่างไร ด่าท่านก็ไม่โกรธ ทำอย่างไรก็ไม่โกรธ แกไม่อิจฉาริษยาใคร แกตั้งอยู่ในธรรมของแกมั่น ไม่ง่อนแง่นไปตามใคร ถึงเด็กก็ต้องยกว่าเป็นผู้ใหญ่ คนชนิดนั้นถึงกลางคนก็ต้องยกให้เป็นผู้ใหญ่ ถึงเป็นผู้หญิงก็ต้องถือว่าเป็นบัณฑิตถี หญิงประกอบด้วยปัญญา หญิงเป็นใหญ่ ไม่ใช่หญิงเลวทราม ไม่ใช่หญิงง่อนแง่นคลอนแคลน มั่นคง

ตั้งเป็นหลักเป็นฐาน เป็นหัวหน้าประธานของคนได้ หากว่าเป็นสามเณรก็เป็นประธานของคนได้ เป็นภิกษุก็เป็นประธานของคนได้ เป็นคนแก่ก็ยิ่งน่านับถือหนักเข้าน่าบูชาหนักเข้า เพราะตั้งมั่นอยู่ในธรรม ไม่ง่อนแง่น ไม่คลอนแคลน จะด่าจะว่าจะเสียดสีสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ยิ้มแฉ่ง สบายอกสบายใจ เพราะตั้งอยู่ในพระธรรม คนที่ว่านั้นก็ไม่รู้เดียงสา เหมือนพระพุทธเจ้า ใครจะไปด่าก็ด่าไปซิ ใครจะไปเสียดสีก็เสียดสีไปซิ ไม่เขยื้อนเลย ไม่กระเทือนเลย นี่แหละทางพระพุทธศาสนาประสงค์จริงอย่างนี้ ให้ตั้งมั่นให้เคารพสัทธรรม แต่ว่าเคารพสัทธรรมนั้นเคารพอย่างไร

เอาอีกแหละ เคารพไม่ถูก ถึงแก่เฒ่าชราปานใด เป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เคารพสัทธรรมนั่นเคารพอย่างไร เหมือนภิกษุสามเณรอย่างนี้แหละ บูชานับถืออยู่ เป็นกระถางธูปของพลเมืองอยู่ แต่ว่าไม่รู้ตัว

ไม่รู้ตัวว่าเป็นกระถางธูปของพลเมืองอยู่ ไม่เดียงสา ได้แต่ประพฤติเลวทรามต่ำช้า ผิดธรรมผิดวินัย นั่นฆ่าตัวเองทั้งเป็นแล้ว ไม่ให้เขานับถือ ไม่ให้เขาบูชา ให้เขาเกลียดแล้ว

ให้เขาลงโทษแล้ว หนักเข้าเขาก็ให้สึกเสีย อยู่ไม่ได้ ภิกษุสามเณรอยู่ไม่ได้แล้ว ประพฤตินอกรีต ผิดธรรมผิดวินัย ถ้าว่าภิกษุสามเณรเคารพสัทธรรมอยู่ เป็นสามเณรก็ไม่ให้เคลื่อนจากศีลของสามเณรไปเสีย นิดหน่อยหนึ่งไม่ให้ล้ำกรอบกระทบกรอบศีลทีเดียว ตั้งมั่นอยู่ในกลางศีลทีเดียว เป็นภิกษุก็ตั้งมั่นอยู่ในศีล ๒๒๗ สิกขาบท ไม่กระทบกรอบของศีล ตั้งมั่นอยู่ในศีลทีเดียว เป็นอุบาสกก็ตั้งมั่นอยู่ในศีลของอุบาสกทีเดียว ในศีล ๕ ศีล ๘ ตามหน้าที่ ไม่กระทบกรอบของศีลทีเดียว เป็นอุบาสิกาก็ตั้งอยู่ในศีลมั่นคง ไม่กระทบกรอบของศีลทีเดียว ตั้งอยู่ในศีลทีเดียว ถ้าว่าเป็นได้ขนาดนี้

นั่นแหละเรียกว่า **สทฺธมฺมครุโน** เคารพสัทธรรมหละ ใครก็ต้องไหว้ ใครๆ ก็ต้องบูชา เพราะเหตุว่ามีธรรมเป็นหลักเป็นประธาน เป็นแก่นแน่นหนา ไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลนเหลวไหลโลเล ได้ชื่อว่าเป็นอายุพระพุทธศาสนาต่อไป ภิกษุสามเณรประพฤติได้ขนาดนั้นได้ชื่อว่าเป็นอายุพระพุทธศาสนาต่อไป อุบาสกอุบาสิกาประพฤติได้ขนาดนั้นก็จะได้เป็นตัวอย่างของอุบาสกอุบาสิกา จะได้เป็นตำรับตำราของอุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันนี้และภายภาคข้างหน้า อุบาสิกาล่ะ ได้เช่นนี้ก็จะได้เป็นตำรับตำราของอุบาสิกาในยุคนี้และภายภาคหน้าต่อไป ชื่อว่าเป็นอายุพระพุทธศาสนา

ให้เคารพสัทธรรม เคารพสัทธรรมนั้นดีประเสริฐอย่างไรหรือ ดังกล่าวแล้วทุกประการ ถ้าว่าใครเคารพสัทธรรมละก็ ไม่ต้องหาข้าว ไม่ต้องหาข้าวสารนะ ไม่ต้องเที่ยวขอเขานะ ไปนั่งอยู่คนเดียวในป่าเขาก็ต้องเลี้ยง เขาก็ต้องเอาข้าวไปเลี้ยง เอาอาหารไปเลี้ยง เอาผ้าให้นุ่งห่ม อย่าไปทุกข์ร้อนไปเลย ให้มั่นอยู่ในสัทธรรมเข้าเถิด สัทธรรมนี่แหละเป็นตัวสำคัญ **สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ** พระพุทธเจ้าท่านสำเร็จแล้วท่านเคารพสัทธรรมอย่างเดียว ใจท่านแน่นในกลางดวงสัทธรรมนั่นแหละ

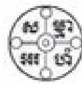
ก็อุบาสกอุบาสิกาเล่า ยังไม่มีนี่ ธรรมขั้นสูงยังไม่มีกับเขา อยากจะได้สัทธรรมจะเอาใจไปจรดตรงไหนเล่า จุดศูนย์กลางของกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ **นิ่งอยู่กลางนั่นแหละ ให้เห็นดวงให้ได้ ถ้าไม่เห็นก็จรดอยู่กลางดวงนั่นแหละ อย่าไปจรดที่อื่น จะตัดหัวคั่วแห้งก็ไม่จรดที่อื่น** จะตัดหัวคั่วแห้ง เขาบอกว่าโน่นแน่ เจ็บไข้เต็มทีจะตายแล้ว หมอที่โน้นแน่ดีนัก ยิ้มเฉย ใจปักอยู่ที่ธรรมนั่น ปวดแข้งปวดขาจัด ปักเข้าไป ร้องโอยๆ ก็ช่าง เขาบอกว่าโน้นแน่ะ ผู้เป่าเก่งอยู่ที่โน่นดีนัก ยิ้มเฉย ยิ้มแฉ่ง เอาใจปักอยู่ที่ธรรมนั่นแหละ ใครๆ ไม่ช่วยก็ปวดตายไปเถิด ไม่ได้เคลื่อนไปจากธรรม มั่นใจปักอยู่ที่ธรรมนั่นเอง

ขนาดนี้แม้จะไม่ถึงธรรมกาย ไม่มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ยังไม่เข้าถึง แต่ว่าเข้าถึงเช่นนี้ ถูกทางพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแน่นอนแล้ว เมื่อถูกทางเช่นนี้แล้วก็มั่นเชียว เคารพมั่นทีเดียว ไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลน ไม่ท้อถอยละ จะเป็นจะตายก็ช่างเถิด มั่นอยู่กับธรรมรัตนะกลางกายมนุษย์นั่นแหละ ถ้ามีกายมนุษย์ละเอียด ก็มั่นอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้ามีกายทิพย์ละ ก็มั่นอยู่ในดวงธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ที่มีอยู่ในศูนย์กลางกายทิพย์นั่นแหละ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หรือกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่นั่นแหละ ถ้ากายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นรูปพรหมนั่นแหละ ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หรือหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมดิ่งเชียว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถ้าถึงอรูปพรหมละก็ ใจของกายอรูปพรหมแน่นอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นอรูปพรหมทีเดียว ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว งดงามนัก ผ่องใส หรือเข้าศูนย์กลางอรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดทีเดียว

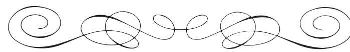
ไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลนในทางใดทางหนึ่งทั้งหมด ไม่เลอะๆ เทอะๆ ไม่เหลวไหล เขาว่าจ้าวคนโน้นแน่นะ จ้าวผีมันจะดีกว่ามนุษย์อย่างไร มนุษย์ดีกว่าจ้าวผีเป็นก่ายเป็นกอง ถ้าว่ามีฤทธิ์มีเดชก็มีเหมือนผีซิ มนุษย์ก็มีฤทธิ์เดชส่วนมนุษย์เหมือนกัน ข้าก็มีฤทธิ์ส่วนนั้นในธรรมรัตนะเหมือนกัน ข้าไม่ง่อนแง่นคลอนแคลน ไม่ตามใครละ นี่แหละ **สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ** คนชนิดนี้แหละ ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ได้ชื่อว่าได้เคารพสัทธรรมแท้ แท้จริงเลย ควรนับถือควรไหว้ควรบูชาทีเดียว

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอำนาจชินสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลให้ความสุขสวัสดิ์อุบัติบังเกิดมีในขันธปัญจก แห่งท่านทายกและอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย บรรดามา

สโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาด้วยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ไอ้ที่ฆ่าฟันกันตายอยู่โครมๆ นี้แหละ

ฆ่าตัวเองตายบ้าง ฆ่าคนอื่นตายบ้าง ฟันแทงกันตายบ้าง

เกิดรบรากันนะ ติดรสทั้งนั้นนะ ไม่ติดรสก็ติดสัมผัส

ไม่ติดสัมผัสก็ติดรูป ไม่ติดรูปก็ติดเสียง ไม่ติดเสียงก็ติดกลิ่น

ไม่ติดกลิ่นก็ติดรส นี่แหละติดเหล่านี้ทั้งนั้นที่ฆ่ากันตาย

ร้ายนักทีเดียว ถ้าสำรวมไม่ได้ ร้ายนัก ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๐

สังวรคาถา

๓๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ อสํวุตํ
โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ กุสีตํ หีนวีริยํ
ตํ เว ปสหติ มาโร วาโต รุกฺขํว ทุพฺพลนฺติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๑/๑๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในสังวรคาถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภความสำรวมระวัง เพราะเราท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงและชาย คฤหัสถ์บรรพชิตทุกท่านถ้วนหน้า เมื่อได้มาปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ถ้าปราศจากความสำรวมระวังแล้ว ก็เป็นประพฤติปฏิบัติดีไม่ได้ ถ้าว่าไม่ปราศจากความสำรวมระวังแล้ว เป็นอันประพฤติดีได้ ปฏิบัติดีได้ เหตุนั้น เราท่านทั้งหลายควรตั้งอยู่ในความสำรวมระวัง ความสำรวมระวังนี้พระองค์ทรงรับสั่งนัก ตักเตือนอุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณรในธรรมวินัย เพื่อจะให้ตรงต่อมรรคผลนิพพานทีเดียว

ถ้าแม้ว่าปราศจากความสำรวมระวังแล้วจะไปสู่มรรคผลนิพพานไม่ได้ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่รู้จักจบจักแล้ว ต้องเวียนว่ายข้องขัดอยู่ในวัฏฏะทั้ง ๓ คือ วิปากวัฏ กรรมวัฏ กิเลสวัฏ พ้นจากวัฏฏะไปไม่ได้ จะไปจากวัฏฏะได้ต้องอาศัยความสำรวมระวัง ที่พระองค์ทรงรับสั่งตามวาระพระบาลีว่า **สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ อสํวุตํ โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ กุสีตํ หีนวีริยํ ตํ เว ปสหติ มาโร** มารย่อมรังควานบุคคลนั้นได้ คือ ผู้ไม่สำรวมในอินทรีย์ ผู้เห็นตามซึ่งอารมณ์อันงาม **สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ** ผู้เห็นตามซึ่งอารมณ์อันงามอยู่ ไม่สำรวมในอินทรีย์ทั้งหลาย ไม่รู้จักประมาณในโภชนะการบริโภคอยู่ **กุสีตํ หีนวีริยํ** จมอยู่ด้วยอาการอันบัณฑิตพึงเกลียด คือไม่มีศรัทธา เกียจคร้าน จมอยู่ด้วยอาการอันบัณฑิตพึงเกลียด **หีนวีริยํ** มีความเพียรเลวทราม นั้น มารรังควานได้ **วาโต รุกฺขํว ทุพฺพลํ** เหมือนลมเมื่อพัด

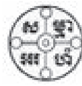

มาแต่เล็กน้อยเท่านั้น ต้นไม้ที่ใกล้จะทลายอยู่แล้ว ไปกระทบลมเข้าจากทิศทั้ง ๔ ทิศ แต่อย่างใดอย่างหนึ่งก็โค่นล้มลงไปง่ายๆ เพราะมันใกล้จะล้มอยู่แล้วนั้น อันนั้นเหมือนกัน **อสุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ อินฺทฺริเยสุ อสํวุตํ โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ สทฺธํ อารทฺธวีริยํ ตํ เว นปฺปสหติ มาโร วาโต เสลํว ปพฺพตํ** มารย่อมรังควานบุคคลนั้นไม่ได้ เพราะสำรวม เพราะเห็นตามอารมณ์อันไม่งามอยู่ **อสุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ** เห็นตามอารมณ์อันไม่งามอยู่ สำรวมแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย รู้จักประมาณในโภชนะ เครื่องใช้สอย กินอยู่ บริโภค มีศรัทธาปรารภความเพียรไม่คลาดเคลื่อน นั่นแหละมารรังควานไม่ได้ เหมือนลมนั่นแหละ มารรังควานไม่ได้ เหมือนลมซึ่งจะพัดภูเขาอันล้วนแล้วด้วยหินให้สะเทือนไม่ได้ ฉันนั้นนั่นแหละ

จกฺขุนา สํวโร สาธุ สำรวมนัยน์ตาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **สาธุ โสเตน สํวโร** สำรวมหูได้ เป็นประโยชน์ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **ฆาเนน สํวโร สาธุ** สำรวมจมูกได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **สาธุ ชิวฺหาย สํวโร** สำรวมลิ้นได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **กาเยน สํวโร สาธุ** สำรวมกายได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **สาธุ วาจาย สํวโร** สำรวมวาจาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **มนสา สํวโร สาธุ** สำรวมใจได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **สาธุ สพฺพตฺถ สํวโร** สำรวมในทวารทั้ง ๖ นั้นได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ **สพฺพตฺถ สํวุโต ภิกฺขุ** ภิกษุผู้สำรวมได้แล้วในทวารทั้งสิ้น **สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ** ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้

ต่อจากนี้จะได้อรรถาธิบายขยายความ ในสังวรคาถาเป็นลำดับๆ ไป เพราะว่าเป็นภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี เมื่อไม่มีความสำรวมแล้ว จะเป็นภิกษุที่ดีไม่ได้ หรือจะเป็นสามเณรที่ดีก็ไม่ได้ หรือจะเป็นอุบาสกที่ดีก็ไม่ได้ เป็นอุบาสิกาที่ดีก็ไม่ได้ เพราะปราศจากความสำรวม ถ้าว่าสำรวมได้เสียแล้วก็เป็นคนดี ภิกษุก็เป็นภิกษุดี สามเณรก็เป็นสามเณรดี อุบาสกก็เป็นอุบาสกดี อุบาสิกาก็เป็นอุบาสิกาดี เพราะความสำรวมเสียได้

ผู้สำรวมได้ ไม่ได้เป็นไฉน? ผู้เห็นตามอารมณ์ที่งามอยู่ รูปก็น่าจะชอบใจ น่าปลื้มใจ น่าปีติ น่าเลื่อมใส ไปเพลินในรูปเสียแล้ว เสียงเป็นที่ชอบใจ ก็ชอบใจในเสียง เสียงอันน่าปลื้มอกปลื้มใจ เบิกบานสำราญใจ ร่าเริงบันเทิงใจ ไปเพลินในเสียงเสียแล้ว กลิ่นหอม เป็นที่นิยมชมชอบ ประกอบด้วยความเอิบอาบ ปลื้มปีติ ปลาบปลื้มในใจ

ด้วยกันทั้งนั้น เอ้าไปเพลินในกลิ่นเสียแล้ว รสเป็นที่ชอบใจ ปลื้มปีติในรสนั้น ชอบเพลิดเพลินในรสนั้นๆ เอ้าไปเพลินในรสนั้นๆ เสียแล้ว สัมผัสเป็นที่ชอบใจ ร่าเริงบันเทิงใจ ไม่อยากทิ้ง ไม่อยากขว้าง ไม่อยากห่างไป เหมือนนกกระเรียนตกเปือกตม เพลินอยู่ในสัมผัสนั้น ทิ้งสัมผัสไม่ได้ เพลิดเพลินในสัมผัสเสียแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นี่เรียกว่า โผฏฐัพพะ อารมณ์ที่เกิดกับใจ นอนครึ่งคืนค่อนคืนไม่หลับ เพลิดเพลินอารมณ์ที่ล่วงไปเสียแล้วคราวนั้นๆ เพลิดเพลินนึกถึงอารมณ์ ก็เพลินไปในเรื่องอารมณ์นั้นๆ อารมณ์ในปัจจุบันละก็เพลิดเพลินเหมือนกัน จะพบอารมณ์ต่อไปข้างหน้าเรี่ยมทีเดียว จะพบอารมณ์ต่อไปข้างหน้าเพลิดเพลินอีกเหมือนกัน ถ้าไปเพลิดเพลินอารมณ์ดังนั้นได้ชื่อว่าสำรวมไม่ได้ เมื่อสำรวมไม่ได้เช่นนี้เรียกว่าเพลิดเพลินยินดีในอารมณ์ที่ชอบใจ หลงใหลในอารมณ์ที่ชอบใจ คลั่งไคล้ในอารมณ์ที่ชอบใจ ร่าเริงบันเทิงใจในอารมณ์ที่ชอบใจ

เมื่อสำรวมไม่ได้เช่นนี้ เมื่อเพลิดเพลินเสียดังนี้ละก็ **อินฺทฺริเยสุ อสํวุโต** มันก็ไม่ระวังตาระวังหู ไม่ระวังจมูก ไม่ระวังลิ้น ไม่ระวังกาย ไม่ระวังใจ ไม่ระวังอินทรีย์ทั้ง ๖ **อินทรีย์ทั้ง ๖ เป็นตัวศีลสำคัญของพระภิกษุสามเณรทีเดียว ถ้าทอดธุระเสียแล้วก็เหลวไหลทีเดียว ถ้าไม่ทอดธุระละก็ใช้ได้** **โภชนมฺหิ อมตฺตญฺญุํ** ไม่รู้จักโภชนาหาร ไม่รู้จักบริโภคโภชนาหาร ถึงกับเป็นหนี้เป็นข้าเป็นบ่าวเขาเชียวหนา ไม่รู้จักบริโภคในโภชนาหารนะ คือไม่รู้จักประมาณใช้สอย หาเงินเท่าไรก็ใช้ไม่พอ หาเงินเท่าไรก็หมด ใช้ไม่รู้จักประมาณ บริโภคก็ไม่รู้จักประมาณ ไม่รู้จักประมาณในวันนี้ พรุ่งนี้ต่อไปไม่รู้จักประมาณ ต้องกู้หนี้ยืมสินเขาบริโภคใช้สอยไป นี่ เพราะไม่รู้จักประมาณในการใช้สอยในการบริโภค นี่ก็ร้ายกาจนัก หรือบริโภคเข้าไปแล้ว ไฟธาตุย่อยอาหารไม่สำเร็จ เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น ถึงแก่เป็นอันตรายแก่ชีวิตทีเดียว นี่ต้องคอยระแวดระวัง โภชนาอาหารต้องระวังมากทีเดียว ถ้าระวังไม่มากก็ให้โทษแก่ตัวไม่ใช่น้อย

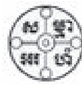
กุสีตํ หีนวีริยํ จมอยู่ด้วยอาการอันบัณฑิตพึงเกลียด **กุสีตํ** เขาแปลว่าคนเกียจคร้าน คนไม่มีศรัทธา มาอยู่วัดอยู่วาก็นอนอืด อยู่บ้านก็นอนอืด ไม่มีศรัทธา ไม่เชื่อมั่นเข้าไปในพระรัตนตรัย เป็นคนปราศจากความศรัทธา เป็นคนเกียจคร้านเช่นนี้แล้วละก็ บัณฑิตเกลียดนัก ท่านถึงได้แปลว่า **กุสีตํ** ผู้จมอยู่ด้วยอาการอันบัณฑิตพึงเกลียด คนมีปัญญาเกลียดนักคนเกียจคร้าน แต่ชอบสรรเสริญนิยมคนขยัน คนหมั่นขยัน คนเพียร คนมีศรัทธาเลื่อมใสนั้น เป็นที่ชอบของนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลาย คนเกียจคร้านเป็นไม่ชอบ

หีนวีริยํ มีความเพียรเลว มีความเพียรเลว ทำแต่ชั่วด้วยกาย ชั่วด้วยวาจา ชั่วด้วยใจต่างๆ ความเพียรใช้ไม่ได้ ถึงจะเพียรทำไปสักเท่าใดก็ให้โทษแก่ตัว ไม่ได้ประโยชน์แก่ตัว ในจำพวกเหล่านี้ได้ชื่อว่าไม่พ้น มารย่อมรังควานได้ เป็นลูกมือของพญามาร มารจะต้องการอย่างไรก็ได้สมความปรารถนาของมารทุกสิ่งทุกประการ จะให้ครองเรือนเสียตลอดชาติ ไม่ขยัน **ตัวจำศีลภาวนาได้ ก็ต้องเป็นไปตามอำนาจของมาร จะให้ไปดูมหรสพต่างๆ ตามใจมาร บังคับให้เป็นไปตามอัธยาศัยของมารแท้ๆ** เหตุนี้แหละ เหมือนต้นไม้ทุพพลภาพอยู่เต็มทีแล้ว น้ำก็เซาะเข้าไปๆ ใกล้จะพังอยู่เต็มทีแล้ว ร่องแร่งอยู่เต็มทีแล้ว ลมพัดไม่สู้แรงนักหรอก กระพือมาพักหนึ่งค่อยๆ ก็เอนไปแล้ว นั่นฉันใด พวกที่ไม่สำรวม เห็นอารมณ์งาม ไม่รู้จักประมาณในการใช้สอย ไม่มีศรัทธา เป็นคนเกียจคร้าน พวกเหล่านี้เป็นลูกศิษย์ของพญามารทั้งนั้น ไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระ เป็นลูกศิษย์ของพญามาร มารจูงลากไปเสียตามความปรารถนา

ส่วนลูกศิษย์ของพระอีกพวกหนึ่ง **อสุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ** เห็นตามอารมณ์ว่าไม่งามอยู่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เห็นว่าไม่งาม รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เหล่านั้นเห็นว่าไม่งาม ไม่งามทั้งนั้น รูป เมื่อมีแล้วก็หาไม่ เกิดแล้วดับไป แปรผันอยู่เนืองนิตย์อัตรา แม้จะงามก็ทำกิริยาหลอกลวงทั้งนั้น ตัวจริงไม่มี ตัวจริงของรูปงามไม่มี เสียงไพเราะก็ไม่มี เสียงหลอกลวงทั้งนั้น เป็นเสียอย่างนี้ กลิ่นจริงๆ ก็ไม่มี กลิ่นหอมหลอกลวงทั้งนั้น รสจริงๆ ก็ไม่มี รสหลอกลวงทั้งนั้น สัมผัสก็ไม่มี สัมผัสหลอกลวงทั้งนั้น ธรรมารมณ์ก็ไม่มี หลอกลวงทั้งนั้น เมื่อเห็นไม่งามอยู่ดังนี้ละก็ **อินฺทฺริเยสุ สํวุโต** ก็สำรวมในอินทรีย์ทั้งหลาย ระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

ท่านยืนยันไว้ในท้ายบทนี้ว่า สำรวมนัยน์ตาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมหูได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมจมูกได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมลิ้นได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมกายได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมใจได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จหนักขึ้นไป นี่เป็นข้อสำคัญ ต้องสำรวมระวังไว้ ถ้าสำรวมระวังไม่ได้มันก็ให้โทษ ดังจะชักตัวอย่าง สำรวมตาไม่ได้ ชอบดู ชอบไปดูโน่นดูนี่ ในการไปดูเป็นอย่างไรบ้าง เป็นอันตรายรถชนก็มี ไปดูไฟไหม้เหยียบกันเหลวแหลกตายก็มี นี่เพราะอะไร ชอบดูละซิ ชอบดูนั่นร้ายนักหละ ในกลางค่ำกลางคืนเขาประหารซึ่งกันและกัน พลาดเนื้อพลาดตัวถึงกับเขายิงตาย ฟันตาย แทงตายกัน อเนกอนันต์สุดซึ้งจะพรรณนามีทุกบ้านทุกช่องไป นี่เพราะระวังการดูไว้ไม่ได้ อยากดูอยากฟัง นี่เป็นข้อสำคัญอยู่ให้สำรวมระวังไว้เถอะ ไม่ไร้โทษนัก ต้องคอยระแวดระวังทีเดียว เพราะการดูเป็นคุณก็

มี โทษก็มี **ภิกฺขูนํ ทสฺสนาย** ดูแลพระภิกษุไม่เป็นโทษ ดูแลหมู่พระภิกษุให้เล่าเรียนศึกษา คันถธุระ วิปัสสนาธุระ ดูแลเหมือนอย่างกับพ่อแม่ดูแลลูกนั้น อย่างนี้ไม่เป็นโทษ หรือพ่อแม่ดูแลลูกให้เล่าเรียนศึกษาทำความดีต่อไป อย่างนี้ไม่มีโทษ การดูแลอย่างอื่น ดูแลมหรสพต่างๆ เสียเงินด้วย เสียเวลาด้วย ด้วยประการทั้งปวง

เหตุนี้ ต้องระแวดระวังทีเดียว ต้องสำรวมระวังรักษาทีเดียว ถ้าว่าระวังนัยน์ตาได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ระวังหูได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมระวังจมูกได้อย่างเดียว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมลิ้นได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมระวังกายได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ สำรวมระวังใจได้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จทีเดียว **อินฺทฺริเยสุ สํวุโต** สำรวมแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย **โภชนมฺหิ มตฺตญฺญุํ** รู้จักประมาณในการบริโภคพอดี

เรื่องนี้ครั้งพุทธกาลก็ดี หลังพุทธกาลก็ดี ขันแข่งกันนัก แข่งขันกันนักในเรื่องรู้จักประมาณในการบริโภค บางท่านตวง เอาเครื่องตวงมาตวงบ้าง เอาแล่งตวงบ้าง หรือไม่เช่นนั้นก็วัดกำหนดอาหารเท่านั้นเท่านี้บ้าง กำหนดด้วยข้าวสารบ้าง ด้วยข้าวสุกบ้าง บริโภคพอในเขตที่สำรวมของตนๆ ไม่ให้พ้นความสำรวมไปได้ ระวังอยู่ดังนี้ บางท่านเอาท้องเป็นประมาณ **อุจฺฉิตปฺปมาณํ** ประมาณท้องอิ่มแล้วเป็นหยุดทีเดียว ไม่ให้เกินอิ่มไป สักคำเดียวก็ไม่ให้เกิน หรือหย่อนอิ่มไว้สักคำ เผื่อน้ำไว้เล็กน้อยให้ท้องไม่อืด ให้ท้องไม่เฟ้อ ประสงค์ให้ธาตุย่อยง่ายๆ อย่างนี้เรียกว่ารู้จักสำรวม เช่นนี้แล้วก็รู้จักสำรวม ไม่สำรวมพอดีพอร้าย ของนี่เคยบริโภคไหม เป็นประโยชน์แก่ร่างกายแค่ไหน บริโภคเข้าไปแล้วเป็นประโยชน์แก่ร่างกายให้ความสุขแก่ร่างกายไหม ถ้าสิ่งใดให้ความสุขแก่ร่างกายก็รับสิ่งนั้นพออิ่มเท่านั้น

สิ่งใดให้โทษทุกข์แก่ร่างกายก็ไม่รับสิ่งนั้นเด็ดขาด ห้ามสิ่งนั้นทีเดียว เพราะกลัวจะไปประทุษร้ายร่างกาย สิ่งใดที่ให้โทษร่างกายก็งดสิ่งนั้นเสีย สิ่งใดให้ประโยชน์แก่ร่างกายก็บริโภคสิ่งนั้น การบริโภคไม่ใช่บริโภคทั่วไป ไม่ใช่ดีเสมอไป แม้ไม่ชอบใจแล้ว ไปวันหลังเดือนหลังปีหลังก็ชอบใจก็ได้ เป็นอย่างคนแก่ชอบมะระ เด็กๆ ไม่ชอบ บอกว่าขม คนแก่ชอบมะระขม นี่ มันไม่เหมือนกันอย่างนี้ มันต่างกันอย่างนี้ อย่างนี้เป็นตัวอย่าง บางท่านชอบอย่างนั้นอย่างนี้ นี่สังกัดหรือจำกัดมิได้ แล้วแต่ธาตุธรรมของตนซึ่งจะเป็นไปอย่างไร

เมื่อสะดวกแก่ร่างกายด้วยประการใดแล้ว ก็ให้สำรวมวิถี ให้รู้จักประมาณในการใช้นั้นให้สมควรแก่ร่างกายนั้นๆ ให้ได้รับความสุขพอสมควรแก่ร่างกายของตนๆ อันนี้แหละ ได้ชื่อว่ารู้จักประมาณในการใช้สอย ไม่ใช่ใช้สอยแต่อาหารอย่างเดียวนะ ผ้า

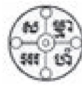

สำหรับใช้สอยก็ต้องรู้จักกระเหม็ดกระแหม่ ต้องรู้จักเปลือง รู้จักเก่า รู้จักเสียหาย ถ้าไม่รู้จัก ก็จักเป็นหนี้เป็นบ่าวเขาทีเดียวนะ เพราะเหตุว่าใช้ผ้านุ่งห่มไม่เป็น ไม่ใช่แต่ผ้านุ่งเท่านั้น ไม่ใช่ผ้านุ่งอาหารเลี้ยงท้องเท่านั้น อื่นอีกที่จะใช้สอยต่อไป

เสนาสนะ ที่นั่งนอน บ้านเรือนของตนด้วย เมื่อทรุดโทรมเข้าแล้วไม่ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ หรือใช้ให้ทำลาย ของถูกน้ำ อย่าเอาน้ำไปราดไปทำเข้า ของนั้นก็ผุเสียหายไป ที่ผุเสียหายต้องแก้ทีเดียว ถ้าปล่อยให้ผุเสียหาย เสียเงินต้องซ่อมแซมปฏิสังขรณ์อีก บ้านสำหรับอยู่พักอาศัยก็ต้องดูแลและฉลาดในการใช้สอยบ้านช่องของตนนั้นๆ หยูกยารักษาไข้ก็เช่นเดียวกัน จะใช้ก็ใช้ในเวลาเป็นไข้ เมื่อไม่เป็นไข้แล้วไปใช้ ยาก็ลงโทษ เสียค่ายา เสียยาเปล่า ไม่รู้จักประโยชน์ นี่ไม่รู้จักประมาณทั้งนั้นพวกรู้จักประมาณละก็ใช้ถูกกาลถูกเวลาเสมอไป ในผ้าสำหรับนุ่งห่มและเครื่องเลี้ยงท้องเสนาสนะบ้านช่องสำหรับพักอาศัย หยูกยาสำหรับรักษาไข้ ปัจจัย ๔ สำรวมระวังเป็นอันอย่างชนิดนี้ ให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้สำรวม รู้จักใช้สอย รู้จักประมาณกาลควรหรือไม่ควร

ศรัทธา ความเชื่อ เมื่อประพฤติถูกเช่นนี้ เชื่อแน่ก็ได้รับความสุขแท้ๆ ไม่ต้องไปสงสัย เชื่อมั่นลงไปทีเดียว เชื่อมั่นลงไปเช่นนั้นละก็ การประพฤติปฏิบัติในพระธรรมวินัยของพระศาสดาเล่า เชื่อมั่นทีเดียว เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริงอยู่ พระธรรมมีจริงอยู่ พระสงฆ์มีจริงอยู่ เราเข้ายังไม่ถึงหรือเราเข้าถึงแล้วจักรักษาให้มั่น อย่าให้ฟั่นเฟือนต่อไป อย่าให้มัวหมอง ให้ผ่องใสหนักขึ้น ให้เข้าถึงจุดหมายปลายทาง ที่พระพุทธเจ้าไปแค่ไหน ก็ไปให้ถึงแค่นั้น หรือเมื่อรู้จักทางไปของ พระพุทธเจ้าพระอรหันต์แล้ว ตั้งใจให้แน่วแน่ แน่วแน่ไม่ให้คลาดเคลื่อน รักษาไว้ นั่ง นอน ยืน เดิน ให้เห็นเสมอไป ให้รู้แน่ว่าเราตายจากมนุษย์ชาตินี้ ต้องไปเกิดที่นี่ ที่อยู่เป็นดังนี้ๆ เห็นปรากฏ ผู้ที่เขาตายไปแล้วก็เห็นปรากฏ ผู้ที่เขาเกิดมาแล้วมีรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้ เพราะทำสิ่งอันใด เมื่อรู้ชัดดังนั้นก็ทำแต่สิ่งที่ดี ชอบดีก็ทำแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่ชั่วก็ไม่ทำต่อไป ดังนี้ ได้ชื่อว่าผู้ประกอบด้วยศรัทธา ความเชื่อ

อารทฺธ ปรารภความเพียรอยู่เนืองนิตย์อัตรา ไม่ละ,เมิน,เหิน,ห่างจากความเพียรเมื่อรักษาศีล ก็เพียรรักษาศีลให้บริสุทธิ์ไม่คลาดเคลื่อน เมื่อทำสมาธิ ก็เพียรทำสมาธิให้ยิ่งขึ้นไป เมื่อประกอบปัญญา ก็ทำปัญญาให้รุ่งเรืองหนักขึ้นไป ไม่ให้คลาดเคลื่อนประกอบด้วยความเพียรอันนี้ หรือว่าเพียรต่ำลงไปกว่านั้น เพียรเลี้ยงอัตภาพร่างกายให้เป็นไปได้โดยสะดวก หรือเพียรแก้ไขใจให้เป็นไปได้โดยสะดวก ให้ถูกต้องร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าอรหันต์ ดังนี้ก็ได้ชื่อว่า **อารทฺธวีริโย** ผู้ปรารภความเพียร

ปรารภความเพียรอย่างนี้ใช้ได้ เมื่อทำได้ขนาดนี้ ท่านก็เชื่อชี้ว่า มารย่อมรังควานเขาไม่ได้ เพราะเขาเป็นผู้ตั้งอยู่ในความมั่นคง เป็นเชื้อสายของพระสมณโคดม เป็นเชื้อสายของพระพุทธศาสนาทีเดียว ได้ชื่อว่าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เป็นลูกศิษย์ของพญามาร มารรังควานไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้ ท่านจึงได้วางตำรับตำราไว้

จกฺขุนา สํวโร สาธุ สาธุ โสเตน สํวโร
ฆาเนน สํวโร สาธุ สาธุ ชิวฺหาย สํวโร
กาเยน สํวโร สาธุ สาธุ วาจาย สํวโร
มนสา สํวโร สาธุ สาธุ สพฺพตฺถ สํวโร
สพฺพตฺถ สํวุโต ภิกฺขุ สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๕/๖๔

เมื่อสำรวมระวังดีได้เช่นนี้ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ให้รู้หลักพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้แล้ว เราจะต้องตั้งใจให้แน่แน่ว บัดนี้เป็นภิกษุก็ต้องตั้งอยู่ในศีลอยู่ในกรอบพระวินัย เป็นอุบาสก ในวัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ สมาทานศีล ตั้งอยู่ในกรอบพระวินัยเหมือนกัน ศีล ๕ ก็ต้องสำรวมระวังศีล ๕ ให้ถูกร่องรอยเป็นอันดี ศีล ๘ ก็ต้องสำรวมระวังศีล ๘ ให้ถูกต้องร่องรอยเป็นอันดี ไม่ฉลาดก็ต้องศึกษาเล่าเรียนให้เข้าเนื้อเข้าใจ ถ้าว่าศีล ๑๐ ก็สำรวมระวังศีล ๑๐ ให้ดี ถ้าไม่เข้าใจก็ต้องศึกษาให้เข้าเนื้อเข้าใจ ถ้าศีล ๒๒๗ หรือเรียกว่า อปริยันตปาริสุทธิศีล ก็ตั้งอยู่ในศีลนั้น สำรวมระวังศีลให้ดี อย่าให้คลาดเคลื่อนจากศีล สำรวมระวังจะสำรวมระวังอย่างไร สำรวมศีล ใจต้องอยู่ศูนย์กลางกายที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ นั่นแหละที่ตั้งของศีล ที่เกิดของศีลนั้นจะต้องอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมนั้นอยู่กลางกายมนุษย์ ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มตึง ตรงกลางเส้นด้ายกลุ่มนั้นจรดกันกลางกั๊ก ที่ตัดกันนั่นเรียกว่ากลางกั๊ก ตรงดวงธรรมให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เอาใจไปหยุดอยู่ตรงนั้น

เอาใจหยุดตรงนั้น ถ้าหยุดตรงนั้นไม่ได้ละก็ไม่ถูกความสำรวมหละ สำรวมไม่ถูกเสียแล้ว อยู่ตรงนั้นได้ ใจหยุดเสีย เอ้า ตากระทบรูปฉาดเข้าให้ ใจก็หยุดเสีย พอตากระทบรูปฉาดเข้าให้ มันก็แลบแปลบเข้ามาถึงใจ หยุดนั่นเชียว ที่ใจหยุดนั่นเทียว

บอกว่าเอาไม่เอาละ สวยยิ่งเหลือเกิน ถ้าใจหยุดล่ะ อ้ายนี่เป็นพิษแก่ข้า ข้าไม่เอา หยุดเสียอย่างเก่า ไม่ขยับเขยื้อนทีเดียว นี่สำรวมอย่างนี้ วิธีสำรวม

หูกระทบเสียง แปลบเข้า อ้า! เป็นที่ปลาบปลื้มของใจจริง อย่างไร เอาหรือไม่เอา ไม่ได้ๆๆๆๆ ไปรักมันเข้าละก็มันเป็นอภิชฌา เดี๋ยวก็ไปเพ่งมัน เดี๋ยวก็เป็นโทมนัส เดี๋ยวก็ดีใจเสียใจกับเสียงล่ะ ไม่ได้การ ใจหยุดกึกเสีย ไม่เป็นไปตามความปลื้มใจ อิ่มในเสียงนั้น

กลิ่นกระทบจมูกซ้าบเข้าให้ แล่นเข้าใจแปลบเข้าไปอีกเหมือนกัน อย่างไร กลิ่นนี้มันหอมชื่นใจนัก จะเอาหรือไม่เอา ใจก็หยุดกึกเสีย ไม่ได้ อ้ายนี่ ถ้าว่าปล่อยให้อภิชฌา โทมนัส ถ้าไปติดมันเดี๋ยวก็ดีใจเสียใจล่ะ อ้ายนี่ทำให้ดีใจเสียใจของเราให้ต่ำให้หยุดเสียให้ได้ อ้ายนี่เป็นข้าศึกต่อเราตรงๆ ไม่ใช่เป็นสภาคแก่เรา เป็นวิสภาคแก่เราแท้ๆ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดนิ่ง

กระทบรสฉาดเข้าไปอีก แหม เป็นที่ชอบใจเสียจริงๆ อ้ายรสนี่สำคัญแท้ๆ ใจก็นิ่งเสียอีก ไม่ข้องแวะ ไม่เหลียวแล ไม่ระวังระไว มันเป็นโทษแก่เรา ถ้าว่าขืนไปรักอ้ายรสนี้ละก็ เดี๋ยวความดีใจเสียใจมันต้องประทุษร้ายเรา ใจก็จะนิ่งอยู่ไม่ได้ มันก็จะฆ่าเราเสียเท่านั้น ไม่ได้ เราก็ไม่ไป นิ่งเสียอีก ใจนิ่งอยู่นั้นเหมือนกันครานี้

ต่อไป สัมผัสกระทบร่างกาย เย็นร้อนอ่อนแข็ง เอ้า ชอบใจหรือไม่ชอบใจเล่า ที่ปลาบปลื้ม ที่เย็นใจ ที่สบายกายล่ะ ถูกเข้ามันนิ่มนวลชวนปลาบปลื้มทีเดียว ไม่ได้ ไปยุ่งกับอ้ายความสัมผัสไม่ได้ อ้ายนี้เข้ายุ่งกับมันเข้า ประเดี๋ยวเถอะ พาโทมนัสมาประทุษร้ายใจเรา ใจเราหยุดไม่ได้ เดี๋ยวเสียภูมิ ใจของเรานักปราชญ์ จะเป็นใจของคนพาลเสีย ก็ไม่ไป หยุดนิ่งเสียอีกเหมือนกัน

เมื่อหยุดนิ่งเช่นนั้น ทั้ง ๕ อย่างมารวมกันเป็นกลุ่ม กึ๊กเข้าให้อีก มากระทบอีกแล้ว ทั้งดีทั้งชั่วนั่นแหละ ไม่เข้าใจล่ะ ข้าไม่เป็นไปกับเจ้า ข้าใจหยุดนิ่ง หยุดหนักเข้าหยุดในหยุดหนักเข้าไป ให้เลยเข้ามานี้ไม่ได้ ถ้าเลยเข้ามานี้ได้ก็ขาดความสำรวม ถ้าขาดความสำรวมก็เป็นโทษ ใจก็เป็นโทษ

เป็นโทษเป็นอย่างไร อภิชฌาเขาก็บังคับใจ เดี๋ยวก็ดีใจ เสียใจ ถ้าหากว่าญาติพี่น้องวงศา ลูกตายหรือเมียตาย ก็จะต้องร้องไห้โร่ไปเท่านั้นแหละ อภิชฌา โทมนัสบังคับเสียแล้ว ถ้าจะให้อภิชฌา โทมนัสบังคับไม่ได้ ก็จงทำใจให้หยุดเสีย ตายเราก็ตายเหมือนกัน เขาก็ตายเหมือนกัน หมดทั้งสากลโลก ไม่เหลือแต่คนเดียว ตายหมดกัน ถ้านิ่งอยู่ที่เดียวก็เห็นจริงอยู่อย่างนี้ เมื่อเห็นจริงมันก็ไม่ร้องไห้ ไม่เสียใจ ไม่โทมนัส

ไม่ดีใจไม่เสียใจ เพราะสำรวมระวังไว้ได้ ถ้าสำรวมระวังไว้ไม่ได้ มันก็เสียใจเท่านั้น ที่กระทบตัว ฆ่าตัวเองตายอย่างนี้ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำรวมไม่ได้ เพราะนิดเดียวเท่านั้นแหละ

มีพระดาบสคนหนึ่ง แกอยู่ในป่าช้าป่าชัฏทีเดียว อยู่มาหลายสิบปี วันหนึ่ง **โลณมฺพิลเสวนตฺถาย** ต้องการจะเสพรสเค็มรสเปรี้ยวเข้ามาแล้ว เข้าไปอยู่ในบ้านใกล้เคียงบ้านเขา ไปแสวงหาอาหารบาตร เหมือนพระบิณฑบาตดังนั้นแหละ ชาวบ้านเขาก็ใส่แกงเหี้ยมาให้ถ้วยหนึ่ง ดาบสคนนั้น มหาโคธา เหี้ยใหญ่ตัวหนึ่งปฏิบัติแกดีอยู่ด้วยว่าเป็นเหี้ยโพธิสัตว์ พอแกได้ฉันแกงเหี้ยไปถ้วยหนึ่ง รสมันดีเหลือเกิน กลับมาถามเจ้าของในวันรุ่งขึ้นว่า แกงที่ให้ไปนั้นเป็นแกงอะไร รสมันอร่อยนัก ผู้เจ้าของที่เขาใส่แกงไปให้เขาบอกว่า แกงเหี้ยละซิพระคุณเจ้า โอ้ นึกในใจ อ้ายเหี้ยมันมีรสชาติดีขนาดนี้เชียวหรือ อ้ายเหี้ยที่ปฏิบัติเราอยู่ตัวหนึ่งมันคงจะกินได้หลายวัน เราจะฆ่าอ้ายเหี้ยตัวใหญ่เสียเถอะ เราจะไม่เอาไว้หละ นั่นแน่ สำรวมไม่ได้หละ นี่มันสำรวมไม่ได้ มันติดรสเสียแล้วล่ะ ติดรสถึงกับจะฆ่าไอ้เหี้ยเสียนั่นแน่ะ

ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ **ไอ้ที่ฆ่าฟันกันตายอยู่โครมๆ นี้แหละ ฆ่าตัวเองตายบ้าง ฆ่าคนอื่นตายบ้าง ฟันแทงกันตายบ้าง เกิดรบรากันนะ ติดรสทั้งนั้นนะ ไม่ติดรสก็ติดสัมผัส ไม่ติดสัมผัสก็ติดรูป ไม่ติดรูปก็ติดเสียง ไม่ติดเสียงก็ติดกลิ่น ไม่ติดกลิ่นก็ติดรส นี่แหละติดเหล่านี้ทั้งนั้นที่ฆ่ากันตาย ร้ายนัก**ทีเดียว ถ้าสำรวมไม่ได้ ร้ายนัก ทุกสิ่งทุกอย่างล่ะ เป็นภัยนักทีเดียว เหตุนี้ ต้องตั้งอยู่ในความสำรวม แต่ว่าวิธีสำรวมบอกไว้แล้วนั้น ใจต้องหยุดอยู่กลางนั่นนะ หยุดนิ่งทีเดียว ต้องคอยระวังรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสใดๆ หรือธัมมารมณ์ใดๆ มันเล็ดลอดเข้าไปถึงที่ใจหยุดละก็ มีรสมีชาติ รู้จักทุกคนแล้วว่ารสชาติมันเป็นอย่างไร พอเวลามันเข้าไปเป็นอย่างไรล่ะ ไอ้รสชอบใจรูปเป็นอย่างไรเล่า ก็เคยชอบในรูปด้วยกันทุกคนนะ รสมันอย่างไรก็รู้จักกันทั้งนั้นแหละ นั่นแหละมันเข้าไปเสียดแทงใจ

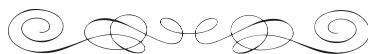
ไอ้เสียงที่ชอบใจล่ะ ไอ้เสียงที่ชอบใจก็รู้จักรสกันทุกคนแล้ว ว่าเป็นรสมันเป็นอย่างไร รู้จักทั้งนั้นแหละ เคยชอบใจเสียง ชอบใจกลิ่นล่ะ ก็รู้จักด้วยใจทั้งนั้น ใจรู้กันทั้งนั้นแหละ เรียนแล้วด้วยกันทั้งนั้นแหละ เรียนอยู่เสมอแหละ กลิ่นรสนะ สัมผัสล่ะ ก็รู้แล้วเหมือนกัน นี่รู้แล้วด้วยกันทั้งนั้นและถูกสัมผัสอยู่เสมอ นี่ธัมมารมณ์ที่เกิดกับใจ ก็นอนนิ่งอยู่ในมุ้ง คืนยังรุ่งไม่หลับไม่นอน ก็คิดถึงรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่ผ่านไปแล้วบ้าง ที่ในปัจจุบันบ้าง ที่จะมาข้างหน้าบ้าง ไปนอนตรึกตรองอยู่นั่นนะ ความ

ยินดีล่ะ ไม่ให้ความยินดีเข้าไปประทุษร้าย ใจหยุดนิ่งเสีย ให้ใจหยุดเสีย หยุดนั้นแหละถูกต้องร่องรอยความประสงค์พระพุทธศาสนา ที่ได้แนะนำไว้ในครั้งก่อนๆ แล้วว่า **อิธ อริยสาวโก โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา** กระทำสละปล่อยอารมณ์ รูปารมณ์ สัทธารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ธัมมารมณ์ ปล่อยหมดทีเดียว **ลภติ สมาธึ** ได้สมาธิแล้วใจหยุดนิ่ง นั่นแน่ เราจะทำปล่อยอารมณ์เสีย **อิธ อริยสาวโก โวสฺสคฺคารมฺมณํ** อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ กระทำปล่อยอารมณ์สละอารมณ์เสียได้แล้ว **ลภติ สมาธึ** จิตไม่เกี่ยวกับอารมณ์ ใจไม่เกี่ยวกับอารมณ์ หยุดนิ่งทีเดียว **ลภติ สมาธึ** ได้ซึ่งสมาธิ **ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** นิ่งหนักเข้า พอได้หนักเข้า แน่นหนาหนักเข้าทุกที ก็ได้เอกัคคตาจิต นี่ต้องสำรวมอย่างนี้นะจึงจะถูกต้องความประสงค์ใจดำของพระพุทธศาสนา สำรวมได้เช่นนี้จะเอาตัวรอดได้ เข้าถึงซึ่งสมาธิ เมื่อเข้าถึงซึ่งสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับไป ก็จะได้บรรลุมรรคผล สมมาดปรารถนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในสังวรคาถา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า บรรดามาสโมสรเพื่อทำสวนะกิจในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

หลวงพ่อวัดปากน้ำ หินแก้วจุยเจีย ๔ นิ้ว ฐานหินแม่น้ำโขง

'... เมื่อสิ่งที่ไม่เที่ยงที่เราเห็นเช่นนี้ เราจะเป็นอย่างไรบ้าง
ใจคอก็สลด ใจไม่อยากจะได้ ไม่อยากจะเอื้อเฟื้อ ไม่อยากจะเกี่ยวข้อง
เพราะมันไม่เที่ยงยักเยื้องแปรผันไปเช่นนี้ เกี่ยวข้องก็เสียเวลาเปล่า
คล้ายๆ กับหลอกๆ ลวงๆ เล่น ไม่จริงไม่จังอะไร ...'
'... ถ้าเราไม่พ้นกิเลสตราบใดละก็ เราต้องเวียนว่ายตายเกิด
ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่จบไม่แล้วหละ
ต้องเข้าถึงธรรมกายให้ได้ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๑

ติลักขณาทิคาถา

๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา *
อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน
อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ
เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ
กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโตติฯ **

* ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๐/๕๑-๕๒

** สํ.ม.(บาลี) ๑๙/๔๓๐/๑๑๗

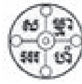
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาว่าด้วยเรื่องลักขณคาถา เครื่องหมายลักษณะของความจริง คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัว ตามสภาพความเป็นจริงนี้ที่นิยมใช้ในพระพุทธศาสนานัก เพราะแสดงความจริงทุกสิ่งทุกประการ ในลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้เป็นภูมิของวิปัสสนา เป็นชั้นสูง เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกคัมภีรภาพ เหตุนั้น ที่จะแสดงวันนี้ เพราะว่าลักษณะธรรมชั้นสูงนี้สมควรที่เป็นธรรมที่เป็นไปในปัญญา ไม่ใช่ทางศีล ไม่ใช่ทางสมาธิ เป็นทางปัญญาแท้ๆ เหตุนี้แล จะแปลเนื้อความตามวาระพระบาลีที่ได้ยกไว้ในเบื้องต้นว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า

สังขารทั้งปวงไม่เที่ยงดังนี้ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า ธรรมทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้คือความหมดจดวิเศษ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน** บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนเหล่าใดมีปรกติไปสู่ฝั่งข้างโน้น ชนเหล่าใด **ปารคามิโน** มีปรกติไปสู่ฝั่ง มีปรกติถึงซึ่งฝั่ง ชนทั้งหลายเหล่านั้นมีประมาณน้อย **อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ** ส่วนชนเหล่าอื่นนอกนี้ ย่อมเลาะชายฝั่งนั่นแล **เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน** ก็ชนทั้งหลายเหล่าใดแล ประพฤติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว **เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ** ชนทั้งหลายเหล่านั้นย่อมถึงซึ่งฝั่งคือพระนฤพาน ล่วงเสียซึ่งวัฏฏะเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ อันบุคคลข้ามได้ด้วยยากนัก **กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต** ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญา ละธรรมดำเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น ดังนี้ นี่เนื้อความของบาลี คลี่ความเป็นสยามได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไปว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ** สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง ก็เมื่อบุคคลเห็นตามดังนี้ด้วยปัญญาของตนแล้ว ก็ย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษของสัตว์ทั้งหลาย นี้เป็นทางหมดจดวิเศษ นี่หนทางนี้เราต้องการ ให้พินิจพิจารณาด้วยความรู้ความเข้าใจของตน นี่เป็นภูมิขั้นสูงนะ ไม่ใช่ภูมิขั้นต่ำ เห็นตามปัญญาว่าสังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เห็นอย่างไรสังขารน่ะ คือปุญญาภิสังขาร สังขารที่บุญตบแต่ง อปุญญาภิสังขาร สังขารที่บาปตกแต่ง อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว

ปุญญาภิสังขาร สังขารตบแต่งให้เกิด เป็นบุญ ขั้นมนุษย์นี่ ในชมพูทวีป แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล มนุษย์มีมากน้อยเท่าไร อยู่ในปุญญาภิสังขารทั้งนั้น ส่วนทิพย์ กายอุปปาติกะ กำเนิดเกิดเป็นกายทิพย์ ในชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิตา นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ๖ ชั้นนี้ นี้เรียกว่าปุญญาภิสังขาร สวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น เรียกว่าปุญญาภิสังขาร สังขารอันบุญตบแต่งทั้งนั้น รูปพรหมอีก ๑๖ ชั้น พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา

อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญีสัตตา นี่ชั้นที่ ๑๑ เวหัปผลา อสัญญีสัตตา อยู่ในชั้นพรหมที่ ๑๑ นี้ อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา นี้เรียกว่าชั้นสุทธาวาส เป็นที่อยู่ของพระอริยบุคคลขั้นพระอนาคามิผล พระอนาคามิมรรค อยู่ในที่นี้ รูปพรหมทั้ง ๑๖ ชั้นนี้เป็นปุญญาภิสังขารทั้งนั้น ส่วนอเนญชาภิสังขาร สังขารในอรูปพรหม อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ในอรูปพรหมทั้ง ๔ นี้ ก็จัดเป็นปุญญาภิสังขารอีกเหมือนกัน ไม่ใช่อปุญญาภิสังขาร

อปุญญาภิสังขาร ต่ำกว่ามนุษย์ลงไปเรียกว่าอปุญญาภิสังขาร เกิดเป็นเปรตบ้าง เป็นอสุรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นสัตว์นรก ๔๕๖ ขุม ลุ่มลึก ทุกข์ยากลำบากนัก ในอบายภูมิทั้ง ๔ นี้ เรียกว่าอปุญญาภิสังขาร ฝ่ายสัตว์เดรัจฉาน ก็เห็นปรากฏว่าตัวใหญ่ ตัวเล็ก ตัวน้อย น่าสมเพชเวทนา เปรต อสุรกาย เราไม่เห็นด้วยตา เป็นแต่เขาเขียนรูปไว้ให้ดู ถึงกระนั้นก็มีอยู่แท้ๆ สัตว์นรกเราก็ไม่เห็น เขาเขียนรูปไว้ให้ดูทั้งนั้น แต่ว่าเขาเห็นแล้วเขาเขียนรูปให้ดู มีจริงๆ ไม่ต้องไปสงสัย สัตว์นรก เปรต อสุรกายเหล่านี้ สัตว์เดรัจฉาน เห็นปรากฏชัด นี้ได้ชื่อว่าอปุญญาภิสังขาร

อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว ตั้งแต่อรูปสัตว์ อสัญญีสัตว์ ที่ชั่วคราวนะ ไม่หวั่นไหวชั่วคราวหนึ่ง นี้ตำรับตำราท่านยกเอาแค่นี้ แต่ว่าอเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว สังขารที่ไม่หวั่นไหวควรจะจัดสังขารที่บุญตบแต่งไม่ได้ บาปตบแต่งไม่ได้ ควรจะเป็นอเนญชาภิสังขาร ส่วนโลกันต์นรกก็ไปหมกไหม้อยู่ในนั้น ไปทนทุกข์เวทนาอยู่ในโลกันต์นรก นั่นจะจัดเป็นอเนญชาภิสังขารได้ไหมละ ก็มันยังไปเกิดมาเกิดอยู่ ถ้านิพพานก็ได้ เป็นอเนญชาภิสังขารที่ไม่หวั่นไหว ด้วยโลกธรรมทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรมทั้ง ๘ นี้เป็นอเนญชาภิสังขารได้ อเนญชาภิสังขารเหล่านั้น ก็มีหวั่นไหวอยู่ เคลื่อนไปมาอยู่ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ ธาตุล้วนธาตุล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องอะไร นั่นแน่ ควรจะเป็นอเนญชาภิสังขาร ธรรมล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องด้วยสิ่งใด นั่นแน่ ควรจะเป็นอเนญชาภิสังขาร แต่ว่าสังขารในที่นี้ ท่านประสงค์เอา อสัญญีสัตว์ อรูปสัตว์ เป็นอเนญชาภิสังขาร ให้รู้จักหลักอันนี้

สังขารเหล่านี้แหละเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงทั้งนั้น แปรผันไปหมด ปรากฏว่าจะเป็นปุญญาภิสังขารก็ดี อปุญญาภิสังขารก็ดี อเนญชาภิสังขารก็ดี สังขารเหล่านี้ไม่เที่ยงทั้งนั้น ยักเยื้องแปรผันอยู่ปรกติธรรมดา เหมือนมนุษย์ที่ยักเยื้องเป็นมนุษย์ สัตว์เดรัจฉานก็ยักเยื้องส่วนสัตว์เดรัจฉาน อสุรกายก็ยักเยื้องทั้งนั้น ที่เรียกว่าปุญญาภิสังขาร

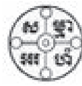

กายทิพย์ ทิพยกาย หรือพรหมกาย ส่วนอรูปพรหม กายเหล่านี้เป็นอเนญชาภิสังขาร และกายเหล่านี้ไม่เที่ยง มียักเยื้องแปรผันอยู่ ตามจริงเป็นอย่างนี้

ที่ไม่เที่ยงเป็นอย่างไร ก็มีเกิดขึ้น ท่ามกลางมีแก่แปรไป ในอวสานที่สุดแตกสลายไป ไม่ได้เหลือตนแต่สักคนเดียว เบื้องต้นมีเกิดขึ้น ท่ามกลางมีแก่แปรไป อวสานที่สุดมีสิ้นสลายหายไป เอาจริงเอาจังไม่ได้สักอย่างหนึ่ง ดังนี้เรียกว่าไม่เที่ยง นี่ในพระคาถาต้น **เมื่อสิ่งที่ไม่เที่ยงที่เราเห็นเช่นนี้ เราจะเป็นอย่างไรบ้าง ใจคอก็สลด ใจไม่อยากจะได้ ไม่อยากจะเอื้อเฟื้อ ไม่อยากจะเกี่ยวข้อง เพราะมันไม่เที่ยงยักเยื้องแปรผันไปเช่นนี้ เกี่ยวข้องก็เสียเวลาเปล่า คล้ายๆ กับหลอกๆ ลวงๆ เล่น ไม่จริงไม่จังอะไร เมื่อเป็นเช่นนี้ใจของเราก็ไม่เกี่ยวข้องในสังขารนั้นๆ**

ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อเนญชาภิสังขาร ก็ไม่เกี่ยวเกาะ ไม่เกี่ยวก็ใจมันก็ไม่ติดในสังขารเหล่านั้น ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อเนญชาภิสังขาร ไม่ติด ไม่เกาะไม่ติด เมื่อไม่ติดแล้วใจไม่เกาะอะไรเลย ใจมันก็ว่างจากสังขารเหล่านั้น ไม่เกี่ยวเกาะในสังขารเหล่านั้น ใจก็ว่าง ใจว่างนั้นแหละ เป็นหนทางหมดจด ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด ใจที่ว่างนั้นแหละเป็นหนทางหมดจด ว่างจากสังขารเหล่านั้น ไม่เกี่ยวเกาะด้วยสังขารเหล่านั้น ไม่ติดในสังขารเหล่านั้น เรียกว่าใจหมดจด เป็นหนทางบริสุทธิ์ นี่แหละทางบริสุทธิ์ เป็นทางไปของพระอริยบุคคล ตั้งต้นแต่โสดา สกทาคา อนาคา อรหันต์ ไปทางนี้ ไปทางหมดจดนี้ ผู้ที่เป็นวิปัสสนาคามินีย่อมเห็นแจ้ง ชัดเจนในสิ่งไม่เที่ยงทั้งหลายเหล่านั้น เป็นวิปัสสนาคามินีเห็นแจ้งชัดอยู่ว่าสังขารเหล่านี้ไม่เที่ยงจริงๆ

เมื่อไม่เที่ยงแล้วเป็นอย่างไร ในบาทที่ ๒ รองรับลงไปว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่ทางหมดจดวิเศษอีกเหมือนกัน ย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ เห็นสังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เป็นทุกข์จริงๆ นะ ไม่เป็นสุขหรอก ถ้ามีความเกิดแล้วก็เป็นทุกข์ มีเกิดเป็นเบื้องต้น มีแก่แปรไปในท่ามกลาง มีตายไปเป็นอวสาน เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว สังขารทั้งหลายเหล่านั้นล้วนเป็นทุกข์ทั้งนั้น ไม่เป็นสุข สังขารดังกล่าวแล้ว จะเป็น ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อเนญชาภิสังขาร สังขารที่เป็นไปในภพ ๓ กามภพ รูปภพ อรูปภพ หรือเป็นไปในวัฏฏะทั้ง ๓ กรรมวัฏ กิเลสวัฏ วิปากวัฏ ทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อเป็นสังขารแล้ว จะได้เป็นสุขเป็นอันไม่มี ย่อมเป็นทุกข์ทั้งสิ้น ก็เทวดาเขาว่าเป็นสุขอย่างไรเล่า เป็นสุขหลอกๆ ไม่ใช่สุขจริงๆ สุขหลอกลวงเหมือนสุขมนุษย์อย่างนี้

แหละ ยิ้มแย้มแจ่มใส หัวเราะร่าเริงบันเทิงใจ ประเดี๋ยวหน้าดำคร่ำเครียด เสียอกเสียใจกันวุ่นวายแล้ว แตกกายทำลายนี้แล้ว เจ็บปวดขึ้นแล้ว ตึงตังเกิดขึ้น รบทัพจับศึก ตายกันสิ้นแล้ว เป็นทุกข์กันจ้าละหวั่นแล้ว เหตุนี้ ไม่เที่ยงอย่างนี้ ยักเยื้องแปรผันอยู่อย่างนี้ แล้วก็เป็นทุกข์จริงๆ อยู่อย่างนี้ สิ่งไม่เที่ยงมีอยู่เท่าไร ก็เป็นทุกข์อยู่เท่านั้น ไม่มีสุขเลย ก็เป็นเทวดาเขาว่าเป็นสุขนัก พรหมก็ว่าเป็นสุขนักอย่างไรเล่า ก็สุขชั่วคราว สุขประเดี๋ยวๆ แล้วก็กลายไปเป็นทุกข์อีกต่อไป เมื่อเห็นจริงเช่นนี้ ไม่ติดไม่เกี่ยวด้วยสังขารเหล่านี้เสียได้ละก็ นั่นแหละเป็นหนทางหมดจดวิเศษ ไม่เอาใจไปเกี่ยวกับสังขารเหล่านี้ เป็นหนทางหมดจดวิเศษ นี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์ ทางไปของพระอริยบุคคล ทางไปของพระโสดา สกทาคา อนาคา นี่เป็นทางไปอย่างนี้ นี่ได้ชื่อว่าเป็นทางหมดจดวิเศษ เป็นทางไปของวิปัสสนายานิกด้วยที่จะไปสู่โสดา สกทาคาเหล่านั้นได้ ต้องอาศัยรู้จริงเห็นจริงในสิ่งเหล่านั้น นี้เป็นพระคาถาที่ ๒

คาถาที่ ๓ ตามลำดับไปว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์นี้ นี่เป็นทางหมดจดวิเศษ นี่ถึงจะจริง ละได้จริง เอาตรงนี้แหละว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ธรรมทั้งหลายน่ะอยู่ที่ไหน สังขารมีที่ไหน ธรรมมีที่นั่น สังขารอยู่ที่ไหน ธรรมอยู่ที่นั่น ปุญญาภิสังขาร สังขารอันบุญตบแต่ง อปุญญาภิสังขาร สังขารอันบาปตบแต่ง อเนญชาภิสังขาร สังขารมีสิ่งที่มิใช่บุญมิใช่บาปตบแต่ง ตามหน้าที่กัน ดังนี้ธรรมทั้งหลายอยู่ในกายมนุษย์ด้วยกันทุกคน กายมนุษย์นี้ล้วนเป็นปุญญาภิสังขาร

จะกล่าวถึงธรรมทั้งหลายต่อไป คือเป็นดวงใส มนุษย์ได้มาด้วยความบริสุทธิ์กายบริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องพิรุธเลย พอแตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ ก็ติดดวงธรรมอันนั้นสำหรับให้เกิดเป็นมนุษย์ ได้ดวงธรรมดวงหนึ่งสำหรับเกิดเป็นมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นี่เป็นกายมนุษย์มีธรรมดวงเท่านี้ กายมนุษย์ละเอียดก็มีธรรมอีกดวงหนึ่งเหมือนกันจึงเป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายทิพย์มีอีกดวงหนึ่งเหมือนกันกลม ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายทิพย์ละเอียดมีอีกดวงหนึ่ง ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัวเหมือนกัน กายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัวเหมือนกัน กายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าของฟองไข่แดงของไก่ ใหญ่ กลมรอบตัวเหมือนกัน ใส อยู่กลางกายนั้น ส่วนกาย

อรูปพรหม ๗ เท่าของฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัวเหมือนกัน ส่วนกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัวเหมือนกัน ดวงธรรมนั้นแหละ ไม่ใช่ตัว เป็นที่อยู่ของตัว เป็นที่อาศัยของตัว เป็นที่ทำตัวให้ปรากฏอยู่ กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัว แต่ตัวสมมติทั้งนั้น

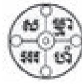
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ล่ะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นก็ไม่ใช่ตัวเหมือนกัน แต่ว่าให้ตัวอาศัย ให้ตัวอาศัยคือกายมนุษย์ละเอียดอาศัย กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว ให้กายทิพย์อาศัย กายทิพย์ก็ไม่ใช่ตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็ไม่ใช่ตัว กายมนุษย์ มนุษย์หมดทั้งร่างกาย ประกอบด้วยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่ไม่ใช่ตัวทั้งนั้น ส่วนธรรมที่ทำให้เป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ล้วนแต่เป็น อนิจจัง ทุกขัง ทั้งนั้น ส่วนธรรมที่ทำให้เบญจขันธ์ทั้ง ๕ บังเกิดขึ้น หรืออาศัยอยู่ได้ มันก็ไม่ใช่ตัว ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว ขันธ์ทั้ง ๕ ของกายมนุษยละเอียดก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง แบบเดียวกัน แล้วก็ไม่ใช่ตัว เป็นอนัตตา ส่วนกายทิพย์ก็ประกอบด้วยเบญจขันธ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็ไม่ใช่ตัวเหมือนกัน แต่ว่ากายมนุษย์ที่เป็นตัว ก็ตัวโดยสมมติ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เรียกว่าไม่ใช่ตัวนั่น ไม่ใช่ตัวแท้ๆ เป็นที่อาศัยของตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายมนุษย์ละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว ส่วนเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ของกายมนุษย์ละเอียดก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง ส่วนธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวซึ่งเป็นกายทิพย์ กายทิพย์ก็ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็น อนิจจัง ทุกขัง

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายทิพย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียดก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายรูปพรหม รูปพรหมหมดทั้งร่างกาย ประกอบด้วยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดก็ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง ประกอบด้วยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวเหมือนกัน ไม่เที่ยง เป็นทุกข์

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมเล่า ก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัวคือกายอรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมละเอียดก็ประกอบด้วยขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง

ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดก็ไม่ใช่ตัว เป็นที่อาศัยของตัว ตัวเหล่านี้โดยสมมติทั้งนั้น ไม่ใช่วิมุตติ

สูงขึ้นไปกว่านี้เข้าถึงกายธรรม กายธรรมคราวนี้เป็นตัวหละ กายธรรมเป็นตัว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม **กายธรรมนั่นแหละเป็นตัว กายธรรมนั่นแหละเป็นนิจจัง สุขัง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เป็นอัตตา ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย ๘ กายเบื้องต้นก็เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัว จะเป็นอัตตายังไม่ได้ เพราะยังเป็นสมมติอยู่** กายธรรมของธรรมกายละเอียดที่อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายอยู่นั่น เรียกว่ากายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียดนั้น แต่ว่าตั้งแต่กายธรรมไป ๑๐ กาย กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด เหล่านี้ยกเป็นตัวทั้งนั้น ควรยกเป็น นิจจัง สุขัง ทั้งนั้น ส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเล่า หมดทั้งก้อนนั่นแหละเป็นอัตตา เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา ส่วนกายพระอรหัต **ถ้าถึงพระอรหัตละก็เป็น นิจจัง สุขัง อัตตา แท้ๆ**

กายธรรมก็มีขันธ์เหมือนกัน แต่เป็นธรรมขันธ์ ท่านไม่เรียกเบญจขันธ์ เป็นธรรมขันธ์เสีย มีธาตุเหมือนกัน เป็นวิราคธาตุ เป็นวิราคธรรม เป็นธรรมไปทั้งก้อน เพราะฉะนั้น กายธรรมพระอรหัตเป็น นิจจัง สุขัง อัตตาหมดทั้งก้อน กายพระอรหัตละเอียดก็เป็น นิจจัง สุขัง อัตตา หมดทั้งก้อน

เมื่อรู้จักดังนี้แล้ว ก็นี่แหละถ้าจะไปนิพพานไปได้ทางนี้ ทางอื่นไปไม่ได้ ที่พระองค์ทรงรับสั่งไว้ **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา** ตนเป็นที่พึ่งของตน **อตฺตทีปา** ตนเป็นที่เกาะ ตนเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่ **ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา**

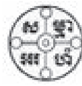

อนญฺญสรณา ธรรมเป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่ ตนนั่นแหละเป็นเกาะ ตนนั่นแหละเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่ ธรรมนั่นแหละเป็นเกาะ ธรรมนั่นแหละเป็นที่พึ่ง สิ่งอื่นไม่ใช่

เมื่อไปถึง เมื่อมาถึงกายมนุษย์เข้า ก็มีตนมีธรรม ตนก็คือกายมนุษย์นี่ ตนโดยสมมติ ธรรมก็คือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น พอถึงกายมนุษย์ละเอียด มีตนมีธรรมอย่างนั้นอีก ตนก็คือกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ธรรมก็คือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ส่วนกายทิพย์ก็แบบเดียวกัน กายทิพย์ละเอียดก็แบบเดียวกัน กายรูปพรหมก็แบบเดียวกัน กายรูปพรหมละเอียดก็แบบเดียวกัน กายอรูปพรหมก็แบบเดียวกัน กายอรูปพรหมละเอียดก็แบบเดียวกัน กายทั้ง ๘ กาย มีตนมีธรรมแบบเดียวกัน

ถึงพระธรรมกายทั้ง ๑๐ กาย ธรรมกายโคตรภู ธรรมกายนั่นแหละเป็นตนหละ เป็นตนโดยวิมุตติด้วย ไม่ใช่สมมติด้วย กายธรรมนั่นเป็นตนหละ ดวงธรรมที่เป็นธรรมกายกลมรอบตัว โตเท่าหน้าตักของธรรมกาย นั่นก็เป็นธรรมหละ กายธรรมละเอียดก็มีตนเหมือนกัน กายธรรมโสดาละเอียด ก็มีตนมีธรรมแบบเดียวกัน กายธรรมสกทาคาละเอียด ก็มีตนมีธรรมแบบเดียวกัน กายธรรมพระอนาคาละเอียด ก็มีตนมีธรรมแบบเดียวกัน กายธรรมพระอรหัตละเอียดก็มีตนมีธรรมเป็นแบบเดียวกัน แบบเดียวกันแท้ๆ สิ่งอื่นไม่ใช่ จะไปพึ่งสิ่งอื่นนอกจากตนที่ทำให้เป็นตนนี้ไม่ได้

แต่ว่ากายทั้ง ๘ อยู่ในภพนั้น ตนก็เป็นโดยสมมติ ธรรมก็เป็นโดยสมมติเหมือนกัน ไม่ใช่วิมุตติทั้งนั้น ส่วนตนและธรรมที่เป็นธรรมกาย โสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด สกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด **นี่แหละเป็นพวกวิมุตติทั้งนั้น แต่ไม่ใช่วิมุตติขาดเด็ดลงไป วิมุตติขาดเด็ดก็ได้แก่พระอรหัต** ตนก็เป็นวิมุตติขาดเด็ดทีเดียว ส่วนธรรมก็วิมุตติขาดเด็ดทีเดียว หมดจากสังโยชน์เบื้องต่ำเบื้องสูงหมดหลุดไปหมดทีเดียว นี่ได้ชื่อว่าเป็นตน เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา เข้าถึงพระอรหัตทีเดียว นี่แหละแน่แท้ไม่ต้องสงสัย เมื่อเข้าใจดังนี้ ท่านจึงได้เชิดชี้ตำรับตำรา วางลงไว้ว่า **อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน** ในบรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนเหล่าใดมีปรกติไปถึงฝั่งคือพระนิพพาน ชนเหล่านั้นมีประมาณน้อย ไม่ใช่ไปง่ายๆ ถึงพระอรหัตแล้วจึงไปได้ ถึงธรรมกายแล้วไปได้ **ถึงพระอรหัตไปเลยไม่กลับ ถ้าถึงธรรมกายไปแล้วกลับ** เหมือนวัดปากน้ำมีธรรมกายกันตั้ง ๑๕๐ กว่า ไปนิพพานได้ทั้งนั้น ไปแล้วกลับ ไปแล้วกลับมา มีน้อยนักที่มีปรกติไปสู่นิพพาน มีน้อยนัก **เย ชนา ปารคามิโน อถายํ**

อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ อถายํ อิตรา ปชา ส่วนชนนอกนี้ย่อมเลาะชายฝั่งแน่แล คืออยู่ฝั่งข้างภพนี้ไม่ไปนิพพาน งุ่มง่ามอยู่ในฝั่งข้างนี้ ภิกษุสามเณรตั้งใจจะไปนิพพานกัน แต่ก็เลาะอยู่ชายฝั่งนั่นเอง ไปไม่ได้กัน ไม่ถึงธรรมกายไปไม่ได้ ถึงธรรมกายแล้วก็ไปนิพพานได้ ไปไม่ได้แหละเรียกว่าเลาะชายฝั่ง

เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน ก็ส่วนชนทั้งหลายเหล่าใด มีปรกติประพฤติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้ว ตามหลักของทางมรรคผลไป อย่าให้เคลื่อนจากทางมรรคผลนั้น ได้ชื่อว่าปฏิบัติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวชอบแล้ว เป็นทางมรรคผล ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นี่ให้ไปทางนี้ ทางอื่นไม่มี มีทางเดียวเท่านี้ เป็นเอกายนมรรค

เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ ใครปฏิบัติถูกต้องร่องรอยเช่นนั้น ย่อมถึงซึ่งฝั่งคือพระนิพพานแท้ๆ **มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ** ล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ อันบุคคลข้ามได้ยากนัก ล่วงวัฏฏะนั้น กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ เป็นที่ตั้งของมัจจุ เพราะวัฏฏะเป็นที่ตั้งของมัจจุ ต้องตายอยู่ร่ำไป ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายเรื่อย เมื่อเป็นเช่นนี้ ที่จะพ้นไปจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายนี้ ได้ยากนัก ไม่ใช่ของได้ง่าย หลักเป็นดังนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ควรแน่ในใจของตัวเสียว่า วัฏฏะเป็นที่ตั้งของมัจจุนี้ มันเป็นตัวกิเลสแท้ๆ

ถ้าเราไม่พ้นกิเลสตราบใดละก็ เราต้องเวียนว่ายตายเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่จบไม่แล้วหละ ต้องเข้าถึงธรรมกายให้ได้ ไปดูนิพพานให้ได้ ถ้าไปดูนิพพานเห็นได้แล้วละก็จะชอบใจสักเพียงไหน ไปดูทีนิพพานเป็นอย่างนี้ กามภพเป็นอย่างนี้ กามภพนั่นไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ ยังมีอบายภูมิทั้ง ๔ ถ้าประพฤติผิดความดีคราวใดละก็เป็นเปรตบ้าง เป็นอสูรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นสัตว์นรกบ้าง ต้องตกลงไปโน้นนั่นเพราะเหตุอะไร เพราะกิเลสมันบังคับให้เป็นไป ต้องรับทุกข์ลำบากอย่างนั้น

เมื่อรู้จักเช่นนั้นแล้ว ตั้งใจเสียให้แน่แน่ว ว่าเราจะดำเนินตามร่องรอยของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปสู่มรรคผลนิพพานดีกว่า เป็นสุขพิเศษไพศาลนัก อื่นไม่มี ยิ่งกว่านิพพานเป็นไม่มี เมื่อรู้จักเช่นนี้ ให้ตั้งใจหมายมั่น ให้เราเห็นว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว หลีกจากสังขารทั้งหลายที่ไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายที่เป็นทุกข์ หลีกจากสังขารเหล่านั้นไปเสีย ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว หลีก

จากธรรมที่ไม่ใช่ตัวไปเสีย เข้าถึงตัวให้ได้ เข้าถึงธรรมกายให้ได้ ธรรมกายเป็นตัว ธรรมกายเที่ยง อื่นจากธรรมกายนั้นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่กายในภพ

ส่วนธรรมกายนั้น เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งนั้น แต่ว่าจะไปทางธรรมกายต้องใจหยุด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่นั้นแหละ หยุดหนักเข้า เข้ากลางของหยุดนั่นไปก็จะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด รูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียดไปทีเดียว นี่ไปทางนี้ ไปทางอื่นไม่ได้ ผิดทั้งนั้น ให้รู้จักหลักอันนี้ ตั้งใจให้มั่น มาประสบพบพุทธศาสนา เราจะต้องดำเนินให้ถูกร่องรอย ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ให้ได้ จะได้ไปนิพพานในอัตภาพที่เป็นมนุษย์นี้ จะประสบความสุขสมมาดปรารถนา

ที่ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกทั่วหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระครูสมณธรรมทาน พ.ศ.๒๔๖๔

'... สัตว์โลกที่ติดอาลัย ก็เหมือนอย่างกับนกกะเรียนติดเปือกตม อย่างนั้นแหละ ถอนไม่ได้ ถอนก็ติดโน่นติดนี่ ติดทางนั้น ติดทางนี้ ...'

'... ตัวก็ไม่ใช่ของเรา อ้ายลูกก็ไม่ใช่ของเรา อ้ายผัวก็ไม่ใช่ของเรา เมียก็ไม่ใช่ของเราเหมือนกัน อ้ายหลานว่านเครือก็ไม่ใช่ของเรา เงินทองข้าวของไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ทั้งนั้น เขาสำหรับภพ ๓ ของเขา เราก็มาในภพ ๓ ก็ใช้ของภพ ๓ ไป ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๒

ติลักขณาทิคาถา (ต่อ)

๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต
โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ
ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต
เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา
ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติฯ

สํ.ม.(บาลี) ๑๙/๔๓๐/๑๑๗

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงในปกิณกเทศนาตามลำดับ ในสัปดาห์ก่อนมาที่แสดงไปแล้ว วันนี้จะเริ่มต้นในบัณฑิตชนละธรรมดำเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น อนุสนธิต่อสัปดาห์ก่อนมา เมื่อละธรรมดำเสียแล้ว จะยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น ธรรมขาวเป็นธรรมสำคัญ ธรรมดำเป็นธรรมฝ่ายของพญามารแท้ๆ ไม่ใช่ของพระ ของพระเป็นฝ่ายธรรมขาวแท้ๆ ไม่ใช่ธรรมดำ ตรงกันข้ามดังนี้ แต่ว่าผู้ประพฤติปฏิบัติในพระธรรมวินัยของพระศาสดา ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ไม่รู้จักชัดว่าปฏิบัติดังนี้เป็นธรรมดำ ปฏิบัติดังนี้เป็นธรรมขาว ไม่รู้ชัด จะรู้จักชัด ต้องขัดกาย วาจา ใจ ออกไปเป็นขั้นๆ ทุจริตกาย วาจา จิต นั่นเป็นธรรมดำ สุจริตด้วยกาย วาจา จิต นั่นเป็นธรรมขาว ทำใจให้ผ่องใสนั่นเป็นธรรมขาว ถ้าใจมืดมัวขุ่นหมองนั่นเป็นธรรมดำ นี่เป็นธรรมดำธรรมขาวมีลักษณะอย่างนี้ ชั่วเป็นฝ่ายดำทั้งนั้น ดีเป็นฝ่ายขาว

ทีนี้ฝ่ายธรรมดำ ใจมนุษย์มี อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ นี่ฝ่ายธรรมดำกายมนุษย์ตลอดกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์มีธรรมดำ โลภะ โทสะ โมหะ ตลอดกายทิพย์ละเอียด นี่เป็นฝ่ายธรรมดำ กายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียดมี ราคะ โทสะ โมหะ นี้

เป็นฝ่ายธรรมดำตลอดจนรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม มีกามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี้เป็นฝ่ายธรรมดำ

ฝ่ายธรรมขาว ให้ทาน เมตตา สัมมาทิฏฐิ นี่กายมนุษย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด กายทิพย์ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไม่โลภตั้งอยู่ในความให้ ไม่โลภอยากได้ของเขา ให้ของตนแก่เขา ไม่โกรธตั้งอยู่ในเมตตา ไม่หลงตั้งอยู่ในความเห็นชอบ นี่เป็นฝ่ายธรรมขาว ไม่กำหนัด ไม่ขัดเคือง ไม่หลงงมงาย ไม่กำหนัดคือคลายกำหนัดเสียแล้ว ไม่มีกำหนัด ไม่ขัดเคืองมีความเมตตาเป็นปุเรจาริก ไม่หลง รู้แจ้งเห็นจริง ดังนี้ นี้เป็นธรรมฝ่ายขาว กายรูปพรหม ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา นี้เป็นธรรมฝ่ายขาว ไม่ใช่ฝ่ายดำ ให้รู้จักคลองธรรมดังนี้ นี่คลองธรรมดังนี้นัยหนึ่ง

อีกนัยหนึ่ง คลองธรรมที่เป็นธรรมดำธรรมขาวน่ะ นี่ลึกซึ้งสว่างไสว ปฏิบัติลงไปแล้วเห็นดวงใสดุจกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็สว่างไสว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายทิพย์ กายทิพย์ก็สว่างไสว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นชัดทีเดียว เห็นชัดดังนั้น นี้เป็นธรรมขาว ถ้าเห็นกายทิพย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียดก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายรูปพรหม กายรูปพรหมก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมละเอียด ก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายธรรม กายธรรมก็เห็นดุจเดียวกัน เข้าถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมโสดา กายธรรมโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา กายธรรมอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต กายธรรมพระอรหัตละเอียด เป็นลำดับขึ้นไปดังนี้ นี่เรียกว่าซีกธรรมขาว ไม่ใช่ซีกธรรมดำ ถ้าไม่เห็นดังนี้ อยู่ในซีกธรรมดำ เป็นธรรมของพญามาร เป็นบ่าวของพญามารไป เป็นทาสของพญามารไป เขาบังคับใช้สอยเหมือนเด็กๆ เล็กๆ เหมือนทาสกรรมกร ไปอยู่ในกำมือของมาร นี้ให้รู้จักหลักฐานธรรมดำธรรมขาวดังนี้

เมื่อรู้จักธรรมดำธรรมขาวดังนี้แล้ว ก็คอยฟังต่อไป จึงจะเข้าใจในเรื่องธรรมดำธรรมขาว **โอกา อโนกมาคมฺม** เมื่อมีธรรมขาวเช่นนั้นแล้ว อาศัยนิพพาน ไม่มีอาลัย จากอาลัย **โอกา** เขาแปลว่าจากอาลัย **อโนกมาคมฺม** **อาคมฺม** เขาแปลว่า

อาศัย **อโนก** ตัวนั้นเขาแปลว่าไม่มีอาลัย อาศัยนิพพานไม่มีอาลัย จากอาลัย นิพพานเป็นตัวยืนนะ อาศัยนิพพานไม่มีอาลัย จากอาลัย **วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ** ยินดีได้ด้วยยากในพระนิพพานอันสงัดใด นิพพานสงัดนัก ยินดีได้ด้วยยากในพระนิพพานอันสงัดใด เข้าถึงพระนิพพานแล้วสงัดนักหละ เงียบทีเดียว

ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน ละกามทั้งหลายเสียไม่มีกังวลอะไร ปรารถนาความยินดีจำเพาะ ในพระนิพพานนั้นนี้ มุ่งถึงพระนิพพานเทียว ไม่เกี่ยวข้องด้วยกาม ละกามเทียว ละกามทั้งหลายเสีย ไม่มีความกังวลอะไรปรารถนาความยินดีจำเพาะในพระนิพพานนั้น

ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต บัณฑิตผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาละกิเลสทั้งหลายเสียแล้ว บัณฑิตคือดำเนินด้วยคติของปัญญาชำระตนให้ผ่องแผ้วแล้ว จากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ของจิตทั้งหลาย ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาละกิเลสชำระตนให้ผ่องแผ้วแล้วจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลาย

เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ จิตอันบัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดอบรมดีแล้วในองค์เป็นเหตุตรัสรู้ทั้งหลาย จิตอันบัณฑิตทั้งหลายเหล่าใด อบรมดีแล้วในองค์ เป็นเหตุเครื่องตรัสรู้ทั้งหลาย

อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดไม่ถือมั่นยินดีแล้วในการสละการถือมั่น **ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตา** บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ มีความโพลง ดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้ บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ มีความโพลง ดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาพอได้ความเท่านี้

ต่อจากนี้จะได้อรรถาธิบายขยายเนื้อความเป็นลำดับไป นี้เป็นธรรมลึกซึ้งนักนะยากที่เราจะสดับยิ่ง เทศน์ก็ยากที่จะเทศน์จริง สดับก็ยากที่จะสดับจริง เพราะเป็นธรรมลึกซึ้ง พูดถึงนิพพานไม่ใช่พูดถึงสิ่งอื่นๆ ต้องรู้จักอายตนะเสียก่อนจึงจะฟังธรรมเรื่องนี้ออก ที่เขาเรียกว่า โลกายตนะมันดึงดูด นิพพานายตนะก็ดึงดูดเหมือนกัน โลกายตนะหรือโลกมันดึงดูด รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูปที่ชอบใจมันก็ดึงดูดมาให้ไปติดกับมัน หรือเอาไปติดกับตา หรือเอาไปติดกับรูป เสียงที่ชอบใจมันก็ดึงดูดหูหรือหูดึงดูดเสียงเอามา กลิ่นที่ชอบใจก็ดึงดูดจมูก หรือจมูกก็ดึงดูดกลิ่นเอามา รสที่ชอบใจมันก็ดึงดูดลิ้น หรือลิ้นก็ดึงดูดมันมา สัมผัสที่ชอบใจมันก็ดึงดูดกาย หรือกาย

ไปดึงดูดเอามันมา มันดึงดูดอย่างนี้ มนายตนะ ส่วนใจ ธรรมารมณ์ที่ชอบใจมันก็ดึงดูดใจหรือใจก็ไปดึงดูดเอามันมา นี้มันดึงดูดกันอย่างนี้ ดึงดูดแน่นทีเดียว หลุดไม่ได้ทีเดียว ไม่ว่าแก่เฒ่าชรา หญิงชาย ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาชนิดใดละ ถูกอายตนะของโลกดึงดูดเข้าอย่างนี้ก็อยู่หมัด ไปไหนไม่ไหวหละ อยู่หมัดทีเดียว อายตนะโลกมันดึงดูดอย่างนี้ ไม่ใช่ดึงดูดพอดีพอร้าย อายตนะดึงดูดเหล่านี้ผิวเผินนะ ดึงดูดลงไปกว่านี้อีก อายตนะของโลก

ถ้าว่าสัตว์ในโลกมีธรรมดำล้วน ไม่ได้มีธรรมขาวเข้าไปเจือปนเลยเท่าปลายผมปลายขน ดำล้วนทีเดียว แตกกายทำลายขันธ์ โน่น อายตนะโลกันต์ดึงดูด ต่ำกว่าภพ ๓ ลงไปนี้ เท่าภพ ๓ ส่วนโลกันต์เท่ากับภพ ๓ นี้ แต่ต่ำกว่าภพ ๓ ลงไปอีก ๓ เท่าภพ ๓ นี้ นั่นมันอายตนะโลกันต์ดึงดูด ดึงดูดโน่นไปอื่นไม่ได้ อายตนะโลกันต์มีกำลังกว่า พอถูกกระแสถูกสายเข้าแล้วจะเยื้องยักไปทางอื่นไม่ได้ อายตนะของโลกันต์ก็ดึงดูดทีเดียว ไปติดอยู่ในโลกันต์โน่น กว่าจะครบกำหนดออกน่ะมันไม่มีเวลา เวลาน่ะนานนัก ไม่ต้องนับเวลากันหละเข้าถึงโลกันต์แล้ว กว่าจะได้ออก **อจินฺเตยฺโย** ไม่ควรคิด ไม่มีกำหนดกัน นั่นแน่นดึงดูดติดขนาดนั้น นั่นอายตนะโลกันต์หนา

อายตนะอเวจี ถ้าจะไปตกนรกอเวจีก็ ฆ่าพระพุทธเจ้า ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าพระพุทธเจ้าหรือฆ่าพระอรหันต์ ทำลายโลหิตพระพุทธเจ้าให้ห้อขึ้น ยุยงให้สงฆ์แตกจากกันเหล่านี้ ปิตุฆาต มาตุฆาต ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา เหล่านี้ แตกกายทำลายขันธ์ต้องไปตกอเวจี อ้ายนี้อยู่ในภพ ขอบภพข้างล่าง ขอบภพข้างล่างพอดี อเวจี ๔ เหลี่ยมเหล็กรอบตัว ๔ ด้าน ๔ เหลี่ยมทีเดียว ไปอยู่ในห้องขังนั้น ในห้องขังอเวจีนั้นแดงก่ำเหมือนกับเหล็กแดงทั้งวันทั้งคืน อะไรไม่ต่างกันหละ ตัวเทวทัตแดงเป็นเหล็กแดงทีเดียว ไหม้เป็นเหล็กแดงทีเดียว แต่ไม่ตาย กรรมบังคับให้ทนอยู่ได้ นั่นไปตกอเวจีหละ ทำถึงขนาดนั้น อนันตริยกรรมเข้า พอแตกกายทำลายขันธ์กุศลอื่นไม่มีกำลัง สู้อเวจีไม่ได้ อเวจีดึงดูดวูบทีเดียว สู่โยคเผด็จของตน ไปเกิดในอเวจีโน่น หย่อนขึ้นมากว่านั้น ไม่ถึงกับฆ่ามารดาบิดา ทำลายโลหิตพระพุทธเจ้า ไม่ถึงยุยงพระสงฆ์ ทำลายพระสงฆ์ ยุยงให้สงฆ์แตกจากกัน ปิตุฆาต มาตุฆาต อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ ยังสงฆ์ให้แตกจากกันเหล่านี้ ไม่ถึงขนาดนั้น หย่อนกว่านั้นลงมา เพียงแต่ว่าเกือบ ๆ จะฆ่ากันแหละ แต่ว่าไม่ถึงกับฆ่า ไม่ถึงตาย เมื่อแตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์โลกไปอยู่มหาตาปนรกโน้น มหาตาปนรกโน่น มหาตาปน่ะร้อนเหลือร้อน แต่ว่าหย่อนกว่าอเวจีหน่อยขึ้นมา ถ้าว่าไม่ถึงขนาดนั้น ทำชั่วไม่ถึงขนาดนั้น หย่อนกว่า

มหาตาปนรกก็ไปอยู่ตาปนรก นั่นก็ร้อนพอร้อน แต่ว่าร้อนหย่อนกว่านั้นขึ้นมาหน่อย หย่อนกว่านั้นขึ้นมายิ่งกว่าเรื่อยขึ้นไป ถ้าว่าทำหย่อนขึ้นไปกว่านั้น ความชั่วหย่อนขึ้นไปกว่านั้นเข้าไปอยู่ในมหาโรรุวนรก ร้องไห้ร้องครางกันเถอะ ไม่มีเวลาหยุดกันหละ มหาร้องไห้ทีเดียว ถ้าหย่อนกว่านั้นขึ้นมาอยู่ในโรรุวนรก ก็ร้องไห้ไปเถอะ ไม่มีหยุดเหมือนกัน แต่ว่าถ้าหย่อนกว่า ถ้าไม่ถึงขนาดโรรุวนรก หย่อนกว่านั้นขึ้นมาก็ไปอยู่สังฆาฏนรก ถ้าหย่อนกว่านั้นขึ้นมาอีกก็ไปกาฬสุตตนรก หย่อนกว่านั้นขึ้นมาอีกก็ไปสัญชีวนรก รวม ๘ ขุม นี่นรกขุมใหญ่หรือมหานรก

ถ้าหย่อนกว่านั้นขึ้นมาก็ไปอยู่ในบริวารนรก เรียกว่าอุสสทนรก อยู่รอบมหานรกทั้ง ๔ ด้าน ด้านละ ๔ ขุม แต่ละมหานรกจึงมีนรกบริวารหรืออุสสทนรก ๑๖ ขุม มหานรก ๘ ขุม ก็มีนรกบริวารรวม ๑๒๘ ขุม

หย่อนกว่านั้นขึ้นมาอีกก็ไปอยู่ในบริวารนรก ซึ่งอยู่รอบนอกของมหานรกออกมาอีก ทั้ง ๔ ด้าน เรียกว่ายมโลกนรก แต่ละด้านของมหานรกก็จะมียมโลกนรกด้านละ ๑๐ ขุม นรกบริวารรอบนอกของมหานรกทั้ง ๘ ขุม จึงมี ๓๒๐ ขุม

มหานรก ๘ ขุม กับนรกบริวารรอบในคืออุสสทนรกอีก ๑๒๘ ขุม และนรกบริวารรอบนอกคือยมโลกนรกอีก ๓๒๐ ขุม รวมเป็น ๔๕๖ ขุม นี่อายตนะนรกดึงดูดอย่างนี้

ไม่ถึงขนาดนั้น ความชั่วด้วยกาย ชั่วด้วยวาจา ชั่วด้วยใจ ความชั่วด้วยกายวาจาไม่ถึงนรก แตกกายทำลายขันธ์ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ที่เราเห็นตัวปรากฏอยู่นี่ นั่นมนุษย์แท้ๆ มนุษย์ทั้งนั้น อ้ายสัตว์เดรัจฉานน่ะ ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานเสีย อ้ายตัวข้างในเป็นมนุษย์ทั้งนั้นแหละ อ้ายกายละเอียดข้างใน แต่ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน น่าเกลียดน่าชังจริง นั่นเพราะทำชั่วของตัวไปเกิด มันดึงดูด อายตนะของสัตว์เดรัจฉานดึงดูด ดึงดูดอย่างไรล่ะ อ้าวก็ดึงดูดเข้าไปเกิดในท้องสุนัขน่ะซี ท้องหมูบ้าง ท้องสุนัขบ้าง ตามยถากรรมของมันซี ท้องเป็ด ท้องไก่โน้น ดึงดูดเข้าไปอย่างนี้แหละ ดึงดูดเข้าไปได้แรงนักทีเดียว ความดึงดูดนั่น ให้รู้จักอายตนะดึงดูดอย่างนี้ อ้ายที่มันดึงดูดในพวกเหล่านี้

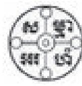
ถ้าว่าหย่อนขึ้นมากว่านี้ไปเกิดเป็นเปรต ไฟไหม้ติดตามตัวไป อสุรกายหย่อนกว่านั้นขึ้นมา นี่พวกอบายภูมิทั้งนั้น นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ๔ อย่าง นี่อบายภูมิทั้งนั้น

แต่นี้ชั่วไม่ได้ทำ ทำแต่ดี ทำแต่ดีก็อายตนะฝ่ายดีดึงดูด บริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ด้วยใจ ไม่มีร่องเสียเลย อายตนะอื่นดึงดูดไม่ได้ อายตนะมนุษย์ดึงดูด ดึงดูดอย่างไรล่ะ เกิดเป็นมนุษย์กันถมไปนี่อย่างไรล่ะ เห็นโด่ๆ มันดึงดูดเข้าไปติดอยู่ในขั้วมดลูกมนุษย์นั่นแหละ มันดึงดูดอย่างนั้นแหละ นี่อายตนะมนุษย์ดึงดูดเข้ามาติดอยู่ในขั้วมดลูกของมนุษย์ นี่เพราะทำความบริสุทธิ์ด้วย กาย วาจา ใจ ถ้าว่าบริสุทธิ์ยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอายตนะทิพย์ดึงดูด ติดอยู่ในกำเนิดทิพย์ เป็นกายทิพย์ เป็นกายทิพย์เป็นลำดับขึ้นไป จาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี อายตนะดึงดูดทั้งนั้น นี่ในกามภพ ๑๑ ชั้น คือ อบายภูมิ ๔ สวรรค์ ๖ เป็น ๑๐ มนุษย์อีก ๑ รวมเป็น ๑๑ ใน ๑๑ ชั้นนี่เรียกว่ากามภพทั้งนั้น

ถ้าว่าจะไปในรูปภพ จะไปเกิดในรูปภพ อายตนะของรูปภพดึงดูด เพราะได้ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน แล้วฌานนั้นไม่เสื่อม เห็นเป็นดวงใส วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ วา หนาคืบหนึ่ง กลมเป็นวงเวียน กลมเป็นกงเกวียน กลมเป็นวงเวียนทีเดียวรอบตัว หนาคืบหนึ่ง กลมข้างนอกแต่ว่าไม่กลมรอบตัว กลมเป็นวงเวียนเป็นกงจักรทีเดียว เป็นวงเวียนทีเดียว เป็นแผ่นกระจกชัดๆ หนาคืบหนึ่ง วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ วา กลม นั่นปฐมฌานติดอยู่กลางกายมนุษย์ มีทุติยฌานอยู่ในกลางดวงปฐมฌาน มีตติยฌานอยู่ในกลางดวงทุติยฌาน มีจตุตถฌานอยู่ในกลางดวงตติยฌานเป็นลำดับขึ้นไป ฌานเหล่านี้เมื่อไม่เสื่อมแล้ว แตกกายทำลายขันธ์อายตนะของรูปพรหมก็ดึงดูดเป็นชั้นๆ ไป พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา นี่ปฐมฌานดึงดูด ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา นี่ทุติยฌานดึงดูด ปริตตสุภา อัปปามาณสุภา สุภกิณหา นี่ตติยฌานดึงดูด เวหัปผลา อสัญญีสัตตา นี่จตุตถฌานดึงดูด ไปติดอยู่ในรูปพรหม อายตนะรูปพรหมดึงดูด ไปทางอื่นไม่ได้ อายตนะเหล่านี้ไม่ยอมเด็ดขาด มีกำลังกว่า

ถ้าว่าสูงขึ้นไปกว่านี้ อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ นี่อายตนะของอรูปพรหม ได้อรูปฌาน ดวงโตเท่ากัน แต่ว่าอากาสาณัญจายตนะก็กลมขนาดเดียวกัน วิญญาณัญจายตนะก็กลมขนาดเดียวกันแต่ว่าละเอียดกว่า อากิญจัญญายตนะก็กลมขนาดเดียวกัน เนวสัญญานาสัญญายตนะก็กลมขนาดเดียวกัน แต่ว่าไม่กลมรอบตัวนะ กลม กลมอย่างเดียวกับรูปฌาน นี่เมื่อได้อรูปฌานไม่เสื่อม แตกกายทำลายขันธ์อรูปพรหมดึงดูดไป เกิดอื่นไม่ได้เด็ดขาด อยู่ในอรูปภพนี่แหละ ออกจากภพนี้ไม่ได้ นี่อายตนะดึงดูดอย่างนี้นะ

ถูกอายตนะดึงดูดอย่างนี้ เขาเรียกว่าโลกายตนะ ที่กล่าวแล้วนี้ โลกายตนะทั้งนั้น โลกันต์โน่น โน่นก็เป็นโลกายตนะ อเวจีตลอดถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ ขอบภพข้างบน นี่โลกายตนะดึงดูด ไปไม่ได้ หลุดไปไม่พ้น

ถ้าจะให้พ้นจากอายตนะเหล่านี้ต้องไปนิพพานจึงจะพ้น อายตนนิพพานก็เป็นข้อสำคัญอยู่ ไม่ใช่พอดีพอร้าย ถ้าทำถูกส่วนเข้าเป็นอย่างไร ทำถูกส่วนเข้าก็ซีกขวาฝ่ายเดียว ขาวจนใส ขาวจนเกินขาว ขาวจนเกินส่วน ขาวจนได้ส่วนได้ที่ทีเดียว ใสหนักเข้าๆๆ ใสจนไม่ใสต่อไป ใสเต็มส่วนขนาดนั้น เมื่อใสเต็มส่วนขนาดนั้นก็ไม่มีดำเข้าไปเจือปนเท่าปลายผมปลายขนเลย วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงนั้นใสอย่างนั้น ขาวอย่างนั้น อยู่ในกลางกายของธรรมกาย พอแตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์โลก โน่นอายตนนิพพานดึงดูด อายตนนิพพานดึงดูดทีเดียว อื่นดึงดูดไม่ได้ กำลังไม่พอ อายตนนิพพานดึงดูดพอ เพราะถูกส่วนของนิพพานเข้าแล้ว อายตนนิพพานก็ดึงดูดเข้าไปสู่นิพพาน นี่รู้จักหลักอันนี้ละก็ นี่ท่านวางไว้ว่า

อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อายตนะคือนิพพานมีอยู่ ไม่ใช่อายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ใช่อายตนะภายนอก ภายใน เป็นอายตนะสำหรับดึงดูด ดึงดูดเหมือนอายตนะของโลกเหมือนกัน ไม่ใช่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะเครื่องดึงดูดดังกล่าวแล้ว เมื่อรู้จักอายตนะเหล่านี้ละก็จะฟังเรื่องนิพพานนี่ออกได้ต่อไป

ต่อนี้ก็จะแสดงเรื่องนิพพานว่า บัณฑิตละธรรมดำเสียแล้ว ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น เมื่อธรรมขาวเจริญขึ้นแล้ว อาศัยนิพพาน ไม่มีอาลัย จากอาลัย หรือจากอาลัยอาศัยนิพพาน อาลัยนะคือเป็นอย่างไรละ จากอาลัยนะ อาลัยนะซิ มันให้ตั้งบ้านตั้งเรือนเป็นกลุ่มเป็นก้อนอยู่นี่ อาลัยนะซี ถอนมันไม่ออกหนา อาลัยรูป อาลัยเสียง อาลัยกลิ่น อาลัยรส อาลัยสัมผัส อาลัยพร้อมกันไปหมดทีเดียว อาลัยถอนไม่ออก อาลัยนั้นถอนไม่ออก ท่านถึงได้วางตำรับตำราไว้ว่า

อาลยสมุคฺฆาโต ให้ถอนอาลัยออกเสีย ถ้าถอนอาลัยไม่ได้ก็ไปนิพพานไม่ได้ ก็เป็น **วฏฺฏขานุ** เป็นหลักตออยู่ในโลกเท่านั้น ไม่ไปไหน ติดอยู่ในโลกนี้ ไปไม่ได้ เพราะติดอาลัย อาลัยนั้นแหละมันทำให้ติด เพราะรู้ตัวของตัวอยู่ทุกคนนี่ ติดอยู่ด้วยอะไร อาลัยนี่เอง ทำไมเราจะถอนอาลัยอันนี้ได้ละ อาลัยเป็นอย่างไง นกกะเรียนว่ายน้ำในเปือกตม มันนิยมนักในเปือกตมนั่นนะ นกกะเรียนมันไม่ขึ้นมาจากเปือกตมนะ มันเพลิดเพลินของมันทีเดียว กว่ามันจะขึ้น มันล่องลอยไปทางซ้ายทางขวาทาง

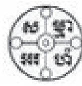
หน้าทางหลัง วกไปวกมาๆ เพลินอยู่ในเปือกตมนั่น ชุ่มชื่นของมัน ชุ่มชื่นสบายอก สบายใจของมัน รื่นเริงบันเทิงใจของมัน มันไม่อยากจะขึ้นเลยทีเดียว มันพิเร้าพิรึง อยู่กับเปือกตมของมันนั่นแหละ นี้แหละฉันใด **สัตว์โลกที่ติดอาลัยก็เหมือนอย่างกับนกกะเรียน ติดเปือกตมอย่างนี้แหละ ถอนไม่ได้ ถอนก็ติดโน่นติดนี่ ติดทางนั้นติดทางนี้** ก่อนเราเกิด เขาก็ติดกันอยู่อย่างนี้แหละ

เมื่อเราเกิดมาก็ติดอยู่อย่างนี้แหละ ติดอยู่เหมือนกันทั้งนั้น ก็เมื่อนี้เป็นของเรา เมื่อไรเล่า **ตัวก็ไม่ใช่ของเรา อ้ายลูกก็ไม่ใช่ของเรา อ้ายผัวก็ไม่ใช่ของเรา เมียก็ไม่ใช่ของเรา เหมือนกัน อ้ายหลานว่านเครือก็ไม่ใช่ของเรา เงินทองข้าวของไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ทั้งนั้น เขา สำหรับภพ ๓ ของเขา เราก็มาในภพ ๓ ก็ใช้ของภพ ๓ ไป** ร่างกายมนุษย์ก็ใช้ของภพ ๓ เขา ไปเกิดในภพทิพย์ก็ใช้ในภพทิพย์เขา เกิดในจาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิตา นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ดีวิเศษขึ้นไปกว่านี้อีก ก็ถึงกระนั้น ก็ติดอยู่ไม่ได้

เมื่อรู้จักความจริงเช่นนี้ อย่าได้กริ่งใจอะไร อย่าได้สงสัยอะไร ถ้ารู้จักชัดเสียเช่นนี้ แล้วก็มีธรรมกาย แล้วจะได้เห็นปรากฏหมดทุกสิ่งทุกประการ เห็นแล้วและได้รู้แล้ว ก็จะ ติดทำไมเล่า เมื่อติดอาลัยหรือ ก็ปล่อยอาลัยเสีย ฉะนั้นท่านจึงได้วางตำรับตำราไว้ว่า อาศัยนิพพาน ไม่มีอาลัย จากอาลัย อาลัยอันนั้นไม่เกี่ยวกับนิพพาน ต้องหลุดจาก อาลัยอันนั้นจึงจะไปนิพพานได้ บอกชัดอย่างนี้นะ

วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ ข้อที่ ๒ **วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ** ยินดีได้ด้วยยากในพระ นิพพานอันสงัดใด เออ! เป็นของไม่ใช่พอดีพอร้าย หรือจะยินดีนิพพาน ปล่อยอาลัย นั้นไม่ใช่ง่ายๆ นะ ยินดีได้ด้วยยากในนิพพานอันสงัดใด นิพพานอันสงัดยินดีได้ยาก นัก เพราะมันติดอาลัย มันจึงยินดีได้ยากนัก ปล่อยอาลัยเสียแล้ว มันก็ไม่ยาก ให้ ปล่อยอาลัยเสียจึงยินดี พระนิพพาน ไปพระนิพพานได้ อายตนนิพพานทีเดียวดึงดูด ถ้ายังติดอาลัย พระนิพพานดึงไม่ออกเหมือนกัน ดูดไม่ไปเหมือนกัน อายตนะโลกเขา ก็ดึงดูดเอามา มันก็ไปนิพพานไม่ได้

ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน คือละกามทั้งหลายเสีย พึงละ กามทั้งหลายเสีย ไม่มีกังวลอะไร พึงละกามทั้งหลายเสีย กิเลสกาม พัสดุกาม ต้องละ ต้องละ กิเลสกาม พัสดุกาม ไม่มีกังวลอะไรเสียแล้ว เมื่อละกิเลส กิเลสกาม พัสดุกาม ไม่มีกังวลละก็ปรารถนาความยินดีจำเพาะในพระนิพพาน ละกามนั่นนะ ละได้ง่ายหรือ กิเลสกาม พัสดุกาม นั่นนะอะไร เราก็ยังไม่รู้จักมันเสียอีกนั่นแหละ รู้จักง่าย รูป เสียง

กลิ่น รส สัมผัส ที่ชอบใจ รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ ที่ชอบใจนั่นแหละ นั่นแหละตัวพัสดุกามแท้ๆ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ๕ อย่างนี้นี่แหละเป็นตัวพัสดุกาม

ท่านจึงได้วางตำรับตำราไว้ว่า **ปญฺจาภิรตา ปปญฺจา** หมู่สัตว์เนิ่นช้าอยู่ด้วยปปัญจธรรมทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ทำให้สัตว์เนิ่นช้า นั่นเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ ความไปยินดีในรูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ นั่นกิเลสกามแท้ๆ ไอ้ยินดีนั่นเป็นกิเลสกาม ไอ้ที่ละกามต้องละทั้งพัสดุด้วย ละทั้งความยินดีในพัสดุนั้นด้วย ละทั้งกาม ละทั้งพัสดุกาม ละทั้งกิเลสกามนั้นด้วย เมื่อละจำพวกนี้แล้วมันก็ไม่มีกังวลอะไร **อกิญฺจโน** ไม่มีกังวลอะไร ถ้าละพวกนี้เสียแล้วไม่มีกังวล เมื่อไม่มีกังวล ไม่ทำอะไรต่อไป ให้ปรารถนาความยินดีจำเพาะในพระนิพพานนั้น ปรารถนาความยินดีจำเพาะในพระนิพพานนั้น อย่าไปปรารถนาอื่น ใจจดใจจ่อพระนิพพานทีเดียว ปรารถนายินดีในพระนิพพานนั้น

ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต ผู้ดำเนินด้วยสติปัญญาชำระตนผ่องแผ้วแล้ว ชำระตนผ่องแผ้วแล้ว เมื่อชำระตนให้ผ่องแผ้วจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลาย ชำระตนให้ผ่องแผ้ว จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลาย สะอาด ไม่มีซีกดำ มีแต่ซีกขาวฝ่ายเดียว จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลายแล้ว จิตที่บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดอบรมดีแล้ว อบรมดีแล้วในองค์เป็นเหตุเครื่องตรัสรู้ เมื่อสะอาดเช่นนั้นมันก็ตรัสรู้ทุกสิ่งทุกประการ รู้จริงเห็นจริงตามความเป็นจริงทั้งเรื่อง เรียกว่าในองค์เครื่องตรัสรู้ รู้เห็นตามความเป็นจริงหมด เมื่อรู้เห็นตามความเป็นจริงเช่นนั้นแล้ว

อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดไม่ถือมั่นยินดีแล้วในอันสละการถือมั่น นี่ตัวนี้ตัวสำคัญ พอสะอาดเช่นนั้นก็ไม่ถือมั่น ก็ยินดีแล้วในการสละการถือมั่น ยินดีแล้วก็สละปล่อยเสียเท่านั้น ปล่อยเสียได้ ปล่อยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ อ้าย รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นนะ ปล่อย รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อ้ายเบญจกามคุณทั้ง ๕ นะ ละทั้งตัวพัสดุด้วย ละทั้งตัวกิเลสด้วย ปล่อยเลยทีเดียว ไม่ถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ อีกต่อไป ไม่ถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เมื่อปล่อยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เสียได้แล้ว ถ้าว่ายังถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ ท่านยืนยันเทียวว่า

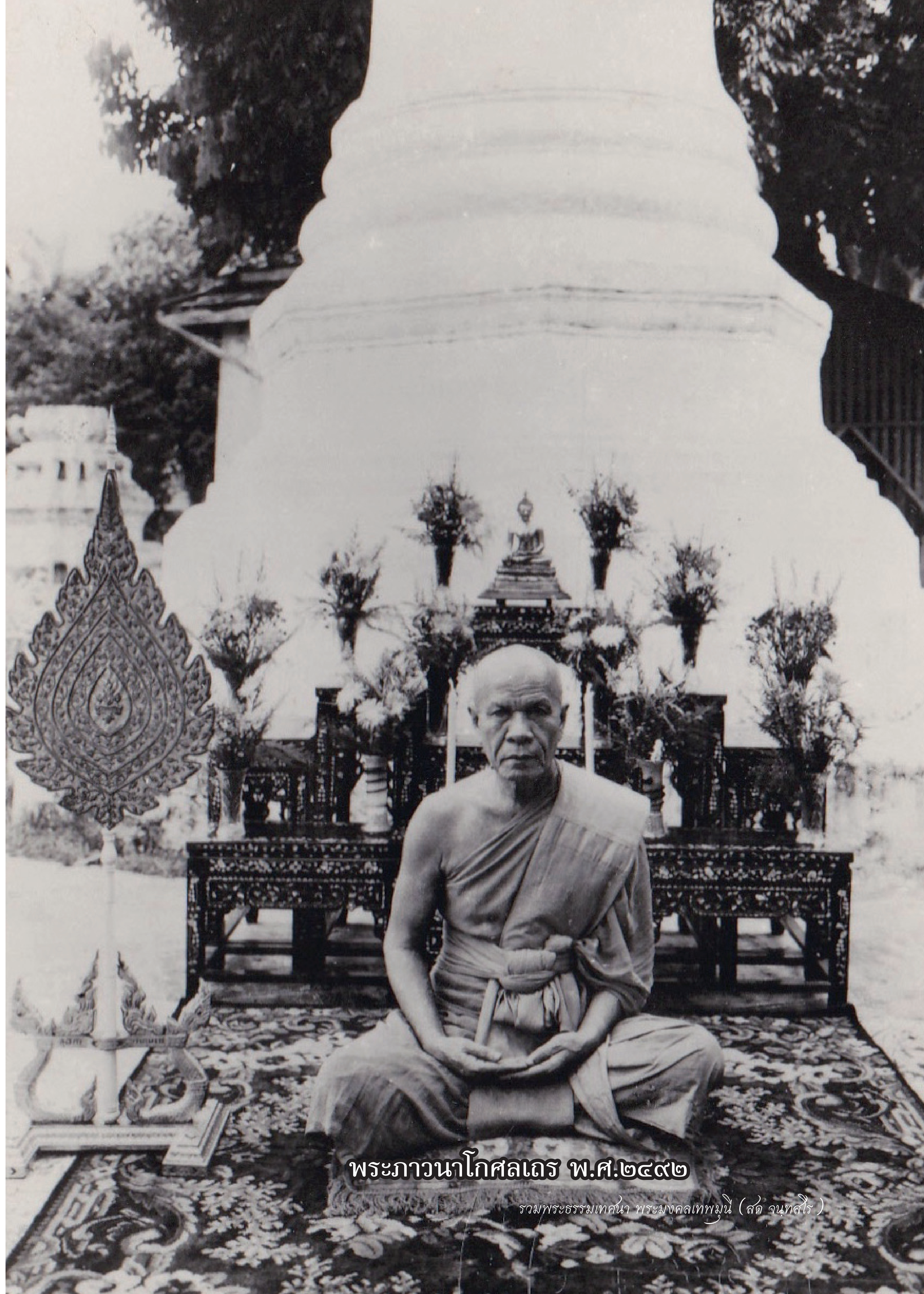
ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ถือมั่นในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ ถ้าปล่อยเสียละ ปล่อยเสีย มีพระนิพพานเป็นที่ไป เป็นสุขทีเดียว พอปล่อยเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เสียได้เท่านั้น

ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติ บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ มีความโพลง ดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้ นี้ไปถึงนิพพานทีเดียว อายตนนิพพานดึงดูดไปทีเดียว หมดหน้าที่ ที่แสดงมานี้เป็นข้อที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เป็นข้อที่ผิวเผิน ผู้แสดงก็หายาก ผู้ฟังก็หายากลำบากนัก ให้จำไว้เป็นเนติแบบแผน จะได้ปฏิบัติเอาตัวรอดต่อไป

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย ก็พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวจฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

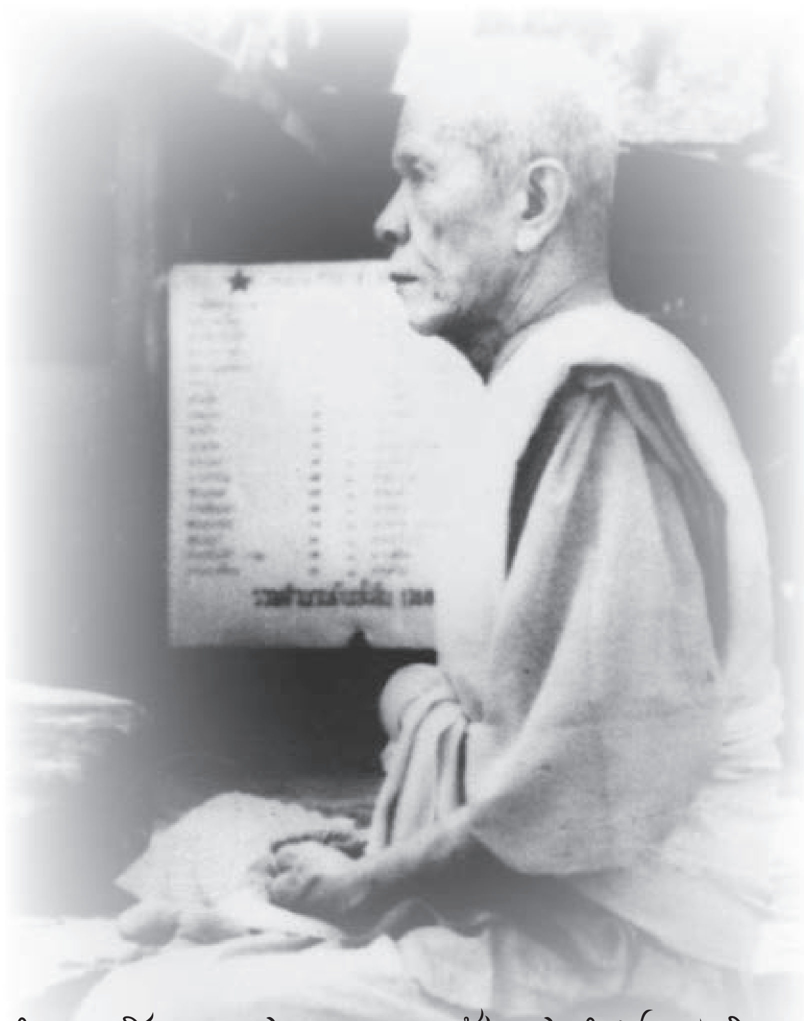
เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระภาวนาโกศลเถร พ.ศ.๒๔๙๒

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... ในมนุษย์โลกเราผ่านไปผ่านมาเท่านั้นเอง ไม่ใช่เป็นบ้านเมืองของเรา
ไม่เป็นถิ่นทำเลที่เราอยู่ เป็นทำเลที่สร้างบารมี มาบำเพ็ญ ทาน ศีล
เนกขัมม์ ปัญญา วิริยะ อธิษฐาน ขันติ สัจจะ เมตตา อุเบกขา เท่านั้น ...'

'... รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ
ติดอยู่ในกามภพ ทีให้เราซบอยู่ในกามภพนี้ ไงศีรษะไม่ขึ้น
ไอ้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละเป็นสุขนิดเดียว สุขเล็กน้อยไม่ใช่เป็นสุขมาก
สุขชั่วปรบมือกระพือปีกไก่เท่านั้น มันสุขน้อยจริงๆ ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๓
สุขที่สัตว์ปรารถนาจะพึงได้

๑๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
จเช มตฺตาสุขํ ธีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขนฺติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๑/๕๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วย สุขที่สัตว์ปรารถนาจะพึงได้พึงแสวงหา ยิ่งใหญ่นัก ไม่มีใครปฏิเสธทุกทั่วหน้า สุขนี้สมเด็จพระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองเพื่อจะให้สัตว์แสวงหาสุขยิ่งขึ้นไป ไม่ใช่สุขเล็กๆ น้อยๆ ให้ละสุขเล็กน้อยเสีย ให้ยึดเอาความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป นี่เพราะเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตหญิงชายทุกทั่วหน้า เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ทุกทั่วหน้าด้วยกัน แสวงหาสุขทุกหมู่เหล่าแม้สัตว์เดียรัจฉานเล่า ก็ต้องแสวงหาสุขเหมือนกัน หลีกเลี่ยงจากทุกข์แสวงหาสุขอยู่เนืองนิตย์อัตรา เพราะว่าสุขจะพึงได้สมเจตนานั้น ผู้แสวงหาเป็นจึงจะได้ประสบสุขยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าแสวงหาไม่เป็นก็ได้รับสุขเล็กๆ น้อยๆ หาสมควรแก่อัตภาพที่เป็นมนุษย์ไม่ เหตุนี้ ตามวาระพระบาลีพระองค์ได้ทรงแสดงไว้ว่า **มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ** แปลเนื้อความว่า ถ้าบุคคลพึงเห็นสุขอันไพบูลย์ เพราะละสุขอันน้อยเสียหรือเพราะละสุขพอประมาณเสีย ผู้มีปัญญาเมื่อเห็นสุขอันไพบูลย์ก็พึงละสุขพอประมาณเสีย นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้เนื้อเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป สุขเล็กน้อยกับสุขไพบูลย์นี้เป็นใจความในพระคาถานี้ สุข มีสุขตั้งแต่สุขเล็กๆ น้อยๆ ไปเป็นลำดับจนกระทั่งถึงสุขที่สุด สุขเล็กน้อยก็สุขมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสมัยทุกวันนี้เป็นสุขเล็กน้อย สุขเทวดาก็สุขมากขึ้นไปเป็นชั้นๆ เป็นสุขใหญ่ขึ้นไป เทวดา ๖ ชั้นก็สุขขึ้นไปเป็นลำดับ

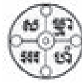
สุขมนุษย์ไม่เท่าสุขในจาตุมหาราช สุขในจาตุมหาราชไม่เท่าสุขในดาวดึงส์ สุขในดาวดึงส์ไม่เท่าสุขในชั้นยามา สุขในชั้นยามาไม่เท่าสุขในชั้นดุสิต สุขในชั้นดุสิตไม่เท่า

สุขในชั้นนิมมานรดี สุขในชั้นนิมมานรดีไม่เท่าสุขในชั้นปรนิมมิตวสวัตตี สุขในชั้นปรนิมมิตวสวัตตีไม่เท่าสุขในพรหมปาริสัชชา สุขในชั้นพรหมปาริสัชชาไม่เท่าสุขในชั้นพรหมปุโรหิตา สุขในชั้นพรหมปุโรหิตาไม่เท่าสุขในชั้นมหาพรหมา สุขในชั้นมหาพรหมาไม่เท่าสุขในพรหมปริตตาภา สุขในชั้นพรหมปริตตาภาไม่เท่าสุขในชั้นอัปปมาณาภา สุขในชั้นอัปปมาณาภาไม่เท่าสุขในชั้นอาภัสสรา สุขในชั้นอาภัสสราไม่เท่าสุขในชั้นปริตตสุภา สุขในชั้นปริตตสุภาไม่เท่าสุขในชั้นอัปปมาณสุภา สุขในชั้นอัปปมาณสุภาไม่เท่าสุขในชั้นสุภกิณหา สุขในชั้นสุภกิณหาไม่เท่าสุขในชั้นเวหัปผลา สุขในชั้นเวหัปผลา ไม่เท่าสุขในชั้นอสัญญีสัตตา สุขในชั้นอสัญญีสัตตาไม่เท่าสุขในชั้นอวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา สุขในชั้นอกนิฏฐาไม่เท่าสุขในชั้นอากาสานัญจายตนะ อากาสานัญจายตนะไม่เท่าสุขในชั้นวิญญาณัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะไม่เท่าสุขในชั้นอากิญจัญญายตนะ สุขในชั้นอากิญจัญญายตนะไม่เท่าสุขในชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ นี่ว่าในภพ ๓ ยังไม่ถึงนิพพาน แต่ว่าสุขเป็นลำดับไปดังนี้ ผู้แสวงหาสุข เกลียดจากทุกข์อยากได้สุข ผู้ที่อยากได้สุขนั้นต้องละสุขพอประมาณเสีย จึงจะพบสุขอันสมบูรณ์ยิ่งใหญ่ไพศาลเป็นลำดับขึ้นไป

ละสุขพอประมาณเป็นไฉน มาเกิดในมนุษย์โลก เป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี จงแสวงหาเถิด ความสุขอยู่ในทานการให้ ยิ่งใหญ่ไพศาล ความสุขอยู่ในทานการให้ หรือความสุขอยู่ในศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ หรือสุขอยู่ในการเจริญภาวนาให้เป็นเหตุลงไปเป็นสุขยิ่งใหญ่ไพศาล ให้อุตส่าห์ให้ทาน สมบัติเงินทองข้าวของที่เป็นวิญญาณกทรัพย์และอวิญญาณกทรัพย์ที่เราหาได้มา เก็บหอมรอมริบไว้หรือได้มรดกมาก็ดี สิ่งทั้งหลายนั้นเมื่อเรารักษาอยู่ **เมื่อเรายังมีชีวิตเป็นอยู่ก็เป็นของเราอยู่ แต่พอแตกกายทำลายขันธ์เท่านั้น สมบัติเหล่านั้นไม่ใช่ของเราเสียแล้ว กลายเป็นของคนอื่นเสียแล้ว ไม่ใช่ของเราจริงๆ ในมนุษย์โลกเราผ่านไปผ่านมาเท่านั้นเอง ไม่ใช่เป็นบ้านเมืองของเรา ไม่เป็นถิ่นทำเลที่เราอยู่ เป็นทำเลที่สร้างบารมี มาบำเพ็ญทาน ศีล เนกขัมม์ ปัญญา วิริยะ อธิษฐาน ขันติ สัจจะ เมตตา อุเบกขา เท่านั้น**

นี่ข้อสำคัญ รู้จักหลักนี้แล้ว ให้ละสุขอันน้อยเสีย สุขอันน้อยนั่นคืออะไร รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เราใช้สอยอยู่นี้ รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ ติดอยู่ในกามภพ ที่ให้เราซบอยู่ในกามภพนี้โงศีรษะไม่ขึ้น **ไอ้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละเป็นสุขนิดเดียว สุขเล็กน้อยไม่ใช่เป็นสุขมาก สุขชั่วปรบมือ**

กระพือปีกไก่เท่านั้น มันสุขน้อยจริงๆ ให้ละสุขน้อยนั้นเสีย ให้ละ ๕ อย่างนี้ คือ รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ เมื่อละได้แล้วเรียกว่าจาคะ สละสุขที่ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นได้ ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นเป็นไฉน เงินทองข้าวของ วิญญาณกทรัพย์ อวิญญาณกทรัพย์ เหล่านี้เรียกว่ารูปสมบัติ ที่เรายินดีในรูปสมบัตินั้นแหละเรียกว่ายินดีในรูป เสียงยกย่องสรรเสริญ ยกยอสรรเสริญชมเชยต่างๆ เหล่านี้ ที่เป็นโลกธรรมเหล่านี้นั่นแหละยินดีในเสียง ถ้าเราไปยินดีติดอยู่ในเสียงสรรเสริญอันนั้นละก็ ทำให้เพลินซบเซาอยู่ในโลก เป็นทุกข์ เป็นสุขกับเขาไม่ได้ กลิ่นหอมเครื่องปรุงต่างๆ อันเป็นที่ชื่นเนื้อเจริญใจนั่นแหละยินดีในกลิ่น มัวยินดีในกลิ่นอยู่เถิด จะซบเซาอยู่ในมนุษย์โลกในกามภพ ดุจคนสลบโงศีรษะไม่ขึ้น ติดรสเปรี้ยวหวานมันเค็มอยู่นี่แหละยินดีในรส ถ้าว่าติดอยู่ในรสเช่นนั้นแล้วละก็ หรือติดรสอันใดก็ช่าง ความติดรสอันนั้นแหละทำให้โงหัวไม่ขึ้น ยินดีในความสัมผัสถูกเนื้อต้องตัว

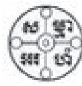
ถ้าเอาใจไปยินดีในสัมผัส ถูกเนื้อต้องตัวเข้าแล้ว เข้าไปอยู่ในเปือกตมทีเดียว โงศีรษะไม่ขึ้นอีกเหมือนกัน ๕ อย่างนี้ให้สัตว์โลกจมอยู่ในวัฏสงสาร ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ออกจากวัฏฏะไม่ได้ กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ ออกไม่ได้ ออกจากภพ ๓ ไม่ได้ ออกจากกามไม่ได้เพราะสละละสิ่งทั้ง ๕ ไม่ได้ ถ้าสละละสิ่งทั้ง ๕ อันเป็นสุขน้อยนี้เสียได้แล้ว เมื่อสละละสิ่งทั้ง ๕ เสียได้แล้วจะได้ประสบสุขอันไพบูลย์ ต้องประสบสุขอันไพบูลย์แท้ๆ อันไพบูลย์ยิ่งๆ ขึ้นไป ละของมนุษย์ได้แล้ว ต้องไปติดอยู่ในชั้นจาตุมหาราชของทิพย์อีก ก็ต้องติดอยู่แบบเดียวกัน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ก็ได้ชื่อว่าละไม่ได้เพราะของเป็นทิพย์เสียอีก ละชั้นจาตุมหาราชก็จะไปติดชั้นดาวดึงส์อีก ชั้นดาวดึงส์ก็ปล่อยเสียอีก ละเสียอีก จะเข้าถึงยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ละได้ทั้งหมดนี้ ใครอุตส่าห์พยายามรักษาศีลมั่นจริง เมื่อสละพวกนี้ได้แล้วทำศีลให้มั่นขึ้น ศีลมั่นแล้วเจริญเป็นทางสมาบัติทีเดียว ให้เข้าสู่รูปฌานทั้ง ๔ ให้ได้ คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน จะได้ไปรับสุขยิ่งใหญ่ไพศาลไปกว่านี้ และยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเข้าถึงฌานทั้ง ๔ แตกกายทำลายขันธ์ก็ได้ไปบังเกิดในพรหม ๑๖ ชั้น ได้รับความสุขยิ่งขึ้นไปเป็นชั้นๆ จนกระทั่งถึงขนาด ถึงพรหมชั้นที่ ๑๑ หรือ ๑๒-๑๓-๑๔-๑๕-๑๖ ขึ้นไปก็ตามเถอะ แต่ว่าอย่าติดนะ ติดในชั้นพรหมไม่ได้ ละเสียได้เป็นสุข ให้ละสุขในรูปภพนี้เสีย แม้จะได้ไปครองสุขในอรูปภพต่อไปอีก ยึดเอาอะไรไปครองสุขในอรูปภพต่อไป อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญ

จายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ สุขแค่นั้นจะเพียงพอแล้วหรือ ถ้าเราต้องการประสบสุข อันไพบูลย์ใหญ่ไพศาลแล้ว ก็ให้ละสุขในอรูปพรหมอีก อย่าติดสุขในอรูปภพนั้น ให้ไปถึงนิพพานทีเดียว เมื่อไปถึงนิพพานแล้วนั่นแหละจะได้ประสบสุขอันไพบูลย์ และสุขอันนั้นเป็นสุขสำคัญ สุขอื่นสู้ไม่ได้

เมื่อรู้ว่าสุขเช่นนั้นแล้ว ทำอย่างไรต่อไป วิธีจะละ ตั้งแต่มนุษย์ นี่จะละสุขในมนุษย์หละ เราจะละท่าไหน ต้องแก้ไขวิธีละทีเดียว ต้องใช้ละด้วยกาย ละด้วยวาจา ละด้วยใจ ต้องใช้ ทาน ศีล ภาวนา เป็นฆราวาสครองเรือนให้หมั่นให้ทาน ให้ละสุขน้อยโดยการบริจาคทาน ที่มีสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาลในมนุษย์โลกดังนี้ ถึงมีพอประมาณหรือมีเล็กน้อยก็ช่าง อุตส่าห์ละเถิด จงให้ทาน ให้ความสุขในภพนี้และภพหน้าต่อไปนับภพไม่ถ้วน ให้อุตส่าห์ให้ทาน ทานนี่แหละเป็นข้อสำคัญนัก ท่านยืนยันตามตำรับตำราว่า มนุษย์จะได้รับความสุขในมนุษย์โลกก็เพราะอาศัยการให้ทานกัน ด้วยเหตุนี้ **พระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมี มาเกิดในมนุษย์โลกก็ย่อมให้ทานในเบื้องหน้า** ท่านเป็นผู้เก็บหอมรอมริบ สนับสนุนอุปถัมภ์ค้ำชูแก่บริวารของท่านไม่แพ้ฝ่ายใด ท่านก็อุปถัมภ์ค้ำชูตลอด เพราะท่านเป็นผู้มีสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาล ท่านบริจาคทานอย่างนี้ อัตราการให้ทานนี่แหละที่จะส่งเราให้ไปถึงสุขยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าไม่มีทานจะมีสุขอันยิ่งใหญ่ไพศาลไม่ได้ เพราะไม่มีผลทานส่งให้จะถึงสุขยิ่งใหญ่ไพศาลไม่ได้

เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดมาในมนุษย์โลก ถ้าเป็นคนจนเสียแล้ว เราจะทำความดีให้เต็มส่วนเต็มที่ไม่ได้ เพราะว่าจะรักษาศีลก็รักษาไม่ได้ จะเจริญภาวนาก็เจริญไม่ไหว เพราะเป็นคนจนเสียแล้ว ไม่ได้รักษาศีลเจริญภาวนาเพราะห่วงการงาน ต้องประกอบกิจการงาน การงานเหนี่ยวรั้งไว้ให้ไปทำการงาน จิตที่จะทำให้ยิ่งใหญ่ไพศาลในศีลภาวนาก็ทำไม่ได้ ถ้าว่ามีสมบัติสมบูรณ์แล้ว จะรักษาศีลก็รักษาได้สมบูรณ์บริบูรณ์ จะเจริญภาวนาก็เจริญได้ไม่มีห่วงหน้าห่วงหลัง จะบริจาคทานก็ทำได้สมความเจตนาทีเดียว มีสมบัติสมควรที่จะบริจาคทานแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เพราะอาศัยผลทานนั่นแหละเป็นข้อสำคัญของทานนะ ศีลก็ดี ภาวนาก็ดี ถ้าบริจาคทานแล้วมีผลลัพธ์ **ทานมโย** บุญคือความบริสุทธิ์สำเร็จด้วยทาน **ฉกามาวจโร** เป็นเหตุให้เกิดในกามาวจร ๖ ชั้น ทานเป็นเหตุให้เกิดในกามาวจร ๖ ชั้น ได้รับความสุขยิ่งใหญ่ไพศาลขึ้นไปเป็นลำดับเพราะทานส่งให้ **สีลมโย** บุญคือความบริสุทธิ์แล้วสำเร็จด้วยศีล ศีลสำเร็จแล้วเป็นเหตุให้เกิดในชั้นอกนิฏฐา ภพพรหมชั้นที่ ๑๖ โน้น ต้องวางหลักอย่างนี้ **ภาวนามโย** บุญคือ

ความบริสุทธิ์สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา **อมตผโล** เป็นผลที่จะให้บรรลุถึงชั้นนิพพาน สำเร็จภาวนาแล้วเป็นผลจะให้มนุษย์ถึงชั้นนิพพาน **ทานให้สำเร็จในสวรรค์ ๖ ชั้น ศีลให้สำเร็จในพรหม ๑๖ ชั้น ภาวนาให้สำเร็จนิพพาน** ให้สำเร็จผลนิพพานทีเดียว นี่ต้องวางหลักไว้อย่างนี้ เมื่อได้รู้หลักอย่างนี้เป็นข้อสำคัญ ทาน ศีล ภาวนา เหล่านี้เป็นข้อสำคัญนัก ให้ถึงสุขอันไพบูลย์ ได้สุขอันเป็นส่วนเต็มที่ ได้เพราะทานก็จะต้องส่งผลไปถึงแค่สวรรค์ เมื่อถึงแค่สวรรค์แล้ว ศีลก็ต้องส่งผลให้ไปถึงแค่ชั้นอกนิฏฐา ภพรูปพรหม ส่วนภาวนาก็ส่งผลให้ถึงนิพพาน เมื่อถึงนิพพานแล้วก็จะได้รับสุขอันวิเศษไพศาลทีเดียว นี่เป็นชั้นๆ ไปดังนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วก็ค่อยๆ เดินเป็นลำดับขึ้นไป ตั้งต้นแต่กายมนุษย์ นี่วัดปากน้ำทำกันอยู่แล้ว ทำอยู่แล้วถึงนิพพานมากมายแล้ว ไม่ต้องเข้าใจเป็นอย่างอื่นไป ตั้งหน้าตั้งตาทำทีเดียว เมื่อมาเป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาแล้ว ทำให้เรียบร้อยแล้ว เรียกว่าใจเราทำทีเดียว เรียกว่าเราทำทีเดียว ต้องทำใจให้หยุด เมื่อถึงเวลาให้ทานเราก็ให้ทานตามกาลตามสมัย ให้ศีลบริสุทธิ์ไว้ แล้วก็เจริญภาวนาเสมออย่าให้คลาดเคลื่อน ทำใจให้หยุดเจริญภาวนาทำใจให้หยุด พอใจหยุดเท่านั้น เข้าถึงทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ใจหยุดนั่นแหละจะพบพระบรมศาสดา

หยุดตรงไหน ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้น พอหยุดได้แล้วละก็ พอหยุดเท่านั้นแหละ สมกับบาลีว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากนิ่งไม่มี นี่เจอสุขแท้แล้วนี่นะ สุขจริงตรงนี้นะ เจอสุขแล้ว เจอที่สุขแล้ว เมื่อเจอสุขสูงสุดอย่างนี้ละก็ ให้ตั้งหน้าตั้งตาทีเดียว ทำใจให้หยุดนิ่ง หยุดทีเดียว หยุดหนักเข้าอย่าถอยหลังกลับ หยุดในหยุดหนักเข้าอย่าถอยหลังกลับ

ผู้เทศน์ได้สั่งสอนกันแล้วให้หยุดอย่างนี้ หยุดไม่ถอยกลับ ๒๓ ปีแล้ว ๒๓ ปี ๒ เดือนเศษแล้ว หยุดในหยุด ไม่ถอยหลังกลับกันเลย ยังไม่ได้ถอยกลับกันเลย ได้พบแล้วสุขอันไพศาลเหลือประมาณมากมาย เล่าไม่ถูกพูดไม่ออกบอกไม่ได้ทีเดียว ด้วยเหตุฉะนั้น ผู้ที่อยู่ทีหลัง ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา **เมื่อต้องการความสุขแล้ว ก็ต้องทำใจให้หยุด นั่นแหละเป็นตัวสุข เป็นตัวสุขแท้ๆ สิ่งอื่นสุขไม่เท่าไม่ทันทั้งนั้น** พอใจหยุดได้ก็เป็นสุขทางภาวนา ภาวนาขั้นสูง เมื่อสุขไปทางภาวนาทำใจหยุดได้แล้ว ก็จะบรรลุปฐมมรรค ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะต่อไป จากกายมนุษย์ก็จะถึงกายมนุษย์ละเอียด แล้วก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะในกายมนุษย์ละเอียด ละสุขในกายมนุษย์ละเอียดเสียก็เข้าถึงกายทิพย์หยาบ นี่สุขเป็นขั้นๆ ขึ้นไป

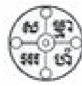
พอเข้าถึงกายทิพย์หยาบแล้ว ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในกายทิพย์อีก ถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในกายทิพย์ละเอียด ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอละสุขในกายทิพย์ละเอียดเสียก็เข้าถึงกายรูปพรหม ให้สูงขึ้นไป

ถึงกายรูปพรหมก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในกายรูปพรหมอีก เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะอีก ละสุขในกายรูปพรหมเสียก็ถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจเข้าถึงให้หยุดอยู่ตามส่วนอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะอีก ละสุขในกายรูปพรหมละเอียดเสียก็เข้าถึงกายอรูปพรหมหยาบ

ถึงกายอรูปพรหมหยาบก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในอรูปพรหม ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายอรูปพรหมหยาบเสียก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางตามส่วนอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายอรูปพรหมละเอียดเสียก็ถึงกายธรรม สุขเกินสุขขึ้นไปอีก สุขเกินสุขหนักขึ้นไปอีก

ใจของกายธรรมหยาบหยุดเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมหยาบเสียก็เข้าถึงกายธรรมละเอียด สุขหนักขึ้นไป ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุด ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมละเอียดเสียก็เข้าถึงกายธรรมพระโสดาหยาบซึ่งเป็นสุขมากกว่า เข้าถึงกายพระโสดาหยาบแล้วสุขหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมพระโสดาหยาบก็หยุดอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางกายนั้น เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ละกายพระโสดาหยาบเสียก็เข้าถึงกายพระโสดาละเอียด สุขหนักขึ้นไป ใจของกายพระโสดาละเอียดก็หยุดอีก ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมพระโสดาละเอียดเพราะสุขน้อยกว่าเสียก็เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาหยาบ สุขหนักขึ้นไป สุขมากขึ้นไปกว่า

ใจของกายธรรมพระสกทาคาหยาบก็หยุดในกลางของหยุดต่อไปอีก ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระสกทาคาละเอียด ละสุขในกายธรรมพระสกทาคาหยาบเสียได้สุขหนักขึ้นไป ใจของกายพระสกทาคาละเอียดก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระอนาคาหยาบ ละสุขในกายธรรมพระสกทาคาละเอียดเสียเพราะเป็นสุขน้อยกว่าก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาหยาบ สุขมากกว่า ละเอียดกว่า

ใจของกายธรรมพระอนาคาหยาบหยุด ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด ละสุขในกายพระอนาคาหยาบเสียเพราะสุขน้อยกว่าก็เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด สุขมากกว่า ใจของกายธรรมพระอนาคาละเอียดก็หยุดต่อไปอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตหยาบ ละสุขในกายพระอนาคาละเอียดเสียก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตหยาบ สุขมากกว่า นี่เป็นเช่นนี้ เป็นนิรามิสสุข เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว

ใจของกายธรรมพระอรหัตหยาบหยุดนิ่งกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตละเอียด ละสุขในกายธรรมพระอรหัตหยาบเสียก็เข้าถึงสุขในกายธรรมพระอรหัตละเอียด ละสุขในกายธรรมพระอรหัตละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตในพระอรหัตที่ละเอียดๆๆๆๆ ต่อๆ ไปอีกนับไม่ถ้วน นี่มันเป็นสุขอย่างนี้ เดินนิพพานนี้ **วิปุลํ สุขํ** สุขถึงขนาดนี้ ถ้าว่าไม่ละสุขที่น้อยเสียก็ไม่ได้สุขใหญ่สมความปรารถนา

ถ้าเมื่อมาเจอกายมนุษย์แล้วมาสุขกับกายมนุษย์ มัวงมอยู่แต่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นแหละ มันก็ได้เท่านั้นจนแก่ตาย เอาดีไม่ได้เลย สุขแค่นั้นเอง นี่มันสุขน้อยอย่างนี้เพียงนิดเดียวเพราะอะไร **เพราะรู้ไม่เท่าทันตัวเอง ไม่ฉลาด รู้ไม่เท่าทันตัวเอง ไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในทางพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพิรุธไปเช่นนั้น** ถ้าหากว่าฉลาด รู้จักให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ถ้าแม้ว่ายังไม่ได้สูงขึ้นไปก็จะได้สุขในชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตีเหล่านี้ มันก็เวียนอยู่ใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละ ในกามนั่นเอง มันยังเป็นกาม ไปทางโลกก็สุขนิดหน่อยเท่านี้ ไม่ได้

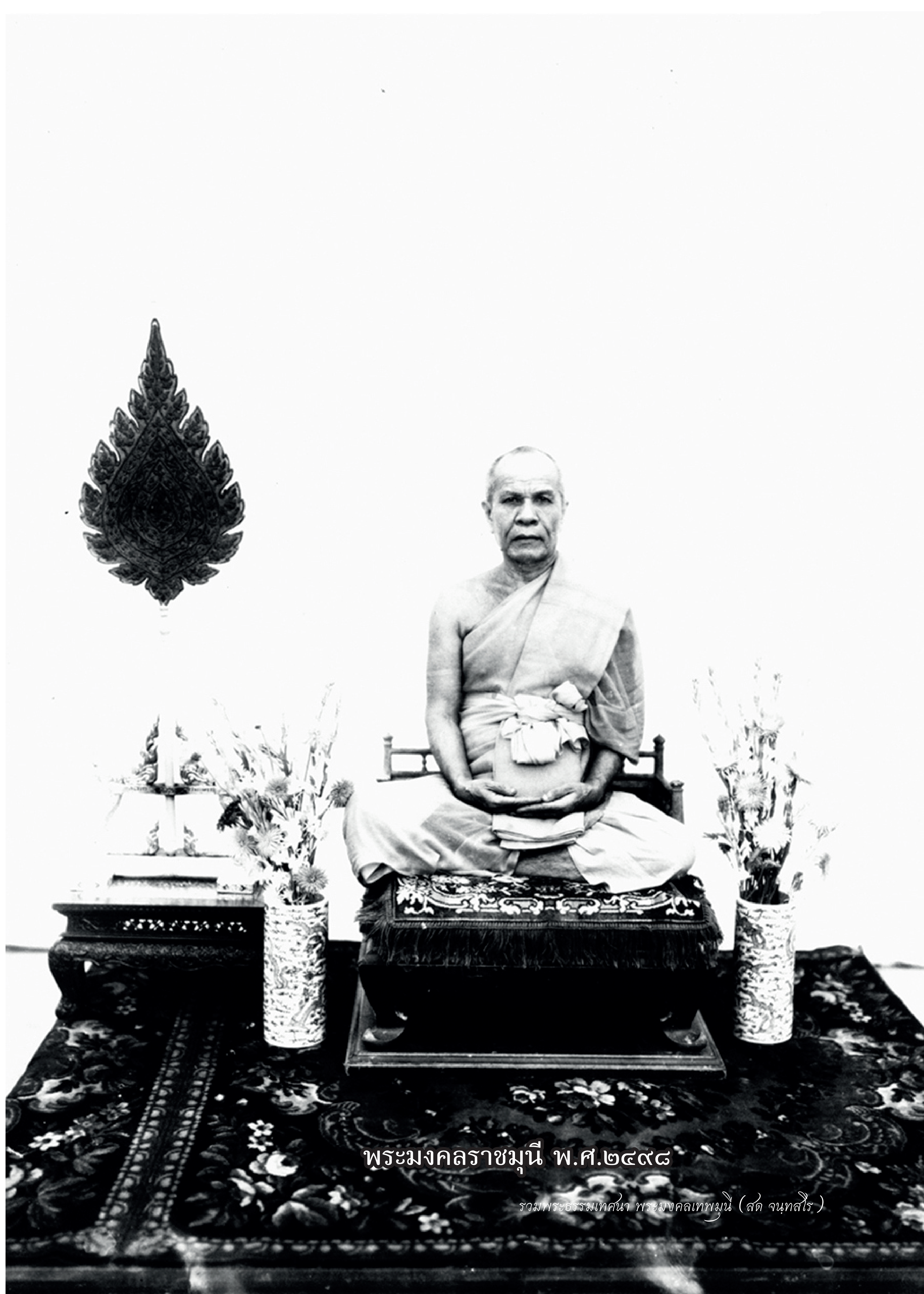
อะไรหละ สุขอยู่ชั่วคราว มนุษย์นี่ก็สุขอยู่ชั่วคราว ประเดี๋ยวเดียว อายุ ๑๐๐ ปีเท่านั้นอย่างมาก หรือน้อยกว่านั้น ก็ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ถ้าเราได้เป็นเทวดาก็สุขตามส่วนขึ้นไป อายุก็ตามส่วนขึ้นไป จะนานหนักเข้า แต่ว่าถึงกระไรก็เถอะ ปรนิมมิตวสวัตดี สุขมากน้อยเท่าใดก็ช่าง สุขประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ไม่มากเท่าใด ไปถึงรูปพรหมก็สุขเป็นกัลป์ๆ เหมือนกัน เป็นมหากัลป์ถึงอกนิฏฐาภพ ถึงเวหัปผลานั่นแน่ อสัญญีสัตตาโน่น ๕๐๐ มหากัลป์ ถึง ๕๐๐ มหากัลป์ ก็สุขนิดเดียวอีกเหมือนกัน ไม่จริง หลอกๆ ไม่จริงหรอก สุขในชั้นเนวสัญญานาสัญญา อกนิฏฐาโน่น สุขสูงขึ้นไป สุขสูงขึ้นไป ขนาดนั้นก็ขนาด ๑,๐๐๐ มหากัลป์เท่านั้น ไม่เท่าไรนัก สุขยิ่งขึ้นไป นี่ไม่ใช่สุขในทางนิพพาน มีชั้นสุขสูงสุดอย่างนี้ ถ้าสุขในภพถึง ๘๔,๐๐๐ มหากัลป์ในโลก เพราะติดสุขในภพเหล่านี้แหละเรียกว่าติดสุขน้อยไม่ใช่สุขใหญ่

สุขใหญ่คือสุขอันไพบูลย์ ให้ละสุขน้อยอันนั้น เมื่อไปถึงแล้วก็ไม่ติดสุขหนักขึ้นไป ไม่ถอยเลย ไม่ได้หยุดอยู่กับที่ สุขทวีขึ้นไปเหล่านี้เลย ไม่มีถอยกลับ นี้ต้องนับว่าวิชชาวัดปากน้ำ วิชชาสมถวิปัสสนาเดินให้ถูกแนวนั้นทีเดียว เข้าถึงธรรมกายให้ได้ เข้าถึงธรรมกายเป็นลำดับไป ยิ่งใหญ่ไพศาลนับประมาณไม่ได้ จะไปพบพระพุทธเจ้า พระนิพพาน พระอรหันต์ ก็จะรู้ตัวทีเดียวว่า อ้อ! เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ได้รู้จักของจริงเห็นของจริงอย่างนี้ ไม่เสียทีที่พ่อแม่อาบน้ำป้อนข้าวมาอุ้มท้องมาไม่หนักเปล่า แม้บุคคลที่จะทูนไว้ด้วยเศียรเกล้าก็ไม่เมื่อยเปล่า ไม่หนักเปล่าได้ชื่อว่าเป็นคนมีปัญญา ประกอบคุณสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาลใส่อาตมาของตนได้ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในการละสุขน้อยประสบสุขมาก สมมาดปรารถนา สมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส** ขอจิตอันผ่องใสขอจิตอันเลื่อมใสในพระรัตนตรัยนี้ให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผลสำเร็จๆๆ สมมาดปรารถนาทุกประการ ดังอาตมภาพรับประทานวิสัชนามา พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความก็เพียงแต่เท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระมงคลราชมุนี พ.ศ.๒๔๙๘

'... เพราะฉะนั้นความดีใจเสียใจนี้ร้ายนัก

ไม่ใช่ร้ายแต่เมื่อเวลาปฏิบัติธรรมะ เห็นธรรมะอย่างนี้นะ

ถึงเวลาเราดีๆ อยู่ ไอ้ความดีใจเสียใจนี่แหละ

ต๊อกชกใจล่ะ กินยาตาย ผูกคอตาย โดดน้ำตายล่ะ

ดีใจเสียใจนี้ล่ะมันเต็มขีดเต็มส่วนของมันเข้า บังคับอย่างนี้ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๔
สติปัฏฐานสูตร

๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติฯ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติฯ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติฯ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติฯ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสนฺติฯ

ที.ม.(บาลี) ๑๐/๙๐/๑๑๒

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยเรื่องธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย เป็นธรรมที่แน่แท้ในพระพุทธศาสนา จะแสดงตามคลองธรรมของสติปัฏฐานสูตร ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้เป็นหลักเป็นประธาน มหาสติปัฏฐานสูตรนั้นเป็นโพธิปักขิยธรรม เป็นไปในเรื่องฝ่ายเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เหมือนกันหมดปรากฏดังนี้ เหตุนั้น ตามวาระพระบาลีแห่งมหาสติปัฏฐานสูตร ที่ได้ยกขึ้นไว้เบื้องต้นว่า

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ศึกษาพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **กาเย กายานุปสฺสี** เห็นกายในกายเนืองๆ อยู่ **อาตาปี** มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน **สมฺปชาโน** รู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ **สติมา** มีสติไม่เผลอ **วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา โทมนสฺสํ** พึงกำจัดความดีใจเสียใจในโลกเสียให้พินาศ

เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นเวทนาในเวทนาเนืองๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่อง

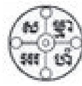
เผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มีสติไม่เผลอ พึงกำจัดอภิชฌาโทมนัสในโลกเสียให้พินาศ

จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นจิตในจิตเนืองๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มีสติไม่เผลอ พึงจำกัดอภิชฌาโทมนัสในโลกเสียให้พินาศ

ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นธรรมในธรรมเนืองๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มีสติไม่เผลอ พึงกำจัดความเพ่งอยากได้ความเสียใจในโลกเสีย นี้เป็นเนื้อความของวาระพระบาลี ในมหาสติปัฏฐานสูตรแสดงหลักไว้ตามจริงดังนี้ รับรองหมดทั้งประเทศไทยว่าเป็นข้อที่ถูกต้องแน่นอนแล้ว ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป

พิจารณาจะแสดงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย นี้เป็นข้อที่ลึกซึ้ง ของยาก ได้ไม่ยาก แต่ว่าไม่ง่าย ไม่ยากแก่บุคคลที่ทำได้ ไม่ง่ายสำหรับบุคคลที่ทำไม่ได้ ตำราได้กล่าวไว้ว่า เห็นกายในกายเนืองๆ อยู่ เห็นเวทนาในเวทนาเนืองๆ อยู่ เห็นจิตในจิตเนืองๆ อยู่ เห็นธรรมในธรรมเนืองๆ อยู่ ๔ ข้อ

เห็นกายในกายน่ะเห็นอย่างไร บัดนี้กายมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ นั่งเทศน์อยู่นี่ นั่งฟังเทศน์อยู่นี่ นี่กายมนุษย์แท้ๆ แต่ว่ากายมนุษย์นี่แหละเวลานอนหลับ ฝันไปก็ได้ พอฝันออกไปอีกกายหนึ่งเขาเรียกว่ากายมนุษย์ละเอียด นี่รู้จักกันทุกคนเชียวกายนี้ เพราะเคยนอนฝันทุกคน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เป็นเหมือนมนุษย์คนนี้แหละ คนที่ฝันนี้แหละ นุ่งห่มอย่างไร อากัปกิริยาเป็นอย่างไร สูงต่ำอย่างไร ข้าวของเป็นอย่างไรก็ปรากฏเป็นอย่างนั้น ก็ปรากฏเป็นคนนี้แหละ แบบเดียวกันทีเดียว คนเดียวกันก็ว่าได้ แต่ว่าเป็นคนละคน เขาเรียกว่ากายมนุษย์ละเอียด เวลานอนหลับสนิทถูกส่วนเข้าแล้วก็ฝันออกไป ออกไปอีกคนหนึ่ง ก็เป็นกายมนุษย์คนนี้แหละ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้แหละ ถึงได้ชื่อว่าเป็นกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์คนที่ฝันออกไปนั่นแหละ เขาเรียกว่ากายมนุษย์ในกายมนุษย์ **นี่แหละกายในกายแหละ เห็นจริงๆ อย่างนี้ ไม่ใช่เห็นตามเหลวไหล เห็นอย่างนี้ก็เป็นหลักเป็นพยานได้ทุกคน เพราะเคยนอนฝันทุกคน นี่เห็นในกายเห็นอย่างนี้นะ** เมื่อเห็นกายในกายอย่างนี้แล้ว

เห็นเวทนาในเวทนาล่ะ ก็ตัวมนุษย์คนนี้มีเวทนาอย่างไรบ้าง สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เวทนาเป็นอย่างนั้นมิใช่หรือ ก็ส่วนกายที่ฝันออกไปนั้นก็มีสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เหมือนกันแบบเดียวกันกับกายมนุษย์คนนี้แหละ ไม่ต่างอะไรกันเลย

จิตล่ะ เห็นจิตในจิต ก็แบบเดียวกันกับเวทนาในเวทนา **เห็นจิตในจิตนี่ ต้องกล่าวเห็นนะ ไม่ใช่กล่าว รู้นะ** เห็นจิตในจิต ดวงจิตของมนุษย์นี้เท่าดวงตาดำข้างนอก อยู่ในเบาะน้ำเลี้ยงหัวใจ ตำรับตำรากล่าวไว้ว่า

หทยคูหา จิตฺตํ อสรีรํ จิตฺตํ เนื้อหัวใจเป็นที่อยู่ แล้วก็กล่าวไว้อีกหลายนัย **ปกติมโน** ใจเป็นปรกติ ***ภวงฺคจิตฺตํ*** ใจเป็นภวังคจิต ***ตํ ภวงฺคจิตฺตํ*** อันว่าภวังคจิตนั้น **ปสนฺนํ อุทกํ วิย** จิตเป็นดังว่าน้ำ จิตนั่นแหละเป็นภวังคจิต เวลาตกภวังค์แล้วใสเหมือนกับน้ำที่ใส จิตดวงนั้นแหละเป็นจิตของมนุษย์ ที่ต้องมีปรากฏว่าจิตในจิตนั่นแหละอีกดวงหนึ่ง คือจิตของกายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไปนั้นเรียกว่าจิตในจิต

ธรรมในธรรม เห็นธรรมในธรรมเนืองๆ เป็นไฉนเล่า ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ มีอยู่ในศูนย์กลางกายมนุษย์ ขนาดเท่าฟองไข่แดงของไก่ ติดอยู่ในกลางกายมนุษย์ นี่เห็นธรรมในธรรมหละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดมีอยู่ ไม่เท่าฟองไข่แดงของไก่ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนี่แหละ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่นั่นเป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด นั่นอีกดวงหนึ่ง นั่นเห็นอย่างนี้ **เห็น หรือ รู้ล่ะ รู้กับเห็นมันต่างกันนะ เห็นอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่งนะ ไม่ใช่เอารู้กับเห็นมาปนกันไม่ได้**

กาเย กายานุปสฺสี เห็นกายในกาย เห็นเหมือนอะไร เห็นเหมือนนอนฝันอย่างนั้นซี เห็นจริงๆ อย่างนั้น ตากายมนุษย์นี่เห็นหรือ ตากายฝันมันก็เห็นละซี จะไปเอาตากายมนุษย์นี่เห็นได้อย่างไรล่ะ ตากายมนุษย์นี่มันหยาบนี่ อ้ายที่เห็นได้นั่นมันตากายมนุษย์ละเอียดนี่ มันก็เห็นกายโด่ๆ อย่างนั้น

เห็นเวทนาในเวทนาเล่า ถ้าว่าเมื่อทำถูกส่วนเข้าเช่นนั้นละก็เห็นเวทนาจริงๆ สุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เวทนา ๓ หรือ เวทนา ๕ เห็นจริงๆ เป็นดวง เป็นดวงใส เป็นเวทนา เวทนาแท้ๆ สุขก็ดวงใส ทุกข์ก็ดวงข้นดวงขุ่น ไม่สุขไม่ทุกข์ก็ดวงปานกลาง เห็นชัดๆ เป็นดวงขนาดไหน ถ้าเต็มส่วนมันเข้าก็เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น ดวงเวทนาขนาดนั้น ถ้าลดส่วนลงไปก็โตได้เล็กได้ นั่นเห็นเวทนาใน

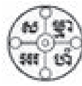
เวทนา เห็นอย่างนั้นเชียว เห็นเหมือนนอนฝัน กายละเอียดทีเดียว เห็นเวทนาเป็นดวงทีเดียว แต่ว่าสุขก็อยู่ในสุขของมนุษย์นี่ ทุกข์ก็อยู่ในทุกข์ของมนุษย์นี่ ไม่สุขไม่ทุกข์ก็อยู่ในไม่สุขไม่ทุกข์ของมนุษย์นี่ ดีใจก็อยู่ในดีใจของมนุษย์นี่ เสียใจก็อยู่ในเสียใจของมนุษย์นี่ เขาเรียกว่าเวทนาในเวทนา เป็นดวงพอๆ กันเท่าๆ กัน

เห็นจิตในจิตล่ะ ดวงจิตตามส่วนของมัน ก็เท่าดวงตาดำข้างนอก ถ้าว่าไปเห็นเข้ารูปนั้นมันขยายส่วน วัดเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ดวงจิตก็ขนาดเดียวกัน ไปเห็นจริงๆ เข้าเช่นนั้นขยายส่วนเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ดวงจิตปรากฏอยู่ในดวงจิตกายมนุษย์หยาบนี่แหละ แต่ว่าเป็นดวงจิตของกายมนุษย์ละเอียด อยู่ในกายมนุษย์ละเอียดโน่น แต่ว่าซ้อนอยู่ข้างในนี่แหละ

เห็นธรรมในธรรมล่ะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อไปเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดเข้าแล้ว ขยายส่วนได้โตได้ขนาดดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ขนาดๆ เดียวกัน ขยายส่วนออกไป นั่นได้ชื่อว่าเห็นธรรมในธรรม คือในกายมนุษย์นั่นเอง ในกายมนุษย์ละเอียดนั้น นี่รู้จักชั้นนึงละนะ

ถ้าเห็นเข้าเช่นนี้เราจะทำอย่างไร ตำรากล่าวไว้ว่า **อาตาปี** เพียรให้กลั่นกล้าอาจหาญทีเดียว เพียรไม่ย่อ ไม่ท้อ ไม่ถอยทีเดียว เป็นเป็นเป็น ตายเป็นตายทีเดียว เรียนกันจริงๆ ต้องใช้ความเพียรประกอบด้วยองค์ ๔ ทีเดียว ประกอบด้วยองค์ ๔ นั่นอะไรบ้าง เนื้อ เลือด กระดูก หนัง เนื้อ เลือด กระดูก หนัง เนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปไม่ว่า เหลือแต่กระดูกหนังช่างมัน ไม่ละล่ะ ใจต้องจรดอยู่ทีเดียว ในกาย เวทนา จิต ธรรมนั่น ไม่เคลื่อนละ ใจจะต้องจรดอยู่ทีเดียว ไม่ปล่อยกันละ ฝันไม่กลับกันละ ฝันกันเรื่อย แม้จะกลับมาก็เล็กน้อยละ ฝันมันอีก ฝันไม่เลิกกันละ ให้ชำนาญทีเดียว นั่งฝันนอนฝัน นั่งก็ฝันได้ นอนก็ฝันได้ เดินก็ฝันได้ ยืนก็ฝันได้ ขี้เยี่ยวฝันได้ทีเดียว นี่เขาเรียกว่า **อาตาปี** เพียรเร่งเร้าเข้าอย่างนี้ **สมฺปชาโน สติมา** รู้อยู่เสมอไม่เผลอ เผลอไม่ได้ เผลอหายเสีย **ถ้าได้ใหม่ๆ ละ ถ้าเป็นใหม่ๆ เห็นใหม่ๆ เผลอไม่ได้หายเสีย ไม่เผลอกันทีเดียว ไม่วางธุระ เอาใจใส่** ไม่เอาใจไปจรดอื่น จรดอยู่ที่กาย เวทนา จิต ธรรม ในกายนั้นแหละ

จรดอยู่ในกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ๔ อย่างนั้นจรดได้หรือ จรดตรงไหนล่ะ ที่จรดเขามี ที่ตั้งของใจเขามี ที่จรดเขามี แต่ว่า ๔ อย่างนั่นจะดูเวลาไรก็เห็นเวลานั้น เหมือนกายมนุษย์นี่ ถ้าว่ามีความเห็นละก็ ก็จะเห็น

ปรากฏ ทีนี้ไม่มีความเห็นมีแต่ความรู้ กายของตัวเห็นอยู่เสมอ เวทนาของตัวก็รู้สึกอยู่เสมอ จิตของตัวก็รู้สึกอยู่เสมอ จะคิดอะไร ธรรมของตัวก็รู้อยู่เสมอ ความดีชั่วความดีของตัว ไม่มีดีไม่มีชั่ว ไม่เจือปน มนุษย์รู้ได้เท่านี้

ส่วนกายมนุษย์ละเอียด เห็น! เห็นปรากฏ เมื่อเห็นปรากฏดังนี้ละก็ นี่แหละความจริงในพระพุทธศาสนา รู้จักเท่านี้แหละ แล้วก็เมื่อรู้จักเท่านี้ละก็ อย่ารู้จักว่าแต่เพียงกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรมแต่เพียงเท่านั้นนะ ยังมีอีกหลายชั้น นับชั้นไม่ถ้วน นี่ชั้นนึงละนะ เข้าไปอีกชั้นหนึ่ง กายในกายนั่น เขาเรียกว่าฝันในฝันยังไงล่ะ ฝันในฝัน ไอ้กายที่ฝันน่ะไปทำการงานเหนื่อยเข้า ไปแสดงฝันเต็มเกมของการฝันเข้า เหนื่อยเข้าไปนอนหลับเข้า แล้วหลับฝันเข้าอีกแน่ะ

ไอ้กายฝันน่ะฝันเข้าอีก นี่เขาเรียกว่าฝันในฝัน ฝันในฝันเป็นยังไงล่ะ ก็ออกไปอีกกายนึงล่ะสิ ออกไปอีกกายก็เป็นกายทิพย์ อันนี้เป็นกายทิพย์ นี่ ออกไปอีกกายเป็นกายทิพย์ กายทิพย์ก็เห็นโด่อีกนั่นแหละ เหมือนกับกายมนุษย์ที่ฝันนั่นแหละ แบบเดียวกัน ไม่เปลี่ยนไม่แปลงอะไรกัน หน้าตา เอากระจกคันฉ่องมาส่องเงาหน้า ส่องเงาหน้าละก็เอามาเทียบกันดู จำได้ทีเดียว นี่คนเดียวกันไม่ใช่แยกกัน นี่กายคนเดียวกันเมื่อรู้จักเช่นนั้นแล้ว เห็นกายในกายที่ ๓ เข้าไปแล้ว ไม่ใช่ที่ ๒ แล้ว

เวทนาในเวทนาก็แบบเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกัน เวทนาตั้งอยู่ตรงไหน ถ้าเขาถามว่าเวทนาตั้งอยู่ตรงไหนที่เห็นน่ะ อยู่กลางกาย กายที่ฝันในฝันนั่นแหละ กายที่ ๓ นั่นแหละ อยู่กลางกายนั่นแหละเวทนา

จิตในจิต จิตก็อยู่ในกลางเวทนานั่นแหละ

ธรรมในธรรมก็อยู่กลางจิตนั่นแหละ ธรรมในธรรมน่ะ ไม่ใช่อยู่ที่ไหนหรอก เป็นดวง เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ บริสุทธิ์สนิทเท่าๆกัน นี่ เหมือนฝันในฝัน ตัวจริงอย่างนี้ ไม่ใช่คลาดเคลื่อน

ที่วัดปากน้ำดำเนินปฏิบัติน่ะ ไม่ได้เอาเรื่องอื่นมาเหลวไหล ค้นเข้าไปถึงตัวจริงในตัวอย่างนี้ นี่ก็เป็น ๓ กายละนะ เข้าไป ๓ กายแล้ว กายฝันในฝันนั่นแล้ว ได้เท่านี้ก็พอแล้วนี่ ได้เท่านี้ก็พอเอาเป็นตัวอย่างได้แล้ว ทีนี้ก็เดินไปในแนวนี้ตำรานี้นะ อย่าถอยหลังก็แล้วกัน มันจะมีกี่ร้อยกายพันกายก็ไปเถอะ กายในกาย เวทนาในเวทนาจิตในจิต ธรรมในธรรม เข้าไปอย่างนี้แหละ ไม่คลาดเคลื่อนทีเดียว แต่ว่าที่จะเข้าไปรูปนี้น่ะ แสดงไว้เมื่อวันพระแล้ว แสดงไว้แล้ว ตั้งแต่เอกายนมรรคมาโน่น ยังค้างอยู่

กายในกาย ยังไม่อธิบายให้กว้างออกไป ทีนี้จะอธิบายให้กว้างออกไปว่า ได้ความอย่างนี้ กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม อย่างนี้แหละ นี่เป็นกายที่ ๓

กายที่ ๔ กายทิพย์น่ะฝันอีก ฝันในฝันเข้าไปอีก เป็น ๓ ชั้น ๓ ฝันแล้วแบบเดียวกัน พอเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แบบเดียวกัน แบบเดียวกันนั่นแหละ แล้วกายทิพย์ละเอียดนั่นแหละฝันเข้าไปในฝันเข้าไปอีก เป็น ๔ ฝัน ๔ ชั้นเข้าไป ก็เห็นกาย เวทนา จิต ธรรมอีก ก็มีความเพียรไปอีก อย่าเผลอ ไม่ได้นะ **เพียรไว้มีสติไว้เสมอ ไม่เผลอ เพียรไว้มีสติไว้เสมอ นำอภิชฌาโทมนัสในโลกเสีย อย่าให้ความดีใจเสียใจแลบเข้าไปได้นะ ถ้าความดีใจเสียใจแลบเข้าไปได้ละก็ เดี๋ยวก็ต้องเลิกฝันละ** ต้องตื่นละต้องกลับมาแล้ว ฝันไม่ได้เสียแล้ว ความดีใจแลบเข้าไป แลบเข้าไปยังไงล่ะ แลบเข้าไปมันลึกซึ้งละ กำลังฝันๆ อย่างนั้นแหละ ความดีใจ จะให้เป็นอย่างนั้นจะให้เป็นอย่างนี้เข้าไปแต่งแล้ว เสียใจหละ ก็ไม่ได้สมเจตนาก็เสียใจหละ พอดีใจเสียใจแว่บเข้าไปก็ขุ่นมัวทีเดียว ประเดี๋ยวก็ต้องถอยออก ต้องฝันไม่ได้ ต้องเลิกฝันกัน

เพราะฉะนั้น **ความดีใจเสียใจนี้ร้ายนัก ไม่ใช่ร้ายแต่เมื่อเวลาปฏิบัติธรรมะ เห็นธรรมะอย่างนี้นะ ถึงเวลาเราดีๆ อยู่ ไอ้ความดีใจเสียใจนี่แหละ ตีอกชกใจล่ะ กินยาตาย ผูกคอตาย โดดน้ำตายล่ะ ดีใจเสียใจนี้ล่ะมันเต็มขีดเต็มส่วน ของมันเข้า บังคับอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ความดีใจเสียใจนี่เป็นมารร้ายทีเดียว** ถ้าว่าใครให้เข้าไปอยู่ในใจบ่อยๆละก็หน้าดำคร่ำเครียดสิ ร่างกายไม่สดชื่นสิ ไม่เศร้าหมองไม่ผ่องใสหรอก เพราะอะไร เพราะมันดีใจเสียใจมันบังคับใจ มันเดือดร้อนมันหน้าดำคร่ำเครียดทีเดียว บางคนไม่อ้วนทีเดียว ผอม ผอมกริวทีเดียว ไอ้นี่มันเอาความดีใจเสียใจหมกอยู่ทุกวันไม่ปล่อยมันออกไป

ถ้าว่าทำใจให้สบายให้ชื่นมื่น ให้เย็นอกเย็นใจสบายใจ จะมั่งมีดีจนอะไรก็ช่างทำใจเบิกบานไว้ ทำใจสบายไว้ ร่างกายมันก็ชุ่มชื่นสบาย นี่ไอ้ดีใจเสียใจมันฆ่ากายมนุษย์อย่างนี้ กายมนุษย์ละเอียดก็ฆ่า กายทิพย์ก็ฆ่า กายทิพย์ละเอียดก็ฆ่า ฆ่าทั้งนั้นทุกกาย ดีใจเสียใจน่ะคอยระวังไว้ ท่านถึงได้สอนนักว่า นำความดีใจและเสียใจในโลกเสียให้พินาศ ดีใจเสียใจในโลกเลยนะ ดีใจเสียใจในอัตภาพร่างกาย

โลกน่ะคือขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ นี้แหละ ร่างกายอันนี้แหละคือตัวโลกสำคัญล่ะ เขาเรียกว่าสัตวโลก โอกาสโลก ขันธโลก สัตวโลก โอกาสโลก ว่างๆ ที่ว่างๆ เหล่านี้ ที่ว่างๆ ทั้งหลาย ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นี่เขาเรียกโอกาสโลก ขันธโลก ที่มันรวมเป็น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเดียว

ขันธโลก สัตวโลก ไอ้ที่อาศัยขันธ์นั่นแหละไปเกิดมาเกิด ไอ้ที่เป็นกายๆ เข้าไปข้างในนี่เป็นสัตวโลกทั้งนั้น เป็นกายเข้าไปข้างใน เป็นชั้นๆๆๆ เข้าไป สัตวโลกเป็นชั้นๆ เข้าไป สัตวโลกทั้งนั้น เมื่อเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรมของกายมนุษย์ละเอียดแล้ว

กายมนุษย์ละเอียดนี่แหละ ฝันในฝันเข้าไปอีก เป็นข้อที่ ๔ ออกไปอีกกายเป็นกาย ที่ ๕ กายรูปพรหม

กายรูปพรหมก็มี กาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน ปรากฏดังกล่าวแล้ว ไม่ต้องอธิบาย เวลาจะไม่พอ ย่นย่อพอควรแก่กาลเวลา

กายรูปพรหมนั่นแหละ ฝันในฝันเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เป็นกายรูปพรหมละเอียด กาย เวทนา จิต ธรรมอีก แบบเดียวกัน

กายรูปพรหมละเอียดนั่นแหละ ฝันเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกายเรียกว่ากายอรูปพรหม มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน

กายอรูปพรหมนั่นล่ะฝันออกไปอีกได้เหมือนกัน ออกไปอีกกายเรียกว่ากายอรูปพรหมละเอียด มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน

กายอรูปพรหมละเอียดนั่นแหละ ฝันได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายธรรม

กายธรรมก็ อันนี้ประกอบด้วย มีกาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน กาย ก็คือธรรมกาย เวทนา ก็เวทนาของธรรมกายนั่นแหละ จิต ก็จิตของธรรมกายนั่น ธรรมก็เป็นธรรมของธรรมกายนั่น ขยายส่วนแล้ว ดวงใหญ่ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมนั่น นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย เท่าหน้าตักธรรมกาย

ธรรมกายนั่นแหละฝันได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายธรรมละเอียดใหญ่ออกไป หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป มี กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน

ธรรมกายละเอียดนั่นแหละฝันได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย มีกายพระโสดา เป็นกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

กายพระโสดานั่นแหละพอประกอบธาตุธรรมถูกส่วนเข้า ออกไปอีกกาย แบบฝันนั่นแหละ ออกไปอีกกาย เป็นกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา มีกาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน

ธรรมกายละเอียดของพระโสดานั่นแหละ ฝันเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน มีกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม แบบเดียวกัน

กายธรรมพระสกิทาคาล่ะก็ฝันเข้าไปอีก ออกไปอีกกายหนึ่ง เป็นกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม แบบเดียวกัน

กายธรรมพระสกิทาคาละเอียดฝันไปอีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เป็นกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา

ธรรมกายพระอนาคาฝันได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา

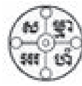
ธรรมกายพระอนาคาละเอียดนั่นแหละ ฝันไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ธรรมกายพระอรหัตนั่นแหละฝันได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระอรหัตละเอียด ใหญ่หนักขึ้นไป มี กาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน ฝันออกไปอย่างนี้แหละ

มีกายพระอรหัต พระอรหัตละเอียด มีกายพระอรหัตพระอรหัตละเอียดๆ นับอสงไขยไม่ถ้วน ฝันออกไปอย่างนี้แหละ หมดกายพระอรหัตมีกายพระพุทธเจ้าอีกก็ได้ กายในกาย กายในกายๆๆๆๆ มันอย่างนี้แหละ

ผู้เทศน์นี้ได้ทำวิชชานี้ ๒๓ ปี วันออกพรรษานี้ก็ ๓ เดือนเต็มละ ยังไม่หมดกายละเอียดเหล่านี้เลย ไม่ได้ถอยกลับเลย ยังไม่หมดกายละเอียดเหล่านี้เลย ยังไม่ถึงที่สุด ไปทูลถามพระพุทธเจ้าองค์เก่าองค์แก่ที่เข้านิโรธเข้านิพพาน นิพพานไปแล้วถอยเข้าไปหากายละเอียดนี้น่ะ ไปถึงมั่งแล้วรึยัง แล้วไม่มีใครรู้เลยว่าไปถึงหรือไม่มีใครไปถึง เอาละซิคราวนี้ นี่ศาสนา ตัวจริงของกายมนุษย์เป็นอย่างนี้ เมื่อเป็นพระอรหันต์ขึ้นก็ต้องไปตรวจของตัว เข้านิพพานแล้วต้องไปตรวจของตัว เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว เข้านิพพานก็ต้องไปตรวจกายของตัวอย่างนี้แหละ ว่าที่สุดอยู่ที่ไหน ต้องไปที่สุดให้ได้ ไปบอกที่สุดให้ได้ นี่ความจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักความจริงอย่างนี้แล้วละก็ อย่าไหลเล่อ อย่าเลอะเทอะ **ที่อื่นไม่ใช่ของตัว ให้เอาใจจรดจี้อยู่ในของตัวนี่อย่าถอยกลับ ให้เข้าไปถึงกายที่สุดให้ได้ ว่ากายที่สุดของตัวอยู่ที่ไหน**

เมื่อไปถึงที่สุดของตัวได้ละ คราวนี้ตัวก็รักษาตัวได้ ไม่มีใครมาเป็นอิสระ ไม่มีใครมาบังคับบัญชา ถ้าว่ายังไม่ถึงที่สุดของตัวแล้วละก็อย่าหมายเลย เขาจะต้องบังคับบัญชาแกท่าเดียวเท่านั้นแหละ แกจะต้องเป็นบ่าวเป็นทาสเขา เวลานี้พญามารเขาบังคับ ใช้เป็นบ่าวเป็นทาส ให้ทำอะไรทำได้ ให้ด่า ให้ตี ให้ชก ให้ฆ่า ให้ฟันกันได้ มารบังคับ บังคับได้อย่างนี้นะ ให้เป็นบ่าวเป็นทาสเขา ให้เลวทรามต่ำช้า ให้เป็นคนจนอนาถา ติดขัดทุกสิ่งทุกอย่าง เครื่องกินเครื่องใช้ขาดตกบกพร่อง เครื่องกินเครื่องใช้มากมีมูลมองเครื่องใช้เครื่องสอยก็มี ทำได้ มารเขาทำได้ บังคับได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เพราะตัวไม่เป็นอิสระในตัว เพราะตัวไม่เป็นใหญ่ในตัว เพราะตัวไม่รู้จักที่สุดของตัว

นี่ มนุษย์โง่ขนาดนี้เห็นไหมล่ะ ไม่ใช่มนุษย์โง่เท่านั้น พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านก็ไปยังไม่ถึงที่สุดเหมือนกัน ถ้าใครไปยังไม่ถึงที่สุดก็ยังไม่ฉลาดเต็มที่ ต่อเมื่อใดไปถึงที่สุดกายของตัวไม่มีสุดต่อไปแล้ว นั่น ฉลาดเต็มที่แล้ว ตัวของตัวเองเป็นที่พึ่งแก่ตัวได้แล้ว นี่เป็นข้อสำคัญอย่างนี้นะ

นี่เจอพุทธศาสนานี่แหละ เป้าหมายใจดำ อย่าไปทำแง่อื่น อย่าไปหลงเล่อ อย่าไปหลงเลอะเทอะไหลเล่อ เอ้า! ต่างว่ามีครอบครัวละ แล้วได้อะไรบ้างล่ะ ลูกคนหนึ่งแล้วเอามาทำไมล่ะ เอามาเลี้ยง ได้ ๑๐ คนเอ้า เอ้าไว้เลี้ยงไปยังไงก็เลี้ยงไป บ่นโอ๊กแล้วพอได้ ๑๐ คน เอ้าได้ ๕๐ คน เอ้า! เอาล่ะสิคราวนี้ลงเปะปะล่ะสิ เอ้าอยากได้ลูกใช่ไหมล่ะ ไม่จริง เหลว โกงตัวเอง โกงตัวเอง พาให้เลอะเลือนซะ ไม่เข้าไปค้นกายของตัวให้ถึงที่สุด ไม่ให้ตรวจตัวถึงที่สุด เป็นมนุษย์กับเขาทั้งที เพราะเชื่อกิเลสเหลวไหลเหล่านี้แหละพาให้เลอะเลือน จะครองเรือนไปสักกี่ร้อยปีก็ครองไปเถิด งานเรื่องของคนอื่นเขาทั้งนั้น เรื่องของพญามารทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องของตัว ไม่ใช่งานของตัว ไปทำงานให้พญามารเขาทั้งวันทั้งคืน เอาเรื่องอะไรไม่ได้

เพราะอะไรล่ะ เพราะไม่รู้อิโหน่อิเหน่ เกิดมาพบอย่างไงก็ไปอย่างนั้นแหละ เพราะไม่ได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ นี่ไม่ได้ฝึกใจในธรรมพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ฝึกฝนใจของสัตบุรุษ ความเห็นก็พิรุธเหลวไหลไปดังนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว นี่แหละ เป็นความจริงทางพระพุทธศาสนาตัวจริงทีเดียว นี่เป็นข้อที่ลึกซึ้ง

ให้หนึ่งไว้ในใจว่าต่อแต่นี้ไป เราจะต้องเข้าถึงที่สุด เข้าไปในกายที่สุดของเราให้ได้เป็นกายๆ เข้าไป เมื่อเป็นกายๆ เข้าไปแล้ว ถ้าว่าทำเป็นแล้วไม่ใช่เดินท่านี้นะ เดินในไส้ทั้งนั้น เดินในไส้ทั้งนั้น ไส้เห็น ไส้จำ ไส้คิด ไส้รู้ ในกำเนิดของดวงธรรมที่ทำ

ให้เป็นสุดหยาบสุดละเอียด เถา ชุด ชั้น ตอน ภาค พืด เดินไส้ทั้งนั้น เดินไส้ไม่ใช่เดินท่าอื่น **เดินในกลางดวงปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา เดินไปในกลางดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นั่นเป็นทางเดินของพุทธเจ้าพระอรหันต์** เดินไปในไส้ ไม่ใช่เดินไปในไส้เพียงเท่านั้น ในกลางว่างของดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ว่างในว่างเข้าไป ในเหตุว่าง เหตุเปล่า เหตุดับ เหตุลับ เหตุหาย เหตุสูญ เหตุสิ้นเชื้อ ไม่เหลือเศษ หล่อเลี้ยง เป็นอยู่ ปราสาท รส ชาติ ไอ แก๊ส แก๊สกรด หนักเข้าไป เหตุสุด เหตุหมด ในแก๊สกรด หนักเข้าไปอีก ไม่ถอยกลับ นับอสงไขยไม่ถ้วน นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ไม่มีถอยกลับกัน เดินเข้าไปอย่างนี้นะ

พระพุทธเจ้าพระอรหันต์น่ะ ไม่ใช่เดินโลเลเหลวไหลนะ ที่เรากราบเราไหว้เรานับถือน่ะ ท่านวิเศษวิโสอย่างนี้ นี่แหละเป็นผู้วิเศษแท้ๆ นี่แหละเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกแท้ๆ ท่านเป็นผู้รู้จริง เห็นจริง ได้จริง เราจึงเอาเป็นตำรับตำราได้ **เมื่อรู้จักหลักธรรมอันนี้แล้ว อย่าเข้าใจว่าได้ฟังง่ายๆ นะ** ตั้งแต่เราเกิดมาเป็น ภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาน่ะ อย่างนี้ไม่เคยได้ฟังเลยไม่ใช่หรือ ถ้าไม่เคยได้ฟัง ได้ฟังแล้วจำเอาไว้ ทำให้เป็นเหมือนอย่างแสดงนี้ทุกสิ่งทุกประการ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแด่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแด่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระมงคลเทพมุนี พ.ศ.๒๕๐๐

‘... กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม
วัดปากน้ำเห็นเข้าไปตั้ง ๑๘ กายนั่นแน่ะ เห็นเข้าไปอย่างนี้แหละ
๑๘ กายชัดๆ ทีเดียว ชัดใช้ได้ทีเดียว ไม่ใช่พอดีพอร้ายหละ
เห็นชัดใช้ได้ทีเดียว ...’

‘... คำว่า จิต นะเป็นของจำเป็นที่เราจะต้องแก้ไข มิฉะนั้นมันก็บังคับเรา
ใช้มันอยู่ทุกๆ วัน ถ้าเราใช้มันไม่เป็น มันจะกลับมาข่มเหงเอาเราเข้า
จิตนั่นเป็นตัวสำคัญ ...’

กัณฑ์ที่ ๔๕

มหาสติปัฏฐานสูตร

๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ วีตราคํ วา จิตฺตํ วีตราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ สโทสํ วา จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ วีตโทสํ วา จิตฺตํ วีตโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ วีตโมหํ วา จิตฺตํ วีตโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ มหคฺคตํ วา จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ สอุตฺตรํ วา จิตฺตํ สอุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ อนุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ สมาหิตํ วา จิตฺตํ สมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ อสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ พหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติฯ สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ วยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติฯ อตฺถิ จิตฺตนฺติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ญาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตายฯ อนิสฺสิโต จ วิหรติ น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรตีติฯ

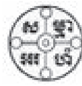
ที.ม.(บาลี) ๑๐/๒๘๙/๓๓๐-๓๓๑

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักแสดงในมหาสติปัฏฐานสูตร ที่แสดงไปแล้วนั้นโดยอุเทศวาร ปฏินิเทศวาร แสดงในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอุเทศวารนั้น ตามวาระพระบาลีว่า **เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย** แค่นี้จบอุเทศวารของมหาสติปัฏฐานสูตร แปลภาษาบาลีว่า **เอกายโน อยํ ภิกฺขเว** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **อยํ มคฺโค** อันว่าหนทางนี้ **เอกายโน** เป็นเอก **เอกายโน อยํ มคฺโค** หนทางนี้เป็นหนทางเอก ไม่มี ๒ แพร่ง เป็นหนทางเดียวแท้ๆ หนทางหนึ่งแท้ๆ เอกน่ะคือหนึ่ง **เอโก ทฺวิ ติ จตุ ปญฺจ** เหล่านี้ **เอโก** เขาแปลว่าหนึ่ง หนทางนี้เป็นหนึ่งไม่มีสอง ต่อไป **สตฺตานํ วิสุทฺธิยา** ความหมดจดวิเศษของสัตว์ทั้งหลาย **โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย** เพื่อความล่วงเสียซึ่งโสกะ ความแห้งใจ ความปริเทวะ ความพิไรรำพันเพ้อ **ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย** เพื่ออัสดงคตหมดไปแห่งเหล่าทุกข์โทมนัส **ญายสฺส อธิคมาย** เพื่อบรรลุซึ่งญาณ **นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย** เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน นี่แสดงดังนี้เพียงเท่านี้เรียกว่าอุเทศวาร จักได้แสดงเป็นปฏินิเทศวารสืบต่อไป

กตเม จตฺตาโร ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา นี้คือสติปัฏฐาน ๔ **กตเม จตฺตาโร สติปฏฺฐานา** สติปัฏฐาน ๔ นี่คืออะไร สติปัฏฐาน ๔ คืออะไรบ้างล่ะ **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** ๔ อย่างนี้เรียกว่าปฏินิเทศวาร อุเทศวารแสดงแล้ว อีก ๒ นี้เป็นปฏินิเทศวาร อุเทศน่ะแสดงออกเป็น ๑ ทีเดียว ปฏินิเทศนั้นแสดง ๑ ออกไปเป็น ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม

แปลภาษาบาลีว่า **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลายที่ศึกษาพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า เห็นกายในกายเนืองๆ นั้นเป็นไฉนเล่า **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ศึกษาพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เห็นกายในกายเนืองๆ อยู่ อ้ายนี้ต้องคอยจำนะ เห็นกายในกายเนืองๆ อยู่ ถ้าเห็นเข้าแล้วทำให้ **อาตาปี** เพียรเทียว เพียรให้เห็น

อยู่เสมอนั้นไม่เผลอทีเดียว **อาตาปี สมฺปชาโน** รู้รอบคอบอยู่ เพียรแล้วก็รู้รอบคอบ **สติมา** มีสติด้วยไม่เผลอ รู้รอบคอบไม่เผลอ **วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** คอยกำจัดอภิชฌา ความเพ่งเฉพาะอยากได้ และความโทมนัส เสียใจที่ไม่ได้สมบัติ นำอภิชฌาโทมนัสในโลกออกเสีย **อย่าเพ่งเฉพาะ เสียใจเพราะอยากได้แล้วไม่สมหวัง มันจะทำกายในกายให้เป็นที่เสื่อมไปเสีย อภิชฌาสำคัญนัก เพ่งเฉพาะอยากได้ เมื่อไม่ได้มันก็เสียใจเพราะไม่สมหวัง ไอ้ดีใจเสียใจนี่แหละอย่าให้เล็ดลอดเข้าไปได้ทีเดียว** เมื่อเห็นกายในกายเนือง ๆ อยู่แล้วก็ **อาตาปี** มีความเพียรเร่งเร้าทีเดียว มีความรู้รอบคอบประกอบด้วยสติมั่นไม่ฟั่นเฟือนทีเดียว **วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** นำอภิชฌาและโทมนัสในโลกออกเสียได้ นี่ข้อต้น

ข้อที่ ๒ คือ **เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** เห็นเวทนาในเวทนาเนือง ๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้รอบคอบ มีสติมั่นไม่ฟั่นเฟือน นำอภิชฌาโทมนัสในโลกออกเสีย ไม่ให้ลอดเล็ดเข้าไปได้ นี่ส่วนเวทนา

จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นจิตในจิตเนือง ๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีสัมปชัญญะ มีสติไม่พลั้งเผลอ นำอภิชฌาในโลกนี้ออกเสียได้ อย่าให้ความยินดียินร้ายมันลอดเล็ดเข้าไปได้ นี่เป็นข้อ ๓

ข้อที่ ๔ **ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** เห็นธรรมในธรรมเนือง ๆ อยู่ เมื่อเห็นแล้วให้มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีสัมปชัญญะ มีสติมั่นไม่ฟั่นเฟือน กำจัดอภิชฌาโทมนัสในโลกนี้เสียได้ ๔ ข้อนี้แหละเรียกว่าปฏินิเทศวาร กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นกายในกายอยู่ เห็นเวทนาในเวทนาอยู่ เห็นจิตในจิตเนือง ๆ อยู่ เห็นธรรมในธรรมอยู่ นี่ให้เข้าใจเสียก่อนจึงจะสอนต่อไปเป็นลำดับ

เห็นกายในกายนี่เห็นอย่างไร เห็นกายในกายนั่นเหมือนกับนอนฝันนั่นแหละ เห็นชัด ๆ อย่างนั้นนะ เห็นกายในกายก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดเท่ากายมนุษย์นี้แหละนอนฝันในกายมนุษย์นี่ต่อไป ทำหน้าที่ไป ผู้เห็นกายในกายก็คือกายมนุษย์ละเอียดนั่นเอง เห็นเวทนาในเวทนาล่ะ มนุษย์นี่มันก็มีเวทนาเหมือนกัน เห็นนี่ ไม่ได้พูด รู้นี่เวทนาในเวทนานั่นเป็นอย่างไรล่ะ สุข กายนั้นเป็นสุขก็เห็นเป็นสุข กายนั้นเป็นทุกข์

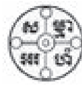
ก็กายละเอียดนั่นแหละที่เห็นนั่นแหละ กายนั้นเป็นทุกข์ก็เห็นว่าเป็นทุกข์ เมื่อกายนั้นไม่สุขไม่ทุกข์ก็เห็นว่าไม่สุขไม่ทุกข์ เห็นชัดๆ อย่างนี้ เห็นจิตในจิตล่ะ ลึกนี่ เห็นจิตได้หรือ เห็นจิตได้หรือ ไม่ใช่เห็นง่ายๆ นี่ จิตเป็นดวง นี่ เท่าดวงตาดำข้างนอกนี่แหละ เท่าดวงตาดำของตัวทุกคนๆ นั่นแหละ ดวงจิต เห็นจิตในจิต เห็นธรรมในธรรม ถ้าเห็นอย่างนี้ไม่หลับ เป็นประธาน เห็นกายในกายชัดๆ ก็เห็นกายละเอียดนั่น

เห็นเวทนาในเวทนา เห็นกายแล้วก็เห็นเวทนา เวทนาเพราะใจกำหนดอยู่ ที่จะดูกายเห็นกายนะ ต้องกำหนดอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ เมื่ออยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ละก็นั่นแหละ ตาเห็นกาย ก็เห็นอยู่ในกลางกายมนุษย์นั่นแหละ เห็นเวทนาล่ะ เป็นอย่างไรล่ะ เห็นสุขเป็นดวงกลมใสอยู่ในกลางกายมนุษย์ละเอียดนั่น เห็นสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ เห็นชัดๆ เป็นดวงอยู่กลางกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ เวทนาของกายมนุษย์นี้เป็นเวทนานอก เวทนาของกายมนุษย์ละเอียดนั่น เป็นเวทนาของกายมนุษย์ละเอียดข้างใน นั่นแหละเวทนาในเวทนา

เห็นจิตในจิตล่ะ ดวงจิต ก็เห็นดวงจิตของกายละเอียดนั่น เห็นดวงจิตเท่าดวงตาดำข้างนอก เห็นดวงจิตมั่นอยู่ในกลางดวงจิตนี่แหละ อยู่ในกลางดวงจิตมนุษย์หยาบนี่แหละ เข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียดมันก็ไปเห็นดวงจิตของกายมนุษย์ละเอียดนั่นนี่เห็นจิตในจิต

เห็นธรรมในธรรมล่ะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์หยาบ มันมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์หยาบนั่น พอไปเห็นกายละเอียด มันก็เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละเป็นธรรมข้างใน ดวงธรรมทำให้เป็นกายมนุษย์หยาบนี่เป็นดวงธรรมข้างนอก เห็นจริงอย่างนี่นะวัดปากน้ำเขาเห็นกันจริงๆ อย่างนี้ ไม่ใช่เห็นเล่นๆ

นี่ เห็นกายในกาย เห็นเวทนาในเวทนา เห็นจิตในจิต เห็นธรรมในธรรม เห็นจริงๆ อย่างนี้นี่ นี่อุเทศวารแล้ว ก็เห็นอย่างนี้เรื่อยๆ ขึ้นไป **กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม วัดปากน้ำเห็นเข้าไปตั้ง ๑๘ กายนั่นแน่ะ เห็นเข้าไปอย่างนี้แหละ ๑๘ กายชัดๆ ทีเดียว ชัดใช้ได้ทีเดียว** ไม่ใช่พอดีพอร้ายหละ เห็นชัดใช้ได้ทีเดียว ไม่ชัดแต่ว่าเห็นหละ ถ้าว่าสนใจจริงๆ ก็เห็นจริงๆ เห็นจริงๆ อย่างนี้ เมื่อเห็นจริงๆ เป็นจริงๆ อย่างนี้แล้วละก็ ตำราบอกไว้ตรงๆ อย่างนี้แล้วมันก็ถูกตำรับตำราทีเดียว แล้วจะได้แสดงใน กาย เวทนา จิต ธรรม ต่อไปอีก คัมภีร์นิเทศวารต่อไป

มีคำถามสอดเข้ามาว่า **กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ศึกษาพระธรรมวินัย เห็นกายในกายเนืองๆ อยู่นั่นเป็นไฉน **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ** อันนี้แล้ว **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรญฺญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา** นี่ปฏินิเทศวาร **อรญฺญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา สุญฺญาคารคโต วา นีสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา โส สโต ว อสฺสสติ สโต ปสฺสสติ ฑีฆํ วา อสฺสสนฺโต ฑีฆํ อสฺสสามีติ ปชานาติฯ ฑีฆํ วา ปสฺสสนฺโต ฯเปฯ อสฺสสนฺโต ฯเปฯ รสฺสํ วา ปสฺสสนฺโต รสฺสํ ปสฺสสามีติ ปชานาติ ฯเปฯ**

นี่เป็นปฏินิเทศวารกว้างออกไปทีเดียว กว้างนี่แหละที่แสดงไปแล้ว ส่วนกายที่แสดงไปแล้ว ท่านจัดออกเป็นข้อกำหนด เป็นปัพพะ คือเรียก อานาปานปัพพะ ข้อกำหนดด้วยลมหายใจเข้าออก อิริยาปถปัพพะ ข้อกำหนดด้วยอิริยาบถ เดิน ยืน นั่ง นอน สัมปชัญญปัพพะ ข้อกำหนดด้วยกิริยาในอิริยาบถแห่งอวัยวะ รู้อยู่เสมอนั่นเรียกว่าสัมปชัญญปัพพะ ปฏิกูลมนสิการปัพพะ ข้อกำหนดด้วยข้อปฏิกูลแห่งร่างกายของคนเรา แห่งฟัน หนัง เนื้อ ตามบาลีว่า **อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย เกสา โลมา นขา ทนฺตา** ปฏิกูลนั้นไม่น่ารักน่าชมเลย ปฏิกูลแห่งร่างกายนี้ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขาที่ไหน ประสมกันแล้วก็เป็นร่างกาย ล้วนแต่เป็น ดิน น้ำ ไฟ ลมไป นี้เป็นธาตุปัพพะ พอกายมนุษย์ละเอียดออกจากกายมนุษย์หยาบแล้วก็เน่ากันทั้งนั้น เป็นปฏิกูลอย่างนี้ ปฏิกูลนั่นเป็นข้อที่ ๕ นวสีวถิกปัพพะ ข้อกำหนดด้วยศพ ๙ รูป ตายวันหนึ่ง ๒ วันท้องเขียว น้ำเลือดน้ำหนองไหล เป็นลำดับไปจนกระทั่งเหลือแต่กระดูกนั่นนี้ได้แสดงมาแล้ว

วันนี้จะแสดงเห็นเวทนาในเวทนาสืบต่อไปว่า **กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติฯ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขํ วา เวทนํ เวทยมาโน สุขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ทุกฺขํ วา เวทนํ เวทยมาโน ทุกฺขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ อทุกฺขมสุขํ วา เวทนํ เวทยมาโน อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ สามิสํ วา สุขํ เวทนํ เวทยมาโน สามิสํ สุขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ นิรามิสํ วา สุขํ เวทนํ เวทยมาโน นิรามิสํ สุขํ**

เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ สามิสํ วา ทุกฺขํ เวทนํ เวทยมาโน สามิสํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ นิรามิสํ วา ทุกฺขํ เวทนํ เวทยมาโน นิรามิสํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ สามิสํ วา อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทยมาโน สามิสํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ นิรามิสํ วา อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทยมาโน นิรามิสํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา ฯเปฯ

อันนี้เวทนาไม่ใช่เป็นของฟังง่ายเลย เป็นของฟังยากนัก แต่ว่าท่านแสดงไว้ย่อๆ ว่า สุข เมื่อเราเสวยความสุขอยู่ก็รู้ชัดว่าเวลานี้เสวยความสุขอยู่ เมื่อเราเสวยความทุกข์อยู่ก็รู้ชัดว่าเราเสวยความทุกข์อยู่ เมื่อเราเสวยความไม่สุขไม่ทุกข์ก็รู้ชัดว่าเราเสวยความไม่สุขไม่ทุกข์อยู่ เมื่อเสวยความสุขที่เจือด้วยอามิสก็รู้ชัดว่า เราเสวยความสุขที่เจือด้วยอามิส เมื่อเราเสวยความทุกข์ที่เจือด้วยอามิสก็รู้ว่า เราเสวยความทุกข์ที่เจือด้วยอามิส เมื่อเสวยความไม่สุขไม่ทุกข์ที่เจือด้วยอามิสก็รู้ชัดว่า เราเสวยความไม่สุขไม่ทุกข์ที่เจือด้วยอามิส เราปราศจากความสุขนิรามิสสุข เราเสวยความสุขปราศจากความเจือด้วยอามิส เสวยความทุกข์ปราศจากความเจือด้วยอามิส เสวยความไม่สุขความไม่ทุกข์ไม่เจือด้วยอามิสก็รู้ชัดอยู่อย่างนี้ นี้เรียกว่าเวทนา รู้จักเวทนาอย่างนี้ แต่เวทนาที่จะแสดงวันนี้ จะแสดงเวทนาในจิต

คำว่า จิต นะเป็นของจำเป็นที่เราจะต้องแก้ไข มิฉะนั้นมันก็บังคับเรา ใช้มันอยู่ทุกๆ วัน ถ้าเราใช้มันไม่เป็นมันจะกลับมาข่มเหงเอาเราเข้า จิตนั่นเป็นตัวสำคัญ ท่านจึงได้ยืนยันตามวาระพระบาลีว่า **กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลายที่ศึกษาในธรรมวินัย เห็นจิตในจิตเนืองๆ อยู่นั่นเป็นไฉน **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ศึกษาธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตระคนด้วยราคะก็ทราบชัดว่าจิตนี้นี่ระคนด้วยราคะ **วีตราคํ วา จิตฺตํ วีตราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตปราศจากราคะก็ทราบชัดว่าจิตปราศจากราคะ **สโทสํ วา จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตระคนด้วยโทสะก็ทราบชัดว่าจิตระคนด้วยโทสะ **วีตโทสํ วา จิตฺตํ วีตโทสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตปราศจากโทสะก็รู้ชัดว่าจิตปราศจากโทสะ **สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตระคนด้วยโมหะก็ทราบชัดว่าจิตระคนด้วยโมหะ **วีตโมหํ วา จิตฺตํ วีตโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตปราศจากโมหะก็ทราบชัดว่าจิตปราศจากโมหะ **สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ**

สงฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ จิตหดหู่ก็รู้ชัดว่าจิตหดหู่ **วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตฟุ้งซ่านก็รู้ชัดว่าจิตฟุ้งซ่าน **มหคฺตตํ วา จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตเป็นมหรคตะก็รู้ว่าจิตเป็นมหรคตะ จิตประกอบด้วยบุญกุศลยิ่งใหญ่เรียกว่ามหัคคตกุศล กุศลเกิดด้วยรูปฌานเป็นมหัคคตกุศล **อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตไม่ประกอบด้วยมหรคตะก็ทราบชัดว่าจิตไม่ประกอบด้วยมหรคตะ **สอุตฺตรํ วา จิตฺตํ สอุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตยิ่งก็รู้ว่าจิตยิ่ง **อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ อนุตฺตรํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** ไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ชัดว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า **สมาหิตํ วา จิตฺตํ สมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตตั้งมั่นก็รู้ชัดว่าจิตตั้งมั่น **อสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตไม่ตั้งมั่นก็รู้ชัดว่าจิตไม่ตั้งมั่น **วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตหลุดพ้นก็รู้ชัดว่าจิตหลุดพ้น **อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตไม่หลุดพ้นก็รู้ชัดว่าจิตไม่หลุดพ้น

อิติ อชฺฌตฺตํ วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ ดังนี้แหละ ภิกษุเห็นจิตในจิตเป็นภายในเนืองๆ อยู่ **พหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ** เห็นจิตในจิตเนืองๆ อันเป็นภายนอกอยู่ **อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ** เห็นเนืองๆ ซึ่งจิตในจิตทั้งเป็นภายในและภายนอก **สมุทยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ** เห็นธรรมดาซึ่งความเกิดขึ้นในจิตอยู่ **วยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ** เห็นเนืองๆ เป็นธรรมดาคือความเสื่อมไปในจิตอยู่ **สมุทยวยธมฺมานุปสฺสี วา จิตฺตสฺมึ วิหรติ** เห็นธรรมดาคือความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปซึ่งจิตในจิตอยู่ **อตฺถิ จิตฺตนฺติ วา ปนสฺส** ก็หรือสติของเธอเข้าปรากฏว่าจิตมีอยู่ **ยาวเทว ญาณมตฺตาย** สักแต่ว่ารู้ **ปติสฺสติมตฺตาย** สักแต่ว่าอาศัยระลึก **อนิสฺสิโต จ วิหรติ** เป็นผู้อันตัณหาและทิฏฐิยึดถือไม่ได้แล้ว **น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ** ไม่ยึดถือมั่นอะไรๆ ในโลก **เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ** อย่างนี้แหละภิกษุเห็นจิตในจิตเนืองๆ อยู่ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามได้ความเพียงเท่านี้

ต่อไปนี้จะอรรถาธิบายขยายความในเรื่องจิต จิตนั่นอยู่ที่ไหน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร คำที่เรียกว่าจิต นั่น ๑ ใน ๔ ของใจ ดวงวิญญาณเท่าดวงตาดำข้างในดวงจิตเท่าดวงตาดำข้างนอก เห็นชัดอยู่อย่างนี้ แล้วก็ดวงจำก็โตไปอีกหน่อย อยู่ใน

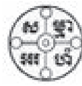

เบาะน้ำเลี้ยงหัวใจ ดวงเห็นอยู่ในกลางกาย โตไปอีกหน่อย ดวงเห็นอยู่ข้างนอก มันซ้อนกันอยู่

ดวงเห็นอยู่ข้างนอก ดวงจำอยู่ข้างใน อยู่ข้างในดวงเห็น ดวงคิดอยู่ข้างในดวงจำ ดวงรู้อยู่ข้างในดวงคิด ดวงรู้เท่าตาดำข้างในนั่นแหละเขาเรียกว่าดวงวิญญาณ เท่าดวงตาดำข้างในเขาเรียกว่าดวงวิญญาณ เท่าดวงตาดำข้างนอกนั้นเขาเรียกว่าดวงจิต หรือ ดวงคิด โตออกไปกว่านั้น โตออกไปกว่าดวงจิต เท่าดวงตานั่นแหละนั่นเขาเรียกว่าดวงใจ หรือ ดวงจำ โตกว่านั้นอีกหน่อย เท่ากระบอกตานั่นแหละเขาเรียกว่าดวงเห็น ดวงเห็นนั้นคือดวงกายทีเดียว ๔ ดวงนั้นมีเท่านี้แหละ

ดวงกายนั่นแหละเป็นที่ตั้งของเห็น ธาตุเห็นอยู่ศูนย์กลาง อยู่ศูนย์กลางกำเนิดดวงกายนั้น อ้ายดวงใจนั่นแหละเป็นที่ตั้งของจำ ธาตุจำอยู่ศูนย์กลางดวงใจนั่นแหละ อ้ายดวงจิตนั่นแหละเป็นที่ตั้งของคิด ธาตุคิดอยู่ศูนย์กลางจิตนั่นแหละ อ้ายดวง วิญญาณ เป็นที่ตั้งของรู้ ธาตุรู้อยู่ศูนย์กลางดวงวิญญาณนั่นแหละ ธาตุเห็น จำ คิด รู้ ๔ ประการนั้น ธาตุเห็นเป็นที่ตั้งของเห็น ธาตุจำเป็นที่อยู่ของจำ ธาตุคิดเป็นที่อยู่ของคิด ธาตุรู้เป็นที่อยู่ของรู้ เห็น จำ คิด รู้ ๔ ประการ ยกแพลบเดียวโน้นไปนครศรีธรรมราชไปแล้ว เห็น จำ คิด รู้ ไปแล้ว ยกไปอย่างนั้นแหละไปได้ ไปได้ไปเสียลิบเลย ไปเสียไม่บอกใครทีเดียว ไปอยู่เสียที่นครศรีธรรมราชโน้น ถ้าว่าคนเขามีธรรมกาย อ้ายนี่มายุ่งอยู่ทำไมในนครศรีธรรมราช ไปเห็นเอากายมนุษย์ละเอียดเข้าแล้ว อ้ายคนนี้รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนั้น แต่งเนื้อแต่งตัวเป็นอย่างนั้น เราคิดว่าเราส่งใจไปนี่นะส่งไปนครศรีธรรมราช อ้ายนี่มายุ่งอยู่ทำไมในนครศรีธรรมราช เห็นทีเดียว เขามีธรรมกาย อ้ายนี้มายุ่งอยู่ที่นี้แล้ว เราก็ยก เห็น จำ คิด รู้ ไปนี่ ไม่ได้ไปทั้งตัวนั่นแหละ กายละเอียดไปแล้ว ไปยุ่งอยู่โน้นแล้ว ดูก็ได้ ลองไปดูก็ได้ พวกมีธรรมกายเขามี เขาเห็นทีเดียว อ้ายนี้มายุ่งอยู่นี่แล้ว จำหน้าจำตาจำตัวได้ เอ! ก็แปลกจริงนะไม่ใช่ของพอดีพอร้าย

พระพุทธศาสนาเป็นของลึกซึ้งอยู่ แต่ว่าจะส่งใจไปอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตามเถอะไปได้อย่างนี้แหละ ๔ อย่างไปได้อย่างนี้ คือ เห็น จำ คิด รู้ มันหยุดเป็นจุดเดียวกันเป็นกายละเอียด มันแยกกันไม่ได้ แยกไม่ได้เด็ดขาดเชียว เป็นตัวเป็นตัวตายอยู่ เหมือนกายมนุษย์นี่เราจะเอาแยกเป็นหัวใจเสีย จากหัวใจเสีย หัวใจแยกจากดวงจิตเสีย จิตแยกจากดวงวิญญาณเสีย ไม่ได้ ถ้าแยก ไม่เป็นเลย แยก ตายหมด ถ้าแยกเวลาใดมนุษย์ก็ตายเวลานั้น ถ้าไม่แยกก็เป็น อย่างนี้ เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้แยกไม่ได้

แยกก็ตายเหมือนกัน แยกเข้าอ้ายกายละเอียดนั้นตาย แยกหัวใจออกไป ดวงจำ ดวงเห็น ตาย แยกไม่ได้ หากว่ากายทิพย์ก็เหมือนกัน แยกไม่ได้ มันเป็นตัวของมันอยู่อย่างนั้นแหละ เอาแต่ตัวกายมนุษย์ละเอียดมันก็ละเอียดพอแล้ว พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียดก็ยิ่งละเอียดไปกว่านั้นอีก ละเอียดพอแล้วหรือ พอเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียดละเอียดยิ่งกว่านั้นเข้าไปอีก เข้าถึงกายอรูปพรหม ละเอียดยิ่งกว่านั้นไปอีก เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด ละเอียดยิ่งกว่านั้นไปอีก เข้าถึงกายธรรม ละเอียดยิ่งกว่านั้นไปอีก เข้าถึงกายธรรมละเอียด ละเอียดยิ่งกว่านั้นเข้าไปอีก

นี่ถ้าว่าทำธรรมกายเป็นละก็ มันฉลาดกว่ามนุษย์หลายสิบเท่าเชียวนะ นี่พอเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดก็ฉลาดกว่าเท่าหนึ่งแล้ว สูงกว่าเท่าหนึ่งแล้ว เข้าถึงกายทิพย์ก็ ๒ เท่าแล้ว กายทิพย์ละเอียดก็ ๓ เท่าแล้ว กายรูปพรหม ๔ เท่า กายรูปพรหมละเอียด ๕ เท่า กายอรูปพรหม ๖ เท่า กายอรูปพรหมละเอียด ๗ เท่า เข้าถึงกายธรรมและกายธรรมละเอียด ๘,๙ เท่าเข้าไปแล้ว มันมีความฉลาดกว่ากันอย่างนี้นะให้รู้จักว่าของสูงของต่ำอย่างนี้

เมื่อรู้จักอย่างนี้แล้วก็ วันนี้ที่จะแสดง จิต ตำราท่านวางไว้แค่จิต เอาดวงจิตนี้เท่านั้น ดวงเห็นก็ไม่ได้เอามาพูด ดวงจำไม่ได้มาพูด ดวงรู้ไม่ได้มาพูด มาพูดแต่ดวงจิตดวงเดียว ที่เราแปลจิตถ้าเราเอามาใส่ปนกันกับเรื่องจิตก็ป่นปี้หมด เพราะจิตมีหน้าที่คิดอย่างเดียวเท่านั้นแหละ ดวงรู้ก็มีหน้าที่รู้อย่างเดียวไม่มีหน้าที่คิด ดวงจิตก็มีหน้าที่คิดอย่างเดียว ดวงจำก็มีหน้าที่จำอย่างเดียว ดวงเห็นก็มีหน้าที่เห็นอย่างเดียวจะสับเปลี่ยนกันไม่ได้ แต่ว่าถ้าไม่รู้หลักความจริงแน่นอนอย่างนี้ละก็ ท่านก็แปลเอาดวงจิตไปรวมเข้ากับรู้เสียว่า รู้ก็คือจิตนั่นแหละ **วิจิตฺตารมฺมณํ** ดวงจิตวิจิตรด้วยอารมณ์ต่างๆ รูปารมณ์ สัททารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ธัมมารมณ์นี่วิจิตรด้วยอารมณ์ต่างๆ อย่างนี้ ดวงจิตนั่น อีกนัยหนึ่ง **อารมฺมณํ วิชานาตีติ จิตฺตํ** จิตรู้ซึ่งอารมณ์ จิตรู้เสียอีกแล้ว เอาละซี เอาวิญญาณไปไว้ที่ไหนแล้ว ไม่พูดดวงวิญญาณเสียอีกแล้ว พูดเป็นรู้เสียแล้ว

เพราะฉะนั้น คำว่า จิต นี่แหละ เป็นดวงใสเท่าดวงตาดำข้างนอก ใสเกินใสปกติมโน ใจเป็นปรกติ คือภวังคจิต จิตที่เป็นภวังคจิตน่ะใสเหมือนยังกับน้ำที่ใส ใสเหมือนยังกับน้ำที่ใสนะ จิตที่ใสนั่นแหละ เมื่อระคนด้วยราคะเหมือนยังกับน้ำแดงเข้าไปเจือเสียแล้ว มันก็ปนเป็นนะซี นี่เป็นอย่างนั้นนา เมื่อจิตระคนด้วยราคะเหมือนน้ำแดงเข้าไปเจือเสียแล้ว จิตระคนด้วยโทสะเล่า เหมือนยังกับน้ำเขียวน้ำดำเข้าไปปน น้ำ

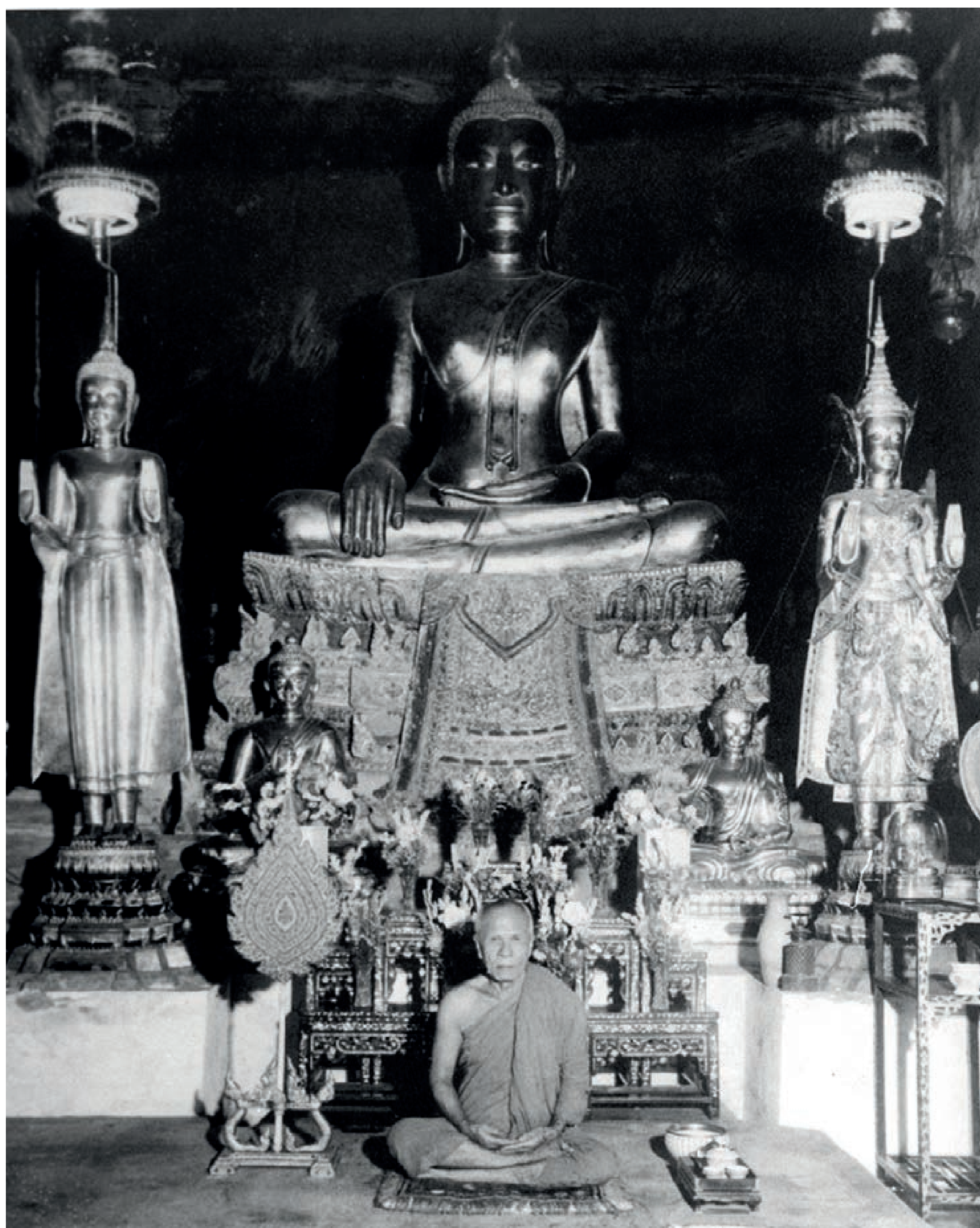

เขียวเข้าไปปนระคนเสียแล้ว จิตระคนด้วยโมหะเหมือนน้ำตมเข้าไประคนเสียแล้ว ไอ้จิตใสนะมันก็ลางไป ก็รู้นะซี **สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตระคนด้วยราคะก็รู้ว่าจิตระคนด้วยราคะ จิตไม่มีราคะ ปราศจากราคะ ก็รู้ว่าจิตไม่มีราคะไม่ปนด้วยโมหะ ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ จิตฟุ้งซ่าน จิตหดหู่ จิตหดหู่ ที่ใสน่ะหดหู่ไป ผู้สร้างพอรู้ว่าผู้สร้างเป็นอติวิสัย ไม่คงที่เสียแล้ว ผู้สร้างก็รู้ว่าผู้สร้างจิตประกอบด้วยกุศลที่ระคนด้วยญาณเป็นมหัคตจิต จิตไม่ประกอบด้วยกุศลก็เห็น จิตประกอบด้วยกุศลก็เห็นชัดๆ ดังนี้ **สมาหิตํ วา จิตฺตํ สมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ** จิตตั้งมั่น ใส มั่น ดิ่งลงไปก็เห็นชัดๆ ดังนี้ รู้ชัดๆ อย่างนี้ จิตไม่ตั้งมั่นก็รู้ว่าจิตไม่ตั้งมั่น จิตพ้น ใส พ้นจากเครื่องกิเลสก็รู้ว่าพ้น ไม่พ้นก็รู้ว่าไม่พ้น เห็นชัดๆ อย่างนี้ เมื่อเห็นชัดเข้าดังนี้ละก็ **อชฺฌตฺตํ วา จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ** เห็นจิตในจิตเป็นภายในเนืองๆ ภายในน่ะ คือจิตกายละเอียดเห็นเนืองๆ ซึ่งจิตในจิต เป็นภายนอกนี้ จิตของกายมนุษย์เห็นเนืองๆ ซึ่งจิตในจิต ทั้งภายในภายนอกเห็นเป็นรูป จิตเป็นจิตของกายมนุษย์ละเอียด เห็นทั้ง ๒ ทีเดียว เห็นทั้งภายในและภายนอก เห็นเนืองๆ เป็นธรรมดาคือความเสื่อมไปความเกิดขึ้นของจิต เห็นเนืองๆ เป็นธรรมดาคือความดับไปของจิต คือความดับไปในจิต เมื่อเห็นเนืองๆ เป็นธรรมดาทั้งเกิดขึ้นทั้งความดับไป เมื่อเห็นชัดดังนี้ละก็ **อตฺถิ จิตฺตนฺติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ** ก็หรือสติของเธอเข้าไปปรากฏว่าจิตมีอยู่ เห็นจิตแล้ว เมื่อจิตมีสติของเธอปรากฏว่า จิตมีอยู่เพียงสักแต่ว่ารู้ สักแต่ว่าอาศัยความระลึก อันตัณหาและทิฏฐิเข้าไปอาศัยไม่ได้เลย **น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ** ไม่ถือมั่นอะไรเลยในโลก รู้ว่าปล่อยวางแล้ว ไม่ถือมั่นไม่ติด ไม่แตะ ไม่อะไรแล้ว ให้รู้ชัดๆ เห็นชัดๆ อย่างนี้ อย่างนี้แหละเรียกว่าภิกษุทั้งหลายเห็นจิตในจิตเนืองๆ อยู่ด้วยประการดังนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี ชี้ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา เพราะได้ยินเสียงระฆังหง่างๆ อยู่แล้ว **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อธิบายอ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพได้ชี้แจงแสดงมาตามสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... นี่แหละ ขันตินี่เป็นตัวนิพพานหละ
อดทนไม่ได้ ไปนิพพานไม่ได้ อดทนได้ ไปนิพพานได้ ...'
'... ถ้าไม่มีความอดทน ไม่มีความหยุด ไม่มีความนิ่ง
อย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว เข้านิพพานไม่ได้
ที่เข้านิพพานได้ ไปนิพพานได้ ก็เพราะอาศัยความอดทน
คืออดใจนั่นเอง เป็นความแผดเผาอย่างยิ่ง ...'

กัณฑ์ที่ ๔๖
โอวาทปาฏิโมกข์

๒๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโตติฯ

ที.ม.(บาลี) ๑๐/๕๔/๕๗

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาซึ่งมีมาในโอวาทปาฏิโมกข์บ้าง ในที่อื่นๆ บ้าง มาหลายแห่งด้วยกัน แต่ที่มาในโอวาทปาฏิโมกขคาถานั้น พระศาสดายกข้อสำคัญของพระพุทธศาสนาขึ้นประกาศแก่พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป ซึ่งเป็นปุราณกชฎิลท่านเหล่านั้นที่จะประกาศพระศาสนาสืบต่อไป พระจอมไตรยกข้อสำคัญขึ้นให้ท่านที่มาประชุมนั้นเข้าเนื้อเข้าใจชัดเจน ว่าทางปฏิบัติหลีกลัดโดยตรงแต่คนละคน ไม่เชือนแชผิดทางไปได้

พระจอมไตรรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า **ขนฺตี ปรมํ** ความอดทน **ขนฺตี** อันว่าความอดทน **ตีติกฺขา** กล่าวคือความอดใจ อดทนคืออดใจนั่นเอง **ตโป** เป็นความเพียรเครื่องแผดเผา **ปรมํ** อย่างยิ่ง ความอดทนคืออดใจ เป็นความแผดเผาอย่างยิ่ง

นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งความอดทนนั้นว่าเป็นเครื่องดับไม่มีเครื่องดับอื่นยิ่งไปกว่า เป็นเครื่องดับอย่างยิ่ง ว่าความอดทนนั้นเป็นเครื่องดับอย่างยิ่ง ความอดทนนั้นเป็นนิพพานอย่างยิ่ง บาทที่ ๑ และบาทที่ ๒ รวมกันเข้าได้ความชัดอย่างนี้

น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี การเข้าไปฆ่าซึ่งสัตว์อื่น การเข้าไปฆ่าผู้อื่นสัตว์อื่น เรียกว่าเป็นบรรพชิตไม่ได้ หาเป็นบรรพชิตได้ไม่

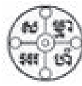

สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต การเบียดเบียนสัตว์อื่นจะชื่อว่าเป็นสมณะ ก็ไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเป็นบรรพชิตแล้วไม่เข้าไปฆ่าสัตว์อื่น ถ้าเป็นสมณะแล้วไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จึงเป็นบรรพชิตได้ เป็นสมณะได้ ถ้ายังเบียดเบียนยังฆ่าสัตว์อื่นอยู่เป็นบรรพชิตไม่ได้ เป็นสมณะไม่ได้ พวกเราเหล่านักบวชเป็นภิกษุสามเณร เป็นอุบาสกอุบาสิกา ก็เว้นขาดแล้วจากการเข้าไปฆ่า หรือการเบียดเบียนผู้อื่นสัตว์อื่นไม่มีแก่เราแล้ว จึงเป็นนักบวชได้เป็นสมณะได้ ถ้าว่ายังมีเข้าไปฆ่าเข้าไปเบียดเบียนอยู่ เป็นนักบวชเป็นสมณะไม่ได้ นี่ต้องจำเป็นตำรับตำราทีเดียว ข้อตายตัวทีเดียว ข้อสั้นที่สุดง่ายที่สุด ฟังแล้วไม่มีพิรุธละ เอาเป็นข้อวัตรปฏิบัติได้ทีเดียว

ขนฺตี แปลว่าความอดทน อดทนอะไร อดทนต่อความโลภที่เกิดขึ้น อดทนต่อความโกรธที่เกิดขึ้น อดทนต่อความหลงที่เกิดขึ้น นี้ไม่ใช่ของง่าย อดทนต่อความโลภ ความอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นของของตัว อดทนต่ออภิชฌาคือความเพ่งอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นของตัว ไกลออกไปจากความโลภ อยากออกไปจากความโลภอีก อยากหนักออกไป อดทนต่อความโลภหนักละเอียดเข้าไป อภิชฌามันเป็นธรรมของมนุษย์ ความเพ่งอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นของของตัว

อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ มันเป็นธรรมของมนุษย์ พยาบาท หมายมาดให้เขาถึงความวิบัติพลัดพรากทีเดียว ไม่ให้ดีกว่าตัว ไม่ให้เกินตัวไปได้ ถ้าดีกว่าตัว เกินตัว ก็ให้วิบัติพลัดพรากไปเสียโดยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยเหลี่ยมโกงอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นจากความพยาบาท มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เห็นผิดจากความจริง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ

ทสวตฺถุกา มีวัตถุ ๑๐ ให้ทานไม่มีผล บูชาใหญ่ไม่มีผล บูชาน้อยไม่มีผล เหล่านี้เป็นต้น นี่เป็นมิจฉาทิฏฐิ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐินี่แหละเป็นตัวสำคัญนัก ถ้าเกิดขึ้นกับหญิงชายผู้ใดแล้ว คำว่าหญิงชายนั้นเป็นที่อิดหนาระอาใจของคนอื่นทีเดียว เกลียดชังทีเดียว ไม่อยากเข้าใกล้ ไม่อยากคบค้าสมาคม นี่ต้องคอยกระมิดกระเมี้ยนให้ดีนะ อภิชฌาอย่าให้มันโผล่เข้ามาในใจได้ ถ้าโผล่เข้ามาก็น่าเกลียดนักเชียว มันเป็นตัวขโมย พยาบาทก็เหมือนกัน ถ้าโผล่ขึ้นในสันดานของบุคคลผู้ใด ละก็คอยระวังนะ โผล่ขึ้นมาแล้วไม่เอาออกเขาเกลียดทีเดียว ให้มันสิงอยู่ไม่ได้ มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากคลองธรรมก็สำคัญ ถ้าโผล่ขึ้นก็ให้รีบเอาออกเสียทีเดียว อย่าให้นอนแรงอยู่ได้ ถ้านอนอยู่ในใจละก็เสียผู้เสียคนทีเดียวนะ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ นี่เป็นธรรมของมนุษย์

แท้ๆ เราก็โผล่บ่อยเสียด้วย หญิงชายผู้ใดไม่ว่า โผล่บ่อยด้วย อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ นะ สำคัญนักทีเดียว

อภิชฌาคือความเพ่งอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นสมบัติของตัว โดยเราเพ่งว่าขอให้ถูกล๊อตเตอรี่ให้รวยสักทีเถอะ ให้ถูกล๊อตเตอรี่สักทีเราจะรวยยกใหญ่หละ นี่เพ่งอยากได้สมบัติของคนอื่นมาเป็นของตัวอย่างนี้ นี่ก็เป็นอภิชฌาเหมือนกัน เพ่งอยากได้สมบัติก้อนใหญ่มาเป็นของตัว ได้มาลอยๆ ด้วย นี่แหละอภิชฌาแท้ๆ เชียว ไม่ให้ใครหละ พยาบาทละ ขออย่าให้คนอื่นถูกล๊อตเตอรี่เบอร์หนึ่งเสีย ให้เราถูกคนเดียวเถอะ นั่นแน่ะพยาบาท พออยากจะได้สมบัติก้อนใหญ่ก็เข้าป้องกันสมบัตินั้นทีเดียว คนอื่นอย่าให้ถูก ให้ถูกเราคนเดียว นั่นแน่ะ นี่พยาบาทให้คนอื่นตกจากสมบัติเสีย ให้ถึงความวิบัติพลัดพรากเสีย เมื่อเป็นเช่นนี้เป็นอย่างไร อ้ายนั่นเป็นมิจฉาทิฏฐิเห็นผิดนี่ นั่นแหละมิจฉาทิฏฐิก็เห็นอย่างนั้นแหละจริงๆ ไม่ใช่ผิดเล่นๆ เห็นชัดทีเดียว นี่ให้พึงรู้ว่า อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิเป็นอย่างนี้ อภิชฌาอยากได้สมบัติของคนอื่น อยากได้อะไร ทำสวนใกล้กันก็คิดจะรุกรานนาเจ้า ค้าขายใกล้กันก็คิดจะเขม็ดแขม่ให้วงของเจ้าแคบเข้ามาให้วงของเรากว้างออกไป ท่วมทับเข้าเสีย ค้าขายรุกกันอย่างนี้หนา ไม่ใช่รุกกันพอดีพอร้าย ทำนาค้าขายรุกกันอย่างนี้ ข้าราชการก็แก้ไขอีกเหมือนกัน ให้เราสูงขึ้นให้เขาต่ำลง ให้เราดีกว่าเขาไว้ นี่พวกอภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิทั้งนั้น

อภิชฌา เพ่ง ถ้าเราสูงขึ้นก็จะให้ได้สมบัติกว่า ยศฐาดีกว่าเขา พยาบาทเข้าแทรกแซงคอยป้องกันไว้ ไม่ให้เขาสูงกว่าเราได้ มิจฉาทิฏฐิ คือเห็นอย่างนั้นเป็นตัวมิจฉาทิฏฐิแท้ๆ นี่อยู่ในวงราชการ ที่นี้ในวงการที่เราเข้ามาบวช เป็นภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา เอาอีกเหมือนกัน อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ เข้ามาอีกเหมือนกัน อภิชฌา เพ่ง เรารักษาศีลขอให้ดีกว่าเขา คนอื่นสู้ไม่ได้ ถ้าว่าคนไหนจะเหลื่อมล้ำดีกว่าเรา เราออกความพยาบาทเข้าใส่ หาอุบายให้ตกไปฝ่ายชั่วกว่าเราเสีย นี่ก็พยาบาทเหมือนกัน คิดเช่นนั้นเห็นเช่นนั้นเป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม ผิดเหมือนกันในเรื่องรักษาศีล แก้ไขอย่างนี้ก็ตกอยู่ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ

ทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วท่านมุ่งอย่างไร ถ้าไม่มีอภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิแล้ว โลภะ โทสะ โมหะ ราคะ กามราคานุสัย ไม่มีในท่านแล้ว ไม่มีแก่ท่านแล้วท่านจะเป็นอย่างไร

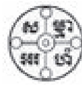

พระพุทธเจ้าท่านได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ได้บรรลุธรรมกาย เข้าถึงโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด โสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด สกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด เข้าถูก เมื่อเข้าถึงแล้วพระองค์ท่านก็ทรงปริวิตกทีเดียวว่า ทำไฉนหนอ ธรรมะที่ลึกซึ้งยากที่บุคคลจะถึง ทำไฉนเราจึงจะได้แสดงเปิดเผยให้กว้างออกไป ให้มนุษย์ได้รู้เห็นเหมือนกับเราอย่างนี้ เราจะแก้ไขให้มนุษย์รู้เหมือนเรามากหมดทั้งชมพูทวีปหนา เราจะได้ช่วยมนุษย์ให้ตื่นจากหลับ พ้นจากอบายภูมิทั้งหมด พ้นจากภพทั้ง ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ไม่ต้องวนเวียนว่ายกันในวัฏฏะ คือ กรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ มีนิพพานเป็นที่ไปเบื้องหน้าทีเดียว พระองค์ก็สอดส่องพระทัยทีเดียว

พระองค์ก็ทำตัวพระองค์เป็นตัวอย่าง เวลาเช้านำหมู่พระภิกษุสามเณรแสวงหาอาหารบิณฑบาต เอาข้าวปากหม้อ เลี้ยงชีพเสียคนละอิ่ม ที่ยังไม่ได้ก็ทำไป ที่ได้บรรลุแล้วก็ช่วยกันสั่งสอนต่อไป แทนพระองค์ไป ที่ยังไม่ได้ก็ทำไป ได้แล้วเที่ยวสั่งสอนต่อไป ยังไม่ถึงที่สุดก็ทำไป พอเวลาเช้านำออกอีก ไปบิณฑบาตขอฝากท้องแก่พลเมืองเสีย ขออาหารอิ่มเดียวไม่ทำอะไร ไม่ทำอะไรใครด้วย ทำลายแต่กิเลสภายในเท่านั้นแหละ และแก้ไขให้คนอื่นทำลายกิเลสเหมือนท่านบ้าง ไม่ต้องการอะไร ถ้าได้สำเร็จมรรคผลแล้ว พระองค์จะไปได้ดิบได้ดีอะไร เปล่า ไม่ได้เลย ได้ก็ได้ของตัวเอง ตามเสด็จพระพุทธเจ้า พอรู้ สำเร็จก็รู้จักพระพุทธเจ้าทีเดียว อ้อ พระบรมศาสดาฉลาดอย่างนี้ เราไม่เสียทีเกิดมาเป็นมนุษย์ มาพบพระบรมศาสดา พบพระพุทธเจ้าทีเดียว ผู้สำเร็จก็เห็นอย่างนั้นด้วยตัวของตัวเอง

เวลาเช้าพระองค์ก็ทรงแสวงหาอาหารบิณฑบาต นำหมู่พระภิกษุสามเณร เป็นประมุขทีเดียว เวลาพลบค่ำแสดงธรรมไม่หยุด หมู่พระภิกษุสามเณรมาประพฤติปฏิบัติจะได้สอนให้ปฏิบัติเป็นเหมือนพระองค์ ถ้าว่ามรรยาทสูงนักสอนให้ลดลงเสียหน่อย ต่ำนักขยับให้ขึ้นหน่อย ให้ได้อันดับอันดี ให้ถูกช่องกลางให้ดี ให้เป็นมัชฌิมาปฏิปทาให้ดี และพลบค่ำให้โอวาท เวลาพลบค่ำให้โอวาทภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ให้โอวาทนั่นหมายความว่าสูงให้ลดลง ต่ำให้สูงขึ้น ให้โอวาทพอเหมาะพอเจาะพอดี

ในเวลาเที่ยงคืนเงียบสงัด พระองค์เข้าสมาบัติแก้ปัญหาเทพยดา มนุษย์มาทูลถาม เศรษฐี คหบดี เสร็จกิจการของการงานที่ยุ่งยากมากมาย ติดขัดอะไรก็มาทูลถามพระองค์ พระองค์ก็แก้ไขให้ความสะดวกทุกประการแก่เศรษฐี คฤหบดี

ค่อนรุ่ง ส่องดูอุปนิสัยสัตว์ด้วยญาณ ใครจะได้บรรลุมรรคผลทางธรรมปฏิบัติเหมือนอย่างพระองค์บ้าง สอดส่องไปๆ ถ้าว่าอยู่ใกล้ไกลไม่ว่า เห็นเข้าแล้วก็ต้องเสด็จไปให้บรรลุธรรมเหมือนพระองค์ ไม่ได้เอาอะไรแก่สัตว์เลย อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิไม่เอาไปใช้ ใช้แต่เมตตาพรหมวิหาร

เมตตา รักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข กรุณา สงสารคิดช่วยจะให้พ้นทุกข์ มุทิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีแล้ว อุเบกขา ความวางเฉยไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อเข้าถึงความวิบัติพลัดพรากอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ถึงความตาย หรือความแตกดับ หรือว่าภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นพระองค์ก็สมควรวางอุเบกขาเฉยไว้

นี่พระพุทธเจ้าเป็นตำรับตำราเป็นประมุขของเรา ที่เราไหว้เรากราบอยู่ สร้างพระพุทธรูปบูชาปรากฏอยู่จนกระทั่งบัดนี้เป็นของสำคัญอย่างนี้ เมื่อรู้แล้วว่าเป็นของสำคัญอย่างนี้ เราต้องตั้งใจแบบเดียวกับพระพุทธเจ้า ท่านตั้งอย่างไร ท่านสอนอย่างไร ท่านทำอย่างไร ท่านก็สอนว่า ท่านสอนพวกเราให้อดใจ ให้อดทนคืออดใจ อดใจเวลาความโลภหรืออภิชฌาเกิดขึ้น หยุดนิ่งเสีย รู้นี่ รสชาติอภิชฌา อยากจะได้สมบัติของคนอื่นเป็นของของตน อยากกว้างขวางใหญ่โตไปข้างหน้า ต้องหยุดเสีย อดทนหรืออดใจเสีย ประเดี๋ยวก็ดับไป อ้ายความอยากนั้นดับไป ดับไปด้วยอะไร ด้วยความอดทนคืออดใจนั่นแหละ

ความโกรธประทุษร้ายเกิดขึ้น นิ่งเสียอดเสียไม่ให้หลุดออกมาได้ ให้อยู่ในใจของตัวเองไม่ให้คนได้ยิน ไม่ให้คนอื่นรู้กิริยาท่าทางทีเดียว ไม่แสดงกิริยามรรยาทให้ทะเล็กทะลั่กแปลกประหลาดอย่างผีเข้าสิงทีเดียว ไม่รู้ทีเดียว นิ่งเสียกะเดี๋ยวหนึ่ง ความโกรธประทุษร้ายหายไปดับไป พยาบาทนั้นหายไป มิจฉาทิฏฐิเกิดขึ้น มิจฉาทิฏฐินั้นแปลว่าเห็นผิดละ รู้อะไรไม่จริงสักอย่าง เลอะๆ เทอะๆ เกิดขึ้น หยุดเสียไม่ช้าเท่าไรกะเดี๋ยวดับไป

นั่นแหละความโลภเกิดขึ้น อภิชฌาเกิดขึ้นให้ดับไปได้ อภิชฌาเกิดขึ้นชั่วขณะอดเสียให้ดับไปได้ **ฆ่าอภิชฌาตายครั้งหนึ่งนั่นเป็นนิพพานปัจจัยเชียว จะถึงพระนิพพานโดยตรงทีเดียว** ความพยาบาทเกิดขึ้น ให้ดับลงไปเสียได้ ไม่ให้ออก ไม่ให้ทะลุลวงออกมาทางกาย ทางวาจา ให้ดับไปเสีย ทางใจนั่นดับไป **ให้ดับไปได้คราวใด คราวนั้นได้ชื่อว่าเป็นนิพพานปัจจัยเชียวหนา สูงนัก กุศลนี้สูง จะบำเพ็ญกุศลอื่นสู้ไม่ได้ทีเดียว** ความหลงเกิดขึ้น มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม เมื่อเห็นผิดเกิดขึ้น ทำใจหยุดนิ่งเสีย

หยุดนิ่งเสีย ไม่ช้าเท่าไร ประเดี๋ยวเท่านั้น ความเห็นผิดดับไป นั่นเป็นนิพพานปัจจัยทีเดียว นี่ติดอยู่กับขอบนิพพานเชียวหนา

ความอดทนติดอยู่กับขอบนิพพาน ความอดทนอันนี้แหละ ถ้าพระพุทธเจ้าไม่มีละก็ ไม่มีในพระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมีเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าได้ก็เป็นด้วยความอดทน นี่จะไปนิพพานได้ก็ไปด้วยความอดทนนี้ ถ้าอดทนไม่มีไปนิพพานไม่ได้

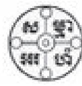
อดทนต้องมีท่านะ อดทนเหลวไหลๆ เลอะๆ เทอะๆ ก็ใช้ไม่ได้ อดทนต้องมีท่า ถ้าอดทนมีท่าจะต้องอดทนอย่างไร เราทำสวนใกล้กัน เป็นชาวสวนทำสวนใกล้กัน เขาก็ทำสวน เราก็ทำสวน แต่มันพอๆ กันเสมอๆ กัน เราก็อยากให้มันดีกว่าเขานะ ให้เขาแพ้เราให้ได้ อยากได้ดีกว่าเขาให้เขาแพ้เราให้ได้นั่นคืออภิชฌา อยากจะรุกเจ้าเสียมั่ง อยากจะทอนกำลังเจ้าเสียมั่ง ให้เรามีสมบัติดีกว่า คุณสมบัติดีกว่า เกิดขึ้นแล้ว

ถ้าว่าจิตขยับขึ้นเช่นนี้ คิดท่านี้ อยากจะให้ดีกว่าเขานี้เป็นอภิชฌาแล้ว ที่นี้ก็มีพยาบาทอยู่ทีเดียว มีพยาบาทอยู่แล้ว มีพยาบาทแข่งอยู่แล้ว แข่งก็ยังสู้ไม่ได้ หาอุบายแล้ว พยาบาท หาอุบายแก้ไขให้เขาลดกำลังเสียให้ได้ นี่มีพยาบาทเข้าสนับสนุนแล้ว

รักษาไอ้การงานของตัวที่เรียกว่า อภิชฌา พยาบาท นั่นแหละให้หายไป คุมไว้เสมอ คุมไว้ นั่นมิจฉาทิฏฐิแท้ๆ

เมื่อทำสวนใกล้กันไม่มีพยาบาท อภิชฌาก็ไม่มี พยาบาทไม่มี มิจฉาทิฏฐิก็ไม่มี เราอยากเจริญฉันใดให้เขาเจริญฉันนั้น เรารุ่งเรืองอย่างไรก็ให้เขารุ่งเรืองอย่างนั้น มีเมตตา รักใคร่ปรารถนาอยากจะให้เขาเป็นสุข กรุณา อยากจะให้เขาทำงานน้อยๆ ให้ได้ผลมากๆ ให้เขาได้พ้นจากทุกข์ หากเขาได้ผลมากก็ยินดีเหมือนตัวได้อย่างนี้ ถ้าเป็นอย่างนี้ได้ชื่อว่าประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา เมื่อเขาถึงความวิบัติพลัดพรากอย่างหนึ่งอย่างใดก็ไม่สมน้ำหน้า ว่าขอให้เขาอย่าวิบัติพลัดพรากเลย นึกในใจอยู่อย่างนี้ นี้เรียกว่าพรหมวิหาร

เมื่อตั้งอยู่ในพรหมวิหารเช่นนี้แล้วได้ชื่อว่าไม่มี อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ เข้าแทรกแซง ได้ชื่อว่าดำเนินตามร่องรอยของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์แล้ว แล้วที่ยังมีอภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิอยู่ นั่นดำเนินตามร่องรอยพญามารแล้ว นี่ไม่ใช่ทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ นี่เป็นทางไปของมารเสียแล้ว อย่างนั้น คนอย่างชนิดนั้นรวยไม่ได้ มั่งมีไม่ได้ คนจะรวยได้จะมีได้ต้องประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ดังกล่าวแล้ว นั่นแหละ

เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เป็นทางไปของพระแท้ๆ นี่เป็นภิกษุสามเณร จะทำกิจการอันใด ทำนา ทำสวน ทำราชการงานเดือน เล่าเรียนศึกษาใดๆ ต้องมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอยู่อย่างนี้นะ รักษาตัวเพื่อจะกีดกันเสียซึ่ง อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ให้มันหมดสิ้นไปเสีย

ถ้าไม่ฉะนั้น ถ้าไม่ใช้อุบายทางใดทางหนึ่งมันจะท่วมทับเราให้ได้ ต้องใช้ความอดทน อดทนต่ออภิชฌา อดทนต่อพยาบาท อดทนต่อมิจฉาทิฏฐิ อดทนต่ออภิชฌา มิจฉาทิฏฐิ เป็นการตั้งอยู่ในขันติโดยปริยาย อดทนต่อความโกรธที่เกิดขึ้นโดยปัจจุบันทันด่วน ระงับให้อยู่ในอำนาจเสียได้ นั่นได้ชื่อว่าขันติโดยตรงทีเดียว เหมือนพระเวสสันดรให้ทาน ๒ กุมารไปแล้ว เป็นปุตตบริจาคไปแล้ว ชูชกแกมาตีลูกหน้าที่นั่งเข้าให้แล้ว พระองค์ก็ทรงขยับพระแสงที่อยู่ข้างที่นั่งนั้นออกมาเป็นกอง แต่พระองค์ทรงสอดส่องด้วยพระปรีชาญาณ จนกระทั่งพระแสงที่ขยับออกมานั่นเข้าไปอยู่ที่เก่าเสียได้ หดกลับเข้าไป หดเข้าไปเสียอย่างเก่า ไม่เอาหละ ปล่อยกันที นี่มันหน้าที่ของเขาไม่ใช่หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเรา ปุตตบริจาคของเราสำเร็จแล้ว นี่มันทำลายปุตตบริจาคของเรา เรายอมไม่ได้ ก็หดพระแสงกลับเข้าไปเสีย ไม่เป็นอันตรายแก่ชูชกแม้แต่นิดเดียว นี้ฉันใดก็ดี พระองค์ทรงอดกลั้นต่อความโกรธที่บังเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่าขันติโดยตรงทีเดียว ขันตินี่แหละเป็นตัวสำคัญนะ จะเป็นภิกษุสามเณรที่ดีได้ก็ด้วยขันตินี่แหละ จะเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีได้ในธรรมวินัยของพระศาสดา ก็ด้วยขันติความอดทนนี่แหละ รักษาเข้าไว้เถิด เลิศล้นพ้นประมาณทีเดียว เมื่อรักษาเอาไว้ได้แล้ว **นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงรับสั่งว่าเป็นนิพพานอย่างยิ่ง ว่านิพพานนั่นแหละเป็นอย่างยิ่งทีเดียว **นี่แหละขันตินี่เป็นตัวนิพพานหละ อดทนไม่ได้ไปนิพพานไม่ได้ อดทนได้ไปนิพพานได้**

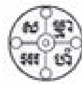
นิพพานนะอยู่อย่างไรกัน อยู่ที่ไหน เขาว่านิพพานอยู่ในใจ คำว่านิพพานนะ **นิกฺขนฺตํ นิพฺพานํ** ใจของเราออกจากกิเลสเครื่องร้อนได้เป็นตัวนิพพาน นี่นิพพานไม่อยู่กับใจเสียแล้ว ใจออกจากกิเลสเครื่องร้อยรัดไปเสียแล้ว ใจออกจากกิเลสเครื่องร้อยรัดไป ตัวใจที่ออกจากกิเลสเครื่องร้อยรัดนั่นหรือตัวนิพพาน กิเลสเข้าไปเย็บร้อยอยู่นั่นหลุดออกเสียจากกิเลส ขาดออกไปเสียจากกิเลส นั่นหรือเป็นตัวนิพพาน นั่นเป็นตัวออกจากกิเลสเครื่องร้อยรัด เมื่อออกจากกิเลสเครื่องร้อยรัดแล้วจึงจะไปสู่นิพพานอีกครั้งหนึ่ง นิพพานแยกออกเป็น ๒ สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ

นิพพานแยกออกเป็น ๒ สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ เหมือนพระพุทธเจ้าได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้วแต่ว่าขันธปัญจกยังปรากฏอยู่ สั่งสอนเวไนยสัตว์อยู่ ๔๕ ปี ในระหว่างนั้นเป็นสอุปาทิเสสนิพพานธาตุทั้งนั้น เป็นสอุปาทิเสสนิพพาน

ส่วนอนุปาทิเสสนิพพานละ เมื่อพระพุทธเจ้าครบอายุ ๘๐ พรรษาแล้ว ที่จะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน เดินสมาบัติทีเดียว ถึงกำหนดแล้วเข้าปรินิพพาน เดินสมาบัติปฐมฌาน รูปฌาน อรูปฌาน เดินถอยไปถอยมานับครั้งนับหนไม่ถ้วน เมื่อสมควรธรรมกายของท่านละเอียดสมควรแล้วก็ตกศูนย์มุบ พอตกศูนย์มุบ อายตนนิพพานดึงดูดแล้ว เดี๋ยวโน่น ธรรมกายของพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ธรรมหายไปอยู่ในนิพพานศูนย์นั่นเข้าถึงกำเนิดนิพพาน กำเนิดนิพพาน ในกำเนิดนั้นมีว่าง ศูนย์เข้าไปตกอยู่ในนั้นกลับเป็นธรรมกายใหญ่มโหฬาร หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใส จะว่าเป็นธรรมกายที่โปรดสัตว์อยู่นี่หรือที่ไปนิพพานนั่นนะ ที่เข้านิพพานไปแล้ว นิพพานอยู่ข้างบน สูงจากภพ ๓ นี่ขึ้นไป ๓ เท่าภพ ๓ โตเท่ากันกับภพ ๓ นี่ สว่างเป็นแก้วไปหมดทั้งนั้น งดงาม โตเท่ากับภพ ๓ นี่ แต่ว่าตรงกลางนิพพานนะมีกำเนิด กำเนิดเหมือนกับกำเนิดของมนุษย์ที่เดินสมาบัติเข้าไป เข้าไปถึงกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เป็นชั้นๆ เข้าไป

นั่นมีอายตนะทั้งนั้น มีอายตนะรองรับเป็นขั้นๆๆ เข้าไปจนกระทั่งถึงอรูปพรหมถึงธรรมกาย ธรรมกายก็มีอายตนะรองรับเป็นชั้นๆๆ ไป จนกระทั่งถึงธรรมกายละเอียดโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด มีอายตนะรองรับเป็นชั้นๆ ขึ้นไปทั้งนั้น มีอายตนะรองรับทั้งนั้น เป็นขั้นๆ ขึ้นไปถึงธรรมกายอรหัต อรหัตละเอียดนั่นแหละ ในอายตนะของพระอรหัตนั่นแหละบริสุทธิ์ฉันใด นิพพานบริสุทธิ์ยิ่งกว่านั้น เป็นอายตนะอย่างนั้น พอไปถึงนิพพานก็เป็นธรรมกาย ธรรมกายที่เข้านิพพานไปนะ ธรรมกายองค์นี้ใช่ไหม ธรรมกายตกศูนย์แล้วดับไปแล้วตรงศูนย์นั้นตกถึงศูนย์อายตนนิพพานก็กลับเป็นธรรมกายใหญ่ ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใส นั่นจะเป็นธรรมกายใหม่ไม่ใช่ธรรมกายเก่าหรือ ก็ถูก เป็นธรรมกายใหม่หรือ ก็ถูกไม่ผิด ก็เอาธรรมกายเก่าไปไว้ที่ไหนเล่า ธรรมกายเก่าตกศูนย์เสียแล้ว ดับเสียแล้วตกศูนย์ดับธรรมกายเสียแล้ว กลับเป็นธรรมกายอีก ละเอียดกว่า สวยกว่า ธรรมกายเก่านับเท่าไม่ถ้วน นั่นนิพพานอยู่โน่น นั่นเรียกว่าเมื่อพระพุทธเจ้าถึงอายตนนิพพานนั่นแล้ว อยู่ในนิพพานแล้วขณะใด ขณะนั้นเรียกว่าอนุปาทิเสสนิพพาน เข้าถึงอนุปาทิเสส

นิพพานเสียแล้ว ไม่ใช่สอุปาทิเสสนิพพาน เป็นอนุปาทิเสสนิพพานทีเดียว เข้าไปอยู่ในอายตนนิพพานนั้น

อายตนนิพพานนั้น เมื่อธรรมกายของพระพุทธเจ้ายังไม่ได้เข้าไปมีอยู่ไหมละ มีอยู่ เรียกว่าอายตนนิพพาน บาลีบริหารตำรับตำราไว้ว่า **อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นิพพานเป็นอายตนะมีอยู่อันหนึ่ง แต่ว่าพระพุทธเจ้ายังไม่ได้เข้านิพพาน พระอรหันต์ยังไม่ได้เข้านิพพาน ก็เป็นอายตนะคอยรองรับอยู่ เหมือนอย่างกับตาของเรามีอยู่ ยังมิเห็นรูป รูปมันยังไม่มาถึง ตายังไม่มาถึงรูป รูปยังไม่ถึงตา ก็ไม่เห็นกัน ก็มีอายตนะอยู่แล้ว อายตนนิพพาน อายตนะคือหู เสียงมันยังไม่มาถึงก็ไม่ได้ยินกัน พอเสียงมาถึงก็ได้ยินกัน เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ มีอายตนะเครื่องรับทั้งนั้น นี่เป็นอายตนะของโลกเขา อายตนนิพพานเป็นของละเอียด ละเอียดทีเดียว นั่นแหละนิพพานที่พระพุทธเจ้าเข้าถึง ที่เรียกว่าอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ เข้าไปแล้วไม่กลับมานั่นแหละ นิพพานนั่นแหละได้ชื่อว่าเป็นอายตนะอยู่อันหนึ่ง เรียกว่านิพพานเฉยๆ ไม่เรียกว่าพระนิพพาน ธรรมกายของพระสีธาตุราชกุมารเข้าไปอยู่ในนิพพานนั้น เรียกว่าพระนิพพาน ธรรมกายนั่นเรียกว่าพระนิพพาน แต่ว่านิพพานที่ยังเป็นเครื่องรองรับนั้น เรียกว่าอายตนนิพพาน หรือเรียกว่านิพพานเฉยๆ พระนิพพานคือพระเข้านิพพาน ให้รู้จักหลักอย่างนี้นะ

เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้ที่พระองค์รับสั่งว่า **นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งนิพพานว่าอย่างยิ่งอย่างนี้ พอไปถึงพระนิพพานเข้าแล้ว ด้วยความอดทน ด้วยความนิ่ง ด้วยความหยุด ด้วยความอดใจ นั่นแหละจึงเข้านิพพานได้ ถ้าไม่มีความอดทน ไม่มีความหยุด ไม่มีความนิ่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว เข้านิพพานไม่ได้ ที่เข้านิพพานได้ไปนิพพานได้ก็เพราะอาศัยความอดทนคืออดใจนั่นเอง เป็นความแผดเผาอย่างยิ่ง ชั่วไม่ได้เข้าไปเจือปน **น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต** ยังเข้าไปฆ่าผู้อื่นอยู่ ยังเข้าไปฆ่าสัตว์อื่นอยู่เป็นนักบวชไม่ได้ ไม่เป็นนักบวชกับเขา เป็นบรรพชิตไม่ได้ ไม่เป็นบรรพชิตกับเขา ยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่เป็นสมณะไม่ได้ เพราะยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่

ที่เป็นนักบวชได้เพราะไม่เข้าไปฆ่าผู้อื่น ที่เป็นสมณะได้เพราะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ นี่ท่านบอกตรงทีเดียว บอกตรงๆ ถ้าอยากเดินตรงๆ แล้วก็ง่ายนิดเดียว ทางพุทธศาสนาไม่มีเบียดเบียนเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าเลิกเบียดเบียนแล้ว **นิหตสตฺถา นิหตทณฺฑา** ไม่มีท่อนไม้ศัสตราในมือแล้ว ผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ ถ้า

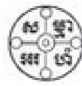

ยังมีปืนพก มีดพก ยังมีอาวุธติดมืออยู่แล้วก็ไม่ได้การ ไว้ใจไม่ได้ เหี้ยก็ไม่ไว้ใจ อย่าว่าแต่มนุษย์เลย

มีท่านดาบสผู้หนึ่งแกได้ไปบิณฑบาตในบ้าน แกเหาะเหินเดินอากาศได้ วันหนึ่งเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ชาวบ้านเขาใส่แกงเหี้ยมาถ้วยหนึ่ง มาฉันเข้ามันเอร็ดอร่อยจริง รุ่งขึ้นเช้าเอาชามไปส่งเขา ถามเขาว่าแกงอะไร แกงเหี้ย ว้า! หมายตัวจะฆ่าให้ตาย ไอ้เหี้ยใหญ่ปฏิบัติเราอยู่ตัวหนึ่ง เราจะแกงกินได้หลายวัน จะต้องฆ่าไอ้เหี้ยนั่นแกงกินเสีย ดาบสก็เอากระบองเหน็บไว้ในจีวร คลุมๆ เข้าไว้ เหี้ยเข้ามาจะต้องตีให้ตายทีเดียวเพื่อแกงกิน เอาแล้ว เหี้ยออกมาจากปลวก มาดูกิริยามารยาทของพระผู้เป็นเจ้า ดูไม่ได้ วันนี้หูตากิริยาแปลกประหลาดเหมือนอะไรเข้าสิงในตัว ไม่ไว้ใจตาดาบสเสียแล้ว ดูหน้าดูหลังเสียแล้ว ดาบสก็ทำหน้าตาปะหลับปะเหลือกอยู่ มองซ้ายมองขวา มันผิดปรกติอยู่แล้วนี่ นี่สัตว์มันรู้นะ สัตว์ฉลาดมันรู้เทียวว่ามนุษย์จะมีกิริยาท่าทางอย่างไร มนุษย์มันมีผิด นี่ผิดปรกติ กิริยาท่าทางเราก็รู้เหมือนกันแหละ แต่ทว่าไหวพริบชนิดนี้ มนุษย์ที่เข้ามาอยู่ด้วย มนุษย์พาล มนุษย์ขโมยก็รู้ มนุษย์คนซื่อก็รู้ ดูตานั่นแหละรู้ ตามันบอก ใจมันซื่อมันก็บอกว่ามันซื่อ คดมันก็บอกว่ามันคด ดูเถอะตามันนั่นแหละ ไอ้ซื่อมันมองลูกตามันตรงกัน มันไม่หลบหลีกกันหรอก มันไม่หลบตากัน ไอ้นั่นซื่อหละ ซื่อตรงๆ ซื่อๆ ถ้าตามันคอยหลบอยู่ละไม่ได้ ไอ้นี่ตอแหล ปะหลับปะเหลือกอยู่แล้ว ไม่ได้การล่ะตามันไม่ตรงกับเรา ไอ้ชนิดนี้ถ้าเหลี่ยมโกงมี ตาก็ไม่ตรงกันเสียแล้ว ชนิดนั้นต้องออกห่างนะ ถ้าตามองไม่ตรงกันละก็ ออกห่างเทียว ถ้าจะอยู่ใกล้กันแล้วตาต้องตรงกัน ถ้าตาปะหลับปะเหลือกมัวซ่อนตาอยู่ไม่ได้หละ เพลี่ยงพล้ำมันขโมยป่นปี้นะ นั่นควรระวังไว้นะ

นี่เมื่อจับหลักตรงนี้ได้แล้วก็นั่นแหละ มหาโคธาเห็นตาดาบสว่าไม่ได้การทีเดียว กิริยามารยาท ตาปะหลับปะเหลือกทีเดียว ผิดปรกติ เหี้ยคอยระวังตัว พอเพลี่ยงพล้ำไอ้เหี้ยเข้ามาใกล้ ดาบสก็จะฆ่าเหี้ย เหี้ยมันคอยระวังอยู่นี่ พอได้ท่าดาบสก็เอากระบองแล่นผลุงเข้าไปให้ เหี้ยมันก็หลบไปเสีย ลงดินติดอยู่กับดินนั่น เหี้ยปรูดเข้าโพรงไปแล้ว เข้าปล่องไปแล้ว เรียกเหี้ยออกมา เหี้ยก็บอกว่า ออกมาได้อย่างไรละ ไม้พลองมันอยู่ในมือนะ นั่นแน่ไอ้ไม้พลองอยู่ในมือ ไม่ได้การเอาจริงไอ้นี่

เพราะฉะนั้นมนุษย์ก็ดี ทั้งหญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า ถ้านักบวชก็เหมือนกันยังมีเก็บศัสตราอาวุธกันอยู่แล้วก็ไม่ได้ นักบวชจอมปลอมอยู่แล้วก็ไม่ได้การหละ มีดพกมีดอะไรเก็บใส่หีบใส่ตู้ซ่อนเร้นไว้ อะไรต่างๆ นานาเหล่านี้นะไม่ได้ นักบวช

เหล่านี้ไม่ได้ ยังจอมปลอมอยู่ ไม่ใช่นักบวชจริงหรอก นักบวชโกง ต้องรีบแก้ไข ไม่แก้ไขไม่ได้ เป็นพระเป็นเณรไม่เข้าใจ ให้สึกเป็นอุบาสกอุบาสิกาไม่เข้าใจ ซ่อนอาวุธอยู่แล้วก็ไม่ได้ **นิหตสตฺถา นิหตทณฺฑา** ไม่มีศัสตราและท่อนไม้ในมือแล้ว มือเปล่าแล้ว นี้เขาเรียกว่ามันคายงวงแล้ว ปล่อยแล้ว ปล่อยไม่เอาธุระแล้ว อย่างนี้เรียกว่าใช้ได้หละ ตาก็ตรงแล้ว ไม่ปะหลับปะเหลือกแล้ว อย่างนี้ใช้ได้ นี่ตัวอย่างนะ ถ้าว่าใครเป็นเช่นนี้แล้วเลิกเสียนะ เป็นภิกษุสามเณรเลิกเชียว ไอ้ซ่อนเร้นอาวุธอย่างนี้น่ะมันยังเป็นคนร้ายอยู่ในตัว อุบาสกอุบาสิกาก็เลิกเสียนะ มันเป็นคนร้ายอยู่ในตัวมัน ต้องแก้ไขมันเสียทีเดียว ถ้าแก้ไขมันได้แล้ว มันเชื่อเราแล้วละก็ได้ชื่อว่าไม่เข้าไปฆ่าสัตว์อื่นแล้ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่นแล้วแน่หละ ไว้ใจได้

ถ้ามันยังมีอาวุธอยู่ละก็ยังไว้ใจไม่ได้ มันจะต้องไปฆ่าสัตว์อื่น ยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ ไว้ใจมันไม่ได้ ตัวของเราเองแหละ ไม่ต้องไปตัวคนอื่นหละ ไว้ใจมันไม่ได้ ตีหัวมันเปกหรือตบตัวมันเปก หรือผางเข้าไปให้ ค่อยๆ มันก็พอจะทนได้ ถ้าว่ามันหน้ามืดขึ้นมาละก็ เขาว่าเห็นช้างเท่าหมูเทียวนะ มันโกรธขึ้นมาแล้วละก็เล็กโตไม่ว่า เอาทีเดียวแหละ มันไม่กลัวกันหละ เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ คอยดูตัวของตัวไว้ มันจะมีเพลงโกงตัวเองอยู่อย่างไรละก็แก้ไขมันเสีย ถ้าว่ามันยังเข้าไปเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ มันยังจะฆ่าผู้อื่นอยู่ มันจะเข้าไปฆ่าผู้อื่นอยู่ เข้าไปเบียดเบียนผู้อื่นอยู่จะเรียกว่านักบวชที่ดีไม่ได้ จะเรียกว่าสมณะไม่ได้ จะเรียกว่าบรรพชิตไม่ได้ ใช้ไม่ได้ทีเดียว เหตุฉะนั้น ต้องเลิกพวกเหล่านี้เสียให้ขาด ใจจะเป็นนักบวชที่ดี ทำธรรมะให้เป็นขึ้น ทำใจให้อยู่กับที่ทำธรรมะเรื่อยๆ ไป นั่นแหละเป็นนักบวชที่ดีได้ เป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีได้ในพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เพราะบิดามารดาเบียดเบียนกันขึ้นก่อน เป็นอุทาหรณ์ให้ลูกเอาอย่าง
เบียดเบียนซึ่งกันและกันบ้าง เบียดเบียนกันแรงหนักเข้า
ถึงตบตีให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน หนักมือไปกว่านั้น
แตกแยกจากกัน อยู่รวมกันไม่ได้ อยู่รวมกันก็ตีกันเท่านั้น
พูดไม่ลงรอยกัน เพราะเบียดเบียนกันเสียแล้ว ...'

'... พระพุทธเจ้า พระอรหัตอรหันต์ ดำเนินมาอย่างนี้
ทำอย่างนี้ จึงได้รับความสุข
เราต้องการความสุขนัก แต่หาความสุขในความทุกข์
ไม่หาความสุข ในเหตุของความสุข ...'

กัณฑ์ที่ ๔๗
พุทธโอวาท

๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก ปาณภูเตสุ สญฺญโม
สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม
อสฺมิมานสฺส โย วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขนฺติฯ

วิ.ม.(บาลี) ๔/๕/๖

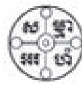
ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยพุทธโอวาท พระองค์ทรงประทานเทศนาแก่บริษัททั้ง ๔ มีภิกษุบริษัทเป็นต้น พระทศพลทรงวางเนติแบบแผนตำรับตำราไว้ให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ประชุมชนในยุคโน้น ตลอดมาจนกระทั่งถึงประชุมชนในยุคนี้ เราท่านทั้งหลายผู้เกิดมาประสบพบพุทธศาสนา ก็ควรจะได้ฟังพระธรรมเทศนานั้นในบัดนี้

ตามวาระพระบาลีว่า **อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก** ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก **ปาณภูเตสุ สญฺญโม** ความสำรวมระวังในสัตว์มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเป็นเหตุให้รักษา **สุขา วิราคตา โลเก** ความปราศจากจากความกำหนัดยินดีเป็นสุขในโลก **กามานํ สมติกฺกโม** ก้าวล่วงเสียซึ่งกาม **อสฺมิมานสฺส โย วินโย** นำเสียซึ่งอัสมิมานะ **เอตํ เว ปรมํ สุขํ** นี้ละเป็นสุขอย่างยิ่ง ตรงนี้แง่นี้เป็นธรรมสำคัญ ๕ ข้อด้วยกัน ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกนั้นเป็นไฉน มีอรรถาธิบายเป็นลำดับไป ตนของตนไม่เบียดเบียนตนเองด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือด้วยใจตน ตนของตนเองไม่เบียดเบียนบุคคลผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา ด้วยใจของตน ตนของตนเองไม่เบียดเบียนทั้งตนและทั้งบุคคลอื่น ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจของตนเอง นี้เพียงเท่านี้ตนก็เป็นสุขแล้ว คนอื่นที่ไม่ถูกเบียดเบียนก็เป็นสุขด้วย ทั้งตนและบุคคลอื่นก็เป็นสุขทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ยักย้ายไปไหน ความเบียดเบียนนี่เป็นทุกข์ในโลก ไม่ใช่เป็นสุข ความเบียดเบียนเป็นทุกข์ในโลก บัดนี้โลกกำลังเบียดเบียนซึ่งกันและกันอยู่ เดิมก็ออกจาก

ตนนั่นแหละ ไม่ใช่ออกจากไหน ความเบียดเบียนอันนี้ ถ้าว่าตนไม่คิดเบียดเบียนแล้ว ความเดือดร้อนก็จะมีเป็นไฉน ความเบียดเบียนอันนี้แสดงโดยข้อเค้าสำเนาความก็เพียงตนของตนกับบุคคลอื่น ๒ คนเท่านั้นในโลก โลกคือหมู่สัตว์ โอกาสโลก ขันธโลก โอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นี้เรียกว่าโอกาสโลก ขันธโลก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัตว์โลกที่ไปเกิดมาเกิดอาศัยขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขันธ์ทั้ง ๕ ก็อาศัยโอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ อาศัยอย่างนี้ นี่เมื่อมีขึ้นเป็นขึ้นในโลกแล้วเกิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมู่มนุษย์ใดในสากลโลก ในประเทศใดหมดทั้งประเทศ ประเทศใดไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ประเทศนั้นได้รับความสุขแน่แท้ ประเทศใดเบียดเบียนในกันและกันเข้า ใน ๒ ประเทศนั้นที่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์แน่ ไม่ใช่เป็นทุกข์เพียงเท่านั้น หลั่งความทุกข์มาให้ประเทศใกล้เคียงไม่ใช่น้อย ยังเราท่านทั้งหลายได้ประสบความเบียดเบียนมาแล้วอย่างใหญ่เรียกว่าสงครามล่วงแล้ว ๒ ครั้ง ได้ประสบอย่างใหญ่ทีเดียว

พอปลายสงครามข้าวของแพงเกินส่วน ของหายากเกินส่วน เครื่องอุปโภคบริโภคไม่พอใช้จ่ายกัน ต่างประเทศถึงกับเดือดร้อนถึงความตาย นี้เห็นได้แล้วความเบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์ในโลกอย่างนี้ ตั้งต้นแต่สกุลๆ เดียว บิดามารดาเดียวกัน อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ถ้าจะให้ได้รับความสุขบิดามารดาต้องไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันก่อน ลูกหญิงลูกชายของบิดามารดาเดียวกันต้องไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อมารดาบิดาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว มารดาบิดาก็ได้รับความสุขทั้ง ๒ ฝ่าย ลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว ลูกหญิงลูกชายก็ได้รับความสุข ตลอดจนกระทั่งมารดาก็ได้รับความสุข ลูกหญิงลูกชายเบียดเบียนกันขึ้นเวลาใด มารดาบิดาก็ได้รับความทุกข์เวลานั้น ถ้าว่าลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมตตาปราณีในกันและกัน รักใคร่ในกันและกัน สนิทสนมในกันและกัน กลมเกลียวในกันและกัน ได้ชื่อว่าไม่เบียดเบียนในกันและกัน ถ้าว่าไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันดังนี้แล้ว มารดาบิดาสกุลนั้น ลูกหญิงลูกชายสกุลนั้นได้รับความสุข มีแต่ความเจริญเป็นเบื้องหน้า ความเสื่อมทรามไม่มี ที่จะได้รับความเสื่อมทรามแตกสลาย **เพราะบิดามารดาเบียดเบียนกันขึ้นก่อน เป็นอุทาหรณ์ให้ลูกเอาอย่างเบียดเบียนซึ่งกันและกันบ้าง เบียด เบียนกันแรงหนักเข้า ถึงตบตีให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน หนักมือไปกว่านั้นแตกแยกจากกัน อยู่รวมกันไม่ได้ อยู่รวมกันก็ตีกันเท่านั้น พูดไม่ลงรอยกัน เพราะเบียดเบียนกันเสียแล้ว** ก็ตั้งเป็นหมู่พวกไม่ได้ มารดาบิดาคู่นั้นเรียกว่าคุมความปกครองไม่อยู่ ไม่สามารถปกครองลูก

หญิงลูกชายไว้ได้ เป็นคนมีปัญญาแต่เพียงให้ลูกหญิงลูกชายเกิดเท่านั้น เลี้ยงให้ใหญ่โตเท่านั้น **ที่จะปกครองลูกหญิงลูกชายปกครองไม่ได้ สัมหาอะไรที่จะไปปกครองผู้อื่น** ปกครองลูกหญิงลูกชายของตนก็ไม่ได้

นี่ก็เพราะอะไร ก็เพราะความเบียดเบียน ถ้าความเบียดเบียนเลิกเสียแล้ว ไม่เบียดเบียนกันและกันแล้วก็ปกครองกันได้ ความเบียดเบียนนี้แหละสำคัญนัก ถ้าเลิกเบียดเบียนกันเสียได้ ตระกูลหนึ่งมารดาบิดาลูกหญิงลูกชายก็ไม่ต้องแตกแยกจากกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่เป็นพวกกัน อยู่ได้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกันได้เพราะไม่มีความเบียดเบียนในกันและกัน ขยายส่วนออกไปกว่านั้น กว้างออกไป ตระกูลหนึ่งๆ เต็มประเทศออกไป ขยายส่วนออกไปกว่านั้น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันประเทศหนึ่งๆ ไม่เบียดเบียนกันทั้งหมด ปรากฏว่าประเทศนั้นจะได้รับความรุ่งเรืองเจริญเกิดจากความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขด้วยกันทั้งนั้น ไม่ต้องมีตำรวจเฝ้า ไม่ต้องมีใครรักษา ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีตุลาการ การที่จะไม่เบียดเบียนกันได้เช่นนี้จะเป็นได้เช่นไร ต้องอาศัยพระพุทธศาสนาแท้ๆ จึงจะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก เป็นที่ร่มเย็นเป็นสุขของโลก เป็นประมุขของโลก เป็นที่พึ่งของโลก เป็นผู้รู้จักหนทางเป็นที่ตั้งของความเสื่อม เป็นที่ตั้งของความเจริญ รู้ทางความเสื่อม รู้ทางความเจริญ รู้ทางร่มเย็นเป็นสุข รู้ทางเดือดร้อนเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้ารู้ทุกอย่าง ได้วางเนติแบบแผนตำรับตำรา โลกก็เกิดขึ้นใหม่ๆ ยังมีมนุษย์น้อยอยู่ ลงมากินง้วนดินแล้วก็เหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ ก็จ๊อหลออยู่ในแผ่นดินนี้ต่อไปๆๆๆ ก็ได้กายนั้นก็กลายมาเป็นมนุษย์เป็นลำดับไป กลายไปอยู่สมัครสังวาสในกันและกัน ได้เกิดมนุษย์ขึ้น เมื่อเกิดมนุษย์ในตอนต้นก็มีน้อยคน ไม่สู้จะเบียดเบียนกันนัก แล้วมนุษย์มากขึ้นเป็นลำดับ มนุษย์เริ่มเบียดเบียนกัน ใกล้เคียงกันก็ทะเลาะบาดหมางให้ประหัตประหารกันด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง ด้วยใจบ้าง ก็เกิดเบียดเบียนกันขึ้น ทุบตีฆ่าฟันกัน ครานั้นโลกได้รับความเดือดร้อนเพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยความให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน ทุบตีฆ่าฟันซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้มนุษย์เลิกเบียดเบียนกันเสีย เมื่อหยุดเบียดเบียนกันก็เป็นสุขทีเดียว

ต่อเมื่อเบียดเบียนกันอีก ความคับคั่งเข้า มากมนุษย์ด้วยกัน แย่งชิงอาหารในกันและกัน ฉกลักหลอกลวงในกันและกันเป็นทุกข์อีก มนุษย์เหล่านั้นเกือบจะโลกแตก

ทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้เลิกฉกลัก หลอกลวง ล่อหลอนในกันและกันเสีย ฉะนั้น โลกก็เป็นสุขสงบไปอีก

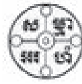
ต่อมาอีก มากมนุษย์เข้า มีความกำหนัดยินดีกันเกินไป ประทุษร้ายสับสนกัน ไม่ว่าลูกใครเมียใคร ตามชอบใจของตัวเองอีกแล้ว โลกแตกอีกแล้ว มนุษย์ผู้มีปัญญาก็แก้ไขให้มนุษย์พวกนั้นเลิกประทุษร้ายในกันและกัน เลิกผิดในกามเสีย ให้ยินดีเฉพาะคู่ครองของตนๆ มนุษย์พวกนั้นก็สงบเงียบได้รับความสุขไปอีก

ต่อมาอีกมนุษย์มากขึ้น เกิดขี้ปดขี้โป้กันขึ้นแล้ว ไม่จริงแล้ว ถ้อยคำสำเนียงหลอกลวง ล่อหลอก ฉ้อโกงกันต่างๆ แล้ว เกิดถ้อยคำตลบแตลงไปแล้ว เดือดร้อนแทบจะถล่มทลายอีก มนุษย์ผู้มีปัญญาแก้ไขอีกสงบเสีย มนุษย์พวกนั้นก็ได้รับความสุขใจเพราะสงบในการเบียดเบียน ในการหลอกลวง ล่อหลอน พูดไม่จริง กลับพูดจริงกันเสียหมด มนุษย์ก็ได้รับความสุข

ครั้นต่อมามนุษย์สนุกกันใหญ่ บริโภคสุรากันขึ้นหมด ไอ้ที่ข้อกฏหมายวางกันไว้เท่าไรๆ ถล่มทลายหมด โลกจะแตกจะทำลายคราวนี้ ทำไงกันละ เกิดเหตุยกใหญ่ เกิดอลหม่านทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้สงบ ให้เลิกสุรากันเสีย งดสุราเสียให้ขาด ไม่บริโภคสุรากัน สิ่งที่ทำให้เมาเลิกกัน มนุษย์ก็ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขไป นี่ต้นเดิมของมนุษย์นะ เดือดร้อนแล้วก็สงบกันได้ด้วยวิธีนี้

แต่ในบัดนี้เล่า หมดทั้งสากลโลก หมดประเทศไทย หมดประเทศอเมริกา หมดประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น จีน รัสเซีย ฯลฯ ถ้ามีศีล ๕ ด้วยพร้อมๆ กันเป็นไง มีศีล ๕ พร้อมกันเสีย บริสุทธิ์พร้อมกันไม่มีร่องเสียด้วยกันทั้งนั้น โลกจะได้รับร่มเย็นเป็นสุขอย่างไรบ้าง โลกก็ได้รับร่มเย็นเป็นสุขทันใดทีเดียว ประเทศใครๆ อยู่อู่ใครๆ นอนไป สบายอกสบายใจ เพราะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันหมดทั้งโลก นี่ท่านวางตำรับตำรา หมู่ปลาอยู่เป็นหมู่เป็นพวกใหญ่ พวกใหญ่เบียดเบียนไอ้เล็ก กินไอ้เล็ก ไอ้ใหญ่ก็ตอด ไอ้ใหญ่ขวางไอ้ใหญ่อยู่อย่างนี้แหละ เกะกะกันอยู่อย่างนี้แหละ หมู่ปลาก็ไม่ได้รับความสุข หมู่นกหมู่เดียวพวกเดียวกันจิกกันข่มเหงคะเนงร้ายกัน หมู่นกก็ไม่ได้รับความสุขเพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมู่มนุษย์ละ เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้วก็ไม่ได้รับความสุขแบบเดียวกัน ไม่ว่าสัตว์ชนิดใด ๔ เท้า ๒ เท้า เท้าเหี้ยน[๑] เท้ามาก ลงเบียดเบียนกันไม่ได้รับความสุข เลิกเบียดเบียนกันเสียเวลาใด เวลานั้นแหละ **อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก** ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกแท้ๆ

[๑] เท้าเหี้ยน หมายถึง ไม่มีเท้า

กามานํ สมติกฺกโม ก้าวล่วงเสียซึ่งกามทั้งหลาย กามทั้งหลายนั้นคืออะไรเล่า รูปที่ชอบใจนะซิ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ เรียกว่า ปปัญจธรรม ธรรมที่ทำสัตว์ให้เนิ่นช้า ไม่เป็นอันที่จะให้มีเวลาให้ทาน จำศีล ภาวนา ความยินดีในรูปถอนไม่ออก ยินดีในเสียงถอนไม่ออก ยินดีในกลิ่นถอนไม่ออก ยินดีในรสถอนไม่ออก ยินดีในสัมผัสถอนไม่ออก จะหยุดจะยั้งเสียก็ไม่ได้ เสียดาย ห่วงใยอาลัย ละไม่ได้วางไม่ได้ ทำอย่างไรเล่าคราวนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ก้าวล่วงไม่พ้น จมอยู่ในความสุข จมอยู่ในปลักของความสุขนั่นถอนไม่ออก จมอยู่ในปลักของความทุกข์นั่นถอนไม่ออก เพราะธรรมนั่นทำสัตว์ให้เนิ่นช้า ให้เดือดร้อน ทุรนทุราย กระสับกระส่ายต่างๆ นานา เป็นอยู่อย่างนี้ทั่วสากลโลกเพราะก้าวไม่ข้าม หามไม่พ้น ยินดีในรูปติดอยู่ในรูป ยินดีในเสียงติดอยู่ในเสียง ยินดีในกลิ่นติดอยู่ในกลิ่น ยินดีในรสติดอยู่ในรส ยินดีในสัมผัสติดอยู่ในสัมผัส ธรรม ๕ อย่างนี้ ทำให้สัตว์เนิ่นช้า เรียกว่า ปปัญจธรรม ปปัญจธรรมทั้ง ๕ นี้เป็นตัวกามแท้ๆ เรียกว่าเป็นตัวพัสดุกาม และเป็นที่ตั้งของกิเลสกามด้วย รูปนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกาม ที่สาวๆ งามๆ ก็เป็นพัสดุกาม ความยินดีมันก็ไปติดมากขึ้น เสียงที่เพราะๆ งามๆ นั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น กลิ่นที่หอมๆ ที่จับใจนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีมากขึ้น รสเป็นที่ชอบอกชอบใจ คือรสชาติที่เลิศที่ประเสริฐนั่นแหละเป็นพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น สัมผัสทางกายเป็นที่ชอบใจของกายนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งแห่งความยินดีหนักขึ้น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ๕ นี้เป็นตัวพัสดุกาม ความยินดีในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส และในสัมผัสนั้นเป็นตัวกิเลสกาม ถ้าก้าวไม่พ้น ติดอยู่ในตัวพัสดุกามเหล่านี้แล้วต้องเป็นทุกข์เนืองนิตย์อัตรา หัวเราะบ้าง ร้องไห้บ้าง ต่างๆ นานา ไม่เสื่อมสร่าง ต่อเมื่อใดก้าวล่วงปัญจวิธกามคุณทั้ง ๕ ทั้งตัวพัสดุกาม ทั้งตัวกิเลสกามนี้ ปล่อยวางเสียได้ ก้าวพ้นไปเสียได้ ใครก้าวพ้นไปได้บ้างเล่า

เขาว่าท่านพรหมน่ะ ท่านพรหมก้าวพ้นไป ท่านรูปพรหมน่ะ เกิดตั้งแต่พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญสัตตา อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี และ อกนิฏฐา เขาว่าพรหม ๑๖ ชั้นนี้ก้าวล่วงพ้นกามไปเสียแล้ว มีรูปฌานเป็นที่ติดอยู่ รูปฌานนั่นนะติดอยู่กับใจ อ้ายท่านที่ติดอยู่ในใจ กามก็ติดอยู่กับใจเหมือนกันในมนุษย์โลกนี่แหละ รูป เสียง กลิ่น รส ในมนุษย์โลกนี่แหละ ติดอยู่กับใจแกะไม่ออก

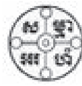

ไม่หลุดออกจากใจ ไปในสวรรค์ ๖ ชั้นฟ้า จาตุมหาราช ตาวติงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ติดหนักขึ้นๆ ละเอียดหนักขึ้น เอร็ดอร่อยหนักขึ้น ถอนไม่ออก ท่านพรหมเท่านั้นเป็นคนกล้าหาญ อุตส่าห์พยายามหลีกๆ จากหมู่คณะออกไป เล่นซ่อนกระทำความเพียร ทำปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ให้บังเกิดขึ้น แต่พอทำปฐมฌานเกิดขึ้นเท่านั้น โอ้ อ้ายกามนี่เป็นโทษจริง ฌานนี่วิเศษจริง เป็นคุณจริงพ้นจริง ไปติดอยู่เสียกับฌานสบาย ติดอยู่กับกามเหมือนกับนั่งอยู่ในกองไฟ หรือนั่งอยู่ในกลางแดดจัด ทนไม่ค่อยไหว ไม่สบาย พอไปอยู่กับฌานเสียเหมือนเข้าร่ม สบายจริง เหมือนเข้าร่มที่เย็นมีน้ำล้อมอยู่ข้างๆ ทั้งเย็น ทั้งชื่นมื่น ทั้งสบาย

ใจไปจรดอยู่กับรูปฌาน รูปฌานนะ ลักษณะเหมือนยังกับกงเกวียนเป็นเหมือนกระจก แผ่นกระจก หนาคืบหนึ่ง วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา กลมๆ ไม่ใช่กลมรอบตัว กลมเหมือนกับกงเกวียนวงล้อต่างๆ กลมๆ เป็นแผ่นเดียวเหมือนกระจก กลมรอบตัว แล้วก็ข้างๆ ก็เรียบร้อยเป็นอันดี ข้างหน้า ข้างหลัง เรียบร้อยดี ส่วนกายรูปพรหมก็เข้านั่งอยู่บนกลางปฐมฌานนั่น พอขึ้นนั่งบนนั้นเท่านั้น เย็นอกเย็นใจสบายใจ ก็ติดอยู่กลางดวงปฐมฌานนั้น พอใจจรดอยู่กับกลางดวงปฐมฌานได้ มันชื่นมื่น สบายความสบายของปฐมฌานนะวิเศษวิโสนัก

เขาเล่าเรื่องว่า มหากษัตริย์องค์หนึ่งได้บรรลุปฐมฌานแล้ว สละราชสมบัติให้ราชโอรสปกครองไป ตัวไปเป็นฤาษีชีไพรเสีย ภายนอกนั่น ฝ่ายผู้ได้รับรัชทายาทนั้นไม่อาจจะปกครองได้ให้ไปตามบิดามา มหาดเล็กเด็กชาก็ไปพร้อมกัน ผู้คนสกลโยธามากมายหลามไปทีเดียว ไปตามพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเดิมผู้สละราชสมบัติไปเสียนั่นนะเป็นผู้ปกครอง มีความสงบเงียบเรียบร้อยดี มหากษัตริย์ไปถึงกำลังเข้าฌานสมาบัติอยู่ เข้าไปคอยอยู่จนกระทั่งมีโอกาสออกมา ก็เข้าไปทูลว่าพระ องค์ เชิญพระองค์เสด็จกลับเสวยราชสมบัติ ไม่มีใครสามารถจะปกครองได้ มหากษัตริย์ก็ลืมพระเนตรขึ้นก็ไถ่ถามเรื่องราว รู้เรื่อง เอ็งกลับไปเถอะข้าจะเข้าฌานของข้าข้าไม่ต้องการแล้วสมบัติ ข้าอยู่ในฌานของข้าสบายกว่า อยู่เป็นกษัตริย์ข้าไม่สบายเลยข้าเดือดร้อนนัก นั่นแน่ถึงขนาดนั้น ถึงขนาดนั้น อ้อ! การเข้าฌานนี่มันเลิศประเสริฐอย่างนี้หรือ ร่มเย็นเป็นสุขอย่างนี้ ที่จะละกามได้ต้องเข้าฌาน เข้าปฐมฌานเสีย กามทำอะไรเราไม่ได้

บัดนี้ ที่วัดปากน้ำนี่นะมีธรรมกาย สูงกว่าฌานนั่นอีก โอย นั่นสู้ไม่ได้ ไกลกว่าฌานนั่นอีก เขามีธรรมกายกัน ถ้ามีความกำหนัดยินดีเวลาใด แพร็บเข้าธรรมกาย

ไป ความกำหนัดยินดีทำอะไรไม่ได้เลย ล้อมันเล่นเสียก็ได้ มันทำอะไรไม่ได้ ความกำหนัดยินดีทำอะไรไม่ได้ ที่เราเป็นผู้ครองเรือนน่ะ ความกำหนัดยินดีมันบังคับเหมือนกับเด็กๆ ตามชอบใจมัน จะทำอะไรก็ทำตามชอบใจของมัน ความกำหนัดยินดีมันบังคับ มันบังคับเช่นนั้นแล้ว เราเข้าธรรมกายเสีย ไม่ออกจากธรรมกาย ความกำหนัดยินดีที่มันบังคับนั่นหายแวบไปแล้ว เหมือนไฟจุ่มน้ำ

จงพยายามให้มีธรรมกายขึ้นเถิด เลิศกว่าฌาน ฌานนั่นก็พอใช้ได้ แต่ว่าจะเข้าสักเท่าไรก็ตามเถอะ นั่นนะ ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เลิศประเสริฐหนักขึ้นไป ก็ยังอยู่ในรูปภพ ถ้ายังติดกามอยู่ ยังแน่นอยู่ในกามนั่น เขาเรียกว่ากามภพ ติดอยู่ในกาม ก้าวล่วงกามยังไม่ได้ พ้นจากกามหยาบไป ในมนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้นไปได้ ไปติดอยู่ในรูปภพอีก แม้จะเข้าถึงอรูปฌานละเอียด ออกจากจตุตถฌานแล้วเข้าถึงอรูปฌานละเอียด เข้าอากาสานัญจายตนฌาน วิญญานัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ก็ยังอยู่ในภพ ในอรูปภพอยู่ กามภพ รูปภพ อรูปภพเหล่านี้ ก็ยังไม่พ้นความกำหนัดยินดีในรูปฌาน หรืออรูปฌานอยู่

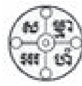
เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้วละก็ ขึ้นไปเป็นชั้นๆ จึงจะพ้นจากกามได้ เข้าถึงธรรมกายแล้ว เข้าไปเป็นชั้นๆ เป็นธรรมกายโคตรภู ธรรมกายพระโสดา ธรรมกายพระสกทาคา ธรรมกายพระอนาคา ธรรมกายพระอรหัต เป็นจากกายอรูปพรหมอีก ๑๐ ชั้น ถึงพระอรหัต ถึงพระอรหัตชั้นที่ ๙ ที่ ๑๐ ละก็ ชั้นที่ ๑๗ ชั้นที่ ๑๘ ของกายทุกกายไป เข้าถึงกายพระอรหัต พอถึงกายพระอรหัตก็ **วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** เลิศประเสริฐกว่าสังขตธรรม เป็นอสังขตธรรมทั้งหมด ถึงวิราคธรรมทีเดียว

นี่พอถึงธรรมกายได้แล้วละก็เลิศประเสริฐนัก นี่สูงนะ สูงขึ้นไป สูงไปทีเดียว นี่เรียกว่า **กามานํ สมติกฺกโม** ก้าวล่วงพ้นเสียซึ่งกามไปได้ เป็นสุขจริงๆ แท้ๆ ทีเดียว ที่ก้าวล่วงกามไปแล้ว **สุขา วิราคตา โลเก** พวกกายรูปพรหมอรูปพรหมเหล่านั้นยังกำหนัดยินดีในรูปฌานอรูปฌานอยู่ ถ้าว่าปราศจากความกำหนัดยินดีเสียได้ ความกำหนัดยินดีนี่มันร้ายนักทีเดียว มันทำเสียมรรยาทหมดทีเดียว ชายก็เสียมรรยาท หญิงก็เสียมรรยาท ถึงกับฆ่ากันฟันกันทีเดียว ความกำหนัดยินดีนะ มันจัดขึ้นมาเต็มที่ละก็ ไม่ได้ละ บึ่งทีเดียว แมวก็ร้องหง่าวทีเดียวนะ ทนไม่ไหว ความกำหนัดยินดีเข้ามาบังคับถึงขนาดนั้น บังคับสัตว์เดียรัจฉาน ทั้งมนุษย์ก็บังคับมนุษย์แล้วก็แซ่วเทียวกลางค่ำกลางคืน เดินแซ่กๆๆ อยู่ไม่ค่อยไหว ความกำหนัดยินดีบังคับมัน หมดทั้งสากลโลกเป็นอย่างนี้ ห้ามมันอย่างไรก็ไม่ไหว เพราะความกำหนัดยินดีเข้ามาบังคับ

มัน **สุขา วิราคตา โลเก** ปราศจากความกำหนัดยินดีเสียได้เป็นสุขในโลก ถ้าว่าปราศจากชั่วคราวเหมือนกับที่แก้กันมาแล้วนี้ เหมือนอย่างคุ้มครองกันมาแล้วนี้ อย่างชนิดนั้นไม่เรียกว่าปราศจากความกำหนัดยินดี แต่อยู่ในความกำหนัดยินดี จมอยู่ในความกำหนัดยินดี ปราศจากความกำหนัดยินดีเป็นสุขในโลก เหมือนภิกษุสามเณรหรืออุบาสกอุบาสิกา ปราศจากความกำหนัดยินดีเสียชั่วคราวเสียเช่นนี้ก็เป็นสุขพอใช้เหมือนกัน เราได้พบแล้วอย่างนี้แหละ บางคนก็ว่าสบายจริง อยู่กับวัดวาสบายจริงไกลจากความกำหนัดยินดี ภิกษุสามเณรก็สบายจริง มันไกลจากความกำหนัดยินดีถ้าว่ามันปราศจากจริงๆ ปราศจากความกำหนัดยินดีจริงๆ ก็เป็นสุขในโลกทีเดียวเหมือนกับท่านรูปพรหม อรูปพรหม ท่านเหล่านั้นยังกำหนัดยินดี ปราศจากความกำหนัดยินดีในกามภพจริงๆ แต่ว่ายังกำหนัดยินดีในรูปภพ อรูปภพอยู่ ถอนความกำหนัดยินดียังไม่ออก ยังไม่เป็นสุขแท้ จะให้ถึงความสุขแท้เมื่อปราศจากความกำหนัดยินดี ก็ต้องเข้าถึงธรรมกาย เข้าถึงธรรมกายในโคตรภู ปราศจากความกำหนัดความยินดีจริง เมื่อออกจากธรรมกายก็กำหนัดยินดีอีก เข้าถึงกายพระโสดายังมีความกำหนัดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระสกทาคาก็ยังมีความกำหนัดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระอนาคายังมีความกำหนัดยินดี รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปฌานอยู่ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังมี ยังยกเนื้อยกตัวอยู่ ยังฟุ้งซ่านอยู่ยังรู้ไม่จริงยังสงสัย เมื่อถึงพระอรหัตเสียตราบใดละก็ นั่นแหละ ปราศจากความกำหนัดยินดีแท้ ไม่มีความกำหนัดยินดีต่อไป ถ้าใจหยุดเหมือนเสาเขื่อนปักตรงหน้าวัดทีเดียวลมพัดทางทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ไม่เขยื้อน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เข้ามากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อน ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข โลกธรรมทั้ง ๘ มากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อนต่อไป นั่นปราศจากความกำหนัดยินดีเป็นสุขแท้ๆ เป็นสุขแท้ๆ ทีเดียว นี้เรียกว่า **สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม** ก้าวพ้นกามไปเสีย กิเลสกาม พัสดุกามหมด ไม่หลงเหลือ ก้าวพ้นไปเสีย

อ้าว อธิบายข้ามมาเสียบทหนึ่งแล้ว **ปาณภูเตสุ สญฺญโม** นั้นไม่ใช่เรื่องอะไร เรื่องสำรวมในศีล **ปาณภูเตสุ สญฺญโม** สำรวมไม่เบียดเบียนในสัตว์ที่มีชีวิตต้องระวังสัตว์ที่มีชีวิต ไม่เบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิต นี้ที่เราประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นนิตย์ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ส่วน **กามานํ สมติกฺกโม** ได้อธิบายไปแล้ว เพราะข้ามมาเสียบทหนึ่ง อธิบายไปแล้ว

อสฺมิมานสฺส โย วินโย นำเสียซึ่งอัสมิมานะ อัสมิมานะนั่นอะไร มานะนั่นอะไร เป็นมคธภาษาแล้วเราก็ไม่รู้จัก **อสฺมิมานสฺส โย วินโย ทิฏฺฐิมาโน** ทิฏฐิ แปลว่าความเห็น ยกความเห็นของตัว ไม่มีใครสู้ สูงกว่าคนอื่น จนกระทั่งเลยเถิดข้ามธรรมไปเสียหมดเป็นมิจฉาทิฏฐิกัน นั่นเรียกว่ามิจฉาทิฏฐิ มิจฉาทิฏฐิก็จำแนกมากนัก จำแนกมากทีเดียว ทิฏฐิมากทีเดียว มากนัก ยกเนื้อยกตัว เชิดเกียรติของตัวเรื่อยไป พวกนี้พวกมานะ พวกทิฏฐิมานะหละ ไอ้นี่อัสมิมานะ นี้ไอ้นี่ทิฏฐิมานะนี่ อัสมิแปลว่ามีอยู่ เราเป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน เรามีเนื้อมีตัว เรามีความสามารถ เรามีอิทธิพล เรามีกำลัง หรือว่าเรามีอะไรๆ เหล่านี้แหละ เรียกว่าอัสมิล่ะ เราจ๋องอยู่ไม่กลัวใครนี่นะเพราะเราไม่มีอะไรพอ ถ้าเราอัสมิพอเข้า เราจะเหาะเหินเดินอากาศได้ ไปทิ้งเข้าได้จะเป็นยังไง ถ้ามีขึ้นเช่นนั้นอัสมิเกิดขึ้นทีเดียว ไม่กลัวใครทั้งโลกเทียว อัสมิเกิดขึ้นทีเดียว จะท่วมทับเขาให้หมดทีเดียว นั่นตัวอัสมิมานะ ไม่มีใครสู้ ยกเนื้อยกตัวทีเดียว เชิดตัวทีเดียว อัสมิมานะนี่แหละทำโลกให้เดือดร้อน ไม่ใช่ทำพอดีพอร้าย โลกที่เดือดร้อนอยู่ก็เพราะอัสมิมานะเหล่านี้ ไม่ยอมอยู่ใต้กัน จะชำแรกกันอยู่ท่าเดียวละ หญิงก็ดีอยู่หมู่เดียวกันก็จะชำแรกเหนือกันอยู่ร่ำไปนั่นแหละ ภิกษุสามเณรก็ดีอยู่หมู่เดียวกันจะชำแรกกันอยู่ร่ำไปนั่นแหละ อุบาสกก็ดีอยู่หมู่เดียวกันชำแรกเหนือกันอยู่ร่ำไป ไอ้ที่จะชำแรกกันขึ้นไปเช่นนี้ก็เพราะตัวอัสมิมานะ เพราะถือว่าเราก็คนหนึ่ง ก็เจ้าตัวทีเดียว ทำความพอใจของตน นี้เป็นของร้าย ไม่ใช่เป็นของดี ปล่อยไอ้พวกนี้ให้สงบเสีย

พระพุทธเจ้าท่านรู้แล้วในเรื่องเหล่านี้ ท่านพบกันมาแล้ว อยู่ในบังคับมันมาแล้ว ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าท่านจึงได้รู้ได้เห็นว่า ตัวอัสมิมานะนี่เป็นตัวสำคัญนัก เราถึงที่สุดของโลกุตรธรรมได้แล้วจึงได้เห็นว่า อัสมิมานะนี่เป็นตัวสำคัญ เราเวียนว่ายตายเกิดช้าอยู่สิ้นกาลนานเพราะอัสมิมานะนี้ เมื่อถึงตัดกิเลสสมุจเฉทปหานได้แล้วหมดอัสมิมานะ ไม่มีในพระองค์เลย พระองค์ก็สบาย สบายเกินสบาย สุขเกินสุข ถอนอัสมิมานะเสียได้ละก็ ท่านจึงได้ยืนยันว่า **เอตํ เว ปรมํ สุขํ** นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง **ปรมํ** แปลว่าอย่างยิ่ง นี่แหละเว้ยเป็นสุขอย่างยิ่ง นี่แหละเป็นสุขอย่างยิ่ง ให้ถอนอัสมิมานะ ถ้าถอนเสียได้ละก็ หญิงก็เป็นเจ้าหญิง ชายก็เป็นเจ้าชาย ภิกษุก็เป็นเจ้าภิกษุ เณรก็เป็นเจ้าเณร ถอนอัสมิมานะเสียได้แล้ว แต่ว่าถอนยากจริงนะไม่ใช่ถอนง่าย อัสมิมานะเป็นตัวถอนยากนัก ไม่เป็นของถอนง่าย

ในธรรมทั้ง ๕ ข้อนี้ ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก ความสำรวมในสัตว์เป็นอยู่ทั้งหลายก็เป็นสุขในโลกเหมือนกัน ปราศจากความกำหนัดยินดีก็เป็นสุขในโลก

ก้าวล่วงกามเสียได้ก็เป็นสุขไม่ใช่น้อย เป็นสุขในโลกอีกเหมือนกัน เป็นอรหัตอรหันต์ เป็นสุขในโลก ถอนอัสมิมานะ นำอัสมิมานะออกเสียได้ นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ชั้นสุดท้ายนี่เป็นสุขอย่างยิ่ง สุขนี้เป็นความจริง ทั้ง ๕ ข้อนี้เป็นธรรมที่ย่อของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสเทศนาในที่ประชุมภิกษุและภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา เพื่อไว้เป็นตำรับตำราเนติแบบแผนของพระพุทธศาสนา ว่า**พระพุทธเจ้า พระอรหัตอรหันต์ ดำเนินมาอย่างนี้ ทำอย่างนี้ จึงได้รับความสุข เราต้องการความสุขนัก แต่หาความสุขในความทุกข์ ไม่หาความสุขในเหตุของความสุข** หาความสุขในเหตุของความทุกข์ หาความ สุขเป็นอย่างไรละ หาเงินให้มากๆ เข้า แต่พอได้เงินมากเข้าเป็นอย่างไรละวะ เดือด ร้อนเป็นจ้าละหวั่นเทียว ต้องรักษาเงินทองเหล่านั้น ก็ฉันว่าเป็นสุขหาเงินทองเหล่านั้น หามาเถอะ ถ้าว่าในป่าในดอนเป็นอย่างไร หามาได้สักแสนสักล้าน มนุษย์มันก็รู้กันทีเดียว ก็คุมพวกปล้นฆ่าทีเดียว นั่นเห็นแล้ว เงินทองเป็นสุขซิ อ้าว เงินทองเป็นทุกข์เสียแล้ว หาเป็นสุขไม่ เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ละก็ เอาเป็นมั่งมีละ เอ้า ยกแผ่นดินให้ปกครองเสียทีเดียว เป็นอย่างไรบ้าง โธ่ ถูกปกครองแผ่นดิน ผมไม่รู้เลยขอรับว่ามันจะเป็นอย่างนี้ ถ้ารู้อย่างนี้ละก็ไม่รับทีเดียว เดี๋ยวนี้มันขึ้นนั่งบนหลังราชสีห์แล้ว จะลงมันก็กัดตาย ก็จำเป็นต้องขี่มันไปอย่างนี้เอง กลัวก็กลัวมันเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองก็กลัวชีวิตเหมือนกับอยู่บนหลังราชสีห์ นั่นเหตุเป็นที่ตั้งของความทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่เหตุเป็นที่ตั้งของความสุข เหตุเป็นที่ตั้งของความสุขก็เหมือนพระสิทธารถราชกุมารทิ้งราชสมบัติแสวงหาพุทธการกธรรม พอได้พุทธการกธรรมก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้พบตัวยอดสุขทีเดียว นี่ท่านรอดไปอย่างนี้ ถึงซึ่งความไม่เบียดเบียน ถึงซึ่งความเป็นผู้ระวังในสัตว์ทั้งหลาย ถึงซึ่งความเป็นผู้ปราศจากความกำหนัดยินดี ถึงซึ่งผู้ก้าวล่วงซึ่งกามทั้งหลายไป เป็นผู้ถอนอัสมิมานะเสียได้ **เอตํ เว ปรมํ สุขํ** นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ความจริงเป็นอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วก็จำไว้เป็นเนติแบบแผนสืบต่อไป

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

วิธีการนั่งสมาธิ หลวงพ่อวัดปากน้ำ สอนให้นั่งตัวตรง
เอานิ้วชี้ข้างขวาจรดนิ้วหัวแม่มือข้างซ้าย

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... อวิชชาน่ะเป็นเหตุด้วยแล้วเป็นปัจจัยด้วย
นี่เราท่านทั้งหลาย เป็นหญิงเป็นชาย
เป็นคฤหัสถ์บรรพชิต เกิดมาได้อย่างนี้
ความเกิดอันนี้แหละเกิดแต่เหตุ ไม่ได้เกิดแต่อื่น
ไม่ว่าสิ่งอันใดทั้งสิ้นต้องมีเหตุเป็นแดนเกิดทั้งนั้น
ถ้าไม่มีเหตุเกิดไม่ได้ ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๘
ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ

๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา	เตสํ เหตุํ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ	เอวํวาที มหาสมโณ *
อวิชฺชาทีหิ สมฺภูตา	รูปญฺจ เวทนา ตถา
อโถ สญฺญา จ สงฺขารา	วิญฺญาณญฺจาติ ปญฺจิเม
อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ	เอวํ หุตฺวา อภาวโต
เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ	ตาวกาลิกตาทิโต
เอตฺตกานมฺปิ ปาจานํ	อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ
ปฏิปชฺเชถ เมธาวี	อโมฆํ ชีวิตํ ยถาติฯ **

* วิ.ม.(บาลี) ๔/๖๕/๗๔

** ส.ม. ๒๕๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เริ่มต้นแต่ความย่อย่นธรรมเทศนาของพระบรมศาสดา พระองค์ได้รับสั่งด้วยพระองค์เองว่า ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ ไม่มีเหตุแล้วธรรมก็เกิดไม่ได้ นั้นเป็นข้อใหญ่ใจความทางพระพุทธศาสนา ผู้มีปัญญาจะพึงได้สดับในบัดนี้ ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุํ ตถาคโต เตสญฺจ โย นิโรโธ จ เอวํวาที มหาสมโณ** ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าทรงตรัสเหตุของธรรมเหล่านั้น และความดับเหตุของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณเจ้าทรงตรัสอย่างนี้

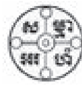
นี่เนื้อความของพระบาลีแห่งพุทธภาษิต คลี่ความเป็นสยามภาษาอรรถาธิบายว่า คำว่าเหตุนั้น ในสังคหะแสดงไว้ ฝ่ายชั่วมี ๓ ฝ่ายดีมี ๓ ดังพระบาลีว่า **โลภเหตุ โทสเหตุ โมหเหตุ อโลภเหตุ อโทสเหตุ อโมหเหตุ** มีเหตุ ๓ ดังนี้ เพราะท่านแสดงหลักไว้ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้นะ ท่านแสดงหลักยกเบญจขันธ์ทั้ง ๕ มีอวิชชา

เป็นปัจจัย วางหลักไว้ดังนี้ **อวิชฺชาทีหิ สมฺภูตา รูปญฺจ เวทนา ตถา อโถ สญฺญา จ เวทนา วิญฺญาณญฺจาติ ปญฺจิเม** เบญจขันธ์ทั้ง ๕ เหล่านี้ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดพร้อมแต่ปัจจัยทั้งหลายมีอวิชชาเป็นต้น เกิดอย่างไร เกิดแต่เหตุ เกิดพร้อมแต่ปัจจัยทั้งหลายมีอวิชชาเป็นต้น ดังในวาระพระบาลีที่ท่านวางเนติแบบแผนไว้ว่า อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** ดังนั้นเป็นต้น **อวิชชาความรู้ไม่จริง มันก็กระวนกระวายนิ่งอยู่ไม่ได้ ความรนหาความรู้จริงนั่นแหละมันก็เกิดเป็นสังขารขึ้น** รู้ดี รู้ชั่ว รู้ไม่ดีไม่ชั่ว เข้าไปว่า

อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณความรู้ เมื่อมีความรู้ขึ้นแล้ว วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป มันก็ไปยึดเอานามรูปเข้า นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ มีนามรูปแล้วก็มีอายตนะเข้าประกอบ อายตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ เมื่อมีอายตนะเข้าแล้วก็รับผัสสะ ผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ความอยากได้ดิ้นรน กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ตัณหามีขึ้นแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทานความยึดถือ อุปาทานมีขึ้นแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดภพ ก็ยึดถือภพต่อไป กามภพ รูปภพ อรูปภพ ภพเป็นปัจจัยให้เกิดชาติ เมื่อได้ภพแล้วก็เกิด เป็นมนุษย์ก็ดี เป็นสัตว์เดียรัจฉานก็ดี ๔ กำเนิด เกิดด้วยอัณฑชะ เกิดจากสังเสทชะ อุปปาติกะ เกิดด้วยชลาพุชะ สังเสทชะเหงื่อไคล อัณฑชะเกิดเป็นฟองไข่ ชลาพุชะเกิดด้วยน้ำ พวกมนุษย์ อุปปาติกะลอยขึ้นบังเกิด อย่างพวกเทวดา สัตว์นรก นี่อุปปาติกะ นี้ที่เกิดขึ้นได้เช่นนี้ก็เพราะอวิชชานั่นเอง ไม่ใช่อื่น ถ้าอวิชชาไม่มีแล้วเกิดไม่ได้ **อวิชชาน่ะเป็นเหตุด้วยแล้วเป็นปัจจัยด้วยนี่เราท่านทั้งหลาย เป็นหญิงเป็นชาย เป็นคฤหัสถ์บรรพชิต เกิดมาได้อย่างนี้ ความเกิดอันนี้แหละเกิดแต่เหตุ ไม่ได้เกิดแต่อื่น ไม่ว่าสิ่งอันใดทั้งสิ้นต้องมีเหตุเป็นแดนเกิดทั้งนั้น ถ้าไม่มีเหตุเกิดไม่ได้ นี่พระองค์ทรงรับรองไว้ตามวาระพระบาลีในเบื้องต้นนั้น**

เมื่อเป็นเหตุเกิดขึ้นเช่นนี้ ท่านวางหลักไว้อีกว่า **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** มีดับ มีเกิดดับ เกิดดับนี่เป็นตัวสำคัญ ไม่ใช่เกิดฝ่ายเดียว มีเกิดแล้วมีดับด้วย ความดับนั้น อวิชชาไม่ดับสังขารก็ดับไม่ได้ สังขารไม่ดับวิญญาณก็ดับไม่ได้ วิญญาณไม่ดับนามรูปก็ดับไม่ได้ นามรูปไม่ดับอายตนะก็ดับไม่ได้ อายตนะไม่ดับผัสสะก็ดับไม่ได้ ผัสสะไม่ดับเวทนาก็ดับไม่ได้ เวทนาไม่ดับตัณหาก็ดับไม่ได้เหมือนกัน ตัณหาไม่ดับอุปาทานก็ดับไม่ได้ อุปาทานไม่ดับภพก็ดับไม่ได้ ภพไม่ดับชาติก็ดับไม่ได้ ชาติเป็น

ตัวสำคัญ ไม่หมดชาติหมดภพ นี่เขาต้องดับกันอย่างนี้ เมื่อดับก็ดับเป็นลำดับไปอย่างนี้ ได้วางตำราไว้ว่า **อวิชฺชายเตฺวว อเสสวิราคนิโรโธ สงฺขารนิโรธา** สังขารดับ วิญญาณดับกันเรื่อยไป จนกระทั่งถึงชาติโน่น ดับกันหมด ท่านจึงได้ยกบาลีว่า **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** ย่อมเกิดย่อมดับดังนี้ **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** เกิดดับหมดทั้งสากลโลก เกิดดับเรื่องนี้พระปัญจวัคคีย์รับว่า ได้ฟังพระปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตรของพระบรมศาสดา รับรองทีเดียวตามวาระพระบาลีว่า **อายสฺมโต โกณฺฑญฺญสฺส วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ** ว่า **วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ** ความเห็นธรรม **ธมฺมจกฺขุํ** ความเห็นอันปราศจากธุลีมลทินได้เกิดขึ้นแล้วแก่ผู้มีอายุชื่อว่าอัญญาโกณฑัญญะ เห็นอะไร เห็นเกิดดับนั่นเอง

ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดเสมอดับไปเสมอ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา มีความดับไปเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้นดับไป **สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** ดับไป ถ้าย่นลงไปแล้วก็มีเกิดดับ นี่ตรงกับ **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ** เกิดดับอยู่อย่างนี้ เมื่อเกิดดับดังนี้แล้ว **เอวํ หุตฺวา อภาวโต เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ ตาวกาลิกตาทิโต** เมื่อเป็นอย่างนี้ความเกิดและดับ ความดับ **หุตฺวา อภาวโต เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ** รูปธรรมนามธรรมเหล่านั้นไม่เที่ยง เพราะความเกิดขึ้นแล้วเพราะความมีแล้วหามีไม่ รูปธรรมนามธรรมเหล่านั้นไม่เที่ยง เพราะความมีแล้วหามีไม่ เพราะความเป็นเหมือนดังของขอยืม เหมือนเราท่านทั้งหลายบัดนี้มีเกิดมีดับเรื่อยไป รูปธรรมนามธรรมที่ได้มานี้ มีแล้วหามีไม่ เพราะความเป็นดังของขอยืมเหมือนกันทุกคน ต้องขอยืมทั้งนั้น ผู้เทศน์นี่ก็ต้องคืนให้เขา เราๆ ทุกคนก็ต้องคืนทั้งนั้น ขอยืมเขามาใช้ไม่ใช่ของตัวเลย ความเป็นจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้ความของมันเป็นอย่างนี้แล้วท่านจึงได้รับสั่งในคาถาเป็นลำดับไปว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าสังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ **เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **ให้ปัญญาจรดลงตรงนี้นะว่า สังขารเราทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง** ถ้าจริงไม่เที่ยงอยู่แล้วละก็ ยึดด้วยความไม่เที่ยงนั้นไว้อย่าให้หายไป ตรึกไว้เรื่อย สังขารทั้งปวงน่ะ ถ้ามันอยากจะโลดโผนละก็ สังขารของตัว ปุญญาภิสังขาร สังขารที่เป็นบุญ อปุญญาภิสังขาร สังขาร

ที่เป็นบาป อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว **กายสังขาร ลมหายใจเข้าออกปรนปรือกายให้เป็นอยู่ วจีสังขาร ความตรึกตรองที่จะพูด จิตสังขาร ความรู้สึกอยู่ในใจเป็นจิตสังขาร สังขารทั้งหลายเหล่านี้ไม่เที่ยง ไม่เที่ยงจริงๆ แล้วเอาจรดอยู่ที่ความไม่เที่ยง ตัวก็เป็นสังขารดุจเดียวกัน แบบเดียวกันหมด ปรากฏหมดทั้งสากลโลกล้วนแต่อาศัยสังขารทั้งนั้น เห็นจริงเช่นนี้แล้วก็จะเหนื่อยหน่ายในทุกข์ทีเดียว** พอเหนื่อยหน่ายในทุกข์ก็รักษาความเหนื่อยหน่ายนั้นไว้ไม่ให้หายไป ช่องนั้นแหละ ทางนั้นแหละหมดจดวิเศษ ระงับความทุกข์ได้แท้ๆ

แล้วคาถาตามลำดับไปรับรองว่า **ปุนปฺปุนํ ปีฬิตตฺตา อุปฺปาเทน วเยน จ เต ทุกฺขาว อนิจฺจา เย อถ สนฺตตฺตาทิโต** สังขตธรรมทั้งหลายเหล่าใดไม่เที่ยง เมื่อเห็นว่าไม่เที่ยงแล้ว สังขารธรรมทั้งหลายเหล่านั้นเป็นทุกข์แท้ เพราะความที่ไม่เป็นไปตามอำนาจใครเลย อันความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป มีเบียดเบียนอยู่ร่ำไป และเป็นสภาพเร่าร้อนเป็นต้น ไม่เยือกเย็น เป็นสภาพที่เร่าร้อน พระคาถาหลังรับสมอ้างอีกว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าสังขารเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี่เป็นวิสุทธิมรรค หนทางหมดจดวิเศษ นี่ให้เห็นว่าสังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ อ้ายสิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นแหละเป็นทุกข์แท้ๆ ไม่ใช่เป็นสุข ถ้าว่าเป็นสุขแล้วมันก็ต้องเที่ยง นี่มันไม่เป็นสุขมันจึงไม่เที่ยง เมื่อมันไม่เที่ยงแล้วมันเป็นสุขได้อย่างไร มันก็เป็นทุกข์เท่านั้น

เมื่อรู้จักชัดเช่นนี้แล้ว **วเส อวตฺตนาเยว อตฺตวิปกฺขภาวโต สุญฺญตฺตสฺสามิกตฺตา จ เต อนตฺตาติ ญายเร** สังขารธรรมทั้งหลายเหล่านั้นบัณฑิตรู้ว่าไม่ใช่ตัว ว่าเป็นอนัตตา เพราะความเป็นสภาพไม่เป็นไปตามอำนาจเลย และเป็นปฏิปักษ์แก่ตัวเสียด้วย **อตฺตวิปกฺขภาวโต** เพราะเป็นปฏิปักษ์แก่ตน **สุญฺญตฺตสฺสามิกตฺตา จ** เป็นสภาพว่างเปล่าหมดทั้งสากลโลก เราก็ว่างเปล่า เขาว่างเปล่า ว่างเปล่าหมดทั้งนั้น เอาอะไรมิได้ หาอะไรมิได้เลย โบราณต้นตระกูลเป็นอย่างไร หายไปหมด ว่างเปล่าไปหมด หาแต่คนเดียวก็ไม่ได้ ว่างเปล่าอย่างนี้ ไม่มีเจ้าของ เอ้า! ใครล่ะมาเป็นเจ้าของเบญจขันธ์ คนไหนเล่าเป็นเจ้าของเบญจขันธ์ ด้วยกันทั้งนั้น เป็นเจ้าของไม่ได้เลย ของตัวก็ต้องทิ้ง เอาไปไหนไม่ได้ ทิ้งทั้งนั้น ยืนยันว่าเหมือนของขอยืมเขาใช้ทั้งนั้น แล้วก็ต้องส่งคืนทั้งนั้น เอาไม่ได้ เอาอะไรไม่ได้ทั้งนั้น เมื่อรู้จักหลักจริงดังนี้ ให้ตรึกไว้ในใจ ท่านจึงได้ยืนยันเป็นตำรับตำราไว้ว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ**

เมื่อกี้พูดถึงขันธ์นะ พูดถึงสังขาร นี่มาพูดถึงธรรมเสียแล้ว **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว เอ้า มาเรื่องธรรมเสียแล้ว เมื่อกี้พูดสังขารอยู่ ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ นี้เป็นมรรคาวิสุทธิ์ หรือ วิสุทธิมรรค หนทางหมดจดวิเศษ

นี่ธรรมละ ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัวหละ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ** ธรรมทั้งปวงมิใช่ตัว นี่มันอื่นจากสังขารไป มันสังขารคนละอย่าง สังขารอันหนึ่ง ธรรมอันหนึ่ง ไม่ใช่อันเดียวกัน ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว ธรรมที่ทำให้เป็นตัวนะ ที่จะเป็นมนุษย์นี่ก็ต้องอาศัยมนุษยธรรม ที่จะเป็นกายมนุษย์ละเอียดนี่ก็อาศัยมนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ธรรมที่เป็นกายทิพย์อาศัยทิพยธรรม เป็นกายทิพย์ละเอียดอาศัยทิพยธรรม ที่เป็นกายรูปพรหมก็อาศัยพรหมธรรม ที่เป็นกายรูปพรหมละเอียดก็อาศัยธรรมละเอียดธรรมที่ทำให้เป็นพรหม ที่เป็นอรูปพรหมก็อาศัยธรรมของอรูปพรหม คืออรูปฌาน ถึงละเอียดก็เช่นเดียวกัน

ธรรมนะเป็นอย่างไร สังขารเป็นอย่างไร ต่างกันหรือ ต่างกัน ไม่เหมือนกัน คนละอัน เขาเรียกว่าสังขารธรรมอย่างไรละ นั่นอนุโลม ความจริงคือธรรมน่ะไม่ใช่ตัว ธรรมนะไม่ใช่ตัว เราจะค้นเข้าไปเท่าไรในตัวเรานี่แน่ะ ค้นเท่าไรๆ ก็ไปพบดวงธรรม

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่กลางกายมนุษย์ใสนักทีเดียว ธรรมดวงนั้นแหละเราได้มาด้วย กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ ถ้าว่าไม่บริสุทธิ์แล้วไม่ได้ธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นเราเรียกว่าธรรมแท้

ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ก็ได้แบบเดียวกัน บริสุทธิ์ของมนุษย์ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละเอียดดวงโตขึ้นไปกว่าธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เท่าตัว ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมโตกว่าอีกเท่าหนึ่ง ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นรูปพรหมละเอียดก็โตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นดวงใสอย่างเดียวกัน ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมโตขึ้นไปอีก ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดโตขึ้นไปอีก ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นดวงนั้นเป็นธรรม

พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ที่ได้สำเร็จท่านเดินในกลางดวงธรรมนี้ทั้งนั้น เดินด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางดวงธรรมนี่ทั้งนั้น ไม่เดินในกลางดวงธรรมนี้สำเร็จไม่ได้ ไปถึงกายเป็นลำดับไปไม่ได้ ดวงธรรมนี้เป็นธรรมสำคัญ ท่านจึงได้ยืนยันว่าธรรมทั้งหลายเหล่านี้ไม่ใช่ตัว แต่ธรรมถึงไม่ใช่ตัว ก็ธรรมนั่นแหละทำให้เป็นตัว ตัวอยู่อาศัยธรรมนั่นแหละ ตัวก็ต้องอาศัยดวงธรรมนั้นแหละจึงจะมาเกิดได้ ถ้าไม่อาศัยดวงธรรมนั้นมาเกิดไม่ได้

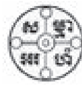
กายมนุษย์ ดวงธรรมนั้นได้ด้วยบริสุทธิ์กาย วาจา ตลอดถึงใจ เป็นอัพโพหาริกไป ด้วยบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ ได้ธรรมดวงนั้น

ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดาทั้งหยาบทั้งละเอียดต้องเติม ทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ไปในความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ อีก มันก็ได้ธรรมที่ทำให้เป็นกายเทวดาเป็นลำดับไป ทั้งหยาบทั้งละเอียด

ธรรมที่ทำให้เป็นพรหมละ ได้ด้วยรูปฌานทั้ง ๔ ได้สำเร็จรูปฌานแล้วให้สำเร็จธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

ธรรมเป็นอรูปพรหมเล่า ทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็ได้ด้วยอรูปฌาน อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน นั่นแหละสำหรับเติมลงไปในธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ในธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมอีก จึงจะได้ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมขึ้น ทั้งหยาบทั้งละเอียดดังนี้

นี่แหละว่าธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว ไม่ใช่ตัวจริงๆ ตัวอยู่ที่ไหนละ เออ! ธรรมทั้งหลายนี่ไม่ใช่ตัวแล้วตัวไปอยู่ที่ไหนละ ตัวก็ง่ายๆ กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัว กายมนุษย์ละเอียดก็เป็นตัว แต่เป็นตัวฝันออกไป กายทิพย์ก็เป็นตัว กายทิพย์ละเอียดที่กายทิพย์นอนฝันออกไปก็เป็นตัว กายรูปพรหมก็เป็นตัว กายรูปพรหมละเอียดก็เป็นตัว กายอรูปพรหมก็เป็นตัว แต่ว่าตัวสมมติ ไม่ใช่ตัววิมุตติ ตัวสมมติกันขึ้น เป็นตัวเข้าถึงกายธรรม กายธรรมก็เป็นตัว เข้าถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียดก็เป็นตัวอีกนั่นแหละ เป็นชั้นๆ ขึ้นไป นั่นเข้าถึงกายธรรม กายธรรมละเอียดก็เอาตัวที่เป็นโคตรภูเข้าถึงกายธรรมพระโสดา พระโสดาละเอียด นั่นเป็นตัวแท้ๆ ตัวเป็นอริยะ เรียกว่า

อริยบุคคล พระองค์ทรงรับรอง แค่กายธรรมโคตรภูนี่ **ภควโต สาวกสงฺโฆ** พระสาวกของพระตถาคตของพระผู้มีพระภาค

กายธรรมที่เป็นโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด ทั้งมรรคทั้งผล นั่นเรียกว่าอริยบุคคล ๘ จำพวก นั้นเรียกว่าอริยบุคคล นี่แหละ **ภควโต สาวกสงฺโฆ** สาวกของเราตถาคต ท่านปรากฏในโลกแล้วท่านทั้งแสวงหาพวกนี้ ถ้าได้แล้วก็ต้องจัดเป็นพวกของท่านทีเดียว ถ้ายังไม่ถึงกระนั้นท่านลดลงมา ถ้าบุคคลผู้ใดได้ถึงกายธรรม กายธรรมละเอียดนั่นก็ **ภควโต สาวกสงฺโฆ** เหมือนกัน เรียกว่าพระพุทธชินสาวก ไม่ใช่อริยสาวก เป็นพระพุทธชินสาวก หรือปุถุชน ลดลงตามส่วนลงมาตามนั้น ประพฤติดีถูกต้องร่องรอยที่จะเข้าถึงธรรมกาย ธรรมกายละเอียดขึ้นไป ไม่ได้เคลื่อนเลยทีเดียว ทางนั้นไม่คลาดเคลื่อน ท่านก็อนุโลมเข้าเป็นพุทธชินสาวกด้วยเหมือนกัน หรือจะผลักเสียเลยไม่ได้ ถ้าผลักเสียเลยละก็ ที่จะเป็นโคตรภู ธรรมกายละเอียดก็ไม่มีเหมือนกัน อาศัยความบริสุทธิ์ของพวกเราที่เป็นคฤหัสถ์บรรพชิต บริสุทธิ์จริงๆ นั่นเป็นปุถุชนสาวกของพระบรมศาสดา นี่เป็นตำรับตำรา

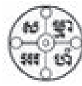
บัดนี้ เราจะเป็นพระสาวกของพระศาสดาบ้าง ก็ต้องขาดจากใจนะ พิรุธจากกาย พิรุธจากวาจา ไม่ให้มีทีเดียว ให้บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจจริงๆ ด้วยใจของตน จะค้นลงไปสักเท่าไร ตัวเองจะค้นตัวเองลงไปเท่าไร หาความผิดทางกาย วาจา ใจไม่ได้ คนอื่นพิจารณาด้วยปัญญาสักเท่าหนึ่งเท่าใด ก็หาความผิดทางกาย วาจาไม่ได้ หรือท่านมีปุริสวิชชา รู้วาระจิตของบุคคลผู้อื่น ให้พินิจพิจารณาค้นความพิรุธทางกาย วาจา ใจ ของบุคคลผู้บริสุทธิ์เช่นนั้นไม่ได้ นั้นเรียกว่าปุถุชนสาวก ถ้าว่าเข้าธรรมกายแล้วเป็นโคตรภูทีเดียว ไม่ใช่ปุถุชน ไม่ใช่อริยะ ที่จะถึงอริยะต้องอาศัยโคตรภู แต่ว่ายังกลับเป็นปุถุชนได้ ยังกลับเป็นโลกีย์ชนได้ จึงได้ชื่อว่าโคตรภูระหว่างปุถุชนกับพระอริยะต่อกัน ถ้าเข้าถึงโคตรภูแล้ว ที่จะเป็นโสดาก็เป็นไป ที่จะกลับมาเป็นปุถุชนก็กลับกลาย ที่จะเป็นโสดาก็ถึงนั้นก่อนจึงจะเป็นไปได้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้นี่แหละ ท่านจึงได้วางบาลีว่า ผู้ใดเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เหมือนธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ ไม่ใช่ตัวแล้วจะไปเพลินอะไรกับมันเล่า มันของยืมเขามาหลอกๆ ลวงๆ อยู่อย่างนี้ เพลินไม่สนุก ปล่อยมัน อ้ายที่ปล่อยไม่ได้ก็เข้าใจว่าตัวเป็นของตัว จงปล่อยมัน เมื่อปล่อยแล้วนั่นแหละ หนทางหมดจดวิเศษ หนทางบริสุทธิ์ทีเดียว นั่นเป็นหนทางบริสุทธิ์

แท้ๆ **วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ วิสุทฺธิ อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ ปฏิปชฺเชถ** เมื่อหมดจดจากกิเลสทั้งหลายได้แล้ว **วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ โหติ ทุกฺเขหิ นิพฺพุติ เจตโส โหติ สา สนฺติ นิพฺพานมีติ วุจฺจเร** ความหมดจดความปลอดจากกิเลสทั้งหลายแล้ว ย่อมดับจากทุกข์ทั้งหลายเสียได้ ทุกข์เหล่านั้นดับไปแล้ว จิตก็สงบ หลุดไปจากทุกข์ทั้งหมด **นิพฺพานมีติ วุจฺจเร** นักปราชญ์กล่าวว่า เป็นความดับคือนิพพาน แต่ว่าความสงบนี่เป็นต้นของมรรคผลนิพพานทีเดียว ถ้าเข้าความหยุดความสงบไม่ได้ บรรลุมรรคผลไม่ได้ ความหยุดความสงบเป็นเบื้องต้นมรรคผลนิพพานทีเดียว จะไปนิพพานได้ต้องไปทางนี้ มีทางเดียว ทางสงบอันเดียวกันนี้แหละ ท่านจึงได้ยืนยันต่อไปว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี หยุดนิ่งกันให้หมดทั้งสากลโลก ไม่เอาธุระ นั่นเป็นทางบริสุทธิ์ นั่นเป็นทางไปสู่มรรคผลนิพพานแท้ๆ รู้แน่เช่นนี้แล้วย่อสั้นลงไป ท่านจึงได้ยืนยันว่า **เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต** ก็ชนเหล่าใดประพฤติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวแล้ว ชนทั้งหลายเหล่านั้นจักถึงฝั่งคือนิพพาน อันเป็นที่ตั้งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งของมัจจุ ฝั่งที่ล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งของมัจจุสุดจะข้ามได้ คือนิพพานนั่นเอง ชนทั้งหลายเหล่านั้น จักถึงซึ่งฝั่งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ **สุทุตฺตรํ** แสนยากที่จะข้ามได้ ในสากลโลก ที่จะข้ามไปถึงฝั่งนิพพานนะแสนยาก ไม่ใช่เป็นของง่ายเลย

พระพุทธเจ้าท่านสร้างบารมี ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์ จึงจะข้ามวัฏสงสารได้ ถ้าคนข้ามได้บ้าง ก็แสนยากที่ข้ามได้ ท่านจึงได้วางตำราไว้เป็นเนติแบบแผนไปเป็นลำดับๆ ไปว่า **สทฺธาย สีเลน จ ยา ปวฑฺฒติ ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภยํ สา ตาทิสี สีลวตี อุปาสิกา อาทียติ สารมิเธว อตฺตโน** แต่ว่าในท้ายพระคาถา บัณฑิตผู้มีปัญญาละธรรมดำเสีย ไม่ประพฤติเลยทีเดียว ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น เด็ดขาดลงไป เหมือนภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาพอบวชเป็นพระเป็นเณร ขาดจากใจความชั่วไม่ทำเลย ถ้าว่าชีวิตตายเป็นตายกัน ชีวิตจะดับ ดับไป ทำความดีร่ำไป นี่พวกละธรรมดำ ประพฤติธรรมขาวแท้ๆ

อุบาสกอุบาสิกาล่ะ เมื่อจะเป็นอุบาสกอุบาสิกาดีๆ แท้ๆ นะ พอเริ่มเป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ขาดจากใจ ความชั่วกายวาจาใจละเด็ดขาด ไม่ทำ ชีวิตดับ ดับไป เอาความ

บริสุทธิ์ใส่ลงไป เอาความบริสุทธิ์ใส่ได้ไปสวรรค์ ไม่ต้องทุกข์กับใคร แน่นอนใจทีเดียว นี้อย่างชนิดนี้ละธรรมดำเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น

นี่พระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมีเป็น ๒ ชาติดังนี้ ละธรรมดำจริงๆ เจริญธรรมขาวจริงๆ ไม่ยักเยื้องแปรผันไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ตามวาระพระบาลีว่า คาถาข้างหลังรับรองไว้ **สทฺธาย สีเลน จ ยา ปวฑฺฒติ ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภยํ สา ตาทิสี สีลวตี อุปาสิกา อาทียติ สารมิเธว อตฺตโน** หญิงชายต้องแปลเป็น เอา **เสส**[๑] หญิงชายเหล่าใดเจริญด้วยศรัทธาความเชื่อมั่นในขันธสันดาน ละชั่วขาดแล้ว ไม่กลับกลอกแล้ว เหลือแต่ดีแล้วฝ่ายเดียว แล้วเจริญด้วยศีล เจริญด้วยสุตะ นี่ก็เป็นฝ่ายดี เจริญด้วยจาคะ เจริญด้วยปัญญา หญิงชายเหล่าใดที่เจริญในทางจิต ด้วยศีล ด้วยจาคะ ด้วยสุตตะ ด้วยปัญญาแล้ว **สา ตาทิสี สีลวตี อุปาสิกา** หญิงชายเช่นนั้นชื่อว่าประพฤติเป็นปรกติ หญิงชายเหล่านั้นชื่อว่าประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อยดี มั่นในพระรัตนตรัยแท้ มั่นในพระรัตนตรัย **อาทิยติ สารมิเธว อตฺตโน** ได้ชื่อว่ายึดแก่นสารของตนไว้ได้

ตรงนี้หลักต้องจำไว้ ยึดไว้ให้มั่นเชียว ไม่ให้คลาดเคลื่อนได้ **ชีรนฺติ เว ราชรถา สุจิตฺตา อโถ สรีรมฺปิ ชรํ อุเปติ สตญฺจ ธมฺโม น ชรํ อุเปติ ปุญฺญานิ กยิราถ สุขาวหานิ** ราชรถอันงดงามย่อมถึงซึ่งความเสื่อมทรามไป แม้สรีระร่างของเราท่านทั้งหลายนี้ละ สรีระร่างกายก็ย่อมเข้าถึงความทรุดโทรม ไม่ยักเยื้องแปรผันไปข้างไหน ทรุดโทรมหมดเหมือนกันหมดเป็นลำดับๆ ไป ย่อมเข้าถึงซึ่งความทรุดโทรม ธรรมของสัตตบุรุษย่อมหาเข้าถึงซึ่งความทรุดโทรมไม่ ดำรงคงที่อยู่ ดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นธรรมของสัตตบุรุษ ไม่ถึงซึ่งความทรุดโทรม ไม่สลาย ไม่เสียหาย ไม่เข้าถึงซึ่งความทรุดโทรม

เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ควรกระทำเถิดซึ่งบุญ **ปุญฺญานิ กยิราถ** ควรกระทำเถิดซึ่งบุญทั้งหลาย **สุขาวหานิ** อันนำความสุขมาให้ เมื่อทำบุญทั้งหลายแล้วนำความสุขมาให้ **อจฺเจนฺติ กาลา** กาลย่อมผ่านไป **ตรยนฺติ รตฺติโย** ราตรีก็ย่อมล่วงไป วันก็ผ่านไป **วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ** กาลผ่านไป ราตรีย่อมล่วงไป ชั้นของวัยย่อมละลำดับไป ชั้นของวัยเป็นไฉน เด็กเล็กๆ ละลำดับเด็กเรื่อยมา เป็นคนโตๆ เป็นลำดับ

---

[๑] " หญิงชายต้องแปลเป็น เอา **เสส** " ข้อความส่วนนี้เป็นการอธิบายการแปลศัพท์ "อุปาสิกา" ตามหลักบาลีไวยากรณ์ เรื่องสมาส ว่า ตรงนี้ต้องแปลเป็นทั้ง อุบาสิกา และ อุบาสก ซึ่งหมายถึง หญิงชาย

มา หนุ่มสาวละเป็นลำดับมา แก่เฒ่าละเป็นลำดับมา อีกหน่อยก็หมด ละลำดับอย่างนี้มาเรื่อย เหมือนอย่างกาลเวลาล่วงไปไม่กลับมา กาลเวลานะ อดีตกาลปีที่ล่วงไปแล้ว ปัจจุบันกาลปีที่เป็นปัจจุบันนี้ อนาคตกาลปีที่จะมีมาข้างหน้า ผ่านไปหมด นี่แหละกาลผ่านไป วันเวลา วันนี้ผ่านไปบ้างแล้ว ผ่านไปแล้วเป็นอดีต ที่กำลังปรากฏฟังเทศน์อยู่นี้เป็นปัจจุบัน วันที่จะมีมาข้างหน้าเป็นอนาคต นั่นแหละเรียกว่ากาลเวลาผ่านไปๆ ราตรีล่วงไปวันหนึ่งคืนหนึ่งผ่านไปไม่ถอยกลับมาเลย ชั้นของวัยเด็กเล็กๆ เป็นหนุ่มสาว เป็นแก่เป็นเฒ่า ก็ละลำดับเรื่อยไป ไม่ได้หยุดอยู่เลยสักนิด ไม่รอใครเลย เอ็งจะรออย่างไรก็ตามเถิด ข้าไม่รอเจ้า ความจริงเป็นอย่างนี้ ก็ต้องละลำดับไป **เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน** ผู้มีปัญญาเห็นเหตุนั้นเป็นภัยในความตายทีเดียว ไอ้กาลเวลาผ่านไป ราตรีล่วงไป ชั้นของวัยละลำดับไป นั้นเป็นภัยในความตายเทียวนะ ตัวตายทีเดียวไม่ใช่ตัวอื่นละ เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ เมื่อรู้ชัดจริงลงไปเช่นนี้แล้วอย่ามุ่งอื่น มุ่งแต่บำเพ็ญการกุศลไป ที่จะนำความสุขมาให้แท้ๆ ไม่ต้องไปสงสัย **เอตฺตกานมฺปิ ปาจานํ อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ ปฏิปชฺเชถ เมธาวี อโมฆํ ชีวิตํ ยถาติ** ผู้มีปัญญาได้รู้เนื้อความของบาลีแม้เพียงเท่านี้ก็ดีแล้ว **สาธุกํ** ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

ผู้มีปัญญารู้ความของบาลีเพียงเท่านี้ก็ดีแล้ว พึงปฏิบัติชีวิตของตนไม่ให้ไร้ประโยชน์ พึงปฏิบัติตามเป็นอยู่ของตนในวันหนึ่งๆ ให้มีประโยชน์อยู่ร่ำไป ไม่ให้ไร้ประโยชน์ **ถ้าปล่อยความเป็นอยู่ของตนให้ไร้ประโยชน์ละก็เป็นลูกศิษย์พญามาร เป็นบ่าวของพญามาร ไม่ใช่เป็นลูกศิษย์พระ บ่าวพระ เป็นลูกพญามาร เป็นบ่าวพญามาร** พึงปฏิบัติชีวิตของตน **อโมฆํ** ไม่ให้ไร้ประโยชน์ ไม่ให้เปล่าประโยชน์จากประโยชน์ทีเดียว ให้มีประโยชน์อยู่เสมอในความบริสุทธิ์ ในธรรมที่ขาวอยู่เสมอไป ไม่ให้คลาดเคลื่อน นี่พระองค์ได้เตือนเราท่านทั้งหลาย แม้เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้วตั้งนานก็ยังเตือนเราท่านทั้งหลายอยู่ชัดๆ อย่างนี้ เราพึงปฏิบัติตามเถิด สมกับพบพระบรมศาสดา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาเพียงแค่เท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... ไอ้รูปที่เราแลเห็นนะ มันมีรสนา มันมีรสทีเดียวแหละ
ถ้าตามไปเห็นถูกส่วนมันเข้าละก็ โอ้ ! เอาละกินไม่ลง นอนไม่ลงหละ
กระสับกระส่ายทีเดียว รสมันขึ้นแล้ว รสไอ้เห็นมันขึ้นแล้ว มันดึงดูดแล้ว
ไอ้ดึงดูดเป็นรสนั่นแหละเป็นตัวอาสวะทีเดียว ...'

กัณฑ์ที่ ๔๙

การแสดงศีล (สีลุทเทส)

๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สีลปริภาวิโต สมาธิ มหปฺผโล โหติ มหานิสํโส สมาธิ-ปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสํสา ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ เสยฺยถีทํ กามาสวา ภวาสวา อวิชฺชาสวาฯ* ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพนฺติฯ **

* ที.ม.(บาลี) ๑๐/๗๕/๙๕

** ที.ม.(บาลี) ๑๐/๑๔๓/๑๘๐

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในสีลุทเทส แสดงเรื่องศีลเป็นเหตุมีสมาธิเป็นอานิสงส์ สมาธิเป็นต้นเหตุมีปัญญาเป็นอานิสงส์ ปัญญาเป็นต้นเหตุอบรมจิตให้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ในข้อนั้นท่านทั้งหลายพึงกระทำโดยความไม่ประมาทเถิดประเสริฐนัก ที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงวางตำรับตำราไว้เป็นแบบแผนแน่นหนา ทรงตรัสเทศนาโปรดเวไนยสรรพสัตว์อยู่ ๔๕ พรรษา เมื่อรวบรวมธรรมวินัยไตรปิฎกของพระบรมศาสดาแล้ว ก็คงเป็น ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก เรื่องนี้พระเถรานุเถระมีพระมหาอริยกัสสปเป็นประธานได้สังคายนาร้อยกรอง ทรงพระธรรมวินัยเป็นหลักฐาน เรียกว่าพระวินัย พระสูตร พระปรมัตถ์

พระวินัยจัดเป็นศีล ศีลมากนัก เป็นอปริยันตปาริสุทธิศีล ศีลของพระภิกษุไม่มีที่สุดทีเดียว ศีลของอุบาสกอุบาสิกา มี ๕ มี ๘ มี ๑๐ ตามหน้าที่ สามเณร มี ๑๐

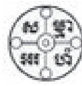
ส่วนพระสูตรก็ตรัสเทศนามากอีกเหมือนกัน เรียกว่า สุตตันตปิฎก ยกเป็นสุตตันตปิฎกนั้นถึง ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ถ้าจะสรุปเข้าแล้ว ถ้าจะสรุปรวบรวมเข้าก็เป็นสมาธิ สมาธิจัดเป็นภูมิไปมาก มีมากอีกเหมือนกัน แต่ว่า ว่าสั้นๆ แล้วก็ สมาธิ

พระปรมัตถปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ถ้าย่นลงเป็นสั้นๆ แล้วก็คือ ปัญญา ปัญญาก็แยกออกมากอีกเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา นี่แหละ เป็นหลักเป็นประธานของพระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติควรศึกษาเสียให้รู้ศีลชัด รู้ศีลแล้ว ให้รู้จักสมาธิชัด ให้รู้จักปัญญาเสียให้ชัด บัดนี้จักแสดงให้จำไว้เป็นข้อปฏิบัติ ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้เป็นนิเขปกถาว่า **สีลปริภาวิโต** ศีลเจริญขึ้นแล้ว **สมาธิ มหปฺผโล** มีสมาธิเป็นอานิสงส์ **สมาธิปริภาวิตา** สมาธิเจริญขึ้นแล้ว **ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสํสา** มีปัญญาเป็นผลอานิสงส์ **ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ** ปัญญาเมื่อเจริญขึ้นแล้วอบรมจิตให้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย **เสยฺยถีทํ** อย่างไรเล่า นี้คือ กามาสวะ อาสวะทั้งหลายนั้นคือ กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ เป็นอาสวะ ๓ อาสวะมี ๔ ในระหว่างอวิชชาสวะนั้น หน้าอวิชชาสวะมีทิฏฐาสวะอีก อาสวะมี ๔ แต่ท่านจัดไว้ในที่นี้มี ๓ **ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพํ** ท่านทั้งหลาย ในข้อนั้นไม่ควรประมาท **อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพํ** คือยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิดประเสริฐนัก นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่เป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อจากนี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไปว่า ศีลนะ **สีลปริภาวิโต** ศีลเจริญขึ้นแล้วเป็นไฉน เจริญนั้นคืองอกขึ้นเจริญขึ้นแล้ว ศีลถ้าว่าปริยายหยาบๆ ก็คือ ศีล ๕ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม พูดปด เสพสุรา ศีล ๘ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ล่วงสัทธรรมประเวณี พูดปด เสพสุรา บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ฟ้อนรำขับร้องดีดสีตีเป่าต่างๆ ทัดทรงประดับประดาร่างกาย เสียบดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้ให้เกิดยั่วยวนใจต่างๆ เหล่านี้ นั่งนอนอาสนะอันสูงใหญ่ ไม่สมควร นี้เป็นศีล ๘ ศีล ๑๐ เติม เว้นหยิบเงินและทอง รับเงินและทองไว้ นี่เป็นศีล ๑๐ นี่โดยปริยาย หากว่าขั้นเข้าถึงภายใน ถึงเจตนา

ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **เจตนาสีลํ ภิกฺขเว** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนาเป็นศีล เจตนาความคิดอ่านทางใจ คิดดี คิดชั่ว คิดไม่ดีไม่ชั่ว เรียกว่าเจตนาศีล ที่จะบริสุทธิ์ได้ก็เพราะอาศัยเจตนา เจตนามีภายในก่อนจึงรักษาศีลได้ ศีลแล้วแต่เจตนา เจตนาเป็นศีล ศีลความคิดอ่านทางใจ คำว่าใจนั้นคืออะไร **เห็นอย่างหนึ่ง จำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง เป็นจุดเดียวกันเขาเรียกว่าใจ** เห็นอย่างหนึ่ง จำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง รวมเข้าเป็นจุดเดียวเรียกว่าใจ ใจนั่นแหละ ที่เกิดของใจนั้นอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ที่ตั้งอยู่กลางใจมนุษย์นี้ สะดือทะลุหลัง ขึงด้ายกลุ่มเส้นตึง ขวาทะลุซ้าย ขึงด้ายกลุ่มเส้นตึง

กลางสะดือเชียวนะ เจาะให้ทะลุตรงกัน ไม่ให้ค่อนล่างค่อนบนละ ไม่ให้ค่อนหน้าค่อนปลายนะ ขวาก็เจาะขวาทะลุซ้าย ไม่ค่อนหน้าค่อนปลายนะ ตรงดิ่งเชียว เอาด้ายร้อยเข้าเส้นหนึ่ง ข้างหน้าข้างหลังร้อยเข้าเส้น ขึงตึง ตรงกลางเส้นด้ายจรดกันตรงนั้นเรียกว่ากลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ถูกกลางดวงธรรมพอดีเชียว **กลางกั๊กนั้นแหละเป็นที่เกิดที่ดับ ถ้ามนุษย์มาเกิดต้องเกิดตรงนั้น เวลาตายก็ต้องไปหยุดตรงนั้น** หยุดกลางกั๊กนั้นแหละเป็นที่เกิดที่ดับ

ถ้ามนุษย์มาเกิดต้องเกิดตรงนั้น เวลาตายก็ต้องไปหยุดตรงนั้น หยุดกลางกั๊กนั้นจนตาย **เวลาหลับใจก็ต้องไปหยุดตรงนั้นจึงหลับ หลับตรงไหนก็ตื่นตรงนั้น** เกิดตรงไหนก็ตายตรงนั้น ให้รู้จักที่เกิดที่ตาย ให้รู้จักที่หลับที่ตื่น เกิด ดับ หลับ ตื่นๆ ให้รู้จักหลักอย่างนี้ นี่แหละรู้จักอย่างนี้ก็จะรู้จักศีล จะรู้จักศีลจริงๆ ศีลภายในไม่ใช่ศีลข้างนอกศีลโดยทางปฏิบัติ ไม่ใช่ศีลโดยทางปริยัติ

เมื่อใจไปหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น ให้ถูกส่วนเข้าพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ผุดขึ้นมา ใจก็ไปติดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ที่ดวงใสนั้น ดวงใสนั้นแหละเรียกว่าเอกายนมรรค ก็เรียกเป็นหนทางไปชั้นเอก ไม่มีทางไปอื่นดีกว่านั้นอีกต่อไป เรียกว่าเอกายนมรรค อีกนัยหนึ่งท่านเรียกว่าปฐมมรรค หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพาน ผู้ที่จะไปสู่มรรคผลนิพพานก็ไปกลางดวงนั้น ไปหยุดอยู่กลางดวงนั้น นี่หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพานอีกนัยหนึ่งท่านเรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ธัมมานุปัสสนาน่ะแปลว่าดำเนินไปตามทางของพระอริยเจ้าพระอรหันต์เหมือนกันทุกองค์ ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคตยืนยันเหมือนกันหมด ไปทางเดียวกัน

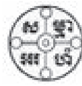
ใจหยุดอยู่กลางดวงนั้น พอหยุดอยู่กลางดวงนั้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละกลางดวงนั่นเองจะเห็นดวงศีล ดวงเท่ากันนั่นดวงศีล เห็นเข้าแล้ว เมื่อเห็นดวงศีลแล้วก็ได้การหละ ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์หละ ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์สนิทดุจกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ใสเทียว นั่นไปเห็นนั่นนะ ถ้าเห็นเข้าเท่านั้นใจก็ติดอยู่กลางดวงศีลนั้น กลางดวงศีลนั่น หยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ หยุดในหยุดหนักเข้าๆ เมื่อถึงดวงศีลแล้ว ดวงศีลเป็นเหตุจะเข้าถึงดวงสมาธิ เท่ากันๆ แบบเดียวกัน ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกันนั่นเรียกว่าดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นเหมือนกัน พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ

เข้าถึงดวงปัญญา ดวงเท่าๆ กัน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน แต่ว่าตามตำรา พระพุทธศาสนามีเบื้องต้น ถ้ามีดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เบื้องปลายของดวงศีล สมาธิ ปัญญา มีดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ มีหนทางเบื้องต้นเบื้องปลายอีก หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญานั่นแหละ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็ไปเห็นกายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป

เอ๊! นี่แปลกจริง ไอ้กายนี้เราไม่เคยเห็นเลย เวลาฝัน เลิกจากฝันมันมัวๆ ไม่รู้อยู่ที่ไหน พอเข้ามาในทางกลางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะเข้า เอ๊! เจ้ากายมนุษย์ละเอียดนี่อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อ้ายกายมนุษย์ละเอียดอยู่ในนั้นเอง ถ้าว่ากาย ใหญ่ประมาณ ๘ ศอก กายนั้น กายละเอียดนั่นแหละประมาณ ๘ ศอก แต่ว่าลดส่วนเข้ามาเท่ากับกายมนุษย์ นี่ก็ไอ้กายที่นอนฝันออกไปมันก็เท่าๆ ตัวเรานี่แหละ หญิงก็เท่าๆ กัน ชายก็เท่าๆ กัน แต่ว่าตามส่วนของมันสูง ๘ ศอก กายละเอียดนั้น นั่นไปเห็นกายละเอียดเข้าแล้ว อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง

ที่เข้าถึงกายละเอียด ทำไมจึงเข้ามาถึงเล่า เดินถูกทางเข้า ปฏิบัติถูกต้องร่องรอยทางพระพุทธศาสนาเข้า ก็ไปเห็นกายมนุษย์ละเอียด เอาละเห็นกายมนุษย์ละเอียดแล้วก็สนุกหละเรา เออ ข้าไม่เคยเห็นเลย เจ้าเป็นคนเจ้าหน้าที่ฝัน ลองฝันให้ดูสักเรื่องซิ เอาเรื่องเชียงใหม่กันเชียวนะ กระพริบตาเดียวเอาดอยสุเทพมาเล่าให้ฟังแล้ว ไปเชียงใหม่มาแล้ว กระพริบตาเดียวนั่นแน่ ฝันเร็วขนาดนั้นแน่ะ เอ้า! ฝันในเรื่องภาคใต้ นครศรีธรรมราช กระพริบตาเดียวไปเอาเรื่องนครศรีธรรมราชมาให้ฟังแล้ว เรื่องพระเจดีย์ใหญ่ เอ้าฝันไปจังหวัดนครพนมซิ กระพริบตาเดียวเอาเรื่องพระธาตุพนมมาเล่าให้ฟังแล้ว ฝันได้อย่างนี้ นั่งเฉยอยู่นั่นแหละ เอ้าฝันถึงเรื่องเมืองเพชรเข้าซิ กระพริบตาเดียวเอาเรื่องเขาวังมาเล่าให้ฟังแล้ว พระเจ้าแผ่นดินแกอยากเป็นเทวดาทั้งเป็นมนุษย์นี่ จะพาพระมเหสีของแกขึ้นไปโน้น บนยอดเขาวังโน้น ไปตั้งวังอยู่โน้น อยู่บนยอดเขาโน้น แกนึกว่าแกเป็นเทวดาแล้วทีเดียว ได้รับความสุข นั่นเอาเรื่องเขาวังมาเล่าให้ฟังแล้ว นี่กายที่ฝัน ฝันได้อย่างนี้ ฝันได้ทั้งที่กำลังตื่นๆ หนา ไม่ต้องหลับหนา ฝันได้จริงจังอย่างนี้

อย่างขนาดวัดปากน้ำเขาฝันได้ ๑๕๐ กว่าคน ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เขาฝันได้ นี่เพราะเหตุอะไรเขาจึงฝันได้อย่างนี้ **สีลปริภาวิโต** เขาทำศีลให้เป็นขึ้น **สมาธิ มหปฺผโล** เขาทำสมาธิให้เป็นขึ้น **ปญฺญาปริภาวิตา** เขาทำปัญญาให้เป็นขึ้น แล้วเข้าถึงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป เขาทำได้อย่างนี้ เป็นอย่างนี้จริงๆ ในทางปฏิบัติ ไม่ใช่ลวง ไม่ใช่หลอกเล่น เป็นอย่างนี้จริง ถ้าพวกปฏิบัติไม่เป็นอย่างนี้ ร่องรอยพระพุทธศาสนารู้จักได้ยากจริง ไม่ใช่ของง่ายเลย จะไม่เห็นศีล สมาธิ ปัญญาเลยทีเดียว จะไม่เห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญาเลยทีเดียว

ดวงศีลนั้นตัววินัยปิฎกแท้ๆ กลั่นจากวินัยปิฎก มากน้อยเท่าไรมารวมเป็นดวงศีลดวงเดียว ส่วนสมาธินั้นกลั่นมาจากสุตตันตปิฎก มากน้อยเท่าใดมารวมอยู่ในสมาธิดวงเดียว ตัวปัญญานั้นปรมัตถปิฎกมากน้อยเท่าใด ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ สรุปเข้าในดวงปัญญานั้นดวงเดียว ในดวงนั้นทั้งนั้น อยู่ในนั้น ก็อยู่ในกลางดวงธรรมกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เดินในนั้นหนา เดินในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ใช่เดินเลอะๆ เทอะๆ เหลวๆ ไหลๆ เดินในทางไปเกิดมาเกิดของมนุษย์ทีเดียว ไม่ใช่เดินทางอื่นเลอะเทอะไป เมื่อรู้จักหลัก เข้าใจเสียอย่างนี้ชัดแล้วก็ ต่อไปอีกสักเท่าไรชั้นก็เดินอย่างเดียวกันอย่างนี้

เดี๋ยวจะแสดงลึกลงไปกว่านี่นะ ตั้งใจฟังเอาแค่นี้ก่อน นี่ตามศีล สมาธิ ปัญญา แล้วก็เติมธัมมานุปัสสนาในเบื้องต้น และเบื้องปลายดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ตำราเขามีอย่างนั้นจริงๆ คำในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย สุตตนิบาตปิฎก ยกข้อสำคัญขึ้นแสดงว่า ธรรมะของพระพุทธเจ้ามี ๕ ประการ มี ๕ นั้นคืออะไร คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ตามตำราท่านวางไว้ว่า **ทสหงฺเคหิ สมนฺนาคโต อรหา วิมุจฺจตีติ** ผู้ใดมาตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ องค์นั้นคืออะไร สัมมาทิฏฐิ ๑ สัมมาสังกัปโป ๒ สัมมาวาจา ๓ สัมมากัมมันโต ๔ สัมมาวายาโม ๕ สัมมาอาชีโว ๖ สัมมาสติ ๗ สัมมาสมาธิ ๘ มี ๘ แล้ว สัมมาญาณ ๙ สัมมาวิมุตติ ๑๐ แล้ว มีองค์ ๑๐ อย่างนี้

องค์ ๘ นั้นย่นลงเป็นองค์ ๓ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป นี่ย่นเข้าเป็นปัญญา สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว ย่นลงเป็นศีล สัมมาวายาโม สัมมาสติ

สัมมาสมาธิ ย่นลงเป็นสมาธิ รวมเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา ๓ ถ้าได้ ๓ แล้ว เติมสัมมาญาณ ๔ สัมมาวิมุตติ เป็น ๕

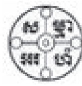
นี่แหละผู้ใดมาตามพร้อมด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล้ว ผู้นั้นจะพบหลักฐานของพระพุทธศาสนาอย่างแน่ นี่อาศัยดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ หลักนี้เป็นสำคัญนัก ต้องเข้าถึงหลักนี้ให้ได้ หญิงก็ดี ชายก็ดี คฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า

ถ้าเข้าถึงหลักนี้ไม่ได้จะไม่ถึงพระพุทธศาสนา จะบวชเป็นพระเป็นเณร เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็อย่างนั้นแหละ ไม่มีรสมีชาติอะไร จะไว้ใจยังไม่ได้ ไม่ได้แน่นอน ถ้าเพลี่ยงพล้ำแล้ว จะพาลไปถึงอื่นร่ำไป แต่เพียงว่าต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นแหละ ถึงไหว้แล้ว เอาเข้าแล้ว ถึงเขาใหญ่ๆ ศักดิ์สิทธิ์ ถึงไหว้แล้ว เอาเข้าแล้ว ไหว้ภูเขาให้อีกแล้ว ไหว้ต้นไม้ไหว้ภูเขา ไปถึงไอ้ป่าใหญ่ๆ เข้าดงใหญ่ๆ เข้า มีพวกผีดุ ผีร้ายหนัก พอไปเข้าก็ไหว้ก็บูชากัน เอาเข้าแล้ว ไปไหว้ไปบูชากันอีกแล้ว นั่นเลอะแล้ว ถือพุทธศาสนา ถือธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ถือศีล สมาธิ ปัญญา ไม่แน่นแล้วหละ เลอะเลือนเหลวไหล เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็เพราะเหตุไรจึงเป็นเช่นนั้นละ เข้าร่องรอยพุทธศาสนาไม่ถูก จับหลักพุทธศาสนาไม่ได้ ตัวจริงของพระพุทธศาสนาวางไม่ถูก ไม่ต้องอะไร เดี๋ยวจะแสดงให้ฟังว่ามันลึกซึ้งอย่างนี้ ทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นของผิวเผิน ผู้เทศน์นี้เอง บวชด้วย เรียนด้วย เป็นครูสอนด้วย ๑๒พรรษาโน้นแน่ะ จึงจะรู้จักพระพุทธศาสนาชัดว่า อ้อ! พระพุทธศาสนานี่เป็นอย่างนี้เอง คือ พระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี้เอง ที่จะเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ ไม่ใช่เป็นของง่าย เข้าไปถึงยากนักลำบากนัก ต้องเข้าไปอย่างนี้แหละ

พอเข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียดละก็ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ทีเดียว

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ แบบเดียวกัน เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหม

ในกายที่ ๕ ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน เข้าถึงกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำเป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายธรรม พอเข้าถึงกายธรรมเท่านั้นแหละ รูปของพระพุทธปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า งดงามนัก จะปั้นทำให้เหมือนที่เขาปั้นไว้ในโบสถ์ ในวิหารการเปรียญ นี่ก็เพราะธรรมกายนี่แหละ รูปธรรมกาย รูปพุทธรัตนะ นี่แหละ

ใจของพุทธรัตนะหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ใหญ่ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย หน้าตักกว้างแค่ไหนๆ ๓ วา ๔ วา อย่างไรก็เท่ากัน วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว อยู่กลางกาย กลางองค์พุทธรัตนะนั้น ใจพุทธรัตนะหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากันกับดวงพุทธรัตนะนั้น เข้าถึงดวงศีลก็เท่ากัน ถึงดวงสมาธิก็เท่ากัน ดวงปัญญาก็เท่ากัน ดวงวิมุตติก็เท่ากัน ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เท่ากัน กลมรอบตัวเท่ากัน ๖ ดวงด้วยกัน

เข้าถึงกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าหนักเข้า นั่นเรียกว่าธรรมกายละเอียด พุทธรัตนะตอนต้นเรียกว่าเป็นพุทธรัตนะ เป็นพระพุทธเจ้า ธรรมรัตนะ ดวงใส วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตัก ดวงธรรมนั้นเรียกว่าธรรมรัตนะ เรียกว่าธรรมเจ้าทีเดียว เฉพาะกายละเอียดอยู่ในดวงธรรมรัตนะ นั่นเรียกว่า พระสงฆเจ้า

คำว่า **พุทฺโธ** เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นจากพุทธรัตนะ คำว่า **ธมฺโม** เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นจากธรรมรัตนะ คำว่า **สงฺโฆ** นั่นเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ

เป็นต้นยืนให้เห็นของจริงเข้า เห็นความเกิด เหตุให้เกิด ความดับ เหตุให้ดับ เข้าจริง เห็นจริงเข้า เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นกับพุทธรัตนะว่า **พุทฺโธ**

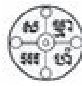
ธรรมรัตนะนั่นเอง ธรรมรัตนะดวงนั้นแหละ เมื่อสัตว์เข้าไปถึงแล้วทรงผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถึงได้เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นว่า **ธมฺโม** แล้วทรงจัดผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว

สังฆรัตนะรักษาธรรมรัตนะนั้นไว้ไม่หายไป ให้อยู่ในดวงธรรมรัตนะนั้น ปฏิบัติในดวงธรรมรัตนะนั้นไม่ให้สูญหายไป ธรรมรัตนะนั่นเป็นบ้านเป็นเรือนให้อยู่ทีเดียว อยู่ของสังฆรัตนะทีเดียว ทิ้งไม่ได้ ห่างไม่ได้ มีที่อยู่ เมื่อรักษาธรรมรัตนะไว้ได้เช่นนั้น จึงได้เกิดเป็นเนมิตกนามยืนยันว่า **สงฺโฆ** แปลตามภาษาบาลีว่า **ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ คือสังฆรัตนะนั้นแหละทรงรักษาไว้ เป็นเนมิตกนามว่า **สงฺโฆ**

พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ นี่แหละเป็นตัวจริงหละ แต่ว่าเป็นตัวจริงนี้ยังไม่ถึงอริยบุคคล เป็นโคตรภูบุคคล พ้นจากปุถุชนไป เข้าถึงความเป็นโคตรภูบุคคล ถ้าว่ายังไม่ขาดจากโคตรภูบุคคล ยังไม่เข้าถึงอริยภูมิ ยังเป็นโคตรภูสาวกอยู่ หรือยังเป็นปุถุชนสาวกอยู่ นี้สาวกของพระพุทธเจ้ามีขีดแค่นี้ ถ้าเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ดังนี้แล้วก็ว่า ***ภควโต สาวกสงฺโฆ*** เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาค แต่ว่าชั้นสาวกชั้นเป็นโคตรภูนี้ได้ชื่อว่าเป็นปุถุชนสาวก ไม่ใช่อริยสาวก

ทีนี้จะเข้าถึงอริยสาวกต่อไป โคตรภูนั่นเอง ธรรมกาย ธรรมกายละเอียด พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั้นแหละ ปฏิบัติถูกส่วนเข้า ใจธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา เท่ากับดวงธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดเท่าๆ กัน เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงธรรมกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม

ใจธรรมกายพระโสดาหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่ง

ตรงกลางนั่นก็ถึงธรรมกายพระโสดาละเอียด ธรรมกายพระโสดา ธรรมกายพระโสดาละเอียด อย่างเดียวกัน นั่นเป็นพระโสดาแล้ว พอเป็นพระโสดาเท่านั้นแหละ เป็นอริยะทีเดียว **อริโย สงฺฆิโก** ทีเดียว เป็นพระอริยบุคคล นี่แหละเป็นพระอริยบุคคลในสาวกพระพุทธศาสนา

ใจธรรมกายพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งตรงกลางนั่น ก็ถึงธรรมกายพระสกทาคาหน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่ธรรมกายพระสกทาคา

ดำเนินไปในแบบเดิมอีก ก็จะถึงธรรมกายพระสกทาคาละเอียด ธรรมกายพระอนาคา ธรรมกายพระอนาคาละเอียด ธรรมกายพระอรหัต ธรรมกายพระอรหัตละเอียด

นี่ต่อจากธรรมกายโคตรภูขึ้นมาอีก ๔ คู่ รวมเป็นพระอริยบุคคล ๘ พระองค์ นี่ยกเป็นวาระพระบาลีว่า **อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา** จัดเป็นปุริสบุคคล ๘ จัดเป็นบุคคล ๘ หรือจัดเป็น ๔ คู่ คือ **พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล พระสกทาคามิมรรค พระสกทาคามิผล หยาบนั้นเป็นมรรค ส่วนละเอียดนั้นเป็นผล พระอนาคามิมรรค พระอนาคามิผล พระอรหัตมรรค พระอรหัตผล รวมเป็นพระอริยบุคคล ๘ จำพวก หยาบเป็นมรรค ละเอียดเป็นผล** พระอริยบุคคล ๘ นี้ เรียกว่า **ภควโต สาวกสงฺโฆ** เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการฉะนี้

ท่านเหล่านี้ที่มาเป็นได้เช่นนี้เพราะหลุดจากอาสวะได้ ต้องไปสูง ส่วนโสดา โสดาละเอียดยังไม่หลุดจากอาสวะ หลุดแต่เพียง สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสเท่านั้น ส่วนพระสกทาคา พอหลุดจากกามราคะหยาบ อย่างหยาบเท่านั้น ส่วนพระอนาคาหลุดจากกามราคะอย่างละเอียด ยังติดอยู่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา สังโยชน์เบื้องบนอีก ๕ รูปราคะ กำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปราคะ กำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะ ยกเนื้อยอตัวยังมีอยู่ อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่านรำคาญยังมีอยู่ แต่พยายามให้ไปถึงพระอรหัต ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ยังมีกิเลสหมกมุ่นอยู่ในสันดานเรียกว่าสังโยชน์เบื้องบน รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา แล้วก็เข้าไปถึงพระอรหัต พระอรหัตละเอียด เป็นลำดับไป พอถึงพระอรหัตเท่านั้น **วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** เป็นผู้ประเสริฐหลุดจากสราคธาตุสราคธรรม หลุดจากสราคธาตุสราคธรรมทีเดียว เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว เป็นพระอรหัต หน้าตัก

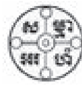
๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว เมื่อเข้าถึงดังนี้แล้วก็จะได้ชื่อว่าพ้นจากอาสวะแล้ว กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ถ้าพูดอาสวะก็มี ๓

วันนี้ตั้งใจจะแสดงพระธรรมเทศนาถึงเรื่องอาสวะเหล่านี้ ที่แสดงมานี้เป็นเนื้อความท้าวเรื่องนะ ก็เปลืองเวลาอยู่เหมือนกัน จะแสดงถึงเรื่องอาสวะ อวิชชาสวะ ตั้งใจจะแสดงอย่างนี้ กามาสวะ กามก็มีอาสวะเหมือนกัน ตัดออกเป็น ๒ บท กามอย่างหนึ่ง อาสวะอย่างหนึ่ง กามกับอาสวะ ภวาสวะ ตัดออกเป็น ภว อันหนึ่ง แต่ว่า ภว นั่นตัดเป็นภพ อาสวะอีกอันหนึ่ง ภพกับอาสวะติดกันอยู่ แสดงอาสวะทั้ง ๔ ทีเดียว ทิฏฐาสวะ ความเห็นผิด ทิฏฐิอันนั้นแปลว่าเห็นผิด อาสวะมีอันหนึ่งอีกเหมือนกัน อาสวะในความเห็นผิด อวิชชาสวะ อวิชชาบทหนึ่ง อาสวะอีกบทหนึ่ง มันติดกันได้อย่างนี้ นี่ถ้าไม่ได้เรียนบาลีก็ไม่เข้าใจ เนื้อความเหล่านี้ก็เป็นอย่างเดียวกัน

อาสวะน่ะ เรายังไม่เคยได้ยินได้ฟังนัก ยังไม่เคยได้ยิน แต่สิ่งอื่นนะเคยได้ยินได้ฟังกัน แต่ส่วนอวิชชาน่ะ เคยได้ยินได้ฟังมาก จะแปลกันลงไปจริงๆ ว่ากระไร กามนะ กามก็ไม่ใช่ตัวอะไร ตัวพัสดุกาม กิเลสกามนั่นเอง พัสดุกามนั่นอะไร รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ คือรสสัมผัสนั่นซิ คือตัวพัสดุกาม รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจนั่นแหละ นั่นแหละเขาเรียกว่ากาม เขาเรียกว่าพัสดุกาม ก็กิเลสกามล่ะ ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสเหล่านั้นแหละ ยินดีในเสียง ยินดีในกลิ่น ยินดีในรส ยินดีในสัมผัส แกะไม่ออก ถอนไม่ออก

ก็เหมือนพวกเราอย่างนี้แหละ ครองเรือนกันโด่ไปตามกันนั่นแหละ แกะไม่ออกถอนไม่ออก พยายามฆ่ามันทุกวันทุกคืนเหมือนกันแหละ ฆ่าจนแก่คร่ำไปตามกันนั่นแหละ ไม่ตายซักที ไม่เลิกติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นซักที แก้ไม่หลุด แกะไม่หลุด พาให้ภิกษุสามเณรบวชเป็นสมภาร ติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่น ถึงหลุดหมดไปแล้วก็ตามเถอะ เป็นนักบวชก็ช่างไอ้ใจไปเจอะกับ รูป เสียง กลิ่น รส นั่น ถอยไม่ออกอีกเหมือนกัน ถอนไม่ออกอีกเหมือนกัน หนักเข้าถึงกับเตรียมเครื่องมือ ได้เงินได้ทองเก็บไว้ เก็บไว้นี่พอสินสอดแล้วนี่ พอปลูกเรือนหอแล้ว อายุ ๔๐,๕๐ สึกหัวโด่ นั่นแน่จับได้ ติดอะไรละ ติดรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละ

รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละ แก้มันไม่หลุด แกะไม่หลุด เพราะเหตุอะไรมันถึงแกะไม่หลุด เข้าไม่ถึงธรรมทางพุทธศาสนา ที่เข้าจริงเข้าไม่ถึงอะไร เข้าไม่ถึง

ศีล ดวงศีลจริงๆ เข้าไม่ถึง เป็นแต่รู้จักศีล รู้จักหลัวๆ ไม่เห็นดวงศีลจริงๆ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ **ไม่เห็น ทำไม่เป็น ไม่เห็นปรากฏ ก็ยังสงสัยไม่หมดสิ้นอยู่ร่ำไป** ก็ต้องสึกออกมาเพราะเข้าไม่ถึง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถ้าเข้าถึงธรรม ๕ ข้อนี้ มันก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หลุดจากกายมนุษย์ไปเสีย มันก็ไม่เกี่ยวกับกายมนุษย์ไป ไอ้นี่มันไม่หลุด มันเข้าไม่ถึงนี่ ถ้าหลุดไปมันก็สบายหน่อย ถึงอย่างนั้นก็อย่าโง่ไว้ใจมัน ยังมีฤทธิ์มีเดชมากนัก ให้สูงๆ ขึ้นไป นี่เข้าถึงศีลแล้ว นี่เขาเรียกว่ากาม

อาสวะของกามเป็นอย่างไรละ เออ! รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกาม ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นเป็นตัวกิเลสกาม ก็อาสวะของกามนะ อะไรละ ไอ้รูปที่เราแลเห็นนะ มันมีรสนา มันมีรสทีเดียวแหละ ถ้าตามไปเห็นถูกส่วนมันเข้าละก็ โอ้! เอาละกินไม่ลง นอนไม่ลงหละ กระสับกระส่ายทีเดียว รสมันขึ้นแล้ว รสไอ้เห็นมันขึ้นแล้ว มันดึงดูดแล้ว **ไอ้ดึงดูดเป็นรสนั่นแหละเป็นตัวอาสวะทีเดียว** ไอ้เสียงล่ะ ถ้าฟังๆ พอดีพอร้ายละไม่ถนัดถนี่ ไปฟังเข้าช่องเข้ากระแสเข้าคูมันละก็ ติดมับทีเดียว ลืมไม่ได้ทีเดียว นั่งคิดนอนคิดทีเดียว ไอ้เสียงนั่นแหละมันเป็นอาสวะ เป็นรสของเสียง ของกลิ่น รสของรส ไอ้รสของกลิ่นนะ ไอ้พวกที่ไปถูกกลิ่นพอดีพอร้ายเข้า ก็พอดีพอร้ายอยู่ ไอ้เมื่อไปถูกกลิ่นไปถูกตัวกามมันเข้า ไปถูกอาสวะมันเข้า เอาหละตานี้ไปติดไอ้กลิ่นนั่นเข้าอีกแล้ว ไอ้รสก็เหมือนกัน ลิ้มรสไปเถอะ ถ้าว่าไปถูกอาสวะของกามเข้า เอาหละเข้าไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะเป็นจะตายหละ เพราะไอ้อาสวะนั่นมันบังคับอยู่ ติดในรสอยู่ สัมผัส สัมผัสละ อย่างไรก็สัมผัสไปเถิด ถ้าไปถูกอาสวะของกามเข้าละก็ เอ้าละถอนจากเรือนไม่ออกทีเดียว อยากจะให้ถึงเวลาสัมผัสอยู่ร่ำไป ว่าไอ้นี่ร้ายนัก ร้ายนักทีเดียว นี่สัมผัสนี่สำคัญนัก นี่อาสวะมันบังคับเราอย่างนี้นะ ทำไมจึงจะแก้มันได้

ไม่ใช่อาสวะอย่างเดียว อวิชชาเข้าช่วยสนับสนุนด้วย อวิชชาเป็นอย่างไร ศึกษาไปเถอะในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่น รู้ไม่จริงทั้งสิ้น ยังสงสัยอยู่ร่ำไป สงสัยในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละ ไอ้รูปดีๆ แค่นี้ก็ยังสงสัย จะให้ดีต่อไปอีก ไอ้เสียงดีแค่นี้ก็ยังสงสัย อยากจะให้ดีต่อไป กลิ่นดีแค่นี้ก็ยังสงสัย อยากจะให้ดีขึ้นไปอีก ไอ้สัมผัสดีแค่นี้ ไอ้รสดีแค่นี้ก็ยังสงสัยให้ดีต่อไปอีก ไอ้สัมผัสดีแค่นี้ก็ยังสงสัยให้ดีต่อไป

อีก **มันจะให้เกินนั้นต่อไปอีกนั่นแหละ ไอ้นั่นแหละสำคัญ** ถ้ารู้ไม่จริง ไม่สิ้นสุดสงสัย เป็นอวิชชาทีเดียว

นี่ให้รู้จักอย่างนี้ แต่ว่าพูดถึงอวิชชาก็มันเลยไปๆ จะว่าอาสวะของกามก่อน อาสวะของภพต่อไป อาสวะของภพเป็นอย่างไร อาสวะของภพนะมีรสมีชาติแบบเดียวกัน ที่เราอาศัยอยู่นี้ สิ่งที่มีที่เป็นแก่เรานี้เรียกว่าภพ รูปมามีมาเป็นแก่เรา ก็มีเป็นภพอันหนึ่ง ไม่ว่าอะไรหละ ถ้ามันมามีแก่เราผืนก็เป็นภพอันหนึ่ง ไม่ว่าสิ่งอะไร ผ้านุ่งผ้าห่มมามีแก่เราก็เป็นภพ เรียกว่าภพ ภพแปลว่ามีว่าเป็น มันมีปรากฏว่าเป็นภพขึ้น สิ่งที่มามีมาเป็น สิ่งนั้นที่มาปรากฏขึ้นแล้ว อยากได้บ้านเรือน บ้านเรือนมาปรากฏเป็นภพขึ้นแล้ว อยากได้ไร่ได้นา ไร่นามาปรากฏขึ้นเป็นภพขึ้นแล้ว อยากได้อะไรสิ่งนั้นมาปรากฏเป็นภพขึ้น ที่มีเป็นเห็นปรากฏ **ที่เรากำหนดว่าเป็นเรา เป็นของเราก็นั่นแหละเป็นตัวภพทั้งนั้น** กามภพ รูปภพ กามภพ ไอ้นั่นเป็นกามภพ รูปภพ ปรากฏรูปภพ อรูปภพ ๒ ประการนี้ กามภพติดอยู่ในกาม ติดอยู่กามนี้ รูปภพละ เอาพวกเทวดาพวกที่ได้รูปฌาน อรูปฌาน ไปติดอยู่แกะไม่ออกอีกเหมือนกัน อรูปภพ ไปติดอยู่ในอรูปฌานแกะไม่ออก ติดอยู่เหมือนกัน ต้องกลับมาเกิด เวียนว่ายตายเกิดอยู่ไม่จบไม่แล้ว

เพราะไอ้ที่ไปยินดีติดอยู่ในรูปภพ อรูปภพนะ นั่นอาสวะมันตรึงเข้าไว้ ชาติมันมีอยู่ถอนไม่ออก ถอนเสียดายมัน จะทิ้งก็เสียดายมัน ถ้าจะถอนจริงๆ ก็เสียดายมัน มันไม่กล้าถอนเสียดายมัน ไอ้เสียดายนั่นตัวสำคัญนัก ถึงได้ติดอยู่ในภพ รูปภพก็ยิ่งติดอยู่ในรูปภพ อรูปภพติดแบบเดียวกันนั่น เพราะอาสวะมันดึงเข้าไว้ มันเป็นเครื่องเหนี่ยวเครื่องรั้งดึงดูดไว้ ผักเสี้ยนแท้ๆ ยังไม่ได้ดองรสชาติไม่ดี เหม็นเขียว แต่เมื่อดองเข้าเปรี้ยวเข้าเค็มๆ ดีเท่านั้นแหละ มีรสอร่อยเกินผักเสี้ยน ผักเสี้ยนอร่อยเหลือเกิน น้ำพริกขี้หนูจิ้มให้ดีๆ หาแกล้มให้ดีๆ เข้า ว่าลืมอื่นหมดทีเดียว นั่นแหละรสของผักดองหละ ไม่ใช่เล่นๆ ตัวสำคัญ รสเหมือนกันหมดแบบเดียวกัน กามภพก็ดี รูปภพก็ดี **ที่ติดอยู่ในภพนะ ติดอยู่ในรสชาติของภพนั่นเอง** ในกามภพที่มีรสชาติของภพนั่นเอง ในกามภพที่มีรสมีชาติสำคัญนัก รูปภพก็มีรสชาติประเสริฐเลิศกว่ากามภพอีก อรูปภพก็เลิศประเสริฐกว่ากามภพอีก ประเสริฐเลิศกว่ารูปภพอีก

นี่ให้รู้ว่าอาสวะของภพนะเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่แต่เพียงอาสวะของภพเท่านั้น อวิชชาก็มีอีกด้วย ไม่ใช่ละทิ้ง อวิชชานั่นตัวไม่รู้ไม่จริงในภพ ไม่สิ้นสงสัย ติดอยู่ในภพนั่น

อยากจะอยู่ในภพ อยากจะติดอยู่ในภพร่ำไป เพราะอวิชชานั่นเป็นตัวสำคัญนัก นี่เรียกว่า ติดอยู่ในภพ เรียกว่า ภวาสวะ

ส่วนทิฏฐาสวะไม่อยู่ในประเด็นนี้ แต่เอามาอธิบายด้วย ติดอยู่ในความเห็น ความเห็นนั่นไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ รบกับเกาหลีนะ รบกับไต้หวันนะ เวลานี้นั่นนะรบกันยุ่งเหยิงหมด ยุ่งยากมากมายเทียวนะ นั่นแหละ นั่นเรื่องอะไรละ ทิฏฐาสวะ ความเห็นนั่นมันไม่ตรงกันหละ มันแก่งแย่งกันล่ะ มันไม่ถูกต้องร่องรอยกัน อวดความเห็น อวดเชิดความเห็นกันหละ ต้องประหารซึ่งกันและกัน ไม่ใช่พอดีพอร้าย ทิฏฐิๆ นะ นั่งอยู่ดีๆ นะ ลุกขึ้นรบ ขึ้นตี ขึ้นต่อย ขึ้นยิง ขึ้นแทงกันทีเดียว นั่นเพราะอะไร ที่เป็นเช่นนั้นเพราะความเห็นของตัวไม่ตรงกัน ทำตามความเห็นของตัว ความเห็นมันก็มีรสมีชาติเหมือนกัน ไม่ใช่พอดีพอร้าย เออ! เวลาจะไม่พอ ย่อเสียเถอะ แบบเดียวกัน รู้จักความเห็นละก็เป็นอาสวะเหมือนกัน ยังมีอวิชชาแอบอยู่ด้วย อวิชชาสวะอยู่กลางๆ รู้ไม่จริงด้วย ไอ้รสชาติของรู้ไม่จริงมันก็เหมือนเกลือกกลั้วอยู่เต็มไปด้วยทีเดียว ถอนไม่ออกทีเดียว รู้ไม่จริง ด้วยรสชาติของรู้ไม่จริงมันบังคับบัญชาแน่นหนาอยู่ ออกไม่ได้ ถ้าไก่ก็ติดอยู่ในกระเปาะฟองไข่ ถ้ามนุษย์ติดอยู่ในกามภพ ติดอยู่ในรูปภพ ติดอยู่ในอรูปภพ ออกไม่ได้ เพราะอวิชชาสวะนี้เอง ออกไม่ได้ ถ้ารู้จักอวิชชาสวะแล้ว เหมือนอย่างกับพระอรหัตที่แสดงในเบื้องต้นนั้นนั่นแหละ พ้นจากอวิชชาไป นี่อาสวะเป็นสำคัญ นี้ตั้งใจจะอธิบายในเรื่องอวิชชาสวะ นี้ให้เข้าใจ กามาสวะ ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะ

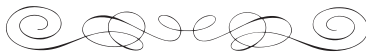
อวิชชาสวะนี่สำคัญนักทีเดียว เมื่อเข้าใจดีแล้วจะได้พาตนหลีกลัดลุล่วง พ้นจากเครื่องถ่วง เครื่องรั้ง เครื่องตรึง ทั้งหลายเหล่านี้ มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ท่านได้วางในบทเบื้องท้ายว่า **ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพํ** ในเหตุนี้ ท่านทั้งหลายไม่ควรประมาท อย่าเลินเล่ออย่าเผลอตัว ถ้าเผลอตัวไป วันคืนล่วงไปๆ นะ ไม่รอใครนะ เรารอใครก็ช่างเถอะ ความตายไม่รอเลย ความตายไม่รอเลยสักวินาทีเดียว วันคืนเดือนปีล่วงไปเท่านั้น ท่านจึงได้วางตำรับตำราไว้ว่า **อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน กุสลานิ กยิราถ สุขาวหานิ** แปลเนื้อความว่า กาลเวลาผ่านไป ราตรีล่วงไป ชั้นของวัยละลำดับไปไม่เหลือเลย เด็กก็ละเรื่อยไปจนถึงแก่เฒ่าชรา ละหมดไม่เหลือเลย ละไป ผู้มีปัญญาเห็นเหตุนี้ว่าเป็นภัยในความตายทีเดียว ก็ความตายทั้งนั้น พวกนี้ไม่ใช่อะไร

มีชีวิตอยู่ทั้งนั้น ว่าข้อนี้เป็นภัยในความตาย ท่านทั้งหลายเมื่อรู้จักเช่นนี้แล้วก็ควรเร่งทำบุญ บุญทั้งหลายนั่นแหละอันจะนำความสุขมาให้

เหมือนเจ้าภาพได้อุตส่าห์มาทำบุญทำกุศลวันนี้ เข้าใจว่ากาลล่วงไป กาลผ่านไป ราตรีล่วงไป ชั้นของวัยก็ละลำดับไปไม่เหลือเลย เพราะฉะนั้นจึงได้เร่งอุตส่าห์พยายามอยู่ถึงนครชัยศรี รวมกันมาเกือบตั้ง ๕๐ คน หรือ ๕๐ คนกว่าเสียอีก วันนี้มาบริจาคทานที่วัดปากน้ำ มาทำกุศลนี่แหละ ทำกุศลแล้วได้กุศลนั่นแหละจะให้ถึงซึ่งความสุขแท้ เหตุนี้แล ท่านบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติเทศนามาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ทานบารมี ไม่ใช่เป็นของให้ง่ายนะ
คนเป็นพาล คนมีกิเลสหนาลามก ปัญญาหยาบ
ลองหยิบขึ้นแล้วตัวสั่นเชียวหนา ทานที่มือถือไว้นะ
เหงื่อแตก เหงื่อแตกเชียว มือเป็นเหงื่อเชียว
ที่จะให้ได้แต่ละครั้งละคราน่ะ ต้องหัดจนกระทั่งชำนาญทีเดียว
ให้เสียคล่องแคล่ว ให้เสียชำนาญในชาตินั้นแหละ จึงจะให้ได้ง่าย ...'

กัณฑ์ที่ ๕๐
ปกิณกเทศนา

๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทุทฺททํ ททมานานํ ทุกฺกรํ กมฺมกุพฺพตํ
อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ สตํ ธมฺโม ทุรนฺวโย
ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ
อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ สนฺโต สคฺคปรายนา *
น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน
อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึฯ **
ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารีติฯ ***

* สํ.ส.(บาลี) ๑๕/๙๐/๒๖-๒๗
** ขุ.ชา.(บาลี) ๒๗/๒๒๘๔/๔๗๓
*** ขุ.ชา.(บาลี) ๒๗/๒๒๘๓/๔๗๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยปกิณกเทศนา เป็นเทศนาเรี่ยรายเบ็ดเตล็ด สำหรับเป็นเกร็ดของสัตบุรุษอสัตบุรุษ เป็นเครื่องประดับสติปัญญาของเราท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ธรรมที่เป็นของสัตบุรุษอสัตบุรุษนี้ต่างกัน หาเหมือนกันไม่ เราจะได้รู้ได้เข้าใจว่าบัดนี้เราเป็นสัตบุรุษหรืออสัตบุรุษก็ไปฟังธรรมที่ผุดขึ้นในใจ หรือธรรมที่เป็นไปทั้งกาย เป็นสัตบุรุษก็รู้ว่าตัวเป็นสัตบุรุษ เป็นอสัตบุรุษก็รู้ว่าตัวเป็นอสัตบุรุษ หรือธรรมที่เป็นไปทางวาจา เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว กาย วาจา ของเราก็จะรู้ว่าวาจาของเราเป็นสัตบุรุษหรืออสัตบุรุษ หรือธรรมที่จะผุดขึ้นทางใจก็จะตัดสินตัวเองได้ว่าเป็นสัตบุรุษหรืออสัตบุรุษ ความเห็นจะได้ไม่พิรุธ ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของพระพุทธศาสนา

จะได้เริ่มบาลีปกิณกเทศนาที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **ทุทฺททํ ททมานานํ** เมื่อสัตบุรุษทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก **ทุกฺกรํ กมฺมกุพฺพตํ** ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก **อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ** อสัตบุรุษทั้งหลายย่อมทำตามไม่ได้

สตํ ธมฺโม ทุรนฺวโย ธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายอันอสัตบุรุษเอาอย่างไม่ได้

ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ ความไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษทั้งหลายและอสัตบุรุษทั้งหลายย่อมเป็นต่างๆ กัน

อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ อสัตบุรุษทั้งหลายไปนรก **สนฺโต สคฺคปรายนา** สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์

น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน ธรรมและอธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้ย่อมหาเสมอกันไม่ ธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้เสมอกันหามิได้

อธมฺโม นิรยํ เนติ อธรรมนำไปนรก **ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์ ต่างกันดังนี้

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้ว นำความสุขมาให้

เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ นี้เป็นอานิสงส์ในการประพฤติธรรมคือความประพฤติดี นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมคือความประพฤติดี

น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี ผู้ประพฤติธรรมเป็นปรกติย่อมไม่ไปทุคติ ผู้ประพฤติธรรมเป็นปรกติย่อมไม่ไปสู่ทุคติ

นี้เป็นเนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป **ทุทฺททํ ททมานานํ** เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก บัณฑิตให้อย่างแปลกๆ ให้อะไร ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก โดยวัตถุที่ปรากฏต่อหน้าต่อตาแล้ว บัณฑิตให้ลูกเป็นทาน บัณฑิตให้ภรรยาเป็นทาน คือให้เมียเป็นทาน คือ บุคคลให้ได้ด้วยยาก บัณฑิตให้เลือดเนื้ออวัยวะเป็นทาน ให้เงินทองข้าวของไร่นาเป็นทาน บัณฑิตให้ชีวิตเป็นทาน นี่เขาเรียกว่าปัญจมหาบริจาค นี้ให้ยากอย่างนี้ เหล่านั้นแหละว่ายากเสียแล้ว ให้ได้ยากไหมล่ะ ให้ลูกเป็นทานก็ไม่ใช่ง่าย ให้เมียเป็นทานให้ผัวเป็นทานก็ไม่ใช่ง่าย ให้ยากนักยังให้เนื้อเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากใหญ่ และให้เลือดเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากหนักเข้าไป ให้ชีวิตเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากใหญ่ทีเดียว นี่บัณฑิตทำได้ ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญา

ทำได้ เรียกว่าบัณฑิต บัณฑิตให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก ไม่ใช่ให้แต่เท่านั้น นี่ขั้นสูงสุดพระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมี ลดส่วนกว่านี้ลงมา ผู้เป็นบัณฑิตดำเนินด้วยคติของปัญญา ตลอดภพนี้ตลอดภพหน้า ปัญญาตลอดถึงนิพพาน มีวัตถุพัสดุใดๆ ให้ทานได้ ถ้าอสัตบุรุษ ให้ไม่ได้ง่ายๆ ไม่ให้ทีเดียว สัตบุรุษให้ ที่เราให้อาหารเป็นทานอยู่นี้ นั่นแหละให้เนื้อให้เลือดของตัวเป็นทานแล้วใช่ไหมล่ะ ถ้าไม่ให้ เรารักษาของเราก็เป็นเนื้อเป็นเลือดของตัว ถ้าให้กับคนอื่นไปเสียก็ได้ชื่อว่าให้เลือดของตัวเป็นทานไปแล้ว แต่ว่าโดยปริยายนี้ ได้ชื่อว่าให้เนื้อให้เลือดของตัวเหมือนกัน ให้ชีวิตของตัวเหมือนกัน ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่ม ก็นี่เป็นชีวิตรักษาป้องกันตัว รักษาสัตว์ต่างๆ จนกระทั่งป้องกันอันตรายแก่ชีวิต ก็ได้ชื่อว่าเนื่องด้วยชีวิตแล้ว ได้ชื่อว่าให้ชีวิตเป็นทาน ให้เงินให้ทองข้าวของแก้วแหวนรัตนะใดๆ ที่ให้กับลูกหญิงลูกชายก็ดี หรือให้กับสามีภรรยา ภรรยาต่างฝ่ายต่างให้กัน นี่ก็ให้ชีวิตจิตใจกันเหมือนกัน ถ้าไม่ฉะนั้นไม่ให้ ลูกหญิงลูกชายรักเป็นชีวิตจิตใจ เงินทองเท่าไหร่ให้ได้ นี่สัตบุรุษทำได้ง่าย อสัตบุรุษทำไม่ได้ง่ายๆ อสัตบุรุษทำได้ยากนัก อย่างนี้ไม่ค่อยจะให้กัน เพราะบำรุงแต่ความสุขส่วนตัวโดยมาก

นี่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต สละกิจมาบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดาก็ได้ชื่อว่าจาคเจตนาบังเกิดขึ้นแล้วภายใน สละเงินทองข้าวของ ตึกกว้านบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา อย่างนี้ ก็ทำได้ยากอีกเหมือนกัน ตัดกิเลสเสีย หนทางนี้ตัดกิเลสเสีย ทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหัต ทางไปนิพพานทีเดียว เพราะฉะนั้นเมื่อสัตบุรุษทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยากแล้ว ให้อะไรที่บุคคลให้ได้ด้วยยากนั้นให้ด้วยยากที่สุดก็ให้ชีวิต ที่ ๒ รองลงมาให้ยากที่สุดก็ให้ลูก ยากที่สุดอีกก็ให้เมีย ให้เมียเป็นทานยากนัก ยากที่สุดอีกก็ให้เลือดเนื้อ นี่ให้ยากนัก นี่เป็นของให้ยาก เรียกว่าปัญจมหาบริจาค เพราะฉะนั้น สร้างบารมีให้เป็นพระพุทธเจ้าให้ได้ ให้เนื้อเป็นทานได้ ให้เลือดเป็นทานได้ ให้พัสดุวัตถุเงินทอง ข้าวของ ไร่นา ตึกกว้านบ้านเรือน ที่เรียกว่าทานบารมี

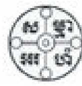
ที่เรียกว่า **ทานบารมีไม่ใช่เป็นของให้ง่ายนะ คนเป็นพาล คนมีกิเลสหนาลามก ปัญญาหยาบ ลองหยิบขึ้นแล้วตัวสั่นเชียวหนา ทานที่มือถือไว้นะ เหงื่อแตก เหงื่อแตกเชียว มือเป็นเหงื่อเชียว ที่จะให้ได้แต่ละครั้งละคราน่ะ ต้องหัดจนกระทั่งชำนาญทีเดียว ให้เสียคล่องแคล่ว ให้เสียชำนาญในชาตินั้นแหละ จึงจะให้ได้ง่าย** ถ้าว่าชาติเดียวภพเดียว ไม่ได้ให้ง่ายๆ ทีเดียว บางคนเกิดมาไม่ได้เคยให้อะไรใครเสียเลย บางคนก็เคยให้เสียจนชำนิชำนาญ ให้แต่

เพียงว่าให้กับตัว ให้กับลูกของตัว เพื่อความรุ่งเรืองแก่ตัว ให้กับเมียของตัว เพื่อจะต้องการเอาไว้ใช้สอยตามชอบใจของตัว ให้กับผัวของตัวให้ได้ เพื่อต้องการตอบแทน ถ้าไม่ตอบแทนก็ไม่ให้อีกเหมือนกัน ลูกนะเป็นเนื้อเป็นเลือดของตัวหละ รักสนิทชิดชมเป็นประหนึ่งว่าดวงใจของตัวนั่น เป็นคล้ายๆ ทีเดียว จะได้ดำรงวงศ์ตระกูลต่อไป นี่ก็ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน เพื่อจะได้เจริญในวงศ์ตระกูลต่อไป ถ้าแม้ว่าเราให้เช่นนี้แคบ ไม่กว้าง

ถ้าให้ไว้เป็นกลางๆ กับภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ให้เป็นตำราบุคคลดีต่อไป นี้ตัวไม่ได้มุ่งหมายอะไรเลย มิได้มุ่งหมายอะไรเลย หมายแต่บุญกุศลเท่านั้น จะสร้างบารมีของตนเท่านั้น ให้อย่างนี้เรียกว่าให้กว้าง ไม่แคบ ให้เป็นกลางกว้างออกไป นี่คนมีปัญญาสูง เหมือนประเทศไทยมีปัญญาสูง เลี้ยงเอาพระพุทธศาสนาไว้ คือภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ผู้ปกครองประเทศก็เอาพระทัยใส่ พระเจ้าแผ่นดินปกครองพิทักษ์รักษา เพื่อจะได้เป็นขนบธรรมเนียมของประชุมชนในยุคนี้และต่อไปในภายหน้าว่า **สัตว์ผู้ใดต้องการพ้นจากทุกข์ ให้ปฏิบัติตามร่องรอยของพระบรมศาสดานี้** เสียสละพระราชทรัพย์เท่าใด ที่ทรงสละในเช่นนี้ เลี้ยงเอาภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาไว้ นึกรายจ่ายเข้าซิ นึกเข้าละก็เราตกอกตกใจทีเดียว วันหนึ่งจะต้องจ่ายเลี้ยงพวกเหล่านี้เท่าไหร่ พวกนี้ไม่ทำการทำงานเลย ต้องขออิ่มหนึ่ง ไม่อิ่มหนึ่งมันอยู่ไม่ได้ ตาย ต้องจ่ายเท่าไหร่วันหนึ่ง วันหนึ่งภิกษุสามเณร ๓ แสนเศษๆ คนละ ๔ บาท อย่างน้อยที่สุดคนละ ๔ บาท แสนหนึ่งก็ ๔ แสน ๒ แสน ก็ ๘ แสน ๓ แสนละก็ ๑๒ แสน ล้าน ๒ แสน วันหนึ่งต้องเสียสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน ล้าน ๒ แสนๆ ทุกวัน เลี้ยงพระภิกษุสามเณรไว้เป็น ๓ แสนนะ อุบาสกอุบาสิกาอีกเล่า ไม่ประกอบกิจการงานอะไร ต้องเลี้ยงอิ่ม อิ่มหนึ่ง อิ่มหนึ่งในขนาด ๒ แสน นี่ รวม ๕ แสน ๕ สี่ ๒๐ นะ ๒ ล้าน วันละ ๒ ล้านๆ เมื่อนึกถึงรายจ่ายของพระเจ้าแผ่นดิน ออกไปแล้วหละก็ เสียพระราชทรัพย์ไปวันละ ๒ ล้านๆ อีก ควบคุมเอาพวกอุบาสกอุบาสิกาไว้ให้เป็นพระพุทธศาสนา จะได้ช่วยกันรักษาชาติต่อไป นี้พระเจ้าแผ่นดินเสียสละ นี่ก็ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้โดยยากเหมือนกัน อย่างนี้ทำยาก เหมือนมารดาบิดามีลูกหญิงลูกชายอนุญาตให้มาบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดาเสีย ไม่ต้องไปทำงานหละ ดังนี้ก็ยากเหมือนกัน อย่างนี้ก็ **ทุทฺทท** เหมือนกัน ให้ได้ด้วยยาก

เพราะฉะนั้น การให้ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ยังแถมให้ตัวอีก ตัวก็สละการครอบครองบ้านเรือนเคหา มอบตนเป็นพุทธศาสนิกชน ในพระพุทธศาสนาอย่างนี้

เหมือนภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกานี้ ต่างคนต่างให้ทั้งนั้น นี่ก็ให้ด้วยความยากเหมือนกัน ไม่ใช่เป็นของให้ง่าย ถ้าให้ง่ายก็มีกันมากนะซิ นี่เพราะให้ยากถึงได้มีกันน้อย เห็นอยู่แล้วว่าให้ยากอย่างนี้ เพราะฉะนั้น **ทุทฺททํ ททมานานํ** เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยากดังนี้

ทุกฺกรํ กมฺมกุพฺพตํ กระทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก กระทำอะไร อะไรที่บุคคลทำได้ด้วยยาก นี่แหละภิกษุสามเณรมาประพฤติตัวเช่นนี้แหละ เขายินดีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสกัน นี่มันตัดห่วงตัดอาลัยมาบวชเป็นพระเป็นเณรเช่นนี้ หรืออุบาสกอุบาสิกาเขายินดีปรีดาในการครอบครองบ้านเรือนเคหา ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อยากหยอกหลอกลวงอะไรกันต่างๆ ดังนี้ ละมันเสีย ปล่อยมันเสีย นี้กระทำเช่นนี้ที่บุคคลทำได้ด้วยยากเหมือนกัน ไม่ใช่ทางทำง่าย นี่ทำได้ยากทั้งนั้น เมื่อทำได้ยากเช่นนี้ไม่ควรดูถูกดูเบา อย่าประมาทเลินเล่ออย่าเผลอตัว ทำให้ยิ่งหนักขึ้นไป ให้บรรลุธรรมที่พระองค์ทรงประสงค์ หนทางเบื้องต้นคือ ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา อรหัต ให้ปรากฏขึ้นในตัวของตัว จะได้เป็นที่พึ่งของตัว เหตุนี้ ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยากนะ อีกมากมายนัก

ผู้ได้บรรลุผลศีล มีศีลบริสุทธิ์ นี่ก็ทำได้ยาก ศีล ๕ บริสุทธิ์ ผู้ได้บรรลุศีล ๘ ศีล ๘ บริสุทธิ์ นี่ก็ทำได้ยาก ผู้บรรลุศีล ๑๐ ศีล ๑๐ ก็บริสุทธิ์ เป็นเพศสามเณรก็ทำได้ยาก บรรลุศีล ๒๒๗ เมื่อบรรลุศีล ๒๒๗ ถ้ามีศีลบริสุทธิ์ ถ้าบรรลุปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา นี่ทำได้ยากทั้งนั้น **ทุกฺกรํ กมฺมกุพฺพตํ** เหมือนกัน เป็นกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก ไม่ใช่เป็นของทำง่าย ทำบริสุทธิ์อย่างเดียว ไม่มีพิรุธในกาย วาจา ใจเลย มีบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ อย่างเดียวนี้ ก็ทำได้ยากอีกเหมือนกัน ถ้าบุคคลใดทำได้ บุคคลผู้นั้นก็ได้ชื่อว่าทำกรรมอันบุคคลทำได้ด้วยยาก

อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ อสัตบุรุษทั้งหลายกระทำตามไม่ได้ กระทำเช่นนั้นกระทำไม่ได้ ให้ไม่ได้ จะทำบริสุทธิ์ตาม ทำไม่ได้ **สตํ ธมฺโม ทุรนฺวโย** ธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายอันอสัตบุรุษทำตามไม่ได้ อันอสัตบุรุษทำอย่างไม่ได้ก็แบบเดียวกัน อันอสัตบุรุษเอาอย่างไม่ได้ เพราะอสัตบุรุษมีหน้าที่ตรงกันข้ามกับสัตบุรุษ อย่างสัตบุรุษทำนะ อสัตบุรุษทำไม่ได้ทีเดียว มันเป็นเช่นนั้น

ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ เพราะเหตุนั้น ความไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษทั้งหลายย่อมเป็นต่างๆ กัน การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษ

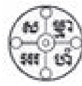

และอสัตบุรุษทั้งหลายย่อมเป็นต่างกัน **อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ** อสัตบุรุษทั้งหลายไปนรกทีเดียว ตรงกันข้ามกับสัตบุรุษ **สนฺโต สคฺคปรายนา** สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ทีเดียว ไปสวรรค์ เมื่ออสัตบุรุษทั้งหลายไปนรก สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ นี้อาการของสัตบุรุษและอสัตบุรุษ ย่อมเป็นต่างกันอย่างนี้ จากโลกนี้ การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษเป็นต่างกันอย่างนี้

เมื่อเราเข้าใจชัดอย่างนี้ **น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** ธรรมก็ดี อธรรมก็ดี ทั้ง ๒ อย่างนี้มีผลเสมอกันหามิได้ มีผลไม่เสมอกันนั้นเอง **อธมฺโม นิรยํ เนติ** อธรรมนำไปนรก **ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** ธรรมให้ถึงสุคติ คือให้ถึงสวรรค์ อธรรมนำไปนรก ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์ นี้ต่างกันดังนี้

ทีนี้จะพูดถึงธรรมและอธรรมทั้ง ๒ อย่าง นี่ตามวาระพระบาลีว่า **กุสลา ธมฺมา** ธรรมไปดี **อกุสลา ธมฺมา** ธรรมไปชั่ว ที่แสดงมานี้ ธรรมและอธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้ประสงค์กุศลธรรมเรียกฝ่ายธรรม อกุศลธรรมเรียกว่าฝ่ายอธรรม ไม่ใช่ธรรมฝ่ายดีเป็นธรรมฝ่ายชั่ว ทั้ง ๒ อย่างนี้ธรรมฝ่ายดีเป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของบัณฑิต ธรรมฝ่ายชั่วเป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของคนพาล คนทั้ง ๒ จำพวก พาลและบัณฑิตนี้คนพาลเป็นเครื่องหมายของคนเลว คนบัณฑิตเป็นเครื่องหมายของคนดี มันตรงกันข้ามอย่างนี้เสีย เอาอย่างกันไม่ได้ ตามกันไม่ได้ทุกคน มันคนละแนว คนละสายทีเดียว ไม่ใช่แนวสายเดียวกัน

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นปรกติ ธรรมนะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นปรกติ กุศลธรรมความดีนี่แหละรักษาผู้ประพฤติดีให้ได้รับความสุขตลอดสาย ไม่ให้ได้รับความทุกข์ นี่แหละธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ประพฤติดี ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ไม่มีร่องเสียเลย ประพฤติดีฝ่ายเดียวเขาไม่ได้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเลย แม้อยู่ในหมู่ใด หมู่พระภิกษุหรืออยู่ในหมู่สามเณร ในหมู่อุบาสกอุบาสิกา เมื่อประพฤติธรรมอยู่เช่นนั้นแล้ว ใครๆ ก็ย่อมนับถือใครก็ย่อมต้องเชิดชูบูชา เขาต้องนับถือ เขาต้องเชิดชูบูชา ประพฤติธรรมอยู่อย่างเดียว อย่าประพฤติอธรรม อย่าประพฤติเหลวไหลอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ถูกต้องร่องรอย คือความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ เป็นภายนอก สมเจตนา จนกระทั่ง

ทำใจให้ผ่องใส นี้เรียกว่าผู้ประพฤติธรรม ผู้ประพฤติเช่นนี้ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤตินั้นไว้

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้ว นำความสุขมาให้ผู้ประพฤติบริสุทธิ์กาย วาจา และบริสุทธิ์ใจ บริสุทธิ์เจตนา จนกระทั่งใจผ่องใส นั่งก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข ยืน เที่ยว เป็นสุขทั้งนั้น ไม่มีทุกข์อันหนึ่งอันใดมาแผ้วพาน เพราะเหตุว่าในเรื่องทุจริตไม่มี มีแต่สุจริตฝ่ายเดียว นี่แค่นี้ขั้นหนึ่ง เพราะว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

สูงขึ้นไปกว่านี้ ผู้ที่ได้บรรลุเป็นโคตรภูบุคคลมีธรรมกาย ใจก็อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม อย่างนี้สูงขึ้นไป ธรรมก็ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้ เป็นโคตรภู เป็นโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด พวกนี้หมดทุกข์ มีสุขฝ่ายเดียว ทุกข์มีน้อยนัก ไปถึงพระอรหัตหมดทุกข์ ไม่มีทุกข์เลย มีสุขฝ่ายเดียว เรียกว่า **เอกนฺต** เป็นบรมสุขฝ่ายเดียว เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว

อย่างนี้แหละได้ชื่อว่า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ผู้มีธรรมกายนั้นแหละธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม หรือยังไม่ถึงธรรมกาย มีบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ จะให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ ก็ได้ชื่อว่าผู้รักษาธรรมเหมือนกัน ธรรมนั้นแหละย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเหมือนกัน ธรรมนั้นแหละนำความสุขมาให้ ธรรมที่สั่งสมดีแล้ว ปฏิบัติดีแล้ว ก็นำความสุขมาให้ **เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ** นี้เป็นอานิสงส์ นี้เป็นอานิสงส์ในธรรม คือความประพฤติดีนี้เป็นอานิสงส์ในธรรม

น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี ผู้ประพฤติธรรมเสมอไม่ไปสู่ทุคติ มีสุคติเป็นเบื้องหน้า ผู้ประพฤติธรรมเสมอไม่มีทุคติ มีสุคติเป็นไปในเบื้องหน้า เรียกว่าธรรมนั้นนำความสุขมาให้ ธรรมนั้นนำให้ถึงสุคติเป็นเบื้องหน้า ไม่มีทุคติตลอดไป

เมื่อเป็นผู้ประพฤติธรรมดังนี้แล้ว ผู้ประพฤติธรรมนะ รักษากาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ไว้ ไม่ให้พิรุธไปได้ นี้ประพฤติธรรมให้บริสุทธิ์ด้วย กาย วาจา ใจ ตลอดจนกระทั่งถึงใจ เจตนา เจตนาก็บริสุทธิ์ไม่มีพิรุธเข้าไปแทรกแซงได้ เข้าไปถึงใจ ใจก็ใสไม่มีขุ่นมัวเศร้าหมองเข้าไปดองอยู่ในใจได้ ดังนี้เรียกว่าบริสุทธิ์ขั้นกายมนุษย์ บริสุทธิ์ขั้นกายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีก ละเอียดยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีก ที่สุดเข้าถึงกายทิพย์อีก ผู้ประพฤติธรรมนะ อุตสาหะให้ทาน รักษาศีล อุตส่าห์สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาอยู่

เสมอ อุตส่าห์มีจาคะ สละสิ่งที่เป็นโทษ เป็นข้าศึกต่อคัมภีร์อยู่ร่ำไป มีปัญญารอบรู้รักษาตัว นี้ได้ชื่อว่าผู้ประพฤติธรรม

ละเอียดขึ้นไป กายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด ผู้ประพฤติธรรมสูงขึ้นไปยิ่งกว่านี้ได้บรรลุ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ฌานนั้นแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่ให้เสื่อม ไม่ให้สร่าง ไม่ให้หายไป อยู่ในฌานนั้นร่ำไป เรียกว่าได้รับความสุขในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน สุขเยี่ยมยอดประเสริฐเลิศกว่าในโลกนี้นัก เมื่อเข้าถึงปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานแล้ว ก็ลืมยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทีเดียว สิ่งอื่นไม่เหลือในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เอาใจรูปพรหมไปนั่งอยู่บนปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ลืมยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่มาเคาะใจทั้งหลับทั้งตื่น ตื่นๆ ก็มาเคาะอยู่เสมอ หลับมันก็เคาะนะ เคาะให้ฝัน นั่นในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสของมันนั่นแหละ มันเคาะใจอย่างนี้ ทว่าไปติดแน่นแฟ้นอยู่ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานละก็ ให้ความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคตนั้น หายเงียบไปหมดไม่กระทบกระเทือนเลย ไม่สะกิดเลย หายเงียบไปหมด

สูงขึ้นไป สุขสูงขึ้นไปกว่านี้ เข้าถึงอรูปฌาน อากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน เมื่อไปถึงอรูปฌานเช่นนั้นละก็ ความยินดีในรูปฌานนั้น ติดอยู่ในรูปฌานนั้นหายไป หลุดไม่ติดเลย ก็ไปติดอยู่ในอากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ได้รับความสุขอยู่ ๘๔,๐๐๐ มหากัลป์ เนวสัญญานาสัญญายตนฌานอยู่ขอบภพข้างบนนี่ สุขเลิศประเสริฐนัก ยอดสุขของในภพมีเท่านี้แหละ สูงกว่าไม่มี ยอดแล้ว ถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ ยอดสุขในภพแล้ว ไม่มีสุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไป

ถ้าจะให้สุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไป ต้องไปสู่ มรรค ผล นิพพาน พวกมีธรรมกายไปสู่นิพพานได้ ก็ได้ไปสอบสวนสุขในนิพพานได้ เข้าไปในนิพพานได้ เป็นนิ่งอยู่ในนิพพานเสียนี่ รับสุขในนิพพานทีเดียว เมื่อได้รับสุขชนิดนี้ในนิพพานแล้ว คนที่พูดมากๆ เงียบหมด ไม่พูดแล้ว ใจคอครึ้มสบาย เอิบอิ่มตื้นเต็ม ปลาบปลื้มว่าสุขชนิดนี้เราไม่เคยพบไม่เคยเห็น

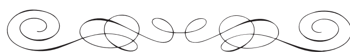
เรานึกถึงความสุข ไม่ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นมันซากของศพ นั้นไม่ใช่สุขจริง ไม่ใช่เนื้อหนังของสุข มันซากของสุขนะ เมื่อหลุดขึ้นพอพ้นจากกามไปแล้ว ถึง

รูปภพเข้า ไปถึงรูปฌานทั้ง ๔ เข้า นึกถึงสุขของกาม ไอ้สุขของกามนั้นมันเศษสุข ไม่ใช่สุขจริงๆ เมื่อไปถึงอรูปฌานเข้า ไอ้สุขของรูปฌานนั่นนะ มันสุขอย่างหยาบนะ ไม่สุขละเอียดนุ่มนวลชวนให้สบายอกสบายใจเหมือนอรูปฌาน เมื่อได้รับความสุขในอรูปฌานแล้ว สุขในอรูปฌานนี่มันสุขในภพไม่ใช่สุขนอกภพ นี่มันสุขต่ำทรามนะ พอไปถึงนิพพานเข้าก็ อ้อ นี่มันสุขนุ่มนวลชวนติดนัก นี่มันสุขจริง จะได้เล่าถึงสุขในพระนิพพานให้ฟังอีก

เรื่องสุขในพระนิพพานนั้น มันสุขลึกซึ้งนัก พระพุทธเจ้ามีเท่าไรๆ ไปติดอยู่ในนั้นหมด พอติดเสียเช่นนั้น เหลวอีกเหมือนกัน ไปติดแต่นิพพานนั้น ต้องไม่ติดสุขแค่นี้ แล้วหาสุขต่อขึ้นไป ใคร่ที่จะหาสุขต่อขึ้นไป เขาเรียกว่า **อปฺปสุขํ** ไปปหาย ละสุขอันน้อยเสีย ไปหาสุข **สุขํ อาทาย** ถือเอาสุขใหญ่ ปล่อยสุขขึ้นไป ไม่หยุดอยู่ในสุขแค่นั้น ถ้าไปหยุดแค่นั้นโง่ ไม่ฉลาด **ถ้าปล่อยสุขขึ้นไปไม่มีที่สุดกันหละก็นั่น ฉลาดหละ อย่างพระพุทธเจ้าผู้เป็นต้นธาตุนี้ฉลาดเต็มที่** นี้ แค่นี้ธรรมนั่นแหละนำความสุขมาให้นะ ผู้ใดถึงธรรม ผู้นั้นได้รับสุขด้วยประการดังนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีแห่งพระปกิณกคาถา คลี่คลายเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา ว่า **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ว่าสิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันเลิศประเสริฐของเราทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี่ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

‘... ในอัตภาพเป็นมนุษย์ที่ได้ยากนั้นเป็นไฉน เพราะความบังเกิดขึ้นของมนุษย์
ต้องบริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์ด้วยวาจา บริสุทธิ์ด้วยใจ
ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย นั่นจึงจะได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ...’

‘... เมื่อขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละก็ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์
ต้องไปเกิดเป็นเปรตบ้าง อสุรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง
เกิดในนรก ๔๕๖ ขุมบ้าง ขุมใดขุมหนึ่ง อบายภูมิทั้ง ๔ ...’

กัณฑ์ที่ ๕๑
ของที่ได้โดยยาก

๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ
ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภติฯ

ที.สี.อ.(บาลี) ๔/๗๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในทุลลภะ สิ่งที่หาได้โดยยากทั้ง ๔ ประการนี้ จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย กว่าจะยุติกาลลงโดยสมควรแก่เวลา

เริ่มต้นในทุลลภะทั้ง ๔ นี้ว่า **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ** ความได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยากเป็นประการที่ ๒ **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยากเป็นประการที่ ๓ **สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภติ** สัทธรรมเป็นของได้ยาก อย่างนี้เป็นประการที่ ๔ ทุลลภะ ทั้ง ๔ ประการนี้ แปลเนื้อความของพระบาลีเป็นสยามได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายความ เป็นลำดับไป ในอัตภาพเป็นมนุษย์ที่ได้ยากนั้นเป็นไฉน เพราะความบังเกิดขึ้นของมนุษย์ ต้องบริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์ด้วยวาจาบริสุทธิ์ด้วยใจ ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย นั้นจึงจะได้อัตภาพเป็นมนุษย์

ความบริสุทธิ์ด้วยกายนั้น เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ทำลายชีวิตสัตว์ เว้นขาดจากถือเอาวัตถุที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย และหลอกลวงต่างๆ ฉ้อโกงต่างๆ คือเว้นจากถือพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยเป็นของตน ชักชวนบุคคลอื่นไม่ให้ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ และยินดีในการที่ไม่ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้และสรรเสริญการดำเนินเช่นนั้น นี้ได้ชื่อว่าไม่ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกามด้วยตนของตน เว้นจากการชักชวนบุคคลอื่นให้ประพฤติผิดในกาม

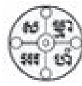

และไม่สรรเสริญผู้ดำเนินด้วยกายวาจาเช่นนั้น และไม่ยินดีพวกดำเนินประพฤติเช่นนั้นตลอดไป นี้ ๓ ข้อแยกออกเป็นข้อละ ๔ ๆ เป็น ๑๒ ข้อนี้ เว้นขาดจากใจ ไม่ได้มีการกระทบจิตใจ ในกาย วาจา ตลอดถึงใจของตนเลย ดังนี้ได้ชื่อว่าบริสุทธิ์กาย

ส่วนวาจาล่ะ ไม่พูดปด พูดแต่ถ้อยคำที่จริงด้วยตนของตน ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้พูดคำที่จริงเหมือนตน ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำจริงเหมือนตน สั่งสอนและสรรเสริญพวกที่พูดจริงเหมือนตน ๔ ข้อเป็นวาจาบริสุทธิ์ เว้นจากพูดกล่าวคำหยาบช้า ด่าชาติด่าตระกูล กล่าวคำไม่เป็นที่ไพเราะเสนาะโสต คำหยาบช้าทารุณเช่นนี้ตัวเองเว้นได้ดี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เว้นด้วยเหมือนอย่างตนบ้าง ยินดีพวกเว้นจากคำหยาบเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินด้วยการไม่กล่าวคำหยาบเช่นนั้นบ้าง นี้เรียกว่าเป็นดีส่วนหนึ่ง กล่าวคำสมาน ไม่กล่าวคำแตกร้าวฉาน แล้วกล่าวคำสมานให้กลมเกลียวสนิทชิดชมในกันและกัน แล้วชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวคำสมานเหมือนอย่างตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวคำสมาน สรรเสริญพวกกล่าวคำสมาน นี่เป็นวาจาบริสุทธิ์ กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรมวินัย เมื่อต้องการหาความจริง สาวหาเหตุได้ ไม่ใช่ถ้อยคำเหลาะแหละเหลวไหล กล่าวคำเป็นหลักธรรมวินัยด้วยตนของตน แล้วชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรมวินัย สรรเสริญพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตน นี่เรียกว่าวจีสุจริตอีกอย่างหนึ่ง บริสุทธิ์ทั้ง ๔ ข้อนี้ รวมเป็นข้อละ ๔ ๆ เป็น ๑๖ ข้อ วาจาบริสุทธิ์ ๑๖ ข้อนี้แล้ว เรียกว่า วจีสุจริต

ส่วนใจล่ะ ส่วนใจก็ด้วย ไม่โลภ อยากได้ของเขา คิดจะให้สมบัติของเราเป็นเบื้องหน้า คิดชักชวนบุคคลผู้อื่นให้สละสมบัติของตนให้แก่บุคคลผู้อื่น นี่เป็นมโนสุจริต ไม่โกรธ ไม่พยาบาท ไม่พยาบาทด้วย เป็นคนเมตตาแก่ตนและบุคคลผู้อื่นทุกถ้วนหน้า รักใคร่ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข เขาเป็นสุขแล้วยินดีชอบอกชอบใจ แล้วก็ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ดำเนินเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินเช่นนั้น ยินดีพวกดำเนินเช่นนั้น นี่เป็นมโนสุจริต ความเห็นผิดไม่กล่าว ความเห็นผิดทางใจเลิกเสีย ให้ความเห็นถูก เห็นถูกด้วยตัวของตัวแล้วชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เห็นถูก ยินดีในการเห็นถูก สรรเสริญในการเห็นถูก ๓ ข้อนี้ ข้อละ ๔ ๆ เป็น ๑๒ นี้เรียกว่า มโนสุจริต

เมื่อบริสุทธิ์ ไม่พิรุธทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ ๓ ประการนี้แล้ว เรียกว่าเป็นหลักประธานของการประพฤติธรรมที่จะทำให้เป็นมนุษย์ เมื่อบริสุทธิ์ไม่มีพิรุธ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ได้กลับเป็นมนุษย์อีกทันที เมื่อประพฤติขึ้นไปกว่านี้ ประพฤติดีขึ้นกว่าบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา

บริสุทธิ์ใจ ประพฤติดีขึ้นไปกว่านี้ก็ได้เป็นมนุษย์สูงขึ้นไปกว่านี้ เป็นมนุษย์เกินมนุษย์ขึ้นไป นี้กล่าวเฉพาะธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยากดังนี้นะ เมื่อเราปรับกับตัวของเราแล้วละก็ ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์มากนัก ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์จะไปเป็นอะไร **เมื่อขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละก็ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ ต้องไปเกิดเป็นเปรตบ้าง อสุรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เกิดในนรก ๔๕๖ ขุมบ้าง ขุมใดขุมหนึ่ง อบายภูมิทั้ง ๔** ไม่เคลื่อนหละ ไม่พ้น พอเคลื่อนจากการเป็นมนุษย์แล้วก็เป็นผู้ไปอบายภูมิทั้ง ๔ ทีเดียว เพราะเหตุนี้ การเกิดเป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย เกิดเป็นมนุษย์ต้องประพฤติถูกธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์จึงได้ง่าย ถ้าเคลื่อนจากธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ไม่ได้

เหตุนี้ เราจะต้องคาดคั้นตัวเองเสียให้ดี ว่าเราได้อัตภาพเป็นมนุษย์ด้วยความบริสุทธิ์เช่นนั้นแล้วละก็ ต่อแต่นี้ไปเราจะเป็นมนุษย์อีกหรือไม่ เราจะเป็นกับเขาอีกต้องพินิจพิจารณา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ แค่เราเกิดนี้ยังเป็นมนุษย์ชั้นต่ำอยู่ หรือแค่เป็นมนุษย์ชั้นกลาง หรือเป็นมนุษย์ชั้นสูง เราก็รู้ได้ เกิดเป็นมนุษย์ชั้นสูงก็เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นผู้ปกครองประเทศ เป็นเศรษฐี พวกโน้นเป็นมนุษย์ชั้นสูง ลดส่วนกว่านั้นลงมา มนุษย์ชั้นกลางๆ ลดส่วนจากพวกกษัตริย์เศรษฐีลงมาเป็นมนุษย์ธรรมดาเขาเรียกว่าเป็นพลเมืองดี เป็นคนมั่งมี คหบดี มีทรัพย์สมบัติ มีบริษัทมีบริวารมากเป็นคนสุจริตนั้น บริสุทธิ์สนิทดี เป็นมนุษย์ชั้นกลาง เป็นมนุษย์ชั้นต่ำ หาเช้ากินค่ำหยุดทำงานไม่ได้ ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ พวกไหนหยุดทำงานไม่ได้ พวกไหนไม่มีงานทำไม่มีเวลาหยุด พวกนั้นแหละมนุษย์ชั้นต่ำ ไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ หยุดทำงานไม่ได้ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อนั้นเรียกว่ามนุษย์ชั้นต่ำ หรือต่ำลงไปกว่านั้น เป็นคนขอทานนั้นก็ต่ำมาก ชั้นต่ำก็ต้องจัดไปอีกมาก มนุษย์ชั้นต่ำของต่ำ มนุษย์ชั้นต่ำของกลาง มนุษย์ชั้นต่ำของสูง สูงในชั้นต่ำ กลางในชั้นต่ำ ต่ำในชั้นต่ำ แยกออกไปดังนี้มากมายนัก

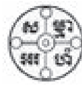
เราอยากเป็นมนุษย์ชั้นไหน เราต้องแก้ไขตัวของตัวเราในเวลาเราจะเป็นมนุษย์อีก บริสุทธิ์ด้วยกายดังกล่าวแล้ว บริสุทธิ์ด้วยวาจาดังกล่าวแล้ว บริสุทธิ์ด้วยใจดังกล่าวแล้ว เราจะต้องมีมารยาทเพิ่มเติมอีก เราต้องการเป็นคนดี เมื่อเวลาให้ทาน รักษาศีลเจริญภาวนา แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องใช้มารยาทให้เรียบร้อย เวลาจะให้ทานต้องใช้มารยาทที่นุ่มนวลเป็นที่น่าดูน่าชม ใครเห็นก็นิยม เมื่อเราอยากจะทำเช่นนั้นบ้าง เมื่อมีมารยาทเช่นนั้นแล้วก็จะเป็นเหตุให้เกิดสกุลสูง มันจะให้เป็นมนุษย์ที่มีมารยาทดี ต้องแก้ไขตัวของตัวเช่นนี้ ส่วนวาจาเล่า จะพูดจาปราศรัยกับบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด ผู้เฒ่าผู้แก่

สมณพราหมณาจารย์ ก็พูดแต่ถ้อยคำที่นุ่มนวลชวนสดับ ถ้อยคำที่กักขพะชั่วช้าหยาบคายอย่าเอาไปใช้ ถ้าใช้เข้าแล้วมันเป็นนิสัยติดไป จะไปเป็นคนป่าเถื่อนเช่นนั้นบ้าง ให้ใช้วาจาที่นุ่มนวลชวนสดับทีเดียว เวลาให้ทาน จำศีล ภาวนา เมื่อใช้อยู่จนกระทั่งเคย ติดกาย ติดวาจา ติดใจ เช่นนั้นแล้วก็จะเป็นคนดีได้ต่อไปในภายหน้า ส่วนใจเล่าใจก็ต้องให้นุ่มนวล ให้อ่อนโยน ต้องใช้ใจที่เป็นบุญเป็นกุศล ใจเป็นอกุศลไม่เอาเข้ามาใช้ ใจที่เห็นผิด เข้าใจผิด อย่าเอามาใช้ ใจที่เห็นชอบเห็นถูกก็เอาเข้ามาใช้ อย่างชนิดนั้น เกิดไปในภายหน้าเป็นมนุษย์ชั้นสูง หรืออย่างต่ำพลาดพลั้งลงมาก็ชั้นกลางของสูง พลาดพลั้งลงมาก็ชั้นต่ำของสูง เราจะไม่ตกไปเป็นมนุษย์ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ให้แก้ไขตัวดังนี้ให้มั่นหมายทีเดียว ถ้าได้เช่นนั้นแล้วละก็ จะได้อัตภาพว่าเป็นมนุษย์สมมาดปรารถนา สมด้วยบาลีว่า **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ** ได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก เราก็ได้เป็นมนุษย์สมมาดปรารถนา

พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก บังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้านะ บังเกิดอย่างไร เราฟังกันมานานแล้ว ความบังเกิดขึ้นของมนุษย์เป็นของได้ยาก พุทธประวัติ พระสีธาตุราชกุมาร นานกว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ได้รับพยากรณ์แล้วนะ ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ได้รับพยากรณ์เมื่อครั้งพระพุทธทีปังกรได้เสด็จเข้าไปในเมืองอมรวดี ทอดตัวลงในที่เปลือกตม อาราธนาให้พระพุทธทีปังกรให้เดิน เป็นสะพานไปให้ข้าม เหยียบตัวสุเมธดาบสข้ามไป เป็นสะพานพระสงฆ์แสนรูปก็ข้ามไปเช่นกัน เหยียบตัวของสุเมธดาบสนั้น พอสุดหมดพระสงฆ์แล้วมนุษย์หนึ่งแสนเดินเหยียบไปได้ ถ้าว่าบารมีไม่แก่กล้าแล้วก็ตายคาเท้าเชียวนะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ มนุษย์แสนหนึ่งนะ เอาไม้ไผ่มาเป็นแพๆ นะ วางไว้ เกือบแหลกเชียวนะ เหยียบเสียเกือบแหลกเชียว ถึงแสนหนึ่งนะ ไม่ใช่น้อยนะ ที่ทนอยู่ได้ก็เพราะบารมี

สุเมธดาบสแกมีฌานสมาบัติ แกเห็นจะต้องเข้าฌานสมาบัติเวลานั้น ถ้าไม่เข้าฌานสมาบัติ กายแกจะแหลกแน่ แต่ว่าแกอยู่ในเปลือกตม เหยียบลงไปมันหยุ่นๆ มันไม่แข็งแรงนัก อ้ายเปลือกตมมันรองรับอยู่ข้างล่างเหมือนอยู่บนเบาะบนฟูกก็พอทนได้ พอข้ามไปเสร็จแล้วพระพุทธทีปังกรก็เสด็จหันพระพักตร์กลับมา พระสงฆ์กลับมาพร้อมกัน มาล้อมอยู่ที่สุเมธดาบสนั้น ทรงรับสั่งถามพระสงฆ์ทั้งหลาย พระสงฆ์ทั้งหลายรู้จักไหมดาบสผู้นี้นะคือใคร ไม่มีใครรู้จัก พระองค์ก็ทรงตรัสว่า ดาบสผู้นี้นะน้องชายเราตถาคตนะ ต่อไปในภายหน้าอีก ๔ อสงไขยแสนกัลป์ จะได้ตรัสรู้เป็น

พระพุทธเจ้าเหมือนอย่างเราเช่นนี้ ทรงรับสั่งเรื่องพุทธมารดา พุทธบิดา พุทธอนุชา พุทธบุตรเสร็จทีเดียว พระสาวกซ้ายขวาเสร็จ เมื่อได้พุทธพยากรณ์เสร็จแล้วเช่นนั้น ดีอกดีใจ สุเมธดาบส เหมือนจะเป็นพระพุทธเจ้าในวันพรุ่งนี้ทีเดียว มันหมายความเป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว ก็ตรึกนึกในใจว่า เออ นี่เราได้รับพยากรณ์แล้ว จะได้เป็นพระพุทธเจ้าแน่แล้ว แต่เรื่องความเป็นพระพุทธเจ้านะ เริ่มต้นเราจะทำอะไรกันเล่า จึงจะเริ่มต้นความเป็นพระพุทธเจ้า นี่ทำอย่างไรกัน พระองค์ฉลาดปรีชาสามารถรอบรู้ทุกสิ่งทุกประการ ว่าเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ไปเกิดมาเกิดอยู่อย่างนี้อีก ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ถ้าเราเลินเล่อเผลอตัวเมื่อไรแล้ว ต้องทนยากลำบาก ถ้าเราไม่เลินเล่อเผลอตัวแล้วละก็ เราจะเป็นคนมั่งมี เราจะทำอย่างไรเล่า นี่เราจะต้องให้ทาน เริ่มต้นต้องให้ทาน ต้องให้ทานกันยกใหญ่ ใครขออะไรเราให้ทั้งนั้น ถ้าไม่ขอเราก็ให้คนจนคนยากเสมอไป เกิดชาติใดภพใดไม่ขาดสายทีเดียวเรื่องให้ทาน ก็มั่นหมายด้วยพระทัยว่าเช่นนั้น **พระโพธิสัตว์จึงได้สร้างบารมีให้ทานเป็นเบื้องหน้า** เกิดมาเป็นมนุษย์ให้ทานเป็นเบื้องหน้าทีเดียว ทานนั่นแหละจะเป็นชนกกรรมนำไปเกิดในสกุลที่มั่งมีมาก เพราะผลทานส่งให้ เมื่อให้ทานแล้วสมบูรณ์บริบูรณ์ ผู้ยากขัดสนก็สมบูรณ์ อ้ายความสมบูรณ์ที่ให้แก่เขานะกลับมาเป็นของตัว มากน้อยเท่าใดกลับมาเป็นของตัวทั้งหมด ปรากฏว่าพระองค์ให้ถึงปัญจมหาบริจาค ให้ทานวัตถุนอกกาย เงินทอง ข้าวของ ตึกร้านบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา เรือแพนาวา สมบัติพัสถาน ทรัพย์ศฤงคาร บริวาร ให้หมด **การให้เช่นนี้เป็นทานบารมีเท่านั้น ยังไม่เป็นทานอุปบารมี ให้เนื้อและเลือดของตัวเองเป็นทานได้ นี้เป็นทานอุปบารมี ให้ชีวิตเป็นทานได้ นี้เป็นทานปรมัตถบารมี**

เมื่อให้ทาน ๓ ประการเช่นนี้แล้ว ยังไม่พอ ในชาติเป็นพระเวสสันดรหรือชาติใดๆ ก็ตามที่ให้ทาน ให้ลูกเป็นทาน ให้เมียเป็นทาน เมื่อชูชกไปขอกัณหา ชาลี ที่เขาวงกต พระราชทานกัณหา ชาลี ทั้ง ๒ ให้ชูชก นั้นเรียกว่าปุตตบริจาค เป็นทานข้อคำรบ ๔ พระอินทร์เห็นว่าไม่ได้การ สีธาตุกุมารนี้ใจกล้าหาญนัก เรื่องศรัทธาบารมีมีเต็มอยู่แล้ว ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดมาขอมัทรี จะให้เสียอีก ถ้าให้เสียอีก เธอก็จะลำบาก หาลูกไม้บริโภคเอง ถ้าหากว่ามัทรีอยู่ก็จะได้หาผลหมากรากไม้มาให้ทรงเสวย พระอินทร์ก็แปลงเป็นอินทรพราหมณ์ลงมา ขอมัทรีเสียทีเดียว ขอก็ทรงพระราชทานพระมัทรีให้ แต่ว่าอินทรพราหมณ์ฉลาด ข้าพระพุทธเจ้าได้ขอพระมัทรี พระองค์ได้ทรงพระราชทานแก่ข้าพระพุทธเจ้า เป็นสิทธิ์ของหม่อมฉันแล้ว ต่อแต่นี้ไป ผู้หนึ่งผู้ใดมาขอให้ไม่ได้ แต่ว่าหม่อมฉันจะขอฝากพระองค์ไว้ กว่าเมื่อใดต้องการจึงจะมาเอา ถ้ายังไม่ต้องการ จะให้

ใครผู้หนึ่งผู้ใดเป็นไม่ได้ เป็นของหม่อมฉันแล้ว แกคาดคั้นไว้เสียเช่นนี้ ใครมาขออีกเท่าไหร่ก็ไม่ได้แล้ว เพราะแกให้อินทรพราหมณ์ไปเสียแล้ว นี่พระอินทร์มาสงเคราะห์พระเวสสันดร ให้พระมัทรีอยู่พิทักษ์รักษา จะได้ไม่ลำบากด้วยพระกระยาหารแต่อย่างหนึ่งอย่างใด นี้ได้ชื่อว่าให้ภรรยาเป็นทานอีกแล้ว จิตบริจาคอันหนึ่งเป็น ๕ เรียกว่าปัญจมหาบริจาค ให้ทานจริงๆ เช่นนี้นะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ

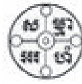
ถ้าให้ทาน ให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ของชอบใจไม่ให้ เก็บเสีย ซ่อนเสีย ของไม่ดีที่ไม่เสมอใจให้เสีย ให้อย่างนี้มันเลือกให้ **ให้ของไม่ดีเป็นทาน เป็นทาสทาน จัดว่ายังเข้าไม่ถึงสหายทาน เป็นทาสทานแท้ๆ เพราะเลือกให้** หากว่ามีมะม่วงสัก ๓ ใบตั้งขึ้น ก็จะให้ใบเล็กเท่านั้นแหละ เอามะม่วง ๓ ใบเท่าๆ กัน ก็จะให้ใบที่ไม่ชอบใจนั่นแหละ เอามะม่วง ๓ ใบเสมอกัน ก็จะเลือกเอาอีกแหละ ลูกที่ไม่ชอบจึงให้ ลูกที่ชอบไม่ให้ หรือมันใกล้จะสุกแล้วไม่ให้ ให้ที่อ่อนๆ ไปอย่างนี้ อย่างนี้เป็นทาสทาน ไม่ใช่สหายทาน

ถ้าให้สหายทานจริงแล้ว ก็ตัวบริโภคใช้สอยอย่างไร ให้อย่างนั้น เป็นสหายทาน ถ้าว่าสามีทานละก็ เลือกหัวกระเด็นให้ เลือกให้ของที่ไม่ดีกว่านั้นต่อไป ถ้าเลือกหัวกระเด็นให้เช่นนี้ละก็เป็นสามีทาน **ลักษณะโพธิสัตว์เจ้าให้ทานนะ ให้สามีทานนะ ให้สหายทาน สามีทานทีเดียว ทาสทานไม่ให้** นี้เราสามัญสัตว์ ชอบให้แต่ของที่ไม่ประณีต ไม่เป็นที่ของที่ชอบเนื้อเจริญใจละก็ให้ มันก็เป็นทาสทานไป เสมอที่ตนใช้สอยมันก็เป็นสหายทานไป ยิ่งกว่าตนใช้สอยมันก็เป็นสามีทานไป แต่ว่าพวกเราที่บัดนี้เป็นสามีทานอยู่ก็มีเช่นเลี้ยงพระสงฆ์องค์เจ้า ตบแต่งสูปพยัญชนะเกินกว่าเราบริโภคทุกวันๆ ที่เกินใช้สอยเช่นนี้เป็นสามีทาน ประณีตบรรจงแล้วจึงให้ อย่างนี้เรียกว่าเป็นสามีทาน

ทานนี่แหละเป็นข้อสำคัญนัก พระโพธิสัตว์จะได้เสด็จเป็นพระพุทธเจ้าก็อาศัยทานนี้แหละ ไม่ทานละก็เป็นไม่สำเร็จทีเดียว เพราะฉะนั้นบัดนี้วัดปากน้ำที่มีภิกษุสามเณรมารวมอยู่มากก็เพราะอาศัยเจ้าอาวาสบริจาคทาน บริจาคมานาน ๓๗ ปี บริจาคมา บริจาคเรื่อยไม่ได้ครั่นคร้ามนะ ถ้าว่าใครไม่มาบริจาคก็บอก[๑] ผู้หนึ่งผู้ใดมาบริจาคด้วยละก็ทำไป ถ้าว่าไม่พอละก็ เท่าใดก็ให้ทีเดียว เป็นหนี้เป็นสินยอมทีเดียว เขาจะบริจาคทานทำบารมีไปในอนาคตกาลข้างหน้ากันอย่างนั้น เรียกว่าความเป็นพุทธเจ้านะไม่ใช่เป็นของง่าย ของได้ยาก

---

[๑] ในสมัยหลวงพ่อนั้น หากวันไหนไม่มีเจ้าภาพถวายภัตตาหาร จะมีผู้ไปบอกหลวงพ่อ หลวงพ่อจะรับเป็นเจ้าภาพเองในวันนั้น

เมื่อพระสีธาตุราชกุมารเป็นพุทธเจ้าได้ก็เพราะอาศัยเบื้องต้นให้ทานทีเดียว ทั้งเป็นสุเมธดาบส ท่านกำหนดจะเป็นพระพุทธเจ้า นึกอยู่แต่ในใจ ๗ อสงไขย แต่ออกวาจาว่าข้าพเจ้าปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า ปรารถนาอย่างนี้แล้วก็อีก ๙ อสงไขย ได้รับพยากรณ์แล้วเมื่อครั้งเป็นสุเมธดาบส เมื่อพระพุทธทีปังกรได้ทรงพยากรณ์ไว้เช่นนั้นแล้ว ต่อไปอีก ๔ อสงไขยแสนกัลป์ รวมทั้งหมด สร้างบารมีทั้งหมด ๒๐ อสงไขยหนึ่งแสนกัลป์ ที่พระสีธาตุราชกุมารได้ทำ สูงขึ้นไปกว่านี้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า พิสดารออกไปแล้วก็ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ นี้หลักการอย่างนี้ เรียกว่า ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์นะ ต้องแยกพิสดารออกไปอีกตามจำนวนอีกเท่าหนึ่ง เรียกว่าปรารถนาบารมีท่านสูง ๓ พวกนี้แหละที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้า แต่อย่างย่อลงไปก็ ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์ ๓ จำนวนนี้ แต่ว่าสร้างบารมีกว่าจะเป็นพุทธเจ้านะ ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย

ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี เป็นทั้งนั้น ศีลบารมี ศีลอุปบารมี ศีลปรมัตถบารมี เป็นทั้งนั้น เนกขัมมบารมี เนกขัมมอุปบารมี เนกขัมมปรมัตถบารมี ปัญญาบารมี ปัญญาอุปบารมี ปัญญาปรมัตถบารมี วิริยบารมี วิริยอุปบารมี วิริยปรมัตถบารมี ขันติบารมี ขันติอุปบารมี ขันติปรมัตถบารมี สัจจบารมี สัจจอุปบารมี สัจจปรมัตถบารมี อธิษฐานความตั้งใจมั่น อธิษฐานบารมี อธิษฐานอุปบารมี อธิษฐานปรมัตถบารมี เมตตาบารมี เมตตาอุปบารมี เมตตาปรมัตถบารมี อุเบกขาบารมี อุเบกขาอุปบารมี อุเบกขาปรมัตถบารมี เต็ม ๓๐ ทัศ

แต่ว่าบารมีหนึ่งๆ กว่าจะได้เป็นบารมีนะไม่ใช่เป็นของง่าย ทานบารมีเต็มดวงนะ ดวงบุญที่เกิดจากการบำเพ็ญทาน ได้เป็นดวงบุญ ดวงบุญใหญ่โตเล็กเท่าไหร่ไม่ว่า สร้างไปเถอะทำไปเถอะ แล้วเอาดวงบุญนั้นมากลั่นเป็นบารมี ดวงบุญมากลั่นเป็นบารมีนะ **บุญมีคืบหนึ่งเต็มเปี่ยมเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทีเดียว เอามากลั่นเป็นบารมีได้นิ้วเดียวเท่านั้นเอง กลมรอบตัวเท่านั้นแหละ กลั่นไปอย่างนี้แหละทุกบารมี ไปจนกว่าบารมีนั้นจะเต็มส่วน แล้วก็บารมีที่จะเป็นอุปบารมี เอาบารมีนั่นแหละคืบหนึ่งเต็มส่วน เอามากลั่นเป็นอุปบารมีได้นิ้วเดียว แล้วเอาอุปบารมีนั่นแหละคืบหนึ่ง กลมรอบตัว เอามากลั่นเป็นปรมัตถบารมีได้นิ้วเดียว**

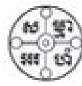
บารมีก็ดี อุปบารมีก็ดี ปรมัตถบารมีก็ดี วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวทุกบารมีไป มีทั้ง ๓๐ ทัศ จึงจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ยากนัก เรื่องนี้ยากนัก พระองค์จึงได้ทรงโปรด

ออกพระโอษฐ์ว่า **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยากดั่งนี้

ทุลฺลภา จ ขณสมฺปตฺติ ที่จะถึงด้วยทานสมัย เป็นของได้ยากอีกประการหนึ่ง ที่ ๓ ถึงพร้อมด้วยทานด้วยสมัยเป็นอย่างใด พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลกนี้ พูดถึงทานสมัยนี้ เราไปเกิดเสียบ้านนอกเมืองดอนรอนแขมแรมไพร สิบวันพันปีไม่พบภิกษุสามเณรผ่านไปทางนั้นสักหนหนึ่ง นี่เป็นอขณะสมัยเสียข้อหนึ่งแล้ว พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลก โน้น ไปเกิดเป็นสัตว์นรกเสีย ก็เป็นอขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานเสีย พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็เป็นอขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นเปรตอสุรกายเสีย ก็เป็นอขณะสมัยอีกเหมือนกัน พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็ไปเกิดเป็นอรูปสัตว์ชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะนั้น หรืออสัญญีสัตว์โน้น พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก เกิดมาเป็นมนุษย์โลกได้ เสียกำเนิด นี้ก็เป็นอขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลก เขาเรียกว่าเป็นบ้าเสีย เอาเรื่องไม่ได้ นี้ก็เป็นอขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติในโลก เป็นคนดีบริสุทธิ์ ตัวกลับเฉลียวฉลาด พูดจาปราศรัยไม่ได้กลัวใคร ไม่ได้ครั่นคร้ามผู้หนึ่งผู้ใด พระพุทธเจ้าก็ไม่กลัวเสียอีก กลับดูถูกดูหมิ่นพระพุทธเจ้าไปเสียอีก หาว่าตัวฉลาดกว่าพระพุทธเจ้าเข้าไปเสียอีก พูดจาปราศรัยไม่มีใครเทียมทันทั้งนั้น ผู้คนชนิดนี้เขาเรียกว่า **เขฬมตฺตโก** บ้าน้ำลาย เอาจริงไม่ได้ ดูถูกดูหมิ่นคละไปเสียอีก เป็น **เขฬมตฺตโก** เป็นอขณะสมัย เหมือนกับไม่พบพุทธศาสนา ไม่พบพระพุทธเจ้าทีเดียวนั้นแหละ แบบเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นมิจฉาทิฏฐิเสีย ก็ใช้ไม่ได้ ก็เป็นอขณะสมัยเสียอีกเหมือนกัน ไม่เอาจริง พวกนี้เหลวไหลทั้งนั้น อขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลก ตัวเองเป็นคนสมบูรณ์บริบูรณ์อยู่ เลื่อมใสเหมือน ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ในบัดนี้ก็เหมือนกันละนะ ต่างพวกเป็นคนบ้าน้ำลายเหมือนกัน **เขฬมตฺตโก** ดีแต่พูด ไม่จริงซักอย่างหนึ่ง ไอ้ชนิดนี้เขาเรียกว่าบ้าน้ำลาย เป็นอขณะสมัย มาพบพุทธศาสนาไม่ได้อะไร เสียเวลาเปล่า ให้เป็นโทษเสียอีก

ทว่าเลื่อมใสในศาสนาในพระศาสดาจริงๆ เหมือนกับท่านทั้งหลายที่ได้บริจาคทาน ได้ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ปรากฏอยู่เช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่าถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย ไม่เสียทีที่เป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา ได้บริจาคทานในพุทธศาสนาได้มารักษาศีลในพุทธศาสนาโดยน้ำใสใจจริง ได้เจริญภาวนาในพระพุทธศาสนา ทำไมว่ามีเจริญภาวนา มีธรรมกายขึ้น เรียกว่าเข้าถึงรัตนตรัย เข้าถึงแก่นพุทธศาสนา

ทีเดียว มีธรรมกายขึ้น เหมือนวัดปากน้ำได้มีตั้ง ๑๕๐ กว่าคน มีธรรมกายทั้งหญิงทั้งชาย ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา มีธรรมกาย ๑๕๐ กว่าคน ไปนรก ไปสวรรค์ ไปนิพพานได้อย่างนี้ **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยแท้ๆ ทีเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วละก็ นี่แหละที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** พร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยาก เป็นประการที่ ๓

สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ สัทธรรมเป็นของได้ยากยิ่ง สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างยิ่งนะเป็นไฉน สัทธรรมคือธรรมเครื่องสงบระงับ แยกบทออกไปว่า **สนฺโต ธมฺโม** **ธมฺโม** อันว่าธรรม **สนฺโต** ของบุคคลผู้สงบระงับ **สนฺโต ธมฺโม** อันว่าธรรมของผู้สงบระงับ ธรรมอันสงบระงับนั่นคือธรรมอะไร อยู่ที่ไหน กุศลธรรมสงบระงับเสียซึ่งอกุศลธรรม หรือสงบระงับเสียซึ่งบาปชั่ว นี้สงบระงับเสียซึ่งชั่ว สุจริตสงบระงับเสียซึ่งทุจริต นี้ก็เป็นสัจธรรมส่วนหนึ่ง ภายนอก ศีล ๕ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้งศีล ๕ ศีล ๘ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้งศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้งศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้ง ๒๒๗ ข้อนั้น นี่เป็นสัทธรรมโดยย่อ ที่เรียกว่าเป็นสัทธรรมจริงแท้แน่นอนนั่นเป็นไฉน

สัทธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ทำให้สัทธรรมของพวกนรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ท่วมทับธรรมให้เป็นสัตว์นรก เป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกายหายไป แทรกซอนเข้ามาไม่ได้ อยู่ด้วยความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ นี่เป็นสัทธรรมของมนุษย์

ถ้าเป็นดวงใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่มขึงเส้นตึง ตรงกลางมาจรดกันนั่นกลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงธรรมดวงนั้นแหละ ได้ชื่อว่าเป็นสัทธรรมแท้ๆ เรียกว่าสัทธรรมของมนุษย์ ธรรมเครื่องสงบธรรมที่ทำให้เป็นอมนุษย์ไม่มีต่อไป เป็นมนุษย์ก็เกิดปรากฏขึ้นนั่นชั้นหนึ่ง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ธรรมดวงนั้นเป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์สูงขึ้นไป

ไปถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดหน้าตักเท่าหน้าตักธรรมกาย ใหญ่เท่าใด แต่ว่าหย่อนกว่า ๕ วา สูง ๕ วา นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง กลมรอบตัว นี่เป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมกาย เป็นลำดับขึ้นไป

เข้าถึงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา นั่นเป็นพระสัทธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ๕ วา กลมรอบตัว

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา

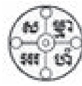
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา เป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียดนั้น หนักจุขึ้นไป ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด ๑๐ วา นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว นั่นเป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ๑๕ วา กลมรอบตัว เป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน นั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตละเอียดเป็นสัทธรรมด้วย ต่อเป็นลำดับขึ้นไปทีเดียว

นี่สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างนี้ นี่นะ ไม่ใช่เป็นของได้ง่ายพอดีพอร้าย วัดปากน้ำได้ค้นพบตลอดมาหลายแล้ว หลักฐานก็ชี้ได้แน่นอนแล้ว ได้ยากนักพระสัทธรรมนี่เป็นของได้ยากยิ่ง

พระฝรั่งวิลเลียม เป็นศาสตราจารย์ในลอนดอน เป็นผู้ได้บวชในโบสถ์วัดปากน้ำนี้ ผู้เทศน์นี้เป็นอุปัชฌาย์ ได้สั่งสอนให้พระวิลเลียมซึ่งเป็นฝรั่งนั้นได้บรรลุธรรมจริงอย่างนี้ ที่เห็นจริงอย่างนี้นี่แหละจะเอาไปประกาศในลอนดอน ประเทศอังกฤษ จะไปวันที่ ๘ นี้ นี่วันนี้วันที่ ๗ แล้ว บุ๊คเรือบินไว้เสร็จแล้ว แต่ว่าค่าโดยสารที่จะไปนั้นนะและเครื่องใช้ไม้สอยด้วย ผู้เทศน์นี้ได้บริจาคไว้แล้ว ๓๐,๐๐๐ บาท ผู้ใดจะทำบุญค่ารถค่าเรือของพระฝรั่งบ้าง จะได้เป็นนิสัยปัจจัยไป ท่านจะได้ไปประกาศศาสนา จะได้เป็นเนื้อนาบุญอันสำคัญ ต้องการจะบริจาคละก็ ให้ไปมอบกับนายประยูรที่กุฏินั่นได้สำหรับเป็นไวยาวัจกร งบประมาณในแง่เรื่องนี้ สำหรับงบประมาณในเรื่องส่งพระฝรั่งไปประกาศศาสนาในประเทศฝรั่งโน้น ไปไม่ใช่ไปเลย ไปถ้าถึงปีหรือสมควรแก่เวลาเท่านั้น แล้วก็จะกลับมาอีก นำเอาฝรั่งมาบวชอีก จะตั้งศาสนาในลอนดอนให้ได้ ให้เป็นวัดไทยจริงๆ กัน นี่เป็นข้อสำคัญอย่างนี้นะ เรื่องวิชชาธรรมกายวัดปากน้ำนะ จะเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ไพศาลในยุโรปทีเดียว ให้อุตส่าห์ตั้งใจ บุญกุศลยิ่งใหญ่นะ ข้อนี้นะ นี่ก็ของหาได้ยากเหมือนกัน ในประเทศไทยหาได้เหมือนกัน ธรรมกายอย่างวัดปากน้ำ ธรรม ๔ ประการนี้ก็หาได้ยากเหมือนกัน เราได้ฟังสมเจตนา เรื่องการกุศลนี้ก็หาได้ยากเหมือนกัน เราก็ได้ฟังสมเจตนาด้วยเหมือนกัน

ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เสียทรัพย์เสียไป ศีลอย่าให้เสีย ต้องรักษาไว้
ศีลเป็นสิ่งสร้างทรัพย์เจ้าทรัพย์... ถ้าว่ามีศีลละก็
ได้ชื่อว่าเป็นคนดี คนบริสุทธิ์แล้ว เป็นเจ้าทรัพย์
ทรัพย์ดึงดูดในโลกให้มาหา ไม่ต้องเดือดร้อนอะไร
ให้บริสุทธิ์จริงๆ นะ อย่าบริสุทธิ์จอมปลอมไม่ได้นะ ...'

'... หาบุญได้ใช้บุญไม่เป็น นี่แหละ มาทอดกฐินได้บุญเป็นก่ายเป็นกอง
อย่างนี้แหละ ถ้ากระทบกระเทือนสิ่งที่ไม่ชอบใจ เอาเข้าแล้ว
ไปด่าไปว่าเขาเข้าแล้ว ไปค่อนไปแคะเข้าแล้ว เอาบาปใส่ตัวเข้าแล้วไม่รู้ตัวกัน
ได้บุญเป็นกองสองกอง ไม่เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญเสียแล้ว เอาไปใช้สิ่งอื่นเสียแล้ว
บุญน่ะ เอาบาปทับถมหมด เอาไปใช้ไม่ได้เลย ใช้บุญไม่เป็น ...'

กัณฑ์ที่ ๕๒
ภัตตานุโมทนากถา
๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา
เอตํ วิเสสโต ญตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตาติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๒/๑๘

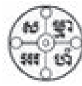
ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นภัตตานุโมทนากถาเฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นผู้มีสมานฉันท์พร้อมใจซึ่งกันและกัน มีพระภิกษุซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดจันทร์ปะขาว และท่านอาจารย์ที่ไปสอนภาวนาอยู่ สนับสนุนกับท่านเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดจันทร์ปะขาวและภิกษุอื่นอีกที่เป็นอยู่วัดเดียวกัน พร้อมด้วยอุบาสกอุบาสิกาเป็นอันมาก มาบริจาคทาน ณ อารามวัดปากน้ำนี้ ถวายเป็นผ้าป่า มีผ้าไตรจีวรเป็นเครื่องหมายเรียกว่าผ้าป่า มีกิ่งไม้เอาแขวนมาคล้องไว้ และอาราธนาเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรีนี้ ให้เป็นผู้ชักมาทอดในวัดปากน้ำ เจ้าอาวาสนี้ก็เป็นประมุขของสงฆ์ในวัดปากน้ำนี้ ถ้าเจ้าอาวาสชักถูกพระสงฆ์ทั่วหมดแล้ว เจ้าอาวาสก็แจกพระภิกษุสามเณร องค์หนึ่งจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดเจ้าอาวาสให้ทั้งสิ้น วัดปากน้ำนะค่าไฟฟ้าเดือนๆ หนึ่งเขาบอกว่า ๒,๐๐๐ กว่าบาทแล้ว ถึงกระนั้นเจ้าอาวาสก็สนับสนุนทุกเดือนไป พระภิกษุสามเณรไม่ต้องออก แจกให้ ไฟแจกให้ ไตรจีวรขาดตกบกพร่องแจกให้ทั้งนั้น ทอดกับเจ้าอาวาสถูกทั้งวัด และตั้งแต่บวชมาปฏิญาณขาดในใจ ไตรจีวรไม่มีขาย มีแต่ให้เรื่อยไป ใครจะมาซื้อเป็นไม่ได้หละ ขอให้ ซื้อไม่ได้ แจกพระแจกเณรหมด ถ้าคิดว่าผ้าเขาทูนหัวแล้วก็ให้เขาประสงค์บุญกุศล ในพระพุทธศาสนาผู้รับก็มีศรัทธาก็ต้องการ ผ้าน่ะเป็นวัตถุธรรมดา เมื่อย้อมเข้าแล้วเขาเรียกว่าผ้าย้อมฝาด เจ้าของมีจิตสามารถเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา น้อมมาถวายพระสงฆ์

กาก ที่เจ้าของให้น่ะเป็นกาก เจ้าของนั้นได้เนื้อไปเสียแล้ว บุญกุศลติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ ดวงโตเท่าไหนแล้วแต่ศรัทธาของตน นั้นเจ้าของกลั่นเอาเนื้อเสียแล้ว เอาเปลือกให้แก่ภิกษุ ถ้าภิกษุโง่ ไม่ฉลาดทันเจ้าของ ก็ไปเก็บเอาใส่ตู้ห้องไว้ แมลงสาป หนู กัดเสียหายไป ถ้าไม่ฉลาดพอ ถ้าฉลาดพอเมื่อเจ้าของเขาสละเช่นนั้นแล้ว เมื่อเก็บก็เอาไว้แจกพระภิกษุสามเณร อัดเอาบุญเสียเหมือนกัน กากนั้นให้ไปถวายไป แต่บุญเอาเสียอีกชั้นหนึ่ง นี่เรียกว่าฉลาด ได้ ๒ ชั้น ๓ ชั้นนั่นแน่ะ ต้องการเอาไว้ผ้านุ่งพอห่มพอสมควรเท่านั้นแหละ ถ้าผู้ฉลาดรับแล้วก็เท่าไหร่ให้หมด ท่านผู้นี้ปรากฏว่าจะเป็นอายุพระศาสนาสืบต่อไป ถ้าสมภารประพฤติได้ดังนี้ อยู่วัดไหนวัดนั้นก็เจริญหละ ภิกษุสามเณรอุ่นหนาฝาคั่ง เหมือนกับพ่อกับแม่ มีอะไรแจกให้ทั้งนั้น วัดปากน้ำอย่างนั้น ผู้ที่ปกครองเป็นเจ้าอาวาสอยู่น่ะ ได้อะไรมาก็ตามเถิด คิดว่าพระภิกษุสามเณรที่มาอยู่ด้วยเหมือนกับลูกกับเต้า ไม่หวงไม่เสียดายกัน ติดขัดอะไรมาแจกให้ทั้งนั้นไม่ขัด

เมื่อเป็นเช่นนี้ ภิกษุสามเณรก็เป็นสุขสบาย อุ่นหนาฝาคั่ง เหมือนอยู่กับแม่พ่อลูกเขาเขารักเหมือนแก้วตา ถ้าแต่ว่าเขารู้ว่าภิกษุผู้ปกครองเอาใจใส่เหมือนเช่นนั้นละก็ เขาก็เคารพนับถือ เขาก็เห็นว่าลูกเขาอยู่อุ่นหนาฝาคั่งเช่นนั้นดีแล้ว เขายิ่งเลื่อมใสศรัทธา เขาไม่ตระหนี่ถี่เหนียวอะไรหรอก เขากลัวอยู่อย่างเดียวเท่านั้นแหละ ในพระพุทธศาสนา เมื่อทำแล้วเก็บเอาไปไถลเสียทางอื่นเท่านั้นแหละ เขากลัวนัก เขาจึงไม่ไว้ใจสมภารหนุ่มๆ แต่ว่าวัดปากน้ำนะ สมภารแก่แล้ว อายุ ๗๑ แล้วนะ แต่ว่าไม่ใช่วางก้าม อายุ ๗๑ นี่ ตั้งแต่บวชพรรษา ๒ แน่ะ ทอดธุระมานะ ทอดธุระมาตั้งแต่พรรษา ๒ ต้องการบุญกุศลเท่านั้นแหละ อยู่ที่ไหนก็ให้ทาน บริจาคทานไป ไม่ทำอะไรก็สอนหนังสือหนังหาไป สงเคราะห์อนุเคราะห์กุลบุตรไปอย่างนี้แหละ มาอยู่วัดปากน้ำนี่ ไม่ใช่พอดีพอร้าย พอมาอยู่วัดปากน้ำเท่านั้นแหละ เขาไม่ยอมกันทั้งบ้านทั้งเมือง พระในวัดก็ไม่ยอมทั้งนั้น ผู้มาอยู่ ผู้เทศน์นี้แหละ พุทโธ่เอ๊ย ที่พึ่งของตัวไม่รู้จัก จะไปกีดกันผู้เป็นที่พึ่งของตัวให้ไปเสียแล้วจะไปพึ่งอะไร นี่เราจะทำอย่างไร **นี่ข้าไม่สู้ แล้วข้าก็ไม่หนี ทำดีอันหนึ่งอันใด มีเท่าไรทำจนสุดความสามารถของตัว** จะรุกรานสักเท่าไรก็ไม่สู้ แต่ไม่หนี ทำอะไรทำจนสุดความสามารถของตัว จนกระทั่งถึงบัดนี้

ท่านทั้งหลายเห็นแล้วว่า นี่แน่ ผู้ไม่สู้ไม่หนีเป็นอย่างนี้แหละ เป็นประโยชน์ไม่ใช่แต่มนุษย์ในประเทศเท่านั้น ฝรั่งมังค่ายังเข้ามาเป็นที่พึ่งมาพึ่งพาอาศัย มาเล่าเรียนศึกษาแล้วเอาไปประกาศ เวลานี้กำลังไปประกาศอยู่ที่ลอนดอน ที่เรียกว่าประเทศ

อังกฤษน่ะ เวลานี้กำลังไปประกาศอยู่ นี้มานำเอาธรรมวัดปากน้ำไปประกาศ เหมือนอาจารย์ที่ไปสอนอยู่วัดจันทร์ปะขาวนั่นแหละ ไปประกาศธรรมอย่างนั้นแหละ เวลานี้ไปประกาศอยู่ประเทศอังกฤษโน่น ต่อแต่นี้ไม่ช้าเท่าใด จะส่งไปญี่ปุ่นอีกองค์หนึ่ง มีวิชชาแบบเดียวกัน จะส่งไปญี่ปุ่นอีกองค์หนึ่ง ให้ประกาศพุทธศาสนาแบบเดียวกัน ในประเทศไทยนี่มากองค์ บ้านของใครจะประกาศอย่างไร ให้ประกาศออกไป อย่านิ่งเสีย อุตส่าห์เอาใจใส่พระพุทธศาสนา เมื่ออยู่วัดไหนจะได้รุ่งโรจน์โชตนาการ พวกชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลาย อุบาสกอุบาสิกาจะได้รู้จักพุทธศาสนาจริง

วันนี้จะแสดงพระพุทธศาสนาจริงๆ ให้ฟังเสียก่อน เพราะว่าเราเป็นคนครองเรือนเป็นอุบาสกก็ดี เป็นอุบาสิกาก็ดี มีกิจการมากด้วยสวนด้วยนา ด้วยสวนบ้าง ด้วยนาบ้าง ด้วยค้าขายบ้าง ให้รู้ว่าความจริงของพุทธศาสนาน่ะคืออะไร พระองค์ทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า **อุกาส โย ปน ภิกฺขุ ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน วิหรติ สามีจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตถาคตํ สกฺกโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปูเชติ ปรมาย ปูชาย ปฏิปตฺติปูชาย** นี่พระองค์ทรงรับสั่งด้วยโอษฐ์ของพระองค์เอง **อุกาส โย ปน ภิกฺขุ** ขอโอกาส ภิกษุรูปใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ ปฏิบัติชอบยิ่ง ประพฤติตามธรรมเป็นปรกติ อันว่าภิกษุรูปนั้นชื่อว่าสักการะ ได้ชื่อว่าเคารพ ได้ชื่อว่านับถือ ได้ชื่อว่าบูชาซึ่งเราผู้ตถาคตด้วยปฏิบัติบูชาเป็นอย่างยิ่ง ความจริงท่านวางตำราไว้อย่างนี้ เรียกว่ามีมาในโอวาทปาฏิโมกข์ ย่นสกลพุทธศาสนาวางเป็นตำราไว้

ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นเป็นไฉน เมื่อเป็นฆราวาสเขาเรียกว่า ฆราวาส-ธรรม ปฏิบัติธรรมของตนให้แน่นอนอย่าให้คลาดเคลื่อน เรียกว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** เริ่มต้นทีเดียวต้องปฏิบัติอยู่ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ทอดทิ้งอกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการเสีย ละอกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการเสีย ประกอบกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการให้เกิดมี

กายบริสุทธิ์ ๓ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์สมบัติของผู้อื่น เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ๓ หละ

เว้นจากวจีกรรม เว้นจากการพูดปด ไม่จริง หลอกลวงต่างๆ เว้นจากกล่าวคำส่อเสียดให้เขาแตกร้าวจากกัน ให้สมัครสมานอยู่ ให้มีกับตน เว้นจากกล่าวคำหยาบช้าทารุณ ด่าชาติด่าตระกูล เว้นจากกล่าวคำเหลวไหลปราศจากประโยชน์ หาหลักฐานไม่ได้ ไม่มีเหตุผล กล่าวเลอะเทอะๆ อย่างนี้ นี่เรียกว่าวจีกรรมบริสุทธิ์แล้ว

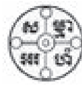
เว้นจากการโลภอยากได้ของเขา เว้นจากโกรธประทุษร้ายเขา เว้นจากเห็นผิดจากคลองธรรม ได้ชื่อว่าใจบริสุทธิ์

กายบริสุทธิ์ ๓ วาจาบริสุทธิ์ ๔ ใจบริสุทธิ์ ๓ รวมเป็นบริสุทธิ์ ๑๐ คือ กาย ๓ วจี ๔ เป็น ๗ ใจ ๓ รวมเข้าเป็น ๑๐ นี้เรียกว่ากุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ตัวเองบริสุทธิ์ดังนี้แล้วตั้งใจให้แน่วแน่เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ชวนบุคคลผู้อื่นให้บริสุทธิ์เหมือนกับตนเอง บริสุทธิ์ ๑๐ อย่าง ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้บริสุทธิ์ ๑๐ อย่างเหมือนกันบ้าง ชักชวนบุคคลผู้อื่นอีก ๑๐ เป็น ๒๐ หละ ยินดีพวกบริสุทธิ์กายวาจาใจเช่นนั้นอีก ๑๐ นั่นแหละ เป็น ๓๐ สรรเสริญพวกบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ เช่นนั้นเป็น ๔๐ นี่เขาเรียกว่า กุศลกรรมบถวิภาค แยกออกจาก ๑๐ ไปเป็น ๒๐,๓๐,๔๐ ให้แน่นอนอย่าให้คลาดเคลื่อนเชียว

นี่เขาเรียกว่าฆราวาสธรรม ธรรมของฆราวาส ให้แน่นอนอย่างนี้นะ หญิงก็เป็นหญิงที่ดี ชายก็เป็นชายที่ดี ถ้าปกครองเรือนละก็เป็นตัวอย่างได้ทีเดียว ลูกเกิดมาข้างหลัง พ่อแม่ประพฤติได้ดังนี้ เป็นตัวอย่างอันดีของลูกหญิงลูกชาย ได้ชื่อว่าให้สมบัติแก่ลูกจริงๆ ประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกหญิงลูกชายจริงๆ

ถ้าประพฤติเลวตรงกันข้าม ทั้ง ๒๐,๓๐ นี้ละก็ เป็นตัวอย่างเสียหายของลูกหญิงลูกชาย ถ้าลูกหญิงลูกชายเห็นแม่พ่อประพฤติชั่วช้าเช่นนั้นแล้ว ก็เอาอย่างพ่อแม่ ก็กลายเป็นคนเสียตามกันไป ถ้าว่าประพฤติเช่นนี้ ตระกูลนั้นจะเหลวไหลตามกัน เพราะต้นตระกูลไม่เป็นหลัก พ่อแม่ไม่เป็นหลัก พ่อแม่ต้องประพฤติเป็นหลักเข้าไว้ นี่เรียกว่ามนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ **ถ้าว่า ๑๐ อย่างนี้ไม่บริสุทธิ์ละก็ จะเป็นมนุษย์กับเขาไม่ได้ ต่อไปในภายหน้าเป็นมนุษย์ไม่ได้ เป็นเปรตบ้าง อสุรกายบ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง สัตว์นรกบ้าง** ต้องเป็นลงไปอย่างโน้น ถ้าว่าบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีร่องรอยเสียเลยละก็เป็นมนุษย์ได้แท้ๆ ไม่ต้องไปสงสัยหละ แตกกายจากมนุษย์ ก็ไปเป็นมนุษย์อีกต่อไปเขาเรียกว่าธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์

เมื่อประพฤติถูกส่วนของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แล้ว อายตนะมนุษย์ก็ดึงดูดดึงดูดอย่างไรล่ะ เขาก็เคยกันแล้วเรียกว่าอายตนะดึงดูด เรานอนเฉยๆ อยู่ในมุ้งในม่านนั่นแหละ พอประกอบธาตุธรรมถูกส่วน ดึงดูดมนุษย์เข้ามาในท้องได้ นั่นแหละดึงดูดจริงๆ อย่างนี้ ที่จะไปเข้าท้องมนุษย์นั่นต้องบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ จึงเข้าไปได้ ถ้าไม่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ อายตนะไม่ยอมดึงดูด ดูดแล้วก็เลยไปเสีย ถ้าบริสุทธิ์ไม่ได้ก็ไปไม่ได้ เหมือนอะไร เหมือนแม่เหล็กกับลูกเหล็กที่มันดึงดูดกัน ถ้าลูกเหล็กมัน

โตกว่าล่ะ ดึงดูดไม่ได้ เข้าไม่ได้ เหล็กมันเล็กกว่าก็ดึงดูดได้ละซิ มันถูกส่วนเข้ามันก็ดึงดูดได้ มันโตกว่าหรือหนักกว่า ก็ไม่ถูกส่วน เหตุนี้ เมื่อบริสุทธิ์กาย วาจา ใจแล้ว ก็ถูกส่วน ส่วนของอายตนะของมนุษย์ทีเดียว อายตนะของมนุษย์ดึงดูดกาย ก็เกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าว่าต่ำกว่ามนุษย์ลงไป ไม่บริสุทธิ์ดังกล่าวแล้ว อายตนะเปรตดึงดูด อายตนะอสุรกายดึงดูด อายตนะสัตว์เดรัจฉานดึงดูด เขาโจษกันออกลั่นโลกไป มนุษย์ไปเกิดในท้องหมา มนุษย์แท้ๆ ออกมาเป็นมนุษย์ ตัวเท่าๆ ลูกมะนาวได้ ตัวก็สัก ๗ นิ้วฟุต ตัวขนาดนั้น วัดตัวโดยรอบก็ประมาณราวๆ ไม่กี่นิ้วนัก เป็นมนุษย์จริงๆ ออกมาหายใจได้ ๒๐ นาทีแล้วก็ตายไป นี่เห็นแล้วว่า อ้อ! ไอ้ทำผิด ไปเกิดเป็นมนุษย์ มันไม่เกิดในมนุษย์ ไปเกิดในสุนัขเสียได้ ว่าไอ้สุนัขต่างหาก มนุษย์ต่างหาก มนุษย์แท้ๆ ไปเกิดเป็นสุนัขได้ นี่ให้เป็นตัวอย่างเทียว อ้อ ไอ้นี่ไปเกิดในมนุษย์ไม่ได้ เพราะทำผิดจากมนุษย์ก็ไม่เกิดเป็นมนุษย์ เหตุนี้ นี่ขั้นต้นเทียว เราเป็นมนุษย์นะ อยู่ได้ครอบครองบ้านเรือน มีสามีภรรยา มีบุตรและธิดารวมกันอยู่เช่นนี้นะ ต้องรู้จักหลักอันนี้นะ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ให้บริสุทธิ์เทียวนะ

ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติชอบยิ่งๆ ขึ้นไป สามีนั่นเขาแปลว่าเจ้านะ **สามิโก** แขกแปลว่า เจ้า เจ้านะคืออะไร ก็คือเจ้าของเมียนะซิ จะทำอะไรตามชอบใจของมัน เมียมันก็ต่ำกว่ามัน สามีมันก็เป็นเจ้าบ้าน เป็นเจ้าบ้านนั่นแหละ เรียกว่า **สามิโก** แปลว่า เจ้า เจ้านั่นมันจะฆ่าก็ได้ มันจะทำอะไรก็ได้ ทำมันไม่ได้สักอย่างหนึ่ง แพ้มันทุกอย่าง นั่นแหละเขาเรียกว่าเจ้า เจ้าในความบริสุทธิ์ **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติเป็นเจ้าในความบริสุทธิ์ จะมาแก้ไขทำอย่างไรอย่างหนึ่ง ตัดหัวคั่วแห้งเสีย ไม่ได้ ข้าไม่ยอมเด็ดขาดทีเดียว รักษาความบริสุทธิ์นั้นเสมอๆ ไป ประพฤติบริสุทธิ์อยู่ในศีล ๒๐ อย่าง ๓๐ อย่าง ดังกล่าวแล้วนั่น เป็นเจ้าทีเดียว ประพฤติอย่างนี้เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน**

อนุธมฺมจารี ประพฤติตามธรรม ตามจริงของธรรม **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรม บริสุทธิ์จริงด้วยกาย บริสุทธิ์จริงด้วยวาจา บริสุทธิ์จริงด้วยใจ รักษาไอ้ความจริงไม่ให้คลาดเคลื่อนไปจากความจริงไป นี่เรียกว่า **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรม จริงอย่างนั้นเป็นปรกติ นี่หนึ่งละ การครองเรือนต้อง ๑๐ อย่างนี้ ไม่ให้คลาดเคลื่อนนะ ต้องให้เข้าใจเสียทั้ง ๑๐ ข้อ ไม่ฆ่าสัตว์นะ เหตุผลเป็นอย่างไรที่ไม่ฆ่าสัตว์ เอาอะไรละที่จะรับประทานเข้าไป เออไม่ฆ่าสัตว์นะ สัตว์ที่ฆ่าตายๆ มีถมไป

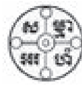

แล้วก็หาที่เขาฆ่าตาย สดไม่มี หาแห้งไปก่อน หาสดได้ที่ตาย ก็เอาอย่างนี้ซิ ฉลาดอย่างนี้ซิ เสียทรัพย์แล้วไม่ให้เสียศีล ถ้าว่าไปซื้อเอาเป็นๆ มาบริโภค เอาไปฆ่าเองแล้วก็เสียทรัพย์ด้วย เสียศีลด้วย มันโง่อย่างนี้จึงเอาตัวรอดไม่ได้ ไม่ให้เสียศีล รักษาศีลไว้ให้มั่น ทรัพย์เสียไปไม่ว่า ผู้เทศน์นี่เองจะจับเงินจับทองไม่ได้ ผู้เทศน์ตั้งใจบวชจริงนี่ ไม่ได้เชียวแหละ จับเข้าแล้วเสียศีล นี่เสียผู้เสียคนทีเดียว เสียพระเสียเณรเชียวแหละ ไม่ได้ ถ้าหากว่าจะไปไหนละก็ เสียค่ารถค่าเรือเสียเท่าไรก็ช่างมัน อย่าไปจับเอง เสียเท่าไรช่างมัน ให้เด็กจับ ให้เด็กไปด้วย เสียเท่าไรช่างมัน ไม่ว่าหละ อย่าให้เสียศีล เสียทรัพย์ช่างมัน ให้ประพฤติอย่างนี้

เราครองเรือนก็เหมือนกัน **เสียทรัพย์เสียไป ศีลอย่าให้เสีย ต้องรักษาไว้ ศีลเป็นสิ่งสร้างทรัพย์เจ้าทรัพย์เสีย ถ้าว่ามีศีลละก็ ได้ชื่อว่าเป็นคนดี คนบริสุทธิ์แล้ว เป็นเจ้าทรัพย์ ทรัพย์ดึงดูดในโลกให้มาหา ไม่ต้องเดือดร้อนอะไร ให้บริสุทธิ์จริงๆ นะ อย่าบริสุทธิ์จอมปลอมไม่ได้นะ** บริสุทธิ์จอมปลอมเป็นอย่างไรล่ะ เหมือนอย่างกับพระ เป็นพระเป็นเณรอย่างนี้แหละ ต่อหน้าคนแล้วก็ไม่รับเชียวหละ พอลับหลังคนแล้วเอาเงินมานับ นี่แน่อย่างนี้แหละมันจอมปลอม อย่างนี้แล้วไม่ได้ ต่อหน้ามะพลับลับหลังตะโกอย่างนี้ละก็ไม่ได้เชียวนะ โกงอย่างนี้มันไม่ศักดิ์สิทธิ์ ต้องต่อหน้าลับหลังเหมือนกันหมด จึงจะปรากฏว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ เป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ อย่างนั้นจึงจะใช้ได้ ให้แน่นอนอย่างนั้นนะ แน่นอนอย่างนั้น เมื่อรักษาความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ทั้ง ๓ นี้แล้ว ก็เรียกว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ข้อหนึ่งนะ

เมื่อปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมเช่นนี้แล้ว ก็นี่ส่วนฆราวาสอยู่ครองเรือน เป็นภิกษุสามเณรออกจากการครองเรือนแล้ว ต้องประพฤติอยู่มากกว่าฆราวาสออกจากการครองเรือน ชั่ววัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ออกจากการครองเรือนพอมารักษาอุโบสถศีล ออกจากการครองเรือนมาเหมือนกัน เลิกการครองเรือนวันนั้น วันกับคืนหนึ่งเลิกเด็ดขาดทีเดียว ปฏิญาณตนแล้ว ถืออุโบสถนั้นออกจากการครองเรือนแล้ว

เมื่อออกจากการครองเรือน ต้องปฏิบัติศีล๘ ให้มั่นอยู่ในศีล๘ อย่าให้คลาดเคลื่อน อย่าจอมปลอมนะ จอมปลอมน่ะฆ่าตัวเองทั้งเป็น ฆ่าตัวเองทั้งเป็น ทำไมว่าฆ่าตัวเองทั้งเป็นละ จอมปลอมนะฆ่าตัวเองทั้งเป็นซิ **ตัวเองจอมปลอมได้แล้วตัวเองน่ะเสียคนทีเดียว ไว้ใจไม่ได้ ตัวเองไว้ใจตัวเองไม่ได้ ตัวเองนะเสียคนทีเดียว** ใครรู้ว่าเสียคนละ มีใครเห็น ตัวเองละเห็น ตัวเองละรู้ นั่นแน่ตัวเองเห็นตัวเอง รู้ตัวเอง ก็โกง

ตัวเองอยู่นั่นแหละ ไม่ไปไหนหละ ตัวเองก็ฆ่าตัวเองอยู่นั่นแหละ ทำไมฆ่าตัวเอง ก็รู้ว่าตัวฆ่าตัวเองอยู่นั่นแหละ ก็ตัวขืนประพฤติชั่วอยู่นั้นแหละ ก็ลงโทษตัวเองให้ตกนรก ให้ได้รับความทุกข์ในหน้าที่ที่โทษจึงพึงบังเกิดต่อความบริสุทธิ์นั้นๆ อย่าโกงตัวเอง ถ้าว่าโกงตัวเองแล้ว ไม่มีใครไว้ใจ แน่ถึงไม่มีใครไว้ใจ ก็เมื่อไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดไว้ใจก็เพราะเหตุอะไรล่ะ เพราะตัวของตัวเองนี้ ให้แน่นอนอย่างนี้ ให้แน่นอนอย่างนี้ ในศีล ๘ ก็ต้องบริสุทธิ์จริง ศีลอุโบสถให้ตรงเป๋ง ถึงเวลาอุโบสถก็ไปรับอุโบสถให้ตรงต่อองค์ของศีล๘นั้นอย่าให้คลาดเคลื่อนนั่นแหละได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** การละออกจากการครองเรือน ประพฤติปฏิบัติให้ตรงชัดอย่างนั้นทีเดียว เมื่อตรงชัดเช่นนั้นแล้ว ก็ทั้งต่อหน้าและลับหลัง อย่างนั้นเหมือนกัน ไม่คลาดเคลื่อนทีเดียวแน่นอน ในการละการครองเรือนก็เป็นได้ดังนี้แหละ ก็ได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน**

สามีจิปฏิปนฺโน ล่ะ ศีล ๘ อย่าให้คลาดเคลื่อน ไม่ให้เหลวทีเดียว ใครจะบังคับบัญชาสักเท่าหนึ่งเท่าใด ก็บังคับไม่ได้เด็ดขาด ศีล ๘ บริสุทธิ์เป๋ง ไม่มีใครเป็นใหญ่ ไม่มีใครอยู่เหนืออำนาจได้ เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน** เป็นเจ้าของความบริสุทธิ์ของศีล ๘ ได้แล้ว เป็นเจ้าของความบริสุทธิ์ของศีล ๘ และ **อนุธมฺมจารี** ความจริงของศีล ๘ เป็นอย่างไร ประพฤติตามความจริงของศีล ๘ นั้นไม่ให้คลาดเคลื่อนไปได้ ดังนี้ชื่อว่า **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามความจริงของศีล ๘ นั้นๆ

นี่ผู้ละการครองเรือนของฆราวาสวิสัย เข้ามารักษาศีลในพระพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ และศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นสามเณรรักษาศีล ๑๐ อุบาสกอุบาสิการักษาศีล ๑๐ ได้ ศีล ๑๐ ก็เติมเข้าไปอีกข้อหนึ่ง เว้นจากการหยิบเงินและทอง นับเงินและทองเก็บไว้ในมือของตน เก็บไว้ในตนเอง เว้นขาดทีเดียวในศีล ๑๐ ก็ให้บริสุทธิ์ในศีล ๑๐ ไม่คลาดเคลื่อน ให้ตรงต่อศีล ๑๐ ทั้ง ๑๐ สิกขาบท ไม่ได้คลาดเคลื่อนหละ ปฏิบัติดังนั้นนั่นแหละได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ **สามีจิปฏิปนฺโน** ไม่มีใครจะทำให้คลาดเคลื่อนจากศีล ๑๐ ได้ เป็นใหญ่เป็นเจ้าทีเดียว ปกครองศีล ๑๐ ทีเดียว **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามร่องรอยของศีล ๑๐ ไม่ให้คลาดเคลื่อนเหมือนกัน แบบเดียวกัน นี่เป็นชั้นๆ ขึ้นไปอย่างนี้ นี่เมื่อได้หลักฐานตามจริง ตามวาระพระบาลีเช่นนี้แล้ว ตั้งใจให้แน่นแน่ว

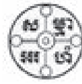
ต่อแต่นี้ไปเมื่อเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา **ศีลของภิกษุน่ะ เป็นอปริยันตปาริสุทธิศีล ไม่มีที่สุด ศีลของภิกษุไม่มีที่สุด ศีลของภิกษุ ๒๒๗ สิกขาบทมาในพระปาฏิโมกข์ ในวิสุทธิมรรค ๓ ล้านร้อยกว่าสิกขาบท** มาในพระไตรปิฎก ที่เรียกกันว่าวินัยปิฎกนี้ ๒๑,๐๐๐ กัณฑ์ เป็นสิกขาบทหลายข้อ ถ้าจะนับสิกขาบทภิกษุ ศีลไม่มีที่สุด ศีลไม่มีที่สุดทีเดียว เรียกว่าอปริยันตปาริสุทธิศีล **ขึ้นสู่พระปาฏิโมกข์นิดเดียว ๒๒๗ สิกขาบท ข้อสำคัญๆ ทั้งนั้น** ที่ข้อลดหย่อนกว่านั้นยังอยู่อีกมากมาย ไม่มีที่สุด

เมื่อภิกษุจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ในศีลไม่มีที่สุดเช่นนั้น จะรักษาอย่างไร ภิกษุต้องเป็นภิกษุจริงๆ ภิกษุ เขาแปลว่า ผู้ศึกษา ตั้งใจศึกษาในศีล **สีลมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในศีล **จิตฺตมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในจิต **ปญฺญมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในปัญญา **อธิสีลมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในศีล สมาธิ ปัญญา เข้าใจแล้ว ให้สูงขึ้นไปอีก **อธิสีลมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในอธิศีล ศึกษาในอธิจิต ศึกษาในอธิปัญญา แล้วก็ค้นคว้าในศีล สมาธิ ปัญญา ให้เข้าใจ แล้วรู้จักหนทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหัต ไปได้อย่างไร ไปแนวไหน ให้รู้จักชัดแน่นอนในการศึกษาของตัวอย่างนี้

เมื่อตั้งใจศึกษาอยู่เช่นนี้ละก็ ได้ชื่อว่าภิกษุนั้นเป็นผู้ที่มั่นแล้วในศีล สมาธิ ปัญญา ในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา แล้วก็เอาใจไปจรดอยู่ในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ต้องรักษาศีลไว้ให้มั่นคง อยู่ในสมาธิให้มั่นคง อยู่ในปัญญาให้มั่นคงไว้ จึงรวมในทางมรรคผลสืบต่อไปนั้น ดั่งนี้ได้ชื่อ **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ของภิกษุ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมจะให้ตรงแน่วหละ จากการปฏิบัติของตนนั้น มนุษย์มาฆ่าเสียก็ฆ่าไปเถอะ เป็นไม่ยอมกันเด็ดขาดเชียว เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติเป็นเจ้าในข้อปฏิบัติของตนนั้น **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามแนวปฏิบัติของตนไม่ให้คลาดเคลื่อน นั้นได้ชื่อว่าประพฤติตามธรรมที่ให้ถึงที่สุดแล้ว ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ตามส่วนนี้น่ะ นี่เป็นภายนอก

ภายใน เรียกว่าเป็นทางปฏิบัติอันลึกซึ้ง ศีล ๕ น่ะ ความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจนะ บริสุทธิ์กายอยู่ที่ไหน บริสุทธิ์วาจาอยู่ที่ไหน บริสุทธิ์ใจอยู่ที่ไหน

บริสุทธิ์กายน่ะ บริสุทธิ์กาย ลมก็หยุด ลมหยุดเสียก็เรียกว่า บริสุทธิ์กาย ลมหยุด ลมนั้นแหละปรนปรือใจให้เป็นอยู่ ลมหายใจเข้าออกปรนปรือกายให้เป็นอยู่ **ลมหยุดกึกในเวลาไร เวลานั้นเรียกว่ากายบริสุทธิ์แล้ว กายสังขารบริสุทธิ์แล้ว**

ความตรึกตรองที่จะพูด หยุดอีกเหมือนกัน **ความตรึกตรองที่จะพูดหยุดอีกเหมือนกัน พอหยุดเวลาไร เวลานั้นเรียกว่าวจีสังขารบริสุทธิ์แล้ว**

หยุดเข้าน่ะอย่าให้เคลื่อนที่นะ **ความรู้สึกก็สุขทุกข์อยู่ในตัวนั้นแหละ จะรู้สึกว่ามันหยุดอีกดุจเดียว กาย วาจา ใจ หยุดดุจเดียวกัน พอใจหยุดกึกลงไปในขณะใด ขณะนั้นเรียกว่าจิตสังขารระงับแล้ว นั้นเป็นจิตบริสุทธิ์แล้ว**

กายบริสุทธิ์ วาจาบริสุทธิ์ ใจบริสุทธิ์ ยังมืดตื้ออยู่นั่น บริสุทธิ์ของสามัญสัตว์ ไม่ใช่บริสุทธิ์วิเศษ บริสุทธิ์วิเศษ สว่างโล่ง ยิ่งกว่ากลางวัน เห็นชัด ความหยุดกาย ลมหยุดรึ ความตรึกตรองหยุด ใจหยุด เห็นทีเดียว สว่างแจ่มแจ้ง เห็นดวงเท่านั้น เท่าที่ปรากฏทีเดียว เห็นชัดอย่างนี้เรียกว่าการปฏิบัติสูงขึ้นไปกว่าดังกล่าวแล้ว ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ เมื่อบริสุทธิ์เช่นนี้แล้ว มีอีกชั้นหนึ่งเลื่อนขึ้นกว่านี้ นี่ชั้นสามัญบริสุทธิ์ขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

พอใจหยุดแล้วเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ผุดขึ้นที่หยุดนั่น นั้นแหละ พอเห็นดวงนั้นเท่านั้น อ้อ! นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์อย่างนี้หรือ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงทีเดียว ใจหยุดอยู่กลางนั้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง พอผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งก็โผล่สอง นี่อริยมรรค ทางไปของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์อย่างนี้เอง เห็นดวงศีลเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เท่ากัน ดวงก่อนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงหนึ่ง กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นั้นแหละ เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวงหนึ่งเรียกว่าดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั้น พอถูกส่วนเข้า ก็ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเรียกว่าดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเรียกว่าดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเรียกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายตัวเองที่ไปเกิดมาเกิด ที่นอนฝันออกไป เห็นชัดทีเดียว นี้ทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เป็นอย่างนี้ อย่างนี้เคยแสดงให้ฟังแล้วนะ ทางนี้ทางปฏิบัตินะ ไม่ใช่ทางปริยัตินะ เป็นทางลึกซึ้งนัก เมื่อเข้าใจชัดเช่นนั้น จะพึงรู้ต่อข้อปฏิบัติว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนี้ นี่สมควรตลอด จะชี้แจงแสดงให้ไปตลอดยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ให้ยาวเป็นลำดับไปนะ เวลาของท่านทั้งหลายไม่พอ จะมีโอกาสที่จะฟังต่อไป

เพราะฉะนั้น การที่อยากฟังในเรื่องผ้าป่าอีก ในเรื่องถวายไตรจีวรอีก ในเรื่องบำเพ็ญกองการกุศลอีก ตามบาลีได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น

อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

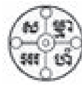
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา

เอตํ วิเสสโต ญตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตา

นี้อีก ลึกซึ้งนัก ธรรมวินัยของพระศาสดา พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก ตรัสเทศนาโปรดพุทธเวไนยนานถึง ๔๕ ปี ใน ๔๕ ปี ตรัสเทศนาไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ย่อลงไปเป็นพระวินัยปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ย่นลงเป็นพระสุตตันตปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ย่นลงเป็นพระปรมัตถปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ รวมเป็น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ใน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นี้แหละ มีความไม่ประมาทเป็นยอด ไม่ประมาทอันเดียวเท่านั้นแหละ ไม่ประมาทในอะไร ถ้ารวมเข้าก็ไม่ประมาทในศีลนี้ ศีลรู้ หรือศีลเห็น หรือศีลหยุด อะไรก็ตามใจเถอะ ไม่ประมาทในศีลนั้นแหละ แล้วก็ไม่ประมาทในสมาธินั้นแหละ ไม่ประมาทในปัญญานั้นแหละ ไม่ประมาทนั่นเป็นอย่างไรละ อยู่กับศีลเสมอ ไม่พลั้งเผลอ กาย วาจา ใจ อยู่กับศีลเสมอไม่พลั้งเผลอ ตลอดจนกระทั่งเห็นดวงศีล เมื่อหยุดอยู่กลางดวงศีลนี้อย่างชนิดนี้ เรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** นี่แหละจะไปนิพพานต้องไปอย่างนี้ แน่นอน ต้องไปอย่างนี้ ไม่ให้คลาดเคลื่อนนะ นี่จะไปนิพพานกันหละ ถ้าจะแสดงขยายเวลาให้มากไปกว่านี้อีกนิดหนึ่ง ถึงนิพพานทีเดียวนะ ไปนิพพานต้องไปท่านี้นะ

เมื่อรู้จักหลัก อันความไม่ประมาท ไม่ประมาทในศีลตลอดจนกระทั่งเห็นศีล ไม่ประมาทในศีลรู้ ไม่ประมาทในศีลจำ ไม่ประมาทศีลเห็น เห็นก็ไม่ประมาท เห็นอยู่ร่ำไป ไม่เผลอกันหละ นี้เรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** หละ เห็นหนทางของพระนิพพานจริงๆ เป็นเนื้อความไปนิพพานจริงๆ นั่น ไปอย่างไร เมื่อไม่ประมาทในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะแล้ว จะบรรลุเป็นลำดับขึ้นไป ไปถึงนิพพานเทียวนะ **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ความไม่ประมาทเป็นหนทางไม่ตายนี่ ไม่ตายนั่นเป็นอย่างไร แค่ไหนที่จะไม่ตาย ก็ต้องเป็นชั้นๆ ขึ้นไป

พอหมดกายมนุษย์ ไปถึงกายมนุษย์ละเอียด พอสุดกายมนุษย์ละเอียด ในกลางกายมนุษย์ละเอียดมีกายทิพย์ ในกลางกายทิพย์มีกายทิพย์ละเอียด ในกลางกายทิพย์ละเอียดมีกายรูปพรหม ในกลางกายรูปพรหมมีกายรูปพรหมละเอียด ในกลางกาย

รูปพรหมละเอียดมีกายอรูปพรหม ในกลางกายอรูปพรหมมีกายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายมีอยู่ในภพทั้งนั้น นี่อยู่ในภพทั้งนั้น ยังไปนิพพานไม่ได้

เข้าไปในกลางกายละเอียดของกายละเอียดของกายอรูปพรหมอีก เข้าไปถึงกลางกายอรูปพรหมละเอียดมีกายธรรมเท่านั้น พอถึงกายธรรมเท่านั้น รูปพระพุทธปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม บริสุทธิ์ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า กายที่ ๙ ของตัวเอง มีทุกคน ชายก็มี หญิงก็มี เหมือนกันทุกคน แบบเดียวกัน ไปถึงกายนั่นนะเป็นตัวอมตะทีเดียว **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ทีเดียว เห็นนิพพานได้ทีเดียว ไม่ใช่กายเดียวนะ กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมโสดา กายธรรมโสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา สกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมอรหัต กายธรรมอรหัตละเอียด ไปนิพพานได้เหมือนกันทุกกาย นี่ไปนิพพานได้อย่างนี้ เช่นนั้นเรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ความไม่ประมาทเป็นหนทางไม่ตายนั่นแหละ กายธรรมนั่นแหละไม่ตาย ไปนิพพานได้ทีเดียว นี้ **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ**

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย เป็นหนทางตาย ไม่เข้าถึงกายธรรมนั่นซิ ถ้าถึงแต่เพียงกายมนุษย์ก็ตาย ไม่ช้าเท่าไรก็ตาย อายุของมนุษย์เวลานู้น อายุขัยมันก็ร้อยปีเท่านั้น ๗๕ ปีเศษๆ เท่านั้น ถึงกำหนดมันก็ตาย เขาเผากันออกกลุ้มนั่นอย่างไรเล่า ต้นตระกูลหนึ่งจะเหลือสักคนเดียวไม่มี คนเดียวไม่เหลือเลย ตายหมด อายุ ๑๕๐ ไม่มีเลยสักคนเดียว ตายหมด ตายเกลี้ยง นี่แน่มันตายจริงอย่างนี้ เพราะอะไรเล่า เพราะประมาทนั้นซิ ความประมาทเลินเล่อเผลอตัวนั่นซิ จึงได้ตาย **ปมาโท มจฺจุโน ปทํ** นี่ตายก็มัจจุ ก็ตัวตายหละ ความประมาทนะมีมากนัก ไม่ใช่พอดีพอร้าย ถ้าว่าประมาทแล้วตาย

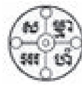
ประมาทในอะไร มนุษย์ประมาทในอะไร เพลินในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนะซิ นั่นแหละประมาทหละ เลินเล่อเผลอตัวเข้าใจว่าเป็นของจริง เป็นของหลอกของลวงทั้งนั้น เราเข้าใจว่าเป็นสุข เป็นทุกข์แท้ๆ เข้าใจว่าสุขอย่างไรนะ ถ้าว่าทุกข์แท้ๆ เขาก็ทิ้งกันหมดนะซิ นี่ตั้งบ้านกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นสุข เป็นทุกข์อย่างไรล่ะ มันก็เป็นสุขแท้ๆ นี่ละสุขแท้ๆ ก็ทนไปอีก นี่กิเลสหนาปัญญาหยาบนะ **กิเลสบางปัญญาละเอียดละก็เห็นว่าเป็นทุกข์จริงๆ หละ** ทุกข์อย่างไรละ เห็นร้องไห้ ร้องครางไปตามๆ กันทีเดียวละ ก็ไม่ใช่ทุกข์หรือนั่นนะ ร้องไห้ร้องครวญไปตามๆ กันไปซิ บ้านหนึ่งหมู่หนึ่งเอามา

รวมกันเข้าซิ บ่นเรื่องสุขกันมากไหมละ ทุกข์กันทั้งนั้น ที่ไหนไม่มีสุขเลย ทุกข์ทั้งนั้นนั่นแหละ

ทุกข์ด้วยอะไร ทุกข์ด้วยมันไม่เที่ยง มีแล้วหามีจริงไม่ เกิดแล้วดับไป นี่มันทุกข์อย่างนี้นะ ทุกข์ด้วยไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยงเป็นทุกข์ สิ่งนั้นจะเป็นของเราหรือ เรียกไม่ได้ หายไปหมด แปรไปไปหมด มันจริงอย่างนี้นะ มันไม่เที่ยง กายมนุษย์ตายแล้วก็ออกเป็นกายมนุษย์ละเอียดต่อไปอีกเหมือนกัน แต่ว่าตายช้าลงไปหน่อย ไปถึงกายทิพย์ล่ะ ในชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ก็ตายอีกเหมือนกัน หากไปถึงกายรูปพรหมเป็นไงล่ะ ก็ตายอีกเหมือนกัน กายรูปพรหมละเอียดก็ตายอีกเหมือนกัน กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดทั้ง ๘ กายทีเดียวหละ กายที่ ๘ ทีเดียว ตายอีกเหมือนกัน กายอรูปพรหมอย่างที่สุด อย่างน้อยที่สุดก็ ๘๔,๐๐๐ มหากัลป์ ไปอยู่ในเนวสัญญานาสัญญายตนะ ๘๔,๐๐๐ มหากัลป์ ก็ต้องกลับมาเกิดอีก แล้วก็ไปตายไปเกิดอยู่อย่างนี้แหละ ไม่มีที่สุดที่แล้ว

นี่พวกเหล่านี้ประมาท ประมาทอย่างไร ในมนุษย์ก็ประมาทในเรื่องเบญจพิธกามคุณทั้ง ๕ ธรรม ๕ ประการที่ทำให้สัตว์เนิ่นช้า รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ๕ อย่างนี้แหละหลอกลวงสัตว์โลกให้ลุ่มหลง กลับหน้ากลับหลัง ไม่รู้จักพ่อ ไม่รู้จักแม่ ไม่รู้จักบิดามารดา ไม่รู้จักพระ ไม่รู้จักเณร ไม่รู้จักทั้งนั้น ไอ้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส มาปลุกปั่นใจ มัวเมาอยู่ในความยินดี ความประมาทเหล่านั้น ท่านยืนยันว่า **ปปญฺจภิรตา** หมู่สัตว์เนิ่นช้าด้วยปัญจธรรมทั้ง ๕ ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของที่หลอกลวงหลอนๆ เหล่านี้แหละ นี่เรียกว่ากามภพ รูปภพก็อีกเหมือนกันนั่นแหละ ยินดีในรูปฌาน ถอนจากรูปฌานไม่ได้ ตกปลักรูปฌาน ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ถอนไม่ออก ติดอยู่ในรูปฌานนั้น แตกกายทำลายขันธ์ไปเกิดเป็นพรหม ก็ยินดีของความปรารถนาของความอยาก ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ก็ได้ชื่อว่าประมาท ตายอีกเหมือนกัน ไม่รอด แม้ไปเกิดในอรูปพรหม อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ถอนใจไม่ออกจากอรูปฌานอีกเหมือนกัน แตกกายทำลายขันธ์ไป ไม่พ้นจากความตายไป เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ไม่พ้นจากความตายอีก นี่ก็ได้ชื่อว่าเอาตัวรอดไม่ได้ ออกจากภพไม่ได้นี่ **ปมาโท มจฺจุโน ปทํ** เป็นหนทางตายอย่างนี้

เมื่อรู้สึกว่าเป็นหนทางตายอย่างนี้แล้ว เมื่อรู้จักแน่ รู้จักแน่นแฟ้นเช่นนี้แล้ว ก็กลับความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ เสียใหม่ ว่าจะเอาอย่างไรกัน **ตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้ได้อะไรบ้าง มีอะไรบ้างในตัวเอง มีไหม ถ้าไม่มีไม่เห็น ต้องอุตส่าห์พยายามให้มีให้เห็นให้เห็นปรากฏ** เหมือนเจ้าภาพวันนี้ที่มาบริจาคทานเช่นนี้นะ เรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ความไม่ประมาทเป็นหนทางไม่ตายหละ มาบริจาคทานนะ เรามาสละกังวลห่วงใยน้อยใหญ่ พัสดุวัตถุกาม สละบริจาคความตระหนี่เหนียวแน่นในใจออกบริจาคทาน นำไทยธรรมวัตถุมาบริจาคแก่พระภิกษุสามเณร ในพระอารามวัดปากน้ำ คือมาทอดผ้าป่า การทอดผ้าป่าน่ะเป็นประเพณีของพระพุทธศาสนา

พระบรมศาสดาเมื่อมีพระชนม์อยู่ พระองค์เองกำลังมีพระชนม์อยู่นั้น มีพระอนุรุทธเถระเจ้ามากราบลาพระองค์ เมื่อออกพรรษาแล้วจะไปแสวงหาผ้าบังสุกุล พระองค์ก็ทรงอนุญาตแก่พระอนุรุทธ พระอนุรุทธลาไปแสวงหาผ้าบังสุกุล นางเทพธิดาอยู่ในดาวดึงส์เทวโลก เห็นด้วยทิพยเนตร เห็นด้วยตาทิพย์ว่า พระอนุรุทธเถระเจ้าแสวงหาผ้าบังสุกุล เราเคยเป็นปุราณทุติยิกา เคยเป็นภรรยาพระอนุรุทธอยู่แต่ชาติก่อนโน้น เราสมควรจะสงเคราะห์พระ อนุเคราะห์พระผู้เป็นเจ้าหรือไม่ ส่องทิพย์เนตรก็เห็นชัดว่าสมควรจะสงเคราะห์ แล้วก็ไปหยิบเอาผ้าทิพย์ที่มีเนื้อละเอียด เป็นผ้าทิพย์ที่สมควรแก่มนุษย์จะใช้ได้ หยิบเอาผ้าผืนใหญ่ที่จะเอามาทำเป็นไตรจีวรได้ เป็นสังฆาฏิก็ได้ ทำเป็นจีวรได้ ทำเป็นสบงก็ได้ ตามความปรารถนา เอามาสงเคราะห์อนุเคราะห์พระอนุรุทธ เอามาคล้องไว้ที่ค่าคบในป่าทึบ แล้วแสดงเทวฤทธิ์เบิกหนทางให้เป็นช่องไปเหมือนทางเกวียน เป็นช่องเดินเข้าไปได้ ในที่สุดในค่าคบประดู่ มีผ้าขาวผืนหนึ่งคล้องไว้แขวนไว้แล้ว ก็หนทางที่พระผู้เป็นเจ้าจะแสวงหาผ้าไตรจีวรนะ นี่ก็มานึกถึงว่าจำเพาะจะเดินไปทางนั้น เพราะอะไร พระอรหันต์ถ้าท่านจะต้องการอะไรจริงละก็ ท่านมีญาณ ท่านมองดูด้วยญาณ ท่านก็เห็นช่องว่างว่าท่านจะไปที่ไหน เห็นได้หมด เห็นปรากฏเชียว ผ้าบังสุกุลจะไปตกเรี่ยเสียหายอยู่ที่ไหนๆ มันจะเป็นอะไรท่านเห็นหมดนะ

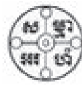
แต่ในเรื่องนี้ทางศาสนาก็มี ที่พูดกันก็มี ที่เห็นๆ อยู่อย่างนี้ก็มี ท่านคงจะมีนัยรู้อยู่ ท่านจึงเดินไปถูก แต่ว่าในตำนานเขาว่าเป็นช่องไว้ เบิกหนทางไว้ให้เป็นช่องเข้าไป พอพระผู้เป็นเจ้าเดินไปได้ พระอนุรุทธลงทางนั้นแล้ว ก็เดินไป เดินไปตามทางที่เขาทำไว้เป็นช่องนั้น พอไปสุดช่องนั้น ก็ไปเห็นชายผ้าที่ค่าคบต้นประดู่ เอ๊ะ นี่ใครมาคล้องไว้นี่ ใหม่เอี่ยมเชียว ของใครก็ไม่รู้ ก็นึกแต่ในใจว่าของมีเจ้าของหรือไม่มีเจ้าของ เอ้า ก็ไปมองๆ ดู มองๆ ดู แล้วก็ดูรอบๆ ต้นไม้ ก็ไม่เห็นมีเจ้าของที่ไหน

ให้กระแอมกระไอก็ไม่มีเจ้าของที่ไหนมาปรากฏ เห็นจะไม่มีเจ้าของแน่ละนะ คิดแต่ในใจว่า เปล่งวาจาว่า **อิมํ วตฺถํ ปํสุกูลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** ว่าผ้าอันนี้หาเจ้าของไม่มีเลย เป็นผ้าที่แปดเปื้อนอยู่ด้วย อ้ายที่ฝนตกถูกมัน ไคลมันดำๆ แปดเปื้อนเถ้าไคลอยู่อย่างนี้ เป็นของไม่สะอาด ของไม่สะอาด มาแปดเปื้อนกับของไม่สะอาด เรียกว่า **ปํสุกูลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** ถึงแก่เราเป็นของเราบัดนี้แล้ว ไม่มีเจ้าของแล้ว เป็นของเราแน่ พอนึกเช่นนั้นก็เอื้อมมือไปจับผ้าแล้วว่า **อิมํ วตฺถํ ปํสุกูลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** อย่างนี้แหละ เหมือนพระภิกษุไปชักผ้าป่า ชักอย่างนี้แหละ แบบเดียวกันนี้แหละ แบบเดียวกันอย่างนี้แหละ

ต้องพิจารณาว่าผ้าป่านี้เขาทอดธุระ เขาทิ้งแล้ว ไม่มีเจ้าของแล้ว ปล่อยธุระกันแล้ว ก็เปล่งอุทานวาจาดังนั้นว่าผ้านี้ **อิมํ วตฺถํ** ผ้านี้ **อสฺสามิกํ** เขาทอดธุระหมดแล้ว เป็นของเกลือกกลั้วด้วยฝุ่นฝอย อยู่ในที่ไม่สะอาด เอาใบไม้มาลาดไว้ เอาไปคล้องไว้ที่ค่าคบไม้ เป็นของไม่สะอาด **มยฺหํ ปาปุณาติ** ถึงแล้วแก่เรา นี้ผ้าผืนเดียว ถ้าผ้าหลายผืนต้องใช้ **อิมานิ วตฺถานิ อสฺสามิกานิ ปํสุกูลจีวรานิ มยฺหํ ปาปุณนฺติ** กิริยาก็ต้องเป็นพหูพจน์ ถ้าว่าประธานเป็นพหูพจน์แล้วก็ กิริยาก็ต้องเป็นพหูพจน์ ถ้าว่าประธานเป็นเอกพจน์แล้ว กิริยาจะต้องเป็นเอกพจน์ด้วย นี่ภาษาเรียนเขา ภาษาเรียนบาลีเขา เอกพจน์น่ะแปลว่าของสิ่งเดียว เป็นเอกพจน์แปลว่าของสิ่งเดียว ถ้าพหูพจน์ของหลายสิ่ง ผ้าก็มีผ้าหลายผืน ให้เปล่งวาจาอย่างนี้ **อิมานิ วตฺถานิ อสฺสามิกานิ ปํสุกูลจีวรานิ มยฺหํ ปาปุณนฺติ** พิจารณาแบบเดียวกันแล้วก็ไปหยิบเอาผ้านั้นมา พระอนุรุทธพอได้ผ้ามาแล้วท่านก็นำเอาผ้านั้นถวายพระบรมศาสดา

พระองค์ทรงรับสั่งว่า ผ้านี้กรานเป็นกฐินได้ ชักผ้าป่ามาเดี๋ยวนั้นแหละ พระองค์ทรงรับสั่งว่ากรานเป็นกฐินได้ ก็ออกพรรษาไป ก็เลยเอาผ้านั้นกรานเป็นกฐินซะ เขาจึงว่าผ้าเป็นต้นกฐิน นี่เพราะอ้ายตัวเดิมมันได้มาจากผ้าป่า มาถวายพระบรมศาสดา พระองค์ก็รับสั่งว่ากรานเป็นกฐินได้ เอามากรานเป็นกฐินเสีย ผ้าป่าเป็นต้นกฐิน กฐินน่ะเป็นผลของผ้าป่า นี่เดิมเป็นมาอย่างนี้ เขาว่าผ้าป่าอานิสงส์มากกว่าต้นกฐิน เพราะเป็นต้นกฐิน เขาจะตัดสินว่ากระไรอย่างนั้น ผ้าป่าหรือกฐินก็ตามเถิด การทอดกฐินจำเพาะมีเวลาน้อยนะ ตั้งแต่ปวารณาพรรษาแล้ว แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ตั้งแต่วันนั้นไปทีเดียว ถึงกลางเดือน ๑๒ พอได้อรุณวันที่ ๑๕ ก็หมดกันเชียว ๓๐ วัน ไม่ถึง ๓๐ วัน

กลางเดือน ๑๒ ๒๙ วัน ขาดวันหนึ่ง เดือน ๑๑ เดือนขาด วันพระวัน ๑๔ ค่ำนี้ ไม่ใช่ ๑๕ ค่ำ ๒๙ วันนะเป็นเขตของกฐิน กฐินน่ะมีเขต เมื่อทอดกฐินแล้ว ผ้าป่านั้นเป็นกรรมสิทธิ์ เป็นของพระอนุรุทธ เมื่อเป็นของพระอนุรุทธ พระอนุรุทธสละขาดจากใจของพระอนุรุทธ ถวายพระบรมศาสดา เมื่อถวายพระบรมศาสดาแล้วก็เป็นของพระบรมศาสดา เป็นของพระองค์แล้ว พระองค์ทรงรับสั่งว่ากรานกฐินได้ พระองค์เองเป็นผู้ทอดกฐินก่อนใคร เป็นผู้เริ่มต้นทอดกฐินก่อนทีเดียว นั่นได้ชื่อว่าพระศาสดาทอดกฐินแล้ว ก็กรานเป็นกฐินขึ้น พระองค์ทรงวางตำรับตำราในเรื่องกฐิน

ภิกษุหรือเจ้าอาวาส หรือว่าภิกษุองค์หนึ่งองค์ใดได้อนุโมทนากฐิน กรานกฐินแล้วพ้นจากอาบัติโทษพึ่ง ๕ สิกขาบท ทั้ง ๕ สิกขาบทที่กล่าวถึงการพ้นจากอาบัติโทษ ๕ สิกขาบทน่ะอย่างไร **อนามนฺตจาโร** ถ้าว่าภิกษุไม่ได้อนุโมทนากฐิน เวลาวิกาลออกจากวัดต้องบอกลาภิกษุมีในวัดก่อน ถ้าไม่ลาก่อนต้องอาบัติโทษ ต้องลาก่อน ไม่ลาไม่ได้ ถ้าอนุโมทนากฐิน กรานกฐินแล้ว ไม่ต้องบอกลาก็ไปได้ คุ้มอาบัติสิกขาบทนี้ได้ คณะโภชน์ ภิกษุฉันคณะโภชน์ไม่ได้ ต้องอาบัติ เมื่ออนุโมทนากฐินแล้วกรานกฐินแล้ว ฉันคณะโภชน์ได้ ไม่เป็นอาบัติ ๒ สิกขาบท บทแรก **ติจีวรวิปฺปวาโส** อยู่ปราศจากไตรจีวรไม่ได้ อนุโมทนากฐินแล้ว กรานกฐินแล้ว จึงจากไตรจีวรได้ **อติเรกจีวรํ** ได้อติเรกจีวรมา พินทุอธิษฐานไม่ได้ ต้องอาบัติ ล่วง ๑๐ วัน เป็นอาบัติ อนุโมทนากฐินแล้ว กรานกฐินแล้ว ไม่ต้องอาบัติ อยู่ปราศจากไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ **อติเรกลาภํ สงฺฆิกลาภํ** สังฆิกลาภใดๆ เกิดขึ้นอาวาสนั้น ภิกษุได้อนุโมทนากฐินกรานกฐินแล้ว ก็ได้ส่วนแบ่งเต็มที่ ได้ส่วนแบ่งเต็มส่วน ไม่ได้อนุโมทนากฐินแล้ว กรานกฐิน ไม่ได้เลย ๕ สิกขาบทนี้ พ้นอาบัติได้ ส่วนถวายเป็นสงฆ์ เช่น ถวายเป็นกฐินนะ คุ้มอาบัติภิกษุได้ทั้งวัด กี่ร้อยกี่ร้อยคุ้มได้หมด นี่เป็นอานิสงส์พิเศษออกไปอีก ถ้าว่าผ้าถวายเป็นสงฆ์ ผ้าป่าก็เป็นสังฆทาน

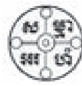
กฐินก็เป็นสังฆทานเหมือนกัน แบบเดียวกัน ไม่มากน้อยกว่ากัน เพราะต้องมีอานิสงส์พิเศษมากออกไปกว่านี้ ถ้าผ้าจะเป็นต้นกฐิน ต้นกฐินจะเป็นต้นผ้าป่าน่ะ อันนั้นแล้วแต่เรื่องเถอะ เอากฐินเป็นต้นผ้าป่าบ้างก็ได้ พอได้ผ้ากฐินแล้ว สมควรที่ได้มาแล้ว ก็ไปทอดผ้าป่าได้ แบบเดียวกัน ได้ผ้าป่ามาแล้ว เราจะมากรานเป็นกฐินบ้างก็ได้เหมือนกัน ไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นสังฆทานเหมือนกัน แต่ว่าการทอดกฐินนั้นมีอานิสงส์มากกว่าการทอดผ้าป่า จะคุ้มอาบัติของภิกษุได้ ๕ สิกขาบท ส่วนผ้าป่านั้นคุ้มโทษของสิกขาบท ๕ นี้ไม่ได้ กฐินนั้นแหละเป็นแง่สำคัญกว่าผ้าป่านั้น เป็น

สังฆทานแบบเดียวกัน ที่ถวายผ้าเป็นผ้าป่านี้ เป็นสังฆทานแท้ๆ ถวายผ้าเป็นสังฆทานนั้นได้บุญกุศลยิ่งใหญ่นะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ

เหมือนพระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตมี หอบคู่ผ้ามาถวายพระบรมศาสดา ว่าเราได้พิทักษ์รักษาตั้งแต่พระมารดาทิวงคตไปแล้ว ๗ วัน เราได้เป็นมารดาแทนอยู่ แล้วก็เป็นพระน้านางของพระองค์ด้วย เราควรจะทำผ้าคู่หนึ่งไปถวายพระองค์ ผ้าที่สมควร ผ้าที่ประณีต พระนางอุตส่าห์จ้างช่างทองมาตีกระถางทองเป็นกระถางเข้า กระถางมากใบด้วย ปลูกฝ้าย นางได้อุตส่าห์พยายามแก้น้ำที่รดฝ้าย ปรุงให้ดี เพื่อจะให้ฝ้ายบริสุทธิ์มาแต่ต้น จนกระทั่งได้ผลเป็นปุยฝ้าย เก็บเอาฝ้ายนั้นมาปั่นเป็นผ้า ทำเป็นผ้าได้ พระน้านางทำด้วยมือของพระนางทั้งนั้น แต่ว่าทำอย่างไร เวลาเขาทอผ้าก็เอาจับๆ ที่ขอบฟืมนั้นแหละ กระทบๆ ที่ทำด้วยมือของพระนางเมื่อทำอะไรไม่ใช่ทำนิดๆ หน่อยๆ พระเจ้าแผ่นดินเมียพระเจ้ากรุงสิริสุทโธทนะ พระมเหสีนี่ทำอะไรนิดหน่อยก็ได้ชื่อว่าทำเอง ทำจนกระทั่งสำเร็จเป็นผ้า ๒ ผืน เป็นผ้า ๒ ผืนนำไปถวายพระบรมศาสดา พระองค์คิดว่าพระเจ้าน้าน่ะเป็นเสมือนหนึ่งพระมารดาของเรา ได้เลี้ยงพิทักษ์รักษาตั้งแต่มารดาของเราทิวงคตไปได้ ๗ วัน เป็นมารดาแทนมารดาลงมา พระน้านางของเรา เราจะสงเคราะห์ให้ได้บุญใหญ่กุศลใหญ่

พระองค์ทรงรับแต่ผืนเดียวเท่านั้น จะให้ถวายเป็นสังฆทานผืนหนึ่ง พระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตมีก็อ้อนวอน พระองค์ไม่ทรงรับ ไปหาพระอานนท์อีก อ้อนวอนเท่าไรพระอานนท์ก็ไม่ทรงรับอีก พระนางจะทำอย่างไร ท่านอยู่เหนือกำหนดกฎหมาย ท่านอยู่เหนือใครทั้งหมด ใครจะไปบังคับบัญชาท่านอย่างไรก็ไม่มีหนทาง เมื่อท่านจะให้ทำอย่างไรก็ตามพระทัยตามความปรารถนาของท่าน ท่านให้ถวายเป็นสงฆ์ ประชุมสงฆ์พร้อมกัน พระองค์ทรงถวาย พอประเคนมาถึงพระองค์ พระองค์ก็ส่งต่อไป พระองค์ก็เข้าในหมู่สงฆ์ ส่งต่อไปเป็นลำดับๆ ไป สุดท้ายพระอชิตะ ภิกษุบวชใหม่ พระอรหันต์ท่านรู้ว่าผ้านี้พระองค์ทรงจะให้เป็นสงฆ์ ปล่อยจนกระทั่งถึงภิกษุบวชใหม่ พระภิกษุปุถุชนไม่รู้เรื่องราวอะไร ท่านส่งไปอย่างนั้นก็ส่งต่อๆ กันไป ท่านส่งเราก็ส่ง ส่งจนกระทั่งหมดพระ เหลืออชิตะภิกษุบวชใหม่ท้ายโด่งโน่นแน่ พอถึงอชิตะภิกษุ ท่านบวชใหม่ ไม่รู้ว่าจะส่งไปให้ใคร ท่านก็เอาเสียเท่านั้น เอาเป็นของตัวเสีย ได้ชื่อว่าผ้าของพระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตมีเป็นของอชิตะภิกษุบวชใหม่ อชิตะภิกษุบวชใหม่เมื่อได้ผ้าแล้ว พระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตมีเสียพระทัย ทำเหนื่อยยากลำบากนักหนา ไปถูกเอาภิกษุบวชใหม่ พระจอมไตรทรงทราบพระอัธยาศัยเรียกพระอานนท์ให้เอาบาตรมา

เหวี่ยงบาตรขึ้นไปในอากาศ และรับสั่งภิกษุพร้อมๆ กันนั้นแหละว่า ท่านทั้งหลายจงไปนำเอาบาตรของเรากลับมา พระอรหันต์ท่านรู้ว่าพระองค์ผูกปัญหานี้เพื่ออะไร ท่านรู้ด้วยกันทุกๆ องค์ ภิกษุปุถุชนไม่รู้ จะออกไปก็ไม่ได้ หายเข้าไปในอากาศเข้าเมฆเข้าหมอกกลับหายไป ไปเอาก็ไม่ได้ ทำไงล่ะ อชิตะภิกษุบวชใหม่ก็ไม่รู้เรื่องรู้ราว บวชใหม่เหมือนกัน ตั้งสัตยาธิษฐานว่า บุญบารมีที่ข้าพเจ้าได้สั่งสมอบรมมาแต่ชาติปางก่อนจนกระทั่งถึงบัดนี้ ถ้าเป็นอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า ข้าพเจ้าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง เหมือนพระสมณโคดมบรมครูอย่างนี้ละก็ ขอให้บาตรนั้นมาสู่หัตถ์ข้าพเจ้าบัดนี้ พอขาดคำอธิษฐาน บาตรแหวกเมฆลิ่วมานั่นแน่ มาตกอยู่บนมือของพระอชิตะเหมือนอย่างกับปุยนุ่นลงมาในมือท่าน ของหนักไม่ใช่ของเบา แต่ว่าเหมือนปุยนุ่นตกลงไปในมือท่าน บาตรมีฤทธิ์ บาตรเป็น ไม่ใช่บาตรตาย บาตรกายสิทธิ์ มีฤทธิ์มีเดช เหาะไปในอากาศก็ได้ มาตกก็ได้

พอบาตรถึงมือพระอชิตะภิกษุเท่านั้นแหละ พระองค์ทรงรับสั่ง ภิกษุทั้งหลายรู้จักไหมว่าภิกษุบวชใหม่น่ะคือใคร ก็ไม่มีใครรู้จัก พระองค์ทรงรับสั่งว่า นั่นแหละน้องชายเราตถาคต ต่อไปจะเป็นศาสดาเหมือนอย่างเราดังนี้ ทรงพยากรณ์เสร็จพระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตมีพอรู้เท่านั้น ปลื้มอกปลื้มใจ ดีอกดีใจ กลับอ้าว ความเสียใจหายไปหมดเปลือก ดีใจไป ผ้าเราได้ยากเหนื่อยด้วยมือของเราเอง ได้ถวายไปกับพระพุทธเจ้าในปัจจุบันน่ะองค์หนึ่ง ได้ถวายกับพระพุทธเจ้าในอนาคตอีกองค์หนึ่ง ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจอย่างนี้ นี้เราได้ทำวิธีนี้ เราได้นำผ้าป่ามาทอดผ้าป่าเช่นนี้ ก็ถูกขนบธรรมเนียมแบบแผนตำรับตำราของพระบรมศาสดาทรงประสงค์ทีเดียว ถวายเป็นสังฆทาน อย่างนี้แล้ว ถูกเป้าหมายใจดำ ได้ชื่อว่าบุญกุศลใหญ่เกิดแก่เราท่านทั้งหลาย

บุญใหญ่กุศลใหญ่เท่าไหน โตเท่าไหน รูปพรรณสัณฐานบุญน่ะเป็นอย่างไร ติดอยู่ที่ไหน เออ เรื่องนี้จนกันละซี เรื่องนี้เราจะจนกันละนะ บุญน่ะ ที่ได้จากการถวายผ้าป่า บุญเกิดอย่างไร บุญมาจากไหน เรื่องนี้ไม่มีใครรู้ซิ งงงันไปตามกันหมด เรื่องนี้นะ **เมื่อทำบุญเข้าแล้วน่ะ เขามีอัตโนมัติ เขาเรียกว่าหม้ออัตโนมัติ มนุษย์นี่แหละไม่ว่าหญิงว่าชายว่าเด็กว่าเล็ก มีหม้ออัตโนมัติเหมือนกันหมด เป็นดวงใส เท่าฟองไข่แดงของไก่ ติดอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์** สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังเจาะให้ตรงกลางเชียวนะ เป็นช่องปล่องไปทะลุหลัง ขวาทะลุซ้ายตรงแบบเดียวกัน ตรงกลางจรดกันเอาด้ายกลุ่มขึงเส้นหนึ่งตึง สะดือทะลุหลังตรง ซ้ายทะลุขวาตรงเส้นหนึ่ง ขึงให้ตึง พอถึงก็ตรงกลางที่จรดกันนั่นแหละเรียกว่ากลางกั๊ก **ตรงกลางกั๊กนั่นแหละเป็นอัตโนมัติของบุญ**

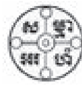

กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นกำเนิดอยู่ตรงนั้น อัตโนมัติอยู่ตรงนั้น สำหรับดึงดูดบุญเหมือนหูเหมือนตาที่สำหรับดึงดูดเสียง สำหรับดึงดูดรูปติดที่ตา หูสำหรับดึงดูดเสียงติดที่แก้วหู จมูกสำหรับดึงดูดกลิ่นที่แก้วจมูก ลิ้นสำหรับดึงดูดรสติดอยู่ที่แก้วลิ้น กายสำหรับดึงดูดสัมผัสเครื่องถูกต้องติดอยู่ที่กายทั่วไป ใจสำหรับดึงดูดธรรมารมณ์ติดอยู่ที่ใจ ดึงดูดกันอย่างนั้น อัตโนมัติบุญนี่สำหรับดึงดูดบุญ **ได้บุญเท่าไหร่ดึงดูดมาติดอยู่ตรงนั้น ติดอยู่ตรงกลางนั่น เป็นดวงใส**

วันนี้นะไม่ใช่ได้นิดๆ หน่อยๆ มาทอดผ้าป่านี้น่ะ คนหนึ่งๆ นั่น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางขนาด ๑,๐๐๐ วา เป็นดวงใสขนาด ๑,๐๐๐ วา เขามีธรรมกาย เขาเห็นทั้งนั้นแหละ ขนาด ๑,๐๐๐ วา วัดผ่าเส้นศูนย์กลางขนาด ๑,๐๐๐ วา กลมรอบตัว เรียบเหมือนหน้ากระจกเชียว นั่นแหละบุญมาติดอยู่กลางตัวทุกคนๆๆ แต่หย่อนบ้าง บางคนก็ถึง ๙๐๐ วา บางคนก็ถึง ๘๐๐ วา ๗๐๐ วา ๖๐๐ วา ๕๐๐ วา ๕๐๐ วา ต้องได้ทุกคนเหมือนกันหมด แบบเดียวกันหมดทีเดียว ความจริงเป็นอย่างนี้ แล้วก็เมื่อเราได้บุญขนาดนี้ เราจะทำอย่างไรเล่า เราไม่เห็นนี่ ผู้มีธรรมกายเขาเห็น

ใครมีธรรมกายแล้วก็ต้องเห็น วัดปากน้ำมีคนเห็นแยะ มีคนเห็นแยะ เห็นทั้งนั้น ถ้าเราไม่รู้ไม่เห็นแล้วเราจะทำอย่างไร เราจะรู้เรื่องอะไร ได้อย่างไรก็ไม่รู้หายไปอย่างไรก็ไม่รู้ เหมือนอย่างกับเราหาเงินหาทองในโลกนี้ ได้เงินมาแล้วเราก็เห็นซิ เก็บไว้ในตู้ในเซฟเราก็เห็นซิเราจับถูกซิ บุญก็เหมือนกัน เราเรียกว่า **ปุญฺญคเวสโก ผู้แสวงหาบุญน่ะ ต้องฉลาดนะ ต้องให้เห็นบุญนะ ถ้าไม่เห็นบุญแล้วเราจะรู้ว่าได้บุญอย่างไรกันล่ะ ก็เบื่อกันละซิ ไม่อยากแสวงหาบุญละซี ถ้าเห็นบุญแล้วมันอยากหานักทีเดียว** ไว้ใจได้ทีเดียวแน่นอนทีเดียว

เพราะฉะนั้นต้องให้เห็นบุญเสีย เหมือนอย่างกับอาจารย์ที่ไปสอนวัดจันทร์ประขาวน่ะ นั่นแหละเห็นบุญหละ องค์นั้นแหละเห็นบุญ เขาเห็นทีเดียวแหละบุญน่ะ ถ้าไม่เห็นอย่างไรๆ แล้ว ไปถามให้ท่านบอก ท่านบอกได้ แต่ว่าไม่ใช่ของทั่วไปนะต้องการรู้ ต้องการเห็นแล้วจึงไปถามท่าน แล้วท่านก็จะบอกว่ามีเท่านั้นเท่านี้ อยู่ที่นั่นที่นี่ ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ถ้าเราทำบุญเช่นนี้แล้ว ตำราเขาวางไว้ว่า หาบุญได้ก็ต้องใช้บุญเป็นนะ เหมือนหาเงินได้ใช้เงินเป็นนะ นี่ก็เกิดปัญญานะ ก็เกิดปัญญาเหมือนกัน หาเงินได้ใช้เงินเป็น หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็น หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นมันก็เป็นบ่าวเป็นทาสจนตาย ต้องร้องไห้กันเมื่อแก่หละ หาเงินหา

ทองไม่ได้ เรี่ยวแรงก็ท้อถอยลงไป ร้องไห้กันหละ เพราะเหตุอะไรเล่า หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นละซีแก ถ้าหาเงินได้ใช้ เงินเป็นละก็ มันก็ไม่เป็นบ่าวเป็นทาสเงินละซี มันก็เป็นเจ้าเป็นนายเงินละซี เป็นเจ้าเป็นนายเงินนั่นเป็นอย่างไรล่ะ

เราหาเงินมาได้ ตั้งแต่หนุ่มๆ สาวๆ เราหาเงินได้มากเท่าไร กระเหม็ดกระแหม่ทีเดียว กินต้มยำครั้นจะเอาเนื้อมาต้มยำก็เปลืองเงินเปลืองทอง ไม่เอา ทนเอาก่อนหนุ่มๆ สาวๆ พอทนได้ หาเงินได้ใช้เงินเก็บรวบรวมไว้ กินต้มยำน้ำ อยากกินต้มยำก็ปรุงเครื่องต้มยำมันเข้า ตักน้ำใสๆ มาดีๆ ตั้งให้มันเดือดเข้า พอเดือดก็เทเครื่องต้มยำโครมลงไปในน้ำนั่น แล้วก็คนเสียให้ทั่ว แล้วก็เอาขึ้นมา เค็มเปรี้ยวก็ช่างมันเถอะต้มยำน้ำหละเอามาราดข้าว ช้อนตักซดเชียว เปิบข้าวเข้าท้องได้ ช่างหัวมันเถอะ ไม่เป็นไร นี่เขาเรียกว่าต้มยำน้ำ นี่เขามีกันแล้วนะ โน่นแน่ เขาชื่อนายเล็กอยู่บ้านไผ่อำเภอสองพี่น้องแน่ เขาเล่าให้ฟังว่า ผมน่ะเมื่อตั้งตัวผมกินต้มยำน้ำนะ มันบอกให้ฟังอย่างนี้แหละ ผู้เทศน์ได้ยินเขาเล่าให้ฟัง เขาเป็นพ่อค้า ผู้เทศน์ก็เป็นพ่อค้าเหมือนกัน ไปคุยกันขึ้น เขาบอกว่าเขากินต้มยำน้ำ ทำไงเล่าต้มยำน้ำ เขาเล่าให้ฟังอย่างนี้แหละ เขากินอย่างนั้นแหละ เขาบอกว่าเราจะไปกินเนื้อไม่ได้เดี๋ยวเงินทองหมดเข้าไปแล้วจะตั้งตัวไม่ได้ เอ๊ะ! อ้ายนี่ชอบกลอยู่เหมือนกัน

หลักนี้น่ะ การครองเรือนนะเป็นอย่างนี้ หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นน่ะ กินต้มยำเนื้อซิ เอ้าแล้ว! เงินทองหาได้เฟื้องหนึ่งสลึงหนึ่ง ซื้อเป็ดซื้อไก่เชียว นั่นแน่ ไถลกินไม่เป็นขึ้นไปโน่นแน่ มันจะเป็นบ่าวเป็นทาสเขาจนตายแน่ ใช้เงินไม่เป็นนั่นแน่ ใช้เงินตายใช้เงินตายน่ะใช้เงินอย่างไรเล่า หาเงินมาได้เท่าไรๆ ใช้หมด ไม่ให้เงินไปหาเงินหละหาเงินมาได้เท่าไรๆ ใช้หมด ไม่ให้เงินไปหาเงินหละ อย่างนี้หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็น ใช้เงินไม่เป็น แก่เฒ่าชราลงไปก็ทำงานหยุดไม่ได้ หยุด ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ เพราะใช้เงินตาย ใช้เงินไม่เป็น

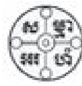
ใช้เงินเป็นล่ะ หาเงินมาได้เฟื้องหนึ่งสลึงหนึ่ง เก็บรวบรวมเอาไว้พอเป็น ๔ บาท ๑๐ บาท ๒๐ บาท ๓๐ บาท ก็ให้เขากู้เอาดอกมา หาเงินมาได้ให้ไปหาดอก หามาๆ ดอกมันเดินมาเดือนละพันสองพันนั่นแน่ พอดอกมันเดินมาเดือนละพันสองพัน มีเงินสักหมื่นหนึ่ง ร้อยละบาทมันก็ได้เดือนละ ๑๐๐ แล้ว เอ้อ ได้เดือนละ ๑๐๐ แล้ว ร้อยละบาทนะ เดือนละ ๑๐๐ หมื่นหนึ่งได้เดือนละ ๑๐๐ บาท ร้อยละบาทได้เดือนละ ๑๐๐ บาท มันร้อย ๑๐๐ มันก็เป็นหมื่นหนึ่งนะ หมื่นหนึ่ง หาเงินมาได้แสนหนึ่ง นั่นแน่ เดือนละ ๑,๐๐๐ แล้วเห็นไหมล่ะ ให้อ้ายแสนนั้นไปหาเงินมา รับจำนำสวนก็เอา จำนำ

นาก็เอา ก็ท่าไหนก็เอาเถอะ ว่าแต่ว่ายึดเครื่องกู้เขาให้มั่นไม่ให้ฟั่นเฟือนนะ ทำหลักฐานกันเสียให้แน่นอน โกงกันไม่ได้เด็ดขาดทีเดียว ได้เดือนละหมื่นๆ ได้เดือนละพันๆ แล้ว หาเงินมาได้แสนหนึ่ง หาเงินมาได้ล้านหนึ่ง ได้เดือนละหมื่นๆ เอาร้อยละบาทเท่านั้นไม่ได้เอามาก ให้คนเขาหานั่น ให้คนเขาเอาไปหานั่นรับเอาไปได้อีกบาทหนึ่ง เราจะได้สบาย มันหาให้เราใช้เรื่อยไป เดือนละหมื่นๆ เดือนละหมื่นเท่านั้นแหละเลิกทำงานเชียว มีลูกหญิงลูกชายให้เล่าเรียนจบมหาวิทยาลัยหมด ไม่จบไม่ยอมเด็ดขาดเชียว เงินทองเสียไปอ้ายหมื่นหนึ่งเสียไปเถอะ หมื่นหนึ่งนะถึงเดือนมันก็มาเท่านั้นมันก็เป็นเจ้าเงินนายเงินละซี มันหาเงินได้ใช้เงินเป็น นี่มันไม่ใช่เงินตาย มันใช้เงินเป็น มันใช้แต่ดอกเงินนี่ นี่ให้เข้าใจอย่างนี้นะ จำเอาไว้นะมันข้อสำคัญ ข้อนี้เป็นข้อตายนะ ไปหาดูเถอะหมดประเทศหมดที่บ้านเราอยู่นั่น ใครคิดอย่างนี้บ้าง หาเงินได้ใช้เงินเป็นอย่างนี้นะมีบ้างไหม มีกี่คน อย่าไปจรดอื่น จะไปคิดอื่น บนบานศาลกล่าวให้ผีเจ้าเช่นนั้นไม่ได้นะ บนบานศาลกล่าวที่ไหนเหลวไหลนะไม่ได้ บุญของเรานี่แหละเป็นตำรับตำรา

พระสิทธัตถราชกุมาร เมื่อประทับอยู่ใต้ต้นไม้ศรีมหาโพธิ์น่ะ เมื่อท่านใกล้บรรลุโพธิญาณน่ะ ครั้งนั้นมารเข้าผจญท่าน ว่าอะไรจะเป็นที่พึ่งของเราก็ไม่ได้ นอกจากบุญกุศลของเราที่ได้สั่งสมมาแล้วเป็นไม่มี เปล่งว่า **อิธ โภนฺโต ฯเปฯ** ท่านนึกถึงบารมีทีเดียว นึกถึงบารมีเท่านั้น รับประกันพญามารทีเดียว รับทำลายพญามารทีเดียว นี่บุญช่วยอย่างนี้ ไม่จริงอย่างเราก็ **ต้องภัยได้ทุกข์อย่างหนึ่งอย่างใด นึกถึงบุญที่เราสร้างสมที่ได้วันนี้ เป็นดวงใสอยู่ศูนย์กลางตัวนั้น** ใจจรดอยู่ตรงบุญนั้น พอจรดอยู่ตรงนั้นจะทำอย่างไรนะ นึกว่าบุญเราได้ดวงเท่านั้น ฟังเทศน์แล้วเราก็ไม่เห็นอะไร จำรอยใจวันนี้ ที่มาทอดผ้าป่าวันนี้ ปลาบปลื้มเอิบอิ่มเต็มอย่างไร นึกขึ้นมาเวลาไรใจมันก็ปลาบปลื้มเอิบอิ่มตื้นเต็ม เหมือนอย่างกับเรากำลังปีตินั้น นึกถูกส่วนเข้าเช่นนั้น เราก็หยุดอยู่ตรงนั้นแหละ หยุดนิ่งอยู่ก็ใจชื่นใจสบาย กินข้าวกินปลาก็ใจอิ่ม นึกถึงบุญอย่างนั้นแหละ

พอนึกถึงบุญเช่นนั้นใจมันก็ดูด เหมือนที่ทำผลไม้ไว้อย่างไร อ้ายที่มันจะให้ผลน้อย ผลนี่บังคับให้ผลมาก ที่มันจะให้ดอกน้อย ผลมันก็น้อย ที่จะให้ใบมาก บุญก็บังคับก็ผลิตใบมาก เหมือนสวนใบไม้ เหมือนสวนดอกสวนพลู สวนดอกไม้ที่เขาปลูกขายกันอย่างไรล่ะ เหมือนผลไม้ที่เขาปลูกส้มขายอย่างไรล่ะ มะพร้าว ส้มโอ สวนดอกสวนใบอะไรเหล่านี้ ยอดก็มียอดแค ยอดตำลึง มีที่มากๆ หว่านแคเข้าไว้ หว่านตำลึงเข้าไว้

เก็บยอดแคเก็บยอดตำลึงก็อีกเหมือนกัน เมื่อรู้เช่นนั้นแล้วก็ ยอดดอกเหล่านั้นมันน้อยไป ถ้าว่าทำบุญขึ้นมันก็ยอดมากขึ้น เด็ดมายอดเดียวเท่านั้นแหละ มันก็เป็น ๔ ยอด ๕ ยอดนะ บุญก็เหมือนกัน เด็ดมายอดเดียวก็แตกออกเป็น ๔ ยอด ๕ ยอด โน่นแน่ะ แตกอย่างนั้น บุญส่งช่วยเรา เราฉลาดนะ ถ้าได้สิ่งของนั้นเรียกว่าหาเงินได้ใช้เงินเป็น ฉลาดหาเงินหาทอง หาเงินได้ใช้เงินเป็น หนักเข้าก็เป็นเจ้าเงินนายเงินได้ ให้ฉลาดอย่างนี้ซิ ฉลาดอย่างนี้เราก็เอาตัวรอดได้ นี่เขาเรียกว่า หาบุญได้ใช้บุญเป็น

หาบุญได้ใช้บุญไม่เป็น นี่แหละ มาทอดกฐินได้บุญเป็นก่ายเป็นกองอย่างนี้แหละ ถ้ากระทบกระเทือนสิ่งที่ไม่ชอบใจ เอาเข้าแล้ว ไปด่าไปว่าเขาเข้าแล้ว ไปค่อนไปแคะเข้าแล้ว เอาบาปใส่ตัวเข้าแล้วไม่รู้ตัวกัน ได้บุญเป็นกองสองกอง ไม่เอาใจไปจรดอยู่ที่บุญเสียแล้ว เอาไปใช้สิ่งอื่นเสียแล้วบุญน่ะ เอาบาปทับถมหมด เอาไปใช้ไม่ได้เลย ใช้บุญไม่เป็น เหมือนอย่างเงินทองหาไปๆ มันหายไปหมด ไม่มีเลย มันใช้เงินไม่เป็นแบบเดียวกัน

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ วันนี้เราได้มาทอดกฐิน วันนี้มันเป็นวันที่จะเรียนภาวนาด้วยนะ ผู้เทศน์ก็ลืมไป เลยเทศน์เรื่อยเพลินสนุกสนานเชียว เมื่อจะให้รำพันอานิสงส์กถาของสังฆทาน เวลาไม่จุพอ พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งไม่ตรัสเรื่องอื่นเลย มาในมนุษย์โลกมาตรัสเทศนาอานิสงส์ของสังฆทานอย่างนี้แหละ ไม่ได้ว่าเรื่องอื่นหละ จนตลอดชีวิตของพระพุทธเจ้าไม่หมด เรื่องอานิสงส์ของสังฆทานไม่หมด มีมากนักทีเดียว เป็นอายุของพระศาสนาที่ท่านทรงตรัสว่า การให้เช่นนั้นเป็นสังฆทาน ซึ่งเป็นอายุของพระศาสนานะ เมื่อให้ทานแล้วก็ไม่มีเบื่อ ไม่มีสะดุดใจ ไม่ให้จำเพาะใคร ให้เป็นของสงฆ์ พระสงฆ์จะทำอย่างไรก็ตามเถอะ ความชั่วความทุศีลในสงฆ์ไม่มี สงฆ์เป็นบริสุทธิ์ทั้งนั้น ใจของเราอย่างนี้ เพราะฉะนั้นกระทำเช่นนั้นไม่มีเบื่อใจ

การทำเป็นบุคลิกนั้น บางคนประพฤติไม่ชอบใจเสียแล้ว เหมือนเรารักลูกหญิงก็ดี ลูกชายก็ดี หอบสมบัติมาให้ มันประพฤติไม่ชอบใจ ช้า! ไม่อยากให้มัน มันทำลายเสียหมด ให้เฉพาะองค์นั้นองค์นี้ ประพฤติไม่ชอบใจทีหลังไม่ให้ ท้อศรัทธาเสียแล้ว อันนี้เป็นบุคลิก เป็นส่วนบุคคลไป ไม่ถนัดในอานิสงส์สังฆทาน สังฆทานถนัดแท้ๆ ตรงกับวาระพระบาลีที่พระองค์ทรงรับสั่งทีเดียวว่าเป็นบุญกุศลยิ่งใหญ่ไพศาล พระศาสดาจารย์ถือเป็นหลัก เป็นประธานมาทีเดียว ตั้งแต่พระเจ้าแม่น้าปชาบดีโคตรมีถวายพระผ้าเป็นลำดับมา พุทธศาสนิกชนถือเอาเป็นตำรานี้เป็นเนติแบบแผนมา จึงได้ถวายเป็นสังฆทานกัน ได้บริจาคทานเลี้ยงดูพระภิกษุสามเณรนะ โยมที่เป็นของเจ้าของทานเวลานี้แกเป็นคนไปมาอยู่ที่นี้เสมอ วันพฤหัสก็เป็นมาหละ แกรู้ว่าวัดปากน้ำนี้มีทักขิไณยบุคคล

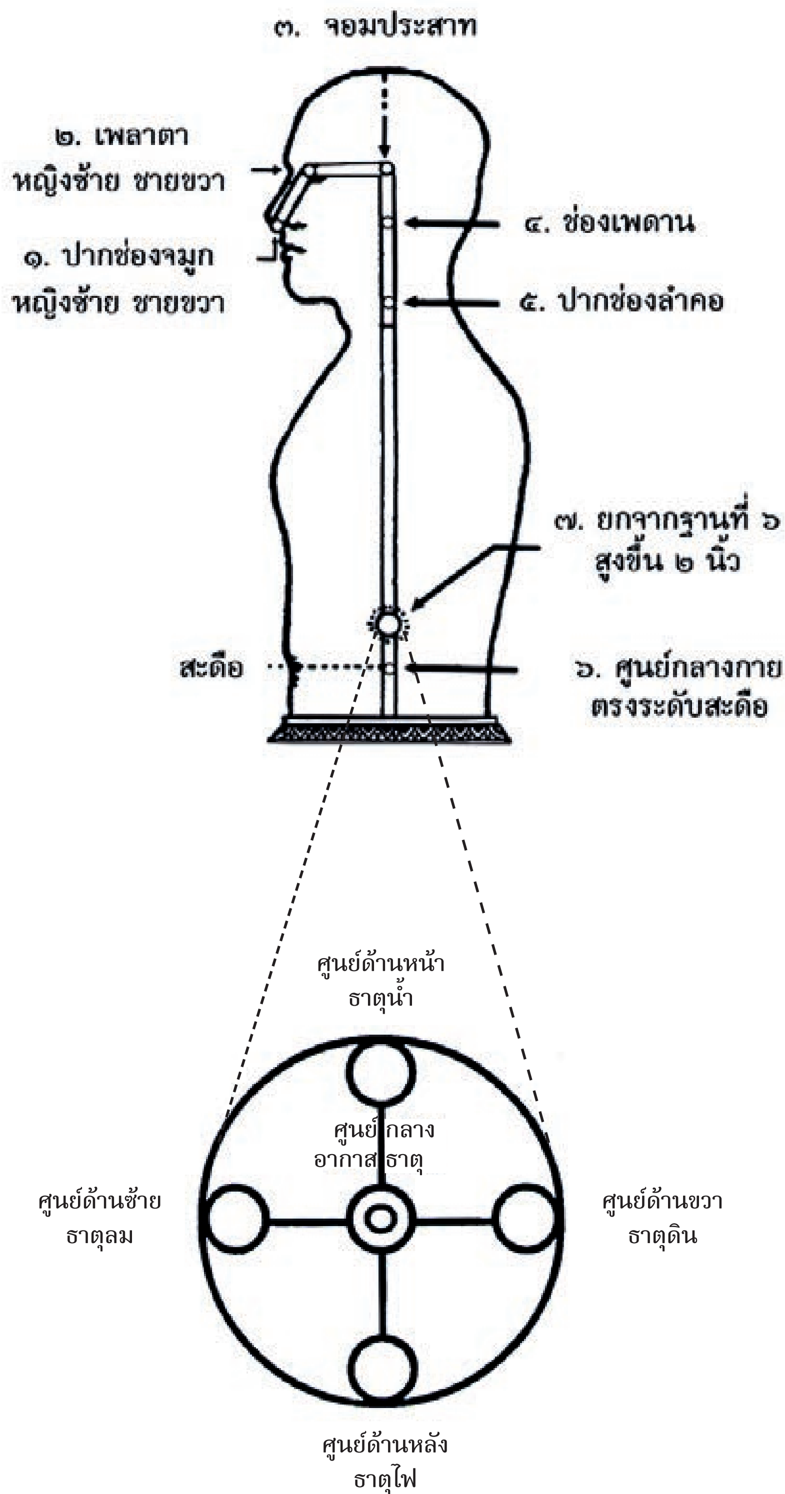
บริจาคแล้วละก็ได้ผลมากมายนัก แกก็จงรักภักดีบุญกุศลของแก อุตส่าห์มาทุกวันพฤหัสฯ เว้นนะมีน้อยเต็มที วันนี้แกได้บริจาคทานอันยิ่งใหญ่ไพศาลดังได้กล่าวแล้วมาได้ทอดผ้าป่าเพิ่มอีกด้วย เป็นอานิสงส์ยิ่งใหญ่งอกขึ้นไป ครั้นจะพลิกพร่ำพรรณนาเรื่องอานิสงส์กถา เวลาจะไม่จุพอ จะต้องย่นย่อพอสมควรแก่กาลเวลา

เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชน บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอำนาจปิฎกทั้ง ๓ คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอำนาจชินสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุข ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในขันธปัญจกของท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส ด้วยจิตอันเลื่อมใสของท่านซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของท่าน จงบังเกิดเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จแก่ท่านทั้งหลายทุกถ้วนหน้า ดังอาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลาสมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รูปด้านข้างผ่าซีกแสดงการเคลื่อนดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึง ฐานที่ ๗ และ
รูปขยายแสดงธาตุทั้ง ๔ ณ ฐานที่ ๗

'... ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึกนึกอยู่ไม่เผลอ นึกอยู่จนกระทั่งหยุด
เป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์
บริสุทธิ์เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน ...'

'... มองไปดูกายมนุษย์ เออ! กายมนุษย์นี้เลินเล่อเผลอตัวแท้ๆ
เชือนแชเสียไปทางอื่นแล้ว ทางที่ละเอียดนี้ไม่มา แส่หาแต่ทางที่ผิด
ที่ไม่ถูกต้องร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ...'

กัณฑ์ที่ ๕๓

พระพุทธภาษิต : ความไม่ประมาท

๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ปมาทํ อปฺปมาเทน ยทา นุทติ ปณฺฑิโต
ปญฺญาปาสาทมารุยฺห อโสโก โสกินึ ปชํ
ปพฺพตฏฺโฐว ภุมฺมฏฺเฐ ธีโร พาเล อเวกฺขตีติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๒/๑๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงพุทธภาษิต ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคประทานเทศนาไว้เป็นหลักฐานเป็นประธานในสกลพุทธศาสนา พุทธภาษิตนี้พระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองเป็นภาษิตที่ล้ำลึกสุขุมคัมภีรภาพ แต่เทศนาเป็นอุปมาหรืออุปไมยตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ปมาทํ อปฺปมาเทน ยทา นุทติ ปณฺฑิโต
ปญฺญาปาสาทมารุยฺห อโสโก โสกินึ ปชํ
ปพฺพตฏฺโฐว ภุมฺมฏฺเฐ ธีโร พาเล อเวกฺขติ

แปลเนื้อความว่า เมื่อบัณฑิตผู้ละหรือผู้บรรเทาความประมาทเสียด้วยความไม่ประมาท เป็นผู้มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตัว ขึ้นสู่ปราสาทเป็นภูมิอันสูงของปัญญาแลลงมาเห็นเหล่าพาลชนทั้งหลาย เป็นผู้ไม่กระวนกระวาย เห็นหมู่สัตว์กระวนกระวายดุจบุคคลผู้ขึ้นยืนบนภูเขาแลลงมาเห็นบุคคลผู้ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉะนั้น นี่เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้ เพียงเท่านี้เราถือเอาความเข้าใจได้ เพราะธรรมของพระผู้มีพระภาคทรงแสดงล้ำลึกกว่า

เมื่อบัณฑิตบรรเทาความประมาทด้วยความไม่ประมาท ลักษณะความประมาทกับความไม่ประมาทนะ ตรงนี้ต้องถือเอาข้อปฏิบัติให้ได้ ความประมาทนั่นคือเลินเล่อเผลอตัว ความไม่ประมาทนั่นคือไม่เลินเล่อเผลอตัว ไม่เผลอไม่พลั้ง ไม่เผลอ มีสติอยู่เสมอเรียกว่าความไม่ประมาท เราขาดสติ อ่อนสติ เรียกว่าความประมาท เพราะฉะนั้น

ความประมาทและไม่ประมาททั้ง ๒ ประการนี้ พระองค์ทรงชี้ขาด บรรดาธรรมที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เทียว ย่นลงไปปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก มีความไม่ประมาทนี้แหละเป็นยอดของพระไตรปิฎกเหล่านั้น ความไม่ประมาทนี้เป็นที่รวมลงของความดีทั้งหลาย ความประมาทเล่า เป็นที่รวบรวมลงของความไม่ดีทั้งนั้น ความประมาทเป็นที่รวมลงของความชั่ว มีมากน้อยเท่าใดรวมลงในความประมาททั้งสิ้น ความดีมากเท่าใดรวมลงในความไม่ประมาททั้งสิ้น นี่เป็นหัวข้อรวมอย่างนี้

เมื่อละความประมาทด้วยความไม่ประมาทเสียได้แล้ว ชื่อว่ามีปัญญา ทรงปัญญาขึ้นสู่ปราสาท สู่ภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชน เป็นผู้ไม่กระวนกระวายเห็นสัตว์กระวนกระวาย ดุจคนขึ้นบนยอดภูเขาแลลงมาเห็นคนยืนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้น นี่ได้ความดังนี้ อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป **ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึกนึกอยู่ไม่เผลอ นึกอยู่จนกระทั่งหยุดเป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์บริสุทธิ์ เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน** ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ บริสุทธิ์ถูกส่วนเข้าถึงขนาดนั้น เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ได้หยุดอยู่ที่อื่น อยู่แห่งเดียวนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจหยุดสนิทอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุดสนิทอยู่ศูนย์กลางดวงใสที่เกิดขึ้น นั่นคือดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล ใสหนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียด

นี่ ได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียดด้วยความไม่ประมาทแท้ๆ ถ้าประมาทเข้ามาไม่ได้ไม่ถึงทีเดียว มาไม่ถึง จะมาถึงกายมนุษย์ละเอียดได้เช่นนั้นละก็เพราะความไม่ประมาทไม่เลินเล่อเผลอตัว เป็นคนแน่วแน่ใจ ไม่ประมาท ถ้าถึงกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีแบบเดียวกัน มองไปดูกายมนุษย์ เออ! กายมนุษย์นี่เลินเล่อเผลอตัวแท้ๆ เชือนแชเสียไปทางอื่นแล้ว ทางที่ละเอียดนี้ไม่มา แส่

หาแต่ทางที่ผิด ที่ไม่ถูกต้องร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ **เห็นทีเดียวว่ามนุษย์นั้นอยากได้สมบัติคนอื่นเป็นเบื้องหน้ามาเป็นของตัว ตัวพยาบาทปองร้าย หมายมาดความวิบัติพลัดพราก อยู่ในกายมนุษย์ ประมาทเลินเล่อเผลอตัว เห็นผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์** ผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไป ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะนั้นเห็นผิด เข้ามาไม่ถูกที่ เข้าไม่ถูกเช่นนี้

ทาน กำจัดเสียซึ่งอภิชฌา เพ่งอยากได้ของคนอื่นให้มาเป็นสมบัติของตนเสีย เมตตา รักใคร่ปรารถนาจะให้มนุษย์ได้รับความสุขทุกคน กำจัดเสียซึ่งความพยาบาท เห็นชอบตามคลองธรรม เห็นถูกว่าพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปทางนี้ ด้วยความไม่ประมาทนี้จึงได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด พอเห็นกายมนุษย์ละเอียด ก็มองดูกายมนุษย์หยาบโน้น เหมือนคนอยู่บนภูเขามองลงไปดูกายมนุษย์ เหมือนมนุษย์อยู่พื้นแผ่นดิน จะทำท่าอย่างหนึ่งอย่างใดเห็นปรากฏ เห็นเป็นของหยาบทีเดียว เมื่อถึงกายมนุษย์ละเอียด เห็นหมดเสียแล้ว นี้ชั้นหนึ่ง

ชั้นที่ ๒ ตามลำดับขึ้นไป หนักขึ้นทุกที กายมนุษย์ละเอียดก็นึกว่า เราขึ้นมาได้เช่นนี้เพราะความไม่ประมาท อย่าเลย รีบกระวีกระวาดยึดความไม่ประมาทให้มั่นต่อไปอีก กายมนุษย์ละเอียดนั้นอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่นั้น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นกายทิพย์ทีเดียว เห็นกายทิพย์ชัดๆ กายทิพย์ก็เป็นตัวของตัวแท้ กายที่ฝันในฝัน

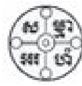
กายทิพย์ก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน กายทิพย์ก็ลืมตาขึ้นดูกายมนุษย์เหมือนกัน ดูกายมนุษย์ละเอียดก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดปรากฏชัดขึ้นอีก เห็นชัดอย่างกับคนยืนอยู่บนภูเขาเห็นคนยืนบนภาคพื้น เมื่อกายมนุษย์ละเอียดนี้มันยังทำชั่วด้วยกาย วาจา ใจอยู่ โลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เพ่งอยากได้สมบัติของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม แต่ว่าอย่างละเอียด ไม่ใช่อย่างหยาบ อย่างละเอียดทีเดียว ละเอียดเข้ามา ไม่หยาบเหมือนกายมนุษย์ ละเอียดกว่า

กายมนุษย์ออกไป ตากายทิพย์ก็เห็น เห็นปรากฏชัด เมื่อเห็นปรากฏชัดเช่นนั้น ส่วนตัวที่ไปอยู่เห็นกายทิพย์แล้วมองลงไปในกายมนุษย์ละเอียด เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาทมองดูคนเกลื่อนกลาดอยู่ในภาคเบื้องล่างอยู่ในภาคพื้น เห็นมีคนชั่วมาก คนดีน้อย คนที่ทำชั่วช้าลามกด้วยกาย วาจา ใจ มีมาก ทำดีด้วยกาย วาจา ใจ มีน้อย เห็นปรากฏชัดดังนั้น เมื่อเห็นปรากฏชัดดังนั้น คนที่อยู่บนปราสาทไม่ทุรนทุราย ไม่วุ่นวาย เห็นคนที่ทำความชั่วด้วยกาย วาจา ใจ นั้นทุรนทุราย วุ่นวาย กระสับกระส่าย เห็นชัดอย่างนั้น ตากายทิพย์เห็นกายมนุษย์ละเอียด ดังว่าเหมือนคนยืนอยู่บนภูเขาแลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้น เห็นปรากฏชัดอย่างนี้ เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั้นยังกระวนกระวายอยู่ ส่วนกายทิพย์นั้นไม่วุ่นวายไม่กระวนกระวาย หนักแน่นกว่ากายมนุษย์ละเอียด เห็นชัดลงไปอย่างนี้

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะมาที่นี่ได้เพราะเหตุอะไร เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว มีสติควบคุมอยู่เสมอ สามารถขึ้นมาถึงกายทิพย์ให้ได้ ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวง ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายทิพย์ละเอียด

กายทิพย์ละเอียดนั้นก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน แต่ว่าละเอียดกว่าโตกว่ากายทิพย์หยาบ เห็นกายทิพย์ชัดๆ ว่ากายทิพย์นี้ยังวุ่นวายทุรนทุรายอยู่ ไม่ค่อยจะสงบนัก ส่วนเจ้ากายทิพย์ละเอียดนั้น สงบกว่าละเอียดกว่า เห็นปรากฏชัดเหมือนคนอยู่บนปราสาท เห็นกายทิพย์นั้นยังประมาท ยังเลินเล่อยังเผลอตัวอยู่ ยังทุรนทุรายกระสับกระส่ายอยู่ ส่วนกายทิพย์ละเอียดนั้นสงบเรียบร้อยเป็นอันดี ไม่กระสับกระส่ายไม่ทุรนทุราย ต่างกันดังนี้ เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาทแลลงมาข้างล่าง ไม่ประมาทไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ต่อมาถึงนี้จะเห็นอะไร เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานกลางดวงธรรมนั้น หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น ถูกส่วนเข้ เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงสมาธิ

หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหม

รูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อเห็นกายทิพย์นั้น กายทิพย์นั้นยังหมักหมมด้วยกิเลส ยังเป็นกิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ เพราะประมาทเลินเล่อเผลอตัว กิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ ที่เราขึ้นมาถึงกายรูปพรหมนี้เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัวจึงขึ้นมาได้ เห็นปรากฏชัดเหมือนบุคคลขึ้นอยู่บนปราสาทเห็นคนที่อยู่ข้างล่างทำชั่วประการใดประการหนึ่ง เห็นปรากฏชัดว่าพวกนี้เป็นพาลชน ไม่ใช่บัณฑิตธีรชน ก็ไม่กระวนกระวาย เห็นพวกเหล่านั้นกระวนกระวายอยู่ ดุจบุคคลขึ้นอยู่บนภูเขาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉันใดก็ฉันนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น เราขึ้นมาถึงเพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท รักษาความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวดังนั้นไว้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น พอถูกส่วนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

กายรูปพรหมละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน มองลงมาเห็นกายรูปพรหมนี้ยังเลินเล่อเผลอตัว ยังประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ เราขึ้นมาถึงที่นี้ได้ก็เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อเผลอตัว เห็นชัดปรากฏชัดแบบเดียวกัน ดุจคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนอยู่ข้างล่าง หรือคนอยู่บนภูเขาแลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ชั่วด้วยกายอย่างหนึ่งอย่างใด เห็นปรากฏหมด ปรากฏดังนี้ เมื่อเป็นดังนี้ นี่เรามาถึงนี่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว จึงได้ขึ้นมาที่นี่ได้ เมื่อเป็นดังนั้น ใจของกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้น เห็น ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แล้วเห็นกายอรูปพรหม

กายอรูปพรหมก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อกายอรูปพรหมเห็นกายรูปพรหมละเอียดว่ายังประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ยังกระวนกระวายอยู่ ยังไม่สงบเรียบร้อยกัน แต่ว่าดีขึ้นมาเป็นลำดับ นับว่ายังเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ที่เรามาถึงนี้ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว จึงได้ขึ้นมาได้ เพราะตั้งอกตั้งใจ เมื่อเราไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัวแล้ว รักษาความไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวนั้นหนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

กายอรูปพรหมละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองไปดูกายอรูปพรหมหยาบ กายอรูปพรหมหยาบนั้นก็ยังเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ยังไม่สนิทชิดชม ยังไม่กลมเกลียวกันนัก ยังมีความประมาทอยู่ ที่เรามาถึงนี่ได้เพราะอาศัยอะไร เพราะอาศัยความไม่ประมาทของเราจึงมาถึงที่นี่ได้ ก็มาเห็นกายอรูปพรหมนั้น เหมือนยังกับคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนข้างล่าง หรือยืนบนภูเขาเห็นมนุษย์ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉันใดก็ฉันนั้น เห็นปรากฏทีเดียว เห็นปรากฏเช่นนี้นะ ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็นึกในใจว่า เรามาถึงนี้ได้เพราะความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ถ้าว่าประมาทเลินเล่อเผลอตัว มาถึงที่นี้ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจหยุดนิ่งอยู่กลางนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่กายที่ผ่านมานั้นอยู่ในภพ เข้าถึงกายธรรมเป็นกายนอกภพ

กายธรรมก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ตากายธรรมมองดูทั้ง ๘ กายนั่น กายอรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมหยาบ กายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหม

หยาบ กายทิพย์ละเอียด กายทิพย์หยาบ กายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์หยาบ เห็นทั้ง ๘ กายว่า กายเหล่านั้นอยู่ในภพ ซบเซาอยู่ด้วยกามบ้าง ด้วยฌานบ้าง ด้วยอรูปฌานบ้าง ดึงดูดให้ติดอยู่ เราถึงได้ติด หลุดมาได้พอถึงกายธรรมเช่นนี้ เพราะเราไม่ประมาท มานี่ได้เพราะความไม่ประมาท ประมาทมาถึงนี่ไม่ได้ เรามาถึงนี่ได้เพราะเราไม่ประมาท แล้วมองไปดูทั้ง ๘ กาย ตั้งอยู่ในความประมาททั้งนั้น ตั้งอยู่ในกรรมวัฏ วิปากวัฏ กิเลสวัฏ

กรรมวัฏ กระทำกิจการงานหน้าที่ เรียกว่ากรรมวัฏ กิเลสวัฏ บริโภคกิเลสกามพัสดุกามไปตามหน้าที่ นั่นกิเลสวัฏ ยินดีติดอยู่ในรูปฌานและอรูปฌานเหล่านี้ เป็นกิเลสวัฏทั้งสิ้น กรรมวัฏ กิเลสวัฏ จึงรัดสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นให้ติดข้องอยู่ พ้นไปไม่ได้ ด้วยอภิชฌา พยาบาท ทิฏฐิ ด้วยความโทสะ โมหะ ด้วยราคะ โทสะ โมหะ กาม-ราคานุสัย ปฏิฆานุสัย

กว่าเราจะหลุดพ้นมาถึงกายธรรมได้นี้ ผ่านอกุศลธรรมเครื่องชั่วทั้งหลายเหล่านั้นเพราะเราดำเนินด้วยความไม่ประมาท เพราะเราให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เราได้ตั้งอยู่ใน ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ได้ตั้งอยู่ในปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา จึงได้บรรลุมาถึงธรรมกายธรรมเช่นนี้ กายธรรมนี้แหละ ลืมตากายธรรมมองดู เห็นพวกเหล่านั้นชัดเจนหมดทุกสิ่งทุกประการ

นี้แหละ เรียกว่า **ปญฺญาปาสาทมารุยฺห** หละ **เข้าถึงกายธรรมก็มีปัญญาทีเดียว ปัญญาแท้ๆ รู้แน่แท้ เห็นกายมนุษย์เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** กายมนุษย์ละเอียดเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกัน กายทิพย์ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาให้ละเอียดออกไปอีก แยกออกเป็นขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

กายทิพย์ก็แยกออกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ที่ละเอียดเข้าไปอีก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียดก็แยกออกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรูปพรหมก็แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

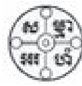
กายอรูปพรหมละเอียดก็แยกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นปรากฏอย่างนี้ แลลงไปเห็นปรากฏอย่างนี้

เมื่อเห็นปรากฏอย่างนี้ก็มั่นอยู่ในกายธรรมนั้น ที่เรามาถึงกายธรรมนี้ได้เพราะอาศัยความไม่ประมาท เพราะเราละความประมาทเสียได้ เพราะเราไม่ประมาทจึงได้มาถึงกายธรรมนี้ เมื่อถึงกายธรรม ตากายธรรมก็มองดูเห็นตลอด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม โตเป็นลำดับขึ้นมา พอถึงกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อมาถึงกายธรรม เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดเส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ขนาดเท่าหน้าตักและความสูงของธรรมกาย เกือบ ๕ วา กลมรอบตัว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมละเอียด

กายธรรมละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองดูกายธรรม อ้อ! เรามาจากกายธรรมหยาบโน่น เข้ามาถึงกายธรรมละเอียดนี่ กายธรรมนั้นอยู่ใกล้กายอรูปพรหมละเอียดนัก กลับไปสู่กายอรูปพรหมละเอียดเสียอีก ก็รีบเร่งมาเข้าถึงให้ได้กายธรรม เมื่อถึงกายธรรมเช่นนี้แล้ว เข้าถึงกายธรรมละเอียดเช่นนี้แล้ว เพราะความไม่ประมาทนี้เป็นหลักขึ้นไป ไม่ให้ท้อถอย ไม่ฟั่นเฟือนเลอะเลือน ต้องอุตส่าห์พยายามตากายธรรมละเอียดมองดู เพราะธรรมกาย หรือ กายธรรมละเอียดนี้ ทั้ง ๒ กายนี้ยังระคนปนอยู่ด้วย สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพตปรามาส สังโยชน์เบื้องต่ำทั้ง ๓ นี้ ปกคลุมหุ้มห่ออยู่ในสันดาน

สักกายทิฏฐิ ยกตัวถือเนื้อถือตัว ไม่ยอมย่อตัว วิจิกิจฉา เคลือบแคลงสงสัยลังเลไม่แน่นอนใจสักสิ่ง สีลัพตปรามาส ยังประพฤติศีลนอกศาสนาอยู่ ยังไม่มั่นใจในศีลศาสนาจริงๆ สีลัพตะ ยังมีอยู่ ศีลวัตรภายนอกศาสนายังมีอยู่ เราจะต้องรีบล้นให้พ้น

จากธรรมเหล่านี้ด้วยความไม่ประมาท รีบกระวีกระวาด ใจของกายธรรมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่ากัน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีลเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระโสดา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่หมดแล้ว สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพตปรามาส แต่ว่ายังใกล้อยู่กับสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพตปรามาส เราเข้ามาถึงกายพระโสดา ไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวของเรา นี่ต่อไปนี้เราจะรักษาความไม่ประมาท อันไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

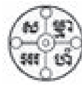
พอถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ท่านก็มองลงมาเห็นกายธรรมพระโสดา อ้อ! นี่ยังแน่นหนาอยู่ด้วย กามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด หรือส่วนหยาบนั้นยังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาทหยาบ กายธรรมละเอียดนี่ยังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาทละเอียด คิดแต่ในใจเช่นนี้ เราต้องกำจัดพวกนี้ออกเสียให้ได้เด็ดขาดด้วยความไม่ประมาทของเรา ถ้าขืนประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ละก็เอาตัวรอดไม่ได้ ใจกายธรรมพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุด

นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

ตาของพระสกทาคามองลงมาดูกายธรรมพระโสดาหยาบ พระโสดาละเอียด อ้อ! นี่มาหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี่เราพ้นมาแล้วหรือ พ้นมาแล้วไม่ควรประมาท เรามาถึงนี่ได้ด้วยความไม่ประมาท ไม่ควรเลินเล่อเผลอตัว ไม่ประมาท รีบกระวีกระวาดจากกายพระสกทาคา หยุดนิ่งกลางดวงธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

เมื่อถึงพระสกทาคาละเอียดแล้ว กายธรรมของพระสกทาคาละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองมาดูกายพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ว่ายังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียด เมื่อถึงพระสกทาคาละเอียด เราไม่ควรเลินเล่อเผลอตัว ควรจะพยายามกระทำยิ่งขึ้นไป ใจของพระสกทาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมพระสกทาคานั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม

มาถึงพระอนาคาแล้ว มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ท่านก็มองลงมาดูพระสกทาคาหยาบ สกทาคาละเอียด นี่ยังหมักหมมอยู่ในกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียด มาถึงพระอนาคาแล้ว หมดจาก ปฏิฆะ กามราคะ อย่างละเอียด แต่ยังหมักหมมอยู่ใน รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว รีบกำจัดทีเดียว กายธรรมของพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา สูง ๑๕ วา กลมรอบตัวเช่นกัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงพระอนาคาละเอียด มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

กายพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางมองไปดูกายพระอนาคาหยาบ อ้อ! ยังหมักหมมอยู่ใน รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ที่เรามาถึงแค่นี้ด้วยความไม่ประมาท เราต้องไม่ประมาทต่อไป ใจของพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในกายธรรมพระอนาคาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนแล้ว เห็นกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม พอถึงพระอรหัตก็รู้ตัวทีเดียว **ขีณาสโว** มีอาสวะสิ้นแล้ว **กตกรณีโย** กิจที่จะต้องทำเสร็จแล้ว **นตฺถิ ปุนพฺภโว** ภพใหม่ของเราไม่มี เห็นชัดรู้ชัดเช่นนี้ ก็พยายามว่ามันยังไกลนัก รีบไปให้ถึงพระอรหัตละเอียดต่อไปด้วยความไม่ประมาท

กายพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า

เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ถึงกายพระอรหัตละเอียด

นี่ **ปญฺญาปาสาทมารุยฺห** ขึ้นสู่ปราสาทปัญญาเช่นนี้ นี่แหละบัณฑิตผู้มีปัญญา ละความประมาทเสียได้ด้วยความไม่ประมาท ผู้ทรงปัญญานั้น ขึ้นสู่ปราสาทคือภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นพาลชนเป็นอันมาก ไม่กระวนกระวาย ไม่ทุรนทุราย กระสับกระส่าย เห็นหมู่สัตว์ผู้ทุรนทุราย กระวนกระวาย กระสับกระส่าย เห็นชัดเหมือนคนขึ้นภูเขามองลงมาข้างล่างเห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉันใดก็ฉันนั้น เห็นปรากฏอย่างนี้นี่ ผู้มีปัญญาเรียกว่า **ปญฺญาปาสาทมารุยฺห** ขึ้นสู่ปัญญาเพียงปราสาทได้เพียงนี้ ปราสาทปัญญาอันนี้นะ รู้จริงเห็นจริงตามความจริงทางพุทธศาสนาปรากฏอย่างนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... พระพุทธเจ้าท่านไปรักษาอยู่ต้นธาตุ ท่านรักษาอยู่ เป็นอยู่
เราเป็นอยู่นี้ ถ้าท่านหยุดแก๊กเดียวเท่านั้น มนุษย์ดับทีเดียว
หรือไม่ฉะนั้น มารมาตัดระหว่างกายเสีย
ไม่ให้ติดต่อกันเสียเท่านั้นละก็ ตายทันที ขาดผู้รักษาเสียแล้ว
เพราะฉะนั้น ที่เรานับถือนั่นไหว้กราบท่านนะ จะไหว้กราบทำไม
ก็ท่านรักษาชีวิตของเราอยู่ไม่ใช่หรือ ไม่ไหว้อย่างไร ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๕๔

อริยทรัพย์

๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา

สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ

สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ

อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ

ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ

อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ

สํ.ส.(บาลี) ๑๕/๙๑๙/๓๔๑, ขุ.อป.(บาลี) ๓๓/๑๗๔/๓๘๕-๓๘๖

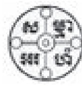
ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงในอริยทรัพย์ ซึ่งมีมาตามวาระพระบาลีในอริยธนคาถา จะคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย กว่าจะยุติกาลลงโดยสมควรแก่เวลา จึงได้เริ่มต้นแห่งอริยธนคาถานี้ว่า **ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา** ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอก ตั้งมั่นในพระตถาคตเจ้า **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลของบุคคลใดดีงาม ศีลของบุคคลใดดีงามอันเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเชื่อในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นของบุคคลใดเป็นธรรมชาติตรง บัณฑิตทั้งหลายย่อมกล่าวบุคคลนั้นว่า หาใช่คนจนไม่ ไม่ใช่เป็นคนจนก็เป็นคนมั่งมี แต่ว่าไม่มี จนนั่นแหละถูกละ หาใช่เป็นคนจนไม่ **อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** ความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นไม่เปล่าปราศจากประโยชน์ ได้ประโยชน์ทีเดียว **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ** เพราะเหตุนั้น เมื่อบุคคลผู้มีปัญญามาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ เมื่อบุคคลผู้มีปัญญามาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ ควรประกอบความเชื่อ ประกอบศีล ประกอบความเลื่อมใส ประกอบความเห็นธรรมไว้เนือง ๆ ด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามได้ความเพียงเท่านี้

ต่อจากนี้จะได้อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป ว่าความเชื่อของบุคคลไม่หวั่นไหว ความเชื่อของบุคคลใดไม่หวั่นไหว ตั้งมั่นอยู่แล้วในพระตถาคตเจ้า ข้อนี้ความเชื่อ **ยสฺส สทฺธา** แปลว่าความเชื่อ **ยสฺส** ของบุคคลใด **อจลา** ไม่กลับกลอก **สุปติฏฺฐิตา** ตั้งมั่นอยู่แล้ว ตั้งมั่นอยู่แล้วเป็นอดีตไป **สุปติฏฺฐิตา** ตั้งอยู่แล้ว **ตถาคเต** ในพระตถาคตเจ้านี้ แกะเอาเนื้อความของพระบาลีถูกถ้วนทุกอักขระทุกอักษรไม่คลาดเคลื่อน ว่าความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอกตั้งอยู่ดีแล้ว ตั้งอยู่แล้วเอาดีออกเสีย ตั้งอยู่แล้วในพระตถาคตเจ้า หรือตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตเจ้านี้ ให้ดีหนักขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็เพลาไป ตั้งมั่นแล้ว ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอกตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตเจ้า นี่แน่นหนาดี แปลอย่างนี้แน่นหนาดี

เชื่ออย่างไรในพระตถาคตเจ้า ไม่กลับกลอกและตั้งมั่นในพระตถาคตเจ้า จะเป็นคนเช่นไร อันนี้ไม่ใช่อื่นไกลละ นั่นคือพระพุทธ ในอรรถกถาธรรมบทปรากฏอยู่ สุปพุทธกุฏฐิน่ะ เชื่อในพระพุทธ เชื่อในพระธรรม เชื่อในพระสงฆ์ เชื่อเสียจริง ไม่ได้กลับกลอกละ ไม่ได้ง่อนแง่นคลอนแคลนหละ เรื่องนี้ทราบไปถึงพระอินทร์ พระอินทร์เออ เราจะไปทดลองดูทีว่าแกจะเชื่อแค่ไหน มั่นในพระตถาคตเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์เช่นไร พระอินทร์ก็เปลี่ยนแปลงเพศ จำแลงแปลงกายทีเดียว เหมือนคนธรรมดาเดินสวนทางกันมา เดินสวนทางก็ได้พูดจากับท่านสุปพุทธะคนโรคเรื้อนเทียวนะ ขอทานเขานะมาเลี้ยงชีพได้ มีหรือจนนะ ขอทานเขา คนโรคเรื้อน เออ ท่านสุปพุทธะ เขาว่าท่านมั่นคงแน่นอนนักในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ท่านบัดนี้ก็เป็นคนไม่สมบูรณ์บริบูรณ์อยู่ ท่านจะพูดได้ไหมว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ เราจะให้สมบัติท่านพอเลี้ยงชีพตลอดชาติ ไม่ต้องทุกข์ยากลำบากต่อไปนะ ท่านสุปพุทธะก็ถามว่า ท่านนะเป็นใครล่ะ ท่านพระอินทร์แปลงก็บอกว่าเราเป็นพระอินทร์ ไหนเป็นพระอินทร์ลองเหาะขึ้นไปในอากาศดูซิ เปลี่ยนเพศเป็นพระอินทร์ทันที เหาะไปในอากาศต่อหน้านั่นแหละ เอาจริงกันอย่างนี้ สุปพุทธะบอกว่าถึงท่านเป็นพระอินทร์ อย่าเข้าใกล้เราเลย พระอินทร์พาลๆ อย่างนี้ เราไม่อยากคบค้าสมาคมด้วยแล้ว ไปเสียเถอะ อย่าให้เรากลับถ้อยคำว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ ว่า[๑]ไม่ได้ ว่าได้แต่ว่า นั่นพระพุทธเจ้า นั่นพระธรรม นั่นพระสงฆ์ นั่นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ คลาดเคลื่อนไปไม่ได้ทีเดียว ท่าน

---

[๑] **ว่า** ในที่นี้หมายถึงคำว่า พูด

มั่นคงอย่างนี้ บัดนี้พวกเราที่รู้จักแล้วว่า นั่นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ยังรู้จักแต่เนมิตกนามว่า **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เท่านั้น ไม่แน่นอนหรอกตรงนั้น ถ้าจะให้กลับกล่าวเสียใหม่เถอะว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ ถ้าไม่รู้จริงรู้แท้ พระพุทธเจ้ารูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พระธรรมรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พระสงฆ์รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พอให้กล่าวอย่างนี้เถอะจะให้เงินเลี้ยงชาติหนึ่ง ก็จะรับเงินเท่านั้น เพราะไม่รู้จักเห็นจริง ผู้มีธรรมกายละก็เห็นได้ แม้จะให้เงินเลี้ยงชีพตลอดชาติ ก็เห็นจะไม่รับหละ ว่านั่นไม่ใช่พระพุทธรัตนะ นั่นไม่ใช่ธรรมรัตนะ นั่นไม่ใช่สังฆรัตนะ ไม่ใช่ที่พึ่งของท่านหรอก ผู้ไม่รู้ไม่เห็นก็อาจจะเหลวไหลไปได้ เหลวไหลเช่นนั้นเรียกว่าไม่แน่ ผู้มีธรรมกายมั่นคงแล้วไม่กลับกลอกไม่เหลวไหลเหมือนสุปพุทธะทีเดียว แน่นอนหละ ดังนี้ให้รู้จักหลักดังนี้นะ

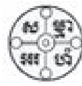
มาวัดตัวของเราว่าเชื่อในพระตถาคตเจ้าจริงไหม ตถาคตเจ้านั่นคือธรรมกายนะ บาลีได้สำทับไว้ว่า **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราตถาคตคือธรรมกาย ธรรมกายนะคือตัวพระตถาคตเจ้าทีเดียว องค์พระตถาคตเจ้าทีเดียว ให้เชื่อมั่นคงลงไปดังนี้ อย่าให้กลับกลอกออกไป ให้แน่นอนทีเดียว **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลอันเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว **ปสํสิตํ** อันเป็นเครื่องใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ศีลอันดีงามเป็นอย่างไร ศีลอะไรที่ดีงาม ศีล ๕ ก็ดีงามบริสุทธิ์จริงนะ ศีล ๘ ก็ดีงาม ให้บริสุทธิ์จริงๆ อย่าเอาเท็จเข้ามาแทรกซิ อย่าเอาเศร้าหมองขุ่นมัวเข้ามาแทรกสิง ศีล ๑๐ ถ้าดีจริง บริสุทธิ์ตามศีลที่จริง ศีล ๒๒๗ ก็ดีจริง บริสุทธิ์ตามศีลที่จริง ศีลในพระวินัยปิฏกเป็นอปริยันตศีล มีมากน้อยเท่าใด ศีลนั่นแหละเป็นศีลดีจริงทั้งนั้น ศีลดีจริงก็จักได้ชื่อว่าเป็นศีลตามปริยัติ ยังหาใช่ศีลตามปฏิบัติไม่ ศีลจริงๆ น่ะเป็นศีลอะไร ศีลในทางปริยัติไม่ใช่ศีลทางปฏิบัติ ศีลในทางปริยัติก็ดีจริงตามปริยัติ ศีลในทางปฏิบัติก็ดีจริงในทางศีลปฏิบัตินะ ไม่ใช่เป็นปรกติธรรมดา กาย วาจา ตลอดถึงใจ เป็นอัพโพหาริก เป็นเนื้อหนังเดียวกัน ไปที่เดียวกันจนกระทั่งถึงเจตนา ใจก็เป็นเนื้อหนังเดียวกันกับศีลทีเดียว นี่เป็นศีลตามปริยัติ

ก็ศีลตามปฏิบัติ ให้เห็นศีล เห็นศีลทีเดียว ศีลอยู่ไหน ศีลที่เห็นนะ ต้องทำสมาธิให้เป็นขึ้นให้เข้าถึงธรรมกาย ทำสมาธิเป็นขึ้น เข้าถึงธรรมกายถึงจะเห็น ศีลตามส่วนศีลโลกีย์ กายมนุษย์ที่เป็นโลกีย์นี่ก็เห็น พอเป็นเข้าแล้ว กายมนุษย์ละเอียดเห็น กายทิพย์ก็เห็น กายทิพย์ละเอียดก็เห็น กายรูปพรหมเห็น กายรูปพรหมละเอียดเห็น กายอรูปพรหมเห็น กายอรูปพรหมละเอียดเห็น หากว่าเห็นศีลเป็นโคตรภู ๘ กายนะไม่เห็น

กายธรรมเห็น กายธรรมละเอียดเห็น นี้ศีลเป็นโคตรภู เห็นเป็นดวงใส ขนาดดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ในกลางดวงนั้น **เห็นจริงๆ จังๆ ชัดๆ นั้น ศีลเห็นนั้นเรียกว่าอธิศีล** เมื่อเข้าถึงอธิศีลในกลางดวงอธิศีลนั้นนะมีดวงอธิจิต เมื่อเข้าถึงอธิจิต ในกลางดวงอธิจิตมีดวงอธิปัญญาเท่ากัน มีศีล สมาธิ ปัญญาอย่างนี้ มีศีล มีศีลอย่างนี้ ได้ชื่อว่าศีลเห็น ปรากฏอย่างนี้แหละ เอาตัวรอดได้ พ้นจากทุกข์ได้ เพราะว่าเห็นศีลเข้าเท่านั้นแล้ว **ศีลนั่นแหละเป็นทางมรรคผลทีเดียว พระอริยเจ้าเดินไปตามศีลที่เห็นนั้น ไม่ใช่ไปทางศีลที่รู้ แต่ว่าทางเดียวกันนั่นแหละ ศีลที่รู้หยาบกว่า ศีลที่เห็นละเอียดกว่า ล้ำกว่ามาก** เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ นั่นแหละที่เห็นเป็นปรากฏ ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้านั้นแหละ

สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ ศีลของบุคคลใดดีงาม เป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า เป็นที่พระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว **ปสํสิตํ** สรรเสริญแล้ว นี่ศีลดีงามอย่างนี้ เมื่อเชื่อในพระตถาคตเจ้าดังนี้แล้ว ศีลอันดีงามนี้ เป็นศีลไม่ใช่ธรรม แต่ว่าท่านจัดเข้าในพวกธรรมด้วยเหมือนกัน อยู่ในหมวดธรรม แต่ว่าเกิดในธรรมดวงนั้น ดวงธรรมนั่นเป็นธรรมจริงๆ ศีลนะเป็นศีลเป็นทางดำเนินไปของพระอริยเจ้า ในข้อ ๓ ความเลื่อมใสในสงฆ์ **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด ความเลื่อมใสในสงฆ์นั้น เลื่อมใสในพระสงฆ์นั้นเลื่อมใสอย่างไร เหมือนเห็นพระสงฆ์ทุกวันนี้ เห็นหมู่มากๆ ก็เลื่อมใส กลับอิ่มเอิบตื้นเต็ม เหมือนมาเลี้ยงพระที่ศาลาการเปรียญ พระเณรก็มาก เจ้าของทานได้เห็นพระสงฆ์มากก็เอิบอิ่ม ปลาบปลื้ม ตื้นเต็มว่าทานของเรานี้ได้เป็นอายุของศาสนามากมายอย่างที่กำลังของเราได้สั่งสมอบรมมา ต้องรักษาทรัพย์ไว้เป็นประโยชน์แก่ภิกษุสามเณรมากอย่างนี้ เราก็ได้บุญกุศลยิ่งใหญ่ คิดแล้วก็เลื่อมใสอย่างนี้ก็เป็น **สงฺเฆ ปสาโท** เหมือนกับเลื่อมใสในสงฆ์ การบวชเป็นพระสงฆ์นี้มีอานุภาพล้นพ้น ทำประโยชน์ให้แก่ตัวฝ่ายเดียว ไม่ต้องประกอบกิจการงานด้วยประการทั้งปวง ชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลาย ที่จะเป็นอยู่คืนหนึ่งวันหนึ่ง ต้องประกอบกิจการงานส่วนตัวทั้งนั้น ไม่ประกอบกิจการงานส่วนตัวก็ไม่มีอาหาร เลี้ยงท้องได้ด้วยกำลังปลีแข้ง ได้ด้วยกำลังอวัยวะของตนทั้งนั้น ส่วนพระสงฆ์ไม่ได้ประกอบกิจการงานในการแสวงหาข้าวปลาอาหารเลย เล่าเรียนศึกษาคันถธุระ วิปัสสนาธุระ ไปตามหน้าที่ตามการณ์ ได้บริโภคอาหารเป็นอันดี อิ่มหนำสำราญที่ดีงาม ร่างกายก็สดชื่นดี ถ้านึกว่าการเป็นพระสงฆ์นี่ดีจริง เข้าในหมู่สงฆ์นี่ดีจริง เมื่อเลื่อมใสจริงๆ หนักเข้าก็

ละครอบครัวลูกเมียได้ เหมือนพระวิลเลี่ยม กปิลวฑฺโฒ พระกปิลวัฒโฒนั้นก็เลื่อมใสในพระสงฆ์ แกเป็นฝรั่ง ลูกเมียแกก็มี แกทิ้งลูกทิ้งเมีย ละเพศฝรั่งมาบวชเป็นพระไทยเข้าในหมู่สงฆ์นี้ ก็ **สงฺเฆ ปสาโท** เหมือนกัน แกเลื่อมใสในพระสงฆ์เข้า แกถึงได้มาบวชในพระธรรมวินัยได้สมความปรารถนา พวกพระภิกษุสามเณรมาบวชนี้ก็ **สงฺเฆ ปสาโท** เหมือนกัน ความเลื่อมใสในพระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกาที่มาจำศีลภาวนา ฟังเทศน์ฟังธรรมที่นี้ก็ **สงฺเฆ ปสาโท** เหมือนกัน แต่ว่าเลื่อมใสในสงฆ์อย่างนี้เป็นสงฆ์สมมตินะ เลื่อมใสในสงฆ์อีกชั้นหนึ่ง ให้ตรงกัน ที่เลื่อมใสในพระตถาคตเจ้า ให้ตรงกันอย่างนั้น

เชื่อในพระตถาคตเจ้า เชื่อในพระสงฆ์ก็เหมือนกัน พระสงฆ์นะเรียกว่าสังฆรัตนะ ไม่ใช่สงฆ์สมมติ สังฆรัตนะทีเดียว สังฆรัตนะเป็นธรรมกาย เมื่อถึงธรรมกายแล้ว ธรรมกายนะหน้าตักโตเล็กตามส่วน ไม่ถึง ๕ วา หย่อนกว่า ๕ วา นั่นธรรมกายโคตรภู หย่อนกว่า ๕ วา กลางธรรมกายมีดวงธรรมรัตนะ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับหน้าตักธรรมกายกลมรอบตัว กลางดวงธรรมรัตนะนั้นมีธรรมกายละเอียด ธรรมกายละเอียดก็เหมือนธรรมกายหยาบแบบเดียวกัน ละเอียดกว่า สะอาดกว่า งามกว่า ธรรมกายละเอียดนั้นแหละ เขาเรียกว่าสังฆรัตนะ ธรรมกายหยาบเป็นพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นเป็นธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดที่อยู่ตรงกลางดวงธรรมรัตนะนั้นแหละเขาเรียกว่าสังฆรัตนะ นั่นสังฆรัตนะนั้นแหละเป็นตัวยืนของพระสงฆ์ พุทธรัตนะเป็นตัวยืนของ **พุทฺโธ** พุทธรัตนะนั้นรู้สัจธรรมทั้ง ๔ เข้า รู้จักทุกข์ เหตุของทุกข์ ความดับทุกข์ เหตุของข้อความดับทุกข์ พอรู้สัจธรรมทั้ง ๔ เข้า โดยสัจญาณ กิจญาณ กตญาณ ญาณ ๓ กลุ่มนี้ ก็เข้าหลักฐาน พอถูกหลักฐานเข้าก็มีความรู้จักสัจธรรมทั้ง ๔ นั้นเองเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นว่า **พุทฺโธ**

ส่วน **ธมฺโม** เล่า ผู้ใดเข้าถึงพระธรรมนั้นแล้ว บุคคลผู้นั้นละทุจริตกาย วาจา จิตได้ ไม่ทำความชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ทำแต่ความดีฝ่ายเดียว บังคับให้ทำดีฝ่ายเดียว จึงเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นว่า **ธมฺโม** สังฆรัตนะนั้นเองรักษาธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะเข้าไว้ ไม่หายไป อยู่ในกลางดวงนั้น รักษาดวงนั้นไว้ ปฏิบัติดวงนั้นไว้ ท่านจึงได้ยืนยันว่า **ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ ธรรมกายละเอียดนั้นเอง ทรงเอาดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายองค์หยาบนั้นไว้ไม่ให้หายไป นี้ **ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต** พระสงฆ์ทรงไว้ ธรรมกายละเอียดนั้นเองเรียกว่าสังฆรัตนะ

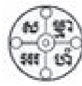

สงฆ์ทีเดียว เป็นเนมิตกนามว่าเป็นสงฆ์ทีเดียว นั้นแหละ เลื่อมใสในธรรมกายละเอียดนั้นแหละ ได้ชื่อว่า **สงฺเฆ ปสาโท** ผู้ใดเลื่อมใสในธรรมกายละเอียดนั้นแล้วละก็ ได้ชื่อว่าความเลื่อมใสในสงฆ์ อยู่แก่บุคคลใด บุคคลผู้นั้นเป็นคนเศรษฐี **อทลิทฺโท** มีปัญญา เพราะไม่ใช่คนจน เชื่อในพระตถาคตเจ้าแล้วละก็ไม่ใช่คนจน ศีลอันดีงามของบุคคลผู้ใด ดีงามเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่จนเหมือนกัน เลื่อมใสในพระสงฆ์ก็เป็นคนไม่จนเหมือนกัน

อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ ความเห็นธรรมหรือความเห็นตรง **อุชุ** แปลว่าตรง **ทสฺสนํ** แปลว่าความเห็น **ยสฺส ปุคฺคลสฺส** ความเห็นของบุคคลใด **อุชุภูตญฺจ** เป็นธรรมชาติตรง ความเห็นของบุคคลใดตรง เรียกว่าความเห็นตรง นักปราชญ์ราชบัณฑิตย่อมกล่าวว่าบุคคลนั้นไม่จน เป็นคนมั่งมีอีกเหมือนกัน

๔ ข้อด้วยกัน เชื่อในพระตถาคตเจ้า อีกอย่างหนึ่ง ศีลอันดีงาม ข้อที่ ๒ เลื่อมใสในพระสงฆ์ ข้อที่ ๓ เห็นตรง เป็นข้อที่ ๔ ใน ๔ ข้อนี้แหละ มีอยู่ในสันดานของบุคคลใดแล้ว บุคคลผู้นั้นมีทรัพย์สินเงินทองมากมายสักเท่าหนึ่งเท่าใด ก็สู้บุคคลผู้มีธรรม ๔ ข้อ ผู้มั่นใน ๔ ข้อนี้ไม่ได้ วางตำราทีเดียว อริยธนกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงอริยทรัพย์ ว่ามีอริยทรัพย์เดียว ไม่ขัดสนไม่ยากจน เป็นคนมั่งมีทีเดียว นี้แหละทรัพย์ของพระของเณร พระเณรมีทรัพย์อย่างนี้ก็สบาย สดชื่น เอิบอิ่ม ตื้นเต็ม อุบาสกอุบาสิกามีทรัพย์อย่างนี้ก็เอิบอิ่ม ปลาบปลื้ม ตื้นเต็ม จะมีทรัพย์สักเท่าหนึ่งเท่าใด ก็สะดุ้งหวาดเสียว ยิ่งมีเพชรราคาแสนไว้กับตัว ก็สะดุ้งหวาดเสียว เห็นคนแปลกหน้ามาพาสะดุ้งหวาดเสียว กลัวจะมาหยิบเอาเพชรนั่นไปเสีย ถ้าว่าความเชื่อในพระตถาคตเจ้า มีศีลอันดีงาม เลื่อมใสในพระสงฆ์ เห็นตรง อย่างนี้มีในสันดานของบุคคลใดแล้ว จะมาสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ไม่กลัว ไม่หวาดเสียว ไม่สะดุ้งเลย เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่าของเหล่านี้อยู่กับใจ **ธมฺโม** นี้ลักไม่ได้ ปล้นไม่ได้ แย่งชิงไม่ได้ เอาไปไม่ได้ เป็นของจริงอยู่อย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว ในท้ายต่อไปอีก ในท้ายต่อไปนี้ **อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** ความเป็นอยู่ของคนมีธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ไม่เปล่าประโยชน์ ความเป็นอยู่ของเขานั้นไม่เปล่าจากประโยชน์ ได้ประโยชน์ทีเดียว เป็นอยู่วันหนึ่งคืนหนึ่งก็ดีกว่า บุคคลที่ไม่มีธรรม ๔ ประการนี้อยู่ ๑๐๐ ปี ไม่ประเสริฐกระไร คนมีธรรมเป็นอยู่ดังกล่าวมานี้เป็นอยู่วิเศษนัก ไม่เสียทีที่มีชีวิต เป็นในท้ายวาระพระบาลีนี้รับรองว่า **ตสฺมา สทฺธญฺจ**

สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนํ เพราะเหตุนั้น เมื่อบัณฑิตมาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ ควรประกอบความเชื่อ ประกอบศีล ประกอบความเลื่อมใส ประกอบความเห็นธรรมนั้นไว้เนืองๆ ประกอบความเชื่อ เชื่ออันนั้นอย่าให้หายไป รักษาเอาไว้ในพระตถาคตเจ้า เอาใจไปจรดเข้าไว้อย่าให้เคลื่อนคลาด จรดอยู่ตรงนั้น คือธรรมกายนั่น อย่าให้เคลื่อนคลาด เพราะนอกจากธรรมกายนี้ เราจะรักษาอย่างไร เราจะตรึกอย่างไร มันจึงจะรักษาเอาความเชื่อในพระตถาคตเจ้าไว้ได้ **เราก็ชี้แจงให้กายมนุษย์มันฟังซิว่า เจ้าเป็นอยู่นี่นะ เจ้าเป็นอยู่ด้วยพระตถาคตเจ้านะ ถ้าพระตถาคตเจ้าไม่มี เจ้าเป็นอยู่ไม่ได้ เจ้าต้องตายทันทีทีเดียว**

พระตถาคตเจ้าทำอย่างไร ธรรมกายนั่นแหละรักษาชีวิตเจ้าไว้ เป็นอยู่ด้วยอะไร ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นซิให้เป็นอยู่ ถ้าไม่มีดวงนั้นก็ดับไป ก็ส่วนกายมนุษย์ละเอียดละ ก็เป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าฟองไข่แดงของไก่ ถ้าไม่มีดวงนั้นแล้วกายมนุษย์ละเอียดก็ดับไป กายทิพย์ดับไปอยู่ไม่ได้ กายมนุษย์ละเอียดดับไปกายทิพย์ดับไปอยู่ไม่ได้ กายทิพย์เล่า เป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ขนาด ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียดเป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมเป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมละเอียดเป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายอรูปพรหมเล่า เป็นอยู่ได้ด้วยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายอรูปพรหมละเอียดเล่า เป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายธรรมเล่า กายธรรมก็เป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว อยู่กลางองค์ธรรมกาย กายธรรมละเอียดเล่า กายธรรมละเอียดก็เป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว โตไปเป็นลำดับดังนี้

เมื่อรู้จักหลักดังนี้ละก็ ตลอดไปทุกกาย ทุกๆ กาย คราวนี้ เมื่อพระพุทธเจ้าเข้านิพพานมากน้อยเท่าใด ท่านก็มีธรรมกายอย่างนี้แหละ ไม่ได้มีอย่างอื่นหรอก ท่านก็เป็นพระพุทธเจ้าเพราะมีธรรมกาย ท่านไปรักษาชีวิตมนุษย์เป็นลำดับไป ช่วยกันรักษารักษาอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นกายๆ ตลอดไปหมด ตลอดขึ้นไปนับอสงไขยไม่ถ้วน พระพุทธเจ้านับลำดับพรรษาเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ไม่มีใครรักษาเลย

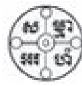

คนอื่นไม่ได้ ไม่ใช่ผู้ปกครอง ต้องผู้ปกครองที่เป็นอยู่ พระพุทธเจ้านะ ท่านก็เข้านิพพานไปแล้ว เหมือนกับพ่อบ้านแม่บ้านที่ดี บ้านนั้นจะรุ่งเรืองอยู่ได้ก็เพราะอาศัยพ่อบ้านแม่บ้าน รู้จักใช้ทรัพย์และเก็บทรัพย์ รู้จักสงวนทรัพย์ไม่ให้เป็นอันตรายไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เฉลียวฉลาดทุกสิ่งทุกประการในการรักษาทรัพย์ ในการควบคุมปกครองบ้านเรือน วัดปากน้ำจะเจริญอยู่ได้ก็เพราะอาศัยสมภาร ถ้าไม่มีสมภารไม่ได้ แตกสลายทีเดียว ถ้าว่าสมภารเซ่อๆ ซ่าๆ วัดนั้นทรุดเสื่อมสลายทีเดียว ถ้าว่าสมภารเทศนาว่าการปราดเปรื่องดี วัดนั้นเจริญ นี่สมภารวัดปากน้ำไม่ใช่แต่เทศน์อย่างเดียว สอนธรรมกายก็ได้ ไม่ใช่แต่เท่านั้น หาเงินสร้างโรงเรียนอีกก็ได้ ทำได้ทุกอย่าง นี่มีศักดิ์สิทธิ์หลายประการ

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ละก็ วัดปากน้ำนี่เป็นอยู่ด้วยอะไร เป็นอยู่ด้วยสมภารเป็นตัวสำคัญ สมภารเป็นตัวยืนเท่านั้น ที่แท้ที่จริงก็เป็นด้วยอุบาสกอุบาสิกา ช่วยกันกระท่อมห้องหอรักษาไว้ แลเอาใจใส่ บ้านเรือนก็เช่นเดียวกัน พระพุทธเจ้าเมื่อท่านได้ไปนิพพานแล้ว สาวกมีเท่าไร ถึงคราท่านจะปกครองมนุษย์รักษามนุษย์ ท่านก็เอาสาวกของท่านเข้าอยู่ในตัวของท่านหมด ท่านก็ต้องรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายเป็นลำดับไป ไปรักษาที่สุดโน้น

ที่สุดอยู่ที่ไหนละ ผู้เทศน์ยังเรียนวิชชาไปไม่ถึง ยังไม่ถึงที่สุด ๒๓ ปี ๔ เดือนเศษแล้ว ยังไม่ถึงที่สุดเลย ขยับไปทีๆ หนึ่งนั้น นับครั้งไม่ถ้วน นับชั้นไม่ถ้วน นับอสงไขยดวงไม่ถ้วน นับอายุกี่ดวงยังไม่ถ้วน ไม่ไปสุดเลย ถ้าสุดเวลาไร ถึงที่สุดของการรักษาแล้วละก็ มนุษย์เลิกแก่ เลิกเจ็บ เลิกตายทีเดียว นี่กำลังพยายามทำไป ทำไปในทางนี้ไม่ใช่ทำไปในทางอื่น

พระพุทธเจ้าท่านไปรักษาอยู่ต้นธาตุ ท่านรักษาอยู่ เป็นอยู่ เราเป็นอยู่นี้ ถ้าท่านหยุดแก๊กเดียวเท่านั้น มนุษย์ดับทีเดียว หรือไม่ฉะนั้นมารมาตัดระหว่างกายเสีย ไม่ให้ติดต่อกันเสียเท่านั้นละก็ ตายทันที ขาดผู้รักษาเสียแล้ว เพราะฉะนั้น ที่เรานับถือนั่นไหว้กราบท่านนะ จะไหว้กราบทำไม ก็ท่านรักษาชีวิตของเราอยู่ไม่ใช่หรือ ไม่ไหว้อย่างไร ท่านปล่อยเสียมันก็ตายเท่านั้น ก็ท่านมีคุณต่อเราอย่างนี้ ล้ำเลิศประเสริฐอย่างนี้ คนอื่นไม่ใช่เช่นนั้น เราจะมั่งมีอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านส่งสมบัติมาให้ ยากจนอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านส่งสมบัติมาไม่ทัน มารเข้าไปขวางเสีย เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ละก็ เราจึงได้ไหว้พระตถาคตเจ้านัก เราจึงได้เชื่อพระตถาคตเจ้านัก เราจึงได้เชื่อพระตถาคตเจ้านับว่าชีวิตของเรา ถ้าเอาใจจรดอยู่ที่พระตถาคตเจ้านั้น นี่เรียกว่าเชื่อในพระตถาคตเจ้า

ศีลอันดีงาม ศีลไม่ดีงามได้หรือ ถ้าไม่ดีงามก็กระเทือนถึงพระพุทธเจ้า ถ้าศีลไม่ดีงาม ธรรมกายก็เศร้าหมองไม่ผ่องใส ถ้าศีลดีงามธรรมกายมันก็สว่างแจ่มใสสะอาดสะอ้าน นั่นอุดหนุนกันอย่างนี้

ถ้าว่าเราไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์ พระสงฆ์ สังฆรัตนะ รักษาดวงธรรมรัตนะที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะไม่ให้หายไป ให้เจริญขึ้น ไม่เลื่อมใสได้หรือ เลื่อมใสเหมือนกับอะไร เหมือนกับพ่อบ้านแม่บ้าน งานการดีจริง พ่อบ้านแม่บ้านเบาอกเบาใจทุกสิ่งทุกอย่าง พ่อบ้านจะปกครองให้รุ่งเรืองก็เพราะอาศัยคนงานที่ดีนั่นแหละ สังฆรัตนะ พระสงฆ์นี่ก็การงานดีนัก รักษาดวงธรรมรัตนะ รักษาพุทธรัตนะให้สะอาดดีงามทีเดียว ไม่เลื่อมใสได้หรือ ของดีวิเศษอย่างนั้น นี่ ๓ ข้อ

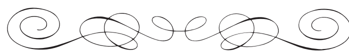
ความเห็นตรงละ เห็นตรงนั่นเป็นอย่างไร เห็นธรรมรัตนะ เห็นธรรมรัตนะ เห็นธรรมนะ เห็นถูกเห็นตรงนั่นแหละ ถ้าไม่ถูกไม่ตรงต่อพระนิพพานละก็ มันจะถูกหลักฐานของการรักษาอายุของเราได้อย่างไร ถูกตรงต่อมรรคผลนิพพาน ถูกตรงต่อทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เป็นอยู่ต่อการรักษา เป็นอยู่ต่อการรุ่งโรจน์โชตนาการต่อไป ตรงอย่างนี้ไม่คลาดเคลื่อน ตรงต่อแบบแผนอย่างนี้ อย่างนี้ความเห็นตรงเขาจึงได้ควรประกอบไว้เนือง ๆ ทีเดียว เผลอไม่ได้ ความเห็นตรงอันนี้ ก็เป็นที่รุ่งโรจน์โชตนาการของตัวเองทั้งตลอดสาย เมื่อรู้หลักอันนี้เข้าใจอย่างนี้ละก็นี่แหละ ได้ชื่อว่าระลึกถึงศาสนาของพระตถาคตเจ้า **สรํ พุทฺธาน สาสนํ** ระลึกถึงศาสนาของพระตถาคตเจ้า

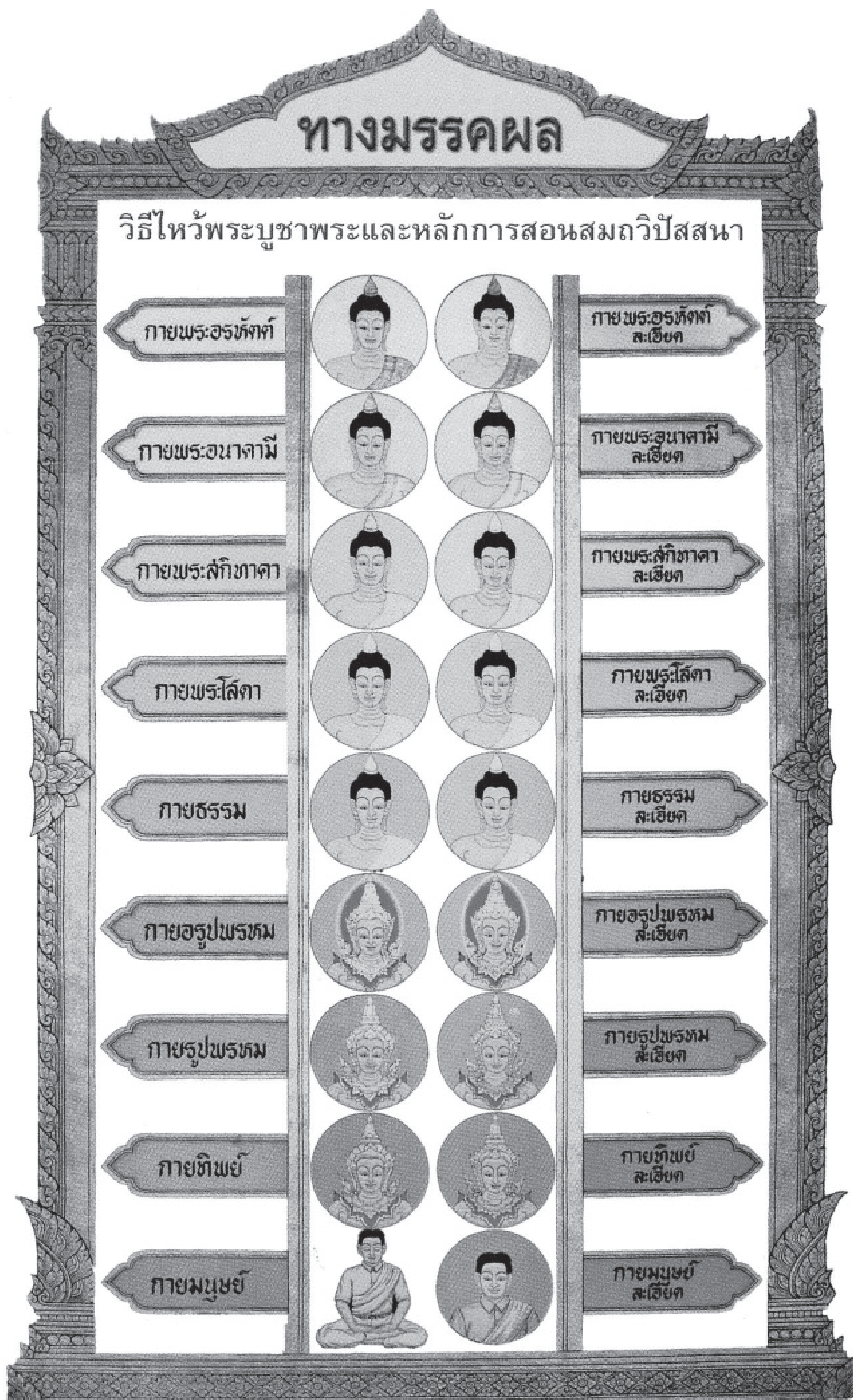
ศาสนาของพระตถาคตเจ้าสอนอย่างไร นี่แหละสอนให้รู้จักหลักอย่างนี้แหละ นี่แหละเป็นหลักฐานของพระศาสนาแท้ ๆ ของพระตถาคตเจ้าหละ ไม่ได้สอนอย่างอื่น สอนให้เห็นธรรมกายเท่านั้น ให้เดินทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับไป ให้เข้าถึงกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เข้าถึงกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกทาคา กายสกทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด กายอรหัต อรหัตละเอียด ตามสายอย่างนี้เรียกว่า ศาสนะ แปลว่า คำสอนของพระศาสดาหละ รู้จักหลักอันนี้แล้ว ก็พึงปฏิบัติให้มีให้เป็นขึ้น แล้วก็ให้มั่นอยู่ในสันดาน สำเร็จสุขพิเศษไพศาลในปัจจุบันนี้และต่อไปในภายหน้า

เท่าที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

ภาพตัวอย่าง"กายมนุษย์ ถึง กายพระอรหัตต์ละเอียด รวม ๑๘ กาย "

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

‘... เมื่อถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัวเองละก็ เป็นกายๆ ไปดังนี้
ตัวเองก็จะปกครองตัวเองได้ ไม่มีใครปกครองต่อไป
ตัวเองก็เป็นใหญ่ในตัวเอง ตัวเองก็จะบันดาลความสุขให้ตัวเองได้
กำจัดความทุกข์ได้ ...’

‘... ในโลกนี้เขาเรียกว่าละครโรงใหญ่ เล่นฝุ่นเล่นทราย
เล่นแปลกๆ ไปตามหน้าที่ เอาจริงๆ แท้ๆ ไม่ได้สักคนหนึ่งขึ้นไป
แล้วก็ตายกันหมด เอาจริงเอาแท้เหลือสักคนหนึ่งก็ไม่มี ...’

กัณฑ์ที่ ๕๕

พุทธอุทานคาถา

๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ
สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติฯ

ขุ.อุ.(บาลี) ๒๕/๓๘-๔๐/๗๔-๗๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงพุทธอุทานคาถา วาจาเครื่องกล่าวความเปล่งขึ้นของพระพุทธเจ้า เป็นคาถาที่ลึกลับ ผู้แสดงก็ยากที่จะแสดง ผู้ฟังก็ยากที่จะฟัง เพราะเป็นธรรมอันลุ่มลึกสุขุมนัก เพราะเป็นอุทานคาถาของพระองค์เอง ไม่ใช่ผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งไปทูลถามแต่อย่างหนึ่งอย่างใด พระองค์เมื่อเบิกบานพระหฤทัยโดยประการใด ก็เปล่งโดยประการนั้น ก็เปล่งอุทานคาถาขึ้น เป็นของลึกลับอย่างนี้ เหตุนี้ เราเป็นผู้ได้ฟังอุทานคาถาในวันนี้ เป็นบุญลาภอันประเสริฐล้ำเลิศ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้เป็นนิกเขปคาถาว่า

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ **อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา** เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์ย่อมสิ้นไป **ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ** เพราะมารู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ นี่พระคาถาหนึ่ง

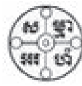
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ **อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา** เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป **ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ** เพราะได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย นี้เป็นคาถาที่ ๒

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏขึ้นแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ **วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ** พราหมณ์นั้นกำจัดมารและเสนาเสียได้ หยุดอยู่ **สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ** ดุจดังดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่างฉะนั้น นี้เป็นคาถาที่ ๓

๓ พระคาถาด้วยกันดังนี้ เพียงเท่านี้ ธรรมะเท่านี้เหมือนฟังแขก ฟังฝรั่งพูด ฟังจีนพูด เราไม่รู้จักภาษา ถ้ารู้จักภาษาแขก ภาษาฝรั่ง เราก็รู้ นี่ก็ฉันนั้นแหละ คล้ายกันอย่างนั้น ฟังแล้วเหมือนไม่ฟัง มันลึกซึ้งอย่างนี้ จะอรรถาธิบายขยายเนื้อความคำในพระคาถาสืบไป

คำว่าธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ นี่เราก็รู้ คำว่าธรรมทั้งหลายนะคืออะไร รูปก็เป็นธรรม นามก็เป็นธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นรูปเป็นนามก็เป็นธรรมเหมือนกัน ธรรมทั้งหลายนั่นคือ **กุสลา ธมฺมา** ธรรมฝ่ายดี มีเท่าใดหมดพระไตรปิฎก ไม่มีชั่วเข้าไปเจือปนระคนเลย เรียกว่า **กุสลา ธมฺมา** ธรรมที่ชั่วคือตรงกับบาลีว่า **อกุสลา ธมฺมา** ธรรมทั้งหลายนี้ชั่ว ไม่มีดีเข้าไปเจือปนเลย ชั่วทั้งสิ้นทีเดียว นี้เรียกว่า **อกุสลา ธมฺมา** ธรรมทั้งหลายที่ชั่ว ธรรมทั้งหลายที่ไม่ดีไม่ชั่ว ดีไม่เข้าไปเจือปน ชั่วก็ไม่เข้าไปเจือปน ไม่ดีไม่ชั่วเป็นกลางๆ อยู่ดังนี้ นั่นเรียกว่า **อพฺยากตา ธมฺมา** นี่เป็นมาติกา แม่บท ทั้ง ๓ นี้ หมดทั้งสากลพุทธศาสนา ธรรมมีเท่านี้ กว้างนัก จบพระไตรปิฎกมากมายนัก

พระพุทธเจ้าจะมาตรัสเทศนาเท่าใด ในอดีตมีมากน้อยเท่าใดๆ เมื่อรวมธรรมก็ได้เท่านี้ พระพุทธเจ้ามาตรัสในปัจจุบันนี้ ถ้ารวมธรรมได้เท่านี้ พระพุทธเจ้าจะมาตรัสในอนาคตภายเบื้องหน้า ก็รวมธรรมได้เท่านี้ ย่อลงไปว่า ดี ชั่ว ไม่ดีไม่ชั่ว

๓ อย่างนี้เท่านั้น ดีเป็นธรรมฝ่ายดี ชั่วเป็นธรรมฝ่ายชั่ว ไม่ดีไม่ชั่วเป็นธรรมฝ่ายไม่ดีไม่ชั่ว

นี่คำว่าธรรมทั้งหลาย เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ ประสงค์ธรรมอะไรตรงนี้ ประสงค์ธรรมขาว เมื่อผู้ที่เพียรเพ่งอยู่ก็คล้ายกับคนนอนหลับ นอนหลับถูกส่วนเข้าแล้วละก็ฝัน เรื่องฝันทีเดียวคราวนี้ ไม่ใช่เรื่องของมนุษย์เท่านี้ เรื่องของกายมนุษย์ละเอียดฝัน นอนหลับแล้วก็ฝัน ว่าฝันเรื่องมันสนุกสนานเหมือนกัน กายมนุษย์นี้มีสิทธิทำได้เท่าใด พูดได้เท่าใด คิดได้เท่าใด อ้ายกายที่ฝันนั้นก็มีสิทธิ์ทำได้เท่านั้น พูดได้เท่านั้น คิดได้เท่านั้น ไม่แปลกกว่ากันเลย แต่ว่าคนละเรื่อง นี่คนละชั้นอย่างนี้นะ นี่คนละชั้นเสียแล้วเรื่องฝันนี่ เพราะกายมนุษย์ฝัน ไอ้กายที่มนุษย์ฝันนั่นแหละเรียกว่ากายมนุษย์ละเอียด นั่นเขาก็สว่างไสวเหมือนกายมนุษย์นี้แบบเดียวกัน กายฝันนะ ทำได้เท่ามนุษย์นี้เหมือนกัน ไอ้กายมนุษย์ที่ฝันไปนั่นแหละ ฝันไปทำงานทำการเพลินไปอีก เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าไปนอนหลับฝันไปอีก ฝันในฝันเข้าไปอีกชั้นแบบเดียวกัน ออกไปเป็นกายทิพย์ ว่องไวอีกเหมือนกันกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดที่ฝันชั้นที่ ๑ นั้นทำหน้าที่ได้เท่าใด ทำหน้าที่ด้วยกายได้เท่าใด ทำหน้าที่ด้วยวาจาได้เท่าใด ทำหน้าที่ด้วยใจได้เท่าใด กายทิพย์ที่ฝันในฝันออกไปนั้นก็ทำหน้าที่ได้เท่านั้นเหมือนกัน ทำกายได้เท่านั้น ทำวาจาได้เท่านั้น ทำใจได้เท่านั้น เหมือนกัน แบบเดียวกัน นี้คนละเรื่อง อีกเรื่องหนึ่ง ถ้าฝันในฝันแล้วก็ เรารวนทันที ถ้าฝันแล้วฝันเฉยๆ แล้วก็ไม่รวน เข้ามาใกล้กายมนุษย์ นี่คนละเรื่องอย่างนี้

นี่ธรรมทั้งหลายที่ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่เป็นอย่างไร นี่พวกเรารู้กันอยู่บ้างแล้ว พวกงั่งมีอยู่ พวกเป็นมีอยู่ กล้าพูดได้ทีเดียว เพราะพราหมณ์นั้นมีความเพียรเพ่งอยู่แล้วนั่นแหละ ความเพ่งมันเป็นอย่างนี้แหละ มันมืดตื้อ มืดตื้อมันก็สงสัย ไอ้มืดนั่นแหละมันทำให้สงสัย มันไม่เห็นอะไร มันมัวหมองไปหมด ดำคล้ำไปหมด รัวไปหมด ไม่ได้เรื่องไม่ได้ราว หนักเข้าๆ รำคาญ หนักเข้าๆ ก็ลืมเสียทีมันมืดนัก ไม่ได้เรื่องอย่างนั้น อย่างนั้นธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ **ถ้าจะมาว่าคนฉลาดเพ่งธรรมละก็ เมื่อนั่งมืดอยู่ละก็ อ้อ! นี่อธรรม นี่ อกุสลา ธมฺมา ไม่ใช่ธรรมที่สว่าง นั่งไปๆ ถูกส่วนเข้า สว่างวูบเข้าไป เหมือนฝันทีเดียว สว่างวูบเข้าไป ปรากฏทีเดียวเหมือนลืมตา** บางคนตกใจนะ นี่หลับตาหรือลืมตานะ มันสว่างอย่างนี้ ก็ลืมตาดูเสียที อ้าว สว่างนั่นหายไปเสียแล้ว นั่น มีสว่างได้อย่างนั้น มีมืดอย่างนั้น นั่งหลับตาปุบ แล้วกัน ก็

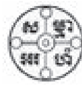
มืดตื้อ **เมื่อมืดเช่นนั้นเป็นอธรรม เมื่อสว่างขึ้น ปรากฏชัดขึ้นเหมือนกลางวันนั่นเป็นธรรม ไม่สว่างไม่มืดรัวๆ อยู่ นั่นก็เป็นธรรมเหมือนกัน เป็นอัพยากตธรรม**

ธรรมมี ๓ อย่างนี้ มืดเป็นอกุสลาธรรม สว่างเป็นกุสลาธรรม ไม่มืดไม่สว่างเป็นอัพยากตาธรรม นี่ธรรมเป็นชั้นๆ กันไปนะ มืด สว่าง ไม่มืดไม่สว่าง ทั้งมืด ทั้งสว่าง ทั้งไม่มืดไม่สว่าง นั่นหรือเป็นธรรมที่ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ ซึ่งยิ่งกว่านั้นๆ ธรรมทั้งหลายที่ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่นั้น ปรากฏชัดๆ เมื่อนั่งลงไปแล้วปรากฏแน่แน่วทีเดียว พอนั่งถูกส่วนเข้า ทำใจให้หยุด พอนั่งถูกส่วนเข้าก็ใจหยุดทีเดียว เมื่อใจหยุดนี่ตรงกับบาลีว่า **ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ** เพราะมารู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ ธรรมที่เกิดแต่เหตุนั่น ธรรมอะไร เหตุมี ๖ **โลภเหตุ โทสเหตุ โมหเหตุ** โลภะเหตุเป็นฝ่ายชั่ว โทสะเหตุเป็นฝ่ายชั่ว โมหะเหตุก็เป็นฝ่ายชั่ว ฝ่ายดีล่ะ ท่านวางไว้เป็น **อโลภเหตุ อโทสเหตุ อโมหเหตุ**

อโลโภ ทานเหตุ ความไม่โลภเป็นเหตุให้บริจาคทาน **อโทโส สีลเหตุ** ความไม่โกรธเป็นเหตุให้รักษาศีล ***อโมโห ภาวนาเหตุ*** ความไม่หลงเป็นเหตุให้เจริญภาวนา พอรู้ชัดว่าธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ อ้อ! การที่เราให้ทานนี้เกิดแต่เหตุคือความไม่โลภ การที่มารักษาได้นี้ เกิดจากเหตุ คือความไม่โลภ การที่มารักษาศีลได้นี้เกิดจากเหตุคือความไม่โกรธ การที่เรามาเจริญภาวนาได้นี้เกิดจากเหตุคือความไม่หลง ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง เป็นเหตุให้รักษาศีล ให้เจริญภาวนา ที่เราจะให้ทานขึ้นได้นี้ เรียกว่าอโลภะเหตุ เราจะบริจาคทานนี้ก็เป็นธรรมอันหนึ่ง เรามารักษาศีลก็เป็นธรรมอันหนึ่ง มาเจริญภาวนาก็เป็นธรรมอันหนึ่ง เพราะมาแต่ความไม่โลภ มาจากความไม่โกรธ มาจากความไม่หลง เรื่องให้ทานก็เป็นอเนกประการ เรื่องรักษาศีลก็เป็นอเนกประการ เรื่องเจริญภาวนาก็เป็นอเนกประการ

นี่หรือ ธรรมอันนี้หรือที่ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ ความสงสัยของพราหมณ์นั้น ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เพราะมารู้จักว่าธรรมเกิดแต่เหตุดังนี้หรือ ไม่ใช่กระนั้น ยิ่งกว่านั้นลงไป

เมื่อพราหมณ์นั้นมานั่งเพ่งถูกส่วนเข้าแล้ว ถูกส่วนเข้าแล้วใจก็หยุดทีเดียว หยุดศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดนิ่ง พอใจหยุดได้เท่านั้น พอใจหยุดนิ่งเท่านั้น **สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ** ดุจดังดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่างไสวอย่างนี้ นี่เป็นกลางวันอย่างนี้ ดวงอาทิตย์ก็เห็นโร่อย่างนั้น อย่างนี้ เห็น

อย่างนี้ เห็นอย่างนี้เป็นดวงเท่าดวงจันทร์ ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ติดกลางกายมนุษย์นั่นนะ ดวงเท่าดวงอาทิตย์นะ ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ จะมองอะไรเห็นตลอดหมด เหมือนกับกลางวันอย่างนี้แหละ จะดูอะไรก็ดูไป เมื่อธรรมปรากฏขึ้นแก่พราหมณ์ดังนี้ ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นก็สิ้นไป หมดไป เพราะได้รู้ความสิ้นของปัจจัยทั้งหลาย **ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ** เพราะได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย สว่างขึ้นแล้วเมื่อเห็นความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย

อะไรเล่าเป็นปัจจัยที่สิ้นไปน่ะ อะไรเล่าเป็นปัจจัย อ้ายปัจจัยนี่ก็ยากไม่ใช่น้อยเหมือนกัน ปัจจัยน่ะคือดังนี้ คำที่เรียกว่าปัจจัยน่ะ อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร แน่! ความโง่ความไม่รู้จริงเป็นปัจจัยแล้ว สังขาร ความปรุงให้ดีให้งาม ตกแต่งอยู่ร่ำไป ต้องตกแต่งอยู่ร่ำไป ปรนเปรออยู่ร่ำไป สังขารนั้นแหละเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ รู้ดีรู้ชั่วอยู่ร่ำไป วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปมีเกิดดับอยู่เป็นธรรมดา นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สฬายตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ความกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ผัสสะเมื่อกระทบเข้าแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา ชอบ ไม่ชอบ เฉยอยู่ เวทนาปรากฏเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหาปรากฏขึ้นแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานปรากฏขึ้นแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดภพก่อน ปัจจัยกันเป็นชั้นๆ อย่างนี้ เมื่อมีกามภพ รูปภพ อรูปภพ ก็เป็นปัจจัยให้เกิดชาติ เมื่อชาติมีขึ้นแล้ว ชาตินั้นคืออะไรนะ ชาติคือกำเนิดนั่นแหละ อัณฑชะ สังเสทชะ อุปปาติกะ ชาติน่ะคือกำเนิดนั่นแหละ ที่เกิดนั่นเขาเรียกชาติ ออกจากกำเนิดนั่นแหละ ชาติมีขึ้นแล้วเป็นปัจจัยให้เกิด ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นลำดับไป เป็นทุกข์ นี่เป็นปัจจัยอย่างนี้ เป็นปัจจัยกันอย่างนี้ รู้จักความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย

เมื่อสิ้นเป็นอย่างไร ความโง่ไม่มี หายไปหมด ดับไปหมด เมื่ออวิชชา ความไม่รู้จริงดับสังขารก็ดับ สังขารดับวิญญาณก็ดับ วิญญาณดับนามรูปก็ดับ นามรูปดับสฬายตนะก็ดับ สฬายตนะดับผัสสะก็ดับ ผัสสะดับเวทนาก็ดับ เวทนาดับตัณหาก็ดับ ตัณหาดับอุปาทานก็ดับ อุปาทานดับภพก็ดับ ภพดับชาติก็ดับ ชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ก็ต้องดับ ไม่เหลือเลย นี้ความสิ้นไป เมื่อรู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้แล้ว พราหมณ์นั้น **วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ** พราหมณ์นั้นก็กำจัดมารและทั้งเสนาให้ได้แล้ว หยุดอยู่ได้ คือใจหยุดนั่นเอง ไม่ใช่อื่น ใจหยุด

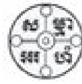

พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นเอง **สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ** ความสว่างเกิดขึ้นดุจดังดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นกำจัดมืดทำอากาศให้สว่าง ก็ดังนี้ เราก็มองเห็นดวงดังนั้น ที่ปรากฏดังนั้น เมื่อปรากฏขึ้นดังนั้นแล้ว พราหมณ์นั้นก็รักษาดวงนั้นไว้ ไม่ให้หายไป ที่วัดปากน้ำเขาเป็นแล้ว ของลึกก็จริง แต่ว่าวัดปากน้ำพบแล้ว

แต่ว่าผู้พบก็ไม่รู้ว่าลึกซึ้งแค่ไหน ได้แต่ลึกซึ้งอย่างนี้ จริงอย่างนั้น แล้วก็ไปทำเหลวไหลเสีย ให้ดับเสียบ้าง ให้หายเสียบ้าง ไปกังวลอื่นเสีย ไม่กังวลของลึกซึ้งอย่างนี้ นี่มีมากทีเดียว ในวัดปากน้ำนี้ ทั้งสว่างทำได้ขนาดนี้น่ะยิ่งกว่านี้ไปอีก เดี๋ยวจะเล่าเรื่องวัดปากน้ำที่ทำสว่างขึ้นได้แค่ไหน ตรงกับพุทธอุทานนี้แล้ว เมื่อสว่างขึ้นได้ดังนั้นแล้วก็ได้เป็นลำดับไป นั่นสว่างดวงนั้นเขาเรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ใจของผู้กระทำนั้นก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสว่างนั้น พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า หยุดท่าเดียว หยุดอยู่ท่าเดียว กำจัดมารให้หยุดทีเดียว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายที่ฝันทีเดียว ตั้งแต่กายมนุษย์ขึ้นไป เห็นกายที่ฝันอ้อ! อ้ายกายฝันอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เราไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน เมื่อฝันแล้วมันก็รัวไป

ใจกายที่ฝัน ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์อย่างนั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายฝันในฝันก็คือกายทิพย์

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุด

นิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดดังนี้ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าก็เห็นแบบเดียวกัน ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายอรูปพรหม แบบเดียวกัน

ใจกายอรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า ก็ถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรม หน้าตักหย่อนกว่า ๕ วา สูง ๕ วา นั้นเรียกว่ากายธรรม กายธรรมนั่นเองเป็นพระพุทธเจ้า **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราตถาคตคือธรรมกาย นั่นแหละพระพุทธเจ้าหละ

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่กลางใจดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม แบบเดียวกัน ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากันกับดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย เท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นดวงศีลเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจกายธรรมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ใสทีเดียว ยิ่งกว่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ บริสุทธิ์สนิททีเดียว สว่างไสว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน แล้วต่อไปก็ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจกายพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน เห็นกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา

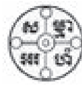
ใจกายพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน เข้าถึงกายพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานแบบเดียวกัน เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจพระสกทาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายพระอนาคา

ใจกายพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกัน เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียดทำถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา กลมรอบตัว เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เท่าๆ กัน ก็เห็นกายอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจกายพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ๒๐ วา เท่ากันหมด ปรากฏเห็นกายพระอรหัตละเอียด ใสหนักขึ้นไป

ตำราวัดปากน้ำเขาสอนกันได้อย่างนี้ แต่ว่าที่จะให้เป็นพระโสดา พระสกทาคา พระอนาคา อรหัตนั้นไม่ติด ไม่หลุดซะ แต่ว่าทำได้ตลอดเลยไปจากนี้อีก ทำไปมากกว่านี้ ถึงกายพระอรหัต พระอรหัตละเอียดๆๆ ต่อๆ ไป นับอสงไขยก็ไม่ถ้วน ผู้เทศน์นี้สอน เป็นคนสอนเอง ๒๓ ปี ๕ เดือน นี้ ได้ทำไปอย่างนี้แหละ ไม่ถอยหลังเลย ยังไม่สุดกายของตัวเอง เมื่อยังไม่สุดกายของตัวเองแล้ว ตัวเองก็ปกครองตัวเองยังไม่ได้ ยังมีคนอื่นเป็นผู้ปกครองลับๆ เพราะไม่ไป ถ้าไปถึงที่สุดแค่ไหน เขาก็ปกครองได้แค่นั้น นี่ผู้เทศน์ยังแนะนำสั่งสอนให้ไปถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัวเอง เมื่อถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัวเองละก็ เป็นกายๆ ไปดังนี้ ตัวเองก็จะปกครองตัวเองได้ ไม่มีใครปกครองต่อไป ตัวเองก็เป็นใหญ่ในตัวเอง ตัวเองก็จะบันดาลความสุขให้ตัวเองได้ กำจัดความทุกข์ได้ ไม่ให้เข้ายุ่งได้

นี่คนอื่นเขายังบันดาลอยู่ คนอื่นเขายังให้อยู่ เหมือนความแก่ดังนี้ เราไม่ปรารถนาเลย เขาก็ส่งความแก่มาให้ เราก็ต้องรบอ้ายความแก่นั้นแหละ ความเจ็บล่ะ เราไม่ปรารถนาความเจ็บ เขาก็ส่งความเจ็บมาให้ ความตายล่ะ เราไม่ปรารถนาเลย เขาก็ส่งความตายมาให้ เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า ตัวเองไม่เป็นใหญ่ด้วยตัวของตัวเอง คนอื่นเขามาปกครอง ผู้อื่นเขาปกครองเสีย เขาให้ เขาส่งมาให้ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ตัวมีความรู้ไม่พอก็ต้องรบ เหมือนดังนี้ เราอยู่ปกครองประเทศไทย ประเทศไทยเขาต้องการอย่างไร ผู้ปกครองเขาต้องการอย่างไร เราก็ต้องไปตามเขา ไม่ตามเขาไม่ได้ ต้องอยู่ในบังคับบัญชาเขา

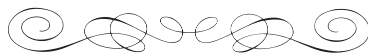
ถ้าจะอยู่นอกปกครองเขา ต้องไปให้ถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัว ไปถึงที่สุดสายธาตุสายธรรมของตัวละก็ ในที่สุดนั้นไม่มีใครปกครองเลย เราปกครองของเราเอง เราก็ไม่ต้องรับความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็ได้ เพราะเรามีอำนาจพอแล้ว เราไม่อยู่ในปกครองก็ได้ตามความปรารถนา แต่ว่าต้องไปให้สุดสายธาตุสายธรรมของตัว ถ้าให้สุดสายธาตุสายธรรมของตัวไม่ได้ละก็ เลี้ยงเอาตัวรอดไม่ได้ บัดนี้เราเป็นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา เมื่อมาฟังอุทานคาถา รู้ว่าธรรมของพระศาสดาลึกซึ้งอย่างนี้ขนาดนี้ละก็อุตส่าห์ อย่าประมาท อย่าเลินเล่อ อย่าเผลอตัว อย่างคนมีปัญญา อย่างคนรู้ดีรู้

ชั่ว อย่าเล่นเอาอย่างเด็ก ถ้าเมื่อเล่นอย่างเด็กแล้วก็เล่นหม้อข้าวหม้อแกง เล่นฝุ่นเล่นทรายอยู่ละก็ ชีวิตจะไม่พอใช้ เพราะเขาเล่นละครกัน เป็นบ้านๆ โรงๆ กัน **ในโลกนี้เขาเรียกว่าละครโรงใหญ่ เล่นฝุ่นเล่นทราย เล่นแปลกๆ ไปตามหน้าที่ เอาจริงๆ แท้ๆ ไม่ได้สักคนหนึ่งขึ้นไป แล้วก็ตายกันหมด เอาจริงเอาแท้เหลือสักคนหนึ่งก็ไม่มี** เพราะเหตุอะไรเล่า เพราะเหตุว่าเลินเล่อเผลอตัวไป เลินเล่อเผลอตัวไป มนุษย์โลกนี้เราผ่านไปผ่านมา เข้าใจว่าเป็นบ้านของเราเมืองของเราเสียใหญ่โตมโหฬารทีเดียว เข้าใจเสียอย่างนั้นก็เข้าใจผิดไป **นี่แหละ ละครกายเรานี่นะโตกว่าบ้านเมืองเหล่านี้มากนัก ให้ไปชมดูเถิด แต่ว่าต้องไปให้ถึงที่สุดนี้ให้ได้นะ ไปที่สุดของกายเหล่านี้ได้ก็จะเอาตัวรอดได้เป็นแท้** เหตุนี้แหละ

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในอุทานคาถา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาในมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

'... ถ้าจะมองหาความเจริญ มุ่งความเจริญละก็

ต้องมั่นสามัคคี สร้างสามัคคีไว้

ถ้าว่าทำลายสามัคคีแล้วละก็ เป็นอันแตกทะลายแน่

ต้องแยกจากกัน ลูกเต้าก็ต้องแยกไป

พี่น้องวงศาคณาญาติ อยู่รวมกันไม่ได้ อัตคัตขัดสนขึ้นอีก

เพราะความไม่สามัคคีนั้นมันฆ่าเสียแล้ว ทำลายเสียแล้ว

นี่แหละตัวอุบาทว์จำไว้เถอะ ...'

 รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๕๖

การย่อย่นสกลพุทธศาสนาซึ่งมีมาในโอวาทปาฏิโมกข์

๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท สุขา สทฺธมฺมเทสนา
สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานํ ตโป สุโขติฯ

ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๒๔/๔๑

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยการย่อย่นสกลพุทธศาสนาซึ่งมีมาในโอวาทปาฏิโมกข์ สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนาว่า การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุขนัก การแสดงธรรมของพระองค์ก็เป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่ก็เป็นสุข ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนของท่านผู้พร้อมเพรียงทั้งหลายก็เป็นสุขอีกเหมือนกัน ทั้ง ๔ ข้อนี้เป็นความสำคัญนัก ซึ่งเราท่านทั้งหลายจงตั้งใจจำไว้ให้มั่นคง จะได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องร่องรอยของพุทธประสงค์ สมเจตนาที่ได้เสียสละเวลามาบวชเป็นภิกษุสามเณร เป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระบวรพุทธศาสนา ไม่ให้เสียเวลาล่วงไปเสียเปล่าปราศจากประโยชน์ ทำตนของตนให้เป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนาเป็นลำดับไป

เริ่มต้นแห่งวาระพระบาลีว่า **สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท** การบังเกิดขึ้นของ พระพุทธเจ้าเป็นสุข **สุขา สทฺธมฺมเทสนา** การแสดงสัทธรรมของพระองค์ก็เป็นสุข **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุขอีก **สมคฺคานํ ตโป สุโข** ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนของผู้มีความพร้อมเพรียงทั้งหลายเป็นสุข ๔ ข้อนี้จะได้ชี้แจงแสดงไปเป็นลำดับ ๆ ไป

สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้านั้นเป็นสุข อะไรเป็นพระพุทธเจ้า การบังเกิดขึ้นของมนุษย์นี้เป็นทุกข์ การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข อะไรเป็นพระพุทธเจ้า ได้เกิดขึ้นทางไหน เป็นอะไร เกิดอย่างไร นี่เราจะรู้จักดังนี้ ถ้าเป็นแต่เพียงว่าความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข เท่านั้นก็พอฟังได้ แต่ว่าไม่รู้เรื่อง

ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าท่านเกิดอย่างไร ต้องรู้จักความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่ได้สักเสวยกษัตริย์ เกิดเป็นพระพุทธเจ้าจริงนะ เกิดเป็นพระพุทธเจ้าจริงน่ะเกิดที่ต้นไม้ศรีมหาโพธิ์ เกิดขึ้นในกายพระสิทธารถราชกุมาร ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างมนุษย์สามัญธรรมดานี้ มนุษย์สามัญธรรมดานี้มีพ่อมีแม่เป็นแดนเกิด ลูกอาศัยพ่อเป็นเหตุและอาศัยแม่จึงเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นเกิดไม่ได้ แต่พระสิทธารถราชกุมารอยู่ใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ทีเดียว ทำพระพุทธเจ้าให้เกิดในกายพระสิทธารถราชกุมารได้ นี่แน่ะพอเกิดขึ้นแล้วเป็นสุขนักทีเดียว ต่อแต่นี้ตั้งใจฟังเป็นลำดับไป

การเกิดขึ้นของมนุษย์ ที่ได้อัตภาพเป็นมนุษย์แล้ว การเกิดขึ้นของมนุษย์ละเอียดอีก นี่เราเคยเกิดเหมือนกัน เวลาฝันไปจึงเกิด ไม่ฝันไม่เกิด มนุษย์ละเอียดน่ะ เราฝันเกิดเป็นมนุษย์อีกคนหนึ่ง ไปทำหน้าที่ของใครก็ไปทำ ทำหน้าที่เสร็จแล้วก็ไป กายมนุษย์หยาบก็รับเอาเรื่องฝันนั้นมาเล่าให้กันฟัง ให้มารดาบิดาฟัง ให้สามีภรรยาฟังกัน เรื่องฝันของตัวที่เกิดขึ้นนั้น มนุษย์นอนหลับฝันไปแล้วก็เกิดขึ้นเป็นมนุษย์ละเอียดเกิดขึ้นจริงๆ นะ ไม่เกิดขึ้นเล่นๆ เกิดขึ้นปรากฏเป็นเนื้อเป็นตัว ไปจับมือถือแขนกันได้ ไปพูดกันได้ ไปทำไร่ทำนาได้ ทำสวนได้ ค้าขายได้ ปกครองประเทศก็ได้ ทำข้าราชการงานเดือนได้ เพราะอ้ายกายฝันนั้นแหละ เราก็เคย เอาละ เมื่อเกิดขึ้นทางกายมนุษย์ล่ะ ฝันเกิดขึ้นคนหนึ่งนี่กายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดฝันเข้าอีกเกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเป็นกายทิพย์ นี่เกิดเป็นทิพยกายในภพ กายทิพย์ฝันเข้า เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายทิพย์ละเอียด กายทิพย์ละเอียดฝันเข้าไปอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายรูปพรหม กายรูปพรหมก็ฝันเข้าอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดก็ฝันเข้าอีก เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายอรูปพรหมหยาบ การอรูปพรหมหยาบก็ฝันเข้าอีก ก็เกิดขึ้นอีกคนหนึ่งเรียกว่ากายอรูปพรหมละเอียด

กายอรูปพรหมละเอียดฝัน ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรม องค์หนึ่งไม่ใช่คนหรอกทีนี้ เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกับกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า นี่แน่ะตัวพระพุทธเจ้า กายอรูปพรหมละเอียดฝันก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง เป็นกายธรรม เรียกว่าพระพุทธเจ้าทีเดียว กายธรรมฝันเข้าอีก เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมละเอียดฝันเข้า เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง เท่ากันนั้น เป็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระโสดาฝันเข้า เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่า

กายธรรมพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระโสดาละเอียดฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบังตูม กายธรรมพระสกทาคาฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา กายธรรมพระสกทาคาละเอียดฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระอนาคาฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม นี่พระพุทธเจ้าทั้งนั้น กายธรรมพระอนาคาละเอียดฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม กายธรรมพระอรหัตฝันเข้าก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งเรียกว่ากายธรรมพระอรหัตละเอียด

นั่นแน่เกิดเป็น ๑๘ องค์ แต่ว่า ๘ องค์ข้างต้นน่ะ เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนี้เป็นกายในภพ แต่ว่าฝันก็เกิดได้เหมือนกันแบบเดียวกัน กายธรรมโคตรภู คือกายอรูปพรหมละเอียดฝันเข้า ก็เกิดขึ้นอีกองค์หนึ่ง นั่นกายธรรมโคตรภู กายธรรมโคตรภูละเอียด กายธรรมโสดา กายธรรมโสดาละเอียด กายธรรมสกทาคา กายธรรมสกทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา กายธรรมอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต กายธรรมพระอรหัตละเอียด ๑๐ องค์นี่พระพุทธเจ้าทั้งนั้น ถ้าเกิดขึ้นแก่ใครก็เป็นสุขเหลือเกิน ใครได้ใครถึงเป็นสุขเหลือเกิน กายธรรมนี่เกิดขึ้นแก่ใครเป็นสุขนักทีเดียว เป็นสุขทุกคนถ้าได้ถึงพระธรรมแท้เกิดขึ้นในตัวของตัวเองน่ะ

จะแสดงวิธีเกิดของกายธรรมของกายพระพุทธเจ้า กายในภพ ๘ กายนั้นเป็นแบบเดียวกัน กายธรรมโคตรภู เมื่อเป็นกายธรรมโคตรภูแล้ว ใจกายธรรมโคตรภูก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภู พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ ก็เห็นดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมละเอียด

นี่เกิดอย่างนี้ เกิดเป็นชั้นๆ ไปอย่างนี้ ใจกายธรรมโคตรภูละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายธรรมโคตรภูละเอียด ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งกลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งกลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งกลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม นี่เป็นพระอริยบุคคล บังเกิดไปอย่างนี้เป็นลำดับจนตลอด ๑๐ กายถึงพระอรหัต นี่ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ นี่ตามข้อปฏิบัติของแท้

ถ้าทางปริยัติเล่า พูดกันไปอีกเรื่องหนึ่ง ตามประวัติพระพุทธเจ้าท่านสร้างบารมี ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์ สร้างบารมีไป เป็นมนุษย์ก็สร้างบารมีไป กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าต้องสร้างบารมีเต็ม ๓๐ ทัศ เมื่อพูดถึงบารมี ๓๐ ทัศเต็มแล้ว ที่จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าต้องไปบำเพ็ญเพียรเป็นพระสิทธารถราชกุมารทีเดียว กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า ๖ ปี ไปทรมานร่างกาย ๖ ปี เมื่อได้เป็นพระพุทธเจ้าใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ เสวยวิมุตติสุขอยู่ที่มหาสถาน ๗ แห่งนั้น ๔๙ วัน ครบ ๔๙ วันก็ออกโปรดพระปัญจวัคคีย์ นี่ตามหลักของพระปริยัติไปดังนี้ แต่ว่าความประเสริฐขึ้นของพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นได้ดังกล่าวแล้วข้างต้น นั่นเป็นความบังเกิดของพระพุทธเจ้า

เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว สุขไหมล่ะ ถามท่าน เมื่อเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้วท่านบอกว่ามันสุขเหลือเกิน อยู่ในมหาสถานทั้ง ๗ แห่ง เสวยวิมุตติสุขอยู่แห่งละ ๗ วันๆ รวม ๔๙ วัน ได้รับความสุขอยู่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ไม่ได้มีทุกข์เลย เป็นพระพุทธเจ้าก็ไม่มีทุกข์เลย สุขส่วนเดียว ออกโปรดเวไนยสรรพสัตว์ ไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็ดำริแต่ในพระทัยว่าเราจะเดินไปด้วยย่างพระบาท หรือว่าเหาะไปในอากาศ หรือว่าจะดำดินไป ที่เราจะไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ ประเพณีของพระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนๆ นั้นไปกันอย่างไร หรือว่าประเพณีของพระพุทธเจ้าในอนาคตจะไปกันอย่างไร ประเพณีของพระพุทธเจ้าในปัจจุบันนี้จะไปกันอย่างไร ก็อ่านไม่ออกเหมือนกัน แล้วก็ปล่อยธรรมกายละเอียด กายพระพุทธเจ้าไปทูลถามพระพุทธเจ้าเป็นความลับว่าเขาทำ

กันอย่างไร พระพุทธเจ้านั้นก็บอก บอกตรงๆ นั่นแหละ ไปทางไหนเป็นประโยชน์ จะเหาะไปเป็นประโยชน์ก็เหาะไป จะทรงดำเนินไปด้วยย่างพระบาทเป็นประโยชน์ก็ทรงดำเนินด้วยย่างพระบาทไป ถ้าจะดำดินไปโผล่ขึ้นในที่โน้นเป็นประโยชน์ก็ดำดินไป

พระองค์ก็มาส่องดูประโยชน์ว่าจะไปทางไหน ก็เห็นปรากฏชัดว่า เราดำเนินไปด้วยย่างพระบาท จะไปพบปัจฉิมสาวกของเรา จะเป็นประโยชน์แก่ปัจฉิมสาวก จะได้เป็นปัจฉิมสาวกในภายหลัง จะเป็นเมื่อไร ก็ปรินิพพานทีเดียว ใกล้นิพพานทีเดียว จะต้องดำเนินไปด้วยย่างพระบาทอย่างมนุษย์ธรรมดาทีเดียว

เมื่อทรงดำเนินไปด้วยย่างพระบาท ทรงเปล่งฉัพพรรณรังสี รัศมี ๖ ประการทีเดียว อัศจรรย์นักทีเดียว ดำเนินไปนั่น สว่างไสวรุ่งโรจน์โชตนาการ เทวดามีบุญหนักศักดิ์ใหญ่เปล่งรัศมีมาเท่าใดก็สู้พระจอมไตรไม่ได้ นกในอากาศล่ะหยุดเชียว หยุดมอง สรรพสัตว์ทวิบาท จตุบาท ๔ เท้า ๒ เท้า เดินไปอยู่ในพื้นแผ่นดินนั้น เห็นพระองค์แล้วตะลึงตามกันไปหมด ลืมเคี้ยวหญ้าทีเดียว หากว่ากวางก็หันหลังมองอยู่นั่นแหละ นกแขกก็หันหลังมองกันอยู่นั่นแหละ ไม่ต้องกินอาหารกันละ ดูพระรัศมี ชมพระรัศมีเพลินเชียว

มนุษย์คนใดไปเห็นเข้าตกอกตกใจทีเดียว ปัจฉิมสาวกของพระองค์อุปกาชีวกพอเห็นเข้าตะลึงทีเดียว นี่มนุษย์ หรือเทวดา หรือเทพยเจ้าศักดิ์สิทธิ์ใดๆ หนอมาปรากฏเช่นนี้ เข้าใกล้เข้าไปแล้ว ไปพบเข้าแล้ว ได้กึ่งทางที่จะไปถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตกใจ เข้าไปใกล้ ถามพระองค์ว่า พระองค์น่ะใครเป็นศาสดาของพระองค์ พระองค์รู้มาอย่างไร ปฏิบัติมาอย่างไรหรือจึงรัศมีกายได้อย่างนี้ ก็ทรงรับสั่งว่าใครจะเป็นครูของเรา เราเป็นสัพพัญญู เรารู้ของเรา เราเห็นของเราเอง อุปกาชีวกไม่เชื่อ สั่นหัว แลบลิ้นแล้วก็หลีกไปเสีย ไม่เชื่อ ถึงไม่เชื่อก็เป็นนิสัยติดตัวไปแล้ว จะไปถามพระองค์เมื่อใกล้จะนิพพาน

พระองค์ก็ทรงเสด็จเป็นลำดับไป ถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เพราะพระรัศมีของท่านแปลกประหลาดอัศจรรย์ไม่เหมือนแต่ก่อน พระปัญจวัคคีย์นัดกันแล้วว่าถ้าเห็นแล้วจะไม่ลุกขึ้นรับ จะไม่ต้อนรับด้วยประการทั้งปวง จะไม่นับถือละ แต่พอพระสิทธารถราชกุมารใกล้เข้าไปตะลึงกันไปหมด อดไม่ได้ บ้างหยิบขันน้ำ ผ้าเช็ดเท้า ตักน้ำล้างเท้าให้กลุ้มไป เมื่อถวายเสร็จแล้วพระองค์ก็ประทับนั่งที่สมควร โปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อยังไม่ได้รับธรรมเทศนา สุขทุกข์เหมือนมนุษย์ธรรมดา เป็น

ทุกข์มาก เป็นสุขน้อย แต่ว่าพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มีศีล มีสมาธิมั่นคงอยู่ในขันธสันดานแล้ว พระศาสดาจารย์เมื่อไปถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ กำลังจะตรัสธรรมเทศนาแก่

พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เรียกปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เข้ามาสู่ที่เฝ้า พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็มาพร้อมกัน มาพร้อมแล้วก็ตรัสว่า **เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** ที่สุดทั้ง ๒ บรรพชิตไม่ควรเสพ กามสุขัลลิกานุโยคเป็นที่สุดข้างหนึ่ง อัตตกิลมถานุโยคเป็นที่สุดอีกข้างหนึ่ง กามสุขัลลิกานุโยคเป็นของเลว **หีโน** เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไปจากข้าศึกคือกิเลสไม่ได้ ความฉิบหายใช่ประโยชน์ตั้งกำกับอยู่แล้วในกามสุขัลลิกานุโยคนั้น ถ้าไปประสพกามสุขัลลิกานุโยค ไปประกอบด้วยกามสุขัลลิกานุโยคละก็ ลงท้ายก็พินาศคือตายจากกันเหมือนกัน ให้ปรากฏดังนี้ ไม่สุข เป็นทุกข์ทั้งนั้น

ส่วนอัตตกิลมถานุโยค ประกอบตนให้เนื่องด้วยการให้ความลำบากแก่ตน เป็นทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไปจากข้าศึกคือกิเลสไม่ได้ และความฉิบหายใช่ประโยชน์ตั้งกำกับอยู่ด้วยเหมือนกัน ไม่พ้นเป็นทุกข์ทั้งนั้น กามสุขัลลิกานุโยค ประกอบตนให้เนื่องด้วยกาม รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ไม่ขาดสาย อัตตกิลมถานุโยค ประกอบตนให้ทุกข์ยากลำบาก ทรมานร่างกาย หาบทราย ตากแดด ย่างไฟ เอาไม้เคาะหน้าแข้งเพื่อจะดับความกำหนัดยินดี อยู่ในป่าในดอนในดง กำหนัดขึ้นมาเวลาไร ต้องทำอย่างนั้นเสมอไป นี่ก็เป็นอัตตกิลมถานุโยคแท้ เดือดร้อนจริงๆ ไม่รับความสุข

พระองค์ทรงแนะนำพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ไม่ให้ประกอบด้วยกามสุขัลลิกานุโยค และ อัตตกิลมถานุโยค ให้ดำเนินด้วยมัชฌิมาปฏิปทา ปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้ง ๒ อย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค

ข้อปฏิบัติเป็นกลางเป็นไฉน เห็นชอบ ดำริชอบ กล่าววาจาชอบ ทำการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจไว้ชอบ ประกอบด้วยอวัยวะ ๘ ประการ จัดลงเป็น ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้มั่นอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา พระปัญจวัคคีย์รู้จักศีลแล้ว รู้จักสมาธิแล้ว แต่ว่าปัญญายังไม่รู้จัก เมื่อยังไม่รู้จักปัญญา พระองค์ทรงแนะนำพระปัญจวัคคีย์ให้รู้จักทาง แสดงสัจธรรมทั้ง ๔ อริยสัจธรรมทั้ง ๔ ให้ฟัง ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ว่าทุกข์นี่แหละเป็นของทำให้ยาก เหตุเกิดทุกข์นั่นแหละเป็นของทำให้ยาก แต่ว่าเป็นของจริง เหตุเกิดทุกข์นั่นแหละเป็นของทำให้ลำบากก็เป็นของจริง ความดับทุกข์ก็เป็นของจริง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ก็เป็นของจริง ของจริงเหล่านี้แหละ แสดงเป็นส่วนๆ ไป

ทุกข์เป็นของจริง ควรกำหนดรู้ และได้กำหนดรู้ไว้แล้ว เหตุเกิดทุกข์เป็นของจริง ควรละ ได้ละแล้ว ความดับทุกข์เป็นของจริง ควรกระทำให้แจ้ง ก็ได้ทำให้แจ้งแล้ว ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ที่เป็นของจริง นั้นควรเจริญ ก็ได้เจริญแล้ว ทรงแสดงสัจธรรมทั้ง ๔ โดย สัจญาณ กิจญาณ กตญาณ เช่นนี้ พระปัญจวัคคีย์ รู้ เข้าใจ ฟังออกทีเดียว เมื่อฟังออกแล้ว เมื่อจบพระธรรมเทศนาของพระจอมไตรแล้ว

พระปัญจวัคคีย์เปล่งวาจาว่า **อายสฺมโต โกณฺฑญฺญสฺส วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ** ความเห็นธรรมปราศจากธุลีและมลทินได้เกิดขึ้นแก่ผู้มีอายุชื่อว่า อัญญาโกณฑัญญะ **ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความเกิดขึ้น สิ่งนั้นย่อมมีความดับไปเป็นธรรมดา มีเกิดมีดับอยู่เท่านี้หมดทั้งสากลโลก เกิดดับทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าสังขารเกิดดับทั้งนั้น จะเป็นกายสังขารก็เกิดดับ จะเป็นวจีสังขารก็เกิดดับ จะเป็นมโนสังขาร จิตตสังขารก็เกิดดับ หรือจะเป็นปุญญาภิสังขารก็เกิดดับ จะเป็นอปุญญาภิสังขารก็เกิดดับ เป็นอเนญชาภิสังขารก็เกิดดับ เห็นจริงไปหมด ทั้งสากลโลกมีเกิดดับเท่านั้น เห็นความเกิดดับตามความเป็นจริงของเรื่องที่จริง พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อเห็นจริงเช่นนี้ก็ได้บรรลุมรรคผล ได้บรรลุถึงธรรมกาย พระอัญญาโกณฑัญญะได้เห็นธรรมกายก่อน มีตาเห็นธรรมแล้ว เห็นด้วยตาธรรมกาย **ธมฺมจกฺขุํ** เห็นด้วยตาธรรมกายที่ปราศจากมลทิน เห็นชัดทีเดียว

พระองค์ผู้ทราบชัดว่า ปัญจวัคคีย์อัญญาโกณฑัญญะได้เห็นแล้ว พิจารณาเป็นลำดับไปให้ปัญจวัคคีย์เข้าเนื้อเข้าใจ พระปัญจวัคคีย์เข้าเนื้อเข้าใจแล้ว ก็ได้บรรลุเป็นลำดับขึ้นไป บรรลุโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต เป็นลำดับ เหมือนกับพระศาสดา และทั้ง ๕ องค์นั้นก็ได้บรรลุเป็นลำดับไป เห็นเหมือนพระจอมไตรหมด เป็นพระอรหันต์ ๖ องค์ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับพระศาสดา เห็นเป็นเหมือนกันหมด

นี้พระปัญจวัคคีย์ได้บรรลุเห็นธรรมเหมือนพระศาสดาแล้ว สุขเหมือนพระศาสดาแบบเดียวกัน สุขแบบเดียวกันทีเดียว ไม่คลาดเคลื่อน ทั้ง ๕ องค์เป็นสุขเหมือนกันหมด ได้บรรลุเป็นพระอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานเหมือนพระศาสดาจารย์ เมื่อพระองค์ปลุกพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ตื่นขึ้นเหมือนพระองค์แล้ว พระปัญจวัคคีย์ที่ได้รับความสุขเช่นนี้เพราะอะไร เพราะพระธรรมเทศนาของพระศาสดา เป็นสุขเหมือนพระองค์ เหมือนกัน แบบเดียวกัน นี่ **สุขา ธมฺมเทสนา** ทางสงบสุข ได้เข้าถึงซึ่งความสงบ เป็นพระอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานเช่นนี้ได้ เมื่อได้ถึงซึ่งความสุข

สุขได้เพราะพระธรรมเทศนาของพระศาสดา นี้ตรงกับบาลีว่า **สุขา ธมฺมเทสนา** การแสดงธรรม การได้สดับธรรม หรือแสดงธรรมเช่นนี้เป็นสุข พระองค์ได้ทรงแสดงธรรม ปัญจวัคคีย์ได้สดับธรรม ได้บรรลุมรรคผลสมมาดปรารถนา จึงได้เป็นเหมือนพระบรมศาสดา เรียกว่า **สุขา สทฺธมฺมเทสนา**

สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงเป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข จะเป็นคฤหัสถ์ก็เป็นสุข จะเป็นภิกษุสามเณรก็เป็นสุข แต่ว่าอาศัยเพราะความพร้อมเพรียงของหมู่ภิกษุสามเณรเป็นสุข อาศัยความพร้อมเพรียงของหมู่คฤหัสถ์เป็นสุข อุบาสกอุบาสิกาพร้อมเพรียงกันเป็นสุข เป็นสุขนัก ถ้าว่าไม่พร้อมเพรียงกันไม่เป็นสุข หาสุขที่ไหนไม่ได้ หมดทั้งประเทศชาติ หมดทั้งศาสนา สุขที่ความพร้อมเพรียงกัน เหมือนมนุษย์หญิงชายหมดทั้งประเทศไทยพร้อมเพรียงกัน เชื่อฟังตามผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านได้บังคับบัญชาเป็นไปอย่างไรก็ตามผู้ใหญ่ไปตามหัวหน้าไป ก็เป็นสุขซิ จะไปทางไหนก็เหมือนฝูงนก หัวหน้าฝูงบินนำหน้าไปอย่างไร แล้วก็ลูกน้องก็ตามแถวเป็นฝูง ฝูงใหญ่ ใหญ่เท่าไรก็เป็นสุข เมื่อเป็นฝูงใหญ่เช่นนั้นปราศจากอันตราย พร้อมเพรียงอย่างนั้นปราศจากอันตราย เพราะมันพร้อมกัน เรื่องพร้อมกันแล้วเมืองไทยมันพร้อมกันอยู่แล้ว ก็สามัคคีพร้อมเพรียงกันดีแล้ว ข้าศึกตีไม่แตก จะไปแย่งเอาเมืองนั้นไม่ได้ เหมือนกันหมู่ภิกษุพร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว ไม่แตกหมู่กันอยู่แล้ว ศึกเหนือเสือใต้ทำอะไรไม่ได้ อุบาสกอุบาสิกาพร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว ใครทำอะไรไม่แตก หักรานไม่ได้ ข่มเหงกันไม่ได้ เพราะหมู่ไม่แตกจากกัน

ในเรื่องนี้ เมืองเวสาลี เจ้าลิจฉวีปกครองอยู่มาก มากนัก เพราะพร้อมเพรียงกันจริงๆ พระเจ้าอชาตศัตรูพยายามไปรบเมืองเวสาลี จะเอามาเป็นเมืองขึ้นของตน ไปตีถึง ๑๑ ครั้ง ไม่แตกสักทีหนึ่ง ไม่เป็นอันตราย ไม่แพ้พระเจ้าอชาตศัตรู มีชัยเสมอไป พระเจ้าอชาตศัตรูเห็นว่าเมืองเวสาลีมีความพร้อมเพรียงนัก เราไปรบสู้ไม่ได้ ทำอย่างไรหนอเราถึงจะสู้ได้ ไปทูลถามพระบรมศาสดาว่า พระพุทธเจ้าข้า เมืองเวสาลีน่ะเขาพร้อมเพรียงกันนั้น ข้าพระพุทธเจ้ายกกองทัพไปตีถึง ๑๑ ครั้งแล้ว ไม่เป็นอันตราย ไม่ได้ชัยชนะเสียที จะได้ชัยชนะด้วยวิธีใดพระเจ้าข้า เอาซิ ไปถามพระศาสดาเข้าตรงอย่างนี้ ถ้าพระศาสดาทรงรับสั่งออกไป เมืองเขาก็แตก เป็นโทษต่อพระองค์ละซี ก็ไม่ทรงรับสั่งอะไรออกไป รับสั่งเป็นกลาง เมืองไหนหมู่ไหนพวกไหนเขาสามัคคีกลมเกลียวกันอยู่แล้ว เมืองนั้นหมู่นั้นพวกนั้นเขาก็มีกำลังมาก ทำอะไรเขาก็ไม่ได้ พอพระองค์รับสั่งเท่านั้น ปล่อยวัสสการพราหมณ์เข้าไปทีเดียว ให้วัสสการ

พราหมณ์เข้าไปเป็นหนอนบ่อนไส้ ไม่ได้ปล่อยเข้าไปเป็นธรรมดานะ ตีวัสสการพราหมณ์เสียหลังเป็นกะพรุนเชียว บวมทั้งเนื้อทั้งตัว หลังเป็นกะพรุน วัสสการพราหมณ์ก็ร้องไห้งั่กเชียว เจ้านายเขาไล่ส่ง เขาไม่เลี้ยงแล้ว เขาตีเสียป่นปี้หมด ไปให้เจ้าลิจฉวีรักษา เจ้าลิจฉวี เออ นี่มันทำลายกันจริง ไม่คบกันจริง ตีกันจริง เอาไปรักษาหายเรียบร้อยแล้ว เจ้าลิจฉวีถึงเวลาเข้าประชุมกันแล้ว วัสสการพราหมณ์ก็ไปด้วย แต่ว่าไปทางโน้นบ้าง ทางนี้บ้าง คะเนพร้อมกันดีแล้ว วัสสการพราหมณ์ก็เข้าไปพูดกับหูเจ้าองค์โน้นบ้างองค์นี้บ้าง แกเป็นมหาอำมาตย์ผู้ใหญ่ เจ้าลิจฉวีทางโน้นเห็นว่าวัสสการพราหมณ์พูดเช่นนั้นแล้ว ก็สงสัยว่าจะพูดเรื่องอะไรกัน วัสสการพราหมณ์ที่ไปพูดกับท่านน่ะพูดเรื่องอะไรกัน เจ้าลิจฉวีก็ว่าเปล่านี่ไม่ได้พูดเรื่องอะไรกัน ก็เข้าไปพูดกับหู ได้ยินนี่ แต่ว่าอยู่คนละทาง ที่นั้นเป็นวงใหญ่ พูดอย่างนั้นแล้ว เอ้า ก็สงสัยตะหงิดใจอยู่แล้ว ทีหลังวัสสการพราหมณ์ไปทางโน้นอีก ทางนี้ก็ถามว่า ทางนี้พูดอย่างนุ้นเหมือนกัน ก็เปล่าอีกนั่นแหละ รอบๆ ไป หนักเข้าก็กินใจกัน เจ้าน่ะพอกินใจก็เกิดแตกสามัคคีกัน พอแตกสามัคคีกันดี วัสสการพราหมณ์ก็ถือหนังสือลับถึงพระเจ้าอชาตศัตรูยกทัพได้แล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูยกทัพเข้าไปคราวนี้ก็ลอยชายเข้าเมือง เจ้าเหล่านั้นไม่เอาหูนาตาใส่แล้วในการรักษาดูแลปกครองอำนาจ แตกสามัคคีกันเสียหมดแล้ว

นี่ภิกษุสามเณรหมู่เดียวกันพวกเดียวกันไม่ลงรอยกัน หมู่นั้นพวกนั้นไม่เจริญต่อไป อุบาสกอุบาสิกาอยู่วัดเดียวกัน พวกเดียวกัน ประพฤติปฏิบัติไม่ลงรอยกันแก่งแย่งกัน อยู่คนละทางสองทาง หมู่อุบาสิกาพวกนั้นไม่มีความเจริญต่อไป จะมีความเสื่อมเป็นเบื้องหน้า เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว ก็ว่าสามัคคีนั้นเองเป็นตัวสำคัญ ถ้าไม่มีสามัคคีแล้วละก็แตกแยกเป็นแน่ ไม่ต้องสงสัย ไม่เจริญแท้ทีเดียว ถ้าต้องการความเจริญแล้ว บ้านเรือนก็ดี หมู่ธนบดีหมู่เศรษฐีก็ดี ต้องมีสามัคคี ถ้าในหมู่เศรษฐีไม่ลงรอยกันแล้วละก็ไม่ช้าเศรษฐีนี้จะเตียนไปหมด หรือหมู่บ้านเรือนในท้องไร่ท้องนาก็ดี ในสวนก็ดี ในข้าราชการก็ดี หมู่ไหนบ้านไหนไม่ลงรอยกันอยู่

พ่อแม่ไม่ลงรอยกับลูก ลูกไม่ลงรอยกับพ่อแม่ ข้าทาสบริษัทบริวารไม่ลงรอยกันแล้วละก็ ไม่ช้าละบ้านนั้นต้องร้าง ไม่ร้างก็ต้องแตกสลาย ต้องฉิบหาย ต้องป่นปี้เพราะมันแตกสามัคคีกันเสียแล้ว ไม่เป็นสามัคคีกัน ข้อนี้เป็นสำคัญนะ ไปดูก็ได้ถ้าบ้านไหนทะเลาะกันระหองระแหงกันอยู่แล้วละก็ อ้ายบ้านนี้ต้องทะลาย อุบาทว์เกิดขึ้นแล้ว **อ้ายความไม่รวมสามัคคีไม่ลงรอยกันนั่นแหละอุบาทว์เกิดขึ้นแล้ว มันต้องร้างแน่**

มันจะต้องแยกทะลายกันแน่ ผัวเมีย ๒ คนก็พยากรณ์ได้ ลงไม่ลงรอยกันแล้วก็ บ้านนี้ไม่ต้องอยู่ด้วยกันละ แตกทะลายแน่ เพราะไม่ลงรอยแล้วนี่ แตกสามัคคีแล้วนี่ นี่เป็นข้อสำคัญนะจำไว้

ถ้าจะมองหาความเจริญ มุ่งความเจริญละก็ ต้องมั่นสามัคคี สร้างสามัคคีไว้ ถ้าว่าทำลายสามัคคีแล้วละก็ เป็นอันแตกทะลายแน่ ต้องแยกจากกัน ลูกเต้าก็ต้องแยกไป พี่น้องวงศาคณาญาติอยู่รวมกันไม่ได้ อัตคัตขัดสนขึ้นอีก เพราะความไม่สามัคคีนั้นมันฆ่าเสียแล้ว ทำลายเสียแล้ว นี่แหละตัวอุบาทว์จำไว้เถอะ ที่เขาเรียกว่าบาตรแตกเข้าบ้านละ นี่แหละบาตรแตกเข้าบ้านละ หรือเรียกว่ากาลกิณีอยู่บ้านนี้แหละ อ้ายแตกสามัคคีนั่นแหละเป็นตัวกาลกิณีให้จำไว้เป็นตำรับตำรา

ถ้าต้องการความเจริญ ต้องพร้อมเพรียงซึ่งกันและกัน น้ำหนึ่งใจเดียวกันนั่นแหละจึงจะเจริญได้ เมื่อเมืองเจ้าลิจฉวีถูกพระเจ้าอชาตศัตรู ลอยชายเข้าเมืองปกครองเสียแล้ว แตกไปเช่นนี้เพราะแตกสามัคคี ตามที่พระศาสดาทรงรับสั่งว่า บ้านไหนเมืองไหนหมู่ใดพวกใดเขายังมีความสามัคคีกันอยู่ ตราบนั้นเขาก็มีกำลังวังชามาก ทำอันตรายเขาไม่ได้ นี่ต้องอยู่ในความสามัคคีนี้ จำไว้นะ จำไว้เป็นตำรับตำราดังนี้ ไม่งั้นต้องเวียนว่ายตายเกิด มันจะต้องไปบ้านโน้นบ้านนี้ อยู่บ้านโน้นบ้านนี้ มาบ้านไหนถ้าแตกสามัคคีกันแล้วละก็ มันจะทะลายอยู่แล้ว เดี๋ยวก็ไปทีเดียว ถ้าบ้านไหนสามัคคีกลมเกลียวกันดี มีผู้หลักผู้ใหญ่เกรงกันอยู่ ไม่เป็นไร บ้านนี้ยังเจริญอยู่ ให้จำหลักอย่างนี้นะ วัดก็เหมือนกัน จะไปอยู่วัดใดวัดหนึ่ง ถ้าวัดนั้นไม่สามัคคีอย่าเข้าไปนะ อย่าไป ถ้าไปเป็นได้รับทุกข์ ถ้าสามัคคีกันอยู่ พร้อมเพรียงกันอยู่ละก็ เข้าไปเถอะเป็นสุขทีเดียว ให้รู้จักหลักดังนี้

สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ถ้าว่าไม่พร้อมเพรียงของหมู่เป็นอย่างไร ถ้าเราไปอยู่ซิเป็นทุกข์ เป็นทุกข์ทั้งนั้น ความพร้อมเพรียงของหมู่ เมื่อสาวกของพระบรมศาสดาได้บรรลุพระอรหัตสมุจเฉทปหานแล้ว แค่พระอรหัตท่านปรองดองกันอยู่ในพวกพระอรหัต แค่พระอนาคา มรรคผลท่านก็ปรองดองกันอยู่ในเรื่องพระอนาคามรรคผล แค่พระสกทาคามรรคผลท่านก็ปรองดองกันอยู่ในเรื่องพระสกทาคามรรคผล แค่พระโสดามรรคผลท่านก็ปรองดองกันอยู่ใน เรื่องพระโสดามรรคผลท่านเหล่านี้ไม่เถียง ไม่แก่งแย่งกัน มีความเห็นร่วมกัน เสมอกันหมด

พระองค์จึงได้ทรงรับสั่งว่า **ภควโต สาวกสงฺโฆ** นี่แหละเป็นสาวก พวกของพระตถาคตเจ้า ตั้งแต่พระโสดามรรคผลขึ้นจนถึงพระอรหัตเป็นพวกพระตถาคตเจ้า พวกที่ยังแก่งแย่งกันอยู่ ไม่ใช่พวกของพระตถาคตเจ้า เลิกแก่งแย่งแล้ว เป็นพวกของพระตถาคตเจ้าทีเดียว หมู่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ต้องการความสุขก็ให้สามัคคีกลมเกลียวกันไว้ อย่าแตกแยกจากกันและกัน ถ้าแตกแยกจากกันและกันแล้วละก็เป็นทุกข์ ถ้าไม่แตกแยกจากกันแล้วก็เป็นสุขทีเดียว นี่ **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข

สมคฺคานํ ตโป สุโข **ตโป** ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน **สมคฺคานํ** แห่งผู้พร้อมเพรียงทั้งหลาย **สุโข** เป็นสุข ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนของผู้พร้อมเพรียงทั้งหลาย เมื่อพร้อมเพรียงกันแล้วเป็นอย่างไร ก็ประพฤติทำลายกิเลสกันทั้งนั้น ไม่ทำอะไร ประพฤติทำลายกิเลสเหมือนกันหมด ทำลายกิเลส มีความเพียรเหมือนกัน ถ้าว่าเพียรตั้งต้นแต่ศีลไป ทำศีลให้บริสุทธิ์เหมือนกัน เข้าถึงสมาธิก็ทำสมาธิให้บริสุทธิ์เหมือนกัน เข้าถึงปัญญาก็ทำปัญญาให้บริสุทธิ์ ใสเป็นเพชร เป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าอยู่ร่ำไป หรือเข้าถึงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็ให้บริสุทธิ์เหมือนกัน เมื่อบริสุทธิ์เหมือนกันเช่นนี้แล้ว รักความบริสุทธิ์เหมือนกันเช่นนี้แล้ว รักความบริสุทธิ์เสมอกัน ไม่ให้ขาดตกบกพร่องกว่ากันและกัน ใครบริสุทธิ์แค่ไหนก็รักษาแค่นั้นไป ที่ยังไม่ได้ยังไม่เห็นก็ทำความบริสุทธิ์ไป ให้เข้าถึงบริสุทธิ์เหมือนเขาไป ไม่แก่งแย่งไม่ก้าวร้าวเกะกะ

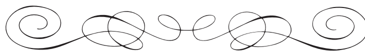
ดังอุบาสกอุบาสิกาในวัดเช่นนี้ เขาทำธรรมกายกันให้มีให้เป็นขึ้น ทำศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสะกัน โน่นไปเอาเจ้าทรงผีสิงมาเล่นอีกแล้ว เอาเจ้าทรงผีสิงมาใส่ในหมู่เข้าแล้ว ไปบนเจ้าบนผีเข้าอีกแล้ว เอาอีกแล้ว พวกนี่แหละพวกแก่งแย่งละ ความเห็นแตกต่างออกไปแล้ว จะทำลายหมู่สามัคคีให้ทะลายไปแล้ว เอาเรื่องผีเรื่องเจ้าเข้ามาอีกแล้ว ก็นี่คนนอกเรื่อง มันคนของมารเขาส่งมาในหมู่ ไม่ให้ความพร้อมเพรียงเกิดขึ้น ถ้าพร้อมเพรียงเกิดขึ้นมันก็จะเป็นสุขเสีย ไม่ให้มีไม่ให้เพียรถูกต้องร่องรอยความประสงค์ทางพระพุทธศาสนาไป ให้ไปทางเหลวไหลเสีย ให้ไปทางเพลงของโลกไป อย่างนี้เป็นทุกข์ **ไม่ใช่เป็นทุกข์แต่เท่านั้น นั่นเขาทำลายทางมรรคผลกัน** ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เอ้าไพล่ไปขอหวยขอโปกันเข้าแล้ว จะเอาเบอร์หนึ่งสักทีเถอะ เราจะได้เลิกยากเลิกจนกันเสียทีหนึ่ง เอาละซี ทีนี้พวกนั่งสมาธิทำทางมรรคผล ศีล สมาธิ ปัญญา ก็เลยไปมองดูลอตเตอร์รี่เข้าแล้ว อ้ายนี่เอาอีกแล้ว

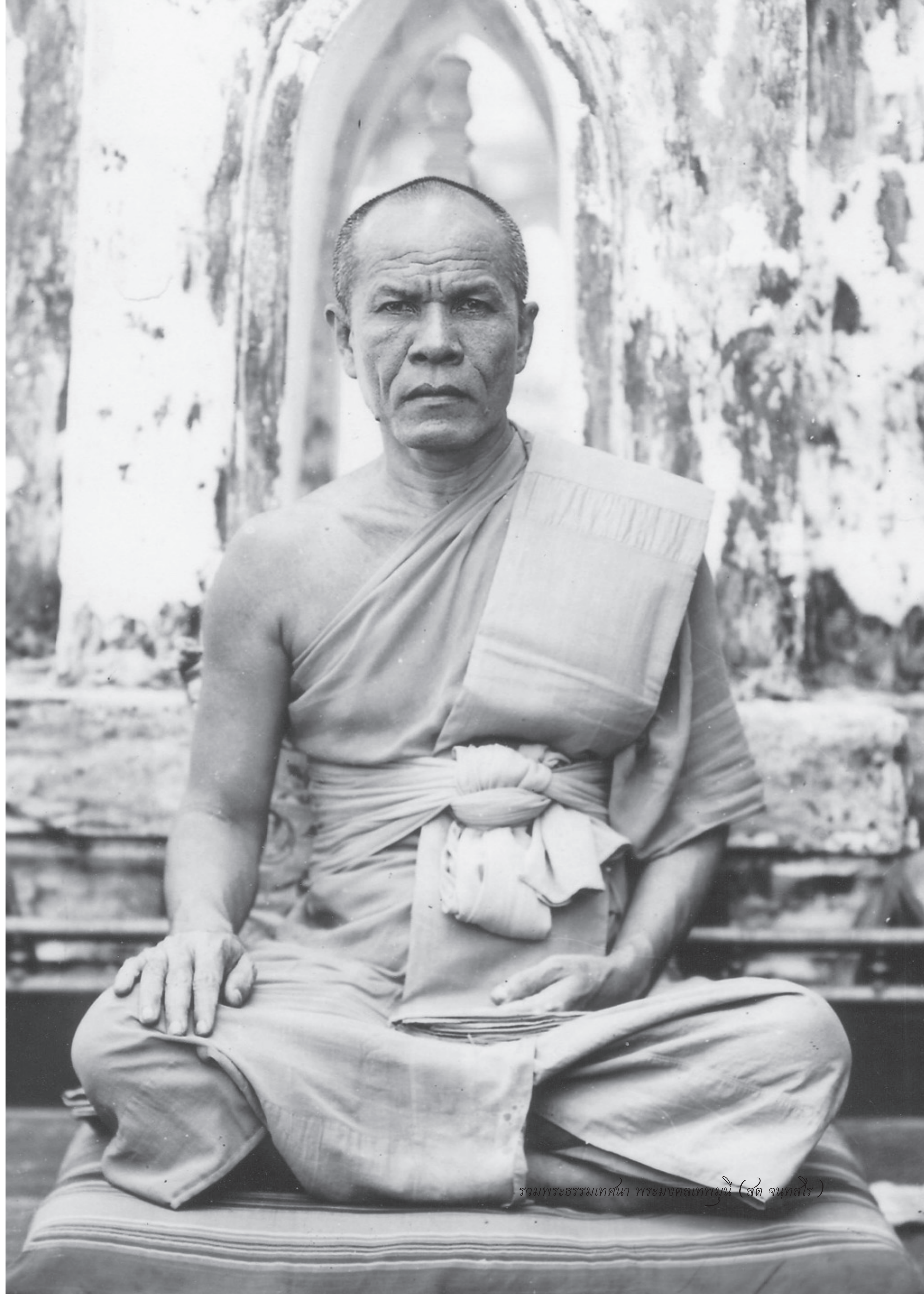

เดือดร้อนอีกแล้ว จะทำลายสามัคคีแล้ว ทำลายสามัคคีอีกแล้ว พวกนี้พวกพญามารขวางเข้ามาอีกแล้ว ให้รู้จักหลักอย่างนี้นะ **สมคฺคานํ ตโป สุโข** ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนของผู้มีความพร้อมเพรียง จบไปในเพลงเดียวกันนะ **สุโข** เป็นสุขนัก เมื่อรู้จักหลักนี้ จำไว้เป็นหลักเป็นประธาน

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ทาน การให้นี่เป็นนโยบายของบัณฑิตทั้งหลาย แต่ไหนแต่ไรมา
คนมีปัญญาแล้วก็ต้องให้ทาน ถ้าคนโง่แล้วเห็นว่าสิ้นไปหมดไป
ถ้าว่าคนมีปัญญาแล้วเห็นว่ายิ่งให้ยิ่งมียกใหญ่ ...'

'... การให้นั่นแหละเป็นข้อสำคัญนัก ไม่ต้องไปขอ ไปร้องใคร
ทำอะไรสำเร็จหมดด้วยการให้ แต่ว่าต้องฉลาดให้
ถ้าโง่ให้ ยิ่งจนใหญ่ ถ้าฉลาดให้ ยิ่งให้ยิ่งรวยใหญ่ ...'

กัณฑ์ที่ ๕๗

สังคหวัตถุ

๒๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจ อตฺถจริยา จ ยา อิธ
สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ
เอเต โข สงฺคหา โลเก รถสฺสาณีว ยายโตฯ
เอเต จ สงฺคหา นาสฺสุ น มาตา ปุตฺตการณา
ลเภถ มานํ ปูชํ วา ปิตา วา ปุตฺตการณา
ยสฺมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺฑิตา
ตสฺมา มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ ปาสํสา จ ภวนฺติ เตติฯ

องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๔๒

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยสังคหวัตถุ วัตถุเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เพราะเหตุว่าเราท่านทั้งหลายนั้น ทั้งเป็นคฤหัสถ์บรรพชิต อุบาสกอุบาสิกา จะอยู่บ้านก็ดี วัดก็ดี จักได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนกัน ควรต้องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สงเคราะห์ซึ่งกันและกันนั่นแหละเรียกว่าสังคหวัตถุ สังคหวัตถุแปลว่าวัตถุเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน จะแสดงในวันนี้นั้นตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย กว่าจะยุติการลงโดยสมควรแก่เวลา

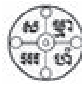
เริ่มขึ้นแห่งพระสูตรนี้ **ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจ อตฺถจริยา จ ยา อิธ** แปลเป็นสยามภาษา ทานการให้ก็ดี พูดวาจาไพเราะก็ดี ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่กันและกันก็ดี ๓ อย่างนี้เรียกว่าสังคหวัตถุ **สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ** ความประพฤติตนให้สม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ตามสมควร **เอเต โข สงฺคหา โลเก รถสฺสาณีว ยายโต** ความสงเคราะห์ในโลกเหล่านี้แล เป็นประหนึ่งว่าลิ่มสลักของรถอันไปอยู่ **เอเต จ สงฺคหา** ความสงเคราะห์ทั้งหลายเหล่านี้ไม่พึงมีไซร้ **น มาตา ปุตฺตการณา** มารดาบิดาย่อมไม่ได้รับความนับถือและบูชาเพราะเหตุ

ที่ตนมีบุตร **ยสฺมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺฑิตา** เพราะเหตุใด บัณฑิตพิจารณาเห็นซึ่งความสงเคราะห์ทั้งหลายเหล่านี้ **ตสฺมา มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ** เพราะเหตุนั้น บัณฑิตจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ **ปาสํสา จ ภวนฺติ เตติ** บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้ที่ควรนับถือด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลีในสังคหวัตถุ แปลความเป็นสยามให้ความเท่านี้ ต่อจากนี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป

เรียงเนื้อความออกจากบาลีเป็นภาษาไทยเสียชัดๆ ก่อน ตั้งแต่ตอนก่อนว่า ทาน การให้ประการหนึ่ง ความพูดไพเราะประการหนึ่ง ความประพฤติให้เป็นประโยชน์กันและกันในโลกนี้ประการหนึ่ง ความเป็นคนมีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ตามสมควร ความสงเคราะห์ในโลกเหล่านี้แล เป็นประหนึ่งว่าลิ่มสลักของรถอันไปอยู่ฉะนั้น ถ้าว่าความสงเคราะห์เหล่านั้นไม่มีแล้วไซร้ มารดาบิดาย่อมไม่ได้ความนับถือและบูชาเพราะเหตุที่ตนมีบุตร เพราะเหตุนั้นบัณฑิตทั้งหลายเห็นเสมอซึ่งความสงเคราะห์เหล่านี้ เหตุนั้นจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้ที่ควรนับถือด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความเป็นสยามแท้ ต่อไปนี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป

ทาน การให้นี่เป็นนโยบายของบัณฑิตทั้งหลาย แต่ไหนแต่ไรมา คนมีปัญญาแล้วก็ต้องให้ทาน ถ้าคนโง่แล้วเห็นว่าสิ้นไปหมดไป ถ้าว่าคนมีปัญญาแล้วเห็นว่ายิ่งให้ยิ่งมียกใหญ่ เห็นแก่อย่างนี้แหละ

ทางไหนจะผิดจะถูกกันน่ะ การให้ ลองดูซิ แต่ว่าเป็นเหมือนกันเสมอหรือ การให้นี่ว่าเป็นประโยชน์จริงๆ ให้ทุกคน แต่การให้นั้นแคบกับกว้างเท่านั้น การให้แคบๆ ให้แก่ตัวเอง ให้แก่สามีภรรยา ให้แก่ครอบครัว ให้แก่ลูกหญิงลูกชายของตนเอง นอกจากนั้นไม่ให้ กลัวหมด กลัวเปลือง กลัวสิ้นไป นี่ให้กลัวหมดกลัวสิ้นอย่างนี้ พวกที่เห็นกว้างออกไปว่า เราให้ซึ่งกันและกันในสามีภรรยา ในบุตรและธิดา ถ้าว่าให้สามี สามีก็ยินดีด้วย ให้ภรรยา ภรรยาก็ยินดีด้วย ถ้าให้แก่บุตรและธิดา บุตรและธิดาก็ยินดีด้วย ถ้าจะให้มากเข้าไปกว่านี้ กลัวสิ้น กลัวหมด กลัวเปลือง นี่ความเห็นแคบๆ อย่างนี้ได้รับความเคารพนับถือบูชาเฉพาะครอบครัวของตัวเท่านั้น ถ้าไม่ให้เล่า ไม่ได้รับความเคารพนับถือบูชาทีเดียว ให้กว้างออกไปกว่านั้น กว้างออกไปเทียวเท่าใด เขาก็นับถือตนดุจกับมารดาบิดากว้างออกไปเท่านั้น การกว้างออกไปเช่นนั้นได้ประโยชน์อะไรหรือ ให้แคบๆ วงแคบๆ ได้ประโยชน์หรอก แต่น้อย ไม่เหมือนให้กว้างออกไป ให้กว้างออกไปประโยชน์มาก ประโยชน์มากนัก

ในทางพุทธศาสนาก็เช่นนั้น ชอบให้ในการกว้างๆ ไม่ชอบให้ในการแคบๆ การให้แคบๆ ดีเหมือนกัน แต่ว่าได้น้อย ไม่เหมือนกว้างๆ ออกไป ดังมารดาบิดาให้แก่บุตร ภรรยาสามีให้แก่กันและกันในครอบครัวกันและกัน ให้แล้วมุ่งบุตรในกันและกัน ให้ลูกหญิงลูกชายก็เพื่อให้ปฏิบัติตนต่อไป พอจะได้ดำรงตระกูลของตนต่อไป ก็มุ่งเท่านั้น เมื่อให้บุตรและธิดาได้เท่าไรให้ไป เขาก็ปฏิบัติตามหน้าที่ผู้ได้รับแล้ว ความให้ชนิดนี้ในทางโลกก็แคบ ยิ่งทางศาสนาก็ให้ดุจเดียวกัน เฉพาะพระเณรที่ชอบใจ ที่รู้จักเป็นเครือญาติของตน ที่เป็นที่สนิทชิดชอบกับตน ถ้าหากว่าคนนั้นไม่ให้ เห็นว่าจะมากเกินไป ให้เพียงเท่านั้นก็ได้ประโยชน์เหมือนกันแต่ว่าแคบ

ทางพุทธศาสนายินดีในการให้กว้างๆ ทางโลกล่ะก็ดุจเดียวกัน ถ้าให้กว้างๆ ออกไป จะเป็นชาวนาก็กว้างขวาง จะเป็นชาวสวนก็กว้างขวาง จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็กว้างขวาง จะเป็นคนพลเรือนใดๆ ก็กว้างขวาง ยิ่งคนปกครองก็ยิ่งกว้างขวางออกไปจำเป็นต้องให้กว้างออกไปทีเดียว ชื่อเสียงก็กว้างออกไป หน้าที่ก็กว้างออกไป **การให้นั่นแหละเป็นข้อสำคัญนัก ไม่ต้องไปขอไปร้องใคร ทำอะไรสำเร็จหมดด้วยการให้ แต่ว่าต้องฉลาดให้ ถ้าโง่ให้ยิ่งจนใหญ่ ถ้าฉลาดให้ยิ่งให้ยิ่งรวยใหญ่ มันเป็นอย่างนี้ ต้องฉลาดให้อย่างนี้** เพราะฉะนั้น **ทานญฺจ** ทานเป็นวัตถุสำคัญสำหรับสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

เราเกิดมาในมนุษย์โลก หญิงชายคฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า เกิดมาต่างคนต่างมีตัวเปล่าๆ มีแต่บุญกุศลพิทักษ์รักษามา มาแสวงหาทรัพย์สมบัติ ได้เขตสำหรับในโลกนี้ ก็ย่อมเฉลี่ยซึ่งกันและกันตามมีตามจะเฉลี่ยได้ ตามสามารถที่จะทำได้เฉลี่ยได้ สามารถจะทำได้เพียงแค่ไหนก็ทำไปแต่เพียงนั้น อย่าให้เกินกำลังกว่าตัว อย่าให้เดือดร้อน ทำพอสมควรแก่การ เพราะเรามาไม่นานเท่าใดนักก็จะต้องลาโลกนี้ ผ่านโลกนี้ไป ไปโลกอื่นอีกต่อไป **การให้สำเร็จที่เป็นอัตภาพที่เป็นมนุษย์นี้ เมื่อพ้นอัตภาพมนุษย์นี้เสียแล้วก็ไม่ได้ให้กัน ให้กันไม่ได้ ไปเป็นรูปพรหมให้กันไม่ได้ ไปเป็นอรูปพรหมให้กันไม่ได้ทุกชั้นไป ของสมบัติทิพย์ก็มีด้วยกันทั้งสิ้น ไปนิพพานก็ให้กันไม่ได้ ให้กันได้แต่เฉพาะเป็นมนุษย์นี่เท่านั้นที่ให้กันได้** เป็นสัตว์เดรัจฉานให้กันไม่ได้ เป็นเปรตอสุรกายให้กันไม่ได้ เป็นสัตว์นรกให้กันไม่ได้ ให้กันได้เฉพาะแต่ในมนุษย์นี้เท่านั้น

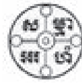
เขาว่าการให้นี้มีผลมากมายนัก มีฤทธิ์เดช ถ้าให้เสียมากๆ ให้เสียเต็มศรัทธาสามารถแล้ว ให้มากๆ เสียแล้ว ชาติใดๆ ไปเป็นคนมากเป็นคนกว้างขวาง ต้องเป็นคนปกครองกว้างขวางใหญ่โตออกไป การให้นี้ให้สำเร็จประโยชน์ถึงเจ้าจักรพรรดิธิราช

เป็นเจ้าจักรพรรดิธิราชบ้าง ต่ำลงมากว่านั้นเป็นมหาราชาธิราชบ้าง ปกครองประเทศทั้งหมดชมพูทวีป หรือย่อยลงมากว่านั้นเป็นพระยาประเทศราช เหมือนยังกับชมพูทวีปเวลานี้เป็นแต่เพียงพระยาประเทศราชเท่านั้น ทุกๆ ประเทศมีเจ้าแผ่นดินปกครองเป็นพระเจ้าประเทศราชทั้งนั้น ยังลดลงมากว่านั้น เป็นผู้ปกครอง เป็นประธานชั่ว ๔ ปี ๔ ปีเท่านั้นเลิกเป็นพระยาประเทศราชเสียแล้ว ถึงกระนั้นก็ยังมีพระยาประเทศราชอยู่ แต่ว่าอยู่ใต้กฎหมาย นี่บุญวาสนาลดหย่อนผ่อนลงมาถึงขนาดนี้ ก็ต้องสำเร็จได้ด้วยการให้ เป็นเศรษฐีมหาราชก็สำเร็จด้วยทานการให้ เป็นคหบดีมหาศาลมีทรัพย์สมบัติบริวาร ข้าทาสบริวาร ก็สำเร็จด้วยการให้ ถ้าไม่ให้ไม่สำเร็จอย่างนั้น เพราะฉะนั้นการให้ **ถ้าอยากมีสมบัติยิ่งใหญ่มหาศาลละก็ต้องอุตส่าห์บำเพ็ญทาน บริจาคทาน** นี้ได้ชื่อว่า **ทานญฺจ** ทานการให้

เปยฺยวชฺชญฺจ เมื่อเป็นผู้มีพวกมากถึงขนาดนั้นเข้าแล้ว ต้องมีวาจาไพเราะอ่อนหวาน พูดเพราะ พูดเป็นประโยชน์ พูดแล้วผู้สดับตรับฟังรักใคร่ดูดดึงในใจ ไม่อยากออกไปห่าง อยากเข้ามาอยู่ในที่ใกล้ อยากจะสนิทชิดชมด้วยเสมอไป เพราะความพูดอันนั้นเป็นตัวสำคัญนัก **ถ้าว่าหัดวาจาไพเราะเสียในชาตินี้ ชาติต่อๆ ไปวาจาของตนศักดิ์สิทธิ์ จะพูดอะไรก็สำเร็จกิจหมดทุกอย่าง ถ้าใช้วาจาหยาบก็เท่ากับวาจาจอบตัวเอง ในชาตินี้ก็ดี วาจาหมดอำนาจหมดสิทธิ์ ไม่มีอำนาจอะไร พูดไปก็เท่ากับไม่ได้พูด พูดอะไรเป็นไม่สำเร็จ เพราะวาจาของตน ไม่ได้บำเพ็ญกุศลทางวาจาไว้ ถ้าบำเพ็ญกุศลทางวาจาไว้แล้ว กล่าววาจาใดวาจาศักดิ์สิทธิ์** นี่ไม่ได้เป็นของพอดีพอร้าย

เรื่องวาจาศักดิ์สิทธิ์นี้ เมื่อครั้งสมเด็จพระบรมศาสดาเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว กษัตริย์ทั้ง ๖ พระนคร ๗ พระนคร ๘ พระนคร ทั้ง ๖ พระนคร เกิดประหารซึ่งกันและกันจะรบกันยกใหญ่ เมื่อครั้งแย่งพระบรมธาตุกันในครั้งนั้น ไม่มีใครสามารถมีวาจาศักดิ์สิทธิ์จะเปลื้องความในครั้งนั้นได้ มีพราหมณ์ผู้หนึ่ง ท่านโทณพราหมณ์ เข้าไปมีวาจาศักดิ์สิทธิ์ขึ้นในที่นั้น ห้ามพุทธกิจในการแย่งพระบรมธาตุในครั้งนั้นสำเร็จได้ นั่นเพราะอาศัยอะไร เพราะอาศัยวาจาของท่านพราหมณ์อันศักดิ์สิทธิ์ วาจาศักดิ์สิทธิ์นั่นแหละ ท่านได้สร้างวาจาไพเราะของท่านไว้ ถ้ากษัตริย์ผู้ใด คือว่าผู้ใดได้ฟังเข้าแล้วจะอ่อนน้อมตามวาจาของท่าน เป็นเช่นนี้เพราะสร้างวาจาที่ดีของท่านไว้ สร้างวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานไว้

ถ้าใครต้องการวาจาศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้ ต้องพยายามห้ามวาจาทุจริตเสีย ให้มีวาจาสุจริตอยู่ร่ำไป เมื่อกล่าวขึ้นแล้ว เป็นประโยชน์แก่ตนบ้าง ประโยชน์แก่คนอื่นบ้าง เป็นประโยชน์ทั้งตนบุคคลอื่นได้ วาจาไม่เป็นประโยชน์แล้ว เสียเวลา พวกที่พูดวาจาพล่อยๆ เอาเรื่องเอาราวไม่ได้ วาจาเหลวไหล ชนิดนี้ฆ่าวาจาของตัวเอง ทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของตัวเอง ไม่มีใครทำให้ นี้ต้องอุตส่าห์แก้ไขวาจาของตนให้เป็นวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานอยู่ร่ำไป นี้เป็นประโยชน์แก่ตนด้วย เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นด้วย เป็นทั้งประโยชน์แก่กันและกัน

ประพฤติให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ หรือประพฤติเป็นประโยชน์ในกันและกัน ในเพื่อนมนุษย์ก็ดี หรือกับสัตว์เดรัจฉานก็ดี ประพฤติให้เป็นประโยชน์ทีเดียว ลักษณะที่ประพฤติให้เป็นประโยชน์เป็นอย่างไร การประพฤติให้เป็นประโยชน์ ทำอะไรให้เป็นตัวอย่างดีทั้งนั้น จะทำสิ่งใดด้วยกายทุกอย่าง ให้เป็นตัวอย่างดีของเพื่อนมนุษย์ ให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ จะพูดสิ่งไรด้วยวาจาแล้ว ล้วนแต่ให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ ให้ได้ผลแก่เพื่อนมนุษย์ ให้เป็นตัวอย่างแก่เพื่อนมนุษย์ การประพฤติทั้งกายทั้งวาจาเป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ แล้วทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเป็นการทำลายตน ใครใกล้เคียงก็แก้ไขมนุษย์ที่ทำนานั้นให้ได้ผลเกิดสุข ให้ได้ผลดีเป็นลำดับขึ้นไป การทำสวนก็ดี ใครอยู่ใกล้เคียงเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำเป็นตัวอย่าง ให้เป็นประโยชน์ดีแก่เพื่อนมนุษย์แก่เพื่อนฝูงที่ใกล้เคียงกัน หรือจะค้าขายก็ดี ผู้ที่ค้าขายใกล้เคียงกัน ให้เป็นประโยชน์แก่พวกที่ค้าขายใกล้เคียงกัน นี้ได้ชื่อว่าประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ เมื่อประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แล้ว แก้ไขตัวเองไม่ให้มีตำหนิ จะเป็นภิกษุก็เป็นภิกษุที่ดีทีเดียว จะเป็นสามเณรก็เป็นสามเณรที่ดีทีเดียว จะเป็นอุบาสกก็เป็นอุบาสกที่ดีทีเดียว จะเป็นอุบาสิกาก็เป็นอุบาสิกาที่ดีทีเดียว

เป็นตัวอย่างได้เช่นนี้ได้ชื่อว่า **อตฺถจริยา** ประพฤติตนให้เป็นกระสวน เป็นกระสวนนั่นเป็นอย่างไร ช่อฟ้า เขาทำช่อฟ้าเขามีกระสวน เอากระสวนนั่นมาคาดเข้าแล้วทำตามรูปกระสวนนั่นเป็นช่อฟ้าได้ ประพฤติให้เป็นตัวอย่าง เขาเพียรทำสิ่งใดเป็นตัวอย่างมาแล้ว ก็เพียรเอาสิ่งนั้นเข้ามาทำ มาเป็นแบบแปลนเป็นตัวอย่างต่อไป ประพฤติตนให้เป็นแม่พิมพ์พ่อพิมพ์นั้น เป็นตำราทีเดียว ตำราพ่อพิมพ์แม่พิมพ์พระเหมือนพ่อพิมพ์รูปต่างๆ สวยงามทุกสิ่งทุกประการนั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้ตามประพฤติเป็นประโยชน์

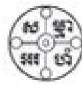

ประพฤติเป็นประโยชน์อย่างนี้แหละ เรียกว่าสังคหวัตถุ วัตถุเครื่องสงเคราะห์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันทุกถ้วนหน้า ประพฤติตัวได้อย่างนี้ ทำตามพ่อ ให้ทาน กล่าววาจาไพเราะ ประพฤติตัวให้เป็นประโยชน์ในกันและกัน หรือในโลกนี้ทั้งหมด ปรากฏดังนี้ เมื่อประพฤติได้ดังนี้แล้ว เรียกว่าความเป็นผู้มีตนเสมอ มีตนเสมอเป็นอย่างไรในธรรมนั้น ในบุคคลนั้นๆ

เมื่อมาประพฤติเป็นภิกษุ ประพฤติสม่ำเสมอในธรรมที่เป็นภิกษุ ประพฤติเป็นสามเณร สม่ำเสมอในธรรมที่เป็นสามเณร เมื่อเป็นอุบาสกอุบาสิกา ประพฤติสม่ำเสมอในธรรมที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา อยู่ในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ เป็นภิกษุเข้าหมู่ได้ไม่กระทบกระเทือนใครเลย เป็นสามเณรเข้าหมู่ใดสามเณรใดไม่กระทบกระเทือนสามเณรหมู่นั้นเลย เป็นอุบาสกเข้าไปในอุบาสกใดไม่กระทบกระเทือนอุบาสกผู้นั้นเลย เป็นอุบาสิกาเข้าไปในหมู่อุบาสิกาใดไม่กระทบกระเทือนอุบาสิกานั้นเลย นี้ได้ชื่อว่าสม่ำเสมอในบุคคลนั้น สม่ำเสมอทีเดียว ถ้าประพฤติได้ขนาดนี้ ได้ชื่อว่า นั่นแหละเรียกว่าสงเคราะห์ซึ่งกันและกันละ ถูกหลักตามวาระพระบาลีดังแสดงมาแล้วละ เมื่อประพฤติได้อย่างนี้เรียกว่าสังคหวัตถุ

สังคหวัตถุในโลกเรานี้แล ในโลกต้องประพฤติ ๓ ประการนี้ การที่ทำอย่างเป็นสังคหวัตถุสำคัญมาก เมื่อประพฤติได้ดังนี้แล้ว เหมือนดังลิ่มสลักของรถที่ไถแล่นไปในหนทางของรถ ใกล้ไกลไม่ว่า รถนั้นคุมกันอยู่เป็นรถอยู่เสมอ ไม่เคลื่อนใน ความเป็นรถ ไม่ปรักหักพังแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ไปได้เป็นปรกติดี จะเป็นรถส่วนตัวก็สะดวก จะเป็นรถโดยสาร ก็สะดวกทุกสิ่งทุกประการ เพราะอาศัยลิ่มสลักนั้น ไม่เคลื่อนไม่หลุดจากกัน

เมื่อเป็นเช่นนั้น มารดาบิดาที่ได้ความบูชาและได้ความนับถือจากบุตรและธิดาเพราะตนมีบุตร ต้องประพฤติสงเคราะห์อย่างนี้ให้ ถ้าให้มีการพูดอ่อนหวาน ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ เป็นตัวอย่างของลูกหญิงลูกชายต่อไป ถ้าเป็นเช่นนี้ลูกหญิงก็นับถือ ลูกชายก็นับถือ ถ้าว่าไม่เป็นดังนี้ ลูกหญิงก็ไม่นับถือ ลูกชายก็ไม่นับถือ ที่อาศัยนับถือก็เพราะสังคหวัตถุนี้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ความนับถืออันนี้ที่เกิดจากลูกหญิงลูกชาย ก็เพราะบิดามารดาเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา เป็นบัณฑิตชาติในการประพฤติสังคหวัตถุนี้ สมด้วยบาลีท่านชี้ว่า บัณฑิตชาติผู้ประกอบด้วยความฉลาด ดำเนินด้วยคติของปัญญา มาพิจารณาเห็นความสงเคราะห์เหล่านี้เข้าแล้วก็ประพฤติตามความเห็นอันนั้น เพราะเหตุนั้นจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ ที่เขานับถือเชิดชูบูชาก็เพราะสังคหวัตถุนี้

ถ้าไม่ถูกสังคหวัตถุเขาไม่นับถือเขาไม่บูชา ถ้าว่าคนมีปัญญาสอดส่องมอง เข้าเนื้อเข้าใจในแนวปฏิบัติเช่นนี้ได้ จะเป็นภิกษุอยู่ในหมู่ภิกษุ ก็ต้องเป็นใหญ่ในหมู่ภิกษุนั้น จะเป็นสามเณร ก็ต้องเป็นใหญ่ในสามเณรนั้น จะเป็นอุบาสก ถ้าประพฤติถูกหลักนี้เข้า ก็ถึงซึ่งความเป็นใหญ่ในอุบาสกนั้น จะเป็นอุบาสิกา ประพฤติถูกหลักนี้เข้า ก็เข้าถึงซึ่งความเป็นใหญ่ในอุบาสิกานั้น เพราะเหตุว่าถูกสังคหวัตถุเข้า ถ้าไม่ถูกสังคหวัตถุเช่นนี้ อย่าว่าแต่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาเลย ลูกหญิงลูกชายก็ไม่นับถือตัว เพราะประพฤติไม่อยู่ในสังคหวัตถุ ผิดสังคหวัตถุไป ด้วยเหตุนี้ ลูกหญิงลูกชายก็ติเตียนตัว เพราะประพฤติไม่ถูกสังคหวัตถุ ถ้าถูกสังคหวัตถุย่อมถึงซึ่งความเป็นใหญ่ ควรได้ความสรรเสริญแท้ ย่อมเป็นผู้ที่น่าสรรเสริญว่าเป็นตัวอย่างของคนดีในโลกนี้

บัณฑิตชาติผู้ฉลาดขนาดนี้ ประพฤติตนได้ความสรรเสริญเช่นนี้ แม้จะอยู่ในโลกนี้ก็ได้รับความเป็นสุขในโลกนี้ แม้ไปในโลกอื่นก็ประพฤติถูกหลักนี้ เป็นแนวปฏิบัติเช่นนี้ ก็ได้รับความนับถือในโลกอื่นต่อไป ไม่ว่าชาติไหนภาษาไหน ไม่ว่าโลกไหนประพฤติถูกหลักนี้แล้วก็เป็นที่บูชาทั้งนั้น เหตุนั้น ต้องประพฤติสม่ำเสมอ จะประพฤติลุ่มๆ ดอนๆ ไม่ได้ เหมือนความเป็นพ่อเป็นแม่กัน ต้องปกครองลูกหญิงลูกชายสม่ำเสมอ ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่ได้ สม่ำเสมอตามสมควร นี้ได้ชื่อว่าถึงซึ่งความเป็นใหญ่จริงอย่างนี้ เพราะว่าตนประพฤติถูกสังคหวัตถุ

ในสังคหวัตถุนี้ ไม่ใช่แต่ในพระพุทธศาสนานี้เท่านั้น ในศาสนาไหนก็ช่าง ในชาติไหนภาษาไหนก็ช่าง ก็ย่อมได้รับความนับถือดุจเดียวกันในโลกอยู่อย่างเสมอไป เมื่อเข้าใจหลักอันนี้แล้ว ดัดแปลงแก้ตัวกันเสียใหม่ ว่าประพฤติอยู่นี้ มีการให้กันหรือเปล่า ไม่มีสังคหวัตถุความเป็นใหญ่ก็ไม่มี พูดวาจาไพเราะในกันและกันน่ะเป็นของที่เราทำบ้างหรือเปล่า หรือพูดแต่คำหยาบช้าในกันและกัน ถ้าพูดคำหยาบช้าในกันและกัน เลิกพูดคำหยาบช้า พูดวาจาไพเราะในกันและกัน กลับเสียใหม่ ประพฤติตนเป็นประโยชน์ในกันและกัน มีอยู่บ้างหรือเปล่า ถ้าไม่ ยังไม่เป็นประโยชน์ในกันและกันก็กลับใจเสีย ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในกันและกัน

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าปราศจากสมบัติมนุษย์ ใช้สมบัติมนุษย์ไม่เป็น ก็เพราะปราศจากสังคหวัตถุ ไม่มีสังคหวัตถุ ถ้ามีสังคหวัตถุดังนี้แล้ว มนุษย์คนใดชั่วไม่มีเข้ามาใกล้ ใช้ได้ทุกคน เป็นสมบัติมนุษย์ของตัวทุกคน เป็นคนดีหมด ทำไมเป็นคนดีหมดล่ะ เพราะสังคหวัตถุ ต้องฉลาดในสังคหวัตถุ เมื่อขาดอะไร ให้ ขาดผ้านุ่งให้ผ้านุ่งเสีย ขาดผ้าห่มให้ผ้าห่มเสีย ขาดข้าวปลาอาหารที่จะมาบริโภคในวันหนึ่งก็ให้เสีย ให้

ทานแล้วก็พูดวาจาไพเราะ เมื่อได้ฟังถ้อยคำสำเนียงแล้วก็ไม่จากไปเลย อยากอยู่ใกล้ทีเดียว อยากรับใช้รับสอยทีเดียว นี้เพราะสังคหวัตถุ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันละเป็นสำคัญ

การพูด ไม่ใช่วาจาอันนั้นอันนี้ล่ะนะ ด่าก็ได้ ก็เป็นวาจาไพเราะเหมือนกัน จะด่าไม่ให้ชั่วให้ทำดีเสีย พ่อด่าลูกก็ไม่ให้ทำชั่วอย่างนี้แหละ นั่นแหละเป็นวาจาไพเราะของพ่อแม่ ที่ลูกได้ฟังเลยเลิกความชั่วนั่นแหละเป็นวาจาไพเราะของพ่อแม่ ที่พ่อแม่ได้ทำเข้า แล้วกลับตัวเป็นประพฤติดี นี้เป็นสังคหวัตถุอย่างนี้ ประพฤติให้เป็นประโยชน์น่ะ ทำอะไรให้ทำดังนั้นดังนี้ ให้เห็นตัวอย่าง เมื่อเห็นตัวอย่างแล้วนั้นสำคัญ ที่จะเลี้ยงตัวของตัวได้ แก้ไขแนะนำให้ เวลามีโอกาสแนะนำสั่งสอนตักเตือนให้ ดังนี้ให้เห็นตัวอย่าง ชี้ตัวอย่างให้ดูดังนี้ ได้ชื่อประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ในปกครองของตน เมื่อประพฤติตนเช่นนี้ ได้ชื่อว่าเป็นเนติแบบแผนอันดีของกุลบุตรกุลสตรีต่อไปในภายหน้า เหตุนี้ ตำรับตำราจึงวางไว้เป็นเนติแบบแผนในพระพุทธศาสนา

ถึงแม้พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปเป็นกาลช้านาน เมื่อเราประพฤติถูกหลักฐานเข้าเช่นนี้ เหมือนพระองค์มีพระชนม์อยู่ได้สั่งสอนเราต่อหน้าต่อตา เราจะประพฤติถูกหลักเจริญเช่นนี้ได้ ถ้าถูกหลักเจริญเช่นนี้แล้วไม่ต้องไปสงสัย เป็นภิกษุจะทำบุญกุศลอันใด ประพฤติสิ่งใด เป็นสามเณรจะกระทำกองการกุศลอันใด ทำความดีอันใด ทำได้อย่างใหญ่โต อุบาสกอุบาสิกาก็ดุจเดียวกัน กระทำการกิจการอันใด ทำได้ใหญ่โตทั้งนั้น ไม่ขาดตกบกพร่องแต่อย่างหนึ่งอย่างใด เพราะสังคหวัตถุนี้มีเต็มที่ ทำได้อย่างใหญ่โตทั้งนั้น ไม่ขาดตกบกพร่องแต่อย่างหนึ่งอย่างใด

เหตุนี้ตามวาระพระบาลี ที่คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนามาทุกประการ วันนี้ตัวอย่างเป็นหลักประธาน ท่านผู้เป็นเจ้าภาพได้ถวายทานไม่ใช่เป็นคนมั่งมีนะ เลี้ยงพระประจำได้ทุกปี ไปถึงบ้านเก็บลูกตุ้มลอยน้ำ เก็บเอาทิ้งไว้เป็นกองใหญ่ๆ ฟืนอันหนึ่งอันใดก็เก็บขึ้นมากองๆ ไว้ กองไว้มากๆ ถึงเวลาเขาต้องการเขาก็มาเหมาเอาไป กองหนึ่ง ๔๐ บาท ๕๐ บาท ๘๐ บาท ๑๐๐ บาท ๒๐๐ บาท ตามกองใหญ่กองเล็ก ได้หาเงินอย่างนี้ แกหาเงินมาเลี้ยงพระประจำได้ทุกปีๆ ที่เจ้าภาพเลี้ยงพระวันนี้น่ะ มีอำนาจแปลกประหลาดนัก

ประพฤติสังคหวัตถุเช่นนี้ เงินทองก็หาได้ง่าย หาได้สะดวก ใกล้จวนจะไม่มีก็เอาล่ะคิดถึงว่าวันนี้จะได้เงินที่ไหนมาเลี้ยงพระล่ะ เงินจะไม่พอ เอาคนโน้นบ้างคนนี้บ้าง เขาก็สงสาร เขาก็รักใคร่ เขาก็นับถือบูชา ชวนใครๆ เขาก็เข้าหุ้นด้วย ได้เลี้ยงพระทุกปี อัศจรรย์นักทีเดียว ทำอย่างนี้ได้ชื่อว่าเทกระเป๋าทำทุกทีไป แต่ว่าเห็นจะไม่ข้ามชาติละ ต้องร่ำรวยในชาตินี้ละ ด้วยสัจทานที่บันดาลให้เผื่อแผ่แก้ไข ไม่ต้องไปเกี่ยวข้องสมบัติ ไม่ต้องไปสงสัยเถิด ไม่เสียทีเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ได้ทำเช่นนี้ ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนา ถูกสังคหวัตถุทีเดียว ถึงวันนี้ได้เป็นโยมของพระเณร พระเณรมีเท่าไร อุบาสกอุบาสิกามีเท่าไร วันนี้เจ้าของทานเป็นแม่ตลอดวัน เลี้ยงตลอดวันตลอดคืนเป็นแม่ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น พระเณรท่านจึงได้เรียกว่าโยมผู้ชายก็เรียกว่าโยมผู้ชาย ผู้หญิงก็เรียกว่าโยมผู้หญิง พ่อผู้ชายแม่ผู้หญิงนั่นเอง เพราะเลี้ยงดูด้วยสังคหวัตถุ คือ ทานการให้ ทานการให้นั่นเอง ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันดังนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ไปหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางนั่นแหละได้ชื่อว่ามัชฌิมา
มัชฌิมาน่ะ พอหยุดก็หมดดี หมดชั่ว ไม่ดีไม่ชั่วกัน หยุดทีเดียว
พอหยุดจัดเป็นบุญก็ไม่ได้ พอหยุดจัดเป็นบาปก็ไม่ได้
จัดเป็นดีก็ไม่ได้ ชั่วก็ไม่ได้ ต้องจัดเป็นกลาง ตรงนั้นแหละกลาง
ใจหยุดก็เป็นกลางทีเดียว ...'

'... สิ่งทั้งปวงมีเกิดเสมอ มีความดับเสมอ มีเกิดกับดับ ๒ อย่างเท่านั้น
หมดทั้งสากลโลก เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกายจริงๆ ...'

กัณฑ์ที่ ๕๘
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

เอวมฺเม สุตํฯ เอกํ สมยํ ภควา พาราณสิยํ วิหรติ อิสิปตเน มิคทาเยฯ ตตฺร โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อามนฺเตสิฯ

เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา โย จายํ กาเมสุ กามสุขลฺลิกานุโยโค หีโน คมฺโม โปถุชฺชนิโก อนริโย อนตฺถสญฺหิโต โย จายํ อตฺตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสญฺหิโตฯ เอเต เต ภิกฺขเว อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติฯ

กตมา จ สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโคฯ เสยฺยถีทํฯ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตตีติฯ

สํ.ม.(บาลี) ๑๙/๑๖๖๔/๕๒๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา ในวันปัณณรสีที่ ๑๕ ค่ำ ในเดือนยี่นี้ เป็นวันขึ้นปีใหม่ของทางสุริยคติ ผู้เทศน์ก็ต้องดำริหาเรื่องที่จะต้องแสดงให้สมกับวันขึ้นปีใหม่เป็นวันแรกและเป็นวันมงคลของพระพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย วันนี้แหละถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ เราจะทำอย่างไรจึงจะเป็นคนดี เรื่องนี้เรื่องที่เป็นมงคลดีไม่ดีนั้น พระองค์

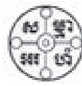

ทรงรับสั่งยืนยันตัดสิน ตั้งแต่ปีใหม่นี้เราต้องตั้งใจเด็ดขาดลงไป สมกับที่พระองค์จอมปราชญ์แสดงมงคลว่า

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ เราต้องตัดสินใจเด็ดขาดลงไปว่า **อเสวนา จ พาลานํ** ไม่เสพสมาคมคบหาคนพาลเด็ดขาดทีเดียว ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปตั้งแต่ได้อรุณวันนี้ ไม่เสพคบหาสมาคมกับคนพาลเป็นเด็ดขาด จะเสพสมาคมคบหาแต่บัณฑิตเท่านั้น จะบูชาสิ่งที่ควรบูชา **ปูชา จ ปูชนียานํ เอตํ วิภตฺตยํ** ๓ ข้อนี้แหละเป็นมงคลอันสูงสุด คือ จะไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต บูชาแต่สิ่งที่ควรบูชา ตั้งใจให้เด็ดขาดลงไปอย่างนี้ อย่าล่อกแล่ก ไม่เสพสมาคมกับคนพาลน่ะ ในตัวของตัวเองมีหรือ ซีกทางโลกเป็นซีกของ โลภ โกรธ หลง นั่นเป็นเหตุของคนพาล เป็นเหตุให้เกิดพาล ซีกของ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง เป็นซีกของบัณฑิต เป็นเหตุให้เกิดบัณฑิต บูชาสิ่งที่ควรบูชา มั่นลงไปอย่างนี้นะ นี่วันนี้ปีใหม่ เราต้องตั้งใจให้เด็ดขาดลงไปอย่างนี้ เมื่อเด็ดขาดลงไปดังนี้ละก็ตัดสินใจว่าเราดีแน่ นี่วันนี้ปีใหม่เราต้องตั้งใจให้เด็ดขาดลงไปอย่างนี้ เมื่อเด็ดขาดลงไปดังนี้ ไม่มีทุจริตไม่มีชั่วเข้าไปเจือปนเลย เป็นซีกบัณฑิตแท้ๆ เหตุนี้แลเมื่อเป็นบัณฑิตแล้วสมควรจะฟังธรรมเทศนา

ในวันใหม่ปีใหม่ในทางสุริยคตินี้ พระจอมไตรอุบัติขึ้นในโลก ยังไม่ได้แสดงธรรมเทศนากับบุคคลใดบุคคลอื่นเลย ได้แสดงปฐมเทศนาเป็นครั้งแรกโปรดพระปัญจวัคคีย์ วันนี้จะแสดงปฐมเทศนาที่พระองค์โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันแคว้นเมืองพาราณสี บัดนี้เราจะฟังปฐมเทศนา ซึ่งเป็นธรรมอันลุ่มลึกสุขุมนัก ไม่ใช่ธรรมพอดีพอร้าย และธรรมนี้เป็นตำรับตำราของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไปด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงแต่ว่าเป็นปฐมเทศนาเท่านั้น เป็นตำรับตำราของพุทธศาสนิกชนทีเดียว ที่ผู้ปฏิบัติจะเอาตัวรอดได้ในธรรมวินัยของพระบรมศาสดา

เริ่มต้นแห่งปฐมเทศนาว่า **เอวมฺเม สุตํ** นี่เป็นพระสูตรที่พระอานนท์เอามากล่าวปฏิญาณตนเพื่อให้พ้นจากความเป็นสัพพัญญูว่าตัวไม่ได้รู้เอง เพราะได้ยินได้ฟังมาจากสำนักของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า **เอวํ อาการเรน** ด้วยอาการอย่างนี้ **เอกํ สมยํ** ในสมัยครั้งหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์โลกทั้งหลาย ทรงประทับสำราญอิริยาบถ ณ สำนักมิคทายวัน แคว้นเมืองพาราณสี ครั้งนั้นพระองค์ทรงรับสั่งหาพระภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มา รับสั่งว่า

เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ที่สุดทั้ง ๒ อย่างนี้นั้นอันบรรพชิตไม่ควรเสพ **โย จายํ กาเมสุ กามสุขลฺลิกานุโยโค** การประกอบตนให้พัวพันด้วยกามในกามทั้งหลายนี้ใด **หีโน** เป็นของต่ำทราม **คมฺโม** เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน **โปถุชฺชนิโก** เป็นคนมีกิเลสหนา **อนริโย** ไม่ไปจากข้าศึกคือกิเลสได้ **อนตฺถสญฺหิโต** ไม่เป็นประโยชน์ นี่คืออย่างหนึ่ง

โย จายํ อตฺตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสญฺหิโต การประกอบความลำบากให้แก่ตนเปล่า กลับเป็นทุกข์แก่ผู้ประกอบด้วย ไม่ไปจากข้าศึกคือกิเลสได้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ นี้อย่างหนึ่ง เป็น ๒ อย่างนี้ กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค นี่เป็นตัวกามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยคทีเดียว

เอเต เต ภิกฺขเว อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลาง ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติเป็นกลางไม่แวะเข้าใกล้ซึ่งที่สุดทั้ง ๒ อย่างนี้นั่นนั้น อันพระตถาคตเจ้าได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญายิ่ง และทำความเห็นให้เป็นปรกติเรียกว่า **จกฺขุกรณี ญาณกรณี สํวตฺตติ** ย่อมเป็นไปพร้อม **อุปสมาย** เพื่อความเข้าไปสงบระงับ **อภิญฺญาย** เพื่อความรู้ยิ่ง **สมฺโพธาย** เพื่อความรู้พร้อม

นิพฺพานาย เพื่อความดับสนิท **กตมา จ สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติเป็นกลางนั้นที่พระตถาคตเจ้าตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่งเป็นไฉน **อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค** หนทางที่องค์ ๘ ประการไปจากข้าศึกคือกิเลสได้ **เสยฺยถีทํ** คือ **สมฺมาทิฏฺฐิ** ความเห็นชอบ **สมฺมาสงฺกปฺโป** ความดำริชอบ **สมฺมาวาจา** กล่าววาจาชอบ **สมฺมากมฺมนฺโต** ทำการงานชอบ **สมฺมาอาชีโว** เลี้ยงชีพชอบ **สมฺมาวายาโม** ทำความเพียรชอบ **สมฺมาสติ** ระลึกชอบ **สมฺมาสมาธิ** ตั้งใจชอบ นี่ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ

อยํ โข สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ อย่างนี้แหละ ภิกษุทั้งหลาย อย่างนี้แหละข้อปฏิบัติอันเป็นกลางที่พระตถาคตเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่ง กระทำความเห็นให้เป็นปรกติ กระทำความรู้ให้เป็นปรกติ ย่อมเป็นไปเพื่อความออกไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่งรู้พร้อมซึ่งพระนิพพาน

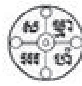

นี้หลักประธานปฐมเทศนา ทรงรับสั่งใจความพระพุทธศาสนาบอกปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ โดยตรงๆ ไม่มีวกไปทางใดทางหนึ่งเลย บอกตรงๆ ทีเดียว แต่ว่าผู้ฟังพอเป็นวิสัยใจคอเป็นฝ่าย **ขิปฺปาภิญฺญา** เท่านี้ก็เข้าใจแล้วว่าธรรมของศาสดานี้ลึกจริง ถ้าว่าไม่เป็น **ขิปฺปาภิญฺญา** เป็น **ทนฺธาภิญฺญา** จะต้องชี้แจงแสดงขยายออกไปอีกจึงจะเข้าใจปฐมเทศนา พระองค์ทรงรับสั่งบอกพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ว่า ที่สุดทั้ง ๒ อย่างนั่นนั้นอันบรรพชิตไม่ควรเสพ ที่สุด ๒ อย่างน่ะอะไร

เอาใจไปจรด ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในสัมผัส ที่ชอบใจนั้นแหละ หรือยินดีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่ชอบใจนั้นแลตัวกามสุขัลลิกานุโยค ถ้าว่าเอาไปจรดรูปนั้นเข้าแล้วจะเป็นอย่างไร **ทุกฺโข** เป็นทุกข์แก่ผู้เอาใจไปจรดนั้น **หีโน** ถ้าเอาใจไปจรดเข้ารูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่ชอบใจนั้น ใจต่ำ ไม่สูง ใจต่ำทีเดียว ใจมืดทีเดียว ไม่สว่าง เพราะเอาไปจรดกับอ้ายที่ชอบใจ ที่มัวซัวเช่นนั้น ถ้าไปจรดที่มืดมันก็แสวงหาที่มืดทีเดียว ไม่ไปทางสว่างละ นั่นน่ะจับตัวได้ เอาใจเข้าจรดกับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่ชอบใจ ชวนไปทางมืดเสียแล้ว ไม่ชวนไปทางสว่าง ปิดทางสว่างเสียแล้ว

เมื่อเป็นอย่างนั้นท่านจึงได้ยืนยัน **หีโน** ต่ำทราม ไม่ไปทางนักปราชญ์ราชบัณฑิต ไปทางโลกไปทางปุถุชนคนพาลเสียแล้ว **หีโน** ต่ำทรามลงไปอย่างนี้, **คมฺโม** ถ้าไปจรดมันเข้าไม่สะดวก ทำให้ต้องปลูกบ้านปลูกเรือนให้เหมาะเจาะ มีฝารอบขอบชิดให้ดีจึงจะสมความปรารถนานั้น ไปเสียทางโน้นอีกแล้ว นั่นใจมันชักชวนเสียไปทางนั้นแล้ว นั่น **คมฺโม,** **โปถุชฺชนิโก** ก็หมักหมมสั่งสมกิเลสให้หนาขึ้นทุกที ไม่บางสักทีหนึ่ง นั่นแหละ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เข้ามาๆๆ เป็นตึกร้านบ้านเรือนกันยกใหญ่เชียวคราวนี้ แน่นหนากันยกใหญ่เชียว , **อนริโย** ออกไม่ได้ ไม่ไปจากข้าศึกคือกิเลสได้ ไม่หลุดจาก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ไม่หลุดจากความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ติดอยู่นั่นเอง

พระองค์ทรงรับสั่งว่า นี่ๆ พวกนี้กามสุขัลลิกานุโยค ไปจากข้าศึกคือกิเลสไม่ได้ ไปไม่ได้ทีเดียว **อนตฺถสญฺหิโต** แล้วเป็นอย่างไรบ้าง ไม่มีประโยชน์เลย ถามคนแก่ดูก็ได้ ที่ครอบครองเรือนมาแล้ว ที่ติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสมาแล้ว ติดจนกระทั่งถึงแก่เฒ่าชรา ไปถามเถอะ ร้อยคนพันคนมายืนยัน บอกตรงทุกคน ทำไม

จึงบอกตรงล่ะ แกวางก้าม[๑]เสียแล้วนะ บอกตรงซิ ถ้ายังไม่วางก้ามยังกระมิดกระเมี้ยนอยู่ ยังจะนิยมชมชื่นอยู่ นั่นพระองค์ทรงรับสั่งว่า กามสุขัลลิกานุโยคไม่มีประโยชน์อะไร อย่าเข้าไปติด ถ้าเข้าไปติดแล้วไปไม่ได้

นั่นว่า **โย จายํ อตฺตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข** ประกอบความลำบากให้แก่ตนเปล่า ไร้ประโยชน์ นี่ **อตฺตกิลมถานุโยโค** เป็นทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไปจากข้าศึกคือกิเลสนั้นไม่ได้ ไม่มีประโยชน์อีกเหมือนกัน อัตตกิลมถานุโยคนั่นทำอย่างไร ประกอบความลำบากให้แก่ตน พวกประกอบความลำบากให้นั่นทำอย่างไร นอนหนาม ตากแดด ย่างไฟ ไม้เคาะหน้าแข้ง หาบทราย นี่พวกประพฤติดับกิเลส นอนหนาม ตากแดด ย่างไฟ ไม้เคาะหน้าแข้ง หาบทราย นอนหนาม หนามนั่นเจ็บเสีย ความสงัดยินดีก็หายไปได้ เข้าใจว่าหมดกิเลส เป็นทางหมดกิเลส ตากแดดล่ะ เมื่อตากแดด แดดร้อนเข้าก็ไม่มีความกำหนัดยินดีเข้านะซิ เข้าใจว่ากิเลสดับแล้ว นั่นความเข้าใจของเขาเข้าใจอย่างนั้น ย่างไฟล่ะ ย่างไฟมาจากแดด แดดไม่สะดวกก็เอาไฟย่าง มาก่อไฟก่อไฟถ่าน อยู่ข้างบนเข้าให้ นอนบนกองไฟ นอนบนไฟย่าง นอนบนไฟ นอนข้างบนร้อนรุ่มเหมือนอย่างกับไฟย่างนั้น ได้ชื่อว่าย่างไฟ ไม้เคาะหน้าแข้งล่ะ

มีความกำหนัดยินดีขึ้นมาไม่รู้จะทำอย่างไร มันเดินก็ไม่ถนัดขาแข็งไปหมด ไม้เคาะหน้าแข้งเปกเข้าไปให้ เงียบ หาย ความกำหนัดยินดีดับไป เอ้อ นี่ดีนี่ ได้อย่างทันอกทันใจ ทีหลังกำหนัดยินดีเวลาไหนก็เอาไม้เคาะหน้าแข้งเปกๆ เข้าไปให้อย่างหนัก นี้ความกำหนัดยินดีก็หายไป อย่างนี้เป็นหมู่เป็นพวกต้องทำเหมือนกัน เป็นหนทางดีทางถูกของเขา พวกไม้เคาะหน้าแข้ง หาบทราย หาบทรายเหนื่อยเต็มที่หมดความกำหนัดยินดี ควายเปลี้ยวๆ ยังสยบเลย ถึงอย่างนั้น หาบทราย ไอ้ทรายกองใหญ่ที่พวกอัตตกิลมถานุโยคประพฤติปฏิบัติอยู่นานเข้ามาอาศัย กองใหญ่มหึมาทีเดียวหาบมาเอามากองเข้าไว้ หาบเข้ามากองไว้ใหญ่มหึมา นั่นเพื่อจะทำลายกิเลส ดับกิเลสนี่เขาเรียกว่าอัตตกิลมถานุโยคทั้งนั้น ลักษณะอัตตกิลมถานุโยคมีมากมายหลายประการที่ผิดทางมรรคผล ปฏิบัติตนให้เหนื่อยเปล่า ไม่มีประโยชน์ นั่นแหละอัตตกิลมถานุโยคทั้งนั้น

ยินดีใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อัตตกิลมถานุโยคเหมือนกัน เอาดีไม่ได้ เดือนร้อนร่ำไป นั่นอัตตกิลมถานุโยคเหมือนกัน อัตตกิลมถานุโยคเป็นอย่างไรล่ะ ร่างกายทรุดโทรม

---

[๑] คำว่า **วางก้าม** ในที่นี้ ใช้ในเชิงว่า ปล่อยวาง คือ ทอดธุระไม่เอาใจใส่ หรือ ไม่ชิงดีชิงเด่นอีกต่อไปแล้ว

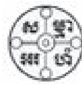

ไปตามกัน ฆ่าตัวเอง ทำลายกำลังตัวเอง ตัดแรงตัวเอง นิ่งมงายอวดว่าฉลาด นึกดูที เอ้อเราไม่รู้เท่าทัน ถ้ารู้เท่าทันไม่ถึงขนาดนี้เลย เพราะไม่ได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไม่ได้ฝึกฝนใจทางพระพุทธเจ้าเลย ความรู้ไม่เท่าทันจึงได้เป็นอัตตกิลมถานุโยคอยู่เช่นนี้ นี่เรียกว่าอัตตกิลมถานุโยค

๒ อย่างนี้ กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค เลิกเสีย ไม่เสพ อย่าเสพ อย่าเอาใจไปจรด อย่าเอาใจไปติด ปล่อยทีเดียว ปล่อยเสียให้หมด เมื่อปล่อยแล้วเดินมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ไม่แวะวงเข้าไปใกล้ซึ่งทางทั้ง ๒ อย่างนั้น อันพระตถาคตเจ้าตรัสรู้แล้วด้วยพระญาณอันยิ่ง นี่ข้อปฏิบัติเป็นกลางซึ่งเราควรรู้ กลางนี่ลึกซึ้งนัก ไม่มีใครรู้ใครเข้าใจกันเลย ธรรมที่เรียกว่าข้อปฏิบัติอันเป็นกลางน่ะ ปฏิบัติแปลว่าถึงเฉพาะซึ่งกลาง อะไรถึง ต้องเอาใจเข้าถึงซึ่งกลางซิ เอาใจเข้าไปถึงซึ่งกลาง กลางอยู่ตรงไหน กลางมีแห่งเดียวเท่านั้นแหละ

เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์ใจเราก็หยุดอยู่กลาง เมื่อเวลาเราจะหลับใจเราก็ต้องไปหยุดกลาง ผิดกลางหลับไม่ได้ ผิดกลางเกิดไม่ได้ ผิดกลางตายไม่ได้ ผิดกลางตื่นไม่ได้ ต้องเข้ากลางถูกกลางละก็เป็นเกิด เป็นหลับ เป็นตื่นกันทีเดียว อยู่ตรงไหน ในมนุษย์นี่มีแห่งเดียวเท่านั้น ศูนย์กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ได้ระดับกรอบปรอททีเดียว สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มอีกเส้นตึงอยู่ในระดับแค่กัน ได้ระดับกันทีเดียว ได้ระดับกันเหมือนแม่น้ำทีเดียว ระดับน้ำหรือระดับปรอทแบบเดียวกัน เมื่อได้ระดับเช่นนั้นแล้ว ดึงทั้ง ๒ เส้นข้างหน้าข้างหลังตึง ตรงกลางจรดกัน ตรงกลางจรดกันนั่นแหละเขาเรียกว่ากลางกั๊กที่เส้นด้ายคาดกันไปนั่น กดลงไปนั่นกลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นแหละ แรกเรามาเกิดเอาใจหยุดอยู่ตรงนั้น ตายไปก็อยู่ตรงนั้น หลับก็ไปอยู่ตรงนั้น ตื่นก็ไปอยู่ตรงนั้น นั่นแหละเป็นที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่น กลางแท้ๆ เทียวกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลางนั่นแหละตรงกลางนั่นแหละ

ไปหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางนั่นแหละได้ชื่อว่ามัชฌิมา มัชฌิมาน่ะ พอหยุดก็หมดดี หมดชั่ว ไม่ดีไม่ชั่วกัน หยุดทีเดียว พอหยุดจัดเป็นบุญก็ไม่ได้ พอหยุดจัดเป็นบาปก็ไม่ได้ จัดเป็นดีก็ไม่ได้ ชั่วก็ไม่ได้ ต้องจัดเป็นกลาง ตรงนั้นแหละกลาง ใจหยุดก็เป็นกลางทีเดียว นี้ที่พระองค์ให้นัยไว้กับองคุลิมาลว่า สมณะหยุด สมณะหยุด พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มา

สมณะหยุดแล้ว ท่านก็หยุด นี้ต้องเอาใจไปหยุดตรงนี้ หยุดตรงนั้นถูกมัชฌิมาปฏิปทาทีเดียว พอหยุดแล้วก็ตั้งใจอันนั้นที่หยุดนั้นอย่าให้กลับมาไม่หยุดอีกนะ ให้หยุดไปท่าเดียวนั่นแหละ **พอหยุดแล้วก็ถามซิว่า หยุดลงไปแล้วยังตามอัตตกิลมถานุโยคมีไหม ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ตัวรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ยินดีไหม ไม่มี นั่นกามสุขัลลิกานุโยคไม่มี ลำบากยากไร้ประโยชน์ไม่มี หยุดตามปรกติ ของเขาไม่มี ทางเขาไม่มีแล้ว** เมื่อไม่มีทางดังกล่าวแล้ว นี่ตรงนี้แหละที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา** พระตถาคตเจ้ารู้แล้วด้วยปัญญายิ่ง ตรงนี้แห่งเดียวเท่านั้น ตั้งต้นนี้แหละจนกระทั่งถึงพระอรหัตผล ทีนี้จะแสดงวิธีตรัสรู้เป็นอันดับไป ถ้าไม่แสดงตรงไม่รู้ ฟังปฐมเทศนาไม่ออกทีเดียว อะไรล่ะ พอหยุดกึกเข้าคืออะไร หยุดกึกเข้านั่นละเขาเรียกใจ เป็นปรกติล่ะ หยุดนิ่งอย่าขยับไป

หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ กลางของนิ่งนั้นแหละ จะไปเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ บริสุทธิ์สนิทดังกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าอยู่ในกลางหยุดกลางนิ่งนั่นแหละ กลางนั่นแหละ พอเข้าถึงกลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานอีกแบบเดียวกัน พอถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงศีล เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก เข้าถูกส่วน เข้ากลางดวงศีลนั่นเองจะเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละดวงเท่ากัน พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นจะเข้าถึงดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นแจ่ม

แปลกจริง กายนี้เราเคยฝันออกไป เวลาฝันมันออกไป เมื่อไม่ฝันมันอยู่ตรงนี้เองหรือ ให้เห็นแจ่มอยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ กลางตัวของตัวนั่น เห็นชัดเชียว อีกชั้นหนึ่งละนะ เข้ามาถึงนี้ละ นี่พระพุทธเจ้าเดินอย่างนี้ พักอย่างนี้ทีเดียว เอา เราเดินเข้ามาชั้นหนึ่งแล้ว เข้ามาอีกชั้นหนึ่งแล้ว ต่อไปนี้ไม่ใช่หน้าที่ของกายมนุษย์หยาบละ เป็นหน้าที่ของกายมนุษย์ละเอียดทำไป

ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่เป็นกายมนุษย์ละเอียดแบบเดียวกันทีเดียว พอถูกส่วนก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา

หยุดอยู่กลางดวงปัญญาแบบเดียวกัน เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายทิพย์ ที่นี่หมดหน้าที่ของกายมนุษย์ละเอียดไปแล้ว

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายทิพย์อีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายทิพย์ละเอียดอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน แบบเดียวกัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด นี้เป็นกายที่ ๖ แล้ว พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายอรูปพรหมละเอียด

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระพุทธปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน หน้าตักโตเล็กตามส่วน ไม่ถึง ๕ วา หย่อนกว่า ๕ วา นี่เรียกว่ากายธรรม กายธรรมนี่เรียกว่าพุทธรัตนะ นี่พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ได้อย่างนี้

นี่ปฐมยามตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างนี้ทีเดียว เป็นตัวพระพุทธรัตนะอย่างนี้ นี่พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ขึ้นอย่างนี้ นี่ปฐมยามได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างนี้ทีเดียว เป็นตัวพระพุทธเจ้าทีเดียว รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องหน้า ที่ทำรูปไว้นี่แหละ นี่แหละตัวพระพุทธเจ้าทีเดียว แต่ว่ากายเป็นที่ ๙ กายที่ ๙ เป็นกายนอกภพไม่ใช่กายในภพ ทำไมรู้ว่าเป็นพระพุทธเจ้า ก็ทำรูปไว้ทุกวัดทุกวาจะไม่รู้ว่าเป็นพระพุทธเจ้าอย่างไร ทำตำราไว้อย่างนี้ ก่อนเราเกิดมาเป็นไหนๆ ก็ทำไว้อย่างนี้ ปรากฏอย่างนี้แหละตัวพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทีเดียว ตัวพุทธรัตนะทีเดียว อ้อ นี่เข้าถึงพุทธรัตนะเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว

ที่ท่านรับรองว่า **ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา ตถาคเตน** แปลว่า ตถาคต ธรรมกายน่ะ แต่ว่าธรรมกายนั้นท่านทรงรับสั่งว่า **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราพระตถาคตผู้เป็นธรรมกาย **ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ** คำว่า ธรรมกาย

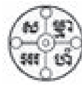

น่ะตถาคตแท้ๆ ทรงรับสั่งอย่างนี้ เข้าถึงธรรมกายแล้วนี่ตถาคตทีเดียว รู้ขึ้นแล้ว เป็นขึ้นแล้ว ปรากฏขึ้นแล้ว ต่อไปนี้เรามาเป็นธรรมกายดังนี้ รู้จักทางแล้ว ใจธรรมกายก็หยุดนิ่งที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ดวงธรรมของธรรมกายวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ใสเกินกว่าใส

ใจธรรมกายก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย หยุดนิ่ง พอถูกส่วนถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงธรรมนั้น หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ธรรมกายหยาบเป็นพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย เป็นธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะนั่นแหละเป็นสังฆรัตนะ ดังนี้ อยู่ในตัว ที่อื่นไม่มี ทุกคนมีอยู่ในตัวของตัว ผู้หญิงก็มีผู้ชายก็มี เช่นเดียวกันทุกคน นี่แหละพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เมื่อรู้จักดังนี้ เมื่อท่านเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นเช่นนี้แล้ว นี่เป็นโคตรภูแล้ว ท่านก็สำเร็จขึ้นไปอีก ๘ ชั้น ท่านก็เป็นพระอรหันต์ไปอยู่กับพระพุทธเจ้าทีเดียว

พอเป็นสัพพัญญูพุทธเจ้า ก็ท่านเอาเรื่องนี้มาแสดงกับพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ให้พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ฟัง ท่านแสดงเรื่องของท่านว่า อันเราตถาคตเจ้าตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ท่านทำความเห็นเป็นปรกติ เห็นอะไร ตาอะไร ตาพระพุทธเจ้า ตาธรรมกาย มีตา ตาดีนัก เห็นด้วยตาธรรมกายนั่นแหละ **จกฺขุกรณี** ทำให้เห็นเป็นปรกติ เห็นความจริงหมด **ญาณกรณี** กระทำความรู้ให้เป็นปรกติญาณของท่าน

เมื่อท่านเป็นมนุษย์ ส่วนดวงวิญญาณของท่านก็เล็กเท่าดวงตาดำข้างในของท่าน เมื่อท่านขึ้นไปเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ตาของท่านก็มีเหมือนเราเช่นนี้ ตาธรรมกาย มีญาณของธรรมกาย มีดวงวิญญาณนั่นแหละกลับเป็นดวงญาณใหญ่โตมโหฬาร ใหญ่โตขึ้น ดวงใสเท่าดวงตาดำข้างในแหละ ที่มีความรู้อยู่ในใจนี้แหละเขาเรียกว่าดวงวิญญาณ พอไปเป็นธรรมกายเข้าแล้วกลับเป็นดวงญาณทีเดียว วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ดวงญาณเท่าหน้าตักธรรมกาย นั่นแหละเรียกว่า **จกฺขุกรณี** เห็นเป็นปรกติ เห็นด้วยตาธรรมกาย เห็นอะไร เห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ในมนุษย์โลกนี้ รูป

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของมนุษย์ ของมนุษย์ละเอียด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายทิพย์ ของกายทิพย์ละเอียด เห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ของ ๘ กายนี้ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นจริง เห็นด้วยตาธรรมกาย เห็นไม่เที่ยงจริงๆ เห็นจริงอย่างนี้ ตามนุษย์เห็นไม่ได้ ตา ๘ กายในภพนี้เห็นไม่ได้ กายมนุษย์ก็ไม่เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่เห็น กายทิพย์ก็ไม่เห็น กายทิพย์ละเอียดก็ไม่เห็น กายรูปพรหมก็ไม่เห็น กายรูปพรหมละเอียดก็ไม่เห็น อรูปพรหมก็ไม่เห็น อรูปพรหมละเอียดก็ไม่เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นไม่ได้ ตามันไม่ดี ตามันไม่ถึงขั้นที่จะได้เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำไมไม่ถึงขนาดเล่า ก็มันขั้นสมถะนี่ กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด นี่มันขั้นสมถะ แต่อรูปฌานเท่านั้น เลยไปไม่ได้ พอถึงกายธรรมมันขั้นวิปัสสนา ตาพระพุทธเจ้าท่านก็เห็นเบญจขันธ์ ทั้ง ๕ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแท้ๆ เห็นจริงๆ จังๆ อย่างนั้นละ เห็นแท้ทีเดียว เห็นชัดๆ ไม่ได้เห็นด้วยตากายในภพ เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกาย เห็นด้วยตาพระพุทธเจ้า รู้ด้วยญาณพระพุทธเจ้า เห็นอย่างนี้แหละเห็นด้วยตาของพระตถาคตเจ้า รู้ด้วยญาณของพระตถาคตเจ้า ธรรมกายนั่นเป็นตัวของพระตถาคตเจ้าทีเดียว ไม่ใช่อื่น เห็นชัดอย่างนี่แหละ เห็นอย่างนี้แหละเขาเรียกวิปัสสนา เห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เห็นเป็นอนิจจังน่ะเห็นอย่างไร เห็นตั้งแต่กายมนุษย์เกิด กายมนุษย์เกิดไม่อยู่ที่ เกิดเรื่อยๆ เกิดริบๆ เหมือนไฟจุดอยู่ มีไส้ มีน้ำมัน มีตะเกียง จุดมันก็ลุกโพลง เราเข้าใจว่าไฟดวงนั้นเป็นอย่างนั้นแหละ ไอ้กายมนุษย์มันก็เป็นอย่างนั้นแหละ แต่ตาธรรมกายไม่เห็นอย่างนั้น เห็นไฟเก่าหมดไปไฟใหม่เดินเรื่อยขึ้นมา ไฟเก่าหมดไปไฟใหม่เดินเรื่อยขึ้นมา แล้วก็เอามือคลำดูข้างบนก็รู้ ร้อนวูบๆๆๆ ไป อ้อ ไฟใหม่เกิดเรื่อย กายมนุษย์นี้ก็เช่นเดียวกัน ไอ้เก่าตายไปไอ้ใหม่เกิดเรื่อย หนุนไม่ได้หยุดเหมือนไฟ เหมือนดวงไฟอย่างนั้นแหละ ไม่ขาดสาย มันเกิดหนุนอย่างนั้น นั่นเห็นขนาดนั้น เห็นเกิดเห็นตายเรื่อย เกิดแล้วก็ตายไป เกิดแล้วก็ตายไป ไม่มีหยุดละเหมือนกันหมดทั้งสากลโลก เห็นทีเดียวว่ามีแต่เกิดกับดับ

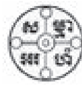

ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ สิ่งทั้งปวงมีความเกิดเป็นธรรมดา ย่อมมีความเกิดเสมอ สิ่งทั้งปวงมีเกิดเสมอ มีความดับเสมอ มีเกิดกับดับ ๒ อย่างเท่านั้น หมดทั้งสากลโลก เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกายจริงๆ อย่างนี้ นี้ทำวิปัสสนาเห็นจริงเห็นจังอย่างนี้

ขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ก็แบบเดียวกัน **โส สมุปาทยธมฺมํ** เห็นตลอดขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาทธรรม ๘ ดวงนี้เห็นตลอดหมด เห็นจริงเห็นจังทีเดียว เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกาย รู้ชัดอย่างนี้ นี้เรียกว่า **สํวตฺตติ** ย่อมเป็นด้วยพร้อม **อุปสมาย** เพื่อความสงบ เมื่อเห็นเช่นนั้นแล้ว ความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสไม่มี สงบหมด หายไปหมด เงียบฉี่เชียว ที่ยินดีถอนไม่ออก เงียบฉี่เชียว **อภิญฺญาย** รู้ยิ่งทุกสิ่งทุกอย่าง **สมฺโพธาย** รู้พร้อมรู้จริงทุกสิ่งทุกอย่าง **นิพฺพานาย** ดับหมด ราคะ โทสะ โมหะ ดับหมด ปรากฏอย่างนี้ ดังความจริงอย่างนี้ นี่ที่ไปถึงพระตถาคตเจ้าอย่างนี้ ไปถึงธรรมกายเช่นนี้ ไม่ได้ไปทางอื่นเลย ไปทางปฐมมรรค ไปกลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ดวงศีลคืออะไร ดวงศีลนะคือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว อริยมรรค ๓ องค์นั้นเรียกว่าดวงศีล ดวงสมาธิ สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ อริยมรรคอีก ๓ องค์ ดวงปัญญา สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป เป็น ๘ องค์ในอริยมรรคนั้นทั้งสิ้นอยู่ในนั้น จึงได้เข้าถึงธรรมกายนี้ได้ ถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแท้ๆ นี้แหละให้แน่วแน่ลงไว้

เราก็เกิดมาประสพพบพระพุทธศาสนา พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะไม่ได้ ถึงตัวจริงของศาสนาไม่ได้ มีตัวจริงศาสนา นี่แก่นศาสนา อยู่ในตัวของเราเป็นลำดับของกายเข้าไป อย่าไปทางอื่นนะ ไม่ได้ ต้องไปทางหยุดทางเดียว จะยุ่งยากอย่างหนึ่งอย่างใดเข้าให้ถึง หยุดให้ถูกส่วน หยุดให้เข้ากลาง หยุดให้ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนา ทำตามที่พระองค์รับสั่งไว้ในปฐมเทศนา ให้แน่นอนอย่างนี้ จะได้เข้าถึงตัวจริงเช่นนี้ ถ้าเข้าถึงตัวจริงเช่นนี้แล้วก็พึงรู้ อ้อ ที่แสดงมานี้ เว้นเสียจากที่สุดทั้ง ๒ สิ่ง ไม่เสพที่สุดทั้ง ๒ นั้น เดินตามมัชฌิมาปฏิปทา ไปทาง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ไปเป็นลำดับนั้นจึงเข้าถึง ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นตถาคตเจ้าแท้ๆ ดังที่ได้แสดงมานี้ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ผู้มีปรีชาญาณมนสิการกำหนดไว้ในใจทุกคนทุกถ้วนหน้า

วันนี้เป็นวันปีใหม่ ได้แสดงปฐมเทศนา พระองค์ทรงตรัสเทศนาเป็นเบื้องต้นเป็นทีแรกเรียกว่าปฐมเทศนา พอเป็นเครื่องประดับประคองฉลองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านพุทธบริษัท คฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ว่าเราท่านทั้งหลาย ผู้เป็นเมธีมีปัญญาต้องการสิ่งที่เป็นมงคล ต้องการความเจริญแล้ว ตั้งใจให้แน่แน่ว ให้ถึงพระรัตนตรัย วันนี้เป็นวันใหม่ ชั่วร้ายด้วยกายวาจาใจตัดขาด อย่ากระทำ ทำใจให้หยุดให้ถูกเป้าหมายใจดำทางพระพุทธศาสนาที่ได้ชี้แจงแสดงมา มนุษย์แท้ๆ ถึงจะไม่เข้าใจอย่างดี มนุษย์ธรรมดาเห็นจะดีกว่าค้างคาวแน่ ฟังเทศน์เอาบุญกัน ไม่ฟังเทศน์เอาเรื่องเอาราวกัน คนแก่คนเฒ่าเป็นอย่างนั้น คนที่สนใจฟังธรรมจริงๆ เรียนธรรมจริงๆ รู้ธรรมจริงๆ เป็นอีกพวกหนึ่งต้องเรียนเอาเรื่องเอาราวกันจริงๆ จึงจะปฏิบัติธรรมกันในพระพุทธศาสนาได้ ดังนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้เป็นตำรับตำราแน่นอนในทางพระพุทธศาสนา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา ขอสมมติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ถึงเวลาให้ทานก็ให้ทานตามกำลังของตน ไม่เดือดร้อน
ถึงเวลารักษาศีลก็รักษาศีลตามกำลังของตน ซื่อตรงต่อศีลจริงๆ
ไม่คดโกงต่อศีล ไม่อวดดีต่อศีล เคารพในศีลอย่างมั่นคงทีเดียว
เมื่อเจริญภาวนาก็เคารพในภาวนาอย่างมั่นคงทีเดียว
ทำให้เห็นเป็นปรากฏทีเดียว ถ้าไม่เห็นเป็นปรากฏก็ติเตียนตัวทีเดียว
ว่าตัวไม่เป็น ว่ากล่าวเอาทีเดียว ติเตียนทีเดียว ...'

กัณฑ์ที่ ๕๙
อนุโมทนาคาถา

๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยถา วาริวหา ปูรา ปริปูเรนฺติ สาครํ
เอวเมว อิโต ทินฺนํ เปตานํ อุปกปฺปติฯ
อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ
สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท ปณฺณรโส ยถา
มณิ โชติรโส ยถาติฯ

ส.ม. ๙๕-๙๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาในอนุโมทนาคาถา แก้ด้วย **ยถาฯ** ที่พระภิกษุท่านทำภัตตานุโมทนากับท่านอุบาสกอุบาสิกา อยู่เนืองนิตย์อัตรา **ยถา** นี้เป็นมคธภาษา หาเป็นสยามภาษาไม่ วันนี้จะแปลความเป็นสยามภาษา ตามมคธภาษาให้ได้ความเป็นสยามภาษาสืบไป

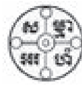
เริ่มต้นแห่งอนุโมทนาคาถา ตามวาระพระบาลีว่า **ยถา วาริวหา ปูรา ปริปูเรนฺติ สาครํ** ห้วงน้ำอันเต็มย่อมยังมหาสมุทรสาครให้บริบูรณ์ได้ฉันใด **เอวเมว อิโต ทินฺนํ เปตานํ อุปกปฺปติ** ทานที่ท่านได้ถวายแล้วในโลกนี้ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลกนี้ไปแล้วได้ฉันนั้นนั่นเทียว **อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ** ท่านปรารถนาไว้แล้วอย่างใด ตั้งใจไว้แล้วอย่างไร ขอจงสำเร็จตามปรารถนาแก่ท่านโดยฉับพลันเถิด **สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา** ความดำริของท่านจงเต็มเป็นอันดี ความดำริของท่านจงเต็มเปี่ยมเป็นอันดี **จนฺโท ปณฺณรโส ยถา** ดังพระจันทร์วันปัณณรสีเหมือนพระจันทร์วันปัณณรสี **มณิ โชติรโส ยถา** เหมือนแก้วมณีอันมีแสงสว่างไสวเป็นอันดี นี้เป็นภัตตานุโมทนาคาถา

ห้วงน้ำที่เต็มเมื่อเต็มมากขึ้นเป็นลำดับมา จนกระทั่งเต็มห้วยหนองคลองใหญ่น้อยเป็นลำดับขึ้นมา ท่วมทุ่งท่าต่อสายเหมือนดังกับน้ำในประเทศไทยนี้ เต็มเปี่ยมหมด

ท่วมไปหมด เมื่อถึงน้ำลดก็ไหลลงไป ที่ดอนไหลลงไปสู่ที่ลุ่ม คลองเล็กไหลไปอยู่คลองใหญ่ คลองใหญ่ก็ไหลไปเป็นลำดับไป ลงสู่แม่น้ำทั้ง ๕ สาย แม่น้ำทั้ง ๕ ไหลลงสู่มหาสมุทร ไปเต็มเปี่ยมอยู่ในมหาสมุทรโน้น ไม่ได้มีคลาดเคลื่อนไปทางใดทางหนึ่ง จะล้นไหลไปข้างหนึ่งข้างใดไม่ได้ แม้เป็นไปในอากาศ ก็ไปเป็นเมฆจับอยู่ในพื้นท้องฟ้า พอถึงเวลาตก ไหลลงไปอีก ลงไปสู่มหาสมุทรหมด ไม่ได้เคลื่อนคลาดฉันใด ท่านโมทนาทานที่ท่านให้แล้วแต่มนุษย์โลกนี้ ทานที่ท่านให้แล้วแต่โลกนี้ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลกนี้ไปแล้วฉันนั้น นั่นแหละสำเร็จประโยชน์จริงๆ ไม่มีปัญหา **อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ** ผลที่ท่านปรารถนาแล้วและตั้งใจไว้ จงสำเร็จแก่ท่านโดยพลันเถิด **สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา** ขอความดำริทั้งปวงจงเต็มเปี่ยมเป็นอันดีเหมือนพระจันทร์วันปัณณรสี หรือเหมือนแก้วมณีโชติรสทรงแสงสว่างเป็นอันดี นี่เป็นคำพระภิกษุเถรานุเถระได้ทำภัตตานุโมทนาเป็นมคธภาษา ขยายความเป็นสยามภาษาได้ความดังนี้

เมื่อจบ **ยถาฯ** แล้ว ท่านก็ให้ **สพฺพีฯ** นี่ก็เป็นสามัญญานุโมทนาคาถา **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** แปลเป็นสยามภาษา ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป **สพฺพโรโค วินสฺสตุ** ขอโรคทั้งปวงจงหาย **มา เต ภวตฺวนฺตราโย** ขออันตรายอย่าเกิดมีแก่ท่านเลย **สุขี ทีฆายุโก ภว** ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด ท่านก็ว่าเป็นครั้งที่ ๒ **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป **สพฺพโรโค วินสฺสตุ** ขอโรคทั้งปวงจงหาย **มา เต ภวตฺวนฺตราโย** ขออันตรายอย่าเกิดมีแก่ท่านเลย **สุขี ทีฆายุโก ภว** ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด ครั้งที่ ๓ **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป **สพฺพโรโค วินสฺสตุ** ขอโรคทั้งปวงจงหาย **มา เต ภวตฺวนฺตราโย** ขออันตรายอย่าบังเกิดมีแก่ท่านเลย **สุขี ทีฆายุโก ภว** ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด เมื่อครบ ๓ ครั้งแล้วในตอนหลัง **อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ** แปลเป็นสยามภาษาว่า ธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีอภิวาทกราบไหว้เป็นนิจ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่เป็นนิจ นี่ธรรม ๔ ประการนี้สำคัญนัก เป็นธรรมประจำโลก ประจำธรรม เป็นธรรมประจำธรรมด้วย เป็นธรรมประจำโลกด้วย ท่านให้พรทุกวัน **ยถาฯ สพฺพีฯ** ให้ทุกวันแต่ว่าเราจำกันไม่ค่อยได้ พรเหล่านี้ไปลืมๆ เสีย หรือไม่รู้มคธภาษา เราเป็น

ไทย แปลเป็นสยามไม่เข้าใจ ไม่เล่าเรียนศึกษา เพราะเหตุนั้น วันนี้ควรเอาใจใส่ แปลให้ท่านทั้งหลายเข้าเนื้อเข้าใจว่า **อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ** ว่าธรรม ๔ ประการคือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ธรรม ๔ ประการนี้ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้กราบไหว้เป็นนิจ หรือย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปรกติอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่เป็นนิจ ธรรม ๔ ประการนี้สำคัญนัก

อายุ นั้นคืออายุยืน เป็นอายุขัย ไม่ตายในปฐมวัยมัชฌิมวัย ใครๆ ก็ชอบ ใครๆ ก็ปรารถนา

วรรณะ ผิวพรรณ วรรณะไม่ต้องตบแต่ง งดงามอยู่เนืองนิตย์ ตั้งแต่เด็กเล็กหนุ่มสาวแก่เฒ่าชรามีความเจริญที่ตน มีความสวยงามอยู่เนืองนิตย์ เมื่อมีความสวยงามอยู่เนืองนิตย์ เมื่อมีความสวยอยู่เนืองนิตย์อัตรา เพราะบุญกุศลราศีที่ได้สั่งสมอบรมไว้เจริญอยู่เป็นนิจไม่เสื่อมทราม เรียกว่า วรรณะ

สุขะ มีความสบายกายสบายใจในอิริยาบถทั้ง ๔ นั่ง นอน ยืน เดิน นั่งก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข หลับก็เป็นสุข ตื่นก็เป็นสุข ฝันก็ไม่ฝันร้าย ฝันแต่ดี เป็นที่เอิบอิ่มของใจ มีความสุขอย่างนี้

พละ มีกำลัง จะไปทางบก ทางน้ำ ทางอากาศก็ตาม จะใช้กำลังกายประกอบกิจการงานก็มีกำลังกายเพียงพอ จะใช้กำลังวาจาบังคับการงานก็มีกำลังวาจาพอ หรือจะโต้ตอบ โต้ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดก็มีกำลังทั้งนั้น กำลังใจเล่า ก็แข็งขัน ไม่ทุพพลภาพ แข็งขันอยู่เสมอไป จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่มีใจโอด ไม่ลดละ ทำได้สำเร็จทุกประการ อย่างนี้เรียกว่ากำลังใจดี เขาเรียกว่ากำลังใจดี และกำลังกายอาจจะทรงอยู่ได้ด้วย กำลังใจไม่ดีละก็ แม้แต่เป็นเพียงกะลาโขกเท่านั้นเข้าใจว่างูเห่ากัด สลบคาที่ ไม่ใช่งูเห่าหรอกกะลามันโขกเอาเท่านั้น มีกำลังเรี่ยวแรงขึ้นแล้ว เพราะกำลังใจไม่เสีย กำลังใจมันดี แม้ไฟจะไหม้จะเป็นอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น กำลังใจดีละก็ไม่เสียของเท่าใดนัก แก้ไขได้ทันที ถ้ากลัวหรือใจเสียละก็ เสียหายหมดทุกสิ่งทุกประการ

เหตุในพร ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ที่จะเจริญแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องอาศัยเคารพอภิวาทกราบไหว้ เคารพอภิวาทกราบไหว้นั้นอย่างไร เคารพนี้เป็นตัวสำคัญนัก เมื่อเราปฏิบัติพุทธศาสนา เราจะต้องเคารพพระพุทธศาสนาจริงๆ เคารพจริงนี้ทำอย่างไร ทำไม่ถูกเสียด้วย นี่แหละสำคัญนัก

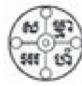
เพื่อจะให้พระพุทธศาสนาเจริญต้องเคารพกันจริง หากว่าเป็นภิกษุก็เป็นภิกษุกันจริง ไม่ทำพิรุธเสียหายแต่อย่างหนึ่งอย่างใด เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา กลั่นกล้าอยู่

เมื่อเป็นสามเณรก็ต้องเคารพในหน้าที่สามเณรจริง หน้าที่ของสามเณรมีศีล ๑๐ ศีล ๑๐ ไม่ขาดตกบกพร่องจริง เมื่อเป็นอุบาสกก็ต้องเคารพในหน้าที่อุบาสก ต้องมั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ ศีล ๕ ศีล ๘ ตามหน้าที่ตามปรกติ ก็ศีล ๕ ปัญจศีล มีองค์ ๕ ประการ ปาณาฯ อทินนาฯ กาเมฯ มุสาฯ สุราฯ ถ้าวัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ วันธัมมัสสวนะ ก็มีศีล ๘ ประจำตัวอยู่ไม่ขาดสาย นี่เคารพในหน้าที่อุบาสกอุบาสิกา หน้าที่บริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา

หน้าที่บริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ถึงเวลาให้ทานก็ให้ทานตามกำลังของตน ไม่เดือดร้อน ถึงเวลารักษาศีลก็รักษาศีลตามกำลังของตน ซื่อตรงต่อศีลจริงๆ ไม่คดโกงต่อศีล ไม่อวดดีต่อศีล เคารพในศีลอย่างมั่นคงทีเดียว เมื่อเจริญภาวนาก็เคารพในภาวนาอย่างมั่นคงทีเดียว ทำให้เห็นเป็นปรากฏทีเดียว ถ้าไม่เห็นเป็นปรากฏก็ติเตียนตัวทีเดียว ว่าตัวไม่เป็น ว่ากล่าวเอาทีเดียว ติเตียนทีเดียว ดังนี้ หน้าที่ของอุบาสก อุบาสิกา เมื่อมาถึงที่ประชุม ภิกษุสามเณรก็เคร่งครัดในศีล สมาธิ ปัญญาของตน อุบาสกอุบาสิกาเล่า ก็ต้องเคร่งครัดในหน้าที่ของตน

เมื่อจะให้ทานก็ระลึกถึงจาคานุสสติ ระลึกถึงการให้ทาน เมื่อจะรักษาศีลก็ระลึกถึงสีลานุสสติ ถือศีลของตนไว้ ถือศีลให้มั่นคง อย่าส่งใจไปในทางอื่น เมื่อเจริญภาวนาก็ทำภาวนาให้เกิดปรากฏขึ้น อย่าส่งใจไปในที่อื่น เมื่อมีเป็นขึ้น เข้าที่ประชุมก็ระลึกถึงตัวไว้ให้มั่นคง อย่าล่อกแล่ก ไม่ง่อนแง่นไม่แคลนคลอน ทำภาวนาให้เห็นแจ่มอยู่เสมอ ใสเป็นกระจก วันอื่นมีธุระน้อย วันอื่นมีธุระมาก แต่วันพระเราสละแล้วที่จะจำศีลภาวนา ต้องมั่นอยู่ ภาวนาให้เห็นให้เป็นปรากฏ ใจจ้องอยู่ในภาวนาส่องให้เป็นกระจกส่องเงาหน้า ดูกันอยู่เสมอ แจ่มใสเป็นพระจันทร์ **ธมฺมํ** ซึ่งธรรม **อาทาสตลํ วิย** ดุจดังพื้นกระจก สว่างเหมือนกระจก ใจจรดในพื้นใสนั้น เมื่อเข้าที่ประชุมต่างทำอย่างนี้ ต่างคนต่างตั้งใจอย่างนี้ นี่พวกเจริญภาวนาเป็นแล้ว พวกไม่เป็นก็ตั้งใจให้แน่แน่ว เราจะทำให้มีให้เป็นบ้าง ใจจรดอยู่ที่หมาย ใจจรดศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุด ไม่หยุดเป็นไม่ยอมกัน ในที่คนมาก ในที่ประชุม ใจต้องหยุด เมื่อทำหยุดในที่ประชุมชนแล้ว กล้าเข้าไป ก็ยิ่งเจริญหนักเข้าไป ก็ยิ่งเจริญหนักเข้าไป ยิ่งว่องไวหนักขึ้น ต้องชำนาญอย่างนี้ การปฏิบัติศาสนาต้องเอาจริงเอาจังอย่างนี้ อย่าให้โลเลเหลวไหล ตัวของตัวจะเป็นที่พึ่งของตัวไม่ได้ นี้เรียกว่า **อภิวาทนสีลิสฺส** เคารพต่อหน้าที่ต่อศีลธรรมของตนจริงๆ

นี้เรียกว่าเคารพกราบไหว้อยู่ ไม่ทำโลเลเหลวไหล ไม่เอาเรื่องอื่นเข้ามาแทรกแซง กลัวจะเป็นอันตรายต่อศีล กลัวจะเป็นอันตรายต่อจาคานุสสติ ระลึกถึงทาน กลัวจะเป็นอันตรายต่อศีล การรักษากาย วาจา ใจให้เรียบร้อย กลัวจะเป็นอันตรายต่อการเจริญภาวนา หรือไม่ฉะนั้น ไม่ส่งใจไปในที่อื่น ส่งใจไปในพระภิกษุสามเณรเจริญสาธยายเป็นธรรม ระลึกถึงธรรมว่า เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ เวลาเข้าสู่ที่ประชุมก็เป็นอย่างนี้ ทำให้เลื่อมใสปลาบปลื้มอกปลื้มใจ เมื่อเป็นอย่างนี้ ทำได้อย่างนี้ นี่เป็นตัวอย่างอุบาสกอุบาสิกาที่ดีแท้ๆ ภิกษุสามเณรก็จะเป็นตัวอย่างของภิกษุสามเณรที่ดี จะเป็นอายุพระศาสนา ไว้กราบเคารพบูชา ไม่ดูถูกดูหมิ่น

ถ้าแม้ว่าเวลาเข้าที่ประชุมเช่นนั้น เอาเรื่องอื่นมาใส่เสีย เรื่องอะไรต่อมิอะไรมาใส่ เรื่องนี้มีแต่ครั้งพุทธกาล ไม่ใช่มีแต่ครั้งนี้ มีหญิงพวกหนึ่ง ๕๐๐ คน จะรังควานพระศาสดา พระศาสดาก็อยู่ในที่ประชุม เมื่อถึงที่ประชุมนั้นแล้ว พระศาสดายังไม่เทศน์อยู่ เอาสุราเหน็บไปในพกในพุง ซ่อนเป็นขวดเล็กซ่อนไป เมื่อมีโอกาสก็ดื่มเสีย ๒ อึก ๓ อึก พอหน้าตึงๆ ชาๆ พอนานก็ดื่มเสียอีก เอาพอสมควรก็ไปคุยกับสนมพรมไพรในที่ประชุมของพระพุทธเจ้า ไปคุยกันในที่ประชุมเพื่อจะทำลายพระศาสดา พระศาสดาก็ทรงทราบ พอพระศาสดาจะเทศนาว่าการ พอปรารภขึ้นเทศน์พวกนั้นก็ฮาทีเดียว ร้องกัน ๕๐๐ คนนั้น พระพุทธเจ้าเทศนาทำให้มืดเหมือนดังไม่มีดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ มืดตื้อไปหมด พวกเหล่านั้นก็ตกอกตกใจ พวกเมาทั้งหลายหายเมาสร่างเมา มืดหมดไม่เห็นฟ้า ตกอกตกใจกันทีเดียว เมื่อแสดงปาฏิหาริย์เช่นนั้นแล้ว ก็แสดงให้สว่างให้ปรากฏขึ้น พวกนั้นสร่างเมาแล้ว เทศนาทีเดียวพวกนั้นได้มรรคผลตามกาลสมัยทีเดียว ต่อหน้าพระศาสดาต้องแก้ไขอย่างนี้

บัดนี้ปรากฏเช่นนั้น พระศาสดาเสียแล้ว ผู้ที่มีปาฏิหาริย์ปรากฏแสดงเช่นนั้นไม่ได้ พวกเราเข้ามาสู่ที่ประชุมเช่นนี้ ช่วยกันรักษาเนติแบบแผนเป็นอันดี ครั้งพุทธกาลก็ยังมีพวกเขาทำร้ายพุทธศาสนาเช่นนี้เหมือนกัน เรารู้หลักเช่นนี้แล้ว ก็ไม่ใช่ใคร ในเมื่อเราเข้าที่ประชุมกันนี้ ไม่มีความเคารพ เราก็ได้ชื่อว่าดูหมิ่นดูถูกพระพุทธศาสนา ต่อไปพวกภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ก็จะเข้าประชุมกันไม่ได้ ก็เสื่อมทรามไปหมด ให้ปรากฏอย่างนี้ **อภิวาทนสีลิสฺส** ไหว้นบเคารพบูชา ลูกหญิงลูกชายต้องไหว้นบเคารพบูชาพ่อแม่ อย่าดูถูกดูหมิ่นพ่อแม่ ไม่ได้ **สิถิลวาจา**[๑] ต้อง

---

[๑] **สิถิลวาจา** แปลว่า การพูดล่วงเกิน ไม่สมควร

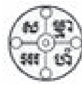
เคารพครูบาอาจารย์ ไม่เคารพครูบาอาจารย์ไม่ได้ ขาด **อภิวาทนสีลิสฺส** หรือท่านผู้มีอุปการคุณซึ่งเป็นบุพการี ท่านผู้ถูกอุปการคุณเช่นนี้แล้ว ต้องตั้งอยู่ในกตัญญูกตเวที นี้เป็นหน้าที่ของความเจริญทางพระพุทธศาสนา

วุฑฺฒาปจายิโน อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ ลักษณะอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่นั้นเป็นไฉน ผู้เฒ่าผู้แก่เรียกว่า ชาติวุฒิ แก่โดยชาติ วัยวุฒิ แก่โดยวัย คุณวุฒิ แก่โดยคุณ นี่เคารพนบนอบได้ที่ควร

นี้วัยวุฒินะ ท่านผู้มีอายุมาก มีอายุ ๘๐,๙๐ อายุตั้งร้อย อายุมากเช่นนี้เรียกว่า วัยวุฒิ เจริญโดยวัย ถึงอย่างไรก็ต้องได้รับความอภัยจากผู้ที่มีอายุต่ำกว่าเสมอ ทางพุทธศาสนานั้นถือกันนัก ภิกษุผู้มีอายุมาก ตั้งแต่ ๓ พรรษาขึ้นไป ถือเป็นวัยวุฒิทีเดียว ล่วงล้ำกันไม่ได้ ผิดพระวินัยหลายข้อหลายกระทงทีเดียว ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาเช่นเดียวกัน ต้องประพฤติเช่นนั้นเหมือนกัน ตั้งอยู่ในความเคารพเช่นนั้นเหมือนกัน ถ้าว่าไม่ตั้งอยู่เช่นนั้น ติกันเป็นคนเสียหาย หญิงก็ดีเป็นคนเสียหาย ชายก็ดีเป็นคนเสียหาย ก้าวก่ายผู้ใหญ่ไม่ได้ นี่เรียกว่าวัยวุฒิ ส่วนที่ ๑ นี้เรียกว่าวัยวุฒิ ผู้มีอายุมากกว่า

ชาติวุฒินะ เกิดในตระกูลสูง ในตระกูลกษัตริย์ ตระกูลเศรษฐี ตระกูลคหบดี ตระกูลมหาศาล มีทาสมีบริวาร นั้นเรียกว่าชาติวุฒิ ชาติสูงกว่า ชาติต่ำกว่า ชาติที่ขายดอกไม้ ชาติที่ทำงานเทขยะมูลฝอย ทำงานต่ำกว่านั้น เรียกว่าชาติต่ำกว่า ดังนี้เป็นต้น ต่ำก็ต่ำเป็นลำดับ สูงก็สูงเป็นลำดับ ให้เคารพซึ่งกันและกันดังนั้น นั้นเรียกว่าชาติวุฒิ

คุณวุฒิเล่า เคารพโดยธรรม ถึงจะเป็นเด็กเกิดใหม่ในวันนั้น หรือรู้จักเดียงสาหรือไม่รู้จักเดียงสาก็ตามเถอะ แต่ว่ามีธรรมที่มั่นคง เรียกว่าคุณวุฒิ เรื่องนี้พระพุทธเจ้าทรงตัดสิน สามเณรอายุ ๗ ขวบได้สำเร็จพระอรหันต์ มีพระภิกษุถาม สามเณรน้อยสะอาดสะอ้านเรียบร้อย พ่อเณรไม่คิดถึงโยมหรือ พ่อเณรไม่หิวข้าวหรือ พ่อเณรไม่คิดถึงบ้านหรือ เอามือลูบศีรษะเณรองค์พระอรหันต์ ลูบเนื้อลูบตัวลูบศีรษะ เณรหัวเกลี้ยงมันก็น่าลูบเล่นนี่ ลูบเล่นตามชอบใจ พระพุทธเจ้าเหลือบไปเห็นเข้า โอ! ตายจริงท่าน จับอสรพิษเข้าที่เขี้ยวแล้วไม่รู้ตัว จับช้างพลายเข้าที่งาแล้วไม่รู้ตัว จะตายไม่รู้ตัวแล้ว พอพระพุทธเจ้าทรงเหลือบพระเนตรเห็นเท่านั้น รับสั่งพระอานนท์ให้ประชุมพระภิกษุสามเณรมาพร้อมกัน พระอานนท์ก็ประชุมทีเดียว เข้าประชุมเช่นนั้น พระองค์ทรงดำรัสออกมา เมื่อพร้อมตามทรงรับสั่ง พระอานนท์ก็ทูลบอกว่ามาพร้อม

แล้วพระเจ้าข้า ทรงรับสั่งว่า โอ! เราตถาคตต้องการน้ำที่สระอโนดาตมาชำระพระบาทสักหน่อยหนึ่ง ท่านทั้งหลาย ถ้านำมาได้ก็นำมาเพื่อเราตถาคต พระองค์ทรงรับสั่งดังนี้ พระอรหันต์ท่านก็รู้ ปัญหานี้ไม่ได้ผูกเพื่อท่าน ผูกเพื่อสามเณรองค์นั้น ปุถุชนไม่รู้ ไม่รู้ว่าพระองค์ประสงค์อย่างไร จะเหาะเหินเดินอากาศไปเอาก็ไม่ได้ จะทำอย่างไร เมื่อไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรแล้วก็จะทำอย่างไรกันเล่า สามเณรก็รู้ทีเดียวว่าผูกเพื่อเรา พระอรหันต์คว้าเอาหม้อต้มกรัก คล้ายกับชาวปาดตาลละ เขาเอากระบอกเหน็บหลังแล้ว เขาก็ขึ้นไปทำน้ำตาลบนต้นไม้นั้น คว้าเหน็บหลังเข้าได้ ก็ลิ่วไปในอากาศทีเดียว เดี๋ยวเดียวเท่านั้นแหละ ไปเอาน้ำที่สระอโนดาตมาถวายพระพุทธเจ้าแล้ว ภิกษุผู้นั้นตกอกตกใจทีเดียว โอ! เราได้ลูบศีรษะพระอรหันต์เข้าแล้ว ตายจริง นี่พระพุทธเจ้ามีพระชนม์อยู่ท่านสงเคราะห์เราหนา ถ้าท่านไม่สงเคราะห์เรา เราก็จะตกนรกแย่ทีเดียว ไม่ต้องไปสงสัยละ นี่พระศาสดาทำการสงเคราะห์มาเช่นนี้

พระศาสดาเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว เมื่อภิกษุวัดหนึ่งหมู่หนึ่งในสถานที่ใดต้องดูแลแก้ไขอุบาสกอุบาสิกาหมู่นั้นพวกนั้น อย่าให้เลอะเทอะเหลวไหลไม่ได้ จะเอาตัวไม่รอด ต้องแก้ไขอย่างนี้แทนพระศาสดาไป แทนสาวกของพระศาสดาไป เมื่อพระศาสดาเสด็จดับขันธปรินิพพาน สาวกของท่านเอาใจใส่เพื่อศาสนิกชนทุกถ้วนหน้า เมื่อต่อมาเราก็ต้องเอาใจใส่อย่างนี้ คอยดูแลแก้ไขอย่างนี้ ดูแลแก้ไขในตระกูลของตัวไว้ ขนบธรรมเนียมอันใดที่ทำไว้ ขนบธรรมเนียมอันนั้นให้แน่นแน่วไว้ จะได้เจริญในเบื้องหน้า

ฝ่ายพระพุทธศาสนาเล่า ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียมดุจดังนั้นเหมือนกัน การเล่าเรียนดัดแปลงแก้ไขในทางพระพุทธศาสนาในเวลานี้ ท่านผู้เป็นเมธีมีปัญญา เป็นครูบาอาจารย์ ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียมนั้นไว้ ไม่ทำเช่นนั้น ขนบธรรมเนียมเหล่านั้นหายหมด เล่าเรียนไม่ถูก ศาสนาก็ล้มละลาย การประพฤติปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเล่า ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียมไว้ ถ้าไม่รักษาขนบธรรมเนียมไว้จะเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา เหตุนี้ ควรเอาใจใส่ควรแก้ไขทีเดียว

การอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ เรื่องนี้หญิงก็ดี ชายก็ดี เป็นที่ยินดีของโลก โลกพานิยมชมชอบนัก เป็นที่ยินดีปรารถนาของนักปราชญ์ราชบัณฑิต ท่านรู้เช่นนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีปัญญา คนประกอบด้วยปัญญา คนเฉลียวฉลาด คนอ่อนน้อมไม่ใช่คนแข็งกระด้าง ถ้าคนแข็งกระด้างดื้อดึง ไม่เป็นที่ปรารถนา แม้แต่เป็นเด็กก็ไม่

เป็นที่ปรารถนา แม้แต่แก่เฒ่าชราก็ไม่เป็นที่ปรารถนา เป็นเหตุอะไรเล่า พระองค์ทรงรับสั่งไว้ว่า **สุวโจ** ว่าง่าย สอนง่าย พระองค์ทรงรับสั่งว่า สาวกของพระศาสดา **ทุพฺพโจ** ว่ายาก สอนยาก พระองค์ไม่รับอุปถัมภ์ ผลักไสเสียนี่ เพราะอะไร พระศาสดาทรงสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชุมชนจริงๆ เหตุนี้ **วุฑฺฒาปจายิโน** เคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ด้วยธรรม ๔ ประการ คือ อายุ จะเป็นผู้มีอายุยืน วรรณะ จะเป็นผู้มีผิวพรรณวรรณะผุดผ่องงดงาม สุขะ จะเป็นผู้มีความสุขกายสบายใจในอิริยาบถทั้ง ๔ พละ จะมีกำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจเจริญตามหน้าที่

เหตุนี้ ในสามัญวาจาที่ชี้แจงมานี้ คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายได้พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ได้อ้างธรรมปฏิบัติในภัตตานุโมทนาคาถานี้ พอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายที่ได้มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติจะยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ถ้าภิกษุสามเณรโง่ ไม่ฉลาด ประพฤติเลวทรามต่ำช้า

ให้ผิดธรรมผิดวินัย จนกระทั่งทายกทายิกาทั้งหลายเบื่อ ไม่ใส่บาตรให้

นี่ภิกษุสามเณรฆ่าภิกษุสามเณรเอง ทำลายกันเองอย่างนี้

พระพุทธศาสนาจะถล่มทลายด้วยประการใด

ก็เพราะภิกษุสามเณรนั่นแหละ ...'

กัณฑ์ที่ ๖๐
ภัตตานุโมทนาคาถา

๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทติฯ กตมานิ ปญฺจ อายุํ เทติ วณฺณํ เทติ สุขํ เทติ พลํ เทติ ปฏิภาณํ เทติฯ อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติฯ ฯเปฯ ปญฺจ ฐานานิ เทตีติฯ

องฺ.จตุกฺก.(บาลี) ๒๑/๕๙/๘๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถา เพราะว่าเราท่านทั้งหลายหญิงชายทุกถ้วนหน้าเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาก็มีการบริจาคทานกันอยู่เป็นธรรมดา เพราะทานนี้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงพุทธศาสนาไว้ ถ้าปราศจากทานการให้แล้ว ศาสนาก็ไม่มีเครื่องหล่อเลี้ยง ทรงอยู่ไม่ได้ ต้องแตกสลายไป ดับไป หายไป ทานนี่แหละหล่อเลี้ยงพุทธศาสนาไว้ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ เพราะอาศัยทานการให้ ภิกษุสามเณรไม่ได้ทำไร่ทำนา ซื้อขายแลกเปลี่ยนอย่างหนึ่งอย่างใด เพราะเป็นเพศที่ออกจากคนผู้ครอบครองเหย้าเรือน เป็นนักบวช เป็นผู้ปล่อยธุระการงานจนหมด ประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระศาสดา อาศัยอุบาสกอุบาสิกาพิทักษ์รักษาเลี้ยงดูพระภิกษุสามเณร ให้ดำรงพระพุทธศาสนาไว้ เหตุนี้การหล่อเลี้ยงภิกษุสามเณรให้ดำรงในพระพุทธศาสนาไว้ได้เช่นนี้ ได้ชื่อว่าอุบาสกอุบาสิกานั่นเองเป็นผู้ช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้บริจาคทานเป็นเบื้องหน้า

ทานการให้นี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก โลกจะอยู่ร่มเย็นเป็นสุขได้ก็เพราะอาศัยทานการให้ ถ้าปราศจากทานการให้แล้ว โลกก็เดือดร้อน ภิกษุสามเณรเดือดร้อนทีเดียว เพราะทานแปลว่าให้ความสุขซึ่งกันและกัน ลักษณะการให้ความสุขซึ่งกันและกันน่ะจำเดิมแต่มารดาบิดาให้ความสุขแก่บุตรและธิดา บุตรและธิดาเจริญวัยวัฒนาเป็นลำดับไป เมื่อมารดาบิดาแก่ชราทุพพลภาพเกินไป บุตรและธิดาก็ต้องให้อาหารและรางวัลแก่มารดาบิดาเหมือนกัน มารดาบิดาให้แก่บุตรและธิดาไว้แล้ว บุตรธิดาเป็นหนี้บิดา

มารดา ติดอยู่มากนัก เมื่อมารดาบิดาแก่เฒ่าทุพพลภาพเต็มที่ บุตรและธิดาต้องใช้หนี้ต้องให้มารดาบิดาตอบบ้าง การให้กันเช่นนี้แหละโลกถือกันเป็นประเพณีสืบกันมาได้

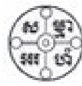
ส่วนการครอบครองเหย้าเรือนเคหาก็ต้องให้ซึ่งกันและกัน ภิกษุสามเณรออกจากการครอบครองเหย้าเรือนเคหา ตัดกิจกังวล การที่จะประกอบการเลี้ยงชีพอย่างฆราวาสนั้นน่ะหามีไม่ ประกอบการเลี้ยงชีพอย่างเพศสมณะ มีบิณฑบาตเลี้ยงชีพ อุบาสกอุบาสิกาผู้อยู่ครอบครองเหย้าเรือนเคหา ก็ต้องสงเคราะห์ภิกษุสามเณร ให้อาหารและรางวัลตามที่จะสงเคราะห์ได้ เหตุนั้น การให้ซึ่งกันและกันดังนี้เป็นประเพณีสืบมา ในทางพระพุทธศาสนาท่านจึงได้วางเป็นตำรับตำราไว้ว่า

โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทายกผู้ให้ซึ่งโภชนาหาร **ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทติ** เรียกว่าให้สถานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก **กตมานิ ปญฺจ** ๕ ประการเป็นไฉน

กตมานิ ฐานานิ ฐานะ ๕ ประการนั้นเป็นไฉน **อายุํ เทติ** ชื่อว่าให้อายุประการหนึ่ง **วณฺณํ เทติ** ชื่อว่าให้วรรณะประการหนึ่ง **สุขํ เทติ** ชื่อว่าให้สุขประการหนึ่ง **พลํ เทติ** ชื่อว่าให้พลังประการหนึ่ง **ปฏิภาณํ เทติ** ชื่อว่าให้ปฏิภาณประการหนึ่ง

อายุํ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ ผู้ให้อายุย่อมมีอายุเป็นส่วนสอง ผู้ให้วรรณะย่อมมีวรรณะเป็นส่วนสอง ผู้ให้ความสุขย่อมมีความสุขเป็นส่วนสอง ผู้ให้กำลังย่อมมีกำลังเป็นส่วนสอง ผู้ให้ปฏิภาณความเฉลียวฉลาดย่อมมีความเฉลียวฉลาดเป็นส่วนสอง

โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกานํ ปญฺจ ฐานานิ เทติ ทายกผู้ให้โภชนาหาร ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหกด้วยประการนี้ นี่ให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิคคาหก ภิกษุสามเณรได้บริโภคอาหารอิ่มแล้ว มีอายุยืนได้ ๗ วัน และร่างกายไม่ซูบซีดเศร้าหมอง ผ่องใส อิ่มแล้วร่างกายสดชื่นผ่องใสขึ้น นี้ได้ชื่อว่าเจ้าของทานให้อายุ ให้วรรณะ เมื่อร่างกายสดชื่นแล้วก็เป็นสุข ได้ชื่อว่าเจ้าของทานให้ความสุข สุขแล้วมีกำลัง ได้ชื่อว่าเจ้าของทานให้กำลัง เมื่อมีกำลังแล้วมีปัญญา ได้ชื่อว่าเจ้าของทานให้ปัญญา นี้ให้อายุ ให้วรรณะ ให้ความสุข ให้กำลัง ให้ปฏิภาณ นี้เจ้าของทานให้

เมื่อเจ้าของทานให้ภิกษุสามเณรได้อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ เมื่อภิกษุสามเณรได้เช่นนี้ ฝ่ายเจ้าของทานมีสุขตอบ ก็ได้อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณนั้นในชาตินี้เป็นเหตุให้อายุยืน ให้มีผิวพรรณผุดผ่อง ให้มีความสุข ให้มีกำลัง ให้มีความเฉลียวฉลาด เพราะการให้นั้นส่งผลให้ ถ้าต่อไปได้อายุ ไม่ตายในปฐมวัย ถ้วนอายุขัยจึงตาย ผิวพรรณนั้นตั้งแต่เกิดมาแล้วจนตลอดแตกทำลายไม่มีเศร้าหมองขุ่นมัว ผ่องใส ความสุข ก็สบายกาย สบายใจ ในอิริยาบถทั้ง ๔ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และกำลังนั้นก็ไม่ขาดตกบกพร่อง ตั้งแต่เกิดจนถึงตายเหมือนกัน ความเฉลียวฉลาดนั้นก็ไม่ขาดตกบกพร่อง ตั้งแต่เกิดจนถึงตายเหมือนกัน เพราะตัวได้สั่งสมอบรมของตนไว้

เมื่อทายกทำเช่นนี้แล้ว จึงได้รับทาน รับทานแล้วก็ให้พร ทำภัตตานุโมทนา **ยถาฯ** ให้พรแก่ผู้ที่รับทาน **ยถา วาริวหา ปูรา ปริปูเรนฺติ สาครํ เอวเมว อิโต ทินฺนํ เปตานํ อุปกปฺปติฯ อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท ปณฺณรโส ยถา มณิ โชติรโส ยถาฯ**

แปลเป็นใจความเป็นสยามภาษาว่า **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** ขออันตรายทั้งปวงจงบำราศไป **สพฺพโรโค วินสฺสตุ** ขอโรคทั้งปวงจงหาย **มา เต ภวตฺวนฺตราโย** ขออันตรายอย่ามีแก่ท่านเลย **สุขี ทีฆายุโก ภว** ขอท่านจงเป็นผู้อยู่เป็นสุขเถิด ขอท่านมีอายุยืน เป็นสุขเถิด นี่แปล **สพฺพีฯ**

แปล **ยถา วาริวหา ปูรา ปริปูเรนฺติ สาครํ** ห้วงแห่งน้ำที่เต็มย่อมยังสมุทรสาครให้เต็มเปี่ยมได้ หรือให้บริบูรณ์ได้ ทานของท่านให้แล้วแต่มนุษย์โลกนี้จงสำเร็จแก่ท่านผู้ไปสู่ปรโลกโดยพลันเถิด

อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ ความปรารถนาของท่านตั้งไว้แล้วอย่างใด และความตั้งใจของท่านตั้งไว้แล้วอย่างไร ขอจงสำเร็จแก่ท่านโดยพลันเถิด ความดำริทั้งปวงของท่าน จงสำเร็จโดยพลันเถิด เหมือนดังแก้วมณี เหมือนดังพระจันทร์เมื่อวันเพ็ญ หรือมิฉะนั้นเหมือนดังแก้วมณีโชติรส อันสว่างไสวเป็นอันดีด้วยประการดังนี้ นี่เมื่อท่านฉันแล้วท่านก็ให้พรอย่างนี้ ให้พรอย่างนี้แล้วก็ว่า

ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ขอมงคลทั้งปวงจงมีแก่ท่านเถิด **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอเทพเจ้าทั้งปวงจงรักษาท่านเถิด **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านเถิด

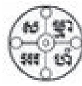
ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ขอมงคลทั้งปวงจงมีแก่ท่านเถิด **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอบรรดาเทพเจ้าทั้งปวงจงรักษาท่านเถิด **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมทั้งปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านเถิด

ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ขอมงคลทั้งปวงจงมีแก่ท่านเถิด **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอเทพเจ้าทั้งปวงจงพิทักษ์รักษาท่านเถิด **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ทั้งปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทั้งหลายด้วยประการดังนี้ นี่เป็นหน้าที่ของผู้ให้พร

ภิกษุสามเณรให้พรอุบาสกอุบาสิกา เมื่อไม่ได้คิดไปตามดังนี้ คิดเรื่องอะไรและต่อมิอะไร ไม่ได้ ต้องตั้งใจตามแนวนี้ พระภิกษุสามเณรมีการเรียนคันถธุระก็ดี วิปัสสนาธุระก็ดี ได้บรรลุถึงขีดหน้าที่ไล่ตามชั้นของรัฐบาลได้ หรือได้เรียนสมถวิปัสสนาได้ตามกำหนดของครูบาอาจารย์สั่งสอน ถ้าตั้งใจให้ตรงต่อพรอันนี้แล้ว พรอันนี้ก็จะสำเร็จต่อผู้บริจาคทานได้หาน้อยไม่ ให้ตั้งใจอย่างใด ให้ตั้งใจว่าตัวมีความดีงามอย่างไร ในทางคันถธุระก็ดี วิปัสสนาธุระก็ดี ความดีงามอันนั้นเป็นตัวยืน ด้วยอำนาจความดีความบริสุทธิ์ของตนนั้น ขออำนาจพระพุทธเจ้า

ดังท่านวางตำราให้พรไว้ **ยถาฯ** ดังที่ได้แสดงไว้แล้วนั้น ห้วงแห่งน้ำที่เต็มย่อมยังสมุทรสาครให้สมบูรณ์ได้ ห้วงน้ำเต็มเหมือนกับน้ำหน้าเดือน ๑๐ ในประเทศไทยนี้ เดือน ๑๑ ในประเทศไทยนี้ เดือน ๑๒ น้ำเต็มหมด เต็มทุ่งเต็มท่าเต็มบ้านเต็มช่องเต็มประเทศไป เต็มแล้วไปทางไหน ไหลลงไปในเบื้องต่ำ ไหลลงไปเป็นแม่น้ำน้อยใหญ่ ลงไปจนกระทั่งถึงมหาสมุทร เมื่อถึงมหาสมุทรแล้วเบื้องบนก็แห้งลงไป นั่นฉันใดก็ดี น้ำที่จะไหลขึ้นไปที่ดอนๆไม่มี ไหลลงไปสู่ข้างล่างทั้งนั้น ไหลไปสู่ท่ามกลางมหาสมุทรทั้งสิ้น ไม่เหลือเลยแต่หยาดหยดหนึ่งนั้นฉันใด ทานที่ท่านทั้งหลายได้ให้อุทิศให้แล้วแก่ท่านผู้ไปสู่ปรโลก ได้บริจาคไว้กับภิกษุสามเณร ให้กับพระภิกษุสามเณรทานที่ให้ที่บริจาคกับพระภิกษุสามเณรแล้ว ก็อุทิศผลไปให้แก่เปรตชนที่ละโลกนี้แล้วไปสู่ปรโลกเบื้องหน้า ประสงค์จะให้ผลทานอันนั้นไปถึงแก่ผู้ละโลกนี้แล้ว ไปสู่ปรโลกเบื้องหน้า

การที่จะได้รับทานของท่านทายกอุบาสกอุบาสิกาที่ให้แก่มนุษย์โลกนี้น่ะ ไม่ได้เป็นของง่าย เป็นของยากอยู่ ที่ท่านอุทิศให้จริง ไหลไปจริง มนุษย์ที่ตายไปจากมนุษย์เสียแล้ว ไปตกนรกเสียได้รับทุกขเวทนา ไม่มีโอกาสที่จะมารับส่วนบุญได้ ไปเกิดเป็น

สัตว์เดรัจฉานเสีย มีอาหารหยาบชนิดหนึ่ง ไม่อาจจะมารับส่วนบุญได้ ไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ดี หรือสัตว์ต่างๆ ไม่มีโอกาสที่จะมารับส่วนบุญได้ หรือไปเกิดเป็นเทวดาเสีย พอจะมาได้แต่ก็ไม่มีโอกาส ที่ญาติอุทิศให้ไม่มีใครไปบอกให้ เมื่อไม่รู้ส่วนบุญอันนี้ก็ไม่ได้รับเหมือนกัน เว้นไว้แต่ปรทัตตูปชีวีเปรต เปรตนอกนี้ทุกขเวทนาหนัก ไม่ได้มารับส่วนบุญ พวกที่ได้รับส่วนบุญก็ได้แก่ ปรทัตตูปชีวีเปรตนั่น มาแสวงหาส่วนบุญที่ญาติอุทิศส่งให้

เหมือนภิกษุสามเณรไปแสวงหาอาหารบิณฑบาตตามปากตรอกบ้านโน้น หรือบ้านร้านตลาดทั้งหลาย เมื่อเขามีศรัทธา เขาก็นำเอาอาหารมาถวาย ภิกษุก็ได้รับอาหารบิณฑบาต เมื่อเขานำเอาอาหารบิณฑบาตนั้น คนขอทานก็ดี คนแก่ก็ดี คนเฒ่าคนสาวคนหนุ่มก็ดี เดินออกถัดกันไป แต่ว่าไม่ได้รับบิณฑบาต ไม่ใช่หน้าที่ของตัวจะไปวุ่นไปรับบาตร เขาใส่เฉพาะภิกษุสามเณร ภิกษุสามเณรเห็นเขานำบิณฑบาตมาก็พอเหมาะกับตัว ที่แสวงหาอาหารบิณฑบาต เขาก็นำเอาอาหารบิณฑบาตมา ก็รับอาหารบิณฑบาตนั้นมาฉันสมความปรารถนา ฉันใดก็ดี

ปรทัตตูปชีวีเปรต เป็นอยู่อย่างนั้นเพราะจน เป็นอยู่ด้วยอาศัยบุคคลผู้อื่นเขาให้ ถ้าเขาอุทิศส่วนบุญให้ เขาไม่ได้ขีดคั่น ให้ทั่วไป ตนก็มารับได้ อย่างภิกษุสามเณรรับอาหารบิณฑบาต อย่างนั้นแหละ แต่ว่าไม่ใช่ว่าภิกษุสามเณรจะมารับบิณฑบาตไม่ได้และเหมือนกัน อย่างพวกเปรตนั้น จะเป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือมนุษย์ หรือเทวดา หรือรูปพรหม อรูปพรหมใดๆ ก็ไม่ใช่หน้าที่โอกาสที่จะไปกระทำเช่นนั้น ก็แม้อาหารนั้นใครก็ชอบ ใครก็ปรารถนา ก็ให้ทั่วไป เทพยดาก็ได้เหมือนกัน ให้อนุโมทนาก็ได้เหมือนกัน ถ้าแม้ว่าไม่ได้อนุโมทนาส่วนกุศลนั้นก็ไม่ได้ ได้แต่พวกเปรต ปรทัตตูปชีวีเปรตเท่านั้น

เรื่องนี้ปรากฏยืนยันในครั้งพุทธกาล ญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้รับทานอันนี้แหละ ได้รับส่วนบุญอันนี้แหละ ได้เสวยความสุขสมมาดปรารถนา ญาติของพระเจ้าพิมพิสาร ที่ทำบุญกุศลส่งอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ไปสู่ปรโลกเบื้องหน้า ได้รับส่วนบุญจากญาติอย่างนี้ไม่ใช่ของง่าย

ถ้าว่ามีธรรมกาย ง่ายเต็มที ทำบุญเท่าไรได้หมด เพราะเหตุว่า ธรรมกายนำไปบอกว่าให้อนุโมทนา ก็ได้สำเร็จสมความปรารถนา แม้จะไปตกนรก ธรรมกายนำส่วนกุศลที่ญาติอุทิศส่งไปให้ ไปถึงนรก ก็ได้รับส่วนกุศลสมมาดปรารถนา พ้นจากนรกทีเดียว ถ้าว่าเป็นเทวดาบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ได้ ส่งขึ้นไป ถ้าได้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน

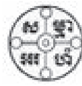
เป็นมนุษย์ ได้ ไปให้แก่กายละเอียด ถ้ากายมนุษย์ไม่รู้เรื่อง ให้กายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไป กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด ได้ แต่ว่ากายมนุษย์ไม่รู้เรื่อง

การให้ส่วนบุญไม่ใช่ของง่าย แต่บุญที่ทำลงไปแล้วนั้นไหลเหมือนน้ำ น้ำไหลจากที่สูงไปหาที่ต่ำ ให้อยู่เสมอไป แต่ว่าเมื่อไม่รับก็ไม่ได้สมความปรารถนาเหมือนกัน เหตุนั้น **อิจฺฉิตํ** ความปรารถนาที่ท่านปรารถนาแล้ว **ปตฺถิตํ** ความปรารถนาที่ท่านตั้งไว้แล้ว **ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ** ขอสำเร็จจงสำเร็จแก่ท่านโดยพลันเถิด **สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา** ความดำริทั้งปวงของท่านจงเต็มเปี่ยม **จนฺโท ปณฺณรโส ยถา** เหมือนพระจันทร์ในวันปัณณรสี **มณิโชติ รโส ยถา** ไม่ฉะนั้นก็เหมือนแก้วมณีโชติรสอันสว่างไสวดี นี่ผลได้สำเร็จสมความปรารถนา พระให้พรอย่างนี้ เมื่อให้พรแล้ว ภิกษุเป็นอันดับรองลงมาก็รับ

รับเป็นที่ ๒ ว่า **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** นี่ก็เป็นพรของภิกษุอีก ภิกษุก็ให้อีก **สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ** ขอความจัญไรทั้งปวงจงบำราศไป **สพฺพโรโค วินสฺสตุ** ขอโรคทั้งปวงจงหาย **มา เต ภวตฺวนฺตราโย** ขออันตรายอย่าเกิดแก่ท่าน **สุขี ทีฆายุโก ภว** ขอท่านจงเป็นผู้มีอายุยืนเป็นสุขเถิด แล้วก็ว่าสัพพีไปดังนี้แหละ ๓ ครั้ง เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคตอย่างนี้ ข้างท้ายเป็นสามัญญานุโมทนา

ท่านก็ให้พรว่า **ภวตุ สพฺพมงฺคลํ** สรรพมงคลจงบังเกิดมี **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอสรรพเทพยดาจงรักษาท่าน **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ **ภวตุ สพฺพมงฺคลํ** ขอสรรพมงคลจงบังเกิดมี **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอเทพเจ้าทั้งปวงจงรักษาท่าน **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมทั้ง ปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ **ภวตุ สพฺพมงฺคลํ** ขอสรรพมงคลจงบังเกิดมี **รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา** ขอเทพเจ้าทั้งหลายจงรักษาท่าน **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ทั้งปวง **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ นี่สามัญญานุโมทนา

ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้า ด้วยอานุภาพพระธรรม ด้วยอานุภาพพระสงฆ์นั้นเป็นไฉน เขาเรียกว่าพุทธานุภาพ ธรรมมานุภาพ สังฆานุภาพ นี่เราต้องการนัก ไหว้กราบนัก เพื่อจะให้ท่านช่วยเรา ขออานุภาพพระพุทธเจ้า ขออานุภาพพระธรรม ขออานุภาพพระสงฆ์

อานุภาพพระพุทธเจ้านั้นอเนกอนันต์ พระเทวทัตประทุษร้ายพระพุทธเจ้า ข่มเหงพระพุทธเจ้า จนกระทั่งแยกย้ายพระสงฆ์เป็นสังฆเภท เหตุกรรมอันลามกของพระเทวทัต เกิดเจ็บไข้ขึ้น จะมาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า ไม่เห็นเราผู้ตถาคตหรอก มาก็ไหว้ไม่ถึง เต็มทีอยู่แล้ว ใกล้จะเห็นอยู่แล้ว พอใกล้จะเห็นเท่านั้นด้วยพุทธานุภาพที่รับสั่งไว้ ไม่เห็นเราตถาคตนั่นแหละ พุทธานุภาพที่รับสั่งไว้นั่นแหละแผ่นดินแยก สูบพระเทวทัตไปเข้าอเวจี ไม่ได้เห็นพระพุทธเจ้าอีก นี้พุทธานุภาพเป็นอย่างนี้

ธรรมานุภาพน่ะเป็นอย่างไร นี่แหละที่เราเป็นอยู่ทุกวันๆ เป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี ที่เป็นอยู่เป็นสุข นี้แหละเรียกว่าธรรมานุภาพ นี่แหละธรรมานุภาพ ที่เป็นอยู่เป็นทุกข์ พวกอธรรม นี้ธรรมานุภาพเหมือนกัน อยู่เป็นเปรต เป็นอสุรกาย เป็นสัตว์ต่างๆ เหล่านี้ เป็นอธรรมานุภาพ ที่เป็นมนุษย์อยู่นี้ เป็นเทวดาอยู่นี้ เป็นพรหมอยู่นี้ เป็นอรูปพรหมอยู่นี้ เป็นอยู่ได้ไม่แตกไม่สลายไปนั่นแหละธรรมานุภาพละ

สังฆานุภาพนะเป็นอย่างไร สังฆานุภาพน่ะอานุภาพของพระสงฆ์ พระพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองดำรงอยู่ได้จนกระทั่งเราได้ยินได้ฟังได้บวชเป็นภิกษุสามเณรอยู่บัดนี้ ที่ทรงมาได้จนกระทั่งถึงบัดนี้นั้น ใครจะทรงเอามาได้ ใครจะทรงเอาพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามาได้ นอกจากสังฆานุภาพน่ะไม่ได้ สังฆานุภาพทรงเอาไว้ รักษาเอาไว้สังฆานุภาพนั้นเรียกว่าจิตมันจะอคติอวดดีไปก็ไม่ได้ ทายกอุบาสกอุบาสิกาเลิกให้ทานเสียหมด สังฆานุภาพดับอีกเหมือนกัน อยู่ด้วยทายกอุบาสกอุบาสิกา ทานของท่านทายกอุบาสกอุบาสิกาท่านเลี้ยงดูไว้นี่แหละ สังฆานุภาพยังได้ปรากฏอยู่

พุทธานุภาพก็ดี ธรรมานุภาพก็ดี สังฆานุภาพก็ดี ที่จะมาปรากฏขึ้นได้ก็เพราะอาศัยทานนั่นเอง เหมือนพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นกว่าจะมีอานุภาพเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นได้ ทว่าไม่ฉันข้าวของนางสุชาดา ๔๙ ก้อนนั้น ก็ไม่ได้พุทธานุภาพเสียแล้ว แตกสลายเสียแล้ว นั้นก็เพราะอาศัยข้าวมธุปายาส ๔๙ ก้อนฉันแล้วได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า นั่นแน่ ด้วยอำนาจทานของทายก ใหญ่โตเห็นไหมล่ะ

ทานนั่นแหละเป็นตัวสำคัญทีเดียว รักษาพุทธานุภาพรักษาธรรมานุภาพ รักษาสังฆานุภาพ เราก็ตั้งใจถ้าจะให้ทานนั้นก็ ด้วยอาหารของข้าพเจ้านี้ หญิงก็ดี ชายก็ดีของหม่อมฉันนี้จะถวายเป็นทาน ให้รักษาพุทธานุภาพ รักษาธรรมานุภาพ รักษาสังฆานุภาพไว้ จะได้ป้องกันให้มนุษย์อยู่ร่มเย็นเป็นสุข มนุษย์ที่จะพ้นจากภัยอันตรายด้วย พุทธานุภาพ ด้วยธรรมานุภาพ ด้วยสังฆานุภาพ มนุษย์ถ้ายังอยู่ในพุทธานุภาพ

ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพแล้ว สิ่งหนึ่งสิ่งใดจะมาทำให้เป็นอันตรายนั้นไม่ได้ พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ต้องรักษาไว้

เพราะฉะนั้น ภิกษุสามเณรเวลาจะให้พร แก่ชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลายที่เขาให้ทาน ได้รับทานแล้วให้นึกถึงว่า ถ้าไม่ได้อาหารอิ่มแล้ว พุทธานุภาพที่เราจะเคารพนบน้อมต่อพระองค์ รักษาให้พระองค์มีอานุภาพอยู่ ทำไม่ได้ ธรรมานุภาพที่จะให้กระทำมีอานุภาพ ให้ปรากฏอยู่ ก็ทำไม่ได้ สังฆานุภาพก็จะรักษาไว้ไม่ได้ ที่เรารักษาพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ไว้ได้นี้ ขออานุภาพพระพุทธทั้งปวง ขออานุภาพพระธรรมทั้งปวง ขออานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง จงพิทักษ์รักษาท่านทายกทายิกา อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลายให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ให้อยู่เจริญรุ่งเรืองเถิด

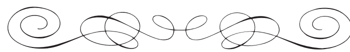
เมื่อทายกทายิกาทั้งหลายเจริญรุ่งเรืองแล้ว แต่ก่อนเคยใส่บาตรแก่ภิกษุข้าวกับเกลือ หรือมิฉะนั้นก็มีกระเทียมดอง หรือมิฉะนั้นมีอะไรก็เถอะทำตามกำลังวังชาท่าน เมื่อท่านรุ่มรวยยกใหญ่ เป็นเศรษฐีคหบดีขึ้นแล้ว ภิกษุสามเณรก็จะได้อาหารประณีตขึ้นไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ได้ด้วยกัน เสียด้วยกัน ทายกอุบาสกอุบาสิการุ่มรวยกันเท่าใด ภิกษุสามเณรก็รุ่มรวยกันเท่านั้น ให้พรแก่ตัวเอง ภิกษุสามเณรที่ฉลาดต้องตั้งอกตั้งใจให้พรทีเดียว

ถ้าภิกษุสามเณรโง่ ไม่ฉลาด ประพฤติเลวทรามต่ำช้า ให้ผิดธรรมผิดวินัย จนกระทั่งทายกทายิกาทั้งหลายเบื่อ ไม่ใส่บาตรให้ นี่ภิกษุสามเณรฆ่าภิกษุสามเณรเองทำลายกันเองอย่างนี้ พระพุทธศาสนาจะถล่มทลายด้วยประการใดก็เพราะภิกษุสามเณรนั่นแหละ จะรุ่งเรืองด้วยประการใดก็เพราะภิกษุสามเณรนั่นแหละ เป็นข้อสำคัญนัก ให้อุตส่าห์ตั้งอกตั้งใจประพฤติดี ประพฤติเป็นนักเรียนจริงๆ เรียนให้รู้ธรรมจริงๆ ปฏิบัติให้สมความรู้จริงๆ ได้ชื่อว่าเป็นสง่าราศีแก่พระพุทธศาสนา **สงฺฆมชฺเฌโสภณ** เมื่อประพฤติได้เช่นนั้นในท่ามกลางพระสงฆ์ เมื่อย่อลงไปแล้วก็ได้ความว่า พุทธศาสนาจะรุ่งเรืองอยู่ได้ เพราะอุบาสกอุบาสิกาไม่ละในการบริจาคทาน ให้พระภิกษุสามเณรตลอดสาย ภิกษุสามเณรได้อาหารและบิณฑบาตนั้นแล้ว เข้าไปอยู่ในท้องอิ่มแล้ว ไม่ให้อาหารอิ่มนั้นเสียไปเปล่าๆ อุตส่าห์เล่าเรียนคันถธุระและวิปัสสนา มีหน้าที่ตามศรัทธาของตน ไม่ซุกซนด้วยประการใดประการหนึ่ง ให้นึกดังนี้ นี่แหละได้ชื่อว่าเป็นอายุพระศาสนา เพราะอุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณรประพฤติตรงต่อกันด้วยประการดังนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ เป็นภัตตานุโมทนาคาถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของท่านทานิสราธิบดีทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดง

มาตามวาระพระบาลีชี้แจงเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายตามสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์เอ่ยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **พุทฺธรตนํ ธมฺมรตนํ สงฺฆรตนํ ติณฺณํ รตนานํ อานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ **จตุราสีติสหสฺสธมฺมกฺขนฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมขันธ์ทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวกผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดีเป็นปรากฏแก่ท่านทั้งหลายทั้งหมดที่มาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาด้วยอรรถนิยมความลงเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เห็นตรงน่ะเห็นอย่างไร เห็นตรงไม่คด

เห็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์

ว่าทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์นั้นไม่ใช่ทางอื่น

มีทางเดียว ทางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย

เดินไปในกลางทางนั้น ...'

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๖๑
อริยธนคาถา
๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ
สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ
อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ

ขุ.อป.(บาลี) ๓๓/๑๗๔/๓๘๕-๓๘๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยอริยธนคาถา วาจาเครื่องกล่าวถึงทรัพย์อันประเสริฐ พระคาถานี้ การย่อย่นเนื้อความแห่งธรรมเทศนาของพระรัตนตรัยยกไว้ในที่นี้ จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการประคับประคองสนองศรัทธา ประดับสติปัญญาซึ่งคุณสมบัติของท่านผู้คฤหัสถ์ทั้งบรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

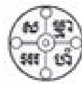
เริ่มต้นตามวาระพระบาลีด้วย **ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา** ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอก ตั้งมั่นดีแล้วในพระตถาคตเจ้า คือ ธรรมกาย **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลอันดีงามของบุคคลใดอันพระตถาคตเจ้าใคร่สรรเสริญแล้ว **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเชื่อของบุคคลใด ความเชื่อในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นตรงมีอยู่แก่บุคคลใด **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า บุคคลนั้นไม่ใช่คนจน เป็นคนมั่งมี **อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ** ความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นไม่เปล่าปราศจากประโยชน์ **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติ**

เพราะเหตุนั้น เมื่อบุคคลมาระลึกถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลายแล้ว ควรประกอบตามความเชื่อในธรรมกาย คือ พระตถาคตเจ้า ควรประกอบตามศีล ควรประกอบตามกัลยาณศีล อริยกันตศีล ควรประกอบตามความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ควรประกอบตามความเห็นตรงไว้เนืองๆ ด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตหญิงชายทุกถ้วนหน้า บรรดานับถือพระพุทธศาสนา เราจะวางความเชื่อของเราไว้ตรงไหน ถึงจะถูกต้องร่องรอยความประสงค์ทางพระพุทธศาสนา ที่เราจะดำเนินให้ถูกทางมรรคผลต่อไป จะวางความเชื่อลงไว้ตรงไหน ตำราเขาก็บอกไว้แล้ว **ยสฺส สทฺธา ตถาคเต** ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอก ตั้งมั่นดีแล้วในพระตถาคตเจ้า คือธรรมกาย ตถาคตน่ะคือธรรมกายนี่เอง หรือแปลเสียอีกนัยหนึ่งว่า ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอก ตั้งมั่นดีแล้วในธรรมกาย

ตถาคตคือตัวธรรมกายทีเดียว มีตำรารับรองว่า **ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ** ว่าดูก่อนวาเสฏฐโคตรทั้งหลาย คำว่าธรรมกายๆ น่ะ เป็นตถาคตโดยแท้ บอกไว้อย่างนี้ **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราผู้ตถาคตคือธรรมกาย วางหลักไว้อย่างนี้ ความเชื่อที่ไม่กลับกลอกตั้งมั่นดีแล้วในพระตถาคตเจ้า นี้ถูกแล้ว แปลอย่างนี้ เราจะต้องวางความเชื่อลงไว้ในธรรมกายนี้อีก นี้วัดปากน้ำค้นพบแล้ว ได้ตัวจริงแล้ว ไปนรกได้ ไปสวรรค์ได้ ไปนิพพานได้ อาราธนาพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระนิพพานมาให้มนุษย์เห็นในวัดปากน้ำมีมากมาย ในวันวิสาขะ มาฆะ ให้เห็นจริงเห็นจังกันอย่างนั้น เท่านั้น แปลบาลีศัพท์หนึ่งแปลได้ตั้งร้อย ผู้รู้น้อยว่าแปลผิด ไม่ถูก นี่แปลอย่างนี้ถูกเกินถูกอีก แน่นอนทีเดียว ความเชื่อของเราต้องตั้งมั่นลงไปในพระตถาคตเจ้า อย่ากลับกลอก ถ้าว่าไปกลับกลอกเสีย ก็เป็นอันไร้จากประโยชน์ ไร้จากผล ไม่ถูกต้องความสนใจพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลท่านมีใจตั้งอยู่ในธรรมกายทั้งนั้น ยืนยันอย่างนี้ ตำรานี้ก็ถูกเรียกว่าอริยธนคาถา ทรัพย์อันประเสริฐของพระอริยเจ้า ถ้าว่าใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นต้องมีศูนย์กลางนะ มนุษย์เล่า ถ้าว่ามนุษย์มีใจไม่ล่อกแล่ก ใจไม่ง่อนแง่นใจไม่คลอนแคลน ก็ตั้งอยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ นั้นแหละถูกหลักเป้าหมายใจดำของพุทธศาสนา กายมนุษย์ละเอียดที่ฝันออกไป ก็ต้องตั้งมั่นอยู่ในกลางดวงธรรมอย่างกายมนุษย์ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดที่จะเหาะเหินเดินอากาศได้ ใจก็ต้องหยุด

นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดที่จะเหาะเหินเดินอากาศได้ ใจกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด ก็ต้องตั้งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมที่จะเหาะเหินเดินอากาศได้ ใจก็ต้องหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดที่จะเหาะเหินเดินอากาศได้ ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็ต้องตั้งหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ต้องหยุดอยู่ตรงนั้น กายเบา **สลฺลหุกวุตฺติโน** เป็นผู้ประพฤติเบาพร้อม กายก็เบา วาจาก็เบา ใจก็เบา ไม่มีหนักเลย ประพฤติดังนี้

เมื่อเข้าถึงธรรมกาย เคารพธรรมกาย มั่นในธรรมกาย ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธศาสนาต้องตั้งมั่นอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ถ้าว่าไม่ได้ธรรมกายละ ก็เข้าถึงธรรมกายให้ได้ จะต้องเอาใจไปตั้งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายให้ได้ บัดนี้ วัดปากน้ำมี ๑๕๐ กว่าคน ใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายได้ ๑๕๐ กว่า **ที่ยังเข้าไม่ถึงก็เพราะประมาทเลินเล่อเผลอตัว ทำไม่จริง เข้าไม่จริง จรดไม่จริง ตั้งไม่จริง ล่อกแล่กเช่นนี้โกงตัวเอง เมื่อโกงตัวเองเสียแล้ว เข้าถึงธรรมกายไม่ได้** ทำไมโกงตัวเองเล่า มันขี้เกียจทำ ทำเข้าเมื่อยขบเล็กๆ น้อยๆ ขี้เกียจเสียแล้ว หยุดเสียแล้ว ไม่ทำแล้ว ทำก็เห็นลางๆ ไรๆ เอ้าปล่อยเสียแล้ว ไม่ทำเสียแล้ว ไปไถลท่าอื่นเสียแล้ว ใจไปจรดที่อื่นเสียแล้ว ไปจรดอะไรเล่า รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ปัจจุบันบ้าง อดีตบ้าง อนาคตบ้าง

ไปจรดอยู่ที่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสในปัจจุบันเล่าเป็นอย่างไร ได้ยินเสียงในปัจจุบัน ที่ตั้งอยู่จรดอยู่ไปเสียแล้ว เสียงไปแล้ว กำลังนั่งอยู่ไปเห็นรูปเข้า เอ้าไปเสียแล้ว ไปสูดดมกลิ่นเข้า ไปเสียแล้ว ได้ลิ้มรสเข้า เอ้าไปเสียแล้ว ถูกประทุษร้ายด้วยสัมผัสเช่น เหลือบ ยุง ริ้น บุ้ง ร่าน ก็ไปเสียอีกแล้ว ไม่อยู่ที่ อย่างนี้เรียกว่าล่อกแล่กในปัจจุบัน ล่อกแล่กในอดีตเป็นอย่างไรล่ะ นึกถึงรูปที่ล่วงไปแล้ว เสียงที่ล่วงไปแล้ว กลิ่นที่ล่วงไปแล้ว รสที่ล่วงไปแล้ว สัมผัสที่ล่วงไปแล้ว รูปที่ล่วงไปแล้ว รูปที่ล่วงไปแล้วน่ะเป็นอย่างไร ตึกร้านบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา เรือแพนาวา ต้นไม้ต้นไร่ ของที่ตนเห็นด้วยตาของตน เป็นของของตนอยู่ เป็นอันตรายไปเสีย ก็นึกถึงอ้ายเรื่องนั้นยังไม่หาย นั่นแหละนึกถึงอดีตละ รูปเป็นอย่างนั้น เสียงเป็นอย่างนั้น กลิ่นก็เป็นอย่างนั้น รสก็เป็นอย่างนั้น สัมผัสก็เป็นอย่างนั้น ล่อกแล่กไปเสียในอดีตอีกแล้ว ล่อกแล่กในอนาคตออกไปข้างหน้า จะได้รูปอย่างนั้น จะได้เสียงอย่างนั้น จะได้กลิ่นอย่างนั้น จะ

ได้รสอย่างนั้น จะได้สัมผัสอย่างนั้น นึกไปข้างหน้าอีกและวันพรุ่งนี้ออกไป นั่นเป็นข้างหน้าอนาคต จิตมันล่อกแล่กในธรรม ๕ ประการนี้

ธรรม ๕ ประการนี้เรียกว่าธรรมที่ทำให้สัตว์เนิ่นช้า **ปปญฺจาภิรตา ปชา** หมู่สัตว์เนิ่นนานในรูปภพ อรูปภพ ไม่จบไม่แล้ว นี่แหละผู้ที่เลินเล่อเผลอตัว โกงตัวเองก็รูปนี้ ปล่อยใจไปจรดรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อดีตบ้าง ปัจจุบันบ้าง อนาคตบ้าง ไม่จรดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรม ธรรมกายละเอียด จรดอยู่นั่นไม่โกงตัวเอง ให้ความสุขแก่ตัวเองปัจจุบันทันตาเห็น แม้เป็นปุถุชนอยู่ก็เรียกว่าปุถุชนสาวก ถ้าจรดอยู่ได้ ถ้าจรดอยู่ไม่ได้ยังเป็นปุถุชนอยู่ เรียกว่าล่อกแล่กอยู่นั่นเอง ไม่จัดเข้าในปุถุชนสาวก ถ้าจรดอยู่ละก็จัดเข้าในปุถุชนสาวกละ ต้องเข้าถึงธรรมกายโคตรภูให้หนักขึ้นไป เข้าถึงพระโสดาอริยสาวกทีเดียว เป็นอริยสาวกทีเดียว นี้ความตั้งใจเป็นอย่างนี้นะ วางใจเป็นอย่างนี้ ให้ถูกหลักฐานอย่างนี้ เมื่อถูกหลักฐานอย่างนี้แล้ว นี่ในข้อต้น

ข้อที่ ๒ รองลำดับลงไป **สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** นี้ศีลของบุคคลใดอันดีงาม **กลฺยาณํ อริยกนฺตํ** อันพระอริยเจ้ารักใคร่ชอบใจ **ปสํสิตํ** อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ศีลอันดีงามน่ะศีลอะไร เขาเรียกว่ากัลยาณศีล อริยกันตศีล ปสังสิตศีล เรียกว่าศีลอันดีงามที่พระอริยเจ้าใคร่ พระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ศีลอันดีงาม เมื่อใจหยุดจรดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด ทั้ง ๘ กาย ๙ กาย ๑๐ กาย เป็นลำดับขึ้นไป ถ้าว่าศีลของผู้มีใจหยุดเช่นนั้น ศีลของบุคคลผู้นั้นก็เป็นกัลยาณศีล เป็นอริยกันตศีล เป็นปสังสิตศีลทีเดียว ทำไมเป็นเช่นนั้น ศีลก็แปลว่าปรกติ ศีลเขาแปลว่าปรกติ ปรกติกาย ปรกติวาจา ปรกติใจ ใจเป็นอัพโพหาริกศีล ด้วยปรกติกาย ปรกติวาจา ปรกติใจ ปรกติน่ะเป็นอย่างไร ใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ถูกเป้าหมายใจดำร่องรอยของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เมื่อใจหยุดแล้ววาจาก็อยู่ในกรอบของศีล กายก็อยู่ในกรอบของศีล ใจก็อยู่ในกรอบของศีล ไม่ละเมิดศีลไปได้ เพราะใจหยุดเสียแล้วแน่นอนทีเดียว ไม่คลาดเคลื่อน ไม่ฟั่นเฟือนทีเดียว แน่นอนทีเดียว เมื่อแน่นอนเช่นนั้นละก็ นั่นแหละ เป็นกัลยาณศีล เป็นอริยกันตศีล เป็นปสังสิตศีล ศีลโดยตรงทีเดียวนี้แหละ พระอริยเจ้าใคร่ พระอริยเจ้าชอบใจ พระอริยเจ้าสรรเสริญทีเดียว

เป็นอย่างนี้ แม้จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยกาย จะพูดสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยวาจา จะคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยใจ ก็ไม่มีละเมิดศีล อยู่ในกรอบศีลนั่นเอง ไม่เคลื่อนจากศีลไปได้ จึงจัดได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณศีล อริยกันตศีล ปสังสิตศีล ศีลอย่างนี้เป็นศีลสามัญ ยังไม่เป็นวิสามัญ ศีลวิสามัญต้องเห็นศีล ศีลอย่างนี้ถึงจะมีในกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด ทั้ง ๘ กายที่มีในไตรภพก็เป็นศีลสามัญ ศีลของเทวดาต้องมั่นอยู่เป็นปรกติธรรมดา กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด มีอยู่เป็นปรกติธรรมดา ศีลของกายมนุษย์ละเอียดไว้ใจไม่ได้นัก เจ้ากายมนุษย์หยาบนี้ก็ไว้ใจไม่ได้นัก ยังล่อกแล่กอยู่ ไม่มั่นคง ถ้าว่าทั้ง ๖ กายนี่ละก็มั่นคงละ ถ้าว่าไม่อยู่นิ่งละก็เหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ทีเดียว ทั้ง ๖ กายนั้นจึงจัดได้ชื่อว่าเป็นศีลสามัญ

ศีลวิสามัญน่ะเห็นศีลทีเดียว เห็นศีล คือกาย กายมนุษย์ไม่เห็น กายมนุษย์ละเอียดเห็น กายทิพย์เห็น กายทิพย์ละเอียดเห็น กายรูปพรหมเห็น กายรูปพรหมละเอียดเห็น กายอรูปพรหมเห็น กายอรูปพรหมละเอียดเห็น นั่นเห็นศีล **เห็นศีลเป็นดวง ขนาดดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์สนิทดุจกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า อย่างนี้เรียกว่าเห็นดวงศีล** เมื่อเห็นดวงศีลเช่นนี้ละก็เห็นหมดทั้ง ๗ กายนั้น เห็นตลอดไป เมื่อเห็นเช่นนี้ละก็ นั่นแหละเป็นกัลยาณศีลแท้ๆ นั่นแหละ**เป็นอริยกันตศีลแท้ๆ** นั่นแหละ**เป็นปสังสิตศีลแท้ๆ** ถูกล่ะเป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เมื่อเห็นเช่นนั้นแล้ว ใจของผู้เห็นนั้นก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลนั่นไม่คลาดเคลื่อนทีเดียว เมื่อติดดวงศีลได้ ดวงสมาธิไม่ต้องไปไหน อยู่ในกลางดวงศีล ดวงปัญญาก็อยู่กลางดวงสมาธิ ดวงวิมุตติไม่ต้องไปไหน อยู่กลางดวงปัญญา ดวงวิมุตติญาณทัสสนะไม่ต้องไปไหน อยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าทางไปของพระอริยเจ้า พระอรหันต์ ถูกทีเดียวไม่คลาดเคลื่อนละ นี้ท่านจึงได้วางตำราไว้เป็นข้อที่ ๒ เป็นศีลของธรรมกาย นี่เป็นศีลของธรรมกาย เข้าถึงธรรมกายก็ด้วยวิธีนี้ พอเข้าถึงธรรมกายแล้ว ศีลของธรรมกายก็มีแบบเดียวกันนี้ เป็นลำดับไปทีเดียว ตำราวางไว้แสดงกันแล้วมากมาย นี่เป็นข้อที่ ๒ เรียกว่าศีล

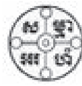
ข้อที่ ๓ เป็นลำดับไป **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชฺภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ความเลื่อมใสในหมู่ **สงฺโฆ** เขาแปลว่าหมู่ มีอยู่แก่บุคคลใด ความเลื่อมใสในหมู่มีอยู่แก่บุคคลใด ความเลื่อมใสคือชอบใจ ปีติปราโมทย์ ร่าเริงบันเทิงใจ ปลาบปลื้มตื้นเต็มเอิบอิ่มในใจ ที่เรียกว่าเลื่อมใส ปลาบปลื้มเอิบอิ่มตื้นเต็ม

ในใจ ความเลื่อมใสคือความผ่องใส เมื่อมีศรัทธากำลังบริจาคทานอยู่ก็มีความเลื่อมใสจัดขึ้นเพิ่มอีก เมื่อนั่งทำความเพียร กำลังนั่งอยู่ เมื่อมีความเลื่อมใสนั่งหนักขึ้นไปอีก นั่นเรียกว่าความเลื่อมใส ความเลื่อมใส ความผ่องใส นัยหนึ่งว่า **เหม** แปลว่าเป็นแดนสร้านแห่งรัศมี ก็ความเลื่อมใสเกิดขึ้นแล้ว ดูสีหน้าสีตาก็รู้ ดูสีหน้ารู้ หน้าดำอยู่กลับมีสีงามขึ้นทีเดียว ขาวๆ ก็ผิวงามขึ้นทีเดียว ผุดผ่องขึ้นทีเดียว นี้เพราะเกิดจากความเลื่อมใส เลื่อมใสนี่แหละ ทำร่างกายให้สะอาดสะอ้าน ทำร่างกายให้สละสลวยให้งดงาม เพราะความเลื่อมใสอันนี้ เลื่อมใสเต็มที่ก็เหาะเหินเดินอากาศไปได้ เลื่อมใสจัดหนักเข้าๆ เหาะเหินเดินอากาศได้ เพราะความเลื่อมใสอันนี้ไม่ได้เป็นของพอดีพอร้ายให้เลื่อมใสในหมู่

เลื่อมใสในหมู่เลื่อมใสอย่างไร อย่างนี้ เหมือนพระเณรอย่างนี้แหละ นับว่าพระก็ ๔ แถว แถวละ ๘ องค์ เณรก็ ๓ แถว แถวละ ๘ องค์ เขาไม่เลื่อมใสเขามาแต่แถวเดียว เณรพระก็มาไม่ครบ ๔ แถว นี่เขาไม่เลื่อมใส เพราะขาดความเลื่อมใสเสียแล้ว เขาไม่เลื่อมใสในหมู่ เขาไม่อยากเข้าหมู่ นั่นแน่ พวกไม่เลื่อมใสในหมู่ พวกไม่อยากเข้าหมู่ เหมือนพวกเราอุบาสกอุบาสิกาเวลาถึงวันธรรมสวนะจะต้องฟังเทศนา ฟังธรรมกัน จำศีลภาวนากัน ไม่มาเสียแล้ว ขาดตกบกพร่องไปเสียแล้ว นั่นเขาไม่เลื่อมใสในหมู่ เขาขาดความเลื่อมใสในหมู่เสียแล้ว ถ้าเขาเลื่อมใสในหมู่ละก็ไม่ขาดตกบกพร่องเลย สมบูรณ์บริบูรณ์เต็มเปี่ยมทีเดียว ถึงเวลามาแล้วก็กลัวจะขาดหน้าที่ไป หน้าที่ของตัวจะขาดไป ไม่ให้ขาดตกบกพร่องละ นี้พวกนี้เลื่อมใสในหมู่ กลัวหมู่จะขาด กลัวหมู่จะไม่เจริญ กลัวหมู่จะซูบซีดเศร้าหมองขุ่นมัว ไม่แน่นหนา ไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธารักษาความเลื่อมใสในหมู่ไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อน ไม่ยอมทีเดียว รักษาความเลื่อมใสในหมู่ไว้

นี้พวกเลื่อมใสในหมู่น่ะ หมู่อะไร หมู่พุทธศาสนิกชนนี่แหละ หมู่ภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา แต่ว่านกมันก็เลื่อมใสในหมู่เหมือนกันนะ หัวหน้าไปทางไหนละก็ไปเป็นแถว ไม่คลาดเคลื่อนละ นั่นก็เลื่อมใสในหมู่เหมือนกัน ขาดหมู่ไม่ได้ หมู่เนื้อ หมู่นก หมู่ปลาเขาก็เลื่อมใสในหมู่ เป็นธรรมชาติของสัตว์พวกนั้น หมู่ภิกษุสามเณรเล่าก็เป็นธรรมชาติของหมู่ภิกษุสามเณรเหมือนกัน เพราะมีธรรมเสมอกัน มีธรรมร่วมกันมีศีล ๒๒๗ ศีล ๑๐ ร่วมกัน ประพฤติธรรมร่วมกัน มีศีลร่วมกัน สมาธิร่วมกันปัญญาร่วมกัน พวกนี้อยู่ที่ไหนก็รักใคร่กันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน น้ำหนึ่งใจเดียวกันไม่ขาดตกบกพร่อง ทำสิ่งใดก็ทำพร้อมๆกัน เลิกสิ่งใดก็เลิกพร้อมกัน ไม่รังเกียจ

เดียดฉันท์ซึ่งกันและกัน นี่พวกนี้เลื่อมใสในหมู่ทั้งนั้น ลักษณะเลื่อมใสในหมู่นี่แหละ เป็นธรรมสำคัญ มีอยู่แก่บุคคลใดเลื่อมใสในหมู่น่ะ หมู่ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ ผู้มีธรรมกาย หมู่มีธรรมกายก็รักใคร่ในกันและกัน ไม่ทุ่มเถียงกัน พูดก็อนุโลมตามกัน อนุมัติกัน ไม่แก่งแย่งกัน พวกที่แก่งแย่งกันเสีย คัดค้านกันเสีย นี่ทำหมู่ให้แตก ทำพวกให้แตก อย่างนี้เรียกว่าไม่เลื่อมใสในหมู่ คัดค้านในหมู่ ต้องเลื่อมใสในหมู่ ไม่ให้หมู่แตก ไม่ให้หมู่กระเทือนทีเดียว เพราะพร้อมซึ่งกันและกัน นี่ **สงฺเฆ ปสาโท** ความเลื่อมใสในหมู่มีอยู่แก่บุคคลใด บุคคลนั้นได้ชื่อว่าเป็นคนไม่ยากจน เป็นคนมั่งมีทีเดียว เลื่อมใสในหมู่น่ะ ฉลาดอยู่คนเดียวไม่ได้ เข้าใกล้ใคร มีลัทธิอันใดที่ตัวมีอยู่ ลัทธิของตัวที่มีอยู่นั้นไม่รังเกียจเดียดฉันท์ เอาใจใส่แนะนำตักเตือน ให้ซึ่งกันและกัน รู้เหมือนตน มีนิสัยใจคออันเดียวกัน ไปไหนก็ไปในหมู่เดียวพวกเดียวกัน

เหมือนพระพุทธเจ้าท่านอุบัติตรัสขึ้นในโลก ท่านมีธรรมกาย ธรรมกายเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระตถาคตเจ้า ท่านมองทีเดียวแหละ ใครจะมีธรรมกายเหมือนเราบ้าง ท่านมีความรู้วิเศษ คนนี้มีเหตุได้สั่งสมอบรมมาสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยกันแล้ว บารมีเป็นเหตุ บารมีแก่แล้ว สมควรที่จะได้มรรคผล สมควรจะมีได้ธรรมกายเหมือนเรา ไม่ว่าอยู่ใกล้อยู่ไกล พระองค์อุตส่าห์พยายามไปแนะนำ ให้มีธรรมกายเหมือนท่าน เมื่อมีธรรมกายเหมือนท่าน ก็เป็นหมู่เดียวกับท่าน เป็นพวกเดียวกับท่าน พอมีธรรมกายเหมือนท่าน ก็เป็นพวกเดียวกับท่าน เป็นหมู่มีธรรมกายน่ะ เป็นชั้นๆ เป็นอรหันต์อรหัตบ้าง เป็นพระอนาคาบ้าง เป็นพระสกทาคาบ้าง เป็นพระโสดาบ้าง เป็นโคตรภูบ้าง ไม่ว่าอยู่ที่ไหน พระองค์เสด็จไปแนะนำสั่งสอน ให้มีธรรมกายปรากฏขึ้นเหมือนพระองค์

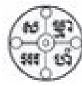
เมื่อมีธรรมกายปรากฏขึ้นเหมือนพระองค์แล้วก็เป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว เมื่อมีธรรมกายก็รู้จักพระตถาคตเจ้าทีเดียว รู้จักพระตถาคตเจ้าว่า อ้อนี่เป็นพวกเดียวกันหมู่เดียวกัน นั่นท่านผู้นั้นก็เลื่อมใสในหมู่ อยู่ที่ไหนไม่ว่าใกล้และไกล เวลาจำพรรษาต่างกัน ไกลจากกัน ไปมากันไม่ถึง พอปวารณาพรรษาแล้วละก็ ต่างฝ่ายต่างมุ่งแน่แน่วไปเฝ้าพระศาสดาที่วิหารเชตวันทีเดียว มาสะบักสะบอมทีเดียว ผ้าผ่อนเปียกน้ำคร่ำฝนมาทีเดียว เคลอะคละมาด้วยตมด้วยเลนทีเดียว พระองค์เห็นความลำบากความเลื่อมใสในหมู่ของพระสงฆ์มากด้วยความลำบากเช่นนี้ เมื่อมีความลำบากเช่นนี้แล้ว พระองค์ก็ทรงอนุญาตวินัยบางข้อ ให้ภิกษุไปมาเฝ้าพระตถาคตเจ้าได้สะดวกด้วยการไปมา ในเรื่องนี้พระศาสดาถึงความใหญ่ นับความเลื่อมใสในหมู่น่ะ เลื่อมใสใน

หมู่ หมู่มีศีล ก็ต้องให้มีศีลเหมือนกัน หมู่มีสมาธิ ให้มีสมาธิเหมือนกัน หมู่มีปัญญา ให้มีปัญญาเหมือนกัน หมู่มีความวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็ให้มีเหมือนกัน ถ้าหมู่มีธรรมกาย ก็ให้มีธรรมกายเหมือนกัน นี่เป็นอันเลื่อมใสในหมู่ **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในหมู่มีอยู่แก่บุคคลใด บุคคลนั้นเรียกว่าเป็นคนมีปัญญา เป็นคนมีอริยทรัพย์ภายในทีเดียว แสดงตัวเองอย่างนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น นี่เป็นข้อที่ ๓

ข้อที่ ๔ **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นตรง ความเห็นตรงมีอยู่แก่บุคคลใด เห็นตรงน่ะเห็นอย่างไร เห็นตรงไม่คด เห็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ว่าทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์นั้นไม่ใช่ทางอื่น มีทางเดียว ทางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย เดินไปในกลางทางนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย กายมนุษย์ก็มีกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ถ้าว่ากายมนุษย์ละเอียดก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กายธรรมละเอียดก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ในกลางดวงธรรมนั่นแหละ ดำเนินไปทางกลางดวงธรรมนั้น ดำเนินไปในทางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เดินไปในทางนั้นเหมือนกันหมด และเข้าถึงกายธรรมละเอียด

เดินไปในกลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ก็เดินไปในกลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางดวงนั่น ก็เข้าถึงกายทิพย์ เดินไปอย่างนี้ก็จะเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมก็เดินไปอย่างนี้ ไปแบบเดียวกันนี้ เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียดก็เดินไปแบบเดียวกันนี้ เข้าถึงกายอรูปพรหมก็เดินไปแบบเดียวกันนี้ เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียดก็เดินไปแบบเดียวกันนี้ เข้าถึงกายธรรมก็เดินไปแบบเดียวกันนี้ เข้าถึงกายธรรมละเอียดก็เดินไปแบบเดียวกันนี้ นี้เรียกว่า **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นเป็นธรรมชาติตรงทีเดียว นี่ตรงอย่างลึกลับ ตรงอย่างทางมรรคผลทีเดียว

ถ้าตรงผิดจากมรรคผลล่ะ ย่นย่อลงมาเสียกว่านั้น ความเห็นต่ำลงมากว่านั้น โลกประเพณีวิสัยความเป็นไปของมนุษย์นี่ ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี ประพฤติไปตามสุจริตกาย สุจริตวาจา สุจริตใจ ตัวเองก็ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนประการใด ด้วยกายวาจาใจของตัว คนอื่นก็ไม่ได้รับความเดือดร้อนเพราะกายวาจาใจของตัว ทั้งตนและบุคคลผู้อื่นก็ไม่ได้รับความเดือดร้อน เพราะกาย วาจา ใจ ของตัว นี้เรียกว่า **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นตรง นี้ต่ำลงมา ต่ำลงมากว่าทางมรรคผลดังกล่าวแล้ว

ต่ำลงไปกว่านั้นอีก การเลี้ยงชีพหารายได้ของมนุษย์ หรือการปกครองสมบัติของมนุษย์ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ชาวนาทำนาก็ไม่รุกคันไร่คันนากัน ชาวสวนทำสวนก็ไม่รุกคันไร่คันสวนกัน การค้าขายก็ไม่เบียดแว้งกัน ค้าขายกันโดยซื่อตรง ไม่อิจฉาริษยากัน ดังนี้เรียกว่า **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นตรงเหมือนกัน หรือปกครองประเทศก็ไม่เบียดแว้งขอบเขตประเทศกัน ไม่เกี่ยงกัน คนในปกครองในกันและกันเดินตรงๆ เอ็งจะมาอาศัยก็มาเถอะโดยตรง ฉันชอบเดินตรงๆ ผู้มาอาศัยเล่าก็มาอาศัยโดยตรงๆ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมเป็นอุบายปลอมตัวเข้ามา อย่างนี้เรียกว่า **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นตรงอย่างต่ำลงมา ความเห็นตรงอย่างนี้ก็ใช้ได้ดุจเดียวกัน

เพราะเหตุนั้นในข้อที่ ๔ นี้ เมื่อมีความเห็นตรงเช่นนี้ ก็จะเป็นภิกษุสามเณร หรืออุบาสก อุบาสิกา ก็ได้ชื่อว่ามีอริยทรัพย์อยู่ภายใน เป็นคนมีอริยทรัพย์ เป็นผู้มีดวงใจจรดถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ความเห็นไม่มีพิรุธเลย หรือความทำก็ไม่มีพิรุธเลย ความพูดก็ไม่มีพิรุธเลย ความคิดก็ไม่มีพิรุธเลย เพราะใจนั้นวางถูกหลัก ถูกเป้าหมายใจดำทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์

เหตุนั้นท่านจึงยืนยันว่า **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** ทั้ง ๔ จำพวก การเลื่อมใสไม่กลับกลอก ความเลื่อมใสไม่กลับกลอก มั่นด้วยดีในธรรมกาย ศีลอันดีงามอันพระอริยเจ้าใคร่ชอบใจ อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว และความเลื่อมใสในหมู่มีอยู่แก่บุคคลใด ความเห็นตรงมีอยู่แก่บุคคลใด **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** ว่านักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า บุคคลนั้นเป็นคนมีอริยทรัพย์ เป็นคนไม่ยากจน เป็นคนไม่ขัดสน เป็นคนมีอริยทรัพย์อยู่ภายใน

ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนํ เพราะเหตุนั้น เมื่อบุคคลมาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

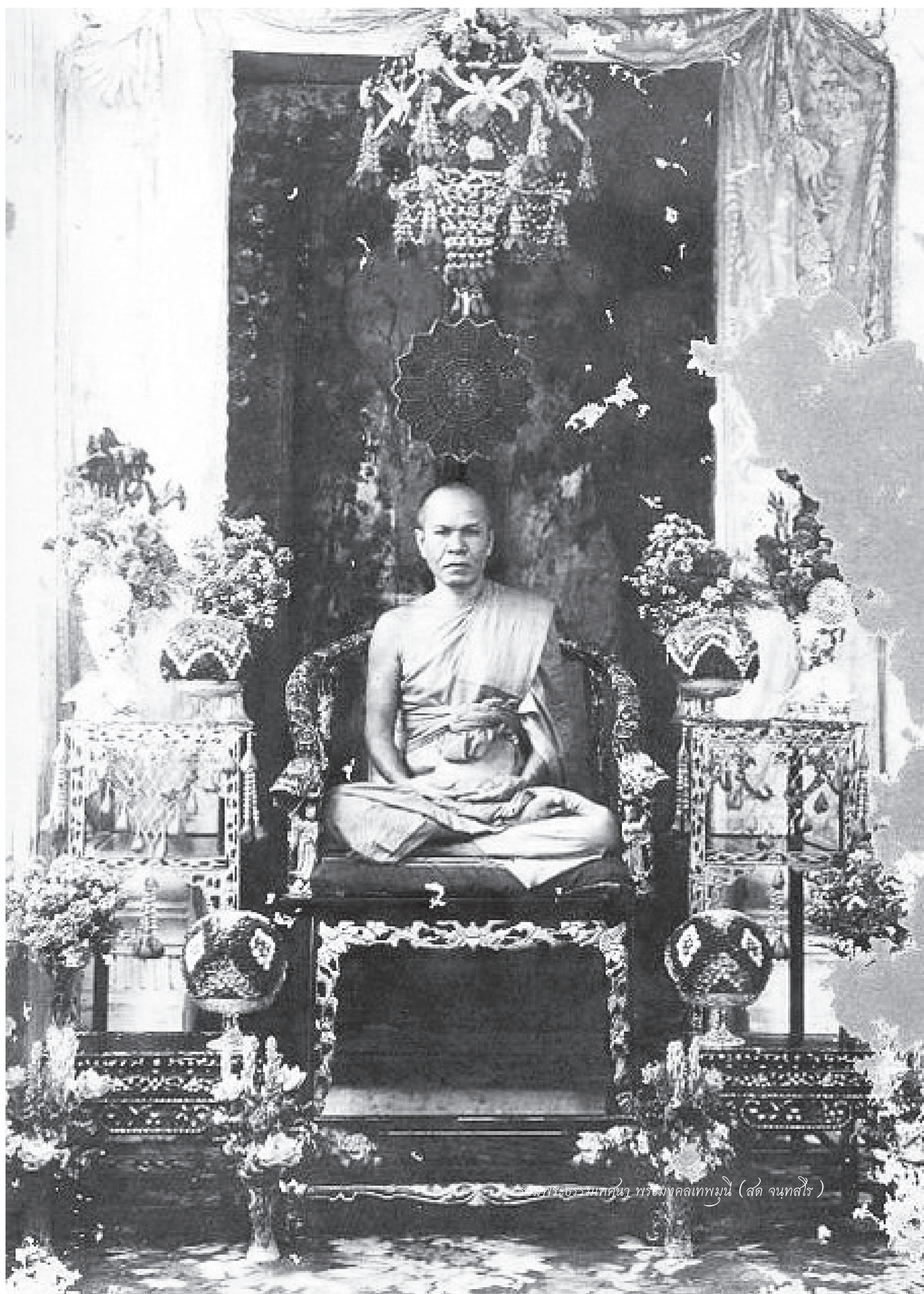

ดังนี้ ควรประกอบความเชื่อ ควรประกอบความศีล ควรประกอบตามความเลื่อมใส ควรประกอบตามความเห็นธรรมไว้เนืองๆ ให้มั่นในขันธสันดาน ย่อมประสบสุขพิเศษไพศาลในปัจจุบันนี้และต่อไปในภายหน้า

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอำนาจพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **พุทฺธรตนํ ธมฺมรตนํ สงฺฆรตนํ ติณฺณํ รตนานํ อานุภาเวน** ด้วยอานุภาพรัตนะทั้ง ๓ พระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ **จตุราสีติสหสฺสธมฺมกฺขนฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมขันธ์ทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวก สาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในขันธปัญจกแห่งท่านทานิสราบดีทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานนี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เราจะต้องเห็นทั้ง ๕ อย่างจึงจะละได้วางได้

ถ้าไม่เห็นขันธ์ทั้ง ๕ อย่าง ละวางไม่ได้

ถ้าอยากเห็นขันธ์ ๕ เราต้องถอดกายออกเป็นชั้น ๆ

ต้องถอดกายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ วิธีจะถอดขันธ์ไม่ใช่เป็นของง่าย

เป็นของยาก หมื่นยากแสนยากทีเดียว

แต่วิธีเขามีที่วัดปากน้ำ ...'

กัณฑ์ที่ ๖๒
ภารสุตตกถา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ภาราหาโร จ ปุคฺคโล
ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก ภารานิกฺเขปนํ สุขํ
นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย
สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติฯ

สํ.ข.(บาลี) ๑๗/๕๓/๓๒-๓๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะแสดงธรรมิกถาแก้ด้วยภารสุตตกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภซึ่งพระพุทธพจน์แสดงในเรื่องภาระของสัตว์โลก สัตว์โลกทุกข์ยากในเรื่องภาระทั้งหลายเหล่านี้นัก จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีและคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามอัตโนมตยาธิบาย เพราะว่าเราท่านทั้งหลาย หญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิต ล้วนแต่ต้องมีภารกิจหนักอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น ทุกข์ยากลำบากเดือดร้อนลำเค็ญอยู่ต่างๆ ก็เพราะอาศัยภาระเหล่านี้ ภาระเหล่านี้เป็นของสำคัญ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเห็นภาระอันใหญ่ยิ่งดังนั้น จึงได้ทรงแสดงภารสูตรว่า **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** ว่าขันธ์ทั้ง ๕ เป็นภาระหนักแท้ เป็นภาระโดยแท้ **ภาราหาโร จ ปุคฺคโล** ก็บุคคลนำภาระไป **ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก** ถือภาระไว้เป็นทุกข์ในโลก **ภารานิกฺเขปนํ สุขํ** วางภาระเสียเป็นสุข **นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ** บุคคลวางภาระอันหนักแล้ว **อญฺญํ ภารํ อนาทิย** ไม่ฉวยเอาภาระอื่นมาเป็นภาระอีก **สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห** เป็นผู้ถอนตัณหาทั้งรากเสียได้ **นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติ** ความปรารถนาดับสิ้น ชื่อว่านิพพานได้ ดังนี้ นี่ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความ ในเรื่องภาระหนักของสัตว์โลก หญิงชายคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ขันธ์ทั้ง ๕ เป็นภาระ **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของมนุษย์นี้ ที่มนุษย์อาศัยเรียกว่าขันธ์ ๕ นี้แหละ จะเป็นหญิงเป็นชาย เป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ ก็ต้องอาศัยขันธ์ ๕ อาศัยรูปอย่างหนึ่ง คือ

ร่างกาย อาศัยเวทนา คือความสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ อาศัยสัญญา คือความจำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพารมณ์ อาศัยสังขาร คือความปรารถนาดี ชั่ว ไม่ดีไม่ชั่ว อาศัยวิญญาณ คือความรู้แจ้ง ขันธ์ทั้ง ๕ นี่แหละ เรียกว่าเป็นภาระ เป็นภาระอย่างไร เราต้องพิทักษ์รักษา เอาใจใส่ หยุดก็ไม่ได้ เวลาเช้าตื่นจากที่นอนแล้วเราต้องล้างหน้าบ้วนปากให้มัน ไม่เช่นนั้นมันเหม็น ปวดอุจจาระ ปัสสาวะ ต้องไปถ่าย พอเสร็จแล้วมันจะรับประทานอาหาร ต้องไปหามาให้ ต้องการอะไรเป็นต้องไปเอามาให้ เมื่อไม่เอามาให้ไม่ได้ อยากอะไรก็ต้องไปหามา ไม่ใช่แต่เท่านั้น ไม่ว่าอยากอะไรต้องไปหาให้มัน ถ้าไม่หาให้มันไม่ยอม นี่เป็นภาระอย่างนี้ เราต้องทำทุกสิ่งทุกอย่าง ในอัตภาพร่างกายนี้เป็นภาระทั้งนั้น มันอยากจะเห็นอะไรต้องหาให้มัน ไม่สบายต้องแก้ไขไปอีก ต้องนำภาระไปอย่างนี้ มันบอกว่าที่นี่อยู่ไม่สบาย ต้องหาที่อยู่ให้มัน มันจะอยู่ตรงนั้นตรงนี้ตามเรื่องของมัน ต้องเป็นภาระทุกสิ่งทุกอย่างไป นี่แหละเรียกว่าเป็นภาระอย่างนี้ ยุ่งกับลูกหญิงลูกชายซึ่งเป็นภาระของพ่อแม่ ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ก็เป็นภาระของสมภาร ในบ้านในช่องทั้งครอบครัว เป็นภาระของพ่อบ้านแม่บ้าน ราษฎรทั้งประเทศเป็นภาระของพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองประเทศ ข้าวของแพงเหล่านี้ก็เป็นภาระของผู้ปกครองประเทศ

ภาระทั้งหลายเหล่านี้ไม่อัศจรรย์เท่าภาระของขันธ์ ๕ นี้ ลำพังขันธ์ ๕ นี้ จำเพาะตัวของมันก็ยังไม่สู้กระไรนัก ผู้ใดไม่พอก็หาภาระเพิ่มอีก ๕ ขันธ์ เป็น ๑๐ ขันธ์ ไปเอาอีก ๕ ขันธ์ เป็น ๑๕ ขันธ์ ไปเอาอีก ๕ ขันธ์ เป็น ๒๐ ขันธ์ เป็น ๒๕ ๓๐ ๓๕ ๔๐ หนักเข้าถึงร้อยพันขันธ์ ที่ทนไม่ไหวเพราะเหตุว่าภาระเหล่านี้มันหนัก ไม่ใช่ของเบา เมื่อมีภาระเหล่านี้จะเป็นภาระ ๕ ขันธ์ก็ดี ภาระอื่นจาก ๕ ขันธ์ก็ดี ภาระเหล่านี้แหละ **ภาราหาโร จ ปุคฺคโล** บุคคลถือภาระนี้ไว้กี่ขันธ์ก็ช่าง บุคคลนำภาระนี้ไป บุคคลต้องนำทุกข์ของตัวไป เพราะมีขันธ์ ๕ ด้วยกันทั้งนั้น บุคคลนำภาระไป **ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก** ถ้าว่าไปถือภาระนี้ไว้ ตำรากล่าวว่าเป็นทุกข์ในโลก ถึงจะหมดขันธ์ ๕ ก็อย่าถือมัน วางธุระเสีย ถ้าไปถือมันก็เป็นทุกข์ในโลก แปลว่าถ้าถือภาระไว้เป็นทุกข์ในโลก **ภารนิกฺเขปนํ สุขํ** ปล่อยวางภาระเสีย ปล่อยขันธ์ ๕ นั่นเองเป็นสุข ถือไว้เป็นทุกข์ ปล่อยขันธ์ ๕ นั่นเองเป็นสุข ถือไว้เป็นทุกข์ ปล่อยเป็นสุข **นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห** แม้ปล่อยภาระที่หนักเสียแล้ว ไม่ฉวยเอาภาระของคนอื่นเข้ามา ปล่อยขันธ์ ๕ นี่ ไปเอาขันธ์ ๕ นั่น ปล่อยขันธ์ ๕ นั่น ไปเอาขันธ์ ๕ นี่ ไปเอาขันธ์ ๕ นั่น ปล่อยขันธ์ ๕ นั่น ไปเอา

ขันธ์ ๕ โน่น นี่เรียกว่าไปเอาภาระอื่นเข้ามาถือไว้อีก ถ้าปล่อยเสียแล้วไม่ถือไว้ ก็ชื่อว่าเป็นผู้ถอนตัณหาทั้งรากได้สิ้นเชื้อทีเดียว **นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโต** มีความปรารถนาดับสิ้น ชื่อว่านิพพานได้ ดังนี้ เราจะได้รับความสุขก็เพราะปล่อยภาระเหล่านี้เสีย เราได้รับความทุกข์ก็เพราะถือภาระเหล่านี้ การที่ปล่อยไม่ใช่ของง่าย การที่ถือง่าย การปล่อยยาก เหมือนรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของตัวนี้ ท่านก็เทศน์กันนักกันหนาว่าเป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** เราก็ไม่ยอมดีๆ เราก็เชื่อว่าเที่ยง เป็นสุข เป็นตัว แต่อย่างนั้นเราก็ต้องบริหารรักษาของเรา ที่เราจะยอมลงความเห็นเด็ดขาดไม่ได้เพราะเหตุว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร ตลอดวิญญาณทั้ง ๕ อย่างนี้เราต้องอาศัยทุกคน สัญญา สังขาร วิญญาณออกเสีย เราก็ไม่มีที่อาศัย เราต้องอาศัยแต่ว่าอย่าไปถือมัน รู้ว่าอาศัย เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัว เป็นไปตามสภาพอย่างไร เราไม่ควรยึดถือ ปล่อยตามสภาพของมันอย่างนี้ ทุกข์ก็น้อยลง ต่อเมื่อไรถือมัน มันก็เป็นทุกข์มาก เป็นภาระหนักขึ้น

เหตุนี้พระองค์ทรงเห็นแล้วว่าขันธ์ทั้ง ๕ เป็นภาระสำคัญและหนักด้วย ใครปล่อยวางขันธ์ ๕ ละไม่ได้ ผู้นั้นต้องเวียนว่ายตายเกิด ผู้ใดปล่อยได้ผู้นั้นนับวันจะหมดชาติหมดภพ จะมีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ที่เทศนานี้ล้วนสอนให้ถอดขันธ์ ๕ ออกเป็นชั้นๆ ไป แต่ว่าจะถอดขันธ์ ๕ จะถอดอย่างไร มันเหมือนมะขามสด เนื้อกับเปลือกมันติดกัน ไม่หลุดไม่กรอกจากกัน ไม่ล่อนจากกัน ถอดไม่ได้ เรายังไม่เห็นขันธ์ ๕ ต่อเมื่อใดถอดขันธ์ ๕ เราจะเห็นขันธ์ ๕ เห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เรารู้เห็นด้วยตามนุษย์ รูปเราเห็นได้ เวทนาเราก็เห็นได้ หน้าตาแช่มชื่นดี เราก็รู้ว่าสุข เรื่องสัญญา สังขาร วิญญาณ เราก็ไม่เห็น **เราจะต้องเห็นทั้ง ๕ อย่างจึงจะละได้วางได้ ถ้าไม่เห็นขันธ์ทั้ง ๕ อย่าง ละวางไม่ได้ถ้าอยากเห็นขันธ์ ๕ เราต้องถอดกายออกเป็นชั้นๆ ต้องถอดกายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ วิธีจะถอดขันธ์ไม่ใช่เป็นของง่าย เป็นของยากหมื่นยากแสนยากทีเดียว แต่วิธีเขามีที่วัดปากน้ำ** วิธีเข้ากายถอดขันธ์คือ ทำจิตใจให้หยุดให้นิ่งที่กำเนิดเดิม ถอดขันธ์ออกไปแล้วจึงเห็นขันธ์ ถอดขันธ์ ๕ ของมนุษย์ออกจากขันธ์ ๕ ของทิพย์ ถอดขันธ์ ๕ ของทิพย์ออกจากขันธ์ ๕ ของรูปพรหม ถอดขันธ์ ๕ ของรูปพรหมออกจากขันธ์ ๕ ของอรูปพรหม ถอดขันธ์ ๕ ของอรูปพรหมออกจากธรรมกาย เหมือนถอดเสื้อกางเกงอย่างนั้น แต่ว่าต้องถอดเป็น ถอดไม่เป็นก็ถอดไม่ได้

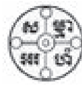
วิธีถอดมี ต้องทำใจของตัวให้หยุดให้นิ่ง เห็น อย่างหนึ่ง จำ อย่างหนึ่ง คิด อย่างหนึ่ง รู้ อย่างหนึ่ง หยุดนิ่งเหมือนอย่างกุมารน้อยอยู่ในท้องมารดา ใจหยุดที่กำเนิดเดิมคือศูนย์กลางกายของกายมนุษย์ กำเนิดเดิมแค่ราวสะดือ เอาใจหยุดที่ตรงนั้น พอถูกส่วนถูกที่เข้าเท่านั้นแหละ ก็เกิดเป็นดวงใส นั่นแหละเรียกว่าปฐมมรรค หรือศีล เป็นดวงศีล หยุดนิ่งต่อไป ถูกส่วนเข้าจะเห็นดวงสมาธิ เข้าไปหยุดนิ่งกลางดวงสมาธิ จะเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งกลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งที่กลางดวงวิมุตติ จะเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เห็นกายทิพย์ กายมนุษย์กายทิพย์หลุดจากกันแล้ว เห็นกายทิพย์แล้ว เหมือนมะขามกรอก กายมนุษย์เป็นเปลือกไป กายทิพย์เป็นเนื้อไป เป็นคราบงูที่ลอกออกไป เป็นเนื้อมะขามใส เห็นชัดอย่างนี้ กายมนุษย์หลุดออกไป ขันธ์ ๕ ของมนุษย์หลุดออกไป เหลือกายทิพย์ แล้วก็ทำวิธีอย่างนี้

วิธีถอด เข้าไปศูนย์ว่างของกลางกายทิพย์ แล้วก็ใจหยุดนิ่งที่กลางกำเนิดของกายทิพย์ หยุดถูกส่วนเห็นเป็นดวงใส เรียกว่าดวงศีล ใจหยุดนิ่งกลางดวงศีลนั่นแหละเห็นดวงสมาธิ ว่างกลางดวงสมาธิเห็นดวงปัญญา ว่างกลางดวงปัญญาเห็นดวงวิมุตติ ว่างกลางดวงวิมุตติเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะจะเห็นกายรูปพรหม ถอดจากกายทิพย์อีกแล้ว เหมือนมะขามกรอกอีกแล้ว

ทำเข้าสิบเข้าศูนย์ถูกส่วนในกายรูปพรหมเข้าอีก พอหยุดถูกส่วนจะเห็นดวงใสคือดวงศีล หยุดนิ่งกลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งกลางดวงสมาธิ เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งกลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งกลางดวงวิมุตติ เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายอรูปพรหม ถอดออกจากกายรูปพรหมเหมือนกับมะขามกรอกอีกแล้ว กายรูปพรหมเหมือนเปลือกมะขาม

ทำอย่างนี้อีก เข้าสิบเข้าศูนย์ให้ถูกส่วน ใจของกายอรูปพรหม พอถูกส่วนจะเห็นดวงใส ก็แบบเดียวกัน เป็นดวงศีล กลางว่างดวงศีล เห็นดวงสมาธิ กลางว่างดวงสมาธิ จะเห็นดวงปัญญา กลางว่างดวงปัญญา จะเห็นดวงวิมุตติ กลางว่างดวงวิมุตติจะเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็จะเห็นกายธรรม ถอดออกจากกายอรูปพรหม ใสเหมือนยังกับแก้ว

ถอดเป็นชั้นๆ อย่างนี้ พอถึงกายทิพย์ก็มองดูกายทิพย์ กายมนุษย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เห็นชัดอย่างนี้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายมนุษย์ ถอดออกจากกายทิพย์นั่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายทิพย์

ถอดออกจากกายรูปพรหมนั่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายรูปพรหม ถอดออกจากอรูปพรหมนั่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายอรูปพรหม ถอดออกจากธรรมกาย ออกเป็น ๒๐ ขันธ์ ตัวคนเดียวถอดออกเป็น ๒๐ ขันธ์ พญามารเขาสอนให้ถอด ถอดกายอย่างนี้เป็นพวกของข้า ถ้าไม่ถอดกายไม่ยอม พระพุทธเจ้าก็สอนพวกพุทธบริษัทถอดกายอย่างนี้แล้วก็เข้านิพพานไป ถอดกายเหลือแต่กายธรรมอย่างนี้แหละ พญามารมันยอม เรียกว่า นิพพานถอดกาย อย่างชนิดนี้ให้เห็นชัด อย่างนี้เป็นวิธีถอดกาย เรียกว่าเข้านิพพานถอดกาย นิพพานไม่ถอดกายยังมีอีก หากว่าเอาวิธีไม่ถอดกายมาเทศน์ในเวลานี้ ถูกนัตถุ์ยา เหตุนั้นต้องสอนวิธีถอดกายเสียก่อน วิชานี้เป็นวิชาของพญามารสอนให้ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ถอดกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมออกเสีย กายธรรมก็ไม่มี แม้จะผจญกับพญามารก็สู้ไม่ได้ ที่เอานางธรณีบีบน้ำท่วม มารจมน้ำ มันทำเล่นๆ ทำหลอกเล่น ที่จริงที่แท้แพ้มัน ที่แท้ทีเดียวต้องนิพพานไม่ถอดกาย แต่ว่านี่มันยอมกันเข้ามามากแล้ว ต้องแสดงวิธีถอดกายไปพลางๆ ก่อน แล้วจึงจะสอนไม่ถอดกายต่อไป

เมื่อรู้จักขันธ์ ๕ เป็นขันธ์ ๕ ให้ถอดขันธ์ ๕ เป็นชั้นๆ ดังกล่าวแล้ว ก็ไม่มีอะไรยึดถือ เพราะขันธ์ ๕ ของมนุษย์ เป็นชาติของกาม กามก็อาศัยได้ในกายมนุษย์ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา มันเกาะอาศัยได้ ในกายมนุษย์ กายทิพย์ ส่วนกายรูปพรหม ภวตัณหาเกาะได้ กายอรูปพรหม วิภวตัณหามันเกาะอาศัยได้ ต่อเมื่อถึงกายธรรมแล้วตัณหาเกาะไม่ได้ มันเกาะไม่ถึง ตัณหาเกาะไม่ได้ในกายธรรม ตัณหาซาบซึมไม่ได้ เราจะเอาน้ำหมึกรดกระจกเข้าไปมันก็ไม่เข้าไป กายธรรมก็เหมือนแก้ว เมื่อถึงกายธรรมแล้ว กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เข้าไปไม่ได้ เพราะเป็นเนื้อแก้วที่สนิทละเอียดกว่า ไม่มีช่องไม่มีหนทางเอิบอาบซึมซาบได้เลย เหมือนกระดาษแก้ว ส่วนกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมเหมือนกระดาษฟาง มันเป็นที่ตั้งอาศัยของกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เมื่อถึงกายธรรมเสียแล้วเป็นแก้ว ตัณหาเข้าไปไม่ได้ จึงได้ชื่อว่าเป็นกายธรรม กายธรรมนั่นเองที่ปล่อยจากกายอรูปพรหมไป ตัณหาอาศัยไม่ได้ ที่เรียกว่า **สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห** ได้ชื่อว่า ถอนตัณหาทั้งรากได้ ตัณหาอยู่แค่กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหม ไม่มีแก่นิพพาน เมื่อเข้าถึงนิพพานเสียแล้ว ก็ถอนโคนรากของตัณหาหมดแล้ว ตัณหาไม่หยั่งรากเข้าถึงกายธรรมได้ เหตุฉะนี้เมื่อถึงกายธรรมแล้วหมดตัณหาแล้ว ไม่มีความปรารถนาที่จะเข้ามาอาศัยกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมต่อไป จึงได้ชื่อว่า **นิจฺฉาโต**

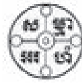

ปรินิพฺพุโต มีความปรารถนาดับสิ้นแล้ว ชื่อว่านิพพานได้ แปลว่าดับสิ้นแล้วคือดับสิ้นจากกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เพราะเหตุฉะนั้น ขันธ์ ๕ เหล่านี้ ที่กล่าวในตอนต้นว่าเป็นภาระสำคัญ เราต้องทุกข์ยากลำบากเวียนว่ายตายเกิดก็เพราะสลัดไม่ออก สลัดขันธ์ของมนุษย์ออกไปติดขันธ์ ๕ ของทิพย์ สลัดทิพย์ออกไปติดขันธ์ ๕ ของรูปพรหม สลัดรูปพรหมออกไปติดขันธ์ ๕ ของอรูปพรหม นั่นเหมือนกับมะขามสด เปลือกกับเนื้อมันติดกัน จะแกะเท่าใดก็ไม่ออก แกะเปลือกเนื้อติดเปลือกไปด้วย ขันธ์ ๕ ที่จะละทิ้ง จิตใจของมนุษย์ละไม่ได้ เพราะเนื้อกับเปลือกติดกัน เพราะมันอยู่ในกามภพ มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น เป็นตัวกามภพ จะละไม่ได้ จะไปอยู่รูปภพมันก็มีภวตัณหาอีก ติดภวตัณหาเป็นเปลือกอยู่อีก เมื่อหลุดจากภวตัณหา จากรูปภพได้ จะไปอยู่อรูปภพ ก็วิภวตัณหา ไปติดตัณหาในอรูปภพ

ต่อเมื่อใดถึงกายธรรมจึงหลุดได้ หลุดไม่มีระแคะระคาย เป็นโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต แตกกายทำลายขันธ์ก็ไปนิพพาน ทิ้งขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม แต่เรายังสงสัยอยู่บ้างในเรื่องขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ ของทิพย์ เทวดา ๖ ชั้นฟ้า จะเอามาใช้ในมนุษย์ก็ไม่ได้ ขันธ์ ๕ ของรูปพรหมจะเอามาใช้ในกายมนุษย์ กายทิพย์ ขันธ์ใดขันธ์หนึ่งก็ไม่ได้ ขันธ์ ๕ ของอรูปพรหมจะเอาไปใช้ในกายรูปพรหม กายทิพย์ กายมนุษย์ แต่ขันธ์ใดขันธ์หนึ่งก็ไม่ได้ ขันธ์ของภพไหนต้องอยู่ประจำภพนั้น ข้ามภพใช้ไม่ได้ เพราะอะไร รูปก็ดี เวทนาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี ที่เป็นของมนุษย์จะเอาไปใช้ในภพทิพย์ไม่ได้ ทิพย์เป็นของละเอียด จะเอามาใช้ในภพมนุษย์ไม่ได้ ส่วนขันธ์ ๕ ของรูปพรหม อรูปพรหมก็แบบเดียวกัน สลับกันไม่ได้ เอาไปใช้ในนิพพานไม่ได้อีกเหมือนกัน

นิพพานเขามีธรรมขันธ์ทั้ง ๕ ซึ่งขันธ์ ๕ ของเขามี เรียกว่าธรรมขันธ์ ที่เรียกว่าธรรมธาตุ กายก็เรียกว่า ธรรมกาย ไม่เรียกว่ารูปกายเหมือนกายมนุษย์ทั้งหลาย ในนิพพานจะมีรูปธรรม นามธรรม อย่างกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ไม่มี เป็นของละเอียด

เหตุฉะนี้แหละ พวกเรารู้ว่าขันธ์ทั้ง ๕ ของมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม เหล่านี้เป็นของหนักแล้ว ให้ปลีกกายให้ดี ให้ถอดกายออกเป็นชั้นๆ อย่างนี้ แล้วก็ลองปล่อยขันธ์ ๕ เหล่านั้นเสีย ปล่อยทั่วๆ ไม่ใช่อย่างเดียว เหมือนอย่างจำศีลภาวนา ปล่อยลูกไว้ทางบ้าน แต่ลูกก็มีขันธ์ ๕ ปล่อยได้ชั่วขณะชั่วคราว ถึงแม้ปล่อย ใจก็คิดตะหงิดๆ อยู่เหมือนกัน มันยึดถืออยู่ ไม่ปล่อยจริงๆ ต้องถอดเป็นชั้นๆ แต่ถอด

เช่นนั้นยังเสียดายน้ำตาตก โศกเศร้าหาน้อยไม่ ไม่ต้องของตัวถอดดอก เพียงแต่ของคนอื่นก็ร้องทุกข์กันออกลั่นไป ถ้าของตัวถอดจะเป็นอย่างไร น้ำตาตกข้างในเรียกว่าร้องไห้ช้าง คือร้องหึ่มๆ ถึงแก่เฒ่าชราก็ไม่อยาก ถึงเป็นโรคเรื้อรังก็ไม่อยากถอด อยากให้อยู่อย่างนั้น เสียดาย เพราะเหตุฉะนั้น การถอดขันธ์ ๕ มันต้องถอดแน่ เราต้องหัดถอด เขามีวิธีให้ถอด ถอดเป็นชั้นๆ ถอดกายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ ถอดกายรูปพรหมออกจากกายทิพย์ ถอดกายอรูปพรหมออกจากกายรูปพรหม ถอดกายธรรมออกจากกายอรูปพรหม ถอดให้คล่อง เวลาถึงคราวเราก็ถอดคล่องชำนิชำนาญเสียแล้ว พอรู้ว่าจะตาย ส่งขันธ์ ๕ มนุษย์ออกไป ข้าก็เอาขันธ์ ๕ ของทิพย์ ชำนิชำนาญอย่างนี้แล้ว ก็ไม่มีความเสียดาย ถ้าไม่เคยถอดก็น้ำตาตกร้องไห้กันอย่างขนานใหญ่ เพราะฉะนั้น เมื่อรู้จักขันธ์ ๕ เป็นภาระหนัก ให้อุตส่าห์วางเสีย

แม้ถึงจะยึดก็แต่ทำเนาเป็นของอาศัยชั่วคราว เป็นของมีโทษ ดังภาชนะขอยืมกันใช้ชั่วคราว ของสำหรับอยู่อาศัยชั่วครั้งชั่วคราว ร่างกายก็อาศัยชั่วคราวหนึ่ง อย่าถือเป็นจริงๆ ถือเป็นของอาศัยชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น ถึงมีทุกข์บ้างก็หน่อยหนึ่ง ขันธ์ทั้ง ๕ นี้เป็นภาระ จะต้องดูแลเอาใจใส่ พิทักษ์รักษา เมื่อนำขันธ์ ๕ คือภาระนี้ไป ถ้าว่าขืนยึดปล่อยวางไม่ได้ในขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ในโลก ถ้าปล่อยวางได้เป็นสุข ขันธ์ถ้าปล่อยวางแล้ว ขันธ์อื่นๆ จะเอามาเป็นภาระไม่ได้ ถ้าเอามาเป็นภาระก็เป็นเชื้อเป็นที่ตั้งของตัณหา จะถอนไม่ออก ถ้าไม่เอาเป็นภาระแน่ จะถอนตัณหาทั้งราก ปล่อยให้ถึงที่สุด ปล่อยได้ไปอยู่กับอะไร ต้องไปอยู่กับกายธรรม เมื่ออยู่กับกายธรรม ใจเหมือนอยู่ในนิพพาน สบายแสนสบาย แสนสำราญ

ดังที่ได้แสดงมาในภารสุตตกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภซึ่งเป็นแบบสำหรับให้ปล่อยวางขันธ์ ๕ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามอัตโนมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐเราท่านทั้งหลาย **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

‘... ไอ้นั่นก็เป็นบ่าวเป็นทาสเขาน่ะสิ เขาถึงใช้มันตามชอบใจ

ให้ผิดธรรมผิดวินัยซะป่นปี้ ให้เหลวไหลป่นปี้

ให้กลายเป็นคนเลว คนเลวคนเกวไป นี่เพราะอะไรล่ะ

ก็เพราะไอ้ฉากหลังมันบังคับ ...’

‘... ทำให้สุดให้ได้ ไม่สุดไม่ยอมกันเด็ดขาด

ถ้าเราไม่ไปเราก็ตาย เราไปเราก็ตาย ไปหรือไม่ไปล่ะ

ถ้าไม่ไปก็ตาย ไม่กี่เดือนกี่ปีก็ตาย มนุษย์หมดทุกคน

จะไปหรือไม่ไปล่ะ ไม่ไปก็ตาย ไปดีกว่าไม่ไป ไอ้นั่นมันตายเปล่า ...’

กัณฑ์ที่ ๖๓
ทานวัตถุ - ฉากหลัง

๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๙

อิทานิ ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปรินิพฺพานโต ปฏฺฐาย เอกูนสตจตุสฺสตาธิกานิ เทฺว สํวจฺฉรสหสฺสานิ อติกฺกนฺตานิ ปจฺจุปฺปนฺนกาลวเสน จิตฺตมาสสฺส ตติยํ ทินํ วารวเสน ปน ภุมฺมวาโร โหติ เอวํ ตสฺส ภควโต ปรินิพฺพานา สาสนายุกาลคณนา สลฺลกฺเขตพฺพา สกฺกจฺจํ ธมฺโม โสตพฺโพติฯ

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพาน แห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น บัดนี้ล่วงแล้วได้ ๒๔๙๙ พรรษา ปัจจุบันสมัย เมษายนมาส สุรทินที่ ๓ อังคารวาร ของพุทธปรินิพพาน อันกำหนดนับศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพานแห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีนัยอันจะพึงกำหนดนับด้วยประการฉะนี้ เบื้องหน้าแต่นี้จงตั้งสมนาหารจิต ฟังธรรมภาษิต ดังจะแสดงต่อไปนี้โดยเคารพเทอญ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลา คนฺธํ วิเลปนํ
เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ทานวตฺถู อิเม ทสฯ *
อนฺนโท พลโท โหติ วตฺถโท โหติ วณฺณโท
ยานโท สุขโท โหติ ทีปโท โหติ จกฺขุโทฯ **

มนาปทายี ลภเต มนาปํ
อคฺคสฺส ทาตา ลภเต ปุนคฺคํ
วรสฺส ทาตา วรลาภิ โหติ
เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐมุเปติ ฐานํ

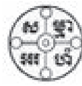

อคฺคทายี วรทายี เสฏฺฐทายี จ โย นโร
ทีฆายุ ยสวา โหติ ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชตีติฯ ***
เอเตน สจฺจวชฺเชน สุวตฺถิ โหตุ สพฺพทา
อาโรคฺยสุขญฺเจว กุสลญฺจ อนามยํ
สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ
เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโสติฯ

* มงฺคลตฺถ.(บาลี) ๒/๕/๓
** สํ.ส.(บาลี) ๑๕/๑๓๘/๔๔
*** องฺ.ปญฺจก.(บาลี) ๒๒/๔๔/๕๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นจารีตประเพณีสืบมาแต่ไหนแต่ไร พระพุทธเจ้าจะอุบัติตรัสขึ้นในโลก ก็มีทานวัตถุ การให้ซึ่งกันและกันอยู่ พระพุทธเจ้าจะไม่อุบัติตรัสขึ้นในโลก ทานวัตถุก็มีให้กันอยู่ แต่ว่าทานบัญญัติไว้เป็นทานวัตถุน่ะ ๑๐ ประการ ทานการให้จำเป็นทีเดียวต้องสงเคราะห์อนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน โลกซึ่งเป็นอยู่ได้นี้ เริ่มต้นทีเดียวตระกูลต้องให้ทานในกันและกัน ถ้าไม่ให้ทานในกันและกันล่ะตระกูลอยู่ไม่ได้ แม้ถึงเป็นกษัตริย์ปกครองประเทศ ต้องให้ทานในกันและกัน ไม่ให้ทานกันและกันละก็ปกครองประเทศอยู่ไม่ได้ ยิ่งให้ต้องให้หนัก เป็นมหากษัตริย์ต้องให้หนัก ให้ข้าราชบริพารน้อยใหญ่ต้องให้หนัก เพราะการปกครองใหญ่กว้าง ต้องให้มากออกไป ผู้ปกครองตระกูลเล่า ตระกูลใหญ่ก็ต้องให้หนักเข้าไป ตระกูลย่อยก็ต้องให้น้อยไปตามส่วน ถ้าให้ได้มากเท่าไรก็ตระกูลนั้นก็ยิ่งใหญ่หนักขึ้นไป

การให้เป็นข้อสำคัญนัก ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ให้พินิจพิจารณาดูเถิด เราเกิดมาเป็นหญิงเป็นชาย เมื่อเกิดมาจากตระกูลพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่ไม่ให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเลย ลูกหญิงลูกชายนั้นจะนับถือพ่อแม่ถึงแค่ไหน ถือเพลามากทีเดียว ถือเพลามากทีเดียว หรือไม่เช่นนั้น ถ้าว่ามีสมบัติมากๆ ก็จะหาเรื่องใส่เอา พ่อแม่ก็เห็นจะนอนตะแคงตายล่ะ ก็เห็นจะลืมตาตายล่ะ ไม่หลับตาตายเสียแล้ว สมบัติมากมายอย่างนี้ ญาติต่างๆ นานา ช่วยกันแคะได้หาอุบายเสียดสีต่างๆ เพราะไม่ได้สมบัติ เขาไม่ให้ นี่ลูกหญิงลูกชายตัดพ่อแม่ถึงขนาดนี้ คนอื่นล่ะ คนอื่นเมื่อไม่สงเคราะห์อนุเคราะห์ก็ไม่อยู่ด้วยทีเดียว หลีกเลี่ยงทีเดียว นี่การให้นี่จำเป็นนะ ไม่ใช่เป็นของไม่จำเป็น จำเป็นทีเดียว ท่านถึงวางตำรับตำราไว้

พระพุทธเจ้าท่านอุบัติตรัสขึ้นในโลก เมื่อก่อนท่านอยู่องค์เดียว ท่านก็แสวงหาอาหารบิณฑบาตจำเพาะท่าน ได้บ้างไม่ได้บ้างก็ตามกาล ท่านพอจะอดทนได้ เมื่อมีผู้เลื่อมใสติดตามท่านไปอีก ตั้งแต่ท่านออกแล้ว ปัญจวัคคีย์ก็ติดท่านไป ทั้ง ๕ รูปด้วยกัน แต่ว่าท่านเหล่านี้เลี้ยงตัวกันได้ทั้งนั้น เลี้ยงตัวได้ทั้งนั้น ติดท่านไป ดูแลท่านนั่นตอนนั้นท่านยังไม่สำเร็จ แล้วท่านปัญจวัคคีย์มาแยกท่านเสีย ท่านทำทุกขการก-กรรม[๑]จนสำเร็จใต้ควงไม้พระศรีมหาโพธิโดยลำพังพระองค์เดียว มารมาผจญ มารก็สงบไป ได้บรรลุโพธิญาณใต้ควงไม้พระศรีมหาโพธินั้น และต่อจากนั้นท่านได้ออกโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลาย ตั้งต้นแต่พระปัญจวัคคีย์ แสวงหาไปพบพระปัญจวัคคีย์ ให้พระปัญจวัคคีย์ได้บรรลุมรรคผล พระอัญญาโกณฑัญญะ ภัททิยะ วัปปะ มหานามะ พระอัสสชิ ทั้ง ๕ นั้น ได้มรรคผลเป็นพระอรหันต์เหมือนท่านขึ้นแล้ว เพราะท่านเหล่านั้นชำนาญในเรื่องอดมาแล้ว ท่านไม่ค่อยห่วงใยมากนัก ส่งให้ไปประกาศศาสนา และก็โปรดพระยส ๕๕ ได้สำเร็จมรรคผลแล้วส่งให้ประกาศศาสนา ไม่ซ้ำรอยกัน เพื่อให้พระพุทธศาสนากว้างขวางออกไป และท่านก็เอาพระทัยใส่ผู้ที่เข้ามาบวชอยู่กับด้วยท่าน ภัททิยราชกุมาร ๓๐ นั่นก็เป็นราชกุมารคงแก่เรียน ขั้นมหาวิทยาลัยแล้วทั้งนั้น เลี้ยงตัวกันได้ ไม่สู้ห่วงใยนัก ไปโปรดพระชฎิล ๑,๐๐๓ รูป ให้ได้สำเร็จมรรคผลแล้ว ท่านก็ออกเที่ยวออกไปเรื่อยในเมืองราชคฤห์ ๑,๐๐๓ รูปนั้นติดไป ไปโปรดชาวเมืองราชคฤห์อีก ๑๒ นหุต ได้สำเร็จมรรคผลอยู่ ๑๑ นหุต เหลืออีกนหุตหนึ่งตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์ คราวนี้ท่านจะต้องอุปการะมากมายขึ้น ต้องเป็นประมุขนำบิณฑบาตแต่พลเมืองทั้งหลายเหล่านั้น เพื่อจะให้ภิกษุบริษัทบวชเข้ามาในตอนหลังๆ จะได้เลี้ยงตัวได้เหมือนท่าน ท่านก็เอาพระทัยใส่อย่างนี้ ไม่ได้ทอดธุระเลย **ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตํ** แสวงหาอาหารบิณฑบาตเลี้ยง ให้เลี้ยงตัวอยู่ได้ ศาสนาจะได้ดำรงอยู่ คู่กันไป สั่งสอนกันไปทีเดียว แต่ว่าถึงสั่งสอนไปจากท่านหนึ่งท่านใด ก็ต้องเอาพระทัยใส่ในเรื่องทานการให้ ถ้าไม่ให้ทานก็ไม่สำเร็จประโยชน์อีกเหมือนกัน นี่เป็นเงื่อนไขสำคัญ เมื่อรู้จักเงื่อนไขสำคัญอันนี้ล่ะก็ คนมีปัญญาจะเป็นคนชั้นสูงชั้นใหญ่เพียงเท่าไรก็ได้ ถ้ารู้จักทานการให้ ถ้ารู้จักทานการให้จะเป็นคนสูงคนใหญ่เพียงเท่าไรก็เป็นได้ อุตส่าห์ให้ อุตส่าห์บำรุงไป อุตส่าห์หล่อเลี้ยงไป ถ้าว่าคนมันมีสติปัญญานั่นหล่อเลี้ยงไม่เท่าไรนัก มันก็วิ่งปรูดไป ถ้าคนโง่ละก็ต้องหนักหน่อยนึง **นี่แหละการให้**

---

[๑] ออกเสียงว่า ทุก-ขะ-กา-ระ-กะ-กัม แปลว่า การกระทำอันบุคคลทำได้โดยยาก

นี่เรียกว่าเป็นประเพณีของคนมีปัญญา ไม่ใช่ประเพณีของคนโง่ คนมีปัญญาอยู่ในสถานที่ใด หญิงก็ดี ชายก็ดี เป็นใหญ่ในที่นั้น เพราะทานการให้ สงเคราะห์อนุเคราะห์เขาอยู่เสมอไป ใหญ่ในที่นั้นไม่ต้องสงสัย คนมีปัญญา ถ้าคนโง่ไม่มีปัญญาอยู่ในที่ไหนจมมืดอยู่ในที่นั้น ไม่ให้ใคร มีอะไรให้ไม่ได้ กลัวจะหมด กลัวจะสิ้น กลัวจะเปลืองไป ให้ล่ะเป็นหมดเป็นสิ้นเป็นเปลืองไป ให้ไม่ได้ ให้สักเล็กสักน้อยกลัวจะหมดจะสิ้นจะเปลืองไปเสียแล้ว หนักเข้าต้องอยู่คนเดียว อยู่คนเดียวเจ็บไข้ได้พบ ไม่มีใครไปเยี่ยมไปเยียนเลย เพราะอะไร ไม่มีอามิสเครื่องล่อเลยนี่ ไม่มีอาหารรางวัลอะไรสักนิดนึง เขาก็ไม่เยี่ยม นี่คนโง่เป็นอย่างนี้ ฆ่าตัวเองทั้งเป็น คนฉลาดเลี้ยงตัวเองสร้างตัวเองทั้งเป็น ส่งเสริมตัวเองทั้งเป็น นี่คนฉลาด เพราะฉะนั้นนักปราชญ์ถึงได้วางตำรับตำราไว้

อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลา คนฺธํ วิเลปนํ
เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ทานวตฺถู อิเม ทส

ทานวตฺถู อันว่าทานวัตถุทั้งหลาย **อิเม** เหล่านี้ **ทส** ๑๐

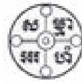
ทานวัตถุทั้งหลายเหล่านี้ ๑๐ ประการ **อนฺนํ** ให้ข้าว **ปานํ** ให้น้ำ **วตฺถํ** ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มสำหรับใช้สอย **ยานํ** ให้เครื่องอุปการะแก่เครื่องไปมา ให้ยาน ให้ค่าโดยสาร ให้ยาน ให้ค่าโดยสาร ตกรถมาถ้าพอมีก็ให้ **ยานํ** **มาลา** ให้ระเบียบดอกไม้ **คนฺธํ** ให้ของหอม **วิเลปนํ** ให้เครื่องลูบไล้ **เสยฺยาวสถํ** ให้ที่นอนและที่พักพาอาศัย ที่อยู่เป็นสุขเบิกบานสำราญใจ **เสยฺยาวสถํ** **ปทีเปยฺยํ** ตามประทีปไปในที่มืด ตามประทีปไปในที่มืดให้เขาเห็นทางสว่าง ๑๐ อย่างนี้เรียกว่า ทานวัตถุ

คิดดูซิว่า เราให้อาหารเขารับประทาน ให้เท่าไรคนก็ตาม ให้มากคน เขาก็ได้ความสุขมาก ให้น้อยคน เขาก็ได้รับสุขน้อย แล้วแต่จะให้ ให้ข้าว ให้ขึ้นที่ไหนผู้คนก็มากในที่นั้น ไม่ใช่น้อย เรียกว่า **อนฺนํ**

ปานํ ให้น้ำ เราไม่มีน้ำใช้ เขาเอาน้ำมาให้ก็ดี หรือเวลาเราต้องการเขาเอาน้ำมาให้ก็ดี หรือจะให้น้ำมาเป็นแทงค์ๆ เป็นถังๆ เป็นจักๆ เข้าไว้ เขาจะมีอุปการคุณแก่เราเพียงแค่ไหน เราต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เขาอยู่เหมือนกัน เขาให้น้ำ

วตฺถํ ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มใช้สอยต่างๆ นี่เราจะขอบพระเดชพระคุณท่านเท่าไรให้ผ้า

ยานํ เราจะไปในทางเหนือทางใต้ เวลานี้เรารู้สึกทีเดียว ให้ค่ารถ ค่าเรือ เป็นข้อสำคัญนัก ต่อเท้าต่อมือให้ทีเดียว ต่อหนทางให้ทีเดียว ให้เครื่องอุปการะต่อการ

ไปมา รถ ลา พ่อ ม้า หรือว่ายวดยานพาหนะใดๆ เหล่านี้เรียกว่า **ยานํ** ทั้งนั้น ถ้าเขาให้เราจะขอบพระเดชพระคุณเพียงแค่ไหน

มาลา ให้ระเบียบดอกไม้ ให้ระเบียบดอกไม้ดูก็ไม่สู้กระไรนัก ให้ระเบียบดอกไม้หรือว่าให้ดอกไม้สำหรับหอมหรือไม่หอม มีกลิ่น ไม่มีกลิ่นนั่นแหละ ให้ดอกไม้ก็คิดดูสิเวลาเราต้องการดอกไม้ เขาให้เรา เราจะขอบพระเดชพระคุณเขาเพียงแค่ไหน เวลาเราต้องการ ถ้าไม่ต้องการดูก็อย่างงั้นแหละ เวลาต้องการก็ดี นั่น **มาลา**

คนฺธํ ให้ของหอมนี่แหละเป็นที่ชอบใจละ เข้ามาใกล้ล่ะก็ชื่นอกชื่นใจ สบายอกสบายใจ ขอบพระเดชพระคุณท่านมากทีเดียว เรียกว่า **คนฺธํ**

วิเลปนํ เครื่องลูบไล้ เครื่องลูบไล้น่ะสำหรับร้อน เมื่อลูบเข้าแล้วเย็นกายสบายใจหมดทั้งร่างกาย เขาเรียกว่าเครื่องลูบไล้ หอมน้อยๆ ไม่ใช่มากนัก เขาเรียกว่าเครื่องลูบไล้ให้เกิดชื่นอกชื่นใจ ให้เกิดเย็นกายเย็นจิต เย็นกายเย็นใจ เขาเรียกว่าเครื่องลูบไล้ เครื่องลูบไล้อย่างจีนเขาเล่นละครจีน เล่นงิ้วน่ะ เขาเอาสีไล้หน้าหรือเครื่องไล้เขามี แต่งให้เป็นรูปขึงขังขึ้นหรือเป็นรูปแปลกประหลาดลวงตาขึ้น นั่นก็เป็นเครื่องลูบไล้เหมือนกัน แต่ว่าหนาขึ้นไม่ใช่บาง แต่ว่าสิ่งเหล่านี้เมื่อเขาต้องการละก็ใครเอาไปให้ เขาก็ขอบพระเดชพระคุณมากมายทีเดียว

เสยฺยาวสถํ **เสยฺยา** ที่นอน **วสถํ** ที่นอนที่อยู่พักพาอาศัย ตลอดทั้งชาติก็ดี ชั่วครั้งชั่วคราวก็ดี หรืออาสนะสำหรับนั่งพักพาอาศัยก็ดี เหล่านี้ใครให้ก็เป็นอันขอบใจมากทีเดียว **เสยฺยาวสถํ** นี้

ปทีเปยฺยํ ที่มืด ตามประทีปไปให้เราไปเห็นเช่นนั้น แต่ว่าเขาให้เรา เราก็ต้องรักใคร่เขาทีเดียว เรียกว่านับถือเขาทีเดียว เพราะว่าเขานับถือเรา อย่างนี้โลก อย่างนี้ต้องจำเป็นตำรับตำราไว้ อยู่ในโลกต้องประพฤติอย่างนี้ ไม่ว่าหญิงก็ดี ชายก็ดี ประพฤติอย่างนี้แล้ว หญิงคนนั้น ชายคนนั้นแหละ จะได้ชื่อว่าเป็นที่พึ่งของตน จะได้ชื่อว่าเป็นแม่ของคน หญิง หากว่าชายล่ะ เป็นพ่อของคน คนให้นั่นแหละเป็นแม่เป็นพ่อทีเดียว เหมือนกับพ่อแม่ให้ลูก คนอื่นให้ไม่ได้ ให้ได้แต่ลูก ให้ได้แต่ลูก ลูกมันก็เรียกพ่อเรียกแม่ คนอื่นมันก็ไม่เรียกพ่อเรียกแม่ ถ้าให้ได้เหมือนลูกทั้งนั้นหมดทุกๆ คน คนอื่นมันก็เรียกเป็นพ่อเป็นแม่เหมือนลูกหมดทุกคน นั่นแหละการให้สูงอย่างนี้ให้ถึงกับเป็นพ่อเป็นแม่ เพราะฉะนั้นการให้นี่เป็นตัวสำคัญ ทั้ง ๑๐ อย่างนี้แหละ จำไว้เป็นตำรับตำรา เราเป็นมนุษย์ยังไม่ถึงชาติที่สุดแล้วต้องให้ ถ้าไม่ให้แล้ว ไปในภาย

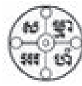
ภาคข้างหน้ามันกันดาร ไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยเครื่องกินเครื่องใช้ มันขาดตกบกพร่อง ถ้าว่าให้ไปเนืองๆ ให้เป็นเนืองนิตย์อัตราแล้ว ไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่ทุกข์ไม่ยากในระหว่างนั้นๆ พอใช้พอสอยทีเดียว เพราะการให้เป็นตัวสำคัญ ท่านถึงได้วางเป็นตำรับตำราเนติแบบแผนไว้

ว่า **อนฺนโท พลโท โหติ** **อนฺนโท พลโท โหติ** ผู้ให้ข้าว ข้าวสวยหรือข้าวต้มก็ช่าง ของอิ่มนี้ ผู้ให้ข้าวได้ชื่อว่าให้กำลัง **อนฺนโท พลโท โหติ** ผู้ให้ข้าวได้ชื่อว่าให้กำลัง แต่ว่าในที่นี้น่ะบอกแต่กำลังอย่างเดียว ในที่อื่นให้ข้าวอย่างเดียว ให้โภชนาหารอย่างเดียวได้ชื่อว่าให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะทีเดียว ให้กำลังด้วย ให้ปัญญาด้วย ให้ความสุขด้วย ให้ความสวยงามด้วย ให้อายุด้วย ๕ อย่าง ให้ข้าวอย่างเดียว แต่ว่าในที่นี้ท่านวางหลักไว้ว่า ผู้ให้ข้าวได้ชื่อว่าให้กำลัง **อนฺนโท พลโท โหติ**

วตฺถโท โหติ วณฺณโท ผู้ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มและใช้สอยเหล่านั้น ได้ชื่อว่าให้ความสวยงาม ชื่อว่าให้ความสวยงาม ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มใช้สอยต่างๆ นั่นน่ะได้ชื่อว่าให้ความสวยงาม เกิดชาติใดภพใด ไอ้ความสวยงามจะต้องติดตัวไปไม่ขาดสาย เพราะตัวสร้างความสวยงามของตัวไว้ ผู้ให้ข้าวได้ชื่อว่าให้กำลัง ให้อาหารไปแล้ว เกิดชาติใดภพใด ตัวจะต้องมีกำลังไม่ขาดตกบกพร่องตลอดชาติทุกๆ ชาติไป นับชาติไม่ไหว เพราะตัวได้สร้างกำลังของตัวไว้แล้ว นี่ต้องสร้างไว้อย่างนี้

ยานโท สุขโท โหติ ผู้ให้ยานเครื่องอุปการะแก่การไปมา หรือค่าอุปการะค่ารถ ค่าเรือให้สำเร็จแก่การไปการมาได้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าให้ความสุขแท้ๆ **ยานโท สุขโท โหติ** ผู้ให้ยานได้ชื่อว่าให้ความสุข ถ้าให้เขาไปรถไปเรือได้ เขาก็ได้รับความสุขเท่านั้น เมื่อตัวสร้างความสุขของตัวไว้เช่นนี้แล้ว ภพชาติต่อๆ ไปละไอ้ความสุขต้องอยู่กับตัว ในเรื่องยานน่ะตัวไม่ขาดตกบกพร่องแล้ว ชาติต่อๆ ไปต้องมีสำหรับใช้ทุกขณะทุกเมื่อไป เพราะตัวได้สั่งสมอบรมในเรื่องยานของตัวเองไว้ นี้ได้ชื่อว่า **ยานโท สุขโท โหติ**

ทีปโท โหติ จกฺขุโท **ทีปโท โหติ จกฺขุโท** ผู้ให้ประทีป ให้ประทีปน่ะคือให้ไฟนั่นเอง ผู้ให้ประทีปได้ชื่อว่าให้นัยน์ตา ให้ความเห็น ก็จริงละ ในเมื่อมืดๆ เขาจุดประทีปตามไฟให้ ก็เดินเห็นทางได้สะดวก จึงได้ชื่อว่า ถ้าว่ามืดอยู่เช่นนั้นมันก็ไม่เห็นอะไร มีนัยน์ตาเหมือนไม่มีนัยน์ตา เมื่อสว่างขึ้นเช่นนั้นก็ได้ชื่อว่ามีนัยน์ตาขึ้น ถึงได้ชื่อว่าให้นัยน์ตานั่นเอง ผู้ให้ประทีปได้ชื่อว่าให้นัยน์ตา **ทีปโท โหติ จกฺขุโท** **ทีปโท**

โหติ จกฺขุโท เป็นผู้ให้ประทีป ได้ชื่อว่าให้ความเห็นหรือว่าให้นัยน์ตา นี่เป็นหลักสำคัญ เกิดชาติใดภพใดนัยน์ตาของตัวนั้นไม่ต้องรักษาโรคแล้ว ทุกชาติทุกภพไป เพราะตัวให้นัยน์ตา สร้างนัยน์ตาของตัวไว้เสียแล้ว สมบูรณ์บริบูรณ์นับชาตินับภพไม่ถ้วน เพราะสร้างนัยน์ตาของตัวเองไว้เป็นอันดีซะแล้ว นี่ในบาทพระคาถานี้แก้ไขในเรื่องการให้ แก้ไขเรื่องการให้ไม่ใช่เท่านั้น ยังแก้ไขอีก บาทพระคาถาต่อไปว่า **มนาปทายี ลภเต มนาปํ**

มนาปทายี ลภเต มนาปํ ผู้ให้ของดี ผู้ให้ของชอบใจย่อมได้ของชอบใจ **มนาปทายี** ผู้ให้ของชอบใจ **ลภเต ปุนคฺคํ (มนาปํ)** ย่อมได้ของชอบใจ สิ่งใดที่มาถึงตัวแล้วชอบใจทั้งสิ้น เพราะตัวได้สั่งสมของชอบใจของตัวไว้ ถ้าให้ของที่ไม่ชอบใจ ก็ตรงกันข้าม ได้ของที่ไม่ชอบใจ ให้ของที่ชอบใจได้ของที่ชอบใจ ตรงกันข้ามอย่างนี้ ให้อุตส่าห์พยายาม ที่จะให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดน่ะต้องเป็นที่ชอบใจของตัว ได้ชื่อว่าให้ความหวัง ให้ความสมหวังของตัวทุกภพทุกชาตินับชาติไม่ถ้วนไว้ ต่อไปข้างหน้าเป็นของตัวแท้ๆ ที่ตัวให้นั้น

อคฺคสฺส ทาตา ลภเต ปุนคฺคํ ให้ของเลิศย่อมได้ของเลิศ **อคฺคสฺส ทาตา ลภเต ปุนคฺคํ** ให้ของเลิศย่อมได้ของเลิศ เลิศเพียงแค่ไหนก็แล้วแต่วัตถุนั้นๆ แล้วแต่กาละนั้นๆ แล้วแต่ประเทศนั้นๆ ที่เขานิยมนับถือกัน

วรสฺส ทาตา วรลาภิ โหติ ให้ของชอบใจย่อมได้ของชอบใจ สิ่งใดที่ชอบใจถ้าอยากจะได้ของที่ชอบใจอยู่แล้วละก็ ให้ทำของที่ชอบใจนั้นไว้ ให้สร้างของที่ชอบใจของตัวไว้ บริจาคทานแก่สมณพราหมณาจารย์ หรือยาจก วณิพก คนพิการ อนาถา ให้ของที่ชอบใจย่อมได้ของที่ชอบใจอยู่เนืองนิตย์อัตรา จงอุตส่าห์พยายามสั่งสมของตัวไว้เสีย เมื่อตัวมาประสพพบพุทธศาสนาแล้ว ต่อไปในภายหน้า เมื่อรู้ข้อทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ต้องสั่งสมของตัวเสีย ย่อมเป็นของตัวแท้ๆ ใครทำเป็นของคนนั้น คนอื่นจะแย่งชิงอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐมุเปติ ฐานํ ให้ของดีได้ของดี **เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐมุเปติ ฐานํ** ให้ฐานะอันเลิศ ย่อมเข้าถึงซึ่งฐานะอันเลิศ ให้ฐานะอันเลิศ ย่อมถึงซึ่งฐานะอันเลิศ ฐานะอันเลิศน่ะไฉน ที่เขาได้กันในบัดนี้ ฐานะอันเลิศเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ในทางราชการเราก็เห็นมียศถาบรรดาศักดิ์เป็นชั้นๆ ขึ้นไป นั่นเกิดจากผู้ให้ทั้งนั้น เกิดจากผู้ให้ทั้งนั้น ถ้าไม่ให้ก็ไม่ได้ ทั้งหญิงก็ดี ชายก็ดี เราใช้อยู่ ก็ต้องให้ฐานะกัน ให้ฐานะ

เป็นใหญ่ในหน้าที่ในการงานนั้นๆ ให้มันเป็นหัวหน้าการงานขึ้น ให้มันมีตำแหน่งและหน้าที่การงานมากขึ้น ก็ได้ชื่อว่าให้ฐานะอันเลิศเหมือนกันตลอดไป ก็ย่อมได้ประสพฐานะอันเลิศด้วยกัน ไปตามกาลตามส่วน ถ้าแม้ว่าเป็นกษัตริย์ ฐานะอันเลิศเหล่านี้ท่านก็ประทานได้ตามเฉพาะที่ชอบ สุดแต่ใจของท่าน หรือเป็นนายกก็ให้ฐานะอันเลิศอย่างนี้ได้ เมื่อให้ฐานะอันเลิศก็ย่อมประสพซึ่งฐานะอันเลิศ

อคฺคทายี วรทายี เสฏฺฐทายี จ โย นโร **อคฺคทายี วรทายี เสฏฺฐทายี จ โย นโร** คนใดให้ของเลิศ ให้ของเป็นที่ชอบใจ ให้ของประเสริฐ จะไปเกิดในที่เช่นใดๆ **ทีฆายุ ยสวา โหติ** ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้นๆ จะไปเกิด **ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชติ** จะไปเกิดในที่ใดๆ **ทีฆายุ ยสวา โหติ** ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้นๆ นี่ส่วนเหล่านี้ต้องมีที่เกิดอย่างนี้

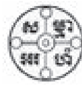
เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยสัจวาจาภาษิตนี้ **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยวาจาภาษิตนี้ **สุวตฺถิ โหตุ สพฺพทา** ขอความสวัสดีจงมี และสุขเกิดแต่ความไม่มีโรค และอนามัยเป็นอันดี จงมีแก่ท่านทั้งหลายในกาลทุกเมื่อ ด้วยสัจวาจาภาษิตนี้ ขอความสวัสดีจงมี ขอความสวัสดี ขอความสวัสดีและสุขเกิดแต่ความไม่มีโรคและอนามัยเป็นอันดี จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายในกาลทุกเมื่อ

สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ
เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส

ขอจิตอันเลื่อมใสในพระรัตนตรัยนี้นี่ ขอผลแห่งจิตเลื่อมใสในพระรัตนตรัยนี้นี่จงเป็นผลสำเร็จๆๆๆ ทุกประการ ดังรับประทานวิสัชนามา ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา นี้เนื้อความของพระบาลีแท้ๆ ออกจากกระแสวาระพระบาลี ไม่คลาดเคลื่อน ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไปว่า

อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลา คนฺธํ วิเลปนํ
เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ทานวตฺถู อิเม ทส

ทานวัตถุ ๑๐ ประการนี้ วัตถุเป็นเครื่องให้ทาน เรียกว่า ทานวัตถุ วัตถุเป็นเครื่องให้ทาน ๑๐ ประการเหล่านี้ เราก็ใช้อยู่เสมอ ข้าวก็ใช้อยู่ก็ได้รับประทานกันเพราะว่าเป็นของมีค่าไม่ใช่ของไม่มีค่า มีค่าหมดทั้งประเทศ ทุกประเทศไม่ว่าประเทศไหน นิยมกันนักเรื่องอาหารนี้ แต่ว่าอาหารต่างประเทศ ตามต่างประเทศจะมี นี่แล้วแต่ฉากหลังที่หล่อเลี้ยงประเทศนั้นๆ ถ้าหยาบ วิชชาหยาบไม่ละเอียด ก็ได้ไม่พอ

ในอาหาร ได้อาหารทรามแจกในประเทศของตัว ถ้าแม้ว่าฉากหลังมีวิชชาละเอียดรักษา ช่วยกันรักษาวิชชามาได้ดี ก็ได้ของประณีตหล่อเลี้ยงประเทศของตัว ที่ตัวรักษาฉากหลังนั้นเป็นตัวสำคัญ ฉากหลังนี้เราก็นับถือนะ ไม่ใช่เราไม่นับถือเมื่อไร ฉากหลังน่ะคือใคร อยากจะรู้ฉากหลังนั่น ฮื่อ ติดตัวเรามานี้ ให้เราเป็นอยู่นี่แหละ เราเป็นอยู่ก็ได้ ไม่เป็นอยู่ตายไปเสียก็ได้ นี้ฉากหลังซินะ ถ้าไม่มีล่ะก็ มันก็เป็นอยู่ได้สิ มันจะตายได้ยังไง มี มีฉากหลัง

แต่ว่าผู้ปฏิบัติศาสนาทั้งภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ไม่ควรกระทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ตัวของตัวเสีย ควรจะรู้ชี้ตัวของตัว รู้ชี้ยังไง ว่าตัวของตัวมีฉากหลัง ให้ตัวเป็นอยู่ได้ ให้ตัวสูงก็ได้ ให้ตัวต่ำก็ได้ ให้ตัวอดก็ได้ ให้ตัวจนก็ได้ ให้ตัวมีก็ได้ ไอ้นี่ฉากหลังมีน่ะ แต่ว่าใครน่ะเป็นฉากหลังนั่น นี่ฉากหลังนี่เป็นตัวสำคัญ ให้มนุษย์เป็นอยู่ หญิงก็ดี ชายก็ดี ให้เป็นคนชั้นสูงก็ได้ ให้เป็นคนประณีตก็ได้ ให้เป็นคนเป็นที่ไหว้ที่เคารพ ที่สักการบูชาเขาทั้งหมดก็ได้ ให้เขาติเตียนว่ากล่าวนินทา ให้มีนินทาด่าแช่งก็ได้ ฉากหลังนี่แหละเป็นตัวสำคัญนัก ถ้ารู้จักฉากหลังละก็ ไปให้ถึง ให้เป็นกันเองกับฉากหลังเสีย ถ้าว่าทำได้อย่างนี้ตัวเองจะเบาใจเพียงแค่ไหน

เป็นมนุษย์คนหนึ่งๆ ถ้าไม่รู้จักฉากหลัง เข้าไม่ถึงฉากหลังแล้วล่ะก็ ตัวเองจะหนักใจแค่ไหน จะไม่สะดวกในใจแค่ไหน เพราะความเป็นอยู่ก็ไม่ใช่ของตัว ความดีความชั่วที่ตัวกระทำๆ เหล่านี้น่ะไม่ใช่ของตัวทั้งนั้น ทำชั่วเขาจะให้ความดีก็ได้ ทำดีเขาจะให้ความชั่วก็ได้ เพราะฉากหลังไม่เป็นของตัวนี่ วางใจไม่ได้ เมื่อวางใจไม่ได้ก็ต้องลำบากใจอยู่ขณะนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ต้องเรียนให้รู้จักฉากหลัง รู้จักเป็นชั้นๆ ไปนะ ฉากหลังนี่เป็นตัวสำคัญ มนุษย์นี่เป็นตัวฉากหน้าละ

มนุษย์หญิงชายที่มานั่งฟังเทศน์ มาเทศน์อยู่นี่แหละฉากหน้าละ ฉากหลังมีฉากหลังกระซิบอยู่ข้างในนั่นแหละ ให้เทศน์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ให้เทศน์อย่างนั้นอย่างนี้ ผู้ฟัง ก็อยู่ข้างในเหมือนกัน ไอ้กายมนุษย์ก็นั่งไป ไอ้ฉากหลังก็กระซิบไป ให้ฟังให้จำเท่านั้น จำเท่านี้ จำเท่าโน้น นั่นอีกฉากหนึ่งมีอีกชุดหนึ่ง ฉากหลังเข้าไป ก็ไอ้กายที่ฝันออกไป ไอ้กายที่ฝันนั่นเป็นฉากหลังละนะ

แล้วไอ้กายที่ฝันนั่นแหละมีฉากหลังอีก มีกายทิพย์เป็นฉากหลังของกายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีก ไอ้กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ

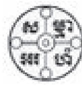
ไอ้กายทิพย์นั่นแหละ ที่เป็นฉากหลังของกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เขาเรียกว่า กายทิพย์ละเอียด

ในกายทิพย์ละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เขาเรียกว่า กายรูปพรหม
ในกายรูปพรหมน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายรูปพรหมละเอียด
ในกายรูปพรหมละเอียดแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายอรูปพรหม
ในกายอรูปพรหมน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า อรูปพรหมละเอียด
ในกายอรูปพรหมละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรม
ในกายธรรมนั่นแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมละเอียด
ในกายธรรมละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระโสดา
กายธรรมพระโสดาน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระโสดาละเอียด
กายธรรมพระโสดาละเอียดน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระสกทาคา
กายธรรมพระสกทาคาน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระสกทาคาละเอียด
กายธรรมพระสกทาคาละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระอนาคา
กายธรรมพระอนาคายังมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระอนาคาละเอียด
กายธรรมพระอนาคาละเอียดนั่นแหละมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระอรหัต
กายธรรมพระอรหัตน่ะมีฉากหลังอีก เรียกว่า กายธรรมพระอรหัตละเอียด

กายธรรมพระอรหัตละเอียดนี่แหละ ผู้เทศน์นี่ตรวจเข้าไปในฉากหลังนี่แหละ ๒๕ ปียังไม่เต็มดี กลางเดือน ๘ หลัง นั่นเต็มปีเต็มเดือนเต็มวันพอดี จะให้หมดฉากหลังนี่ จะให้สุดฉากหลังนี่ จะให้สุดฉากหล่อเลี้ยงเหล่านี้ ยังไม่สุด ยังไม่สุดผู้เทศน์ก็ยังเป็นบ่าวเขาอยู่ ยังเป็นบ่าวเป็นทาสเขาอยู่ ยังเอาตัวรอดไม่ได้ เพราะอะไร ไปยังไม่สุดฉากหลัง เขายังปกครองเราอยู่ นี่ไปต้องไปให้สุด เมื่อไปสุดแล้วเราจะเห็นฉากหลังในฉากหลังเข้าไปอีก เมื่อไปสุดแล้วเราจะไปพบฉากหลังในฉากหลังอีก ฉากหลังในฉากหลังนี้จะมีอีกเท่าไรเรายังรู้ไม่ได้ เพราะว่าไปยังไม่สุด นี่แหละฉากหลังเหล่านี้แหละ หญิงก็ดี ชายก็ดี ภิกษุสามเณรควรจะรู้ ถ้าไม่รู้เราก็เสียคนทีเดียว เป็นบ่าวเป็นทาสเขาหมดทั้งชาติ เอาตัวรอดไม่ได้

ที่เรียกว่า **ตณฺหาทาโส อิทานิสิ** ล่ะ ไม่ผิดละ ไม่ได้คลาดเคลื่อนเลยทีเดียว เพราะอะไร เพราะไม่รู้ฉากหลังก็เป็นบ่าวเป็นทาสเขาไป ถ้ารู้ฉากหลัง บังคับฉากหลังได้ละก็ ก็เลิกเป็นบ่าวเป็นทาสเขา มันก็เป็นเจ้าเป็นนายเขาบ้าง นี่เป็นเรื่องสำคัญนะ ต้องให้เข้าใจทีเดียว ให้เข้าใจให้แน่ทีเดียว

เมื่อเข้าใจแน่แล้วก็ เราจะต้องเริ่มต้นเสียตั้งแต่ชาตินี้ทีเดียว รอไว้ไม่ได้ ถ้าว่าชาตินี้ยังไม่รู้ฉากหลัง ยังไม่พบฉากหลัง เราจะต้องยอมตาย ถ้าเข้าถึงฉากหลังไม่ได้เราจะต้องยอมตาย ต้องเข้าถึงฉากหลังให้ได้ ไอ้ที่ปกครองเราลับๆ นี่ ใช้เราลับๆ นี่เราไม่รู้เลย พระสมณโคดมบรมครูเอง พอไปเห็นกายมนุษย์ละเอียดเข้าเท่านั้น ทรงรับสั่งแล้ว **อเนกชาติสํสารํ สนฺธาวิสฺสํ อนิพฺพิสํ คหการํ คเวสนฺโต ทุกฺขาชาติ** นั่นทรงรับสั่งแล้ว เรานี่เวียนว่ายตายเกิด ไม่รู้จักจบนี่เพราะท่านนี่เองพาให้เราเวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบ

เมื่อไปพบชั้นหนึ่งแล้วไปพบจนกระทั่งถึงไอ้ตัวสร้างบ้านสร้างเรือน กามตัณหาภวตัณหา วิภวตัณหา สร้างบ้านสร้างเรือน สร้างกายท่านไม่รู้จบ นั่นไปพบเรื่องนั้นก็ยิ่งทำเป็นยกใหญ่ทีเดียว ถึงได้ทำลายล้างกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาเสีย ออกจากไตรภพไป หลบออกจากไตรภพไป กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทำอะไรท่านไม่ได้ แต่ว่าทำไม่ได้ ทำไม่ได้ขั้นหยาบๆ ขั้นละเอียดยังอยู่ในปกครองเขา ไอ้ฉากหลังนู้น ไอ้ฉากหลังใหญ่โตโน่น ยังบังคับพระสมณโคดมอยู่ เราจะไปให้พ้นให้เลยฉากหลังที่บังคับพระสมณโคดมอยู่ พระอรหันต์อยู่ พระพุทธเจ้าอยู่ มากน้อยเท่าไร เราจะไปให้เลยเสียให้หมดทีเดียว ไม่ให้มีฉากหลังต่อไป นั่นแน่ เราจะเอาตัวรอดได้แล้วเอาตัวรอดได้แล้ว

ถ้าไปไม่ถึงขนาดนั้น เรามาพบพุทธศาสนาคราวนี้ก็เสียคราวเหมือนกัน เอาตัวรอดไม่ได้ ทำไมเอาตัวรอดไม่ได้ล่ะ ก็ไปไม่ตลอดฉากหลังจะเอาตัวรอดได้ไง มันก็ยังเป็นบ่าวเป็นทาสเขาอยู่นั่น เมื่อเป็นเช่นนั้นละก็เราจะต้องคาดคั้นทีเดียว จะต้องคาดคั้นทีเดียว ต้องไต่เข้าไปทีเดียว เป็นกายๆ เข้าไป อย่าเข้าใจว่าไอ้ที่เขาใช้ให้ทำชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เขากระซิบให้ทำอย่างนั้น เขากระซิบให้ทำอย่างนี้น่ะ **ไอ้นั่นก็เป็นบ่าวเป็นทาสเขาน่ะสิ เขาถึงใช้มันตามชอบใจ ให้ผิดธรรมผิดวินัยซะป่นปี้ ให้เหลวไหลป่นปี้ ให้กลายเป็นคนเลว คนเลวคนเกวไป นี่เพราะอะไรล่ะ ก็เพราะไอ้ฉากหลังมันบังคับ** เขาไม่ได้แกล้ง ฉากหลังมันบังคับ ไม่รู้เท่าทันฉากหลัง ฉากหลังบังคับเสียหายป่นปี้ เหตุนี้แหละให้ระวังฉากหลังเป็นตัวสำคัญ จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดในสากลโลกทั้งสิ้น จะทำงานใหญ่งานโตงานย่อยสักเท่าหนึ่งเท่าใด ให้ระวังให้รอบตัวทีเดียว ระวังให้รอบตัวฉากหน้าฉากหลังเหล่านี้ ระวังให้รอบตัวทีเดียว ทว่าทำฉากหน้าฉากหลังได้อย่างนี้แล้วละก็การงานเหล่านั้นจะสำเร็จทุกสิ่งทุกประการ แต่ว่าให้ทำฉากหน้า

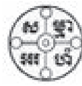

ฉากหลังให้ดีนะ ทว่าทำไม่ดีแล้วละก็ ประเดี๋ยวก็ต้องนอนหลับที่ใดที่หนึ่ง เพราะไม่ทันเขา จะไปโทษเขาไม่ได้ เราไม่เท่าทันเขา

เหตุนี้แหละเราอุตส่าห์เริ่มต้นให้ทาน เริ่มต้นให้ทาน ให้บริสุทธิ์ในใจ ให้เบิกบานทีเดียว จะได้เกิดปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น ขั้นที่ ๒ ประคองใจของเรา เจตนาของเราให้อยู่ในศีล ศีลแล้วแต่เจตนา **เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ** เจตนาบริสุทธิ์ในองค์ทั้ง ๕ หรือทั้ง ๘ ทั้ง ๑๐ เจตนาบริสุทธิ์ในปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิจฉาจารา เหล่านี้หรือเจตนาบริสุทธิ์ใน ๘ หรือเจตนาบริสุทธิ์ใน ๑๐ ก็แล้วแต่จะบริสุทธิ์ได้แค่ไหน รักษาความบริสุทธิ์ ของกาย วาจา ใจ ให้มั่นและอย่าให้คลาดเคลื่อน แล้วแก้ไขใจให้ใส แก้ไขใจให้ใส เราจะได้เห็นฉากหลังชัดหนักขึ้นทุกทีไป แก้ไขใจให้ใส จะได้เห็นฉากหลังชัดหนักขึ้นทุกทีไป

เมื่อให้ทาน ประพฤติความบริสุทธิ์เป็นศีล รักษาใจให้ใสเป็นปัญญา เนืองนิตย์อัตราทั้งวันทั้งคืน เว้นไว้แต่หลับ แล้วตื่นละก็เป็นอย่างนั้นอยู่เสมอไป จะเป็นอะไรก็เป็นไป แล้วก็มุ่งหมายจะไปที่สุดฉากหลังให้ได้ ถ้าว่าไม่สุดละก็ตายเถอะชาติหนึ่งไม่ยอมกันเด็ดขาดล่ะ ไม่ยอมกันละที่จะเลิกไปเป็นไม่เอา ใครจะชวนให้เลี้ยวลดซะให้เที่ยวให้เสียเวลาซะ เที่ยวนอนซะ เที่ยวคุยซะ เที่ยวทำผิดลู่ผิดทาง ผิดทางฉากหลังซะเช่นนี้ล่ะก็ หักหัวเสียก็ไม่ยอม ไม่เชื่อ ไม่เชื่อเด็ดขาดเชียว ก็นี่มันคนบ่าวคนทาสเขานี่ เขาจะไปชวนให้เราเป็นบ่าวเป็นทาสซะอีกละ เราจะไปเห็นอะไรด้วยล่ะ เราไม่ยอมเด็ดขาดทีเดียว เราจะไปให้ตลอดให้เลยฉากหลังอันนี้ให้ได้ ให้ถึงที่สุดฉากหลังให้ได้ ใครจะทำไปมั่ง เราก็ไต่สวนไปทีเดียว

นี่วิชชาวัดปากน้ำมีอยู่แล้วเวลานี้ มีวิชชาตรวจฉากหลังเรานี่ คือธรรมกายปรากฏอยู่แล้ว เขากำลังตรวจอยู่แล้ว เขากำลังทำกันอยู่แล้ว นี่แหละของจริง พระเณรไม่รู้จักของจริงละก็ อย่าโกงตัวเอง อย่าดูถูกตัวเอง ให้อุตส่าห์พยายามตรวจฉากหลังของตัวให้สุดให้ได้ ถ้าไม่สุดฉากหลังตัวก็เป็นบ่าวเป็นทาสเขาอยู่นั่น ไม่ต้องไปสงสัย เมื่อรู้เมื่อเข้าใจดังนี้แล้ว ตัวก็จะได้บรรลุผลที่ยิ่งใหญ่ไพศาลหาประมาณมิได้ พระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ไปพบท่านเข้า ถ้าเราไปได้สุดท่านก็จะยิ้มในพระทัยว่า เออ ไอ้นี่มันลูกผู้ชายจริง เออ ไอ้นี่เป็นคนมีปัญญา เป็นผู้หญิงก็มีปัญญาจริง ไอ้นี่เป็นผู้ชายก็ฉลาดจริง ไม่เป็นคนโง่ นอกจากนั้นถ้าว่าไม่พยายามให้สุดฉากหลังเช่นนี้ละก็ เป็นบ่าวทาสเขา ไม่ใช่คนฉลาด จะไปเอาเป็นเกณฑ์ไม่ได้ ให้แน่นอนอย่างนี้นะ แน่นอนอย่างนี้ถึงจะเอาตัวรอดได้ แต่เข้าใจนะว่าเขาใช้เราเท่านั้น ใช้เราเท่านี้ เป็น

บ่าวเป็นทาสเขาน่ะ เพราะเราไม่ทำฉากหลังเหล่านี้ เขาก็ใช้เราตามชอบใจ ใช้เป็นบ่าวเป็นทาสป่นปี้ ถึงจะมีปัญญาแค่ไหนก็ช่าง ใช้เป็นบ่าวเป็นทาสป่นปี้

เหตุนี้ต้องแก้ไขทีเดียว ต้องไปให้สุด สุดฉากหลังให้ได้ เริ่มต้นดังกล่าวแล้ว ต้องบริจาคทานดังใจนึก ใจเบิกบานสำราญใจ ทำใจให้ใส เบิกบานสำราญใจ และทำความบริสุทธิ์เจตนาให้ดี บริสุทธิ์ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ให้สะอาด และทำใจให้ใส ให้ใสให้ดีละก็ ดูฉากหลังแหวกฉากหลังตะพรึดทีเดียวทั้งวันทั้งคืน เว้นไว้แต่หลับซะ ตื่นแล้วก็ไม่ได้รอท่าล่ะ **ทำให้สุดให้ได้ ไม่สุดไม่ยอมกันเด็ดขาด ถ้าเราไม่ไปเราก็ตาย เราไปเราก็ตาย ไปหรือไม่ไปล่ะ ถ้าไม่ไปก็ตาย ไม่กี่เดือนกี่ปีก็ตาย มนุษย์หมดทุกคน จะไปหรือไม่ไปล่ะ ไม่ไปก็ตาย ไปดีกว่าไม่ไป ไอ้นั่นมันตายเปล่า** หาหลักฐานไม่ได้ หากว่าไป นี่จะได้ถึงแค่ไหนก็แล้วแต่แค่นั้น ชาติต่อๆ ไปอีก ไม่ถอยกลับ ไม่ถอยหลังกลับกัน นี่แหละนับว่าเป็นคนมีปัญญา ดำเนินแนวทางพุทธศาสนาต้องดำเนินอย่างนี้ เป็นทางสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสมควรแด่เวลาว่า **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งที่ประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** รัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมาภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแด่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความไว้เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... ดวงนั้นแหละเป็นสัทธรรมแท้ๆ
เมื่อเข้าไปอยู่กลางดวงนั้นแล้ว หยุด ความชั่วไม่ทำเลย
ใจหยุดทีเดียว ถ้าไม่หยุด เข้าไปในดวงนั้นไม่ได้ อยู่ข้างนอกเสีย
อยู่ข้างนอกเสียเป็นถิ่นที่ทำเลของมาร มารก็ปั่นหัวเหมือนเด็กๆ
ยุยงส่งเสริมตามชอบใจ บังคับบัญชาตามชอบใจ
บังคับอย่างน่าบัดสี น่าอับอาย ...'

กัณฑ์ที่ ๖๔
รัตนะ

๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ
ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภติฯ

ที.สี.อ.(บาลี) ๔/๗๔

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพซึ่งเป็นผู้มีสมานฉันท์พร้อมใจซึ่งกันและกันด้วยมารดาและบุตร พร้อมด้วยวงศาคณาญาติเนื่องด้วยสายโลหิตและเนื่องด้วยความคุ้นเคย เนื่องด้วยสายโลหิตเรียกว่าญาติ เนื่องด้วยความคุ้นเคยเรียกว่า **วิสฺสาสปรมา ญาตี** ญาติ ๒ จำพวกนี้ พระองค์ทรงสรรเสริญ **วิสฺสาสปรมา ญาตี** อยู่เหมือนกันว่าเป็นญาติอย่างยิ่ง แต่ว่าญาติทั้ง ๒ ฝ่ายนี้ เกิดมาในโลก หญิงและชายทุกถ้วนหน้าย่อมมีญาติ ๒ ประการนี้ทั่วกัน เมื่อรู้จักชัดดังนี้แล้ว บัดนี้เราเกิดมาประสบพบพระพุทธศาสนา ปรากฏจำเพาะหน้า รู้อยู่พร้อมกัน พุทธศาสนาแปลว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนอย่างไร สั่งสอนสัตว์โลกให้ละความชั่วด้วยกาย วาจา ตลอดถึงใจ ให้ทำความดีด้วยกาย วาจา ตลอดถึงใจ แล้วก็ทำใจให้ใสด้วย ๓ ข้อนี้แหละเป็นคำสั่งสอนของพระศาสดาแท้ๆ เรียกว่าย่อย่นสกลพุทธศาสนา พระศาสดาสอนกว้างออกไปกว่านี้ สอนศีลเป็น ๒ ขั้นว่า **เหฏฺฐิมสีล** ศีลเบื้องต่ำ **อุปริมสีล** ศีลโดยปริยายเบื้องสูง สอนสมาธิ สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง สอนทางปัญญา ทางปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ ทั้งปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง สอนอย่างนี้ โอวาทดังกล่าวแล้วนี้เป็นโอวาทที่ย่อย่นสกลพุทธศาสนาทั้งนั้น แต่ว่าจะแสดงนัยโดยปริยายเบื้องต่ำและโดยปริยายเบื้องสูง

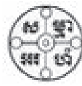
ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ พระองค์ทรงแนะนำคิหิบุคคล ผู้ครองเรือนให้มั่นอยู่ในศีล ๕ เว้นจากการฆ่าสัตว์ให้ขาดจากจิตสันดาน เว้นจากถือเอาพัสดุที่เจ้าของเขา

ไม่ให้ด้วยอาการแห่งขโมยให้ขาดจากจิตสันดาน ตลอดถึงฉ้อโกง เว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลายให้ขาดจากจิตสันดาน เว้นจากการพูดปด คำเท็จ ไม่จริง หลอกลวงต่างๆ ให้ขาดจากจิตสันดาน เว้นจากการดื่มน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาเป็นเหตุเป็นที่ตั้งของความประมาทให้ขาดจากจิตสันดาน ๕ ประการนี้แหละเป็น **เหฏฺจิมสีล** ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ ถ้าแม้ว่าตั้งอยู่ในศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ รับประกันตัวได้ ไม่ต้องราชอาชญาของพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ต้องติดคุกติดตาราง ไม่ต้องมีโทษมีกรณ์ ในส่วนอาณาจักรทำอันตรายไม่ได้ เพราะศีล ๕ บริสุทธิ์อยู่ ทำอะไรไม่ได้ กฎหมายก็ไม่มีปรับเพราะเหตุว่าศีล ๕ รับรองเสียแล้ว นี่ศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ

ถ้าศีลโดยปริยายเบื้องสูงขึ้นไป เหมือนพระภิกษุสามเณร มาบวชในพระธรรมวินัยเป็นผู้มีศีล แต่ท่านวางศีลไว้ ปาฏิโมกขสังวรศีล ให้สำรวมตามพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าท่านห้าม ทำตามที่พระองค์ทรงอนุญาต ๒๒๗ สิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ให้บริสุทธิ์ตลอดสาย ได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในปาฏิโมกขสังวร อาจารโคจรสัมปันโน ให้ถึงพร้อมแล้วด้วยมารยาท เครื่องประพฤติทั้งกายทั้งวาจาเรียบร้อยดี ไม่มีสะดุดตาสะดุดใจผู้หนึ่งผู้ใดเลย ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ หาตำหนิติไม่ได้ เหมือนภิกษุสามเณรที่เรียบร้อย ประพฤติอยู่ในโคจรไม่ให้ประพฤติไปในอโคจร คืออโคจรน่ะ ประพฤตินอกคอกนอกกรณ์ เป็นพระเป็นเณรแล้วไปดูมหรสพ เข้าไปในโรงสุรายาฝิ่น เข้าไปในโรงขายเหล้าขายสุราเหล่านี้ เข้าไปในโรงนครโสเภณี นี่มันน่าเข้าไปนักรึ ภิกษุสามเณรอย่างนี้ มหรสพเขามีที่ไหนไปโผล่ตัวขึ้นที่นั่น อย่างนี้ผิดหน้าที่ของภิกษุสามเณร เรียกว่าเป็นอโคจร ใช้ไม่ได้ ต้องประพฤติเป็นโคจร ต้องประพฤติอยู่ในกรอบของภิกษุ อยู่ในกรอบของสามเณรแท้ๆ ชาวบ้านตำหนิติเตียนไม่ได้ เรื่องความประพฤติ การไปมาหาสู่ ภิกษุสามเณรไปในสถานที่ใดๆ ที่เขาติเตียนครหา ไม่ไป อย่างนั้นเรียกว่า **โคจรสมฺปนฺโน** ถึงพร้อมแล้วด้วยโคจร

อนุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีปริมาณน้อย ขึ้นชื่อว่าชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ แม้แต่นิดหนึ่งไม่ให้กระทบทีเดียว ไม่ให้มีชั่วเข้าไปเจือปนระคนทีเดียว ขึ้นชื่อว่าความชั่วความผิดเป็นไม่ประพฤติไม่กระทำทีเดียว ให้เป็นสุจริตทีเดียว นี่เรียกว่าเห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย ขึ้นชื่อว่าโทษชั่วแล้ว ให้ความสุขแก่ตัวไม่มี มีแต่ให้ทุกข์แก่ตัวเป็นเบื้องหน้า ก็ละชั่วเสียขาดจากกาย วาจา จิต ให้บริสุทธิ์สนิทเป็นอันดี **สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ** สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทน้อยใหญ่ ไม่เคลื่อนพระวินัยไปเท่าปลายขนปลายผม ตั้งอยู่ในกรอบ

พระวินัยแท้ๆ เหมือนน้ำในมหาสมุทรมีมากน้อยเท่าใดไม่ล้นฝั่ง อยู่ในฝั่งนั่นแหละ อยู่ในขีดขอบสมุทรนั่นแหละไม่ล้นขอบสมุทรไปได้ นั่นฉันใด ภิกษุอยู่ในธรรมวินัย อยู่ในกรอบพระวินัยนั่นแหละ ประพฤติอยู่ในขอบศีลธรรมนั่นแหละ ไม่ประพฤติละเมิดอื่นจากศีลธรรมไป อย่างนี้ได้ชื่อว่าเห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทน้อยใหญ่ทั้งหลาย นี่ศีลของภิกษุโดยปริยายเบื้องสูง

เมื่อกล่าวถึงศีลแล้วต้องกล่าวถึงสมาธิ สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำนั้นท่านแนะนำว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ** ปล่อยอารมณ์ทำใจให้หยุด หลุดจากอารมณ์ทั้ง ๖ **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ** ปล่อยอารมณ์ทั้ง ๖ รูปารมณ์ สัททารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ธัมมารมณ์ ใจหยุดนิ่งเฉย ไม่ไปแตะไปเกี่ยวกับอารมณ์เหล่านั้น ไม่ไปกินอารมณ์เหล่านั้น ไม่ไปเอารสของอารมณ์เหล่านั้นมาพินิจพิจารณา ปล่อยอารมณ์ทั้ง ๖ เสียหมดทีเดียว ใจหยุดทีเดียว เขาเรียกว่า **โวสฺสคฺคารมฺมณํ กริตฺวา ลภติ สมาธึ** ทำได้อย่างนี้ได้ชื่อว่าได้สมาธิแล้ว **ลภติ สมาธึ** ได้สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ **ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** จิตที่หยุดนั่นแหละ หนึ่งหนักเข้าเป็นเอกัคคตา จิตอันนั้นแหละเป็นเอกัคคตา เป็นหนึ่งหนักเข้า แน่นหนักเข้า หนึ่งหนักเข้า แน่นหนักเข้า ไม่ขยับเขยื้อนละ นั่นได้ชื่อว่า **ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** สมาธิ เข้าถึงซึ่งความเป็นหนึ่งของจิตทีเดียว ไม่มีสองต่อไป นี้สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิโดยปริยายเบื้องสูงอีก ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ผู้ศึกษาในธรรมวินัยคือภิกษุ ภิกษุนั่นแหละเป็นผู้เข้าถึงซึ่งปฐมฌาน ประกอบด้วยวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา เป็นผู้เข้าถึงซึ่งทุติยฌาน ประกอบด้วยปีติ สุข เอกัคคตา เข้าถึงซึ่งตติยฌาน ประกอบด้วยสุข เอกัคคตา เป็นผู้เข้าถึงซึ่งจตุตถฌาน ประกอบด้วยเอกัคคตา อุเบกขา หนึ่งเฉยไม่มีสองต่อไป แล้วมีธรรมมารองรับด้วย

ปฐมฌานดวงใหญ่วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา หนาคืบหนึ่ง กลมเป็นวงเวียนรอบตัว ตั้งอยู่กลางกายมนุษย์ นั่นปฐมฌาน ทุติยฌานอยู่ในกำเนิดของปฐมฌาน เมื่อเข้าถึงทุติยฌาน ดวงเท่ากัน กายรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางฌานที่ ๑ ที่ ๒ นั้น เข้าถึงซึ่งตติยฌานอยู่ในกำเนิดของทุติยฌาน ดวงเท่ากัน เข้าถึงซึ่งจตุตถฌานอยู่กลางกำเนิดของตติยฌาน ดวงเท่ากัน

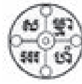

กายอรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ในศูนย์กลางปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานนั้น เข้าฌานไหนก็ฌานนั้น เข้ามาเป็นชั้นจนมาถึงชั้นที่ ๔ ถ้าว่าประพฤติได้อย่างนี้ ได้ชื่อว่าภิกษุผู้นั้นเป็นผู้ได้ถึงซึ่งสมาธิโดยปริยายเบื้องสูงแล้ว นี่สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำเบื้องสูง

ส่วนปัญญา สมาธินั่นแหละเป็นเหตุปัญญา ปัญญาเกิดแต่สมาธิจริงๆ อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ **ปญฺญาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต** อริยสาวกในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้เป็นผู้มีปัญญา **ทุกฺขกฺขยคามินิยา** คือผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญาอันหยั่งเข้าซึ่งความเกิดดับ เป็นหมดทั้งสากลโลก มีเกิดกับดับเท่านั้น ไม่ไปไหน จะเกิดมาเท่าไรก็ช่าง ก็ดับเท่านั้น เกิดมา ๑ ก็ดับ ๑ เกิดมา ๒ ก็ดับ ๒ เกิดมา ๓ ก็ดับ ๓ เกิดมา ๔ ก็ดับ ๔ เกิดมา ๕ ก็ดับ ๕ เกิดมาเท่าไรก็ดับเท่านั้น ไม่เกินกัน เกิดกับดับพอดี ถ้าไม่เกิดก็ไม่ดับ ถ้าเกิดมาเท่าไรก็ดับเท่านั้น ปัญญาเห็นชัดหมดทั้งสากลโลก เห็นชัดๆ อย่างนี้ นี่เรียกว่ามาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญา แต่ว่ายังโดยปริยายเบื้องต่ำอยู่ **อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยา** ปัญญาดำเนินถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบอันเป็นที่เบื่อหน่ายอย่างประเสริฐ ปัญญาอันถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบอันเป็นเครื่องเบื่อหน่ายอย่างประเสริฐ เบื่อหน่ายไปหมดเห็นจริงเห็นจังไป มีปัญญาอย่างชนิดนี้เรียกว่าปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ

ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง ภิกษุในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้ารู้ความเป็นจริงว่า นี่เป็นทุกข์ ควรกำหนดรู้ รู้ความตามเป็นจริงว่าตัณหานี่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ นี่ควรละมันเสีย รู้ความตามเป็นจริงว่านี่เป็นความดับทุกข์ ควรจะทำให้แจ้ง รู้ความตามเป็นจริงว่านี่เป็นข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์จริงๆ นั่นควรเจริญ ทั้ง ๔ ประการนี้ ในทุกขสัจจะ สมุทัยสัจจะ นิโรธสัจจะ มรรคสัจจะ เห็นความตามเป็นจริงเหล่านี้ นี่เป็นปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง พระองค์ทรงตรัสเทศนาโดยปริยายเบื้องสูงเบื้องต่ำอย่างนี้ นี่เป็นพุทธภาษิตแท้ๆ

บัดนี้เราเป็นภิกษุสามเณร หรือ เป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา เป็นพุทธศาสนิกชน รู้จักพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงรับสั่งเมื่อครั้งพญานาคไปเฝ้าพระองค์ ธรรมดาสัตว์เดรัจฉานได้มรรคผลในศาสนานั้นไม่ได้เด็ดขาด พญานาคขอบวชในสำนักพระบรมศาสดา พระองค์ไม่ทรงรับ เพราะสัตว์เดรัจฉานไม่ได้มรรคผล ไม่ทรงรับ พระองค์ทรงตรัสเทศนาแก่ เอรกปัตตนาคราชว่า

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ
ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ

เป็นคาถา ๔ บาทที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ** ความเป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก ไม่ใช่ของได้ง่าย เราท่านทั้งหลายมาประสบพบพุทธศาสนาเพราะด้วยอัตภาพได้เป็นมนุษย์นี้ นี่แหละเป็นของได้ยากไม่ใช่ของได้ง่าย ยากอย่างไร เกิดมาเต็มบ้านเต็มเมือง รบราฆ่าฟันกันป่นปี้ ที่ทางไม่พอเป็นอยู่ ไม่ยากอย่างไร นึกถึงสัตว์ดิรัจฉานในท้องทะเลเป็นอย่างไรบ้าง นึกถึงมดปลวกในพื้นแผ่นดินบ้าง ที่จำนวนวัดปากน้ำนี่ ที่กำหนดเขต ที่ ๓ ไร่กว่าๆ นี้แหละ ว่าถึงสัตว์ดิรัจฉาน มด ปลวก ไร เหา เล็น ละก็มากกว่ามนุษย์ในชมพูทวีปอีก ที่เท่านี้แหละ แผ่นดินกว้างออกไปเท่าไร น้ำกว้างออกไปเท่าไร น้ำคลองเดียวเท่านั้นตัวไรน้ำมากกว่ามนุษย์ในชมพูทวีป ขนาดนั้นนะ สัตว์ดิรัจฉานนะ นั่นสัตว์ดิรัจฉาน สัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์เล็กๆ น้อยๆ นะ อ้ายสัตว์ที่เราเห็นด้วยตาสัตว์ตัวโตๆ ใหญ่ๆ น่ะ ก็มากมายนักทีเดียวเหมือนกัน นับประมาณไม่ไหว เพราะฉะนั้นที่จะได้เป็นมนุษย์แต่ละคนๆ ไม่ใช่เป็นของง่าย ได้ยากนัก ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์มีอยู่ เขาเรียก มนุษยธรรม มนุษยธรรมน่ะต้องประพฤติบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ

บริสุทธิ์กาย ขยายออก ๓ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม ขาดจากใจ นี่บริสุทธิ์กาย

บริสุทธิ์วาจา ขยายออก ๔ เว้นจากการพูดปด ส่อเสียด คำหยาบ เพ้อเจ้อโปรยปรายประโยชน์

บริสุทธิ์ใจ แยกออกเป็น ๓ เว้นจากโลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม นี่เว้นขาด

เมื่อเว้นขาดด้วยตัวแล้ว ไม่ชักชวนบุคคลผู้อื่นด้วย ๑๐ อย่างนี้ แล้วไม่ยินดีผู้ที่ประพฤติผิดใน ๑๐ อย่างนี้ด้วย แล้วไม่สรรเสริญพวกประพฤติผิดทั้ง ๑๐ อย่างนี้ด้วย ต้องอยู่ในความสำรวมระวังปรกติเป็นอันดี ถ้าบริสุทธิ์เช่นนี้ละก็จึงจะเป็นมนุษย์กับเขาได้ ถ้าไม่บริสุทธิ์ถึงขนาดนี้เป็นมนุษย์ไม่ได้ นี่เป็นข้อสำคัญนัก ต้องบริสุทธิ์อย่างนี้จึงจะได้เป็นมนุษย์ ที่ได้เป็นมนุษย์เพราะบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์กาย วาจา ใจ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์โลกนี้ต้องไปเกิดเป็นคัพภไสยกสัตว์[๑] แต่ความบริสุทธิ์

---

[๑] **คพฺภเสยฺยกา สตฺตา** สัตว์เกิดในครรภ์ ในที่นี้หมายถึงมนุษย์

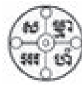

แหละเป็นยอดธรรม ปรากฏบังเกิดขึ้นดวงหนึ่ง เท่าฟองไข่แดงของไก่ ไปติดอยู่ที่ขั้วมดลูกของมารดา มนุษย์ที่บริสุทธิ์นั้นก็เข้าไปเกิดในดวงนั้น กายละเอียดเข้าไปเกิดในดวงนั้น ไปอยู่ในดวงนั้นเหมือนลูกไก่อยู่ในฟองไข่ ไปอยู่ในดวงนั้นแล้ว นั่นบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสีย แล้วก็กลลรูปก็หุ้มดวงนั้นของมารดาบิดา หุ้มดวงนั้น เป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี ต้องเกิดท่านี้เหมือนกันหมด นี่เรียกว่าคัพภไสยกสัตว์ เกิดในท้องมารดา เขาทำที่กำเนิดให้มันเกิดไว้แล้ว อายตนะมันดึงดูด เขาเรียกว่าโลกายตนะ โลกายตนะมันอยู่ที่มนุษย์นี่ ต้องมีแม่ มีพ่ออย่างเดียวก็เกิดไม่ได้ มีแม่อย่างเดียวก็เกิดไม่ได้ มีแต่พ่อคนเดียวแม่คนเดียวก็เกิดไม่ได้ ต้องมีพ่อแม่มาด้วยรวมกัน มารวมกันเป็น ๒ และต้องประกอบธาตุธรรมให้ถูกส่วน ไม่ถูกส่วนไม่เกิด เกิดไม่ได้ เขาบอกว่าง่ายนิดเดียวทำมนุษย์ให้เกิด อ้ายคนที่มันไม่มีลูกมันบอกว่าอยากมีลูกจริง บนบานศาลกล่าวเท่าไรก็ไม่ได้ อ้าวไปถามเขาดูสิ ไม่ได้จริงๆ เด็ดขาด ลองดูเถอะ ไม่ได้ทีเดียว ถ้าว่าทำให้ถูกส่วนไม่เป็นละก็ มันจะไม่เกิดละ ก็เพราะเหตุฉะนั้น เป็นมนุษย์ไม่ใช่เป็นของเกิดง่ายนักหรอก เป็นของได้ยากนัก เหตุนี้พระองค์จึงได้ทรงรับสั่งว่า **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ** ความที่ได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก ไม่ใช่ของได้ง่าย ถ้าเรานึกถึงตัวของเราไปละก็ว่าได้ยากจริง ความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีร่องเสียนั่นนึกดูซิ วันหนึ่งล่วงไปตั้งหลายหนหลายครั้ง แล้วมันจะได้เกิดเป็นมนุษย์กับเขาได้อย่างไร มันก็เกิดไม่ได้ ต้องบริสุทธิ์จริงๆ จึงจะเกิดได้ นี่ข้อที่ ๑

ข้อที่ ๒ **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก เกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าน่ะ นี่ยากใหญ่ทีเดียว ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้ายละ ผู้ที่ทำเป็นจึงจะรู้ว่ายาก จึงจะรู้ว่าเป็นของลึกซึ้ง พวกที่ทำธรรมกายเป็น เข้าถึงธรรมกายเป็นละก็ นั่นแหละเป็นความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทีเดียว ไม่ใช่ง่ายทีเดียว ดูมนุษย์ในประเทศไทยหมดทั้งประเทศ หมดทั้งชมพูทวีป เวลานี้มีธรรมกายในตัวน่ะ มีพวกญาติของพระบวชใหม่[๑] และ พระบวชใหม่นี้เป็นคนรู้แล้ว เรียนแล้ว จะเอาไปสอนเข้าเป็นไม่กี่คนนัก แล้วก็เป็นอยู่ ๓๐ กว่าคนแล้ว ๓๘ หรือ ๔๐ แล้ว ๓๙ แล้ว ไปสอนเป็น ให้มีธรรมกายเป็นพระพุทธเจ้าไป ๓๘ อ้า ๓๙ คนแล้ว เรียนเป็นไปไม่เท่าไรหรอก สอนได้ขนาดนี้มีฤทธิ์มีเดชอย่างนี้ องค์นี้แหละเขาสั่งลงมาให้เป็นครูพวก

---

[๑] พระบวชใหม่ในวันนั้น คือ พระวีระ คณุตฺตโม ต่อมารับหน้าที่เป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาของวัดปากน้ำ

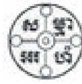
ญี่ปุ่น จะสั่งสอนญี่ปุ่นให้ได้มากทั่วทั้งประเทศนั่นแน่ะ องค์นี้แหละ ญี่ปุ่นจะต้องเคารพยำเกรงหมดทีเดียว สอนศักดิ์สิทธิ์ สอนเก่ง สอนพวกเร็ว คล่องแคล้วเข้าใจสอน พอเป็นธรรมะเท่านั้นก็เข้าใจแจก เพราะเป็นตัวประกาศ เขาส่งเขาสั่งให้มาเป็นมนุษย์ มาประกาศพระพุทธศาสนา ไม่ใช่มาทำเรื่องอื่น มาประกาศพระพุทธศาสนา ญี่ปุ่นชอบเข้าแล้ว ญี่ปุ่นรู้เรื่องธรรมกาย เรื่องพระพุทธเจ้าเข้าแล้ว ถ้าญี่ปุ่นเข้าใจได้เช่นนี้ละก็ ญี่ปุ่นทั้งประเทศต้องบูชาประเทศไทย ว่าประเทศไทยนี่มีของดีจริง ต่อไปไม่รบไม่ข่มเหงประเทศไทยแล้ว สงสารประเทศไทย ต้องห้อมล้อมดูประเทศไทยทีเดียว นี้เป็นเรื่องสำคัญอยู่อย่างนี้ ไม่ต้องสร้างอาวุธยุทธภัณฑ์ ทำธรรมกายให้เป็นขึ้นให้เข้าถึงพระพุทธเจ้า ทำพระพุทธเจ้าให้เป็นแล้วก็พระพุทธเจ้าได้แจกไป ถ้าแจกไปรู้หมดทั่วประเทศญี่ปุ่นเป็นไง ประเทศญี่ปุ่นก็ไหว้ประเทศไทย ก็ดูแลประเทศไทย เป็นพี่เลี้ยงประเทศไทยทีเดียว ไม่ต้องระวังเรื่องการเมืองกัน นี่ดีอย่างนี้นะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายแล้วก็จะหาเงินหาทองบ้าง เอ้า! เงินทองมาเลี้ยงครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ นี่สักร้อยเท่าพันเท่าก็เลี้ยงได้หมดนั่นแหละ ไม่ยากลำบากอะไรหรอก จะเลี้ยงอาหารก็เขาเอามาให้คนละถ้วยละจานเท่านั้นแหละ เลี้ยงไปสักพันครัวก็ไม่หมด ไม่หมดไม่สิ้น นี่เรื่องพระพุทธศาสนานั้นเป็นอย่างนี้ ไม่ต้องไปหาเงินทองข้าวของ **เมื่อประพฤติถูกส่วนเข้าแล้ว เงินทองข้าวของมันมาหาเอง ข้าวปลาอาหารมาหาเองทั้งนั้น จะไปอยู่ในป่าในดอนในดงที่ไหนก็ไป แต่เงินทองข้าวของมาหาเองทั้งนั้น นี่ทางพุทธศาสนา** แต่ว่าเดินลึก สงเคราะห์อนุเคราะห์มหาชนอนุชนทั้งหลายให้รู้ธรรมกายจริงๆ

วิธีสอนให้รู้จักธรรมกาย ให้ถึงธรรมกาย ให้เป็นพระพุทธเจ้า เข้าถึงพระพุทธเจ้าน่ะ จะทำอย่างไร อ้าว ทีนี้ก็สอนความเป็นพระพุทธเจ้าให้ฟัง คอยตั้งใจฟังแล้วก็คอยทำตามไปนะ เอาใจหยุดนิ่ง ตั้งกายให้ตรง เอาใจหยุดนิ่งศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ขวาทะลุซ้ายขึงด้ายกลุ่มเส้นหนึ่งตึง ตรงกันแค่กันพอขึงตึงเข้าทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางจรดกัน อ้ายตรงกลางด้ายกลุ่มที่จรดกันนั้นแหละเขาเรียกว่ากลางกั๊ก ต้องเอาใจไปหยุดนิ่งอยู่ตรงกลางกั๊กนั่นแหละ จะได้รู้ว่ายากอย่างนี้ไงเล่า ให้เข้าใจว่ายากอย่างนี้จริงๆ นะ เอาใจไปจรดนิ่งอยู่กลางกั๊กนั่น พอนิ่งถูกส่วนเข้า หยุด พอใจหยุดก็เข้ากลางใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลางๆๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อยู่ในกลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆๆๆๆ หนักเข้าก็เห็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่นแน่ะ นั่นแหละขึ้นต้นละ

คราวนี้พอขึ้นรูปนั้นละก็ ใจก็หยุดอยู่ตรงกลางนั่นอีก หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั่นแหละ พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆๆๆ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละเข้าถึงดวงศีลแล้ว ดวงเท่ากัน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสหนักขึ้น ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆๆๆ นิ่งถูกส่วนเข้าถึงดวงสมาธิ ดวงสมาธิก็ใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ใสหนักขึ้นไป ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอหยุดนิ่งอยู่กลางดวงของสมาธิก็หยุดอยู่กลางของกลาง เข้ากลางของกลางๆๆๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอใจหยุดก็หยุดนิ่ง เข้ากลางของกลาง หยุดนิ่ง นิ่งหนักเข้าๆๆ เข้าถึงดวงวิมุตติ ดวงเท่ากัน ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอหยุดนิ่งก็เข้ากลางของกลางๆ นี่หยุดอันเดียว เราเดินกลางอันเดียว กลางของกลางๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลางๆ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียด ก็อ้ออ้ายนี่เอง เมื่อเวลาฝันออกไป ไปทำเรื่องของฝันมาเป็นที่เป็นทางเป็นฐาน แล้วมาเล่าให้กายมนุษย์ แล้วกายมนุษย์รู้ขึ้น ตื่นขึ้นก็รู้เรื่องของฝัน อ้ายกายนี้เองนี่เล่า อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี้เอง แต่ก่อนเราไม่รู้เลยว่าอยู่ที่ไหนกายนี้ พอเข้าถูกส่วนเข้าเช่นนั้นก็เข้าใจ

เมื่อไปเห็นกายมนุษย์ละเอียดเข้า ก็ให้กายมนุษย์ละเอียดนั่งเหมือนกายมนุษย์หยาบนี่แหละ อยู่ข้างใน แบบเดียวกัน ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก นิ่งๆๆ หนักเข้า พอนิ่งถูกส่วนเข้า พอใจหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่น กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน แบบเดียวกัน ใจหยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าหยุด ก็เข้ากลางของกลางที่หยุด กลางของกลางๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีลหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆ ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าก็กลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆ หยุดนิ่งเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้า เข้ากลางใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าเข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆ เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่ง

อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางๆ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ กายที่ฝันในฝัน เอ้า นี่มันกายที่ ๓ นี่

เห็นกายที่ ๓ แล้ว ใจก็หยุดนิ่ง ให้กายที่ ๓ นั่นนั่งเข้าเหมือนกายที่ ๒ นั่น ใจของกายที่ ๓ ให้หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายที่ ๓ นั่น ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล นิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ แบบเดียวกัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด เป็นกายที่ ๔

ใจของกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหม เป็นกายที่ ๕

ใจของกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมซ้อนกันอยู่ที่เดียว พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด เป็นกายที่ ๖

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึง

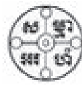

ดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า นี่แน่ะถึงพระพุทธเจ้าแล้ว เห็นไหมล่ะ นี่มาถึงพระพุทธเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว ยัง ยังไม่พอ ยังไม่เป็นพระพุทธเจ้าแท้ นี่เป็นแต่เพียงตอนต้นพระพุทธเจ้า ตอนปลายพระพุทธเจ้าไปอีก ๑๐ กายถึงพระพุทธเจ้าที่แท้ละ นี่ตอนนี้เป็นพระพุทธเจ้าตอนต้น

ใจกายธรรมกายก็ขยายส่วน หน้าส่วนหน้าตักธรรมกายเท่าใด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เท่านั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัว ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากับธรรมกายนั่น หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจธรรมกายละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เข้าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นธรรมกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายของพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่เกือบเป็นพระพุทธเจ้าที่สุดละหนา

ใจกายพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาแบบเดียวกัน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ

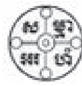

ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกิทาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป จะเป็นพระพุทธเจ้าแล้วหนา จะเป็นพระพุทธเจ้าที่จริงแท้ละ

ใจพระอนาคาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงใหญ่วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล ดวงเท่ากัน ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม นี่เป็นตัวพระพุทธเจ้าจริงๆ นี่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมจริงๆ หนา ประเสริฐเลิศทีเดียว

ใจพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงธรรมกายพระอรหัตละเอียด หน้าตัก ๓๐ วา สูง ๓๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่ถูกส่วนละ ธรรมกายตอนปลายนี้ ธรรมกายพระอรหัตนั่นแหละ ตัวพระพุทธเจ้าแท้ๆ ทีเดียว ธรรมกายอรหัตที่หยาบนั่นเรียกว่า พุทธรัตนะ ธรรมกายที่ละเอียดนั่นเรียกว่า สังฆรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นเรียกว่า ธรรมรัตนะ

พุทธรัตนะ คือ กายพระพุทธเจ้า ธรรมรัตนะ คือดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า สังฆรัตนะ ธรรมกายละเอียดอยู่ในดวงธรรมรัตนะนั่นเรียกว่าสังฆรัตนะ นี้พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใส นี่แหละที่เรียกว่าพระพุทธเจ้าหละ นี่แหละพระพุทธเจ้าแท้ๆ **วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** ละ นี่แหละที่ท่านยกบาลีว่า **สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** สังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ อสังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ **วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ** วิราคธรรมประเสริฐเลิศกว่าสังขตธรรมและอสังขตธรรมเหล่านั้น เมื่อถึงวิราคธรรมที่เป็นตัวพระพุทธเจ้าแท้ๆ ทั้งหยาบทั้งละเอียด เมื่อรู้จักเช่นนี้เห็นไหมล่ะ แต่เพียงแสดงให้ฟังเช่นนี้เราก็เบื่อเสียแล้ว ไม่ต้องไปทำละ ก็มันยากอย่างนี้ ฟังก็ยาก เข้าใจก็ยาก รู้ก็ยาก เบื่อทีเดียว ไม่อยากจะฟังเชียว ถ้าว่าไม่นึกอายในใจเห็นท่าจะลุกไปเสียทีเดียว มันน่าลำบาก นี่มันยากแค้นอย่างนี้นี่ เห็นไหมล่ะมันยากแค้นอย่างนี้ พึงรู้เถิดว่าที่ท่านทรงรับสั่ง **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของยากอย่างนี้

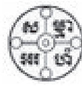
นี้พระบวชใหม่ท่านทำเป็นแล้ว เป็นแล้วอย่างนี้ท่านจึงละสมบัติพัสถานได้ ท่านจึงบวชจริง ตั้งใจจริง ท่านไปสอนในประเทศญี่ปุ่นมาทั้งประเทศละนี่น่ะ เพราะท่านถึงนี่แล้ว ท่านถึงความเป็นพระพุทธเจ้าอย่างนี้แล้ว ถึงตลอดถึงไกลไปกว่านี้อีกนับไม่ถ้วน ท่านไปไกลแล้ว เพราะฉะนั้นท่านเห็นจริงเห็นจังอย่างนี้แล้ว นี่แหละธรรมอันนี้เป็นของลึกซึ้ง

ถ้าว่าผู้ใดไปถึงเข้าแล้ว ผู้นั้นก็จะรู้สึกน่ะ ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย พุทโธ่เอ๋ย เราเกิดมาตั้งแต่เล็กจนโต เป็นหนุ่มเป็นสาว ครองเหย้าครองเรือน เหมือนเด็กจริงๆ เด็กๆ เล่นขายของกันแท้ๆ เดี๋ยวก็ตีเดี๋ยวก็ทะเลาะกัน เพราะอ้ายนั่นไม่พออ้ายนี่ไม่พอ หึงหวงกันต่างๆ นานา เหมือนเด็กๆ เล็กๆ แท้ ถ้าไปถึงพระเข้าแล้วก็ อ้ายนี่มันไม่ใช่เรื่องอย่างนี้หรือนี่ นี่แกก็ไปเห็นอย่างนั้นเข้าเหมือนกัน แกจึงทิ้งบ้านทิ้งช่อง แม้ใครจะมายอมเป็นภรรยา แกก็ไม่ยอมอีกนะแหละ แกกลัวจะเล่นเรื่องเด็กกันอีก แกกลัวแกรีบมาเสีย แกกลัวจะไปเล่นเรื่องเด็กกันอีก ยุ่งๆ เหยิงๆ กันต่างๆ นานา ที่รบกันไปรบกันมานั้นกัน ก็เรื่องเด็กๆ นะ ไม่ใช่เรื่องผู้ใหญ่ ถ้าเรื่องผู้ใหญ่ไม่รบกันดอก ดูแต่ผู้ใหญ่เข้ากับผู้ใหญ่นั่นซิ อยู่ด้วยกันไปๆ ก็ไม่เป็นไร โอบอ้อมอารีซึ่งกันและกัน ไม่ค่อยจะเป็นอันตรายนัก แต่ว่าต่างคนต่างก็เป็นผู้ใหญ่ เป็นเด็กๆ ไม่รู้เดียงสา พูดไม่รู้เรื่อง ฟังกันไม่รู้เรื่อง กลับเป็นเด็กๆ เสียอีก เพราะเหตุนี้ความเป็นพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก ต้องเป็นผู้ใหญ่จริงๆ นะจึงจะเป็นพระพุทธเจ้าได้ ถ้าเป็นเด็กๆ เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ ยังทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่ เมื่อสมัยยังเป็นเด็กๆ พระพุทธเจ้าไม่มีทะเลาะกันกับใคร ใจดีนักทีเดียว ไม่ข้องแวะกับใคร ไม่กระทบกระเทือนใครทีเดียว สังเกตดูพระบวชใหม่แกไม่กระทบกระเทือนแก่ใครๆ แกหลีกของแก ตามเรื่องของแกทีเดียว เพราะเหตุอะไร แกเป็นผู้ใหญ่เข้าแล้วมีธรรมของผู้ใหญ่เข้าแล้ว มีกระแสพระพุทธเจ้าเข้าแล้ว เป็นพระพุทธเจ้าเข้าแล้ว มีได้ยากอย่างนี้ ของได้ยากอย่างนี้ ของได้ยากไม่ใช่ได้ง่าย หลายคนด้วยกันพี่น้องกัน ก็มีน้องคนสุดท้องก็ยังไม่ได้กับเขาเลย ประพฤติกับเขาเหมือนกัน น้องคนรองมานั่นได้แล้ว พี่ชายยังไม่ได้ มารดาก็ได้แล้ว เพราะเห็นเข้าแล้วในวันนั้น

วันนี้เขาทำบุญเป็นอย่างแปลกประหลาดอย่างอัศจรรย์ คนที่รู้จักบุญ เห็นบุญเช่นนี้ บุญก็ไหลมาเหลือประมาณ นับประมาณไม่ได้ เจ้าของเขาก็เห็นเป็นดวงใหญ่โตมโหฬาร นับประมาณไม่ได้ บุญที่ส่งมาคราวนี้แหละจะได้เป็นกำลังของพระบวชใหม่ให้ประกาศศาสนาในประเทศญี่ปุ่น ให้ญี่ปุ่นเขาเคารพนบนอบหมดทั้งประเทศ มันสำคัญอย่างนี้ ส่งบุญมาวันนี้ ต้นธาตุส่งบุญมาให้มโหฬารทีเดียว นับประมาณไม่ไหว

เหตุนี้ความจะได้เป็นพระพุทธเจ้าของได้ยากอย่างนี้ เพราะว่า **ขณสมฺปตฺติ** ที่เราถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเช่นนี้ไม่ใช่ง่ายนะ หมดทั้งประเทศไทย ไม่ใช่ง่ายหรอก ทั้งประเทศไทย ทั้ง ๑๘ ล้านเศษๆ นี้ เราเข้าใจ เขานับถือพระพุทธศาสนาทุกคนหรือที่ไหนก็มี ศาสนาต่างๆ ก็มี ศาสนาผีก็มี เจ้าก็มี ต่างๆ นานา ศาสนาพุทธจริงๆ มี

น้อย ถ้าไม่เข้าถึงพระพุทธเจ้า ไม่เป็นพระพุทธเจ้า ไม่เห็นพระพุทธเจ้า ที่จะถึงพระพุทธเจ้าจริงๆ น้อยนัก ต้องเห็นต้องเป็นจึงจะถือแท้แน่นอน ที่เขาถือจริงก็มีอยู่ ยังไม่เห็นยังไม่เป็นก็ถือจริงเหมือนกัน นั่นก็จริงใช้ได้เหมือนกัน แต่ว่ายังไม่มั่นนัก ต้องเป็นจึงจะมั่นหมาย ท่านจึงวางตำราไว้ในบาทที่ ๓ ว่า **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ที่จะถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยาก ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย

ขณะสมัยเป็นอย่างไร ขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลก พระสิทธัตถราชกุมารมาตรัสขึ้นในโลก หรือมีธรรมกายปรากฏขึ้นเช่นนี้แล้ว นี่พระพุทธเจ้ามาตรัสขึ้นในโลกแล้ว ในโลก ขันธโลก สัตว์โลกแล้ว ในตัวสัตว์นี่เองไม่อยู่ที่ไหน ธรรมกายเกิดขึ้นแล้วที่จะมีผู้เชื่อจริงเห็นจริงได้ยากนัก โน้น เราไปเกิดเสียปลายดงปลายแขมแคว้นชนบทบ้านป่าเมืองดอน ธรรมกาย ไม่รู้เรื่องของพระพุทธเจ้ากับเขา มันจะรู้เรื่องอะไร ร้อยวันพันปีภิกษุสามเณรไม่กรายไปแม้แต่ทีหนึ่ง มันเกิดมาก็ตายเปล่า ไปดูซี ถามว่าเคยพบพระนครบ้างหรือเปล่า ไม่ได้เคยไปเลย นั่นแน่ะ ถึงขนาดนี้แน่ะ มันไปอยู่ปลายดงปลายแขมเสียขนาดนี้นะ นี่แน่ะ เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมันจะรู้เรื่องอะไร ไม่รู้เรื่องทีเดียว นี้เป็นอขณะอสมัยทีเดียว พระพุทธเจ้ามาเกิดขึ้นในโลก โน้น ไปเกิดในอรูปสัตว์ อสัญญีสัตว์ ต่อภพข้างบนโน่นแน่ะ ไปเสวยความสุขเสีย ๘๔,๐๐๐ อสงไขยกัลป์ ๘๔,๐๐๐ มหาอสงไขยกัลป์นั่น มันก็ไม่ได้พบพระพุทธเจ้า ไปเป็นอสัญญีอยู่พรหมชั้นที่ ๑๑ ไปนั่งไปนอนเป็นตุ๊กแกหินอยู่นั่นเอง นั่นเขาเรียกว่าพรหมลูกฟัก ไม่รู้บาปไม่รู้บุญรู้คุณรู้โทษอะไร ไปนอนเฉยอยู่นั่น ไม่เอาเรื่องเอาราวกับใครนับเป็น ๕๐๐ มหากัลป์ อยู่นั่นแหละ พระพุทธเจ้ามาตรัสเท่าไหร่ๆ ก็ไม่รู้เหมือนกัน นั่นมันก็เป็นอขณะอสมัยเหมือนกัน มันเกิดกับเขาในโลกที่พระพุทธเจ้ามาตรัสในโลกเหมือนกัน แต่ว่าแกเป็นมิจฉาทิฏฐิไปเสีย ไม่เชื่อความเป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว แกไม่เชื่อทีเดียว นั่นแหละ จะกระทำอย่างไรแกก็ไม่เชื่อ แกเป็นมิจฉาทิฏฐิเสีย นั่นถึงจะอยู่รวมหมู่เดียวคณะเดียวก็เป็นอขณะอสมัย ไม่ได้เรื่องอีกเหมือนกัน พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสในโลกปรากฏอยู่ เขาก็เกิดมาในมนุษย์โลกอีกเหมือนกัน ใบ้บ้าบอดหนวกเสีย เอาเรื่องไม่ได้อีก เป็นอขณะอสมัยอีก พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสในโลก โน่น ไปเกิดในอเวจีอีก ไปเกิดในอเวจีนั่นเป็นสัตว์นรกเสียอีกแล้ว ไม่ได้เรื่อง เป็นสัตว์เดรัจฉานเสียอีกแล้ว เป็นเปรต เป็นอสุรกาย อยู่ในอบายภูมิเสียแล้ว มันก็เป็นอขณะอสมัย ไม่ได้เรื่องต่อเมื่อไรพระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสในโลก เกิดมาในมนุษย์รู้ดีรู้ชั่ว รู้ผิดรู้ชอบทุกอย่าง รู้สูงรู้ต่ำทุกอย่าง ไม่เข้าใจ แนะนำสั่งสอนคนอื่นไม่ได้ เป็นพุทธศาสนาแท้ๆ เป็น

มิจฉาทิฏฐิเสียจนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เป็นอขณะอสมัยกับเขา เป็นอขณะอสมัยแท้ๆ ไม่ได้มรรคผล พวกเหล่านี้

ต่อเมื่อใดพระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสในโลก เชื่อแท้เห็นแท้เหมือนกับพระบวชใหม่อย่างนี้ มันก็ต้องทำธรรมกายเหมือนอย่างนั้น นั่นแน่ เขาถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยอย่างนั่นแน่ะ สมบูรณ์บริบูรณ์ทีเดียว พระพุทธเจ้าจะลูบหูลูบหัวท่านก็ได้ พระพุทธเจ้าท่านจะเอามือลูบหูลูบหัวก็ได้ จับมือถือแขนท่านก็ได้ อย่างนี้ เขาว่องไวอย่างนี้ อย่างนี้แหละถึงจะอยู่ใกล้พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านนิพพานไปแล้ว เขาเกิดเป็นมนุษย์เช่นนี้ เขาก็เหมือนพระพุทธเจ้ามีพระชนม์อยู่ เขาจะเฝ้าพระพุทธเจ้าเวลาใดก็ได้เวลานั้น ให้พระพุทธเจ้ามาสู่หาเวลาใด ก็มาสู่หาเขาเวลานั้น ในขณะจิตนั้น ไม่คลาดเคลื่อน นี่เขาถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยมันเป็นอย่างนี้ ได้ยาก นี่ไม่ใช่เป็นของง่าย ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย เป็นของได้ยากนักหนาทีเดียว นี่เรียกว่า **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย พระพุทธเจ้าน่ะทรงรับสั่งว่าเป็นของได้ยาก ไม่ใช่เป็นของธรรมดาๆ

สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างยิ่ง นี่เป็นของพระพุทธเจ้าแท้ๆ สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างนี้ สัทธรรมน่ะอะไร เป็นของได้ยากอย่างนี้ สัทธรรมน่ะคือธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้าน่ะดวงใหญ่อยู่กลางกายพระพุทธเจ้า สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กนั่นพอดี กลางกายนั่นพอดี วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว กายละเอียดก็แบบเดียวกัน กายหยาบก็แบบเดียวกัน นี่เป็นองค์สัทธรรมอันถึงได้ยาก ที่จะเข้าถึงได้ยาก ที่จะรู้จักก็ยาก ธรรมดวงนี้น่ะ แล้วก็ดวงสัทธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว พระอนาคาละเอียด ๒๐ วา กลมรอบตัว นั่นก็เป็นสัทธรรม นั่นเป็นสัทธรรมเหมือนกัน สัทธรรมที่ลดส่วนลงมา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ธรรมกายละเอียดของพระสกิทาคาวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว นั่นก็เป็นดวงสัทธรรมแท้ๆ ลดส่วนกว่านั้นลงมา พระโสดา สัทธรรมของพระโสดาวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว กายพระโสดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว นั่นดวงสัทธรรมแท้ๆ ได้ยาก เข้าถึงยากนัก เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว ในกลางดวงนั้น มาถึงโคตรภูบุคคล ธรรมกายละเอียดวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ธรรมกายไม่ละเอียด

หย่อนกว่า ๕ วา ลงมา กลมรอบตัวเหมือนกัน นั่นก็ดวงสัทธรรมแท้ๆ นี่ส่วนธรรมกาย ดวงสัทธรรมที่เป็นธรรมกายนั่นแหละ ดวงนั้นแหละเป็นตัวสัทธรรมแท้ๆ

ลดส่วนลงมามากกว่านั้นลงมา กายอรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นอรูปพรหมละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ๘ ดวง ๘ ฟอง เอามารวมกันเข้าเป็นดวงเดียวกัน ลดเล็กลงมาอย่างนั้น เข้ามาถึงในภพเสียแล้วนี่ เล็กลงมานั้นตัวพระสัทธรรมแท้ๆ มาถึงกายอรูปพรหมหยาบ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายรูปพรหมละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายรูปพรหมหยาบ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายทิพย์ละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายทิพย์หยาบ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายมนุษย์ละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ มาถึงกายมนุษย์หยาบ นี่เท่าฟองไข่แดงของไก่นั่นแหละ

ดวงนั่นแหละเป็นดวงสัทธรรม ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าต้องไปในทางดวงนั้น เดินไปในทางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด เดินเข้าไปในกายธรรม กายธรรมละเอียด กายพระโสดา โสดาละเอียด พระสกิทาคา สกิทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เดินเข้าไปในนั้น **ดวงนั้นแหละเป็นสัทธรรมแท้ๆ เมื่อเข้าไปอยู่กลางดวงนั้นแล้ว หยุด ความชั่วไม่ทำเลย ใจหยุดทีเดียว ถ้าไม่หยุด เข้าไปในดวงนั้นไม่ได้ อยู่ข้างนอกเสีย อยู่ข้างนอกเสียเป็นถิ่นที่ทำเลของมาร มารก็ปั่นหัวเหมือนเด็กๆ ยุยงส่งเสริมตามชอบใจ บังคับบัญชาตามชอบใจ บังคับอย่างน่าบัดสีน่าอับอาย** มันไม่อาย มารมันบังคับเสีย มันไม่อาย มันเอาเสียหมด เหมือนจ้าวทรงผีสิงทีเดียว เข้ารบเข้าราน่ะมันอายกันเพียงไรน่ะ หน้าด้านน่ะ มันอายเมื่อไรล่ะ ทำหน้าเจี๊ยมเลี่ยมสบายอกสบายใจ ใส่ลูกระเบิดเจ้าเข้าให้ ยิงเจ้าเข้าให้ ขึ้นเครื่องบินนั่งยิ้มแย้มแจ่มใส อ้ายนี่มารมันบังคับทั้งนั้น เหมือนเด็กๆ เล็กๆ มันอายเขาเมื่อไรเล่านั่นทำชั่วมันควรอายมนุษย์ มันอายได้เมื่อไรเล่านั่น ไปฆ่าเขาไปฟัน มันอายเขาเบาไปหรือนี่ เพราะเหตุฉะนั้น สัทธรรมน่ะเป็นดวงใสอย่างนั้นเป็นของได้ยากอย่างยิ่ง

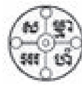
สัทธรรมถ้าว่าจะกล่าวถึงมัน สัทธรรมโดยปริยาย เมื่อใจหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์มันก็บริสุทธิ์ แม้จะใช้กาย กายก็ไม่กระทบกระเทือน

ไม่เดือดร้อนใคร เย็นตาเย็นใจทุกคน **เข้าใกล้ใคร กายไม่ให้กระทบกระเทือนใครเลย ไม่กระแทกแดกดันด้วยประการใดประการหนึ่ง ไม่แถกเขาด้วยตาว่าด้วยปาก อย่างใดอย่างหนึ่งไม่มีเลยทีเดียว ไม่กระทบกระเทือนใครทีเดียว นั่นกายอย่างชนิดนั้นออกจากใจที่หยุด ใจที่เป็นธรรม ใจที่สงบ ออกจากสัทธรรม** สงบเงียบเรียบร้อยเป็นอันดี เมื่อกายบริสุทธิ์กล่าววาจาใดๆ ก็ไม่กระทบตนและบุคคลอื่น ไม่เดือดร้อนตน ไม่เดือดร้อนบุคคลอื่น กล่าวออกไปแล้วชุ่มชื่นด้วยกันทั้งนั้น ยิ้มแย้มแจ่มใสสบายอกสบายใจทั้งนั้น นี่ออกจากใจที่หยุด จากสัทธรรมนั่นทั้งนั้น ไม่ใช่ออกจากอื่น ส่วนใจจะคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็คิดแต่สิ่งที่ดีที่ชอบทั้งนั้น ประกอบแต่สุจริต ทุจริตไม่มี ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ นี่เป็นอาการของสัทธรรมทั้งนั้น

สัทธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องสงบ สงบอย่างไร สงบวาจาจากบาปธรรม ไม่มีบาปธรรมเลย เหลือแต่วาจาที่ดี สงบกาย กายก็หมดจากบาปธรรม ไม่มีบาปธรรมเลย มีแต่กายที่บริสุทธิ์ สงบใจ ใจก็ไม่มีพิรุธ มีแต่บริสุทธิ์ฝ่ายเดียว

สงบได้อย่างไร กาย ฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกามได้ นี่สงบเสียได้อย่างนี้ วาจา พูดปด ส่อเสียด คำหยาบ โปรยประโยชน์ เมื่อวาจาสงบลงไป วาจาก็พูดจริง พูดสมานไมตรี พูดอ่อนหวาน พูดเป็นหลักเป็นธรรมเป็นวินัย นี่สงบชั่วเสียหมดเหลือแต่ดีอย่างนี้ ใจล่ะ สงบชั่วเสีย เลิกอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม ให้ของของเราแก่บุคคลอื่น เหมือนเจ้าของทานอย่างนี้ ให้ของของตัวแก่บุคคลอื่นน่ะ แปลกประหลาดไหมล่ะ แล้วยินดีด้วย ชอบอกชอบใจด้วย เสียเงินเป็นก่ายเป็นกอง แล้วชอบอกชอบใจด้วย นี่ชอบใจอย่างนี้ เขาเรียกว่า **เพราะถูกสัทธรรมนี่ สัทธรรมท่านก็ช่วยน่ะซี ให้ใจผ่องใส เข้าประคองใจให้ใจปลาบปลื้ม ให้บุญไหลมา ใจเอิบอิ่ม ตื้นเต็ม ไม่เสียดมเสียดายอะไร ให้อะไรก็ไม่รู้จักหมดจักสิ้น** ทางหลังฉากก็ไหลมาอีก สัทธรรมท่านก็ช่วยสงเคราะห์อย่างนี้ เมื่อใจสะอาดสะอ้านได้เช่นนี้ เมื่อใจสะอาดสะอ้านจากความโลภ ที่จะโลภสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตน กลับให้ของของตนแก่บุคคลอื่นเสียได้ นี่เป็นสัทธรรมอย่างนี้ โกรธ คิดประทุษร้ายเขา กลับเมตตา รักใคร่ ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุขเสียอีกแล้ว นี่เป็นสัทธรรมอย่างนี้ เห็นผิดจากคลองธรรม เห็นชอบจะผิดอย่างไร อยู่กับสัทธรรมแล้ว สัทธรรมท่านก็ช่วยพิทักษ์รักษา ใจก็ปลาบปลื้มเอิบอิ่มตื้นเต็มในความดีอยู่เป็นธรรมดา นี่ได้ชื่อว่าเป็นสัทธรรมอย่างนี้ และเป็นของได้ยากหนา ไม่ใช่ของได้ง่าย

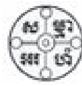
เมื่อได้สัทธรรมของมนุษย์แล้ว สัทธรรมของมนุษย์ละเอียด สัทธรรมของกายทิพย์ สัทธรรมของกายทิพย์ละเอียด เป็นลำดับขึ้นไป สัทธรรมของกายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา โสดาละเอียด สกิทาคา สกิทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด กายอรหัต อรหัตละเอียด ที่นอกทำนองคลองธรรมไม่ไป อยู่ในทำนองคลองธรรมฝ่ายเดียว ก็อยู่ในสัทธรรมทั้งสิ้น เป็นของได้ยากจริงๆ **สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ** สัทธรรมเป็นของได้ยากจริงๆ อย่างนี้

บัดนี้เจ้าภาพได้สัทธรรม สมมาดปรารถนา ได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ฝ่ายมารดา ฝ่ายโยมผู้หญิงนั่นยังไม่ได้เคยบวชเลย ลูก ๔ คน ด้วยกัน ลูกชายทั้งนั้น คนโตเขาก็ยังไม่ยอมให้บวช คนที่ ๓ ที่ ๔ เขาก็ยังประกอบการงานอยู่ เขายังไม่เข้าถึงสัทธรรม ฝ่ายคนที่ ๒ รองหัวปี เข้าถึงสัทธรรม เห็นสัทธรรม ได้สัทธรรม แต่ว่าอย่างที่เขาสั่งมาเป็นครูของชาวญี่ปุ่นนา คอยดูไปข้างหน้าซี จะได้พึ่งพาอาศัย จะได้เป็นที่ไหว้ที่บูชาของชาวญี่ปุ่นต่อไป เหตุนี้ ท่านผู้มีปัญญาเมื่อมาโมทนาในกองการกุศลของท่านภิกษุใหม่ที่มาบวชในพระธรรมวินัยนี้ การบวชในพระธรรมวินัยน่ะ ได้ชื่อว่าสนองคุณมารดาบิดาจริงๆ เชียว มารดาบิดาน่ะ ถ้าว่าเห็นลูกบวชแล้วปลาบปลื้ม เอิบอิ่ม เต็มตื้นนัก อะไรจะไปเท่าไม่มีล่ะ ร่าเริงบันเทิงใจ จะกินข้าวหรือไม่กินก็ไม่รู้ละ อิ่มเอิบไปหมด บอกไม่ถูกทีเดียว ถ้าว่าลูกของใครบวชเข้าไปแล้ว ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย ปลาบปลื้มอิ่มเอิบตื้นเต็มอย่างนั้น บาลีท่านยืนยันในมงคลทีปนีว่า มารดาบิดาไม่มีศรัทธาไม่เชื่อในพระรัตนตรัย เชื่อในพระรัตนตรัยขึ้น นี่เป็นแทนคุณข้อที่ ๑ มารดาบิดาไม่มีศีล ให้มีศีลขึ้น นี่เป็นแทนคุณข้อที่ ๒ มารดาไม่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ให้เลื่อมใสหนักขึ้น นี่เป็นแทนคุณข้อที่ ๓ มารดาไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ แก้ไขมารดาบิดาให้รู้จักประโยชน์มิใช่ประโยชน์ขึ้น เหมือนกับตนผู้บวชในวันนี้ มารดาบิดาไม่เลื่อมใสทำให้เลื่อมใสหนักขึ้น หรือเลื่อมใสน้อยทำให้เลื่อมใสมากขึ้น มารดาบิดาไม่มีศีลเข้าใกล้พระรับศีล เมื่อเข้าก็รับศีลแล้ว เมื่อตอนก่อนก็รับศีลเหมือนกัน นี่เขาเคยรับศีลมาบ้างแล้ว รับศีลแน่นหนาหนักขึ้น ให้ทั่วไปกับพระภิกษุอื่น เมื่อลูกบวชเช่นนี้แล้วเห็นพระภิกษุอื่นสามเณรอื่นก็เหมือนอย่างกับลูกเรา รักใคร่พระภิกษุสามเณรขึ้นทีเดียว สมเพชเวทนา มีข้าวปลาอาหารก็เอาเลี้ยงดูทีเดียว นี่เป็นต้นเป็นตัวอย่าง เมื่อมารดาบิดาไม่เชื่อแท้แน่นอนลงไปในพระพุทธศาสนา ก็ให้มีธรรมกายเสีย เชื่อแท้แน่นอนแล้ว ลูกน่ะแก้ไขให้มีธรรมกายแท้แน่นอนแล้ว มารดาบิดาไม่รู้จักสูงต่ำ เมื่อรู้จักพุทธศาสนาแล้วรู้จัก

สูงต่ำทีเดียว นี่มันชั้นสูง อ้อ เมื่อก่อนเราเล่นมีลูกมีเต้ามาเดิมน่ะมันเล่นอย่างเด็กๆ นี่ นี่พระท่านไม่เล่นด้วย ท่านไปไกลอย่างนี้ มาเป็นธรรมกายพระอรหัตเข้าแล้ว ไปไกลหนักขึ้นไป ก็ดีอกดีใจชอบอกชอบใจ อย่างนี้ได้ชื่อว่าได้แทนคุณมารดาบิดาจริงๆ ทีเดียว ถ้าว่าจะแทนคุณมารดาบิดาน่ะ ให้เอาทองคำมาทั้งแผ่นนั่นแหละ เป็นเจ้าจักรพรรดินิมิตแผ่นปฐพีให้เป็นทองคำทั้งแผ่นมอบให้บิดามารดา มอบให้เป็นสมบัติพรรดิตราธิราช ให้บิดาเป็นเจ้าจักรพรรดิตราธิราช ให้มารดาเป็นพระมเหสีของพระเจ้าจักรพรรดิตราธิราช เป็นแต่กตัญญูต่อมารดาบิดา ไม่ใช่ว่าตอบแทนคุณ แม้ว่าจะเอามารดาบิดาขึ้นนั่ง ให้มารดาขึ้นนั่งบ่าขวา บิดาขึ้นนั่งบ่าซ้าย ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะบนนั้นเสร็จจนหมดอายุของลูกนั่นแหละ จะชื่อว่าแทนคุณบิดามารดาก็หาไม่ ได้ชื่อว่าเป็นกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดาเท่านั้น ชื่อว่าแทนคุณแท้ๆ ดังกล่าวแล้ว **มารดาบิดาไม่มีศรัทธาให้มีศรัทธาขึ้น ไม่มีศีลให้มีศีลขึ้น ไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใสขึ้น ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษให้รู้จักบาปบุญคุณโทษขึ้น** ๔ ประการนี้ วางหลักไว้ ผู้หญิงก็แทนคุณบิดามารดาได้ ผู้ชายก็แทนคุณบิดามารดาได้

ผู้หญิงจะแทนคุณอย่างไร แทนคุณบิดามารดา อ้าว มารดาบิดาอยู่บ้านอยู่ช่องตามปรกติของมารดาบิดา ถึงวัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำแล้ว ก็เอาหาข้าวหาของหาเครื่องอุปการะของอุบาสกอุบาสิกาเข้า "ไปวัดเถอะแม่ ฉันจะไปด้วย" ท่านั้นท่านี้ แก้ไขเสียจนกระทั่งพ่อแม่เคย จึงต้องไปรักษาศีล ให้มีศรัทธาขึ้นแล้ว ให้มีศีลขึ้นแล้ว แล้วก็ให้เลื่อมใสขึ้นแล้ว เมื่อไปรับศีลก็รู้จักบาปบุญคุณโทษขึ้นแล้ว อ้าว ให้มีปัญญาขึ้นแล้ว นี่ลูกหญิงก็ดีลูกชายก็ดีถ้าฉลาดเช่นนี้แทนคุณได้ทุกคน ถ้าว่าไม่ฉลาดแทนคุณไม่ได้ นี่เป็นแง่สำคัญนัก เหตุนั้น การที่จะกล่าวอานิสังสผลของเจ้าตนผู้บวช ของมารดาบิดา ของผู้อุปถัมภ์ให้บวชน่ะมากมายนัก ท่านกล่าวว่า มารดา ลูกของตัวบวช มารดาบิดา ลูกของตัวบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดา เป็นเจ้าภาพให้ลูกของตัวบวชเป็นเณรในพระธรรมวินัยของพระศาสดาได้อานิสงส์ ๘ กัลป์ การให้บวชเป็นพระภิกษุได้อานิสงส์ ๑๖ กัลป์ ๘ กับ ๑๖ ประสมกันเข้าเป็น ๒๔ กัลป์ เหมือนพระที่บวชใหม่นี้ เจ้าภาพก็ได้ ฝ่ายมารดาก็ได้อานิสงส์ ๒๔ กัลป์ กัลป์หนึ่งเท่าไรล่ะ ได้เสวยสุขนะไม่รู้จักได้นานเท่าไรเอากัลป์รวมกัน กัลป์น่ะ ภูเขากว้างโยชน์สูงโยชน์ ๑๐๐ ปี เทวดาผู้วิเศษเอาผ้าทิพย์เนื้อละเอียดมาปัดลงไปที่ยอดนั้นครั้งหนึ่ง ก็หยุดไป พอครบ ๑๐๐ ปีแล้วมาปัดอีกครั้งหนึ่ง เพียรปัดไปดังนี้แหละ ภูเขานั่นสึกด้วยผ้าเทวดาปัดนั่นแหละ สึกลงมาเรียบร้อยลงมาถึงพื้นดินตามเดิมไม่รู้ว่าภูเขาอยู่ที่ไหน เป็นพื้นดินไป

แล้ว เรียบลงมาถึงขนาดนั้น นั่นเรียกว่าได้กัลป์หนึ่ง ได้กัลป์หนึ่ง โอ มันเหลือลึกอย่างนี้ นั่นภูเขา อีกนัยหนึ่ง สระกว้างโยชน์หนึ่งลึกโยชน์หนึ่ง ๔ เหลี่ยมจตุรัส ๑๐๐ ปี มีเทพเจ้าผู้วิเศษเอาเมล็ดพันธุ์ผักกาดมาทิ้งลงเมล็ดหนึ่ง เทวดาผู้วิเศษก็ไม่ตายเหมือนกัน ๑๐๐ ปีก็เอามาทิ้งไว้เมล็ดหนึ่ง ๑๐๐ ปีก็เอามาทิ้งไว้เมล็ดหนึ่ง เอาละ จนกระทั่งเมล็ดพันธ์ผักกาดนั่นแหละเต็มสระที่ลึกโยชน์กว้างโยชน์นั่นน่ะ ๔ เหลี่ยมจตุรัสนั่นแหละ นี่มันเท่าไหร่กันล่ะ นับกันไม่ไหว ต้องตวงกันด้วยกัลป์อย่างนี้ นี่บุญกุศลน่ะมันมากมายขนาดนี้ เพราะเหตุฉะนี้ เมื่อเจ้าศรีธรรมาโศกราชสร้างเจดีย์วิหาร ๘๔,๐๐๐ เงินเท่าไรไม่รู้ ๙๖ โกฏิ สร้างเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ วิหารที่ไหนก็เจดีย์องค์หนึ่งที่นั่น ๘๔,๐๐๐ เจดีย์ก็ ๘๔,๐๐๐ วิหารก็ ๘๔,๐๐๐ นับทรัพย์สมบัติ ๙๖ โกฏิ พอทำเสร็จแล้วทำการฉลอง พอฉลองเสร็จแล้วพระเจ้าศรีธรรมาโศกราชได้ทูลถามพระสงฆ์ เรียนพระสงฆ์ถามพระสงฆ์ในครั้งนั้น มีพระอรหันต์พระโมคคัลลีบุตรติสสมหาเถระเป็นพระอรหันต์ทีเดียว ถามว่าพระสงฆ์เจ้าข้า โยมทำบุญในครั้งนี้น่ะทำเพียงอย่างนี้น่ะ เมื่อพระพุทธเจ้ามีพระชนม์น่ะ มีใครทำอย่างนี้บ้างไหม มีศรัทธามากอย่างนี้ พระโมคคัลลีบุตรติสสมหาเถระตอบ “ถวายพระพร ไม่มี ครั้งพุทธองค์มีพระชนม์อยู่ ทำบุญมากอย่างนี้ไม่มี เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้วก็ไม่มี มีมหาบพิตรนี่แหละทำอย่างมากกว่าเขา คนเดียวเท่านี้”

“พระคุณเจ้าข้า กระผมทำบุญอย่างนี้น่ะจะได้เป็นญาติกับพระศาสนาได้แล้วหรือยัง?” พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ พระอรหันต์ตอบ “มหาบพิตรทำบุญทำกุศลอย่างนี้เป็นพุทธศาสนูปถัมภ์ อุปการะพระศาสนาเท่านั้นหนา จะได้เป็นญาติกับพระศาสนาก็หาไม่” พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชตกใจ “โอ๊ะ! อย่างนั้นหรือพระคุณเจ้า นี่จะให้โยมทำอย่างไรจึงจะได้เป็นญาติของพระศาสนา” พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระกล่าว “ถวายพระพรมหาบพิตร ถ้ามหาบพิตรจะเป็นญาติของพระศาสนาแล้วละก็ ขอให้ราชกุมารราชกุมารีของพระองค์น่ะบวชเป็นภิกษุ ภิกษุณี เป็นสามเณร สามเณรี เป็นภิกษุภิกษุณีในพระพุทธศาสนานั่นแหละ จะได้เป็นญาติในพระศาสนาละ” “ขอรับ” นี่ได้ฟังเสียงพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระตอบเท่านั้น ดีอกดีใจ ดีพระทัยทีเดียว ลาพระสงฆ์กลับไปพระราชวังเรียกมหินทกุมาร สังฆมิตตา พอเรียกเข้ามาสู่ที่เฝ้า “บัดนี้เจ้าทั้ง ๒ พ่อน่ะปรารถนาเดิมนะให้ลูกทั้ง ๒ ครองสมบัติแทนพ่อ บัดนี้พ่อไม่ปรารถนาเสียแล้วสมบัติอย่างนั้น พ่อจะให้ลูกได้กุศลยิ่งใหญ่ไพศาลยิ่งขึ้นไปกว่านั้น พ่ออยากจะให้ลูกทั้ง ๒ น่ะ ฝ่ายมหินทกุมาร สังฆมิตตาน่ะ ให้บวชเป็นภิกษุ เป็นสามเณร สามเณรีใน

พุทธศาสนา เป็นภิกษุ ภิกษุณีในพระพุทธศาสนา จะได้เป็นอายุพระศาสนาต่อไป พ่อหวังอย่างนี้เสียแล้ว" ราชกุมาร ราชกุมารีก็ตามพระทัยปรารถนา พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชก็นำราชกุมาร ราชกุมารี ไปฝากพระเถระผู้ใหญ่ให้หัดในเรื่องบวช แล้วก็บวชเป็นสามเณร บวชเป็นภิกษุ ภิกษุณีในพุทธศาสนาทีเดียว แล้วก็พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระก็สมความปรารถนา เผดียงถามพระสงฆ์อีก พระสงฆ์บอกว่า มหาบพิตรได้เป็นญาติกับพระพุทธศาสนาแล้ว นี่เป็นญาติของพระศาสนาแท้ๆ เหมือนเจ้าภาพวันนี้เป็นโยมของพระก็ได้เป็นญาติของศาสนาแท้ๆ พร้อมด้วย **ญาติสาโลหิตา** ด้วย **วิสฺสาสปรมา ญาตี** **ญาติสาโลหิตา** ญาติเนื่องด้วยสายโลหิต สายโลหิตของตัวเป็นพระป้อล่ออยู่เดี๋ยวนี้ ปรากฏอยู่นี่ ฝ่ายมารดาละก็เป็นพืช ให้พืชมาเป็นลูกเป็นมนุษย์เป็นผู้ชาย ก็ได้บวชในพระพุทธศาสนา ปรากฏเห็นสภาวะปานฉะนี้ ชื่อว่าเป็นญาติในพระพุทธศาสนา ชื่อว่า **วิสฺสาสปรมา ญาตี** พวกเราเล่า ที่พร้อมกันมาโมทนาสาธุด้วย เป็นญาติเหมือนกัน ไม่เรียกว่า **ญาติสาโลหิตา** เรียกว่า **วิสฺสาสปรมา ญาตี** ที่เป็นญาติเนื่องด้วยสายโลหิตเรียกว่า **ญาติสาโลหิตา** เหมือนกัน ดุจสายโลหิตอันเดียวกัน ถ้าว่าไม่เนื่องด้วยสายโลหิตอันเดียวกันเรียกว่า **วิสฺสาสปรมา ญาตี** ก็เป็นญาติในพระศาสนาด้วยความคุ้นเคย อย่างนี้ก็ใช้ได้เหมือนกัน เหตุนั้น ฝ่ายอานิสงส์ของเจ้าภาพน่ะมากมายก่ายกองนับประมาณไม่ได้ ต้องตวงกันด้วยกัปด้วยกัลป์ เล่าให้ฟังแต่เพียงกัปเดียวกัลป์เดียวเท่านั้นอเนกอนันต์ นี่มันถึง ๒๔ กัป ๒๔ กัลป์ นั่นแน่อานิสงส์น่ะ ก็ส่วนเจ้าตัวผู้บวชล่ะจะมีอานิสังสผลเป็นประมาณใดล่ะ นี่เจ้าตัวผู้บวชน่ะพอบวชเข้าเท่านั้น นั่นเห็นไหมล่ะแปลกประหลาด ผลอานิสงส์เกิดปัจจุบัน พวกเราเป็นหญิงเป็นชายต้องไหว้นบเคารพหมดทีเดียว ที่เคยพูดต่ำๆ สูงๆ พูดไม่ได้เสียแล้ว ไหว้นบเคารพเป็นกระถางธูปเสียแล้ว นั่นแน่ะ วิเศษประเสริฐอย่างนี้ ชื่อเสียงเรียงรายก็ปรากฏไปต่างๆ มีปรากฏจำเพาะปัจจุบันทีเดียวเข้าแล้ว ที่สุดจนกระทั่งโทษประหารชีวิต เมื่อครั้งพุทธกาลหรือในเมื่อครั้งแผ่นดินต้นๆ นี่เขาไม่เอาโทษผิดแก่ผู้บวชแล้ว เมื่อบวชแล้วก็เป็นแล้วกัน ให้อภัยทีเดียว ให้อภัยเป็นอันขาด นี้ก็ด้วยอานิสังสผล เขาเรียกว่าสามัญผล ผลบังเกิดปัจจุบันทันตาเห็น ไม่ใช่แต่เท่านั้น ผู้บวชน่ะถ้าว่ามีธรรมเช่นนี้แล้วละก็ อานิสงส์ชั้นสูงเป็นอายุพระศาสนาต่อไป ก็อานิสงส์ของผู้บวชน่ะ อนันต์นับประมาณไม่ได้ ท่านกล่าวไว้ว่า **มหิทฺธิโก มหานุภาโว** มีเทพบุตร มีฤทธิ์ศักดานุภาพ มีเดชมาก จะเนรมิตแผ่นดิน ฯลฯ ถ้าจะจารจารึกบันทึกไปจนกระทั่งเขาพระสุเมรุ

เหี้ยนหดหมดไป ฯลฯ ยังไม่หมด เท่าไหร่ก็ยังไม่หมด อานิสงส์มากมายก่ายกองนักเหลือที่จะคณนา เหตุนี้ ที่ได้ชี้พร่ำร่ำพรรณนามาในอานิสังสผลของเจ้าตนผู้บวชน่ะในวันนี้ ที่ได้บุญวันนี้ก็เป็นอัศจรรย์นัก ในธาตุในธรรมน่ะร่ำลือกันนักว่าเขามีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ได้บุญยิ่งใหญ่ไพศาลที่จะไปทรมานพวกประเทศญี่ปุ่น ไปพลิกประเทศญี่ปุ่นให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ให้เป็นพุทธศาสนิกชนทั่วไปน่ะ ต้นธาตุท่านหลั่งสมบัติมาให้แล้ว ผู้นี้เป็นตัวประกาศศาสนา ไม่ช้าหรอกจะได้รู้เรื่องกันในประเทศญี่ปุ่นกับไทย ผู้ที่จะเป็นที่พึ่งของเขาได้มาเกิดปรากฏขึ้นแล้ว เป็นภิกษุบวชใหม่นี่แล้ว ต่อ ไปไม่ช้าก็จะได้ไปสั่งสอนเป็นลำดับไป เหตุนี้ ขอให้มารดาและวงศาคณาญาติเลื่อมใสอุปการะเอื้อเฟื้อค้ำจุนอุดหนุนไปจะได้เป็นที่พึ่งของตัวสืบไปในภพนี้และต่อไปในภายหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

'... เราอยากเป็นลูกพระตถาคตเจ้าแล้วละก็ต้องอย่างนี้
เดินแบบอย่างนี้ ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจอย่างนี้
ไม่ให้เบียดเบียนใครผู้ใดผู้หนึ่ง
เต็มมาตรทว่า เท่าปลายผมปลายขน ให้บริสุทธิ์ทีเดียว ...'

กัณฑ์ที่ ๖๕
โอวาทปาฏิโมกข์

๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๙

อิทานิ ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปรินิพฺพานโต ปฏฺฐาย เอกูนสตจตุสตาธิกานิ เทฺว สํวจฺฉรสหสฺสานิ อติกฺกนฺตานิ ปจฺจุปฺปนฺนกาล วเสน มาฆมาสสฺส สตฺตวีสติมํ ทินํ วารวเสน ปน สุกฺกวาโร โหติ เอวํ ตสฺส ภควโต ปรินิพฺพานา สาสนายุกาลคณนา สลฺลกฺเขตพฺพา สกฺกจฺจํ ธมฺโม โสตพฺโพติฯ

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพานของพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น บัดนี้ล่วงแล้วได้ ๒๔๙๙ พรรษา ปัจจุบันสมัยกุมภาพันธมาส สุรทินที่ ๒๗ ศุกรวาร ศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพานแห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีนัยอันจะพึงกำหนดนับด้วยประการฉะนี้ เบื้องหน้าแต่นี้จงตั้งสมนาหารจิต ฟังธรรมภาษิตดังจะแสดงต่อไปนี้โดยเคารพเทอญ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ หน)

อุทฺทิฏฺฐํ โข เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน โอวาทปาติโมกฺขํ ตีหิ คาถาหิ

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต

สพฺพปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺสูปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธาน สาสนํฯ
อนูปวาโท อนูปฆาโต ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตญฺญุตา จ ภตฺตสฺมึ ปนฺตญฺจ สยนาสนํ
อธิจิตฺเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธาน สาสนนฺติฯ

โอวาทปาติโมกฺขาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เพราะวันนี้เป็นวันมาฆบูชา เป็นวันปัณณรสี ดิถีที่ ๑๕ ค่ำ แห่งปักษ์ในมาฆมาส ในวันมาฆะนี้ในทางพระพุทธศาสนาถือกันเป็นวันสำคัญ แม้ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ก็ควรเอาใจใส่ ในวันมาฆบูชานี้เป็นวันที่พระบรมศาสดาทรงวางหลักฐานของพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ไว้ในสกลพุทธศาสนา ในวันมาฆบูชาเช่นนี้ อุบาสกอุบาสิกาเล่า ก็พากันเอาใจใส่ ครั้งพุทธกาลบริษัททั้ง ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เอาใจใส่นัก เพราะเหตุว่าวันนี้เป็นวันที่พระบรมศาสดาให้หลักฐานแก่พระสาวกซึ่งมาประชุมพร้อมกันในที่อันเดียวกัน ๑,๒๕๐ รูป ๑,๒๕๐ รูป ไม่ได้แนะนัดกันเลย ต่างฝ่ายก็ต่างก็จะไปเฝ้าพระศาสดา ต่างฝ่ายต่างคิดมาด้วยใจของตนเองไม่ได้ชักชวนซึ่งกันและกันเลย มาพร้อมกันเข้า พระองค์เห็นว่ากาละสมควรเช่นนั้นควรที่จะวางรากฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเอาไว้ พระองค์ถึงได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ขึ้นในวันนั้น แต่ในบัดนี้เราท่านทั้งหลาย ภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาเล่า เมื่อมาถึงวันนี้เข้า ก็ควรจะได้ฟังโอวาทอันนี้ ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น ว่า **อุทฺทิฏฺฐํ โข เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน โอวาทปาติโมกฺขํ ตีหิ คาถาหิ** เป็นอาทิ

ว่า โอวาทปาฏิโมกข์ **โอวาทปาติโมกฺขํ ตีหิ คาถาหิ โอวาทปาติโมกฺขํ** แปลว่า โอวาทปาฏิโมกข์ทับศัพท์ ไม่ได้แปล ทับศัพท์ **โอวาทปาฏิโมกฺขํ** โอวาทปาฏิโมกข์ **เตน ภควตา** อันว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น **ชานตา** รู้แล้ว **ปสฺสตา** เห็นแล้ว ไม่ใช่แสดงโดยอาการไม่เปิดเผย แสดงโดยเปิดเผย พระองค์ทรงรับสั่งพระองค์ว่าทรงรู้แล้วเห็นแล้วนะ ไม่รู้ไม่เห็นไม่เอามาแสดง รู้แล้วเห็นแล้วไม่เคลื่อนคลาดละ **ชานตา** รู้แล้ว **ปสฺสตา** เห็นแล้ว **อรหตา** ท่านเอง ท่านรับสั่งท่านเองว่าท่านเป็นผู้หมดกิเลส แต่ว่าพูดเป็นมคธะภาษาถ้าเราไม่รู้ เป็นผู้หมดกิเลส **สมฺมาสมฺพุทฺเธน** ท่านเป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ ท่านเป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ **อุทฺทิฏฺฐํ โข** แสดงขึ้นแล้วแล ทรงแสดงขึ้นแล้ว **อุทฺทิฏฺฐํ โข** ทรงแสดงขึ้นแล้ว **ตีหิ คาถาหิ** ด้วยคาถาทั้งหลาย ๓ แสดงขึ้นแล้ว ๓ พระคาถา ต่อแต่นี้จะแปลเป็นคาถาๆ ไป แล้วจะอรรถาธิบายเป็นลำดับไป

ว่า **ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา** ความอดทน คือความอดใจ เป็นตปธรรมอย่างยิ่ง **นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่ใช่พระองค์นี้องค์เดียว พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวนิพพานว่าเป็นเยี่ยม นิพพานน่ะเป็นเยี่ยมทีเดียว พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวนิพพานว่าเป็นเยี่ยม **น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี** เป็นนักบวชไม่เข้าไปฆ่า ต้องเว้นจากการฆ่า ไม่เข้าไปฆ่าเด็ดขาดเชียว **สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต** เป็นสมณะ เป็นสมณะพวกสงบระงับ ไม่เบียดเบียนเป็นอันขาดเหมือนกัน เป็นบรรพชิตไม่เข้าไปฆ่า เป็นสมณะไม่เบียดเบียน นี่พระคาถาหนึ่ง

คาถาที่ ๒ รองลำดับลงไป เป็นคาถาที่ ๒ **สพฺพปาปสฺส อกรณํ** ไม่ทำความชั่วด้วยกาย และวาจา ตลอดถึงใจ **กุสลสฺสูปสมฺปทา** ยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม คือทำความดีให้มีขึ้น **สจิตฺตปริโยทปนํ** ทำใจให้ผ่องใส **เอตํ พุทฺธาน สาสนํ** นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่ใช่องค์เดียว นี่เป็นคาถาที่ ๒

คาถาที่ ๓ ตามลำดับลงไปอีก **อนูปฆาโต** ไม่เข้าไปฆ่า **อนูปวาโท** ไม่เข้าไปว่า **ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร** สำรวมในพระปาฏิโมกข์ **มตฺตญฺญุตา จ ภตฺตสฺมึ** รู้จักประมาณในภัต **ปนฺตญฺจ สยนาสนํ** เสนาสนะอันสงัดเป็นที่โปรดของพระบรมศาสดา **อธิจิตฺเต จ อาโยโค** ประกอบในอธิจิต อธิจิตน่ะ ประสงค์ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานทีเดียว

เอตํ พุทฺธาน สาสนํ นี้แหละคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย นี้ที่แสดงไว้แล้วนี้ ๓ พระคาถา แปลมคธภาษาเป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไป

นี่พระองค์ทรงรับสั่งด้วยพระองค์เอง ว่า โอวาทปาฏิโมกข์น่ะ **โอวาทปาฏิโมกฺโข โอวาท** แปลว่า โอวาท **ปาฏิโมกฺโข** แปลว่า ธรรมเครื่องพ้น ธรรมเครื่องพ้นซึ่งเป็นโอวาทของพระบรมศาสดา เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ ธรรมเป็นเครื่องพ้นซึ่งเป็นโอวาทของพระบรมศาสดา นี้เรียกว่าโอวาทปาฏิโมกข์ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้แล้วเห็นแล้ว แต่ความรู้ความเห็นนี่แหละเราไม่เข้าใจนะ ท่านจะเห็นอย่างใด รู้อย่างใดผิดกับเรารู้ เออ เรื่องนี้กล่าวให้ฟังได้ รู้แล้วเห็นแล้วน่ะรู้อย่างไร เรื่องรู้น่ะเราก็รู้เหมือนกัน ไม่เห็น เรื่องเห็นน่ะเราก็เห็นเหมือนกัน แต่ไม่รู้ อย่างนี้ก็มี นี่ท่านทั้งรู้ทั้งเห็น เราทั้งรู้ทั้งเห็นรู้น่ะรู้ได้อย่างไง? เรารู้เห็นด้วยตามนุษย์เรานี่แหละ สิ่งทั้งหลายมนุษย์เราก็รู้หรอก รู้เห็นมนุษย์ด้วยตามนุษย์เรานี่แหละ อย่างนี้ก็รู้เห็นชนิดหนึ่ง รู้เห็นอีกชนิดหนึ่ง รู้เห็นอย่างนอนฝัน ฝัน ไปทำในเรื่องฝัน หน้าที่ของฝันไป กายในมนุษย์

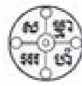
ละเอียดน่ะมันไปทำหน้าที่ฝันมันไป ทำหน้าที่ฝันจนเสร็จเรื่องละก็ ในเรื่องนั้นรู้เห็นมาตลอดเหมือนกัน เพราะไม่รู้ไม่เห็นเอามาเล่าให้ฟังไม่ได้ เพราะมันรู้เห็น แต่ว่าใครอะไร ใครรู้เห็นล่ะ? ไอ้ตามนุษย์นี่ไปเห็นรึ ไอ้ใจมนุษย์นี่ไปรู้รึ หา? ตามนุษย์นี่หลับใจมนุษย์ก็หลับ ไม่รู้ไม่เห็น ตามนุษย์ใจมนุษย์ไม่รู้ แต่ว่ากายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป กายมนุษย์ละเอียดไอ้ที่มันไปเกิดมาเกิดน่ะ เวลานอนฝันเข้าไป มันไปทำหน้าที่ฝันของมัน มันทั้งรู้ทั้งเห็นเหมือนกัน พอเวลาจะตื่นขึ้น ไอ้กายมนุษย์ที่มันหลับที่มันฝันนั่น มันก็เอาเรื่องนั้นมารายงานกะกายมนุษย์หยาบนี่ กายมนุษย์หยาบนี่ พอรายงานเสร็จแล้วก็ตื่นขึ้น ตื่นขึ้นก็จำได้ จำได้ก็เล่าแทน เล่าแทนไอ้กายมนุษย์ละเอียดไป บางทีก็รัวๆ บางทีจำได้บ้างไม่ได้บ้าง รัวๆ ไปซะ บางทีก็ชัดดี บางทีรัวๆ เพราะไอ้กายมนุษย์ละเอียดมารายงานให้ฟัง ก็จำเอามา ไม่ได้รู้เองเห็นเอง แต่ว่ากายมนุษย์ละเอียดไอ้ที่มันนอนฝันนะนั่นน่ะมันรู้เองเห็นเองละ

แต่เรื่องนี้ ผู้เทศน์นี้ได้ไต่สวนทางพุทธศาสนาชัดเจนแล้ว หลายชั้นจริงความรู้ความเห็น ไม่ใช่รู้เห็นแต่เพียงว่ากายมนุษย์กับใจมนุษย์นี่เท่านั้น รู้เห็นกายมนุษย์ละเอียด ก็มีเห็นมีรู้เหมือนกัน ไม่ใช่มีเห็นมีรู้แต่กายมนุษย์ละเอียดเท่านั้น ฝันในฝันยังมีอีก

กายทิพย์ยังเห็นอีก กายทิพย์ยังมีเห็นมีรู้อีก ไม่ใช่เท่านั้น กายทิพย์มีเห็นมีรู้เหมือนกัน กายทิพย์ละเอียดก็มีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน แบบเดียวกัน ชัดกว่ากันอีก ถ้าละเอียดเข้าไปชัดหนักเข้า ละเอียดเข้าไปชัดหนักเข้า

ไม่ใช่เท่านั้น กายรูปพรหมที่อยู่ในพรหม ๑๖ ชั้นน่ะ มีเห็นมีรู้แบบเดียวกับมนุษย์นี่แหละ ไม่ใช่เท่านั้น กายรูปพรหมละเอียดที่อยู่ในรูปพรหมนั่นแหละ มีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน

สูงขึ้นไปกว่านั้น กายอรูปพรหมก็มีรู้มีเห็นเหมือนกัน กายอรูปพรหมละเอียดก็มีรู้มีเห็นเหมือนกัน เอ๊ะ ก็เป็นอรูปพรหมแล้วยังมีอะไรอีกหรือ อรูปพรหมไม่มีรูปไม่ใช่หรือ เปล่า ก็อมนุษย์มีถมไปไงล่ะ อมนุษย์น่ะ นอกจากมนุษย์น่ะ สัตว์เดรัจฉานน่ะก็อมนุษย์ เปรต อสุรกายมันก็อมนุษย์ เทวดา ๖ ชั้นฟ้า อมนุษย์ทั้งนั้นไม่ใช่มนุษย์ ส่วนมนุษย์นี่ก็มนุษย์ส่วนหนึ่ง ก็นี่อรูปพรหมมันไม่ใช่รูปพรหม มันละเอียดกว่ารูปพรหมเขาเรียกว่าอรูปพรหม มันพ้นจากรูปพรหมไปเสีย พ้นจากรูปพรหมไปเสีย เรียกว่าอรูปพรหม

ส่วนพระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้รู้ ท่านเป็นผู้รู้ผู้เห็นน่ะ รู้เห็นด้วยวิธียังไง? ต้องขึ้นไปอีก เลยรูปพรหม อรูปพรหมขึ้นไป ก็มีกายธรรม รูปพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักหย่อนกว่า ๕ วา สูงหย่อนกว่า ๕ วา กายธรรมมีกายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา นั่นกายธรรมนั่นแหละเป็นพระตถาคตเจ้าทีเดียว ที่พระองค์ทรงกล่าวกับพระวักกลิ ว่า **อปฺเปหิ วกฺกลิ หิ** วักกลิจงถอยออกไป **อิมํ ปูติกายํ น ทสฺสนํ** ดูไยร่างกายตถาคตเป็นของเปื่อยเน่า **โย โข วกฺกลิ ธมฺมํ ปสฺสติ โส มํ ปสฺสติ** ว่าสำแดงวักกลิ ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา ผู้ตถาคต **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราผู้ตถาคต คือ ธรรมกาย

ธรรมกายเป็นตัวพระตถาคตเจ้าเชียวนะ ธรรมกายโคตรภู ธรรมกายหยาบ ธรรมกายละเอียดโคตรภู ธรรมกายหยาบ ธรรมกายละเอียดโสดา ธรรมกายหยาบ ธรรมกายละเอียดของพระสกทาคา ธรรมกายหยาบ ธรรมกายละเอียดของพระอนาคา นั่นยังหรอก ยังไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้าที่ **ชานตา ปสฺสตา** ธรรมกายหยาบ ธรรมกายละเอียดของพระอรหัตนั่นแน่ ตถาคตเจ้าพระองค์นี้แน่ะ องค์ที่ ๑๐ นี่แหละ นี่แหละที่ท่านทรงรับสั่งว่า **อุทฺทิฏฺฐํ โข เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน** ล่ะ องค์นี้ๆ เป็นผู้กล่าว **โอวาทปาติโมกฺขํ ตีหิ คาถาหิ** องค์นี้แหละเป็นผู้กล่าว องค์นี้แหละปฏิญาณตนว่าเป็นผู้รู้ผู้เห็น นี้แหละผู้รู้เองเห็นเองหละ **ชานตา** รู้ **ปสฺสตา** เห็น เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกาย เห็นจริงรู้จริง ไม่ใช่คาดคะเนดันเดา เห็นจริงรู้จริง เมื่อเห็นจริงรู้จริง จึงได้ทรงกล่าว จึงได้ทรงแสดงขึ้น ทรงแสดงโดยคาถาทั้ง ๓ คาถา ดังจะพรรณนาต่อไป

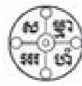
ว่า **ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา** นี้แหละจำไว้เถอะ หญิงก็จำไว้เถอะ ชายก็จำไว้เถอะ พระพุทธเจ้าให้นิพพานไว้ชัดๆ ทีเดียว ให้นิพพานไว้ชัดๆ ทีเดียว หญิงจะไปนิพพานก็ต้องตั้งอยู่ในความอดทน ชายจะไปนิพพานก็ต้องตั้งอยู่ในความอดทน ถ้าไม่อดทนไปนิพพานไม่ได้ ต้องอดทนกันจริงๆ เห็นด้วยตาก็สักแต่ว่าเห็น ได้ยินด้วยหูก็สักแต่ว่าได้ยิน ได้ทราบด้วยจมูกก็สักแต่ว่าทราบ ได้ทราบด้วยลิ้นก็สักแต่ว่าทราบ ได้ทราบด้วยกายก็สักแต่ว่าทราบ ได้รู้แจ้งทางใจก็สักแต่ว่ารู้ จะไปเอาเป็นชิ้นเป็นอันเป็นแท่งเป็นก้อนไม่ได้ ก็สักแต่ว่าไปเท่านั้นแหละ มันจะเป็นอย่างใดก็ช่างของเรื่องมัน ก่อนเราเกิดมา รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เหล่านี้มันก็มีอยู่แล้ว กำลังเราเกิดมาปรากฏอยู่ในบัดนี้ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เหล่านี้มันก็มีอยู่แล้ว

เราจะตายไปเสียแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เหล่านี้มันก็มีอยู่แล้ว เราจะไปเป็นเจ้าของมันไม่ได้หรอก มันไม่ใช่ของใคร มันเป็นของกลางๆ ถ้าเราไปเป็นเจ้าของพวกของกลางเข้านี่มันเป็นยังไง เราก็จะตระหนกล่ะสิ ไอ้นี่เห็นจะสติวิการไปเสียแล้ว เราไปในทะเล แล่นเรือใบ เรือกลก็ตามเถอะ หรือเรือสมุทรใหญ่ เรือกลไฟใหญ่ก็ตาม พอไปถึงทะเลละก็ ดีอกดีใจ หัวเราะร่าเริง นี่ของข้าๆ ไม่ใช่ของใคร ของข้าแท้ๆ ใครจะมายุ่งไม่ได้ ทะเลของข้า หนอยแน่ะ มันจะถือเอาทะเลเข้าแล้วเป็นของของมันเอาเข้าสิ เราจะว่าไงล่ะ อีกคนหนึ่งไม่เช่นนั้น เข้าไปในป่าใหญ่ๆ มันก็ยิ้มหัวเราะร่าเริงว่าไอ้ป่านี่ของข้า ป่าของข้า เอาละสิๆ เราจะว่าไงกัน ไอ้นี่คงยังไงละหว่า หากว่าหญิงก็ไอ้นี่มันเป็นยังไงละหว่า ชายก็เป็นยังไงละหว่า สติมันจะวิการไปเสียแล้วละเจ้านั่นแน่ เราก็หาว่าเท่านั้นเข้า นะ เพราะทะเลเป็นของใคร มันก็เป็นของกลาง ใครจะเอามันได้ ป่ามันก็เป็นของกลาง ใครจะเอามันได้ ตอนนี้มันไป มันไปเรือบินในอากาศไปพบอากาศว่างๆ ก็ โอ๊ะๆๆๆ หัวเราะร่าเริงบันเทิงใจ อากาศนี่ของข้า ของกู ใครจะมายุ่งไม่ได้ มันก็ถือมันมั่นคงทีเดียว เราก็จะเอาอีกแล้ว ไอ้นี่ ไม่ได้การละเว้ย จะต้องระวังกระโจนเครื่องบินกันละวะ มันเลยตัวไปแล้ว นี่เราก็จะตกใจอย่างนี้ นี่ฉันใด เราก็ถือเอารูปเป็นของของเราเป็นยังไงบ้าง เออ ไอ้รูปนี่ของข้า รูปนี่ของข้าหละ เราจะเป็นยังไงบ้างนึกดูซิ รูปของข้าละรูปใครล่ะ รูปสามีภรรยา รูปบุตรธิดา นี่ล่ะน่ะ ไม่ใช่รูปใครล่ะ รูปถ้วยโถโอจานเหล่านี้แหละ ว่าของข้าๆ ล่ะก็ เอ๊ะๆๆๆๆ อ้ายนี่มันจะเป็นยังไงล่ะ ใจคอมันเป็นยังไงซะแล้วหรือ เราก็จะไถ่ถามใจคอเป็นยังไงไปแล้วหรือนี่เพราะไม่รู้จักของกลาง ไปถือว่าของข้าไปซะหมด นี่ไปยึดถือเอาอย่างนี้

ยึดถืออย่างนี้ผิดหรือถูก ผิด ผิดจากขันตี ผิดจากความอดทน ขันตีไม่ใช่ประสงค์อย่างนั้น ขันตีอดทนจริงๆ อดทนและอดใจด้วย ยินดีในรูปเสียง รักมันรักในรูป รักใคร่ในรูปเสียงให้ใจขาด ยินดีก็ยินดีไป รักก็รักไป อดทน เฉย ก็ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ซะ ทำเป็นไม่เอาใจใส่เสียอย่างงั้นแหละ

รูปก็อดทนเสีย เสียงก็อดทนเสีย ยินดีในเสียง ยินดีในกลิ่นก็อดทนเสีย ยินดีในรสก็อดทนเสีย ยินดีในสัมผัสก็อดทนเสีย ไม่ยุ่งกับมันละ ยินดีอารมณ์ที่เกิดกับใจก็ไม่ยุ่ง วางใจเป็นกลาง หยุด เฉย ยิ้มแฉ่งเชียว อย่างนี้ อย่างนี้คนมีปัญญา อย่างนี้คนเห็นถูก อย่างนี้คนทำถูก อย่างนี้คนมีขันตี อดทน นี่แหละอดทนอย่างนี้แหละใช้ได้ อดทนอย่างนี้แหละไม่ไปไหนล่ะ ไปนิพพานตรงทีเดียว ถ้าอดทนได้อย่างนี้ไปนิพพานทีเดียว

นิพพานน่ะเป็นยังไงล่ะ ครั้นจะแสดงให้กว้างออกไปกว่านี้นะเวลาไม่พอนะ มันน้อย จำกัดเวลาหน่อย เรื่องมาก พระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งว่า **นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** แปลสยามภาษาว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงรับสั่งว่านิพพานว่าเป็นเยี่ยม เยี่ยมยังไง เยี่ยมกว่าทั้งหมด เราอยู่ในมนุษย์โลกนี้ นี่มันก็เป็นหญิงเป็นชายอยู่ในมนุษย์โลกนี้ เป็นเด็ก เดิมเราก็เป็นเด็ก แล้วก็แก่แปรมาเป็นลำดับ เป็นเด็ก เป็นเด็กก็ยังเป็นเด็กอยู่ หนักเข้าก็รุ่นหนุ่มรุ่นสาว หนักเข้าก็เป็นหนุ่มเป็นสาว หนักเข้าก็เป็นคนมีเหย้ามีเรือน หนักเข้าก็เป็นคนแก่แปรไป เป็นตาเป็นยายไปแล้ว แปรไปอย่างนี้ นี่เราอยู่ในมนุษย์โลกมันแปรไปอย่างนี้นี่ มันไม่เที่ยง มันไม่ตรง แล้วมันจะดีรึไม่ดีล่ะ อยู่ในมนุษย์โลกนี่เยี่ยมรึไม่เยี่ยมล่ะ เยี่ยมอะไร เยี่ยมป่าช้านะสิ ประเดี๋ยวก็เผาประเดี๋ยวก็เผากัน ประเดี๋ยวก็ฝังกัน เยี่ยมอะไรล่ะ มันไม่เยี่ยม เมื่อไม่เยี่ยม เอ้าคราวนี้ไม่อยู่แล้วในมนุษย์โลก ไม่เยี่ยม เลยขึ้นไปซะอีก เลยไปไหน จาตุมหาราชไปเป็นเทวดาชั้นจาตุมหาราช ไม่ช้าเท่าไร เทวดาชั้นจาตุมหาราชไปอีกแล้ว แบบเดียวกับมนุษย์อีกแล้ว ดับไปอีกแล้ว เอ้า ไม่เอาละ ไม่เยี่ยม จาตุมหาราช ดาวดึงสายามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตดี แบบเดียวกันหมด ไม่เอา พวกเหล่านี้ไม่เอาล่ะยุ่งนักพวกชั้นกามภพนี่ ไปเสียรูปภพเถอะ ไปเป็นรูปพรหม พรหมปริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา เป็นชั้นๆ ขึ้นไป อัปปมาณาภา อาภัสสราภาปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญีสัตตา อวิหา อตัปปา สุทัสสาสุทัสสี อกนิฏฐกา ๑๖ ชั้นทีเดียว ไปเป็นพรหมเสีย ๑๖ ชั้น ชั้นใดชั้นหนึ่ง ก็แปรแบบเดียวกัน พอสิ้นอำนาจรูปฌานแล้วก็ต้องไปเกิดมาเกิดอีก ไม่เที่ยง ไม่แน่ แปรผันทั้งนั้น ไปเกิดเป็นอรูปพรหมเถอะ อากาสานัญจาฯ วิญญาณัญจาฯ อากิญจัญญาฯ เนวสัญญานาสัญญายตนะ พอถึงเนวสัญญานาสัญญา ก็บอกว่า ๘๔,๐๐๐ มหากัป แน่ะ ไปนอนสนุกสุขสบาย ๘๔,๐๐๐ มหากัป ถึงสุขนานขนาดนั้นก็ช่างเถิด ถึงครบ ๘๔,๐๐๐ มหากัป อรูปพรหมไปอีกแล้ว ต้องเร่ร่อนไปอีกแล้ว ไม่เลิศไม่ประเสริฐพวกเหล่านี้ แปรผันอยู่อย่างนี้ ไม่เยี่ยม

เอ้า คราวนี้ไปนิพพานเถอะนะ นิพพานอยู่ที่ไหนล่ะ รู้จักแต่ว่าภพ ๓ ที่เราอยู่นี่ เราอยู่นี่ภพ ๓ นี่ นี่ชั้นมนุษย์ สูงขึ้นไปจากมนุษย์นี่ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นจาตุมหาราช สูงขึ้นไปอีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นดาวดึงส์ อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นยามา สูงขึ้นไป ตรงขึ้นไป อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นดุสิต อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นนิมมานรดี อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

ขึ้นไปชั้นพรหม ๕,๕๐๘,๓๐๐ โยชน์ โน่น พรหมปริสัชชา พรหมปุโรหิตา เท่าๆ กันขึ้นไป จนกระทั่ง อกนิฏฐกา เท่าๆ กันขึ้นไป สูงขึ้นไปขนาดนั้น

หรือว่าต่ำลงไปกว่านั้น ในมนุษย์โลกนี้ ต่ำกว่ามนุษย์โลกลงไปก็ นรกสัญชีพ กาฬสูต สังฆาตะ โรรุวะ มหาโรรุวะ ตาปะ มหาตาปะ อเวจีขอบภพข้างล่าง เนวสัญญานาสัญญายตนะขอบภพข้างบน สูงเท่าไรกว้างเท่าไรก็ระยะเท่ากัน นี่เขาเรียกว่าภพ ๓

ถ้ารู้จักภพ ๓ เท่านี้แล้วละก็เราก็จะไปนิพพานละทีนี้ ไปนิพพานต้องสูงกว่านี้ นิพพานก็เท่าๆ กับภพ ๓ นี่แหละ ไม่โตกว่าภพ ๓ เท่าๆ กับภพ ๓ นี่ จะไปนิพพานหละ ต้องเอาเชือกสักเส้นหนึ่ง ผูกเข้าขอบภพข้างบนโน่น ชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะนั่นนะ แล้วก็ปล่อยลงมาถึงอเวจีโน่น ขอบภพข้างล่าง แล้วก็เกี่ยวเอาไว้ขอบภพข้างล่างน่ะผูกไว้ ทบเข้ามาอีกเที่ยวหนึ่งถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะขอบภพข้างบน แล้วปล่อยลงมาอีกเที่ยวหนึ่งถึงขอบภพข้างล่างอีก ถึงอเวจีอีก จะไปนิพพานล่ะนะ จับปลายเชือกนั่นเข้า ยืดขึ้นไป ยืดขึ้นไป จนกระทั่งสุดเชือก ๓ เท่าของภพ ๓ นั่นหละถึงขอบล่างของนิพพานพอดีเชียว ถึงขอบล่างของนิพพานพอดีเชียว

ที่เรียกว่านิพพานน่ะ ๒ อย่างนะ อายตนนิพพานอย่างหนึ่ง แล้วก็พระนิพพานอย่างหนึ่ง ให้รู้จักอย่างนี้ ถ้าไม่รู้จัก เลอะเทอะละ ก็เอาล่ะเถียงกันป่นปี้หละ อายตนนิพพานน่ะที่อยู่ของพระพุทธเจ้าท่าน อายตนะเขาแปลว่าดึงดูด หรือแปลว่าบ่อเกิด อายตนะแปลว่าดึงดูดหรือบ่อเกิด บ่อเกิดของตาดึงดูดรูป บ่อเกิดของหูดึงดูดเสียง บ่อเกิดของจมูกดึงดูดกลิ่น บ่อเกิดของลิ้นดึงดูดรส บ่อเกิดของกายดึงดูดสัมผัส บ่อเกิดของใจดึงดูดธรรมารมณ์ มันดึงดูดอย่างนี้ อายตนะภพ ๓ นี่มันดึงดูดเหมือนกัน กามภพดึงดูดพวกติดในกาม รูปภพดึงดูดพวกติดรูป ติดรูปแล้วก็ต้องไปอยู่ชั้นนั้น อรูปภพดึงดูดพวกติดอรูป ไปติดไปอยู่ชั้นนั้น ส่วนอายตนนิพพาน อายตนนิพพานน่ะเป็นอายตนะอยู่อันหนึ่งสำหรับดึงดูดพระนิพพาน ถ้าว่าใครทำ ใครปฏิบัติหมดกิเลสเข้าเป็นมนุษย์ไปนิพพานไม่ได้ มีกิเลส เป็นกายทิพย์ไปไม่ได้ มีกิเลส เป็นกายทิพย์ละเอียด เป็นกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด เป็นกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดไปไม่ได้ นี่ติดอยู่ในกาม รูปพรหมทั้ง ๑๖ ก็ไปไม่ได้ อรูปพรหมทั้ง ๔ ก็ไปไม่ได้ ยังติดอยู่ในอรูปฌาน ต้องหลุดหมด พอหลุดหมดแล้วก็ไปนิพพาน ถ้าไปนิพพานมีธรรมกาย มีธรรมกายหน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกใสยิ่งกว่ากระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แตกกายทำลายขันธ์ ปล่อยไอ้กาย ๑๖ เหล่านี้หมด กายธรรมของพระอรหัต กายธรรมของพระอรหัตละเอียด ไปนิพพาน

ไปนิพพาน วิธีจะไปไปยังไง เออ มันจะยากง่ายอะไร มนุษย์นี่ยังยากกว่าไปน่ะ ไปนิพพานน่ะ นึกอยู่กับใจก็แล้วกัน ใจก็คิดเอาสิ ไปนิพพานแล้วใจก็นึก พอนึกว่าไปนิพพานก็ถึงแล้ว ถึงนิพพานแล้ว ไปง่ายอย่างนี้นี่นะ นั่นแหละนิพพานสูงแค่นั้นสูงเท่านั้นละก็เท่ากันกับภพ ๓ เท่ากัน นั่นเรียกอายตนนิพพาน สำหรับดึงดูดพระนิพพาน กายธรรมที่หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไปนิพพาน ไปนิพพานทีเดียว

พวกเรานี่ทั้งหมดต้องไปนิพพานเหมือนกันหมด แต่ว่าต่างกันช้ากับเร็วเท่านั้น ไม่เหลือเลยสักคนเดียว ที่แก่ แก่แล้วก็ไปนิพพานหมด ปฏิบัติถูกส่วนนะ ถ้าไม่ถูกส่วนช้านัก ไม่ไปเหมือนกัน แต่ว่าถึงนานๆ หนักเข้าๆ มันก็ไป มันไม่พ้นหรอก ต้องไปนิพพานทั้งหมดนั่นแหละ ไม่หลงเหลือทีเดียว ถ้าจะพูดเรื่องไปนิพพานทั้งหมดน่ะ ดูๆ ดูมันจะเหลือวิสัย ไอ้คนเกเรเกเสท่ามันจะไปไม่ได้ ชาติหนึ่งมันเกเรเกเส ชาติหนึ่งมันลามก ไอ้ชาติต่อๆ ไปมันจะดีขึ้นมั่งสิ มันก็มันคงมีบุญมั่งสิ ชาติใดชาติหนึ่งถ้ามีบุญเข้ามันก็ไปได้

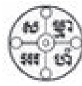
อย่างพวกเรานี่แหละเป็นกษัตริย์มานับชาติไม่ถ้วนแล้วก็มี คนหนึ่งๆ เป็นบ่าวเป็นทาสเขานับชาติไม่ถ้วนมาแล้วก็มี คนหนึ่งๆ เกเรมานับหนไม่ถ้วนแล้วก็มีเหมือนกัน ดีก็นับหนไม่ถ้วนแล้วก็มีเหมือนกัน แต่ว่าลงท้ายมันก็ปนเปกันไปอย่างนี้ ตุรัดตุเหร่ไปอย่างนี้ เพราะอะไรล่ะ เพราะเหตุฉะนี้แหละ ไม่เยี่ยม ภพเหล่านี้ไม่เยี่ยม อยู่ไม่ตลอด พอไปถึงนิพพานแล้ว ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เป็นอย่างใดก็เป็นอย่างนั้น สวยหนัก งามหนัก สะอาดหนักขึ้นไป คงที่ทีเดียว **ตาทิโน** คงที่ **ตาทิโน** คงที่ทีเดียว เมื่อคงที่เช่นนี้แหละ ท่านถึงได้ว่า **นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวนิพพานว่าเยี่ยม อายตนนิพพานก็เยี่ยม พระนิพพานก็เยี่ยม พระนิพพานที่เข้าไปนิพพานก็เยี่ยม เยี่ยมทั้ง ๒ ท่านถึงรับรองว่า **ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่าเยี่ยม เยี่ยมจริงๆ ด้วย นี่ข้อที่ ๒ ของโอวาทปาติโมกข์

ข้อที่ ๓ **น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี** เป็นนักบวชไม่ฆ่าสัตว์เด็ดขาดเชียว ฆ่าสัตว์เป็นนักบวชไม่ได้ ถ้าพระเป็นอาบัติ ถ้าเณรศีลขาด ฆ่าสัตว์เข้าเป็นเณรไม่ได้ หากว่าเป็นเณรไปฆ่าสัตว์เข้าเป็นไง ฆ่าเรือด ฆ่ายุง ฆ่าไรเข้า มันก็มีแต่เปลือกนอกนะซี่ ตัวเณรหายไปซะแล้ว เหลือแต่คนนั้นคนนี้ไปแล้ว เปลือกนอก ไอ้ตัวไปซะแล้ว ตัวหนีไปแล้ว ตัวหนีไปเหมือนอะไร เหมือนต้นโพธิ์ที่ตายลงไปแล้ว แต่ว่าไอ้ต้นตำลึง

มันงามไปถึงต้นโพธิ์นั่น มันก็ขึ้นพันต้นโพธิ์ตลอดไป แต่ใบตำลึงทั้งต้น ใบตำลึงทั้งต้น เถาตำลึงทั้งต้น ไอ้ต้นโพธิ์ตายซะแล้ว ตัวตกแล้ว เถาตำลึงมันพันอยู่ เราไปดูๆ อ้อ โน่นต้นโพธิ์ อ้าวที่ไหนได้ ไปดูใกล้ๆ เข้า ไอ้นี่มันเถาตำลึงทั้งนั้นนี่ ต้นโพธิ์ตายเสียแล้วหรือนี่ นั่นแหละสามเณร ไปเพลี่ยงพล้ำเข้า ไปบี้เรือด บี้ยุง บี้ไร บี้เล็นเข้า เอาแล้ว ศีลไปหมดแล้ว เณรหายไปเสียแล้ว เหลือเจ้านั่นเจ้านี่ไปแล้วหละ หายหมด นี่มันเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเป็นนักบวชไม่ได้ ต้องเลิกจากฆ่าสัตว์เด็ดขาดเชียว ถ้าเป็นคนรักษาศีล ๘ ล่ะ ถ้าไปฆ่าเรือด ฆ่ายุง ฆ่าไร ฆ่าสัตว์เข้า อีกนั่นแหละ ไม่มีแล้ว นุ่งขาวก็ขาวเล่อๆ อย่างงั้นเอง ไม่มีศีล ๘ แล้ว เท่ากับคนไม่นุ่งขาวแล้ว เท่ากับคนไม่โกนหัวแล้ว หากว่าจะมีก็ศีล ๕ หรือเพลี่ยงพล้ำแล้วศีล ๕ ก็ไม่มีเสียอีก นี่ขนาดนี้ คือคนรักษาศีล ๕ ถ้าไปฆ่าสัตว์เข้า หรือลักทรัพย์สมบัติเข้า ล่วงประเวณีเข้า หรือว่าไปพูดปดเข้า เสพสุราเข้า หมดอีก ศีลหมดอีก ข้อใดข้อหนึ่ง เพราะฉะนั้น เป็นนักบวชน่ะ แต่ว่านี่ท่านจำเพาะนักบวชนะ จะบวชเป็นพระเป็นเณร จะบวชเป็นอุบาสิกานุ่งขาวก็ตามเถิด แต่ว่าถ้าฆ่าเข้า ตัวเป็นให้จำตายแล้วละก็ศีลไม่มีนะ ศีลหายหมด แต่ว่าศีล ๘ น่ะ จำเป็นอยู่ เป็นทัณฑกรรมก็มี เป็นนาสนังคะก็มี เหมือนสามเณร ศีล ๕ เบื้องต้น เป็นนาสนังคะล่ะ ต้องเข้าแล้วศีลขาดหมด ถ้าว่าไปต้องตอนปลายล่ะ แกหิวเต็มที แกไปเอาข้าวหลามเข้าซักกระบอกสองกระบอก เต็มทีแกเข้า แกก็บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ไอ้นั่นบริโภคอาหารในเวลาวิกาลก็เป็นนาสนังคะ นาสนังคะก็ต้องทำโทษ ไปปฏิบัติวัตรฐาก ไปกวาดพื้นอุโบสถ หรือไปกวาดพื้นพระเจดีย์ หรือไปแก้ไขชำระสะสางที่เสียให้สะอาด ในที่บริเวณพระเจดีย์ หรือในที่รูปพระปฏิมากรก็ตามเถอะ หรือในเขตวัดก็ตาม หรือจะไปทำอะไรก็ตามเถอะ แต่ว่าเป็นปฏิบัติในหน้าที่ของพุทธกิจในทางพุทธศาสนา ปฏิบัติรูปพระปฏิมากร หรือปฏิบัติพระเจดีย์วิหารอันหนึ่งอันใด ทำให้สะอาด นั่นแล้วก็ไปทัณฑกรรม กราบไหว้ซะ ไม่ลุล่วงต่อไป ปฏิญาณตนซะ เท่านั้นศีลจะบริสุทธิ์ได้ เขาเรียกว่าทัณฑกรรม พระน่ะไม่มี พระไปทำเข้าเช่นนั้นพระต้องแสดงอาบัติ ลหุกาบัติต้องแสดงอาบัติ นิสสัคคีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาษิต เหล่านี้ต้องไปแสดงอาบัติ แสดงอาบัติก็กลับบริสุทธิ์ได้

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นนักบวชแล้วยังฆ่าสัตว์อยู่ ใช้ไม่ได้ การฆ่าสัตว์น่ะ ไม่ใช่ฆ่าทีเดียวตาย ทำลำบากยากแค้นด้วยกรรมวิธี หรือทีเดียวตายก็ได้ชื่อว่าฆ่าสัตว์เหมือนกัน หรือทำทรมานไปด้วยประการใดประการหนึ่งจนกระทั่งถึงตายก็เรียกว่าฆ่าสัตว์ ถ้าไม่

ถึงตายไม่เรียกว่าฆ่าสัตว์ ต้องถึงตาย นี้ **น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี** ไม่ฆ่าสัตว์เด็ดขาดทีเดียว ขึ้นชื่อว่าเป็นนักบวช ถึงจะนับว่าเป็นนักบวชได้

สมโณ โหติ ปรํ วิเหรยนฺโต ชื่อว่าเป็นสมณะละก็ ไม่เบียดเบียน **สมโณ โหติ ปรํ วิเหรยนฺโต** ชื่อว่าเป็นสมณะละก็ ไม่เบียดเบียนทีเดียว วิธีเบียดเบียนเป็นอย่างไร เบียดเบียนด้วยกายบ้าง เบียดเบียนด้วยวาจาบ้าง เบียดเบียนด้วยใจบ้าง ไอ้เบียดเบียนนี่มันกว้างออกไป

เบียดเบียนด้วยกายละเบียดเบียนยังไงล่ะ? นั่งใกล้ๆ ก็รุกเจ้าเข้าไปมั่ง นั่งรุกเจ้า ให้เจ้ารำคาญ นอนรุกเจ้ามั่ง ให้เจ้ารำคาญ อย่างนี้แหละ อย่างนี้ก็เขารำคาญด้วยประการใด ก็ได้ชื่อว่าเบียดเบียนเขาด้วยประการนั้น หรือทำนารุกที่นาเขาบ้าง ทำสวนรุกที่สวนเขาบ้าง ทำไร่รุกไร่บ้าง ปลูกบ้านปลูกเรือนรุกที่รุกทางกันเหล่านี้ เบียดเบียนทั้งนั้นพวกนี้ หรือไม่เช่นนั้น ไม่เช่นนั้น อยู่ใกล้เคียงกัน อยากให้เจ้าไปซะ เอาของโสโครกใส่เข้าไปในบ้านเจ้าบ้าง อะไรบ้าง เหล่านี้เบียดเบียนทั้งนั้น ทำให้เขาเดือดร้อนด้วยกาย จะทำวิธีอะไรก็ทำไปเถอะ ได้ชื่อว่าเบียดเบียนด้วยกาย

จะพูดสิ่งใดด้วยวาจา ใช้เหล็กแหลมอยู่ข้างใน เขาว่า **มุขสตฺติ** เอาเสียงเอาปากนั่น เอาเสียงนั่น **มุขสตฺติ** เอาปากนั่นทำหอก แทงเขา แทงก็พูดเสียดแทงเขา พูดเสียดแทงเขา พูดกระทบกระเทียบเขา พูดเปรียบเปรยเขาต่างๆ นานา ให้เขาเดือดร้อนใจแหละ ก็ได้ชื่อว่าเบียดเบียนเขา ได้ชื่อว่าเบียดเบียนเขา เบียดเบียนเขาจะเป็นสมณะไม่ได้ ใช้ไม่ได้ ไม่มีเบียดเบียน

หรือทางใจ คิดเบียดเบียนเขาด้วยประการใดประการหนึ่ง มากมายละคิดเบียดเบียนน่ะ คิดเบียดเบียนมากมายนัก เหลือประมาณทีเดียว ให้เขาเดือดร้อนด้วยประการใดประการหนึ่ง จะคิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็คิดไปเถอะ ลงท้ายเบียดเบียนเขาด้วยใจ

เบียดเบียนด้วยกาย เบียดเบียนด้วยวาจา เบียดเบียนด้วยใจเหล่านี้ เป็นสมณะไม่ได้ ไม่ควรเป็นสมณะทีเดียว ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะทีเดียว สมณะเขาแปลว่าผู้สงบ สมณะในทางพุทธศาสนา

สนฺตินฺทฺริยา สนฺตมานสา สนฺตํ เตสํ จิตํ จิตฺตํ มีอินทรีย์สงบระงับแล้ว **สนฺตินฺทฺริยา สนฺตมานสา** ใจก็สงบ **สนฺตํ เตสํ จิตํ จิตฺตํ** ถึงแล้วซึ่งความสงบทั้งกายทั้งใจ นี่แหละเป็นสมณะ ขึ้นชื่อว่าเป็นสมณะ

พระองค์ทรงรับสั่งกับพระราหุล เปิดอกเชียว เรื่องนี้ เรื่องเบียดเบียนน่ะ ไม่ให้เบียดเบียน ว่า ราหุล ถ้าจะทำสิ่งใดด้วยกายละก็เอาปัญญาเข้าสอดส่องตรองเสียก่อนหนา ถ้าว่าร้อนเราละก็อย่าทำ ร้อนเขา อย่าทำ ร้อนทั้งเขาทั้งเราล่ะ อย่าทำ ถ้าไม่ร้อนละก็ทำเถิด ท่านจะคิดสิ่งใด ท่านจะพูดสิ่งใดด้วยวาจา ต้องเอาปัญญาเข้าสอดส่องตรองซะก่อนนะ ถ้าว่าร้อนเรา อย่าพูด ร้อนเขา อย่าพูด ร้อนทั้งเราทั้งเขา อย่าพูด ถ้าว่าไม่ร้อนล่ะก็พูดเถิด ท่านจะคิดสิ่งใดทางใจ ถ้าว่าร้อนเรา อย่าคิด ร้อนเขาอย่าคิด ร้อนทั้งเราทั้งเขา อย่าคิด ถ้าไม่ร้อนเราร้อนเขาล่ะก็คิดเถิด

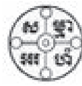
อย่างนี้สอนอย่างลูกทีเดียว สอนอย่างเปิดอกทีเดียว นี้พระบรมนายก แม้จะเสร็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว วางหลักฐานไว้เช่นนี้ เราอยากเป็นลูกพระตถาคตเจ้าแล้วละก็ต้องอย่างนี้ เดินแบบอย่างนี้ ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจอย่างนี้ไม่ให้เบียดเบียนใครผู้ใดผู้หนึ่ง เต็มมาตรทว่า เท่าปลายผมปลายขน ให้บริสุทธิ์ทีเดียว ทั้งกาย ทั้งวาจาทั้งใจ นี่แหละเป็นลูกของพระตถาคตเจ้าทีเดียว ให้แน่นอนอย่างนี้นะ นี่เรียกว่า **สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต** ๔ ข้อ จบพระคาถาต้น

คาถาที่ ๒ รองลงไปลำดับลงไป ก็อีกนั่นแหละ **สพฺพปาปสฺส อกรณํ** ไม่ทำชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา ตลอดถึงใจ นี่เป็นพระวินัยปิฎกเชียวน้า **กุสลสฺสูปสมฺปทา** ยังกุศลให้ถึงพร้อม ทำความดีให้มีขึ้นด้วยกาย ด้วยวาจา ตลอดถึงใจ นี่เป็นพระสุตตันตปิฎกทีเดียว **สจิตฺตปริโยทปนํ** ทำใจของตนให้ใส นี่ปรมัตถปิฎกทีเดียว

วินัยปิฎก ก็คือ ศีล สุตตันตปิฎก ก็คือ สมาธิ ปรมัตถปิฎก ก็คือ ปัญญา จะกว้างขวางออกไปเท่าไรไม่ว่า ที่เรียกว่าวินัยปิฎกน่ะต้องอยู่ในศีล ๕ คัมภีร์ อาทิกัมม์ ปาจิตตีย์ จุลลวัคค์ มหาวัคค์ ปฐมสามณ ๕ คัมภีร์ อยู่ในศีลอันเดียวอันนั้นแหละ บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องเสียเลย อยู่ใน ๕ คัมภีร์นี่หมด

กุสลสฺสูปสมฺปทา ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำกุศลให้ถึงพร้อมหรือทำความดีให้มีพร้อมขึ้น นี่มากน้อยเท่าไรก็ช่าง อยู่ในพระสุตตันตปิฎก สุตตันตปิฎก มี ๕ คัมภีร์ สุตตันตปิฎก มี ๕ คัมภีร์ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตนิกาย อังคุตรนิกาย ขุททกนิกาย ๕ คัมภีร์ ก็อยู่ในความบริสุทธิ์ใจ อยู่ในใจหยุด ใจนิ่ง ใจเป็นสมาธินั่นแหละ ๕ คัมภีร์ทีเดียว

ส่วนปรมัตถปิฎก **สจิตฺตปริโยทปนํ** ทำใจของตนให้ผ่องใส เมื่อใจผ่องใสแล้ว ไม่มีราคีแล้ว ไม่ขุ่นมัว ให้อยู่กับใจใสเสมอไป นั้นปรมัตถปิฎก ยกเป็น ๗ คัมภีร์

สังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก มหาปัฏฐาน ๗ คัมภีร์ มหาปัฏฐาน เป็นที่สุด ๗ คัมภีร์

ในสุตตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎกนี้ ยกเป็นศีล สมาธิ ปัญญา ยกเป็นตัวพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบัดนี้ ถ้าจัดเป็นพระธรรมขันธ์ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ถ้าจัดเป็นปิฎกไปถึง ๓ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก ว่าจะสรุปยกเป็นตัวแท้แน่นอนนี่แล้วอยู่กับใจของตัวนี่เอง อยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นหละ คือศีล สมาธิ ปัญญานั่นเอง

วัดปากน้ำสอนให้เดินในศีล สมาธิ ปัญญา นี่เสมอ ไม่ได้ไปทางอื่นเลย เมื่อเดินในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แล้ว ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เข้าไปในทาง ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อจะเข้าไปถึงกายทิพย์ ก็เข้าไปในกายมนุษย์ละเอียดแล้ว เข้าไปถึงกายทิพย์ต้องเข้าไปในดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะไป จะเข้าไปในกายทิพย์ละเอียด ก็ต้องเดินไปในดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายทิพย์หยาบเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด เมื่อจะเข้าถึงกายรูปพรหมก็แบบเดียวกัน เดินไปอย่างนี้ ไม่ได้เคลื่อนคลาดละ นี่ได้ชื่อว่าในบาท ในคาถาที่ ๒ รับรองว่า พระองค์ทรงรับสั่ง ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อย่นสกลพุทธศาสนา ว่า

สพฺพปาปสฺส อกรณํ **กุสลสฺสูปสมฺปทา**
สจิตฺตปริโยทปนํ **เอตํ พุทฺธาน สาสนํ**

ดังนี้ นี่เป็นคาถาที่ ๒ คาถาที่ ๓ เห็นจะหมดเนื้อความเสียแล้ว เวลาไม่พอ ต้องย่นย่อพอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาในโอวาทปาติโมกข์คาถา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแด่เวลา **วรญฺญํ สรณํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งที่ประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **สรณํ เม รตนตฺตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแด่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... สำรวมตามพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม
ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาตได้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี
ถ้าไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์มีความอายนัก มีความสะดุ้งกลัวนัก
อายว่าเป็นพระไม่บริสุทธิ์ ตายไปต้องไปนรก ไม่ต้องไปไหน
กลัวอย่างนี้ ให้ทำตัวอย่างนี้ ...'

'... ถ้ามีหิริโอตตัปปะจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนล่ะ เขาถึงพุทธรัตนะ
ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะกัน มีหิริโอตตัปปะก็อายตายโหงล่ะสิ
ไม่ถึงไม่ยอมกัน นั่งกันหลังหักตายเลย เอาละ
ถ้าไม่ถึงก็ตาย ไม่ได้ก็ตายแหล่ทีเดียว เอากันละ ...'

กัณฑ์ที่ ๖๖
หิริโอตตัปปะ ๑

๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๙

อิทานิ ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปรินิพฺพานโต ปฏฺฐาย เอกูนสตจตุสฺสตาธิกานิ เทฺว สํวจฺฉรสหสฺสานิ อติกฺกนฺตานิ ปจฺจุปฺปนฺนกาลวเสน ผคฺคุณมาสสฺส ปญฺจวีสติมํ ทินํ วารวเสน ปน โสรวาโร โหติ เอวํ ตสฺส ภควโต ปรินิพฺพานา สาสนายุกาลคณนา สลฺลกฺเขตพฺพา สกฺกจฺจํ ธมฺโม โสตพฺโพติฯ

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพานแห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น บัดนี้ล่วงแล้วได้ ๒๔๙๙ พรรษา ปัจจุบันสมัย กุมภาพันธมาส สุรทินที่ ๒๕ โสระวาร ของพุทธปรินิพพานอันกำหนดนับศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพานแห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีนัยอันจะพึงกำหนดนับด้วยประการฉะนี้ เบื้องหน้าแต่นี้จงตั้งสมนาหารจิต ฟังธรรมภาษิตดังจะแสดงต่อไปนี้ โดยเคารพเทอญ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติฯ

ขุ.ชา.(บาลี) ๒๗/๖/๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมอันประเสริฐเรียกว่า หิริโอตตัปปธรรม ธรรมนี้สำหรับอุปการะสัตว์โลกให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขไปตามๆ กัน ก็เพราะอาศัยธรรมคือหิริโอตตัปปะนี้เป็นธรรมสำคัญคุ้มครองสัตว์โลก ให้สัตว์โลกร่มเย็นเป็นสุข ไม่กระทบกระเทือน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่เสียดสีซึ่งกันและกัน ไม่ริษยาในกันและกัน ก็เพราะอาศัยหิริโอตตัปปะนี้แหละเป็นข้อสำคัญ นักปราชญ์ทั้งหลายตั้งแต่

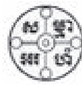
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ท่านอุบัติตรัสขึ้นในโลก ธรรมอันนี้มีอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าอุบัติบังเกิดขึ้น ให้สัตว์ในโลกอาศัยร่มเย็นเป็นสุขก็เพราะอาศัยธรรมนี้ เรียกว่า หิริโอตตัปปธรรม

สัตว์โลกหมดทั้งสากลโลก หญิงและชายก็ดี ถ้าไม่มีความละอายมีความเกรงกลัวกันแล้ว ย่อมเบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นเบื้องหน้า ไม่ได้รับความสุขไปตามกัน เพราะอาศัยเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยกายบ้าง เบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยวาจาบ้าง เบียดเบียนซึ่งกันและกันทางใจบ้าง

เบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยกายนั้น แสดงวัตถุให้เห็นปรากฏ เมื่อเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็รุกรานกันในเชิงการค้านั้นๆ รุกรานกันในเชิงการค้านั้นๆ ด้วยกายบ้าง รุกรานกันในเชิงการค้านั้นๆ ด้วยวาจาบ้าง นี้ก็เพราะอะไร? อาศัยอะไร? เพราะปราศจากหิริและโอตตัปปะ ถ้ามีหิริความละอายแก่ใจแล้ว โอตตัปปะความสะดุ้งกลัวอยู่แล้ว ไหนเลยจะเบียดเบียนกันด้วยกายบ้าง ไหนเลยจะเบียดเบียนกันด้วยวาจาบ้าง ไม่กล้าจะทำลงไป เพราะให้ความเดือดร้อนซึ่งกันและกัน เห็นปรากฏเฉพาะหน้าเฉพาะตาเช่นนั้น

บุคคลผู้มีหิริและโอตตัปปะตั้งอยู่ในเทวธรรม ธรรมอันประเสริฐเช่นนี้แล้ว ไม่กล้าประพฤติละเมิดเช่นนั้นได้ ทั้งกาย ทั้งวาจา อายนัก ให้ความทุกข์เขาด้วยกายอายนัก ให้ความทุกข์เขาด้วยวาจาก็อายนักเหมือนกัน มีแต่ให้ความสุขกันทางกายความสุขกันทางวาจา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การค้าก็ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

แม้ถึงจะเป็นชาวนาเล่า ก็เบียดเบียนกันด้วยกายปรากฏอยู่ รุกคันไร่คันนากันไปตามหน้าที่ เบียดเบียนกันเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ เหล่านี้ หรือไม่กระนั้นรุกกันปรากฏต่อหน้าต่อตา จนกระทั่งถึงเป็นความกันในโรงในศาล อย่างนี้น่ารำคาญ เพราะคนปราศจากความละอายและความสะดุ้งกลัว ปราศจากหิริและโอตตัปปะ เรียกว่า **อหิริตํ อโนตฺตปฺปึ** ไม่มีความละอายไม่มีความกลัว หน้าด้านใจด้าน พวกมนุษย์คนพาลแท้ๆ พวกหิริโอตตัปปะหน้าบางใจบาง หน้าอ่อนใจอ่อน ประพฤติให้ความสุขเขาทั้งข้างนอกข้างใน อย่างนี้เรียกว่า **อหิริตํ อโนตฺตปฺปึ** พวกที่ให้ความร้อนเดือดร้อนเขาเป็น **อหิริตํ อโนตฺตปฺปึ** ไม่มีความละอาย ไม่มีความสะดุ้งกลัว พวกมีความละอาย มีความสะดุ้งกลัวนั้น ไม่ให้ความทุกข์เขาทั้งทาง กาย วาจา ทั้งข้างในข้างนอก ตลอดถึงใจก็เหมือนกัน การทำนาหรือทำสวนทำไร่ไม่เข้าใจ ให้ความร้อนกันต่อหน้าต่อตาไม่ใช่เช่นนั้น นั่งอยู่ต่อหน้าบ้านใกล้เรือนเคียงกัน รุกนิดรุกหน่อยในกันและกัน ไม่อาย อย่างนี้ให้ความทุกข์กัน พวกอาย ให้ความสุขกัน ไม่ให้ความทุกข์กัน

เพราะฉะนั้นต้องมีความละอาย ไม่ใช่แต่เพียงว่าชาวนาชาวสวนหรือพ่อค้าแม่ค้ามาขาย นักปกครองแผ่นดินก็รุกกัน พระเจ้าแผ่นดินองค์ไหนรุกรานผู้อื่นแล้ว พระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นเรียกว่า **อหิริตํ อโนตฺตปฺปํ** ไม่มีความละอาย ไม่มีความสะดุ้งกลัว ให้ความเดือดร้อนแก่เขา ลดชั้นเป็นลำดับลงมาจนกระทั่งถึง ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เข้ามาบวชในธรรมวินัยแล้วยังให้ความเดือดร้อนกันด้วยกายด้วย ให้ความเดือดร้อนกันด้วยวาจาด้วย นี้ก็เบียดเบียนกันเหมือนกัน ไม่ได้รับความสุขไปตามกัน เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

ไม่ใช่แต่เท่านั้น เป็นมหาเปรียญเล่าเรียนในโรงเรียนก็เหมือนกัน เบียดเบียนกันด้วยกาย เบียดเบียนกันด้วยวาจา เบียดเบียนกันทางใจ ให้ความทุกข์ให้ความเดือดร้อนในกันและกัน นี่เบียดเบียนทั้งนั้น สามเณรก็ดุจเดียวกัน **หิริตํ โอตฺตปฺปํ** ให้มีความละอาย ให้มีความสะดุ้งกลัว นั่นเป็นข้อสำคัญ ความละอายและความสะดุ้งกลัว ไม่เบียดเบียน ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยกายไม่มีเลย ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยวาจาไม่มีเลย ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยใจไม่มีเลย ไม่เบียดเบียนเขาทีเดียวเป็นเด็ดขาด ถ้าว่าอุบาสกอุบาสิกาประพฤติอย่างนี้ สามารถดังนี้แล้วละก็ ให้ความสุขกับตนและบุคคลผู้อื่นด้วย เป็นอุบาสกจริงๆ เป็นอุบาสิกาจริงๆ สามเณรเล่า ภิกษุสามเณรเล่าก็เป็นภิกษุสามเณรจริงๆ ซื่อตรงต่อพระพุทธศาสนา **อหิริต อโนตฺตปฺป** มีความไม่ละอายความไม่สะดุ้งกลัว เลิกซะ เหลือแต่ความละอายความสะดุ้งกลัว ว่า **หิริตํ โอตฺตปฺปํ** มีความละอายมีความสะดุ้งกลัวอยู่เช่นนี้แล้วตั้งใจให้แน่แน่ว นี่เป็นเริ่มต้นการประพฤติปฏิบัติในศาสนา เมื่อตั้งอยู่ใน **หิริต โอตฺตปฺป** เช่นนี้แล้ว ท่านเชิดชูว่า นั่นแหละตั้งอยู่ในธรรมอันขาวแล้ว เกื้อกูลในธรรมอันขาวแล้ว ถูกต้องร่องรอยทางนักปราชญ์ราชบัณฑิตแล้ว

ท่านยังประสงค์ไปอีก นี้แหละ **สนฺโต** เป็นธรรมเครื่องสงบระงับ เครื่องสงบระงับเสียง ไม่มีใครมาโจทนาว่ากล่าว สงบระงับหมด เรื่องราวทั้งหลายเหล่านั้นสงบหมด เงียบหมด เรียบร้อย อยู่บ้านใกล้กันก็ไม่มีเสียง ก็เพราะอาศัยความละอายความสะดุ้งกลัวนี้เข้าค้ำจุนอยู่ เมื่อไม่มีเสียงเช่นนั้นก็ชื่อว่า **สนฺโต** เป็นผู้สงบระงับ **โลเก เทวธมฺมา เทวธมฺมาติ วุจฺจเร** นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่า นี้เป็นธรรมอันประเสริฐในโลกด้วยประการดังนี้ นี่หลักจำไว้นะ

วันนี้จะอรรถาธิบายแปลบาลีเป็นปาฐกต่อไป ให้เราท่านทั้งหลายเข้าใจชัดตลอดแจ้งในการที่จะแสดงต่อไปนี้ เอาละ ว่ากันตามขอบเขต เมื่อเป็นอุบาสกอุบาสิกา เรียกว่า **อุปาสโก** น่ะแปลว่ากระไร แปลว่าผู้มั่นอยู่ในศีล ๕ มั่นอยู่ในพระรัตนตรัย ศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ แน่นหนาทีเดียว ไม่ฟั่นเฟือนทีเดียว เรียกว่าอุบาสก เรียกว่าอุบาสิกา ชายมั่นอยู่ในศีล ๕ มั่นอยู่ในกรรมบถ ๑๐ นี้ได้ชื่อว่าเป็นอุบาสกแท้ๆ เบื้องต้นไม่มีพุทธกาล เป็นอุบาสกใช้ได้ มั่นอยู่ในศีล ๕ ถ้าว่าในพุทธศาสนามั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ด้วย มั่นอยู่ในศีล ๕ มั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ นี้เรียกว่าเป็นอุบาสก ถ้าหญิงก็เรียกว่าเป็นอุบาสิกา แปลเป็นภาษาว่า **อุปาสโก** แปลว่าผู้เข้าใกล้ หรือผู้ใกล้พระรัตนตรัย มั่นอยู่ในศีล ๕ ศีล ๕ น่ะไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นนิจศีลทีเดียว

เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ตัวเป็นให้จำตาย ไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า เห็นว่าการฆ่าสัตว์เป็นเบียดเบียนเขา ผิดขนบธรรมเนียมของคนดี ก็เว้นขาดจากใจเสีย การฉกลักสมบัติของคนอื่นมาเป็นของของตน นี่ก็เป็นหน้าที่ของคนพาล ให้ความทุกข์เขาเป็นเบื้องหน้าเราไม่ปรารถนาจะประพฤติเช่นนั้น ให้ความสุขเขาเป็นเบื้องหน้า เว้นขาดจากการถือเอาพัสดุที่เจ้าของเขาไม่ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ด้วยตนของตน และไม่ชักชวนบุคคลผู้อื่นด้วย อย่างนี้เรียกว่ามั่นอยู่ในการอทินนาทาน ข้อ ๓ การประพฤติล่วงกาเมสุมิจฉาจาร ประพฤติล่วงลักเขา ลูกเขา เมียเขา สามีเขา ลักให้เจ้าของเดือดร้อนรำคาญ อย่างนี้น่าอัปยศอดสู น่าเกลียดน่าชัง ประพฤติไม่ได้ คนดีประพฤติไม่ได้อายนัก ไม่ประพฤติไม่ล่วงในข้อนั้นๆ ไม่จาบจ้วงล่วงเกินในข้อนั้นๆ นี้ได้ชื่อว่ามั่นอยู่ในกาเมสุมิจฉาจาร การกล่าวปดไม่จริงหลอกลวงต่างๆ นี่เป็นคนเลว ไม่ใช่คนดีเราประพฤติเช่นนั้นไม่ได้ เว้นขาดจากใจเรื่องปด คำที่เรียกว่าปดน่ะรู้นะ ตัวจะกล่าวออกไปตัวก็รู้ว่าไม่จริง แต่ว่าขอไปที จนแต้มเข้าแล้วขอไปที อย่างนี้ไม่ใช่อุบาสกอย่างนี้ไม่ใช่อุบาสิกา เป็นอุบาสกอุบาสิกาจอมปลอมไป นี่ทำให้ศาสนาเสีย เสีย ทำให้ร่องรอยตำรับตำราศีลเสียหมด นี่ปรากฏว่าเป็นคนประทุษร้ายศาสนา ประทุษร้ายศาสนาก็ประทุษร้ายตัวของตัวนั่น ไม่ใช่ประทุษร้ายใคร ให้มั่นอยู่ในไม่พูดปด มั่นทีเดียว ไม่ใช้ให้ผู้อื่นปดด้วย แน่นอนในใจ ข้อที่ ๔ ๕ ไม่ดื่มน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาอันเป็นที่ตั้งของความประมาท ไม่ดื่มน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาอันเป็นที่ตั้งของความประมาท เว้นขาดจากน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาทีเดียว ไม่ดื่มเหล้า ไม่ดื่มสุราทีเดียว ที่สุดถือเคร่งๆ บุหรี่เขาก็ไม่สูบ เห็นว่าเป็นของเมา สงเคราะห์เข้าในเครื่องมึนเมา ไม่เสพทีเดียว

อย่างนี้ มั่นอย่างนี้ใช้ได้ เรียกว่ามั่นในศีล ๕ เมื่อมั่นในศีล ๕ เช่นนี้ ชายเรียกว่าอุบาสก หญิงเรียกว่าอุบาสิกา แต่ยังไม่เต็มที่ ต้องมั่นในพระไตรสรณคมน์ด้วย มั่นอยู่ในไตรสรณคมน์นี้แหละถึงจะต้องการในทางพระพุทธศาสนา มั่นอยู่ในพระไตรสรณคมน์น่ะ หญิงก็เข้าถึงพระไตรสรณคมน์ ชายก็เข้าถึงพระไตรสรณคมน์ เออ ถึงพระไตรสรณคมน์น่ะ ถึงด้วยปาก หรือถึงด้วยใจ หรือถึงด้วยวาจา ถึงด้วยปาก หรือถึงด้วยใจ หรือถึงด้วยกาย ถึงด้วยกาย หรือถึงด้วยวาจา หรือถึงด้วยใจ นึกดูซิ? ที่ต้องประสงค์ทางพุทธศาสนาน่ะ ถึงด้วยกายๆ ถึงด้วยวาจา ถึงด้วยใจ ถึงด้วยกายน่ะ กายไหว้นบเคารพต่อพระรัตนตรัย รู้ได้ยังไงว่าคนนี้มั่นอยู่ในพระไตรสรณคมน์แล้ว รู้สิทำไมไม่รู้ รู้ทีเดียวแหละ รู้ทีเดียว ผ่านวิหารลานพระเจดีย์ละก็รู้ทีเดียว กิริยามารยาท เดินก็รู้ จะแสดงมารยาทอย่างใดก็รู้ เดิมดูถูกดูหมิ่นที่เคารพอยู่แล้วละก็ เอ้า นี่เขาไม่มีไตรสรณคมน์หรอก เขาไม่มีเสียแล้วไตรสรณคมน์ แกทำลายของแกเสียแล้ว หรือภิกษุสามเณรที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอสมณะเช่นนี้ ไม่ได้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด อุบาสกอุบาสิกาผ่านภิกษุสามเณรไปไม่มีความเคารพอ่อนน้อม เหล่านี้ได้ชื่อว่า ไตรสรณคมน์ก็ไม่มี ยังไม่มีมั่นอยู่ในสันดาน ถ้าว่าแกมีมั่นในสันดานละก็ ผ่านพระเจดีย์ หรือวิหาร หรือพัทธสีมาใดๆ เข้าไปในสถานที่นั้น สกปรกเปรอะเปื้อนแกทำสะอาดหมดทีเดียว ไม่ให้สกปรกเปรอะเปื้อนทีเดียว นั่นแกเคารพแกมั่นในพระไตรสรณคมน์ มั่นละ ปฏิบัติวัตรฐากทีเดียว ภิกษุสามเณรก็เคารพนบนอบทีเดียว นี่มั่นอยู่ในพระไตรสรณคมน์ นี่เป็นแต่เพียงว่า ขอถึงพระไตรสรณคมน์นะ เป็นแต่เคารพด้วยกาย เคารพวาจา วาจาก็ต้องสาธุการอยู่ แล้วก็ใจ ใจก็อ่อนน้อมอยู่ เหล่านี้ได้ชื่อว่ามั่นอยู่ในพระไตรสรณคมน์ แต่ว่ายังไม่เข้าถึงไตรสรณคมน์ ยังไม่ได้ไตรสรณคมน์เป็นแต่มั่นอยู่เพียงเท่านั้นเอง ต้องให้เข้าถึงไตรสรณคมน์ ให้ได้ไตรสรณคมน์

ไตรน่ะอะไร? ไตรนั้นแปลว่า ๓ สรณะ น่ะเขาแปลว่าแก้ว หรือแปลว่าที่พึ่ง แปลว่าแก้ว หรือแปลว่าที่พึ่ง ไตรสรณะ สรณะเขาแปลว่าที่พึ่ง ไตรน่ะแปลว่า ๓ ที่พึ่ง ๓ อย่าง คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เข้าถึงพุทธรัตนะ เข้าถึงธรรมรัตนะ เข้าถึงสังฆรัตนะ เป็นชั้นๆ เข้าไป หลายชั้นจริง ที่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะน่ะมันหลายชั้นจริง ไม่ใช่ชั้นเดียวสองชั้น ถึงไม่ใช่ง่ายถึงยากนัก ถึงยากโดยประการไฉน? ถึงเป็นชั้นๆ เข้าไป

ถึงกายมนุษย์นี่ก็ชั้นหนึ่ง ปฏิบัติถูกสัดถูกส่วนเข้า ถึงกายมนุษย์ละเอียด ที่มันนอนฝันออกไป ทำหน้าที่ฝัน พอเลิกฝันมันก็เข้าอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็น

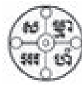

กายมนุษย์ซะ นั่นกายมนุษย์ละเอียด ให้เข้าถึงกายทิพย์อีก ชั้นที่ ๓ เข้าไป ฝันในฝันเข้าไป ก็ยังไม่ถึงไตรสรณคมน์ ให้เข้าถึงกายทิพย์ละเอียดอีก เป็นชั้นที่ ๔ เข้าไป ก็ยังไม่ถึงไตรสรณคมน์ กายใหญ่หนักขึ้นไป เข้าถึงกายรูปพรหมอีกเป็นชั้นที่ ๕ เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียดอีก เป็นชั้นที่ ๖ เข้าถึง กายอรูปพรหมอีกเป็นชั้นที่ ๗ เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียดอีกเป็นชั้นที่ ๘ นี่ยังไม่ถึงไตรสรณคมน์ เข้าถึงเป็นลำดับ ยังไม่ถึงไตรสรณคมน์ ยังไม่ได้ไตรสรณคมน์ เป็นแต่มั่นๆ อยู่เท่านั้นแหละ ต้องให้ได้ไตรสรณคมน์ ถึงพระไตรสรณคมน์ทีเดียว ให้เข้าถึงธรรมกาย รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักหย่อนกว่า ๕ วา สูง ๕ วา หรือหน้าตักเต็ม ๕ วา สูง ๕ วา อย่างนี้ได้ชื่อว่าถึงไตรสรณคมน์ ได้ไตรสรณคมน์ละ ไม่ว่ากลางวันกลางคืน นั่ง นอน เดิน ยืน อิริยาบถทั้ง ๔ นึกเวลาไรเห็นแจ่ม ใจก็ติดอยู่ในพระไตรสรณคมน์ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั่น ให้มั่นลงไปอย่างนั้น ไตรสรณคมน์ชั้นนี้เป็นโคตรภู

เข้าถึงไตรสรณคมน์อีกชั้นหนึ่ง กายพระโสดา พระโสดาละเอียด กายพระโสดา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นี่เป็นชั้นที่ ๒ เข้าไป ขั้นที่ ๓ เข้าไปอีก เข้าถึงกายพระสกิทาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา พระสกิทาคาละเอียด เข้าไปชั้นที่ ๔ เข้าไป เข้าไปถึงกายพระอนาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา กายพระอนาคาละเอียด ขั้นที่ ๕ เข้าไปเข้าถึงกายธรรมพระอรหัต ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต กายพระอรหัตละเอียด นี่เข้าไปถึง ๕ ชั้น เข้าไปถึงแค่นี้ เรียกว่า ตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์ ได้พระไตรสรณคมน์

นี่ในศาสนานิยมอย่างนี้ ไม่ใช่แต่เพียงว่าทำกันเล็กๆ น้อยๆ ละก็ไม่สำเร็จประโยชน์ ไม่ใช่เช่นนั้น เอาจริงๆ ปฏิบัติจริงๆ กัน ได้จริงๆ กัน ถ้าได้จริงๆ มารไม่ขวาง เหาะเหินเดินอากาศได้จริงๆ นะ ไม่ใช่ของพอดีพอร้าย เมื่อเราเข้าเนื้อเข้าใจเพียงแค่นี้ จะแสดงหิริโอตตัปปะให้ฟังวันนี้

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา มีความละอายและความสะดุ้งกลัว ศีล ๕ สิกขาบท ทีละสิกขาบทขึ้นไป ไม่บริสุทธิ์ข้อไหนล่ะอายนักทีเดียว อายตัวเองนะไม่ได้อายใครนะ ไม่บริสุทธิ์ข้อไหนล่ะอายนัก อายตัวเองนักทีเดียว อายนัก ไม่ล่วงละเมิด ล่วงละเมิดเข้าข้อใดข้อหนึ่งล่ะอายนัก ต้องรีบหาครูบาอาจารย์ต่อเสียทีเดียว ล่วงล้ำไปข้อใดข้อหนึ่งละก็ ไม่นิ่งเฉยอยู่ล่ะ บอกตรงๆ ทีเดียว อายนัก ต่อเสียทีเดียว ต่อเสียให้ได้ ถ้าไม่ต่อ กลัวศีล ๕ บกพร่องไป จะไปนรกแล้วแก ไม่ต้องไปไหนล่ะ ตายแกต้องไป

นรกละ บกพร่องไปข้อใดข้อหนึ่ง ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมฯ มุสาฯ สุราฯ ข้อใดข้อหนึ่งบกพร่องจะต้องไปนรกทุกข้อเชียว

ขาดข้อปาณาติบาตแกก็ต้องไปสัญชีพละ ไม่ต้องไปไหนละ ขาดแค่อทินนาทาน แกต้องไปกาพสุตตนรกล่ะ ไม่ต้องไปไหนละ ขาดแค่กาเมสุมิจฉาจารก็ต้องไปสังฆาตนรกละ ๓ ข้อละ แกขาดแค่มุสาฯ ลงไป แกต้องไปโรรุวนนรกละ แกขาดแค่สุราฯ ลงไป แกต้องมหาโรรุวนนรกละ ๕ ขุมเป็นลำดับลงไปเชียว แกไม่ต้องไปไหนละ กลัวทีเดียว เมื่อละอายแก่ใจแล้วก็กลัวนรก ต้องปรับเราแน่ เราต้องไปนรกแท้ทีเดียว ขาดข้อใดข้อหนึ่ง มีความละอายและความสะดุ้งกลัว ไม่ยอมให้ศีลขาดหมัดเด็ดทีเดียว เด็ดเดี่ยวทีเดียว ให้บริสุทธิ์ตั้งแต่ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมฯ มุสาฯ สุราฯ ไม่ขาดตกบกพร่องทีเดียว นี่อย่างนี้เรียกว่าอุบาสก ย่อๆ เรียกว่าอุบาสกล่ะนะ แล้วก็เรียกว่าอุบาสิกาด้วย

ถ้ายังไม่มีไตรสรณคมน์ก็อุบาสกนอกศาสนา อุบาสิกาก็นอกศาสนา ยังไม่เข้าในศาสนาเลยน่ะ แค่นี้น่ะ ปฏิบัติแค่นี้ยังไม่เข้าในศาสนา เป็นอุบาสกนอกศาสนา เป็นอุบาสิกานอกศาสนา จะให้เป็นอุบาสกในศาสนา เป็นอุบาสิกาในศาสนาต้องเข้าถึงไตรสรณคมน์ เข้าถึงไตรสรณคมน์ คือ **พุทโธ ธมฺโม สงฺโฆ** พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ

เมื่อเรามีศีล ๕ มั่น บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี มีใจเบิกบาน สำราญใจ มั่นอยู่แค่ศีล ๕ เช่นนี้ ก็ประกาศได้แล้วว่า **หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา** แกถึงพร้อมด้วยความละอาย ความสะดุ้งกลัวละ ความละอาย มีศีลบริสุทธิ์ สมบูรณ์บริบูรณ์ ไม่มีอายนัก ไม่มีทั้งอายและทั้งสะดุ้งกลัวด้วย กลัวจะไปนรก กลัวจะไปอบายภูมิ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง กลัวนัก แล้วก็ เมื่อบริสุทธิ์อยู่เช่นนั้น **สุกฺกธมฺมสมาหิตา** เกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว ศีล ๕ นั่นแหละขาวผ่องไม่มีราคีทีเดียว เรียกว่า **สุกฺกธมฺมสมาหิตา** ผ่อง ขาวผ่องทีเดียว

สนฺโต นี่แหละเป็นตัวธรรมเครื่องสงบระงับในโลก ตั้งแต่ๆ ปฐมทีแรก ตั้งแต่ปฐมแผ่นดินมา ตั้งแต่ปฐมกษัตริย์มา ปกครองโลกด้วยคุณธรรม ๕ ประการนี้ ร่มเย็นเป็นสุขเบิกบานสำราญใจ เว้นจากฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม พูดปด เสพสุรา ๕ ข้อนี้เท่านั้นแหละ ในโลกไม่ต้องมีคุกมีตาราง สบายอกสบายใจ ได้รับความเบิกบานร่มเย็นมาตลอดสาย บัดนี้เราในวัดนี่ ภิกษุสามเณรก็ให้บริสุทธิ์ในศีล ๕ ได้จริงๆ อุบาสกอุบาสิกาก็บริสุทธิ์ในศีล ๕ จริงๆ จะไม่ได้ทะเลาะกันเลย จะไม่มีบาดหมางกัน

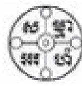

เลย จะไม่อิจฉาริษยากันเลย ถ้าอิจฉาริษยากันก็เรียกว่าก็ไม่มีศีล ๕ แล้วล่ะแก เลอะแล้วล่ะ เหลวแล้วล่ะ นี่ใช้ไม่ได้อย่างนี้ อย่างนี้ใช้ไม่ได้ เมื่อเข้าใจหลักดังนี้แล้วก็ ๕ สิกขาบทนี้ หิริโอตตัปปะ ละอายไว้ให้ดี ถ้าไม่มีละอาย สะดุ้งกลัวไว้ให้ดี ไม่มีจะตกนรก แน่นอนทีเดียว ได้ชื่อว่าตั้งอยู่ใน เกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว ได้ชื่อว่าสงบระงับแล้ว เมื่อสงบระงับแล้วเช่นนี้ละก็ นักปราชญ์ทั้งหลาย สัปบุรุษทั้งหลายย่อมกล่าวบุคคลนั้น ว่าตั้งอยู่ในธรรมอันประเสริฐ ว่าตั้งอยู่ในเทวธรรม ตั้งอยู่ในธรรมอันประเสริฐ ตั้งอยู่ในเทวธรรม คนนั้นแม้ถึงเป็นมนุษย์อยู่ บริสุทธิ์ในศีล ๕ ผู้ชายก็เรียกว่า สมมติเทวดา ผู้หญิงก็เรียกว่าสมมติเทวดา เออ ไม่ใช่เป็นของต่ำ เป็นสมมติเทวดาทีเดียว ยกย่องสูงอย่างนั้น คือ คุณธรรมนั่นเองยกตัวเอง คุณธรรมความบริสุทธิ์ศีล ๕ นั่นเองยกตัวเอง เป็นคนตั้งอยู่ในเทวธรรม ธรรมของเทวดาทีเดียว ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดาทีเดียว เป็นเทวดาทั้งมนุษย์นี่แหละ สมมติเทวดานั่นเอง

มั่นอยู่ในศีล ๕ แค่นี้ ก็ต้องให้สูงขึ้นไปกว่านี้ บัดนี้มีพุทธศาสนา เราเข้าถึงพระไตรสรณคมน์ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ หรือว่าในศีลเสียก่อนก็ได้ เมื่อมั่นในศีล ๕ ละก็ ศีล ๘ ให้มั่นแบบเดียวกันนี้ แบบเดียวกันนี้ วิกาลโภชน์ เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาลตั้งแต่เที่ยงแล้วไปจนถึงอรุณใหม่ นี่วันนี้เราสมาทานแล้วจนถึงอรุณใหม่ ให้มั่นเชียวนะ อย่าให้ล่อกแล่กนะ มั่นคงทีเดียว รักษามั่นคงอยู่ในวิกาลโภชน์ ไม่บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ตั้งแต่เที่ยงแล้วไปจนถึงอรุณใหม่ทีเดียว นี่ได้ชื่อว่า รักษาวิกาลโภชน์ไว้ได้ ไม่บริโภคอาหารในเวลาวิกาลเช่นนี้ นี้ได้ชื่อว่าทอนกำลังว่าจะตัดเสียซึ่งความอยากความปรารถนาให้เบาบางลง นี่ทางไปของพระอริยบุคคลนะทางไปพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว เป็นทางสูง ให้มั่นไว้

ไม่ฟ้อนรำขับร้อง ประโคมเครื่องดีดสีตีเป่าต่างๆ ไม่มีทีเดียว ไม่บรรเลงเครื่องต่างๆ ไม่มี เว้นขาดทีเดียว ขับร้องประโคมเครื่องดีดสีตีเป่านั้นเป็นไฉน? เกื้อกูลให้เกิดความยั่วยวนใจ ชักชวนให้ครองเรือน ไม่ชักชวนในทางหมดกิเลส ไม่ชักชวนในทางบรรเทากิเลส ไม่ชักชวนในทางมรรคผลนิพพาน ก็เว้นเสียขาดจากสันดาน พวกกามพวกตัณหา เช่นนี้ ได้ชื่อว่าประพฤติธรรมเลิศประเสริฐขึ้นไปกว่าศีล ๕ ทางไปของพระอริยบุคคล

เว้นทัดทรงประดับประดาร่างกายด้วยระเบียบดอกไม้ของหอม เครื่องยั่วยวนให้เกิดความยวนใจ ให้เกิดความยั่วยวน ให้เกิดความยั่วยวนกวนใจต่างๆ เหล่านี้ ก็เว้นเสียขาดจากใจอีก เว้นเสียขาดจากใจก็ทอนเสียซึ่งพวกตัณหาทั้งนั้น พวกคันธตัณหา

ของกลิ่นของหอม คันธตัณหา รสตัณหา โผฏฐัพพตัณหา พวกคันธตัณหาของหอมเหล่านี้แหละ ละเสีย นี่ก็ตัดกำลังอย่างแรง ตัดกำลังมารอย่างแรง พวกประพฤติศีล ๘ นี้

ไม่นั่งนอนอาสนะสูงใหญ่ เออ อาสนะสูงใหญ่เป็นไง? ร้ายอีกเหมือนกัน เราไปอยู่อาสนะจ๋องๆ อยู่ในดงในดอน ในดงในดอนในป่า ใจเราก็ไม่กำเริบ ถ้าได้อาสนะโอ่โถงในรั้วในวังล่ะเป็นไง? ใจมันก็ครึกครื้นไปอีกอย่าง มันก็แปรไปจากสภาพเดิม มันก็จะไปกันใหญ่โตกันละ ไปสร้างบ้านสร้างเรือนกันละ เรื่องนี้ พวกถือศีล ๘ ให้เว้นขาดเสียจากนั่งที่นั่งที่นอนอาสนะสูงใหญ่ ไม่ให้เกิดยั่วยวนกวนใจไปในทางโลก นี้ก็ตัดเสียซึ่งโผฏฐัพพตัณหา ความถูกต้องทางกายให้เกิดยั่วยวนใจ เว้นขาดจากใจ ศีล ๘ บริสุทธิ์บริบูรณ์เป็นอันดี ไม่ขาดตกบกพร่องแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง รักษาไว้ จะล่วงล้ำข้อใดข้อหนึ่งให้มีความละอาย ให้มีความสะดุ้งกลัว รักษาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ศีล ๘ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ไม่ขาดตกบกพร่อง ได้ชื่อว่าผู้นั้นตั้งอยู่ในหิริโอตตัปปะ ได้ชื่อว่าเกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว

ความบริสุทธิ์นั้นเป็นธรรมอันขาวแท้ๆ ไม่ใช่เป็นธรรมอันขุ่นมัวเศร้าหมองอย่างหนึ่งอย่างใด **สนฺโต** นั่นแหละเป็นธรรมสงบเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ตามส่วนของศีลนั้นๆ สงบขึ้นไปเป็นชั้นๆ เมื่อสงบขึ้นไปเป็น **สนฺโต** แล้ว **สปฺปุริสา** ผู้มีใจสงบระงับย่อมกล่าวว่า นั่นแหละ เป็นธรรมอันประเสริฐในโลก หรือเป็นเทวธรรม เป็นธรรมของเทวดา นี่ให้มีศีล ๕ บริสุทธิ์อย่างนี้

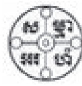
ฝ่ายสามเณรก็ให้มีศีล ๑๐ บริสุทธิ์ทุกๆ ข้อเทียว ตรงเข้า หยิบเงินและทอง **ไอ้เงินทองร้ายจริง เงินทองร้ายนัก ถ้าใครหยิบเข้าแล้วละก็ ใจกำเริบ กำเริบเสิบสานนัก** หยิบเงินทองใช้ได้อย่างชอบใจ ใจกำเริบเสิบสาน สามเณรจ๋องๆ ไม่มีเงินติดมือเลยอย่างนี้แหละ หน้าตาจ๋องๆ อยู่อย่างนี้แหละ ถ้าได้เงินเข้าสัก ๑,๐๐๐ บาทเท่านั้นแหละ ถ้ามันติดมือแล้วล่ะก็ เอาแล้ว เออ จ๋องๆ กลายเป็นคึกคักขึ้นแล้ว แข็งแรง แกร่งขึ้นแล้ว ฟูขึ้นแล้ว หน้าตาแจ่มใสขึ้นแล้ว นั่นๆๆๆ มันกลายเป็นอย่างนี้แหละ เห็นมั้ยล่ะ มันทำให้กลายได้อย่างนี้นะ ถ้ามันกลายได้อย่างนี้พึงรู้ไว้เถิด เงินทองมันอยู่ในมือคนใดน่ะ มันทำพิษทำร้ายนัก มันไปอยู่กับใครๆ ล่ะ มันร้ายนัก เดิมน่ะเป็นชี เป็นแปร่งๆ เป็นชีเอาเงินไปให้ ไม่มีเงินมันก็จ๋องล่ะซี นั่นแหละ อีกสักสองสามวันมาดูมันสิ มันเปลี่ยนสภาพทีเดียวแหละ อ้ายแปร่งๆ มันหายไปแล้วล่ะ กลายมาเป็นคึกคักขึ้นแล้วละ นั่นแน่ะ มันกลายเป็นอย่างงี้ล่ะ เหตุนั้น การหยิบหรือถือเงินในมือนะร้ายนักทีเดียว

พระพุทธเจ้าเห็นอำนาจร้ายมาก ในเรื่องนี้ มีหญิงในพุทธกาล เขาเล่าเรื่องหญิงคนจนทอหูกอยู่คนหนึ่ง นี่เขาเรียกว่าหญิงทอหูก หญิงทอผ้า คนจนไม่มีเดียงสาอะไร ก็จ๋องอยู่นั่นแหละ ผู้ที่รู้จักเดียงสาอยากจะรู้ฤทธิ์เงินว่ามันเป็นยังไงบ้าง เอาเงินไปให้หญิงคนนั้นแหละ ไม่ได้ให้เลยหรอกนะ เอาไปฝังไว้ ผู้หญิงคนนั้นนั่งทอผ้าอยู่ ๔ บาทเท่านั้นแหละ ไปฝังไว้ไม่ให้รู้หรอก หญิงคนที่จ๋องนั่นแหละ กลายเป็นคนคึกคักเป็นคนอหังการมมังการขึ้นแล้ว กลายเป็นคนมั่งมีขึ้นในตัวแล้ว ไม่รู้ไอ้ไอเงินมันขึ้นมาถูกเข้ายังไงก็ไม่รู้ กลายเป็นคนอหังการมมังการขึ้นแล้ว แค่เพียงถูกไอเงินเท่านั้นนะมันไม่ถูกถึงตัวเงินหรอก

ถ้าว่าไปหยิบเงินหยิบทองที่ต้องการใช้ได้เท่านั้นแหละ เณรก็เสียเณรหมด พระก็เสียพระหมด เพราะเหตุอะไรล่ะ ประพฤติอย่างฆราวาสเขา ไม่ควรน่านับถือประพฤติอย่างฆราวาสเขา ประพฤติอย่างคนครองเรือน ที่เรียกว่า **คหฏฺฐ** คฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ใช้เงินใช้ทองเช่นนี้ ไม่น่านับถือ ไม่น่าบูชา ทำเสียเส้นพระวินัย ของที่ใช้นั้นพระก็เป็นนิสสัคคีย์ เณรก็ศีลไม่บริสุทธิ์ ทำลายพุทธศาสนา อย่างนี้ใช้ไม่ได้ต้องเว้นกันขาดทีเดียว ต้องมีหิริโอตตัปปะ ถ้าศีลก็มี ๑๐ สิกขาบทไม่ล่วงไปข้อใดข้อหนึ่ง ถ้า ๘ สิกขาบทก็ไม่ล่วงไปข้อใดข้อหนึ่ง รักษาความบริสุทธิ์นั้นไว้ ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ไม่ขาดตกบกพร่อง

สูงขึ้นไปกว่านั้นศีล ๒๒๗ ศีลของภิกษุมี ๔ แต่ว่า ๒๒๗ นั้นหมวดเดียวมี ๔ ปาฏิโมกขสังวรศีล อินทรียสังวรศีล อาชีวปาริสุทธิศีล ปัจจัยสันนิสสิตศีล ศีลของพระภิกษุมี ๔ ถ้าว่าแต่แต่เพียงว่าศีลปาฏิโมกข์ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยตะ ๒ นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขิยะ ๗๕ อธิกรณสมถะ ๗ รวม ๒๒๗ สิกขาบท เช่นนี้น่ะ เรียกว่าปาฏิโมกข์สังวรศีลอันเดียว **สำรวมตามพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาต ได้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี ถ้าไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์มีความอายนัก มีความสะดุ้งกลัวนัก อายว่าเป็นพระไม่บริสุทธิ์ตายไปต้องไปนรก ไม่ต้องไปไหน กลัวอย่างนี้ ให้ทำตัวอย่างนี้** ถ้าว่าทำตัวให้บริสุทธิ์เป็นอันดีได้ชื่อว่า **สุกฺกธมฺมสมาหิตา** เกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว

สนฺโต คำแปลเป็นธรรมอันสงบอยู่แล้ว ตั้งอยู่ในความสงบแล้ว ยังไม่พอเท่านั้น อินทรียสังวรศีล สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดียินร้ายเวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องทางโผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ สำรวมอินทรีย์จะ

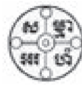
สำรวมอย่างไร สำรวมตา ไม่ให้โปรดเกินไป พอเหมาะพอเจาะ สำรวมหู สำรวมหู คอยระวังไว้ ไม่ให้แส่หาเสียงที่ชอบใจ ที่ให้เกิดความกำหนัดยินดี สำรวมจมูก ก็กำหนดกลิ่นไว้ ไม่ให้ยินดี สำรวมลิ้น กำหนดรสไว้ ไม่ให้ยินดี สำรวมกาย โผฏฐัพพะกำหนดไว้ กำหนดอารมณ์ทางใจ อารมณ์ทั้งหมด สำรวมหมด ในเวลาที่เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ ไม่ให้ความยินดียินร้ายเล็ดลอดเข้าไปได้ ใจอยู่กับอะไร นี้นั้น ใจต้องมีธรรมารมณ์อยู่ ต้องอยู่กับธรรมารมณ์ ต้องอยู่กับธรรมที่เกิดกับใจ ธรรมอะไรที่เกิดกับใจ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ดี ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ดี กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็ดี ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมก็ดี รูปพรหมละเอียดก็ดี กายอรูปพรหมก็ดี อรูปพรหมละเอียดก็ดี ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็ดี เข้าถึงกายไหน อยู่กับดวงธรรมกายนั้น ปักอยู่กับดวงธรรมกายนั้น เดินก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น ยืนก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น นั่งก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น นอนก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น จรดอยู่กับใจ จรดอยู่กับธรรมนั้น นี่เขาเรียกว่า ศีล ๑ ศีล ๑ อันนี้อย่างชนิดนี้ทั้ง ๔ รวมหมด ปาฏิโมกข์ก็รวมหมด อินทรีย์ก็รวมหมด อาชีวปาริสุทธิศีล เลี้ยงชีพโดยชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต เลี้ยงชีพบริสุทธิ์จริงๆ นั่นก็เป็นศีลของภิกษุอันหนึ่ง ปัจจัยสันนิสิตศีล พิจารณาปัจจัยทั้ง ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ ไม่บริโภคด้วยตัณหา นี่ก็เป็นศีลอีกอันหนึ่ง ปัจจัยสันนิสิตศีลนั่นแหละเป็นสำคัญนัก ถ้าเป็นอิณบริโภค บริโภคด้วยความเป็นหนี้ ไม่ได้พิจารณาปัจจัยล่ะ ให้เต็มส่วนเต็มที่ ใช้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยแล้วละก็ได้ชื่อว่าภิกษุบริโภคด้วยความเป็นหนี้ จะต้องตายไปเป็นวัวให้เขาใช้ เป็นควายให้เขาขี่ ให้เขาใช้ไป เป็นม้าให้เขาขี่ เป็นช้างให้เขาขี่ ไม่งั้น สูงไปกว่านั้น อย่างเบาไปกว่านั้น กลายไปเป็นบ่าวเป็นทาสเขา เป็นมนุษย์ เขา ก็เป็นบ่าวเป็นทาสเป็นคนใช้เขา เขาไม่ใช้เจ้าก็อยากให้เขาใช้นัก ไปทำอาสาเขา เปื่อยไปอย่างงั้นแหละ เพราะเป็นหนี้เขาแล้ว บริโภคด้วยความเป็นหนี้ไปแล้ว นี้เป็นหนี้อย่างงี้ลำบาก จีวร เมื่อเวลาจับจีวรเขามาถวายเข้า ใช้ธาตุปัจจเวก ว่าจีวรนี้สักแต่ว่าธาตุ เป็นปัจจัยสักแต่ว่าธาตุ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ใดๆ แล้วก็เป็นของว่างเปล่าไป จีวรนี้ เป็นของไม่เน่าไม่เปื่อย น่าดูน่าชม ไม่สกปรกเปรอะเปื้อนใดๆ เป็นของพอดูได้ พอถูกต้องร่างกายกลายเป็นของเสียหายไปได้ ไม่น่าดูน่าชมไปได้ พิจารณาจีวรอีก คิดแล้วก็เมื่อเวลาจะนุ่งก็ ไม่ได้นุ่งเพื่ออื่น นุ่งเพื่อจะป้องกันเสียเรื่องฟ้า เรื่องหนาวแลร้อน เหลือบแลยุง งูเล็กงูใหญ่ ตะเข็บตะขาบต่างๆ เพื่อจะไม่ให้กายกำเริบเท่านั้น พิจารณาดังนั้นก็นุ่งห่ม

ไป นุ่งห่มไปแล้วก็พิจารณาแบบเดียวกันอีก ซ้ำอีก เรียกว่า อตีตปัจจเวก พิจารณาจีวร นุ่งห่ม พร้อมด้วยองค์คุณ ธาตุปัจจเวก ปฏิกูลปัจจเวก ตังขณิกปัจจเวก อตีตปัจจเวกแล้ว ฉันจังหันล่ะ ก็แบบเดียวกัน พิจารณาด้วย ธาตุปัจจเวก ปฏิกูลปัจจเวก ตังขณิกปัจจเวก อตีตปัจจเวก นั่งนอนเสนาสนะล่ะ ก็แบบเดียวกัน พิจารณาด้วย ธาตุปัจจเวก ปฏิกูลปัจจเวก ตังขณิกปัจจเวก อตีตปัจจเวก บริโภคหยูกยารักษาไข้ล่ะ ต้องพิจารณาด้วย ธาตุปัจจเวก ปฏิกูลปัจจเวก ตังขณิกปัจจเวก อตีตปัจจเวก ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่ง ปัจจัยสันนิสิตศีลไม่บริสุทธิ์ เป็นอิณบริโภค บริโภคโดยความเป็นหนี้เขา อย่างนี้ต้องได้รับความทุกข์ต่างๆ นานา เพราะเหตุว่าเป็นหนี้เขา ต้องบริสุทธิ์ ถ้าไม่บริสุทธิ์ต้องมีหิริโอตตัปปะ อาย ไม่ได้ เป็นพระศีล ๒๒๗ ไม่บริสุทธิ์ อาย อินทรียสังวรศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย สะดุ้งกลัวอีกเหมือนกัน ปัจจัยสันนิสิตศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย อาชีวปาริสุทธิศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย สะดุ้งกลัวอีกเหมือนกัน ปัจจัยสันนิสสิตศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย สะดุ้งกลัวเหมือนกัน แบบเดียวกัน

เหมือนเราท่านในบัดนี้ เมื่อได้ศีลปรากฏหมดจดสมบูรณ์บริบูรณ์ พระเณรได้ศีลบริบูรณ์สมบูรณ์บริบูรณ์ อุบาสกอุบาสิกาได้ศีลสมบูรณ์บริบูรณ์เสีย เท่านี้พอหรือ พบพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงพระรัตนตรัยอายนัก อายนัก อายด้วยประการไฉน อายโดยอาการว่า มาพบพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาน่ะคืออะไร คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนว่าอะไร สอนทำใจให้สงบระงับ ให้ทำใจหยุดทำใจนิ่ง ชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ไม่ให้ทำทีเดียว ทำแต่ดีด้วยกาย วาจา ใจ ทำใจให้ใส ใสหนักเข้า หนักเข้าละก็ต้องเข้าถึงพระรัตนตรัย เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ถ้าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะก็ไม่รู้จักตัวพระพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงธรรมรัตนะก็ไม่รู้จักตัวพระธรรมในพระพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงพระสังฆรัตนะก็ไม่รู้จักพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ไม่รู้จักจริงๆ รู้จักแต่ชื่อ ไม่เห็น ไม่รู้จัก ไม่เห็น ไม่ได้ ไม่เข้า ไม่ถึง ก็ได้ชื่อว่าไม่รู้จัก ไม่รู้จักก็ได้ชื่อว่าไม่ได้ลิ้มรสศาสนา ถ้าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ละก็ไม่ได้ลิ้มรสศาสนาละ เป็นตัวศาสนาสำคัญทีเดียว

ลิ้มรสน่ะเป็นไฉน ก็ไม่รู้จักรสศาสนาน่ะสิ ก็รสศาสนาคือตัวพุทธรัตนะนี่ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ รสชาติเป็นยังไงพุทธรัตนะ อ้าวต้องเข้าถึงซะก่อนสิ พวกเข้าถึงถามดูก็ได้ เข้าถึงพุทธรัตนะรสชาติเป็นยังไง รสชาติเป็นยังไงละ ก็ลืมกายมนุษย์สิ กายมนุษย์นี่มันของหยาบนี่ นั่นละเอียดนัก เข้าถึงพุทธรัตนะแล้วละก็ลืมเชียว ว่าสูงจริง นี่วิเศษจริง ประเสริฐจริง ท่านถึงเป็นผู้เลิศผู้ประเสริฐเพราะเข้าถึงกายนี้เอง เข้าถึง

ธรรมรัตนะก็เลิศก็ประเสริฐอีก อ้อ พวกเข้าถึง หยาบๆ อย่างโน้นนี่ สู้สูงละเอียดขึ้นมาเช่นนี้ไม่ได้ เข้าถึงสังฆรัตนะละ เอ้อ ยิ่งละเอียดหนักขึ้นไป สังฆรัตนะนี่ลึกซึ้งจริง

พุทฺโธ ธมฺมสฺส โพเธตา **พุทฺโธ ธมฺมสฺส โพเธตา** พระพุทธเจ้าผู้รู้ธรรม **ธมฺมสฺส โพเธตา** พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ธรรม คำที่เรียกว่าธรรม **อปฺปาเย จตูสุ อปาเยสุ สตฺเต ธาเรตีติ ธมฺโม*** พระองค์ทรงตรัสผู้ไม่ให้ตกไปในอบายภูมิทั้ง ๔ ธรรมทรงตรัสผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในอบายภูมิทั้ง ๔ นั่นธรรมรักษาตนเอาไว้ได้ **ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต** ทรงตรัสผู้ไม่ให้ตกไปในอบายภูมิทั้ง ๔ แล้ว พระสงฆ์ทรงธรรมอันนั้นไว้ไม่ให้หายไป พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไว้แล้ว พระสงฆ์ทรงเอาไว้ไม่ให้หายไป ธรรมที่พระสงฆ์ทรงไว้นั้น ธรรมที่พระสงฆ์ทรงไว้นั้นรักษาไว้นั้นปรากฏมาจนกระทั่งบัดนี้

เมื่อไปถึงพุทธรัตนะเข้าแล้ว ไปถึงธรรมรัตนะเข้าแล้ว ไปถึงสังฆรัตนะเข้าแล้ว พระพุทธเจ้าอยู่ในสถานที่ใดๆ ไปทูลท่านก็ได้ ไปพูดกับท่านก็ได้ ไปในนิพพานก็ได้ ถ้ามีในนิพพานไปในนิพพานก็ได้ นั่นแน่ มีรสมีชาติอย่างนี้ ลึกซึ้งอย่างนี้แน่ะ ถ้าว่าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะ เรานิ่งเสีย ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย นิ่งเสียทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย นั่นไม่มีหิริโอตตัปปะน่ะสิ ก็นิ่งเสียล่ะสิ **ถ้ามีหิริโอตตัปปะจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนล่ะ เขาถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะกัน มีหิริโอตตัปปะก็อายตายโหงล่ะสิ ไม่ถึงไม่ยอมกัน นั่งกันหลังหักตายเลย เอาละ ถ้าไม่ถึงก็ตาย ไม่ได้ก็ตายแหล่ทีเดียว เอากันละ** ถึงวาระล่ะที่จะต้องขับขันกัน ถ้าว่าเขาไม่ได้ไม่เป็นไม่เห็นปรากฏละก็ช่างเถอะ ถ้าเขาได้เป็นเห็นปรากฏต่อหน้าต่อตาแบบนี้ เรามันจะเป็นตายละก็ช่างมันเถอะ ถ้าไม่ได้ก็ตายแหล่ละ เอาล่ะ เอาให้เข้าถึงให้ได้ ให้เข้าถึงพุทธรัตนะเสียได้ละก็ นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา เข้าถึงซึ่งธรรมรัตนะได้ซะละก็นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เข้าถึงพระสังฆรัตนะได้ซะละก็นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา นี้แหละได้ชื่อว่า **หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา** ถึงพร้อมแล้วด้วยความละอายความสะดุ้งกลัว ไม่ถึงละก็ละอายสะดุ้งกลัวนัก เพราะไม่ได้เกื้อกูลในธรรมอันขาว เกื้อกูลในธรรมดำอยู่ ไม่เกื้อกูลในธรรมอันขาวจริงลงไป เข้าถึงแล้ว ได้แล้ว เป็นแล้วละก็นั่นแหละ เกื้อกูลในธรรมอันขาวแท้ๆ หละ นั่นแหละ **สนฺโต** หละ ใจอยู่กับธรรมะเฉยๆ กิเลส ตัณหา มานะ ทิฏฐิ ทำอะไรไม่ได้ ข่มเหงอะไรไม่ได้ ได้ก็เล็กๆ น้อยๆ เอาจริงๆ จังๆ ก็ไม่ได้ อยู่เสียกับธรรมะ นี่นักปราชญ์ทั้งหลาย **สปฺปุริสา** ผู้มี

---

* วิภาววินีอนุฎีกา. ล.๕ น.๑๓๕ มีที่อ้างอิงว่า ปฏิปชฺชมาเน จตูสุ อปาเยสุ อปตมาเน กตฺวา สตฺเต ธาเรตีติ ธมฺโม

ใจสงบระงับทั้งหลาย ย่อมเยินยอยกย่องส่งเสริมชมเชยว่า **เทวธมฺมา เทวธมฺมาติ วุจฺจเร** อันนักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าเป็นธรรมอันประเสริฐในโลกด้วยประการดังนี้

นี่วันนี้ตั้งใจที่จะแสดงหิริโอตตัปปะให้กว้างขวางออกมาอย่างนี้ แสดงกว้างขวางออกมาอย่างนี้ละก็ เราฟังหิริโอตตัปปะ ๒ ข้อเท่านั้น วันนี้ได้ฟัง หิริ โอตตัปปะ ๒ ข้อเท่านั้น แล้วจำเป็นใจความไว้ว่า ธรรมะอันดี ความบริสุทธิ์ของศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ถ้าไม่บริสุทธิ์แล้วให้มีความละอายความสะดุ้งกลัว แก้ไขให้บริสุทธิ์ไว้ ถ้าเราไม่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแล้ว ให้มีความละอายความสะดุ้งกลัวว่า ว่าเขาเข้าถึงกันถมไป เราไม่เข้าถึง ก็ให้มีความละอายมีความสะดุ้งกลัว มีความละอายว่าเราไม่ได้ไม่ถึงกับเขา เขาได้เขาถึงเช่นนั้น ให้มีความละอายความสะดุ้งกลัว ว่าเราจะไม่พ้นอบาย ถ้าได้เสียแล้วเราต้องพ้นอบาย แน่ในใจอย่างนั้นได้ชื่อว่าเกื้อกูลในธรรมอันขาว เป็นผู้มีใจสงบระงับ นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าตั้งอยู่ในธรรมอันเลิศธรรมอันประเสริฐ อยู่ในเทวธรรม ธรรมของเทวดาทีเดียว ไม่ใช่ของมนุษย์ ให้แน่นอนในใจอย่างนี้นะ

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีใน หิริโอตตัปปสัมปันนา ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ เป็นโวหารเทศนาแปลเป็นปาฐกต่อไปกว้างขวางยิ่งกว่านักหนา จำไว้เป็นตำรับตำรา ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้พอเป็นเครื่องประดับประคองสนองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส** ขอจิตอันเลื่อมใสของท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาในพระรัตนตรัยนี้ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ ทุกประการ ดังอาตมภาพรับทานวิสัชนามาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระมหาเจดีย์มหารัชมงคล วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

'... ถ้าความบริสุทธิ์ไม่มีละก็อายนัก เป็นคนสุ่มสี่สุ่มห้า โกงตัวเอง
อายนัก ไม่กล้าจะทำได้ ให้บริสุทธิ์ไว้ ไม่โกงตัวเอง
พิจารณาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ ไม่มี ไม่บริสุทธิ์แล้วก็อาย
อายและสะดุ้งกลัวด้วย จะได้รับผลชั่วแล้วเจ้า เพราะไม่บริสุทธิ์ ...'

กัณฑ์ที่ ๖๗
หิริโอตตัปปะ ๒

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ หน)

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติฯ

ขุ.ชา.(บาลี) ๒๗/๖/๓

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจะได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยธรรมสำคัญในพระบวรพุทธศาสนา พระองค์ทรงรับสั่ง **หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา** ให้ตั้งมั่นตั้งมั่นพร้อมแล้วด้วยดีในหิริโอตตัปปะ มีความละอายมีความสะดุ้งกลัว มั่นคงในความละอายในความสะดุ้งกลัว **สนฺโต** เป็นผู้มีใจสงบระงับ **วุจฺจเร** อันนักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าว **เทวธมฺมา** ว่าเป็นธรรมอันประเสริฐ **โลเก** ในโลก ด้วยประการดังนี้

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา ถึงพร้อมแล้วด้วยความละอาย ความสะดุ้งกลัว **สุกฺกธมฺมสมาหิตา** รับรองว่าตั้งอยู่แล้วในธรรมอันขาว **สนฺโต** เป็นธรรมเครื่องสงบระงับ นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าเป็นธรรมอันประเสริฐในโลก นี่เป็นหลักสำคัญ เมื่อเราเป็นหญิงเป็นชาย เป็นคฤหัสถ์บรรพชิต มาประสบพบพุทธศาสนา ได้ฟังพุทธฎีกาเพียงเท่านี้ ก็เป็นบุญลาภอันล้ำเลิศประเสริฐยิ่งเป็นนักหนา พระองค์ทรงรับสั่ง ให้มีความละอายความสะดุ้งกลัว นี่เป็นหลักสำคัญ เมื่อดำเนินตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์

เมื่อตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์ คือ **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** มั่นอยู่ในพระพุทธเจ้า มั่นอยู่ในพระธรรม มั่นอยู่ในพระสงฆ์ หรือว่าเข้าถึงซึ่งพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ มีธรรมกายแล้ว มีธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด ได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมน์ เมื่อตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์อย่างชนิดนี้แล้วละก็ ให้มีความละอาย มีความสะดุ้งกลัว รักษาพระไตรสรณคมน์ที่ตั้งอยู่นั้น ให้สะอาดผ่องใสอยู่ร่ำไป คือธรรมกาย คือพุทธรัตนะก็สะอาดอีก สะอาดในสะอาดอยู่เสมอไป ถ้าว่าเศร้าหมองขุ่นมัวด้วยประการ

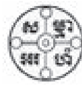
ใดแล้วละก็ให้มีความละอายตัวเอง ว่าจะได้รับความทุกข์ละ มีความอาย รีบแก้ซะให้ใส สะอาด ให้ธรรมกายนั้นใสสะอาดซะ ไม่ให้เศร้าหมองขุ่นมัวได้ ไม่ให้เศร้าหมองได้

แม้ธรรมกายที่ละเอียดก็แบบเดียวกัน ไม่ให้ขุ่นมัวเศร้าหมองได้ ให้ผ่องใสอยู่ร่ำไป ผ่องใสอยู่กระไรก็ให้ผ่องใสอยู่กระนั้น ผ่องใสในผ่องใสหนักขึ้นไป นี้ได้ชื่อว่า บุคคลผู้ตั้งอยู่ในหิริโอตตัปปะ มีความละอาย มีความสะดุ้งกลัว เห็นผู้ที่จะได้รับชั่วเกิดจากการเศร้าหมองของพระรัตนตรัย ไม่ให้เศร้าหมองได้ ได้ชื่อว่าบุคคลนั้นมี **โอตฺตปฺปสมฺปนฺนา** ถึงพร้อมแล้วด้วยความละอาย ความสะดุ้งกลัว **สุกฺกธมฺม-สมาหิตา** เกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว ธรรมอันใส ไม่มีเศร้าหมองขุ่นมัวต่อไป **สนฺโต** สงบระงับ สงบเป็นสุข ทุกเหลี่ยมทุกท่า ในเบญจพิพัทธ์กามคุณทั้ง ๕ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ สำหรับจะยั่วยวนกวนใจให้กำเริบเสิบสาน กวนใจให้รำคาญ

เมื่อธรรมกายผ่องใสอยู่เช่นนั้นแล้ว ไม่กำเริบเสิบสาน ไม่รำคาญ สงบ สงบหมด คำที่เรียกว่าสงบ นั่นเราเรียกว่า **สนฺโต** สงบระงับ สะอาดสะอ้านเป็นอันดี เมื่อเป็นได้ขนาดนี้นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่า **เทวธมฺมา** ว่าเป็นธรรมอันประเสริฐ **โลเก** ในโลก ดังนี้ นี่นัยหนึ่ง

อีกนัยหนึ่งหย่อนกว่านั้นลงมา ไม่เข้าถึงพระไตรสรณคมน์ ตั้งอยู่เพียงแค่ศีล ๕ ศีล ๕ ก็ให้พินิจพิจารณาทีเดียว ตั้งต้นแต่ปาณาติบาตมีขาดตกบกพร่องหรือไม่ ถ้าไม่มีขาดตกบกพร่อง พิจารณาสิกขาบทข้อที่ ๒ ไปอีก อทินนาทาน มีขาดตกบกพร่องหรือไม่ ถ้าไม่มีขาดตกบกพร่อง พิจารณาข้อที่ ๓ ไปอีก กาเมสุมิจฉาจาร ขาดตกบกพร่องหรือไม่ ถ้าไม่มีขาดตกบกพร่อง พิจารณาข้อที่ ๔ มุสาวาทกล่าวคำเท็จไม่จริงหลอกลวงต่างๆ มีอยู่หรือไม่ ถ้าไม่มี พิจารณาสิกขาบทข้อที่ ๕ สุราเมรยมัชชะปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากดื่มน้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งของความประมาท บริสุทธิ์บริบูรณ์หรือไม่ เห็นว่าบริสุทธิ์บริบูรณ์ ให้รักษาศีล ๕ นั่นแหละ ให้บริสุทธิ์ในบริสุทธิ์หนักขึ้นไป ให้บริสุทธิ์ในบริสุทธิ์หนักขึ้นไป บริสุทธิ์ในบริสุทธิ์ บริสุทธิ์ในบริสุทธิ์หนักขึ้นไป ไม่มีราคี

ถ้าว่าเหล่านี้ เว้นเข้าไปข้อใดข้อหนึ่งนี่กระวนกระวาย แก้ไขซะให้บริสุทธิ์ เมื่อแก้ไขบริสุทธิ์แล้วก็รักษาความบริสุทธิ์นั้นไว้ **ถ้าความบริสุทธิ์ไม่มีละก็อายนัก เป็นคนสุ่มสี่สุ่มห้า โกงตัวเอง อายนัก ไม่กล้าจะทำได้ ให้บริสุทธิ์ไว้ ไม่โกงตัวเอง พิจารณาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ ไม่มีไม่บริสุทธิ์แล้วก็อาย อายและสะดุ้งกลัวด้วย จะได้รับผลชั่วแล้วเจ้า เพราะไม่บริสุทธิ์**

รักษาความบริสุทธิ์นั้นอยู่เนืองนิตย์อัตรา ศีลนั่นก็สะอาดผ่องใส ไม่มีราคีอันหนึ่งอันใด เห็นว่าศีลน่ะไม่มีราคีอันหนึ่งอันใดแล้วก็ นั่นแหละได้ชื่อว่า **สุกฺกธมฺมสมาหิตา** ตั้งอยู่ในธรรมอันขาวส่วนศีล

สนฺโต สงบระงับได้ตามส่วนของศีล ๕ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวยืนยันว่า เป็นธรรมอันประเสริฐในโลก จำเพาะตัวของตัว ศีล ๕ ไตรสรณคมน์ ศีล ๕ เมื่อสูงขึ้นไปกว่านั้น ให้มีหิริโอตตัปปะ ดุจจะเดียวกัน แล้วก็ตั้งอยู่ในธรรมอันขาวแบบเดียวกัน คือใจสงบระงับแบบเดียวกัน เป็นธรรมอันประเสริฐในโลกแท้ๆ

เมื่อครั้งพระองค์ได้ตรัสรู้พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ ยังไม่ตรัสเทศนาโปรดผู้หนึ่งผู้ใดเลย เริ่มต้นจะตรัสเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ ภิกษุทั้ง ๕ พระองค์ได้ทรงพิจารณา จะตรัสเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ นั้น จะตรัสเทศนาเป็นไฉน จึงจะถูกเรื่องถูกสายของพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้มรรคผลโดยฉับพลัน ในมรรคทั้ง ๘ นั่นเป็นตัวยืนละ มรรคทั้ง ๘ น่ะ มรรคทั้ง ๘ นั่นแหละจบพระไตรปิฎก **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** เป็นปัญญา **สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว** เป็นศีล **สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** เป็นสมาธิ ๓ นับแตกแยกออก เป็น ๓ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** แยกออกไปซะ นั่นเป็นตัวปัญญา **สมฺมาวาจา สมฺมา-กมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว** แยกออกไปเสียนี่เป็นตัวศีล **สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** นี่แยกออกไปเสียอีก ๓ นี่เป็นสมาธิ

ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าหากว่าเราจะตรัสเทศนาในเรื่องศีลตามลำดับของมรรคไป ท่านปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก็จะไม่เป็นอันฟัง จะยิ้มเยาะและเย้ยหยันเราตถาคตเสียด้วยซ้ำไปอีก ก็เขาชำนาญอยู่แล้วในเรื่องศีลในเรื่องสมาธิเขา เขาเล่นจนชำนาญแล้ว พระองค์ถึงได้ยกเอา **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** ขึ้นแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ส่วนศีลกับสมาธิไม่ต้องกล่าว แล้วจะทวนมาทีหลัง กล่าวถึงสัมมาทิฏฐิ ความเห็นทีเดียวละ ความเห็นเป็นตัวสำคัญ **สมฺมาสงฺกปฺโป** ความดำริ ดำริก็สำคัญเหมือนกัน ความเห็นความดำรินี่ก็คล้ายกัน ความเห็น เห็นอะไร ลึกซึ้ง

เห็นทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์ ไม่ใช่เห็นพอดีพอร้าย เห็นทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์ ความเห็น ความดำริก็สำคัญเหมือนกัน **เนกฺขมฺมสงฺกปฺโป** ดำริจะออกจากกาม

อพฺยาปาทสงฺกปฺโป ดำริในการไม่พยาบาท **อวิหิงฺสาสงฺกปฺโป** ดำริในการไม่เบียดเบียน

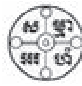
เนกฺขมฺมสงฺกปฺโป ดำริจะออกจากกาม เป็นของลึกซึ้งอยู่ หมดทั้งสากลโลก ไม่ว่าหญิงว่าชาย ดำริเข้าไปหากามทั้งนั้น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่ชอบ ดำริเข้าไปหากามทั้งนั้น ดำริจะออกจากกามน่ะมันน้อยนักน้อยหนาทีเดียว แทบจะไม่มีเลย

อพฺยาปาทสงฺกปฺโป ความดำริก็เป็นไปในความพยาบาท เพราะระวัง รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เหล่านั้น ไม่ให้ใครมาพ่องแพวของตัวได้ ใครมาพ่องแพวหรือมากระทบกระเทือนเข้า พยาบาทใส่เข้าให้ หาวิธีจะไขเจ้า นี่ดำริไปในความพยาบาท เมื่อมากระทบกระเทือนกันด้วยประการใดก็ดำริความเบียดเบียนทีเดียว เบียดเบียนในการกระทบกระเทือนนั้น ดำริ ดำริในความไม่พยาบาทเป็นดำริที่ลับอยู่ ดำริที่จะออกจากกามนี่ความดำริก็ลับอยู่ ดำริในความไม่เบียดเบียนนี่ก็เป็นดำริลับอยู่ ดำริในความไม่พยาบาทนี่ก็ดำริลับอยู่เหมือนกัน นี่แหละจำเอาไว้ความดำริ ดำริจะออกจากกามทำไฉนหนอเราจะออกจาก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่ชอบใจได้

ตั้งแต่เกิดมาแล้ว เดินไปทางไหนๆ มันก็มองดู รูป เสียง กลิ่น รส ที่ชอบใจอยู่ท่าเดียว มันไม่ไปทางอื่นเลย ไอ้ใจมันก็ปรวนแปรอยู่ในนั้นแหละ อยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละ ไม่ออก ดำริจะเข้าไปท่าเดียว ดำริอย่างนี้มันดำริเข้าไปในกามท่าเดียว ดำริออกจากกามนี่ไม่ค่อยมี น้อยนัก

เมื่อดำริเข้าไปในกามแล้ว ดำริก็เป็นไปในความพยาบาทเต็มที่ ระวังกาม หวงกาม หึงกาม เอาล่ะคราวนี้ ระวังกาม หวงกาม หึงกาม เอาล่ะ ความพยาบาทก็มาเต็มที่ ความพยาบาทมาเต็มที่แล้ว ความเบียดเบียนก็มาเต็มที่ ไม่ให้ใครมาพ่องแพวกามได้ เกิดเรื่องเกิดราวกันยกใหญ่ นี่พระพุทธเจ้าเห็นนัยนี้ ว่าพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เธอชำนาญในสมาธิแล้ว เราควรจะตรัสในเรื่องปัญญา สัมมาทิฏฐิทีเดียว สัมมาทิฏฐิพระองค์ทรงยกขึ้น สัมมาทิฏฐิ ก็ไม่ได้ตรัสว่ากระไร ตรัสแต่ว่าสำคัญทีเดียว

ว่า **เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** ดูก่อนปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ **เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** บรรพชิตไม่ควรเสพ บรรพชิตไม่ควร **เทฺวเม ภิกขเว** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ที่สุดทั้ง ๒ ข้างบรรพชิตไม่ควรเสพ ที่สุดทั้ง ๒ บรรพชิตไม่ควรเสพ คือ กามสุขัลลิกานุโยค ประกอบด้วยกามสุข อัตตกิลมถานุโยค ประกอบด้วยความลำบาก

เปล่า นี่ที่สุดทั้ง ๒ นี้ กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค ในโลก ความประพฤติเป็นไป ๒ อย่างนี้

กามสุขัลลิกานุโยค นี่ประพฤติอยู่ทั่วแหล่งหล้า ไม่มีว่างเว้นเลย ตั้งบ้านตั้งเรือนกันอยู่ที่ไหน ก็บริโภคกาม ประพฤติกามทั้งนั้น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสเต็มไปหมด แก้ไม่ตกๆ เรียกว่า กามสุขัลลิกานุโยค

อัตตกิลมถานุโยค ท่านฤาษีชีไพร ท่านก็ทำความเพียรในป่า ละการบริโภคกาม ครองรสครองเรือนไปแล้ว ไปประพฤติตบะ เพื่อต้องการความวิเศษของตนอีก จะต้องแสวงหากามให้ยิ่งขึ้นไปกว่าที่เขาบริโภคใช้สอยกันอีก ให้ล้นพ้นไปกว่าที่เขาบริโภคใช้สอยอยู่ หนักขึ้นไปกว่านั้นอีก นั่นอัตตกิลมถานุโยคน่ะ จะเอาเลิศเอาประเสริฐหนักขึ้นไป เหมือนภิกษุสามเณรในบัดนี้ เป็นภิกษุสามเณรพออยู่แล้ว ยังจะหาอะไรต่อมิอะไรให้เลิศประเสริฐกว่าขึ้นไปอีก ให้เลิศล้นพ้นประมาณไปกว่าพระภิกษุสามเณรปรกติธรรมดาไปอีก คือถือต้องการให้เลิศหนักขึ้นไป ได้ไปคิดไปทำอะไรต่างๆ ทำอัตตกิลมถานุโยคเหล่านั้น ประกอบตนให้หนักขึ้น จะได้บรรลุกามวิเศษหนักขึ้นไปอีก เหมือนท่านชฎิลทั้ง ๑,๐๐๓ รูปนั่น ปุราณกัสสป นทีกัสสป คยากัสสป ท่านเหล่านั้นแหละ สำหรับรับเครื่องสังเวยในเมืองมคธราช พระเจ้าพิมพิสารนับถือนักทีเดียว เครื่องสังเวยของพระเจ้าพิมพิสาร ไปรับเครื่องสังเวยยอดตาล ถ้าใครจะมีลูกมีผัวมีเมียกันที่ไหนละก็ ต้องให้ปุราณกัสสปะ นทีกัสสปะ คยากัสสปะ ต้องชฎิลเหล่านั้น ต้องชฎิลเหล่านั้น ผู้หลักผู้ใหญ่เขาก็ต้องไปปรองดอง มอบให้ชฎิลเหล่านั้นปกครองเสียก่อนให้เป็นมงคลพิเศษ **นี่แหละ อัตตกิลมถานุโยค ลึกซึ้งอย่างงั้นแหละ ถึงกระนั้นก็ไม่พ้นเขาก็รู้ จะประพฤติว่างเว้นเข้าไปเท่าไรเขาก็รู้ ว่าความประพฤติเหล่านั้นก็ไปแสวงหากามนั่นเอง**

นี่พระพุทธเจ้าเห็นแล้ว กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค ทั้ง ๒ อย่างนี้แสวงหากามแบบเดียวกัน แต่ว่าตรงกับทางอ้อม แสวงหาทางตรงหรือทางอ้อม พระองค์ก็ทรงชี้เสียทีเดียว กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค ทั้ง ๒ อย่างนี้ บรรพชิตไม่ควรเสพ ให้เลิกทีเดียว ทรงรับสั่งให้เลิก เลิกขาดทีเดียว เลิกกามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยคทีเดียว เมื่อเลิกเราจะทำยังไง

พระองค์ก็ทรงรับสั่ง **กตมา จ สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา** ข้อปฏิบัติเป็นกลางไม่เข้าไปใกล้ซึ่งที่สุดทั้ง ๒ อย่างนั่นนั้น ข้อปฏิบัติเป็นกลางไม่เข้าไปใกล้ซึ่งที่สุดทั้ง ๒ อย่างนั่นนั้น ข้อปฏิบัติเป็นกลางน่ะ กายก็เป็นกลาง วาจาก็เป็นกลาง ใจก็เป็นกลาง เป็นกลางหมด ถ้าว่ากาย หรือวาจา หรือใจไปเป็นลิงเป็นค่างเข้า

ก็ไม่ถูกมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้ง ๒ อย่างนั่นนั้น คือ กามสุขัลลิกานุโยค อัตตกิลมถานุโยค ไม่เข้าไปใกล้ทีเดียว ที่พระตถาคตตรัสรู้ด้วยแล้วด้วยปัญญาอันชอบ บอกทีเดียว

ข้อปฏิบัติเป็นกลางเป็นไฉนเล่า **อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโคฯ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** บอกทางทีเดียว ข้อปฏิบัติเป็นกลางไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้ง ๒ อย่างนั่นนั้น คือ เห็นชอบ ดำริชอบ กล่าววาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ ประกอบด้วยอริยมรรค ๘ ประการ ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นแหละ แต่ว่ายก **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** ขึ้นหน้าไว้ นี่แหละพระตถาคตเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาอันชอบ

สมฺมาทิฏฺฐิ ความเห็นชอบ เห็นสัจธรรมทั้ง ๔ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์

สมฺมาสงฺกปฺโป ความดำริชอบ ดำริจะออกจากกาม ดำริในความไม่พยาบาท ดำริในความไม่เบียดเบียน ดำริในความไม่เบียดเบียน นี่เป็น **สมฺมาสงฺกปฺโป**

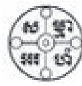
สมฺมาวาจา กล่าววาจาชอบ เว้นจากวจีทุจริต วาจาชอบ คือเว้นจากวจีทุจริต **สมฺมาวาจา** เว้นจากวจีทุจริต ๔ อย่าง เรียกว่า **สมฺมาวาจา** วาจาชอบ

สมฺมากมฺมนฺโต ทำการงานชอบ การงานชอบก็เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ๓ อย่างนี้ การงานชอบ

สมฺมาอาชีโว เลี้ยงชีวิตชอบ **มิจฺฉาอาชีโว ชีวิตํ กปฺเปติ มิจฺฉาอาชีวํ ปหาย** ละมิจฉาชีพเสีย **สมฺมาอาชีโว ชีวิตํ กปฺเปติ** สำเร็จเป็นอยู่ในการเลี้ยงชีพชอบ เลี้ยงชีพดีเสมอทุกวัน ที่จะบริโภคอะไรเข้าไป ของบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ ถ้าบริสุทธิ์ก็บริโภคไป ไม่บริสุทธิ์ละก็ไม่บริโภคทีเดียว กลัวจะเป็นพิษเป็นภัย ไปเป็นร้ายอยู่ในร่างกายนั้น **เมื่อของไม่บริสุทธิ์ บริโภคเข้าไปมันก็ไปเป็นเนื้อเป็นเลือดอยู่ข้างใน ไปเป็นเชื้ออยู่ แก้ไม่ตก แก้ลำบากนัก** ของไม่บริสุทธิ์ก็ไม่บริโภคทีเดียว บริโภคแต่ของบริสุทธิ์ นี่เรียกว่า สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพในการที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต

สมฺมาวายาโม เพียรชอบ เพียรในที่ ๔ สถาน

สมฺมาสติ สติชอบ ระลึกในสติปัฏฐาน ๔

สมฺมาสมาธิ ตั้งใจชอบก็ ตั้งใจในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ในรูปฌาน อรูปฌาน ทั้ง ๘ นั้น อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็น **สมฺมาสมาธิ** ทั้งนั้น

นี่เป็นความจริงบอกจริง นี่คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังกล่าวแล้วนี้ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** น่ะเป็นตัวปลายคือตัวปัญญา **สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมา-อาชีโว** เป็นตัวต้นคือศีล **สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** เป็นตัวกลาง สมาธิ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** เป็นตัวปลาย เป็นตัวปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญานี่นี้เอง ไม่ใช่อื่น พระองค์ทรงตรัสเทศนาว่า **จกฺขุกรณี** กระทำความเห็นให้เป็นปรกติ **ญาณกรณี** กระทำความรู้ให้เป็นปรกติ **อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ** ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่งรู้พร้อม เพื่อนิพพาน กระทำความเห็นให้เป็นปรกติ กระทำความรู้ให้เป็นปรกติ ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่งรู้พร้อม เพื่อนิพพาน นี่หลักสำคัญมีเท่านี้

กระทำความเห็นให้เป็นปรกติ ความเห็นของตา ความเห็นของตากายมนุษย์ไม่ปรกติ ความเห็นของตากายมนุษย์ละเอียดก็ไม่ปรกติ ความเห็นไม่ลง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความเห็นความจริงไม่มี ของกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็ไม่มี ของกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียดก็ไม่มี ความเห็นของกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดก็ไม่มี ไม่ปรกติ ความเห็นเหล่านี้ ความเห็นอยู่ในวัฏฏะ ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ความเห็นไม่ออกนอกจากวัฏฏะไปได้ **เมื่อความเห็นไม่ออกจากนอกวัฏฏะไปได้ ความเห็นอันนั้นเอาเป็นจริงเป็นจังไม่ได้ ความเห็นที่เอาเป็นจริงเป็นจังได้ ก็ต้องความเห็นของตาธรรมกาย เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณธรรมกาย** ทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายหยาบ ตาธรรมกายหยาบ ญาณของธรรมกายหยาบ ตาธรรมกายละเอียด ญาณของธรรมกายละเอียด

ความเห็นอันนี้ **จกฺขุกรณี** เห็นเป็นปรกติ **ญาณกรณี** กรณีรู้ด้วยญาณ ก็ได้ชื่อว่ารู้เป็นปรกติ **สํวตฺตติ** ย่อมเป็นไปพร้อม เพื่อเข้าสงบ เพื่อรู้ยิ่ง **อุปสมาย** เพื่อเข้าไปสงบ **อภิญฺญาย** รู้ยิ่ง **สมฺโพธาย** ความรู้พร้อม **นิพฺพานาย** เพื่อนิพพาน นี่ตรงนี้ ตรงนี้หลักอยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อพระปัญจวัคคีย์ได้ฟังธรรมเทศนาขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาดังนั้น ได้เข้าใจชัด รู้ชัด แล้วมีธรรมกายขึ้น มีธรรมกายขึ้น ถ้าไม่มีธรรมกายก็ **จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย**

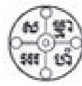

นิพฺพานาย สํวตฺตติ ก็ไม่มี ที่มีขึ้นก็เพราะ เพราะความเห็นความรู้นั่นเข้าหลักเข้าส่วนแล้ว ถูกเป้าหมายใจดำทางพระพุทธศาสนาแล้ว

เมื่อเห็นเช่นนั้นพระองค์ก็ทรงยก สัจธรรมทั้ง ๔ ขึ้นทีเดียว ประสงค์สัมมาทิฏฐิ ยกทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์ จะต้องมีตาธรรมกายเกิด เห็นทุกข์ในกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดนี่มีเกิด มีเกิดแก่แปรไปตามหน้าที่ ก็เห็นความเกิดนี่เป็นทุกข์สำคัญ เห็นความเกิดแล้วก็ เหตุให้เกิด ว่าเหตุให้เกิดก็รู้เหมือนกัน กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ก็เห็นเหตุให้เกิดอีก เมื่อเห็นว่ามีเกิดแล้วก็มองไปดูความดับ เห็นความดับอีก เมื่อมองดูความดับแล้วดูเหตุให้ดับ เห็นเหตุให้ดับอีก เห็นทีเดียว ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหตุให้ดับ เป็นเหตุให้ดับแท้ๆ จะเข้าถึงซึ่งเหตุดับไปได้ก็เพราะอาศัย ศีล สมาธิ ปัญญา ที่จะเกิดรุ่งเรืองไปได้ ไม่มีเวลาดับก็เพราะ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เห็น ๒ อย่าง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฝ่ายให้ดับ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ความอยากได้ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละ เป็นเหตุให้เกิด เหตุให้เกิด เหตุให้ดับ ๒ อย่างนี้ รู้ชัดทีเดียว

พระองค์ก็ทรงแสดงพระสัจธรรมทั้ง ๔ จบลงไป และทรงแสดงสัจธรรมทั้ง ๔ ให้ปัญจวัคคีย์เข้าใจอีก ให้เข้าใจอีก โดยสัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ ในทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ โดยแสดง ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ให้เห็นตามความเป็นจริง เมื่อเห็นตามความเป็นจริงแล้ว เห็นว่าตัวทุกขสัจน่ะควรกำหนดรู้ ส่วนสมุทัยสัจน่ะควรละ นิโรธสัจน่ะควรกระทำให้แจ้ง มรรคสัจน่ะควรเจริญขึ้น ก็ได้รู้แล้วเห็นแล้ว ส่วนทุกขสัจน่ะ ได้กำหนดรู้แล้ว ส่วนสมุทัยสัจได้ละแล้ว ส่วนนิโรธสัจได้กระทำให้แจ้งแล้ว ส่วนมรรคสัจได้เจริญแล้ว

เมื่อเห็นสัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ ในทุกขสัจ ใน ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ปรากฏชัดแล้ว พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ พระปัญจวัคคีย์ อัญญาโกณฑัญญะ ก็รู้ก็เข้าใจ พระองค์ทรงแสดงเป็นลำดับไป พอจบเทศนาของพระองค์ลงไปเท่านั้น **อายสฺมโต อญฺญาโกณฺฑญฺญสฺส วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ** ธรรมจักขุก็บังเกิดขึ้นแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ อันสะอาดผ่องใส ธรรมจักขุบังเกิดขึ้นแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ **ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ธมฺมจกฺขุํ** เห็นธรรม ความเห็นธรรม **ธมฺมจกฺขุํ** แปลว่าเห็นธรรมที่เกิดขึ้น ความเห็นธรรมได้เกิดขึ้น

วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ ความเห็นธรรมไม่มีธุลีและมลทิน ความเห็นธรรมปราศจากธุลีและมลทินได้เกิดขึ้นแก่ผู้มีอายุ คือพระอัญญาโกณฑัญญะว่า

ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้นดับไปเป็นธรรมดา สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเสมอ สิ่งทั้งปวงนั้นดับเสมอ มีเกิดดับ เห็นเกิดดับหมดทั้งสากลโลก เมื่อเห็นเกิดดับเช่นนั้นแล้ว ฝ่ายพระอัญญาโกณฑัญญะก็ได้บรรลุธรรมะผ่องใส

แล้วพระองค์มาโปรดพระปัญจวัคคีย์ มาโปรดพระยสะ ราชกุมารทั้งหลายเหล่านี้อีก มาโปรดราชกุมารทั้งหลายเหล่านี้ ต่อแต่นี้พระปัจจวัคคีย์ก็ได้ฟังบ้าง พระปัญจวัคคีย์หรือพระพุทธเจ้าได้เทศนาบ้าง นี่แสดงถึงอนัตตลักขณสูตรทีเดียว ที่ยังสงสัยในร่างกายอยู่บ้าง ในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พระองค์ทรงแสดงให้เห็นชัดทีเดียวในอนัตตลักขณสูตร ว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณน่ะไม่ใช่ตัวนะ ถึงได้ทรงวางตำรับตำราเพื่อเป็นแบบแผนไว้ว่า

รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รูปไม่ใช่ตัว

รูปญฺจ หิทํ ภิกฺขเว อตฺตา อภวิสฺส รูปจักไม่เป็นตัวแล้ว

นยิทํ รูปํ อาพาธาย สํวตฺเตยฺย ไม่ได้ในรูปตามใจหวังได้ รูปอันนี้ก็ไม่ใช่ไม่ได้เป็นไปเพื่อความป่วยไข้ ไม่ได้ในรูปตามใจหวังได้ ขอรูปของเราจงเป็นอย่างนี้เถิด รูปของเราอย่าเป็นอย่างนั้นเลย

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว รูปํ อนตฺตา ตสฺมา รูปํ อาพาธาย สํวตฺตติ รูปไม่ใช่ตัว เพราะเหตุใดรูปไม่ใช่ตัว เพราะเหตุนั้นรูปถึงเป็นไปเพื่อความอาพาธ ป่วยไข้ ไม่ใช่ได้ในรูปตามใจหวังว่า ขอรูปของเราจงเป็นอย่างนี้เถิด อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย เวทนา สัญญา สังขาร แบบเดียวกัน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แบบเดียวกัน ไม่ใช่ตัวแบบเดียวกัน ถ้าว่าไม่ใช่ตัวแล้ว ไอ้ที่ไม่ใช่ตัวน่ะถึงได้เป็นไปเพื่ออาพาธป่วยไข้ ไม่ได้ในเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตามใจหวังว่า ขอเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จงเป็นอย่างนี้เถิด อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย เพราะเหตุใด เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณไม่ใช่ตัว เพราะเหตุนั้นเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถึงเป็นไปเพื่ออาพาธป่วยไข้ ไม่ใช่ได้ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตามใจหวังได้ ขอ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของเราจงเป็นอย่างนี้เถิด อย่าเป็นอย่างนี้เลย ไม่ได้สมความปรารถนา ความจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ เข้าใจชัดแล้ว พระองค์ก็ทรงตรัสย้อนถามภิกษุที่สดับตรับฟังในยสะกุลบุตรทั้ง ๕๕ ถามทบอีกทีหนึ่ง **ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา** ถามพระปัญจวัคคีย์

ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ท่านสำคัญ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั้นเป็นไฉน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณน่ะเที่ยงหรือไม่เที่ยงล่ะ **อนิจฺจํ ภนฺเต** ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ หรือเป็นสุขล่ะ **ทุกฺขํ ภนฺเต** เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า สิ่งใดไม่เที่ยงเป็นทุกข์ สิ่งนั้นควรหรือ สิ่งใดไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ควรหรือ ตามเห็นสิ่งนั้นว่าสิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา ควรหรือตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นเป็นเรา นั่นเป็นของเรา นั่นเป็นตัวของเรา **โน เหตํ ภนฺเต** หาเป็นอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า **โน เหตํ ภนฺเต** หาเป็นอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า

พระองค์ทรงถามไปทีละข้อๆๆ ๕ ขันธ์ พอจบ ๕ ขันธ์แล้ว ทรงรับสั่งอีก **ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตสฺมาติห ภิกฺขเว ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ**

ตสฺมาติห ภิกฺขเว ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย **ยงฺกิญฺจิ รูปํ** รูปอันใดอันหนึ่ง

อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต

อชฺฌตฺตํ วา รูปภายในหรือ **พหิทฺธา วา** หรือว่าภายนอก

โอฬาริกํ วา หยาบหรือ **ปณีตํ วา** หรือประณีต หยาบหรือประณีต

ยนฺทูเร สนฺติเก วา ไกลหรือใกล้

สพฺพํ รูปํ รูปก็สักแต่ว่ารูป **เนตํ มม** นั่นไม่ใช่ของเรา

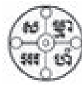
เนโสหมสฺมิ นั่นไม่เป็นเรา **น เมโส อตฺตาติ** นั่นไม่ใช่ตัวของเรา

เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ควรเห็นตามความเป็นจริงอย่างนี้

ให้ภิกษุปัญจวัคคีย์ หรือให้ภิกษุ ๑,๒๕๐ เข้าใจในอนัตตลักขณสูตรนี้ ทราบชัดขันธ์ทั้ง ๕ แบบเดียวกันอย่างนี้แหละ

เมื่อปรากฏจบ เมื่อปรากฏจบในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ที่พระองค์ทรงถามดังนี้แล้ว พอจบลงเท่านั้น พระองค์ทรงรับสั่งว่า

เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตวา อริยสาวโก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกเมื่อได้เห็นอยู่อย่างนี้

รูปสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในรูปบ้าง

เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในเวทนาบ้าง

สญฺญายปิ นิพฺพินฺทติ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในสัญญาบ้าง

สงฺขาเรสุปิ นิพฺพินฺทติ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในสังขารบ้าง

วิญฺญาณสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในวิญญาณบ้าง

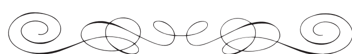
นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมสิ้นกำหนัด

เพราะสิ้นกำหนัด จิตก็หลุดพ้น เมื่อจิตหลุดพ้นแล้วก็เกิดญาณรู้ขึ้นว่าเราพ้นแล้ว ดังนี้ ว่าเราพ้นแล้วดังนี้ อริยสาวกนั้นก็ทราบชัดว่าชาติของเราสิ้นแล้ว พรหมจรรย์เราได้อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำเราได้ทำเสร็จแล้ว กิจเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี จิตของภิกษุพระปัญจวัคคีย์ก็หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายด้วยไม่ถือมั่นอะไรๆ ในโลก ด้วยประการดังนี้

นี่พระองค์ทรงตรัสเทศนาเป็นใจความกับท่านผู้มีธรรมอุปนิสัยแก่กล้า แบบชัดๆ แบบตรงๆ ตามความเป็นจริงอย่างนี้ ท่านผู้ฟังก็เห็นจริง ตามจริง ไม่เห็นว่าเพี้ยนไปอย่างหนึ่งอย่างใด ก็รู้ชัดเห็นชัด เมื่อรู้ชัด เห็นชัด ปฏิบัติถูกส่วนเข้า ดำเนินใจถูกส่วนก็พ้นจากอาสวะได้ สมความปรารถนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีเพื่อเป็นปฏิการะสนองประคองศรัทธาประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแด่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส** ขอจิตอันเลื่อมใสในพระรัตนตรัยของท่านทั้งหลาย บรรดาที่ได้มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้าจงเป็นไปให้สำเร็จสมความปรารถนาทุกสิ่งทุกประการ ดังอาตมภาพประทานวิสัชนามาพอสมควรแด่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมสมควรเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

'... เวลาได้อรุณออกพรรษาทรงรับสั่งว่า

'ตั้งแต่มีธาตุมีธรรมมา ของศักดิ์สิทธิ์ขนาดนี้

พึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก' คำนี้

ของศักดิ์สิทธิ์ในชมพูทวีป สากลจักรวาล อนันตจักรวาล

นิพพานถอดกาย ในมนุษย์ก็ดี ในภาคพื้นก็ดี

ศักดิ์สิทธิ์แค่ขนาดนี้ไม่มี ...'

พระของขวัญ

บัดนี้ท่านทั้งหลายบรรดาที่มารับของขวัญ สมทบทุนสร้างโรงเรียนพระปริยัติวัดปากน้ำ ได้อุตส่าห์พยายามมาโดยความบากบั่นกรากกรำ ทรมานร่างกายมา ก็เพราะอยากจะได้ของขวัญ รู้ว่าของขวัญนี้เป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นมหัศจรรย์ เมื่อเราได้ของขวัญแล้ว ให้ตั้งใจแน่แน่ว หยิบของขวัญนั้นด้วยมือของตน แก้ห่อของขวัญออก หยิบด้วยมือของตนแล้ว มาดู ให้จำของขวัญนั้นแม่นยำแน่นอน ไม่ฟั่นเฟือนไม่หลงใหล จำได้แน่นอนแม่นยำดีแล้ว ให้น้อมเข้าไปในกลางตัว

หญิงน้อมเข้าไปในทางช่องจมูกซ้าย ชายน้อมเข้าไปในทางช่องจมูกขวา เข้าไปตั้งอยู่กลางตัว กลางตัวน่ะสะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังไปเส้นหนึ่งได้กลุ่ม ขวาทะลุซ้ายไปเส้นหนึ่งได้กลุ่ม ขึงตึง ตรงกลางจรดกัน นั้นเรียกว่ากลางกั๊ก อาราธนาพระไปตั้งอยู่กลางกั๊กนั้น เราหันหน้าไปทางไหน พระหันหน้าไปทางนั้น กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่กลางดวงธรรมนั้น ดวงธรรมนั้นถ้าใสสะอาดอยู่ ชีวิตของเรารุ่งโรจน์โชตนาการ

ถ้าดวงธรรมนั้นซูบซีดเศร้าหมองอยู่ ชีวิตของเราไม่ผ่องใส ซูบซีดเศร้าหมองเหมือนกัน ภายหลังตั้งใจลงไปอีกชั้นหนึ่ง หญิงสอดใจไปในทางช่องจมูกซ้าย ชายสอดใจไปในทางช่องจมูกขวา เข้าไปตั้งอยู่ในกลางองค์พระของขวัญนั้น พอถูกกลางองค์พระของขวัญก็ถูกพระพุทธเจ้านับอสงไขยไม่ถ้วน

แล้วก็ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าโดยบาลีว่า สัมมาอะระหังๆ ให้ช่วยประคองใจเราให้หยุดให้นิ่ง สัมมาอะระหังๆๆ ให้ช่วยประคองใจให้หยุด สัมมาอะระหังๆๆ ให้ช่วยประคองใจให้หยุด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น หยุดกึ๊กเชียว ใจหยุด เมื่อใจหยุดแล้วเราเอาใจของเราเข้ากลางหยุดนั่น กลางของกลางๆๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลางๆๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า เห็นพระแจ่ม ลืมตาก็เห็นหลับตาก็เห็น นั่งก็เห็น นอนก็เห็น เดินเห็น ยืนเห็น นึกเวลาไรให้แจ่มเวลานั้น

เมื่อเห็นแจ่มดังนั้นแล้ว ใจหยุดนิ่งอยู่กับพระที่เห็นแจ่มนั่นแหละ เป็นมหัคคตกุศล กามาวจรกุศล จะทำบุญกุศลอย่างหนึ่งอย่างใดสู้ไม่ได้ สร้างวัดวาอาวาสอย่างหนึ่งอย่างใด สู้ใจหยุดนิ่งอยู่กับพระของขวัญนั้นอึดใจเดียวเท่านั้นแหละไม่ได้ เสียเงิน

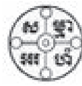

สักกี่โกฏิกี่ล้านก็สู้ไม่ได้ เมื่อเราเอาใจของเราจรดอยู่พระของขวัญที่เห็นแจ่มนั้น เป็นมหัคคตกุศล เป็นสมาธิแล้ว ตายไม่ตกนรก อยู่กับพระของขวัญที่เห็นแจ่มนั่นแหละ ใจที่อยู่กลางของหยุดเข้า ก็กลางของกลางๆๆ หนักเข้าไป อย่าถอย ตายตัวทีเดียว ไม่ถอยกลับกัน ตรงนี้ตายตัว ไม่ถอยกลับ หนักเข้าๆ พระนั่นโตได้ แปลงสีได้ เป็นพระแก้วใส เท่าๆ ตัวเรา หรือโตกว่าตัวเรา เราก็เอาใจของเราไปหยุดนิ่งอยู่กลางองค์พระแก้ว สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กแบบเดียวกัน ไปหยุดนิ่งอยู่กลางองค์พระแก้วนั่น พอหยุดนิ่งอยู่กลางองค์พระแก้วแล้วก็ ระลึกถึงความบริสุทธิ์ดีของพระแก้วว่า สัมมาอะระหังๆๆๆๆ ใจเราก็หยุดตามเดิม หยุดก็เข้ากลางหยุดไปตามเดิม กลางของกลางๆๆ นิ่ง พระแก้วนั้นก็ใสหนักขึ้น สะอาดหนักขึ้น โตหนักขึ้น จะไปไหนกับพระแก้วนั้นก็ได้ อาราธนาพระแก้วไปนรก ๔๕๖ ขุม ไปตรวจนรกดูได้ตลอด

เมื่อไปถึงสัตว์นรกแล้ว จะไปพูดไปถามกับสัตว์นรกอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตามความปรารถนา หรือจับมือจับแขนของสัตว์นรกนั้นไต่ถามก็ได้ จับมือถือแขนได้ตามชอบใจ ตามความปรารถนาเหมือนมนุษย์เรา ถ้าว่าเราจะไปดูพวกเปรต ตรวจดูพวกเปรต มี ๑๒ ตระกูล ไปพูดไปจากันได้ ไต่ถามบุพกรรมที่กระทำดีที่กระทำชั่วร้ายอย่างหนึ่งอย่างใดได้ บ้านช่องอยู่ที่ไหนถามได้ จับมือถือแขนกันพูดได้แบบเดียวกัน ถ้าจะไปพวกอสูรกายก็แบบเดียวกัน จับมือถือแขนพูดกันได้ ไต่ถามกันได้ มีบุพกรรมอันใดกระทำไว้ มาเป็น มาได้ มาอยู่ในอบายภูมินี้ พูดรู้เรื่องกัน จับมือถือแขนกันตามชอบใจ ไปในพวกสัตว์เดรัจฉาน สัตว์เดรัจฉานนั้นมีกายข้างนอก ถ้ากายข้างในน่ะเป็นกายมนุษย์ละเอียดแท้ๆ นั่นก็จับมือถือแขนกันพูดได้

จะไปหาพวกมนุษย์ ตรวจดูพวกมนุษย์ มีมากน้อยเท่าไรไปตลอดหมด กายมนุษย์นั่นก็จับมือถือแขนกันพูดได้ กายหยาบ กายละเอียดจับได้ทั้งนั้น ถ้าจะไปในพวกเทวดา จาตุมหาราช ตาวติงสา ยามา ตุสิตา นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี มีมากน้อยเท่าใด จับมือถือแขนกันพูดได้ ถ้าจะไปในพวกรูปพรหม ๑๖ ชั้น ไปจับมือถือแขนกันพูดได้ ไปในพวกอรูปพรหม ๔ ชั้น มีมากน้อยเท่าใด จับมือถือแขนกันพูดได้

ถ้าจะไปในพวก ไปหาในพระพุทธเจ้าในนิพพาน เข้าเฝ้าไปในนิพพาน ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ไปหาพระพุทธเจ้า ไปถึงพระพุทธเจ้าแล้ว พูดอย่างหนึ่งอย่างใดกับพระพุทธเจ้าได้ ทูลอย่างหนึ่งอย่างใดกับพระพุทธเจ้าได้ จับมือถือแขนกับพระองค์ก็ได้ เหมือนมนุษย์เราแบบเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ของนี้เป็นของศักดิ์สิทธิ์ อัศจรรย์อย่างนี้เห็นไหมล่ะ ศักดิ์สิทธิ์นัก ถ้าใครได้ดังนี้แล้ว คนนั้นก็ตายก่อนตายได้ ก่อนจะตาย

นั่งตายก็ได้ พูดไปจนกระทั่งดับจิตก็ได้ ตายซะก่อนตายสักชั่วโมง ๒ ชั่วโมงได้ เพราะมีกายของขวัญ เพราะมีกายแก้วน่ะสำคัญนัก

ถ้าไม่ถึงขนาดนั้น เราต้องการจะรวยในชาตินี้ จะค้าขาย เอาใจจรดเข้าที่พระของขวัญนั้น ขออาราธนาพระองค์ได้ทรงโปรด ข้าพระพุทธเจ้าเป็นพ่อค้า หญิงก็หม่อมฉันเป็นแม่ค้า การค้าของข้าพระพุทธเจ้า ขอให้กว้างขวางเต็มประเทศไทย ล้นประเทศไทย ขอให้ซื้อง่ายขายคล่องกำไรงาม ดังไปถึงพระนิพพาน ส่งผังซื้อง่ายขายคล่องกำไรงามมาเต็มตัวล้นประเทศไทยเรา ก่อนจะค้าขายภาวนาอย่างนี้ทุกคราวไป ขายของ ขายง่าย ขายดาย ขายสะดวกเหมือนเทน้ำเทท่า

ถ้าจะรับราชการ ขออาราธนาพระองค์ได้ทรงโปรด ข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รับราชการ หม่อมฉันเป็นผู้รับราชการ หรือรับราชการอยู่แล้วก็บอกว่า ข้าพระพุทธเจ้ารับราชการอยู่แล้ว หม่อมฉันรับราชการอยู่แล้ว ขอหน้าที่ราชการของข้าพระพุทธเจ้าขอให้ราบรื่นเรียบร้อย ไม่เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจผู้หลักผู้ใหญ่ ขอให้เป็นที่นิยมชมชอบประกอบข้าพระพุทธเจ้าให้เป็นราชการชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก สูงสุดในสายราชการนี้ หน้าที่ราชการชนิดใดก็อาราธนาท่านในทางชนิดนั้นไป ก็จะได้ผลสมความปรารถนา ก็ดังไปถึงนิพพาน ท่านก็ส่งผังราชการสูงสุดลงมาให้เต็มตัวเรา ก่อนไปรับราชการอย่างนี้ทุกคราวไป

ถ้าจะไปทำนาทำไร่ ทำสวน ทำการงาน ด้วยปลีแข้งของตน ด้วยกำลังอวัยวะร่างกายของตน ขอพระองค์ได้ทรงโปรดการงานของข้าพระพุทธเจ้าเป็นดังนี้ ขอให้ทำง่ายทำดายทำสะดวก ได้ผลเกินควรเกินค่า นิ่งอยู่กลางองค์พระของขวัญนั้น สัมมาอะระหังๆๆ ดังขึ้นไปถึงพระนิพพาน ส่งผังได้ผลเกินควรเกินค่ามาเต็มตัวเรา

ถ้าเราจะไปทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ขออาราธนาพระองค์ได้ทรงโปรด ขอให้ไปดีมาดีสวัสดีมีชัย นิ่งอยู่กลางองค์พระ สัมมาอะระหังๆๆ ดังขึ้นไปถึงพระนิพพาน ส่งผังไปดีมาดีสวัสดีมีชัยมาเต็มตัวเรา

วิธี เราได้ของขวัญไปแล้ว ให้ปฏิบัติให้ถูกส่วนดังนี้ ที่บอกให้ฟังนี้น่ะ เป็นวิธีของการประพฤติปฏิบัติรักษาในพระของขวัญนี้

ถ้าแม้ว่า เราได้พระของขวัญนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของเราแล้วล่ะก็ ติดอยู่กับตัวเราเสมอๆ บำบัดโรคภัยไข้เจ็บได้ต่างๆ โรคภัยไข้เจ็บมีในตัวหายหมด

ถ้าเด็กเล็กล่ะก็อ้วนท้วนทีเดียว ตกน้ำก็ไม่ตาย เรือล่มก็ไม่ตาย รถชนรถทับไม่เป็นอันตรายทั้งนั้น ณรงค์สงครามเกิดขึ้นไม่ต้องอพยพหลบหลีก เมื่ออยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้นตามหน้าที่ ทำมาหากินอย่างไรก็ทำมาหากินอย่างนั้นตามหน้าที่

ถ้าเข้าสมรภูมิไปรบกับเขาก็ไม่ต้องหวั่นหวาด มีพระของขวัญแล้ว อาวุธยุทธภัณฑ์ทำอันตรายไม่ได้ ให้รักษาไว้ให้ดีนะ เป็นของสำคัญเหมือนแก้วสารพัดนึก

พระพุทธเจ้าท่านทรงรับสั่ง เมื่อทำสำเร็จในวันแรก เวลาออก **เวลาได้อรุณออกพรรษาทรงรับสั่งว่า "ตั้งแต่มีธาตุมีธรรมมา ของศักดิ์สิทธิ์ขนาดนี้พึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก" คำนี้ ของศักดิ์สิทธิ์ในชมพูทวีป สากลจักรวาล อนันตจักรวาล นิพพานถอดกาย ในมนุษย์ก็ดี ในภาคพื้นก็ดี ศักดิ์สิทธิ์แค่ขนาดนี้ไม่มี** เพราะเหตุว่า ของศักดิ์สิทธ์นี้มนุษย์ไม่ได้ทำตามปรกติธรรมดา

อาราธนาพระพุทธเจ้า มีธรรมกาย ธรรมกายไปอาราธนามา ให้ท่านปรุงขึ้นตกแต่งให้มนุษย์ เมื่อมนุษย์คนใดรับไปได้แล้ว มนุษย์คนนั้นมีสมบัติติดตัวพันล้านทุกคน คือขอท่านไว้ อาราธนาว่า มนุษย์ผู้ใดสมทบทุนสร้างโรงเรียนละขอให้เป็นเศรษฐีทุกคน

ถึงได้อาราธนาสมบัติมาติดตัวไว้ พันล้าน พันล้าน ทุกคนไป ให้รักษาพระนี้ไว้ให้ดี ถ้ารักษาดีล่ะก็เรียบร้อยท่านอยู่ได้สะดวกดี อยู่กับเรา

ถ้ารักษาดูถูกดูหมิ่นน่ะหายไปเสียไม่อยู่ด้วย เมื่อหายไปอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วเคารพคารวะนับถือเข้า อาราธนาอ้อนวอนเข้า กลับมาอยู่อีกก็ได้ ให้ตั้งใจดังนี้ไม่ใช่ของธรรมดานะ เปล่งรัศมีก็ได้ พูดก็ได้ ลอยไปก็ได้ หายไปก็ได้ กลับมาก็ได้ ของนิดนึงเท่านี้ล่ะอัศจรรย์นัก ไม่ใช่ของตาย ของเป็น เขาเรียกว่าของสำเร็จ ของศักดิ์สิทธิ์ให้จำไว้ให้แน่นอนนะ เอ้าแล้วก็จะแจกพระต่อไป

พระรุ่น ๑ พิมพ์ที่ ๑ เคลือบเชลแล็ก พ.ศ. ๒๔๙๔

พระรุ่น ๑ พิมพ์ที่ ๑ เคลือบแล็กเกอร์ พ.ศ. ๒๔๙๔

พระรุ่น ๓ พิมพ์นูน พิมพ์ที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๙

พระรุ่น ๓ พิมพ์ตื้น พิมพ์ที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๙

พระของขวัญ

'... รู้ผิดเป็นถูก รู้ถูกเป็นผิดของมันไปตามเรื่อง
ดวงวิญญาณเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่รู้ด้วยปัญญา
รู้ด้วยปัญญารู้จริงรู้ชัด แต่รู้ด้วยญาณละก็อีกเรื่องหนึ่ง
รู้ด้วยญาณนั้นน่ะรู้ด้วยธรรมกาย ...'

'... รู้ด้วยวิญญาณ กับ รู้ด้วยญาณนั้นต่างกันอย่างไร
ต่างกันไกล รู้ด้วยดวงวิญญาณ รู้เป็น นิจจัง สุขัง อัตตา
รู้ด้วยญาณนั่น รู้เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ...'

โอวาท แสดงแก่พระภิกษุสามเณรในพระอุโบสถ

๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

ภิกษุสามเณรเมื่อบวชเข้ามาในพระธรรมวินัยของพระศาสดาแล้ว ควรประพฤติธรรมให้สมควรแก่ธรรมเรียกว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** แปลว่าประพฤติธรรมให้สมควรแก่ธรรม เมื่อประพฤติสมควรแล้วต้องประพฤติขยับให้ยิ่งขึ้นไป อย่าให้หันหลังกลับ ได้ชื่อว่า **สามีจิปฏิปนฺโน** ประพฤติดียิ่งขึ้นไป ไม่ถอยหลังกลับ อย่าให้เคลื่อนจากธรรม ตามธรรมไว้เสมอ นี่เรียกว่า **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรม ภิกษุสามเณรเช่นนั้นได้ชื่อว่าสักการะ ได้ชื่อว่าเคารพ ได้ชื่อว่านับถือ ได้ชื่อว่าบูชาตถาคต ซึ่งเราผู้ตถาคต **ปรมาย ปฏิปตฺติปูชาย** ด้วยปฏิบัติบูชาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อประพฤติตามให้สมควรเป็นเช่นนี้แล้ว ตั้งใจให้แน่วแน่

ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นเป็นไฉน ภิกษุสามเณร สามเณรรักษาศีล ๑๐ ตั้งอยู่ในร่องของศีล ๑๐ อย่าให้เคลื่อนร่องของศีล ๑๐ ไป ให้อยู่ในรอยของศีล ๑๐ ให้อยู่ในเนื้อหนังของศีล ๑๐ ไป ให้บริสุทธิ์สะอาดตามปรกติตามความเป็นจริงของศีล ๑๐ ส่วนภิกษุล่ะ ต้องประพฤติอยู่ในศีลเหมือนกัน ในศีลที่ตนมีอยู่เป็นจำนวนเท่าไร ให้อยู่ในกรอบของศีล ไม่พ้นศีลไป ให้อยู่ในรอยของศีล ให้อยู่ในร่องของศีล ไม่ให้พ้นร่องรอยของศีลไป ประพฤติปฏิบัติดังนี้ได้ชื่อว่าถูกต้องร่องรอยทางของศีล ตรงกับบาลียืนยันว่า **สพฺพปาปสฺส อกรณํ** ไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา ใจ เป็นอัพโพหาริกอยู่ด้วย

ให้ถูกต้องร่องรอยของสมาธิอีกต่อไป สมาธิเป็นตัวทำใจให้สงบ สละเสียจากอารมณ์ ไม่ให้เกี่ยวด้วยอารมณ์ ไม่ให้ติดด้วยอารมณ์ ปล่อยอารมณ์เหล่านั้นเสียจนกระทั่งใจหยุดเป็นเอกัคคตา เรียกว่า **จิตฺตสฺเสกคฺคตํ** ถึงซึ่งความเป็นเอกัคคตาจิต เมื่อบริสุทธิ์ดังนี้แล้ว ก็อุตส่าห์พยายามให้ถูกร่องรอยของธรรมขึ้นไปอีก ให้สูงยิ่งขึ้นไปกว่านั้น จนกระทั่งเกิดปฐมฌาน ใจสงัดจากกาม จากอกุศลทั้งหลายแล้วเป็นไปกับด้วยวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา ขึ้นสู่ปฐมฌาน เป็นดวงใสวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา กลมเป็นวงเวียน หนาคืบหนึ่ง ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าแน่นอยู่กับฌาน ใจติดอยู่กับสิ่งนั้น แล้วก็ทำเป็นลำดับขึ้นไป เมื่อพบฌานดวงแรกเรียกว่า ปฐมฌานดังนี้แล้ว ให้เข้าถึงทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานต่อไป อุตส่าห์

ประพฤติปฏิบัติไปดังนี้เมื่อบรรลุฌานได้ขนาดนี้แล้วเป็นสมาธิขั้นสูง ศีล สมาธิ นี้เป็นตัวสำคัญอยู่

ไม่ใช่พอแต่เท่านั้น ต้องใช้ปัญญาเข้าพินิจพิจารณา เมื่อเข้าถึงฌานแล้ว ก็พินิจพิจารณากายมนุษย์นี้แหละ กายมนุษย์ในภพทั้ง ๓ กามภพ รูปภพ อรูปภพ พิจารณากายมนุษย์ทั้ง ๘ กาย กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด พิจารณาทั้ง ๔ ฐานนี้เป็นหลักของมรรคผล หลักของมรรคผลพิจารณาทั้ง ๔ ฐานนี้ แต่ว่าขึ้นสู่ปฐมฌานแล้ว พิจารณาหลักสูงอย่างนี้ละก็เต็มเหยียดเชียวชักจะไม่ไหว ขยับสมาธิให้สูงขึ้นไปกว่านี้ ให้สูงเป็นชั้นๆ ไป คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาน่ะจะต้องรู้จักความจริงของเบญจขันธ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เห็นเป็นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัว อย่างนี้เรียกว่าปัญญา

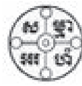
เมื่อเราเข้าถึงร่องรอยของธรรมเช่นนั้นละก็ ตั้งอยู่ในธรรมให้มั่นคง รักษาธรรมให้มั่นคง ดำรงอยู่ในดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเทียว ยังเข้าถึงดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะทีเดียว แล้วจะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด

เมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายมนุษย์ละเอียด จะเข้าถึงกายทิพย์ เมื่อเข้าถึงกายทิพย์แล้ว เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ในกายทิพย์อีก จะเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

เข้าถึงกายทิพย์ละเอียดแล้ว เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ จะเข้าถึงกายรูปพรหม เมื่อเข้าถึงกายรูปพรหมแล้วก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ในกายรูปพรหมแล้ว จะเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะในกายรูปพรหมละเอียดแล้ว จะเข้าถึงกายอรูปพรหม เมื่อเข้าถึงดวงธัมมานุปัสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ และดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ในกายอรูปพรหมแล้ว จะเข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด

เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะในกายอรูปพรหมละเอียดแล้ว จะเข้าถึงกายธรรม เมื่อถึงกายธรรมแล้ว ตาธรรมกาย

ก็เห็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ทั้ง ๘ กายนี้ ทั้งเห็นทั้งรู้ เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ด้วยญาณของธรรมกาย ญาณมีแค่นี้ แต่กายมนุษย์ไม่มีญาณ มีแต่ดวงวิญญาณ กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดไม่มีญาณ มีแต่ดวงวิญญาณ ในกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็ไม่มีญาณ มีแต่ดวงวิญญาณทั้งนั้น พอเข้าถึงกายธรรม กายธรรมละเอียด ก็มีญาณ

ที่เรียกว่าญาณ ก็แปลว่ารู้ ดวงวิญญาณ ก็แปลว่ารู้ ต่างกันโดยประการไฉน ธรรมที่เรียกว่าดวงวิญญาณนั่นแหละ เล็กเท่าดวงตาดำข้างใน ใสเกินใส อยู่ในกลางดวงจิต บริสุทธิ์สนิทอยู่กลางดวงจิตนั้น ดวงจิตอยู่ที่ไหน **หทยคูหาสยจิตฺตํ** จิตมีถ้ำคือเนื้อหัวใจเป็นที่อยู่ อยู่ในเบาะน้ำเลี้ยงหัวใจ ดวงจิตอยู่ที่นั่น ดวงจิตอยู่ที่ไหน ดวงวิญญาณอยู่ที่นั่น ในกลางดวงจิตนั้น รู้อะไรก็รู้ตลอด ตามากระทบรูปก็รู้ ดวงวิญญาณมันรู้ หูกระทบเสียง ดวงวิญญาณก็รู้ กลิ่นกระทบจมูก ดวงวิญญาณก็รู้ รสกระทบลิ้น ดวงวิญญาณก็รู้ กายกระทบสัมผัส ดวงวิญญาณก็รู้ ใจกระทบอารมณ์ ดวงวิญญาณก็รู้ นั่นรู้อย่างหน้าที่ของดวงวิญญาณ รู้เพราะมีอายตนะ รู้ตามอายตนะ เหนืออายตนะไปนั่นรู้ไม่ได้ คนตาบอดรู้จักที่ปัสสาวะ ที่อุจจาระ ที่นอน ที่กินของมันละก็ ไม่ต้องไปจูงมันดอก มันคลำของมันไปได้อย่างคนตาบอดนั่นแหละฉันใด ความรู้ของดวงวิญญาณก็รู้อย่างคนตาบอดนั้น ตาเขาทำให้แล้ว หูเขาทำให้แล้ว จมูก ลิ้น กาย ใจ เขาทำให้แล้ว ดวงวิญญาณก็ตรวจอายตนะทั้ง ๖ นี้เท่านั้น ไม่มีหูตา อะไรก็ไม่รู้ อ้ายผิดถูกมันก็ไม่รู้ อ้ายดวงวิญญาณเหมือนกัน มันเปื่อยของมันไปอย่างนั้นแหละ **รู้ผิดเป็นถูก รู้ถูกเป็นผิดของมันไปตามเรื่อง ดวงวิญญาณเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่รู้ด้วยปัญญา**

รู้ด้วยปัญญารู้จริงรู้ชัด แต่รู้ด้วยญาณละก็อีกเรื่องหนึ่ง รู้ด้วยญาณนั้นน่ะรู้ด้วยธรรมกาย ญาณของธรรมกายเป็นอย่างไร โอ! ผิดกันกับดวงวิญญาณ

ใจของธรรมกายเป็นอย่างไร ใจธรรมกายมีอย่างเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างเป็นใจ มีเห็น มีจำ มีคิด มีรู้ รู้นั้นก็ตรงกับดวงวิญญาณ อ้ายคิดนั้นก็ตรงกับดวงจิต อ้ายจำนั้นก็ตรงกับดวงใจ อ้ายเห็นนั้นก็ตรงกับดวงกาย เห็น จำ คิด รู้ หยุดเป็นจุดเดียวกันก็มีความรู้ นี้มันผิดกันตรงไหน มันเห็นเหมือนกัน จำเหมือนกัน คิดเหมือนกัน รู้เหมือนกัน ผิดกันตรงนี้ พอถึงธรรมกายแล้ว ดวงเห็นขยายส่วนออกไปหน้าตักธรรมกายโตเท่าไหน ดวงเห็นขยายออกไปวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่านั้น กลม

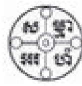

รอบตัว เมื่อดวงเห็นแผ่ออกไปเท่าใดแล้ว ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ก็แผ่ออกไปเท่ากัน ดวงใจออกไปเท่าใด ดวงคิดก็แผ่ออกไปเท่ากัน ดวงคิดแผ่ออกไปเท่าใด ดวงรู้ที่เรียกว่าดวงวิญญาณตรงกับดวงวิญญาณของมนุษย์ก็แผ่ออกไปเท่ากัน เท่าหน้าตักธรรมกายกลมรอบตัว ๔ ชั้นซ้อนกันอยู่ ชั้นนอกคือดวงเห็น ชั้นในเข้าไปคือดวงจำ ชั้นในเข้าไปคือดวงคิด ชั้นในเข้าไปคือดวงรู้ รู้นั้นต้องรู้ตรงนั้นแหละ เมื่อขยายส่วนเท่านั้นละก็เขาเรียกว่าญาณ ถ้ายังไม่ขยายส่วนละก็เขาเรียกว่าดวงวิญญาณ ถ้าขยายส่วนออกไปรูปนั้นละก็เรียกว่าญาณ ตั้งแต่มีธรรมกายก็มีญาณทีเดียว นี่ญาณกับดวงวิญญาณผิดกันดังนี้ ไม่ใช่อย่างเดียวกัน ไม่ใช่อันเดียวกัน คนละอันทีเดียว

รู้อย่างเดียว **รู้ด้วยวิญญาณกับรู้ด้วยญาณนั้นต่างกันอย่างไร ต่างกันไกล รู้ด้วยดวงวิญญาณ รู้เป็นนิจจัง สุขัง อัตตา รู้ด้วยญาณนั่น รู้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** รู้ว่ามนุษย์มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายมนุษย์ละเอียดก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายทิพย์ก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายทิพย์ละเอียดก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายรูปพรหมก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายรูปพรหมละเอียดก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายอรูปพรหมก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กายอรูปพรหมละเอียดก็มีขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

ที่รู้ด้วยญาณนั้นน่ะรู้ได้อย่างไร รู้ด้วยญาณ รู้ว่ากายมนุษย์ทั้งหยาบทั้งละเอียดเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นอนิจจังเป็นไฉน ไม่คงทนอยู่ที่ เปลี่ยนแปรผันไป เป็นทุกข์นั้นเป็นไฉน ถึงซึ่งความลำบาก ไม่สบาย เบญจขันธ์ทั้ง ๕ มีอยู่ตราบใด ไม่มีความสบาย มีเย็นมีร้อนเป็นต้น เดือดร้อนอยู่เสมอด้วยความเบียดเบียน ๖ อย่างนี้ เย็น ร้อน หิว กระหาย ปวดอุจจาระ ปัสสาวะ ไม่มีสุข เบียดเบียนอยู่เสมอ รู้ว่าเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ เราจะบังคับได้ไหมล่ะ ให้เป็นสุข ไม่ให้เป็นทุกข์ บังคับไม่ได้ ไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใคร ที่ไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใครนั้นเรียกว่า ไม่ใช่ตัว เรียกว่า อนัตตา เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาอยู่เช่นนี้ รู้ด้วยญาณ เห็นด้วยตาธรรมกาย

เมื่อเห็นด้วยตาธรรมกายว่ากายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียดเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วก็ อะไรเล่าเป็นแก่นสาร ถ้าเห็นว่าอ้ายเกิดนี่มันตัวทุกข์แท้ๆ เป็นทุกข์ทีเดียว อ้ายเกิดนี่มันตัวทุกข์แท้ๆ ไม่เพลินเสีย อ้ายเรื่องเกิดเป็นทุกข์ทีเดียว อ้ายเกิดไม่ใช่ลำพังเกิด เหตุให้เกิดมีอยู่ คือกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นเหตุให้

เกิด เมื่อไปเห็นเหตุที่เกิดแล้ว มันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องมีดับ ที่ว่าเกิดแล้วไม่มีดับเลยน่ะ เป็นอันไม่มี มีดับ ดับเป็นนิโรธ จะเข้าถึงซึ่งความดับนี้ได้ก็เพราะมี ศีล สมาธิ ปัญญา จึงเข้าถึงซึ่งความดับได้ อันอื่นจะเข้าถึงซึ่งความดับไม่มี นี่เห็นด้วยตาธรรมกาย รู้ชัดด้วยญาณของธรรมกาย ถ้าว่าถูกส่วนเข้าถึงขนาดเช่นนี้ละก็ ธรรมกายโคตรภูจะกลับเป็นโสดา

เมื่อตาธรรมกายพระโสดา ญาณธรรมกายของพระโสดา เห็นทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เห็นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ในกายทิพย์ เห็นทุกข์ เห็นเหตุเกิดทุกข์ เห็นความดับทุกข์ เห็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ในกายทิพย์ละเอียดเข้าแล้ว ถึงขนาดเข้า จะกลับจากพระโสดาเป็นพระสกทาคา

ตาธรรมกายพระสกทาคา ทั้งหยาบทั้งละเอียด ท่าน นัยน์ตาธรรมกายพระสกทาคา เห็นทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ในกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด ตามความเป็นจริงถูกลักษณะเข้า กลับเป็นพระอนาคา

เมื่อตาของพระอนาคา ญาณของพระอนาคาเห็นรู้ ทุกข์สัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มัคคสัจ ในกายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดหนักเข้า เห็นตามความจริงเข้า ถูกหลักถูกส่วนเข้าจริงๆ ถึงขนาด ก็จะกลับจากพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นพระอรหัต

เมื่อถึงพระอรหัตละเอียดแล้ว **สีติภูโต** เป็นผู้เย็นแล้ว มีอาสวะสิ้นแล้ว กิจที่จะต้องทำไม่ต้องทำแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มีอีก

*ท่านเจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถระ (พระมงคลเทพมุนี) แสดงแก่พระภิกษุสามเณรในพระอุโบสถ หลังจากทำวัตรแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๘

'... ดีที่สุด คือ พระพุทธเจ้า
ชั่วที่สุด คือ มาร ...'

'... ที่เป็นเช่นนี้เพราะนายโลภะ โทสะ โมหะ เขาปกครอง
เขาสั่งให้ทำเช่นนั้น เอาบ้านเมืองมาล่อ เอาความเจ็บความตายมาให้
ปราบมารเหล่านี้ลงเสียได้ มนุษย์จะได้อยู่เป็นสุข ...'

โอวาท แสดงในวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อ

๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

ผู้เทศน์เกิดวันศุกร์ ปีวอก บวชมา ๕๐ พรรษา ค้นคว้าธรรมะเรื่อยมา การออกธุดงค์ใจเป็นมรรคผลสงบ สมาธิเป็นทาง รู้ว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นปัญญา (ไม่ใช่ธรรม)

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ผู้เทศน์รู้จักเกือบ ๕๐ ปี (ตำราไม่มี) โดยค้นคว้าทางปฏิบัติ

ดีที่สุด คือ พระพุทธเจ้า

ชั่วที่สุด คือ มาร

ผู้เทศน์มารู้ตัวเมื่อบวชแล้ว ว่า ต้นธาตุ (คือพระพุทธเจ้าองค์แรก ขณะนี้อยู่บนอายตนนิพพาน) ใช้ให้จุติมาเกิดเพื่อปราบมาร (ไม่ให้เจ็บ ไม่ให้แก่ ไม่ให้ตาย)

ถ้ามารไม่แพ้ ผู้เทศน์ยอมตายอยู่วัดปากน้ำ

มารปล่อยสายมาปกครองมนุษย์ มนุษย์ตกเป็นบ่าวเป็นทาสของ โลภะ โทสะ โมหะ (ผลคือความเสียหาย) มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เช่น สงครามที่เกิดจาก โลภะ คือ ความโลภ เป็นเหตุให้คนเจ็บ คนตาย ลูกชายหญิงมีความหลง โมหะ ว่าตัวเองเก่งแล้ว พ่อแม่ว่าไม่ได้ มี โทสะ โมโหโต้เถียงไม่กลัวเกรง

ที่เป็นเช่นนี้เพราะนายโลภะ โทสะ โมหะ เขาปกครอง เขาสั่ง ให้ทำเช่นนั้น เอาบ้านเมืองมาล่อ เอาความเจ็บความตายมาให้ ปราบมารเหล่านี้ลงเสียได้ มนุษย์จะได้อยู่เป็นสุข เจ้าตัวมารเหมือนผีเที่ยวสิง บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของเขา เราต้องเข้าวิชชาธรรม จึงรู้เห็นหมดเพราะธาตุธรรมไม่เหมือนกัน

วัดปากน้ำช่วยเหลือแก้คนป่วยไข้ให้หายไม่ต้องกินยา มารมันยอมให้คนไข้หาย แต่มันไม่ยอมแพ้ มันแพ้หลอกๆ (ตามวิสัยของมาร) มนุษย์ชายหญิง เป็นพระก็มาก เป็นมารก็มาก เป็นธรรมกายดูเป็น รักษาตัวได้ เราจับสายธรรมะเสีย เขาก็ไม่รบกัน เก็บสมบัติให้หมด เก็บอาวุธให้หมดตามจุด เขาก็ไม่รบกัน (จับหรือเก็บในที่นี้ หมายความว่าเก็บในทางปฏิบัติธรรม) กวดกันอย่างนี้ ๒๕ ปีแล้ว แยกพระ แยกมารไม่ให้ปนกัน ไม่ให้กระทบกัน ต่างฝ่ายต่างเป็นสุข (เหมือนรัฐกันกระทบในมนุษย์โลก) จะให้สัญญาไม่รังแกกัน ถ้าไม่ยอมก็เก็บฤทธิ์เสีย ที่ไม่ตกลงกันเพราะเขาลองฤทธิ์กัน

ผู้เทศน์ปล่อยชีวิต (ยอมตายถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า) ถึง ๒ คราว จึงได้พบธรรมกาย (พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของ) ชายหญิงผู้ปฏิบัติธรรมถึงธรรมกายโคตรภู เท่ากับได้บวชข้างใน เป็นหญิงบวชข้างใน เป็นชายบวชทั้งข้างในข้างนอกเป็น ๒ ชั้น

ความอยากเป็นเหตุให้เกิด เกิดเป็นผล หยาบดับได้ ดับเป็นชั้นๆ ดับตั้งแต่กายมนุษย์หยาบจนถึงธรรมกาย ความเกิดเป็นของจริง ละได้ก็เห็นดับ ดับนั้นนิโรธ นิโรธมีขึ้นได้เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นชั้นๆ เข้าไปจนเป็นพระโสดา ตาดีก็เห็น ญาณดีก็รู้ มีบาลีรับรอง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ธรรมกาย นั่นแหละเป็นผู้รักษาความสงบ

(คัดจากหนังสือเรื่องธรรมกาย หน้า ธ-ป หนังสือเล่มนี้ พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยพณิชยการ สีลม พระนคร เมื่อเดือน กันยายน ๒๔๙๙ โดยนางแฉล้ม อุศุภรัตน์ เป็นผู้จัดพิมพ์)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ อธิบายชี้จุดศูนย์กลางกายให้ดู ฐานที่ ๗

'... ดวงธรรมนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายต่างๆ นั้น ก็รุ่งโรจน์โชตนาการ

ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใสซอมซ่อ

ไม่สวยงาม น่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก

ธรรมดวงนั้นเป็นชีวิตของมนุษย์ ...'

'... ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งสำคัญ ...'

โอวาทหลวงพ่อ สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน

ภิกษุสามเณรทั้งหลายเราเป็นพระภิกษุสามเณร เราต้องรู้จักตัวของเรา ถ้าเราไม่รู้จักตัวดีเป็นอันใช้ไม่ได้ เลอะเทอะเหลวไหลไปหมด เราจะหาที่พึ่งไม่ได้ เราจะหวังพึ่งคนอื่นเขานั้นย่อมไม่ได้ ต้องพยายามช่วยตัวของตัวเอง ต้องทำตัวให้เป็นเกาะที่เรียกว่า **อตฺตทีปา** การทำตนให้เป็นที่พึ่งแห่งตน จึงจะใช้ชื่อว่าเป็นคนรู้จักตัว

การรู้จักตัวนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสงเคราะห์พวกเราทั้งหลาย ซึ่งไม่รู้จักตนว่าเป็นเกาะและเป็นที่พึ่งเป็นเกาะของตน ให้รู้จักว่าเป็นที่พึ่งเป็นเกาะของตน พระองค์จึงได้ทรงชี้แจงแสดงธรรมว่าด้วยที่พึ่งของตน ที่พึ่งนี่แหละไม่ใช่ของพอดีพอร้าย นอกจากพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วรู้ไม่ได้ พระองค์เท่านั้นทรงรู้ได้ในสิ่งที่เป็นที่พึ่ง สิ่งที่เป็นเกาะของตน พระบรมทศพลนั้นเมื่อตรัสปฐมเทศนา ธรรมจักกัปปวัตนสูตร โปรดภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ สำเร็จแล้ว ทรงตรัสเทศนาอนัตตลักขณสูตร โปรดพระยสะ ๕๕ สำเร็จแล้ว ดำเนินไปยังเหล่าชฎิล ๑,๐๐๓ รูป ในระหว่างทางนั้น ไปพบพวกราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันในป่าไร่ฝ้าย ราชกุมารเหล่านั้นมีมเหสีด้วยกันทั้งนั้น แต่ราชกุมารองค์หนึ่งมเหสีองค์นั้น เป็นมเหสีกำมะลอ จ้างเข้าไป ไม่ใช่ของตนโดยตรง จ้างหญิงแพศยาไป ครั้นไปถึงป่าไร่ฝ้าย เล่นซ่อนหากันเป็นที่สนุกสนานนัก แก้เครื่องประดับแล้วห่อเรียบร้อยส่งให้มเหสีถือไว้ทุกๆ องค์ทั่วหน้ากัน

พระราชกุมารที่มีมเหสีกำมะลอก็ให้ถือดุจเดียวกัน มเหสีกำมะลอของพระราชกุมารผู้นั้นเป็นหญิงนครโสเภณี พอเห็นของมีค่าเช่นนั้น ก็ว่าของเหล่านี้เลี้ยงตัวเองได้ชาติหนึ่ง เราไม่ต้องเดือดร้อน เลี้ยงตัวเองได้ทั้งชาติ เมื่อนางเห็นเช่นนั้น ก็ออกอุบายสัญญาวิปลาศแปรผันไป หาวิธีหลบหลีกซ่อนเร้นตัว สมความปรารถนาแล้ว ก็พาเครื่องประดับหนีไป ไปทางไหนไม่มีใครรู้เรื่อง เมื่อพระราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันอย่างสนุกสนาน หมดเวลาจะเล่นกันแล้วก็กลับมาขอห่อเครื่องประดับที่พระมเหสีของตนๆ ประดับตกแต่งอวัยวะร่างกายไปตามหน้าที่ ฝ่ายพระราชกุมารที่มีพระมเหสีเป็นหญิงกำมะลอเป็นหญิงแพศยานั้น ไม่พบตัวหญิงแพศยาที่จ้างไปเป็นมเหสีนั้น พาเอาห่อเครื่องประดับหนีไปแล้ว ช่วยกันค้นหาสักเท่าใดก็ไม่พบ ค้นไปค้นมาเจอพระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ รุกขมูลโคนต้นไม้ ราชกุมารเหล่านั้นก็ได้ทูลถามพระจอมไตรว่า "ดูก่อนท่านบุรุษผู้เจริญ ท่านเห็นหญิงถือห่อผ้าเดินไปทางนี้บ้างไหม?" พระพุทธ

องค์ทรงรับสั่งว่า "แน่ะ! ราชกุมารทั้งหลาย ท่านจะหาหญิงถือห่อผ้านั้นดีหรือจะหาตัวดี" ราชกุมารก็ทูลรับว่า "หาตัวดีพระเจ้าค่ะ"

"เออ! ถ้าหาตัวก็ดีแล้ว นั่งลงซี เราจะบอกตัวให้" พระองค์ก็ทรงรับสั่งให้ราชกุมาร ๓๐ นั้นนั่ง และให้มเหสีอีก ๒๙ นั่งลงด้วยพร้อมกัน พระองค์ก็แสดงถึงตัว ก็ตรงกันกับ **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา อนญฺญสรณา** เมื่อท่านเข้าใจดังนี้ ขอเชิญท่านทั้งหลายจงเงี่ยโสตสดับรองรับรสพระธรรมเทศนา สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัวสืบต่อไป แปลตามวาระพระบาลีว่า **อตฺตทีปา** มีตนเป็นเกาะ **อตฺตสรณา** มีตนเป็นที่พึ่ง **อนญฺญสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ นี้พึงรู้ใจความตามวาระพระบาลีให้แจ่มชัดเสียให้แน่ว่า ตนนี่แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งตอนหนึ่ง ตอนที่ ๒ รองลงไป **ธมฺมทีปา** มีธรรมเป็นเกาะ **ธมฺมสรณา** มีธรรมเป็นที่พึ่ง **อนญฺญสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ ธรรมนั่นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง

ที่จะฟังโอวาทเรื่องนี้ออก เราต้องรู้จักตน ต้องรู้จักธรรมเสียก่อน คำว่า ตนนั้นหมายถึงอะไร? ตนนั้นหมายหลายชั้น กายมนุษย์เหล่านี้ก็เรียกว่าตน กายมนุษย์ละเอียดก็เรียกว่าตน กายทั้ง ๑๘ กายซึ่งเหนือๆ ขึ้นไป โดยลำดับ จนถึงกายพระอรหัตละเอียด ก็เรียกว่ากายทั้งนั้น กายมนุษย์จนถึงกายอรูปพรหมละเอียด รวม ๘ กาย เป็นตนในภพนี้ ตนในภพนี้ที่กล่าว เป็นตนโดยสมบัติไม่จีรังอะไร เป็นตนสมมติขึ้นครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ตั้งแต่กายธรรมจนถึงกายพระอรหัตละเอียด รวม ๑๐ กาย ก็เป็นตน เป็นตนนอกภพ เป็นตนโดยวิมุตติ ไม่ใช่ตนโดยสมมติ ทั้ง ๑๘ กายล้วนแต่เป็นตนทั้งนั้น นี่ให้รู้จักตนเสียดังนี้ก่อน ตนนี้แหละเป็นเกาะ ตนนี้แหละเป็นที่พึ่ง แล้วจะแสดงเรื่องธรรมให้รู้จักธรรมเสียอีกอย่างหนึ่ง คำที่เรียกว่าธรรมน่ะอะไร? อยู่ที่ไหน? ต้องรู้จักเสีย ถ้าไม่รู้จักก็เลอะเทอะเป็นป้าป้อนหลาน ไม่รู้จักธรรมละก็ ฟังธรรมไปสักเท่าใดๆ ก็ไม่รู้เรื่องจริงของธรรม เพราะไม่รู้จักธรรม จะรู้เรื่องจริงอย่างไร เราต้องรู้จักธรรมเสียก่อน

คำว่า ธรรม น่ะอะไร ธรรมเป็นเครื่องทำตนนั้นให้เป็นอยู่ ตนนั้นไม่มีธรรมเลยก็เป็นอยู่ไม่ได้ กายทุกกายตั้งแต่กายมนุษย์จนถึงกายพระอรหัตละเอียดทั้ง ๑๘ กาย ล้วนแต่มีธรรมให้ตั้งอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรมแล้วก็เป็นอยู่ไม่ได้ คำว่า ธรรมนี้อยู่ที่ไหนล่ะ? อยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่ม ๒ เส้นขึงให้ตึงตรงกลางเส้นด้ายที่พาดตัดกัน ที่เรียกว่ากลางกั๊กนั่น คือถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เกิดเป็นกายต่างๆ ทั้ง ๑๘ กายนั่น ดวงนั่นแหละเรียกว่าดวงธรรม ธรรมดวงนั้นดับไป

กายต่างๆ นั้นก็ดับไปด้วย **ดวงธรรมนั้นผ่องใสสะอาดสะอ้าน กายต่างๆ นั้นก็รุ่งโรจน์โชตนาการ ธรรมดวงนั้นซูบซีดเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ผ่องใสซอมซ่อ ไม่สวยงาม น่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นเป็นชีวิตของมนุษย์** คือ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความเห็น ความจำ ความคิด และความรู้ อยู่กลางดวงนั้น ออกจากกลางธรรมดวงนั้น เป็นชีวิตธรรมสำคัญทีเดียว ดวงธรรมนั่นแหละ อยู่กลางกายของเราเหมือนกันทุกๆ คนไป ที่เรียกว่าดวงธรรมเป็นอย่างนี้ รู้จักเสียที

ต่อไปนี้จะแสดงถึงกาย กายเป็นเกาะนั้นเป็นอย่างไร เป็นที่พึ่งนั้นเป็นอย่างไร เกาะได้อย่างไรหรือ จึงได้ชื่อว่าเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง พึงนึกถึงมนุษย์ที่เรือล่มจมลงในท่ามกลางมหาสมุทร มนุษย์ก็ต้องว่ายน้ำซิ มนุษย์ปรารถนาเกาะไหมล่ะ ว่ายน้ำไปๆ ไปพบเกาะเข้าสักเกาะจะเป็นอย่างไร ก็ชื่นอกชื่นใจขึ้นเกาะนั้นโดยฉับพลันทีเดียว เพราะได้เกาะดีแล้ว ได้อาศัยแล้ว ไม่อย่างนั้นก็ต้องว่ายน้ำกระเดือกๆ อยู่ในน้ำ เหนื่อยแทบประดาตาย ขึ้นเกาะเสียได้ก็หมดเหนื่อยหมดยากลำบาก นั้นได้เกาะ เป็นเรื่องได้เกาะในมหาสมุทร ก็อาศัยเกาะได้อย่างนั้น เกาะจึงเป็นคุณอย่างหนึ่ง

ก็เรื่องกายเป็นที่พึ่งเล่า ที่ตนเป็นที่พึ่งนั้น เป็นที่พึ่งอย่างไรกัน ถามว่าเมื่อพบเกาะกลางสมุทรนั้นรู้สึกอย่างไร เมื่อพบเข้าแล้วก็ดีใจ จะได้พึ่งได้อาศัยเกาะนั้น จะพึ่งจะอาศัยสิ่งอื่นได้จำต้องอาศัยต้องพึ่งเกาะนั้น เพราะมันยังพอมีผลไม้ที่พอจะยังอัตภาพให้เป็นอยู่ได้ เกาะจึงเป็นที่พึ่งอย่างนั้น บัดนี้เราท่านทั้งหลายก็ได้อาศัยกายมนุษย์ ก็พึ่งอาศัยกายมนุษย์นี้อยู่ เวลานี้อาศัยกายมนุษย์อยู่จริงๆ พึ่งกายมนุษย์อยู่จริงๆ ถ้าว่าไม่อาศัยกายมนุษย์อยู่จริงละก็ ลองทิ้งดูสักทีซิ มนุษย์ก็ไม่มีไม่เห็น ที่เรียกว่าตายนั่นแหละ เมื่อปรากฏอย่างนี้ กายของมนุษย์จึงเป็นเกาะจริงๆ

ธรรมก็เป็นที่พึ่งเป็นเกาะ เป็นที่พึ่งเป็นเกาะอย่างไร ธรรมเป็นเกาะเป็นเพราะถ้าไม่ได้ธรรมดวงนี้แล้ว กายมนุษย์จะได้อาศัยอะไร กายมนุษย์เมื่อไม่มีที่อาศัยที่เกาะ กายมนุษย์ก็ต้องอาศัยสูญไป เพราะไม่มีที่อาศัยจะพึ่ง กายมนุษย์อาศัยดวงธรรมดวงนั้น อยู่ในกลางดวงธรรมนั้น กายมนุษย์ได้อาศัยธรรมดวงนั้นเป็นที่เกาะ รวมความว่ากายมนุษย์อาศัยดวงธรรมเป็นทั้งที่พึ่งและเป็นที่เกาะ ครั้นเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดอีกชั้นหนึ่ง กายมนุษย์ละเอียดก็ต้องมีกายของตัวเองเป็นเกาะ มีกายของตัวเองเป็นที่พึ่ง แล้วยังต้องอาศัยกายมนุษย์เป็นทางให้เกิดกายมนุษย์ละเอียดด้วย เพราะถ้าไม่มีกายมนุษย์แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็มีเกิดไม่ได้ ครั้นเข้าถึงกายทิพย์ กายทิพย์นั้นก็ต้องมีดวงธรรมเป็นที่พึ่ง ที่เป็นเกาะของกายทิพย์ และก็จำเป็นต้องมีกายมนุษย์ละ

เอียดเป็นที่พึ่งเป็นที่เกาะของกายทิพย์อีกด้วย กายทั้งหลายเป็นที่พึ่งเป็นที่เกาะเกี่ยวกันอย่างนี้ต่อขึ้นไปตามลำดับ และแต่ละกายๆ ต่างก็มีดวงธรรมของตัว เป็นที่พึ่งที่เกาะด้วยกันทั้งนั้น เป็นลำดับกันอย่างนี้

จะย้อนกลับกล่าวถึงกายมนุษย์ใหม่ กายมนุษย์เป็นที่เกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นที่เกาะที่พึ่ง ทั้ง ๒ อย่างนี้ เวลานี้เราอาศัยอยู่กับกายมนุษย์ มีกายมนุษย์เป็นเกาะจริงๆ ที่ได้เกาะได้อาศัยอยู่โดยมีกายมนุษย์เป็นที่พึ่งจริงๆ คนอื่นพึ่งไม่ได้ จะพึ่งคนอื่นพึ่งได้อย่างไร กายมนุษย์ก็ต้องพึ่งตัวของมันเอง จะพึ่งคนอื่นได้อย่างไร อาบน้ำ อุจจาระ เหล่านี้ มันก็ต้องพึ่งตัวของมันทั้งนั้น จะพึ่งคนอื่นนั้นไม่ได้ ต้องพึ่งตัวเอง

ก็เมื่อกายมนุษย์มีกายของตัวเป็นที่พึ่งอย่างนี้ แล้วธรรมล่ะ ก็มีธรรมเป็นที่เกาะที่พึ่งของกายมนุษย์อีกเหมือนกัน คือ ดวงธรรมดวงใสที่อยู่ที่ศูนย์ กลางกายนั่นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ไม่แต่เท่านั้น ดวงธรรมกลางกายมนุษย์นี่เอง ยังเป็นที่อาศัยเกิดของกายมนุษย์ละเอียด ต่อไปอีกด้วย เพราะถ้าไม่มีดวงธรรมนั้นอยู่ก่อน กายมนุษย์ละเอียดก็อาศัยอยู่ไม่ได้ ที่กายมนุษย์ละเอียดอาศัยอยู่ได้มีธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่อาศัยของตัวเอง กายมนุษย์ละเอียดนั้นก็เป็นตัวของตัวเอง เป็นที่อาศัยของตัวเอง

ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งสำคัญ เพราะได้มาด้วยบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีพิรุธเลย จึงเกิดธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ละเอียด ก็หมดที่พึ่งกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด และต่อๆ ขึ้นไปต่างก็มีตัวของตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง แล้วก็มีดวงธรรมเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดุจเดียวกันโดยลำดับไป ตั้งแต่กายมนุษย์ถึงกายอรูปพรหมละเอียดรวม ๘ กายนี้อยู่ในกามภพ รูปภพและอรูปภพ เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบจักสิ้น แต่เขาก็มีที่พึ่งที่เกาะของเขาอย่างนั้นทั้งนั้น

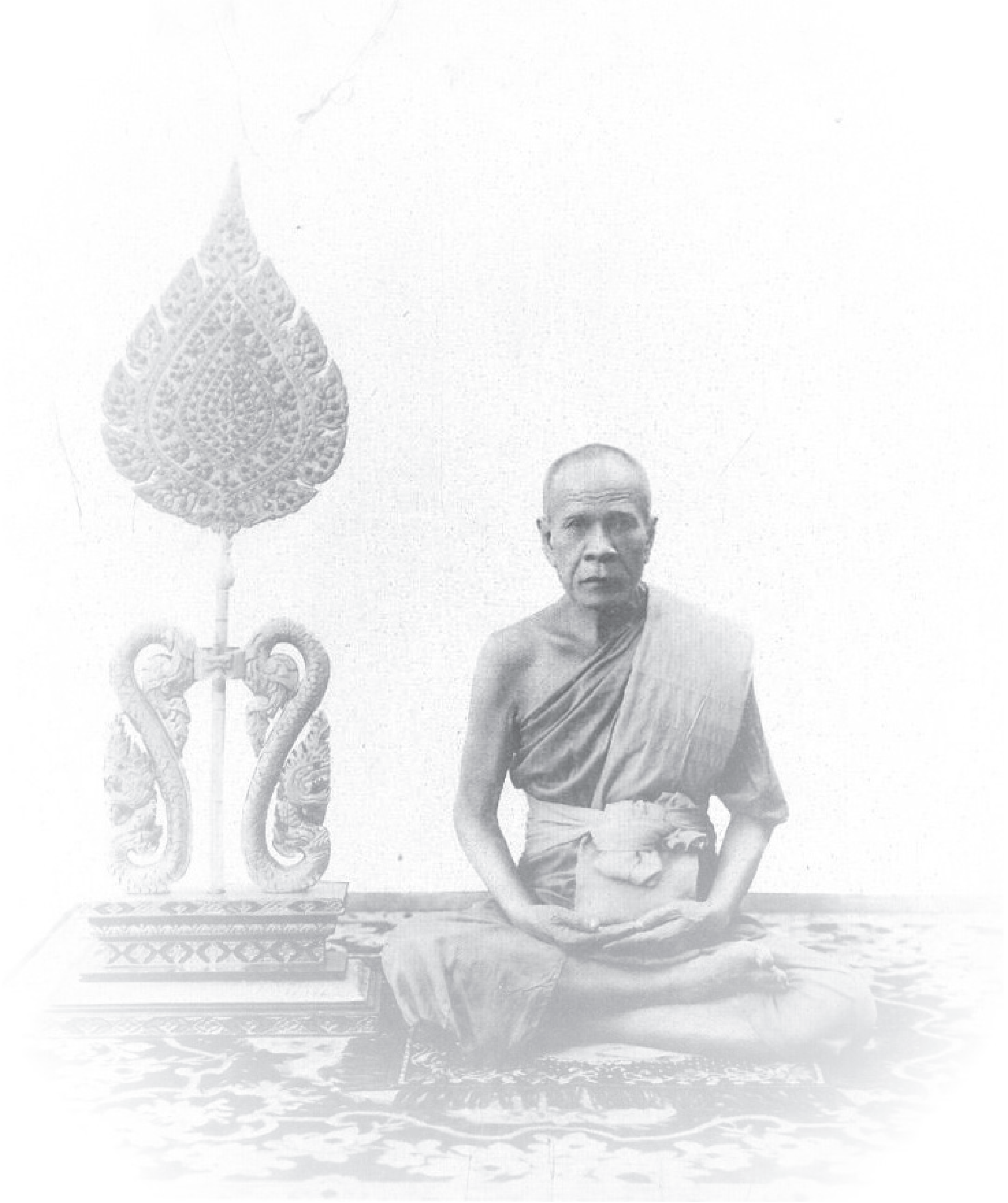
แต่ว่าพึ่งโดยสมมติชั่วครั้งคราวหนึ่งไม่จริงจังนัก เรียกว่าโลกีย์ ยังยักเยื้องแปรผันอยู่เอาจริงเอาจังไม่ได้ ที่จะเอาจริงเอาจังได้ ต้องเข้าให้ถึงกายธรรม แต่กายธรรมต่างๆ อีก ๑๐ กายนั้น ต่างก็ต้องมีตัวเป็นที่พึ่งที่เกาะ และต่างก็ต้องมีดวงธรรมของตนเป็นที่เกาะที่อาศัยด้วยกันทั้งสิ้น ขาดเสียทีไม่ได้ จะพึ่งสิ่งอื่นๆ นั้นไม่ได้ เลอะเหลวทีเดียว จะมัวบนบานสานกล่าวพึ่งเจ้าพึ่งผีละเลอะเทอะ เพราะพวกหวังพึ่งเหล่านั้น ไม่ได้ยินได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตบุรุษ ความ

คิดเห็นจึงพิรุธไปเสียแล้ว ไม่ได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงเลอะเลือนไปเช่นนั้น ถ้าไม่เลอะเลือนจะต้องมี ๒ อย่างนี้เท่านั้น คือมี กาย กับ ธรรม เท่านั้น เพราะฉะนั้น จะต้องเรียนให้รู้จักกายตัวเสียก่อน กายสมมตินี่แหละ เป็นตัวสมมติ ๘ กายที่อยู่ในภพนั่นแหละ เรียกว่า **อตฺตสมฺมติ** เรียกว่า ตัวโดยสมมติทั้งนั้น ส่วนธรรมล่ะ คือธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์น่ะ ก็เรียกว่า ธรรมสมมติเหมือนกัน สมมติขึ้นชั่วคราวหนึ่ง ไม่ใช่ตัวดังที่พระพุทธองค์ทรงรับสั่งว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ** ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว ตัวทั้งสิ้นไม่ใช่ธรรม ตัวก็เป็นตัว ธรรมก็เป็นธรรม คนละนัยแก่กัน ทั้ง ๑๘ กาย มีตัวกับมีธรรมก็ที่ทำให้เป็นตัว แต่ตัวทั้งหลายเหล่านั้น ทั้ง ๘ กายในภพเป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** หมดไม่เหลือเลย ทั้ง ๑๐ กายนอกภพเป็น **นิจฺจํ สุขํ อตฺตา** ทั้งหมด ตรงกันข้ามอย่างนี้ **นิจฺจํ สุขํ อตฺตา** เป็นของเที่ยงของจริงทั้งหมด แต่ว่าในภพแล้วเป็นของไม่เที่ยง ไม่จริงหมด รู้ให้ชัดเสียอย่างนี้ ที่เกิดมาในมนุษย์โลก เป็นภิกษุสามเณรก็เย็นอกเย็นใจสบายอกสบายใจ ไม่ถือเลอะเลือน ผิดๆ พลาดๆ ไป ให้รู้จักพระพุทธศาสนาอย่างนี้ รู้จักความเป็นจริงของทางมรรคผล ตามความเป็นจริงของกายที่เป็นของในภพนอกภพชัดอย่างนี้ จะได้ไม่งมงายในการหาเลี้ยงชีพหรือการเป็นอยู่ในหมู่มนุษย์ ไม่มีการสับสนอลหม่านกับใคร ให้แต่ความสุขกับตนและบุคคลเป็นเบื้องหน้า

ที่ชี้แจงมานี้เป็นเรื่องตนของตนและธรรมที่ทำให้ตนเป็นของตน ทั้งเป็นเกาะทั้งเป็นที่พึ่ง ตามความในพระบาลีว่า **อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสฺสรณา อนญฺญสรณา** ดังนี้ พอสมควรแก่เวลา ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสร ณ ที่นี้ทุกถ้วนหน้ากันฯ

(คัดจากหนังสือ นวกานุสรณ์ ปี ๒๔๙๘)

'... ไอ้ที่จะไม่ตายได้ เพราะอาศัยฆ่าไอ้ตายเสียให้หมด
เหลือแต่ไอ้เป็นอย่างเดียว ไอ้เป็นอย่างเดียว
เมื่อไอ้ตาย ตายเสียแล้ว เป็นอย่างเดียวก็มีแต่งอกงามเรื่อย
ไม่มีตายกัน ...'

โอวาทสุดท้าย ไม่ประมาทเป็นตัวไม่ตาย

วันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

บัดนี้ท่านทั้งหลายที่พร้อมใจกันมา น้อมถึงพระอาจารย์ ซึ่งกระทำกาลกิริยาจวนจะตาย แต่ว่าไม่ตาย ฟื้นขึ้นได้ รอดมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ เมื่อรอดมากระทั่งถึงบัดนี้แล้ว ท่านทั้งหลายก็มีความดีใจ เพราะอาจารย์เรารอดจากความตายมาแล้ว เห็นจะไม่ถึงความตายแล้วคราวนี้ ก็พร้อมใจพากันนำจตุปัจจัยไทยธรรมมาสักการบูชาถวายเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านั้น ต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วอุทิศส่วนกุศลที่ตนอุทิศให้นั้น ให้แก่ครูบาอาจารย์ ให้ทรงอายุยืนสิ้นกาลนาน ให้ได้รับความสุขพิเศษไพศาล ให้พระอาจารย์ปราศจากความทุกข์

อาจารย์ก็ได้ยอมรับถ้อยคำของท่านทั้งหลาย มีชีวิตเป็นมาสิ้นกาลนาน และทุกข์อันหนึ่งอันใดเกิดขึ้น อาจารย์ก็สงบระงับทุกข์ทั้งหลายเหล่านั้นไป ก็ได้รอดมาเป็นลำดับ นับว่าเป็นบุญของท่านทั้งหลายอุทิศให้ บุญของท่านทั้งหลายอุทิศให้นี้ เป็นบุญพิเศษไพศาล ยากที่จะนับจะประมาณ ที่น้อมใจให้กับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็ยินดี ท่านทั้งหลายมีใจยินดีพร้อมกัน ให้บุญกับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็ชื่นบาน เพราะน้ำใสใจจริงของท่านหลายตลอดไป ได้อุทิศส่วนกุศลนั่นถึงครูบาอาจารย์ น้อมถึงครูบาอาจารย์

ครูบาอาจารย์ก็เป็นมาขึ้นโดยลำดับ ๆ นับว่าห่างจากความตาย ไกลจากความตายไป ก็ดีอกดีใจ ว่าชีวิตนั้นรอดตายมาแล้ว พ้นตายมาแล้ว หลุดจากความตายมาแล้ว ก็ดีใจ ว่าชีวิตนั้น รอดจากความตาย พ้นจากความตาย หลุดจากความตายมาอยู่กับมนุษย์อย่างพิเศษไพศาล ได้รับความสุขเบิกบานจากการบำรุงของท่านทายกทายิกาทั้งหลาย

ทายกทายิกาทั้งหลายก็อิ่มอกอิ่มใจ ว่าใจของเราได้อุทิศถึงครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็ได้ชื่นแช่มแจ่มใส เป็นมาโดยลำดับ

นับว่ากุศลของเรายิ่งใหญ่ในครั้งนี้ อุทิศถึงเท่านั้น เป็นมาอย่างพิเศษไพศาล น่าเบิกบานใจ ให้ได้สมเจตนา

ส่วนครูบาอาจารย์ก็เบิกบาน รับพรของท่านทั้งหลาย อย่างชื่นแช่มแจ่มใส ตื่นอกตื่นใจ เพราะได้รับพรของท่าน ได้รับความสุขอย่างชนิดนี้ ไม่ได้เคยได้รับเพราะ

ท่านอุทิศให้เท่านี้ ยังไม่เคยได้รับอนุโมทนาจากใคร ก็ได้รอดปรากฏมาอย่างนี้ วันนี้ได้รับอนุโมทนาจากทายกทายิกาทั้งหลาย ได้อุทิศส่วนกุศลให้และส่งให้ความเบิกบานใจ พ้นจากความตายสมเจตนา ชีวิตของพระอาจารย์ก็รุ่งโรจน์โชตนาการมาจนกระทั่งบัดนี้

บัดนี้ เมื่อมาถึงแค่นี้ เมื่อได้รับความชื่นแช่มแจ่มใสเบิกบานเช่นนี้แล้ว ได้รับความเบิกบานใจ ก็ดีอกดีใจก็ดีอกดีใจ ก็ดีอกดีใจก็ดีอกดีใจแล้ว อานิสังสผลก็เกิดกับครูบาอาจารย์ต่อไปอีก

ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดิน ฝ่ายเถรานุเถระก็ไม่ได้นั่งนิ่งอยู่ ถ้านั่งนิ่งอยู่เฉยๆ นอนนิ่งอยู่เฉยๆ ใจก็ยังนึกถึง อุตส่าห์เลื่อนสัญญาบัตรให้ เป็นต่อขึ้นไปอีก ได้ต่อไป เพราะได้รับอนุโมทนา เพราะเหตุว่าบุญกุศลของท่านทั้งหลายได้อุทิศให้ ชื่นแช่มแจ่มใส ส่งอานิสงส์ให้เบิกบานสำราญใจ ยิ่งใหญ่ไพศาลขึ้นไป ก็นับว่าบุญของท่านทั้งหลายได้อุทิศให้

เมื่อบุญของท่านทั้งหลายได้อุทิศให้ ได้รับผลดังนี้แล้ว นับต่อไปในภายหน้าครูบาอาจารย์ก็มีใจยินดีปรีดา คิดถึงถ้อยคำของท่านทั้งหลายได้อุทิศถึงครูบาอาจารย์ที่ใกล้จะตาย ไม่ตาย นี่เป็นที่สมเจตนา เพราะได้รับพรของท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายก็ได้ช่วยกันส่งเสริมให้เบิกบานสำราญใจ ให้ได้รับความเบิกบานสำราญใจสมเจตนาของท่าน สมด้วยประพันธ์ของนักปราชญ์ว่า

ชีเว ชีวิตเป็นอยู่ย่อมได้รับความสุข

ชีวิตเป็นอยู่ย่อมได้รับความสุข สุขมีอยู่ก็มีทุกข์เจือกันเป็นคู่ เป็นคู่กัน สุขกับทุกข์ ๒ อันนี้ ไม่พรากจากกัน ถ้าเคลื่อนจากสุขแล้วทุกข์ก็เป็นหน้าที่ เมื่อเคลื่อนจากทุกข์แล้วสุขก็เป็นหน้าที่ เมื่อเข้าถึงที่สุขเต็มที่แล้ว ตัวก็ได้รับตามหน้าที่ไป ถึงคราวตายก็ตาย ถึงคราวเป็นก็เป็นอีกต่อไป ต้องเป็นอย่างนี้อยู่เป็นธรรมดา

อย่าเลินเล่อ อย่าเผลอตัว อย่าประมาท ถ้าว่าประมาทเลินเล่อเผลอตัวแล้วความตายจะมาถึงเมื่อไรก็ไม่รู้ ต้องไม่ประมาทจึงจะใช้ได้ ความไม่ประมาทนั้นเป็นตัวสำคัญ เป็นตัวไม่เผลอ เป็นตัวไม่ตาย

เพราะความประมาทนั้นเป็นตัวสำคัญ เป็นตัวเผลอ เป็นตัวตาย นี่เพราะเป็นอยู่ดังนี้ ครูบาอาจารย์ก็ไม่ประมาทอุตส่าห์กระวี่กระวาด สะสางความเป็นอยู่นี่ในความเป็นอยู่นี่เรื่อย เพราะว่าไม่ประมาทในความพลั้งเผลอต่อความตาย เพราะว่าความตายนั้นมีอยู่ทุกขณะทุกอัตตา จริงอย่างนั้นด้วย ไม่ต้องสงสัย ลงชื่อเสียก่อนก็ได้ ว่าเกิด

มาแล้ว ต้องตายแน่ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง นี่ๆๆ ความจริง ลงหนังสือได้ เขียนได้ ไม่ต้องสงสัย

ถ้าว่าลงหนังสือไม่ได้ เขียนไม่ได้ล่ะ? เมื่อมีตัวมาเช่นนี้แล้ว ก็นับว่าความเป็นอยู่ของมนุษย์ฝ่ายมิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิ ตั้งเป็นตั้งตายไว้ เมื่อตั้งตายแล้ว ถึงตายมันก็ออกตาย เมื่อตั้งเป็นแล้ว ถึงเป็นมันก็ออกเป็น เมื่อไม่ตายอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว มันก็เป็นอยู่ เหมือนยังกับฝ่ายนักปราชญ์ตั้งไว้ ไม่ตายตลอด

ไอ้ที่จะไม่ตายได้ เพราะอาศัยฆ่าไอ้ตายเสียให้หมด เหลือแต่ไอ้เป็นอย่างเดียว ไอ้เป็นอย่างเดียว เมื่อไอ้ตายตายเสียแล้ว เป็นอย่างเดียวก็ มีแต่งอกงามเรื่อย ไม่มีตายกัน เกิดแล้วไม่มีตายกัน มีแต่เป็นฝ่ายเดียวทีเดียว แล้วไอ้เป็นฝ่ายเดียวนี้แหละที่เราต้องการนัก อยากได้นัก อยากประสบนัก อยากพบนัก อยากจะเข้าถึงนัก

เมื่อเข้าถึงความไม่ตายแล้ว เราจะยิ้มน้อยยิ้มใหญ่หาน้อยไม่ เราจะต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดก็สมเจตนาหมด ต้องปรากฏแก่บุคคลผู้ไม่ประมาท

ไม่ประมาทนั่นแหละเป็นตัวสำคัญนะ เป็นตัวสำเร็จนะ เพราะประมาทเป็นตัวตาย ไม่ประมาทเป็นตัวไม่ตาย

ตามที่มุ่งหมายให้โอวาทมา เพียงเท่านี้ พอสมควรแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงจำไว้เป็นตำรับตำรา ตรึงไว้กับใจของตน อย่าเผลอ เวลาจะนอนอยู่นึกเสมอ เวลาตื่นนี่ก็นึกเสมอ ว่าความตายกับความไม่ตายนี้เป็นคู่กัน ไม่ช่วยกันได้ จะช่วยกันได้เพราะอาศัยความตายมันตายไปแล้ว ความเป็น เหลือแต่ความเป็นอยู่ ความเป็นอยู่มีฝ่ายเดียว ก็มีเป็นอยู่ฝ่ายเดียว นี่เป็นตัวสำคัญนะ มีอยู่ในโลกแท้ๆ แต่ว่าเอามาใช้กันไม่ได้ เอามาใช้เข้าแล้วเกิดเรื่องทีเดียว เกิดเรื่อง

ถ้าเขาเอามาใช้เราก็เกิดเรื่อง นี่ เวลานี้เกิดเรื่องแล้ว เรื่องความตาย เกิดเรื่องแล้ว เรื่องเราจะไม่เอาตายมันก็จะตาย เราก็จะให้เป็นอยู่ นี่แหละเขายักเยื้องอย่างนั้น ต่อเนื่องกันอยู่ เห็นตัวกันหวุดหวิดเชียว เห็นตัวหวุดหวิด แล้วก็จับหวุดหวิดๆ ไป ไอ้ฝ่ายหนีก็หนีหวุดหวิดๆ ไป ไอ้ฝ่ายสู้ ก็สู้หวุดหวิดๆ ไป ไอ้นี่แหละ เป็นตายละ เอาแน่ละ ทุกท่านด้วยกันต้องกระทบอย่างนี้หมดทุกคนนะ ต้องสนใจ ไม่ต้องฟั่นเฟือนไปไหนละ ต้องสนใจทีเดียว เอ้า เท่านั้นนะ

(หลวงพ่อแสดงในงานวันคล้ายวันเกิดครบรอบปีที่ ๗๕ วันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ตรงกับวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐)

หลักการเจริญภาวนา สมถวิปัสสนากรรมฐาน

ของพระเดชพระคุณ

พระมงคลเทพมุนี

(สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ทางมรรคผล

วิธีไหว้พระบูชาพระและหลักการสอนสมถวิปัสสนา

กายพระอรหัตต์

กายพระอรหัตต์ ละเอียด

กายพระอนาคามี

กายพระอนาคามี ละเอียด

กายพระสกิทาคา

กายพระสกิทาคา ละเอียด

กายพระโสดา

กายพระโสดา ละเอียด

กายธรรม

กายธรรม ละเอียด

กายอรูปพรหม

กายอรูปพรหม ละเอียด

กายรูปพรหม

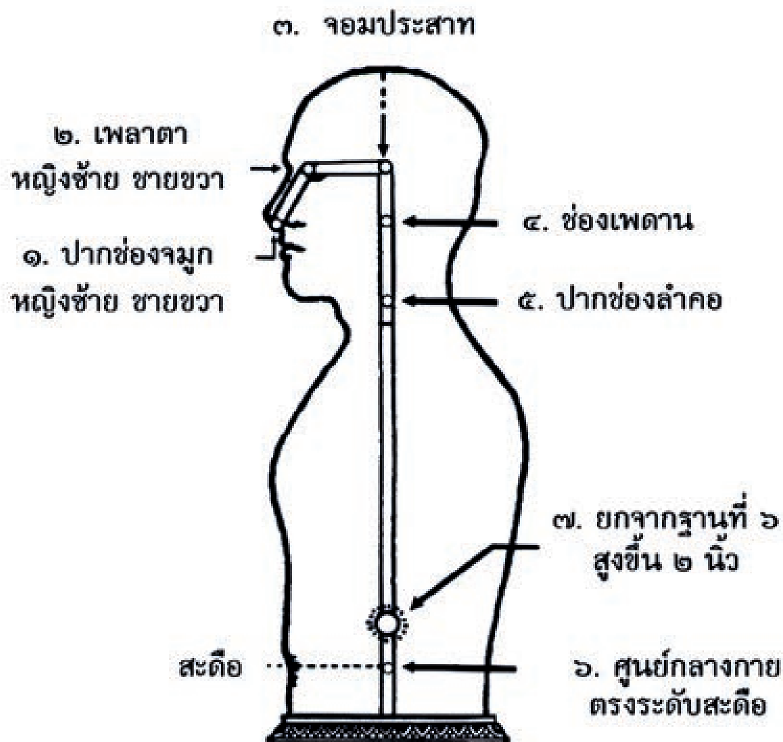

กายรูปพรหม ละเอียด

กายทิพย์

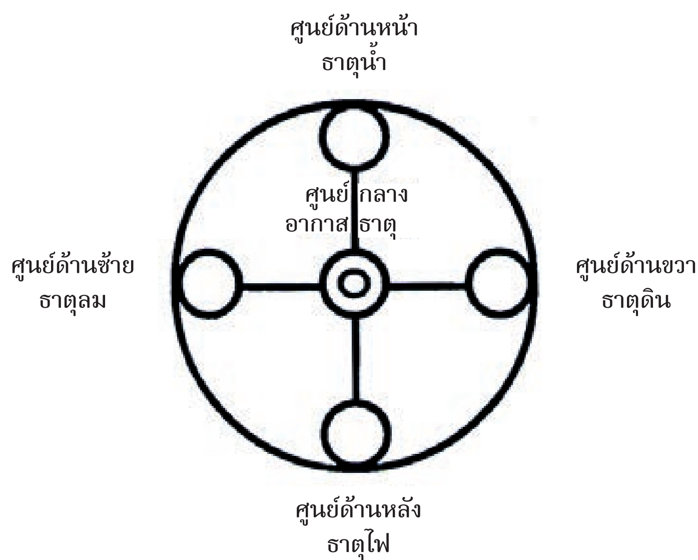

กายทิพย์ ละเอียด

กายมนุษย์

กายมนุษย์ ละเอียด

รูปด้านข้างผ่าซีก
แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึง ฐานที่ ๗

รูปลักษณะของฐานที่ ๗

หลักการเจริญภาวนา สมถวิปัสสนากรรมฐาน

บัดนี้ท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงและชาย ได้เสียสละเวลาอันมีค่ามาศึกษาในทางพระพุทธศาสนา นี้เป็นกิจส่วนตัวสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา แปลว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนให้สัตว์โลกทั้งหมด ละชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ ทำใจให้ใส ๓ ข้อนี้แหละ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ยืนยันเหมือนกันหมด เหตุนั้น ท่านทั้งหลายเมื่อตั้งใจมั่นลงในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ ก็เพื่อจะทำใจของตนให้ดีตามประสงค์ของทางพระพุทธศาสนา การที่จะทำใจให้ดีนี้มีบาลีเป็นตำรับตำราว่า

เทฺวเม ภิกฺขเว วิชฺชา ภาคิยา	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิชชามี ๒ อย่าง
กตเม เทฺว	๒ อย่างอะไรบ้าง
สมโถ จ	สมถะ ความสงบระงับอย่าง ๑
วิปสฺสนา จ	วิปัสสนา ความเห็นแจ้งอย่าง ๑
สมโถ ภาวิโต กิมตฺถมนุโภติ	สมถะเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร
จิตฺตํ ภาวิยติ	ต้องการให้จิตเป็นขึ้น
จิตฺตํ ภาวิตํ กิมตฺถมนุโภติ	จิตเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร
โย ราโค โส ปหียติ	ความกำหนัดยินดีอันใดที่มีอยู่กับจิตใจ ความกำหนัดยินดีอันนั้นก็หมดไปด้วยสมถะ ความสงบระงับ
วิปสฺสนา ภาวิตา กิมตฺถมนุโภติ	วิปัสสนาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร
ปญฺญา ภาวิยติ	ต้องการทำปัญญาให้เป็นขึ้น
ปญฺญา ภาวิตา กิมตฺถมนุโภติ	ปัญญาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร
ยา อวิชฺชา สา ปหียติ	ความไม่รู้จริงอันใดที่มีอยู่กับจิตใจ ความไม่รู้จริงอันนั้นหมดไปด้วยความเห็นแจ้ง คือวิปัสสนา

ทางพระพุทธศาสนามีวิชชา ๒ อย่างนี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก บัดนี้ท่านทั้งหลายที่เสียสละเวลามาก็เพื่อมาเรียนสมถวิปัสสนาทั้ง ๒ อย่างนี้ สมถะเป็นวิชชาเบื้องต้นพุทธศาสนิกชนต้องเอาใจใส่ คือ แปลความว่าสงบระงับใจ เรียกว่าสมถะ วิปัสสนา

เป็นขั้นสูงกว่าสมถะซึ่งแปลว่าเห็นแจ้ง เป็นธรรมเบื้องสูงเรียกว่าวิปัสสนา สมถะวิปัสสนา ๒ อย่างนี้เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกในทางพระพุทธศาสนา ผู้พูดนี้ได้ศึกษามาตั้งแต่บวช พอบวชออกจากโบสถ์แล้วได้วันหนึ่ง รุ่งขึ้นวันหนึ่งก็เรียนทีเดียว เรียนสมถะทีเดียว ไม่ได้หยุดเลยจนกระทั่งถึงบัดนี้ บัดนี้ทั้งเรียนด้วยทั้งสอนด้วย ในฝ่ายสมถะวิปัสสนาทั้ง ๒ อย่างนี้

สมถะมีภูมิแค่ไหน สมถะมีภูมิ ๔๐ กสิณ ๑๐ อสุภ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ อาหาเรปฏิกูลสัญญา จตุธาตุววัตถาน รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ ทั้ง ๔๐ นี้เป็นภูมิของสมถะ

วิปัสสนามีภูมิ ๖ ขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปปาทธรรมะ ปฏิจจสมุปบาทธรรม ธรรมอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นดับไป ธรรมอาศัยซึ่งกันเกิดขึ้น นี้เป็นภูมิของวิปัสสนา

ภูมิสมถะ ภูมิวิปัสสนา ทั้ง ๒ นี้ เป็นตำรับตำราในทางพระพุทธศาสนาได้ใช้กันสืบมา แต่ภูมิของสมถะที่เราจะพึงเรียนต่อไป เริ่มต้นต้องทำใจให้หยุด จึงจะเข้าภูมิของสมถะได้ ถ้าทำใจหยุดไม่ได้ก็เข้าภูมิสมถะไม่ได้ สมถะเขาแปลว่าสงบ แปลว่าระงับ แปลว่าหยุด แปลว่านิ่ง ต้องทำใจให้หยุด

ใจของเราน่ะอะไรที่เรียกว่าใจ **เห็นอย่างหนึ่ง จำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง ๔ อย่างนี้รวมเข้าเป็นจุดเดียวกัน นั่นแหละเรียกว่าใจ** อยู่ที่ไหน อยู่ในเบาะน้ำเลี้ยงหัวใจ คือ ความเห็นอยู่ที่ท่ามกลางกาย ความจำอยู่ท่ามกลางเนื้อหัวใจ ความคิดอยู่ท่ามกลางดวงจิต ความรู้อยู่ท่ามกลางดวงวิญญาณ เห็น จำ คิด รู้ ๔ ประการนี้ หมด ทั้งร่างกาย ส่วนเห็นเป็นต้นของรู้ ส่วนจำเป็นต้นของเนื้อหัวใจ ส่วนคิดเป็นต้นของดวงจิต ส่วนรู้เป็นต้นของดวงวิญญาณ

ดวงวิญญาณเท่าดวงตาดำข้างในอยู่ในกลางดวงจิต ดวงจิตเท่าดวงตาดำข้างนอกอยู่ในกลางเนื้อหัวใจ ดวงจำกว้างออกไปอีกหน่อยหนึ่ง เท่าดวงตาทั้งหมด ดวงเห็นอยู่ในกลางกายโตกว่าดวงตาออกไป นั่นเป็นดวงเห็น ดวงเห็นนั่นแหละ ธาตุเห็นมันอยู่ศูนย์กลางดวงนั้น นั่นแหละเรียกว่าเห็น เห็นมันอยู่ในธาตุเห็นนั่น ดวงจำ ธาตุจำมันอยู่ในศูนย์กลางดวงนั้น ความจำอยู่ที่นั่น ดวงคิด ธาตุคิดมันอยู่ศูนย์กลางดวงนั้น ดวงรู้ ธาตุรู้มันอยู่ศูนย์กลางดวงนั้น เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้แหละ เอาเข้ามารวมจุดเดียวกันเรียกว่าใจ ของยากอย่างนี้เห็นไหมล่ะ

คำที่เรียกว่า ใจ นั่นแหละ เวลานี้ เรานั่งอยู่นี่ สอดไปถึงบ้านก็ได้ สอดไปถึงนรกก็ได้ สอดไปถึงสวรรค์ก็ได้ สอดไปถึงนิพพานก็ได้ สอดใจไปได้ มันลึกซึ้งอย่างงั้น

เห็นไหมล่ะใจ ถ้าว่ามันรู้แคบมันก็สอดไปได้แคบ ถ้ารู้กว้างสอดไปได้กว้าง รู้ละเอียดสอดไปได้ละเอียด รู้หยาบสอดไปได้หยาบ แล้วแต่ความรู้ของมัน ความเห็นของมันสำคัญนัก คำที่เรียกว่า ใจ นี่แหละ เราต้องบังคับให้หยุดเป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่าง ต้องมารวมหยุดเป็นจุดเดียวกันอยู่กลางกายมนุษย์ มาหยุดเป็นจุดเดียวกันอยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กข้างใน สะดือทะลุหลังเป็นด้ายกลุ่มไปเส้นหนึ่ง ตึง ขวาทะลุซ้ายเป็นด้ายกลุ่มไปเส้นหนึ่ง ตรงกัน ตึง ตึงทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางมาจรดกัน ที่กลางจรดกันนั่นแหละเรียกว่ากลางกั๊ก กลางกั๊กนั่นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ถูกกลางดวงพอดี ที่สอนให้เอาพระของขวัญไปจรดไว้กลางดวงนั้น กลางกั๊กนั่นแหละ เราเอาใจของเราไปจรดอยู่กลางกั๊กนั้น เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่าง จรดอยู่กลางกั๊กนั่น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น มีที่ตั้งแห่งเดียวเท่านั้นใจ เขาบอกว่าตั้งใจนะ เราก็ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นทีเดียว ถึงจะถูกเป้าหมายใจดำ เขาบอกว่าตั้งใจนะ เวลานี้เอ็งจะทำบุญทำกุศล เราก็ต้องตั้งใจตรงนั้น บัดนี้เราจะรักษาศีลก็ต้องตั้งใจตรงนั้น บัดนี้เราจะเจริญภาวนาละ เราก็ต้องตั้งใจตรงนั้นเหมือนกัน ต้องเอาใจไปหยุดตรงกลางนั้น กลาง เมื่อเอาใจไปหยุดอยู่กลางนั่นแล้วล่ะก็ ใช้สัญญาจำให้มั่น หยุดนิ่ง บังคับให้นิ่งเชียว ถ้าไม่นิ่งก็ต้องใช้บริกรรมภาวนาบังคับไว้ บังคับให้ใจหยุด บังคับหนักเข้าหนักเข้า หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า ใจหยุด นิ่ง ใจหยุด หยุด พอใจหยุดเท่านั้นละถูกตัวสมถะแล้ว นั่นแหละตัวสมถะน่ะไอ้หยุดนั่นแหละ หยุดนั่นเองเป็นตัวสำเร็จ ทางโลกและทางธรรมสำเร็จหมด โลกที่จะได้รับความสุขก็ใจต้องหยุด ตามส่วนของโลก ธรรมที่จะได้รับความสุขก็ต้องหยุด ตามส่วนของธรรม ท่านได้แนะนำไว้ตามวาระพระบาลีว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี

หยุดอันนั่นเองเป็นตัวสำคัญ เพราะเหตุนั้นต้องทำใจให้หยุด เมื่อใจของเราหยุดแล้ว เราก็ต้องหยุดในหยุด หยุดในหยุดไม่มีถอยหลังกลับ ไม่มีถอยหลัง หยุดในหยุด หยุดในหยุด หยุดในหยุดอยู่นั่นเอง ใจหยุด ใจหยุดต้องถูกกลางนะ ถ้าไม่ถูกกลางใช้ไม่ได้ ต้องหยุดเข้าสิบ เข้าศูนย์ เข้าส่วน ถูกสิบ ถูกศูนย์ ถูกส่วน ถ้าหยุดกลางกายเช่นนั้นถูกสิบ พอถูกสิบเท่านั้นไม่ช้าจะเข้าถึงศูนย์ พอถูกสิบเท่านั้นไม่ช้าจะเข้าถึงศูนย์ พอถูกสิบแล้วก็ ก็จะเข้าถึงศูนย์ทีเดียว โบราณท่านถึงได้พูดกันว่า

เห็นสิบแล้วเห็นศูนย์ เป็นเค้ามูลสืบกันมา
เที่ยงแท้แน่นักหนา ตั้งอนิจจาเป็นอาจิณ
จุติแล้วปฏิสนธิ ย่อมเวียนวนอยู่ทั้งสิ้น
สังขาราไม่ยืนยิน ราคีสิ้นเป็นตัวมา

สิบ-ศูนย์นี้เป็นตัวสำคัญนัก สัตว์โลกจะเกิดในโลกได้ก็ต้องอาศัยเข้าสิบแล้วตกศูนย์จึงเกิดได้ ถ้าเข้าสิบไม่ตกศูนย์แล้วก็เกิดไม่ได้ นี่โลกกับธรรมต้องอาศัยกันอย่างนี้ ส่วนทางธรรมเล่าต้องเข้าสิบ เข้าสิบแล้วก็ตกศูนย์ ตกศูนย์คือใจหยุด พอใจหยุดนั่นเรียกว่าเข้าสิบแล้ว เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ผุดขึ้นที่ใจหยุดนั่นแหละนั่นตกศูนย์แล้ว เข้าสิบแล้ว เห็นศูนย์แล้ว นั่นน่ะเรียกว่า เข้าสิบแล้วเห็นศูนย์ พอเห็นศูนย์ก็ใจหยุดอยู่กลางศูนย์นั่นเทียว กลางดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น ดวงนั้นแหละเรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรืออีกนัยหนึ่ง ดวงนั้นแหละเรียกว่าปฐมมรรค หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพาน จะไปสู่มรรคผลนิพพานต้องเข้ากลางดวงนั้น แห่งเดียว ไปได้ทางเดียว ทางอื่นไม่มี เมื่อเข้ากลางดวงศูนย์นั่นได้แล้ว เรียกว่าปฐมมรรค นัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่งดวงนั้นแหละ เรียกว่า เอกายนมรรค แปลว่าหนทางเอกไม่มีโท สองไม่มี แปลว่าหนทางหนึ่ง สองไม่มี หนึ่งทีเดียว ดวงนั้นแหละเรียกว่าธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหมดในสากลโลกในสากลธรรม พระพุทธเจ้าพระอรหันต์จะเข้าไปสู่นิพพานต้องไปทางนี้ทางเดียว ทางไม่ซ้ำกัน ไม่มีทางแตกแยกจากกัน ไปแนวเดียวทางเดียวกันหมด **แต่ว่าการไปนั้นบางท่านเร็ว บางท่านช้า ไม่เหมือนกัน คำที่ว่าไม่เหมือนกันนี่แหละ ถึงจะได้ชื่อว่าไม่ซ้ำกัน คำว่าไม่ซ้ำกันน่ะ เพราะเร็วกว่ากันช้ากว่ากัน แล้วแต่นิสัยวาสนาของตัวที่สั่งสมอบรมไว้ แต่ว่าทางไปนั้นเป็นทางเดียวกันหมด**

เป็นเอกายนมรรค หนทางเส้นเดียว เมื่อจะไปต้องหยุด นี่ก็แปลกทางโลกเขาไปละก็ต้องเร็วเข้า ขึ้นเรือบินรถยนต์ไปทีเดียว มันถึงจะเร็ว มันถึงจะถึง ทางธรรมไม่ใช่เช่นนั้น ถ้าว่าเมื่อจะไปล่ะต้องหยุด พอหยุดล่ะจึงจะเร็ว จึงจะถึง นั่นเรื่องแปลกอย่างนี้ ต้องเอาใจหยุดนั่นเองจึงจะเร็วจึงจะถึง ต้องเอาใจหยุด

หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดทีเดียว พอหยุดถูกส่วนเห็นดวงใส ดวงใสนั้นแหละเรียกว่าเอกายนมรรค หรือเรียกว่าปฐมมรรค หรือเรียกว่าธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น หยุดในหยุด หยุดในหยุด หยุดในหยุด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น

หยุดในหยุด กลางของหยุด หยุดในหยุด กลางของหยุด เรื่อยเข้าไป เห็นดวงอีกดวงหนึ่ง เท่าๆ กัน อยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่น เรียกว่าดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวงหนึ่ง เท่าๆ กัน เรียกว่าดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่าดวงปัญญา ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวง เรียกว่าดวงวิมุตติ ใสละเอียดหนักลงไป หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวง เรียกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น อยู่ที่เดียวกัน ถูกส่วนเข้า เห็นตัวกายมนุษย์ของเราที่นอนฝันออกไป ที่ไปเกิดมาเกิด เขาเรียกว่ากายมนุษย์ละเอียด พอเราไปเห็นเข้าเท่านั้น อ้อ กายนี้ เวลาฝันเราเคยเห็น เคยไปกับมัน มันไปทำกิจหน้าที่ฝัน เวลาตื่นแล้วไม่รู้มันไปอยู่ที่ไหน บัดนี้เรามาเห็นแล้วก็อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นเอง

เมื่อเห็นแล้วก็ ให้กายมนุษย์ละเอียดนั่น นั่งเข้าเหมือนกายมนุษย์หยาบข้างนอกนี่มันก็นั่ง เมื่อนั่งถูกส่วนเข้าแล้ว ใจมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า หยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายทิพย์

ให้กายทิพย์นั่งแบบเดียวกับกายมนุษย์ละเอียดนั่น ใจของกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

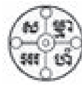
ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนก็ เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ใจกายรูปพรหมเมื่อหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานแล้ว ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายอรูปพรหม

ใจกายอรูปพรหมก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายอรูปพรหมละเอียด

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากร

เกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน หน้าตักเท่าไหน ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายโตเท่านั้น กลมรอบตัว อยู่กลางกายธรรมกายนั่น ธรรมกายเป็นน่ะตัวพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายน่ะเป็นธรรมรัตนะ

ใจพุทธรัตนะน่ะก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท่ากับดวงธรรม หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายธรรมละเอียด โตกว่าธรรมกายที่เห็นแล้วนั้น ๕ เท่า โตกว่า ๕ เท่า

ใจกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ขยายส่วนโตหนักขึ้นไป ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายธรรมพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจกายพระโสดาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายธรรมละเอียดอยู่ในกลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานของพระโสดานั้น หน้าตัก ๑๐ วา

ใจของพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ

ญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจพระสกิทาคาก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคา ถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาละเอียดหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด ถูกส่วน ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจของพระอนาคาละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุด

อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตก็ ๒๐ วา กลมรอบตัว

ใจพระอรหัตก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วน ก็เห็นดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วน ก็เห็นดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน ก็เห็นดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัตละเอียด สวยงามมาก นี่เป็นกายที่ ๑๘ เมื่อถึงพระอรหัตนี้แล้ว หลุดกิเลสหมด ไม่มีกิเลสเลย เสร็จกิจในพระพุทธศาสนา ทั้งสมถวิปัสสนาตลอด ตั้งแต่กายมนุษย์ถึงกายอรูปพรหมละเอียด แค่นั้นเรียกว่าขั้นสมถะ ตั้งแต่กายธรรมโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียดจนกระทั่งถึงกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด นี้ขั้นวิปัสสนาทั้งนั้น

ที่เรามาเรียนสมถวิปัสสนาวันนี้ ต้องเดินแนวนี้ ผิดแนวนี้ไม่ได้ และก็ต้องเป็นอย่างนี้ ผิดอย่างนี้ไปไม่ได้ ผิดอย่างนี้ไปก็เลอะเหลว ต้องถูกแนวนี้ เราจะต้องยึดกายมนุษย์นี่เป็นแบบ เข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียด ยึดกายมนุษย์ละเอียดนั่นเป็นแบบ เข้าไปถึงกายทิพย์ ต้องยึดกายทิพย์นั่นเป็นแบบ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด ต้องยึดกายทิพย์ละเอียดเป็นแบบ จะโยกโย้ไปไม่ได้ เข้าไปถึงกายรูปพรหม ต้องยึดกายรูปพรหมเป็นแบบ เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ต้องยึดกายรูปพรหมละเอียดเป็นแบบไป เข้าถึงกายอรูปพรหม ยึดกายอรูปพรหมเป็นแบบ เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด ยึดกายอรูปพรหมละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรม ยึดกายธรรมเป็นแบบ นี่ ที่ปั้นไว้เป็นรูปพระปฏิมากรในโบสถ์วิหารการเปรียญนี่ เค้าทำแบบไว้นี่ เข้าถึงกายธรรมละเอียด ยึดกายธรรมละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดา ยึดกายธรรมพระโสดาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ยึดกายพระโสดาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคา ยึดกายพระสกิทาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคาละเอียด ยึดกายธรรมพระสกิทาคาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคา ยึดกายธรรมพระอนาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด ยึดธรรมกายละเอียดของพระอนาคา

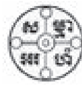

เป็นแบบ เข้าถึงกายพระอรหัต ยึดธรรมกายของพระอรหัตเป็นแบบ เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด ยึดธรรมกายพระอรหัตละเอียดเป็นแบบ นี้เป็นหลักฐานในพุทธศาสนา ในสมุดที่ได้แจกกันทั่วๆ หน้านั้น ๑๘ รูปหน้าปึ๊งที่อธิบายมานี้ ๑๘ รูปหน้าปึ๊งนับดูได้

ตั้งแต่กายมนุษย์มา ๑	๒ กายมนุษย์ละเอียด
๓ กายทิพย์	๔ กายทิพย์ละเอียด
๕ กายรูปพรหม	๖ กายรูปพรหมละเอียด
๗ กายอรูปพรหม	๘ กายอรูปพรหมละเอียด
๙ กายธรรม	๑๐ กายธรรมละเอียด
๑๑ กายพระโสดา	๑๒ กายพระโสดาละเอียด
๑๓ กายพระสกิทาคา	๑๔ กายพระสกิทาคาละเอียด
๑๕ กายพระอนาคา	๑๖ กายพระอนาคาละเอียด
๑๗ กายพระอรหัต	๑๘ กายพระอรหัตละเอียด

ที่อธิบายมาแล้วนี้ หน้าปึ๊งที่แจกไปแล้วทุกคนนั้น นี่แหละหลักปฏิบัติพุทธศาสนา ต้องแน่นอนจับตัววางตายอย่างนี้ ไม่เลอะเลือนเหลวไหล แต่ว่าจะไปทางนี้ต้องหยุด ทางธรรมเริ่มต้นต้องหยุด ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งพระอรหัต ถ้าไม่หยุดละก็ไปไม่ได้ ชัดทีเดียว แปลกไหมล่ะ ไปทางโลกเขาต้องไปกันปราดเปรียวว่องไวคล่องแคล่ว ต้องเล่าเรียนกันมากมาย จนกระทั่งรู้เท่าทันเหลี่ยมคูผู้คนตลอดสาย จึงจะปกครองโลกให้รุ่งเรืองเจริญได้ แต่ว่าไปทางธรรมนี่แปลก หยุดเท่านั้นแหละไปได้ หยุดอันเดียวเท่านั้น เรื่องนี้พูดเอาเองหรือมีตำรับตำราอย่างไร? มีตำรับตำรา

เมื่อครั้งพระบรมศาสดามีพระชนม์อยู่ ในเมืองสาวัตถีมีพราหมณ์ปุโรหิตและนางพราหมณี เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล คลอดบุตรออกมาคนหนึ่ง เวลาคลอดออกมาแล้วกลางคืน ศาสตราอาวุธในบ้านน่ะมันลุกเป็นไฟไปหมด พ่อเป็นพราหมณ์เฒ่าด้วย เป็นพราหมณ์ครูพระเจ้าแผ่นดินด้วย ตระหนกตกใจนี่มันเรื่องอะไรกัน ตรวจโหราพุทธาเฒ่าตำรับตำราดู โอ้! ลูกชายเราเกิดมานี่จะเป็นคนร้าย จะเป็นโจรร้าย จะฆ่ามนุษย์มากมาย รู้ทีเดียวด้วยตำราของเขา มีโอกาสไปทูลพระเจ้าปเสนทิโกศล "พระพุทธเจ้าข้า ลูกของข้าพระพุทธเจ้าคลอดออกมา จะต้องเป็นคนฆ่ามนุษย์เสียแล้ว จะฆ่ามนุษย์มากด้วย จะควรเอาไว้หรือจะปลงชีวิตเสียเป็นประการใด ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา ข้าพระพุทธเจ้าขอมอบถวายชีวิตแด่พระองค์ บุตรของข้าพระพุทธเจ้า" ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศลก็คิดว่า ไอ้เด็กเล็กนิดเดียวมันจะเป็นอะไร แต่ว่าเกรงใจ

พราหมณ์ เคารพพราหมณ์ นับถือพราหมณ์ด้วย เพื่อจะเอาอกเอาใจพราหมณ์ด้วย ก็รู้เหมือนกัน พราหมณ์พูดแล้วไม่ค่อยจะผิด ก็ตะขิดตะขวงใจอยู่เหมือนกัน "เอาไว้ดูก่อนเถอะแก ท่านพราหมณ์ มันเด็กคนเดียวหรอก เมื่อเปลี่ยนแปลงไปยังไง เราจะฆ่าเมื่อไรมันก็ฆ่าได้ มันจะไปไหน เราปกครองทั้งประเทศ" พูดให้พราหมณ์ใจดีเสียหน่อย พราหมณ์ก็ตามพระทัย เอาไว้ โตขึ้น โตขึ้นเมื่อพราหมณ์รู้ว่าไอ้นี่มันจะฆ่าคนเบียดเบียนสัตว์มากนัก นี่จะทำยังไง ให้ชื่อซะ ให้ชื่อว่าอหิงสกุมาร กุมารไม่เบียดเบียนใคร ชื่ออหิงสกุมาร กุมารไม่เบียดเบียนใคร และจริงอย่างนั้นด้วย ตั้งแต่เล็กมามันดีนักดีหนาทีเดียว พ่อแม่ก็รักใคร่ พระเจ้าปเสนทิโกศลก็รักใคร่ ร่ำเรียนวิชาความรู้ในทางราชการในทางบ้านเมืองเขาน่ะ ไม่แพ้ใคร ปัญญาดีเฉลียวฉลาดว่องไว เรียนศาสตราอาวุธ เรียนมวย ไม่แพ้ใคร เฉลียวฉลาดดีนัก เมื่อได้วิชาสมควรแล้วก็ต่อไปจะต้องเป็นคนใช้ของพระราชา เพราะพ่อเป็นปุโรหิตของพระราชาอยู่แล้ว ต้องไปเรียนวิชาให้สูง เรียกว่าวิชาปกครองแผ่นดินปกครองประเทศ ส่งไปเรียนทิศาปาโมกขอาจารย์ ทิศาปาโมกขอาจารย์น่ะมีลูกศิษย์ถึง ๕๐๐

พราหมณ์ปุโรหิตผู้นี้ เมื่อส่งลูกไปเรียนเช่นนั้น ก็มอบให้กับอาจารย์ทิศาปาโมกขอาจารย์ ทิศาปาโมกขอาจารย์ได้รับมอบอหิงสกุมารไว้ ก็สอนเป็นอันดิบอันดีอย่างกะลูกอย่างกะเต้า ได้ใกล้เคียงอหิงสกุมาร อหิงสกุมารฉลาด ฉอเลาะดีนักทีเดียว เข้าใกล้ครูละก็ ทุกอย่าง ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ หาที่ติไม่ได้ ฉอเลาะดีนัก อาจารย์รักใคร่ เรียนวิชาก็ไม่แพ้ใคร เฉลียวฉลาดทุกอย่าง กำลังร่างกายก็ดี สวยงามก็สวยงาม แต่ว่าอาจารย์หลง ทั้ง ๕๐๐ คน รักอหิงสกุมารมากกว่าใครๆ ลูกศิษย์ทั้ง ๔๙๙ ไม่ได้การ ถ้าเราไม่ฆ่าอหิงสกุมารเสียล่ะพวกเราโงไม่ขึ้นละ มันกดหัวเราหมด เราจะต้องฆ่ามันเสีย ไว้ไม่ได้ คนโน้นบ้างคนนี้บ้างช่วยกัน หาเรื่องใส่เจ้า ยั่วเจ้าบ้าง เย้าเจ้ามั่ง พอเจ้าเกะกะเข้าฟ้องอาจารย์ พอเจ้าเกะกะเข้าฟ้องอาจารย์ หาว่าเกะกะ หนักเข้าๆ มันมากเรื่องหนักเข้า อาจารย์เห็นด้วยว่ามันดีแต่ต่อหน้าเรา พ้นเราไปล่ะมันข่มเหงเขาอย่างนี้ รุกรานเขาอย่างนี้ แท้ที่จริงมันไปแหย่เข้า มันปั่นขึ้น มันปลุกขึ้น มันแก้ไขให้ชั่วน่ะ มันก็ฟ้องอาจารย์อยู่เสมอ มันหนาหูเข้าแล้ว ลงท้ายจนกระทั่ง ไอ้ลูกศิษย์คนนี้เอาไว้ไม่ได้ เดือดร้อนนัก มันก็พร้อมกัน ลูกศิษย์เหล่านั้น มันก็เรียนต่ออาจารย์ให้เอาไว้ไม่ได้ เมื่อเอาไว้ไม่ได้ อาจารย์ก็จะต้องฆ่า อาจารย์ฆ่าจะทำไง ฆ่าลูกศิษย์เสียชื่อสิ ทิศาปาโมกขอาจารย์ ลูกศิษย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินน่ะมากมาย แล้วพวกเหล่านั้น

เป็นกษัตริย์ก็มาก ไปเรียนวิชาน่ะ ถ้าว่าฆ่าลูกศิษย์ละก็ เสียชื่อครูทีเดียว จะทำยังไงล่ะ? ฆ่าทางอ้อม

เรียนวิชาไป พอถึงวิชาบทหนึ่ง ปิดหน้าสมุดทีเดียว ปิดหน้าปึ๊ง หน้าตำรา ปิด ลูกศิษย์ก็ถาม "ทำไมถึงปิดซะท่านอาจารย์ ผมจะศึกษาต่อไป" "ไม่ได้ล่ะแกเรื่องนี้ ตรงนี้ละก็ มันเป็นวิชาเรียนเข้าแล้วเมื่อสำเร็จแล้วละก็ มันเป็นเจ้าโลกเชียวนะแก ถ้า จะเรียนกันจริงๆ ในวิชานี้ละก็ ต้องเอานิ้วมือมนุษย์ องคุลีของมนุษย์มา ๑,๐๐๐ องคุลี จึงจะเรียนได้" นี่จะหาอุบายฆ่าลูกศิษย์ละนะ ๑,๐๐๐ องคุลีน่ะจึงจะเรียนได้ ลูกศิษย์ก็ หมดท่า ต้องหยุด ก็พูดกัน ยังไง ท่านจะหาองคุลีมาสัก ๑,๐๐๐ องคุลีได้ไหมล่ะ? ก็พูดกัน ถ้าจะต้องได้มันต้องฆ่ามนุษย์กัน ฆ่ามนุษย์ไป ฆ่าไปมันไม่ทันถึง ๑,๐๐๐ หรอก มนุษย์คนใดคนหนึ่งมันก็จะฆ่าตัวเสียมั่ง มันจะเอาไว้ทำไม มนุษย์มันมาก ด้วยกันนี่ สำเร็จแน่ อาจารย์นึกว่า ไอ้นี่เขาต้องถูกฆ่าแน่ เราไม่ต้องฆ่าล่ะ ใช้มือคน อื่นฆ่าเถอะ นี่เหลี่ยมของครูฆ่าลูกศิษย์

อหิงสกุมารน่ะคอตก เราเกิดมาในตระกูลพราหมณ์ เป็นครูสอนเขามา บาปกรรม ไม่ได้ทำเลย มีศีลบริสุทธิ์ตลอดมาตั้งแต่เกิดจนถึงบัดนี้ ความชั่วนิดหน่อยไม่ได้กระทำ คราวนี้เรามาเรียนวิชาคราวนี้จะต้องฆ่ามนุษย์เสียแล้ว ถ้าไม่ฆ่ามนุษย์วิชาเราก็ไม่สำเร็จ ก็พูดกับอาจารย์ ตกลง ถ้าจะต้องฆ่ามนุษย์ก็ ได้นิ้วมือมา ๑,๐๐๐ ได้องคุลีมาพันหนึ่ง จึงจะเรียนสำเร็จ ตกลงรับปากท่านอาจารย์ ร้องไห้เสียใจ เศร้าโศกเสียใจ ต้องเป็นคน ลามกเลวทรามฆ่ามนุษย์ละ เป็นคนใจบาปหยาบช้าฆ่ามนุษย์ละ เสียอกเสียใจร้องไห้ พิไรรำพันนัก ถึงอย่างใด ถ้าว่าไม่เอานิ้วมือมาให้อาจารย์พันหนึ่ง ไม่เอาองคุลีของ มนุษย์มาให้อาจารย์พันหนึ่ง ท่านก็ไม่บอกวิชาสำเร็จให้เรา เมื่อเราเรียนวิชาไม่สำเร็จ เราก็เป็นคนชั้นสูงไม่ได้ เป็นเจ้าโลกไม่ได้ ต้องเรียนวิชาสำเร็จจึงเป็นเจ้าโลกได้ เพราะฉะนั้นการเรียนวิชาใดๆ เราจะต้องใช้วิชานั้นๆ ได้นะ ถ้าเรียน ใช้วิชานั้นๆ ไม่ได้ ละก็จะเรียนทำไม เสียเวลาเปล่าๆ เสียข้าวสุก ต้องเรียนวิชาไหนต้องใช้วิชานั้นได้ล่ะ เอาล่ะพึ่งได้ เอาล่ะนั่นแหละวิชานั้นใช้ได้ เหมือนยังกับเราเรียนวิชาวันนี้ เราจะต้อง เรียนจริงทำจริง ต้องพึ่งวิชาที่เราเรียนนี่แหละให้ได้ ให้ศักดิ์สิทธิ์ทีเดียว ครูใช้ได้ อย่างไงเราจะใช้ได้เหมือนครู อย่างนี้เรียกว่าคนมีปัญญา เรียกว่าคนฉลาด เหมือน อังคุลีมาลโจร

เมื่อเวลาอหิงสกุมารตกลงต้องเรียนแน่ ก็รับอาจารย์ว่า "เอา! ผมจะยอมเรียน ยอมหาองคุลีมนุษย์ให้พันหนึ่ง" อาจารย์ก็ส่งฟ้าฟื้นให้ ดาบเล่มถนัดเชียว "นี่เอาไป"

ท่านอหิงสกุมารนั่นก็หยักรั้งตั้งท่าเชียว ออกจากอาจารย์แล้วก็หาเครื่องร้อยเครื่องอะไรไปเสร็จเชียว ติดตัวไป เครื่องแทงนิ้วเครื่องอะไรน่ะไปเสร็จเชียว พอออกจากท่านอาจารย์ก็ พบใครก็ช่างเถอะ เปรี๊ยะ! คอขาด เปรี๊ยะ! แขนขาด ขาดครึ่งตัว ตัดเอาองคุลีไป องคุลีหนึ่งๆๆ ใครขวางไม่ได้ พบไม่ได้ ไม่ว่าคนไหนเลยทีเดียว ไม่ว่ามนุษย์คนใด ไม่ว่าชั้นสูงชั้นกลางชั้นต่ำ รูดหมด ฆ่าเสียจนกระทั่งเล่าลือจนกระทั่งระบือลือเลื่องไปว่าในเมืองสาวัตถีนั้น มีโจรสำคัญคืออังคุลิมาลโจร ไอ้ที่เรียกว่าอังคุลิมาลโจรน่ะ เพราะนิ้วได้มาแล้วร้อยเข้า ตากแห้งแล้วคล้องคอไป ตากแห้งแล้วก็คล้องคอไปนับเรื่อย นับนิ้วเรื่อย เป็นเหมือนวณิพก กว่าจะครบพัน ได้ ๙๙๙ แล้ว เรื่องถึงพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ ๙๙๙ นิ้ว

เรื่องถึงพระเจ้าปเสนทิโกศล ให้กรีฑาทัพยกไปปราบอังคุลิมาลโจร ธรรมเนียมกษัตริย์ของโบราณเราน่ะ เมื่อกษัตริย์ต่อกษัตริย์ไปพบกัน ต้องรำทวนกัน กษัตริย์ต่อกษัตริย์ด้วยกัน ต้องรำกระบี่รำทวนกัน ต้องฟาดฟันกันเอง ใครดีก็ดีไป ใครไม่ดีก็คอขาดไป ไม่ใช่ใช้ทหารรบกันเหมือนธรรมดาในบัดนี้นะ เมื่อเจอจะปะกันเข้าล่ะก็กษัตริย์ต้องรำทวนเองทั้งนั้น เอาฝีมือกษัตริย์ทั้งนั้น เอาฝีมือตัวเองทั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ท้อพระทัย เอ๊ะ!นี่เราไปปราบอังคุลิมาลโจรตอนนี้ จะต้องไปรำกระบี่กับมัน ต้องไปรำทวนกะมัน เมื่อมันเกิดมา ศัสตราอาวุธมันก็ลุกเป็นฟืนเป็นไฟ ไอ้เราไม่มีอัศจรรย์เหมือนอย่างกะมันนี่ เมื่อไปรำทวนเข้าแล้ว คอเราจะขาดหรือคอมันจะขาดเราก็ยังไม่รู้ไม่แน่พระทัย ก็ท้อพระทัย ยกทัพ รุ่งเช้าจะรบยกทัพไป คิดว่าเมื่อยกทัพไปแล้วไม่ตรงไปทีเดียวหรอก ไปพักใกล้ๆ ข้างวิหารเชตวันก่อน ไปทูลพุทธเจ้าเสียก่อน

นางพราหมณีผู้เป็นมารดา พอรู้ว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลจะยกทัพ ว่าเราจะล่วงหน้าไปเสียก่อน จะไปบอกลูกชายเราเสียก่อนให้หนีไปเสีย ไม่เช่นนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลจะฆ่าเสีย พระพุทธเจ้ารู้ ถ้านางพราหมณีไป อังคุลิมาลโจรเห็นเข้าก็ฆ่านางพราหมณีเสีย ฆ่าแม่เสีย เอานิ้วเสียอีก ถึงจะเป็นแม่เป็นพ่อไม่เข้าใจล่ะ ใกล้ล่ะแกเป็นฆ่าเลยทีเดียว แกจะเอานิ้ว แกมุ่งเรียนวิชาเท่านั้น แกไม่ได้มุ่งอะไรหละ พระพุทธเจ้าก็รู้ อังคุลิมาลโจรนี้เป็นอสีติมหาสาวกองค์สุดท้ายของเรา ถ้าหากฆ่ามารดาเสียแล้วเป็นอภัพพสัตว์ ไม่ได้มรรคผลชาตินี้ เราขาดอัครสาวกไป ไม่ครบ ๘๐ ได้ ๗๙ เท่านั้น เราจำ เป็นหน้าที่จะต้องไปทรมานอังคุลิมาลโจร สอดส่องด้วยพระญาณทราบชัดก็เสด็จก่อนใครๆ ทั้งหมด ไปถึงอังคุลิมาลโจร อังคุลิมาลโจรพอเห็นเข้าเท่านั้นแหละอ้าย! นิ้วมันงามจริง วิชาเราเป็นเจ้าโลกแน่ สำเร็จแน่ เจ้านิ้วนี้ พอเห็นพระบรมศาสดา

ก็ ทั้งพระรูปทั้งพระรัศมี ทั้งงดทั้งงามทุกสิ่ง ดูไม่เบื่อ น่าเลื่อมใสน่าไหว้น่าบูชาทั้งนั้น ก็คาดว่าสำเร็จแน่

พอคาดว่าสำเร็จแน่ก็ลู่ใส่ทีเดียว คว้าฟ้าฟื้นได้ ลู่ใส่ พอลู่ใส่ ปราดเข้าฟัน พอปราดเข้าฟันล่ะ พรืด ห่างออกไป ๒๐-๓๐ วา เอาละซิตอนนี้ ห่างออกไปเสียแล้ว วิ่งอีก อังคุลีมาลโจรออกตึกๆๆ ไม่ได้รอละ จี๋เชียว จี๋ก็โจนฟัน โจนฟัน พรืด ออกไปอีก ห่างเข้า ๔๐-๕๐ วา ไปใหญ่ไปอีก ห่างหนักขึ้นทุกที เอ้าวิ่งหนักเข้าๆ ใกล้จะทัน วิ่งช้าๆ ละ ดูจะใกล้จะทันละ พอใกล้จะทัน พอจะฟันก็ละ พรืด ห่างออกไปเสียเท่านั้นอีกแล้ว เท่าไหร่ๆ ก็ฟันไม่ได้ ฟันไม่สำเร็จ เมื่อฟันจนกระทั่งหืดขึ้นคอ เหนื่อยเต็มที พอเหนื่อยเต็มทีก็ทำไงล่ะ? คิดว่า นี่เขาเป็นเจ้าโลกก่อนเรา เราไม่ใช่เจ้าโลกแน่ เห็นจะเป็นไม่ได้ บุญไม่เท่า ไม่เท่าทันเขาแล้ว ท้อในใจ พอท้อใจ ใจมันก็ลด มันก็หมดทิฏฐิมานะ มันยอมจำนนพระองค์ เมื่อยอมจำนนพระองค์ก็เปล่งวาจาว่า "สมณะหยุดๆ" พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มา "สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด" แน่ะคำว่าหยุดอันนี้น่ะ ถูกตั้งแต่ต้นจนเป็นพระอรหัต คำว่าหยุดอย่างนี้แหละ คำเดียวเท่านี้แหละ หยุด ถูกทางสมณะตั้งแต่ต้นจนพระอรหัต เพราะฉะนั้นตัวศาสนาแท้ๆ เชียว ไอ้คำว่าหยุด อันนี้แหละ เพราะฉะนั้นต้องเอาใจหยุดศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์หยุดทีเดียว นั่นแหละหยุดนั่นแหละถูกเป้าหมายใจดำ ถูกโอวาทของพระบรมศาสดา ถ้าไม่หยุดละก็จะปฏิบัติศาสนาไปสัก ๔๐-๕๐ ปี ก็ช่าง ที่สุดจะมีอายุสัก ๑๐๐ กว่า ๑๒๐-๑๓๐ ปฏิบัติไปสัก ๑๐๐ ปี ถ้าใจหยุดไม่ได้ หยุดเข้าสิบเข้าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ไม่ได้ ไม่ถูกศาสนาสักที ต่อเมื่อใดหยุดได้ละก็ถูกศาสนาทีเดียว ถูกพระโอษฐ์ของพระศาสดาทีเดียว ให้จำให้แม่นนะแง่นี้นะ เพราะเราที่ปฏิบัติมาแล้วนี่มันยังไม่ถูกนะ เข้าร่องรอยศาสนามันยังไม่ถูก วันนี้ล่ะจะเข้าร่องรอยพระศาสนา จะเรียนสมถะ จะทำใจให้หยุดล่ะ จะเข้าช่องนั้น วิธีทำใจหยุดดังแสดงแล้วนั้นนะ ถ้าหยุดแล้วละก็ตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตทีเดียว นี้แหละทางไปของพระพุทธศาสนา

อังคุลีมาลโจร เมื่อหยุดพระองค์ก็ทรงแก้ไข แสดงธรรมะ อังคุลีมาลโจรก็ได้สำเร็จมรรคผล พระองค์ก็นำเอามา บวชซะทีเดียว นำเอามาไว้ในวิหารเชตวัน เวลาเช้าพระเจ้าปเสนทิโกศลกรีฑาทัพไปพัก ยกทัพไปใกล้วิหารเชตวัน พักอยู่ข้างนอกวิหาร ตัวเข้าไปในวิหาร ไปทูลถามพระบรมศาสดา ไปเฝ้าพระบรมศาสดาว่า "ข้าพระพุทธเจ้าจะต้องอำลา ไปปราบอังคุลีมาลโจร" ไปทูลพระบรมศาสดา พระบรมศาสดาเรียกอังคุลีมาลโจรมา บวชเสียแล้ว ให้ออกมา พอออกมาก็ "นี่หรือ? พระองค์

จะทรงไปปราบอังคุลีมาลโจรคนนี้ใช่ไหม" พระเจ้าปเสนทิโกศลพอเห็นเข้าแล้ว หัวเราะก๊ากดีปีกเชียว "นี่แหละพระพุทธเจ้าข้า" ตีปีกชอบอกชอบใจ ไม่ต้องไปปราบ พระองค์ปราบมาเสียแล้ว ทำไม? ก็กลัวชีวิตอยู่เหมือนกัน เหตุนั้น นี่เป็นนัยที่พระองค์รับสั่งให้นัยคำเดียวตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตเชียวนะ จำไว้ให้มั่นนะ ไม่ใช่คำลอยๆ คำมีหลักฐานอย่างนี้ จำไว้ให้แม่นนะ เอ้าต่อแต่นี้ก็ ส่งเครื่องบูชาให้เขานำไปจุด จุดแล้วจะได้บูชากันต่อไป ฉันจะสอนให้บูชาต่อไปนะ

ในอันดับต่อแต่นี้ไป ให้ท่านทั้งหลายพึงตั้งใจ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย เมื่อเสร็จแล้วจะได้บูชากันต่อไป จะสอนให้ว่า ท่านทั้งหลายจงว่าตามดังนี้

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง, ภะคะวันตัง สะระณัง คะโต(ชาย), คะตา(หญิง)
อิมินา สักกาเรนะ, ตัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้, ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า, ผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ,
ซึ่งข้าพเจ้าถึง, ว่าเป็นที่พึ่ง, กำจัดทุกข์ได้จริง, ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สะวากขาตัง, ภะคะวะตา ธัมมัง สะระณัง คะโต(ชาย), คะตา(หญิง)
อิมินา สักกาเรนะ, ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้, ซึ่งพระธรรม, อันพระผู้มีพระภาคเจ้า, ตรัสดีแล้ว,
ซึ่งข้าพเจ้าถึง, ว่าเป็นที่พึ่ง, กำจัดภัยได้จริง, ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง, สังฆัง สะระณัง คะโต (ชาย), คะตา (หญิง)
อิมินา สักกาเรนะ, ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้, ซึ่งพระพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี,
ซึ่งข้าพเจ้าถึง, ว่าเป็นพึ่ง, กำจัดโรคได้จริง, ด้วยสักการะนี้

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)
สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ (กราบ)

บูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เสร็จแล้ว ต่อแต่นี้ไปตั้งใจให้แน่แน่ว ขอขมาโทษงดโทษต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เราได้พลาดพลั้งลงไปแล้วด้วยกาย วาจา ใจ ตั้งแต่เด็กเล็กยังไม่รู้จักเดียงสา มาจนกระทั่งถึงบัดนี้ ขอขมาโทษงดโทษแล้ว กาย วาจา ใจของเราจะได้เป็นของบริสุทธิ์ สมควรเป็นภาชนะรับรองพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในอดีต ปัจจุบัน อนาคตสืบต่อไป

ก่อนที่จะขอขมาโทษงดโทษพระรัตนตรัย พึงนอบน้อมพระรัตนตรัยด้วยปณามคาถา คือ นะโม ๓ หน หนที่ ๑ นอบน้อมพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในอดีต นะโมหนที่ ๒ นอบน้อมพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในปัจจุบัน นะโมหนที่ ๓ นอบน้อมพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในอนาคต ทั้งหมดด้วยกันต่างคนต่างว่า นะโม ดังๆ พร้อมกัน ๓ หน นะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ๓ (หน)

อุกาสะ, อัจจะโย โน ภันเต, อัจจัคคะมา, ยะถา พาเล, ยะถา มุฬเห, ยะถา อะกุสะเล, เย มะยัง กะรัมหา, เอวัง ภันเต มะยัง, อัจจะโย โน, ปะฏิคคัณหะถะ, อายะติง สังวะไรย์ยามิ

ข้าพระพุทธเจ้าขอวโรกาส, ได้พลั้งพลาดด้วย กาย วาจา ใจ, ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, เพียงไรแต่ข้าพระพุทธเจ้า, เป็นคนพาลคนหลง, อกุศลเข้าสิงจิต, ให้กระทำความผิด, ต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, จงงดความผิดทั้งหลายเหล่านั้น, แก่ข้าพระพุทธเจ้า, จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป, ข้าพระพุทธเจ้าจักขอสำรวมระวัง, ซึ่งกายวาจาใจ, สืบต่อไปในเบื้องหน้า

กาย วาจา ใจของเราเป็นของบริสุทธิ์ ต่อแต่นี้ จะได้อาราธนาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต เข้าสิงสถิตย์ในกาย วาจา จิตสืบต่อไปนะ

อุกาสะ, ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา, สมเด็จพระพุทธเจ้า,
ที่ได้ตรัสรู้ล่วงไปแล้ว, ในอดีตกาลมากกว่าเมล็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรทั้ง ๔,
และสมเด็จพระพุทธเจ้า, อันจักได้ตรัสรู้, ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า,
และสมเด็จพระพุทธเจ้า, ที่ได้ตรัสรู้, ในปัจจุบันนี้,
ขอจงมาบังเกิด, ในจักขุทวาร โสตทวาร, ฆานทวาร ชิวหาทวาร,
กายทวาร มโนทวาร, แห่งข้าพระพุทธเจ้า, ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

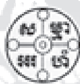
อุกาสะ, ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา, พระนพโลกุตรธรรมเจ้า, ๙ ประการ,
ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว, จะนับจะประมาณมิได้,
และพระนพโลกุตรธรรมเจ้า, ๙ ประการ, ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า,
และพระนพโลกุตรธรรมเจ้า, ๙ ประการ, ในปัจจุบันนี้,
ขอจงมาบังเกิด, ในจักขุทวาร โสตทวาร, ฆานทวาร ชิวหาทวาร,
กายทวาร มโนทวาร, แห่งข้าพระพุทธเจ้า, ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ, ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา, พระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์,
ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว, จะนับจะประมาณมิได้,
และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์, ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า,
และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์, ในปัจจุบันนี้,
ขอจงมาบังเกิด, ในจักขุทวาร โสตทวาร, ฆานทวาร ชิวหาทวาร,
กายทวาร มโนทวาร, แห่งข้าพระพุทธเจ้า, ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

ขอเดชคุณพระพุทธเจ้า, คุณพระธรรมเจ้า, คุณพระสงฆ์เจ้า,
(ท่านผู้หญิงว่าคุณครูบาอาจารย์นะ) คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์, คุณมารดาบิดา,
คุณทานบารมี ศีลบารมี, เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี, วิริยบารมี ขันติบารมี,
สัจจบารมี อธิษฐานบารมี, เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี,
ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา, แต่ร้อยชาติพันชาติ, หมื่นชาติแสนชาติก็ดี,
ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา, ตั้งแต่เล็กแต่น้อย, ระลึกได้ก็ดี มิระลึกได้ก็ดี,
ขอบุญบารมีทั้งหลายเหล่านั้น, จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า,
ขอให้ข้าพเจ้าได้สำเร็จมรรคและผล, ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด, นิพพานะปัจจะโย โหตุฯ

เห็น	ใด ๆ มาตรแม้น	ธรรมกาย
จำ	สนิทนิมิตหมาย	มั่นแท้
คิด	ทำเกิดหญิงชาย	ชูช่วย ตนแฮ
รู้	ยิ่งเบญจขันธ์แท้	แต่ล้วนอนิจจัง

วิธีเจริญภาวนา ๑

ต่อแต่นี้ไป คอยตั้งใจฟัง บอกโดยตรงประจำละนะ ทำวัตรอาราธนาเสร็จแล้ว ก็จะบอกวิธีกระทำต่อไป วิธีทำสมถวิปัสสนา ต้องมีบริกรรมภาวนากับบริกรรมนิมิต เป็นคู่กัน วิธีทำสมถวิปัสสนา ต้องมีบริกรรมภาวนากับบริกรรมนิมิตเป็นคู่กัน

บริกรรมนิมิตให้กำหนดเครื่องหมายเข้า ใสเหมือนอย่างกับเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา บริกรรมนิมิตให้กำหนดเครื่องหมายเข้า ใสเหมือนอย่างกับเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ผู้หญิงกำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดปากช่องจมูกขวา อย่าให้ล้ำให้เหลื่อม ผู้หญิงกำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดปากช่องจมูกขวา อย่าให้ล้ำให้เหลื่อม ใจของเราที่ยึดไปยึดมา แวบไปแวบมา ให้เข้าไปอยู่เสียในบริกรรมนิมิต ปากช่องจมูกหญิงซ้ายชายขวา ข้างนอกดวงโตเท่าแก้วตา ข้างในดวงโตเท่าเมล็ดพุทธรักษา ข้างนอกโตดวงเท่าแก้วตา ข้างในดวงโตเท่าเมล็ดพุทธรักษา แต่ว่าใสขาวเหมือนกระจกส่องเงาหน้าแบบเดียวกัน หญิงกำหนดปากช่องจมูกซ้าย ชายกำหนดปากช่องจมูกขวา

แล้วให้บริกรรมภาวนา ประคองบริกรรมนิมิตนั้นไว้ว่า สัมมาอะระหัง ตรึกถึงดวงที่ใส ใจอยู่กลางดวงที่ใส สัมมาอะระหัง ตรึกถึงดวงที่ใส ใจอยู่กลางดวงที่ใสนั่น สัมมาอะระหัง ตรึกถึงดวงที่ใส ใจอยู่กลางดวงที่ใส นิ่งอยู่นั่น นี่ฐานที่ ๑

ที่ ๒ เลื่อนขึ้นไปแค่เพลาตา หญิงอยู่ซีกข้างซ้าย ชายอยู่ซีกข้างขวา ตรงหัวตาที่มูลตาออก ตามช่องลมหายใจเข้าออกข้างใน แล้วให้บริกรรมประคองเครื่องหมายที่เพลาตานั้นว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้งแบบเดียวกัน

แล้วเลื่อนเครื่องหมายตรงลำดับเพลาตาเข้าไป กลางกั๊กศีรษะข้างใน ไม่ให้ค่อนซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน กลางกั๊กพอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่กลางกั๊กศีรษะข้างในว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง ตรงนี้มีลัทธิวิธีต้องกลับตาไปข้างหลัง ให้ตาค้างเหมือนคนชักจะตาย เราหลับตาอยู่ตาช้อนขึ้นข้างบน เหลือบขึ้นข้างบน เหลือบไปเหลือบไป จนกระทั่งค้างแน่น ให้ความเห็นกลับไปข้างหลัง พอกลับไปข้างหลังแล้วก็ค่อยให้เห็นกลับเข้าข้างใน

พอตาเห็นกลับเข้าข้างในก็เลื่อนเครื่องหมายฐานที่ ๓ ไปที่ ๔ ปากช่องเพดานที่รับประทานอาหารสำลัก อย่าให้เหลื่อมให้ล้ำ พอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายในฐานที่ ๔ ปากช่องเพดานที่รับประทานอาหารสำลักว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วก็เลื่อนเครื่องหมายไปถึงปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก เหมือนกลางกั๊กปากถ้วยแก้ว ตั้งไว้ปากช่องคอ บริกรรมประคองเครื่องหมายที่ปากช่องคอว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

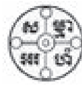
แล้วเลื่อนไปกลางตัวสุดลมหายใจเข้าออก สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กข้างใน ตรงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่ใจหยุดนั่นเชียว ตั้งตรงนั้นพอใจจรดเข้าที่ดวงใสก็ สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

ถอยหลังเหนือกลางตัว ๒ นิ้ว ตรงนั้นมีศูนย์ ๕ ศูนย์ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย กลางอากาศธาตุ หน้าธาตุน้ำ ขวาธาตุดิน หลังธาตุไฟ ซ้ายธาตุลม เครื่องหมายใสสะอาดลอยช่องอากาศกลาง ตรงนั้นเรียกว่าศูนย์

ทำไมถึงเรียกว่าศูนย์ตรงนั้น เวลาสัตว์ไปเกิดมาเกิดแล้วก็มาอยู่ในที่สิบ อยู่ในกลางดวงนั้น กายละเอียดอยู่ในกลางดวงนั้น พ่อแม่ไปประกอบธาตุธรรมถูกส่วนเข้าแล้วตกศูนย์ทีเดียว พอตกศูนย์ก็ลอยขึ้นมาเหนือกลางตัว ๒ นิ้ว เท่าฟองไข่แดงของไก่ใสเป็นกระจกส่องเงาหน้า นี่มันจะเกิดหละ นี่ศูนย์ ตรงนั้นแหละศูนย์

ศูนย์นั้นเป็นสำคัญนัก จะเกิดมาในมนุษย์โลกก็ต้องเกิดด้วยศูนย์นั้น จะไปนิพพานก็ต้องเข้าศูนย์นั้นไปเหมือนกัน จะไปสู่มรรคผลนิพพานก็ต้องเข้าศูนย์นั้นไปเหมือนกัน แบบเดียวกัน ตายเกิด เดินตรงกันข้าม ถ้าว่าจะเกิดก็เดินนอกออกไป ถ้าว่าจะไม่เกิดก็เดินในเข้าไป กลางเข้าไว้ หยุดเข้าไว้ ไม่คลาดเคลื่อน นี้ตายเกิดอย่างนี้ ให้รู้จักหลักอย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักดังนี้แล้วก็ **เราก็รู้ทีเดียว รุ่งขึ้นเช้านี่ที่ใจเราที่วุ่นวายอยู่นี่ มันทำอะไร? มันจะเวียนว่ายตายเกิด ถ้าใจเรานิ่งอยู่ในกลางนั่น มันจะเลิกเวียนว่ายตายเกิด** เราก็รู้ตัวของเราอยู่ เราไม่ต้องง้อใคร เรารู้แล้ว เราเรียนแล้ว เราเข้าใจแล้ว เราก็ต้องทำใจของเราให้นิ่ง ให้หยุด ทำใจให้หยุด ทำใจให้หยุดอยู่ศูนย์กลางนั่น ทำใจให้หยุดเชียวพอหยุดให้หยุดนิ่ง ให้หยุดเชียว หยุดก็เข้ากลางหยุดเชียวนะ กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไป กลางของกลาง

กลางของกลางกลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง นิ่ง พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เห็นดวงใสแจ่มบังเกิดขึ้นเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์

หยุดอยู่กลางดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่น หยุดอีก พอหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เกิดขึ้นมาอีกดวงหนึ่งแล้ว เป็นดวงศีล เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน

หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เกิดขึ้นอีกดวงแล้ว เรียกว่าดวงสมาธิ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน

หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เกิดขึ้นอีกดวงนึง เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน เรียกว่าดวงปัญญา

หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เกิดขึ้นอีกดวง เรียกว่าดวงวิมุตติ

หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ ถูกส่วนเข้า เกิดขึ้นอีกดวง เรียกว่าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วน ก็เห็นตัวของเราที่ไปเกิดมาเกิด อ้อไอ้นี่เองไปเกิดมาเกิด เข้าแบบต้นแล้ว ที่ได้เล่าให้ฟัง ให้รู้จักหลักอย่างนี้นะ ไม่เคลื่อนล่ะ อย่างนี้เคลื่อนไม่ได้ทีเดียว ตายตัวเชียว

ที่บริกรรมว่าสัมมาอะระหังก็เพื่อจะประคองใจให้หยุด สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง พอถูกส่วนก็ ใจหยุดกึ๊กอยู่กลางดวงนั้น มืดก็อยู่ตรงนั้น สว่างก็อยู่ตรงนั้น ไม่ต้องถอยไปถอยมานิ่งอยู่ตรงนั้นแหละ พอนิ่งถูกส่วนเข้าก็ มืด ก็หนักเข้าก็เห็นดวงใส สว่างก็เห็นดวงใส ใจก็อยู่กลางดวงใส ถ้าว่ามันไม่นิ่ง มันไม่หยุด มันซัดส่ายไป บริกรรมซอมไว้ สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง พอถูกส่วนเข้าก็หยุด

หยุดแล้วไม่ต้องบริกรรม เพ่งเฉย หยุดแล้วไม่ต้องบริกรรม เพ่งเฉย ดูนิ่งขยับเขยื้อน หรือเสื่อมหรือขยับไปซะ บริกรรมฟอร์มไว้ สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหังไว้ จนกระทั่งหยุดนิ่ง พอหยุดนิ่งแล้วไม่ต้องบริกรรม เพ่งเฉย วางอารมณ์เฉย ให้หยุดอยู่เท่านั้นแหละ หยุดเท่านั้นแหละ อย่าไปนึกถึงมืดสว่างนะ หยุดอยู่เท่านั้นแหละ หยุดนิ่งอยู่เท่านั้นแหละ หยุดนั่นแหละเป็นตัวสำเร็จ ที่บอกแล้ว สมณะหยุดๆ พระองค์ให้นัยว่า สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุดนี่หยุดนี่แหละ เรียนตรงนี้แหละ ให้มันได้ตรงนี้ซะก่อน หยุดนี่ซะก่อน อื่นอย่าพึ่ง

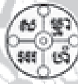

ไปพูดมากนักใหญ่โตมโหฬาร พูดหยุดนี่ซะให้มันตกลงกันก่อน เมื่อหยุดได้แล้วสิ ถ้าหยุดได้แล้วก็ เอาล่ะต่อกันไปอีก ให้หยุดก่อนนะ ให้หยุดนิ่ง ให้หยุดเชียว

เราเป็นมนุษย์คนหนึ่งทำไม่ได้กับเขาเชียวหรือ ทำไมจะไม่ได้ ทำจริงเข้า ทำไม่จริงต่างหากล่ะมันไม่ได้ จริงละก็ได้ทุกคน จริงแค่ไหน แค่ชีวิตสิ เนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปไม่ว่า เหลือแต่กระดูกหนังช่างมัน ไม่ได้ไม่ลุกจากที่ นี่จริงแค่นี้สิ ได้ทุกคน ฉันเอง ๒ คราว ไม่ได้ตายเถอะ นิ่ง พอถึงกำหนดเข้ามันได้ ไม่ได้ตายเถอะ นิ่ง พอถึงกำหนดมันได้ ไม่ตายซักที พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าก็รูปนั้น ประกอบความเพียรด้วยจาตุรังคะวิริยะ องค์ ๔ เหลือแต่กระดูกหนังช่างมัน เนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปไม่ว่า ประกอบด้วยจาตุรังควิริยะอย่างนี้ พอถูกส่วนเท่านั้น เวลาหัวค่ำ ได้บรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เวลากลาง เวลายามที่ ๒ ได้บรรลุจุตูปปาตญาณ เวลายามที่ ๓ ได้บรรลุอาสวักขยญาณ เล่นตลอดคืน ท่านจริงอย่างนั้นเป็นอาจารย์ เราเป็นลูกศิษย์ก็จริงเหมือนกันแหละ ไม่ได้ยอมตาย ไม่หยุดยอมตายกันทีเดียว เอาหยุดจริงๆ กัน

พอหยุดเข้าเท่านั้น มันก็จับตัวได้ว่า อ้อ ทางศาสนาเดินอย่างนี้ ถูกส่วนอย่างนี้ก็จำให้มั่นเชียวนะ ให้มั่นเชียวนะ สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง นิ่ง ให้มั่นคงทีเดียว อย่าให้เคลื่อน

วิธีเจริญภาวนา ๒

เมื่อเราทำวัตรราธนาเรียบร้อยแล้ว ต่อแต่นี้ไปก็ต้องนั่ง บาลีว่า **นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา** ให้นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ทุกคนด้วยกัน ให้ตั้งตัวตรงทีเดียว เอ้านั่ง เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้ายนะ แล้วคอยฟังอธิบายต่อไป

ฉันจะวัดให้เป็นตำราไว้ ลักษณะตรงนะ ลักษณะกายตรงน่ะเป็นดังนี้ กลางลูกสะบ้าขาขวาวัดปลายนิ้วชี้กดกลางลูกสะบ้า แล้วก็เหนือตาตุ่ม นิ้วก้อยนิ้วนางนิ้วกลางตั้งเข้าเนื้อบนขา นี่อย่างนี้ ให้จำไว้ให้มั่น ให้วัดอย่างนี้นะ อย่างนี้เรียกว่ากายตรง ถ้าอย่างงี้หงายหน้าไป ถ้าอย่างนี้งุ้มหน้าไป ไม่ตรง ถ้าอย่างนี้กายตรง เรียกว่า **อุชุํ กายํ ปณิธาย** ตั้งกายให้ตรง ตรงอย่างนี้นะ ให้มีสัญญามั่นคงอย่างงั้น

เมื่อรู้จักกายตรงแล้วก็ ให้ตรงทุกคนนะ นี่แหละเราจะสร้างบุญกุศลใหญ่ สำคัญที่นั่งภาวนานี่ทำใจให้หยุด ให้หยุดชักกระพริบตาเดียวเท่านั้น ที่ไปสร้างโบสถ์วิหารการเปรียญสู้ไม่ได้หรอก เขาจึงได้ว่า สร้างวัดสร้างวา ให้ตดปุ๋งเดียวก็เท่านั้น พิจารณาความแปรผันของเบญขันธ์ร่างกาย ว่าไม่เที่ยงยักเยื้องแปรผัน เป็นของปฏิกูลเท่านี้ก็บุญมากกว่า ให้รู้จักหลักอย่างงั้นสิ ถ้าแสวงหาเขตบุญในพระพุทธศาสนานะ ให้มั่นเชียวนะ ให้ใจหยุดเชียวเป็นตัวสำคัญ หยุดนี่มันจะไปสู่มรรคผลนิพพานนี่ พวกให้ทานพวกรักษาศีลน่ะมันยังไกลกว่า หยุดนี้ใกล้นิพพานนัก พอหยุดเท่านั้นละไปเข้าต้นคำสอนของพระศาสดาแล้ว ไม่ยักเยื้องแปรผันละ เข้าต้นคำสั่งสอนของพระศาสดาแล้ว ไอ้ที่หยุดนั่นแหละตัวสำคัญ

เมื่อตัวตรงดีแล้วก็ อันนี้ก็ตั้งใจล่ะนะ ต่อไป ให้กำหนดเครื่องหมายเข้า ให้ฟังตามนะ ให้กำหนดเครื่องหมายเข้า ใส หลับตาพอประตูตาติดๆ กัน อย่าให้เกร็งอย่างให้แกล้ง อย่าให้กดนะ **ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา** ตั้งสติไว้อย่าให้เผลอ ให้พร้อมกัน ตั้งสตินะ หลับตานะ กำหนดเครื่องหมายเข้า ใสเหมือนอย่างกับเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ผู้หญิงกำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดเข้าช่องปากจมูกขวา อย่าให้ล้ำให้เหลื่อม กำหนดเครื่องหมายเข้า ใสเหมือนอย่างกับเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ผู้หญิงกำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดปากจมูกขวา อย่าให้ล้ำให้เหลื่อม นี่บอกซ้ำของเก่านั่นแหละ

พอถูกส่วนดีแล้วก็ ให้บริกรรม ประคองใจกับเครื่องหมายที่ใสนั่นว่า ปากช่องจมูก หญิงซ้ายชายขวาว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วก็เลื่อนเครื่องหมายขึ้นไปแค่เพลาตา หญิงอยู่ซีกข้างซ้าย ชายอยู่ซีกข้างขวา ตรงหัวตาที่มูลตาออก ตามช่องลมหายใจเข้าออกข้างใน แล้วให้บริกรรมประคองเครื่องหมายซ้ำเก่าว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วก็เลื่อนเครื่องหมายตรงลำดับเพลาตาเข้าไป ฐานที่ ๓ ตรงกลาง ไม่ให้ค่อนซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน กลางกั๊กพอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่กลางกั๊กศีรษะข้างในว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง แล้วก็เลื่อนเครื่องหมายนั้น ตรงนี้ มีกลเม็ดอยู่ เพราะ ต้องมีวิธี เมื่อถึงฐานที่ ๓ แล้ว ต้องเหลือกตาไปข้างหลัง เหลือกตาไปข้างหลัง ให้ตาค้างเหมือนคนชักจะตาย ค้างเข้าไป ๆ จนกระทั่งใจหยุด ความเห็นกลับเข้าข้างใน

พอความเห็นกลับเข้าไปข้างในก็เลื่อนเครื่องหมาย ฐานที่ ๓ ไปที่ ๔ ปากช่องเพดานที่รับประทานอาหารสำลัก อย่าให้เหลื่อมให้ล้ำ พอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่ฐานที่ ๔ นั้นว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วเลื่อนไปฐานที่ ๕ ปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก เหมือนกลางกั๊กปากช่องถ้วยแก้ว แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่ปากช่องคอว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วเลื่อนไปกลางตัว สุดลมหายใจเข้าออก ไม่ให้ค่อนซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน กลางกั๊กพอดี แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่กลางตัวว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วเลื่อนเครื่องหมายถอยหลังขึ้นมา เหนือกลางตัว ๒ นิ้ว ศูนย์ ตรงนั้นเรียกว่าศูนย์ ตรงนั้นมีศูนย์ ๕ ศูนย์ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย ศูนย์กลางอากาศธาตุ หน้า ธาตุน้ำ ขวา ธาตุดิน หลัง ธาตุไฟ ซ้าย ธาตุลม เครื่องหมายใสสะอาดลอยช่องอากาศกลาง แล้วบริกรรมประคองเครื่องหมายที่ช่องอากาศกลางว่า สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง กลางนั่นเป็นอากาศว่างกลางนั้นก็เป็นดวงใส เท่าแก้วตา อยู่กลางนั่น ใจก็อยู่กลางดวงนั่น กลางนั่น จนกระทั่งแก้ไขจนกระทั่งใจหยุด สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง

คติธรรมของ พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว	พบแล้วไม่กำ	จะเกิดมาทำอะไร
สิ่งที่อยากมันก็หลอก	สิ่งที่หยอกมันก็ลวง	ทำให้จิตเป็นห่วงใย
เลิกอยากลาหยอก	รีบออกจากกาม	เดินตามขันธ์สามเรื่อยไป
เสร็จกิจสิบหก	ไม่ตกกันดาร	เรียกว่านิพพานก็ได้

....

รักษ์ร่างพอสร่างร้าย	รอดตน
ยอดเยี่ยม **ธรรมกาย**	ผลผ่องแผ้ว
เลอเลิศล่วงกุศล	ใดอื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว	ก่องหล้าเรืองสกล

....

เห็นสิบแล้วเห็นศูนย์	เป็นเค้ามูลสืบกันมา
เที่ยงแท้แน่หนักหนา	ตั้งอนิจจาเป็นอาจิณ
จุติแล้วปฏิสนธิ	ย่อมเวียนวนอยู่ทั้งสิ้น
สังขาราไม่ยืนยิน	ราคีสิ้นเป็นตัวมา

ประกอบเหตุ	สังเกตผล...........	สนใจเถิด...........	ประเสริฐนัก
ประกอบในเหตุ	สังเกตในผล	สนใจเข้าเถิด	ประเสริฐดีนัก
ประกอบที่ในเหตุ	สังเกตดูในผล	สนใจหนักเข้าเถิด	ประเสริฐดียิ่งนัก

ขุดบ่อหล่อธารา............	ให้อุตส่าห์ขุดร่ำไป
ขุดตื้นตื้นน้ำบ่มี	ขุดถึงที่น้ำจึ่งไหล

คติธรรมของ พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ

เห็น ใด ๆ มาตรแม้น ธรรมกาย
จำ สนิทนิมิตหมาย มั่นแท้
คิด ทำเกิดหญิงชาย ชูช่วย ตนแฮ
รู้ ยิ่งเบญจขันธ์แท้ แต่ล้วนอนิจจัง

....

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท
รักษาอาตม์ ข่มใจ ไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก พำนักดี
อันห้วงน้ำ ไม่มี มารังควาน

....

พายเถอะนะเจ้าพาย ตลาดจะวาย สายบัวจะเน่า
โซ่ก็ไม่แก้ กุญแจก็ไม่ไข จะไปได้อย่างไรกันล่ะเจ้า

....

อ้ายโลกก็เหลว อ้ายธรรมก็แหลก เป็นแบกบอน
เหลือแต่ กิน นอน เที่ยว สามอัน เท่านั้นเอย

....

ประกอบเหตุ สังเกตผล ทนเอาเถิด ประเสริฐนัก

....

ไม่หยุด ไม่ถึงพระ ตัวหยุดนี่แหละเป็นตัวสำเร็จ

ผลไม้ดก นกชุม น้ำเย็น ปลาชอบอาศัย

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

พระไตรปิฎกภาษาบาลี และ อรรถกถาบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (บาลี)	วินยปิฏก มหาวคฺคปาลิ
วิ.จู. (บาลี)	วินยปิฏก จูฬวคฺคปาลิ

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (บาลี)	ทีฆนิกาย มหาวคฺคปาลิ
ม.ม. (บาลี)	มชฺฌิมนิกาย มชฺฌิมปณฺณาสกปาลิ
สํ.ส. (บาลี)	สํยุตฺตนิกาย สคาถวคฺคปาลิ
สํ.ข. (บาลี)	สํยุตฺตนิกาย ขนฺธวคฺคปาลิ
สํ.สฬา. (บาลี)	สํยุตฺตนิกาย สฬายตนวคฺคปาลิ
สํ.ม. (บาลี)	สํยุตฺตนิกาย มหาวารวคฺคปาลิ
องฺ.ติก. (บาลี)	องฺคุตฺตรนิกาย ติกนิปาตปาลิ
องฺ.จตุกฺก. (บาลี)	องฺคุตฺตรนิกาย จตุกฺกนิปาตปาลิ
องฺ.ปญฺจก. (บาลี)	องฺคุตฺตรนิกาย ปญฺจกนิปาตปาลิ
องฺ.ทสก. (บาลี)	องฺคุตฺตรนิกาย ทสกนิปาตปาลิ
ขุ.ขุ. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย ขุทฺทกปาฐปาลิ
ขุ.ธ. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย ธมฺมปทปาลิ
ขุ.อุ. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย อุทานปาลิ
ขุ.สุ. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย สุตฺตนิปาตปาลิ
ขุ.เถร. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย เถรคาถาปาลิ
ขุ.ชา. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย ชาตกปาลิ
ขุ.อป. (บาลี)	ขุทฺทกนิกาย อปทานปาลิ

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ก. (บาลี)	อภิธมฺมปิฏก กถาวตฺถุปาลิ

พระสุตตันตปิฎกอรรถกถา

ที.สี.อ. (บาลี)	ทีฆนิกาย สุมงฺคลวิลาสินี สีลกฺขนฺธวคฺคอฏฺฐกถา

ปกรณวิเสส

มงฺคลตฺถ. (บาลี)	มงฺคลตฺถทีปนี

อรรถกถาฎีกาปกรณวิเสส

วิภาวินีฏีกา (บาลี)	อภิธมฺมตฺถวิภาวินีฏีกา

คัมภีร์อื่น ๆ

ส.ม.	บทสวดมนต์ฉบับหลวง ของ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสฺสเทว)

บรรณานุกรม

ฉลวย พุทฺธสโร. โอวาทหลวงพ่อ. ใน นวกะอนุสรณ์ ๒๔๙๗ พิมพ์ครั้งที่ ๒ โดย คณะนวกะวัดปากน้ำ ๒๕๔๖. หน้า ๑-๖. พระมหาวรัญญู วรญฺญู,ดร., บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : บริษัทเอกพิมพ์ไท จำกัด, ๒๕๔๖.

ธรรมกาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยพาณิชยการ, ๒๔๙๙

พระครูภาวนามงคล. ตามรอยธรรมกาย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : เอส.พี.เค.เปเปอร์ แอนด์ ฟอร์ม, ๒๕๔๖.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยฺมงฺคโล). อนุสรณ์เจ็ดรอบอายุวัฒนมงคล ๘๔ ปี พระภาวนาโกศลเถระ (วีระ คณุตฺตโม). นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์. ๒๕๔๖.

พระมหาชูพงษ์ สุชุติโก. มรดกธรรมของหลวงพ่อวัดปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี). กรุงเทพฯ : วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และสมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ, ๒๕๓๗.

พระมหาวรัญญู วรญฺญู,ดร. ชีวประวัติและอมตเทศนา พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : วัดปากน้ำ, ๒๕๕๐.

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย. ชีวประวัติ ผลงาน และรวบรวมพระธรรมเทศนา ๖๓ กัณฑ์ ของ หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร). กรุงเทพฯ : โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ, ๒๕๒๗.

มูลนิธิหลวงพ่อวัดปากน้ำ. ทางมรรคผล วิธีไหว้พระบูชาพระ และหลักการสอน สมถวิปัสสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๖๔. กรุงเทพฯ : บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด. ๒๕๕๐.

ศุภชัย เรืองสรรงามสิริ. วัตถุมงคล วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

เรียนพระไตรปิฎก(TPD) [ซีดี-รอม]. กรุงเทพฯ: หจก. มุทเทอร์ อูนด์ โซน, มปป.

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรมะ เป็นธรรมทาน ชนะการให้ทั้งปวง

ผู้ให้การสนับสนุน

พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวํโส) ป.ธ.๙
พระครูสมณธรรมสมาทาน (ชัยพร สุวโจ)
พระครูภาวนานุวัตร (ชูวิทย์ อคฺควิชฺโช)
พระมหาทวี มหาปญฺโญ ป.ธ.๙
พระมหาทองเก็บ ญาณพโล ป.ธ.๗
พระมหาสมบูรณ์ ธมฺมสมฺปุนฺโน ป.ธ.๕
พระมหาอำนวย วณฺณสิโต ป.ธ.๕
พระมหาวันคำ วุฑฺฒิโก ป.ธ.๕
คุณสาโรจน์ เปรื่องวิริยะ
คุณปิยพันธุ์ กุศลสิทธิรัตน์
คุณพิศิษฐ์พงศ์ ชาติชฐู
คุณนวลปรางค์ เกิดถาวร
คุณชุติมา เจียมรัตน์
คุณธานินทร์ โรจน์สราญรมย์

โอวาทปาติโมกข์

การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑,

การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๑,

การชำระจิตของตนให้ผ่องใส ๑,

ธรรม ๓ อย่างนี้ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ขันติ คือ ความอดกลั้น เป็นธรรมเครื่องเผากิเลสอย่างยิ่ง ๑,

ผู้รู้ทั้งหลาย กล่าวพระนิพพานว่าเป็นธรรมอย่างยิ่ง ๑,
ผู้กำจัดสัตว์อื่นอยู่ ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิตเลย ๑,
ผู้ทำสัตว์อื่นให้ลำบากอยู่ ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะเลย ๑,

การไม่พูดร้าย ๑, การไม่ทำร้าย ๑,

การสำรวมในปาติโมกข์ ๑,
ความเป็นผู้รู้ประมาณในการบริโภค ๑,
การนอน การนั่ง ในที่อันสงัด ๑,
ความหมั่นประกอบในการทำจิตให้ยิ่ง ๑,

ธรรม ๖ อย่างนี้ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

(ฑีฆนิกาย มหาวรรค ๑๐/๕๔/๕๗ ขุททกนิกาย ธรรมบท ๒๕/๒๔/๓๙)